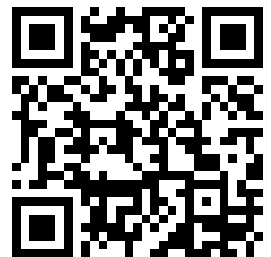

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

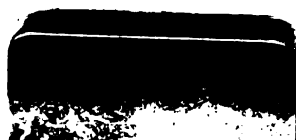
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

H 382/20

METROPOLIS REMENSIS HISTORIA,

A FRODOARDO PRIMUM ARCTIUS DIGESTA,
NUNC DEMUM
ALIUNDE ACCERSITIS PLURIMUM AUCTA,
ET ILLUSTRATA,
ET AD NOSTRUM HOC SÆCVLVM
FIDELITER DEDUCTA.

TOMVS I.

IN QVO

Remorum gentis origo, vetus dominium, Christianæ religionis per Prouinciam Belgicam initia, & incrementa, Archiepiscoporum vera successio, Basilicarum natales, & in ijs sacra lipsana, publici Conuentus, incolis aspersi fauores, & alia id genus quatuor libris distinctè referuntur.

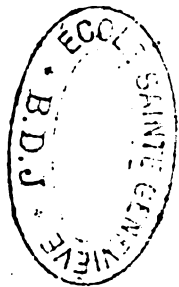
*Studio, & labore DOM. GUILIELMI MARLOT Doctoris Theologi,
S. Nicasi Remensis M. Prioris, & Fisiensis Cellæ prope
Insulas Administratoris.*

BIBLIOTHÈQUE S. J.
Les Fontaines
60 - CHANTILLY

INSULIS,
Ex Officinâ NICOLAI DE RACHE, sub Biblijs aureis.

M. DC. LXVI.

VERISSIMUM ILLUD DE FRODOARDO, CUIUS HISTORIAM ILLUSTRAMUS, DICI POTEST, QUOD OLIM ACCINEBANT APUD CICERONEM DE VARRONE OMNIS ANTIQUITATIS PERITISSIMO, ROMANI.

Nos in nostrâ urbe peregrinantes, errantésque tanquam hospites, tui libri quasi domum deduxerunt, ut possemus aliquando, qui, & ubi essemus agnoscere, tu aetatem patria, tu descriptiones temporum, tu sacrorum iura, tu Sacerdotum, tu domesticam, tu bellicam disciplinam, tu sedem regionum ac locorum aperuisti.

ILLVSTRISSIMO

A . C

REVERENDISSIMO

ECCLESIAE PRINCIPI DOMINO

NICOLA O

COLBERT,

LVCIONENSIVM EPISCOPO

ET BARONI,

REGI A B O M N I B V S

CONSILII S &c.

METROPOLIS nostræ Historia tuis sub
auspicijs nunc tandem prodit , (PRÆSVL
ILLVSTRISIME) & eò alacriùs , quò illu-
strandæ antiquitatis labor expletur , cùm de
te noua scribendi seges exurgit , vberiorque fit in dies ingeni-
tâ tibi ad omne bonum propensione , ac tuæ dignitatis emi-

ã 2

nentiâ ,

E P I S T O L A.

mentiâ, quæ ob id vel maximè Popularibus nostris carior est, quòd ex ipsa ortus sis Metropoli, faustèque hoc æuo inter Gallicanæ Ecclesiæ lumina ingenij dotibus, ac vitæ meritis reniteas.

Habet nescio quid voluptatis dudum animis infixæ recordatio, eorum præsertim quæ cum iucunditate conspeximus, nec facilè excidunt animo, quamvis ætas ad occasum properet. Egregiam naturæ tuæ indolem intelligo, PRÆSVL ILLUSTRISIME, quam Remis, cùm puer amœnioribus literis dares operam, miratus sum, prominentésque igniculos virtutum tuarum indices, quas velut domesticas sic colis, vt proprium ac peculiare tibi insigne videantur.

Inter has, iam tum elucebat insita ^{φρόνησις}, vt cum Græcis loquar, quæ ingenij mentem acuit, ad rationis normam eleuat, virtutésque continet omnes ex Socrate: adeo vt ex vultu, gestibus, corporis habitu, ab ipsa iuuenta te futurum Episcopum præferret. Sic planè tuâ prudentiâ virtutum omnium duce, palam ostendebas, cursum ætatis non expectandum in festinatione virtutis.

Decurso deinde liberalium artium studio, profanæ, sacræque sapientiæ te totum sic feliciter impendisti, vt plaudentibus, ac benè precantibus ijs, quorum præcipuè interest, in totius Europæ famosissimo Licæo, vbi Ingenij vires probantur, ac certatur de præmio, doctrinæ palmam obtinueris: tum regiæ Bibliothecæ præfectus, quò mentem scientiarum auidam scriptorum multiplici lectione pleniùs satiares, breui ad ordinis fastigium es prouectus, in quo quàm peruigili curâ
commissæ

E P I S T O L A.

commiffę tibi Ecclefię follicitudinem impendas, famâ notius est, quàm exilis oratio complecti poffit.

Meritò gratulatur ſibi Gallica noſtra Campania, quòd nobilem Colbertiorum familiam aluerit, è qua, hac præſertim ætate, plures tam ſago, togâque, quàm infulis illuſtres prodeant: quos inter, ea ſtirps ſiue furculus, cuius flos integerrimus es, Gentilitium ſtemma in altum ſic prouehit, vt is qui ætate præeminet, ob vaſtum ac viuudum ingenium, Regis Chriſtianiffimi arcanorum particeps ſit, ac fiſci Regij adminiſter fidiffimus: Germanus alter ex eadem quoque vrbe genitus, præter inſignem Picardię Præfecturam libellorum ſupplicum Magiſterio ſuperadditam, cum Marchione Brandeburgenſi pactum nuper firmauerit, fauſtéque foederatos Batauię Ordines pacificarit cum Monafterienſi Epifcopo. Quartus, qui Pariſijs ortus eſt, Catapultariorum Militum Dux Prætorius à Rege ſelectus, regię cuſtodię incubet: adeo vt ex partitis hiſce muneribus, quadriluſtri radio tota Gallia veſtri nominis ſplendore conſpergatur.

Hęc magna quidem ſunt, & illuſtria, at ipſis titulis, quòd ſpecioſius reor, vigor ingenij tui eſt, (PRÆSVL ILLVSTRIS-
SIME) morum ſuauitas, candor mentis, ac innata, ſpectabilis-
que comitas demerendis hominibus nata, quæ virtutibus alijs cùm ſit ornamento, efficiet prorfus, vt nomen tuum non trabibus aut ſaxis, ſed monumentis æternæ laudis poſtmodum inſcribatur. Te igitur quem ſacer veſtit honos, ſuſpicit hoc opus, ac in tuę amplitudinis ſinum, eò iuſtiùs conuolat, quòd noſtræ Metropoli nouum lumen accedas, inter

EPISTOLA.

ipſius decora, quibus recensendis peculiariter incumbo, iure connumerandum. Scio has cuiuſcumque laudis & obſequij teſtificationes præ modestia admodum tibi graues eſſe, ac moleſtas, ſed nè inter tot literatos, qui in te Sacri Ordinis apicem meritò venerantur, vltimus, quamuis remotior & extra regni fines, gratulaturus accedam, hoc meæ obſeruantiae pignus ſeu opuſculum multititulis tibi debitum offerendum duxi, dedicandúmque. Quod ſi benignè illud ſuſcipiens, tuis inſignibus ornatum vulgari patiaris, ſpretis inuidiae dentibus ſecurè ſe teri manibus ſinet, & æternùm tibi deuinctus manebit

Illuſtriſſimæ tuæ Amplitudinis

Humillimus ſervus

GUILELMUS MARLOT.

Fiuis prope Inſulas idibus Julij

An. CIO. IOCLXVI.

METRO.

METROPOLIS
REMENSIS
HISTORIÆ.

P R O Æ M I U M.

POPULUM Remensem à primâ origine , ad nostram ætatem, sexcentos supra bis mille, & amplius annos perstitisse narratur, adeò vt nunc quoque haud ignobilitè florere, propè quis miraculum putet. Ita enim domi, forisq; , inter varios fortunæ casus, se rebus gerendis idoneum præbuit, & docilem, vt veteres eum iuxtâ, ac noui celebrarint Auctores.

Quare cùm eius initia, vt & postrema, operæ pretium sit cognoscere, nè ipsa rerum diuersitas aciem mentis obtundat, diuersos status compendio referam, quò progressus ipsius, & inclinatio, rursumque, religione apud eum firmiter stabilitâ, felicior eiusdem conditio, ac tutior, sub Francorum Regibus, cunctis euidenter pateat.

PRIMUS ab ipsa gentis origine ad Iulium Cæsarem, qui Gallias Romano subiecit Imperio, eò nobis occultior est, quò totâ hac temporum intercapedine, vix certi aliquid ex incorruptis historiarum monumentis hauriatur. Rem tamen fortiter gessisse augurari licet ex fama nominis, quam sibi supra æquales ante Cæsaris aduentum, comparauerat.

SECUNDUS à Julio Cæsare ad Francos, notior quidem est, at minus nobilis, ob Principis Populi latè dominantis per Gallias Imperium, Remenses licet, ceteris sub jugum missis, speciem libertatis retinuerint.

TERTIUS à condita Francorum Monarchia, qui Romanos à Gallijs expulere, in sæculum nostrum, partim obscurus, partimque notus est: hunc ob longioris temporis tractum iuxtâ ternas Regum Dynastias dispertiam: Sic enim res gestæ clariores fient, si ad regni vicissitudines, ac periodos aptè referantur. Opus fat laboriosum, vt quod tot sæcula inuoluat, & supra vires, nisi facem Frodoardus scriptor admodum diligens, & syncerus prætulisset, qui primas origines, & ipsis originibus proxima, remotioraque ad suum sæculum feliciter quidem detexit, at exiliùs pro ingenio, & diplomatum copiâ, quæ integra passim se vidisse testatur, & amplius non extant. His autem rugosam antiquitatem referentibus æui dente sublatis, enitendum pro virili fuit, vt aliunde iactura hæc suppleretur. Euolutis igitur veterum auctorum collectaneis, variisque codicibus MSS, seu membranis hinc inde lustratis & excussis, quo res scitu dignæ insignis nostræ

P R O Æ M I U M.

nostræ Metropolis per annorum circulos, & quidem vberius tractarentur, tanta seges paulatim exurgit, vt in duos tomos meas lucubrationes partiri, ac vtrosque quadripartito diuidere coactus sum, & sic octo libris per capita distinctis, totum opus absoluo.

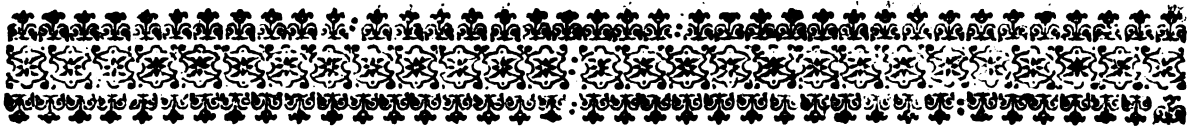
Prior, qui nunc tandem prodit, populi, ac religionis primordia continet à Beato Xysto Belgarum Apostolo, ad Pontificatum Adalberonis, quo tertia Francorum Dynastia feliciter incipit. Posterior, quem Frodoardi supplementum voco, historiam per Successiones Archiepiscoporum ad nostram ætatem persequitur, prelúmque iam diu absolutus expectat.

Erunt forsán qui visá scriptionis mole, vel Prioris tomi argumento, res pridem à Frodoardo discussas continentis, melius siluisse dictitent, cum domestica, peregrinæque historiæ seriem felici superiorum stylo conditam, vel attentiore curâ, vel præstantiore facundiâ, nemo compos mentis se traditurum sperare possit. Alij sat multa de fidei nostræ primordijs, primisque Antistitibus publici iuris facta, & vsque ad nauseam. At Remensis Historiæ supplementum, à nemine hæcenus vulgatum, aggredienti, posterioribus priora necere licuit, nè Lector jejunus abiret. Deinde non desunt apud Frodoardum parcius, vel obiter dicta, & quæ luce indigent, sunt & quædam miraculis implexa, quibus series historiæ nonnihil interruptitur, vt attentius hunc legenti patefcit.

Sed hæc vtcumque animaduersa, haud in magno ponam discrimine, dum quod intendit animus, populi Remensis inter Belgas nominatissimi, aliquo tandem modo natales prodeant, vetus item dominium, virtus, religio, mores, prudentia, quid actum de eo labente Galliarum statu, an primæus splendor subinde euanuerit, quæ fortuna, Francis, Burgundionibus, Vandalis postmodum in Gallias irruentibus, & exactis Romanis, an præceps jerit, de quo quis ambigat? cum stet adhuc nomen gentis, Metropolisque inter celebriores pulchrè caput attollat.

Hæc igitur eo ordine, sed strictim, priusquam de fidei propagatoribus quicquam dicatur, præmittenda sunt. Ciuili statu sub Regibus Francorum in subsequentes libros remisso, ob rerum cum religione, (cui præsertim incumbō) gestisque Archiepiscoporum mixtam connexionem: vix enim vlla est Ciuitas inter Gallos (nisi me suscepti negotij fallat amor) quæ pro fluxis illis, ac dudum obsoletis prioris æui honoribus, majores prærogatiuas cum Christianismo receperit, aut vbi religio suscepta ab Apostolis, tenacius culta, illustrata nobilius, ac majori studio conseruata, vt ex dicendis patebit, si breuiter orsis successus prosperos Deus afflauerit.

INDEX

I N D E X

C A P I T V M

L I B R I P R I M I.

- CAP. I. *E Nomine, Finibus, & Diuisione Gallia Belgica, in qua Remorum Metropolis sita est.*
- CAP. II. *De Remorum gentis origine, & quis Auctor, Institutorque eius fuerit.*
- CAP. III. *Remorum latissimi fines, quot apud eos oppida, de Metropoli eorum Durocorto, & de Oppido nomine Bibrax, an illud stes adhuc, & ubi sit.*
- CAP. IV. *Veteris Urbis Durocorti, Portarum praesertim, Situs, ac Soli descriptio.*
- CAP. V. *Insigniores vetustatis aliquot Reliquia, quae restant in Urbe Remensi.*
- CAP. VI. *Qualis fuerit vetus politia Remorum, horum Legati ad Caesarem, Belgarum vires, & copia, & quinam inter eos fama, & virtute praestarent.*
- CAP. VII. *Bibrax Remorum Oppidum ob Faedus ictum cum Caesare obsident Belgae, & quam prudenter Remi Faedus illud inierint.*
- CAP. VIII. *Remi celebres sub Augusto & Successoribus, Viae militares è Durocorto prodeuntes, & cui praesertim vsui fuerint.*
- CAP. IX. *Mocus Ciuitatum per Remos post Vitellij excessum pacati.*
- CAP. X. *De Gallicanarum Prouinciarum diuisione, & quot Ciuitates Remensi antiquitus subiecta.*
- CAP. XI. *Quid actum in Prouincia Remensi sub alijs Imperatoribus vsque ad Diocletianum.*
- CAP. XII. *Partito orbe Romano, Treuiris fit Caesarum sedes, hac & Remi multa patiuntur vsque ad perfectè stabilitum in Gallia Francorum imperium.*
- DE PRIMIS Belgarum Apostolis Xysto, & Sinicio,
& cur Remis Archiepiscopalem sedem fixerint.*
- CAP. XIII. *An Xystus & Sinicius Remorum Archiepiscopi ab Apostolorum Principe, vel Successoribus destinati.*
- CAP. XIV. *Successionis Rem. Archiepiscoporum iuxta Frodoardi epocham initium, Suesionensium quoque ac Catalaunensium Episcoporum in BB. Sinicio, & Memmio.*

INDEX CAPITUM LIB. I.

Sanctus Xystus I. Archiepiscopus.

Sanctus Sinicius II. Archiepiscopus.

*Sanctus Memmius I. Catalaunensis Episcopus Xysti
Comminister, & suffraganeus.*

- CAP. XV. *An SS. Xystus, & Sinicius Confessores, vel Martyres habendi sint.*
- CAP. XVI. *De primis Martyribus Urbis Remensis, & an supplicio affecti sub Nerone.*
- CAP. XVII. *Sanctus Amantius III. Remorum Archiepiscopus.
De Diuitiano quem Sinicius Augusta Sueffionum praefecit.
De alijs doctrina Euangelica praconibus in Prouincia Remensi.*
- CAP. XVIII. *De interponitio in Ecclesia Remensi post Amantij obitum, & an veris, & historicis nitatur rationibus.*
- CAP. XIX. *Quod procul ab Urbibus Christiani primum suos Conuentus egerint, de Caemeterijs eorundem, & quo numero habenda SS. Xysti, & Timothei Basilica.*
- CAP. XX. *Sacri iterum Verbi Satores per Remensem Prouinciam mittuntur, quàm acerbè eos exagitarit Rictiouarus, & an Episcopali dignitate fulserint.*
- CAP. XXI. *De corporibus Remis iuxta Basilicam Sancti Xysti nuper repertis, quibus clauis ferrei erant impacti, & quid de ijs sentiendum sit.*
- GALLICANIS Ecclesijs pax reddita sub Constantino.
- CAP. XXII. *Ecclesiastica Remorum Metropolis origo, quot sub ea Episcopatus, & ordo inter eos, de ritu praestandi sacramenti ab Episcopis aliquid, & de iure Metropolitanorum.*
- CAP. XXIII. *Fines Prouincia Belgica, longitudo quoque, & latitudo Remensis Diocesis, quot Urbes in ea, celebriores pagi, Abbatia, Prioratus.*
- CAP. XXIV. *An Remensis Archiepiscopus Primati subjectus aliquando fuerit, vel ipsemet Primatis dignitate fulgeat.*
- CAP. XXV. *Betausius IV. Archiepiscopus. Sub eo, Remensis Prouincia Episcopatus aliquot restituuntur.*
- CAP. XXVI. *Aper V. Archiepiscopus.*
- CAP. XXVII. *Dyscholius à Frodoardo omissus, an Chorepiscopus tantùm, vel Remorum Archiepiscopus fuerit.*
- CAP. XXVIII. *Basilica S. Agricola Remis conditur à Fouino, quis Fouinus ille fuerit, gesta ipsius, posteritas, & tumulus.*
- Fouini tumulus, vel Cenotaphium.*
- CAP. XXIX. *Sanctus Maternianus VII. Archiepiscopus, Benedicta Martyr in Laudunefio floret.*
- CAP. XXX. *Sanctus Donatianus VIII. Archiepiscopus, huius in Flandriam translata reliquia clarent miraculis.*

Sanctus

INDEX CAPITUM LIB. I.

- CAP. XXXI.** *Sanctus Viuentius IX. Archiepiscopus, Morinis iterum Eusth-
gely lux affulget.*
- CAP. XXXII.** *Seuerus X. Archiepiscopus B. Martini celebris memoria per
Prouinciam Remensem.*
- GALLICANÆ Ecclesiæ lugubris status sub Arcadio & Honorio
Imperatoribus, cum Sedi Remensi, post Seuerum,
B. Nicasius suffectus est.*
- CAP. XXXIII.** *B. Nicasius XI. Rem. Archiepiscopus suæ Sedis Basilicam
dicat Virgini Deipara, prædicat Urbis, totiusque Prouinciæ
excidium ob fædos Christianorum mores, concio eiusdem ad
Barbaros, & Martyrium.*
- CAP. XXXIV.** *An sub Hunnis, Attila Rege, vel sub Vandalis Vrbs Remorum
obsessa, Præsulque Nicasius interfectus.*
- CAP. XXXV.** *Vandali, relicto Durocorto, per Diœcesim grassantur, Ori-
culum, & Sorores eius apud vicum Sindunum mactant, Lau-
dunum ab his non capitur, Treuiros Franci diripiunt, & in-
cendunt.*
- CAP. XXXVI.** *Baruc XII. Archiepiscopus, eo sedente Francorum in Gallia
conditur Imperium, & B. Remigijs nascitur.*
- CAP. XXXVII.** *Baruchius XIII. Archiepiscopus.*
- CAP. XXXVIII.** *Barnabas XIV. Archiepiscopus, an à Sancta Sede Apostolica
Phrygium seu Pallium acceperit.*
- CAP. XXXIX.** *Bennadius XV. Archiepiscopus, condit testamentum, Attila
Belgium vastat.*
- CAP. XXXX.** *Cleri Remensis primordia, Sacraque ades quibus Vrbs velut
gemmis in diademate collucentibus exornata renitebat ante
Remigij Pontificatum.*

PRIMI LIBRI EPI TOM E.

QUOD scitu dignum de vetustissima Remorum gente à probatis auctoribus (Romanis præsertim) ante Christi aduentum , & sub Cæsaribus expiscari licuit , velut operis pro ludium primis capitibus præmitto , vt fidei natales expeditiùs postmodum aggrediar in Xysto , quem ab Apostolorum Principe cum Collegis Remos missum , Dei verbo Belgarum populis illuxisse certior fama est. Missionis tamen eius epocham , iuxta Frodoardi calculum breuiter excutio ; Timothei quoque egregij Athletæ Christi , ac Martyrij bracteâ insigniter cum socijs laureati , quem tardiùs licèt , in eadem palæstra , plures per Belgium secuti sunt diuinæ legis Præcones. Hiatu deinde in Præfulum successione ad Imperium Constantini ægrè superato , Ecclesiasticam Metropolim Rem. quæ toto persecutionis tempore in cunis fuit ac vagientis instar , in Concilio Arelatensi I. per Betausium repræsentatam , ac nulli vnquam Primati , præter Romanum , subditam , exertis rationibus ostendo , robustiorem licèt deinde factam , ac Virgini dicatam à Nicasio , qui sub Vandalis gloriosè occubuit. Clerum autem ab ortu fidei natum apud nos , Archiepiscoporum curâ & testamentis adoleuisse , ac ditio rem effectum (Francis in locupletissimo Galliarum solo pedem figentibus) subinde refero , urbemque nostram mox sacris , ceu coronâ , splenduisse Basilicis , in religionis decus , ac domesticæ pietatis insigne monumentum.

METRO-

METROPOLIS REMENSIS HISTORIÆ. LIBER PRIMVS.

De Nomine, Finibus, & Divisione Gallia Belgica, in qua Remorum Metropolis sita est.

CAPUT PRIMUM.

ACTURUS de Remorum Metropoli, quæ præcipuum inter totius Gallia celebriores, dignitatis locum iure sibi vendicat, ab ipsâ Belgicâ (cuius gremio insidet, potiorisque partis Caput est) & ab illius Finibus; & Partitione auspicandum censui, quò Lector in ipso limine, velut ob oculos, quæ, qualisque fuerit, ante, & post susceptam Fidei lucem, penitiùs agnoscat.

Qui traditis à Berofo fidem adhibent, volunt Belgicam, à Belgio, vel Belgio 14. post Samothem, Gallorum Rege, qui & Bello-uacensis, belli gloriâ inter Belgas præcellentis populi auctor est, nomen fuisse sortitam; Beligij quidem meminit Plutarchus in Camillo, Justinus quoque lib. 24. sed an is idem sit, vel diuersus à priore, non satis compertum. Alij è contrâ, à Bauaco, inclytâ scilicet vrbe, à plerisque post Guisum inaniter decantatâ, dictam putant: aut certè à vico, qui Belgicus ab Atrebatensij incolis nominatur, vt tradit Baldricus lib. 2. cap. 24. At non desunt & inter literatos viri eximij, qui neglectis eiusmodi fontibus, Belgicæ nomenclationem referunt ad Nationis genium, & indolem, ita vt Belgæ idem sint ac feroces,

Belgica unde.

Jacob. Guisum in Annalibus hannoniæ l. 1. illustra. Gallia Belgica.

A

asperis,

METROPOLIS REMENSIS

asperī, pugnaces; cuius opinionis esse dicitur Adrianus Junius in sua Bataua capite ultimo; à quo Georgius Cassander non dissentit, qui prædictam Belgicæ nuncupationem, censet à gentis indole potiùs sumendam esse, quàm ab Heroibus, pridem à Berofo, & Manathone excogitatis, deducitque hanc à verbo *Balgen*, quod pugnare significat, vel à *Belgen*; irasci, & excandescere, cum verisimile sit, populos ut plurimum, à virtutibus, vel vitijs quibus affuescunt fuisse denominatos.

Innatus hic Belgarum ardor ad bellum, fat clarè describitur à Cæsare Commentariorum lib. 1. *Gallorum omnium* (inquit) *fortissimi Belgæ, propterea quod à cultu, atque humanitate provincie longissimè absunt: minimèque ad eos mercatores sæpe commeant, atque ea quæ ad effeminandos animos pertinent important, proximèque sunt Germanis qui trans-Rhenum incolunt, quibus-cum continenter bellum gerunt.* Et lib. 2. à Remis Cæsar se accepisse dicit; tantum fuisse Belgarum omnium *furorem*, in belli fœdere aduersus Romanos ineundo, ut ne Sueffiones quidem fratres, & consanguineos suos detertere potuerint, quin cum eis consentirent. Omitto hîc Isidorum, qui Belgicam à bellis dictam asserit, quibus pridem fatigata est, & interdum grauius laborat, & fatigatur.

Belgica amplitudo & limites.

Quàm verò spatiosa esset, & quibus circumscriberetur terminis, iam ex ipso Cæsare, cui in hoc, velut historiæ Gallicæ Principi, gnaroque locorum omnes merito obsequuntur, explicandum est. Gallos hic, iam olim patriâ linguâ Celtas vocatos, à Belgis, Matronâ, Sequanâque diuidit; sicque distinctos, ad inferiorem partem Rheni versus Septentriones primò, tum ad orientem Solem producit; adeo ut Oceano Germanico, ac Rheno ab eius ostijs, ad Rauracos, Heluetiosque tota Belgica concludatur.

Prædicta Belgicæ amplitudo (si Plinium excipias, à Scaldi hanc ad Sequanam metientem) ab omnibus ferè Geographis admittitur, qui Sequanam à Matrona recepto, ad Oceanum, veteris Belgicæ limites rectè definiunt; ex quibus patet, latissimè hanc porrectam fuisse, si cum alijs Galliarum partibus comparetur.

A quibus infesta populis.

Belgicam Cæsaris ævo varios incoluisse populos, liquet ex eodem auctore lib. 2. Nobiliores inter eminent Remi, qui proximi Galliæ ex Belgis sunt, Sueffiones, Bellouaci, Veromandui, Verocasses, Morini, Menapij, Atrebates, Neruij, Treuiri, & minores quidam alij, quorum iam exoleta sunt nomina, ac sedes prorsus incognitæ, quibus tamen perscrutandis, plerisque curam & studium impendisse video, quò rebus pridem inueteratis, & obsoletis, quod difficile reputat Plinius, aliquam lucem adferant. Sed his, quibus per otium licet, relictis, sufficit quòd Belgica, sub Metropoli Remorum eòdem ferè alat populos, qui primis sæculis claruere, & hos verè indigenas, & ad nostram vsque ætatem feliciter propagatos, licet iuxta

varias

HISTORIÆ. LIB. I.

varias fortunæ vices, varios quoque conditionis status, cum ipsa Regione subierint, de quibus obiter suo loco.

Primus ab obitu Cæsaris Status, quoad Limites, statim occurrit: Vniuersâ siquidem, per Romanos, in prouinciæ formam redactâ *Belgica diuisio.* Galliâ, Augustus qui Julium in imperio excepit, Belgicam tripartitò diuissse traditur, in Germaniam Superiorem, in Germaniam Inferiorem, & in Belgicam propriè dictam. Priores duas veteris Belgicæ partes, cis Rhenum, & in fundo Gallico, Germanias ideò nuncupasse reor, quòd incolæ per frequentes Teutonum insultus, & irruptiones cedere coacti, (si non pulsi, & ejeti) mutatis linguâ, & ornatu, novos quoque mores induissent. Tertia verò Galliæ Belgicæ præcipua pars, mole fere media, ab Germaniarum Occidentalibus terminis in Oceanum æquè porrecta, ab Austro Matronâ, Sequanâque fluminibus penè conclusa, Belgicæ nomen constanter, & indiuisè retinuit, ad Constantini tempora. Sub quo multiplicatis Galliarum Prouincijs vsque ad XVII. Belgica iterum in duas, Primam, *Sub diuisio.* & Secundam secta est, quibus totidem assignatæ Metropoles, Treuiri, & Remi: an alterius, quæ pridem sola fuisset diuisione; quis certò dixerit? cum Tacitus lib. 4. post Ciuitis defectionem, Belgas nutantes referat, quòd apud eos Caput non esset, vnde ius, auspiciûmque peteretur.

Has porrò Metropoles, idèo Sorores vocat B. Remigius, quòd eodè edicto confirmatæ, (vt creditur) pari auctoritate, in sibi subditas Ciuitates, ius dicerent. Quamuis Remorum Metropolis, (vt Senior) ampliorem dotem consecuta sit, & Æmulæ in hoc prælata, quòd vndecim Ciuitates sub se habeat, & fere populorum Capita, vt Sueffiones, Veromandos, Atrebatas, Bellouacos &c. in amœno, & aridenti solo positas, syluis, & arboribus intermixto, fluuijs quoque, & canalibus irriguo, ita vt nemo sit, qui Remis, supra Treuiros, (quæ tres tantum sub se habuit) nescio quid eminentiæ non indulgeat.

Dna in ea Metropolis, Remi, & Treuiri, & quot singulis assignata Ciuitates.

Tam insignis prærogatiuæ causa, non à Durocorti situ (vt opinor) petenda est: non enim in umbilico Belgicæ, quò facilius alijs præsit, sed in extremis prouinciæ oris posita est, quatuor leucas à Matrona, qui Celtas à Belgis dispescit: nec item iuxta famosi cuiusdam Fluuij ripam, vnde comæatus ad alias Ciuitates facillè deduci possint, sed prope Vidulam, ad onerarias naues hætenus ineptum, qui vago flexu, campestem planiciem irrigat, pratæque perluit. Si quid igitur claritudinis in ea fuit, prædictæ partitionis tempore, id à Gentis vetustate, à Ciuium fama, & ab icto cum Romanis foedere sumendum est, qui quòd naturâ deerat, arte suppleuerunt, structis aggeribus, seu vijs publicis in ea, & circum, quarum ope, iter commodè haberetur per vtriusque Belgicæ vicis, ad remotiores Ciuitates.

Relictâ Treuironum Metropoli, cuius eximia dignitatis, & excellentiæ

4 METROPOLIS REMENSIS

cellentiæ decora , fatis supérque Belgici quidam Scriptores , veteris suæ Metropoleos obliti, referunt, de Remensi (Spartam iam diu à me susceptam obiturus, pro vt Deus dederit) tractare aggrediar : si prius de Remorum gentis , & Urbis origine, iuxta Frodoardi methodum, quædam capite sequenti præmiserim.

De Remorum gentis Origine, & quis Auctor, Institutorque eius fuerit.

C A P U T I I.

Quis primus gentis Remorum, ac Urbis conditor fuerit, non eadem fama est. Vetus fuit opinio, Remum Romuli fratrem, Ciuitatis Remorum institutorem fuisse, ac Nominis auctorem; quæ eò improbanda videtur, quòd vrbe Româ, geminis auctoribus, Romulo Remoque fundatâ, Remum indubitati Scriptores ferant interfectum, cum Nouæ urbis, saltu, irrisisset angustias, nec illum prius à fratre recessisse, dum vno partu editi, & inter Pastores educati, urbem constituisse reperiantur.

Florus lib. 1.

In hist. Rem. lib. 1. c. 1.

Ex MS. Nicasiense.

Altera, quæ Frodoardo haud multum displicet, putat à militibus Remi, patriâ profugis, Remorum urbem conditam, vel gentem institutam, cum *mænia* (inquit) *Romanis auspicijs insignita, & edior porta Martis, Romana stirpis propagatoris ex nomine voticata, priscum ad hac nostrâ cognomen reseruauerit tempora.* (cuius etiam fornitem prodeuntibus dextrum, *Lupa, Remo Romuloque paruis ubera præbentis, fabulâ cernimus innotatum. Medius autem duodecim mensium, iuxta Romanorum dispositionem, panditur ordinatione desculptus. Tertius, qui & sinister, Cycnorum, vel Anserum figuratus auspicio.* Nauta siquidem Cycnum bonam prognosim prodere ferunt, ut ait *Æmilius.* Hæc ille, cui astipulatur Sanctorum Xysti, & Sinicij primorum Archiepiscoporum Biographus, de horum aduentu in urbem Remos sic dicit. *Cuius portam intrantes, statimque loci considerantes, vident historiam suæ gentis, in foribus eiusdem Ciuitatis sculptam. Siquidem hæc Ciuitas à Romanis constructa, ex nomine Remi, fratris scilicet Romuli, Remis fertur nuncupata.* Ad id alludit Hincmarus, libello aduersus Gothescalcum. *Roma caput mundi, (inquit) & Remis Ciuitas campestris, & temporum antiquitate, & conditoris dignitate, ante alias Ciuitates habentur Illustræ.*

Et hæc ob vocum Remi, & Remorum similitudinem seu analogiam, inualescente nomenclaturâ, pridem recepta fuit opinio, vulgæque mentibus constanter hæsit; donec vulgatis Berosi, & Manæthonis, ab Annio Viterbiensi operibus, innotuit, apud Celtas, Regem

HISTORIÆ. LIB. I.

5

gem nomine Remum vixisse, quem Recentiores quidam, veluti Apollinis tripode, vel Sibyllæ folijs proditum, auidè arripientes, gentis Remorum fundatorem, ac Nominis inditorem pro certo venditant: Sic enim habet Manætho, in Supplemento Berosij. *Quartus Ægyptijs Imperat Ammenelphus annis XXVII. cuius anno quarto, apud Celtas regnat Remus, à quo Remi.* Addit Viterbiensis Annius, in Notis, *quis fuerit Remus Celtarum Rex, nondum comperi: Sat est ab eo Remenses Gallos dictos, quos Lucanus libro primo, & Caesar in Commentarijs commemorant.*

Manæthonis commentum, ijs qui à centum annis, de urbium, populorumque initijs scripserunt, eo magis arrisit, quod prior opinio, nihil probabilitatis præ se ferat; inter quos eminet Richardus Vitus lib. 1. Historiæ Britannicæ, qui Remensem Ciuitatem, ab Remo, Nannetis, Celtarum & Britannicæ Regis filio, anno ab orbe condito 2754. tempore Ragau, Phalegis filij, ædificatam, & nomen fortitam scribit; quem sequuntur Joannes le Maire, Ægidius Corrozet, Franciscus Belforest, Andreas du Chesne, Ferreolus Locrius, ac imprimis V. C. Nicolaus Bergier popularis noster, in Historijs, & Artibus liberalibus, Jurèque ciuili, ad miraculum doctus; qui rationes, ab Insignibus Romanorum fornicibus portæ Martis incis, à Frodoardo adductas, egregiè refellit; quod Anni distributio in duodecim menses, posterior sit, ex Macrobio lib. 1. Saturn. cap. 14. Censorino, & Dione Cassio; Cycnorumque excubiæ, quæ sub Camillo contigerunt, præsciri non potuerint à militibus Remi, cum mœnia urbis Remensis conderent: Supponit enim, ab illis, hæc, in gloriam gentis, mœnibus nostris consultò apposita, quod Frodoardus non asserit.

Quicquid sit, vltimus hic Auctor, tot virorum nixus suffragijs, standum putat famæ rerum, (ab his scilicet recens evulgatæ) cum certam vetustas derogat fidem; ambabusque (vt dicitur) vlnis, Remum Celtarum Regem, à Manæthone excogitatum, velut Remensis populi auctorem, suscipit; cuius Genealogiam, ac posteros, duobus libris editis, ingeniosè admodum, & fusè profequitur, Ac velut Berofus, & Manætho, diuino quodam afflatu, latius prodiderint, quod Moses capite 10. Geneseos, compendio digessit, vbi agitur de posteritate Japhet Patriarchæ: (vult enim ille Samothem à Japhet fuisse prægnatum, quamuis hunc, inter eius filios, Moses non numeret) sic horum inhæret doctrinæ, vt dicat Samothem, quem multi cum Gomerò aptè confundunt, (binominis siquidem esse potuit) post dispersionem populorum in turri Babel, pro sorte Gallias accepisse, à quo Heroas illos prodijisse docet, qui posthac Populis Nomina indiderunt: Vnde fit, vt quemadmodum Chananei, priores Terræ Sanctæ accolæ, à Chanáan filio Cham Noaci Nepote nomen hauserunt, ac se pedetentim in tot propagarunt populos, quot erant

*Lib. præfer-
tim 2. histor.
Remens.*

Capita familiarum, (Sidonij enim à Sidone venerunt, Jebusæi à Jebusæo, Amorrhæi, ab Amorrhæo) sic Galli, primùm Gomeritæ dicti, à Gomero, vel Samothei, à Samothe, postmodum verò Celtæ, Galli, Galatæ, sese per omnes regiones, cis Alpes effudere, sub Ducibus à Berofo, & Manæthone, longâ serie recensitis, puta Mago, Sarone, Longhone, Narbone, Lugdo, Belgio, Remo, Namnete, peculiarémque singuli Populum instituerunt, vt sic Gallia Incolis vacua, sensim repletur, Noménque suum posteritati commendarent.

Subdit Bergerius, ex verbis Manæthonis (si castè interpretentur) conuinci non posse, Urbem Remorum, à prædicto Remo fuisse conditam; eo quod Ciuitatis, & Urbis, non idem sit apud Auctores vsus, & significatio: Vi tamen rationis, ac discursus, posse aliquatenus inferri: tum quod Julij Cæsaris æuo, celebris esset, ac populosa; ad eam enim legimus Conuentum totius Galliæ ab eo indictum: tum quia conueniens erat, vt Remus, qui sibi nomen immortale parabat nouam Rempubliam stabiliendo, Urbem quoque in meditullio conderet, quæ esset veluti Regia sedes vbi negotia gererentur, totiúsque nationis Caput, sic enim Dardanus Troiam simul cum populo condidit, Dido Cartaginem, Romulus Romam.

*Alij volunt
Troiam captam & euerfam an.
M. M. D.
C. C. C.*

Cùm igitur ex Manæthone (inquit) aliisq; pateat, Remum Celtarum Regem, populum Remensem condidisse eo tempore quo Troia euertebatur à Græcis, euerfamque funditus anno mundi 3012. vt ipse computat cum Genebrardo, si à numero 5754. qui est annus mundi respondens anno Christi 1608. quo scribebat Bergerius, annos 3012. detraxeris, qui iam effluerant cum Troia capta est, restabunt 2684. Cùmque Remorum Ciuitas incœperit eo tempore, quo Troia vidit exitum, euidenter sequitur, sexcentis octoginta quatuor annis supra bis mille stetit, trecentis scilicet nonaginta quatuor annis ante Romam conditam, iuxta Liuij, & Eutropij Chronologiam; 406. ante Olympiadas, vt Eusebio placet; & mille nonaginta sex annis, ante Christi Incarnationem.

Et his quidem, de tempore, ac modo propagationis populorum à posteris Japhet, consentiunt sacri codices, nec refragatur Hieronymus lib. de quæstionibus Hebraicis. Quod verò spectat ad egregiam hanc Regum seriem, à Berofo, & Manæthone confictam, quos Populorum, ac Urbium Gallicarum dicunt auctores, non idem apud omnes iudicium. Sunt enim eruditione, ac doctrina viri celebres, qui Berosum Annianum, ac Manæthonem, non natiuos, sed supposititios putant: eosque velut fabularum textores, & garrulos, ab Historicorum ciuitate explodunt. Horum rationes hîc euulgare non vacat, aut his longiùs immorari, id vnum dico: licet Manæthonis Ægyptij scripta sincera haberemus, adhuc luxata foret ipsius auctoritas, cum mendacij, falsitatis, & ignorantia conuincatur à Theophilo Antiocheno, lib. 3. ad Antolycum, cuius hic verba lubet referre.

*In Biblioth.
Patrũ tom.
1. editionis
Parisi.*

*Manethos
plurima*

plurima de *Ægyptijs* fabularus est, etiam blasphemam linguam soluit in *Mosem*, & *Hebræos* quorum ductor extitit. Nam ait eos *Ægypto* propter lepram qua infecti fuerant, esse ejectos. Dum autem testatur eos fuisse Pastores, & bellum gessisse cum *Ægyptijs*, nequit exactam temporum computationem assignare... Incerim tamen mentitur, dum eos leprosos fuisse comminiscitur... quod autem *Manethos* plurimum aberat in temporum computatione, ex prædictis apparet, & ex Rege *Pharaone*, à quo sunt *Ægypto* pulsi *Hebræi*; ait enim *Manethos*, post exactum populum, *Pharaonem* regnasse annis 22. mensibus quatuor, at *Pharao* è contrà, dum hostiliter *Hebræos* abeuntes persequitur, submersus est in mari *Rubro*. Præterea quod scribit, eos, quos ipse Pastores nuncupat, debellasse *Ægyptios*, egregie mentitur...

Idem ferè Tacit. lib. 5. histor. ubi *Iudeos* ex *Ægypto* ejectos refert quod *Scabies* eos turpauerat.

Quod si ita est. Cùm *Theophilus* *Manæthoni* suppar sit, ac penè æqualis, ille enim sub *Marco Antonino Vero*, hic sub primis *Cæsaribus* vixit, viderint qui *Manæthonem* tanti faciunt, an ipsi auscultandum in ijs quæ ab eo referuntur, de *Gallorum* Regibus, populorumque foundatione, à quibus tanto interuallo aberat: si tamen eiusmodi Regum series ei tribuenda sit, cuius haud dubiè *Eusebius* meminisset in texenda *Chronologia*: vel potiùs *Annio* fabularum concinnatori, cui facilè admodum fuit, ex *Urbibus*, Regum nomina fingere, à *Lugduno* scilicet *Lugdum*, à *Remis* *Remum*, & sic de alijs, vt quæsito colore, earum vetustatem, & initia verisimiliùs afferret. Nusquam audaciùs fabulari licuit quàm in eiusmodi rerum primordijs: Nota est apud *Justinum*, *Ægyptiorum* cum *Scythis* contentio de generis vetustate, *Ægyptijs* asserentibus, se ab initio rerum fuisse, imò tribus annorum milibus ante alios, si *Diodoro* credatur. De eadem re, pari ambitione decertant quindecim vrbes apud *Tacitum*, singulæ antiquitatis gloriam, ac prærogatiuam ex fundatorum claritudine sibi vendicantes; & *Marcellinus* *Timagenem* narrat ex multiplicibus libris reperisse *Aborigenes* primos in *Gallicis* regionibus visos esse, *Celtas* nomine Regis *Amabilis*, & matris eius vocabulo, *Galatas* dictos, adeo difficile est hæc primordia rimari, quæ *Deus* occulta esse voluit.

Fabulosè *Ægyptijs* suâ antiquitatē iactabāt, tredecim milium annorū sibi arrogantes, adeo vt venditarent primos homines inuentos, esse in *Ægypto*, ob *Nili* fertilitatem. *Iusti* lib. 2. *Diod.* sic. l. 6. 2.

Quisque igitur *Gentis* cunabula nostræ scrutetur vt volet. Illud vnum indubitatum puto; à filijs *Japhet* (cui *Noë* benedictionem impertijt) puta *Gomer*, *Magor*, *Madai*, *Jauan*, *Thubal*, post dispersionem populorum, quæ contigit in turri *Babel*, *Gentes* duxisse originem. Ab ijs verò, qui ex *Oriente* in *Galliam* postmodum appulerunt, plures ortas *Familias*, quibus distincti, iuxta regionum varietatem, propagati sunt *Populi*: Cur verò hi *Remi*, alij *Suessiones*, *Ambiani*, *Veromandui* dicti, & quid primitiùs hæ voces significant, cùm vetus lingua *Gallica* pridem exoleuerit, nisi quis harioletur, certò explicari non potest. Vnde sapienter & rectè *Frodoardus* noster lib. 1. c. 1. *Merari* quis non debet (inquit) *Urbis* nostræ conditionem, vel originem non in propaculo dari, cùm de ipsius *Gentium*, vel *Orbis* *Domina*,

Suspiciantur ex *Gomer* *Gomares* di-
Isidoro

Itos, vel
Cambros seu
Galatas Hiero-
ny. Isido-
rus & alij.
Vide Hiero.
lib. de quæst.
Hebraicis,
& in præfa-
tione epist. ad
Galatas.

Isidoro teste, oriatur plerumque dissensio, ut eius diligenter agnosci non possit origo. Si igitur tantæ Ciuitatis, certa ratio non apparet, non mirum, si in aliarum opinione dubitatur, vnde nec historicos varia scribentes imperitè, condemnare debemus, quia Antiquitas ipsa creauit errorem.

Remorum latissimi Fines, quot apud eos Oppida, de Metropoli eorum Durocorro, & de Oppido nomine Bibrax. An illud stet adhuc, & ubi sit.

Remorum latissimi Fines, quot apud eos Oppida, de Metropoli eorum Durocorro, & de Oppido nomine Bibrax. An illud stet adhuc, & ubi sit.

CAPUT III.

QUàm latè patentes primis sæculis fuerint Remorum agri, aliunde peti non potest, quàm à Julio Cæsare, summo, ac propemodum singulari Historiæ Gallicæ auctore, ac Magistro. Ex varijs enim Commentariorum locis constat, Remos, Sequanis, ac Mediomatricibus, Treuiris, Veromanduis, Sueffionibusque confines, horumque partim in Belgicâ, partim in Celticâ, situm fuisse dominium. Et vt à Belgicâ ordiar, iuxta terminos à prædicto Auctore præscriptos. Certum est totum hunc terræ Tractum à Matrona vsque ad Mosam, & vltra, vbi Arduennæ Syluæ fines sunt, Remorum extitisse ditionis. Id conuincunt verba lib. 5. vbi de Induciomaro Treuirensi, Cæsar hæc habet. *At Induciomarus, equitatum, peditarumque cogere, iisque, qui per ætatem in armis esse non poterant, in Syluam Arduennam abditis, quæ ingenti magnitudine, per medios fines Treuirorum, à flumine Rheno, ad initium Remorum pertinet, bellum parare instituit.* Hic eodem libro de legionum in Hiberna distributione. *Quartam (inquit, scil. legionem) in Remis, cum Tito Labieno in confinio Treuirorum hyemare iussit.* Ex quibus constat vtròsque populos hac parte confines fuisse. Inde Hubertus Thomas lib. de Tungris, & Eburonibus, putat Remorum agros Septentrionem versùs ad Sabim peruenisse, his verbis: *Hiberna Labieni (quantùm coniecturâ, & dimensione assequi possum) Lobiense Monasterium nunc esse opinor ex nominis allusione, ad Sabim fluuium, loco excelso, & (ut scribit Cæsar) posito in Remis, & confinio Treuirorum, tam latè Remi, & Treuiri dominabantur.* Sabis igitur, & Arduenna Sylua horum fines terminabant, extantque adhuc villæ aliquot Remensis Diœcesis trans Mosam, quæ probant Diœcesum distributionem, factam vt plurimum iuxta cuiusque Ciuitatis territorium.

Altera pars versùs Occasum longissimè, ac latissimè protendebatur: Remi enim, quicquid Matronam inter & Sequanam interjacet, vbi nunc maior Campaniæ pars, cum Bria ferè integra, occupabant. Vnde

Lib. 1. statim
in initio.

Hodie Sam-
brâ vulgus
nominat.

Vnde cum Strabo inter accolas, qui iuxta fluuenta Sequanæ commorantur Remos, collocat, intelligendus omnino est, de latissima hac dominij parte, quæ Tricassinos, Parisienses, Senonensésque pertingit. Patet igitur quàm lata, & spatiosa esset horum ditio seu Republica.

Hic minùs perspectam horum opinionem satis mirari non possum, qui Essuos, apud quos legio vna hiemauit, intra fines Remorum, aut eis saltem vicinos omnino esse contendunt, quasi ijdem sint Essui, ac Regitestensi Comitatus incolæ, ob ea verba Cæsaris lib. 5. *Concilio Gallorum Samarobrina peracto, quod eo anno frumentum in Gallia, propter siccitatem angustius promenerat, coactus est aliter, ac superioribus annis exercitum in Hibernis collocare, Legionésque in plures Ciuitates distribuere: Ex quibus unam in Morinos ducendam C. Fabio Legato dedit, alteram in Neruios Q. Ciceroni, tertiam in Essuos L. Roscio, quartam in Remis, cum T. Labieno in confinio Treuironum hiemare iussit: Vbi hac distributione, Essui Neruios inter, ac Remos à Cæsare videntur collocati, hoc est, ab Axona ad Sapim, qui penes Namurcum, & Leodiensium oppidum influit.*

Marlianus forsan huic errori ansam præbuit, ob breuem hanc in indice obseruationem (*Galli Rete-lois appellant*) malè à quibusdam intellectam quasi Regitestenses nostros apertè designauerit: At locum Cæsaris satis ibidem explicat, *Essui (inquit) sunt populi pacatissimi, & quietissimi, proximi Ciuitatibus quæ Armorica appellantur; remoti à Belgio ultra centum millia passuum: hos inter Celtas fuisse coniectura est, forè in Normannia, aut Brisannia ceteriori.* Cæsar igitur Essuorum nomine nusquam Regitestenses, vel tractum hunc terræ, vbi Regitestensi Comitatus, intellexit, cum Legiones in distinctas Ciuitates distribuerit, nulla verò extet inter Remos, & Treuiros Ciuitas, sed vtrique populi sint contermini.

Essuos, Plinius Hassos vocat lib. 4. c. 17. quem Plineus Gallicè sic vertit Hasi, les habitans du Rete-lois.

Longè pariter à vero exorbitat cuiusdam Recentioris commentum, qui Essuos vult esse Tierschiæ habitatores prope Vrbinum, Montem-Cornutum, & Guisiam, Tierschiæque nomen dici quasi terra Essuorum, cum ex ipso contextu pateat à Belgarum Ciuitatibus Essuos procul abesse. En verba Cæsaris. *Ad hunc modum distributis legionibus, facillimè inopia frumentaria sese mederi posse existimant, acque harum tamen omnium legionum Hiberna, præter eam, quam L. Roscio in pacatissimam, & quietissimam partem ducendam dederat, millibus passuum centum consinebantur.* Si hoc spatio, quinquaginta leucis scilicet, suas legiones (præter eam cui Roscius præfuit apud Essuos) Cæsar conclusit, sanè Tierschij, aut Regitestenses Essui non sunt, qui tanta interapedine ab Remis, aliisque Belgis distabant. De Regitensensi pago plura tom. 2.

Lib. de hal-lucinatione Gallica. nominatum l. 16.

Quod ad Tierschiam attinet, notant viri literati ex Strabone Arduennam Syluam à ripis Rheni, vsque ad Neruios, Eburones, Me-

B

napios,

napios, Atrebatésque peruenisse, & sic regionem his conterminam ditionis Remorum, cui Tieraschia nomen est, olim syluis pariter fuisse coopertam, quæ licet versùs Guisiam, & Ruminiacum succisæ sint, subinde tamen ex stirpibus renascuntur. Cùm ergo extirpatis arboribus, cultura data est, terra sicca dici cœpit ex Guisio in Historia Hannoniensi, quasi terra siccata, vnde Aubertus Miræus de Hildrico Laudunensi Monacho loquens, refert eum Abbatem extitisse Sancti Michaëlis in Terascha, vel Monasterij S. Michaëlis in Sarto, vt loquitur Guisius.

Jam verò quot oppida intra ingens illud spatium fuerint, quo Remorum ditio concludebatur, vix est aliquis qui certò, vel ex textu Cæsaris, affirmare possit: Hic tamen lib. 2. haud obscure significat plura apud eos fuisse, cùm de Iccij, & Andebrogij primorum Ciuitatis legatione verba faciens, hos referat dixisse, *Paratos se esse, & obsides dare Romanis, & Imperata facere, & oppidis recipere, & frumento, cæterisque rebus iuuare*; Duo tamen de multis oppida ab eo recensentur, Durocortum, & Bibrax, quamuis verisimile sit in hoc Sueffionenses fratres, & consanguineos æquasse, apud quos oppida numero duodecim fuisse, ijdem legati Remenses disertè commemorant; Censet enim Bergerius Catalaunum, Laudunum, & aliquot alia nobis incognita, Municipia Remorum extitisse, quamuis de Catalauno sit dubitandi locus ex Notitia Imperij, vbi Ciuitas Catuellanorum legitur, quasi veterum Catuacorum pagus sit, vel Respub. quod tamen non officit quin prius municipalis fuerit, cùm ibidem Ciuitas Bononiensis referatur, quæ inter Morinos antiquitus computabatur. Verius tamen est Catuacos nec Duacenses esse, vt vult Marlianus, nec Catalaunos; Notant enim viri docti mendum irrepsisse in textum lib. 2. Cæsaris, & pro Catuacis, Aduaticos reponi debere de quibus lib. 2. 5. & 6. loquitur. Nec obstat quod Cæsar de prædictis Remorum oppidis nihil dixerit, aut quod Bellouacis illustrioris, famæ apud Belgas vnicum Bratuspantium assignet: Hi enim septentrionalibus Belgis à Germanis ortis vicini, paucas forsitan vrbes, aut vicos in nostrum morem habuere, sed syluis, paludibusque pro oppidis passim utebantur: at cis Axonam, & Oesiam, seu Isaram habitantibus Belgis (inter quos Remi, & Sueffiones) oppida fuere fossâ, vallo, mœnibusque industriè munita, perinde ac Celtis, & Aquitanis, quod clariùs adhuc constabit in Remorum vrbe Metropoli, & oppido Bibrax; hoc enim vltimum omnibus quæ ad perfectam oppidi munitionem spectant, egregiè vallatum fuisse, Belgarum obsidio apud Cæsarem euidenter ostendit.

Aduatici, vel Aduatici Nervi proximi erant.

Lib. 2.

Et vt à Durocorto incipiam, nemo est qui primariam totius pagi per id tempus fuisse inficias eat, apertè id Cæsaris verba indicant lib. 6. cum vastatis regionibus post fugam Ambiorigis, exercitum se duarum cohortium damno Durocortum Remorum reduxisse asserit, in

in eúmque locum postea Galliæ Concilium indixisse, vt Senonum & Carnutum defectionem excuteret. Constat autem apud Vrbes Metropoles conuentus indici solere ex Liuiio lib. 5. decad. 3. *Capita regionum* (inquit) *dicuntur, in quibus populorum Conuentus habebantur*, Item ex Canone Antiocheno, *in Metropoli Conuentus iuridici fieri solent à Præsidibus prouinciarum*: Strabonis testimonium pro Durocorto Metropoli Cæsaris locum illustrat, multúmque prodest ad ipsius commendationem: *A Treuiris, & Neruis versus occasum Senones sunt, & Remi, itémque Arrebares, Eburones, Bellowaci: ad Sequanam Fluum sunt Parisij Insulam habitantes in flumine, & Urbem Lutetiam, cum Meldæ, & Lexobij ad Oceanum: inter has gentes, Remi nobilissimi sunt, & eorum Vrbs primaria Durocortora maximè incolitur, & Romanorum Præfectis Hospitium præbet. Sic quotquot de Remorum populo verba fecere, vix yllus est qui horum Metropolis non meminerit: quamuis tam à Græcis, quàm à Latinis diuersimodè scribatur, aliquando enim Δουρικώρτορα, Δουρικώτορος, Δουρικώτορον, Durocortorum, Durocotorum, Durocotoro in nominatio casu, vt apud Consentium, at Cæsaris Commentaria frequentius habent Durocortum, quod retinuimus.*

*Hic μετρόπολις nomine Strabo u-
iur.*

Cæsar lib. 6. sub finem Ptolom. l. 2. c. 9. Strabo lib. 4.

Quod ad vocis etymon spectat. Bergerius, qui eruendis nominum radicibus multúm incumbit, uocabulum Durocortum ex matrice linguâ subtiliter ac ingeniosè deducit. *Dure* enim vel *Duren* (inquit) turrim apud veteres significat, *Cort* uerò uillam, seu prædium, vt uidere est apud Ciceronem lib. de Oratore, & postea dicitur: ex his autem simul iunctis, fit *Durecort*, vel *Durencort*, quod sic euenisse scribit. Cùm primitus homines in tugurijs, cespitibus, vel intextis arborum ramis, Hirundinum instar, habitarent, quæ tentoria Moses Genes. 4. de filijs Jabel differens, appellat, describitque Ouidius lib. Metam. 1.

*Tum primum subiere domos, domus antra fuerunt.
Et densæ frutices, & iuncta cortice uirga.*

Vrgente postea necessitate familias separandi, ob propagationem, innata etiam creuit industria, qua artes paulatim excogitatae sunt ad habitacula validius construenda, quibus & ab injurijs coeli homines, & à latrocinijs, incursionibusque hostium sese facilius tuerentur. Nam statim, excusso pudore, omne nefas in æuum latenter irrupit, fraus, dolus, & amor sceleratus habendi, vel vt Quidij Metamorp. lib. 1. habetur:

*Protinus irrupit uena peioris in æuum,
Omne nefas, fugere pudor, uerúmque, fidésque &c.*

Hinc fluxit duplex ædificij genus, primum arborum ramis, paxillisque firmiter in terram defixis constans, κέστος nomine Greco, uo-

Ex Cæsaris lib. 5.

catum est (putat enim Bergerius Græcorum linguam, Matricem fuisse apud Gallos) quod syllabæ detractio. in *chors* vel *cort* sensim euasit, significatque locum septum, aut parietibus clausum. Cohors enim quasi quod coarctet omnia, vel circa quod pecus coerceatur: vsus tamen obtinuit ut *chors*, vel *chortes* prædia, seu villas tandem exprimerent.

Aliud ædificij genus, quo hostes procul à castris propellerentur, Galli *Dure*, vel *Duren* vocauerunt, quod idem est illis, ac turris, vel propugnaculum, ut Græcis *ἀβυρος*, & Germanis *purg*, in quæ vocabula vetustiores Galliarum Vrbes ut plurimum desunt: Ex prædictis igitur duobus vocabulis *Dure* & *Cort* Bergerius, scite admodum, censet *Durocortum* coaluisse, ita ut idem sit ac *Turris-villa*: Interior enim pars urbium domibus constat, exterior verò turribus ad terrendos, & propulsandos hostes.

Haud ineptè quis hinc quæsierit quo tandem modo factum ut, veteri voce neglectâ, primaria populi Remensis sedes aliud nomen induerit, dicaturque passim apud auctores non *Durocortum*, sed *Ciuitas*, vel *Vrbs Remorum*. Bergerius censet id accidisse ex ignorantia eorum qui de Urbium primordiis scripserunt: Nam cum distinctio quæ constituenda est inter hæc duo, *Ciuitas*, & *Vrbs*, forsitan eos fugeret (quæ dubio procul magna est, cum *Ciuitas* unitatem, & commune ius Ciuium, leges, politiam, & territorium complectatur, *Vrbs* verò nihil ampliùs dicat, præter ædificia mœnibus contenta) nomen *Ciuitatis* Vrbi imposuerunt, quod valde ambiguum est: sicque in Cæsaris Commentariis cum legerent *Ciuitatem Remorum*, *Parisiorum* &c. verterunt *Vrbem Remorum*, *Parisiorum*, propria eorum nomina prætermittendo, quæ tandem euauerunt ut inferius dicam, id factum sub Hadriano multi putant, cum vniuersa Gallia in XIV. Prouincias distincta est. Vnde in *Notitia Imperij*, vbi nomenclatura Prouinciarum, legitur, *Belgica secunda Ciuitas Metropolis Remorum*.

Addi etiam potest, avulso per Romanos à *Ciuitatibus Remorum*, *Suessionum*, *Parisiorum* supremo dominatu, Vrbes primarias cum Territorio adjacente, retinuisse nomen Gentis; non verò totum hoc terræ spatium, quo potiebantur ante Romanorum aduentum, cui Galliarum, vel Belgij commune nomen inditum est, eò quòd in vnius Prouinciæ formam vniuersa Gallia ab ijs redacta esset. Hinc apud Marcellinum, Galliarum nomen semper occurrit; Vrbes verò Populi nomine significantur, ut de Juliano loquens lib. 16. *Per multa discrimina* (ait) *venerat Tricassas, & paulisper moratus, dum fatigato consulit Atilii, Ciuitatem Remos, (nihil protelandum existimans) petiit.* Hunc scriptores Christiani secuti sunt, qui nominibus Populorum, seu Ciuitatum sapius vtuntur pro veteri *Metropoleos* vocabulo. Ut B. Hieronymus Epistola ad Agerochiam infra citanda, S. Remigius Epistola ad

ad Fulconem Episcopum à Sirmondo relatâ tom. 1. Concil. Gallia, Gregorius Turon. lib. 4. & alij, apud quos, Vrbs, aut Ciuitas Remorum, vel Remi, pro Durocorto simpliciter legitur. Authores mediæ ætatis in his nonnihil immutarunt: Nam lectis apud Cæsarem nominibus Durocorto, Lutetia, Samarobrina, iunxerunt primitiuum nomen Gentis cum proprio, seu natiuo Urbis præcipuæ, vt maior inesset rei narratæ perspicuitas: Sic passim legitur *Lucretia Parisiorum, Tulli Leucorum*, & Hincmarus Epistolâ ad Episcopos suæ Prouinciæ, de Vrbe Rem. sic scribit: *Hormisdas Summus Pontifex, vices suas Remigio Durocortori Remorum antiqua Metropolis Episcopo commisit.*

Oppidum aliud apud Remos Bibrax nomine dicebatur, eratque ab Axonâ, seu loco fluminis vbi Cæsar castrum posuit, millia passuum octo femotum, muris vndique septum, mœnibus & portis egregiè munitum, vt ex Belgarum obsidione ab eo relatâ abundè colligi potest: Quodnam verò illud sit, & an adhuc stet, obscura admodum quæstio est: Quidam suspicantur esse villam *de Barbi*, haud procul ab Axonâ in Comitatu Regitestenfi, putantque Castrum Cæsaris ibi fuisse vbi nunc est Regitestis Ciuitas, eò quòd collis vbi Cæsar castra posuerat, paululum ex planitiè editus ab eodem describatur: at hoc dici nequit, cum Axona fluuius, qui per hæc loca perlabitur, non sit in finibus Remorum; horum enim ditio protendebatur eâ parte ad Arduennam syluam, vt vidimus.

Nonnulli Laudunum esse scribunt, eò quòd Laudunum alicubi Bibrax nominatur; vt in Chronico Normannorum vbi sic habetur. *Wilelmus verò, Rege, exercitûque suo Lugdunensi pago relicto, Laudunum (lauatum, qui & Bibrax dicitur, petit citò, antecedente Episcoporum Francia choro, quem omnis Clerus Laudunensis sedis, omnisque populus cum ingenti apparatu monastico suscepit.* Item in veteri MS Ecclesiæ Cathedralis; *Macrobius Prætor Romanus edificauit Ciuitatem Laudunensem super montem excelsum valdè, qui antea vocabatur Bibrax.* Et in tumulo Balduini Abbatis Sancti Vincentij, versus hic legitur:

Dudo, in
Vita Wilel.
Ducis, lib. 3.

Mors pius, speculum Pacis, lumênque Bibracis.

Addit vir eruditus, qui Lauduni Antiquitatibus eruendis, multum studij impendit, Laudunum Bibrax vocari à monte Bibraci vbi situm est, eoque pariter nomine, Vallem, quæ est Laudunum inter, & Abbatiam Sancti Vincentij indigitari in vita MS Sanctarum Promæ, & Benedictæ: Et hæc magni quidem essent ponderis, si Cæsar in colle edito, ac sublimi, Bibrax depinxisset, vt Alexam Mandubiorum, & aliquot Gallorum Oppida, quin potius in plano sitam fuisse supponit, lib. 2. cum tantam vim lapidum, ac telorum narrat Belgas projecisse, vt in muro consistendi potestas esset nulli. Deinde qui fieri potest, vt primo impetu eam aggredierentur, factaque testudine muros subruerent;

rent ; cum auctor vitæ Dagoberti de obsidione eiusdem Urbis factâ à Vandalis, sic loquatur. *Quæ Urbs, licet obsidione vallari ab hostibus possit, tamen naturâ loci, & in cacumine saxi posita, munitionem robustam obtinuit, ut frangi nequeat à Barbaris : Nam cum eam Vandali, Huni, Chuni frustra vallassent, nullâ aggerum arte imminente, non fundibulariorum jaculis, non armorum spiculis jacentibus, nec Arietum impulsione obtinere valuerunt.* Quæ verba repetuntur ab auctore vitæ S. Salabergæ. Quibus clarè patet, quantum Bibrax Cæsaris à Lauduno differat.

*Pontamaire
Pons vari
vel pons va-
rius, dictus
forsan à Ri-
elio varo, vel
alio quodam
duce Roma-
norum, ad
hunc usque
mercatorie
naves acce-
dunt ex
Marli.*

Est alia tandem opinio, quæ Branam, seu Brennacum esse asserit in finibus Remorum positam ; nam Axona, per *Nouum Castellum, le Bac à Bery, & Pontamaire* transiens, (vbi Castrum Cæsaris fuisse dicitur) labendo versùs Septentrionem Remos à Sueffionibus separabat ; quos Sueffiones, statim ac Bibrax à Belgarum impetu, & obsidione expedita fuit, Romanus exercitus aggressus est. Fauet Chilperici Regis diploma relatum à Miræo, quo dotat Ecclesiam Tornacensem, vbi habetur : *Datum Bibrax, Chilperici anno primo, Indiæ XIII. in Dei nomine feliciter.* Hoc est anno 580. quamuis iam totis nouem decim annis regnasset, vt explicat V. C. Jac. Chiffletius in Anastasi Childe-rici, fol. 316. Chilpericum verò per aliquot menses, non Lauduni, quæ Childeberti erat, & vbi Brunichildis morabatur, sed apud Brennacum egisse probat Greg. Turon. lib. 5. cap. 34. & 39. At illud obstat, quod Bibrax intrâ fines Ciuitatis Rem. reponi debet, Brennacum verò extra fuisse videatur, cum Sueffionensis sit Diocesis : Deinde Bibrax, respectu nostri, cis Axonam esse non potest ex contextu Cæsaris. Itaque optimè meo iudicio ratiocinantur, qui Bibrax, Brayum in Laudunensio esse dicunt ; cum nihil horum repugnet ; Sed circumstantiæ omnes, si benè expendantur, (situs nimirum in plano positus, & vltra Axonam, Oppidi quoque ab eo distantia) illi conueniant.

*Veteris Urbis Durocorti, Portarum præsertim, Situs, ac
Soli descriptio.*

C A P U T I V.

Durocortum, seu Metropolis vrbs Remorum, iuxta formam quam primitus habuit, sphericæ videtur extitisse figuræ ; licet ad latera quodammodo sit contractior (vt nunc etiam longiore figura protenditur) Circuitus quoque, seu amplitudinis, mediocris, sed gubernationi accommodæ, quam primi locatores, mœnibus, vallo, ac muris, ex sectis lapidibus, vndique vallarunt ; quibus pariter erroris sui

fui vestigia, & auspicia Romanorum insculpta si (Frodoardo fides) at Matrice Ecclesiâ senio labente, ad opus eius, tam Portæ, quàm Muri, à Ludouico Imperatore concessa sunt, ex eodem Auctore. In ea Portæ principales, ad quatuor orbis plagas aptè dispositæ; quò facilius ad eam Negotiatoribus foret aditus.

Prima, ad Orientem, *Treuiryensis* dicta est, ex prolixiori Testamento Sancti Remigij, quòd Remenses, & Treuiri essent contermini, fœderati, ac in Belgio longè celebres. Vetus hoc nomen, ad secundam Regum nostrorum dynastiam perstitisse, legitur in fragmento visionum Flotildis, quæ circa annum 940. floruit. Non ita post, Porta hæc, (vt se habent res humanæ) relicto priori, *Cereris* nomen induit, eoque insignitur apud Ægidium Leodiensem, in vita S. Alberti, forsan, quòd messis tempore, flauentibus spicis, eâ parte Campana renideret. *Regalis* quoque, apud eundem Auctorem dicitur, cuius etymon ignotum mihi est, nisi quòd ea vicinis latior esset, & prominentior; Postmodum verò, quòd Capitalium criminum rei, in turri super eam erectâ concluderentur, Porta *Carceris* nuncupata est; eoque nomine celebratur in Charta anni 1150. apud S. Remigium; & in Rituali Remensi adhuc illud retinet, vocaturque patrio idiomate *Porte Chartre*. Cognominis huius fontem suggerit pariter tabularium Archiepiscopatus vbi sic nominari dicitur, quòd Ogerius Danicus prædictæ turri, seu carceri mancipatus fuerit à Tilpino Archiepiscopo.

*Ecclesia Sæ-
cti Crispini,
ad portam
Treuiricam,
Testa. S. R.
Epist. Hinc-
mari ad Lu-
do. Regem.
Duchenius
tom. 3. hist.
fr.*

Secunda, præcedenti opposita, *Suessionensis*, seu *Suessonica* vocatur, in prædicto S. Remigij Testamento, vbi de Ecclesia Sancti Victoris; quòd iter præberet ad Sueffiones Remorum fratres, & confanguineos, quique eodem iure, & legibus utebantur ex Julio Cæsare. Hæc pariter *Valesia*, seu *Galesia* dicitur apud Joannem Sarisberiensem, quòd per eam, pateret aditus ad vicinas Galliarum Celticæ Ciuitates, vt per *Treuirenses*, ad Germanicas; Celtas enim Cæsar per excellentiam Gallos nuncupat. Portæ quoque *Vidula* nomenclaturam habuit, à Vidulâ fluuio qui haud procul aberat, nunc verò moenia Ciuitatis perluit. Joan. Sarisb. *Veneris* nomen illi indidit; Epist. 172. ad Henricum Comitem; ob pratorum scilicet viriditatem, quæ à Vidulâ irrigantur; quamuis non desint, qui sic vocatam putent, ob templum Veneris, quòd ei proximum fuisse necesse est; vt Porta Martis, haud dubiè à fano Martis ei vicino, cognomen accepit. Nunc ob ferrum quòd Mercatores venum habent, vernaculè *Porte aux Fers* vulgò dicitur; mansitque hæc valuarum expertis, ab eò tempore, quò muri dilatati sunt vsque ad Vidulam.

Tertia ad Austrum *Collacitia* vocatur, à conferendis mercibus, vt Frodoardo placet, lib. 4. cap. 46. ex Latino, olim apud Gallos ignoto, sic deducam nomen vetustatem non sapit; eò tamen vsus est B. Remigius in prolix. Testamento. Juxta hanc portam Arcus-triump-
phalis,

phalis erectus est, cuius maior pars, & media cum pilis & fornice adhuc restat, eratque initium viæ Militaris, seu Cæsareæ, quæ ducit ad Buxitum, & ad alia loca, in Itinerario expressa; de hac Frodoardus in vita SS. Timothei, & Apollinaris. *Lib. 1. c. 4.* *Illi cum magna fiducia, producti sunt extra Civitatem, viâ, quæ appellatur Cæsarea, in locum, qui Buxitus dicitur.* Prædictum portæ Collatitiæ nomen sensim obsoleuit, aliudque ipsi impositum ab Ecclesijs in suburbio constructis, quæ cum antiquitus, Basilicæ dicerentur, *Porta Basilicaru* appellata est, vel potius sic dici potuit, quod Basilicis, dudum, præ cæteris portis, abundasse feratur, vt prædictus Auctor innuit. *Lib. 4. c. 46.* Hæc, dilatato vrbis pomœrio, amplius non extat; sed ea quæ Basilicæ, seu Basileæ nomen retinet, pars est prædicti Arcus-triumphalis, quem Remenses Julio Cæsari, forsan, dicarant, in sui cultus, & obseruantię monumentum; quod eos in Sequanorum locum, dignitatẽmque subrogasset. Viæ etiam, seu vici natiuum nomen, in *Barbastri* nomenclaturam transijt, à quingentis annis; *Quin* & eadem porta, *Bacchi* nomen præfert, in fundatione Hospitalis Sancti Antonij, ann. 1201. & in Necrologio Remensi, 15. Januarij, ob allusionem, vt puto, vocis Basilicæ, vel quod crederetur effigies Bacchi sculpta in altiori parte fornicis hætenus superstitis ex Arcu-triumphali.

Quartæ versùs Aquilonem præcedenti è diametro oppositæ, Martis nomen inditum est, ab Arcu-triumphali altero, & iuxta eam structo: hanc tamen priùs aliter dictam facillè sibi in animum iuducet, qui Romanorum Theogoniam Gallis olim ignotam fuisse crediderit; Frodoardi æuo, Arcu, (cui Lupæ, Remo Romulòque vbera præbentis, fabula incisa est) pro Porta, veteri, vt reor, neglectâ, Ciues utebantur, vt ipsemet indicat, lib. 1. *Probabilis ergo videtur, quod à Militibus Remi, patriâ profugis, Vrbs nostra condita, cum & mania, Romanis auspicijs insignita, & editior porta Martis, Romana stirpis (veterum opinione) propagatoris ex nomine vocitata, priscum ad hæc quoque nostra cognomen reseruauerit tempora.* Huic autem vsui, Arcus deinceps, à quingentis fermè annis seruire desijt, & recens porta, haud procul erecta (si eadem priùs non fuit) quæ Martis quoque nomen hætenus constanter retinet; Arcus autem intrò tellure, ac ruderibus oppletus sensim negligi cœpit; donec his nostra hac ætate studiosè egestis, Auspicia Romana rursus Vetustatis Amatoribus patuere.

Meminuit Hincmarus cuiusdam portæ, quæ Patens ab eo vocatur, in vita Sancti Remigij, vbi de incendio à dæmone excitato disserit, quod insigni miraculo extinctum est, & extra Urbem, cum Incensore ab eodem Sancto Præfule eiectionem. *Torium* (inquit) *flammæ globum ance se fugientem, per Patientem portam (sic enim tunc temporis vocabatur) quia portis alijs clausis, ob Civitatis custodiam, pro exeun- tium, & introeun- tium commoditate in die patebat, divinâ potenciâ expulit;*

pulit; & aliâ portâ ad hoc officium deputatâ, præfatam portam clausit, & ut nunquam ab aliquo aperiretur, cum interminatione vindictæ, qui illam præsumeret aperire, prohibuit. Fit etiam mentio eiusdem, in Itinerario S. Leonis IX. putantque nonnulli, hanc retro Ecclesiam Militum S. Joannis Hieros. fuisse, quæ vulgo Templum dicitur: nulum enim de ea restat vestigium; At verius est Posticæ potiùs, quàm Portæ nomen mereri, quo titulo indigitatur & alia, in veteribus Chartis, quam iuxta S. Dionysij ædem vidimus.

Cæterum, Remorum Vrbs, in lata, & patenti planitie sita est propè Vidulam amnem, qui è Campaniæ meditullio manans, tribus scilicet millibus à Catalauno, veluti linea diametralis hanc planitiam secat in duas partes, tum vario flexu per prata, & paludes, gyrando, perlabitur, & iuxta Oppidum Vailly, in Axonam influit: amplissimo item Montium ambitu, instar Amphitheatri, duabus circiter leucis ab ea distantium, cingitur, vnde res ad vitam necessarias Ciues abundè recipiunt: In decliui siquidem montium, vbi celebriores pagi, Vinum prodit melioris notæ: suprâ sunt Sylvæ, & Pascua: Planities verò, quæ Ciuitatem ambit, Villis, Prædijs, Cortibus, Agris, hinc inde splendide ornatur. Hæc Campaniæ Remensis nomen, à veteribus primùm sortita est, ex Gregorio Turonensi, Hist. Franc. lib. 5. c. 19. quod toti Prouinciæ inditum.

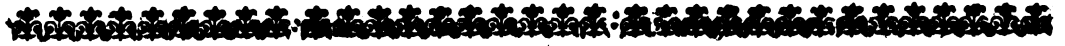
Olim Populus Textrinæ, seu Textoriæ arti dabat operam, cuius meminit Cælius Rodiginus tom. 2. cap. 18. lib. 21. his verbis, à Remis propagatum cele genus, tenuitate præstantissimum, quòd ab illis, modo, luxa-
sa parum dictione, decurra aue, Remense passim dicitur. Vnde missas quondam velut insignes ad Bajazetum à Joanne Niuernensi Comite, telas, refert Monstreletius, datâsque vt excellens, & singulare donum, Mapulas Remenses, seu Mantilia, Carolo IV. Imperatori, cum Remos transijt, sub Carolo V. in chartis Scabinatus reperio.

*Præfati te-
le genus Re-
mense, com-
municata
quoque alijs
Galliarum
populis tex-
trina gloria.
Ambr. Ca-
lep. in verbo
Remi.*

Nunc Lanificio studeat, quo aliud texturæ genus conficitur, & illud duplex, Primum tenue, quod à staminibus, seu filis operis textorij cui alia subtegmina intexuntur, vocant patriâ linguâ *Estamine*. Aliud paulò densius, nouâ quidem, & decussatâ texturâ, vulgari nomine dictum *Serge*, vel *Raze de Reims, de Chaalons* &c. à loco, nimirum, vbi frequentius textitur, celebre est per totam Galliam, tamque copiosa ex eo hoc tempore fit mercatura, vt inde plures alantur familiæ. Vini quoque copia, quod in viciniâ crescit, ex nobilissimis est totius Galliæ, egregieque conseruatur in Cellis vinarijs Remorum, ob Profundum & Cretam quâ camerantur, adhuc commercium auget, ditatque tam Mercatores vrbicos, quàm villarum incolas, qui vineas colunt. An ab vrbis origine? Incertum: cum harum Cæsar non meminerit: De Vincis tamen, & Agris, æquè à Ciuibus cultis, non nihil habetur in breuiori testamento Sancti Remigij, & apud Hincmarum Epistola ad Pardulum Laudunensem.

C

Insigniores

*Insigniores Vetustatis aliquot reliquiae, quae restant in
Urbe Remensi.*

C A P U T V.

INter prophanæ Vetustatis reliquias, quæ visuntur in Vrbe, eminent prædicti Arcus-triumpales positi ad Austrum, & ad Septentrionem, de quibus, lib. 2. viarum Imperij, Bergerius doctè, ac curiosè differit; censetque Julio Cæsari dicatos, quòd Paternam originem Septentrionalis, Australis vero Maternam mythologicè exprimat. Sunt & Viæ militares, seu Aggeres publici, qui ab eadem Vrbe prodeunt, in varias Prouincias protenduntur, de quibus idem Auctor, copiosè lib. 3. cap. 39. & nos, cap. 8. huius lib. nonnihil dicemus. Sunt item Arenæ, seu Mons arenarum, in prospectu portæ Martis, Amphitheatri figuram exhibens, spectaculis idoneam, quod duplicis hemicycli instar, circumquaque spectandi vsum præbeat: Arenæ autem totâ in Galliâ frequentius vocantur, à potiori parte Amphitheatri, suntque vt plurimum, extra vrbes: At hæ, quæ Remis videntur paululum à mœnibus remotæ, præter relictum aggerem, nunc peculiare nihil continent: has quidam Cæsaris castrum credunt, & nuncupant apud Sammarthanos, cap. de Remorum Archiepiscopis.

Relucet quoque nonnihil Antiquitatis, in vicis, arcibusque itineribus huc & illuc flexis, quæ vitium iuga, seu systadas imitantur, in Domibus humi depressis, aliisque, ex lapidibus in quadrum sectis, incultè licet ædificatis, in tessellatis, & sectilibus aularum Pavimentis, nuper me præsentè, sub viâ publicâ repertis, in veteri Mercato, iuxta Xenodochium maius, & in Horto, prope Velatas Sancti Stephani, cum effoderetur humus, pro spiramento aquarum sulci. Hæc lapillis nigri, & albi coloris compaginata, ac quibusdam fasciis, Limborum instar distincta, ramusculos floribus intertextos, representabant, absque vlla effigie, aut temporis epocha, seu caractere. Maxima quoque Numismatum vis, è rudibus quotidie eruitur, Ex his præsertim, quæ sub Triumviratu, sub Augusto, Hadriano, Antonino, & Marco Aurelio sunt cusa; haud vulgare extat, à R. P. Sirmondo, emianensis ingenij viro, pro sua humanitate ad me missum, in quo visitur figura Triceps ex vna parte, quæ Galliæ tres Partes, (vt ipse interpretatur) seu potius triplicem Potestatem politicæ Remorum, in Principe, in Senatu, & in Populo repræsentat: Ex aliâ verò Biga, seu Currus, duobus equis vectus, cui assidet Rhedarius alatus, seu Nationis Genius, cum hac Inscriptione, R E M O.

Effedarios

Essedarios enim Gallia Vetus habuit : hinc Diódorus. *In itinere* (inquit) *ac pugná Bigis utuntur , quas Rhedarius , & Assessor ducunt* : At cum in singulari casu , Urbis nostræ Nomen apud Auctores nusquam reperiatur ; ad quid Numisma prædictum alludat , penès alios sit iudicium.

A centum quoque annis , complures Arcæ pro condiendis corporibus , (Græci Sarcophagos vocant) Remis repertæ sunt , quarum aliæ ex saxo malleis excavato , quædam verò , ex cocto Latere , vel Argillâ fictiles. Saxeas aliquot vidimus iuxta puteos reductas ad communem usum. Quæ ex humo confectæ , ut frequentiores , sic inuentæ , statim in frustra , & pulverem abeunt. Ossa tamen integra , aliquot restant , de quibus infra , cap. 21. vbi & an Christianorum fuerint , penitiùs scrutabimur : hi enim veterem & meliorem consuetudinem humandi cadauera frequentabant , ex Minutio Felice in Octauio. Vnde in Legibus Francorum Salicis , quæ sub Faramundo (.vt quibusdam placet) vel certè sub Clodoueo Rege , latæ sunt , Crematorum Cadauerum nulla fit mentio , sed Humatorum dumtaxat , tit. XVII. de Expoliationibus , & tit. LVIII. de Corporibus Expoliatis.

Bergerius , in Notis ad vitam Sancti Alberti Leodi. nondùm editis , refert , se Arcas vidisse nouem , in villâ de *Netuelize* , supra rivulum de *Retourne* , quinque leucas à Durocorto ; quarum singulæ , pergrandis hominis ossa continebant , cum Ense , seu Spathâ , & fictili vasculo fasciâ circum foliaceâ ornato , & vnctuoso liquore pleno , quem loci incolæ lustralem aquam putabant. Opinari quis possit ipsa vascula ex perpetuis his lampadibus esse quæ in veterum Sarcophagis olim reperiabantur : Hi autem qui corpora cremabant , horum cineres condebant in fictilibus urnis quas Iuuenalis Vrbes nominat , Satyra 10.

*Vnus Pellæo Iuueni non sufficit orbis ,
Cum tamen à figulis munitam intrauerit Urbem ,
Sarcophago contentus erit.*

Aliquas pariter ex his , iuxta Remos repertas , idem Auctor asserit ; vnâmq; ossibus igne combustis plenam à Ruricola accepisse , sub humo detectam , cum agrum repastinaret , quæ Tumulum sat magnificè structum lapidibus operiebat , vbi illud inscriptum legebatur. *In honorem Marcelli*. Huius autem Nominis plures apud Romanos

*Chilpericus
Rex Aureos
quos Imperator misit,
ostendit, habentes ex una
parte Quadrigam, &
Ascensorem.
Vide Gregor.
Tiron. lib.6.
cap. 2.*

extitisse, historici fidem faciunt: Morem autem olim fuisse Clarorum Virorum cremandi corpora, Tacitus de Germanis, (à quibus orti Franci creduntur) aperte innuit his verbis. *Funerum nulla ambitio, id solum observatur, ut corpora Clarorum virorum, certis lignis cremantur: Sexuem rogi nec vestibus, nec odoribus cumulant, sua cuique arma. Quorumdam igni & equus adijcitur. Sepulchrum cespes erigit. Monumentorum arduum, & operosum honorem, ut grauem defunctis arbitrantur.* Sidonij ætate, circa annum 582. idem mos adhuc vigeat in Gallia cremandi Gentilium corpora, Christianorumque humandi, lib. 3. epist. 12. *Campus ipse (inquit) dudum refectus erat, tam bustalibus fauillis, quam cadaveribus. Quæ omnia, dicendis cap. 21. lucem adferent.*

*Ex codice
Bruxellensi.*

Faramundum prope Remos terræ mandatam fuisse notat Jacobus Chiffletius. Vir ut eruditione, sic Operibus Orbi notus, ex veteri Genealogia ab eo in Anastasi Childerici I. Francorum Regis, laudatâ, vbi sic habetur, *Sepultus est Faramundus Barbarico ritu, Remis extra Urbem, Laudunum versus, in monticulo qui Latine pyramis dici potest:* Putat enim, idem Auctor, Belgicam Secundam, (cuius Remi caput.) Vandalorum incurfu iam labefactatam, à Faramundo Rege occupatam, ad mortem vsque. In Verticibus autem montium, aut in ipsis certè Montibus, Nobiles sepeliri solitos, Seruius Virgilij Interpres docet, lib. 2. Vnde natum est; ut super Cadauera, aut Pyramides fierent, aut ingentes collocarentur Columnæ. At quisnam hic Monticulus, sub quo Faramundus jacet, hæcenus inauditum. Vistitur quidem acutus, & prominens terræ cumulus, retro Sancti Nicasij, Orientem versus, haud procul à viâ publicâ & Militari, quem suspicari quis posset, erectum in formam Tumuli pro tegendis cuiusdam Præfecti cineribus: tellure enim, vel cespitibus, aut quouis alio, ut ad manum venerat, Bustum extruebant veteres, vnde Virgilius de Polydoro.

*Ergo instauramus Polydoro funus, & ingens
Aggeritur tumulo tellus.*

At posteritas, antiquitatis licet auida, intactum hunc terræ Aggerem huc vsque reliquit; nec scitur cui vsui quondam fuerit, aut quid intus lateat. De marmoreo Tumulo, qui Jouini, Equitum Magistri, ac Basilicæ Sancti Nicasij fundatoris, fuisse dicitur, opportunior erit infra dicendi locus. Nunc ad incepta redeo.

Qualis

*Qualis fuerit vetus Politia Remorum; horum Legati ad Cæsarem,
Belgarum vires, & Cópia, & quinam inter eos, Famâ,
& Virtute præstarent.*

CAPUT VI.

Remorum Ciuitate, cum suis Finibus, & Oppidis, Metro-
poli præcipuè, sic stabilitâ: quibus Moribus, & Institutis ad
Julium Cæsarem; quibus deinceps ad Francos vsque stete-
rint, magna & difficilis quæstio est, si quis accuratam temporum
historiam desideret. Veteris quidem Galliæ speciem, Cæsar, sexto
præsertim belli Gallici Commentario, comprehendit; sed & alijs
Commentarijs quædam asperit; quæ cum ad vniuersam Gentem
promiscuè spectent, vnicuique Populo facile possunt acomodari;
vt quæ de vitæ, victûsque temperantiâ, de viribus, & solertiâ, de
Belgarum fortitudine, eorûmque transitu in Britanniam belli infe-
rendi gratia, de Religione, Studijs, Politia, & Magistratibus qui-
bus singulæ Ciuitates regerentur: At prioribus his omissis, de Po-
litia breuiter à nobis est agendum.

Quidam Aristocraticam fuisse dicunt, ob verba Cæsaris lib. 6.
*In omni Gallia, eorum hominum, qui in aliquo sunt numero, atque ho-
nore, Genera sunt duo: Nam Plebs penè seruorum habetur loco, quæ
per se nihil audet, & nulli adhibetur concilio: Alterum est Druidum:
Equicum alterum. Illi Diuinis rebus intersunt, ac de omnibus ferè contro-
uersijs publicis, priuatisque iudicant. Hi verò cum est vsus, atque aliquod
bellum incidit, (quod solet quotannis) omnes in bello versantur, atque
eorum, vt quisque est genere, copiisque amplissimus, ita circum se Am-
baçtos, Clientesque habet. Hanc vnâ gratiam, potentiâque noue-
runt.*

Nihil hîc auctoritatis, in infima plebe Cæsar videtur agnoscere:
At ipsemet eodém libro, quod penès populum sit Magistratum eli-
gendi potestas, è contrario sic loquitur. *In Galliâ non solum in omni-
bus Ciuitatibus, atque pagis, partibusque, sed penè in singulis domibus
factiones sunt, earumque factionum sunt Principes, qui summam aucto-
ritatem, eorum iudicio, habere existimantur, quorum ad arbitrium, iu-
diciûmque, summa omnium rerum, consiliorûmque redeat. Id eius rei gra-
tiâ antiquitus institutum videtur, ne quis ex plebe, contra potentio-
rem, auxilij egeret; suos enim quisque opprimi, & circumueniri non patitur,
neque aliter si fiat, vllam apud suos habet auctoritatem: hæc eadem ra-
tio est in summâ totius Galliæ.*

Ex his liquido conitât, si benè expendantur, statum Democra-
ticum,

ticum, quem libera Græcia, & Italia cupidissimè tenuerunt, in quo iustæ politia species omnes comprehenduntur, apud Gallos vigiisse; quem tamen Aristocraticæ præcepto temperasse non abnuerim, in quo selectissimi è Republicâ, ac virtute præstantes, imperant. Erat enim summa Præfectura, seu Regis, aut Principis dignitas in annuo, vel longioris temporis legitimo Magistratu. Erat Aristocratica, in Senatu; & denique Democratica, in summâ Populi auctoritate, vnde & Senatores, & Magistratus existerent. Quod clarè patebit in Republica Remorum, magni nominis apud Belgas, quibus Jura, Leges, Imperium, Magistratus, cum Sueffionibus consanguineis, & fratribus fuere communia: Hos enim & Senatum habuisse, & belli Principem seu Præfectum, aliundè peti non debet, quàm ex Hirtio qui Cæsarem suppleuit. Illustre siquidem hic nobis suppeditat exemplum libro 8, de Vertisco emerito, & capulari sene tunc Remorum Præfecto, cum in Bellouacos bellum Cæsar iteratò mouisset. *Hic enim (inquit) præfecturam adeptus, cum vix equo, propter ætatem, posset uti, tamen, consuetudine Gallorum; neque ætatis excusatione in suscipiendo Magistratus honore usus erat; neque dimicari sine se voluerat.*

Sic igitur Remos Principem habuisse, cum à finibus arcendi essent hostes, palàm fit vel ex ipso Cæsare, qui & Galbæ Regis Sueffionum, *Cæsar lib. 5.* Corbei Bellouacorum, & Ambiorigis Eburonum meminit: Vltimus hic, vt constaret qualis esset huiusmodi dignitas, publicè fassus est, *sua esse eiusmodi Imperia, ut non minus haberet in se iuris multitudo, quàm ipse in multitudinem.*

At verò Senatum Remensem, ex Optimatibus constituisse, iuxta Aristocraticæ leges, probant ea quæ de Iccio, & Antebrogio Cæsar habet lib. 2. vbi Remorum Legati, ac Primi Ciuitatis prædicantur, & infra, de Bibracis obsidione differens, Iccium, qui ex parte Remorum Oppido præerat, summâ nobilitate & gratiâ apud suos excelluisse afferit, quò nihil illustrius ad ipsius commendationem dici poterat. Quantâ verò Senatus polleret auctoritate ad Bellum, vel Pacem (in quibus stat Republicæ salus) Remorum foedus cum Romanis, eò præsertim tempore initum, quò protritit, subactisque Cætarum Ciuitatibus, de tuendis proprijs finibus Belgæ anxius consultabant, satis superque ostendit. Iuuat hic rationes ex ipsismet Commentarijs referre, ne id perperam factum quis existimet: *Cum esset Cæsar in citeriori Galliâ, litteris Labieni certior fit, omnes Belgas contra populum Romanum conspirare, obsidesque dare; quòd vererentur, ne omni pacatâ Galliâ, ad eos victor exercitus adduceretur: quapropter duabus conscriptis ibidem Legionibus, Q. Padium Legatum, inuente Æstate, in vltiorem Galliâ misit; datque negotium Senonibus, reliquisque Gallis, qui finitimi erant, ut ea quæ apud eos gerantur, secreto cognoscant, seque de his rebus mox faciant certiores. Cùmque constanter omnes nunciassent, manus*

Anno à Româ conditâ 696.

Ante Christi Natiuit. Anno 58.

manus cogi, exercitus in unum locum conduci; ad eos confestim proficiscendum ratus, re frumentariâ prius comparatâ, castra mouet, ac diebus circiter XV. ad fines Belgarum peruenit.

Julius Caesar
anno ante
Incaru. 57.

Eo cum de improviso, celeriusque omnium opinione uenisset; Remi, qui proximi Gallis ex Belgis sunt, ad eum Legatos; Iccium, & Antebrogium primos Ciuitatis suæ miserunt, qui dicerent se, suâque omnia in fidem, atque potestatem populi Romani permittere; neque se cum reliquis Belgis consensisse, neque contra Populum R. omnino coniurasse, paratôsque esse, & obsides dare, & imperata facere, & Oppidis recipere, & frumento, cæterisque rebus iuuare. Reliquos omnes Belgas in armis esse, Germanosque, qui ripas Rheni incolunt, sese cum his coniunxisse, tantumque esse eorum omnium furorem, ut ne Sueffiones quidem fratres, Consanguineosque suos, qui eodem iure, isdemque legibus utantur, unum imperium, unumque Magistratum cum ipsis habeant, deferre potuerint, quin cum his consentirent.

Tam subitæ deditiōis causas, infra reddemus. Nunc de Belgarum Gente, Viribus eorum, Auctoritate, priscisque quorundam Gestis, luculenter, & historicè Remos differentes audiamus apud Cæsarem eodem libro. Cum, Caesar, ab his quæreret, quæ Ciuitates, quantaque in armis essent, & quid in bello possent, sic reperiēbat. Plerosque Belgas esse ortos à Germanis, Rhenumque antiquitus transductos, propter loci fertilitatem ibi consedisse, Gallosque, qui ea loca incolerant, expulisse, solosque esse, qui Patrum nostrorum memoriâ, omni Galliâ vexatâ, Teutones, Cimbrôsque, intrâ fines suos ingredi prohibuissent. Quâ ex re fieri, uti earum rerum memoriâ, magnam sibi auctoritatem, magnosque spiritus, in re militari sumerent. De Numero eorum, omnia se habere explorata Remi dicebant; propterea quod propinquitatibus, affinitatibusque conjuncti, quantam quisque multitudinem, communi Belgarum concilio, ad id bellum pollicitus esset, cognouerant.

Plurimum inter eos, Bellouacos, & uirtute, & auctoritate, & hominum numero ualere: Hos posse conficere armata millia centum; pollicicos ex eo numero lecta millia LX, totiusque belli Imperium sibi postulare. Sueffiones suos esse finitimos, latissimos, feracissimosque Agros possidere. Apud eos fuisse Regem, nostrâ etiam memoriâ, Diuitiacum, totius Gallie potentissimum, (qui cum magna parte harum regionum, sum etiam Britannie imperium obtinuerit) nunc esse Regem Galbam; ad hunc propter iustitiam, prudentiamque, summam totius belli, omnium uoluntate, deferri. Oppida habere numero XII. polliceri millia armata quinquaginta; totidem Neruios, qui maxime feri inter ipsos habeantur, longissimæque absint. XV. millia Atrebatēs, Ambianos X. millia. Morinos XV. millia. Menapios VII. millia. Caletes X. millia. Verocasses, & Veromandos totidem. Catuacos XXIX. millia. Condrusos, Eburones, Carosos, Pannanos, qui uno nomine Germani appellantur; arbitrari ad XL. millia.

De Treuiris hic sermo nullus: hos enim prius ad Cæsarem petitum auxilium

auxilium aduersùs Sueuos, qui ad ripam Rheni confedissent, misisse legimus lib. 1. vnde Cæsarem, cum bellum in Neruios pararet, suis iuuisse copijs (equitatu præsertim) Treuiros, idem asserit lib. 2. & sic Remi difficillimis hisce temporibus, non sibi, ac Reipublicæ soli, consuluisse videntur, & hoc nec inconsultè, aut ignauiter, vt postea dicemus.

*Plinius l. 4.
c. 17. Belgicam à Scaldi ad sequanā pōnis; Cæsar è contrà à Rheno ad sequanam.*

Ex breui, & historicâ Remorum Narratione à Cæsare transcriptâ, cunctis patet euidenter, quinam inter Belgas potentiâ seu dominio, viribus, & auctoritate, alijs præcellerent, sumpto etiam hîc Belgicæ tractu cum Cæsare, prout à Rheno, & Oceano, ad matronam, sequanâque porrigitur. Clarum enim est Belgas, qui nunc Francorum Regibus parent, vt Remi, Sueffiones, Bellouaci, longè alios Belgas tunc nobilitate superasse. Et Sueffiones quidem, quibus cum Remis idem magistratus fuit, & imperium. Primò ob famam Diuitiaci Regis, qui horum nixus ope magnæ partis harum regionum (*Belgicarum*) tum etiam Britannicæ principatû obtinuit; Oceanum enim Britannicum, adiunctis cum Remis & Sueffionibus, Veromanduis, Bellouacis, Ambianis, Atrebatibus, & Morinis vincendo, prædæ cupidine, fortisque successu, sese in hanc oram intulerat, vbi identidem Victor, plures è suis, seu Colonos, imperio nouo stabiliendo reliquit; quod alibi Cæsar auctorum summus facile agnoscit, cum Maritimam partem à Belgis (*Citerioribus*) infessam docet, eosque ijs nominibus Ciuitatum appellatos, ex quibus orti, eò peruenerant. 2. De Bellouacis, quod hi Belgas (*Vteriorès scilicet, & Rheno vicinos*) gloriâ antecellerent, quis inficias eat, *Gallorum quidem omnium fortissimi Belgæ* (inquit Cæsar lib. 1.) confirmatque Hirtius lib. 8. at inter Belgas, Bellouacos, & virtute, & auctoritate, & hominum numero valere, (amplissimam enim habebant Ciuitatem) idem Cæsar asserit; nec diffitetur Hirtius, cum belli gloriâ Gallos omnes, Belgasque Bellouacos præstare docet. Hinc est quòd hâc virtutis opinione confisi, dum Romanis Alexam obsidentibus, certus hominum numerus, cuique Ciuitati imperaretur, Bellouaci suum numerum non contulerint, sed bellum se suo nomine, & arbitrio, cum Romanis gesturos dicerent; neque cuiusquam imperio obtemperaturos. Neruios quidem magnæ virtutis fuisse fateor; Sed hi agrestes, feri, & vrbانيتatis velut expertes, describuntur à Cæsare, cum Belgæ Celtis finitimi, horum cultum & humanitatem æmularentur. Denique virtutis, ac præstantiæ nostratium Belgarum, euidentis sit illud argumentum; quod Eburones, Condrusi, Menapij, & alij minores Populi à Barbaris sæpius Rhenum traicientibus impetiti, è patrio solo tandem migrare coacti sunt, aut victoribus agros cedere, prisicis horum Nominibus abolitis, vel extinctis, laborat enim Annalium fides, vt hos aliquandò fuisse credamus: imò de Tractu regionis quem incoluerint Neruij, Pæmani, Eburones, mira dissentio est inter auctores. At Remi è

contrà,

*Cæsar lib. 2.
& lib. 7.*

contrà, Sueffiones, Bellouaci, Veromandui, Ambiani, & Atrebatas, primi-genium nomen adhuc retinent; horum sedes à nemine ignoratur, verique sunt locorum indigenæ, ac ferè soli Belgæ dicendi, si vsus obtineret: & si postmodùm quidam, Campani, aut Picardi dicti sint, non à victoribus, qui horum fines perruperint, à quibus pulsi, aut cum his permixti, nomina hæc induere, sed à regionis situ, & moribus Populorum, vt alibi dicitur; Et hæc obiter à me dicta sunt, quod Flandrici scriptores, quicquid roboris, dignitatis, & excellentiæ fuit apud Belgas, ob aliquot forsan vetustatis reliquias, à Romanis iuxtà Rhenum excubantibus relictas, cum Gentis nomine, & stemmate, nouis Hospitibus, nec aduentitijs modò, sed intrusis, & qui veros Indigenas è proprijs domibus exturbarunt, ad pompam adjudicent. Nunc pro Remis in Belgas Bibrax obsidentes, per Cæsarem gesta prosequamur.

IVLCÆSAR
ante Iulian.
Ch. an. 57.

*Bibrax Remorum Oppidum, ob fœdus ietum cum Cæsare, obsident Belgæ,
& quam prudenter Remi fœdus illud inierint.*

CAPUT VII.

Rerum, quæ fiebant apud Belgas, summâ graphicè, & luculenter à Remis expositâ. *Cæsar hos. Vehementer cohortatus, liberalitèrque oratione prosecutus, omnem Senatium ad se conuenire, Principumque liberos obsides ad se adduci iussit, quæ omnia ab his diligenter ad diem facta sunt. Ipse Diuitiacum Æduum magnoperè cohortatus, docet quantoperè Reipublica, communisque salutis interfit, manus hostium distineri, nè cum tantâ multitudine, uno tempore confligendum sit. Id fieri posse si suas copias Ædui in fines Bellouacorum introduxerint, & eorum agros populari cœperint. His mandatis eum ab se dimittit.*

Postquàm omnes Belgarum copias, in unum locum coactas, ad se venire vidit, neque longè abesse, ab his, quos miserat, exploratoribus, & ab Remis cognouit, flumen Axonam, quod est in extremis finibus Remorum, exercitum traducere maturauit, atque ibi castra posuit; quæ res & latus unum castrorum ripis fluminis muniebat, & post eum quæ essent, rursus ab hostibus reddebat, & commeatus ab Remis, reliquisque Cinitatibus, vt sine periculo ad eum portari posset, efficiebat.

In eo flumine pons erat; ibi presidium ponit, & in alterâ parte fluminis, Q. Titurium Sabinum legatum, cum sex cohortibus reliquit, Castra in altitudinem pedum duodecim, vallo, fossâque duodeuiginti pedum munire iubet. Ab ipsis castris Oppidum Remorum, nomine Bibrax, aberat millia passuum octo: id ex itinere magno impetu Belgæ oppugnare cœperunt.

Castra Cæsaris ultra Axonam. Castrum seu Castellum ubi miles in castris stabat.

D

Ægrè

Ex his castra hiberna, & aestiva. *Ægrè eo die sustentatum est. Gallorum eadem, atque Belgarum oppugnatio est. Hi ubi circumjectâ multitudine hominum totis manibus, undique in murum lapides iaci cœpi sunt, murusque defensoribus nudatus est, restudine facta, portis succedunt, murumque subruunt, quod tum facile fiebat: Nam tanta multitudo lapides ac tela coniecerant, ut in muro consistendi potestas esset nulli. Cum finem oppugnandi nox fecisset, Iccius Remus summa nobilitate, & gratiâ inter suos, qui tum Oppido præfuerat, unus ex ijs qui legati de pace ad Casarem venerant, nuntios ad eum mittit, nisi subsidium sibi mittatur, sese diutius sustinere non posse. Eò de media nocte Casar, ijsdem ducibus usus, qui Nuntij ab Iccio venerant, Numidas, & Cretas sagittarios, & funditores Baleares subsidio oppidanis mittit, quorum aduentu, & Remus cum spe defensionis, studium propugnandi accessit, & hostibus, eadem de causâ, spes potiundi Oppidi discessit. Itaque paulisper apud Oppidum morati, agrorumque Remorum depulati, omnibus vicis, edificiisque, quò adire poterant, incensis, ad castra Casaris, cum omnibus copijs concenderunt, & à millibus passuum minus duobus castra posuerunt &c.*

Erant
237000. bel-
garum mil-
lia ex Casā-
re.

Ex his cuilibet compertum est, Remos, & Oppida apprimè munita habuisse, & armorum Præfectos, & Senatores, quibus incumbere belli, & pacis, cum res exigeret, etiam inconsultis Fœderatis, aut reluctantibus, tractare negotia, adeò vt clariori testimonio impræsentiarum non sit opus.

Erunt tamen, qui præproperâ hac visâ deditioe, Remis perfidiæ notam inurant, quòd, Belgis pro communi salute fortiter dimicantibus, primo congressu, Romanis manus dederint: At Celtis superatis, quorum ope Cæsar in Belgas aciem parabat, quo tandem salubriori consilio vti poterant? agri eorum plani, patentes, cuilibet obuij, horumque potior pars apud Celtas iam subactos, hostes ad ianuam, domestica inter Ciuitates odia, disceptatio pro dominatu, strages populorum obstinatiùs resistentium, hanc ipsis facile mentem indiderant, à qua, vel aliorum salus, aut imminens periculum, nequiquam eos deterrere poterat, aut debebat, cum vnicuique tunc populo innata esset libertas faciendi quod vtilius sibi, aut securius videbatur. Sic igitur, expensis vtriusque fortunæ documentis, & oblatâ meliori conditione, Cæsari Remenses spontè se submitunt, gnari obsequium cum securitate potiùs, quàm proteruiam, contumaciâque cum exitio præstare.

At dubio procul Remos sapienter, & consultò fecisse, probant ea, quæ inde secuta sunt, & recens apud Æduos exemplum: siquidem cum apud Gallos primitus factiones duæ essent, earumque, cum Cæsar in Galliam venit, alterius Principes haberentur Ædui, alterius verò Sequani, quorum magnæ erant Clientelæ: post aliquot prælia victores de Æduis Sequani, Principum filios ab eis velut obsides acceperant, coëgerantque publicè iurare, nihil se contra Sequanos consilij inituros: at Cæ-

Cæsar l. 6.

at Cæsaris aduentu factâ rerum mutatione, Æduis, quòd fœderati Romanis, Obsides redditi, Clientelæ restitutæ, ac nouæ per Cæsarem comparatæ; sicque dignitate amplificatâ, fors eorum fortunatior longè facta est: quam æmulati Remenses, Romanis constanter adhærere decreuerunt: vnde subdit idem Princeps lib. 6. *Sequani principatum dimiserant (clade à Romanis acceptâ) in eorum locum Remi successerunt,* (populorum scilicet electione, ob dudum partam virtutis, ac prudentiæ famam) *quos quòd adæquare apud Cæsarem gratiâ intelligebant, ij qui propter veteres inimicitias nullo modo cum Æduis conjungi poterant, se Remis in Clientela dicabant, hos illi diligenter tuebantur: Ita & nouam, & repenti collectam auctoritatem tenebant: Eorum statu res erat, ut longè principes haberentur Ædui, secundum locum dignitatis Remi obseruarent.*

IVLIVS CÆ-
SAR AB V.C.
702.

Ex prædicta igitur confœderatione maximum operæ pretium factum est, Ipsi, & Clientibus: Etenim Sueffiones, capta Vrbe eorum principe Nouioduno, cum legatos ad Cæsarem de deditioe mississent, *petentibus Remis*, vt conseruarentur, impetrarunt. Sic Carnutes ob defectionem lib. 6. descriptam, placandi Cæsaris ergò, legatos obsidésque ad eum mittunt, *vt deprecatoribus Remis, quorum erant in Clientela.*

Belgis post aliquot annos, ob crebras eorum defectiones, ægrè superatis, Cæsar cum apud eos hyemaret, vnum illud propositum habuit continere in amicitia Ciuitates, nulli spem aut causam dare armorum, benemeritis præmia largiri, ijs præsertim qui pacto fœdere fideliter ei adhæsissent. Itaque Galliâ totâ, quæ à saltu Pyrenæo, Alpibusque, & monte Gebenna, fluminibus Rheno, & Rhodano continetur, in Prouinciæ formam redacta, præter socias, & benemeritas Ciuitates, Cæsar in Italiam quàm maximis itineribus profectus est.

Anno à Roma condita
704.
Hirtius l. 8.
sub finem.

Suetonius in
Iulio Cæsare.

Quæ autem eiusmodi essent sociæ, & benemeritæ Ciuitates, & in quo harum prærogatiua consisteret, satis intelligi posse arbitror ex illarum distinctione à Stipendiarijs, & ab ijs quæ in seruitute viuebant: Certum enim est fœderatas Ciuitates aliquo in pretio habitas fuisse, iisque præter libertatem, suis legibus, ac consuetis Magistratibus vti permissum: de libertate est illud Suetonij in Augusto. *Vrbium quasdam fœderatas, sed ad exitium licentiâ præcipites, libertate priuauit.* Quòd verò suis legibus, & Magistratu gauderent, Dio lib. 54. *Augustus fœderatas vti Majorum suorum institutis permisit.* Inter has Remos extitisse patet ex Plinio lib. 4. histor. cap. 17. hæc enim, post semel percussum fœdus cum Romanis, nusquam ab eorum fide deflexit. Vnde hoc titulo sociæ, & benemeritæ vsa est cum Cæsaris opem efflagitaret aduersùs Bellouacos, qui duce Corbeo agros eius populabantur. *Pertinere (ait) ad dignitatem, & salutem suam, nullam calamitatem socios optime de Repub. meritos accipere.* Imò Cæsar ipse idipsum profitetur lib. 5. sub finem, *tantam enim voluntatis commutationem (defectio scil.)*

Hirtius l. 8.

IVLIVS CÆ-
SAR ANNO
ANTE IN-
CARN. 43.

acculit, ut præter Æduos, & Remos (quos præcipuo semper honore Cæsaris habuit) alteros pro veteri, & perpetua erga populum Romanum fide, alteros pro recentibus belli Gallici officijs, nulla ferè Ciuitas fuerit non suspecta nobis. Idem planè Cæsar agnoscit lib. 7. cum concilio Bibracte coactò sub Vercingetorige, Galli omnes aduersùs Romanos conspirassent: Ab hoc concilio (inquit) Remi, Lingones, & Treuiri abfuerunt, quòd amicitiam illi Romanorum sequerentur.

Cum igitur ab Æduis de pristino suo splendore per Cæsaris victorias nihil amissum fuerit, sed hi potiùs ius Senatorium in vrbe sint adepti, quod de Treuiris pariter dici potest, quos Romanis legionibus præfuisse, rexissèque Prouincias tradit Tacitus, licet defectionibus aliquot, amicitiae foedus, & obsequia plerùmque maculassent, fatendum quòque est Senatam Remensem nonnihil splendoris, dignitatísque, etiam subactâ Galliâ retinuisse, primorésque Ciuitatis quòdque ad honores euectos, vt de Julio Auspice, & de Jouino equitum, perdidit Magistro per Gallias, ac postmodum Consule sub Valentiniano dicemus.

His annectendum est, quod cum Remi, ob strenuitatem, optimèque jaculandi peritiam apud Gallos benè audirent, ad bella Ciuilia, inuitante Cæsare, aduersùs Pompeium certatim fuisse profectos, vt refert Lucanus lib. 1. de bello Ciuili, vbi aliquot Belgarum in armis fortitudinem pariter extollit his verbis.

————— *Rura Nemetis*

*Qui tenet, & ripas Aturi, quà lictore curuo
Nollicer admissum claudit Tarbellicus equor,
Signa mouet, gaudetque amoto Santonus hoste,
Et Biturix, longisque leues Axones in armis,
Optimus excusso Lencus, Remúsque lacerto,
Optima gens flexis in gyrum sequana franis,
Et docilis rector rostrati Belga couini.*

*Alij legunt
Suefiones,
aut per A-
xones adfios
sinuo popu-
los.*

Belgarum igitur operâ vsus, bello præsertim ad Pharsaliam, Cæsar, victo, pulsóque in Ægyptum Pompeio, cum quatuor ille vno tempore, triumphos egisset, miserè interiijt anno V. C. 709. C. Octauius Sororis Nepote adoptato, atque hærede instituto.

Remi

*Remi celebres sub Augusto, & Successoribus, via militares è Durocorto
prodeuntes, & cui præsertim vsui fuerunt.*

CAPUT VIII.

Quo autem in pretio Remenses habiti post Cæsaris obitum, licet obscurior disquisitio videatur, ex his tamen quæ scriptores obiter referunt, nonnihil elucet, vnde Ciuitatum status liber, vel seruilis dignoscitur. Constat siquidem, pacatâ Galliâ, Ciuitates, quæ priuilegijs donatæ fuerant, ijs vsas fuisse sub Augusto, *Nostra ætate* (inquit Strabo) *omnes pacati seruiunt*, (quisque scilicet suo ordine) *ac Romanorum à quibus subacti sunt, Iussus parent*. Igitur cum Augustus nulli genti absque iustis, & necessarijs causis bellum intulerit ex Suetonio, sic à nulla Ciuitate foederatâ ablata libertas, nisi ad exitium suâ licentiâ, vt loquitur, præceps erit: tanto enim amore apud exteros fuit, vt Reges amici, atque focij, singuli in suo quisque regno, Cæsareas vrbes condiderint, quod apud Belgas, Sueffiones, Veromandos, ac Treuiros præstitisse, adhuc probant nomina Augustæ Sueffionum, Augustæ Veromanduorum, & Triberrorum, vt alias hic omittam, quæ ex hibernis, & æstiuis castris, ex horreis, & armamentarijs, & ex turribus per prouinciam belgicam à Romanis ipsis conditæ sunt, à quibus pleræque ad hoc vsque tempus, nomen retinent.

Augustum anno ab V. C. 739. in Gallijs, vbi fida, ferèque continua pax erat, ordinandis rebus triennium absumpsisse, Belgiùmque inuisisse Tacitus Annal 1. haud obscure innuit, *dum fessa etiam ætate, socijs in Germanias commeari potuisse notat*. In his autem excursionibus Lugduni maximè, etsi fortè Treuiris, Remis que morari solitum ex Dione conijcimus, tunc enim per Gallias vias Militares duci cceptas, nè Legionarij Milites otio torperent, multi arbitrantur. *Has solennes, & publicas quidam vocant, alij Cæsareas*, è quibus septem ab Vrbe Remensi per Belgium, & apud Celtas protenduntur, quo celerius & sub manum annunciari, cognoscique posset quid in quaque prouincia gereretur. N. Bergerius, iam à me laudatus, in insigni illo opere, quod de Vijs Imperialibus inscripsit, *Militares vias* ob id præsertim censet nominari, quòd hyemis tempore ad vltimos fines, & remotissimos Imperij exercitus transferrentur. Hinc dispositæ per vrbes armorum fabricæ, seu armamentaria, quæ transeundum erat, de quibus in Notitia Imperij Occidentalis, vbi & habetur, præter Spatarias (quæ Remis fiebant sub Magistro Officiorum) Brambanicanorum quòque, alij legunt Barbaricanorum fuisse Collegium sub Comite

D 3

largitionum,

AVGVSTVS
AN. AB VR.
BE CONDI-
TA 710.

*Ante Chri-
stum nasum*
42.

Vide Tacit.
ann. 11. &
12.

largitionum, qui ex auro coloratis filis exprimebant hominum formas, animalium, & aliarum specierum imitatâ similitudine veritatem. Erat, & ibidem Gynæceum sub dispositione viri illustri Comitis Sacrarum largitionum pro texendis Principis, militumque vestimentis, nauium velis, stragulis, linteis, & alijs id genus ad instaurandas mansiones necessarijs.

Et hæc alijs sanè vrbibus, vt monui, communia fuerunt, Sueffionis enim, & Ambiani Spataria, & Scutaria fiebant, vt & Tornaci Gynæceum erat cum procuratore ex eadem Notitia, proinde nihil hîc peculiare Remos in altum euehit, præter viarum Imperij multiplicem concursum è Durocorto velut Belgici tractus principe promanantium, quas Romana manus, & industria aperuit, montosa complanando, & paludum lacunas multo silice, & glareâ laboriosè complendo: de his eleganter Carolus Bouïllus, *Via militares id miraculi præsertim habent, quòd sublimiores sint vicinis agris, quòd inter insignia Gallie opida iter æonsficient, quòd silicinis lapillis, qui etiam vicinis agris de-sint, sternantur, adeo vt vel ab humo ebullisse silices, vel ab æthere sublimi eos pluuisse quis iudicet.* Quæ omnia facillè Militares has vias, seu septemuium circa Remos intuentium oculis se sistunt, quamuis nonnullæ multâ sui parte sensim euanescant, ob terminorum quos adiebant excidium.

Vide Bergerium de vijs illis fufius differentem.

Primaria, quæ Remis Taruannam ducit, petenda est ex Antonini Pij (quod circumfertur) Itinerario. *Itur à Durocortoro (inquit) seu Remis, Fines, Augustam Sueffionum, Aginnum, Augustam Veromanduorum, Cameracum, Nemetacum, Atrebatum, Taruannam: Inde ad Morinium mare per Bononiam, & Oceanum Britannicum.* Cæsarum quisquis Britanniam petebat, illâ viâ cum parte exercitus volunt diuertisse, alijs peditibus per Itianam tendentibus ad Itium portum, vt de Claudij itu, reditûque mox dicemus: imò Regibus Francorum, summi Pontificis Legatis, Episcopis, Sanctis denique innumerabilibus opportuna, & trita fuit eadem via: Per hanc Eleutherij Papæ Legati in Britanniam missi ann. 181. Beatiff. quoque Maximus Rhegiensis Episcopus in Britanniam iturus Rhegio per Remos, & Morinos iter eâdem viâ arripuit ex eius vita. Idem dicendum de alia, quæ anguillari sæpius flexu, ob montium rigiditatem, & profunditates vallium per inferioris Germaniæ vrbes excurrans, ducebat ad Rhenum: *Durocorto Treuiros meditantem se offert, & subsequitur Vongo vicus, Eposio vicus, Orolauno vicus, Audethanale vicus, Treuiros ciuitas, & paulo post Agrippina,* ex eodem itinerario. Hanc Claudius, Hadrianus, Seuerus, Probus, Maximilianus Cæsares, vt dicitur, hanc BB. Martinus, Hieronymus, Athanasius, Ambrosius, & alij tenuerunt cum iuere Treuiros, & adhuc multis in locis satis integra visendam se exhibet. Omitto alias de quibus Bergerius noster copiosissimè differuit. Adeò vt ex multiplici concursu, & receptaculo viarum,

Quidâ hac via B. Petrum Apostolû in Britannia misisse postquâ Româ pulsus est sub Claudio, asserunt.

viarum, quas Durocortum excipit, emittitque, claritudinem eius facile agnoscas. Quæ cum totius Prouinciæ Caput esset, his, ad pompam, & commodum exornari debuit, quò facilius commeandi, contrahendique facultas daretur ijs qui merces vltro; citroque conuehant, Remorumque nomen ad remotiores plagas proferre. Juxta has siquidem, præter Vrbes, & Castella, Vici, Pagi, Sepulchra, Sacra quoque ac Prophana Ædificia quæ postmodum condita reperiuntur, sita sunt, Veteres etiam Romanorum Vrnæ secundum eas, & maxima Numismatum vis identidem detecta.

AVGVSTVS
ann. reparauit
orbis. 1.

Pace per Orbem perfectè stabilitâ, nascitur Christus Mundi Salus Imperij Cæsaris Aug. ann. 42. hic, quò masculâ prole careret, Tiberium, (cuius extant apud Belgas, in Vbijs præsertim) belligerationis monumenta, vnâ cum Germanico adoptat. Variantâ interim clade Imperij quies nonnihil interrumpitur; bellumcientibus transrhenanis, in quos Germanicus missus est, at paulò post Nolæ Augustus obit, à nece Julij Cæsaris ann. 57. & à partu Virginis 14.

TIBERIVS.
14.

Vulgatâ Augusti morte, Germanicus, qui in Gallijs agebat, quò impensius pro Tiberio niteretur, Sequanos proximos, Belgarumque ciuitates, Remos, Atrebatas, Treuiros in verba eius adegit. Sub eo motus ab Æduis, & Treuiris exorti, ducibus Julio Floro, & Sacroviro, querentibus de grauitate sœnoris, de tributorum impositione, & de sœuitia, ac superbia præsentium: ob crebras eiusmodi Belgarum defectiones, continendis his octo legiones pridem ab Augusto Rhenum iuxta impositæ fuerant. Tacitus 4. Annal.

Tradunt Sammarthani (totâ Galliâ ob eruditionem celebres) repertam nuper in agro Colonienfi inscriptionem quæ sic habet, *Marti Camulo ob salutem Tiberij Claudij Cæsaris, Ciues Remi templum constituerunt*, quod mixtum cum Romanis, Remenses aliquot in agrum Coloniensem aduersus Lucium Florum missos arguit: item & bellicum horum studium Martis cultu, & in Cæsares obsequia: proximèque accedit ad id quod de statua Martis aureâ, & templo apud Neruios posito, Guisius lib. 3. Annalium Hannoniensium de Bauaci tumultibus disserens, & Lucius Tungrensis referunt; aiunt enim statuam è suo loco vi ereptam, Julij Cæsaris decreto, apud Remos asseruari iussam, pro qua paulò post inter Crispum, & Galbam grauis exoritur contentio, quam Augustus ocys diremit iubens, vt apud Bauacos reponeretur. Indèque factum vt ingens eum locum pristino more populi Belgici multitudo celebrauerit: quæ si vera sunt, Cæsaris in Remenses prædicant (ob sœdus antiquum) beneuolentiam, & quod Romanorum mores hi prorsus induerent, superstitiososque ritus assentatoriè sequerentur. Tiberium Augusti successorem excepit Caligula à partu Virginis anno 38.

Tiberius in-
teryt an. 37.

Morinis, instigante Guiderio Britanno, sub Caligula defectionem cogitantibus, Claudius imperator; qui æra 41. auspicatus est, omnem mouit

CALIGVLA.
Ann. 38.

CLAVDIVS
CÆS. ANN.
41.

mouit lapidem quò Morinis in ordinem redactis, motus Britannicos compesceret, igitur ab Hostia Massiliam nauigans, pedestre iter, quod Iulius aperuerat, arenisque strauerat Augustus, operæ pretium inire duxit, ex Suetonio: per Remos enim, & Morinos viam ad Oceanum rectà tendere dixi, pertransitâ Teruannâ ex Itinerario: viam hanc vt commodiorem per populum sibi fidum Claudius arripiens intra paucissimos dies sine vlllo prælio, & sanguine ad deditiorem rebelles compulit, tum compendiario vtens transiectu, & securiori per Remos redijt, quod rectior, & ad perpendicularum ab Romanis curiosissimè elaborata, protensaque via esset.

46.

Non diu ante Britannicam hanc expeditionem, B. Petrus Romæ sedem constituerat, vt inde, velut à Capite, Christianæ religionis latitantes in varias oras diffunderet. Audita igitur Claudij profectiōe, felicique reditu (Deus enim Ethnicas molitiones sæpius in Ecclesiæ commodum vertit) & quòd via vsque ad Belgas, remotiorisque populos tereretur, subijt ei è Romanæ sedis specula Gallias meditati, hos suauiter Ecclesiæ iugo subiicere, missis Remos egregijs fidei cultoribus Xysto, Sinicio, & Memmio, Treuiros Eucharis, Valerio, & Materno, vt ex vtrâque Vrbe, tanquam primarijs Belgij Capitibus, summum ius in omnes Belgas habentibus, sacri pariter Imperij gubernatio profileret. Tam insigne Remis ab Apostolo, nutu Dei, exhibitum beneficium Frodoardus lib. 1. c. 3. antiquo fœderi cum Romanis attribuit: nosque prætereà securitati viarum. Cum enim vix pauci abirent dies, quin Remis aliquem viæ illæ Cæsareæ ad alias vrbes deducerent, ob amplitudinem Curia, frequentiamque populorum, Xysto integrum fuit multiplicem sibi propositam Prouinciam obire, & hoc ab anno 46. vt postea videbimus.

NERO.
54.
68.
69.

Fecit etiam tenax, & explorata Remorum fides, vt Claudio sublato, cum rerum potitus est Nero, annis non paucis placidè res Christianæ fluere, præsertim cum ex Tacito quietæ res vbique essent per id temporis ingenio Ducum, ac fidelitate populorum. Vindex tamen Proprætor in Gallia defecit à Nerone an. 68. quo & hic extinctus est, quem excipiunt Galba, Otho, Vitellius intra vnicum solis circulum continenter absumpti: Anno exeunte contigit Ciuilis audax, & præceps facinus, immanisque conspiratio quæ à Batauis per totum Belgium deflagrauit, de hac Remorum studio consopita, commodiùs capite sequenti differemus.

Morus

Motus Ciuitatum per Remos post Vitellij excessum pacari.

CAPUT IX.

Propensi in Romanos animi, firmæ fidei, ac exhibiti reipfa à Remis officij, certius, illustriusque argumentum fingi non potest eo, quod statim à Vitellij excessu, nutante præsertim Imperio, claudit. Res Romanæ pessum ire cœperant ob Principum ignauiam, improbosque mores: factionum inter duces rumor per Gallias increbuerat, iamque plurimum infederat animis recuperandæ libertatis libido, cum Remi effrenatiùs sese extollentem defectionem, eâ quâ inter Belgas gratiâ pollebant, mira dexteritate compescunt. Hic Taciti verba libet attexere ex 4. histor. lib. quo certior dictis fides adhibeatur.

VESPASIANVS.
An. 70.

Claudio Civili, enumeratis seruitij malis, Baranos, ceterosque Belgas ad defectionem sollicitante, ipsisque spe libertatis iugum excutere cupientibus: pleraque Ciuitates, imprimis Treuiri, ac Lingones signa extulerunt, ac cupidine Imperij sustulere animos: Iulius quoque Sabinus, projectis fœderis Romani monumentis, Casarem se salutari iubet, magnamque, & inconditam popularium turbam in Sequanos rapit conterminam Ciuitatem, ac Romanis fidam: Sequanorum prospera acie in Lingones, & Sabinum, qui festinatum temerè prælium pari formidine deseruit, ac voluntaria morte interijisse dicitur, belli impetus stetit, respiscere paululum Ciuitates, fâsque, & fœdera respicere, Principibus Remis, qui per Gallias edixere, ut missis legatis in commune consultarent, libertas an pax placeret. At Roma cuncta in deterius audita Mucianum angebant. Nequaquam egregij duces: lectis tamen qui præessent, Legiones victrices, ac recens conscripta, superatis Alpibus in Galliam traducuntur, cum quibus iuncta aliquot Britannica, & Hispanica accita.

Igitur venientis exercitus famâ, & suopte ingenio ad mitiora inclinantes Galliarum Ciuitates in Remos conuenere, Treuirorum illic legatio operiebatur, acerrimo instructore belli Tullio Valentino; is enim meditatâ oratione, cuncta in magnis Imperij objectari solita, contumeliâsque, & inuidiam in populum Romanum effudit, turbidus miscendis seditionibus, & plerisque gratus Vecordi facundiâ. At Julius Auspex è Primoribus Remorum vim Romanam, pacis que bona dissertans, & sumi bellum etiam ab ignavis strenuissimi cuiusque periculo geri, iamque super caput legiones: sapiencissimum quemque reuerentiâ, fidèque, iuniores periculo ac metu continuit: Et Valentini animum laudabant, consilium Auspici sequebantur &c. Quæ paulò post addit Tacitus scitu digna sunt, inde enim claret inter Ciuitates nullam Imperio antecelluisse. Decerruit (in-

E

quit)

34 METROPOLIS REMENSIS

VESPASIA-
NVS.
An. 71.

quit) pleròsque Prouinciarum emulatio, quod bello caput? unde ius, auspiciùmque peteretur. Quam si cuncta prouenissent sedem Imperio legeret? nundum victoria, iam discordia erat, alijs fœdera, quibusdam opes, viresque aut vetustatem originis per iurgia iactantibus, radio futurorum, praesentia placuere. Scribuntur ad Treuiros littera nomine Galliarum ut abstinerent armis impetrabili venia, & paratis deprecatoribus, (Remis) si pœniteret.

Pacatis motibus (nequicquam renitente Valentino Treuirorum Duce) Ciuili item, & Classico, haud immemores praestiti officij ab Remis hoc in discrimine, Romanos Imperatores fuisse suspicor: inprimis ex praerogatiua quam in amplissimum Belgij tractum mox obtinuerunt, cuius Remorum vrbs facta est Archipolis, ex honoribus Primarijs ciuium velut de Republica bene meritis postmodum delatis. & ex celebri Academia quam apud eos Imperatorum edicto floruisse patet ex Frontone Oratore Marci Aurelij Pædagogo apud Consentium tractatu de duabus partibus orationis nomine, & verbo. *Et illa vestra Athena* (inquit) *Durocortoro* &c. quæ refert folio 2031. ac si græcæ, latinæque facundiæ per id tempus exercitium Remis viguisse asserat, Auditoriùmque siue Athenæum ad recitationes publicas, & solemnes, subfellijs & orchestris instructum: mœris enim fuisse apud Romanos, vt Scholæ publicæ erigerentur in vrbeb; prouinciarum capitibus docet Eumenius in Panegyrico pro Scholis instaurandis.

79.
80.
81.
T I T V S
Domitianus.
Nerua.
TRAIANVS.

Vespasiano, qui Tacitum Gallia Belgicæ procuratorem praefecerat, è viuis erepto, & Tito ad annum salutis 81. cuius, vt & Patris, mitiora quamuis fuerint Imperia, Praefectorum tamen malignitate, quidam è Gallijs ob religionem capite plexi sunt, & multò plures sub Domitiano & Nerua. Traianus horum successor, comitate quidem laudabilis, at in Christianos praeter naturam immitis, ratus ipsorum incrementis, imminutum iri, in Gallia praesertim, Romanae Reipub. decus, & potentiam, Fescenninum Praefectum iubet quanto cyus in praecipua capita Dionysium, & Lucianum animaduertere. Idolis nihilominus, & Oraculis in dies euanescentibus, Hadrianus qui Imperij fasces post eum suscepit æra 117. rebus in vrbe compositis, superiore Gallia peragrata, in Belgium concessit ex Spartiano, eam viam iniens, quæ Remis Treuiros ducit, inde Turnacum, Minoriacum, Castellum, Teruanam: Britanniam meditabatur nonnihil tumultuantem, at Praesidum curâ motibus compressis, aliò Galliam repetijt itinere, quod Teruanâ ducit ad Atrebates, & Remos, quos longiore forsân dignatus est domicilio, cupiens patriam superstitionem, quâ nihil antiquius habebat, tueri, eamque Remis de nouo, peregrinis ritibus sublatis, efflorescere. Non desunt, qui ab Hadriano Gallia Prouincias (cum eas curiosius lustraret) in 14. sectas, eo quo mox dicturi sumus modo, asserant, quamuis plerique refragentur, & ad aliud tempus id haud incongruè remittant. Huius Imperatoris innumeri poenè nummi, etiam

HADRIA-
NVS.
117.

120.

122.

etiam argentei, per totam Belgicam; sed Ribemontij maximè ad Somonæ fluij caput, eruuntur, vbi antiqua adhuc rudera, fornicésque superfunt. Obijt Adrianus à partu Virginis 138.

HADRIANVS.
An. 138.

De Gallicanarum Prouinciarum Diuisione, & quot Ciuitates Remensi antiquitus subiecta.

C A P U T X.

Remos inclytæ Prouinciæ caput sub Marci Aurelij Antecessoribus iam extitisse, eruditorum virorum sententia est, qui de Gallicanarum diocesium diuisione nuper scripserunt. Augustus solidum corpus Galliarum in quatuor partes diuiserat, Narbonensem, Aquitanicam, Lugdunensem, & Belgicam: hanc idem subdivisit in Germanias Superiorem, & Inferiorem, & Belgicam strictè sumptam. Sanè Germanias à Belgica Cæsaris auulsas fat clarè innuit Tacitus, dum in Augusti morte de exercitibus eis insidentibus differit, probátque Illustrissimus D. de Marca ex inscriptione apud Gruterium pag. 375. num. 1. quæ Marci Aurelij principatu posita est cuidam Bussæo Procuratori à rationibus Prouinciarum Belgicæ, & duarum Germanicarum. Quidam Galliarum Prouincias in 14. sectas volunt sub Adriano, vt monui, & postmodùm auctas vsque ad 17. tempore Gratiani Imperatoris. At Remos Belgicæ caput extitisse sub initium Imperij Constantini probant acta Concilij Arelatensis 1. apud Sirmondum tom. 1. statim enim & immediatè post Italos subscripsisse refertur *Imbetansius Episcopus cum primigenio Diacono de Ciuitate Remorum*, vbi Metropolis quidem secundæ Belgicæ nomen desideratur. Vnde Ægidius Bucherius insignis vir litteraturæ, Belgici Romani lib. 1. c. 2. & lib. 8. cap. 10. meritò contendit Belgicam strictè sumptam simplicem primùm, ac indiuisam ab Augusto ad Constantinum vsque mansisse ex Plinio, Tacito, Ptolemæo, & Spartiano, qui Belgicæ semper indefinitè, indiuisimque meminisse videntur: à Constantino autem quàm tardissimè geminam factam, Primæ, & Secundæ nomen obtinuisse, in quibus celebriores hæ nominantur Ciuitates ab Ammiano, *Belgica prima Mediomatricos præcedit, & Treuiros domicilium Principum: huic annexa est secunda Belgica quæ Ambiani sunt vrbs inter alias eminens, Catalauni, & Remi.* Et sic Remos vsque ad vltimam hanc diuisionem Belgicæ simpliciter caput extitisse probabile est, præsertim cum Treuirensis Episcopus subscripsisse legatur post Remensem in Concilio Arelatensi anno Imperij Constantini 9.

Plinius lib. 36. cap. 22. vbi de candidato lapide differit qui in Belgica Prouincia reperitur.

Dubitatur tamen idem Bucherius quænam Belgicæ adhuc indiuisæ Metropolis fuerit, Remorum ciuitas, an Treuiorum. Remis primas

HADRIAN.
An. 138.

tribuere videtur Strabo lib. 4. dum recensitis aliquot Belgarum populis sic ait, *Inter istas gentes Remi Nobilissimi sunt, & eorum urbs primaria Duricortora maxime incolitur, ac Romanorum Praefectis hospitium praeber.* A quo nec dissentit Tacitus, cum de Julio Auspice differens, vt cap. 8. vidimus, ait *edicto per Gallias conuentu, Treuiros in Remos conuenisse.* Quod non modicam Remorum excellentiam euincit, fieri enim potest vt eo tempore Remi Belgicae, quocumque modo sumptae, praefuerint.

Augustae verò Treuirorum fauet Mela lib. 3. c. 2. vbi hanc *opulentissimam* totius Belgicae memorat, & Tacitus etiam de Treuiris ita loquitur lib. 4. Historiarum: *Ipsi plerumque legionibus nostris praesidentis, ipsi has, aliasque Prouincias regitis &c.* At controuersiam hanc Ammianum libro 15. dirimere putat Bucherius, qui Belgas duabus iurisdictionibus regi asserit, quarum vnam Remis attribuit, aliam Treuiris, quod verum est, sed iam partita Belgica, & apud Treuiros domicilio Principum constituto. Sanè iure proprio ac Municipali tum regi potuerunt eae Ciuitates, quas Plinius lib. 4. c. 17. liberas appellat, Neruij, Veromandui, Sueffiones, Syluanectes, Leuci, Treuri * antea liberi, & quas foederatas subdit, Lingones, & Remi, sed hoc nihil ad propositum. Ex praedicta Prouinciarum diuisione effectum scribit Illustrissimus de Marca in Appendice ad Claromontanum Concilium, vt antiqua Gentium, Populorum, & Urbium nomina, quae leguntur apud Caesarem, Strabonem, Plinium & Ptolemæum paulatim exoleuerint, praeter ea quae in Notitia Imperij, & ex inde in vsu Ciuili, & Ecclesiastico retenta sunt, vnde apud historicos post tertium saeculum, Ammianum scilicet, & alios frustra quæras vel Gennabum pro Ciuitate Aurelianorum, vel Agendicum pro Ciuitate Senonum, vel Durocortum pro Ciuitate Remorum, & alia id genus pridem exoleta nomina, Gentium quoque nomina, quae Plinius, & Ptolemæus anxie describunt, ferè abolita, in Prouinciarum nomenclaturam apud Notitiam recensitarum concesserunt, ita vt de priscis illis vocabulis irritò plerumque labore non sit tantopere contendendum.

Per verbum illud, * antea, scilicet clare Plinius indicat Treuiros libertatem amisisse sub Vespasiano.

Ceterum Galliarum hanc diuisionem imperiali edicto factam secuti sunt Summi Pontifices, & Ecclesia Gallicana in constituendis per Gallias Metropolitanis, cum ea diuisio in ea tempora incidat, quibus fides Christiana coepit propagari, quod iuxta mores iam receptos sancitum postea fuit Canonibus 4. & 6. Synodi Nicænae. Ex quo tandem sequitur quod intendimus, Remorum Ciuitatem suam decus, pristinamque dignitatem sub Caesaribus Iulij successoribus retinuisse, cum amplissimae Ciuitates vndecim Imperio ipsius addictae sint, licet Augusta Treuirorum, quae prima Belgica dicitur, tres tantum obtinuerit, vnde dubium non est, quin caeteras praecelleret ob foundationis vetustatem, foedera cum Romanis, vel Imperij, in cuius finibus posita erat, incolu-

Hac diuisione tam inaequalis iniusta esset si Treuirensis olim inus aliquod, vel in Remensem Ecclesiam primatum habuisset, vt dicitur c. xxj.

At

At cum duplicis generis essent eiusmodi Metropoles, Remorum ex illis fuit quæ Consulares dicebantur in Notitia Imperij, id est quæ regebantur à Consularibus, cum aliæ Galliarum vndecim Præsidiales essent: quamvis reuera in alijs rebus æquale ius esset omnium prouinciarum, ita vt nulli ex Consularibus in alteram aliquod esset Imperium. Vnde quod quidam dubitasse videntur de prima Lugdunensi scilicet, vel Belgica prima in secundam, Macri iurisperiti definitione ita reuincuntur, vt nullus supersit ambigendi locus, cum præsertim conceptis verbis hæc controuersia terminata sit à Theodosio, qui præter antiquam Tyri Metropolim in Prouincia Phœnicia, Berytum in nouam Metropolim erexerat pari auctoritate cum prima, sic quoque in Ecclesia, Metropolitanæ antiquitus omnes, æquo iure inter se agebant.

HADRIAN.
An. 138.

Porro Belgicæ secundæ, è qua transitus est in Britanniam (vt dixi) tot fuisse Ciuitates patet ex Notitia, Honorij Augusti, vt fertur, temporibus factâ, quas hîc subiicimus.

•METROPOLIS CIVITAS REMORUM.

Ciuitas Sueffionum.	Ciuitas Syluanectum.
Ciuitas Catuellanorum vel Cata-	Ciuitas Bellouacorum.
lanorum,	Ciuitas Ambianensium.
Ciuitas Veromanduorum.	Ciuitas Morinûm, id est
Ciuitas Atrebatum.	Ponticum, seu Teruan-
Ciuitas Cameracensium.	na.
Ciuitas Tarnacensium.	Ciuitas Bononiensium.

Recentiores, pro Bononia, Laudunum habent, Oppidum forsan sub Cæsaribus conditum.

Sic Belgica secunda, eo Campaniæ hodiernæ tractu, qui ad Aquilonarem, dexteramque Matronæ ripam protenditur, Bellouacis, Ambianis, Veromanduis, Artesijs, Hannonibus, seu Neruijs, Flandrisque finiebatur.

Quæ autem Militarium dignitates per Gallias dispositæ, quibus Prouinciæ, seu Ciuitates regerentur, ex eadem Notitia colligi potest, nam præter Præfectum Prætorio Galliarum, Magistrum Equitum per Gallias, & Vicarium septem Prouinciarum, erant Duces, & Comites sub dispositione viri Illustris Magistri Officiorum; Erant & Præfecti Letorum Gentilium inter Remos, & Ambianos, (forsan apud Laudunum à quibus sensim vrbs illa sic creuit, vt Episcopalis facta sit sub Clodoueo) vnde videre licet quantum à vero aberrant qui Reges & Principes finxere per Belgium, à quibus vrbes non modò quæ stant adhuc, sed & illustriores familiæ ducunt originem, cum auctores melioris notæ, & Gregorius Turonensis, earum duntaxat dignitatum meminerint vsque ad occasum Imperij.

*Quid actum in Prouincia Remensi sub alijs Imperatoribus
vsque ad Diocletianum.*

CAPUT XI.

ANTONINVS PIVS.
138.

143.

ANtoninus Pius ab Hadriano adoptatus, & Imperij Hæres anno 138. plusquam geminâ annorum decade Orbem nullo bello rexit ob Ingeniam, Clementiam, & Sanctimoniam eximie à Capitolino laudatus. Si veræ sunt Montroliensium membranæ, cum visendi Gallicanas Prouincias cupido traxit: Vbi cum Julio Aurelio æra 143. Urbem condidisse referunt, quam ab adjacente flumine Somonobriam appellant, diuisque sacrasse Numinibus, cum Julij Cæsaris ætate Castellum esset cum vico situm, vbi fluuius Samarobriua dictus, & in Veromanduis ortus sese in Frudim exonerabat; Frydis enim seu Frudis à Ptolemæo Somona vocatur, & aliquando Samara: At Samarobriam Julij Cæsaris æuo amplam fuisse Ciuitatem patet ex Commentariorum lib. 5. cum ibi Gallorum Concilium indixerit, aliquandò hiemauerit, ac impedimenta exercitus, Ciuitatum obsides, literasque publicas, & frumentum reliquerit. Deinde Antoninum nullas expeditiones obiisse, vitæ eius Scriptor Capitolinus asserit. Sunt qui dicant legionem decimam octauam Remis possuisse, vt Belgas in officio contineret: Ceterum nihil crudele, nihil immane in Christianos excogitasse fertur.

MARCVS AVRELIVS.
161.

178.

At Marcus Aurelius, vt Patri moribus valde dissimilis, ita Caligulæ par, & Lucius Verus auitæ superstitionis tenacissimi, non poterant non odisse eos, qui impietatis arguerentur, ideoque altero Imperij anno, qui fuit 161. quintâ cœpit persecutio, quæ in Remorum, ac Treuirensium pagis ad annum 178. fœdè desæuijt, hâc arbitrantur quidam satis probabiliter B. Timotheum, & socios Martyrij Lauream Remis consecutos. Sub Marco, vt scribit Spartianus, Didius Julianus, postea Imperator, Belgicam sanctè, & diu rexit.

COMMODOVS.
181.

Commodo imperante, & tributa, quæ alij Imperatores, vt ait Capitolinus, remisierant, seuerius exigente. Treuiri, Verrico Duce, Romanam gentem Belgicâ protrusere, exarsitque immane illud bellum Romanis infausum à Guisio copiosissimè, & à Belgicis postea scriptoribus relatum. At Seuerus qui Didio successit ann. 194. belli neruos omnes in Belgicam contendit, donec eâ ægrè, cum reliqua Gallia in suum dominium redactâ, Ducibus qui apud Atrebatas, & Teuannenses erant, comitantibus, stratâ sibi cruore viâ, cum numeroso exercitu Britannicam profectioem adornat, eò Cæsarem traxit filiorum intemperantia, & legionum nimio otio diffluentium ad defectionem

SEVERVS.
194.

tionem procliuas vt habent Herod. lib. 3. & Dio apud Xiphi. Cæsareæ copix Remorum itinere per medios Morinos ad Teruannam, inde in Britanniam felici admodum exitu deductæ sunt : Nam breui ea Insulæ portio, quæ rebellarat, afferta est, muro per transfuersam Insulam ducto, vt habet Spartianus. At Seuerus filiorum libidinem compescere impotens, mœrore extinctus est Eboraci, corpusque per Morinos, & Remos cum pompa transfertur.

Imperium mox adiit Bassianus Antoninus dictus Caracalla an. 212. quem Macrinus, Heliogabalus, Alexander, Maximinus subsequuntur ignauia, libidine, ac sæuitia celebres, adeo vt turbulentissimis hisce temporibus mirum videri non debeat si fidei fementem à Xysto Remis sparsam excrecentibus lolijs suffocatam dicturi simus frequenti hoc Cæsarem transitu, ac Præfectorum feritate ibidem domicilium habentium, aut si quid veræ lucis illuxerit, extinctum omnino fuisse, vel tenebris conditum. Post hæc, de Remis pauca admodum leguntur ob iacturam 13. librorum Ammiani Marcellini: hic enim quod Herodianus, Spartianus, & alij carptim delibauerant, fusiùs explicandum suscepit. Maximas tamen calamitates passos testantur vltiorum Belgarum crebra defectio, ob quas missi exercitus in subsidium, ac dispositæ stationes iuxta fluuiorum ripas. Præcipuum enim robur Rhenum iuxta, commune in Germanos, Gallosque subsidium octo legiones fuisse tradit Tacitus sub Tiberio Cæsar 4. Annalium. Quibus additas postea aliquot fuisse sub Commodò, Seuerò, & alijs augutor, Verrico, & Sorrico ducibus in Belgio ob vectigalia defectioem apertè minitantibus: *Galicane enim mentes, vt sese habent dura, & retrograda, & sæpe Imperatoribus graues (inquit Lampridius) seueritatem Alexandri nimiam, & longè maiorem Heliogabali non tulerunt.*

CARACALLA.
212.

Ammianus testatur se à principatu Cæsaris Nerue exorsum (vbi desijt Tacitus) adisq; Valentij interitum an. 277. Historiam explicasse.

Auctæ sunt postmodum miseræ ex iteratis Alamannorum incursionibus vltra Rhenum, ob quas Belgicæ Præfecti, deinde Cæsares Treuiris Rheno vicinioribus posuere domicilium. Sub Valeriani principatu an. 255. Francorum nomen Romanis primùm audiri, & arma metui cœpere, cum transito Rheno per inferiorem, superiorémque provinciam Germaniam sese effuderunt: hoc Principe sat bonæ indolis, sed statim à Magis Ægyptijs corrupto, ex Dionysio Alexandrino apud Eusebium Histor lib. 7. c. 9. immanis recrudit persecutio, octaua à Hieronymo, & Orosio dicta, quæ in electissima quæque Christi membra desæuijt, vt dicam cap. 16. post hunc, Gallienum quoque, Claudium, & Aurelianum, quos prætereo.

223.

224.

VALERIANVS
255.

GALLIEN.
CLAUDIUS
AVRELIAN.

Probus Imperium subiit ann. 276. qui pacando orbi vnicè studens, barbariem ipsam è Gallijs exturbauit, dum quadringenta Barbarorum millia ab ipso cæsa, & 70. Vrbes nobilissimæ captiuitate hostium vindicatæ memorantur apud Vopiscum. Zosimus lib. 1. Probum refert, vt Vrbes Germaniæ cisrhenanæ vexatas à Barbaris vindicaret, in Galliam contendisse (viâ scilicet militari quæ Remis Treuiros ducit)

PROBVS.
276.

PROBUS. cit) & ob victoriam de his reportatam cognomen Francici, Maximi, & Germanici retulisse. Idem Imperator (cum vineæ non essent in Gallia vltra gradum 45. id est vltra Lugdunum, vt Strabo scribit lib. 4. omnibus Gallis permisit, vt vites haberent, vinúmque conficerent, quod summâ alacritate deinceps præstitum est, in Francica præsertim Campania Borealiore, in qua Remi, in alijs quóque pagis Matronam inter & Axonam, in Sparnaco, Culmiciaco, Laudunefio, totáque viciniâ, cum maximo prouentu, & totius regionis emolumento.

~~~~~

*Partito Orbe Romano Treuiris fit Caesarum sedes: Hac, & Remi
multa patiuntur vsque ad perfectè stabilitum in Gallia
Francorum Imperium.*

C A P U T X I I.

DIOCLE-
TIANVS.
284.

MAXIMIA-
NVS.
286.

293.

GALERIVS:
CONSTAN-
TIVS.

*Cur Augu-
sta Treuירו-
rum Princi-
pum sedes &
domicilium
facta sit.*

PRioribus Diocletiani annis Bagaudæ rusticum genus, plerámque Galliarum regionem foedè vastantes, curas, ferrúmque Cæsaris in se acuere, effeceruntque, vt Maximianum Herculeum in Imperij Collegam adscitum. Occidentis motibus sedandis præponeret, qui ab Italia properans, Bagaudarum quidem imperitam, & confusam manum militari virtute compescuit, sed Cerausius, qui Burgundiones Francosque in Societatem allexerat (hunc Eumenius in Batauia, Aurelius Victor in Menapio Gallia Belgicæ regione, natum dicunt) tam atrociter terrâ, marique bellum Romanis indixit, vt de Imperio in Gallijs actum multi crederent, nisi eum Maximianus paulò post simulatâ pace, deuinxisset.

Cùm res admodum turbatae essent, ait Eutropius, Romanum Orbem Diocletianus tripartito diuisit, Maximiano Herculeo in consortium potestatis recepto, Flauio quóque Valerio Constantio, & Galerio Maximo Cæsarium titulo donatis: Vnde Herculio Italia, & Affrica, Constantio Gallia, Hispania, & Britannia, & Galerio Illyricum & Thracia ab eo commissæ sunt. Omnes ab Augusto Imperatores Romæ in Palatio habitauerant, quòd hæc Vrbs regionum Italiae, ac totius Imperij Romani media haberetur: at factâ ipsâ partitione, Constantius cui Gallia sorte obtigerat, Augustam Treuירorum sedem habere cœpit, quò Barbarorum incursionibus Rheno propinquior faciliùs obsisteret.

Constantio autem, post obitum Cerausij, in Britanniam, sibi pariter commissam, pergente, Rheni custodiam suscepit Maximianus, à quo Transrhenanæ gentes, Francorum præsertim, penitus excisæ: multa enim horum millia, qui Batauiam, aliásque cis Rhenum terras infestabant, interfecit, depulit, abduxit: hoc est, in Romanas transtulit nationes

nationes ex Eumenij Panegyrico. *Sicut tuo Maximiane nutu; Neruiorum, & Treuirorum arua jacencia velut postliminio restitutus, & receptus in leges Francus excoluit, ita nunc (post receptam Britanniam) per victorias tuas Constanti Caesar Inuicte, quicquid infrequens Ambiano, & Bellomaco, Tricassino solo, Lingonicoque restabat, Barbaro cultore reuifescit.* Ex quibus patet mox à Constantio repressos Francorum insultus; duos enim cuneos per Belgium ruptis Rheni obicibus effusus ingenti gloriâ obtriuerat, quorum aliquot in Treuirorum, Neruiorum, Ambianorumque deserta, vastatâque loca transfudit, prorsus vt Belgicæ nostræ pars interior (priusquam Francis postea planè victoribus tota pareret) non paucis Francorum Colonis insideretur. An pariter vltra Axonam, & Remos vsque? tacet Eumenius, at Sigonius lib. de Imperio Occidentali fidenter id asserit, *Franci (inquit) ex incanis suis sedibus in Ambianorum, Tricassinorum, Remorum, & Lingonum deserta eraducti sunt.* Quasi Transheretani populi tunc, protritit bellicosissimis nationibus, ad Matronam excurrerint, quod non est verisimile.

CONSTANTIVS.
297.
300.

Post has Cæsarum victorias, Diocletianus Imperator, curis omnibus, Orbe iam pacato, vacuus, vtcumque repressam hætenus animi rabiem, totis in Christianos habenis effudit. Qui lanienam Christi sectæ addictorum sæuius exerceret, delectus Riccius Varus, multâ vir feritate nobilis, qui ab Augusta Treuirorum cœpit, tanta Christianorum strage editâ, vt sanguineis riuulis in Mosellam defluentibus, aquæ ipsæ patiâ claritate remotâ, peregrinò potiùs, quàm proprio colore ruberent. Deinde secundam Belgicam percurrens, cuius Remi caput, Turnacum venit, vbi Sanctus Piato, ob Christi fidem quam intrepidè prædicabat, vertice minutus est. Augustam deinde Veromanduorum adiit, Quintinum à cœptis abstrahere cupiens, quem truculentissimâ cæde peremit, inde Ambianum, Sueffiones, Remos frequenti transitu terrens, Fuscianum, & Victoricum, Crispinum, & Crispinianum, Valerium, Rufinum & B. Macram excruciatos immani pleçit supplicio, vt postea dicitur.

303.

Quàm lugubris per hæc tempora fuerit Belgicæ nostræ status, probant hinc Barbarorum irruptiones non omninò repressæ, illinc immanis Tyranni persecutio, quæ Edictis solo æquatæ Ecclesiæ, (pluribus enim in locis affurrexerant) sacraria publica, & Christianorum scripturæ igni traditæ. Remi his miseriarum flabris licet pariter concussi fuerint, & attriti, non tamen prostrati vel extincti, imo nec eorum Metropolis decor immixtus, cum statim sub Constantino Augusto Ambitassium Metropolitam habuisse legantur ex Arelatensi Synodo, cui inter primos subscripsit ann. 314.

Constantinus à militibus Gallicanis, & Britannicis Imperator postea salutatus, ex Britannia in Gallias transijt, quas regendas suscepit an. 306. Hunc in Gallijs veram fidem hausisse, sat clarè testatur

CONSTANTIVS.
An. 306.

42 METROPOLIS REMENSIS

CONSTANTINVS.
An. 306.

Sozomenus his verbis. *Propter dissidium cum Maxentio, facile tum erat ad Gallos Britannosque, & qui ea loca incolunt, (apud quos conspirant omnes imbutum religione Christianâ Constantinum (è regione scilicet quæ Rheno adjacet) iter suscipere. Imò & Crucis signum, quo victurus erat, oculis, animoque vidisse, cum è Treuiris per Galliam in Maxentium moteret exercitum, probabile est: vbi tamen, & à quo Catechesi nostrâ instructus ignoratur. Certius est, tyranno superato, Belgas Nostrates sæpius inuississe, vt probant leges Beluaci datæ eo Consulatum agente cum Constantio filio, quò veteranorum militum seditionem compesceret, concessâ ipsis ab operibus publicis immunitate ad quæ Præfeti hos seuerius cogebant, lege primâ quæ in 12. Cod. tit. 48. sic habetur. Cum introisset principia, & saluatus esset à Præfeto & Tribunis, acclamatum est, Auguste Constantine Deus te seruet; Adunati veterani exclamauerunt, Constantine Auguste quoniam nos veteranos factos, si nullam Indulgentiam habemus &c. Ipse Constantinus dixit, magnificentia mea hæc sit, nè quis veteranus in villo munere ciuili, vel in operibus publicis conueniatur. Publicani ab ipsis amoueantur &c. Datum Kal. Maij Civitate Bellouacorum Constantino Aug. & Constant. Casar. Consulibus. Ex his patet motam seditionem à Veteranis militibus, quò extruendis vijs publicis operam dare recusarent, vt sequentia verba adhuc clariùs ostendunt, Otio & pace perfruantur, nullo munere ciuili, id est corporali seu personali, vel deportatio onere eos affici concedimus.*

326.
327.

Constant.
Constant.
Constanti.

336.
337.
355.

IULIANVS.
360.

Sic Constantini Augusti Clementiâ & liberalitate militum motus in Belgio compressi sunt, & à Barbarorum excursionibus aliquantisper populus respirauit, eo viuâ sublato, filij eius Constantinus, Constantianus, & Constantius Gallias successiuè obtinuerunt: hic Flauium Julianum quatuor & viginti annos natum Mediolani Cæsarem creatum, ad Germanos repellendos in Galliam misit, quam Barbarorum grassationibus liberam reddidisse gloriatur Epist. ad Athenienses, tum Belgicæ secundæ varijs calamitatibus oppressæ præfecturam suscipiens, Jouinum militiâ clarum Remis sibi deuinxit ex Ammiano lib. 21. finxitque se cultui Christiano tenaciter adhærere, quò faciliùs populos ad sui fauorem pelliceret; ex quo sequitur Gallos iam inde à multis annis initiatos, imò planè confirmatos fuisse in doctrinâ Euangelij.

IOVIANVS.
363.

VALENTINIANVS.
364.

367.

Orbe Romano potitus postea, & ad bellum Persicum pergens, Rhæni præsidia incautè neglexit, quem apertis limitibus transgressi Alemanni, Gallias rursus impunè peruagarunt. Has irruptiones Valentinianus, qui Jouianum excepit, vt penitus succideret, Rhenum amnem à Rhetiarum exordio ad vsque feralem Oceanum magnis molibus communiuit, castra extruens, iisque optimos Duces præficiens, inter quos Jouinus equitum Magister emicuit, de quo postea. Ad hunc, Consullem anno 367. renunciatum cum Lupicino, binas constitutiones de militari

militari disciplinâ rectius instituendâ missas à Valentiniano Augusto; ac Remis latas legimus in Codice Theodosiano, lib. 13. tit. 6. quarum prima est 27. mensis Januarij, altera 13. Februarij, sub quibus pariter Consulibus alias etiam Remis promulgatas de prædijs Nauicularium ad Dracontium Vicarium Affricæ idem Codex asseuerat lib. 4.

VALENT.

Alias quoque leges à Valentiniano editas Samarobriuz Ambianorum, ubi Gratianum Imperij consortem asciuit, reperio lib. 8. tit. 7. & in Chronicis, Atrebatense solum, cœlo aquas negante, Lanâ, Manna vulgò vocant, cœlitus cadente pingui rore permixtâ, miro prorsus modo fœcundatum: Valeriano in Quados bellum vertente, & Gratiano, quem Christianissimum Principem vocat S. Ambros. Epist. 26. Hæreticos æquè, ac Barbaros, legum seueritate, & armis exagitante, Maximus, qui in Britannia sub Theodosio militauerat, Imperij fasces arripuit, seditque Treuiris, ad quem, occiso Gratiano, Theodosius Aug. mox S. Ambrosium pacem petitem misit. Cum è Belgio Aquileiam Maximus ob Theodosij victorias ire cogitur, Franci Marcomere, & Sunnone Ducibus ultra Rhenum irrumpentes, Colonia Agrippinæ, Augustæ Treuirorum, aliisque Urbibus metum inculsere, quorum pars maxima, commisso cum Romanis prælio, apud Carbonariam ceciderunt.

GRATIAN.

370.

371.

383.

MAXIMVS.

387.

388.

Quàm acerbissima deinde fuerint tempora sub Valentiniano Juniore, & successoribus ob indomitam Barbarorum contumaciam, qui post ærumnosas jacturas, & vulnera, resumptis viribus, ac velut buccina exciti, Gallicos limites persultarunt, narrant Marcellinus. Prosper, & Orosius: Vnde, labente Imperij statu, Tungros, Atrebates, Treuiros, ac Remos extrema passos fuisse necesse est. Nusquam tamen grauior calamitas incubuit, quàm sub Honorio imbelli, ac timido Principe, cum Stiliconis perfidiâ sublatis Rhene prædijs (vt est apud Claudianum) ingens Barbarorum turbo Gallias peruasit, de quibus graphicè Hieronymus Epistolâ ad Agerochiam de Monogamia his verbis.

VALENTINIANVS 2.

&
THEODOS.

ARCADIVS

&
HONORIVS

396.

400.

Præsentium miseriarum pauca percurram, quod rari huc vsque residemus non nostri meriti, sed Dei misericordia est. Innumerabiles ac ferocissima nationes vniuersas Gallias occuparunt, quicquid inter Alpes & Pyrenæum, quod Oceano & Rheno includitur, Quadus, Vandalus, Sarmaeta, Alani, Gepides, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alamanni, & ô lugenda Respublica! hostes Pannonij vastauerunt: Etenim Assuruenit cum illis. Moguntiacus nobilis quondam Ciuitas capta, arque subuersa est, & in Ecclesiâ multa millia hominum trucidata, Wangiones longâ obsidione deleti. Remorum Urbs præpotens, Ambiani, Atrebates, extremique hominum Morini, Tornacus, Nemetes. &c. De hac vastatione quæ contigit anno 406. Beato Nicasio Remensis Ecclesiæ clauum tenente, infra dicemus.

406.

At cur inter tot clades, quibus Belgica præsertim miserè concussa

ARCADIUS
&
HONOR.
406.

est, Remorum vrbs *Præpotens* ab Hieronymo nominetur hæud satis intelligo. Opinor tamen id ab eo, qui Belgicas peragrarat, non perperam dictum, & hoc vel ob Metropoleos ciuilib dignitatem, cui undecim Ciuitates, & inter eas aliquot populorum Capita parebant, vel certè ob Ecclesiasticam per singulas Suffraganeas auctoritatem, quamuis utræque hic nostræ Urbis status Hieronymi æuo nonnihil à primæuo splendore defecisset, Barbaris Prouincias cis Rhenum ferro, flammisque vastantibus.

Quid verò sedatis miseriarum statibus de ea actum, & quàm felix illi, faustumque fuerit Clodoueo Baptisterium præbuisse, cum tertius hic status sit cum Ecclesiastico permixtus omnino, atque confusus, separatim à nobis, aut satis commodè sine eo explicari non potest. His igitur de veteri Gentis, ac Urbis splendore prælibatis, ad fidei, religionisque cunabula properemus.

*****

*DE PRIMIS BELGARUM APOSTOLIS XYSTO,
& Sinicio; Et cur Remis Archiepiscopalem sedem fixerint.*

HÆcenus Ciuilem gentis Remorum statum, Belgicis rebus sub Romanis immixtum, eâ quâ licuit breuitate pertexui. Nunc memor feliciorum me, hoc est Sacrum seu Ecclesiasticum pariter, & fusiùs exponendum suscepisse, natales eius aggredior, & inquiri per quos Euangelicæ lucis radius Belgis affulserit. An statim ab Apostolorum diuisione, & cum primùm Discipuli diuino igne succensi profectioem, Petro iubente, ad Gentes arripuere, an verò dilata sit Belgarum salus ad finem secundi sæculi. Quis missionis Apostolicæ dux fuerit, an is aliquali dignitate donatus, an & in Metropoli Remorum Archiepiscopalis sedes ab eo mox constituta. Posterioris quæsitum (nam priora capite sequenti expendam) obscurior disquisitio est, quis enim in tanta vetustatis caligine, Archiepiscopalis dignitatis originem certò proferat? Româ nihilominus hanc à Xysto aduectam, ac Remis ob nobilitatis titulos stabilitam suadere videntur Clementis ad Iacobum fratrem. Domini epist. 1. cuius meminit Concilium Vasense anno 442. & Anacleti successoris epist. 2. in quibus Ecclesiastica *ἐπισκοπία* sic præscribitur, vt in urbibus, quæ essent Capita Prouinciarum, & vbi Archiflamine præsedissent, ibi constituerentur Primates, vel Archiepiscopi.

At cum in Belgica, Sueffionum, Bellouacorum, Ambianorum, & aliquot aliorum primariæ Vrbes æquè essent, ac Remi, populorum Capita ante Cæsarem, ac Ethnicæ claritudinis compotes, consultius dicendum arbitror, Apostolos, vel eorum successores, posthabitis hîscè Gentilitatis stemmatibus, rationem potiùs habuisse præsentis status urbium,

urbium, quo tunc sub Romanis potiebantur, sedesque in his Archiepiscopales instituisse, in quibus frequentior erat populorum concursus, ac Præfectorum domicilium. Vnde cum Remorum Ciuitas ob præstita Romanis obsequia, pristinam retinuerit Ciuilis Metropoleos Majestatem, non mirum si Ecclesiasticâ Metropoli pariter a fidei Præconibus ornata sit: huius opinionis fuisse videtur Doctiss. Scalliger tractatu de Ecclesiæ dignitatibus. *In ijs (inquit) Urbibus in quibus Præfectorum Prætorio, Proconsules, Legatiquæ Consulares, ac Præsides agebant, in ijs Patriarchales sedes, Primariales, ac Metropolitanas instituerunt: Quod Concilij Chalcedonensis decreto conforme est: supra autem vidimus ex Plinio, Præfectis Remos hospitium præbuisse; conuentum quoque ibidem Belgarum coactum sub Vespasiano, & sic suspicio prona est à Xysto Missionis Principe Remis Archiepiscopatum merito constitutum, quod ipsemet Frodoardus, post Fulconem, fat clarè indicat lib. 1. vt mox videbimus:*

ARCADIUS
&
HONOR.

*Ciuitates
quæ per pra-
gmaticâ Im-
periali Me-
tropolitani
nominis ho-
nore deco-
rate sunt
Metropoli-
tano iure
perfruantur,
& qui eius
regit Eccle-
siam Episco-
pus, primile-
gio Metro-
politani Co-
cil. Chalced.*

.....

An Xystus, & Sinicius Remorum Archiepiscopi ab Apostolorum Principe, vel à Successoribus destinati.

C A P U T XIII.

DE primis Gallicanæ Ecclesiæ fundatoribus, & quo tempore à se de Romana missi, grauis inter Neotericos nuper exarsit controversia: Plerisque, & quidem eruditione clarissimis, seriùs quàm par sit, trans Alpes susceptam religionem asserentibus cum Seuero Sulpitio: Alijs verò maturatam à primo Christi sæculo fidei sementem, idque fortissimis, ac minimè popularibus argumentis. At cum vtrimque acriter decertatum sit, réque, si non omnino soluta, ob refragantes animos, saltem penitus discussa sit, ac mirificè illustrata; Ne actum agere videar, generali hac quæstione prætermisâ; peculiarem aggrediar de primis scilicet Remorum Archiepiscopis, quos si à Beato Petro in Belgium destinatos exertis rationibus probauero, receptissimæ huic opinioni iam inde ab Apostolorum temporibus, fidem Christianam illuxisse Gallijs, haud leue fulcimentum accedet.

S. XYSTVS I.
ARCHIEP.
An. 46.

Est tamen in prædictorum sanctorum gestis, quæ extant apud nos, quod negotium faceffat: aperte enim in ijs habetur non priùs à summo Pontifice in Galliam amandatos, quàm SS. Crispinus, & Crispinianus Sueffionis Martyrij agonem sub Diocletiano, & Maximiano compleuissent. Actorum verba hic attexere iuuabit. *Igitur eo tempore quo Dioclesianus, & Maximianus Imperatores tyrannicâ dominatione persecutionem in Christianos excitauerant, multosque sanctorum diuersis afflictos passionibus Martyres Deo dignos peremerant: Sancti Dei Crispinus,*

S. XYSTVS I.
ARCHIEP.
An. 46.

Ex MS co-
dicis S. Nica-
si Remensis.
Item & S.
Remi. ac
Theod.

& Crispinianus, qui quondam cum multis alijs ab Urbe Roma Gallias pro Dei amore, & Evangelicæ prædicationis institutione adierant, in Urbe Sueffionica Verbum Dei populis annunciantes morabantur, ubi cum diu in studio Evangelizandi commanerent, Rictiouarus prædictorum Augustorum crudelissimus carnifex, illuc adueniens, tormentis eos varijs à fide Christi auertere elaborauit: sed Domino suo protegente, & adiuuante non valuit, sicque glorioso Martyrio consummati regna cælestia Viri Sancti feliciter petierunt. Sed quia nonnulli in eadem Urbe per ipsorum prædicationem ad fidem Christi conuersi fuerant, & propter supradictam persecutionem admodum rari essent in Galliarum partibus Christi relictis Ministris, cura fuit iam dictis Sanctis: licet in requie sancta assumptis, nè eorum labor imperfectus remaneret in terris, alios sibi in idem opus vicarios procurare.

Denique ostenderunt se per visum Pontifici Romana Ecclesiæ, asserentes, & se per Martyrij gloriam ad regna assumptos cælestia, & oues pro quibus ipso Domini exemplo fuderant sanguinem, pastoris absentia desolatas manere in terris, quare (*inquiunt) has tibi commendamus animas. Tuum est ex hinc providere aliquos non segnes neque trepidos, verum strenuos atque industrios Christi videlicet ministros, qui nostrâ vice Pastoris officio, oues quas Deo lucrati sumus regendas suscipiant. Post hanc beatorum Martyrum visionem, certus factus idem Pontifex, conuocato Clero, cœpit querere quos in Gallias Evangelizandi gratiâ destinare potuisset: Consonans fuit testimonium omnium qui aderant præfatum Sanctum * Sixtum huic operi esse aptissimum, quippe quia vir esset totius prudentiæ, & mansuetudinis eruditus. Quid plura? ordinatur Episcopus, & ad solatium eâ procuratur beatus Sinicius, tunc quoque ab eodem Pontifice presbyter consecratus, destinantur itaque in Gallias, & Dei adiutorio urbem adueniunt Remensem, cuius portam intrantes vident historiam suæ gentis in foribus eiusdem Ciuitatis exsculptam &c.

* Sic scribitur à Frodoard. & in MSS. non Xystus.

Vetus hoc Læctionarium Alberico notum fuisse reor, cum ipse pariter scribat in Chronico post obitum SS. Crispini, & Crispiniani missos à Româ Xystum & Sinicium, tantæque auctoritatis Bergerio visum est, cui cum Jacob. Sirmondo Areopagiticam traditionem conuelleret tunc meditante arcta erat familiaritas, vt Evangelicæ prædicationis Epocham ad annum 306. vel 307. apud nos remittendam censuerit: huic adstipulatur nuperus quidam auctor historiæ Sueffionensis necdum prælo commissæ, & complures alij, quorum potissimæ rationes hæ sunt. Prima, quod prædicti codicis stylus planus sit & simplex, nec multum abhorrens à modo loquendi veterum Diaconorum, quibus nascentis Ecclesiæ res gestas, & Martyrum certamina conscribendi cura fuit. Character quoque, & codicis tegmentum antiquitatem præ se ferant quingentorum vel sexcent. annorum, extetque tam Remis in Bibliotheca Matricis Ecclesiæ, & apud S. Nicasium, quàm Sueffionis. II. Quod ea opinio de missione Xysti & Sinicij egregie

egregiè consentiat cum Gregorio Turonensi, qui Dionysium Parisiensem, Sauinianum, Martialem, & alios in Galliam missos refert sub Decio. III. quod iisdem Archiepiscopi in Missalibus & Breuarijs passim Confessores prædicentur; Signum enim est eos vixisse sub Constantino, cum, pace Ecclesijs redditâ, sedes Episcopales erigi cœperant per Gallias. IV. quod Breuarij Remensis Auctor Xyrtum non auditorem fuisse Apostolorum dicat, sed eorum qui prope fulserunt ab Apostolis. V. admittâ hac opinione, quæ rationi conformior est; longum illud Interpontificium vitatur quod inde sequi necesse est, si ab Apostolis Xyrtum & Sinicium missos teneamus. Omitto alias quæ ex actorum varietate eruuntur, ob quas utcumque retenta traditio admodum nutat, & apud aliquos velut anilis & nugatoria habetur, ut quod B. Memmius Xyrti cooperatore, in gestis Catalauni adseruatis missus dicatur, non à Petro, sed à Clemente: quod Hincmarus in Opusculis referat prædictum Xyrtum ab alio Xyrto Romano Pontifice Remensi Vrbi destinatum: quod Betaufius, qui Arelatensi Concilio subscripsit ann. 314. in eadem Ecclesia sepultus scribatur cum Xyrto, & Sinicio, euidens enim indicium est ipsis immediatè, & nullo temporis spatio interposito, successisse.

S XYRTVS I.
ARCHIEP.
An. 46.

Hæc Bergerius, & alij in schedulis necdum editis; qui licet spernendi non sint, sed apprimè docti, ac veritatis amantes, traditionis tamen ac veterum auctororum haud satis mihi æqui æstimatores fuisse videntur. Aliud enim est quod è fontibus auctoritatis nominatorum hominum, aut certè ipsius nunquam abruptæ traditionis perennat, aliud quod per vnus vulgi manus, ac temerariam loquacitatem allatum est, siue ab obscuris incultorum hominum testimonijs constat descendisse, qualis est noua hæc, & ignoti hominis Lectionarium scribentis opinio, cuius auctoritas, qua sese obtegunt aduersarij, tantâ testium luce obnubilatur, ut mirari non possim quomodo apud viros, alioquin eruditos, fidem obtinuerit.

Et ut à Frodoardo incipiam, qui Remensis Ecclesiæ natales perspectos habuit: verisimile non est eum vetustioribus neglectis codicibus, fictam, ac de nouo excogitatam opinionem evulgasse, cum apud omnes diligens & sincerus scriptor habeatur. Nec, si monumentum aliquod vetustatis in Prouincia extiterit, credendum est eum latuisse; sed ei tanquam principis Ecclesiæ Canonico, ac fidei nostræ primordia deditâ operâ inuestiganti, quotquot erant Bibliothecæ facillè patuerunt. Hic igitur de BB. Xyrti & Sinicij in Gallias aduentu luculenter, & historicè sic scribit. *Constat non solum apud Echnicos magni habitum Remorum populum, sed & apud primos Ecclesia Dei propagatores, adeo ut ipse beatissimus Ecclesia Christi princeps Petrus Apostolus Vrbi nostræ B. Sixtum à se Archiepiscopum ordinatum, cum suffraganeorum auxilio censuerit delegandum, idoneos ei, ac necessarios in eadem prouincia destinans socios, S. Sinicium scilicet Suesfionica sedis*

Lib. 1. c. 3.

S.XYSTVSI
ARCHIEP.
An. 46.

sedis primò, nostrum postea Præsulem, ac beatum Memmium Catalaunicae Urbis rectorem.

In Psalm.
147.

Frodoardus qui de fœdere, & amicitia populi Remensis cum Romano prius egerat, ei adscribendum putauit, quod B. Petrus in ipso propagationis fidei exordio nobis prospexerit, nec id immeritò, nam si alijs vrbibus Galliarum etiam remotissimis per id tempus missi diuini verbi præcones, & apud eas erectæ Ecclesiæ; *Prædicationis enim regni Dei* (inquit Hilarius) *non fuit lenca propagatio.* Cur non Remis quæ totius ferè Belgici tractus fuit, & est Metropolis? Sic eodem tempore ternos pariter vnicæ Trinitatis assertores ad Metropolim Treuitorum ab Apostolo missos legimus, Eucharium, Valerium, & Maternum ex Ottone frisig. Chronico. lib. 3.

Ac nè quis existimet huic honorem de industria Remensi Ecclesiæ quæsitum, quò illustrior potiùs ob vetustatem euadat, Frodoardi sententia veterum testimonijs comprobanda est, Lotharij præsertim Imperatoris, cuius Epistolæ fragmentum ad Leonem Papam idem Frodoardus citat. lib. 3. cap. 10. quâ Remensis sedis B. Sixtus primus Episcopus Apostolorum discipulus prædicatur, quod Fulco Hincmari successor clariùs explicat aliâ Epistolâ ad Stephanum V. his verbis. *Sedem verò Remensem notum habeat ab Antecessoribus præ Gallicanis omnibus Ecclesijs semper fuisse honoratam, ut pote cum primus Apostolorum beatus Petrus primum destinauerit huic urbi B. Sixtum Episcopum, & totius Gallicanae regionis dederit ei Primatum.*

Joannes de Launoy vir politioris literaturæ, & antiquitatis strenuus indagator, pondere huius auctoritatis oppressus, negat id rectè dici posse, cum in Gallia tunc necdum Primatus instituti: quod vltro concedimus, si de eiusmodi dignitatibus sermo sit, quæ iuxta Isidori collectionem institutæ sunt; At Primatus nomen hîc non eo sensu accipiendum est, sed pro eo qui principem locum in collegio obtinet, vel qui Synodis Prouinciæ præest ex Concilio Taurinensi Can. 2. Addi etiam potest id de vicibus Romani Pontificis per Galliam posse interpretari vt ex sequentibus liquet. *Hormisda quoque Papa Sancto Remigio vices suas commisit &c.* at verius est Fulconem respexisse ad sui sæculi morem quo Primatus per Gallias instituebantur; quicquid sit, Fulconis testimonium haud dubiè magni momenti est in hac materia, cum pro obtinendo à Sancta sede priuilegio, Ecclesiæ suæ antiquitatem, & dignitatem inculcet, & extollat. Nec me fugit aduersarios hîc opponere Hincmarum Remensem Archiepiscopum Fulcone antiquiorem, qui Opusc. 55. cap. 16. ait B. Xystum Remorum Antistitem à Xysto Romanæ sedis Pontifice fuisse directum; Nam cum ei sit Fulco suppar, æqualem cum eo habet auctoritatem, cui cum accedat Frodoardi Fulconi supparis auctoritas, duo præponderabunt vni, præsertim cum Frodoardus (vt dixi) deditâ operâ Ecclesiæ Rem. Historiam scripserit, ac diligenter, antequam publici iuris fieret, inuestigatis accuratè

accuratè prædictæ Ecclesiæ monumentis Hincmaro antiquioribus, eam emendauerit, vt ipse testatur in proœmio.

S. XYSTVS I.
ARCHIEP.
An. 46.

His concinit Sancti Petri viui Senonenfis Chronicon ante sexcentos annos editum, vbi & annus profectiois apponitur, Anno (inquit) 47. *S. Petrus Claudij ann. 2. Romam venit... & 25. annis ipsius Urbis Papatum tenuit; destinavit autem Prædicatores in partibus Occidentis, scilicet Saminianum... Remis direxit Sixtum & Sinicium, Catalaunis Memmium.* Idem refert Chronicon Viridunense dictum, ab alijs Flauini, auctore Hugone Monacho S. Vitoni Viridunensis ad annum 48. hinc censet Bucherius Belgij Romani lib. 5. c. 1. & in disputatione Historicâ, S. Xystum eodem tempore missum in Belgicam secundam, quo destinatus Maternianus à Sancto Petro apud Treuiros, adeò vt simul hæ natæ sedes, simul creuisse videantur ob idque vocatæ Sorores à B. Remigio, quòd eis fidei lumen eodem sæculo affulserit, essentque primariæ apud Belgas, vt è quâ Ciuitate, nempe regiâ, iura prophana reddebantur, redderentur & sacra, fidésque facilius è fonte in riuos emanaret. Idem quòque asserit Chronicon Antissiod. Martyrol. Romanum, & MS codex citatus à Vincentio Bellouacensi quem sequitur Feuardentius in Notis ad Irenæum: Bosquetius quòque vir eruditus, licet à partibus aduersariorum alicubi stare videatur, ex vetutissimo tamen Codice fragmentum nobis suppeditat pro Frodoardo quod hic reponimus. *Igitur B. Memmius Catalaun. Episcopus nobilis genere de Ciuitate Româ oriundus fuit, sed cum à Sancto Petro Apostolo in Episcopum benedictus fuisset, in Gallias missus est, cum fratribus suis Dionysio Parisiensi, Xysto Remensi Episcopo... qui quasi fratres ex uno utero esse noscuntur.* Dionysius hic videtur additus, cum alij in missione præcesserint: At MSS codices de nominibus tantum solliciti, Chronologiam non curarunt, quam Recentiores operosiùs inuestigant.

Vsum esse B.
Petrum viarum militarium compendio diximus cap. vj.

Et quod ad Xystum, & Sinicium attinet, horum aduentus diuersimodè refertur ab auctoris. Demochares censet apud Coluenerium Vrbi Remensi destinatos ab Apostolorum Principe ann. 57: Xystum verò martyrio coronatum 67. post decem annos Pontificatus. At cum solâ conjecturâ nitatur, constétque Christianos non modò procul ab Vrbe Roma abire iussos, ob turbas pro religione à Judæis excitatas: sed & B. Petrum pariter ejectum ann. 51. nec Romam rediisse vsque ad annum 68. vt Ecclesiam Neronis tyrannide oppressam recrearet, B. Xystus ante egressum Petri mitti debuit anno scilicet 51. & sic sex annos in itinere compleuit iuxta Democharem aut à partibus Orientis, in quibus S. Apostolus peregrinabatur ablegari, quod valdè incertum est. Est & alia opinio quæ ex Actis B. Memmij Catalaun. depromitur, BB. Xystum & Sinicium ordinatos quidem fuisse à S. Petro, missos verò sub Clemente anno 92. quod ab Alberico probatur cum refert ad annum 96. missos S. Dionysium Paris.

G

Sanctinum

S. XYSTVS I.
ARCHIEP.
An. 46.

Frodoard. l.
3. cap. 23.

Sanctinum Meldas, Memmium Catalaunum. At in rebus dubijs à Doctioribus, Baronio præsertim, non est facilè recedendum, qui, Romanâ sede stabilitâ, ad cæteras Occidentalis orbis partes tradit B. Petrum discipulos amandasse, inter quos Xystum & Sinicium primos Urbis Remensis Archiepiscopos, post longam seriem aliorum, anno 46. recenset, quo Chronologiæ nostræ Epocham figere constituimus: nullâ habitâ ratione Manuscripti Codicis, seu Legendarij à Bergerio, & alijs tantoperè laudati, quo præsertim veluti suppedaneo fulciuntur. De eo siquidem dicendum arbitror, quod aliàs dixit Hincmarus de libello, cui titulus est de ortu Beatæ Mariæ, *Nos scilicet habere eum ad lectionem, non verò ad proferendam auctoritatem.* Deinde, cùm Frodoardus prædicti Codicis non meminerit, admodum probabile est, post ipsius obitum confectum fuisse ab Auctore, qui gestis Sanctorum, seu legendarijs texendis dabat operam, quorum gestorum, cùm apud nos, ob vetustatem, nulla restaret memoria, eisdem Sanctis Apostolicas virtutes attribuit, quò celebriores apparerent, & ab Historiarum avidis prædicta eorum gesta legerentur.

Stet igitur tanquam certum à Christi natalibus ann. 46. Imperante Tiberio, Orientem Christianæ fidei Solem in Xysto, Sinicio, & Memmio, Remos, ac circumjectas Belgarum gentes suspexisse, suscepisseque, ad cuius ineuntis crepusculum, haud parùm splendoris Timothei, & Mauri agones attulisse, postea videbimus. Nec nos præfatæ narrationes (deteriores Nænijs, vt loquitur Guibertus, lib. 1. cap. 3. de pignoribus Sanctorum) commoueant, qui & cap. 1. de Actis recens suo tempore evulgatis sic loquitur. *Sunt quamplurima super quibusque Sanctis relationes, quibus potius eorum præconium apud infideles impiari poterat, quàm aliquatenus illustrari, ubi enim etiam quæ vera sunt, adeò pannofo, & pedestri, & vt Poëtico utar verbo, humi serpenti eloquio proferuntur, imò inconditissimè delatrantur, vt cum minimè sint, falsissima esse creduntur.* Quæ omnia meritò detorqueri possunt in eos, qui pro veterum gestis, fictas nobis relationes venditant, qualis ea procul dubio mihi videtur, quæ Sanctorum Xysti & Sinicij acta continet, eò adhuc magis improbanda, quòd in eodem Codice habeatur vita SS. Memmij Confessoris, & Mauri Martyris eiusdem styli, & hic ibi dicatur à B. Petro directus, ille verò à Sancto Clemente.

Aliæ rationes petiæ à titulo Confessoris, vel successione hiatu diuidentur infra commodiùs cap. 15. hoc vnum addo, quod maximi ponderi videbitur ad contrariam sententiam infringendam: si SS. Xyustus, & Sinicius destinati dicantur anno 306. vel 307. vt contendit Bergerius, Ambo cum successore Amantio sex annos ad summum, in Pontificatu sedisse necesse est; cùm Betausius, qui quartus inter Remenses Archiepiscopos nominatur, Concilio Arelatensi subscripserit an. 314. An verò tam breuis mora pro tribus benè cohæreat, sedatis præsertim

tim

tim persecutionum turbinibus, & sub Christiano Principe, Lectoris esto iudicium.

S. XYSTVS
I. ARCHIE-
PISCOPVS.
An. 46.

~~~~~
Succeſſionis Archiepiſcoporum iuxta Frodoardi epocham, initium, Sueſſionenſium quoque, ac Catalaunenſium Epiſcoporum in BB. Sinicio & Memmio.

CAPUT XIV.

SANCTUS Xystus patriâ Romanus, à B. Petro ordinatus, cuius & ipse discipulus fuit, cum suffraganeorum auxilio in Gallias missus, Belgis fidei doctrinâ illuxit à partu Virginis 46. Huic in socios Sinicium, & Memmium Apostolus sic imperium dederat, vt, quò quémque necessitas vocaret, arbitrato figeret suo: perpensâ igitur quarúmque vrbium præstantiâ, Durocortum Remorum nationis Caput, colendum ipse assumens, primariam ibi sedem constituit. Sueſſionicam pariter fertur hic fundasse Ecclesiam, & eam rexisse aliquamdiu (credo quòd nondum diuisæ essent vtriusque vrbis diœceses, sed pro vno, eodémque territorio haberentur) Sanè Sueſſionum fines Remis fuisse attributos, docet Hirtius lib. 8. Sueſſionicæ autem Ecclesiæ in Cathedralem erectæ, coadjutorem suum S. Sinicium præfecit, quem postea in sede Remensi habuit successorem. Xysti operâ Remis ab impio simulacrorum cultu (hæc enim vndique feriebant oculos) ad veram religionem adductis, breui factum est, vt tota regio, quæ tenebris animorum hætenus obsitâ fuerat, ad lumen veritatis sese conuerterit. Quo verò anno Xystus, post multum laboris tennello gregi impensum, obierit, auctores non conueniunt: habent recentia MSS in cœlos auolasse post decem annos Præsulatus an. scil. 56. ac sepultum in Ecclesia postmodum meritis eius dicata, quæ nunc illius ac Successoris nomine decoratur: de hac, vt de Xysti reliquijs, agam c. 17.

*Cur B. Xy-
stus aqne
Sueſſionum,
ac Remorum
I. Epiſcopus.*

S. Sinicius Augusta Sueſſionum Epiſcop. post Xystum, Remis præficitur.

Sueſſionum primaria vrbis ad ripas Axonæ, sub Augusto (vt creditur) condita, gentis ac Cæsaris mixtim nomen retinens, fat ampla & celebris Xysto visa est, vt eam simul cum Durocorto per seipsum excoleret, eique mox in sedem Cathedralem erectæ Sinicium daret, qui itineris eiusdem comes fuerat, ac ministrando Dei verbo fidelis adjutor. Ob id, & quòd Sueſſiones Remorum fratres & finitimi essent, successores eius insigni gaudent prærogatiuâ, primique in Comitijis velut Prouinciæ Decani post Metropolitam sedent, ac ferunt suffragium, iisque præsunt, Remensi sede vacante. Sinicius igitur pro sua forte hanc vrbem nactus, firmando Christianis legibus populo sedulus cooperatores incubuit: at audito Xysti decessu, Nepote suo, vt fertur, S. Diuitiano Sueſſioni à se Pontifice ordinato, quoniam recens instituta Rem. Ecclesia lacte adhuc tenera, nec satis idonea erat ad onus Pontificale perferendum, Remis Archiepiscopalem subijt Cathedram, vbi pro animarum salute fideliter elaborans, bonum-

*Noniodunū
Cæsaris auo
Sueſſionum
Metropolitam
fuisse proba-
bile est.
Ex Cæsare
lib. 2.*

S. SINICIUS
II ARCHIE-
PISCOPVS.

An. 56.
Auctor MS
codicis San-
cti Nicasi
Remensis.

que certamen decertans, cum decessore, vt in cœlis, ita & in terris meruit habere consortium, vnus eiusdémque templi, tumbæque sortitus cum B. Xysto collega sepulchrum. Præfecturam eius vnus anni circulo quidam definiunt, quòd eodem die, & mense 1. Septemb. scil. natalis dies amborum celebretur ex Martyrol. Porro viris Apostolicis non displicuisse Episcoporum translationes de vna Ciuitate in aliam, cum animarum salus id posceret, probatur Sinicij exemplo, primisque sæculis vsurpatas fuisse constat can. Apost. 14. Concil. Nicæn. 15.

S. Memmius I. Catalaunensis Episcopus. Xysti comminister, & suffraganeus.

Sinicio Remis Euangelicam Christi fagenam promouente. B. Memmius Catalauni haud fegnius se gerebat, quòd verbi pabulo vitæ spiritualis auidos inescaret. Urbis huius origo & vetustas peritos hætenus latent, quòd Gentis caput antiquitùs fuisse non legatur, vt Durocortum, & aliæ vrbes apud Cæsarem: primis tamen receptæ fidei sæculis eam extitisse verissimile est, cum inter Belgicæ secundæ clariores prædicetur ab Ammiano qui sub Constantini Nepotibus vixit, Catalaunorùmque ciuitas, cum alijs Metropoli Remorum subiectis numeretur in Notitia Imperij. Hæc ad Matronam jacet, qui mediam ferè Campaniam fecat & interluit, patenti gratissima solo & situ, temperatissimo aère, felici glebâ, ac suauissimis fructibus abundans. Huic igitur, qui eam Euangelij iugo subiiceret, Memmius Xysti comminister datus est, quem à Clemente missum quidam MSS codices, quos Albericus sequitur, referunt; At verius est ab Apostolorum Principe sacro hunc imbutum oleo, & cum Xysto & Sinicio in Gallias amandatum, quod & Martyr. Romanum tradit nonis Augusti, vbi ciuis Romanus, & claris ortus parentibus dicitur. Memmij gesta, eiusdem planè fidei, ac ea SS. Xysti & Sinicij, de quibus cap. præcedenti, mira continent, & ea quidem Viro Apostolico digna, si vera sint, præsertim de eius aduentu in Galliam comitibus Donatiano & Domitiano, de ipso Domitiano ad vitam vestis B. Petri contactu reuocato, vt Maternus Treuirensis eiusdem Apostoli baculo suscitatus traditur, de ipsius secessu in siluam de Buzere vrbi contiguam, quòd Ciuium Idola colentium ingens obstinatio monitis aures, & sacris legibus obstrueret, de amico eiusdem regressu in urbem, cum Toparchæ filium aquis suffocatum vitæ vsuram reddidisset, de Perticensi pago, & Ecclesia in eo condita, cui Leodegarium quendam præfecit, de Pomæ fororis eius Româ in Galliam accessu, & alia quædam à Breuiariorum concinnatoribus auidè excerpta, ac recens publici iuris facta, quæ licèt alicubi desiderentur, suo tamen Martyrologio digna censuit illust. Sausséyus, vbi hæc fat copisè & luculenter digessit nonis Augusti. Memmij, & miraculorum eius præclarè meminit Gregor. Turon. de gloriâ Confess. cap. 66. vbi & mortuum ad vitam reuocasse scribit, quod & Martyrol. Remense 12. Cal. Januarij pariter affirmat: sunt qui volunt 80. annos expleuisse in Pontificatu, & his elapsis, placidè, & sine cruciatu obiisse.

MS. codex
S. Timothei
Remensis.

*In Perticensi
pago amplâ
olim fuisse
ciuitatē re-
ferunt An-
nales Catal.
apud R. P.
Rapine, que
toti regioni
nomē dedit,
idque adhuc
testari rudi-
ra qua re-
stant, Nulli-
bi tamen
huiusce vr-
bis mentio
habetur.*

Ceterum

Ceterum quòd Memmius Xysti socius sedem Catalauni fixerit, & quòd ea vrbs secundo loco scribatur in Notitia Imperij, Fulbertus Carnot. Catalaunensi Episcopo secundum pariter locum ei adscribit inter Remenses suffraganeos Epist. ad Deo datum, licet Laudunensis ei sæpius præponatur, quòd Dicecesis eius à Remensi detracta sit, vt videbimus. Quis verò in Episcopatu Memmium exceperit, an Donatianus, vt vulgata habent gesta, & communis fert traditio, vel sedes eo obeunte vacauerit ad Constantini imperium, postea dicetur.

S. SINICIUS
II. ARCHIE-
PISCOPIVS.
An. 60.

Cap. 17. &
25.

An SS. Xystus, & Sinicius Confessores, vel Martires habendi sint.

C A P U T X V.

ANsam dubitandi præbuit Martyrologium Romanum à Baronio ex varijs codicibus, & membranis insigniter auctum, ac locupletatum, vbi Cal. Septemb. sic habetur. *Remis in Gallia S. Xysti discipuli B. Petri Apostoli, qui ab eo primus eiusdem Ciuitatis Episcopus consecratus, sub Nerone Martyrij coronam accepit.* A quo id hauserit Emin. Cardinalis, ex Notis ad Martyrologium haud obscure colligitur, vbi præter Adonem, & Vsuardum, de quibus infra, Antonijum Democharem citat. lib. de Sacrificio Missæ, quasi ex tabulis Ecclesiæ Remensis, Martyrij nomen Xysto & Sinicio indiderit, cum tamen contrarium omnino ex ijs euidenter elucescat. Vt verò id factum, breuiter suggero.

Cum ad ornatum sui operis de Sacrificio Missæ, primos cuiusque Ciuitatis Episcopos summâ diligentiam perquireret Demochares, ad Jacobum Bridou Remensis Ecclesiæ poenitentiarium sibi amicissimum pro Remensibus literas mittit; hic nescius forsan, aut anceps quid rescriberet de Xysto & Sinicio, cum Frodoardus satis obscure loquatur de genere mortis, quod prædicti Archiepiscopi obierunt, proprio genio Martyres fecit schedulâ ad Democharem transmissâ, quam nullo examine, sed ex fide auctoris, vt sæpe fit, suis operibus intexuit. Baronius hunc secutus est in Martyrologio, tanquam rerum Gallicanarum callentissimum, cui subscribere quotquot postmodum conficiendis Martyrologijs studium impenderunt, ob reconditam prædicti Cardinalis eruditionem, honoremque Romano Martyrologio (vt par est) ab omnibus exhibitum, quod ex incorruptis Ecclesiæ monumentis se confecisse testatur.

Primaria ratio, quæ opinionem hanc probabilem reddit, petitur ex circumstantia temporis, quo prædicti Episcopi vixisse referuntur; putant enim quotquot sub Nerone, & Domitiano claruerunt, sanguine fuisse purpuratos, Saluatoris exemplo, cuius erant Præcones Euangelij: Cumque Diuinum Officium, quod in Ecclesia Remensi quotannis celebratur, aduersarijs non faueat, Illustrissimus Sausséyus Tullensis Episcopus in Martyrologio Gallicano, & in Apologetico libello aduersus Archiepiscopum Lugdunensem, contendit errorem irrepsisse in Breuiarium Re-

S. SINICIVS
II. ARCHIE-
PISCOPVS.
An. 60.

menſe reformatum, & in Litanias, vbi S. Xyſtus cum Sinicio inter Confeſſores recenſetur, putátque Remenſes traditionem ſuam ejuſſe, eò quòd Galeſinus, Ferrarius in Topographia, Demochares, Coluenerius, Chanutius, & Robertus cum Baronio conſpirent, multúmque exaggerat Martyrologij Romani editi ſub Gregorio XIII. an. 1584. auctoritatem, quaſi indubitata fide hoc eſſet tenendum.

Ac nè omni deſtitutus fundamento videretur, textum Frodoardi c. 3. lib. 1. citat, vbi de S. Sinicio ſic loquitur, *Pro animarum ſalute fideliter elaborans, bonúmque certamen decertans, cum Deceſſore, ut in cælis, ſic in terris meruit habere conſortium*: quaſi verò id de Martyrio ſit interpretandum, & Caput ſequens, vbi agitur de S. Timotheo, hunc titulum non habeat. *De primis Martyribus Urbis Remenſis*. Inde enim potiùs inferri poteſt, aut B. Xyſtus Martyr non eſt, aut certè Timotheum in Miſſione non præceſſit. Addi poſſet pro ſuperiori ſententia, nihil officere quòd Confeſſoris titulo in quibuſdam Martyrol. & Diuino Officio Xyſtus indigitetur, cùm Eusebius Vercellenſis pariter Confeſſor nominetur à B. Ambroſio, & Gregorio Turonenſi, qui tamen Martyr ſcribitur in Martyrologio Romano 1. Auguſti, quòd mortem ſubjerit ſub Arianis: & Felix Nolanus promiſcuè Martyr & Confeſſor prædicetur ab Auguſtino lib. de cura pro mortuis agenda cap. 1. & 5.

Lib. de gloria Confeſſo-
ria cap. 1.

In hac lite dirimenda, cauenda in primis æquiuocatio, quæ circa nomen Confeſſoris vel Martyris ſubinde oriri poſſet: ex Tertulliano enim, & ex Cypriani Epistoſis patet hæc nomina paſſim inter ſe confundi, vt notat Pamelius in Scholijs ad Epistoſ. 9. At Eccleſia in conficiendis tabulis vnum ſemper ab altero ſecreuit, quòd Sanctorum memoria diſtinctè, ac ordinatè peragatur. Nec veriſimile eſt Eccleſiam Remenſem ſic ſe ingratiſſam erga Tutelares ſuos exhibuiſſe, vt Lauream Martyrij ab ijs ſciens abſtulerit, ſi à veteribus delata fuiſſet, eò vel maximè quòd auctor legendarij ſuperiùs allati, fidentiùs aſſertam traditionem euertat his verbis. *Nec putandum eſt (inquit) coronam illis deſuiſſe Martyrij, quoniam licet perſecutor deſuerit, ipſi tamen Crucem Chriſti in corpore ſuo iugiter circumferentes, quod animo propoſuerant, non ſegniter execuſi ſunt.*

Quòd ſi Diuini Officij, Miſſalis, Litaniarum, vetuſtiorúmque inſcriptionum in capſis, & imaginibus habenda ſit ratio, tanta nobis horum vis ſuppetit, vt ſine Lectoris tædio vix media pars hinc poſſet adferri: MSS. codices, Antiphonalia, Gradualia, id etiam apertè teſtantur: vnde fatiſ mirari non poſſum quomodo Sap. & Illuſt. Tulenſis Epicoſus dicat Remenſes Patrum traditionem reliquiſſe, cùm huiùſce traditionis nullum extet veſtigium, nec in Miſſalibus, nec in Martyrologijs, quæ cùm vetuſtatem ſpirent, vt ex caractere patet inſpicientibus, majoris aut ſaltem æqualis ſunt auctoritatis cum ipſis, quæ ab illo fidenter nobis opponuntur. Sic autem habet vetus Matricis Eccleſiæ Martyrologium. *Calend. Septemb. Remis deſcriptio Beatorum Confeſſorum, pariterque eiùſdem Urbis Pontificum Xyſti, Sinicy,*

nicij, atque Niuardi. Cœnobij S. Remigij Martyrol. Calend. Sept. Remis S. SINICIVS
II. ARCHIE.
PISCOPVS.
An. 60.
Natale Sanctorum Xysti, Sinicij, & Niuardi Episcoporum. Vbi to Episcoporum, sine addito, idem sonat ac Confessorum: Collegiatæ Ecclesiæ S. Timothei Rem. admodum vetus Martyrologium clarius id exprimit, Remis Deposio Sanctorum Confessorum Xysti & Sinicij: In veteri Romano Martyrologio Xysti nomen desideratur, Martyrologium Vsuardi nihil explicat, at Adonis disertè hæc habet. Kal. Septemb. Sanctorum Confessorum Xysti & Sinicij. Sic Baronianum omnino primum est, vbi Martyres prædicantur, nixum solâ auctoritate Democharis vt vidimus.

Si recens hæc opinio de Martyrio SS. Xysti, & Sinicij adeò certa est & conspicua, vt Illust. Saussieus Tull. Episc. præten- dit, saltem indicare debuerat quo genere mortis affecti sint, quando, & sub quo Imperatore: *Majores enim nostri, ait B. Cipryanus Episc. 37. tantum honoris pro Martyrij veneratione dederunt, vt de passionibus eorum cuncta conscripserint, quò ad nostram noticiam peruenirent.* Nec est quò omnes Petri discipulos Martyrij gloriâ decoratos respondeat, vt Baronius supponit, sequiturque Ecclesia Leodiensis, cum die festo octo Episcoporum, qui Materno successerunt, Officium de pluribus Martyribus celebrat; quamuis plures ex illis absque cruciatu vitam finierint, hoc non vsque adeò certum est, & indubitatum, vt passim obseruari debeat in præjudicium traditionis per multos annos conseruata. Deus qui conclusit ostijs mare, posuitque vectem, & ostia nè sese vltèrius effunderet, & progredere- tur, frænare non potuit tyrannorum impetus? præsertim cum Romæ, Antiochiæ, & alibi haud pauci reperiantur absque Martyrio decessisse, vbi acrior vige- bat persecutio, vt de Pudente Senatore, Paulo Narbonensi, Martiale Lemouicensi, Memmio Catalaunensi, Eucherio Treuirensi, Mansueto Tullensi, Lazaro Massiliensi, & plerisque alijs legimus; nihil igitur impedit quominus traditioni à Patribus relicte adhæreamus, quæ vbique splendet apud nos, & sese conspicuam præbet; nisi quis Xystum & Sinicium Martyres vocet Molani eruditissimi scriptoris exemplo, qui tres Archiepiscopos Treuirenses, post Maternum, Martyrij laureâ decoratos asserit, quò sub tyrannorum persecutionibus multa pro fide Christi passi sint, quo sensu Romani pariter multos Martyres appellant. Sic Eleutherius Papa in antiquis Martyrologijs reperitur adscriptus, vtrum verò gladio sublatus sit, incertum, Martyris enim nomen apud Patres, tribui consueuisse, non ijs tantum qui mortem, sed etiam qui cruciamentum aliquod Christi causâ subiissent, accipimus, vt patebit Acta Sanctorum legenti apud Metaphrastem, Surium, & alios, doctèque exponit B. Hieronymus lib. 3. Comment. in Mathæ cap. 20. in- quirens quo modo Joannes Apostolus calicem Martyrij biberit, qui propriâ morte vitam finiuit, ait enim hunc bibisse calicem Confessionis, quem & Tres Pueri in camino ignis biberunt, licet Persecutor non fuderit sanguinem; si aliud nihil intendant Aduersarij non obnitimur.

De.

Et D. Gré-
gori lib. 7.
epist. 29.

Job 38:

SEDES VA-
CAT.

An. 62.

*De primis Martyribus Urbis Remensis ; Et an supplicio
affecti sub Nerone.*

CAPUT XVI.

Nec sub ineuntis fidei crepusculum Remensis Ecclesia solos habuit Patres, ac Fundatores Xystum, & Sinicium, sed & Martyrum fuit consecrata sanguine, ac triumphis insigniter redimita, Nerone in Christianos persecutionem exercente. Si Gestis habenda fides, quæ integra apud nos extant, ac se vidisse in Bibliotheca vaticana tradit Baronius in Notis ad Romanum Martyrologium die 21. Augusti, quorum tale est exordium. *Sub Nerone Imperatore Lampadio præside &c.* Si item Victorino Codici, qui sic incipit, *Timotheus in Ciuitate Remorum, imperante Nerone, à Lampadio præside, cum sacrificare Idolis recusaret &c.* cui Remensis consonat his verbis, *Nerone Imperatore, Lampadius Remis persecutiones exercuit. Audiens enim Sanctum Timotheum &c.* Magnum inde fumitur argumentum aduersus eos, qui prima contendunt cum Seuero Sulpitio in Gallijs imperante Aurelio, visa fuisse Martyria; sed & prius à nobis relata opinio de Missionis tempore primorum Urbis Remensis Archiepiscoporum, plurimum roboratur: Cum ex his habeamus Maurum presbyterum, ac plures Christianos Remis exitisse, cum sese Timotheus ad prædicandum accingeret. Etenim planè sequitur Concionatores aliquos Timotheum præcessisse, à quibus Maurus initiari debuit, alij autem excogitari non possunt præter Xystum & Sinicium ab Apostolorum Principe vrbi Remorum destinatos sub Epocha quam cap. xij. præfiximus.

*Sic Chronicò
Diuionense
refert B. Be-
nignum in
Gallias ve-
nisse sub Se-
uero Impe-
ratore ann.
195. cū An-
dochio, Tyr-
so, & An-
deodato S.
Policarpi
discipulis.*

63.

Sunt tamen qui putant Timotheum ex Discipulis fuisse Beati Policarpi, qui Romam venit sub Aniceto ob dissidia de tempore celebrandi Paschatis, quosdam enim à se fidei doctrinam exultos in Gallias, imò in partes Belgij ac Burgundiæ (permittente Pontifice) amandatos, probant tabulæ Ecclesiasticæ; Illis conjecturæ sunt Timothei etymon, & quòd ab Orientis partibus missus dicatur. Quòd item præses eum Dijs sacrificare, edictis Imperatorum, ac legibus Romanis obtemperare compulerit, quas sub Trajano impensius propositas notum est. Addunt plebis rumorem, ac supplicij locum procul ab vrbe, seditionis vitandæ gratiâ, Neronis tempus non sapere, sed posteriorum Imperatorum. Nec eos verba illa morantur à Frodoardo posita, *sub ipso Neroniana persecutionis articulo*, (quæ in Legendarijs quibusdam, maxime Monasterij S. Theodori propè Remos, in omnibus item ferè Martyrologijs, & apud Surium desiderantur); Solemne enim

enim fuisse dicunt apud Romanos, ut Neronis titulo tanquam infamie notâ, Principes illi inurerentur, qui exutâ omni humanitate, in Ciues immaniter defœuissent: sic Commodus Marci Aurelij filius apud Lampadium acclamatur patriæ hostis, parricida, occisor senatus, carnifex, ciuium necator, impurus gladiator, sæuior Domitiano, Nerone impurior; quin & Tacitus eo nomine (Neronis scil.) Domitianum perstringit, & Greg. Turonensis vnum ex Regibus Francorum primæ Dynastiæ: Vigilius quôque Papa de Justiniano apud Paulum Diaconum *Ego (inquit) ad Iustinianum Imperatorem venire desideravi, sed Diocletianum inueni.* Sic igitur Actis Martyrum Neronis nomen irrepsisse dicunt, quamuis sub alio æquè crudeli Imperatore Martyrium compleuerint.

Huic tamen sententiæ haud satis præsidij inesse puto, ut ob coniecturas nihili, multorum temporum traditio infringatur, eò vel maxime quod acta in Bibliothecis adseruatâ optimè cum Frodoardo cohæreant, si Beati Mauri vitam excipias, vbi hic S. Petri auditor, presbyter ab eo consecratus, Timothei comes, & cum eo in Gallias missus prædicatur, cum tamen apud Frodoardum veluti incognitus, ac de repente è tenebris in lucem pro Neophytis baptizandis prodeat, vnde hanc, & similes relationes à quingentis annis, quò lectiones diuino officio ministrarent, confectas supra monui, ne quispiam in his incautè erret, aut hallucinetur.

Quo verò genere mortis inuictissimi Athletæ Christi Maurus, & Timotheus pro fide occubuerint, ex actis MSS breuiter à nobis iam exponendum est: Lampadius sub Nerone, vbi Remorum Præfectus, audiens Sanctum Timotheum à partibus Orientis recens appulsum, Christi religionem palam, & fidenter propalare, ad se statim accersitum minis primò, ac legum seueritate terrere cœpit, tum blanditijs, opumque pollicitatione callidiùs delinire, ut à proposito desisteret. Cùmque his Timotheus neutiquam moueretur, sed quâuis rupe firmior responsum, quod olim ab Ecclesiæ Principe didicerat, improbo nundinatori gratiæ incussum, rependisset. Præses irâ percitus, iussit eum tormentis cruciari, plumbatis scilicet ac virgis (erat enim flagellum ex funiculis, cui glandes plumbæ erant impactæ) tum calce viuâ, & aceto aspergi plagas.

Eo in cruciatu Christum orante Timotheo, vnus ex cædentibus, Apollinaris nomine, vidit duos Angelos stantes ad latus, plagas illius extergentes, atque hæc dicentes audiuit. *Confortare Timothee, ad te missi sumus, ut ostendamus tibi Dominum Christum pro cuius nomine pœnas sustines, & videas quæ aguntur in cœlis, Erige caput, & vide.* Aspiciens Timotheus vidit cœlos apertos, & Jesum ad dexteram Patris coronam manu tenentem ex Lapidibus pretiosis, dicentemque, hæc, quam vides, tibi parata est in præmium certaminis. His territus Apollinaris procidit ad genua Timothei, & compunctus corde se preci-

H

bus

SEDES VACAT.

An. 63.

Acta SS. Timothei & Apoll. Bibliotheca S. Timothei sic incipiunt.

Tempore illo, agente Lampadio præfide, facta est persecutio in Christianos. Lampadius præses audiens S. Timotheum prædic. &c:

Alius, fortè idè, Lampadius memoratur in vita SS. Claudij, & Nicostrati à Demone arreptus dñi quæstioni insistere.

De his Prudentium hymno 10.

SEDES VA-
CAT.
An. 63.

*De hac Ho-
ratus, nec
seuerus un-
cus abest, li-
quidamque
plumbum.*

bus eius commendat, atque pro Christo se quælibet tormenta libentissimè subiturum, cuius fulgorem viderat dum ei loqueretur è cælo.

Præses confusus ad hæc verba, sisti iubet Apollinarem, & in os eius plumbum bulliens iniici (erat enim pœna liquentis plumbi frequens apud Romanos) cui cum infunderetur factum est frigidum tanquam glacies, hoc miraculo ex adstantibus plures sacræ militiæ nomen dederunt, quos statim nè tumultus oriretur, aut Credentium multitudo sensim cresceret, in vincula coniecit, plebe interim de Præfecti iniustitia, & Tyrannide grauius & palam conquerente.

Ipsâ autem nocte adueniens quidam presbyter nomine Maurus, cui deserti gregis post Sinicium, forsan, cura relicta, multitudinem Credentium vndâ tinxit baptismatis in nomine Christi, viditque Apollinaris, dum baptizaretur, celos apertos & Angelum dicentem *Beatus es Apollinaris qui credidisti, & beati omnes qui tincti sunt in aqua, in qua es purificatus.* Illucescente die Lampadius generosos milites Christi adduci curat ante tribunal, & velut de stultitiâ correptos, quod infano homini, & Crucifixo crederent, constantésque in fide repertos, vltimâ sententiâ morti adjudicat. Sicque extra Ciuitatem ducti numero quinquaginta, capite plectuntur vndecimo Calend. Septembris, de his Martyrol. Remensè eodem die hæc habet, *Remis passio S. Mauri presbyteri, & cum eo quinquaginta Martyrum, & aliorum plurimorum Sanctorum Martyrum.* Maurus enim pro Christo pariter cæsus capite, ipsorum meruit consortio renitere, Frod. c. 4.

*In MSS codi-
ce S. Theo-
doric legi-
tur, statim-
que jaculum
ignem de ca-
lo, videnti-
bus nobis,
ueniens in-
gressum est
in humero
eius, quasi
Auctor MS
supplicio
presens fue-
rit.*

Postridie nihilo placatior redditus Præses, sed acriori adhuc irâ tumescens, Timotheum & Apollinarem coram adesse iussit, quos velut hominum infelicissimos grauius increpat, minaturque atrociora iam iam experturos, nisi Deos colant qui dudum Imperatoribus fuerant venerationi. Renuentibus illis, & Præsidem (si pertinaciùs insisteret) percutiendum vlcere pessimo à Supremo Numine è contra minitanti- bus, ille nè hâc audaciâ (vt sibi videbatur) Christi religio magis ac magis inualesceret, vtrósq; gladio percutiendos pronunciauit. Illi ergo cum magna fiducia perducti sunt extra Ciuitatem, viâ quæ appellatur Cæsarea, in locum qui Buxitus dicitur, ibique vltimo sunt supplicio affecti, & ab Angelis coronati die decimo Calend. Septemb. statimque, vt Sancti prædixerant, jecur Lampadij Præsidis ignito jaculo transfixum est, pœnâsq; Dæmonio arreptus, suæ crudelitatis miser exoluit.

Hæc passim MSS codices, quibus eo magis fidendum, quod plures è varijs Bibliothecis inter se collati omnimodè conueniant, hisque consentiat Albericus qui Remis ann. 62. Timotheum, & Apollinarem Martyrizatos scribit in Chronico, & sic forsan sede vacante post Sinicij obitum. Quidam addunt Lampadium bestijs, & auibus corpora Sanctorum discernenda destinasse, nè eis debitus honor à Christianis redderetur, sed diligenter ab iisdem nono Calend. Septemb. collecta sunt,

sunt, quibus vir spectabilis Eusebius Basilicæ instar extruxit tumulum, de quo, vt de primis Christianorum cœmeterijs, obiter paulò post agemus.

S. AMANT.
III. ARCH.
An. 70.

S. Amantius 3. Remorum Archiepiscopus:

CAPUT XVII.

SANCTUS Amantius tertius à Frodoardo ponitur, ex Gestis quæ amplius non extant. Quibus verò hîc fulserit dotibus, quod incrementum sub eo Remensis suscepit Ecclesia, an palam, & liberè Pontifex, & vtrùm in cryptis ob sæuientes Præfectos toto vitæ cursu delituerit, ignoratur. *Primos enim Ecclesiarum Patres* (vt ait Baldericus in Chronico Cameracensi) *quadam vetustatis obscuritas à nostra seclusit memoria*, adeò vt cum Boëtio exclamare liceat, *Heu quam multos clarissimos suis temporibus Viros, scriptorum inopiâ deleuit obliuio*, Apostolicos dixerim, de quibus acriter hoc controuertitur; Quamuis igitur de Amantio vix certi aliquid scribi possit, Arbitror tamen, si verum sit post Sinicij obitum, & sede vacante, Beatum Timotheum ab Oriente Catechizandi gratiâ Remos venisse, hunc non excessisse ante annum 90. cum in actis prædicti Martyris & sociorum, nullius Antistitis mentio habeatur. Jacet Amantius in Ecclesia SS. Xysti, & Sinicij ex prolixiori Testamento Sancti Remigij, post eum sedes vacat vsque ad Constantini tempora.

Alij vt Colmen. & De-mochares Amansum scribunt.

Lib. 2. p. 7.

De Diuitiano quem Sinicius Remensis Augusta Sueffionum præfecit.

DUITIANUS, qui Sueffionicam iniit Cathedram statim ac B. Sinicius Metropolim Remorum regendam suscepit, Amantij Archiepiscopi tempore floruit. Vir planè Apostolicus, Sinicio per omnia similis, à quo & ordinatus est, & successor adscitus ob egregios mores, & affinitatem: nepos enim illius fuisse fertur ex Frodoardo, at vnde id hauserit, mihi est incompertum. Arbitror ex actis quæ latent, aut penitus exciderunt. Martyrologium Remense (vbi cuncta strictim referuntur) nudum Diuitiani nomen habet, breui ornatum præconio, his verbis, *quinto Calend. Nouemb. Deposito Sancti Diuitiani Episcopi & Confessoris*. Deposito autem ea est qua homo vinculis carnalibus absolutus liber iturus ad cœlum terrenum corpus deponit, ex Sancto Ambrosio Sermone de depositione Sancti Eusebij. Sic tanti Præsulis cursum in Pontificatu, genus mortis, & annum, gestorumque eius memoriam tempus edax obliterauit.

H 2

De

S. AMANT.
III. ARCH.
An. 90.

De alijs Doctrina Evangelica Praconibus in Prouincia Remensi.

PER Belgij tractum, cis, & trans Axonam, Euangelicâ tubâ personante, Beatus Lucianus ab Apostolorum Principe tinctus & vnctus, vt fert traditio, excolendis Bellouacensibus dabat operam, habuitque Comites ac sui itineris & laboris socios Dionysium Parisiensem, & Regulum Siluanectensem. Si vera sunt quæ de his passim referuntur, Lucianus à Clemente missus est eo tempore, quo Amantius Remis ad inferenda fidelium animis Christianæ Doctrinæ rudimenta laborabat: à Juliano Præfecto vocatus vt sui instituti rationem redderet, infraçto stetit animo, nec à prædicando verbo diuino destitit, donec Præsidis decreto capite minuitur, quod repente collectum, ac manibus gestans, aliquamdiu hæsit, tyranno maior, & morti imperans, imò per aliquod spatium eo statu progressus est, vt non discreparet miraculo; qui par erat Dionysio. Obitum eius quidam assignant sub Traiano, at Acta eiusdem ab Eudone Beluacensi ante septingentos annos collecta, habent agonem Martyrij compleuisse sub Domitiano. De eo Martyrol. Vsuardi. *Sexto idus Januarij Beluaci Sanctorum Martyrum Luciani presbyteri, Maximiani (Remense Martyr. habet Maxiani, Bellouacense Messiani) & Juliani, quorum duo ultimi à persecutoribus gladio perempti sunt, Beatus verò Lucianus, qui cum Sancto Dionysio in Galliam venerat, post nimiam cadem, cum Christi nomen vimâ voce confiteri non timuisset, priorem sententiam & ipse excepit. Hunc ab alio Luciano, Diocletiani tempore in Belgium misso, distinguendum esse, postea dicemus.*

PRÆTER Lucianum, Maxianum, & alios persecutionis turbine decussos, tam Beluaci, quæ Ethnicis Præfectis hospitium præbuit, quàm Parisijs, vbi Dionysius Martyrio sublatus est, insignis quidam Christi Confessor, Beatus nomine, Lauduni, tunc Remensis Diocesis, in crypta latitabat, cuius adhuc (vt dicitur) aliquod restat vestigium, vbi sanctæ conuersationis redolens fragrantia, quosdam secretò ad fidei nostræ viridarium traxit. De eo Laudun. codex MS, ac Breuiarium lect. 5. & 6. sic loquitur. *Cum initio nascentis Ecclesie firmitas fidei, plantationis que nouella exurgeret, & per Beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli prædicationem Romani Imperij ferocissima colla benignissimo Christi iugo substerneretur, armati Christo, & lumine scientia venientes, ex inlyta Romanorum progenie viri ad erogandum talentum à B. Petro huc illucque directi sunt. Inter quos etiam religiosissimus sacerdotali dignitate præclarus vir nomine Beatus sponte suâ progrediens velut inops progrediendo Laudunum diuertit, porro venerabilis Pater secretius vt delisceret, superno ductu cryptam ingressus est &c. Festi eius Martyrol. Laudun.*

Laudun. indicat diem his verbis 7. *idus Maij Lauduno Clauato Deposicio Beati Confessoris.* De altero eiusdem nominis idem refert Baronius in Martyr. 9. Maij, in Castro Vindocino, quod multi Vindocinum Gallia in Diocesi Carnutensi interpretantur, quamuis non desint qui aliter sentiant & velint vt oppidum illud non Gallia sed Germania sit, nomine Vindische, ad Areolæ fluuij ripam sinistram, dictum Vindonissa apud Tacitum, distinctum ab eo cuius meminit Frodoard. in Chronicis ad ann. 941. & in historia lib. 4. cap. 24.

S. AMANT.
III. ARCH.
An. 90.

De Siluanecto, veteris olim Dominij Remorum in Celtica, quod fidei lucem per id tempus receperit multi asserunt. Potuit enim illuc diuini verbi radius penetrasse per Xysti, vel Sociorum prædicationes, aut certè Dionysij Parisiensis curâ ob vicinitatem. Sicut enim Morinis, quod Secundæ Lugdunensi proximi essent, Victricius Rotomagensis iuit suppetias, cum diuini luminis iubar ab his defecisset, sic pariter Siluanecto Dionysius Parisiensis prouidere potuit per Regulum sui itineris Comitem, vt creditur, & Discipulum, quem primum Episcopum ea vrbs agnoscit, famaque tenet in ea primo sæculo Episcopalem constituisse Cathedram, quamuis quidam aduentum eius remittant ad Diocletiani tempora ex quibusdam Lectionarijs, socièntque eum cum Quintino, Valerio, & alijs de quibus cap. xx. Reguli meminit Martyrol. Remense 3. *Calend. Aprilis apud Castrum Siluanectum, Deposicio Sancti Reguli Episcopi, & Confessoris.* Caltri nomen hîc, (quo etiam Vsuardus vtitur) strictè sumi non debet pro loco vbi in campis Miles stabat, sed pro Opido potius Castrorum militarium ritu, vallo & fossis clauso vt mediæ ætatis auctores vsurpant post Ammianum.

Siluanectū.

Alijs vrbibus Metropoli Remorum subiectis, ijs præsertim, quæ vltra Suminam sitæ sunt, tardiùs fidei splendor illuxit; vel quod nullæ forsân tunc essent (tractus enim ille Flandro-Belgicus sub Romanis incultior, syluis, & paludibus plerùmque inuius erat) aut vix in eas deductæ essent Colonia: (hæ siquidem ex castris, seu statiuis, vbi Romani excubabant, & ex domibus circum erectis sensim coaluerunt) vel certè quod incolæ agrestes, inconditi moribus, & accessu difficiles viderentur. Vnde fit, vt quamuis Xysti, Luciani, & aliquot aliorum laboribus his quiddam lucis impertitum sit, illud barbarie quâ infuscabantur mox euauit: dilatâque est ob id horum certa conuersio vsque ad Imperium Diocletiani, cum Apostolicorum virorum cuneus, duce Quintino, in Belgium concessit, adeo vt quæ de Firmo Ambianensi leguntur, quasi sub finem secundi, aut initium tertij sæculi sedem Episcopalem Samarobriæ fixerit, incerto prorsus nituntur fundamento, cum in Gestis ipsius apud nos seruat, & quæ sic incipiunt: *Temporibus præcis, quibus Christiana fides illustrante gratiâ per diuersa Orbis climata florere cepit &c.* à B. Honesto Sancti Saturnini Discipulo ad fidem conuersus dicatur, Beatus verò Saturninus finem viuendi fecerit anno 254. Mitto quæ de Siagrio (alij Sagericum vocant)

Ambianū.

Ex Bibliothec. Remensi.

S. AMANT.
III. ARCH.
An. 90.

Cameracën.

quidam ex Epitome Chronicarum Nurimbergæ compilatarum ann. 1493. referunt, vbi ab Euaristo Papa, qui sedere cœpit ann. 1112. vrbi Cameracensi directus traditur, cum veteribus æquè hic incognitus sit, ac Candidus ille Remensis Archiep. quem ex prædictis Chronicis auidè Nuperus quidam auctor arripit, quò è ruderibus hinc inde collectis Historiæ Remensis hiatum vtcumque repleat. Quare cum nec Remis, quæ totius Prouinciæ Metropolis est, nec Auguſtæ Sueſſionum, nec Bellouaci, nec certè Catalauni ſecundo ſæculo vlli Rectores legantur præſuiſſe (nam de Donatiano & Domitiano an reuera Memmio ſtatim ſucceſſerint, ſcrupulum mouet Baronius in Notis ad Martyrol. 7. & 9. Auguſti, fatendum neceſſariò eſt tot turbinibus per id temporis concuſſam Gallicanam Eccleſiam, vt in ea celebriores Episcopatus vacauerint, quod an ita ſit curioſius eſt perquirendum.

*De Interponſificio in Eccleſia Remenſi poſt Amantij obitum, & an
veris, & Hiſtoricis nitatur rationibus.*

CAPUT XVIII.

*Nonnunquã
Eccleſia tan-
tis Gentiliũ
preſſuris af-
flucta, & ſæ-
data eſt, vt ſi
fieri poſſet,
Redemptor
eam ad tem-
pus deſeruiſ-
ſe videatur.
Beda lib. 2.
cap. 28. in
c. 6. Marci.*

Post Amantij Præſulis exceſſum, quamdiu Remenſis Eccleſia digno Rectore vacua reſederit, haud facilè panditur: frequentibus ſiquidem perſecutionum concuſſa flabris, ac ſædata, (cruore ſub Æthnicis Principibus ſtagnante Galliã) caput vix attollere poterat, nedum libertatis aliquod ſignum edere, adeò vt poſt præmiſſos noſtræ fidei Patres, nullus apud nos, (imò nec in tota Belgica) certò reperiatur infulis redimitus ad Imperium vſque Conſtantini. Ita Frodoardus libro 1. capite 5. quòd an conſultè, ac veraciter dictum ab eo, aut temporis edacitate ab Eccleſiaſticis potiùs tabulis horum nomina penitus exciderint, meritò, quis dubitare poſſet: tot enim annorum hiatus quòrumdam ſic perſtringit animos, vt fatiùs eſſe ducant Episcoporum Gallicanorum Epochen (ſimilem enim Ecclypſim ferè omnes Eccleſiæ patiuntur) ſub Decio, vel Diocletiano figere, quàm vetuſtatis ſtudio origines adeò interpolatas, & intercifaſ fateri, quæ ſolâ, nec ſatis firmâ, aut certè priuatâ fulciuntur traditione: Præfertim cum Patriarchalium Eccleſiarum continuata ſeries ab Euſebio, aliisq; hiſtoricis exquisitè proferatur, vbi longè grauior, quàm in Gallia tempeſtas deſæuijt. Tyrannorum quidem minis vltro concedunt viduari potuiſſe ſedes Episcopales, at non per integra duo ſæcula; putant enim ſedatâ tempeſtate Seniores è Clero, ijs conſulere conſeſtim debuiſſe, nè inter æſtuantes infeſti maris vndas religio veluti nauis abſque remige diutiùs fluctuaret.

Et hæc appoſitè quidem ſatis ab illis proferuntur, at ſi Remenſis Eccleſiæ

Ecclesiæ statum (vt alias omittam) post primorum Martyrum Timothei & Apollinaris, aliorumque è populo carnificinam, de quo capite sequenti, attentius expenderint, hoc illis vsquequaque inauditum non videbitur: imò facile agnoscent rationes quæ à Prælatorum electione per continuam successionem petuntur minimi esse momenti, licet succedanea posteritas perinde à prima origine pendeat ac ramus à trunco, aut riuus à scaturigine. Etenim cum electio, genuina Pastorum matrix, libertatem in Eligentibus supponat, si hæc opprimatur Præfectorum tyrannide, frequenti Cæsarum per Remos transitu, bellis intestinis, aut tumultibus populorum, quid mirum si Pontificiæ sedes tandiu orbitate languescant.

INTERPON-
TIFICIVM.
An. 100.

Vide cap. 8.
ubi de vjs
publicis.

Jam verò quantum terroris innata Neronis sæuitia per orbem incusserit, grauitè, & strictim ex vitis Cæsarum refert Tertullianus in Apologetico. *Oriensem (inquit) fidem primus Roma Nero cruenauerit (post exhibitæ scil. mansuetudinis aliquot annos) totus sub hoc monstro mundus ingemuit, per omnes Prouincias rabies eius exarsit, in immensum grassata est.* Et licet, eo extincto, remissior visa sit ob frequentes Principum mutationes, statim Imperante Domitiano recruduit, quem Neronianæ sæuitiæ hæredem nominat Eusebius. Hunc, post Neruam, excepit Trajanus, qui peregrinas religiones, & sodalitia Edicto vetuit, quo amplissima Præsidibus data facultas Christianis poenæ infligendi. Hoc enim B. Clemens, veluti Christianorum supremus Rector, pulsus in exilium, ac paulò post morti addictus est à Præfecto Aufidiano. Hoc motus populares per Prouincias excitati. Hoc pariter Episcopi complures ad marmora, & ad bestias condemnati. Vnde fit, vt relictis Ombus, in syluas, & deserta multi confugerint:

An. 66.

86.

100.

• Notum Plinij 2. (cui post Consulatum tributa fuerat Bithynia administranda) ad Trajanum rescriptum, & Trajani ad eundem, quod iure redarguit ac fugillat Tertullianus in Apolog. Nota Hadriani successoris ad superstitionem propensio, & odium in Christianos: sub eo ad Catecumbas Alexander Papa legitur concessisse ex Actis Faustini & Iouitæ Martyrum. Jussu ipsius Saluius quidam Iulianus compegit edictum, quo statutum est debere omnes Ciuitates sequi leges Romanæ vrbis, cuius occasione Christiani passim exagitati, quod ipsorum institutis aduersarentur: de ijs appositè Tertull. in Apolog. *Quales ergo turpes leges ista, quas aduersus nos exercent iniusti, turpes, demences, vani, quas Trajanus ex parte frustratus est, vocando inquiri Christianos, quas nullus Hadrianus, nullus Verus impressit.* Per turpes hos, ac iniustos intelligens Lampadium, Fecenninum, Valerianum, & alios perfidiæ, & feritatis Ministros, quorum nequitia insontium sanguine fora stagnabant. Antoninus eo quidem mitior fuit, at si nil ab ipso crudele tentatum, saltem ipsius conniuentia illustriores è Clero Xystus, Telephorus Alexander, aliique complures in Italia, & Gallia præfectorum gladio perierunt.

120.

133.

154.

Vasseburgus

INTERPON-
TIFICIVM.
An. 100.

Vasseburgus de Gallicanæ Ecclesiæ calamitatibus differens in vita S. Saluiani, refert nemine Episcopale onus suscipiente, ob persecutionem, Antifioderenses Clericos ad Xystum I. pro Episcopo obtinendo mississe, qui ad eos insignem pietate virum nomine Peregrinum destinauit. Addit præterea Ecclesias Metensem, & Viridunensem re-creatas per id tempus aduentu B. Patientis Joannis Euangelistæ discipuli, post multos Orbitatis annos. Imperante verò Lucio Commodo, cum de Romanorum iugo excutiendo Galli cogitarent, Ducibus Godofrido Tungienti & Werico Treuirensi, quorum copiæ maiorem Belgij partem occupabant, tantam per vrbes increbuisse miseriam, vt incolis penitus desertæ permanerint.

163.

Quid dicam de Marco Aurelio? nõnne priuatis ad Proconsules datis rescriptis, Christianos iussit aut Dijs sacrificare iuxta leges Romanas, aut varijs exagitari supplicijs? patet id ex syncerissimis Martyrum Viennensium, & Lugdunensium actis quæ recitat Eusebius: ex actis item SS. Martyrum Victoris, & Coronæ, fed & temerario populorum impetu, in quibusdam provincijs, acerbam persecutionis procellam per singulas vrbes inualuisse sub eodem Marco, idem auctor testatur. Eadem acrius exarsit instante bello Marcomannico, cum Imperator accitis vndique sacerdotibus Romam omni genere lustrauit. Tunc spectatissimi inter Christianos ad necem quæsi, ac præter Martyres Athanacenses in Gallia, Tergemini fratres passi sunt apud Lingonas, apud Cabillonem Marcellus, & Valerianus, & alijs locis permulti alij.

183.

Quod autem Seuerus Sulpitius de hac persecutione, quam quintam nominat, breuiter agens, tum primùm in Gallijs dicat visos fuisse Martyres, vnde quis suspicari posset, beatum quoque Timotheum Remis sub Marco occubuisse, vt opinantur quidam, Manifestissimi erroris poterit argui ex tabulis Ecclesiasticis, quibus palam fit complures longè antè, cis Alpes, consecutos Martyrium. Commodus hæreditarij Imperij, post Aurelium solus administrator, licet negotium Christianis nullum facessisse legatur, sed ipsius procacitas in Senatores & Magistratus fuerit debacchata, à Gentilibus tamen ob Religionem inuasi, & calumnijs impetiti, Seueri paulò post Imperatoris sæuitiam non effugerunt. A Præfectis siquidem innoxij, & inauditi crucibus impositi sunt, vel bestijs, aut igni viui obiecti, vel ad metalla damnati. Habet Eusebius quintam hanc persecutione Christianos adeò fuisse perturbatos, vt iam omnes existimarent Antichristi aduentum appropinquasse, ac proinde mundi interitum breui adfore: hanc vt declinaret B. Zacharias, S. Irenæi successor, sepulchro se abdidit per multos dies, vbi à beato Benigno Lugduno transeunte anno 195. repertus dicitur ex Chronico Diuionensi fol. 355.

195.

Neminem latet, qui Gregorium Turone. Legerit lib. 1. cap. 32. quantam acerbitate sub Gallieno Aug. Rex Alamannorum Chrocus commoto exercitu

exercitu Gallias peruagarit, cunctâsque ædes à Renatis piè erectas solo æquarit, & vt Sanctum Priuatum Gabalitanæ vrbs Episcopum in crypta Memmatensis montis latitantem, aliósq; alibi metu conclusos excarnificarit, donec apud Arelatum comprehensus meritas pœnas luit. Hæc nempè lugubris Gallicanorum Præfulum fors fuit sub Ethnicis Principibus! certò quidam asserunt immani hac vastatione aliquot vltioris Belgij vrbes direptas fuisse, Bauacúmque à recentioribus Belgis magnificè celebratam penitus euersam:

INTERPON-
TIFICIUM.
An. 160.

254.
260.

264.

Ac nè quis putet Ecclesiam respirasse ijs interuallis, quæ leguntur inter duas persecutiones, & sic interim à Clero Episcopos potuisse eligi, quò animabus prouiderent; Seuerus Sulpitius docet Maximinum, qui inter sextam & septimam imperauit, persequendis præsertim Episcopis intendisse, *Interjectis deinde annis viij. & xxx. pax Christianis fuit, nisi quod medio tempore Maximinus Ecclesiarum Clericos vexauit.* Eusebius quòque auctor est prædictum Imperatorem, propter odium quo flagrabat in familiam Alexandri prædecessoris, in qua plures erant Christiani, iussisse solos Ecclesiarum præfides, tanquam doctrinæ Euangelicæ præcones trucidari. Ruffinus idem refert cap. 19. lib. 6. legiturque sub Alexandro August. cum Valerianus, Cæciliæ consilio & hortatu, vndis Baptifimalibus lustrari percuperet, Urbanum Pontificem in cryptis Martyrum delitescentem reperisse, & tamen prædicti Principis Imperium pacatius prædicatur omnibus alijs quæ fuerunt à Nerone. Tandem Beatus Cipryanus tradit epist. 82. Valerianum Senatui mandasse, vt Episcopos, Diaconos, ac Senatores exagitaret, qui Christianæ legis conuincerentur: idem Præfectis Prouinciarum sedulo imperatum, vt subuerfis, vesanâ hâc calliditate, Catholicæ Ecclesiæ columnis, ædificium penitus corrueret. *Huic persecutioni (inquit) quotidie insistant in vrbe, vt si qui oblatis fuerint animaduertantur, eâ nimirum immanitate quam Sanctus Leo luculenter sic describit Sermone in Natali B. Laurentij, Cum furor Gentilium potestatum in electissima quaque Christi membra sauiret, & eos præcipue qui ordinis erant Sacerdotalis impeteret, in Leuitam Laurentium.... impius persecutor efferbuit &c.* His accedit haud leuis conjectura Galliarum Præfectos vrgendis Imperatorum edictis pertinaciter incubuisse, cum nulli Episcoporum conuentus, nulla Synodus, (si Lugdunensem excipias sub Irenæo) nullæ constitutiones per ea tempora legantur, Romæ verò, vel in Affrica omnino non defuerint, quod indicium est raros admodum fuisse Episcopos, & forsàn nullos in Belgio ob persecutiones.

237.

255.

260.

Nec tam longum Interpontificium nouum alicui, aut inauditum in Ecclesijs censeretur. Etenim si Gregorius Turonensis primo, & vltimo historiarum libro, Turonensem Ecclesiam post S. Gatianum, per annos triginta septem sine Pontifice ingemuisse tradit, obluçantibus nostræ fidei hostibus; si sæuiente Decio in Christianos, & Fabio Pon-

INTERPON-
TIFICIUM.
An. 280.

tifice absumpto, annum integrum sedes Romana vacauit, tametsi tanti erat de supremo Christiani populi Principe constituendo prouideri; si Francorum, Vandalorum, & Hunnorum incursionibus aliquot Episcopatus orbi manferunt in prouincia Remensi, (vt post Diogenem vacauit centum annos sedes Cameracensis) & in Germania, quos B. Remigius, Barbaris expulsis, aut ad fidem conuersis, restituit; si Britannicæ Ecclesiæ per Anglorum irruptionem annorum facile 150. interruptionem agnoscunt! si denique regnantibus Christianissimis Regibus ius Metropoliticum cessauit in Gallia per sexaginta & amplius annos ante Pipini tempora ex Bonifacij Epistolis ad Zachariam I. cui mirum videri poterit, nascente adhuc Ecclesiâ, tot interregna spiritualia in plerisque Ciuitatibus reperiri? procellâ adhuc persecutionum detonante, & fulminante in Christianos. Hi tamen ob id Pastorum ope non sunt destituti à Sacerdotibus, qui Ecclesiæ politiam conseruabant (vt par est credere) sed Senex aliquis pietate, ac doctrinâ præstans de illis curam agebat, tanquam Oeconomus, & Pater spiritualis, licet characteris Episcopalis expers, & sic inter Episcopos non numeretur. Hoc factitatum in Ecclesia Virdanenfi, referente Vasseburgo, legimus, vbi quidam dictus Arator, proprium enim nomen excidit, Fidelium mentes, vt egregius cultor, diuinarum scripturarum vomere sulcabat, quod Remis pariter & alibi obseruatum fuisse non ambigimus à S. Amantio, vbi Interpontificum incipit, ad Betausium vsque, qui quartus numeratur à Frodoardo Remensis Ecclesiæ Archiepiscopus.

~~~~~

*Quod procul ab Urbibus Christiani primùm suos Conuentus egerint,
de Cœmeterijs eorundem, & quo numero habenda SS.
Xysti, & Timothei Basilica.*

C A P U T X I X.

EX his quæ Frodoardus retulit sub finem 3. & 4. capitis de Basilicis Sanctorum Xysti, & Synicij, Martyrûmque Timothei, & Apollinaris, palam fit Remis aliquot Ecclesias primis sæculis extitisse, quibus Sacri Conuentus fierent, ac Fidelium corpora sepelirentur: quod vt clariùs adhuc pateat, de veteribus Basilicis, Cœmeteriorûmque vsu nonnihil differendum est.

Ecclesiæ nomen ab ipsis fidei cunabulis variè vsurpatum constat ex Canonicis scriptoribus, qui Christi Euangelium græco idiomate prodiderunt: vel enim hoc nomine Fidelium cœtus, qui per orbem vniuersum, per Prouincias, & pagos sparsi sunt intelligitur, vt frequentius apud D. Paulum ad Corinthios 1. cap. 16. indicatque Martyr.
Ignatius

Ignatius Epistola 6. ad Magnesianos, vbi & Syriæ, Antiochiæ, Smyrnæ, & Ephesiæ Ecclesiarum meminit: vel materialis locus in quem Fideles ad Synaxim conueniebant, & cui Ecclesiæ nomen ob id inditum est metonymicè. Ecclesias vltimâ hac significatione, erectas fuisse apud nos probant non modò principum Ethnicorum Edicta de Ecclesijs Catholicorum solo æquandis, de quibus differit Eusebius; sed vsus ipse, in quem potissimùm erant destinatæ, id planè conuincit. Et quidem cùm pauci admodùm essent Fideles, primique Ciuitatum Episcopi vt aduentitij haberentur, Ecclesias palam, ac primitus erigere non licuit, sed priuatæ domus, aut ampliora eorum membra, quæ cœnacula dicebantur (vt Lucas tradit) horum ministerio cesserunt, patètque id ex Actis Pudentis Senatoris Petri Discipuli, cuius domus in Titulum, seu Ecclesiam Pastoris nomine pro Sacris celebrandis, ipso consentiente, mutata est; Gregor. quòque Turon. lib. 1. cap. 30. de Discipulis Pauli, & Martialis Biturigas ingressis, ac Christum prædicantibus, verba faciens, refert eos paruum adhuc ædificandi facultatem habentes, Ciuis cuiusdam domum; de qua Ecclesiam facerent, postulasse:

INTERPON-
TIFICIUM.
An. 280.

Lib. 8. c. 2.

Altor 2.
Baronius ad
an. 44.

Vt cùmque harum potiundi sese occasio obtulerit: tradunt Historiæ Fideles ab exordio conuentus suos egisse in suburbij, saltem procul à mœnibus Urbium, vel quòd primi, quos Deus suâ gratiâ ad se traxit, vilis essent conditionis (vt Gregorius ipse fatetur) vel quòd in vrbibus Sodalitia fieri vetitum esset Imperatorum edictis, aut denegata facultas publicè nouam religionem profitendi. Philo. apud Eusebium lib. 1. hist. refert primos Christianos, quibûsvis vitæ curis depositis, extra vrbium mœnia progressos in locis solitarijs, & hortis à conspectu populi remotis domicilia collocasse; Idem quòque Metaphrastes in vita B. Eugenii; tradit enim eam cum Eunuchis Protho & Hiacinto per vrbis Romæ suburbia transeuntem psallentes Christianos audiuisse. *Omnes Dij gentium Damonia; Deus autem caros fecit*: id pariter obseruatum in Gallia docet Auctor vitæ MS Sancti Juliani Cenomanensis Episcopi, Vaseburgus quòque in historia Viridunensi, & Frodoard. noster agens de Ecclesijs SS. Xysti, & Timothei, quæ in Remensi suburbio multos annos steterunt, nunc verò intra vrbis pomerium inclusæ, Clericis ibidem diuino cultui mancipatùs præbent stipendium.

Hæ præterea Fidelium vsui pro sepeliendis corporibus cesserunt, nè promiscuè cum Infidelium cadaueribus ponerentur, dictæ ob id Cœmeteria, de quorum Etymo consulat Baronium qui volet: Nota sunt Romæ Cœmeteria Callisti, Callepodij, & aliorum, ex loci etiam natura nomine comparato plerùmque distincta, vt & Remis Cœmeteria Agricolæ, Christophori, Dionysij. Alicubi, vrgente persecutione, in locis subterraneis seu cryptis corpora sepulturæ tradebant, quales apud nos extitisse suspicor ex verbis sequentibus prolixioris

INTERPON-
TIFICIVM.

An. 280.

Persecutio-
nis tempore
adeo sollici-
tos fuisse
Christianos
legimus Sy-
naxes agere,
seu etiam (ut
habent acta
Martyrum)
Dominicum
celebrare,
hoc est in-
crumentū sa-
crificium, ut
nefas puta-
rent illud
quacumque
de causa o-
mittere.

Ex Isidoro l.
15. cap. 2.

Ex Baronio
in Notis ad
Martyr.

testamenti B. Remigij, *Ecclesia*, quam in honore omnium *Martyrum* supra cryptam Remorum adificauit, solidas duos, licet amplius de ea nullum superfit vestigium. At sæpius vel intra loci, seu Ecclesiæ ambitum, si insigniores è Clero essent & populo, aut Martyrio decorati, vel circum vndique Ecclesiam eorundem, in loculis excauatis condebantur corpora, quorum haud ita pridem sat magnus numerus Remis repertus est iuxta Ecclesias SS. Xysti, & Timothei, vel in locis contiguis de quibus cap. xvij.; totum enim illud spatium ad multa stadia infernè cretaceum est. In his porro locis non modò suorum corpora Christiani tumulabant, sed & persecutionis tempore delitescentes, verbo vitæ, cibóque Eucharistico pascebantur ex Actis S. Stephani Papæ id nominis primi, hinc illud in more positum erat, ut cum Imperatores Christianis negotium facessere vellent, edictis publicis à prædictis cœmeterijs eos arcerent, *Arce non sint* succlamant Affricani Gentiles apud Tertullianum, hoc est, *Cœmeria claudantur*.

Pace Ecclesijs redditâ lucrum putarunt Christiani, etiam magni nominis, si iuxta Sanctorum sepulchra in veteribus Cœmeterijs extra vrbes conderentur; Neque enim tunc legibus Romanis permissum erat intra vrbum mœnia sepelire, nisi forsân quis clanculum Parentis cadauer in proprijs ædibus sepeliendum occultaret. Vnde per multos annos Cœmeteria pro foribus stabant Ciuitatum vt notat S. Chrysostom. sermone de fide & legibus, meminítque Hieronymus Cœmeterij Antiocheni Christianorum ante portam Daphniticam. At summâ rerum ad Christianos Principes redactâ, cum Episcopis liberum fuit de rebus Ecclesiasticis pro arbitrato disponere, cœperunt distinguere Ecclesiæ à Cœmeterijs, ipsâque Cœmeteria tam intra, quàm extra vrbes mortuis sepeliendis designari.

Ceterum loca diuino cultui dicata diuersimodè etiam apud nos appellata fuisse reperio: Primùm enim *Tituli* dicta sunt, vt B. Mauricij Ecclesia in prolixiori testamento S. Remigij, sumpto vocabulo à rebus fiscalibus, cum tituli impositione rem aliquam fiscus sibi vindicabat, quod ædibus sacris postmodum contigit, collocato in eis salutiferæ Crucis vexillo. Item *Domus Oratoria*, cuius nomenclaturæ Eusebius meminit in oratione de laudibus Constantini. *Memoria*, quòd in memoriam Martyrum erigi solerent, *Martyria*, ob eorundem sepulturam, *Basilica*, velut Regum habitacula, quòd in ijs Rex Regum coleretur. *Templa* rariùs, nequaquam verò *Fana*, & *Delubra*. vt improbè Neoterici quidam ea vocant. At frequentius *Ecclesia*, quibus & peculiare cuiusdam Sancti nomen impositum, vt inter se distinguerentur. Sunt enim qui dicant Petro adhuc viuenti dicatas fuisse Ecclesias, noménque ipsius prætulisse: At Remenses nominibus Sanctorum Xysti, & Sinicij, nec non & Timothei insignitæ (quod eorum corpora in ijs quiescerent) à primis sæculis ad nostram ætatem peruenerunt, permanentque adhuc (vt creditur) pari ferè admiratione,

miratione, ac Petri Memoria ab Aniceto Romæ super corpus eius in Vaticano extructa, quam, velut miraculum, refert Baronius persecuerasse in posterum, nec tot dirissimarum persecutionum turbinibus prostratam, ex Caio antiquo Theologo, in Annalibus: Prior Ecclesia, quæ est Sancti Xysti, neque opere vel ædificio conspicua est, loci sanctimonia sufficit ad præsidium simul, & ornamentum, sed claris dudum hæc illustrata fuit miraculis, Fidelium quoque enituit dotata muneribus ex Frodoardo, vnde congregatio duodecim Clericorum olim dicitur in ea extitisse, donec refrigescente charitate, Deo inibi militantium chorus deficere, & vnus cœpit esse templum presbyteri titulus, quò fit, vt ossa Sanctorum Xysti & Sinicij ab inde translata fuerint, ac primùm in Ecclesia Sancti Remigij post altare Sancti Petri, eorum Præceptoris, posita, deinde verò, distractis ijsdem ossibus, pars horum notabilior Matrivi Ecclesiæ data est, quædam alia Anshario Bremensi ab Ebone pariter concessa ex Alberto Crantio in sua Metropoli, Caput verò B. Xysti Nicæsanæ Basilicæ, vbi hodièque cum Sinicij brachio religiosè conseruatur: Hic inquirere posset aliquis, an vetus Ecclesia S. Xysti trium Confessorum pridem nobilitata reliquijs; ea omnino sit quæ itat adhuc prope Sanctum Timotheum; nam præterfectos in quadrum lapides quibus exterius parietes compacti sunt, nihil ferè antiquitatis præ se fert; At cum B. Remigijs difertè eam designet in suo testamento, non est quod scrupulum hic moueamus.

Alia quæ est Sanctorum Timothei, & Apollinaris ab Eusebio condita, qui & per eorum verbum credidit, vt miraculis, sic & aliorum fuit Sanctorum exornata pignoribus, quæ infra commodius à nobis referentur; B. Remigijs qui in ea sibi tumultum præparari iusserat, eius meminit in suo testamento, reperiturque congregationem viginti Clericorum, aliquando verò duodecim in ea fuisse, vt tempore Theodorici Regis, quando ei plures redditus, & prædia data sunt, donec religione pariter deficiente ad vnum est redacta Presbyteri titulum. Tilpinus Archiep. sacris Timothei, & Apollinaris ossibus, veteri ea promouens tumulto, sepulchrum decentius instruxit, quæ distinctis nunc lipsanothecis adseruantur: quinquaginta verò fortiorum Martyrum reliquiæ cistis inclusæ, in crypta veteri latent adhuc, quarum partes sat notabiles nuper à Canonicis varijs Ecclesijs, etiam extra diocesim, liberaliter collatæ, eò longius Sanctorum nomen propagabunt, quò ad remotissimas vrbes delatæ à Fidelibus venerationem recipient, sic enim ijsdem pro Tutelaribus habitis, cultus eorum ac memoria magis ac magis inclarescet.

INTERPON-
TIFICIVM.
An. 286.

*Sacri iterum Verbi Satores per Remensem Prouinciam mittuntur,
quàm acerbè eos exagitarit Rictiouarus; Et an Episco-
pali dignitate fulserint.*

C A P U T X X.

ECclesijs ob iteratas Persecutiones, Præfectorumque nequitiam in Gallia impensè laborantibus, summi Pontifices, quibus Christi gregis cura demandata, in hoc præsertim incubuerunt, vt viri fide præstantes, ac strenui per Prouincias ope destitutas subinde mitterentur, donec horum inuictis labore & patientiâ, propagante se fide, Gentes, abdicatis tandem erroribus, in vnum ouile coalescerent.

Inter eos, qui sub finem tertij sæculi Prouinciam Remensem illustrarunt, velut stellæ emicant SS. Quintinus, Lucianus, Piatto, Fuscianus, & Victoricus, Crispinus, Crispinianus, Valerius, Rufinus & alij, quos longâ serie prædictorum Martyrum Acta ante septingentos annos edita, seu reconcinnata referunt; licet in ijs quædam sit diuersitas, quæ dissidij materiam viris eruditis nuper, qui de Dionysio Parisiensi scripsere, suppeditauit. Ac nè singula percurram, quod tædiosum esset, vitæ Sancti Piationis Turnacensium Apostoli fragmentum profero, quod multorum instar erit, sic autem habet.

*Hos venisse
scribit Ferre-
olus Loctius
sub Step-
hano Papa an.
259. alij sub
Marcello.*

Quo tempore Maximianus Augustus per arua Gallia præsidebat, Sancti viri Fuscianus, & Victoricus, cum duodenario numero sociorum per ordinem glomerati, unâ cum Venerabili Dionysio Præsule, Comitibus Rufino, Crispino, Crispiniano, Piatone, Marcello, Regulo, ab urbe Roma cursu intrepido progredientes intra fines Gallia peruenerunt. Meyerus qui eadem Acta curiosius peruoluit, refert pariter Quintinum origine Romanum Zenonis Senatoris filium ab Marcellino Episcopo aquâ sacrâ imbutum, cum prædictis venisse in Gallias, Ambianis prædicasse, ac Veromanduis, denique capite truncatum ab Rictiouaro, huic concinunt ea quæ habent Molanus in Indice Sanctorum Belgij, Guisius cap. 29. lib. 7. Chronicon Hannoniense, Breuiarium S. Audomari, Claudius de la Fons, & alij apud Baronium in Notis ad Martyrologium 31. Octob. & 2. Decemb. vbi quot, & quales quique cruciatus ab immani tyranno pertulerint distinctè refertur.

Quo verò tempore in Galliam venerint, licet nominatim Gestæ non indicent, conijci tamen potest ex anno Martyrij, quem Historici passim remittunt ad annum 302. vel 303. qui fuit 19. vel 20. Diocletiani Imperatoris, vnde fit, vt Genebrardi sententia, & Democharis

charis, qui tempus profectiois horum ab Italia assignant sub Clemen-
te (quod in plerisque legendarijs Dionysius Sanctorum Piatonis &
Fusciani comes fuisse legatur) longè à vero aberret: Nam licet hic
annumeretur cum alijs duodecim in vita Piatonis, Sanctorumque
Fusciani, & Victorici, & apud Petrum de Natalibus, extetque
Epistola Galliarum Episcoporum Parisijs congregatorum ad Eugenium
2. in quâ legerè est B. Dionysium in Gallias cum duodecim so-
cijs venisse, non vsquequaque verum est, nec probatur ab om-
nibus; sunt enim Acta Bibliothecæ præsertim Corbeiensis, & S.
Germani, imò & Sancti Remigij Remensis, in quibus Dionysij no-
men desideratur, vt notant Recentiores, qui pro Sandionysianis ste-
terunt, deinde quid vetat duos Dionysios, & duos Lucianos admit-
tere, (quædam enim Acta Lucianum cum Quintino conjungunt) eum
Romæ duo Xysti primus, & secundus, intra centum & viginti an-
nos legantur, & Harigerus duos Maternos admittat, vnum missum
à B. Petro, alterum sub finem tertij sæculi.

INTERPON-
TIFICIVM.
An. 290.

Dioclet., &
Maximian.
Imperatoribus,
Beati
Quintinus
& Lucianus
Ambianensium
venerunt ex
MS codice
S. Remig.

Paschasius Radbertus, qui anno octingentesimo quinquagesimo
primo finem hinc viuendi fecit, de profectioe prædictorum Marty-
rum ab vrbe Roma satis confuse loquitur in vita SS. Valerij & Ru-
fini; ait enim eodem anno quo Diocletianus iussit, vt Christiani
Dijs sacrificarent, Martyres à nobis relatos consilium inijsse venien-
di in Gallias, *Vnde uicesimus (inquit) agebatur annus Imperij Diocle-
tiani, mensis Martius, dies sollemnis Pascha:...* At is incidit in an-
num 303. ex Chronico Eusebij, & sic eodem anno subijsse Mar-
tyrium necesse est, quo Româ sunt egressi; opinor exitum cum ad-
uentu Paschasium confundere, maturius enim in Gallias profectos,
quàm Diocletiani gladius in eos sæuiret, probat legendarium Sancti
Theodorici prope Remos his verbis: *Audiens hac Diocletianus quon-
dam Romana Reip. Princeps... ad consortium Imperij, vel laboris olim
sibi Commilitonem Herculeum Maximianum Cesarem fecit (an. scilicet
286. ex Baronio) & paulò post, eodem tempore Beatissimus Piatas
Sanctis Martyribus consociatus est, Quintino, Lucio, Luciano, qui pa-
riter egressi Gallias adierunt.* Adde quod ex prosa à Fulberto Car-
notensi edita, habemus S. Piatonem ter dena millia ad fidem conuer-
tisse, quod sine mora temporis vix fieri potest, vnde probabiliter dici
posset venisse sub Probo Imperatore, pace Gallijs datâ post cla-
dem Alemannicam relatam à Vopisco, & à Greg. Turonensi lib. 1.
cap. 32.

En igitur nouus Prædicatorum cuneus in aciem prodit aduersus
vtriusque ordinis potestates, qui fidei clypeo accincti, & calceati
pedes in præparatione Euangelij pacis, per Remensis Prouinciæ Vr-
bes intrepidè volitant, sepultam penè in eis religionem suscitaturi;
quâ verò alacritate, studio, & constantiâ id præstiterint, quantosque
labores exantlarint firmando Christianis legibus populo, non est
quod

300.
301.
302.
303.

INTERPON-
TIFICIVM.
An. 290.

quod Lectorem prolixiori sermone frustra oneremus, satis enim copiosè hæc proferuntur ex veteribus membranæ deprompta ab ijs, qui describendis Sanctorum gestis operam nauarunt, quibus propriâ industriâ additum nihil, aut omissum suspicari licet, præsertim si illi habenda fides, qui vitam Sancti Quintini collegit: quod & fatetur Paschasius in vita SS. Rufini, & Valerij. *Non gestorum (inquit) fidem corrumpimus, sed nostro sub eloquio piorum scriptorum genuimus historiam.* Securè igitur hos quisque adire potest, qui scire voluerit quàm fortiter decertauerint inuictissimi Athletæ Christi, & quàm exquisita subierint supplicia, sub omnium, quotquot hætenus fuerunt, sæuissimo Tyranno.

Quidam Fir-
minum pas-
sum scribit
sub Riccio-
uaro alij sub
Longino, &
Sebasti.

Dubium tamen hic moueri potest, an prædicti Martyres à Sanctâ sede missi, in Episcopos vncti fuerint; id enim postulasse videntur Apostolica munia quibus singuli perfuncti sunt, per Remensem Prouinciam. Et, vt à Piatone ordiar, non desunt, qui eum non modò Pontificatus perunctum oleo, sed & Chrysolium, & Eubertum affirmant, quòd hi animis hominum excolendis, rebûsque ad Pontificium munus spectantibus Piatoni operam commodarint. De Firmino Ambianensi per idem quòque tempus agonem passo; nemo ambigit, cum disertè Remense Martyrologium id referat 7. Calend. Septemb. his verbis, *Ambianensium Ciuitate Natalis B. Firmini Martyris primi Episcopi eiusdem Ciuitatis.* Duobus enim Firminis ornatos Ambianenses agnoscit Volateranus, testanturque Martyrologia. Regulo Siluanectensi ordinis quòque fastigium attribuit Martyrologium Sancti Timothei Remensis; At Victoricum & Fuscianum Episcopos fuisse negat Ferreolus Locrius in Chronico Belgico folio 5.: de Fusciano dubitat Belforestius; at Rem. Martyrol. de his indefinitè sic loquitur, 3. *Idus Decemb. Ciuitate Ambianis Passio Sanctorum Victorici, Fusciani, atque Gentiani praeclarissimorum Martyrum,* quod & repetit 5. *Idus Julij de horum Inuentione differens.* Igitur cum vetera nutent monumenta, nec certò verificari possit de omnibus quòd sacro oleo imbuti fuerint, seu Episcopi consecrati, opinor seruandam esse cuiusque vrbs traditionem: sanè Quintinum, Crispinum, Valerium, & Rufinum Episcopali caractere fulsisse hætenus nemo asseruit, nec cum Infulis pinguntur Remis, aut vllibi (quod sciam) pro Episcopis habentur, idque non ob artes mechanicas quibus fortè vitam tolerarunt, has enim ipsèmet Apostolus exercuisse fatetur, nec abnuuit Augustinus libello de operè Monachorum, sed quòd vetustiora Martyrologia solo hos Martyrum nomine indigent; Remense 2. *Calend. Nouemb. in Gallijs oppido Viromandensi Sancti Quintini Martyris,* 3. *Idus Decemb. Ciuitate Ambianis Passio Sanctorum Victorici Fusciani, atque Gentiani Martyrum;* 18. *Calend. Julij in territorio Ciuitatis Sueffionis Passio Sanctorum Rufini & Valerij Martyrum.* Nèc de his aliter sentit Frodoardus lib. 4. cap. 52.

cap. 52. & 53. vbi eorūdem gesta ex vetustis codicibus copiosè retulit.

INTERPON-
TIFICIVM.

An. 290.

*Catullus in
suo Turnaco
Syntag. pri-
mo, vbi Pia-
tonis præs-
latum vali-
dissi. suadet
rationibus.*

De Piatone aliter fama tenet, iam enim haud paucorum men-
tibus Belgarum insidet Turnacensium primum hunc fuisse Episco-
pum, horūque opinio, eò mihi probanda videtur, quòd succes-
sorem mox habuerit, qui Agrippinensi Synodo cum Dyscholio Re-
mēsi subscripsit, quamvis conjecturâ hæc potius, quàm certi Scri-
ptoris auctoritate nitatur, qui ante septingentos annos floruerit, nec
ei suffragentur Martyrologia, Remensē imprimis vbi sic habetur:
*Calend. Octob. Civitate Tornaco Sancti Piatonis Martyris: Romanum
Presbyteri dumtaxat titulum addit, at ea non tanti momenti sunt,
vt à verisimili, & iam receptâ traditione recedamus, præsertim cum
horum fides vacillet in Firmino Ambianensi, qui 7. Calend. Octob.
Martyr tantum scribitur, Idibus verò Januarij Episcopus & Martyr.
his verbis, Ambianis Inuentio, & Translatio Corporis Sancti Firmini
Episcopi, & Martyris. Nec Audoëni auctoritas, quâ Bucherius uti-
tur lib. 7. cap. 10. Belgij Romani, prædictam opinionem conuellit;
eò quòd S. Piatō Martyr tantum ab Audoëno vocetur in vita S.
Eligij lib. 1. cap. 32. imò potius eam corroborat si benè expendat-
ur, cum alios ibidem relatos Pontifices, per dignitatem Episcopa-
lem idem Audoënus pariter non designet.*

Cruciatibus (quos quisque pro Christo patienter tulit) liberè præ-
termittis, de Sanctis Valerio, & Rufino, quibus Remensis Diœcesis
forte obtigerat, ex MS Codice Remigiano nonnihil addendum est,
quò ipsorum aduentus ab vrbe Roma, labores impensi, & exitus
clariùs innotescant; sic autem habet. *Cum Quintinus, Lucianus, Va-
lerius, & Rufinus cum alijs, Româ patriâ relictâ, in Gallias peruenis-
sent, elegissentque sibi locum in quibus prædicarent, Rufinus & Valerius
antiquam urbem Remorum Gallia Metropolim venerunt, at munus
suum explendi cum eis facultas non suppeteret, paululum ab vrbe di-
gressi, super fluuium Vidulam, Credentium non modicam turbam, tam
virtutibus, quàm fidei luce irradiarunt. Rictionarus, rabie Quintini
Martyrio necdum expletâ, per id temporis Remos venit, Christianos,
quos ibi reperiret & cruciatibus, ac morte ad cultum Deorum coacturus,
& quibusdam neci datus, per aggerem publicum inde arripens iter, ob-
uios habuit, in territorio Suesstionensî iuxta Vidula decursum (sive vt
alibi legitur) super Licij fluminis vnda, haud procul à Villa qua pa-
trio nomine Basoche, nominatur, viros insignes Rufinum & Valerium in
fide Christi enutritos, ac Regalium horreorum Custodes, quos statim per
satellites comprehendi iussit. Cumque in Christi confessione se fideles ac
strenuos præbuisent, plagis afflictos diuturnâ maceravit retrusione, do-
nec inuicti reperti, capitalem subière sententiam decimo octauo Calend Julij.
Idem ferè habet Frodoardus cap. 53. lib. 4. vbi addit Sanctos
carcere retrufos Angelicâ dignatos fuisse visitatione & consolatione,*

K

vt

INTERPON-
TIFICIVM.
An. 303.

*In loco quæ
Basilica di-
citur morati
sunt. Inde
nomen sorti-
tū Bafoches
vixit MAS.*

vt de Sancta Macra superius dixerat. Post aliquod tempus cùm BB. Valerij & Rufini sacratissima pignora Remos deducerentur, Deo fauente factum est vt ibi manerent aggrauata, vbi pauperibus elemosynas largâ manu porrexerant, eo igitur in loco extructa est Basilica, cuius meminit Sonnatius in suo testamento. Agit idem auctor de alia translatione Remis facta, Nortmannis Gallias deprædantibus, & de miraculis quæ in ea contigerunt loco citato, quem consulat Lector si velit.

*Idem scribitur
de Sâlto
Paulo Leone
equulei pæ-
na, & lam-
padarū exu-
stione cru-
ciatio in
Martyrol. -
Rom. 6. Ca-
lend Aug.*

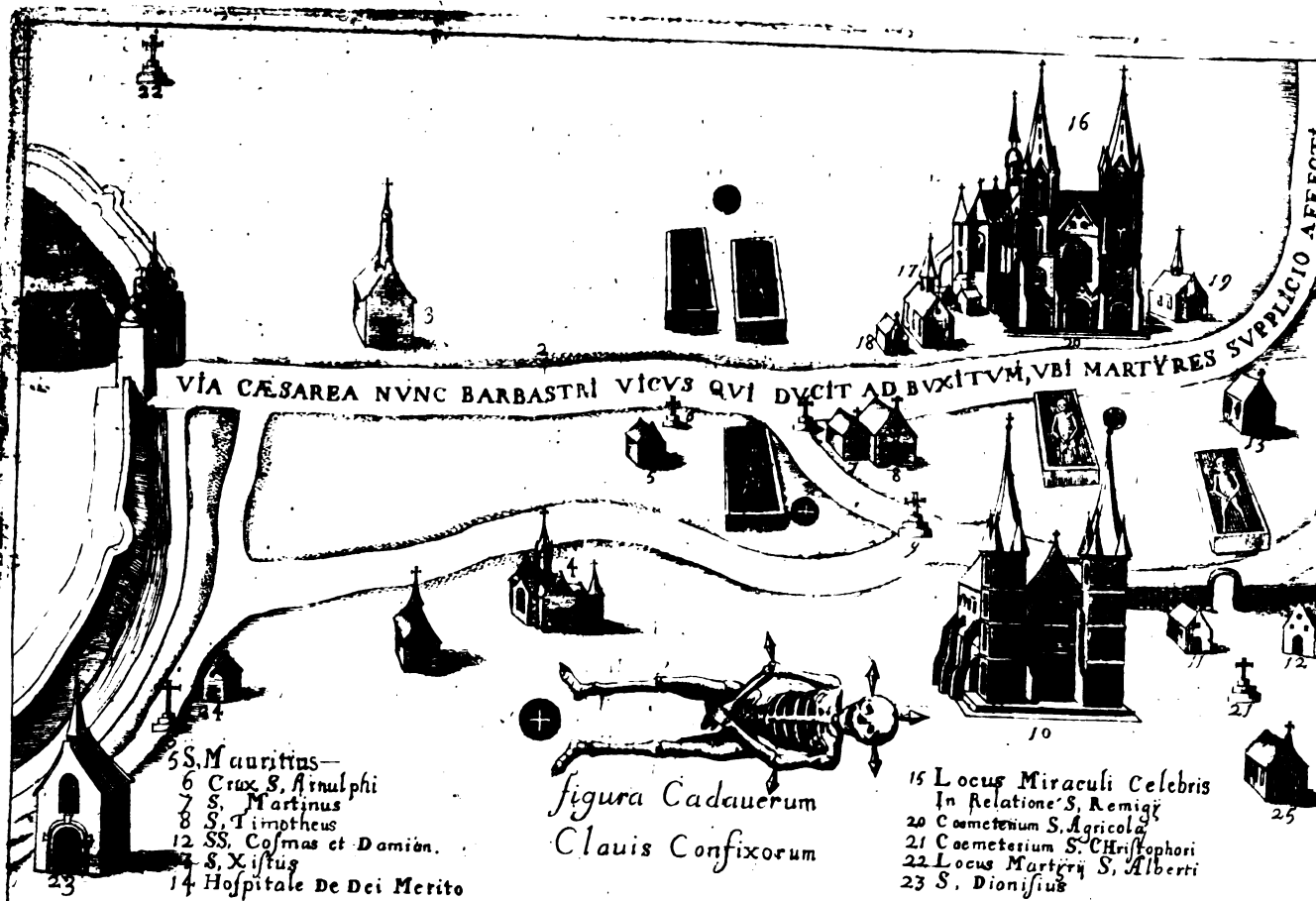
Passa quôque est sub eodem Præfecto Beata Macra inauditos cruciatus prope urbem Fimas sex leucis à Durocorto. Hæc cùm à teneris in fide Christi exulta, minas persecutorum nihili facere didicisset, ab ipsius corpore immaniter mammillæ abscissæ sunt, tum in carcerem detrusa, vbi Angelorum consortio dignatur, & mox super prunas, & testulas accensas volutata, immaculatum Deo reddidit spiritum octauo idus Januarij. Corpus haud procul à loco, vbi passa est, extitit tumulatum, donec multo post, Virgine cuidam Bubulco apparente, in Ecclesiam beati Martini de Fimijs relatum est, quò ab incolis honorificentius coleretur; de ea Martyrol. Remense *Octavo idus Januarij, in territorio Remensi Passio Sanctæ Macræ Virginis, & 6. Nonas Martij* in eodem Martyrol. ferè idem habetur: quem verò finem acceperit Riçiouari sæua crudelitas, Acta Sanctorum (quos multis afflictos supplicijs Suesione interfici iussit) Crispini & Crispiniani declarant apud Surium 15. Octob. & ex his Baronius tom. 2. Annalium, an. 303.

De

BETAUSIVS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 306.

De corporibus Remis iuxta Basilicam Sancti Xysti nuper reperis, quibus clavi ferrei erant impacti, & quid de ijs sentiendum sit.

1 porta Basilicaris
2 Via Cæsarea
3 fratres Poenitentia de sacco
nunc Augustiniani
4 Vallis scholarium

9 Crux Vbi Aggrauatum
Feretrum S. Remigij
10 S. Christophorus Nunc
Archimonaster S. Remigij
11 CAPUT XXIIS

16 S. Agricola Nunc
Abbatia S. Nicasij
17 S. Balsamia
18 Crypta S. Maurij
Ioannes

24 Beguina S. Agnetis
25 Xenodochium S. Laurent
26 Loca Vbi Corpora Clau
Infixa Reperiuntur ●

Ratiouari transitus per Remos post S. Quintini Martyrium, vbi quotquot ad cultum Deorum non potuit compellere, neci tradidit, nobis inquirendi præbet occasionem; num aliquod apud nos restet vestigium eiusmodi carnificinæ, quæ ex BB. Rufini, & Valerij Gestis, ex Frodoardo cap. 52. lib. 4. obscure quidem, ex MS verò codice Sancti Remigij clariùs his verbis colligitur, *Vnde (inquit) factum est ut datâ sententiâ, plurimi Sanctorum in urbe Remensi per gloriam Martyrii immortalitatis sine premio decorati.* An id Author prædicti Codicis ex traditione acceperit, aut reipsâ sic constaret à Ratiouaro

BETAUSIVS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 306.

ctiouaro Christianos pœnas dedisse, omnino non explicat. Conjecturis tamen probari posset ex corporibus, quæ non ita pridem effossa sunt iuxta Ecclesiam S. Xysti, vbi vetus Ciuitatis Cœmeterium fuisse supra ostendimus; Hinc enim facile quis adduci potest, vt credat multis irrogata esse supplicia, quæ ab alijs quàm à fidei hostibus fingi, aut excogitari non potuerunt.

Ac vt hîc referam quod nostrâ ætate vidimus: à triginta annis cum in horto pro extruenda domo humus effoderetur, sarcophagus repertus est lapide coopertus, quo amoto, cadauer extensum protinus apparuit, cuius tempora clavis ferreis duobus acutis, & oblongis hinc inde transfixa erant; frons verò simili propemodum clauo vsque ad cerebrum, & quod omnem adhuc admirationem superat, collo laqueus ferreus erat appensus, acutis spiculis instructus, quò dolorem acriùs forsan incuteret cum ad supplicium traheretur; An verò candentes clavi temporibus impacti fuerint, non ausim asserere: Tria adhuc corpora in cuiusdam S. Timothei Canonici domo, ante viginti & aliquot annos reperta sunt, quorum tempora clavis pariter ferreis trajecta erant, vt & alia plurima iuxta viam publicam quæ ducit ad S. Nicasium, inter quæ Infantis corpus ætatis, vt ex ossibus conijci potest, decem annorum, cuius capiti clauus vnicus erat impactus (quamuis tres essent in aliorum capitibus) & duo in singulis brachiorum juncturis. Porro ab ijs qui horum sepeliendi curam gesserant, Creta (lapidis genus est sat frequens in Campania) paululum excauata fuerat instar sepulchri pro tumulandis corporibus, singulorumque capiti, ac pedibus suppositi lapides, & terra leuior de super injecta: ex Infante dentes duo à nobis extracti sunt ebore nitidiores, misique Parisios ad Dom. Dey Doctorem Sorbonicum insignis literaturæ, & antiquitatis amantissimum, qui & Capita sibi transferri petierat, vt fixuras clauorum curiosius intueri posset, at hæc solo contactu frustatim dissiliebant, & sic votis ipsius satisfacere non fuit integrum.

Corpora hæc, me presente, detecta, & effossa sunt an. 1640. & 1650.

Vide qua diximus c. 5. sub finem.

Effet hîc meritò dubitandi locus, an isthæc corpora verè sint Christianorum, quibus tot apparent signa crudelitatis: quidam, perpensis his quæ supra dicta sunt de Riçtiouaro, putant esse Martyres, quòd ex sepulturæ loco primùm conijciunt, deinde verò ex pœnarum genere tunc admodum frequenti apud sæuitiæ, & impietatis ministros. Et quod spectat ad locum, superiùs ostendi Beatum Xystum, cum palam ob persecutiones concionari non posset, in suburbium se recepisse, iuxta Oratorium quod adhuc restat ipsius nomine decoratum, in cuius ambitu Fidelium corpora sepulturæ tradebantur, extititque primis sæculis totius Ciuitatis Cœmeterium.

Secunda ratio, quæ petitur à transitu Riçtiouari, & mora quam Remis fecit, quò Fideles ad cultum Deorum vi compelleret, satis superque

superque colligi potest ex Gestis SS. Rufini & Valerij supra citatis; sed nihil æquè opinionem hanc probabilem reddit, ac tormenti genus quo vsus est in Beatum Quintinum ex vitæ ipsius Auctore. *Iussit* (inquit) *Rictiouarus vocari fabrum, ut faceret duas sudes ferreas quibus B. Martyr. à ceruice ad crura transfigeretur, & alios decem clauos, qui inter unguam, & carnem figerentur.* Acta quoque Inventionis Reliquarium prædicti Martyris à B. Eligio, referunt ossa ipsius, ac cerebrum clavis transfixa reperta. *Clauos etiam mira magnitudinis quos tempore passionis persecutores corpori eius infixerant, ex cerebro, catervisque artibus abstractos sibi pro reliquijs sequestrauit.* Idem legitur in vita Sancti Piatonis Turnacensium Apostoli. Nam priusquam Cranium à Capite absunderetur, iussit Rictiouarus clauos ardentis digitis infigi, quos pariter reperit Beatus Eligius, cum sacra ipsius pignora in ditiorem capsam transferret; Antiquitus enim Christiani cum corporibus, instrumenta passionis, quibus ad cruciandum vsi fuerant Carnifices, sepeliebant; id quod Marcus Velferus probat in historia Inventionis Sanctæ Crucis, quæ cum clavis inuenta est, confirmaturque ex S. Ambrosio sermone de Sanctis Agricola & Vitale, vbi hæc habet, *Nos legimus Martyris clauos, Vnde in Martyrol. 4. Nouemb. sic legitur, Agricolam plurimis clavis Cruci affigentes interemerunt.* Et ex prædicto Velfero qui Colonia refert extare quædam capita Virginum ex sodalitate Sanctæ Vrsulæ, quibus sagittarum acumina visuntur adhuc infixæ.

BETAIVSIVS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 306.

Andoënu l.
2. cap. 6.

His addi posset ex Chronico Diuionensi, in digitos Sancti Benigni subulas decem acutissimas, & igne candentes Ministros Aureliani infixisse; item ex Eusebio quod de Maximi crudelitate refert in vita Constantini, *Nam neque ignis (inquit) neque ferrum, neque clavi impacti, neque agrestes bellua illi satisfacere potuerunt: Ut omittam ea quæ habet Martyrologium Romanum vndecimo septembris de Sanctis Fusciano, & Victorico, & de Philomeno 29. Nouemb. Philomenus (inquit) manibus, pedibusque, ac demum capite clavis confixo, Martyrium consummauit.* Antonius Gallonius lib. 1. de cruciatibus Martyrum pag. 232. Mombritius, & alij; quin & eodem supplicio vsus fuisse Lampadium erga Sanctos Martyres Timotheum & Apollinarem probabile est, cum Acta translationis eorundem fidem faciant clauos in capsâ penè similes repertos fuisse ijs qui prædictis corporibus nuper inuentis erant infixi, vnde adhuc dubium restat; an hi ex horum numero censendi sunt, qui sub Rictiouaro cum Martyribus flagrantissimæ persecutionis tempore pœnas dederunt; In supplicij quidem acerbitate nonnulla conformitas est ex Gestis Sanctorum, quos idem Præfectus immaniter cruciavit.

At hæc non eo animo à me relata sunt, vt velim pro certo persuadere quod Deus incognitum esse voluit: in ijs enim quæ ad cultum Sancto-

BETAUSIVS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 306.
307.
308.

rum spectant, fides tardior esse debet, cùm S. Gregorius ad Augustinum Anglorum Episcopum scribat, *si corpus, quod à populo cuiusdam Martyris esse creditur, nullis ibi miraculis coruscat, locus observetur.* Scio complura etiam Sanctorum Corpora humi defossa tempore persecutionis postmodum reuelatione cognita fuisse, aut miraculis patris ad tumulum: igitur cùm nihil tale contigerit in tumulorum a-
 pertione; nec vllus ibidem character Religionis appareat, Doctioribus facillè quid de ijs sentiendum sit, relinquo, licet Christianos fuisse valde probabile sit, meritoque in locis sacris reponi debeant, donec veritas, Deo volente, clariùs enitescat.

GALLICANIS ECCLESIIIS PAX REDDITA
SUB CONSTANTINO.

Ecclesia, tot vbique persecutionum flatibus concussa, ad exitum tendere quodammodo videbatur. Jámque de subactis, deletisque Christianis Ethnici columnas erexerant; cum Diocletianus, & Maximianus, depositâ purpurâ, sese Imperio abdicant, & Constantium Chlorum in partem regiminis feliciter asciscunt; tunc enim post duram, diuturnamque ducentorum, & septuaginta annorum captiuitatem paululum hæc respirare, virésque resumere visa est, robustiorque mox fieri sub Constantino Constantij Primogenito, quem ei, Diuino suffragante Numine subrogatum, docent Chronographi anno 306.

Hoc igitur tempore concessa Ecclesijs Occidentalibus vbique pace, bene vsus Marcellus Papa, & quòd major in dies ex Gentilibus ad Ecclesiam fieret accessio, vt Titulorum in vrbe Roma, sic & Episcopali-
 um sedium restitutioni (quantum Imperij status patiebatur) incubuit. Necdum enim caligines omnino discussæ erant, Maxentio tyrannidem in Christianos adhuc exercente; At eo repentinâ diuinitus plagâ, ob perfidiam, extincto, cum timor omnis esset sublatus, Eusebius, Melchiades, & Syluester summi Pontifices eam Religioni felicitatem procurarunt, quam Eusebius Cæsariensis graphicè depingit lib. 1. & 2. de vita Constantini. *Videre erat (inquit) dedicationum festiuitates per vrbes singulas, Ecclesiarum nuper exadificatarum consecrationes. Frequentes Episcoporum in vnum conuentus, peregrinorum ab exteris regionibus accedentium concursus, mutuas populorum beneuolentias, decoros Ecclesiæ ritus redditos, & immensam de pace restituta Fidelium lætitiã.*

Sirmondus
l. 1. Concil.
Gallie de Cõ-
cil. Arelat.

Rebus igitur prosperè succedentibus sub tanto Principe, incredibile dictu est quantum incrementi susceperint Ecclesiæ Gallicanæ, quibus post longum interstitium Rectoribus orbatis, statim prouisum fuisse, non est quòd quis ambigat, cùm tot Episcopi Gallicani paulò post
 Arela-

Arelatensi synodo sese præsentés exhibuerint, inter quos elucet Betaufius Remensis cum Metropolitanæ prærogatiua, de quo, prælibatis, quæ de titulo Metropoleos, ac diocesis limitibus pro instituto nostro necessaria videbuntur, iuxta præscriptum à nobis ordinem differemus.

BETAUSIVS
IV. ARCHIEPISCOPVS.
An. 308.

Ecclesiastica Remorum Metropolis origo, quot sub ea Episcopatus, & ordo inter eos, de ritu præstandi sacramenti ab Episcopis, & de Juribus Metropolitanorum aliquid.

CAPUT XXII.

DE Ecclesiasticarum Prouinciarum origine, quando, & à quo institutæ, & quis Diocesum seu Parochiarum in Gallia fines præscripserit, affatim alij dixerunt, clarumque est iuxta Prouinciarum Ciuilium diuisionem, ijs tantum urbibus Metropolis attributos, quæ inter cuiusvis Prouinciæ celebriores primarium locum tenerent. Patet hoc ex Concilio Taurinensi, & ex Innocentij I. epistola ad Alexandrum Antiochenum, ubi dicitur iuxta pristinum Prouinciarum morem, Metropolitanos numerandos: Morem autem pristinum in Gallijs non ad diuisionem Augusti in quatuor Prouincias referri oportere, sed succedentium Imperatorum, sub quibus sectæ sunt vsque ad 17. Vnde inferre licet nulli Prouinciæ Ciuili defuisse Metropolitanum Episcopum, ex quo Hierarchicus Ecclesiæ ordo perfecte stabilitus est: quod de Remensi (quæ Secunda Belgica dicitur) probat ex Baronio, Spondanus ad annum 314. cum Imperatorem Constantinum scripsisse tradit ad præcipuos Occidentalis Ecclesiæ Metropolitanos, ut ipsi cum duobus alijs (quos vellent) suarum Prouinciarum Episcopis, conductu publico, ad Concilium Arelatense ocyus properarent, cui Imbetaufius (post Italos) cum primus omnium tanquam Metropoli subscriptus, clarum inde habetur ante Concilium Nicænum, Archiepiscopali dignitate Remensem Ecclesiam fulsisse, quam ad Beatum Xystum Belgarum Apostolum Fulco Archiepiscopus & Martyr haud ineptè reuocauit.

*Vide quæ supra diximus
cap. 10.*

*Fredoard. l.
4. cap. 1.*

Sic igitur à Principe Ciuitate Metropolitanam Xystus, vel Betaufius saltem, fortitus prærogatiuam, vrbes non modò quæ Capita essent populorum in Belgio ante Cæsarem sub se habuit, sed & Catalaunum, & Siluaneum sub Augusto forsan exortas, quorum territoria à veteri Remorum dominio auulsa, parochijs seu Diocesibus instituendis materiam præbuerunt. Dioceses quidem, ut vulgò dicitur, cuiusque Episcopatus vetus adæquant territorium, ab eo scilicet tempore institutum, quo in 17. Prouincias Galliæ sectæ sunt,

BETAISIUS
IV. ARCHI
EPISCOPVS.
An. 308.

sunt, & Prouincijs certus Ciuitatum numerus attributus. Nam Cæsaris æuo, vt Remorum, sic & Sueffionum, & Neruiorum amplissima erant dominia, ex quibus postmodum nonnihil detractum est; ex Sueffionensi pro augenda Veromandensi Diocæsi, & ex Neruiensi pro Cameracensi constituenda, vnde inter Nouiodunum, quæ Sueffionensis Reipublicæ Princeps fuit, & Augustam Sueffionum, seu inter vtriúsque Vrbes Episcopos, lis necdum sopita erat sub Carolo Magno pro terminis cuiúsque Diocæseos ex Frodoardo lib. 2. cap. 18.

Sic ex veteri Remorum dominio, quod latissimum fuisse ostendi cap. 3. huius libri, plures fluxere Diocæses, Catalaunensis præfertim; Catalaunum enim antiquitus peculiaris cuiúsdam populi Caput extitisse non legimus, vnde necesse est vt successu temporis, & Ciuitatis nomen, & territorium ex alio detractum habere cœperit: sic è Morinis duas pariter fluxisse Diocæses seu Ciuitates dicam lib. 2. cap. 9. Rursum sub Clodoueo, quod Remensis Diocæsis latior esset, iterum eadem secta est, & in ipsius subsellio erecta Laudunensis, vt habet Hincmarus in Opusculis.

Has porro Diocæses, vigente adhuc per Gallias persecutione, suis necdum omnino distinctas fuisse terminis probant aliquorum Episcoporum Gesta, quibus patet hos nulli Sedi necessario affixos verbum Dei discurrendo per Vrbes & Castella disseminasse, donec, pace Orbi reddita, in vrbibus quæ celebriores essent sub Metropoli, quietius pedem fixerunt Episcopi, Hierarchicúsque Ordo clarescere cœpit iuxta Concilij Nicæni Canones, quibus superiorum Prælatorum in inferiores iura confirmata: meninit Baronius diuisionis Prouinciarum per Dionysium factæ anno 270. quarum quidem descriptiones minimè extant modò, sed in diuisione Parochiarum luculentam facit mentionem idem Pontifex epist. 1. ad Seuerum Cordubensem quæ habetur tomo Conciliorum; probabiléque est hanc Hincmarum vidisse ex his quæ in Laudunensem Episcopum scripsit. Hic tamen Suffraganeas Ecclesias, seu Episcopatus Remensi Metropoli subiectos iuxta Imperij Notitiam retulit Epistolâ ad Remensis Prouinciæ Episcopos cap. 18. hoc ordine.

Sueffionensis	Atrebatensis.	Siluanectensis.	Morinensis.
Catalaunensis	Cameracensis.	Bellouacensis.	Bononiensis.
Veromandensis.	Turnacensis.	Ambianensis.	Laudunensis.

Durocortum igitur antiqua Metropolis duodecim sedes Episcopales sub se pridem habuit ex Hincmaro: quod & alibi fusiùs adhuc confirmat, at ex his quædam, certis euentuum causis accidentibus, vt loquitur in Opusculis, alijs Ciuitatibus subiectæ suum priuilegium perdidit, vt Bononia, quæ diu mansit Teruannæ subiecta, & Veromandum

manduum, seu Augusta Veromanduorum, Episcopalis saltem dignitas apud Nouiodunum translata; Lauduni tamen montis Castro in Cathedralē Ecclesiam postmodum erecto, quod in Notitia desideratur, & præcedentibus addito, Episcopatus remanent numero vndecim sub Metropoli, qui aliter ab Auctore Chronici Antifiodorensis, & apud Andræam du Chesne, & aliter in Bullis Alexandri, & Innocentij 3. (vbi veteres Archiepiscoporum Clientelæ) quoad ordinem recensentur, quæ diuersitas dissidij fomitem sæpius præbuit inter Episcopos pro loci prærogatiua; de hac, seu de ordine sedendi in Prouincialibus synodis ab Archiepiscopis præscripto, agam tomo sequenti. Nunc typum delineo, seu formam præstandæ fidelitatis, & obedientiæ ab Episcopis, & Abbatibus Metropolitano, seu etiam Ecclesiæ Remensi, eo planè ritu, quem ex veteri Codice sub Guidone de Roya, non tam edito, quam reconcinnato descripsi, vbi Suffraganeorum adhuc Episcopatum ordo, eorumque propria insignia graphicè representantur, & Aræ Principis figura (vbi vota fiebant) valde tunc vñitata; & quæ alicubi etiam nunc vñitur, maximè in vetustioribus Belgij Ecclesijs.

BETAUSIUS
IV. ARCHIEPISCOPVS.
An. 308.

L

Quamvis

BETAUSIVS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 308.

Quamvis ex depictis Ecclesiarum Stematibus, recens hæc tabula videatur, ritus tamen præstandi sacramenti vetustissimus est, huiusque meminit Hincmarus Opuscul. cap. 1. ad Juniorem Hincmarum Episcopum Laudunensem vbi eum sic alloquitur. *Post-fidei Confessionem, specialiter coram alijs Episcopis, qui tuæ consecrationi adfuerunt de Obedientia tuâ Metropolitana, atque tuo Metropolitanò regulariter exhibenda, te observaturum manu propriâ confirmasti, & quando tibi librum sacrorum Canonum, & regulam Pastoralem B. Gregorij eorum Altari Sanctæ Mariæ in manum misi, obtestans ut observares vivendo &c.* antiquitus igitur cum Canonice in Ecclesia vigerent Electiones à Metropolitanis confirmandæ, in his enim horum auctoritas elucebat quàm maximè, duo hæc religiosè à recens electis, seu consecratis præstabantur, Professio fidei coram Episcopis Prouinciæ, & Obedientiæ Sacramentum Ecclesiæ Metropolitanæ; postmodum ob Reseruationes à Pontificibus introductas, quibus accesserunt gratiæ expectatiuæ, id ad puram ferè cæremoniam reductum est, quâ quisque Episcopus teneretur, antequam aliquod Episcopale munus obiret, se Ecclesiæ Metropolitanæ iuramento deuincire, iuxta sacros Canones, eâ formâ, quam hîc ex prædicto Codice subiijcio.

Ego N. Sanctæ sedis Apostolica gratiâ N. Ecclesiæ ordinandus, vel ordinatus Episcopus, huic Metropolitana Ecclesiæ, nec non Reuerendiss. D. D. N. Archiepiscopo Remensi Metropolitanò meo secundum sacros Canones, & Decreta dictæ Sanctæ sedis Apostolicæ, sacris Canonibus & Legibus promulgata, pro viribus me obediturum promitto, & pro eiusdem Metropolitana Ecclesiæ publicis, & priuatis negotijs consilio, studio, & societate me laboraturum, nullumque absque illius consensu in magnis negotijs, & arduis ordinationibus assensum me præbiturum, nisi in eo quod ad meam propriam Parochiam seu Diocesim pertinebit, profiteor, & huic meæ Professioni coram Deo, & Sanctis eius sub testimonio quoque præsentis Ecclesiæ subscribo, atque manu propriâ supradicta firmo. Actum &c.

Prædictæ subjectionis fides ab Episcopis, vt plurimum, exhibebatur ad altare Principis ædis, nonnunquam in Archiepiscopali palatio, vel in portæ Martis domo, & aliquando in Capitulo fede vacante verbis aliquot immutatis, vt videre est ad calcem Martyrologij Rem. Ad hanc (lite etiam intentatâ cum omitteretur) Episcopos se teneri suo sigillo sæpius falsos fuisse idem Codex asseuerat, quem consulat qui volet.

De iuribus Metropolitanorum in suis Prouincijs consentaneè ad sacros Canones, ac Pontificum decreta, copiosè differunt Canonistæ, quæ paucis hîc subtexo. Metropolitanus est Episcoporum suæ Prouinciæ Electiones approbare, & eorundem fidei professionem excipere, ex Hincmaro supra, Suffraganeos suos ordinare cap. quod sedem. Cognoscere de translationibus eorundem ad alios Episcopatus, rationesque

rationesque expendere propter quas fiant. *Ino Epist. 169.* Horum abusus corrigere, unde iurisdictionem in subditos suorum Suffraganeorum habet, si ipsi negligent facere iustitiam *Cap. dicto §. sanè.* Est etiam Judex Officialis sui Suffraganei *Cap. 10. de Officijs*, potestque eum punire *cap. in tantum 26. de appellat.* Potest conuocare Prælatos Prouinciæ ad Concilium Prouinciale *Cap. de pœnit.* in eo Concilio Judex est principalis *Can. de eo, dist. 50.* Et, si ibi Canonem ediderit, ligat ad eius obseruantiam omnes subditos totius Prouinciæ; *Glossa sent. in cap. Rom.* Indulgentias intra Prouinciã licet ei Canonica formã concedere *Cap. pœnit. Glossa 1. de pœnit.* potest excommunicatos à Suffraganeis ad cautelam absoluerè mediante appellatione *Cap. Vener.* Est Judex ordinarius totius Prouinciæ, & eius curam gerit vniuersaliter, sed non singulariter, *Glossa in cap. Past.* potest Diœceses intra Prouinciã contentas visitare modo à Jure præscripto. Ad celebranda Diuina Officia ordinem quem Metropolitanus tenent, obseruare debent Prouinciales *Cap. 27. Concilij Epaon. habit. an. 517.* & hoc ex Concilio Venet. *Can. 15.* vbi dicitur. *Retum ducimus ut vel intra Prouinciã nostram, Sacrorum ordo; & psallendi una sit consuetudo.* Addere his possem dedicationes Ecclesiarum, Reliquiarum translationes, erectiones Monasteriorum, & alia id genus magni momenti antiquitus rarissimè fieri inconsulto Metropolitano, cuius nomen, vel etiam annus Pontificatus in Actis, honoris gratiã, inscribebantur, vt clarum fiet his, qui curiosius Acta hæc percurrere voluerint:

BETAISIUS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 308.

*****

Fines Prouincia Belgica, longitudo quoque, & latitudo Remensis Diœcesis, quot Vrbes in ea, celebriores pagi, Abbatia, & Prioratus.

CAPUT XXIII.

Quam verò nobilis, lata, & spatiosa sit Remensis Prouincia, quæ secundæ Belgicæ nomen obtinet, clariùs ostendi non potest quàm ex Dynastijs, seu Comitibus intra ipsam contentis, sunt enim ex illustrioribus totius Galliæ, item ex magnificis urbibus quas amplitudo, opes, & elegantia mirificè commendant, ex pagorum copiosissimo numero, & ex fluminibus quibus tota ad amœnitatem irrigatur, sed his quæ instituti mei non sunt prætermisissis, fines tantùm breuiter delibo. Longitudo eius à Principatu Joinuillensi Diœcesis Catalaunensis haud procul à finibus Burgundiæ Ducatus, ad Oceanum septentrionalem, vbi vrbes de Nieupart, Ostenda, Antuerpia, veteris olim dominijs Franco-

RETAUSIVS
IV. ARCHIEPISCOPVS.
An. 308.

An Episcopatus à Remensi Metropoli subtractio, Regis Christiani. consensu, & Archiep. Rem. facta sit, dicam tomo 2.

rum, usque ad Scaldis Ostia protendebatur: fluuius hic Remensem à Coloniensi discriminabat, fuitque leucarum circiter octoginta sex: latitudo verò ad vltimum Siluanectensis Episcopatus pagum leucas quinquaginta, à Siluanecto verò ad Antuerpiam sexaginta continet, adeò vt, præter Campaniæ maiorem partem, quâ Aquilonem aspicit, Insulæ quòque Francicæ, quâ Boream; Veromanduos etiam, Ambianos, seu Picardiæ incolas, Morinos, Flandros, Atrebatenses, Hannoniosque suo ambitu complecteretur. Nunc avulsione Episcopatum Cameracensis, in Archiepiscopatum erecti, Turnacensis, & Atrebatensis, ac mediæ partis Teruannensis, contractior est, intra Regni limites vtpotè redacta, restantque octo Episcopatus tantùm sub Metropoli.

Diocesis limites, olim etiam protensiores fuerunt, Laudunensi Ecclesiâ necdum per Remigium in Cathedralem erectâ, eo enim rege Remensis Diocesis decurtata est pro nouâ hac stabilienda, à Præfulatu autem Remigij, longitudo eius leucarum est viginti quinque, latitudo circiter quindecim, habetque ad ortum Treuirensis, Catalaunensem ad meridiem: Ad occasum verò, & Aquilonem Suesionensi, & Laudunensi Diocesis terminatur. Haud procul à Fimis, viâ quæ Brennacum ducit, extat lapis quo Remensis à Suesionensi separatur: ob id multi putant Urbem hanc *Fines* vocari, quòd Remorum ditio hîc finiretur, vnde vetus Itinerarium sic habet, *Augusta Sueffonum Fines Durocorcorum Remorum.*

Sunt in prædicta Diocesi Vrbes vndecim præter Durocortum, quæ aliarum est Metropolis, mœnibus, fossis, & vallo munitæ, quas hîc seorsim cum maioribus Pagis exhibeo, quòd de his interdum occurreret differendi locus: Sic autem numerantur ordine Alphabetico.

VRBES DIOECESIS REMENSIS.
Carolopolis ad ripam Mosæ, *Charleville.*
Castrum porcense super Axonam, *Chateau-porcian.*
Culmisciacum, *Cormisicy.*
Doncherium supra Mosam, *Donchery.*
Fines, seu Fimmæ prope Vidulam, *Fimes.*
Maceriæ supra Mosam, *Maizieres.*
Mosomum supra Mosam, *Mouzon.*
Regiteste prope Axonam, *Rechel.*
Rupes Regia. *Rocroy.*
Sedanum supra Mosam, *Sedan.*
Sparnacum iuxta Matronam, *Espernay.*

CELEBRIORES PAGI.
Auennacum, *Auenay,*
Altmons, siue Altus mons, *Omont.*
Attiniacum, *Attigny.*
Castrum Reginaldi, *Chasteau Regnauld.*
Duziacum vel Duodeziacum, *Douzi.*
Fons Mauberti, *Maubert-fontaine.*
Grande pratum, *Grand pré.*
Monsfalconis, *Mons-falcon.*
Ruminiacum, *Rumigny.*
Senucum, *Senuc.*
Vindenissa, vel Vindonissa, *Vendresse.*

His

His addi possunt Corbeniacum *Corbeny*, Castellio *Chatillon*, Rociacum *Roucy*, & Virtutum *Veren*, ex alijs Dicecesibus ob vicinitatem.

BETAUSIVS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 308.

In Dicecesi Remensi 469. vel 477. rurales Parochiæ numerantur, & secundariæ, quas succursus vocant, 335. in septemdecim Classes seu Decanatus distinctæ; Christianitatis hîc Decanatum excipio ex Vrbanis Parochijs, & aliquot è Vicinia conflatum, secus octodecim numerari debent, horum nomina passim referuntur hoc ordine.

Decanatus de Montana.	De Hermondiuilla.	De Lauanna.
Sancti Germani Montis.	De Launeo.	De Ruminiano.
De Macerijs.	De Regitefte.	De Mosomo.
De Duno.	De Grandi Prato.	De Cernaco in pago
De Castello.	De Attiniano.	Dulcomensi.
De Vidula.	De Sparnaco.	De Betniuilla.

Nouem ex Ruralibus Majoris Archidiaconi curæ, & visitationi subsunt, reliqui octo Archidiaconi Campaniæ. Habent singuli Decani propria sigilla, & ad hos circulares literæ mittuntur ab Archiepiscopo pro Synodorum conuocatione ex Frodoard. lib. 3. cap. 28.

Sunt item Collegia Canonorum septem. (primario hîc insignis Metropolis incluso) alioquin rectius sex Collegiatae Ecclesiæ dici debent. S. Symphoriani, S. Timothei, S. Balsamiæ. Montis Falconis in Argonia, Macerensis, & Braquensis.

Abbatia tam rurales, quam vrbicæ sunt 24. de quibus Gallia Christiana nouæ editionis differit Alphabetico ordine, & nos iuxta cuiusque foundationem, quam tamen in enumerando hîc non sequemur.

S. Remigij	O.B.	S. Stephani in vrbe	O.A.	De Caluo monte	O.P.
S. Nicasij	O.B.	S. Claræ in vrbe	O.F.	Bellæ Vallis	O.P.
S. Dionysij	O.A.	De Igniaco	O.C.	De Signiaco	O.C.
S. Petri ad Moniales	O.B.	Septem Fontium	O.P.	Vallis Regiæ	O.C.
S. Theodorici	O.B.	Altiuillaris	O.B.	Vallis Dei	O.C.
De Eflano	O.C.	Mosomensis	O.B.	Bonifontis	O.C.
De Landeuijs	O.A.	S. Basoli	O.B.	De Longo Vado	O.P.
De Auennaco	O.B.	S. Mart. Sparnac.	O.A.	De Caherio	O.C.

Cartusia montis Dei,

Abbates non exempti, & Abbatissæ eligi non poterant inconsulto Archiepiscopo, & factâ electione, obedientiæ votum præstabant

BETAUVS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 308.

bant Ecclesiæ Remensi sub hac forma, quam ex supradicto Codice descripsi.

Ego N. permissione diuinâ humilis Abbas Monasterij Sancti N. Diœcesis Remensis ordinis Sancti B. vel. A... huic Sanctæ Remensi Ecclesiæ, & Capitulo eiusdem debitam reuerentiam, subjectionem, & obedientiam secundum Statuta Sanctorum Patrum, & regulam Sancti. N. me exhibiturum promitto, & propriâ manu firmo, & subscribo, actum vel iuratum per me Abbatem supra majus Altare dictæ Remensis Ecclesiæ, tactis Sacrosanctis Euangelij die, & anno tali.

Præter Abbantias, recensentur quoque diuersi ordinis quadraginta quatuor Prioratus & Præposituræ in Pölypticis libris, seu Censualibus: ingens Capellaniarum numerus, Patronatum, minorumque Beneficiorum: vnde patet quanto studio, & impensis apud nos radicata sit religio, in hoc præsertim Synagogâ Judæorum longè excellentior, quòd iuxta Malachiæ vaticinium in omni loco offeratur Thimiamæ supremo Numini, & sacrificium mundum, sintque per omnes vicos erectæ, & dotatae Ecclesiæ luculentissimum Christianæ fidei argumentum, vt ait Procopius lib. 1. de bello Gothico.

~~~~~

An Remensis Archiepiscopus Primati subiectus aliquando fuerit, vel ipsemet Primatis dignitate fulgeat.

C A P U T XXIV.

Dupleix in tractatu qui inscribitur, les memoires des Gaules.

QUÏ de veterum Episcopatum Notitia haud ita pridem scripseret, quò omnes Galliæ Metropolitanos sub certis Primatibus reducerent iuxta Prouinciarum in septemdecim distributionem, tradunt Antistites primariæ sedis, cuiusque partis Galliarum ius habere in alios, qui secundariæ aut tertiæ præfunt: ita vt primæ Lugdunensis Archiepiscopus respectu secundæ & tertiæ, Lugdunensis Primas meritò dicatur, & Belgiæ primæ Archiepiscopus respectu secundæ. Hoc quoque nixus fundamento Illustriss. Abricensis Episcopus in suo libro de Notitia Prouinciarum, veròs Primates subtiliter excutiens, Remensi Archiepiscopo hunc titulum non modò abjudicat, sed Primati quondam paruiffe, adductis quibusdam rationum momentis, fidenter asserit, siue Treuirensi, ob prædictam Prouinciarum velut subordinationem, aut saltem Arelatensi, quòd hic Vicariatum à Gregorio I. petente Childeberto, per regnum Austrasiæ obtinuerit, at quam consultò id ab his traditum sit, operosius à nobis est examinandum.

Idem sentit Aegidius Bucherius in Belgio Rom. l. 1. c. 2.

Ac primùm Prouincias non eo fine in varios gradus partitas, vt secunda à prima ponderet supra Macri Jurisconsulti auctoritate monuimus, imò Camdenus vir multæ lectionis. Primam sic vocari putat, quòd
vrbi

vrbi Romæ propinquior esset, secunda remotior. Deinde certissimum puto ab Imperatoribus Hadriano, vel Constantino Treuirim non ideo primæ Belgicæ Metropolim dictam, quòd Remos dignitate præcelleret, aut in eam ius aliquod haberet, cum vel ex Tacito pateat Belgicâ adhuc indiuisâ manente, Belgicarum Ciuitatum nullam primas tenuisse. Remosque potius tunc excelluisse probat ipsamet Prouinciarum distributio, cum vndecim illi Ciuitates attributæ fuerint, tres verò Augustæ Treuirorum: quòd si persultantibus Rhenum Barbaris, Præfeti Prætorio Galliarum sedes facta sit, ac nobilissimum Principum domicilium (vt Ammianus loquitur) aduentitius hic splendor sensum exoleuit prædictæ Urbis iteratâ vastatione, Remensis verò Primatus è contra plurimum auctus est Clodouei baptismo, vt Rupertus luculenter agnoscit lib. 1. de Diuinis Officijs. cap. 27. tom. 2. cuius hîc verba referam. *Inter ceteros Galliarum Archiprasules (inquit) merito Remensis auctoritate præeminet, quia videlicet antiqua Metropolis cum esset, accessit & hoc, quòd eius Pontifex B. Remigius ab ipso Deo missus, gentem Francorum simul cum Rege primus perduxit ad fidem Catholicam, quam eius missionem Hormisda Pontifex approbans, eidem Remensi Pontifici vices suas delegauit per omne regnum Ludouici, & Remensis Ecclesia primatum adaugens, summâ auctoritate confirmauit.*

BETAISIUS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
Ani. 300.

Vide supra
Caput 7. &
8.

Nec in verbo Primatus hîc vim faciendam puto, clarum enim fit ex Conciliorum subscriptionibus, primis his sæculis Galliarum Metropolitans inter se æquales fuisse, nec Primatem alium agnouisse præter summum Pontificem, qui cum synodis omnibus præsens adesse non posset, vices suas interdum cuidam magni nominis Antistiti delegabat. Hoc autem munus, quod multi perperam cum Primatu confundunt, in sollicitudine potius, quàm in iurisdictione versabatur, nec sedi cuidam in perpetuum affixum, vt egregiè aduertit Hincmarus in Tractatu de iure Metropolitanorum c. 4. & alibi de Vicariatu Bonifacio concessio agens dicit, *Ob reformandam Christianitatis Religionem huic à Gregorio datum supra omnem Galliam, vt ea qua reperiret contra Christianam Religionem, & Canonum instituta, ad normam rectitudinis reformaret, hac lege tamen, vt Metropolitanorum iura incemerata manerent.*

Jura illa, respectu Remensis, Adrianus I. declarat Epistolâ ad Pippinum Regem, *Statuimus vt Remensis Ecclesia (sicut antiquitus fuit) Metropolis permaneat, & qui in ea ordinatus est Episcopus, Primas ipsius Diœcesis sit, & in sola potestate summi Pontificis.* Hinc enim patet Vicariatus Arelatensi Archiepiscopo, vel Bonifacio Moguntinensi concessos, nihil de pristina Remensis sedis prærogatiua detraxisse, aut vllam dependentiam arguere Metropolitanorum ab illis tanquam veris Primatibus. Noua siquidem, seu propria Primatum vsurpatio in Occidentem inuecta non est ante Isidori Collectionem, quæ ex Episto-

lis

BETAUSIVS
IV. ARCHI
EPISCOPVS.
An. 308.

lis veterum Pontificum huic compilationi insertis primùm irrepfit, vt idem Hincmarus explicat Epist. 8. cap. 22. visis enim eiuſmodi Epistolis in quibus Primatum mentio habebatur, quidam hanc dignitatem sibi deberi contenderunt, & inter hos qui primis sedibus præerant.

At Hincmarus eo viuens tempore, quo id fiebat, Ansegisi Senonensis primatui acriter non modò sese opposuit ex lib. citato, vbi tamen Primatus nomen confundit, cum vicariatu S. R. E. *Sine Primicerio*, (inquit) *vel Primare à sede Apostolica delegato, Prouincia Cisalpina nonaginta annos manserunt Metropolis. inis singulis suo iure seruato.* Sed etiam Tetgaudo Treuirensi, Primatum aliorum exemplo, quòd primæ Belgicæ præflet, audaciùs sibi vindicanti restitit, Epistolâ ad eumdem, cuius fragmentum citat Frodoardus lib. 3. c. 21. his verbis, *Tergaudo de Primatu, quem ab Hincmaro deferri debere scripserat sedi Treuironum, respondit idem Hincmarus à sede Remorum nunquam illi fuisse delatum*: quamuis reuerâ hic in Concilio Romano cap. 2. Primas nominetur, & in Annalibus Bertinianis anno 863.

Cur autem Hincmarus Treuirensi nihil deferendum duxerit, illud esse arbitror quòd Remensis eadem dignitate fulgeret, vt apertè idem suggerit in Opusculis ad Nepotem suum Laudun. Episcopum c. 16. *Velis nolis Sanctus Hormisda Papa tibi ostendet Primatem esse huius Prouincia illum, qui in sede Beati Remigij apud Remorum Metropolim est ordinatus Episcopus, sed & Adrianus Papa Tilpino talia suæ auctoritatis priuilegia, & sibi commissæ Ecclesiæ dedit.* Ibi etiam Vicariatum à Primatu non distinguit. Hormisdæ siquidem Rescriptum, à Sirmondo velut spurium rejectum, ab Hincmaro verò Laudunensi veterum decretalium collectore nusquam oppugnatum, (quamuis ei multum noceret) de Vicariatu tantùm, Adriani verò Epistola de Primatus dignitate in amplissima significatione loquatur, quatenus independentiam à quacumque alia sede præter Romanam inuoluit. Prædictam verò independentiam seu dignitatis augmentum, non tantùm Hincmarus, sed & Rupertus supra, & Brouerius citandus à Vicariatu Remigio ab Hormisda concessio manasse facilè agnoscunt, nullâ missionis B. Xysti Belgarum Apostoli factâ mentione.

At Fulco, Hincmari successor, vtrùmque coniungit Epistolâ ad Stephanum 6. *Sedem verò Remensem notum habeat ab Antecessoribus suis præ Gallicanis omnibus Ecclesijs semper fuisse honoratam, vt potè cum primus Apostolorum Sanctus Petrus primum destinauerit huic urbi Sanctum Xystum Episcopum, & totius Gallicanæ regionis dederit ei Primatum. Hormisda quoque Papa Sancto Remigio vices suas in Galliarum partibus commiserit.*

Ob prædictas Remigio vices datas à Sancta sede Apostolica, quidam putant Remenses Archiepiscopos Pallio antiquitus summæ auctoritatis insigni ornari solitos. *Concessio pallij* (inquit Doctissimus Hallier) *signum erat αυτοκρατορίας, & independentiæ in ordinationibus,*

ita

ita ut Metropolitano, qui pallio insignirentur, prioribus temporibus Primati alicui non legamus obnoxios esse consueuisse. Sic pallium, seu phrygium summi honoris, & plenitudinis Pontificiæ, Cœlestinus Papa ad Cyrillum Alexandrinum misisse, cum vices suas ei delegauit contra Nestorium anno 430. tradit Balsamon in Nomocanone Photij, & Hincmarus Pallium pro genio suæ Ecclesiæ sibi à Leone 4. traditum contendit Epistolâ ad Nicolaum primum.

Quicquid sit, siue Remensis Ecclesia suam independentiam, quâ Primatus dignitas fundatur, ab Xysto acceperit, siue à Remigio, cui Hormisdâ vices suas delegauit, aut certè à collatione pallij, quo Remenses insigniuntur à multis retro temporibus, illæsa hæc hætenus remansit, nec quispiam hanc deditâ operâ temerare nisus est, ante nouellum Historicum, qui habitâ ratione distinctionis Prouinciarum Galliæ in Primam, & Secundam, omnes Metropolitanos certis Primatibus obnoxios esse debere contendit, & hoc nomine Remensem Treuirensi, nisi hic extraneo Principi pareret: At id nusquam visum, vel auditum, etiam cum vtrâque vrbs, cum suis annexis, eiuſdem Monarchiæ finibus concludebatur, vnde cum primùm illatis in Galliam, ac receptis eiuſmodi dignitatibus, Treuirenses (quod primæ Belgicæ Metropolitanus essent) de Primatu vel hiscere cœperunt, acriter obstitere Remorum Archiepiscopi, non Hincmarus tantùm, sed & Raynaldus sub Callisto 2. Concilium Remis celebrante, vt refert Ordericus Vitalis, & Samson coram Eugenio 3. Adalberone Treuirensi primas sibi deberi nequicquam asserente, cum Remensis eadem dignitate fulgeat, ambæque Ecclesiæ Sorores dicantur in testamento Sancti Remigij ob eandem priuilegiorum, & auctoritatis participationem, & æqualitatem; nomine fratris siquidem, præter cætera necessitudinum vincula, & communitas apparet, & dignitatis æqualitas ex Panegyrico Elau, Constantino dicto.

Ad probationis cumulum, R. P. Brouerij viri doctissimi, iuuat hic verba referre, qui expensis vtrîmque rationibus de Remensis Ecclesiæ nobilitate sic differit *Beati Clementis & Anaclei Pontificum Epistolis perspicuè traditur, in Metropolitano, & illustrium sedium assignatione multo maximè prisca splendoris & potentia habitam rationem, ut nobiliores ferè vrbes auctoritate sacrorum cæteris eiuſdem Prouincia & Diœcesis longè antecirent. Quare nec existimem improbabile, haud paulò ampliorem antiquitus Remensi sedi Diœcesim attributam, multâque extra ordinem (vt solet) eidem Regum gratiâ, & Beati Remigij, gloriâ, vel Romana sedis indulgentiâ contigisse, & eidem Beato Remigio, & eius Ecclesiæ, ac eius successoribus concessa, ut Belgica secunda Primatum haberet, imò Galliarum omnium Patriarcha esset, vicèque Apostolici in eis gereret, satis exiat compertum ex indulto Hormisdæ summi Pontificis, ac successorum, vnde & de iure Treuirorum presuli; adeo nihil Remensem Archiepiscopum voluisse concedere unquam, sed eò*

M

BETA SVS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 308.

Vices cum
Pallio simul
concedi soli-
ta tradit D.
Gregor. lib.
4. Epist. 51.
c. 95. quod
verò (in-
quit) in eis
iuxta anti-
quum mo-
rem vsu-
m pallij, & vi-
ces sedis A-
postolica po-
stulast. &c:

BETAUSIUS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 308.

Utrimque sit descensum, ut aequaliter inter se partitâ dignitate in synodis, & ordinationibus unâ jus dicerent, ipsaque Ecclesia se tanquam sorores agnoscerent, quo nomine B. Remigius ipse suo in testamento Treuericam dignatus est appellare. At enim vero ut rarum, nedum diuturnum in summo fastigio est consortium, subinde commutatâ hac specie gubernationis ita utrimque ius temperare placuit, ut quis quem ordinationis aetate superasset, is alterum publicis in cœtibus & conuentibus antiret, quod ius vetus scriptor apud Aimoinum lib. 5. cap. 21. disertè quoque in Regis consecratione præsente Hincmaro obseruatum annotauit.

Fol. 125.

Brouerio concinit Illust. Tullensis Episcopus D. du Sauffay vir eloquentissimus in libello Apologetico aduersus Senonensem Primatem, vbi Remensem Archiepiscopum omnibus Primatibus Galliarum multò insigniorem agnoscit, quòd solus ipse Franciæ Protoparius, nobilissimi Ducatus, & Apostolica legationis ordinariæ honore eniteat.

Abricensis Episcopi objectiones, quas ipse in Opusculo de Prouinciæ Galliarum Notitia studiosè congeffit, quò probet Remenses Archiepiscopos inter Primates accenseri non posse, reducendosque sub Arelatenfi, partim exhaustæ sunt, & ex dicendis obiter adhuc solentur. Quædam enim confundunt Vicariatam cum Primatis dignitate, supponuntque Primatus viguisse in Gallijs sub primæ stirpis Regibus quòd apertè falsum est; imò verò si prædicti Vicariatus quidquam probarent, idem incumberet Lugdunensi, & Treuirensi ostendere quomodò Arelatenfi pariter non essent obnoxij, cum hic vices summi Pontificis gesserit per Galliam Lugdunensem, & Austrasiam. Quædam præterea fundantur in subscriptionibus Conciliorum, quò incertius nihil est ad eruendam Præfulum prærogatiuam, vt Concilia vel leuiter peruoluenti patebit, vbi simplices Episcopi sæpius ante proprium Metropolitanum subsignarunt.

Quòd spectat ad Gregorij VII. Epistolam, quâ idem Auctor vtitur, vbi Pontifex Remensem Archiepiscopum Primati subiectum aliquando fuisse asserit, Responderi posset id dictum sine probatione ad Manassis proteruiam confringendam, vt infra ad annum 1080. latiùs ostendetur, 2. eruditissimus Scriptor, qui de veterum Galliarum Metropolitanorum independentia nuper disseruit, monet prædictam Epistolam ab Amanuensi Pontificis scriptam fuisse iuxta receptam tunc opinionem jurisdictionis primæ Prouinciæ cuiusque partis Galliarum, in secundam & tertiam, vnde arrepta occasio Primatus instituendi post vulgatam præsertim Isidori collectionem, vt supra diximus.

Betausius

BETAUSIUS
IV. ARCHIEPISCOPVS.
An. 308.

Betausius quartus Archiepiscopus, sub eo Remensis Prouinciæ Episcopus aliquot residerunt.

CAPUT XXV.

Betausius post longum Interpontificium sub Marcello summo Pontifice sedi Remensi suffectus, quartus numeratur inter Archiepiscopos. Cuius autem fuerit, an è Gallia oriundus, vel ex ipsius vrbs Romæ gremio in has oras à Sede Apostolica peculiariter missus, non satis compertum. Quidam ex nominis varietate, è Græcia in Gallias amandatum suspicantur, cum MSS Codices eum nonnunquam *Ambicausum* vel *Ambicausium*, aliquando *Imberausum*; sæpius *Berausum* vel *Berausium* nominent. Demochares hunc Sancti Eusebij Pontificis ex sorore nepotem, & à Miltiade Papa anno 312. consecratum tradit sine certo Auctore: Remisque Ecclesiam SS. Apostolorum, seu Sancti Symphoriani, qui sub Aureliano Martyrij palmam obtinuerat, ædificasse, quò, crescente Fidelium numero, ijs recipiendis ad synaxim amplior daretur locus; *Hoc enim temporis tractu* (inquit Seuerus Sulpitius) *mirum est quantum inualuerit religio Christiana.* Quod verò subdit à Siluestro Metropolitanam creatum, vel eiusdem Pontificis auctoritate Remensem Ecclesiam factam Metropolitanam, cum Frodoardo non concordat, qui B. Xystum ab Apostolorum Principe Archiepiscopum ordinatum cum suffraganeorum auxilio Vrbi Remorum dicit delegatum lib. 1. cap. 3.

309.
310.
312.
313.

Hic igitur Betausius cum Primogenito, vel Primigenio Diacone suo, primus ex hac Belgica Prouincia Arelatensi primæ interfuit synodo relatæ per Marinum Episcopum Beatissimo Papæ Siluestro, Volusiano, & Aniano Consulibus, Siluestri Pontificatus anno 1. Imperij Constantini 9. à partu Virginis 314. Vnde in elencho Episcoporum, qui ex Gallia rogatu Constantini Arelate conuenerunt, primus à Sirmondo collocatur, quamuis quidam alij Betausio præponantur in synodica ad Siluestrum Papam: Putatque idem Auctor corruptè in MSS pro Amantio Remensi Episcopo, Ibethanium, seu Betausium legi, at à Frodoardo ob meras conjecturas recedere nolui.

314.

In ea synodo, cui sexcenti Episcopi interfuere (si Adoni fides) Cæciliani; & Donatistarum causa iterum discussa est; pertinax contentio, quæ Affricam vexabat, pro parte, composita; & de Baptismo Hæreticorum Ecclesiæ lex tradita, eiusque iterandi praua consuetudo, quæ in Affrica inoluerat, penitus repressa in posterum, atque interdicta. Quid præterea actum, tradunt hystoriæ Ecclesiasticæ;

Ducenti tantum ponuntur ab Augusti lib. 1. contra Parme c. 5.

M 2

&

BETAUSIVS
IV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 308.

327.

& Conciliorum acta, quæ consulat lector si velit. Quod verò spectat ad Betausij labores, & quantum eo regente inualuerit Christi religio (ipsius enim nomen, omni persecutione dimotâ, ubique tunc feliciter inclamari cœpit) an destructis Idololatriæ reliquijs, fauente inprimis Constantini præsentia (hunc enim per id tempus venisse in Galliam, ac Beluaci leges tulisse, retuli cap. 12.) primariæ sedis in vrbe fundamenta jecerit, vel præter Sancti Symphoriani Basilicam, quæ tunc Archiep. sedes facta putatur, alias quoque Beatissimis Christophoro, Cosmæ & Damiano, atque Mauritio dicatas funditus excitarit, certò à nobis quicquam affirmari non potest. Supra nominatus Demochares tradit Betausum sedisse ann. 14. egisse verò animam 327. 10. Februarij, quod adhuc incertum est, jacet in Ecclesia Beati Xysti cum prædecessoribus ex prolixiori testamento Sancti Remigij.

Metropolis Urbis Remorum Episcopali sede postliminiò restituta, alijs quoque ei subiectis sedibus, Episcopos datos sub Constantino par est credere, & hos vel Româ missos, vel certè Summi Pontificis decreto, Metropolitanâ auctoritate constitutos, saltem post Concilium Arelatense; ipsius enim tempore, necdum per Prouinciã Episcopos restitutos arbitror, eum ex his, vt iussum fuerat ab Imperatore, nullus cum Betausio Metropolita ei interfuerit: At paulò post quorundam elucet nomina in Actis Concilij Agrippinensis, cui cum Dyfcholio Remensi subscripsere an. 346. vel 47. Mercurij scilicet Sueffionensis, Donatiani Catalaunensis, Superioris Neruiorum, & Eulogij Ambianensis: verisimile est alijs Ciuitatibus necdum institutos, aut saltem restitutos Episcopos, ob crebras Alemannorum grassationes per Belgium, vt monui cap. 12.

De Donatiano lis suboriri posset, ob Catalaunorum traditionem, qui Memmij Collegam hunc, & cooperatorem fuisse contendunt, sedisseque statim post eum anno circiter 116. at cum Memmium è contra Xysti coadjutorem Frodoardus vocet, nec Donatiani meminerit, Baronij conjecturæ supra relatæ inhærendum fatius duxi, qui Donatianum Catalaunensem putat Concilio Agrippinensi interfuisse, mendumque irrepsisse apud Harigerum, vbi in Actis ab eo in lucem editis, Donatianus Cabillonensis legitur, non Catalaunensis.

Grauior difficultas est de Superiore qui nullius peculiaris Urbis Episcopus vocatur, sed Neruiorum, id est totius territorij, seu tractus vetustissimæ gentis valde celebris apud Cæsarem, vnde fit vt aliquot vrbes Bauacum scil. Turnacum, & Cameracum intra prædicti Neruiorum territorij ambitum contentæ, hunc sibi, & cum eo primariæ Sedis prærogatiuam certatim venditent, de quarum diffidio nuper dissertatiunculam emisi. Arbitror vel Superiori, quod firmam alicubi sedem figere, ob Barbarorum excursiones, facultas non daretur, Gentis titulum inditum fuisse, vel ibi pro primariæ urbis nomine (Turnaci scilicet) Gentis nomen positum.

Aper

*Aper quintus Archiepiscopus; Treuiris B. Athanasius iussu
Constantini exulat.*

CAPUT XXVI.

A Per ex Romano presbytero à summo Pontifice Siluestro, post tertiam Synodum congregatam an. 328. Remorum consecratur Archiepiscopus auctore Antonio Demochare, qui & fuisse annos 22. scribit, obiisse verò 350. at hic sibi ipsi aduerfatur, cum in Elencho Archiepiscoporum, Dyscholium ex Agrippinensi synodo, & ex lib. MS S. Mariæ Atrebatensis, Apro successisse velit; prædicta autem synodus, cui Dyscholius subscripsit, habita sit anno 347. Nec mirum quòd in figenda Chronologia Auctores inter se dissentiant, cum de duobus his, ac quatuor sequentibus Archiepiscopis, nihil certi apud nos habeatur, nec extet quispiam qui certò prodiderit sub quo Consule, vel quos singulorum vita habuerit exitus, eò quòd Ecclesiarum Belgij, imò totius penè Galliæ memoriam aboleuerit facta per Vandalos & Hunnos subuersio. De quinque his Archiepiscopis, qui immediatè B. Nicasium præcesserunt, illud tantum habemus ex prolixiori testamento S. Remigij, quòd quiescant in Basilica S. Martyris Agricolæ, quamvis sepulturæ locus, ob iteratas reparationes postmodum manserit incognitus.

Apri nomen prætulisse alij duo pariter leguntur, primus apud Nicolaum Camuzatium in Misselaneis Historiæ Trecentis, vbi ortus dicitur ex pago *de Trainean* in Campania, nouem leucas à Trevis, fuitque primò causarum actor, seu patronus, tum asceta, postremò Tullensis Episcopus an. 420. cui B. Paulinus tertiam Epistolarum inscribit, meminitque huius Martyrol. Remense 27. Calend. Octob. *Tullo deponitio Sancti Apri Episcopi & Confessoris*. Alter parens B. Lamberti Tungrensis Episcopi fuit, quem velut è regali profapia ortum celebrat Historia Leodiensis.

Remis Apro sedente, insignis Doctor Athanasius Alexandria Patriarcha Treuerim relegatus, à Beato Maximino, qui vrbis infulgerebat, & à totius regionis Episcopis honorificè, velut inuincibilis Athleta, ac fidei Orthodoxæ aduersus Arrianos acerrimus defensor, susceptus est. Constantinus qui hæreticorum fallacijs se nimium facilem ac credulum præbuerat, eodem anno egit animam, partitòque eius Imperio inter filios, Galliæ Constantino natu majori obtigerunt, in quas cum aduenisset an. 338. Augustæ Treuirorum reperit Athanasium iam duos annos exilij sui compleuisse, quem paulò post, renitentibus Arrianis, propriæ sedi restituisse fertur: at cum hæretici

336.

Constantinus junior.
338.

340.

A PER V.
ARCHIEPIS-
COPVS.

An. 328.

Constans
Gallias oc-
cupat.

345.

346.

nullum non mouerent lapidem quò Athanasium è medio tollerent, Constans, qui post fratrem Orientis Imperij habenas moderatus est, inter tot aduersa ei auxilio fuit, consensitque. vt Sardis iuxta Illyrium & Thraciam generalis synodus haberetur, ad quam Athanasius liberè perrexit, & complures alij. Galliaè Belgicaè Episcopi, inter quos Dyscholius Remorum nominatur. De quo studiosè hìc inquirendum est, an in Album Archiepiscoporum sit admittendus.

~~~~~

Dyscholius à Frodoardo omissus, an Chorepiscopus tantum, vel Remorum Archiepiscopus fuerit.

C A P U T XXVII.

Q Vi Frodoardi Collectaneis scrupulosius adhærent, ab Archiepiscoporum indiculo, vel maximè Dyscholium eradendum arbitrantur, quòd huius prudens Historicus non meminerit, putantque se (concessâ Dyscholio solâ Chorepiscopi dignitate) Conciliorum Actis, quibus ipse subscripsit, abundè satisfecisse. Quæ fuerit Chorepiscoporum dignitas, gradus, & ministerium, liquidò patescit ex voce *χώρα* quæ regionem significat, quasi certarum regiuncularum speculatores essent, vt explicat Hincmarus, iisque incumberet omnem sacerdotalem totius regionis sibi commissæ conuersationem corrigere, atque dirigere; vnde fit, vt hac instructus auctoritate Dyscholius, Concilijs Sardicensi, & Agrippinensi interesse, ac subscribere potuerit. Cùm enim prioribus sæculis, Lauduno Castro necdum in sedem Episcopalem erecto, Remensis Diocesis ampla admodum esset, & spatiosa, Chorepiscoporum ministerio indigebant Archiepiscopi, vel potius eo vsi sunt, vt quietius forsan viuerent: refert Concilium Antiochenum cap. 10. hos manuum impositionem percipisse, ac velut Episcopos consecratos, licèt ibidem moneantur, vt sui officij memores sint, nec vltra sibi concessa quicquam præsumant; verum quidem est Damasi Papæ Epistolâ ad Episcopos Affricæ (quam Hincmarus vt legitimam recipit, alij verò velut spuriam reiiciunt) haberi eiusmodi dignitates dudum (hoc est ante Damasi Pontificatum) ab Ecclesia exoleuisse; at perseuerasse potuerunt in Gallia, conuenientibus Episcopis, cùm de his Regiensis synodus adhuc loquatur, & Zacharias I. ad Pipinum Palatij præfectum Epistolâ datâ an. 747. quamvis modum ipsis (quòd sibi nimium arrogarent) impositum fuisse non negauerim, cùm de his grauiter conqueratur Hincmarus ad Leonem Papam apud Frodo. lib. 3. cap. 10. & Epistolâ ad Nicolaum I. vbi de Gothescalco differit, qui contra regulas, & sede vacante, à Chorepiscopo Remensi fuerat presbyter ordinatus. Sic igitur cùm
Chore-

Hincmarus
Epistolâ de
translatione
Episcoporum.

Chorepiscoporum ampla quondam fuerit auctoritas in Ecclesia saltem Gallicana, & Dyscholius eo vixerit tempore quo ministerium eius vsui esse poterat, ob Dicecesis amplitudinem, satis appositè concluditur eo nomine Concilij interfuisse, ac titulo tenus vocari Archiepiscopum.

DYSCHOL.
VI. ARCHIEPISCOPVS.
An. 346.

Nec ea opinio conjecturis fidem facientibus omnino vacat, quarum prima est, quòd post Ambianensem Episcopum Rem. Ecclesie suffraganeum subscripsisse legatur in Concilio Sardicensi, at hoc parum, aut nihil probare dicam alibi, 2. ex prolixiori B. Remigij testamento petitur, vbi quatuor Episcopi in Ecclesia Sancti Xysti quiescere dicuntur, in Ecclesia verò Jouiniana quinque, vnde inferitur non plures quàm nouem admittendos ante S. Nicasium, 3. ex Epistola Ebonis (forfan Hincmari) ad Balduinum Ferreum Flandriæ Marchionem apud Molanum, quæ disertè indicat Donatianum septimum fuisse sedis Remensis Archiepiscopum, 4. ex Hincmari Epistola ad iuniorem Hincmarum Laudunensem, vbi Sanctum Remigium vocat XV. Remorum Archiepiscopum. Hæ rationes ex eodem fonte prorsus manant, nitunturque solâ auctoritate testamenti Sancti Remigij, de qua nonnihil postea. Id deinde quod de Chorepiscoporum dignitate, & officio profertur, valde incertum est, cum ab Ecclesia, non quidem nomen, sed eorum potestas Dyscholij tempore rescissa penitus esset & abrogata, ex Concilio Laodiceno, vbi Can. 57. dicitur, *Quòd non oportet in vicu & pagis Episcopos constituere, sed peritodicas id est Circumcursatores, quales depinguntur in libello de Ministris Remensis Ecclesie, relato ad caleem Frodoardi.*

His ergò ritè perpensis, potiora mihi videntur Conciliorum Acta, in quibus Dyscholius absolute vocatur Remorum Episcopus, ignoscendumque est Frodoardo, quem Agrippinensia Acta fortasse latuerunt, quæ si nota fuissent, haud dubiè Dyscholium æquè inter Archiepiscopos reposuisset, ac Betaulium, cuius nomen ex Actis Concilij Arelatensis ei tantùm innotuit: verum quidem est in Sardicensibus Dyscholij tantùm nomen haberi sine addito vocis Remorum, in quo Frodoardus decipi potuit, at Agrippinensia ab Harigero relata, adeò clarè loquuntur, vt nullus relinquatur ambigendi locus: proinde cum Dyscholius duobus his Concilijs interfuerit, censeo gratis vocari Chorepiscopum à Coluenerio in Scholij ad Frodo. cum in Agrippinensi aduersus Eufratam Pseudoarchiepiscopum Photini veneno infectum, qui Christi Diuinitatem negabat, definitiuam cum alijs Episcopis tulerit sententiam his verbis: *Qui Christum Deum negat, in Ecclesia non potest permanere; dicente Domino, qui me negauerit coram hominibus, negabo eum coram patre meo qui est in cælis, & idè Eufratam inter fratres meos arbitror, & rectè censeo esse Episcopum non permitti.* Dyscholius qui hinc se aliorum

Episco-

DYSCHOL.
VI. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 346.
Buchertus
ponit Concil.
Colon. ann.
349. biennio
post Concil.
Sardic. ali-
ter sentiunt
Spondanus
& Sirm.

Episcoporum fratrem nominat, Sardicensis synodi anno sequenti coactæ (vt quidam volunt) Acta ab Osio Cordubensi missa, vt legitimus Pastor recepit, quibus & subscripsit cum Serbatio Tungrensi, Mercurio Sueffionensi, & Superiore Turnacensi. Quo vero anno Dyscholijs obierit, & vbinam iaceat, æquè mihi ignotum est, ac patria, parentes, & ingressus ad Pontificatum.

*****

Basilica S: Agricola Remis conditur à Jouino, quis Jouinus ille fuerit, Gesta ipsius, posteritas, & tumulus.

C A P U T XXVIII.

EXigit hîc temporis ratio, vt quod Frodoardus de Jouino Galliciarum Præfecto, & Basilica Sancti Agricolæ paucis, & obiter retulit; paulò vberius explicem, id enim succedentium Archiepiscoporum Historiæ lucem adferet, ac vrbi Remensi decus, quæ tam illustris viri visendo gaudet Mausoleo: Vetus traditio fuit posteris consignata, Jouini Agricolam fuisse consanguineum, qui sub Diocletiano Martyrij agones, cum Vitale famulo, apud Bononiam Italiæ feliciter compleuit. Huic robur addit quòd folius Agricolæ, tanquam præcipui Tutelaris, mentio fiat in testamento S. Remigij, veteresque membranę hunc Vitali præponant, quamuis huic de more postponi deberet, quòd seruus Magistrum ad Martyrij palmam præcesserit. Vt cumque verò Jouinus Agricolæ cultor, vel ob sanguinis nexum, quod magnum est, vel ob miracula, quæ longè latèque meritis ipsius percrebuerant; constat hunc in prospectu Remorum editiori loco Basilicam Agricolæ nomine, velut regnantis Christi, post euerfos Gentilitatis ritus, trophæum erexisse, cui census, & prædia, præter loci ambitum, liberaliter contulit, pro Dei seruorum stipendijs, qui ab hinc, ad Geruasium prædictæ Ecclesiæ restauratorem, Diuinum in ea perfoluerunt officium.

Wandalbertus
Agricolam etiam
præponit 27.
Nonemb.

Ex historia
MS relationis
reliquiarum S: Nicasi
à Tornaco.

Quam verò sublimis esset sacra hæc ædes, & magnifica, cum non stet amplius, Frodoardo habenda fides, ac Geruasio, qui ingenuissime fertur cum eam senio labentem conspexisset; probaturque ex eo quòd Remenses Archiepiscopi, postpositâ S. Xysti Basilicâ, prædecessorum nobilitatâ pignoribus, in ea sepulturam elegerint, hinc enim alijs suburbanis Basilicis elegantionem tunc fuisse, & à frequenti populo cultam haud ineptè quis arbitretur; eò vel maximè quòd è Bononia nuper in Aruerniam à Mamatio præfule BB. Agricolæ, & Vitalis reliquæ translatae essent ex Gregor. Turon. lib. 2. c. 16. cuius translationis festum, ibi, ac Remis agitur V. Calend. Decembris. Cæterum prædictam Agricolæ Basilicam magnificè decoratam,

tam, his versibus (ut alibi facitatum legitur) Fundator Illustris aureo prætitulauit decore.

*Felix militia sumpsit deuota Iouinus
Cingula, virtutum culmen prouectus in altum :
Bisque datus meritis, equitum, pedicūmque Magister ;
Extulit æternum sacrorum in secula nomen.
Sed pietate graui, tanta hac præconia vicis ;
Insignisque triumphos religione dicauit,
Ut quem fama dabat, rebus superaret honorem ;
Et vitam factis posset sperare perennem.
Constans hic sancto manantis fonte salutis,
Sedem viuacem moribundis ponere membrus,
Corporis hospitium lacus metator adornat,
Reddendos vita saluari prouidet arcus,
Omnipotens Christus index venerabilis, atque
Terribilis, pie, longanimis, spes fida precantum ;
Nobile eximios famulis non impucat actus,
Plus iusto fidei, ac pietatis premia vincant.*

DYSCHOL.
VI. ARCHI-
EPISCOPVS.

An. 305.
Cingulū est
symbolū for-
titudinis et
constantia ;
hunc Genti-
les dicabant
Marti, olim
cingulū mi-
litie adime-
bāt Impera-
tores Nobi-
libus quō eos
togerent fidē
Catholicam
abjurare.
Euseb. lib. 8.
cap. 4.

Quis verò, quotūque fuerit insignis hic Iouinus, quā pollens virtute bellicā, quā strenuē se gesserit sub quatuor Imperatoribus, & quomodò ob partas in grassantes Alamannos victorias, vrbis Romæ Consul renunciatus, vix cuiquam ignotum puto, qui Marcellinum peruoluerit ; Hunc Remis ortum, ac ibidem Militiæ tyrocinium expleuisse, tradit nobiscum D. Tristan in eruditissimis suis Commentarijs, quod ad eiusdem vrbis commendationem plurimum facit : inde enim confirmatur quod cap. 9. diximus, Remenses sub Cæsaribus nonnihil pristini sui splendoris retinuisse, ac inter Primores, & præcipuæ nobilitatis Viros, aliquot, ob amicitiaæ foedus cum Romanis, ad dignitates euectos, quod alijs quoque vrbibus postea concessum dotet Panegy. Constant. *Post edictum Antonini Py (inquit) allekti in senatum potenciores ex omnibus Prouincijs.* Hinc Senatus ex totius orbis flore constans ; Spectatæ virtutis specimen primū Iouinus exhibuit sub Constantio, cum Julianus recens Cæsar ab eo creatus, secundæ Belgicæ varijs calamitatibus oppressæ gubernaculum suscepit. Hic enim Remis existens, quæ totius Prouinciæ erat, & est Metropolis, Iouinum sibi deuinxit tunc militiā clarum, ac rebus gerendis aptissimum : adhuc enim Julianus cultui Christiano adhærebat : tum Constantio in Persas expeditionem mouente, profecturus per Martianas silvas prope alueum Istri fluminis, nè paucis comitantibus multitudinem offenderet, consilio solerti, per itinera Italiæ nota quosdam properatores cum *Jouino* misit, & Iouio, quò diffusi per varia, opinionem numeri præberent immensi.

*Amnianus
Marcellin.
lib. 21. et
sequentib.*

*Iouinus Ju-
liano notus
sub Constā-
tio Imper.
An. 355.*

Aquileia, situ, opibus, murisque circumdata validis, à duabus legionibus

N

DYSCHOL. VI. ARCHIEPISCOPIVS. An. 350. *Iulianus Iovini operam utitur post Constantii obitum. An. 361.*

legionibus Constantiacis inuasa, cum Julianus ageret apud Nassium, nè quid magni oriretur, *Jouinum Magistrum equitum* venientem per Alpes, Noricòsque ingressum, ad id quod exarserat quomodo corrigendum, redire citius imperat. At ipse Iulianus haud diu post cognitâ morte Constantij, discursis Thracijs, Constantinopolim introijt, ac sæpe doctus certius fore id obsidium, quam vrendum. Immo cum Comitibus alijs ad hoc destinato, remouit exinde *Jouinum*, alias, quæ potiores flagitabant, necessitates acturum.

Hic igitur Julianus Constantinopoli insigni pompâ, velut Imperator, exceptus, Secundo Sallustio præfecto prætorio summam agitantarum quæstionum, vt fido, commisit, Mamertino, & Neuitâ adiunctis, itidem *Jouino Magistro equitum* per Illyricum recens promotus, qui omnes transgressi Chalcedona, præsentibus Tribunis, causas vehementius æquo bonoque spectauerunt &c.

Juliano deinde in Persas (contradicientibus fati) profecto, ac fortiter inter cuneos decertante, equestri hastâ percusso: Iouianus ad culmen Imperij prouectus, quò lectos exploratæ indultriæ, fideique haberet Comites, Lucillianum focerum suum (oblatis Magisterij equitum codicillis) properare iubet Mediolanum, Malacharium verò, missis insignibus, *Jouino* succedere armorum Magistro per Gallias, geminatâ utilitate præspeculatâ (inquit Marcellinus) vt dux (*Jouinus scil.*) meriti celsioris, ideoque suspectus abiret è medio, & homo inferioris spei ad sublimiora euectus, Auctoris sui nutantem adhuc statum studio fundaret ingenti; at paulò post, triste à Curforibus nuntium adfertur, quòd Lucillianus Mediolanum ingressus, cum Tribunis, cognito quòd Malarichus magisterium recusauit, effuso cursu petierat Remos, ortaque seditione cum alijs fuerat vitâ sublatus. His lætum addebatur, missos à *Jouino* milites aduentare, nunciantes æquo animo Iouiani Imperium amplecti exercitum Galliarum; confestim in Gallias ablegatur Arintheus ferens litteras ad *Jouinum* vt constanter ageret suum obtinens locum, eique mandatum est, vt animaduertetur in concitatores tumultus & seditionis &c.

Valentiniano in Iouiani locum subrogato, & Valente ad Imperij consortium assumpto, *Jouini* adhuc clarior fortuna fuit, hoc præfertim tempore, cum per vniuersum orbem Romanum, bellicum carentibus buccinis excitæ gentes sæuissimæ, limites sibi proximos persultabant: Gallias, Rhetiasque simul Alamanni populabantur, Sarmatæ Pannonias &c. actâ siquidem tranquillius hyeme, concordissimi Principes percursis Thracijs Noëssum aduenerunt, vbi in suburbio, quod tertio lapide à Ciuitate disparatur, quasi mox separandi partiti sunt Comites; & Valentiniano quidem, cuius arbitrio res gerebantur, *Jouinus* euenit dudum promotus à Juliano. per Gallias Magi-

Iouinus suscepit Iouianino præfecturam abdicare cogitur, quâ paulo post ab eodè ornatur, ex Ammiano l. 25. & veris. supra relatis, pro Epitaphio.

Iouinus à Valentiniano dux eligitur lib. 26.

Magister armorum, & Dagalaiphus, quem militiæ rectorem pro-
pexerat Iouianus: in Orientem verò sequuturus Valentem, ordina-
tus est Victor &c.

DYSCHOL.
VI. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 350.

Alamanni igitur, superatis Galliarum limitibus, per prouincias
effusis, Dagalaiphus à Parisijs occurrit, eoque diu cunctante, cau-
fantéque diffusos per varia Barbaros semet adoriri non posse, accitò-
que paulò post, vt cum Gratiano etiam tum priuato, susciperet insi-
gnia Consulatus, *Iouinus equitum Magister* accingitur, & instructus,
paratúsque obseruans vtrúmque sui agminis latus, venit prope lo-
cum Scarpona, (Vicus est etiánum Lotharingiæ ad Mosellam)
vbi inopinus maiorem Barbarorum plebem antequam armaretur, tem-
poris breui puncto præuentam ad internecionem extinxit. Exultan-
tes innoxij prælij gloriâ milites ad alterius globi perniciem ducens,
sensimque incedens *Rector eximius* speculatione didicit fidâ, direptis
propius villis, vastatoriam manum quiescere prope flumen, iamque
aduertans, abditúsque in valle, densitate arbuistorum obscurâ, vi-
debat leuantes alios, quosdam comas rutilantes ex more, potantés-
que nonnullos; & nactus horam impendiò tempestiuam, signo repen-
tè per lituos dato, latrocinalia castra perrupit &c. hoc prospero re-
rum effectu, quem virtus peregerat, & fortuna, auctâ fiducia, *Ioui-
nus* militem ducens, diligenti speculatione præmissâ, in tertium cu-
nctam, qui restabat, propere castra commouit, & maturato itinere om-
nem prope Catalaunos inuenit ad congregiendum promptissimum,
tantisque animorum lacertis Miles emiuit, vt hostium quatuor
millibus faueijs, sex altera interficeret millia: ipse verò non am-
plius ducētis amitteret; exin progressus vltèrius, reuertens vbi
nullum repererat, didicit Regem hostilium agminum cum paucis
captum ab hastarijs suffixum patibulo; Ideoque iratus, in Tribu-
num animaduertere statuit, ausum hoc, inconsultâ potestate supe-
riore, fecisse.

*Iouinus A-
lamannis so-
lus se oppo-
nit, eosque
prope Cata-
launum ce-
dit & fugat.
lib. 27.*

Ex lib. 27.

Post hæc redeunti Parisios, post claritudinem rectè gestorum,
Imperator lætus occurrit, eúmque postea Consulem designauit; il-
lo videlicet ad gaudij cumulum accedente, quod iisdem diebus Pro-
copij susceperat à Valente caput transmissum. Sic igitur cum virtu-
tute, ac bellandi peritiâ sibi ad dignitates per gradus iter parasset
Iouinus, ad Consulatum vrbis æternæ tandem peruenit, quem cum
Lupicino, qui Procopium deuicerat, feliciter gessit ann. 366. iuxta
Cassiodorum.

*Iouino re-
deuenti post
victoriâ Im-
perator oc-
currit, eúm-
que Consulè
designat.*

Quod spectat ad illustri Iouini posteritatem, censet prædictus
Dom. Tritan vir summæ eruditionis, diu Remis perseuerasse post
ipsius obitum, inde verò ob crebras Barbarorum irruptiones, quibus
Prouincia Remensis miserè per hos dies vsque ad annum 407. attri-
ta fuit, traductam in Gothiam, narrátque ex Sidonio Apollinare
pœmate, quod Narbo inscribitur, filiam habuisse Consentio insigni

DYSCHOL.
VI. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 350.

Philosopho, ac Poëtæ, & ex nobilioribus Galliæ Narbonensis iugatam. Romæ adhuc extat Epitaphium, quod vni ex filiabus Jouini positum censet E. Card. Baronius, cui exarata sequens inscriptio.

*Fl. Jouina qua vixit
Annis tribus, D. XXXII. depos
Neofita in pace XI. Kal. Octob.*

Putat idem Auçtor filiam hanc trium annorum, & 32. dierum, Neophitam dici, quòd diem clauerit parentibus iam baptisate ad fidem initiatis, propriâ enim electione Christiana fieri non potuit, nixus hâc opinione quòd Jouinus ante obitum Juliani, Gentilitios ritus necdum abjecisset; At id Historiæ nostræ refragatur, cum Julianus Imperij fasces susceperit anno 360. Basilica vero Sancti Agricolæ, cuius Jouinus est Auçtor, sepulturæ locum præbuerit Archiepiscopi Rem. ann. 350.

Non legimus filios reliquisse, quò nomen suum longiùs propagaret, quamuis aliquod dubium sit an Jouinus, & Sebstianus Cæsares nominati à Militibus, sub Honorio & Arcadio Imperatoribus, ab eo prodierint, Jouini nomen, & locus vbi tyrannidem exercuerunt, Narbona scil. & quòd Jouinus hic primæ Nobilitatis vocetur apud Gallos ab Orosio, multum valent ad id persuadendum, eò vel maximè, quòd 33. anni tantum effluerant ab obitu Valentiniani, sub quò senior Jouinus claruit, ad prædictos Cæsares. At his libenter prætermisissis, quæ instituto non profunt, ad Jouini tumulum veniamus.

JOVINI

DYSCHOL,
VI. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 351.

JOVINI TUMULUS, VEL CENOTAPHIUM.

Visitur in Ecclesia Sancti Agricolæ, nunc Beato Nicasio sacrâ, ad latus dextrum propylei majoris, Tumulus marmoreus peritâ ad miraculum manu delineatus, ac cæsus, quique spectatoribus admirationem parit. Tribus hic columnis subnixus, parieti adhæret, quem traditio fert esse Jovini; hunc siquidem cum sex Archiepiscopis in ea Ecclesia quiescere docet B. Remigius in prolixiori

N 3

testa-

DYSCHOL.
VI. ARCHI-
EPISCOPVS,
An. 350.

testamento; vno lapide Tumulus constat, & octo pedum cum dimidio est longitudinis, Latitudinis quatuor cum dimidio, altitudinis verò trium pariter cum dimidio. A parte supera excauatus est instar arcæ, & apertus, sùntque tres intus concavitates, duobus interstitijs ex eodem saxo distinctæ, & separatæ. In antica, quæ partibus alijs pulchrior est, & sola prominet, venationis amplissimæ pugna marmori egregiè sculpta conspicitur, quam Princeps aliquis equo genero sissimo infidens, multis comitantibus, tentat absoluerè, restatque illi immanis quidam Leo, toris, comisque ceruicum fluctuantibus, in eum maximo impetu insiliens, confodiendus, hastâ quidem à gutture ad costas iam transfixus, sed in quem, extenso brachio, alteram rursus vult infigere, ne Venatorem humi prostratum, ac Leoni ferocienti hoc in discrimine clypeum opponentem, discerpat.

Proximè adstat Eques barbatus, manu jaculum gestans Leonem confixurus, si flexu, Principis ictum, elusisset. Comitantur alij pedites circum brachia tortâ veste, è quibus nonnulli regionis incolæ videntur, vbi pugna fiebat, sùntque ex parte nudi, ac quercus inter eos, quò pateat ad oram nemoris pugnam fieri, vel in loco arboribus confito, muris aut sepibus vallato. Principi adjacet miles galeatus, clypeum sinistrâ (forfan Principis) dextrâ verò hastam gestasse videtur, quæ nunc est à marmore auulsa. Juxta eum stat Puerulus duodecim annorum, mantello tantùm fibula sub mento religato, sed ita supra scapulas reuulso, vt nudus omnino appareat: præ manibus habet galeam, (vt videtur) Principis, aut cuiusvis alterius è comitatu.

A tergo Senex quidam barbatus adstat veste Romanâ, alius item Junior proximè accedens ad physiognomiâ præcipui Venatoris, & captius Persa, aut Armenius fræno veredum seu venatorium ducens equum, in cuius antilena Vrsus, vel Leo alligatus, cuius pars capitis tantùm apparet; tam verò Principis, quàm prædicti Senioris equi, ferarum exuuijs ornantur, quas ab ipsis forfan prostratis detraxerant. Sunt præterea Canes torqueati ad venandum idonei, & sub pedibus deuiçti iacent Ceruus, Aper ingentis magnitudinis, Dama, vltimum (vt videtur) trahens suspirium.

Folio 269.

Quid sibi velit pugna hæc venatica, & quis Princeps Leonem feriens, qui præ sua vastitudine intuentibus est admirationi, viri aliquot eruditi, quisque pro genio conati sunt aperire, N. Bergerius δ μαχαρίτης, in insigni suo opere viarum Imperij, refert explanationem D. Colin Remensis Ecclesiæ Theaurarij, qui in ea fuit opinione, vt Venator præcipuus representet Hadrianum Imperatorem, quem venatu frequentissime Leonem manu sua occidisse refert Spartianus in Hadriano; & quamuis eam omnino non approbet Bergerius, quòd in mente volueret Aprum Calydonium à Meleagro occisum, ac sæpius in veteribus tumulis representatum,

tum, eam tamen vt ingeniosam iuxta, ac eruditam laudat, & extollit.

DYSCHOL.
VI. ARCHI-
EPISCOPVS.

An. 351.

Dominus Trifan, qui prædicti Tumuli figuram inseruit post Hadriani numismata, censet pugnam hanc aliam non esse ab ea, quam Jouinus ipse habuit cum in proeinctu Persico Julianum sequeretur. Hoc vt probet, tradit ex Ammiano Marcellino, Imperatori per Duram desertum opidum pergenti, oblatum à militibus immanissimi corporis Leonem, multiplici telorum iactu, cum aciem peteret, confossum (forsan à Jouino duce) neque enim verisimile est eum tot facinoribus clarum, aliorum spolijs tumulum suum ornare voluisse, & hæc quidem appositè ab eo dicta sunt; crediderim tamen referendum esse id omne ad pugnam, quam excisâ Majozamalchâ, Juliani Comites habuerunt. Marcellini verba hic attexere iuuabit, quò majorem rei repræsentatæ lucem adferant; *Pergentes itaque, procinus ad lucos venimus, agrósque pube variorum seminum letos, ubi reperta regia Romano more edificata, quoniam id placuerat, mansit intacta; Erat enim in hac eadem regione, extensum spatium, & rotundum lorica ambitu circum clausum, destinatas regis voluptatibus continens feras, cervicibus iubatis Leones, armisque hispido Apras, & Ursos, (vt sunt Persici) ultra omnem rabiem sauentes, alia lecta immania corpora Bestiarum, quas omnes diffractis portarum obicibus Equites nostri venatorijs lanceis, & missilium multitudine confoderunt: Hic omnis generis feræ prostratæ, vt in tumulo repræsentantur, Nec aberat Puerulus, qui in eo stat inter Venatores: idem enim Auctor tradit paulò ante, ex præda vrbis Majozamalchæ, Julianum Imperatorem, vt erat paruo contentus, mutum Puerum oblatum sibi suscepisse gesticularium, multaque nutibus venustissimis explicantem, ac tribus aureis partæ victoriæ præmium iucundum existimasse, & gratum &c. quæ omnia quàm aptè ad tumulum quadrent, quisque iudicabit.*

Lib. 23.

Lib. 24.

Si cui mirum videatur quòd in viri Christianissimi Tumulo, prophana historia nihil pietatis præ se ferens insculpta sit, sciat hoc primis his sæculis, quibus Æthnicismi indifferentes ritus, ac cæremoniæ necdum prorsus erant antiquatæ, ab Ecclesiæ primoribus toleratum, Bostumque referre lib. de Roma subterranea, in Arca, quæ Helenæ Constantini Matris reliquias conclusit, non ita pridem Romæ reperta, lanceis Milites, ac sagittis instructos extare, vt occurrentes confodiant, quæ iuxta cuiusque gonium moraliter possunt interpretari.

Quod ritus aliqui Gentilium utiliter ab Ecclesia resenti, ac postmodum à SS. Ambrosio & August. correcti, docet Baron. ad An. 44. 58. 377. 418.

Sanctus

S. MATERN.
VII. ARCHI-
EPISCOPIVS.
An. 350.

*Sanctus Maternianus VII. Archiepiscopus, Benedicta Martyr
in Laudunefio floret.*

C A P U T XXIX.

AB his qui è Remorum Archiepiscoporum catalogo Dyscho-
lium expungunt, Maternianus sextus ordine collocatur, cùm
eo recepto, septimus omnino ac verè dicendus sit: hunc Ma-
terni IX. Mediolanensis Archiepiscopi fratrem vterinum facit Demo-
chares, censétque iam ætate prouectum à Julio Pontifice ordinatum,
missum in Gallias anno circiter 351. quid in Præfulatu egerit insignis
hic fenex, & prudentiâ clarus, quàm fortiter Arianismo restiterit,
qui suæ perfidiæ venenum longè latèque spargebat, coniuente in
primis Constantio Magni Constantini filio, quamuis nihil scriptum
reperiat, augurari tamen licet ex eo, quòd prædictæ hæreseos im-
pia dogmata prouinciam Remensem non infecerint; an hic Conci-
lio Arelatensi anno Christi 353. conuocato, cum quibusdam Galli-
canis integræ fidei Episcopis, interfuerit non legimus, quamuis du-
bitandi locus non desit, probabilèque sit librum de Synodis, quem
S. Hilarius in Phrygia exulans ad Episcopos vtriúsque Germaniæ, &
Belgiæ conscripsit, recepisse an. 358. quò fidei integritati Gallorum
suorum, hætenus conseruatæ, consuleret, eosque de ijs quæ in Orien-
te fiebant admonitos aduersùs Arianorum fraudes egregiè communi-
ret; illud enim apud omnes constitit, vnius Hilarij beneficio, Gallias
tunc piaculo hæresis feliciter liberatas, ait Seuerus Sulpitius lib. 2.

Maternianus Ariminensi Concilio cum Gallicanis Episcopis, Ser-
uatio Tungrensi, Fegadio Agennensi, & alijs interesse non potuit ver-
gentibus annis ad obitum, quem contigisse reperio non 7. Julij, sed
30. Aprilis, post nouem annos regiminis 359. de eo Martyrologium
Remigianum hæc habet, *pridie Calend. Maij Natalis Sancti Materni
Remensis Archiepiscopi, qui sextus eandem rexit Ecclesiam. Sep-
ultus jacuit in Basilica Sancti Agricolæ per trecentos annos, donec
eximiam tanti Præfulis sanctitatem, Deo miraculis reuelante, ossa
ipsius ab Hincmaro effossa sunt, anno 852. & ad Ludouicum Germa-
niæ Regem Imperatoris Ludouici filium missa, qui lætanter ea susce-
pit, ac honorificè reposuit in Ecclesia Egmondana.*

Materniano regente, apud Augustam Veromanduorum, iuxta fluen-
ta Suminæ, vbi via publica transit ad Ambianensem Ciuitatem,
ueniens contra Lugdunum Clauatum, Corpus S. Quintini Marty-
ris, requirente Eusebiâ Romanâ, miraculosè repertum est; cùm ibi
sub aquis cœno coopertum diu latuisset, primæque huius Inuentio-
nis

nis dies Solemnis habetur per Prouinciã Remensem , quam studeo inter cruciatuſ patientiæ exemplo , & ſanguine conſecrauit. S. MATERN.
VII. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 359.

De ea Martyrolog. Remenſe, 24. Junij, *Ambianis Inuentio Corporis Sancti Quincini Martyris.*

Per id quoque temporis in Laudunenſem pagum , Remenſis tunc Diœceſis , venit inſignis meriti Virgo Benediãta nomine , Romæ orta , duodecim alijs comitata virginibus , quarum duæ , Romana ſcilicet , & Leoberia , Bellouacum conceſſerunt , vota ad ſepulchrum Sancti Luciani Martyris reddituræ , vbi & Romana Martyrij palmam eſt aſſecuta.

Benediãta verò tranſactis aliquot annis Lauduni , ſolitudinis amans cellulam erexit iuxta Iſaræ alueum , in villa quæ Auriniacum dicitur , ibique poſt eximiæ virtutis inſignia , Matroclo præſide , gladio cæſa , migrauit ad Sponſum 8. idus Octobris ; de ea Remenſe Martyrologium. *In pago Laudunenſi (vel in territorio Lauduni Clauari) canobio Aurinſaco Paſſio Sancta Benediãta.*

Gelta ipſius MSS poſt trecentos annos in tumulo eiúſdem reperia fuiſſe tradit Clariff. vir *D. de Lalain* cauſarum actor peritiſſimus , qui Lauduni hoc ſæculo floruit , iſſque haberi S. Benediãtam cum quadam collactanea , & ſeruula ſua Laudunum veniſſe (*Quod, inquit, antiquior atas Bibrax appellari voluit*) eamque poſtea à Matroclo ſceleſtiſſimo iudice interemptam , quem Aloifiuſ Lipomanuſ Macrobiuſ vocat , huncque tempore Riãtiouari ſub Diocletiano vixiſſe ; quæ ſi vera ſunt , ſequitur ad aliud tempus Benediãtæ Martyrium eſſe referendũ. Vitam Sanctæ Romanæ , in qua de Benediãta , & Leoberia agitur , publici juris fecit R. P. Lucas Dacheriuſ , vt virtutis , ſic & Antiquitatis ſtudioſiſſimus Spicilegij tom. 2:

*In excerptis
necdum edi-
tis.*

• *Sanctus Donatianus VIII. Archiepiſcopuſ , huius in Flandriam translata Reliquia clare miraculis.*

C A P U T X X X.

D Onatianuſ ortu Romanuſ , filiſ Cornelij , & Luciniæ , Materniano ſubrogatur ann. 360. ex Demochare ; Nec enim hic Meyeruſ Frodoardo antepoſendũ , qui in Chronicis ad annum 861. narrat ſe reperiſſe Donatianuſ fuiſſe origine Romanuſ , nobiliſſimis Cornelio , & Lucinia ortum parentibus , ab Dionyſio vrbiſ Romæ Epifcopo ſacris ablutum Fontibus , creatuſque ab eodem Remorum Pontificem circiter ſalutiſ annuſ ducenteſimuſ ſeptuageſimuſ : ſic enim Rem. Archiepiſcoporum ſerieſ à Frodoardo tradita inuerteretur , quod inconſulte , & abſque grauiori testi-

360.

Q

nio

S. DONAT.
VILLARCH.
An. 367.

nio fieri non debet, eò vel maximè quòd, si illo sedisset æuo, non minùs truculentam Riçtiouari effugisset manum, quàm cæteri duodecim de quibus cap. 20.

Quàm spectatæ virtutis fuerit Donatianus, & quanto studio incubuerit, vt Verbi diuini pabulum Ouibus non deesset (licet vitæ ipsius Acta, vt prædecessoris perierint) conijci potest ex glorioso, ac eminenti Confessoris. titulo, quo in Dyptichis Ecclesiasticis insignitur; & ex verbis D. Hieronymi, qui se huius ætatis Gallicanorum Episcoporum encomiastem præbet libro aduersus Vigilantium, *Flectebatur (inquit) leni iugo Christi ferocitas Gallorum, curuabatur Imperio fidei ceruicofitas Germanorum, & Gallicanus Cochurnus, qui monstra non habuit, sed viris fortibus semper, & eloquentibus abundauit.*

Ex his verò, qui inuincibili strenuitate, & eloquentiâ, Gallias tantopere illustrarunt, extitisse Donatianum par est credere, qui & hanc laudem, & egregiè facta in pascendis Ouibus mirâ sanctitate cumlavit. Hunc in Fastis 14. Octobris obiisse Imperio, quo die Festo duplici memoria eius celebratur in Ecclesia Cameracensi vt ait Demochares, qui & annum addit 390. sine certo Auctore: de Donatiano hoc vnum ex prolixiori testamento S. Remigij colligimus, fuisse tumulatum in Basilica S. Agricolæ, vbi varijs (vt fertur) claruit miraculis. Tradunt Flandrici scriptores sub Carolo Caluo, Ebone Archiepiscopatus Remensis Clauum tenente, Sacra Donatiani pignora ad Balduinum Ferreum missa, ac maritimas in partes Episcopij Turnacensis perlata, anno vt supputat Anton. Sandèrus 838. in Hagio-logio Flandriæ pag. 133. De hac translatione loquitur pariter Frodoardus lib. 1. cap. 5. agitque Molanus ad Vsuardum 14. Octobris. Pamelius, & Laurent. Surius: At hanc sub Hincmaro contigisse necesse est, alioquin Chronologia non rectè cohæreret, cum Ebo ad Balduini tempora non peruenerit, qui inauguratus dicitur à Meyero, & tanquam regni Francorum Comes ad fidem receptus an. 863. vt aduersus Danos, & omnem Septemtrionalem Barbariem, perpetuus foret regni Galliarum propugnator; Ebonis autem, ante Balduini fortè natalem, à sua sede pulsi, referatur obitus ad ann. 855. vnde fit, vt prædicti Ebonis Epistola ad Balduinum, quam Molanus, & alij scriptores suis intexuerunt Chronicis, ob id primùm valdè suspecta sit, deinde quòd falsò in ea dicatur tam Remigij, quàm Donatiani, & aliorum gesta Vandalorum vastatione fuisse deleta, cum Vandalorum, imò & Hunnorum in Gallias irruptio Remigij ætatem longè præcesserit.

Iac. Pamelius Burg.
Canon. O.
Etob. 14.

Transmissionis reliquiarum Sancti Donatiani causam idem Meyerus excutiens, addit Caluum Regem, & Ebonem Archiepiscopum, (Hincmarum dicere debuit) ad confirmandam Flandriæ pacem, simul vt rudis, ferocisque gentis cultu religionis remolescerent animi, Diui
Donatiani

Donatiani Remensis olim Pontificis reliquias in Flandriam misisse, quod quidem Sacrum Balduinus donum reuerenter suscipiens, Turholt primùm, inde Bruggias comportauit, sedemque illi dedit in Virginis ædicula, quæ nunc est Diui Donatiani, in Cathedralem erecta anno 1559. hanc vario signorum splendore decoratam postmodum fuisse. meritis Sancti Donatiani, tradunt Flaridrenses, cuius, vt totius oræ Tutelaris, sunt studiosissimi.

S. DONAT.
VIII. ARCH.
An. 367.

Metropolim administrante Donatiano, ab anno Constantij 19. ærâ 355. S. Martinus, posito militari cingulo, in Gallijs cœpit concionari, eodem tempore quo S. Victricius, è Morinis oriundus, arma posuit, vt pacis & Christi arma indueret, factus postea Rotomagensis Episcopus: horum meritis forsan euenit, quod ab Orosio, & Hieronymo ad annum 367. memoratur, apud Atrebates Lanam pluuisse: equidem cum solis ardor jactam sementem decoxisset, eodem anno defluente Lanâ, tellus omnis se varijs frumenti generibus copiosè induit; sed id pariter aliam Dei benignitatem innuebat, quod exorti essent qui Ecclesiam Euangelico vellere, sacroque Virginitatis flore nobilitarent; inter quos gloriam merentur sacratissimæ Virgines Libaria, Susanna, Ida, Manna, Gertrudis, SS. Eliphij, & Eucharij sorores, quæ sub Juliano Apostata (vt fertur) Martyrium compleuerunt anno 362. tres primæ coluntur in territorio Tullensi, duæ posteriores in Diocesis Remensi, & Catalaunensi: Mannam ab Angelo velum accepisse, Catalaunensi Episcopo cunctante, nè Patris in se, opibus & auctoritate pollentis, animum Ethnicismo tenaciter adhærentem concitaret, tradunt Annales Catalaunenses, vbi & dicitur ab eodem trucidata anno 380. ac multò post translata à Brunone Episcopo Tullensi in pagum de Pouffay 15. Maij an. 1016.

De his Baronius in annual. ad an. 362. ex Suario, tomo 5. die 18. Oct.

380.

Gertrudis verò vt castimoniâ Mannæ par, sic & pressuris, ac triumphali agone fuisse narratur. Gesta ipsius, quæ extant in MS codice Monasterij de Bello loco, referunt à Parentibus mira quoque passam fuisse, ob fidei constantiam, & virginitatis propositum, à quo eum nec verberibus, aut blanditijs dimoueri posset, plurimis tandem ab ijs sauciata, & transfixa sagittis, vitæ cursum glorioso certamine coronauit. Sacras ipsius reliquias Parochia de Vaudulet, Remensis Diocesis, adhuc religiosè conseruat, vbi & clarent miraculis, & annuatim processionaliter circumferuntur die Veneris post festum Ascensionis Domini, confluyente magnâ vicinarum gentium frequentia, quæ opem sæpius, ac leuamen, Virginis intercessione, in morbis suis recipiunt.

S. VIVENT.
IX. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 390.

*Sanctus Viuentius IX. Archiepiscopus, Morinis iterum
Euangelij lux affulget.*

C A P U T X X X I.

*Alij volunt
à B. Nicaso
ordinatū E-
piscopum, vt
Ferreo. Lo-
crius hoc an.*

Beatuſ Viuentiuſ tam celiſ inculpatæ vitæ meritſ, quàm clariſ fulgenuſ Pontificatuſ ordine nonum locum occupat, quem Laudunenſiſ Eccleſiæ Clericoruſ fuiſſe vult Demochareſ, ordinatū- que à Siricio Romano Pontifice, qui Petri Solium conſcendit an. 385. Chronologiæ huic adſtipulantur annaleſ Atrebatenſeſ apud Ægidium Bucherium, quibuſ patet Diogenem, natione græcum, ab eodem Siricio miſſum ann. 390. & à Viuentio Remenſi Antiftite Episcopali caractere inſignitum, vt Cameraceniſibuſ Chriſti Euangelium prædicaret; fertur quarto Pontificatuſ anno obiſſe 13. Auguſti ex Coluenerio, vel ſeptimo Septembris iuxta Molanum. At Martyrologium Remenſe hoc habet 6. *idus ſeptembris Remiſ Ciuitate, Nataliſ Sancti Viuentij Episcopſ, & Confectoriſ.* Tumulatuſ in cœmeterio Agricolaſ hauſ incognituſ manſit ob ſanctitatuſ ſigna, quæ ſub Ebone Archiepiscopuſ inclareſcebant, vnde effoſſâ terrâ, ſacræ ipſiuſ reliquiæ ſuper fluuium Moſam tranſlatæ ſunt, & inſtructâ Braquiſ Eccleſiâ, Clericſ harum cura demandata, vbi, pluribuſ dicuntur enitiuiſſe miraculiſ.

396.

Viuentio Metropoliſ feliciter gubernante, Morinenſeſ, qui ſidei lucem prædicationibuſ SS. Fuciani, & Victorici receperant ſub Diocletiano, ad Gentilitatuſ caligineſ, & ſuperſtitioſoſ rituſ reuerſi, iterum ad fidem, ſtudio Viſtricij Rotomagenſiſ Archiepiscopſ, reuocantur, cuiuſ Parochia ſeu Diœceſiſ Morinoruſ fineſ attingebat. S. Paulinuſ Nolentiſ Epistolâ 22. huiuſ rei meminit ad prædicatū Viſtriciuſ hiſ verbſ. *Sicut terra Zabulon quondam, & Nephthalim via marſ tranſ Jordanem Galilea, & qui ſedebant in regione umbra mortſ lucem viderunt magnam, ita & nunc in terra Morinoruſ, ſeu orbſ extrema, quam barbariſ ſtultibuſ fremenſ tumiduſ tundiſ Oceanuſ, gentiuſ populi remotaruſ, qui ſedebant in tenebris via marſ arenosâ extra Jordanem antequam pingueſcerent fineſ deſerti, in ea or- tâ ſibi perpetuam ſanctitatem à Domino luce gaudenteſ, corda aſpera Deo inſtrante poſuerunt. Vbi quondam deſerta ſiluaruſ, ac liſtoruſ pariter Inſulaſ, aduenaſ Barbari, aut latroneſ incola frequenſabant. Nunc Venerabileſ, & Euangelici ſanctoruſ chori, urbeſ, oppida, Inſulaſ, Eccleſiſ, & monaſterijſ, plebe numeroſiſ, pace conſonâ celebrant &c.*

Ad Viſtricij laboreſ alludit Martyrolog. Rom. *Sanctuſ Viſtriciuſ (inquit) ſub Juliano pro Chriſto cinguluſ abiicienſ, & Episcopuſ factuſ*

Etus, Morinorum, & Neruiorum gentes indomitas, Verbi predicatione, ad fidem Christi perduxit, Confirmatque S. Augustinus Paulino coæ-
uus, Epist. ad Hefychium, ad Oceani etiam littora, in Occidentali-
bus partibus, Euangelij tubam insonuisse; partes illæ Occidentales
sunt Flandria littoralis, vbi nunc Grauelinga, Neoportus, Ostenda,
& alia loca Brugas vsque, partim Morinensi, partim Turnacensi
Episcopatibus subdita ante nouorum erectionem. Indefesso Victri-
cij labore ostensum quoque est, futile ac vanum omnino fuisse Ethni-
corum vaticinium, qui maleuolam, inuidamque mentem leuaturi, ob
fidei Christi incrementa, stultè commenti sunt Christianam religio-
stem 365. annos mininè excessuram, vt habet idem S. August. lib.
18. de Ciuitate Dei cap. 54.

S. VIVENT:
IX. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 390.

Seuerus X. Archiepiscopus. B. Martini celebris memoria per Pro-
uinciam Remens.

CAPUT XXXII.

Seuerus è Presbytero Veromandensis Ecclesiæ, si Demochari cre-
 datur, electus Remensis Archiepiscopus, paucos admodum rexit
 annos, nec sciri potest quando cœperit, vel desierit. Hoc vnum
 de eo legitur quòd quiescat in Ecclesia Sancti Agricolæ, absumptus
 15. Januarij, quamuis sepulturæ locus, vt & prædecessorum, ob
 frequentes eiùsdem Ecclesiæ à fundamentis reparationes, hæcenus
 manserit incognitus.

397:

Maximo tyrannicè post Gratiati necem Gallias occupante, Bea-
 tus Martinus, Remensis Prouinciæ Vrbes, & oppida peragrauit, ve-
 nitque Treuerim, Maximum ibi agentem rogaturus, vt à sanguine eo-
 rum, qui Prisciliano Hæretico adhæferant, abstineretur; satis, super-
 que dictitans quòd Episcopali sententiâ Hæretici iudicati. Probabile
 est Sanctissimum Præsulatum transeundo, aliquot caritatis officia populis
 exhibuisse, cum statim post ipsius excessum, cultus sit ab ijs, ac binæ Re-
 mis erectæ Ecclesiæ, ipsique velut Patrono dicatæ ante Præsulatum San-
 cti Remigij: imò, Annales Morinenses referunt, cum apud Bononiam,
 & Teruannam duo fana Deum Martem suspicerent, vt primarijs Ciui-
 tatibus, velut Remis, tunc in more positum vidimus, & mordicus
 à Romanis horum integritati consultum esset, quòd antiquorum de-
 lubrorum euerfione, Ciuitatum splendori non parum detraheretur,
 beatum Victricium Morinorum Apostolum dedisse operam, vt illa verò
 Numini cederent, & ancillarentur, Martinumque, cuius miraculis
 tota Gallia personabat, Tutelarem post Deum agnoscerent. Hinc S.
 Martini celebris memoria per Remensem Prouinciam statim ab ipsius

Gregr. Tu-
ron. lib. 1:
num. 43.

SEVERVS X.
 ARCHIEPI-
 SCOPVS.
 An. 398.

obitu, (quem quidam ad annum 397. alij verò ad 399. vel 400. remittunt) faulstè viguit, præsertim in Prouincia Remensi, per quam sæpius, Treuiros pergens, iter habuerat, cùm ex quodam MS codice habeamus B. Oriculum (qui per id tempus vixit in vico Sinduno) Ecclesiam sub inuocatione Principis Apostolorum, ac Martini condidisse.

Nec id mirum; cùm vndis Baptismi salutaribus elutum hunc Christo adjunxerit Belgica nostra secunda, quem mundo peperit Pannoniæ superioris Sabaria, Catechumenum aluit Italia, & Antistitem parem Apostolis habere meruit Prouincia Lugdunensis tertia.

*GALLICANÆ ECCLESIAE LUGUBRIS STATUS
 sub Arcadio & Honorio Imperatoribus, cùm sedi Remensi, post
 Seuerum, Beatus Nicasius suffectus est.*

TOt, tantisque Gallia sub finem quarti sæculi, & sequentis initium concussa est, & attrita miserijs, vt post breuem felicitatis moram, mirari quisquam satis non possit Dei præpotentis consilia pro arbitrato populis tranquillitatem, aut bella largientis. Æternæ siquidem memoriæ Constantinus ad liberandum orbem à tyrannicis immoderationibus Dei prouidentia natus, persecutionum squallore deterso, securæ libertatis munera reddiderat, nusquam vt videbatur finiendæ, cùm, eo ad Superos translato, tanta miseriarum labe sub filijs, ac nepotibus Gallicis incubuit terris, quanta vix vnquam legitur accidisse.

Et vt ab Idololatriæ reliquijs necdum penitus extinctæ abstineam (adhuc enim morientia palpitabant membra) incredibile dictu est quot hæresibus Ecclesia conspurcata, quàm varij ac flebiles Cæsarum casus, quot Tyrannicis Alpes aduersus legitimam auctoritatem emerferint, eo præsertim tempore, quo Romano ad exitum vergente Imperio, gentes hæctenus incognitæ perfractis Imperij limitibus Gallias pertentant. Quibus vt occurreretur, conscripti Milites, ac in Belgium missi, vnde ex horum commercio corrupti Gallorum mores, ceruicositas erecta, bellorumque assiduitate, seu rerum abundantia (vt vult Saluianus lib. 6. & 7. de prouidentia) Dei ac religionis contemptus inter eos sensum irrepsit, quem Cælites vindicaturi, Gallias Wandalis diripiendas permittunt Imperatoribus Arcadio, & Honorio.

Hos mox secuta est ingens Hunnorum colluies sub Attila, nec vsquam ærumnarum finis, donec stabilito Francorum Imperio, Galli captiuitatis iuga, fatigatis, ac nimium oppressis ceruicibus, excuterent. Inde verò factum credimus, quod ex S. Paulino aduertit Gregor. Turonensis lib. 2. cap. 13. vt per calamitosa hæc tempora cælesti dispensatione

*Tunc quasi
 conjuratione
 totius mundi
 cõcussis par-
 tibus orbis,
 vndiq; bellũ
 exiit, Tre-
 bell. Pollio.
 Idem Ammi
 Marcell. l.
 25. 26.*

dispensatione viri sanctitate, ac doctrinâ illustres, putâ Victorius Rotomag. Exuperius Tolofanus, Diogenes Atrebatensis, Firminus Ambian. & alij ad Episcopatus per Gallias assumpti fuerint, quò plebs fidelis his oppressa malis, caritatis solatio recreata, ad salutis anchoram impensius recurreret. Hos inter meritò eluxit B. Martyr Nicasius commissæ sibi Ecclesiæ lux & columen, qui, Vandalis Remorum urbem obsidentibus, Gregem non deseruit, sed veri Pastoris functus munere, eum ad sublimioris vitæ pascua feliciter deducens, æternum sibi nomen comparavit.

SEVERVS X.
ARCHIEP.
An. 400.

*****

B. Nicasius XI. Remensis Archiepiscopus, sua sedis Basilicam dicat Virgini Deipara, prædicit urbis, totiusque Provincia excidium ob sædos Christianorum mores, concio eiusdem ad Barbaros, & Martyrium.

CAPUT XXXIII.

DE exordio præfulatus Beati Nicasij, qui vndecimus Remensis Ecclesiæ gubernaculum tenuit, nihil à veteribus proditum reperio, quod lucem sceneret; vnde tanti viri natales, iuuenta, gradus ad Clericatum, & anni Pontificatus hætenus latent incogniti. Idem planè Gestorum ipsius Concinnatoribus accidisse reor, quod eiusdem æui Historicis, quibus Imperij res accuratè persequi sola cura fuit; illi siquidem, posthabitis Nicasij primordijs, de Barbarorum in Gallias irruptione, de urbium casu, regionumque deprædatione, & de collapsa per id temporis Ecclesiastica disciplina amplissimè disserunt, quò forsan, veluti ex opposito, tanti Martyris virtus, animi magnitudo, pietas, & constantia, velut radij Solis inter mundi nebulas, clariùs enitescant.

Frodoardus, cui vetustiores Membranzæ notæ fuerunt, insignem hunc Pontificem creditæ sibi Ecclesiæ non modò exornatorem (dùm vrbs, & Dioecesis placidissimâ pace fruerentur) sed & eiusdem, bellis ingruentibus, Rectorem validissimum extitisse refert; hoc, Vandalis Gallias vastantibus, infra patebit: de ornatu clarum est prædicti auctoris testimonium; *Fertur enim (inquit) sua sedis Basilicam, quæ priùs fuit in Ecclesia qua dicitur ad Apostolos, in honore Virginis Deipara divinâ reuelatione fundasse, quam proprio quoque sanguine consecrauit.* De Nicasio illustrius nihil dici potuit, neq; ad pietatis eius commendationem excellentius; quod cùm ante Ephesinum, & Chalcedonense Concilia, vbi Nestorio Maternitatis hosti anathema proclamatum, ab eo præstitum sit, & eodem ferè anno, quo in Africa Nominatissimæ Cœlestis Deæ, quæ perperam sibi Reginzæ cœli titulum arrogauerat, fanum funditus euersum est,

*Delubrum
Marris Deo-
rum euersum
est an. 399.
Culms B.
Maria an-
tms an. 431.
quo Nestor.
condem.*

S. NICASIVS
XI. ARCHI
EPISCOPVS.
An. 400.

*Sic Alta
Martyrum
Thyrſi, & ſo-
ciorum refe-
runt Capito-
lium Tremi-
ris mutatum
fuiſſe in Ec-
cleſiam.*

est, pariter hunc Conciliorum decisiones de cultu Virginis propagandæ feliciter anteuertisse, ac eundem claro, & propemodum singulari exemplo per Gallias propagasse.

Addit idem auctor Basilicam, Diuæ Virgini sacram, in vrbs Arce à Nicasio fuisse collocatam, quod notatu dignum est, sic enim eadem vrbs, quæ Durocortum dicebatur à Turre, ex quo hæc in Virginis ædem conuersa est, quæ *Turris David* appellatur, longè potentiori firmari cœpit propugnaculo, fidâ ipsius custodiâ & præsidio.

Præter hæc, Nicasium eximij Concionatoris partes expleuisse, gesta ipsius referunt, id enim, hoc tempore, & effrænata morum licentia, & Hæreseos virus yndique pullulans omnino postulabat: vnde acres non modò hic ad virtutem stimulos Diocesanis subijcere sedulo nitebatur, sed ad inferenda horum animis fidei Christianæ documenta impensè laborabat, nè Schismatis labes (Arianismi præsertim) eos inuaderet pro quo radicitus extirpando, vel longiùs à Diocesi eliminando, multum operæ contulisse tradit S. Oriculi Biographus.

Idem Beatissimus Antistes Angelicâ præmonitione instructus, futuram longè ante dicitur præsciſſe Gallorum internecionem, ob fœdos Christianorum mores, & noxiæ prosperitatis securitatem, ob concupiscentiæ vitia, fordes, ingluuiem, ac religionis contemptum: hinc fit, vt cum salutis aliorum, suorum præsertim, studio æstualet, totus fuerit in vitijs redarguendis, quò diuinæ animaduersionis gladium ab eorum ceruicibus procul auerteret. Portabat caritatis humeris anxius peccatorum crediti sibi Gregis pondus, mori paratus pro omnibus, vt salui saltem fierent in die furoris Domini: hanc igitur pro sceleribus paratam Dei vindictam, nè ad animam perueniret, humilitatis spiritu, & contrito corde placaturus, ad exprimendas è peccatorum vomitibus criminum fordes sedulus vacabat, indefessis studijs ad pœnitentiam populum prouocans, vt quem incauta prosperitas ad offensionis impulerat foueam, hunc patienter suscepta calamitas ad purgationis gratiam, & salutis portum induceret.

Sub huius tempestatis turbinem (ait Frodoardus) renitebant in Gallijs Beatiff. Aurelianensis Episcopus Anianus, Sanctus quoque Lupus Tricassinus, Beatus Seruatius Tungrensis Antistites, & alij qui hanc à Gallorum ceruicibus cum B. Nicasio, Dei indignationem, suis precibus amoliri conabantur, si forsan prioris vitæ pertæsi, ad pœnitentiam, & verum Dei cultum haud perfunctoriè recurrerent; At, ijs verba salutis spernentibus ob gulæ illecebras, & mentem in vitijs obduratam, en subito Vandalorum gens Dei offensionis iram in diuersas vindictura Prouincias commota, accelerat, subuersisque oppidis & Ciuitatibus obujs, ac vniuersâ regione depopulatâ, vrbem Remorum obsidet, aliud nihil præter sanguinem spirans, eorum præsertim, quos Deorum suorum inimicos, ac proprijs moribus contrarios arbitrabatur. Hoc in discrimine insignis Præsul Nicasius cum suis vi-
uere,

S. NICASIVS
XI. ARCHIEPISCOPVS.
An. 406.

uere, ac mori constanter instituit, ne fugiendo, Christi videretur deferere ministerium; Magis enim metuebat ne lapides viui extinguerentur, quàm si lapides, & ædificia in rogos, & fauillas abirent. Vrbs interim obsidione, & oppugnationibus premebatur, cùm fatigati Ciuēs excubijs; labore, & inediâ, furentibus vndique Barbaris, ac machinis fortiter Urbem concutientibus, ad Sanctum Nicasum in oratione prostratum accurrunt, solatium ab eo, velut Filij à Patre, requirentes: interrogant quid vtilius faciendum decernat, aut Gentium deditioe pati seruitutem, aut vsque ad mortem viriliter pro salute Urbis dimicare. Beatus Nicasius qui Ciuitatem Remorum subuertendam diuinitus acceperat, vehementer eos cohortatur in vera fidei confessione fideliter persistere, tempus adesse non pugnandi armis visibilibus, sed probis moribus, non corporalium fiducia virium, sed spiritali exercitatione virtutum; hanc supernam docens iusto Dei iudicio Peccantium sceleribus excitatam indignationem, quam si patienter vt filij pietatis, & ad flagella parati fusciperent, promissa Regni cœlestis præmia essent percepturi.

Aderat germana soror Nicasij Eutropia; plebem pariter verbis, & exemplo ad Martyrij certamen prouocans, cùm adueniente irruptionis die, Urbem præsidio destitutam inuadunt, & expugnant Barbari. B. Nicasius, comperto hostium fragore, Sancti Spiritus virtute subnixus, almâ comitante Sorore, cum hymnis, & canticis spiritalibus, ad ostium Basilicæ Sanctæ Virginis, quam in vrbs Arce fundauerat, stolâ indutus, peractis Missarum solemnitatibus fidenter occurrit, statimque, vt ferratas acies instare conspexit, indicto manu silentio, sic fatur. *O victricia arma, & utinam in Christo! ô nobis diuinis ministra fortitudo! quare contra naturam humana conditionis, victoriam dignitatis vestræ in rabiem conuertitis? Nam veri iuris titulus quondam Nobilium bellatorum merito inscriptus erat, parcere humilibus, & debellare superbos. Et ecce plebs Christiana, humilis, & deuota Deo suo, vestris in conspectibus prostrata; remissionem peccatorum, in isto regenerationis suæ loco, ad mortem vsque obediens expectat, dum tempus acceptabile, diesque salutis adhuc fulget: Pœnitenti & vos pro sceleribus vestris, Deum verum agnoscetes, cuius indignatione filios miserationis eius corripientes, vitam cum sanguine quotidie immolatis, nè forte indignatio ipsa, quæ fit filijs ad correptionem & salutem, vobis fiat stipendium carceris damnationis; quòd si verbum veritatis respicitis, & trucidare Oves meas perseuerante impietate queritis, me primum pro ipsis victimam, in holocaustum sumentes Diuinæ Majestati libate. Vt pariter digni promissionum cœlestium beatitudine quanto citius mereamur inueniri.*

Hac oratio
ad Barbaros
ex MS codice
decerpta
apud Frodoardū desideratur.

Vix finierat, cum inter gladios persequentium, adjunctâ sibi indiuiduâ Comite Eutropiâ positus, vim tyrannicam Præsul expertus est. In eum siquidem ad limen Ecclesiæ humiliter Prostratum, Dauidicam

P

hanc

112 METROPOLIS REMENSIS

S. NICASIVS
XI. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 406.

hanc Hymnodiam piè ac reuerenter canentem *Adhasit pavimento ani-
ma mea*, trux miles confestim stricto mucrone iussus irruit; nec tamen
insequente gladio cervicem cæsi, verbum pietatis ab ore defecit, sed
capite in terram cadente, immortalitatis (vt traditur) sententiam pro-
secutus est dicens *viuifica me secundum verbum tuum*. Adhuc locus, vbi
inclutus Martyr occubuit, visitur in rraui Majoris Ecclesiæ, à pau-
imento paululum in quadrum erectus, cui lapis rotundus, instar mo-
læ, superpositus est, clatrísque ligneis cingitur ob fusi sanguinis reue-
rentiam, lapidi orbiculato sequentes verius exarati leguntur veteri
charactere.

*Forma fit exempli, Nicasius hostia Christi,
A cuneo tristi, mactatus ad ostia templi,
Factâ cade gregis, Pastorem plebs pia, toto
Ad summi. voto, comitatur pascua Regis.*

Beata soror Eutropia sentiens se velut Ethnicorum cupidini refer-
uatam, quòd eorum ferocitas esset circa se nonnihil mitigata, su-
per Fratris interfectorem, ausu plúsqvam fœminæ insiliens, oculos
ipsum digitis proditur eruisse; At mox à circumstantibus ferro iugu-
lata, Victoriæ palmam, cum germano Christi Pontifice, cæterisque
triumphatoribus meruit adipisci: fuere siquidem nonnulli tam ex Cle-
ro, quàm ex Laicali statu huius constantiæ Comites, inter quos Flo-
rentius Diaconus, & Jocundus clarissimi habentur, quorum capita
seruantur adhuc in Matrice Ecclesia retro majus altare.

Expletâ cæde, Barbaros de constantia Virginis, & de profani spi-
culatoris subitanèa multatione stupefactos, subitus horror inuasit,
horrendo reboante Basilicâ sonitu, quasi cœlestis exercitus patratæ
cædis vindex adesset; Vnde relictis spolijs, per diuersa fugiunt, di-
uinam metuentes vltionem: diu Ciuitate manente solitariâ, Ciuium
pars maxima, qui ad montes, & siluas fugerant, noctu à longè pro-
micantes ex ea, ac sese attollentes radios cernere, alij dulces Ange-
lorum cantus audire, qui vacuâ vrbe Sanctorum corporum custodes
remanerant. Vnde cœlestis Victoriæ reuelatione confortati, ad ea
sepelienda lætanter redeunt, & inestimabilis odore suauitatis recrea-
ti, quæ ex corporibus efflabat, congruis circa Ciuitatem locis vene-
ranter recondunt.

Beatissimi verò Nicasij Præfulis, ac Sororis eius Sacratissima, in
Cœmeterio S. Agricolæ, longè scilicet ante fundato, collocant mem-
bra, vt appareat Diuini Numinis instinctu ad celebritatis ipsius digni-
tatem magis, quàm ad Iouini Christianissimi Conditoris ipsius se-
pulturam fuisse præparatum: Plurimis siquidem miraculis coruscantibus,
prædicta Ecclesia Nicasij nomen, veteri relicto, sensim induit,
ac in ea B. Remigius morandi traditur habuisse consuetudinem,
quatenus Sanctorum Martyrum meritis, vt erat spiritu semper,

per, ita proximus redderetur, & corpore. Extabat adhuc tempore Frodoardi ædicula secus altare, vbi Deo beatissimæ speculationis hostias, à turbis remotus, piè consueuerat immolare, istucque degebat diuinis intentus officijs, cum audito incendij vrbis nuncio, ad illud extinguendum citò properans, Sanctorum fultus auxilio, lapidibus Ecclesiæ graduum deinceps expressa reliquit vestigia: in diuinę opis seu etiam patra-
ti miraculi memoriam, lapides aliquot, quibus impressa mansere vestigia, visuntur hodięque affixi iuxta valuas Ecclesiarum S. Remigij, S. Petri veteris, & Templi, seu Equitum S. Joannis Hierosolymitani.

S. NICASIVS
XI. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 406.

Cum ad prædictam Ecclesiam suppetias petituri Ciues frequentius conuolarent, prodentibus miraculis, Corpora SS. Nicasij, ac Sororis Eutropiæ exhumata sunt, quo tempore incertum. Et quidem Beatissimi Præfulis pars cuidam Turnacensi Episcopo, qui forsan præsens aderat, tradita est, vt scribit Frodoardus cap. 7. quam Turnacum pertulit, vbi tantis refulsit miraculis, vt etiam tñm, non per Diocesim modò, sed per totam Flandriam celebri Festo colatur eius memoria, Altera verò, simul cum corpore Sanctæ Eutropiæ, sub Fulcone Archiepiscopo (quod Ecclesia esset extra vrbis pomœrium) ad Matricem Ecclesiam delata est, & reposita retro majus Altare. Horum adhuc cernitur sepulchri locus in nauis, seu pronao Ecclesiæ S. Nicasij, tumulo lapideo coopertus, cui innituntur quatuor columnæ, quæ arcam marmoream sustentant, vbi aliquot sociorum Beati Nicasij pignora olim recondita fuisse creduntur. Ad oram tumuli hæc leguntur Gallico idiomate. *Cy est le lieu, & la place, où que Monsieur S. Nicaise jadis Archeuesque de Reims, & Madame Sainte Eutrope sa sœur furent inhumés, apres que furent Martyr pour la loy Chrestienne.*

P 2

Arca

S-NICASIVS
XI. ARCHI
EPISCOPVS
An. 406.

Arca columnis innixa septem pedum longitudinis est, & duorum latitudinis: in facie, quæ dextrum latus Ecclesiæ respicit, insculpta visitur in albo marmore boni Pastoris effigies, cui adsunt ex Apotolorum cœtu hinc inde duo Proceres, ad dextram David cum fistula, & Goliath Clypeo tectus, post, Ezechiel volumen cœlesti manu sibi porrectum recipiens, ad lævam, Job trunco, vel stercore insidens, quem Amici ipsum visitaturi conueniunt: in lignea coronide, quæ operimentum sustinet, olim hi versus legebantur, vt nunc etiam in capsâ argentea super majus Altare, vnde videntur transcripti.

*Te canit ordo Christi sacer Propheticus iste,
Lucet ut eloquio, nitet hic radiante metallo,
Significatiuis promens sacra dogmata verbis
Cæcus Apostolicus, doctrinæ luce coruscus.*

Remos sub Geruasio Præsule è Solo Turnacensi, diuinitus (vt creditur) relatas fuisse BB. Martyrum Nicasij & Eutropiæ reliquias alibi dicemus, cuius Relationis dies (hoc nomine distincta à Natali, & à Translatione mensis Julij insignioribus festis) 27. Septembris; Festo de duplici, celebratur, vt & alia, licet minùs celebris, Relatio, quæ incidit in mensem Februarium, & sic patet quadruplici festo quotannis, in propria Ecclesia cultum Nicasium.

~~~~~

*An sub Hunnis, Attilâ Rege, vel sub Vandalis urbs Remorum
obsessa, præsulque Nicasius interfectus.*

C A P U T XXXIV.

GRauis inter Auctores dudum emerfit discordia de tempore Remorum excidij, & interitus Beati Nicasij, ac sociorum, ob quædam Frodoardi iuboscure verba, quæ dubitandi materiam suppeditant. Quidam, nec inferioris notæ, inter quos elucent Sigebertus, Albericus, B. Antoninus, Meyerus, Cenalis, Molanus, & alij, scribunt prædictam Galliarum vastitatem contigisse sub Attila, qui collecto quingentorum millium hominum exercitu, in Gallias erupit an. 451. Marciano Aug. & Adelphio Consulibus secundum aliquos, vel 453. horum rationes breuiter perstringam, nè in re satis superque discussa, longiùs immorer.

Prima est, quòd Hunnorum persecutio longè celebrior sit in historia, quàm Vandalorum: hanc Gregorius Turonensis vix tetigit, cum Hunnorum è contrario distinctè referat lib. 2. cap. 6. & 7. Ducis copiosissimi exercitus nomen, & Patriam, urbium euerfiones, incendia, terrorem quoque quem toti Orbi incussit: quin & Sidonius in Panegyrico ad Majorianum, iter à Pannonia in Belgium describit his verbis.

Et

*Et iam terrificis diffuderat Attila turmis
In campos se Belga tuos &c.*

S. NICASIVS
XI. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 406.

Vnde tranfacto Rheño, captis, direptisque insignioribus primæ Belgicæ urbibus, Metensi, Treuirensi, Tungrensi, idem Attila Secundam ingressus, quam Sequana separat à Lugdunensi, Trecentem obsedit, cui Beati Lupi precibus, Nicasij Præsulis coætanei, ex Frodoardo, nihil damni intulit iuxta sequens distichum.

*Dùm bella cuncta perderent,
Orando Trecentem munit.*

Secunda ratio ex defectu Chronologiæ deducitur, quæ frequentius deest in MSS codicibus; Nam in ijs, licet habeatur Moguntium, Vangiones, Remosque deletos Vandalicâ in Gallijs persecutione, id eos nihil moratur, cum Frodoardus de Sancto Oriculo, verba faciens lib. 1. cap. 8. Vandalos cum Hunnis confundat, videamúsque hos omnes, qui ex Alamannia in Gallias proruperunt ab anno 406. vsque ad Francos, pro Vandalis apud Scriptores haberi, ob parem inter eos, in deustando affinitatem: vnde fit vt, eâ ratione quâ Comitatus Flandrici incolæ adhuc Burgundiones vocantur, quamvis à Ducatu Burgundiæ procul absint, ob aspera bella, quæ olim exarserunt inter Francos, & Burgundiæ Duces, sic & Vandali promiscuè sumantur pro Hunnis à quibusdam, qui temporis nullâ habitâ ratione, B. Nicasij Martyrium assignant ann. 453. sub Attila, quamvis hic in Gallias potterius irruerit, quos secutus est Auctor inscriptionis incisæ lapidi principis Altaris Ecclesiæ B. Nicasij.

Tertia nititur in hoc, quòd SS. Lupus Trecentis, & Anianus Aurelianensis Episcopi à Frodoardo æquales aut Synchroni ponantur, qui Vandalorum persecutionem videre non potuerunt, vt ex horum Pontificatus Epochâ cuilibet patebit, Lupus enim Trecentis electus dicitur ann. 427. S. Anianus Obijt 453. biennio post Attilam (vt quidam volunt) in campis Catalaunicis profligatum. De Seruatio Tungrensi velut coætaneo, cum alijs ab eodem Auctore numero, postea dicitur.

His addi potest Barbaros, qui Nicasio necem intulerunt, ab eodem Frodoardo Paganos, seu falsorum Deorum cultores nominari, quod de Vandalis dici non potest Baptismo Christi initiatis, licet tunc in Arianismum turpiter deflexissent, at hoc nullius est momenti; in illa enim innumerabilium, ac ferocissimarum Gentium colluue, quæ Remos obsederunt, nè Pannonij quidem, hoc est Hunni defuere ex Hieronymo; hi enim victo & interfecto Valente Augusto, Pannoniam annis L. tenuerunt, ex eâque, vt Jordanes scribit, ab Romanis, adiutoribus Gothis, sunt pulsi.

Tandem Beatæ Genoucfæ Biographus tradit inclytam haric Adolescentulam

S. NICASIVS
XI. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 406.

lescentulam, consecratam à Villico Episcopo Carnotensi, adhuc vi-
uente Nicasio, qui sub Hunnorum tyrannide Martyrio coronatus est,
Præsule Durocortori, id est Remorum; at in codicibus MSS Eccle-
siæ Remensis, eiúsmodi circumstantia, non legitur, nec si legeretur,
vt fit in Gestis B. Germani à Constantio Lugdunensi editis, quic-
quam euinceret, cum ingens illa gentium multitudo, quæ tunc in
Gallias irruerat; nunc Vandali, nunc Hunni à Scriptoribus no-
minantur. Adde quod ex Aimoino colligimus Genouefam, non à
Villico Carnotensi, sed à Sancto Germano Antifiodorensi conse-
cratam.

Lib. 1. c. 24.

Hæc igitur prima opinio, quæ medijs æui Auctorum fuit, explo-
ditur à recentioribus, qui E. C. Baronium secuti, tradunt B. Nicasium
occubuisse, vrbemque Remorum captam anno 406. pridie Calend.
Januarij, cum Vandali, Rege Gunderico Godigifeli filio, Sarmatæ,
Alani, Gepides, transito Rheno, Arcadio septimum, & Theodosio
septimum Consulibus, Gallias sunt ingressi, cui sententiæ maximam
lucem adfert quod in fine capituli sexti citatur à Frodoardo ex Epi-
stola S. Hieronymi ad Ageruchiam, vel Agerochiam, quam Baro-
nius scriptam docet ann. 407. alij 408. vbi Sanctus Dòctor sic lo-
quitur.

*Præsentium miseriarum pauca percurram, quòd rari huc usque resi-
demus non nosri meriti, sed Domini misericordia est, innumerabiles, &
ferocissima nationes vniuersas Gallias occuparunt, quicquid inter Alpes
& Pyrenaum est, quod Oceano, & Rheno includitur, Quadus, Vandalus,
Sarmata, Alani, Gepides, Heruli, Saxones, Burgundiones, Alaman-
ni, & O lugenda Respublica! Hostes Pannonij vastarunt. Etenim Assur
venit cum illis. Moguntiacum Nobilis quondam Ciuitas capta, atque
subuersa est, & in Ecclesia multa millia hominum trucidata: Vangio-
nes longâ obsidione deleti, Remorum Vrbs præpotens, Ambiani, Acre-
bata, extremique hominum Morini, Turnacus &c. Hæc Hierony-
mus; quæ de obsidione Remorum, vicinarumque vrbium Gallia
Belgica, Recentiores interpretantur.*

Aduertendum tamen ex MSS Codicibus, prædictam Remorum vr-
bem, quam Hieronymus præpotentem nominat, obsessam quidem
fuisse à Barbaris, & captam, non excisam aut direptam, vt de Aure-
lianensi sub Hunnis B. Aniani precibus seruata, loquitur Sidonius
Apollin. lib. 8. epist. 15. Et eò facilius ab ijs expugnatam, quod major
pars Ciuium, hostium numero territa, ad densissimas siluas, & mon-
tium munitiones profugisset, relictis in vrbe paucissimis, quos Ni-
casius deferere pietatis causâ noluit; Nam insperato terrore perculsi
Barbari, quasi propinquum hostem haberent, extra portas statim pro-
rumpunt, diffugiuntque.

Quòd verò prædicto tempore contigerit Remorum obsessio, ac
Nicasij Martyrium, non autem sub Hunnis, vt Sigebertus notat

ex

ex vulgaribus, vt verisimile est Francorum Annalibus, seu verius ex corrupta traditione ab mediæ, & vltimæ ætatis Auctoribus, probari posset primùm ex Frodoardo, qui inter Nicasium, & Remigium quatuor Archiepiscopos sedisse refert, de quibus cap. 9. At cum B. Remigius obierit an. 530. iuxta veriorem epocham, Episcopatus sui an. 74. ætatis verò 96. sequitur eum factum fuisse Episcopum an. 456. Et sic pro quatuor intermedijs Archiepiscopis, restarent tantùm anni tres quod est incredibile.

S. NICASIVS
XI. ARCHIEPISCOPVS.
An. 406.

Saluianus, qui vixit an. 528. Vandalorum meminit, miseriarumque quas Belgicæ vrbes passæ sunt lib. 7. de gubernat. Dei, *Excitata est (inquit) in perniciem nostram, ac dedecus gens ignauissima, quæ de loco in locum pergens, vniuersa vastaret: ac primùm de Solo patrio effusa est in Germaniam primam, post cuius exitium, arsit regio Belgarum &c.*

Hincmarus quoque Epistolâ ad Episcopos Prouinciæ Remensis cap. 13. vbi hanc proponens quæstionem, an tempore persecutionis Pastori liceat gregem deferere, concludit id non licere, si periculum immineat animarum, exemplo beati Nicasij, *Sic fecit, inquit, S. Nicasius Remorum Episcopus, qui tempore Vandalorum, in persecutione generali, suam non deseruit Civitatem, & intra parietes Ecclesiæ Martyriõ meruit honorari, sic eodem tempore Sanctus Anianus, sicut in sacris Historijs legitur, sic Sanctus Lupus &c.*

Nec cum veritate stat Vandalorum, & Hunnorum persecutionem apud Auctores semper fuisse confusam; Ab his enim sæpius Vandalali diuinguntur ob longam temporis moram, quæ vnâ ab alia sufficienter discriminat: Prosper Aquitanicus refert pridie Kal. Ianuarias Arcadio VI. & Anicio Probo Consul. Vandalos & Alanos trajecto Rheno Gallias ingressos. Idem pariter Cassiodorus, Victor, Orosius, & Gregor. Turon. lib. 2. cap. 2. hos præterea disertè indicat Ebonis Epistola, vel quisquis huius est Auctor, ad Balduinum Ferrum: Breuiaria, Hymni, Antiphonæ, vnde & die festo S. Nicasij adhuc Remis canitur:

*Iniqua gens Vandalica
Summi furoris viribus,
Ovile Christi concurrit,
Caputque cadit Præsulis.*

Addi etiam potest inter prædictos vitæ, ac morum Sanctitate præstantes viròs, qui suis precibus hanc vastationem auertere conabantur, Beatum Seruatium Tungrensem recenseri, qui sub Attila vixisse non potuit, cum præsens ipse Concilij Agrippinensi, & Sardicensi adfuerit ann. 346. & 347. alioquin plusquam centum annis Episcopio præfuisset, quod æquè incredibile est, ac Sigeberti commentum, qui presentis cum annis vixisse scribit: Vnde Baronius censet Legationem,

*In notis ad
Martyrol. 13.
May.*

S. NICASIVS
XI. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 406.

In præfatio-
ne lib. 2. re-
rum Fran-
cicarum.

nem, quâ functus est, B. Seruatius ad Limina Apostolorum, de qua Gregor. Turon. lib. 2. cap. 5. referendam esse, non ad tempora Attilæ Regis, sed ad atrocissimas clades, quibus tota ferè Gallia à Vandalis est deuastata. Quod nihilominus absque Parachronismo dici non potest, cum B. Seruatius finem viuendi fecerit sub Constantio Imperatore an. 360. Quare sapienter, & appositè monet Hadrianus Valerius inter Francicæ Historiæ scriptores facilè Princeps & Coryphæus, Criticorum incuriâ duos Seruatiōs in vnum coaluisse, quos necessariō distinguere Chronologia iubet, cum prior Agrippinensi synodo interfuerit, & centum annis à posteriori Seruatiō, seu Azauatiō, (vt loquitur) discrepet, quem Deum obsecrasse, vt à Ciuitate Tungrorum, totâque Galliâ Hunnos sæuos, & immanes simulacrorum cultores auerteret, scribit Greg. Turonensis: & sic arbitror Frodoardum, qui Nicasij coætaneos facit Lupum, Seruatium, & Anianum, horum secutum esse opinionem, qui volunt Nicasium sub Attila occubuisse, vel per hæc verba cap. vj. *Sub huius tempestatis turbinem, Vandalicam persecutionem cum Hunnica confudisse, vel certè temporis rationem, quo quisque vixerit, cum Hincmaro Epist. citatâ, non habuisse.*

Lupum, qui in Autographis desideratur, supplicuit idem Auctor ex prædicta Hincmari Epistola ad Episcopos Prouinciæ Remensis: potuit tamen hic Vandalorum persecutionem vidisse, si 52. annis Episcopatu Tricassino præfuit vt refert Massonius, Sanctus quoque Anianus à Sidonio laudatus epist. 15. lib. 8. vtrique persecutioni interesse potuit, si verum est obiisse ann. 453. cum S. Euurtius, qui eum præcessit in Episcopatu migrasse dicatur ann. 385. de his forsan promiscuè Frodoardus locutus est, quamuis Coætanei non sint, quòd horum quisque suorum temporum calamitates desseuerint.

Eiusdem auctoritatis est, quod profert Albericus de Sancto Alpino Catalaunensi, quem à Nicasio consecratum fuisse asserit ann. 446. cum id sine vade proferat, & ex errore forsan Librariorum, cum euidenter ponendum sit ann. 406.

Tandem Vita MS Sancti Oriculi apud vicum Sindunum, cum duabus sororibus per id tempus Martyrio coronati, ab Auctore qui ante septingentos vixit annos exarata, habet prædictum Oriculum Beati Nicasij Discipulum fuisse, ac cæsum à Vandalis, vbi & horum patria, mores, ferocitas, ac iter per quod in Gallias, Arcadio & Honorio Imperatoribus ingressi sunt copiosè referuntur, sine temporis Epocha, quæ ex superioribus tamen circumstantijs facilè potest suppleri.

Vandali,

S. NICASIVS
 XI. ARCHIEPISCOPVS.
An. 407.

Vandali, relicto Durocorto, per Diœcesim grassantur; Oriculum, & Sorores eius apud vicum Sindunum mactant. Laudunum ab his non capitur, Treuiros Franci diripiunt, & incendunt.

CAPUT XXXV.

Quas deinde clades Vandalorum incursionibus, capto Durocorto, Belgica nostra passa sit, præter hæc quæ Hieronymus tradit Epistolâ ad Agerochiam, plerâque alia Metaphrastes, Baldricus, & Surius ex Geltis Martyrum hausta referunt, quæ saltem hîc obiter attingemus; ea imprimis, quæ in Beati Oriculi Actis habentur expressa, vbi vetus eorum Auctor, à quo plura Frodoardus decerpit, Vandalos narrat per Vrbes, & Castella Remensis Diœceseos impunè vagantes tyrannidem exercuisse, vicumque Sindunum in Dulcomensi pago ingressos, *Oriculum Dei* feruum in Ecclesia diuinis meditationibus defixum, & ad aram humiliter prostratum, vbi purum cordis sacrificium offerre consueuerat, reperisse, quem foras violenter tractum, & in vicinum montem, cum duabus Sororibus *Oricola*, & *Basilica* virtutum eiúsdem æmulis perductum, velut Deo dicatas hostias mactant, Christoque triumphali, ac tergemino conjungunt Martyrio.

Dubitat Metaphr. an S. Oriculus presbyter fuerit, Frod. & Martyrol. 18. Nomb. nihil definiunt.

Addit idem Auctor Oriculum (postquam decollatus est) caput suum in quodam fonte lauasse, quo cruoris guttas abstergeret, eoque signum Crucis, quod adhuc manifestè apparere dicitur, in petra digito figurasse, tum proprium manibus caput ferentem, sepulchrum, quod sibi condiderat, expetisse; Adhuc flix integer permanet (inquit codex Remigianus) & in signo, seu figura Crucis rubeus Sanguis apparet, quod Frodoardi verbis consonat: at bellis pro religione, præterito sæculo, sæuientibus, Heterodoxus quidam hunc minutatim confregit, honori Martyris inuidens in rei memoriam religiosè ab incolis delato. Tam Oriculi, quàm Sororum corpora vno dudum sarcophago recondita, tempore Seulphi Archiepiscopi extracta feruntur è terra, humo prius sponte patefactâ, & loculo, in quo jacebant, vltro sursum mirabiliter eleuato, ac in eodem simul (vt prius) capulo reposita. At anno circiter 1060. vt habet idem codex MS, cum Abbas Herimarus Oriculi, Sororumque tumulum decentiùs ornare vellet, horumque Reliquias in diuersis tribus arculis separatim condere, res aliter successit ac disposuerat; ossa siquidem Sororum, ad ossa Fratris nullo tangente redierunt, & familiari amplexu in vnum sese conjunxerunt.

Veteres item tradunt Membranæ, Beatum Aderium in eadem Diœcesi

408.

Q

S. NICASIVS
XI. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 408.

cesi apud Chaniacum, vicus est vbi celebris Prioratus, Barbarorum gladio iugulatum, cuius Reliquiæ, cum diu latuissent; sanitate Febricitanti ad tumulum eius prostrato miraculosè redditâ, sub Geruasio Præsule innotuerunt.

Baldericus
in Chronico,
Molanus in
Nat. Ferreo
locrim.

Per id quoque tempus (Auctore Fortunato) Augusta Veroman- duorum Rem. Metropolis suffraganea ab Hunnis, Vandalis, & Alanis euerfa est, cuius euerfionis, seu etiam extincionis Episcopatus in ea pridem erecti, meminit Hincmarus in Opusculis. Laudunum edito colle situm capi potuisse negat Beatæ Salabergæ Biographus, & Gesta Dagoberti Regis, vbi sic habetur. *Nam cum eam urbem Vandali, Hunni, Chuni frustra vallassent, nullâ aggerum arte imminente, non fundibulariorum jaculis, non armorum spiculis jacentibus, nec arietum impulsionibus obtinere valuerunt.* At Cameracum, seu. potiùs Atrebatum expugnatum ab illis, & in eo Diogenem natione Græcum, primùmque eiúsdem loci Episcopum à Beato Nicasio consecratum, & à Barbaris interfectum tradunt Annales Belgici; Sedunum quoque, Audematunum Lingonum, & Vesontionem vrbes Vfsuardus, & Sigebertus, qui & Desiderium Lingonicæ Ecclesiæ Episcopum, cum Vincentio Archidiacono, multisque Opidanis iugulatum addunt. Ex quibus patet verum esse (quod Saluianus ait lib. 6. & 7. de prouidentia) Vandalos, cæteróque Barbaros per Germaniam cognomine Primam, deinde per Belgicam, & Aquitaniam iter fecisse, & Prosper in præfatione lib. de prouident. vel Gallus quidam æqualis Prosperi, Galliam, & Aquitaniam à Vandalis, & Gothis per annos X. depopulatam, Castella rupibus (Laudunum excipe) Oppida montibus præaltis, Vrbes magnis fluminibus impositas, Barbarorum dolis, aut virtuti patuisse.

413.

Dùm hæc à Vandalis geruntur, Arcadius Augustus moriens, Successorem Imperij Orientis filium Theodosium, annorum septem puerum, reliquit, Honorio deside, & imbelli Occidentis curam habente, à quo præcipui Duces cum turpiter deficerent, vbique passim exoriuntur Tyranni, in quos accersita Barbarorum auxilia; ijs autem obuia quæque vastantibus, regni Burgundionum cis Rhenum conditi initium capit, Francique rursus, turbato statu, è suis sedibus exciti, Augustam Treuirorum diripiunt; notat enim Sigebertus in Chronico Francos sæpe in Gallias transeuntes anno Honorij Principis XVI. diripuisse primâ irruptione, secundâ etiam incendisse urbem Treuirorum, quam urbem, summam, & opulentissimam, post septem circiter annos à Barbaris, id est à Francis, tertio expugnatam, exustam, & euerfam, Opidanos alios captos, alios interfectos, nonnullos ambustos, reliquos spoliatos ac nudatos fuisse narrat Saluianus lib. 6. de Gubern. Dei, indignaturque paucos Nobiles, qui tribus continuis patriæ excidijs supererant, quasi pro solatio Ludos Circenses ab Imperatoribus, hoc est ab Honorio, & Constantio

415.

416.

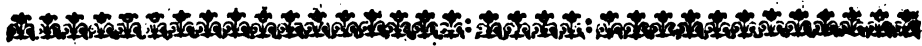
Placidia

Placidia scil. Sororis Honorij viro, & in Imperij societatem assumpto, petijisse, nec impetrasse.

BARUC XII.
ARCHIEP.
An. 408.

Hæc nobilissimæ vrbs fata eo magis lugenda sunt, quòd non modò Prouinciæ Belgicæ prima esset Metropolis, sed Cæsarum regia, inclytæque sedes, occasione à nobis relata cap. 12. rarò enim è Gallia Cæsares excessisse, in repellendis Francorum, & Alamannorum continuis bellis occupatos, Augustamque Treuironum vtriúsque gentis finibus ferè mediam interpositam, annos ampliùs centum Regiam habuisse Marcellinus docet, donec Honorij æuo ignati ac desidis, qui se Rauennæ muris concluderat, ob varios Tyrannorum exortus, & Gentium incursiones, Gallia miserè vexanda Barbaris relicta est.

Ex quibus manifestè patet ambas Belgarum Metropoles, Remensem, & Treuirensis socias, ac Sorores, eúmdem ferè casum fortitas fuisse, hanc vetustate populorum, ac Domicilio Principum claram; illam verò non minùs antiquitate, quàm fœdere cum Romanis, & ditione in sibi subditas vrbes, (ob quam *Præpotens* à Hieronymo memoratur) illustrem: in hoc tamen ab Æmula seu Sorore dissimilem Remos reperio, quòd à Vandalis quidem capta, sed non euersa aut incensa, vt Treuiri, quæ tam ab Hunnis, quàm à Francis quartò excisa dicitur, & quòd Remi è miseriarum gurgite pedetentim, & feliciter emergens, Remigij Præfulatu, & Francorum baptisate paulò post clarior euaserit.

Baruc XII. Archiepiscopus, eo sedente Francorum in Gallia condicunt Imperium; Et B. Remigius nascitur.

CAPUT XXXVI.

Beatissimo Nicasio, & Eutropiâ post Vandalorum fugam, quâ licuit funebri pompâ in Cœmeterio Sancti Agricolæ tumulatis: actum de sufficiendo ei Præsule, qui res Ecclesiæ, & Vrbs sedulò curaret. Clerus, & Populus qui post cladem remanserant ex tam lugubri casu, veluti post nubila radiante Sole paulisper releuati, virum probatæ vitæ Baruc, vel Baruch nomine eligunt, quem Præpositum Remensis Ecclesiæ fuisse tradit Demochares, sed vnde? & an adeò vetus apud Remenses Canonicos Præpositorum nomenclatura, non explicat: quo anno obierit incertum, nisi ex promotione Successoris, quam prædictus Auctor assignat sub Leone I. anno à partu Virginis 458. at cum vadem non habeat, probabilius puto, tringinta circiter annos rexisse, ac fato functum an. 440.

408.

Toto hoc temporis spatio, quo Baruc clauum tenet, & à Barbaris diruta restaurat, omnibus ferè partibus corruiat res Romana,

Q 2

non

BARVC XII. ARCHIEP. An. 410. non tam vitio Principum, quàm semibarbari Stiliconis nequitia, qui suæ perfidiæ poenas luit anno 408. Vandalis siquidem, quos ab extremis Alamanniæ littoribus acciuerat, in Hispaniam profectis, impellente Constantino (vt quidam volunt) recens à militibus in Augustum electo, vt desolata Reipublicæ mederetur, Alaricus Gothorum Rex Romam eodem anno obsidet, capit, dirumpit, sicque truncato Romani Imperij capite in vna vrbe, vt Hieronymus loquitur, totus Orbis interiit; contigit enim statim post hanc vastationem magnâ Dei vindictâ vniuersum fermè Romanum Imperium; tum maximè Gallias dedi Barbaris gentibus incurfandas, quæ vel vocatæ à Tyrannis, aut Imperatoribus, vel alijs ipsæ occasionibus ex diuersis partibus eò confluentes, eisdem miserè depastæ sunt.

Per id tēpus
Faramundus regnat
in Francia.
420.

435.
436.

Gothi Athaulpho Rege, Narbonensem, & Aquitaniæ partem occuparunt, Burgundiones Germaniæ populi bellicosissimi, regionem hanc, quæ Araris, vulgo Saonæ, fluuio alluitur, Franci verò multoties Gallias ingressi, non ampliùs deprædari, sed inuadere, & sedem ibi figere, præsidij Rheni neglectis, constituunt, primùm sub Faramundo, cuius Prosper meminit, hunc in Belgicam Secundam penetrasse, ibidémque sepultum prope Remos, quidam asserunt, acriùs postmodùm sub Clodione, qui è Toringorum finibus magno numero egressi, protritit Romanis, in Carbonariam siluam venerunt, cùmque Turnaco, & Cameraco vrbibus, primo impetu expugnatis, proximos Atrebatum agros peruassissent, ab Aëtio inhibiti, ac repressi dicuntur, à Sidonio Appollin. non tamen penitus expulsi à Gallijs, vt ex rerum Francicarum Scriptoribus constat.

Tot calamitatum, quibus Galliæ concutiebantur, miserti Cœlites (inquit Hincmarus) de finiendis ijs Francorum conuersione decernunt, quòd cùm Montano Monacho diuinitùs innotuisset, superno afflatus Numine, Ciliniæ nunciat breui se habituram ex Æmilio filium nomine Remigium, cui saluandus foret populus committendus, quod statim, vt prædixerat, euenit, summo Reipublicæ Gallicanæ bono, vt postea dicemus.

Baruchius XIII. Archiepiscopus.

C A P U T XXXVII.

441. **B**Aruchius tertius decimus Remorum Archiepiscopus præcedentis Frater ordinatur anno 458. si Coluenerio fides: at Chronologia hæc cum infra dicendis non benè cohæret, vt videbimus; Sedit anno vno ex eodem Auctore, Romæ apud S. Leonem Papam absumptus: sciat Lector, velim, Democharem me, vel Coluenerium perinde habere, quòd illius hic in suis Scholijs Notas approbet.

Barnabas

Barnabas XIV. Archiepiscopus. Et an à S. Sede Apostolica Phrygium, seu Pallium acceperit.

CAPUT XXXVIII.

Barnabas XIV. numeratur, æquè incognitus, ac præcedens: hic, si sæpiùs à me laudato Demochari credatur, Romæ fuit ordinatus à Beato Leone, à quo & Pallium accepit anno 460. quo pariter obiit in synodo Venetica, an id inconcusâ veritate nitatur, paucis examinemus. Primùm non satis constat an primi, Occidentalium præsertim Prouinciæ, Episcopi tunc Pallio de more à summis Pontificibus insignirentur, verum quidem est (vt multi docent) Sancto Germano Autisiodorensi Pallium missum fuisse à Cælestino Papâ ann. 429. & Cyrillo Alexandrino ab eodem, anno 430. ex Balsamo in Nomocanone Photij; At ijs, cum Pallio, velut summi honoris, ac plenioris potestatis tesserâ, Vicaria Præfectura pariter credebatur, Huic vt Concilio Ephesino præffet, Alteri verò in Angliam velut Cælestino aduersùs Pelagianos, vnde opinantur Quidam, & rectè, Pallium primitùs concessum fuisse illis, qui vices summi Pontificis agerent, quòd adhuc euidenter colligitur ex Gregorij Papæ lib. 4. epist. 51. cap. 95. vbi & concessio Pallij, & Vicariatus simul coniunguntur his verbis, *Quod verò, in eisdem (litteris) iuxta antiquum morem, vsum Pallij, & vices sedis Apostolica postulasti &c.*

Notant Sammarthani in Auxentio Arelatensi ex Epistola Vigiliij Papæ, primum hunc inter Gallicanos Antistites fuisse, qui per legatos Pallium à Sancta Sede Apostolicâ petierit, cui tamen idem Pontifex dare distulit, donec certiozem fecisset Imperatorem, consentiente autem Imperatore Justiniano, & rogante Childeberto Rege, non solum Pallij vsum concessisse Pontificem, sed etiam vices suas in Gallia ann. 545. quòd, an reuerâ ita sit, viderint alij: verisimile est, autem inter Rem. Archiepiscopos, Remigium hanc plenioris potestatis prærogatiuam accepisse, cum per regnum Clodouci I. Vicarius Apostolicus creatus est, vt postea videbimus.

Quod spectat ad synodum Veneticam, cui Barnabas interfuisse tradit Demochares, si quis ob id ei fidem abroget, quòd Barnabæ nomen in subscriptionibus desit, responderi facile posset obiisse ante absolutam synodum; at obstat quòd hæc coacta sit non anno 460. vt vult Demochares, sed 465. iuxta veriorem Jacobi Sirmondi calculum, & sic licet Barnabas federit anno vnico, vt Prædecessor, nihil ferè restaret pro Successore; Nam quòd remittat præfulatum Sancti Remigij ad annum 470. vnde sequitur obiisse ann. 544. post synodum

Q 3

Aruernensem,

BARNABAS
XIV ARCH.
An. 448.

Aruernensem, cui subscripsit Flavius Remensis Archiepiscopus, Chronologia hæc seriem temporum, quæ ex incorruptis Historiæ monumentis colligitur, funditus evertit, ut videbitur; dicendum ergo Barnabam fato functum anno circiter 448. vel 450.

Chlodionem
Merouens
excipit.
An. 448.

Hoc anno, inquit Locrius ex Stephano Forcatulo lib. 5. de Gallorum Imperio, & Philosophiâ, Francis in Belgica sensim inualescentibus, atque ad eum ipsi Celticæ minitantibus, Galli nihil, quod sustinendo hosti necesse videbatur remittentes, habitis in Oppido Remensi Comitibus, Valerium Cauarinum Parisiorum, Senonumque Regulum exercitui præficiunt, quò in Francos aciem mouerent; pugnatur acerrimè, sed fortunâ ancipiti, donec de pace cogitatum, nuptijs Polienæ Cauarini filix cum Chlodione de pactis, quæ hæc amicitix significatione vetera odia penitus diremerunt, ut sub communi Gallorum voce, commune etiam Cælum, Solumque Franci participarent. De Cauarino, & prædictis Comitibus silent Francici Auctores: scribit tamen Hincmarus lib. de vita S. Remigij Francos Turnaco, & Cameraco expugnatis, & hinc usque ad Suminam, parte Prouinciæ Belgicæ occupatâ, ibi diu sub Chlodione, & Meroueo Regibus confedisse, imò Meroueam in Oppido Ambianorum Samarobriâ, quam Chlodio Regiam elegerat, Regem salutatum Rorico tradit; ex quibus patet totam hanc nostræ Prouinciæ partem, cui Belgicæ Secundæ nomen est, tunc à Francis fuisse subactam; Nam Australior pars in quâ Sueffiones, Remi, Catalauni, Syagrio adhuc parebat ex Sidonij Epistolâ ad Principium Sueffio. Episcopum.

*Bennadius XV. Archiepiscopus, condit testamentum, Actula
Belgium vastat.*

CAPUT XXXIX.

449.

Barnabam excepit Bennadius, vel Bennagius, qui Remensem Ecclesiam rerum suarum testamento fecit hæredem, cum Fratris sui filio, quem de sacro fonte susceperat. Hæc Frodoardus, qui pretium fecisset operæ, si nobis non fragmenta, veluti Diplomatum, ac Testamentorum analecta, quæ ipse manibus contrectauit, sed antigrapha integra, nec truncata reliquisset; melius enim consultum fuisset Posteris, qui inde pro illustrandâ antiquitate multum lucis hausissent. Bennadius igitur Remensi Ecclesiæ vas quoddam ab Antecessore suo Barnaba sibi testamento pariter relictum delegat, cum illud in proprios usus distrahere posset. Solidos item viginti ad eiusdem Ecclesiæ reparationem, cum agellis, & filuis. Presbyteris quoque solidos octo, Diaconibus quatuor, ad Captiuos viginti, Subdiaconibus duos, Lectoribus vnum; Ostiarijs, & Exorcistis vnum; Sanctimonialibus,

Simonialibus, & viduis in Matricula positis, tres, rogátque Ecclesiam suam, vt in se ducat collatum, quicquid Presbyteris, Diaconibus, ac diuersis Clericorum scholis, Captiuis quoque, & Pauperibus, pro refrigerio sui, fuisset in commemoratione deuotum.

BENNAD.
XV. ARCHI.
EPISCOPVS
An. 449.

Ceterùm ex his in prædicto testamento fideliter enumeratis, patet Remensem Ecclesiam copioso Clero his temporibus, Collegijs, Sanctimonialibus, Matriculis, ac Xenodochijs instructam, & nobilitatam: Quin & prædijs, ac redditibus dotatam ante stabilitum Francorum Imperium, sicque non horum munificentiam omnes Regni Cathedrales fundatas, vt quidam volunt, licet abundè postmodum ab his sint locupletatæ; Hinc pariter elicitur Remenses Canonicos ab origine voto paupertatis, imò nec peculiari cuiusdam Patris regulâ obstrictos fuisse, quæ proprium quiddam habere prohiberet, in quo à Religiosis, seu Canonicis regularibus, vt vocant, valdè erant dissimiles, cum Clericis in societate cum Augustino viuentibus habere proprium non liceret, communisque vitæ formam hi voto edito sequerentur, ex ferm. 49. de diuersis cap. 2. & 4. sed nec succedentibus temporibus puros Augustinianos extitisse puto, quod inferiùs adhuc clariùs contabit, vbi de eorum religione aliquatenus tepefactâ, Conciliorum auctoritate, & Archiepiscoporum studio in meliorem statum restitutâ nonnihil dicemus. Quo verò anno Bennadius obierit certiùs sciri non potest, quàm ex initio Præsulatus S. Remigij Successoris, qui cum electus fuerit an. 456. cogimur Bennadij exitum assignare eodem anno, quod latius infra probabitur.

Viuentem adhuc Bennadio contigit Gallias iterum deprædari ab Hunnis sub Attila, ob rationes fusiùs à Jordane relatas apud Hadrianum Valesium tom. 1. rerum Franci. fol. 154. Hic igitur, comitantibus eum Quadis, Burgundionibus, Alanis, Sarmatis, aliisque nationibus ei subiectis (agmen ipsi fuisse quinquies centies mille refert Priscus historicus apud Massonium in libello de calamitatibus Galliarum) Rhenum transijt Marciano Augusto, & Adelphio Consulibus ann. 451. & aliquot quidem Galliarum vrbes primo impetu simulatione partim, partim vi cepit, Diuiodorum Mediomatricorum oppidum, Augultam Treuironum, Autisiodorum, malè quidam asserunt Durocorum Remorum post annos XLIII. à sua ipsius per Alanos, & Vandalos inuasionem, iterum captum & excisum, pejus Nicasium cum Eutropiâ ab ijs cæsum: Augustobonæ Tricassium oppido pepercit Attila, Lupi Episcopi precibus flexus, agris inter Rhenum, & Ligerim depopulatis & excisis, Aurelianos peruenit, quò eâ vrbe expugnatâ ulterius progredieretur; At cognito Aëtij Romani exercitus Ducis sub Valentiniano aduentu, & Visigothorum auxiliarium, aliarumque Gentium, quæ vel fœderatæ Romanis; vel vicinæ idem periculum formidabant, ab Aurelianis, & Ligeri fluuio rursus ad Sequanam, mox in Campaniam cedendo deflexit, vbi acriter pugnatum, ex Cassiodoro, qui

451.

BENNAD.
XV. ARCHI.
EPISCOPVS.
An. 456.

qui Visigothorum viribus Attilam fufum memorat. Addit Ifidorus Theodoricum Visigothorum Regem, redintegrato prælio contra Hunnos, in Campis Catalaunicis superatum occubuisse, vbi Mauriacus Campus tribus leucis Catalauno abest; incipit enim apud Spinetum, vbi hodie Virginis Deiparæ Augustissimum templum: Jordanes etiam Priscum secutus, Mauriacos vocat Campos vltra Matronam, vbi dimicatum est, aitque in longitudinem leucas centum, in latitudinem septuaginta patere. Sunt qui dicunt Mauriacos dici ab oppido ad ripam Sequanæ posito quod Meriacum nunc *Mery* vocatur; Attila cruento hoc eertamine plagâ acceptâ, coactus est viribus Aëtij, ac Visigothorum salutis causâ petere tumulum, paulò editiorem, præaltis fossis cinctum, in quibus aquæ residis copia stagnaret, ibique copias reducere, Alpino tunc Catalaunorum Episcopo pias præces pro Romano exercitu ad Superos fundente: Alpinus hic fuit Lupi Tricassini discipulus, in cuius Vita MS hæc de Sancto Nicasio leguntur. *Tunc temporis, Remensi Metropoli Vita Angelica vir beatissimus Nicasius præsidebat, qui que vir inclitus Martyr postmodum Christi eximius, multis signorum virtutibus clarus, veluti lucerna super Candelabrum posita, ut luceat his qui in domo Dei sunt, corusco effulgurabat lumine &c. Quisquis Gestorum Alpini auctor fuerit, in eo fuit errore, quem supra notauimus, S. Nicasium sub Hunnis occubuisse Martyrio.*

Ex MS Co.
dice Remen-
si.

Cleri Remensis primordia, sacraque Aedes quibus Urbs velut gemmis in Diademate collucentibus exornata renirebat, & cingebatur ante Remigij Pontificatum.

CAPUT XXX.

CLeri Remensis origo, eadem penè fuit, ac nostræ fidei, & religionis: stabilitâ siquidem Matrice Ecclesiâ, quæ sedes esset Episcopi Româ missi, è Neophytis, quos primùm hic excoluerat, verbi ministerio studiosè vacans, doctrinâ clariore selecti sunt, & ordinum perceptione, velut in fortem admissi, quorum operâ in instituenda plebe Episcopus ipse (cum tot quotidie ad se venientibus consulere non esset integrum) vteretur. Vtriusque studio totius Diocesis (qualiscúmque tunc fuit) regimen stabat, Sacraque ministrabantur, iuxta cuiusque gradus, & officium, quod primis etiam sæculis fuit multiplex: Erant enim præter Ostiarios, Lectores, & Exorcistas, Diaconi, & Presbyteri, è quorum gremio, obeunte primario Pastore, quidam alius celsioris meriti legebatur, vt in exercitu Imperator, cui omnes velut in sublimiori gradu constituto parebant; dicebaturque Episcopus, hoc vt Romæ, sic & in Gallijs

Gallijs religiosè obseruatum tradit Hieronymus Epistolâ 85. ad Eua-
grium.

BENNAD:
XV. ARCHI-
EPISCOPVS
An. 456.

Paulò post, pro Vrbium amplitudine, sacræ ædes à Fidelibus erectæ sunt, (quod Romæ pariter per varias vrbis regiones factitatum legimus) eorum aliquæ Tituli nomine gaudebant, quòd in his animarum cura haberetur à Presbyteris, quædam Martyria dictæ, aliæ Cœmeteria, vel Xenodochia, Oratoria, Basilicæ, de quibus cap. 19. breuiter egimus, Ecclesiam Scriptores nostri propriè appellarunt Cathedrali Episcopi, maiorémue, ac vetustiore[m] cuiusque Ciuitatis Ecclesiam, cum cæteræ omnes plerúmque potiùs Basilicæ, vel Oratoria, quàm Ecclesiæ vocarentur.

Porro autem, vt Episcopi, sic Presbyterorum, Diaconorum, cæterorumque munia (quòd pro se quisque, & vbi opus esset, suum officium & nosceret, & impigrè exequeretur) non ita post diuidere, necesse fuit: Itaque summa rerum, hoc est animarum curandarum onus Presbyteris commissum est, Diaconis verò, vt viduis, pupillis, & Fidelibus egenis ex Christianorum eleëmofynis ab ipsis custoditis subuenirent, cura demandata, iisque inunctum, vt Presbyteris præsto essent Sacra facientibus; nè autem Presbyterorum administratio in promiscuo esset, Euaristi Pontificis exemplo, vel etiam Hygini, qui Clerum composuit, & distinxit gradus ex Damaso apud Anastasium, Tituli seu Parochiæ majoribus in Vrbibus confusionis tollendæ causâ diuisæ sunt, ac terminis distinctæ, vt singuli ab inuicem discreti, Sacramenta cupientibus exhiberent.

Hæc Ministrorum distinctio patet ex Concilijs, Arelatensi præsertim, cui Betausius Remensis interfuit an. 314. vbi præter Episcopi, ac Presbyteri nomina, Diaconi quoque, Lectoris, & Exorcistæ leguntur, quibus cuiusque Episcopalis Ciuitatis Clerus constabat; patet etiam ex Bennadij Archiep. testamento, vbi pro ordinum varietate, diuersæ quoque Clericorum classes indicatæ. Inter hos qui in Matrice Ecclesia degebant, vt Archiepiscopo proximi, sic & officio, gradu, & auctoritate præstantiores semper fuerunt, erantque velut ipsius familia, & à consilijs. Crescente horum numero supra Ecclesiæ reditus, Imperiali edicto cautum est, vt albo seu Matriculæ tantùm inscripti (quæ vulgo canon, à quo Canonici, quamuis in Laodicensi synodo *κατοικὸὶ πρεσβυτῆρῶν*, Cantores regulares nominentur à Psalmodia, & canticis certis diebus, quasi ex regula cani solitis) ex bonis Episcopij, quæ tunc erant communia alerentur: Horumque curam habebat Episcopus sub dispositione Administri, seu Oeconomi nè rerum temporalium nimiam sollicitudine vrgerentur.

Vide epist. 1.
Vrbani Pa-
pe 1. cap. 2.
& 3.

Cæteri in alijs residebant Ecclesijs, quæ apud nos variæ fuerunt, ac multiplices, vt videre licet in proluxiori testamento Sancti Remigij, vbi de Ptochijs loquitur, de Cœnobijs, Martyrijs, Diaconijs Xenodochijs, & Matriculis, item de Titulis, aliisque sacris ædibus à suis

R

prædecesso-

BENNAD.
XV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 456.

prædecessoribus piè & liberaliter constructis, quarum maior pars Sanctis Martyribus consecrata est, qui sub Ethnicis Imperatoribus agonem compleuerunt, lubet igitur eas referre eodem prorsus ordine ab eo recensito, quo omnibus pateat, quàm amplas, altâsqûe radices tuâ Christianismus egerit in vrbe Remensi.

VETERUM ECCLESiarUM NOMENCLATURA.

1. **E**cclēsia Sancti Victoris ad portam Sueffionicam ampliùs mēxat, sed loco ipsius Crux erecta est Victoris nomine, qui Massiliæ passus legitur sub Diocletiano, & Maximiano. De eâ rituale Remense, vbi agitur de supplicationibus Rogationum.
2. Ecclesia Sancti Martini ad portam Collatitiam, ea pariter pridem esse desijt, ei duos solidos legat Remigius in suo testamento.
3. Ecclesia Sancti Hilarij ad portam Martis: huius velut veteris Parochiæ meminit etiam Frodoardus lib. 4. cap. 48. nunc solo æquata est, restabat adhuc cœmeterium Sancti Merolilani sepulturâ celebre, quod nuper, ob bellorum tumultus, euersum est.
4. Ecclesia Sanctorum Crispini & Crispiniani ad portam Treuiri-
cam Crucis erectione tantùm cognoscitur. Huius meminit Rituale Remense diebus Rogationum: adhuc enim Clerus Remensis (vt antiquitùs) Urbem circumeundo, Sanctorum, quibus hæ quatuor dicatæ sunt Ecclesiæ, præconium canit in Litanijs majoribus.
5. Ecclesia Sancti Petri infra Urbem, quæ curtis Dominica in Remigiano testamento, nunc Sancti Petri veteris dicitur, adhuc stat èstque præcipua vrbis Parochia: Cors enim, Cortis, vel Curtis idem est ac Vrbs in Capitul. Caroli magni lib. 3. cap. 19. Dominica, id est regalis, sic Missi Dominici, Missi Regales dicuntur.
6. Ecclesia supra cryptam Remorum in honore omnium Martyrum à B. Remigio extructa, cùm per auxilium virtutis Dei, Urbem ab igne Dæmonis nequitia suscitato penè exustam eripuit; ea putatur esse quæ nunc Sancti Protomartyris titulo splendet. Vnde vicus illi vicinus Martyrum nomine indigitatur Gallicè, *la rue des Martyrs*.
7. Ecclesia, quam pro eodem signo virtutis Dei in honorem Sancti Martini, & omnium Sanctorum infra Urbem idem Sanctissimus Præsul ædificauit: ea vbi sit ignoratur, forsan illa est quam Præceptor templi, dono Capituli Remensis pridem occupat.
8. Diaconia infra Urbem, quæ dicitur ad Apostolos, Sancto Symphoriano Augustodunensi sacra Canonicorum nunc Collegio gaudet, de qua lib. 2. tom. 2. huius operis; quid sint Diaconiæ, & in quem vsum erectæ, Gregorius I. Epist. 24. ad Ioannem religiosum, Zonaras, & Balsamon in Concilium Chalcedonense, Zacharias Papa Epist. 7. disse-

7. differunt : Onufrius quoque Veronensis libello de præcipuis vrbis Romę Basilicis folio 29. & 30. vbi hæc habet. *Loca antiquius, vel recens fabricata, Diaconis, in quibus permanerent, tradita fuerunt, quæ postea ab eorum nomine Diaconia vocata sunt. Hæc sacra ædes, siue Ecclesiæ in honorem Sanctorum dicata, proximas domos habentes (quemadmodum alia vrbis Basilicæ & Tituli) sine animarum cura erant, idcirco neque Tituli, neque Parochia dicebantur, sed Diaconia, Diaconi autem pecunias Egenis per suas regiones distribuebant &c.*

BENNAD.
XV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 456.

9. Ecclesia, seu Titulus Sancti Mauricij in via Cæsarea, adhuc Parochia est, cui adjacet Prioratus ordin. S.B. quem R. P. S. I. possident; de Tituli nomine pluribus agit Baronius in Martyrologio, Spondanus, & alij. Hincmarus in constitutionibus, pro Decanis suæ Dioceseos, de Titulis sic loquitur, *inquirendum cuius Sancti honore prætitulatus sit Presbyter, & cap. 12. quot cerarios habeat ipse Titulus, cap. 17. nullus aliquo Xenio apud secularem Ecclesiam illam obtineat, quæ Titulus per se consistens antea extitit.* Concil. Meldense cap. 54. Titulos Cardinales vocat in vrbibus & suburbij ann. 845. Onufrius, *Non in omnibus sacris ædibus animarum cura gerebatur, sed tantum in Titulis quibus præerant Presbyteri*: Hinc patet Ecclesiam S. Mauricij apud Remos ab antiquo Parochiam fuisse.

Vide etiam
Innocentium
I. epist. ad
Decentium
cap. 5.

10. Ecclesia Jouiniana Tituli Beati Agricola, vbi ipse vir Christianissimus Jouinus conditus est, Beatus quoque Martyr Nicasius cum plurimis societatis suæ Martyribus. Hæc Sancti Nicasij Basilica vocatur in testamento Sonnatij, & Landonis, quod in ea funeratus sit, Agricola cœmeterium à Frodoardo lib. 1. cap. 6. nunc longè celebris est Abbatia Ordinis Sancti Benedicti.

11. Ecclesia Sanctorum Martyrum Timothei, & Apollinaris de qua cap. 19. & infra tom. 2. agemus, in ea duodecim, & aliquando viginti Clericorum congregationem fuisse, vt tempore Theodorici Regis, tradit Frodoardus cap. 4.

12. Ecclesia Sancti Joannis, vbi Beatus Remigius Benedicti filiam suscitavit, memoratur in vita S. Remigij ab Hincmaro editâ, estque adhuc Parochia in vrbe.

13. Ecclesia Sancti Xysti de qua cap. 15. egimus, hæc quoque Clericorum enituit ministerijs decorata ad decem, vel duodecim, vt Sonnatij Præfulis tempore, nunc Parochiæ titulo insignitur.

14. Ecclesia Sancti Martini in solo Remensis Ecclesiæ posita adhuc claret, vetustatémque spirat vt præcedens, si fabricam spectes, de ea Frodoard. lib. 4. c. 49. vbi ex traditione refert hanc Clericorum olim habuisse congregationem, nunc in vrbe haud ignobilis Parochia est.

15. Ecclesia Sancti Christophori Martyris in Lycia sub Decio Imperatore, vbi Beatus Remigius post obitum conditus est, Remensis Ecclesiæ ab antiquo cœmeterium fuit ex Frod. lib. 1. c. 17. nunc insignis Abbatia Ordinis Sancti Benedicti.

R 2

16. Ecclesia

BENNAD.
XV. ARCHI-
EPISCOPVS.
An. 456.

16. Ecclesia Sancti Germani, quam Beatus Remigius in solo Remensi ædificauit: pars illius à quibusdam creditur esse Cratorium illud, quod adjacet Ecclesie Sancti Remigij ad latus, versus meridiem, seu Sacellum Sancti Marculfi.

17. Ecclesia Sanctorum Martyrum Cosmæ, & Damiani in solo Remensis Ecclesie posita, à quinquaginta annis solo æquæ est, in ea pridem Canonici aliquot fuerunt, at his exactis, yetu hæc Ecclesia cum loci ambitu, R. Patribus Sancti Francisci de Paula dono Cardinalis à Lotharingia cessit, qui ibidem sui Ordinis claustrum excitarunt.

18. Matricula Sanctæ Mariæ quæ dicitur Xenodochium; an maius Hospitale sit, quod iuxta Cathedralem Ecclesiam visitur, incertum mihi est:

19. Ecclesia Sancti Quintini Martyris; vbinam sit, adhuc latet.

20. His si addas Principem, & omnium Matricem Ecclesiam Virgini Deiparæ sacram, quam Beatus Martyr Nicasius in Ace Ciuitatis fundauit, quæ Sancta, & Venerabilis vocatur in vtróque testamento Sancti Remigij, erunt numero viginti, quibus longè plures dilatato vrbis pomcerio, emergentibus in Ecclesia nouis Ordinibus, postmodum additæ sunt, octauo præsertim, decimo tertio, & decimo septimo sæculo; At veteres à nobis recensitæ (nonnullis exceptis) extant adhuc, licet à fundamentis quædam sæpius restitutæ sint, de quibus, vt de recens excitatis, erit suo loco fusiùs agendum.

LIBRI SECVNDI

EPI TOM E.

ELICIOREM, post turbine decussas nascens Ecclesiæ rosas, Remorum Metropolis statum aggredior, tot vernantem hilijs, ac floribus, clarorum scilicet cuiusque conditionis hominum, doctrinâ, pietate, ac sanctimoniâ, vt ternæ annorum centuriæ, quas liber hic secundus complectitur, aurea totius Sanctitatis ætas meritò vocari possit, ac debeat. Cùm enim, iualecente Arianismo, fides miserè tepuisset in Oriente, hæc incrementum Clodouei Lauacro, haud mediocre suscipiens, ardentius incallescere cœpit, præsertim in Gallia, quæ totius Occidentis potior pars est, & illustrior, adeò vt non vna Prouincia modò, vel Dioecesis, sed quælibet Ciuitas, aut Oppidum, vberem cuique scribendi segetem affatim suppeditet, siue infulis decoratos spectes, siue præcellentes in Clero, virtute magnos, religione sublimes, siue etiam Ascetarum germina nouâ plantatione propagata, aut in Parthenonibus Virgines, leni, sed diuturno Martyrio consummatas.

Messis hæc, si alicubi ferax, & prorsus immensa videatur, maximè in Metropoli Remensi, quæ hoc æuo per Remigium ipsum primò, tum per ipsius, ac Beati Columbani in Austriam feliciter appulsi discipulos, tot virorum illustrium propagine claruit, vt nulli etiam ex insignioribus totius Europæ secunda sit; ac nè horum copiâ improuidè obruar, sumpto à Clodouei Cathachista initio, hos tantùm prosequar, quorum Acta majorem historiæ lucem adferent, & hoc, quò temporis ratio aptius cohæreat, iuxta varias Regum primæ Dynastiæ vices, quas hîc breuiter ad eiusdem occasum vsque deducam, qui & libri huius pariter finis erit.

I N D E X

C A P I T V M

L I B R I S E C V N D I.

- CAP. I. *U* *AB ENTI Imperio inserta Francorum monarchia fide Christi stabilitur in Gallijs, siue augustior Ministerio Sancti Remigij.*
- CAP. II. *Sanctus Remigius XVI. Remorum Archiepiscopus à Montano prædictus antequam natus, et prius ad Pontificatum, potius quàm electus, virtutibus, et miraculis clarus.*
- CAP. III. *De quibusdam à Remigio patratis miraculis.*
- CAP. IV. *Quantà fulserit eruditione, et dicendi peritià beatus Remigius, et an aliquot divina Scriptura libros interpretatus sit.*
- CAP. V. *De conversione Francorum, et Chrismate cælitus missò in Baptismate Regis Clodovei.*
- CAP. VI. *De cælesti Chrismate dissertatiuncula.*
- CAP. VII. *Quo die, loco, et anno Baptizatus Clodoveus.*
- CAP. VIII. *B. Remigius donis muneratur à Francis, Clodoveum consolatur ob Sororis obitum, bellum Gothicum ab eo susceptum approbat, fit legatus Apostolicus.*
- CAP. IX. *Chronologia varietas circa Vicariatum B. Remigio à S. J. Apostol. concessum.*
- CAP. X. *Episcopatus à Remigio per Belgium restituti.*
- CAP. XI. *An Remorum Civitas caput regni Theodorici. B. Remigius senium ei exprobrantes, et invasorem Mosomagensis Ecclesie literis increpat; eiusdem obitus, et sepultura.*

Exemplar testamenti à Beato Remigio editi. &c.

- CAP. XII. *P* *rolixius testamentum Sancti Remigij à Coluenerio editum propositis utrimque rationibus excutitur, et probatur.*
- CAP. XIII. *De insignioribus B. Remigij discipulis in tres classes distributis, in primis verò de Sancto Arnulfo, et utrum Turonensis Archiepiscopus fuerit.*
- CAP. XIV. *De Sancto Theodorico Beati Remigij discipulo. Et de primordijs Abbatia, quæ Montis hor, vel Montis aurei dicitur.*

CAP. XV

INDEX CAPITUM LIB. II.

- CAP. XV. *De S. Gibrano, Fratrumque eius aduentu ex Hibernia in Campaniam Gallicam, de horum quoque Cellulis, Pœnitentia, & Obitu.*
- CAP. XVI. *Bertaldi secessus apud Caluum Monachum.*
- CAP. XVII. *Romanus XVII. Archiepiscopus, sub eo flores Atolus, & obit S. Theodoricus.*
- CAP. XVIII. *Flavius XVIII. Archiepiscopus, interest Concilio Aruernensi, an Sancti Medardi Suessionensis privilegio subscripserit.*
- CAP. XIX. *Sanctus Theodulfus insignis cœnobij Concis aurei Abbas, malè cum alio eiusdem nominis confunditur à Trithemio.*
- CAP. XX. *Mapinius XIX. Archiepiscopus. Cur ad Tullensem Synodum à Rege vocatus non venerit, & de Swanegotta Regina.*
- CAP. XXI. *Quadam scitu digna qua sub Mapini præsulatu contigerunt.*
- CAP. XXII. *Ægidius XX. Archiepiscopus, increpatur a synodo Parisiensi, quòd Episcopum ordinaverit contra Canones in Castro Dunensi.*
- CAP. XXIII. *Beatus Basolus Remis ab Ægidio suscipitur, petitque, eo probante, Viriziacense cœnobium, asceticam ibi vitam professurus.*
- CAP. XXIV. *De Campania Remensi, & quis ei antiquitus præfuerit, de nominibus quoque Gallia Belgica populis recens impositis, quibus præsertim Provincia Remensis coalescit.*
- CAP. XXV. *Ægidius ob susceptas ad Chilpericum legationes malè audit, ac velut læzæ-Majestatis reus exautoratur.*
- CAP. XXVI. *Romulfus XXI. Archiepiscopus, Remensem Ecclesiam bonorum suorum facit heredem.*
- CAP. XXVII. *De Balsenno Sancti Basoli Nepote Viriziacensem cellam post eum incolente, an à Balsenio Martyre distinguatur.*
- CAP. XXVIII. *De Sancto Sindulfo Recluso, & Sacerdote.*
- CAP. XXIX. *Sonnatus XXII. Archiepiscopus, modum ritè ministrandi Sacerdotibus præscribit.*
- CAP. XXX. *Sigiberto Theodorici prole extincto, Chlotharius integram Francorum Monarchiam adipiscitur, præficitque Austrasia regno filium Dagobertum.*
- CAP. XXXI. *Sonnatus cogit synodum. conditque testamentum.*
- CAP. XXXII. *Viri Sanctitate illustres qui Provincia Remensis Episcopatibus præfuerunt tempore Sonnaty Archiepiscopi.*
- CAP. XXXIII. *De SS. Balderico, & Bona Monasterij Sancti Petri Remensis fundatoribus.*
- CAP. XXXIV. *Abbatissarum Regalis Parthenonis S. Petri Catalogus.*
- CAP. XXXV.

INDEX CAPITUM LIB. II.

- CAP. XXXV.** *Sanctus Baldericus Ascetica vita cultor, montis Falconis condit Cœnobium, & quo tempore ibidem Monachis Canonici subrogati.*
- CAP. XXXVI.** *Leudegiselus XXIII. Archiepiscopus, & quo anno Rex Dagobertus obierit.*
- CAP. XXXVII.** *De Flavio, Sylvio, & Aetherio, quibus Remensis Archiepiscopi nomen tribuitur, & an inter legitimos Archiepiscopos accensendi.*
- CAP. XXXVIII.** *Anglebertus XXIV. Archiepiscopus. Basilica Sancti Remigij à multis frequentatur: Eligius Quincini Martyris sepulchrum detegit, illudque, ac Collegarum auro, & gemmis exornat.*
- CAP. XXXIX.** *Lando XXV. Archiepiscopus, bona sua Ecclesijs impertit, Turrimque auream, hoc est Ciborium fieri jubet, quo altare Beata Maria cooperiatur.*
- CAP. XL.** *Sanctus Nivardus XXVI. Archiepiscopus à se extructis cœnobijs Regum exemplo, bona liberaliter impendit, obitus eius, & sepultura.*
- CAP. XLI.** *Sanctus Nivardus petente Berchario fundat Alcuuillare cœnobium.*
- CAP. XLII.** *Abbatum Alcuuillarensis cœnobijs indiculus.*
- CAP. XLIII.** *Sanctus Reolus XXVII. Archiepiscopus, Amandi Trajectensis testamento subscribit, fundat Orbacense cœnobium, defungitur.*
- CAT. XLIV.** *De SS. Gunterbo, & Bertca, monasteriisque ab ijs edificatis, primo Remis, altero, quod Anennacum dicitur, quinque leucis procul à Durocorto.*
- CAP. XLV.** *Sanctus Rigobertus XXVIII. Archiepiscopus, collapsam Canonicorum Religionem in meliorem statum restituit, mittitque Pippino Eulogias, & quid sint Eulogia.*
- CAP. XLVI.** *Sanctus Rigobertus ob ingressum in urbem Carolo denegatum, à sua sede exturbatur, obitus eius, & corporis translationes.*
- CAP. XLVII.** *An S. Rigoberto à sua sede expulso, praesul aliquis apud Remenses Episcopale munus obierit, de Marcelli verenda morte, & de Bonifacij studio pro Rem. sede restituta.*
- CAP. XLVIII.** *Abel XXIX. Archiepiscopus, nè suo fungatur officio à Nilone Pseudo-episcopa impeditur.*
- CAP. XLIX.** *Quae in Ecclesia Remensi Dignitates, Canonicatus, & Præbenda. Et de Praepositi dignitate qui praest Capitulo.*

LIBER

METROPOLIS

REMEMENSIS

HISTORIÆ.

LIBER SECVNDVS.

DE

REMEMORVM

ARCHIEPISCOPI,

REBUSQUE SCITU DIGNIS,

QUÆ PER PROVINCIAM,

ET

DIOECESIM CONTIGERUNT,

A B. REMIGIO

FRANCORVM APOSTOLO

AD TILPINUM XXX.

ARCHIEPISCOPUM.

THE UNIVERSITY OF

CHICAGO

LIBRARY

OF THE

OF

THE UNIVERSITY OF

CHICAGO

LIBRARY

OF THE

OF

THE UNIVERSITY OF

CHICAGO

LIBRARY

OF THE

OF

METROPOLIS REMENSIS

LIBER SECVNDVS.

S. REMIG.
XVI. ARCH.

An. 450.

451.

452.

De Remorum Archiepiscopis , qui sub primi stem-
matis Regibus vixerunt , à B. Remigio
ad Tilpinum.

*Labenti Imperio inserta Francorum Monarchia fide Christi stabilitur
in Gallijs , fitque augustior ministerio Sancti Remigij.*

CAPUT PRIMUM.

REMIGIJ præfulatus initium in id tempus incidit,
quo labente in Gallijs Romano Imperio , Fran-
corum Monarchia sublimioribus aucta est incre-
mentis : vt enim quod oritur senescere , sic quod
augetur , incoepisse necesse est. Hæc Faramundo , &
Clodione Regibus , nutante adhuc fortunâ , in
cunis erat : adoleuit sub Meroueo , à quo primæ
Dynatiæ Reges Merouingi dicti , cùm Aëtio Romanorum Duce
(qui Attilam profigurat) à Valentiniano falsâ suggestione interfecto ,
res Romanæ pessum ire cœperunt. Eadem occupatis Gothis in Hispania ,
& absente Romano exercitu , robustior effecta est , datumque
Francis firmas tandem , post varios euentus , figere in nobilissimo
Galliarum solo radices , Imperiûmque Childerico , qui Samarobriuz
Ambianorum Regiam habuit , proferre vsque ad Sequanam. At ei
sub Clodoueo per Siagrii necem , qui vltimus Romanorum Suessio-
ne tenuit , virilem statum consecutæ , nihil post tot victorias ad fe-
licitatis cumulum deesse videbatur , quàm vt fidei ornamentis , Chri-
stique insignibus præfulgeret.

Hoc tandem supremâ Dei bonitate feliciter contigit , cùm Francis
in pugna apud Tolbiacum , ad interneconem penè ruentibus , voto
nuncupato de suscipienda fide , quam Remorum Præsul Remigius
prædicabat , idem Clodoueus de Alamannis anno regni XV. victor
euasit. Hæc igitur partâ victoriâ , Rex , coruscantibus miraculis , Lustrali
aquâ

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 452.

aquâ sanctificatur, & vnâ cum ipso maxima exercitus pars, eo tempore, quo nullus in vniuerso Orbe esset Princeps Catholicus, ob idque Successoribus insignes titulos reliquit, ac prærogatiuas, quas ijdem religiosè hæcenus fouent, & tuentur.

Cùm igitur de Sanctissimo hoc Præfule Remigio, qui XVI. est inter Remenses Archiepiscopos, paulò vberius à me sit agendum, Gesta ipsius proprio ingenio evulganda non putavi, nec ex vulgi loquacis sermonibus, quibus veterum Acta plerùmque suffarcinantur, sed partim ex Hincmaro omnium primo (post Fortunatum) qui deditâ operâ hæc in ordinem digessit, si non iisdem planè verbis, quod tædiosum esset, ob ea quæ concionatoriè nimium protrahit, saltem eodem sensu, & fide, partim etiam ex alijs Codicibus hinc inde collectis, sed certis (vt reor) & authenticis, quibus breuiores notas in margine adnectam, quò historiæ veritas magis, ac magis elucescat.

Sanctus Remigius XVI. Remorum Archiepiscopus, à Montano prædictus antequam natus, raptus ad Pontificatum potius, quàm electus. Virtutibus, ac Miraculis clarus.

C A P U T I I.

Orientè igitur Francorum Monarchiâ, huic quoque clarissimum coortum est lumen Beatus Remigius, cuius ope eadem cæteris per Orbem Hæreseon densitate inuolutis, & ad veram lucem caligantibus, Fidei radio diuinitus illustrata, subinde mirabiliter effulsit. Hunc Pontificem, antequam conciperetur, futurum Montanus Monachus, asperam in reclusionem vitam ducens, Ciliniæ Matri, velut à Deo missus, prædixerat.

Ex Hincmaro.

Cuias verò Montanus hic fuerit, quâ præditus dote, & cuius Eremitæ Accola, conjecturis potius, quàm vetusti Scriptoris testimonio cognoscitur; conueniunt tamen in hoc ferè omnes manuscripti Codices cum Hincmaro, conceptionis Remigij Vatem hunc, ac Prænuncium fuisse, quod ad prædicti Pontificis nomen, munerisque, ad quod destinabatur, præstantiam probè cognoscendam, multum confert, quasi Francorum Doctorem peculiaris hæc prærogatiua, quam piè (licenter tamen vt quidam volunt) expendit Hincmarus, omnino deceret, qui (velut Sol) exortu suo, Ethnicæ prauitatis, & ærumnarum caligines, iuxta Montani vaticinium, dispellere deberet.

Montanus igitur hic (quem Turiani Alamannorum Regis filium Nuperus quidam scriptor fuisse scribit, Cellamque supra Charum fluvium prope Juuniacum incoluisse) pertæsus misertarum, quibus du-

dum

dum concussa premebatur Gallia, totum se pœnitentiæ actibus mancipauerat, vigilijs, & inediâ corpus indefinenter atterens, quò Deus gementium flexus lachrymis, publicis aliquando calamitatibus finem darèt. Montani preces Deo gratas fuisse probauit euentus; nam cum seriùs solito, quâdam nocte, meditationes protraxisset, fessum ac viribus exhaustum lenis quidam sopor oppressit, sibique velut à sensibus raptò, visus est interesse Cœlitum confortio, qui de lugubri Gallicanæ Ecclesiæ statu, & de modo eam ocys subleuandi seriò consultabant: Statimque è secretiori loco vbi jacebat, clarè & intelligibiliter audire, velut è cœlo voce delapsâ, Deum captiuitatis, seu miseriarum compedes soluere statuisse, oppressisque misericorditer subuenire, vt ipse deinceps notus esset Gentibus, Regesque cum populo eodem fidei nexu colligati, ad eum puriori mente colendum accederent; Ob id Ciliniam, egregiæ virtutis fœminam, breui habituram filium nomine Remigium, cui Gentis Francorum conuersio committeretur: Et quod omnem superat admirationem, idem Montanus, vt olim Samuel, ter monetur, vt Ciliniam horum certam faciat, quæ Deus per eam esset facturus.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 452.

Hęc in flore iuuentutis ex Æmilio viro suo duos filios, Principium scilicet Sueffionum Episcopum, &... Patrem Sancti Lupi, eiusdem Principij Successoris, pepererat, sed elapso deinde longioris vitæ cursu, adeò prouectæ erat ætatis, vt rursus generandæ sobolis nulla spes adesset. Vnde Montani dictis vix Cilinia fidem adhibere poterat; At rei narratæ miraculum non defuit, nam Vates eadem visione certus fit ferecepturum corporis lumen, quo pridem priuatus fuerat, cum primùm infantis Remigij lacte oculos perlinisset. Res prorsus euenit vt prædictum Parentibus fuerat, concipitur futurus Christi Pontifex, ac paulò post editus, & sacro Fonte renatus, lacte Matris hic oculos sui Vatis, Matre obstetricante perungens, lumen illi diuinâ gratiâ restituit. Montani huius Martyrol. Laudunense meminit 16. Calend. Junij his verbis, *In territorio Laudunensi oppido Fare, Montani Confessoris.* Corporis eius partem Velatæ Iuuiuanenses possident, Caput autem in Laudunensi sacrário adhuc seruabatur anno 1115. ex Herimanno.

Richardus
citatus à
Larivilla
dicit Ciliniam tunc
90. fuisse
annorum.

Ortus est igitur puer Remigius, præconijs declaratus antequam natus, & si Hincmaro fides, contra morem in Matris utero Sanctificatus,

Hincmari
sententia de
Sanctificatione S. Remigij

temeritatis nihil continet, quasi ex utero Matris ad Heroicas virtutes destinatus fuerit, vt de Præcurfore Christi scribit S. Ambrosius, Vngebatur, & quasi bonus Athleta exercebatur in utero Matris, amplissimo enim virtus eius certamini parabatur. Cum ex Hegesippo B. Hieronymus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis hac habeat de Sancto Iacobo, Hic de utero Matris Sanctus fuit. Et S. Bernardus de Sancto Victore lib. 8. O virum præcipuæ sanctitatis, qui ante Sanctus, quàm natus. At Fortunatus Remigium dicitur, antequam nasceretur, electum dicit, quem sequitur Frodoardus ibi.

nomine designatus, antequam mundo cognitus, in pago Laudunensi (tunc Remensis Diocesis) alto Parentum sanguine. Quidam putant Æmilium Remigij Patrem Comitem vel Ducem fuisse Laudunensem,

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 456.

alij Sueffionensem, at Vetusiores de Æmilio, & Cilinia nihil præter hæc, *Erant ambo Nobiles genere, ac nominatissimi inter suos.* Locus etiam vbi puer editus, vulgò Cerniacum dicitur, villa in Laudunensio: probabilius tamen est paternam domum apud Lauriniacum, vel Labriniacum extitisse, vbi Beatus Remigius ossa suæ Genitricis posuit, more tunc, ob persecutiones, vſitatissimo, quod MS codex, seu registrum visitationis Eminentiss. Cardinalis Borbonij adhuc confirmat.

Quâ verò gente, & quàm eximiâ editus B. Remigius relatu Antioij Sidonius Apollinaris epist. 14. lib. 8. ad Principium Sueffionensem Episcopum describit hoc modo. *Qui Pater vobis? quique, qualesque vos Fratres, quâ morum prerogatiuâ Pontificatu ambo fungamini sollicitus cognoscere studui, gaudens cognouisse me memini, cui Patri quondam videlicet vos habenti, vix domus Aaron Pontificis antiqui merito comparetur, de vobis cum magna dixerit, majora tacuit: quæ virtutum decora, æquè ad Æmiliam, ac ad Filios pertinent.*

Silentio hîc premeudum non est, sanctum Pontificem Remigium à plerisque diuersimodè nominari; quidam, nec subleſtæ fidei Scriptores, vt Fortunatus, Fredegarius, Rabanus, & Noxeri Martyrologium hanc Remedium dictum putant, quò significaretur Francos à peruerſo, & Fanatico cultu, ad ſaniorem, ſaluberrimæ doctrinæ amuleto, reuocandos, vt egeſtâ infidelitatis ſanie; cum Gallis religionis foedere arctiùs conungerentur; At ex emendatioribus Geſtis, diuino Oraculo, conſtat vocatum Remigium, quò Eccleſiam Dei, (Remorum præfertim) in huius vitæ fluctuantis ſalo, rectorus erat doctrinæ remis, & ad portum ſalutis æternæ, expansis meritorum velis, feliciter perductorus: hoc nomen apud Sidonium, & Gregorium diſertè legitur, & in verſibus metricis ab ipſo, vt creditur, editis, quos iuſſu eiùſdem, aureo Calici inſcriptos fuiſſe narrat Frodoardus, refertque hoc modo:

*Hauriat hinc populus, vitam de Sanguine ſacro;
Inſecto æternus, quem fudit vulture Chriſtus;
Remigius reddat Domino ſua vota ſacerdos,*

De Calice
ministeriali
dato Eccleſia
Conſtantin.
à Conſtanti
magno Im-
per. agit li-
bellus de
munificencia
Conſtant. 10.
2. Concil.
Serrarius iſſe
ad epist. S.
Bonifacij.

Vas illud magni pretij fuiſſe credendum eſt, cum vltimâ Nortmannorum vaſtatione fuſum dicatur, datumque in redemptionem Chriſtianorum, erat (vt multis placet) ex ministerialibus Calicibus, quorum tunc frequens vſus fuit in Eccleſia, cum Fideles ſub vtraque ſpecie communicarent, vnde hîc Deo dicatum dicitur, non conſecratum à Frodoardo.

Ceterum quàm felix & fortunata fuerit Remigij familia, & quàm abundè, & liberaliter ſeſe in Parentes ipſius, & Domesticos, velut ex radice in truncum, & rurfum è truncum in ramos, & frondes Diuinæ Gratia effuderint, mirari quis ſatis non poteſt, nec enim Æmilius,

&

& Cilinia tantum, sed & Fratres, Principius scilicet, & Alter, cuius nomen latet, Pater Sancti Lupi, Nepotes quoque, & Consanguinei sanctitate præditi dicuntur, ut Martyrologia referunt: imò Montanus Præcursor, & Nutrix Balsamia vocitata, Celsinus etiam Remigij collataneus, ac miraculis clarus, in cuius, & ipsa Beata Genitrix, quiescit Ecclesiâ, quæ Nutricis hætenus nomen retinet.

Scholæ Remigius puer traditus à Parentibus, breui coquis, & majoribus natu, doctrinâ antecelluit, quos ut studiis, sic morum maturitate, prudentiâ, beneuolentiâ, officijs, & charitate vincere nitebatur: vnde Puerorum oblectamenta fugiens, sæpius ab ijs secédebat, quò secretius Deo, impensiusque literis vacaret. Quod & iisdem Lauduni persolutis, egregiè post hac ab eo præstitum legimus, cum in solitudinis locum, qui ibidem hodiè que colitur, ex Hincmaro, propriæ salutis vacaturus, adhuc adolescens se recepit.

Vix ætatis vigesimum secundum annum attigerat, cum defuncto Bennadio Remensi Archiepiscopo, omnium votis ad apicem Pontificatus raptus potius, quam electus dicitur: facto siquidem ad eum populorum omnis ætatis, & conditionis concursu, Remigium Pontificem acclamantium, incredibile dictu est, quanto stupore mox correptus fuerit: at eo paululum, & prudenter à se excusso, cum fugæ non pateret aditus, iuueniles hic primùm annos obtendere, leges Ecclesiasticas, Conciliorum decreta, officij pondus, etiam expertis pertimescendum: cum his aliisque rationibus obniti studeret, traditur cœlestis radij super ipsius verticem subito effulsisse lumen, ac cum ipso lumine, cœlitus eius infusum capiti, vnguinis diuini Liquorem, cuius sacri Nectaris infusione, caput ipsius fuit illicò delibutum. Dei igitur vocatione, manifestissimo hoc indicio, patefactâ, accedente Præsulum Remensis Prouinciæ consensu, Remigius Pontificali benedictione consecratur, ad quod officium mirificè mox idoneus apparuit ut dicitur. Fuit autem vultu liberali, & ingenuo, corpore procerus, septem pedum fermè longitudinis, austerâ fronte, naso non nihil æquilino, aliquatenus flauo, barbâ sat prolixâ, in incessu grauis, venerandus aspectu, ac vadique serenitatem præferens, & maiestatem: animi verò pulchritudo, quæ virtute patebat, tanta fuit, ut solâ exterioris hominis specie, expressam in eo putares imaginem sanctitatis.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 496.

*Epigramata
que Lauduni
in argen-
to distant, ex
prolixiori
testam.*

*Concil. Neo-
casari Can.
XI. prohibet
ne quis Pres-
byter ordinetur
ante annu-
m etatis tri-
gesimum. A-
gathêsis item
Synod. & A-
relas. 4.*

*B. Remigij
effigies ex
veteri codi-
ce.*

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 458.

De Quibusdam à Remigio parratis Miraculis.

C A P U T III.

Q Valem verò mox sese in Pontificatu exhibuerit, gestorum ipsius fidelis exscriptor, & encomiastes Hincmarus verbis partim à Fortunato emendicatis, partim etiam ex vetustis Codicibus abundè retulit, quæ perfectam Pastoris ideam graphicè representant, Miraculorum quoque vim attexuit, quibus patet Elementis, Diabolo, ac Morti pro nutu Sanctissimum Præsulem imperasse, quòd ex fidei, ac cordis puritate, castimoniâ quoque, & iugi cum Deo colloquio promanasse nemo est qui dubitet. Et vt paucis ea contraham, quæ prolixiùs ab Hincmaro referuntur, haud leue sanctitatis eius indicium fuit, quòd Passeres ad eum mensæ reliquias de manu excepturi intrepidè aduolabant, quò id spectantes Conuiuæ, Dominicis sese frequentius studerent mancipare seruitijs.

Ex Fortunato.

Apud Calmiciacum, cùm pastorali solertiâ Parochias circum iret, Cæco stipem petenti, ac Dæmonis infestatione vexato, pristinum lumen non reddidit modò, sed immundi Spiritus pestem ab eo procul abegit. Cæcum adiens, dum spiritualibus colloquijs vitæ cœlestis, hospitij (Celsæ scilicet Sobrinæ suæ) propinat pocula, ac Minister vini sufficientiam non adesse Dominæ suæ nuntiat: Remigius re cognitâ, hilari eam consolatur vultu, tum ad Cellam accedit vinariam, vase reperto in quo tantillum vini relictum fuerat, secus parietem flectit genua, cœloque dirigit precem, tum adhibito Crucis signo, vinum cœpit intumescere, ac per obturamenti foramen exundans super pavementum abundanter effluere: Cellarius rei nouitate percussus exclamat, at à Præsule monetur nè Miraculum palam faciat: Sobrina factum comperiens villam ipsi, & Ecclesiæ perpetuò possidendam tradidit, de qua in prolixiori testamento.

Oleum & Chrisma diuinitus data ex Frod.

Simile huic ab eodem Remigio Miraculum in olei fertur liquore patratum; Cùm enim ægrotus haud ignobilis, sed adhuc Cathecumenus ab eo inuiseretur, & se in extremis versari crederet, Baptismo tingi postulauit, Pontifex à Presbytero loci Oleum, & Chrisma requirens, cùm vtrumque penitus in ampullis defecisse cognosceret, vacuas super altare adferri iussit, factâque oratione, plenas diuinitus reperit, sicque infirmum Oleo cœlitus dato liniens, Ecclesiastico de more, baptizauit, ac cœlesti Chrismate perunxit, redditaque sanitate, tam animæ, quàm corporis, incolumitate donauit.

Naturæ humanæ Hostis, cui mille nocendi artes, iammissis clam voracibus flammis, Remorum urbem immaniter succenderat. Jam parte

parte ferè tertiâ consumptâ, reliquum victrix flamma lambebat, cum tantæ stragis perlato ad Remigium nuncio, eo imperante mirabiliter substitit ignis; ad solitum siquidem, cum se contulisset orationis præsidium, in Beati Nicasij Basilica, vbi tunc morandi habebat consuetudinem, Christi prostratus humiliter exposcit opem, surgensque ab oratione, & exclamans cum gemitu *Deus, Deus, adesto voci meæ*, cursu concito per gradus ante ipsam lapidibus stratos Ecclesiam, properat, in quibus, ac si supra molle lutum, depressa hodièque ad memoriam Diuini miraculi signata visuntur vestigia, tum ocyùs Ciuitatem adiens, flammis fidenter se opponit, vt abscedant imperat, statimque ac, extensâ in eas dexterâ, signum Crucis cum inuocatione Christi edidit, flammæ visæ sunt fractâ, & in sese relisâ virtute cedere, ac instar ardentis globi fugere ante ipsum, quas insequens per patentem Portam expulit, quæ mox ab eo clauditur, ac æternùm, nè aperiretur, sub interminatione vindictæ prohibuit.

In memoriam tam celebris patrati Miraculi, Beatus Remigius duas struxit Basilicas ex prolixiori testamento, quarum alteram, quæ est Militum Sancti Joannis Hierosolym. haud procul à patente Porta positam, suis restruxit sumptibus Constantius Decanus anno circiter 1040. retro cuius summum Altare, serpentes duo hinc inde erumpunt è pariete, quasi in urbem regredi conantes, ni impedirentur. Lapidum supra limen portæ, quâ itur in Ecclesiam, Versus sequentes insculpti, totius rei Historiam pandunt his verbis.

*Remigij meritum sic cæpit condere Templum,
Porta patens certis erat appellata figuris,
Hic pandens aditum, reliquis per bella negatum,
Forcè dolis Sathanae, succenditur ignis in Urbe:
At pius Antistes, cernens exurgere vires,
Ingemit ex adyto, Deus, & Deus, inquit, adesto,
Per lapides stratos, descendens inde Sacerdos,
Sicut molle lutum fecit dissoluere saxum,
Cumque cito cursu paulùm distaret ab astu
Opposuit sese, Cruce Christi, tutus ab igne,
Sicque per hanc portam, pepulit cum Damone flammam
Post, vbi porta fuit, Constantius ædificauit &c.*

*Porta patens
tunc voca-
commoditate*

batur, ait Hincmarus, quia alijs portis clausis ob Ciuitatis custodiam, pro introëuntium die patebat.

At nihil æquè Remigij nomen longiùs propagare visum est, ac Tolosanæ puellæ, quam immundus vexabat spiritus, libertas tradita: Hæc enim præclaris orta natalibus Romam à Parentibus ad Sancti Petri sepulchrum deducitur, compertâque famâ Venerabilis Benedicti, qui in his partibus plurimis effulgebat virtutibus, Puellam ad eum perducere fatagunt, qui adhibitis jejunijs, & oratione, cum Serpentis

*Natus est B.
Benedictus
anno 480.
cremum pe-
riit an. 494.
Obijt 545.
Baron.*

*S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 470.*

*Simile mira-
culum nar-
ratur de Sã-
cto Vrsò An-
tist. Episcopo
in Chronico
Antist. pag.
65.*

*De lapidi-
bus istis in-
ta valuas
Ecclesiarum
affixis disse-
rui l. 1. c. 32.*

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 470.

Serpentis virus ab ea non valuisse eijcere, hoc tantum responsi extorsit, se non exiturum nisi Beati Remigij exorcismo, tunc Parentes, tam ipsius Benedicti, quam Alarici Gothorum Regis affatibus suffragati, eorumque literis ad Sanctum Remigium datis (vt fertur) subnixi, Remos cum deuincta sobole virtutem eius deprecaturi perueniunt. Hic longa luctatione se hoc opere indignum palam humiliter fassus est, donec populi supplicantis precibus cuius, verbi præcepit imperio, vt Hostis à corpore, in quod ingressus fuerat, discederet.

Abcessit quidem ille, vi coactus, cum nimio vomitu, & obsceno fœtore, sed paulò post, recedente Pontifice, labore nimium fessa puella, & vitalis caloris expers spiritum exhalauit: Iteratis ergo precibus supplicantium turba recurrit ad Medicum, qui facinus se perpetrasse accusat, potius, quam remedium attulisse; victus tamen iterum ad Sancti Joannis redit Basilicam, vbi corpus jacebat exanime, effusioque lachrymarum imbre, cum ad pavementum prostratus impensius oraret, consurgens suscitauit mortuam, quam prius purgabat obsessam.

Epistolæ Venerabilis Benedicti ad Beatissimum Remigium missæ, Remensis quidem Ecclesiæ scriptores meminere, at nullus horum eam retulit, quæ illustrandæ historiæ multum prodesset; imò de ea Frodoardus dubitanter loquens satis innuit fuisse sibi hanc, quæ extat ad calcem Chronici Cassinensis, & in MS Codice, quem penes me habeo, penitus ignotam, vnde meritò Emin. Cardinalis Baronius tomo 6. Annalium an. 507. suspectam hanc arbitratur, tum ex inscriptione, quæ ei videtur insolens, tum quòd Hincmarum hallucinatum putet Sancto Patriarchæ Benedicto literas adscribendo, quæ Patri Puellæ Tolosanæ debentur. Quicquid sit de conjecturis Baronij, quas haud ineptè Coluenerius excutit, non abnuerim S. Benedictum scripsisse ad B. Remigium, id enim ante Hincmarum, licet obscure, Fortunatus his verbis agnoscit, *Tunc Parentes eius, & ipsius Benedicti, & Alarici Regis Gothorum affatibus suffragari, cum deuincta Sobole ad S. Remigium peruenirunt.* Vbi licet de literis nihil, Benedictus tamen ibi à Parente clarè distinguitur, à quo non incongruè quis dixerit, vt & ab Alarico, commendatitias literas accepisse. Porrò ex Epistolâ Remigiano-

Benedicti litera ex Chronico Cassinensi sic incipit. Dominico Sa-

cerdoti Remigio, frater, & conseruus in Christo IESU, cœnobialis vita institutor Benedictus, æterna Benedictiois munus, Sanctissimo tuo congratulans profectui, Sacerdos Regis summi, qui summi Capitis membra sumus, quod mihi deesse sentio, totum, laus Deo, possidere me credo in te. Ecce quod mea peccata fieri prohibuerunt, tua auctoritatis Sacerdotalia supplere habens merita, & desinam amodo circa me rymores hominum, cum apud te constet omnium esse perfectionem virtutum. Hanc Captiuam, & ab Antiquo hoste obsessam tua delege Celsitudini; quatenus pro eius liberatione Sacram Hostiam offerre Deo debeas, & meam paruitatem victoriâ ipsâ non minimum lazifices. Vale Sacerdotum Christi Limpidissime calcule.

rum ad Cassinates patet prædictas literas non iisdem planè verbis, sed sensu dumtaxat ad eos, si quæ sunt, fuisse transmissas, *Cari- tati vestra* (inquirunt) *exemplar Epistola non ferentes deesse, non eisdem*

eisdem per omnia verbis; ejusdem tamen rationis vestigijs innitentes plenâ deuotione caraxauimus. Cùm igitur germana non sit, sed verbis forsân conficta, vt ipsi fatentur, hic eam inserere operæ pretium non putauî.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 476.

*Quancâ fulserit eruditione, & dicendi peritiâ Beatus Remigius.
Et an aliquot. diuine Scripturae libros
interpretatus sit.*

CAPUT IV.

NEc sanctitatis tantùm splendore radiabat præsul Remigius, vt frequenter ab eo patrata testantur miraculâ, sed & reconditioris doctrinæ fulgetris, rerum diuinarum scientiâ, dicendi quoque venustate, summis Oratoribus æmulus. Sidonius Apollinarius eum ab exundanti eloquio, & ineffabili commendatum sic affatur Epist. 7. lib. 9. quam Frodoardus suis inseruit Annalibus: *Non extat ad præsens viui hominis oratio, quam peritiâ tua non sine labore transgredi queat, aut superuadere; Etenim rarus aut nullus est, cui meditaguro par assistat dispositio per causas, posicio per literas, compositio per syllabas. Ad hoc opportunitas in exemplis, fides in testimonijs, proprietates in epithetis, Urbanitas in figuris, Virtus in argumentis, pondus in sensibus, flumen in verbis, fulmen in clausulis; structura verò fortis, & firma, conjunctionumque perfacetarum nexa casuris insolubilibus, sed nec minùs hinc lubrica, & lenis, ac modis omnibus erotundata, quaque lectoris linguam inoffensam decenter expediat, ne salubrosas passa iuncturas per cameram palati volutata balburciat, Et cætera quæ eleganter Sidonius ibidem prosequitur.*

Sidonio Gregorius Turonensis suffragatur Historiarum lib. 2. *Erat Lib. 2. c. 31. B. Remigius egregia scientia, & Rhetoricis apprime imbutus studijs, sed & sanctitate ita prælatus, vt Syluestri virtutibus equaretur.* Idem confirmant Marquardi Freheri vetus Chronicon, Hincmarus, Beda, Leo 9. luculentè ostendit Francorum felix, & fausta conuersio, Discipulorum ingens numerus, quos optimis studijs, scripturæ præsertim, diligenter informabat, Scripta quoque eius Sidonij tempore eruditorum manibus trita, iteratæ Gallicanorum Episcoporum ad eum legationes, quò synodales horum conuentus suâ præsentia clariores redderentur: hæc & plerâque alia, si benè expendantur, multiplicis doctrinæ eius indices sunt, ac viui præcones.

Ab hoc postremo vt incipiam, tradit Baldericus in Chronico Camerac. à Mamerto habitam Synodum Viennâ vrbe, ad quam Galliarum Episcopi conuocati, Beatum Remigium, vt pote diuinis eloquijs

T

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 476.

eruditissimum, & præstantioris gratiæ priuilegio illustrem, venire pe-
tierunt; hunc verò cum prouectæ esset ætatis, & morbis obnoxius,
adesse non potuisse, sed illuc ablegasse Vicarium suum Beatum Ve-
dastum. His concinunt ea quæ habet Molanus in Catalogo Sancto-
rum Belgij: *Ipse etiam (inquit) B. Vedastus vice Sancti Remigij, cum*
Mamerto, & alijs Episcopis apud Viennam Gallia urbem conuenit, ubi
solemnnes Litanie ante Ascensionem sunt instituta. De Litaniarum vsu
remissiore neglectarum, in Gallijs felici restitutione à Mamerto nul-
lus dissentit, cum id testetur Sidonius, lib. 5. Epist. 14. ad Aprum,
Gregorius Turonensis lib. 1. Hist. 2. cap. 34. extetque de ea decretum
Concilij Aurelian. 1. can. 27. Synodi Viennensis epocha hinc tantum
controuertitur, quam Ado remittit ad annum 452. alij veriùs 474. at
Remigij tunc ætas non multum ingrauescebat, vnde probabiliùs dici
potest, loci distantiam, vel Barbarorum incursiones ab itinere fufci-
piendo eum deterruisse. De alia fynodo ad quam pariter à Celticis
Episcopis vocatus fuit postea dicemus.

Eadem Epi-
stolâ supra
citata.

Nunc ad Remigij Scripta, quæ ingenij, ac laboris indices sunt ve-
niendum. Sidonius aperte innuit hæc suo tempore apud eruditos in
pretio fuisse his verbis. *Quidam ab Aruernis Belgicam petens, (per-
sona mihi cognita est, causa incognita, nec refert) postquam Remos adue-
nerat, scribam tuum siue bibliopolam pretio fors fuit, officioe demer-
itum, copiosissimo, velis, nolis, declamationum tuarum schedio emunxit,
qui redux nobis, atque oppido gloriabundus, quippe perceptis tot volu-
minibus, quacumque detulerat, quamquam mercari paratis, * quod Ci-
uis, pro munere ingessit, Cura mihi è Vestigio fuit, hisque qui student,
cum merito lecturiremur, plurima tenere, cuncta describere, omnium
assensu pronunciatum, paucos nunc posse similia dictare, &c.* Et sub
finem Epistolæ, *Aucupabimur nundinas inuolantum, & vltro scrimia
tua, commuencibus nobis, ac subornantibus, effractorum manus arguta
populabitur, inchoabisque tunc frustra moueri spoliatus furto, si nunc
rogatus non moueris officio..* Vtinam verò, inquit Georg. Coluenerius
in Scholijs ad Frodoardum, in lucem aliquando proferantur, si
ab æui dentibus absumpta non sint, ea Beati Remigij Scripta, de
quibus sola restat Sidonij testificatio, queriturque Baronius officioso
furto hæc ab eo rapta non fuisse; Refert idem Coluenerius Guillel.
Eysengrein, in Catalogo testium veritatis, asserere, editis libris, Re-
migium adulterinas de Christi fide Arianorum opiniones acriter con-
futasse.

* Alij legunt,
quod tamen
ut Cinius nec
erat iniustū
&c.

Prodierunt nuper Remigij in Epistolas Pauli Lucubrationes ope-
râ R. P. Villapandi Societat. JESU; qui & prolusiori fermone ad
Lectorem probabiliter ostendit Remigij Remensis, Archiep. esse, non
autem Remigij Autifiodorens. solutis abundè rationibus, quæ obniti
videbantur, vnde Coluenerius haud multum abhorrens ab ipsius opi-
nionem, addit tam Bellarminum, quam Cuthebertum Dunelmensem
Episcopum

Episcopum libris de veritate Corporis Christi in Eucharistia, citare ex Remigio Rem. Archiep. præclarum locum ex ipsis Commentarijs : sed an ipsi ascribenda sint meritò dubitant viri literati, non quòd Sacræ Scripturæ libros interpretatus non sit, cùm id disertè referat Breuiarium Romanum Calendis Octobris, sed ob citationes quasdam, quæ ipsis non arrident, vnde Platina in Formosò de Remigio Autisiodorensi hæc habet, *Multa hic commentatus est, & scripsit in Mattheum potissimum, & Pauli Epistolas, sunt qui scribant huius interpretationis Auctorem fuisse Remigium Remensem, non autem hunc de quo loquimur, utrumque sit, constat utrumque doctissimum fuisse.*

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 476.

Villapandus testatur præterea, in varijs Monasterij Cassinensis Codicibus, aliquot adseruari Homilias quibus Remigij nomen præfixum est sine addito, quòd & sapienter obseruatum fuit à Bibliothecæ Patrum Collectoribus, nè labor vnus alteri perperam tribuatur, quamuis non leue argumentum sit pro Autisiodorensi, quòd Gregorij magni textus in prædictis Commentarijs legatur, vt & in explanationibus super vndecim Prophetas posteriores, ipse verò vixerit post obitum S. Remigij, fieri enim potuit (& in hoc veteres non satis aduertisse puto) quibusdam MSS Codicibus Remigij Rem. nomen forsan inscriptum fuisse, eò quòd Autisiodorensis Remigius aliquot annos Sacras Scripturas Remis interpretatus sit sub Fulcone, inde enim hallucinatio (si quæ sit) manare facile potuit. Circumferuntur etiam quatuor indubitata Remigij Epistolæ, quas Sirmondus post Andræam du Chesne publici juris fecit, priores duæ sunt ad Clodoueam, tertia ad Heraclium, Leonem, & Theodosium Episcopos, & quarta ad Folconem Tungrensensem, de quibus nonnihil postea. Recitat quoque Aimoinus Regis Clodouei Epitaphium ab ipso (vt credit) Remigio compositum. Quædam aliæ Epistolæ ab Auctore Gallicani Martyrologij dudum promissæ necdum lucem viderunt; quæ omnia si rectè excutias, probant manifestè B. Remigium vt amœnioribus literis, quas sanctimonix gemmâ pulchrè inoculabat, sic & diuinarum scientiarum luce inter Gallicanos præfules dubio procul enituisse.

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 481.

*De conuersione Francorum, & Chrismate calicis missio in Bap-
tismate Regis Clodouei.*

C A P U T V.

*Clodoueus
regnat.
An. 482.
486.
490.*

*Siagrius Æ-
gidij filium
Gallum ori-
gine Gregor.
Turon. Regē
Suess. appel-
lat. Frede-
gar. Patri-
cium Roma-
nor. Princi-
pem Hincm.
1.*

MOrtuo Childerico, cuius ossa nuper trans Scaldim in tumulo prope Turnacum reperta creduntur, Clodoueus Regni solium feliciter adeptus anno ætatis XV. Remigium, quod virtute Sapientiæ, & Miraculorum eximiè reniteret, non reuerbatur modò, sed & cum varijs demereri studebat officijs, vnde Siagrius, qui Augustam Sueffionum velut Regni paterni hæres, sub Romanis tenebat, in ordinem redactò, cum secus urbem Remorum per viam (quæ hætenus ob Barbarorum per eam iter *Barbarica* nuncupatur) transfret, noluit in eandem Ciuitatem introire, nè ab exercitu damni aliquid Oppidani paterentur: quidam tamen, ipso nesciente, Urbem ingressi, sacra vasa ab Ecclesijs surripuere, & inter ea Vrceum ex argento maximum, pulcherrimùmque miles abstulit, cuius iacturâ motus Remigius ad Regem cum misisset, vt saltem hunc Vrceum recipere mereretur, Rex vocatis militibus apud Augustam Sueffionum, rogat vt præuiâ partitione Vrceum sibi reddant: plerisque annuentibus, Francus inauditæ leuitatis qui rapuerat, elatâ voce, nihil quicquam (inquit) ô Rex inde, nisi forte, recipies, eleuatâque bipenni Vrceum violenter percutit. Obstupescens hac temeritate cæteris, Rex dolorem pressit, apprehensumque Vasculum Missio Præfulsi reddidit, injuriam militis patienter dissimulans, quam anno sequenti, conuocato Concilio ad Campum Martium, vindicauit, vt videre est apud Gregor. Tur. qui non satis aperit an Vas furatum à milite, ad Ecclesiam Remensem pertineret, nec item Urbis nomen vbi id contigit indicat; at Fredegarius, Hincmarus, Aimoinus, & Frodoardus factum Clodouei recensentes, Remos nomine gentis clarè & concorditer indigitant, sicque vel ex hoc facto, discimus Remos qui hætenus Imperio Romano fideliter adhæserant, pulso fugatòque Syagrius, Francis fidei Christianæ non infensis, licet Ethnicis, tum demum cum Australiori Prouinciæ parte manus dedisse, eosque non ab his vi coactos, sed spontè deditos, licet ægrè à Rom. Imperio etiam labente se auelli paterentur, quos & Clodoueus Remigij respectu benignè tractauit; vnde mirum non est si B. Præful, quod Francos in fidem Christi pronos cerneret, dicatur Clodoueam in Regem cum alijs Antistitibus elegisse, vt dicam postea.

Toringis postmodum ob incurfiones & sæuitiam cæsis, ac subactis, Clodoueus Chilperici filiam fratris Gondobadi Burgundionum Regis,

gis, Chrothildem nomine Augustæ Suessionum conjugio sibi copulauit, quæ cum Christiana esset, viri animum ad Fidem flectere omnimodis conabatur, nec valebat, donec exorto inter Clodouicum, & Alamannos ad Tolbiacum Vbiorum sexdecim leucis à Colonia prælio, & Francis nimiâ cæde corrudentibus, Rex Chrothildis monitorum memor, suusus ab Aureliano Gallo Consiliario suo, vt spretis Idolis Christo votum nuncuparet, ad Cælum oculos sustulit, & implorato Christi auxilio, vouit si victoriam de hostibus tulisset, se Christianam fidem suscepturum: eodem instanti, iteratâ cum Alamannis pugná, ingenti ltrage fusi, fugatique sunt, & gloriosâ potitus Victoriâ, Regem ipsum interemit.

S. REMIG.
XVLARCH.
An. 496.

Ex Roricone
lib. 2. & ex
Frodoard.

Cum victore exercitu, Barbaris pactâ salute, ac ditioni suæ subiectis, domum reuertentem Clodouicum per Ciuitatem Leucorum Tullum, B. Vedastus Presbyter excepit, & Baptismi desiderio flagrantem religionis principia edocuit, Remósque deducens, Cæci curatione mirabili, in proposito fidei confirmauit. Addit Vedasti Biographus apud Surium 6. Februar. c. 2. Cæcum hunc Vedasto obuium fuisse, cum Rex, ad pagum Vunginse prope Reguliacam villam super Axonæ ripas sitam, cum Vedasto, & maximo populi comitatu aduenisset: quo Miraculo in fide Rex confortatus, nihil moratus in via, ad Sanctum Remigium properauit. Chrothildis de ipsius reditu certior facta apud Remos Viro læta occurrit, de victis hostibus gratulatur, compertoque quòd ad inuocationem Christi victoria contigisset, confestim Beatum Remigium accersit, orat vt viam Salutis Regi aperiat, quem Sanctus Sacerdos secretò conueniens monere cœpit, vt vnũ Deum Mundi conditorem, cuius beneficio insperatam de hostibus palmam tulisset, crederet, ac confiteretur.

Ex Vedasti
Actis apud
Surium 6.
Februar.

Ex Gregor.
Turon. l. 2.
cap. 27.

Antistitis consilio non recusauit Rex voto se exsoluere: sed Francis patrij moris tenacibus, materiam seditionis præbere metuebat. Igitur visum est apud exercitum habitâ concione hortari vniuersos, vt euersis Idolis, Dominum ac Deum, cuius virtuti victoriam Alamanicam deberent Christum venerarentur. Hanc Clodouei concionem interceptit Francorum subita vox, quâ se Christum colere paratos esse alacriter pofessi sunt.

Ex Aimoi-
no l. 1. c. 16.

Lætus tam admirabili assensu Remigius, (verbis hîc vtat Hincmari) indicit eis jejunium, quòd Solemnis dies Paschatis immineret: die verò Passionis Dominicæ, pridie scil. antequam Baptismi gratiam reciperent, post hymnos præcésque, Præsul Regium cubile petijt, vt absoluto curis sæcularibus Rege, liberiùs ei committere Sacri valeret mysteria Verbi: quo reuerentè à Cubicularijs admissio, Rex profiliens obuuius alacriter occurrit, & Oratorium Beatiss. Apostolorum Principis Petri, cubiculo Regis fortè contiguum, pariter ingrediuntur. Cùmque dispositis sedibus Rex, & Regina confedissent, instruente eos Remigio, repentè lux tam copiosa totum repleuit lo-

Ex Hinc-
maro c. xx.
& xxj.

Et ex vita
MS Sancti
Vedasti.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 467.

cum, vt claritatem Solis euinceret, & cum luce, vox pariter est audita, *pax vobis, ego sum nolite timere, manete in dilectione mea*, ac post hæc, recedente luce, incredibilis suauitatis odor in eadem domo remansit, vt euidenter ostenderetur, illum Auctorem lucis, pacis, & suauitatis venisse, quem nemo eorum qui aderant, præter ipsum Remigium fulgore luminis percussi intueri valuerunt, tantæque claritatis gloria Sanctum Episcopum perfudit, vt splendor ex eo procedens, magis conspicuam domum reddiderit, quàm lucernæ ibidem lucentes.

Mox irradiatus vir Beatissimus Remigius, veteris Legislatoris exemplo, quæ ipsis, vel eorum forent euentura profapiæ spiritu Prophetico traditur prædixisse (*Verba hæc, quæ addit Hincmarus, excerpta videntur ex proluxiori testamento sub finem*) qualiter scilicet successura eorum Posteritas, Regnum esset nobilissimè propagatura, atque gubernatura, & Sanctam Ecclesiam sublimatura, omnique Romanâ dignitate, Regnoque potiturâ, & Victorias contra aliarum gentium incurfus adeptura, nisi fortè à Bono degenerantes, viam veritatis reliquerint, & diuersorum vitiorum secuti fuerint anfractus, quibus negligi Ecclesiastica solet disciplina, & quibus Deus offenditur, ac per hoc Regna solent subuerti, atque de gente in gentem transferri.

Velis depictis adumbrantur platea Ecclesiæ, cortinis albenibus adornantur, Gregor. Turon. cap. 28.

Ex Hincmaro, & Frodoard.

Interea eundi via ad Baptisterium à domo regia preparatur, velis & cortinis depictis ex vtraque parte protenditur, & desuper adumbratur, plateæ sternuntur, Ecclesiæ componitur Baptisterium, balsamo, & cæteris odoramentis conspergitur, talémque gratiam Dominus subministrabat in populo, vt æstimarent se Paradisi odoribus refoueri. Sicque præcedentibus Sacrosanctis Euangelijs, & Crucibus cum hymnis, & canticis spiritualibus, atque litanijs, Sanctorumque nominibus acclamatis, Sanctus Pontifex manum tenens Regis, à domo regia pergit ad Baptisterium, subsequente Regina, & populo, dum autem simul pergerent Rex interrogauit Episcopum dicens, Patrone hoc est Regnum Dei quod mihi promittis? Cui Episcopus, non est hoc (inquit) illud Regnum, sed initium viæ, per quam venitur ad illud.

Odorem hunc de quo Hincm. diuinum vocat Gregor. Turon.

Cùm verò peruenissent ad Baptisterium, Clericus qui Chrisma ferebat à populo ita est interceptus, vt ad Fontem venire nequiverit: sanctificato autem Fonte, nutu diuino Chrisma defuit; & quia propter populi pressuram vlli non patebat egressus Ecclesiæ, vel ingressus, Sanctus Pontifex oculis, ac manibus protensis in cælum, cœpit tacitè orare cum lachrymis, & ecce Columba subito, niue candidior, attulit in rostro Ampullulam chrismate Sancto repletam, cuius odore mirifico super omnes odores, quos ante in Baptisterio senserant, omnes qui aderant inestimabili suauitate repleti sunt.

Accipiente autem Sancto Pontifice ipsam Ampullulam, species columbæ

lumbæ disparuit, de quo Chrismate fudit venerandus Episcopus in Fontem sacratum, viso autem Rex tanto Miraculo, abnegatis Diaboli pompis, & operibus eius, petijt se à Sancto Pontifice Baptizari, procedit nouus Constantinus ad Lauacrum salutiferum in quo delendæ erant lepræ veteris morbi, & antiquæ peccatorum sordes diluendæ, diuino muneri obsequente B. Remigio, in quo diuinâ doctrinâ, & gratiâ virtutum alter videbatur representari Syluester.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 497.
Rex ergo
prior popos-
cit se a Pon-
tificæ Bapti-
zari Greg.
Turon.

Ingresso autem in Fontem vitalem Clodoueo, Sanctus Episcopus dixit ore facundo, *Misis depone colla Sicamber, adora quod incendiisti, incende quod adorasti*, præceptis Salutaribus illum inuituens humili deuotione venerari Ecclesias ad cultum religionis ædificatas, vt Deum adoraret in eis, quas rigidâ profanitate incendere consueuerat, & Idola quæ in asylis suis pro Deo adorare solebat, Fidei ardore succensus deijcenda succenderet, & sic post confessionem orthodoxæ fidei, ad interrogationem Sancti Pontificis, secundum Ecclesiasticum morem, Baptizatus est trinâ mersione in nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & susceptus ab ipso Pontifice de Sancto fonte perunctus est Sacro Chrismate cum signo Crucis Domini N. JESU CHRISTI. Baptizantur etiam de exercitu eius tria millia virorum, exceptis paruulis, & mulieribus, Baptizantur Sorores eius Albofedis, & Lanthildis vel Landechidis, & factum est gaudium magnum in illa die Angelis in cælo, & Hominibus deuotis in terra.

Delibutis-
que est Sacro
Chrismate
Gregor.

Clodouei Baptismo plures Germaniæ, Galliæ, & Neustriæ Episcopus, id est, ex vtrisque Belgica, & Germania, & ex Prouincijs Lugdunensib. 2. 3. & 4. interfuisse, vt diem tanto mysterio destinatum suâ præsentia insigniorem redderent, lubens agnoscit B. Remigius in prolixiori suo testamento, colligiturque ex Auiti Vionensis recens detectâ Epistolâ, à quibus, vt ipse ait, piâ ambitione Rex Aquis vitalibus immerfus flexâ ceruice signatus, tum Chrismate vnctus, deinde albis vestibus indutus est, Albofedis autem, quam cum Fratre Baptizatam diximus, paulò post à B. Remigio Virginitatis benedictionem accepit, Deoque sacrata vsque ad obitum perseueravit ex Epistolâ prædicti Remigij ad Clodoueam. Quod Gregorius Turonensis, cui nota fuit eadem Epistola, non fati animaduertit.

Conuersionis
Francorum
per predica-
tionem San-
cti Remigij

• *falla, non meminit Fortunatus, nec item Baptismi Clodouei, aut Cælestis Chrismatis, sed statim post resuscitatam puellam Tolosanam scripsit sui finem imposuit.*

Vbi de hac re nuntij Romam deferuntur, Anastasius Pontifex, qui hoc anno sedere cœpit, gratulatoriam Clodoueo mittit Epistolam, quam ex Spicilegij tom. V. à R. P. Dacherio nuper edito hîc reponimus.

GL O-

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 497.

GLORIOSO ET ILLUSTRIFILIO CLUDOECHO,
Anastasius Episcopus.

Tuum, gloriose Fili, in Christiana fide, cum exordio nostro in Pontificatu consigisse gratulamur. Quippe sedes Petri in tanta occasione non potest non letari, cum plenitudinem gentium intuetur ad eam veloci gradu concurrere, & per temporum spatia repleti sagenam, quam in altum iussus est mittere idem piscator hominum, & celestis Hierusalem Beatus Claviger. Quod Serenitati tua insinuare volumus per Eumerium Presbyterum, ut cum audieris letitiam Patri, crescas in bonis operibus, impleas gaudium nostrum, & sis corona nostra, gaudeatque Mater Ecclesia, de tanti Regis, quem nuper Deo peperit, profectu: latifica ergo, gloriose, & illustris Fili, Matrem tuam, & esto illi in columnam ferream, &c.

De caelesti Chrismate Dissertatiuncula.

CAPUT IV.

*In Prologo
ad vitam S.
Remigy.*

Sacri caelitus missi Chrismatis Miraculum literatis, plebeisque hominibus notum adeo erat, & exploratum nono saeculo, ut Hincmarus, qui id scripto primus euulgasse dicitur, vade non indiguerit ad illud firmiter persuadendum; sed ingenua solum, ac simplici narratione, quam e vetustioribus (ut ipse asserit) Remensis Ecclesiae Codicibus excerperat; Nec vlli tunc venit in mentem dictis eius refragari, vel leniter hiscere aduersus dudum a Majoribus receptam traditionem, eamque non latenter ingestam, sed publice, ornatè, ac velut ex suggestu promulgatam, ut cuique palam fit ex Capitularibus, vbi de Caroli Regis inauguratione Metis celebrata. Etenim cum praedictus Hincmarus, sede Treuirensi vacante, pro sublimi hoc munere explendo, ab Episcopis primae Belgicae fuisset accitus; Hic adstantibus Franciae, & Lotharingiae regnorum vtriusque dignitatis Primoribus, ac lectissimo eruditorum virorum coetu, qui Regum inaugurationibus, pompaticisque caeremonijs aesse solent, clarè, intelligibiliter, ac nemine contradicente praefatus est eodem momento, quo Rex inaugurandus erat: *Sancta memoria Dominum Imperatorem Augustum, Patrem scilicet Caroli iam coronandi in Regem Lotharingia, ex progenie Ludouici Francorum inlyti, per Beati Remigy Francorum Apostoli Catholicam praedicationem conuersi, vigiliae Sancti Pascha in Remensi Metropoli Baptizati, & caelitus sumpto Chrismate, unde adhuc habemus, peruncti, & in Regem sacri duxisse originem per Sanctum Arnulphum.*

Quis

Quis dicat Hincmarum tam perfriatæ frontis, vt historiã tanti momenti hætenus inauditam, sed recens à se confictam, coram tam illustri confessu edicere, tantæ leuitatis, vt Sapientissimo Regi nugamenta quædam gerrarum confarcinare, tantæ improbitatis, vt ipsius templorum cæremonijs, sacrisque ritibus, ingestâ fabulâ, sacrilegum in modum illudere voluerit. Carolus Rex, cui solemne erat obscuriora quæque Scripturæ loca Sapientibus proponere, etiam in Castris, & inter bellorum tumultus, de re tam graui non sciscitatus esset? quotquot hîc aderant primæ nobilitatis, ac literaturæ viri, elingues, stupidi, vel fascinati ab Hincmaro, nè in fictam eiusmodi traditionem insurgerent? quis credat? nisi aliunde hunc vera proferre certiores essent, præsertim cum fama seu traditio cælitus demissi Christumatis Gallia Belgicæ finibus non concluderetur amplius, sed per totum iam Christianum orbem percrebuisse, eamque publicis testatam monumentis suâ historiâ dignam censuerit Aimoinus Hincmari penè æqualis, ac in Prouincia Senonensi enutritus, quam post Gregorium texuisse se dicit ex ijs, quæ per diuersos sparsa libros inculto erant sermone descriptâ, sic autem lib. 1. cap. xij.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 497.

In Epistolâ
nuntuparoria ad
Abbonem Ab-
batem.

Cum Sanctus Pontifex modum diuina Passiois recitasset, Rex ait illi; si ego cum Francis meis ibi affuissem, eius iniurias vindicasset, quod verò grata, acceptabilisque Deo prædicti Regis fides fuerit, ostensum declarauit miraculum; Nam cum forte, qui Chrisma ferebat interclusus à populo deesset, Ecce subito, non alius sine dubio, quam Sanctus apparuit Spiritus in Columba visibili figuratus specie, qui rutilanti rostro Sanctum deferens Chrisma, inter manus deposuit Sacerdotis Undas Fontis sanctificantis.

Ex prioribus illustribus huius testimonij verbis, quæ nec apud Gregorium Turonensem, nec apud Hincmarum leguntur, patet euidenter Aimoinum ea quæ de Francorum conuersione retulit, ex Gestis, quæ prædictos Auctores latuerant hausisse, quid enim ei opus erat historiã de nouo condere, si nihil proprio studio, ac lectione partum adiiciendum foret; præterea Chronici Centulensis Auctor nonnihil scitu dignum refert, quod ad rem facit: Diuum scilicet Dionysium eadem nocte, quæ regium baptismum antecessit, Clodoueo adstitisse cœruleo in scuto Lilia prægestantem aurea, quibus argueretur fides, scientia, & dignitas equestris, quæ in Franciam Dei gratia deueheret; & dum ad Baptismi sacra ventum est, Columbam è cœlo detulisse Ampullulam oleo quo inungeretur delibutam; ad quod alludit eruditus quidam vir egregiâ hac Ecphonesi. *O candor lily micans in Ecclesia, hoc Angelus infixit, Dionysius demonstrauit, Remigius Francorum Apostolus unxit, Sanctus Ludovicus exaltauit, Francia nueriuit, Gallia decorauit.* Hinc forsã manauit opinio de Lilijs cælitus missis in scuto, aut in virgula ostensis, vel certè in aëre expressis cum Clodoueus sacro latice tingeretur, quæ à Viualdo, Forcatulo, & alijs latius explicatur; at hæc & similia ab insequentis æui Auctoribus tra-

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 497.

dita lubens omitto, quæ Clodouei Baptismatis narrationem illustriorem quidem faciunt, sed minùs certam; tot siquidem prodigijs foeta, & coaceruata eò. Criticorum mentes vehementiùs pulsât, quò de his non nisi post plures annorum centurias quicquam proditum sit.

*De Ampul-
la male sen-
tit Meyerus,
ad annum
1399. in
Annalibus,
& post eum
Belgici scri-
ptores.*

Quî enim fieri potest, (inquiunt) vt tam exquisitum delati Christismatis miraculum (de eo tantùm hîc loquor) si in conspectu, atque oculis tot Procerum eluxit, per omnes Prouincias, imò per totam Europam vulgatum non sit, nec de eo Anastasius Pontifex ad Clodoueam Epistolâ hoc anno missâ, nec Auitus Viennensis Epistolâ pariter ad eundem, nec Gregorius Turon. narrandis miraculis admodum assuetus, nec Fredegarius scholasticus meminerint, cum cuique notum sit, famam in majus omnia ferre, & celeriter minora quæque vulgare solitam.

*Auctor
Chronici
Maurinien-
sis.*

His addi potest quòd quidam delatum Christisma narrent per Columbam, alij per Angelum, alicubi dicatur sparsis per Ecclesiam radijs & odoribus, alibi verò simpliciter cœlo demissum: quæ omnia (vt ab vltimis incipiam) circumstantias ad summum, non rei substantiam labefactant; Quis enim nescit à Scriptoribus, etiam Canonicis, multa diuersimodè narrari, quæ tamen indubitata sunt, & fide certa, Veritas sola per se stat, scriptorum genio non indiget, ac frequentius traditione noscitur. Nec Epistolæ Anastasij, aut Auiti Viennensis recens detectæ, vel Gregorij Turon. silentium multùm me mouent, non ob inficiale argumentum, inde ab aduersarijs deductum: sed quòd hi Auctores à Remis longiùs semoti, de euentu certò necdum aliquid didicerant. Optimè quidam Marsylius de gentium origine differens, magis credendum esse docet Genti ipsi, aut populis ei vicinis, quam remotioribus, & externis.

*De bello Pe-
lasgico l. 3.*

Deinde cum Remigij temporibus miraculorum operatio admodum frequens esset in Ecclesia, & hic inprimis eâ excelluisse dicatur, mirum non est quod ab externis Scriptoribus aliò intentis, ea quæ palam omnibus erant, fiebantque apud nos neglecta sint; quisque tunc suam Spartam excolebat, de Domesticis tantùm cura habebatur, vt hodièque fit, & egregiè à Gregorio obseruatum nemo non videt, qui totus est referendis BB. Martini, Juliani, & aliorum Gallix Celticæ miraculis, cum ipse de Belgis pauca admodum referat, & si quid, vt de Remigio, illud obiter tantùm & perfunctoriè.

Nec audiendi sunt qui putant, omnibus ritè perpensis, non cum tanto apparatu, nec visibili, ac radiante epiphaniâ demissum Christisma in manus Pontificis, sed vulgari oleo, cum instaret hora, quâ tingi debuit Clodoueus, deficiente (forfan quòd Clericus vas deferens præ turba citò adesse non potuit) porrectis in cœlum oculis cælesti à Deo obtinuisse, nè quid ad Baptismi complementum desideraretur, eo ferè modo quo supra contigisse vidimus in Cathecumeni
Baptismo,

Baptismo, sicque conscio tantum Præfule, forsitan etiam Rege, paucisque alijs patratum fuisse demissi Olei Miraculum, quod velut à Deo pignus acceptum Remensi Ecclesiæ relictum est.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 497.

Opinatio hæc, cuiuscumque sit, nè ab accepta dudum traditione temerè recedatur, probanda non est, præsertim cum Hincmaro ex veteribus Membranis Historiam narranti, è Gallia Celtica succenturiatus accedat Aimoinus, & cum eo ad sæculum nostrum, cuiusque artis, linguæ, ætatis & professionis Scriptores, qui per Columbam, vel Angelum delatum Chrisma visibiliter referunt; hos sigillatim hic recensere superuacaneum duxi, cum census, & Monimenta potiora sint Testibus, vt Jurisconsulti decernunt, *L. Census FF. de probatione*, sacrum pignus, seu Ampullulam intelligo, quam manibus etiam contrectarunt Summi Pontifices, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Reges, Principes, & quotquot ad Inaugurationem Remos aduolant.

Census & monimenta publica potiora esse rebus Sennatus censuit. L. Census FF. de probatione.

Scio quid præcipue huius temporis obganniant Critici, & ad nauseam repetant; hi sunt qui Auctorum mediæ ætatis narrationes scrupulosius ad incudem reuocant, & audenter excutiunt, Gregorium Turonensem Francicæ Historiæ primarium huiusce miraculi non meminisse, cum de Clodouei Baptismo fatis copiosè differuerit: Hincmarum verò, qui primus id in lucem edidit, vt putant, auidè exceptum ob eruditionis nomen, & auctoritatem quâ in palatio pollebat, præsertim cum tam Regno, quàm propriæ Ecclesiæ, cui impensius studuisse ferunt, eo commento consuleret.

Primæ objectioni pridem satisfecerunt haud vulgaris doctrinæ Viri (inter quos meritò excellit Hubertus Maurus Remensis Ecclesiæ facundissimus Ecclesiastes libro de sacris vnctionibus.) Qui Gregorij Turonensis Historiâ penitus perspectâ, lacunas aliquot in ea, materias inter se non satis cohærentes, omissiones quoque plurimas aduertunt, vnde truncatam eam censent & mutilam ad nos peruenisse: addunt, quòd cuilibet planum est, pauca admodum, vt dixi, de rebus Ecclesiarum Galliæ Belgicæ attigisse, forsitan quòd ei, in Celtico Galliarum Tractu exorto, & Aruernicæ regionis indigenæ; notæ non essent: plerâque autem omisisse quæ spectant ad Lugdunenses, & Aquitanicas, quarum hic peritior erat, quæ ab alijs quotidie suppleuntur feliciter, recipiunturque absque fidei iactura, aut suppositionis scrupulo. Inter Recentiores qui accuratiùs res Francicas pertractarunt, Hadrianus Valesius pluribus in locis, præsertim verò in Addendis sub finem tomæ 3. Gregorij, ac Fredegarij oscitantiam, & securitatem carpit, & fugillat, adeò vt ex horum Scriptis nullum præter inficiale argumentum, & hoc inualidum, aduersus receptissimam traditionem, sumi potest.

Quod secundò opponunt, Hincmaro (in hunc inuidiæ pondus præcipue recidit) creditum ob eruditionis famam, vel auctoritatem

S. REMIS.
XVI. ARCH.
An. 497.

quâ pollebat apud Principem, illud attulisse, meo iudicio retulisse est, cum nihil æquè ineptum, aut contumeliosius traditum: tantum enim abest, ut hac fretus fiduciâ digniss. Antistes aliquid audendum iudicauerit, quin potius sibi in scribendo consulebat quàm maxime, ob Aduersariorum vim quibus vndique premebatur. Etenim Peritis constat Germaniæ, & Lotharingiæ Præsules hostes habuisse infensissimos, ob Lotharij diuortium ab eo insigniter confutatum, & explosum: Episcopus item Prouinciæ Lugdunensis in causa Gothescaldi diebus nostris ad inuidiam renouata, ac proprios Suffraganeos synodali sententiâ (cui præfuerat) exautoratos: imò sæpius Regem ipsum Carolum quod liberiùs cum increparet, cui haud ingratum, sed iucundum, si quid ei falsitatis posset obijci. Vnde nusquam hic Præful varia, & ad diuersos scribens, quicquam de suo prodidit, sed semper aliunde acceptum, ut ipsèmet incukat in Apologia aduersus Obrectatores, & nos etiam recentiorum errorum occasione, simili expurgatione pro ipso necdum editâ ostendimus, malè Sirmondum scripissè hallucinatum Hincmarum, quasi primus, solâ nixu conjecturâ, dixerit Clodouicum vigiliâ Paschæ baptizatum, ob Auiti Viennensis auctoritatem contrarium asserentis Epistolâ ad prædictum Regem; cum Fredegarius ei facem in hoc prætulit, qui sub vltimis Regibus primæ Dynastiæ claruit.

Quod verò spectat ad prædicti Auiti Epistolam, statim (ut fertur) post Clodouici Baptisma scriptam, vbi de Columba cœlitus missa, & allato Chrismate nihil legere est, scio viros eruditos hanc magni facere, quòd elegantioribus verbis referat Regem seruis Dei inflexisse timendum caput, cum sub casside crines nutritos salutaris galea sacre Vnctionis indueret, vbi opportunior de cœlico Chrismate differendi locus subesse non poterat. At huic objectioni dicendum valde suspectam esse recens hanc detectam Epistolam, cum verisimile non sit Auitum Burgundo parentem tam liberè de Clodoueo loqui potuisse, eo præsertim tempore, quo in populares suos arma parabat. Deinde quis credat, tantum virum ignorasse Anastasium Imperatorem, quem ibi falsò Orthodoxum vocat, Eutichianæ hæreseos labe esse infectum? si in hoc errare potuit, cur non in alijs Baptismi circumstantijs? Anastasius verò Pontifex, cuius etiam Epistola profertur in contrarium, longiùs sanè aberat, cum Remis Rex ablutus est; si quid tamen nosse potuit per nuntium, tanti Principis conuersionem cum tota gente Miraculis facillè prætulit. Nec propterea Auito, aut Anastasio tacentibus, Hincmaro deroganda fides, quòd tardiùs, & post tria sæcula ex Schedis necdum editis miraculum prodiderit, & eodem ferè tempore Aimoinus, alioquin multa quæ de Sanctis referuntur, non coætaneis valde suspecta essent, & dubia: sit illud exemplum, Eusebius Constantino valde carus, & acceptus de Lepra eius per Lauacrum sanata, de Apostolorum apparitione, de Loco, & Ministro Baptismi,

Baptismi, & de splendore qui cœlitus affulsit omnino tacuit, quæ alij postmodum fidenter euulgarunt; nec fastidit Em. Card. Baronius, pro lepra Constantini asserenda, Gregorij Tur. & Hincmari suffragium, quò Siluestri Acta à quibusdam rejecta confirmet, quamuis ab eo tempore longiùs absint.

Aliud haud dissimile proferri potest de gemmata Corona, vbinam, quæso, Greg. Tur. habet, vel quispiam alius ante Hincmarum; Clodoucum exhortante S. Remigio, Regnum, hoc est Coronam cum gemmis pretiosis auream B. Petro Apostolo misisse? si ergo Eusebius & Gregorius res sui temporis omiserunt quæ ab alijs commodè suppleantur, cur non idem dici potest de Chrismate cœlitus misso? eò vel maximè quod non minùs distet Gregorius à Constantino, quàm Hincmarus à Remigio, cui Gesta tanti Præsulis ab interitu vindicata debentur. Cùm igitur Chrisma cœlitus missum eiusdem sanctitatis illustre sit monumentum, vt hæctenus creditum est (externis nequicquam oblatrantibus, fixum apud nos, & inconuulsum permaneat:

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 497

In Annali-
bus ad annũ
324. n. 30.
& seq.

Egregie præ-
bat Hadr.
Valesius tra-
ctatu de Ba-
silicis cap. 6.
nouis Au-
ctorib. prisca
narrantibus
esse creden-
dum.

Quo Die, Loco, & Anno Baptizatus Clodoucus.

CAPUT VII.

TRia Clodouei Regis Baptismo annexa sunt, de quibus controverti solet, Dies, Locus, & Annus: Annum sequentibus Capitibus cum vicariatu Sancti Remigij excutiam, de Die, & Loco nunc agendum. Hæctenus inualuerat Hincmari opinio, quam Fredegarius primùm euulgauit (nihil enim de se vnquam finxit, aut scripsit prædictus Antistes) Clodoucum in peruigilio Paschæ anno decimo sexto Regni sui Baptizatum; At deceptum hunc multi putant ex veteri Ecclesiæ more, quæ non alijs diebus quàm Paschæ, ac Pentecostes, Cathecumenis Baptismum conferri permisit: tamdiu enim dilatum fuisse rei momentum prorsus non fuisse arbitrantur. *Omnes dies Domini est, omnis hora, omne tempus habile Baptismo* (inquit Tertullianus) scilicet cùm grauis instat occasio, vel mortis periculum ex Concilio Autisiodorensi cap. 18. Vnde Gregorius Turonensis refert diem Natiuitatis Christi Clotharij a. Baptismo assignatum fuisse à Patre, si Gunthramus Parisijs intra id tempus adfuisset.

Tertull. lib.
de Baptis. c.
19. Leo 1.
Epist. ad vni-
uersos Epi-
scopos Sco-
tia.

Concil. Au-
tisiod. anni
588. can. 18.
Lib. 8. c. 9.

Deinde Nicetij Treuirorum Epistola ad Clodouendam Alboini Longobardorum Regis vxorem probat nihil cunctatum fuisse Clodoucum post adeptam de hostibus victoriam, & simul ac domum redijt circa finem anni, Baptismum ei collatum à Remigio, instante Chrothilde, scilicet cùm Fidei dogmata probata cognouit, vt ibi habetur.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 497.

Nodum adhuc dissoluit Auitus viennensis auctor Synchronus, qui Clodoueo Regi de suscepta ab eo Christi fide & Baptismo gratulaturus insigni Epistolâ, docet octauo Calend. Januarij in vigilia Natalis Domini celebratum, (non in vigilia Paschæ) præsentibus multis Episcopis: Auiti hæc verba sunt. *Gaudeat quidem Græcia habere se Principem (Anastasium Augustum) legis nostræ, sed non jam, quia tanti muneris bono sola mereatur illustrari, quod non desit & reliquo Orbi claritas sua. Siquidem & Occiduis partibus in Rege non nouo, noui in-baris lumen effulgurat, cuius splendorem congruè Redemptoris nostri Natiuitas inchoauit, ut eo die ad salutem regenerari ex unda vos pateat, quo natum redemptioni suæ Cæli Dominum Mundus accepit. Igitur qui celebratur Natalis Domini, sit & vestri, quo vos scilicet Christo, quo Christus ortus est Mundo.*

Comparat Auitus hoc loco Clodoueam Francorum Regem cum Anastasio Augusto, quem Principem Græciæ appellat, & legis nostræ, hoc est Catholicarum partium (inquit H. Valesius) quasi, vt Clodoueus in Occidente post susceptum Baptisma, sic in Orientis Imperio Anastasius Catholicus fuerit, quem Eutythianorum hæresim secutum esse constat, sicque de Auiti fide, qui in hoc falsus est, aut certè de veritate Scripti, an germanus ipsius fœtus sit, meritò quis dubitauerit; de re tamen parui momenti, & quæ historiæ substantiam non conuellit, sentiat quilibet vt volet, nisi quis Hincmari, & Aimoini testimonijs tutius inhærendum putet, qui deditâ operâ de Clodouei Baptismo, post Fredegarium, quàm Alijs qui oscitanter, & quasi aliud agentes scripserunt.

Quod ad locum spectat, notum, & aliàs inauditum mouent scrupulum Sammarthani, ex citata Nicetij Treuirensis Epistola ad Clodosuindam Reginam, vbi dicitur. *Audisti ab Auia tua Rodhildi qualiter in Francia venerit, quomodo Dom. Clodoueam ad legem Catholicam adduxerit, & cum esset homo astutissimus, noluit acquiescere, antequam vera cognosceret. Cum ista qua dixi probata cognouit, humilis ad Domini Martini limina cecidit, & se Baptizari sine mora permisit.* Hinc, vt reor, prædicti Auctores suis Collectaneis de Gallorum Antistibus, verba sequentia, quæ dubitandi materiam subministrant inferuerunt absque probatione. *Qua autem in urbe, vel Durocortori Remorum, vel apud Turonos in Ecclesia Sancti Martini Clodoueus perunctus sit, inter Auctores non constat;* quasi Remigius, qui nemine adhuc contradicente Clodoueam abluuit, jus haberet extra Prouinciam Sacramenta conferendi? quod vetant Canones, & quidem apud Cæsarodunum Turonum, quàm Urbem tum Alarico Vesigothorum Regi paruissè constat; aut commodum tunc fuisset, cum integro exercitu à loco pugnæ tam longo interuallo discedere; vel à ripa Rheni, ad flumen Ligerim contendisse Clodoueam, vt tam longè ab Augusta Sueffionum, quam interfecto Syagrio Regiam delegerat,

legerat, in extremis Regni terminis, ac velut sub oculis Vefigothorum intingeretur. At discere potuerunt hoc æuo in Vrbe Remensi tres extitisse Basilicas Beato Martino sacras, quarum vna, admodum vetus, adhuc superest, vbi Rex potius abluere potuit, aut certè in alia ad portam Collatitiam, quàm Turonis, cuius in citata Epistola nulla fit mentio; Remos verò deductum probat vita S. Vedasti ab Alcuino edita, nec dissentit Gregorius Turon. Nicetij autem Treuïrorum Epistola Doctiff. Valesium, qui gratis nutasse videtur, mouere non debuit, quòd Martini ibidem designati nomen, ob signa atque virtutes, summæ Gallis ac Francis venerationi fuerit: potuit quidem Clodoueus ad limina Beati Martini Remis preces fudisse, & Baptizari in Metropoli, seu primariâ Durocorti Basilicâ, nec enim verba illa, *Ad Beati Martini limina cecidit*, si bene expendantur, aliud indicant.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 497.

Nostratium quidam dubitasse videntur, an in Cathedrali Remensi, vel in Ecclesia, quæ Sancti Petri veteris, aliàs curtis Dominica dicebatur, tinctus fuerit Clodoueus, quod præ alijs vrbis Oratorijs huius meminerit Hincmarus, vbi Rex à B. Remigio monitis ante Baptismum imbutus fertur salutaribus. Nec eos ab eodem Hincmaro addita morantur scilicet, quod prædictum Sancti Petri Oratorium cubiculo Regis fuerit contiguum, & quòd paulò post à domo Regis eundi ad Baptisterium via dicatur præparata, plateæ velis, aulæque pictis, & cortinis ornata, Ecclesiæ quoque Baptisterium sparsum balsamo, cæterisque aspersum odoramentis, hæc enim omnia spatium euidentissimè supponunt, quod S. Petri Oratorio conuenire omnino non potest, palatio Regis contiguo. Deinde fons Baptifimalis non in Oratorijs extabat antiquitus, imò nec in Parochijs vrbium Episcopalijs, sed in Matrice Ecclesia ex Gregorio Turon. vnde Fortunatus Leonem Burdegalensem hoc excipit elogio, quod Principem vrbis Ecclesiam flammis deturpatam, restruxisset.

Item Grego-
ri Turon. l. 5.
num. 11.

Instaurata etiam sacri est Baptifimalis aula.

Quo maculas veteres Fons lauat vnus aquis.

Refert item Onufrius libello de septem sanctioribus Ecclesijs vrbis Romæ fol. 151. vnum tantum per singulas vrbes Fontem fuisse, siue locum vnicum quem Baptisterium vocauerunt, prope maiorem Ciuitatis Basilicam, quæ Mater Ecclesia vulgò dicitur (quod scilicet in vnus Episcopi custodia esset) conditum, idque ad nostra vsque tempora quibusdam in vrbibus obseruatum, in quo vno tingebantur pueri, iuuenes, senes, diuites, pauperes. Addit ob id Romæ prope maiores vrbis Basilicas, Lateranensem scilicet, & Vaticanam Sanctos Pontifices Siluestrum imprimis, ex Constantini Augusti concessione elegantissima Lauacra siue Baptisteria construxisse. Idem de Baptisterio Remensi, cuius ornatum Gregorius Turon. graphicè depingit, sentien-

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 467.

Greg. Turon.
per hac ver-
ba Ecclesie
cōponitur
Baptiste-
rium, satis
indicat se
Cathedralē
Ecclesiā in-
telligere lib.
2. c. 31.

Extat in Bi-
bliotheca re-
gia liber, quo
Chrothildis
Remensem
Basilicam S.

Petri intra muros ampliorem fecisse, agris dotasse, & Ecclesiasticis ornamentis instruxisse, atque dum vixit multum dilexisse, atque coluisse dicit, quod Clodoueus vir suus eo in loco baptizatus fuisset, sed hunc de Chrothildis vita, librum post annum Chr. 900. omnino compositum putat Doctiss. Valesius, eique fidem adhibendam non esse.

dum mihi videtur: Verba ipsius in Matrice Ecclesia Baptisterium fuisse suadent omnino, imò ibidem plures annos perseuerasse auguror ex Concilij in Verno palatio can. 7. Pipini Regis auctoritate celebrati anni 753: quo vetatur ne publicum baptisterium in vlla Parochia sit, aut Presbyteri habeant licentiam Baptizandi nisi in necessitate. Legitur item in Appendice ad Chronicon Frodoardi destructum fuisse ab Adalberone Archiepiscopo arcuatum opus, quod erat secus valuas Ecclesie Sanctæ Mariæ Remensis, supra quod altare Sancti Saluatoris habebatur, & Fontes miro opere erant positi an. 976. vnde inferre licet post restructam Basilicam ab Hincmaro, Fontes conseruatos fuisse iuxta veterum morem, gratisque moueri dubium de loco vbi sacro Latice ablutus Clodoueus, ex allatis Hincmari subobscurioribus verbis, aut alijs hisce similibus, quæ habentur in Gestis S. Medardi à Fortunato (vt dicitur) exaratis, *In Ciuitatem Remorum venientes, in Basilica Sancti Petri, qua nunc dicitur ad palatium, Regem Beatus Remigius. Baptizauit, & de sacro Fonte Beatus Medardus suscepit.* Cum omnem, si quis sit, scrupulum, præter à nobis dicta, eximat Ludouici pij auctoritas, qui eo diplomate quo ad renouandam Rem. Ecclesiam murum Ciuitatis concedit apud Frodoardum lib. 2. cap. 19. ingenuè agnoscit, & fatetur in ea Metropoli Deo auctore, & cooperatore Sancto Remigio, gentem Francorum cum æquiuioco suo Rege eiusdem gentis Sacri fontis Baptismate abluì promeruisse, & septiformis Spiritus Sancti gratiâ illustrari. Sed & ipsum eundem Regem nobilissimum ad Regiam potestatem Dei clementiâ perungi & c. an reuerâ Clodoueus in Regem à Remigio vnctus sit, quod negant Recentiores quidam, postea videbimus.

B. Remigius donis muneratur à Francis, Clodoueam consolatur ob Sororis obitum. Bellum Gothicum ab eo susceptum approbat, fit Legatus Apostolicus.

CAPUT VIII.

Remis igitur Deo volente, & cooperante Remigio, tam inclytæ Gentis completo Baptismate, vt hinc innotesceret quantæ molis erat Francorum Regem cum suo populo Christianæ religioni coniungi, Rex ac Proceres Regni sese Beato Remigio gratos, & magnificos exhibuerunt, datis per varias Prouincias prædijs, & possessionibus; in Belgio cis, & trans Axonam, in Septimaniâ, & Aquitania

Aquitania (victis Vesigothis) item in Austria, & Toringia; Torin-
gis Germanicâ gente superatis, quas hic diuersis statim Ecclesijs li-
beraliter erogauit, nè eum Franci rerum temporalium cupidum ef-
se, aut ob id ad Christianitatem eos vocasse arbitrarentur. Inprimis
verò Luliacum vel Juliacum, Codiciacum castrum; Bernam, Ec-
clesiæ Remensis veteri dominio adiunxisse dicitur, Anisiacum quo-
que Laudunensi Ecclesiæ, quam auctoritate Concilij Africani Epif-
copalem erexerat, subijciens ei in Castro, licet Remensis Diœcesis,
constituto, Parochiam, cui Genebaudum carne nobilem; literisque
tam sacris, quam sæcularibus eruditum præfecit Episcopum, qui re-
lictâ conjugè S. Remigij (vt traditur) nepte, religiosum subierat vo-
tum.

S. REMIG.
XVLARCH.
An. 467.

Vide Hinc-
marum in vi-
ta S. Remi-
gy, & pro-
lixius testa-
mentum.

De Anisi-
co vide Fro-
doard. lib. 1.
cap. 20.

Genebaudi huius recens sublimati exitialis lapsus descriptus ab
Hincmaro, haud multum absimilis illi, quem Gregorius Turo-
nensis refert de Urbico Aruernensi lib. 1. cap. 44. Remigij studium
erga Laudunensem Ecclesiam egregiè commendat, mirabilisque con-
tinet circumstantias, quas hic breuitatis gratiâ prætereo, vt & dõna-
tionem aliquot villarum Remigio factam à Rege, quæ illo spatio
continerentur, quòd eo meridie quiescente, circumire posset, cum
idem prorsus de Sancto Rigoberto tradat Frodoardus. Emptionem
quoque villæ Sparnaci, sumptibus Ecclesiæ Remensis ab Eulogio
Gallo, cui tamquam lezæ-Majestatis reo Clodoueus indulsit rogatu
S. Remigij; licet hæc omnia manifestè probent quod intendit Hinc-
marus, Clodoueam Augustæ Sueffionum commorantem post susce-
ptum Baptisma, Remigij præsentia, & conuersatione admodum
fuisse delectatum, eumque habuisse à Consilijs, vel, vt quidam vo-
lunt, creatum ab eo Apocrisarium, aut magnum Franciæ Eleëmo-
synarium quod ex dicendis, ampliùs constabit.

Sparnacum
argenti libra-
rum quinque
millibus vē-
didit.

Aulæ non sic addictus erat Remigius, vt à propria Diœcesi pro-
pterea se subduceret, imò frequentius ei adhærebat, rarò in Comi-
tatum pergens, quod literæ ad Clodoueam scriptæ, velut absentia
indices, satis supérque testantur. Auditâ siquidem Albofledis Clo-
douei Sororis morte, quæ statim post susceptam fidem contigit, ob
quam Rex mœrore supra modum afficiebatur, consolatoriam ad eum
scripsit Epistolam, cuius meminit Gregorius Turonensis, citatque
fragmentum, quam hic ex Andræa du Chesne reponimus.

Domino illustri meritis Clodoueo Regi, Remi- gius Episcopus.

Angit me, & satis angit vestra causa tristitia, quòd gloriosa mem-
oria germana vestra transijt Albochledis, sed consolari possumus, quia
salus de hac luce discessit, vt recordatione magis suspici debeas, quam
lugeri,

X

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 500.
501.
502.

lugeri, illius enim vita fuit quod adsumpta credatur à Domino, qua à Deo electa migravit ad cælos: vivit vestra fidei, etsi est conspectus desiderio recepta, Christus implevit, ut benedictionem virginittatis acciperet, qua sacrata, non est lugenda, qua fragrat in conspectu Domini flore virgineo, quo scilicet & coronâ tecta, quam pro virginittate suscepit. Absit ut à fidelibus lugeatur, qua bonus odor Christi esse promeruit, ut per eum cui placet auxilium possit conferre poscentibus. Dominus meus, repelle de tuo corde tristitiam, animo rectè composito regnum sagaciùs gubernate, erectiora sumentes studio serenitatis consilia, lato corde membra confortata, mæroris corpore discusso; acriùs inuigilabis ad salutem. Manet vobis regnum administrandum, & Deo auspice procurandum, populorum Caput estis, & regimen sustinetis, Acerbitate nè te videant in luctu affici, qui per te felicia videre consueverunt. Esto ipse anima tua consolator, vigorem illius providentiâ continens ingenita, nè tristitiâ candorem tua menti subducat. De eius præsente transitu, qua choris est juncta virgineis (ut credo) Rex gaudet in cælo. Salvans gloriam vestram, & commendo familiarem meum Presbyterum Maccolam, quem direxi, quaso ut tantis habeatis ignoscere, qui quod occursum debui, exhortatoria destinare verba præsumpsi. Tamen per harum bajulum, si jubetis ut vadam, contemptâ hyemis asperitate, frigore neglecto, itineris labore calcato, ad vos auxiliante Domino pervenire contendam.

Gundebaldo, & Godegisilo Chrothildæ Reginæ Patris scæ Arianae sibi inuicem bellum inferentibus, Clodoueus Rex horum dittonibus Francorum Monarchiam augere statuit, ob rationes à Gregorio Turon. fusiùs explicatas lib. 2. cap. 32. & 33. paratâ expeditione, Clodoueam à Remigio vinum benedictum accepisse tradit Hincmarus, cum hoc mandato, ut tandiu contra hostes dimicaret, quandiu vinum, quod ei vir Dei dederat, in vsu quotidiano sufficeret (vinum illud à Remigio missum Eulogiam fuisse dicam sub Rigoberto) de Victoria igitur sibi à Remigio prædictâ Rex securus, audacter in eos mouet exercitum, quos fugat, & prosternit supra Oscarum fluuium secus Diuionem castrum, Gundebaudoque in Auenione castro concluso, & pace per Aredium Consiliarium obtentâ, Clodoueus cum copijs redijt Parisios; statimque nuncios mittit ad Alaricum Gothorum Regem pro fœdere ineundo: At hic cum per eòsdem Clodoueam decipere tentasset, similtas subinde exoritur, quæ belli sequentis initium fuit.

Ex Frodoardo l. 1. c. 15.
At synodi
Greg. Turon.
non meminit.

Erectâ primùm rogatu Chrothildis Reginæ Parisijs in honorem SS. Petri, & Pauli Basilicâ, & coactâ Aurelijs Synodo, suadente Remigio, pro disciplina Ecclesiastica in melius reformanda, Clodoueus ob prædictam rationem, & quod ægrè ferret Galliarum feraciorum partem subijci Arianorum Imperio, inde eos expellere decreuit; cuius rei Remigius certior factus, Regi, ut pridem fecerat, vas, quod

quod vulgò flasconem vocant, vini à se Benedicti plenum dedit, hoc idem, vt antea, mandans, vt eò vsque ad bellum procederet; donec sibi suisque, quibus exinde dare vellet, hoc vinum de prædicto flascone non deficeret: bibit igitur Rex ex eo, pluresque suorum absque vini detrimento, donec interfectis Gothis, rediit ad propria. Hæc Hincmarus, qui Epistolæ Remigij ad Clodouicum non meminit, quam hîc quoque ex Andræa du Chesne reponimus.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
AN. 502.

Domino insigni, & meritis Magnifico Clodoueo Regi, Remigius Episcopus.

Rumor magnus ad nos peruenit, administrationem tuos secundam rei bellica suscepisse, Non est nouum, ut cæperis esse sicut Parentes tui semper fuerunt. Hoc imprimis agendum, ut Domini iudicium à te non vacillet, ubi tui meriti, qui per industriam humilitatis tuæ ad summum culminis peruenit; quia quod vulgò dicitur, ex fine actus hominis probatur; Consiliarios tibi adhibere debes, qui famam tuam possint ornare, & beneficium tuum castum, & honestum esse debet, & Sacerdotibus tuis honorem debebis deferre, & ad eorum consilia semper recurrere. Quod si tibi benè cum illis conuenerit, Prouincia tua potest meliùs constare. Ciues tuos erige, afflictos releua, Viduas fove, Orphanos nutri si potius est quàm erudies, ut omnes te ament, & timeant, iusticia ex ore vestro procedat, nihil sit sperandum de pauperibus vel peregrinis, nè magis dona, aut aliquid accipere velis. Prætorium tuum omnibus pateat, ut nullus inde tristis abscedat. Paternas quascumque opes possides, Captiuos exinde liberabis, & à iugo seruitutis absolues. Si quis in conspectu vestro venerit, peregrinum se esse non sentiat, cum Iuuenibus iocare, cum Senibus tracta, si vis regnare, nobilis indicari.

Remigij consilijs detulisse Clodouicum par est credere, præsertim quoad Captiuorum redemptionem ex Epistolâ ad Episcopos post Gothicum bellum scriptâ, & Aurelianensi synodo præfixâ (licet cum ea commune nihil habeat) De Captiuis cum Clericis, cum laicis Episcoporum arbitrio, & testimonio relaxandis.

Paulò post Clodoueo gratulaturus de Victoriâ, in Aulam perrexit Remigius, ibique Archicappellani munus obiens auctor fuit fundationis Ecclesiæ Ferrariensis Virgini Matri de Bethleem, ac SS. Sauiniano, & Potentiano Sacræ in Vastiniensi, si Chartæ nuper euulgatæ ab Illustriss. Tullensi Episcopo fides adhibeatur, cui B. Remigius subscripsit, & cum eo Marilicus, vel Maccolus, cuius nomen in Epistolâ consolatoria prædicti Pontificis ad Regem adhuc legitur, sic autem incipit.

Archicappell.
sive Apocri-
fiarius omnè
Clerum Pa-
latij sub cu-
ra & dispo-
sitione rege-
bat Hinc-
marus.

In nomine Sanctæ, & Individue Trinitatis Clodoueus Rex Francorum.

Ex Scrinijs
Monasterij
Ferrariensis.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 508.

Notum fieri volo omnibus Sanctæ Matris Ecclesiæ fidelibus, quòd cum certus factus fuerim de pietate Sacelli Bethleemici fundari in honorem Genitricis à Sancto Sauiniano, & Potenciano, Cossino (forse Alcimo) Paterno, aliisque Christi discipulis.... idque per Clarissimum Remigium Remorum Pastorem, qui nil aliud verum esse pro certo affirmavit, & ita euenisse, cum scilicet Christus ascendisset in Cælum, Petrus, & alij Domini Apostoli per totum Orbem terrarum dispersi sunt, quemadmodum & alij septuaginta duo discipuli, quibus cum alij in Galliam venissent, de quibus Sauinianus, Potencianus & alij, Antrum seu cellulam in pago Vastiniensi construxerunt, in quo vota possent Deo reddere, & ipsis orantibus sub nocte, magnus splendor ortus est, & inter hæc, ecce nascentis Christi, Virginis, & Joseph imagines in aere apparent, quibus rationibus, & quotidianis, qua in eo fiunt, miraculis; Ego Duce Spiritu Sancto cognoscens loci angustias... pro mea in Dei Matrem pietate, statui pro regia liberalitate templum Augustum, & majus construere, & quia in dicto Sacello inueni Anachoretas pie viuentes, pro remedio anima mea dedi illis quicquid in Vastinio possidebam.... data sunt hæc in Antro Bethleemico presentibus Morilico Abbate ann. ... Remigio Remorum Antistite, Eraclio Senonensium Prasule Indictione... Heraclius hic Remigij Synchronus fuit, Remisque aderat dum Clodoueus iustitiam vndis Baptismi ablueretur 496. eoque sedente, Theodechildis Clodouei filia ex Chrothilde, insigne Monasterium ad Urbem Senonas in vico viuo sub inuocatione Sancti Petri regali munificentia condidit, Remigio Remensi jam senex ex Chronico S. Petri viui, & Odoramno. Clodoueus hortatu Sancti Remigij, Religionis incremento, Ecclesiarumque dotationi impensè studebat, quibus omnia dona, jura; & possessiones Dijs quondam à Gentibus dicatas, quas Judæi suis Synagogis, & Hæretici falsis conuentibus ascripserant, vltro concessit, ex Historia Pictauiensi. Addit Marianus Scotus in vita S. Brigidæ, Clodoueam graui morbo laborantem suam fuisse à Beato Remigio votum in ipsius tumultu nuncupare, quod filij postmodum expleuerunt. Ob hæc pietatis opera, & quòd recto corde ambularet (inquit Gregorius Turon. lib. 2. cap. 40. Aimoinus lib. 1. cap. 16.) prosternebat quotidie Deus hostes sub manu ipsius, permansitque in eo usque ad terminum vite, custodia Religionis, & Iustitia vigor.

Ex Frodoardo c. 15. & Sieberto.

Ceterum cum innotuisset orbi Christiano nouum electum fuisse Ecclesiæ Pontificem, post Symmachi obitum, idem Rex Christianissimus cunctorum præuenit obsequium, & superauit officia, dum suggerente Sancto Remigio, Coronam auream cum gemmis (quæ Regnum appellari solet) Beato Petro Apostolo misit, sed & Codicillos ab Anatasio imperatore pro consulatu sibi missos, cum corona aurea, tunicaque blattea sumpsit, & ab inde Consul, & Augustus appellatus esse memoratur.

Hormisda

Hormifda quoque Romanæ sedis Pontifex Sancto Remigio vices suas per Regnum Clodouei literis suis ad eum directis commisit, quas hîc ex Hincmaro subijcimus.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 908.

Ex Opusc. c.
1. aduersus
Laudun. E-
piscop. & c.
19. vite S.
Remigy.

Dilectissimo Fratri Remigio, Hormifda.

Suscipientes plenâ fraternitatis tuæ congratulatione colloquia, quibus nos germanæ salutis tuæ latificauit indicio corporali cum spiritualibus officijs incolumitas subnixâ, congruum esse perspeximus hanc ipsam, quam mente gerimus verbis aperire latitiam. Agis enim summi documenta Pontificis, dum & predicanda facis, & ea insinuare non differs. Prærogatiuam igitur de nostri sumpsimus electione iudicij, quando id operatum te esse didicimus, quod cæteris agendum obnixius imperamus, ut in Prouincijs tantâ longinquitate disiunctis, & Apostolica sedis vigorem, & Patrum regulis studeas adhibere custodiam.

Vices itaque nostras per omne Regnum dilecti, & spiritualis filij nostri Ludouici, quem nuper adminiculante supernâ gratiâ plurimis, & Apostolorum temporibus equiparandis signorum miraculis prædicationem saluiferam comitantibus, cum gente integra conuertisti, & Sacri dono Baptismatis consecrasti, salutis privilegij quæ Metropolitani decreuit antiquitas, præsentis auctoritate committimus: augentes studij huius participatione ministerij dignitatem, releuantes nostras eiusdem remedio dispensationis excubias, & licet de singulis non indigeas edoceri, à quo iam probauimus acutiùs vniuersa seruari, gratius tamen esse solet, si ituris trames ostenditur, & laboraturis injuncti operis forma monstratur. Paternas igitur regulas, & decreta Sanctissimis definita Concilijs ab omnibus seruanda mandamus: in ijs uigilantiam tuam, in his curam, & fraternam monita exhortationis ostendimus, his eâ (quantum dignum est) reuerentiâ custodiris, nullum relinquit culpa locum Sanctæ obseruationis obstaculum, ibi fas nefasque præscriptum est, ibi prohibitum ad quod nullus audeat aspirare, ibi concessum quod debeat mens Deo placitura præsumere. Quoties vniuersitas poscit religionis causâ Concilium, te cuncti Fratres euocante conueniant, & si quos eorum specialis negotij pulsat intentio, iurgia inter eos oborta compeste, discussa sacrâ lege determinando certamina. Quicquid autem illic profide, & ueritate constitutum, uel prouidâ dispensatione perueniat, eo fit ut & noster animus officij charitate dati, & tuus securitate perfruat accepti. Deus te incolumem custodiat Frater Charissime.

Susceptâ hâc Epistolâ (inquit D. Spondanus ex Hincmaro) Remigius nihil cunctatus synodum Gallicanorum Episcoporum Remis collegit ad res Ecclesiasticas optimè dirigendas, & fidem Catholicam ab Hæreticorum contagione liberandam: in qua inter alia contigisse fertur, ut cum Arianus quidam Episcopus acerrimus disputator diale-

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 508.

Hincmarus
Hormisdæ

Epistolam quæ vices Remigio delegat, cum synodo non conjungit, ut vult Spondanus, nec verisimile est quod Remis convocata fuerit, cum ad eam ab Episcopis vocatus dicatur Remigius, nec venerit nisi rogatus.

fuerit, nec ultra valuerit quicquam eloqui, donec ad pedes Sancti Præfulis demisso supercilio procidens, nutibus veniam petijt, tunc enim iussus ab eo doctrinam Ecclesiæ de Trinitatis mysterio, & Christi Incarnatione confiteri, eam protinus facti pœnitens, palam, & liberè professus est.

Ex Baronio
Doctif. Spō-
danus.

Prædictam synodum quidam scribunt conuocatam fuisse ann. 517. quòd Frodoardus eam Hormisdæ Pontificis ad Remigium literis, ac Clodouei morti subtexit, quam contigisse putant ann. 514. at synodi tempus Frodoardum latuisse legentibus patet, cum de ea ex abrupto loquatur. Nec crediderim post publicam Trinitatis professionem à Clodoueo factam, & à Lanthilde ejuratam hæresim, ausum fuisse aliquem sub ditione Regis, qui tam acriter Arianos exagitabat, Arianismum palam & publicè profiteri. Extat quidem Collatio Episcoporum regni Burgundici ann. 499. habita aduersus Arianos coram Rege Gundobaldo; quæ sic incipit, *Providence Domino Ecclesia sua, & inspirante pro salute totius plebis cor Domini Remigij, qui ubique altaria destruebat Idolorum, & veram fidem potenter cum multitudine*

Sic in prolixiori testamento ait B. R. Virtus diuina per me peccatorem plurima signa operari fecit in salutem gentis Francorum. Idè dicit prædicta Hormisdæ Epistola.

Signorum amplificabat &c. quo illustrius nihil dici potuit ad Remigij commendationem, at quæ Signa hæc? dubio procul, quæ in Regis Baptismo contigerant: saltè patet ex his optimè vsùm Clodouei conuersione Remigium, quòd Arianismi reliquias radicè extirparet, cuius exemplum imitati Regni Burgundici Præfules (qui synodo Lugduni coactà bellum Arianis indixerant) tantis hos constrinxerunt rationibus, vt ijs oppressi nihil præter conuitia responderint. Arbitror igitur longè ante Clodouei obitum, imò & ante Baptisma conuocatam synodum de qua hîc agit Frodoard. cap. 16. haud modicum tamen in Belgica Arianorum numerum latuisse ex eo procliue est opinari, quòd in ipsam non modò Reginam occultè irrepere, sed Clodouei Regis Sororem ad se rapere potuerint. At B. Remigius, qui excubias peruigil agebat, hanc sensum belluam suâ auctoritate fuccidit.

Chronologia

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 901.504
507.*Chronologia varietas circa Vicariatum Beato Remigio à S. Sede
Apostolica concessum.*

CAPUT IX.

QVæ de Aurelianensi synodo, Vogladensi pugna, Corona aurea Beato Petro missa, Vicariatu Sancti Remigij, & Clodouei excessu Capite præcedenti obiter diximus, præposterè ab Hincmaro relata sunt, & nullo temporis seruato ordine, vt ipse Læctorem monet in Prologo ad vitam Sancti Remigij: vnde si appositè ad veterem, & diu tritam Chronologiam reducantur, nihil prorsus difficultatis ingerunt; patet enim ex ea ante pugnam Gothicam synodum fuisse celebratam, tum missos ab Imperatore codicillos, ac Clodoueam fato functum anno. 514. sub Hormisdæ Pontifice, qui eodem anno, & ante obitum Clodouei, Remigio vices suas per regnum prædicti Regis peculiari bullâ concessit.

*Baronius
vult Clodo-
neum, con-
ciliato prius
Numine, ac**coactâ apud Aureli. synodo, aduersus hostes progressum ex Hincmaro; At Sigebertus bellum Gothicum synodo præponit, refertque Hormisdæ inisse Pontificatum an. 508. Clodoneum verò obuisse 514.*

Quotquot Sigeberti calculo subscribunt huius sunt opinionis, & Neotericis licet contradicentibus, nuper vir reconditoris doctrinæ firmissimis rationum momentis ostendit prædictam Chronologiam optimè cohærere, quam Hincmarus, & Sigebertus secuti sunt. Quòd si à vero forsan vtérque deflectat, excusabilis lapsus est (vt ipse ait) qui ex tam caliginoso nascitur principio: ab obitu enim Clodouei pendet res ista, obitus autem Clodouei inuestigatio, cum ex consulatione Felicis, & Concilio Aurelianensi, tum ex Sancti Martini excessu: at de his tam variæ, & pugnantibus sunt sententiæ, vt nihil certi apud Auctores elici possit, cum Felicis consulationem, sub quo Aurelianensis Synodus, alij assignent anno 509. 511. 512. & 514. De Sancti Martini excessu (à quo Clodouei fata pendent) non minor, quoad temporis diuersitatem, dissentio est, ita vt nescias certissime quo anno Clodoueus supremum diem obierit, nisi veteres sequaris, qui cum omnibus ritè expensis ad annum 514. referunt, quo nouus Rex Christianissimus Clodoueus, compertâ Hormisdæ Pontificis electione, obseruantia suæ, & obsequij tesseram erga eum testaturus, suggerente Sancto Remigio, Coronam auream cum gemmis B. Petro direxit, vt eo factò patenter ostenderet se Deo non fore ingratum vt loquitur Aimoinus, dum ad ipsius Apostoli sepulchrum insigne mitteret Regium, Coronam, insigne Regium hic auctor appellans lib. 1. c. 24. quæ Regnum ab Hincmaro, Frodoardo, & Sigeberto vocatur, hanc

*R. P. Rob.
Quatremai-
re O. B. lib.
pro Sanmar-
densi prinil.
aduers. Ioa.
de Lannoy.**Si B. Mar-
tinus exces-
sit an. 402.
& ab hoc
anno ad obi-
tum Clodo-
nei fluxerint
112. vt Greg.
Turon. vi-
detur indi-
care, sequit.
Clod. obuisse
an. 514.*

S. REMIG.
XVI. ARCH.
507.

hancque gemmis distinctam, & ornatam quidam putant esse, quam ab Anastasio receperat, quod Frodoardus non dicit.

Quâ etiam occasione idem Remigius literis suis Hormisdam salutans Pontificem, suscepit pariter ab eo Epistolam superiùs à nobis relatum, quâ ob præclaram meritorum excellentiam, & nobilissimæ sedis prærogatiuam, factus est in regno Francorum Vicarius Romani Pontificis, saluis tamen priuilegijs, quæ Metropolitanis decreuisset antiquitas.

Est tamen recens in lucem edita Chronologia à R. P. Sirmondo, quæ veterem, Sigeberti præsertim, explodit, quòd omnia triennij ferè spatio posterius narrare soleat, quàm gesta referantur, vnde Clodouei Baptismum remittit ad annum 496. vel 497. Obitum verò 511. vel 512. putatque cum sequentium Galliæ Conciliorum Epochis aptius cohærere. Ob id Hormisdæ Epistolam ad Remigium, non ex eo tantum quòd similis legatur ab eodem Pontifice missa ad Joannem Tarraconensem Episcopum (id enim nihil officere probat Doctiss. Spondanus in Annalibus ad annum 417.) sed quòd suæ vim inferat Chronologiæ, tomis Conciliorum intexere (vt reor) recusauit. Quæ si vera est, multi enim eam hac tempore (ambabus vt dicitur vlnis) amplectuntur, fuitque Auctoris Chronici Sueffionensis à R. P. Dacherio nuper editi, & Alberici. Dicendum erit mendum irrepsisse apud Hincmarum, nè grauiori cum Neotericis censurâ vtar, qui dubio admodum nixi fundamento, Hincmarum velut falsarium fugillant; Et pro Hormisda, Anastasium forsan, cuius extat ad Clodoueam Epistola statim ac Christo nomen dederat, reponendum; Cùm Vicariatu Remigium à Sancta Sede Apostolica donatum fuisse nullus inficiâs eat, sed de eo præter Fulconem apud Frodoardum, Baldericus, Rupertus Abbas, Surius, Eminentiss. Cardinalis Baronius, Binius, & plures alij meminerint,

Spicilegij
tom. 5.

Nec verisimile est Remigium post tot annos Sanctam Sedem certiore reddidisse de conuersione Francorum, aut tantopere summum Pontificem cunctatum ad Vicariam præfecturam Remigio delegandam, eo præsertim tempore, quo senectus eius grauioribus morbis premebatur. Imò statim ac felix lætùmque hoc nuntium Sedi Apostolicæ innotuit, haud dubiè Remigio aucta potestas, nouisque priuilegijs ampliata, quæ viris Apostolicis à summis Pontificibus concedi solent.

Quis verò auctæ auctoritatis fructus fuerit, & in quo præter Concilij conuocationem, de quo supra, Remigij studium præsertim eluxerit, docet Hincmarus Epistolâ infra citandâ, clariùs autem ex certâ traditione Bucherius in Historica Chronologia ad annum 497. *Sanctus Remigius Remensis Archiepiscopus (inquit) Episcopos, & fidem Catholicam in Belgio restituit, Agricolarum Tungrensibus dat Episcopum, qui residet Trajecti, Atrebasensibus & Cameracensibus Vedastrum, Tornacensibus*

bus Theodorum, Morinensibus Antimundum; forte etiam Coloniensibus Aquilinum: horum pleræque licet Metropolitani ius & auctoritatem non excedant, ea tamen quæ extra Prouinciam Remensem à Remigio constituta sunt, majorem, & à sublimiori Solio hautam potestatem requirere, nemo est qui dubitet, ea autem est quam è Vicariatu manasse supponimus.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 507.

Episcopatus à Remigio per Belgium restituti.

CAPUT X.

VT à Cameraco ordiar, cuius, vt natalis, sic & receptæ in eo fidei exordium adhuc latet (dubium enim est, an ea vrbs euerfa fuerit à Vandalis, quod silet Hieronymus, vel ab Hunnis, licet Bauaco Sedem Episcopalem illuc primis sæculis translata pro certo tradat Bucherius in Belgio Romano) Annales referunt sub initium nascentis Monarchiæ Francorum, Sede regiâ à Clodione, & Cathedrali fastigio Urbem hanc honoratam fuisse à Remigio; Ecclesiâque eius cum Atrebatensi non tam vnitam, quàm vnus curæ relictam. De ea Baldericus in historia Cameracensi lib. 1. cap. 7. hæc habet, *Fauente Rege Clodoueo, Sanctus Remigius ordinatum Vedastum Cameraco, & Atrebatu dirigit urbibus, liquet ergo, quod Rex ille quanto impensius paternas sedes amauerat, tanto probatoris vitæ Pastorem eò loci delegauerat.*

His consonant ea quæ in MS codice continentur, cui titulus est *Gesta Sancti Vedasti. Rex B. Vedastum Sancto Remigio commendauit qui (Vedastus) ibi (Remis) moratus, vitæ meritis, & virtutum claruit exemplis... quem Diuinâ disponente gratiâ ordinauit Episcopum, & ad prædicandum verbum Atrebatensem eum direxit ad urbem... fuit autem consilij, vt prædicta urbi Pontificem faceret, quò Francorum gentem ad Baptismi gratiam paulatim docendo, ac de industria monendo attrahere curaret.* Et sic verum est quòd omnis Francorum populus ad fidem Remigij operâ, vel discipulorum peruenerit, vt ait Frodoardus lib. 1. cap. 13. Cùmque à Barbaris prædictæ Ecclesiæ direptæ, ac opibus seu redditibus spoliata fuissent, has earum possessionum participes fecit B. Remigius, quas à Clodoueo acceperat ex prolixiori testamento, vbi hæc verba habentur, *Ecclesiæ Atrebatensi, cui Domino annuente Vedastum fratrem meum Carissimum Episcopum consecraui, ex dono Clodouei Principis villas duas in alimonijs Clericorum deputaui, Orcos videlicet, & Sabucerum, quibus etiam pro memoria nominis mei solidos vnginæ dari iubeo.*

Ex vita MS S. Vedasti qua est apud S. Remig.

Quo verò anno prædicti Episcopatus in integrum restituti à Remigio,

Y

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 507.

migio, ac Vedastus consecratus non eadem sententia apud Auctores, quos hic pluribus discutere non vacat: Arbitratur Bucherius anno 497. Vedastum infulas Atrebatenses induisse, vel an. 501. vt scribit in Belgio Romano cap. 3. lib. 3. sed cum Cameraco æquè, ac Atrebat Remigius Vedastum destinasse dicatur Episcopum, cur ipse Vedastus Atrebatum potius jacente tum vrbe, quàm Cameraci regiâ, ac florente, in qua olim Chlodio, & tum Ragnacharius sedem habebat, fixit domicilium? nimirum quia Cameraci Rex Ragnacharius etiam post Clodouei Baptismum pristinæ cum suis idololatriæ contumaciùs inhæreret, vt testatur Frodoardus lib. 1. cap. 13. tradit autem Thuanus codex sedem postmodum à Gaugericò translata fuisse Cameracum, quamuis alij asserant id factum à Vedulfo an. 548. quod Atrebatium vrbs minùs exulta esset, & veteribus adhuc ruinis deformata, quò verò præscinderet ansam opinandi hoc factò Atrebatensem Ecclesiam Cameracensi sese subijcere, Archidiaconos duos reliquit, qui causas Dioceseos dirimerent, mansitque Atrebatensis Ecclesia velut sub ipsius Cameracensis iugo vsque ad Urbani secundi Pontificatum, qui eam insigni diplomate à Cameraco auulsit an. 1092. vt dicetur postea.

Turnaco, cuius, velut Neruiorum Metropolis, & non Bauaci meminit S. Hieronymus, è ruinis excitato, Cathedralis pariter eius Ecclesia in pristinum statum potius restituta est à Sancto Remigio, quàm de nouo instituta, cum ferè omnes Scriptorum conueniant proprium habuisse Episcopum ante Vandalicam irruptionem, datùsque est ei Theodorus, qui post tres annos præfecturæ obiit, anno 500. Meyerus nescio quo nixus auctore scribit Eleutherium Theodoro successisse an. 484. at veriùs est sedem Turnacensem, ob Barbarorum eluisiones, multos annos vacasse, & tandem restitutam, recepisseque post Theodorum, B. Eleutherium S. Remigij discipulum anno, vt habet Bucherius, 502. Eo adhuc superstite, sed annis graui, aut forsitan ægroto, Medardum, qui Veromandensis erat Episcopus ab anno 517. Turnacensem pariter sedem rexisse fama est, probaturque ex Fortunato. Sed quo anno cœperit, incertum; certius vtrùmque Ostile curæ suæ relictum post Eleutherij fata, ab anno 546. vt acutè supputat Bucherius, rexissetque per 15. annos vsque ad obitum.

Veromandensi vrbe destructâ à Vandalis, Episcopi extorres patriâ, & nulli loco aut certæ sedi affixi manserunt vsque ad Sanctum Medardum, qui Nouiomum eam transtulit ac stabiliiuit consensu Regis, & Remensis Archiepiscopi, Fortunati verba sunt. *Beatus Medardus veritus iterandam Paganorum irruptionem Nouiomum Sedem constituit Episcopalem, Metropolitanam, & Comprovincialium euictus auctoritate, Regis & Procerum assensu &c.* Chronica in hoc quod ad Sedis translationem spectat, consentiunt, de tempore pugnant inter sese. Sigebertus affirmare nihil audet, tantùmque refert Medardum claruisse anno

anno 535. consecratumque eodem die, quo Beatus Gildardus, sed non eodem anno: Meyerus ei astipulatur, prædictamque translationem ponit anno 535. *Medardus* (inquit) *Veromanduorum Episcopus ab Augusta Veromanduorum, Vandalorum, Hunnorumque armis eversa, Sedem Episcopalem Nouiomagum transtulit, illique Turnacum post Eleutherij obitum subiecit.* At obstat, quod Remigij tempore, qui tunc objerat, prædicta translatio fieri non potuerit.

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 511.

De causa, vel tempore conjunctionis duarum Ecclesiarum, ut dixi, certò non constat ex Medardi vita sub Rege Theodeberto Clotharij pronepote, ut creditur, concinnata: imò, quod mirum est, ante Aicharium, cui Eligius successit, nullus Veromanduenfis simul, ac Turnacensis Episcopi titulo insignitus reperitur, quamvis Medardum utramque Ecclesiam rexisse vulgaris traditio sit.

Qui nexas inter sese sub Medardo prædictas Ecclesias scribunt, vel Turnacensem Nouiomensi subiectam, non fati Fortunati verba expendisse mihi videntur qui sic habet; *Vtrumque Ouile Pastor egregius (Medardus) consilio, & auctoritate Comprouincialium Episcoporum tempore Hormisdæ Papa, sub Sancto Remigio tunc temporis Remorum Archiepiscopo, assensu Regis, & Curialium, totiusque plebis acclamatione tandem suscepit, & ut utriusque Ecclesia Cathedralis semper honos maneret benigne concessit.* Si utriusque Ecclesiæ mansit honos, ergo permixta iura non sunt, nec vnus alteri attributa, sed singularum cura vni Pastori commissa est, ut ex bullis Innocentij, & Eugenij infra patebit: vnde Episcopi se Turnac. & Nouiomensis Rectores mixtim vocitabant, conjunctione disiunctiua, ut loquitur Cousinus, ac duplici pedo Pastoralis insignia, ob sibi æqualiter subiectas Ecclesias, exornarunt.

Si tempore
Hormisdæ
& Remigij,
Medardus
vtrumque
Ouile suscepit,
ergo
Eleutherio
adhuc super-
stite qui obiit
an. 546.

Morinis eadem quoque tempestate fertur Antimundum Gallum à Remigio datum Episcopum à quo in Flandris, & Mempisco prædicatum Euangelium, licet apud eos prius Beatissimi Fuscianus, & Victorinus Euangelij lucem detulerint, ut supra dixi. Quis hic Antimundus fuerit, & quali vir præditus indole, tradit Matthæus Després in Morinensi Chronico, vbi ait, *Haud procul Remis degisse pauperem in tugurio, literarum non omnino rudem, sed modestum. Quem pietas à forensibus ad munus sacerdotale, dein ad segregem vitam auocarat.* Hunc Remigij suasionem, ut eloquio valebat, permotum tandem, Anachoreticam vitam relictam Morinos excolendos suscepisse, ut deinceps cum mundo (quem fugerat) acrius manus confereret, & ob id Antimundum vocatum puto, quæ nomenclatura apud posteros vnicè usurpata natiuum nomen extinxit: Annum electionis Meyerus assignat 331. at Bucherius eo accuratior vult electum statim post Clodouei Baptisma 497.

Alij Antimundum vocant Gallicè S. Aumont.

Hic Antimundus forsan B. Bersaldi comes fuit de quo cap. 16.

Dubium est an Antimundus, qui Teruannæ præfectus est, simul etiam Bononiz curam suscepit, hæcque antiquitus sedes fuerit Episcopalis:

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 511.

Vide que diximus supra
cap. 22. l. 1.

lis : quidam scribunt à Dionysio Papa Diœceses, Parochiâsque latiùs definitas fuisse, & quosdam populos majores, quales olim Morini, in duas Diœceses, seu Ciuitates, vt vocat Cæsar, fuisse discretos, scilicet in Teruannensem, & Bononiensem, ita vt horum Ciuitates seu Tractus duorum Episcoporum essent capaces, cum scilicet Morini à Pontico seu Albauilla, vsque ad Antuerpos extenderentur : vnde cum vtraque etiam Ciuitas in Notitia Imperij inter Metropoli Remorum subiectas computetur, Hincmarus veritus non est asserere Epistolâ ad Episcopos Remensis Prouinciæ cap. 18. Durocortum antiquam Metropolim sub se 12. Ciuitates olim habuisse, & in opusc. vt probet Nepotem suum Laudun. Episcopum iudicio suæ Prouinciæ stare debere, Pelagij Pontificis auctoritate vtitur completam Prouinciam definiens eam esse, quæ duodecim sedibus constaret, concluditque quod in quæstionem vertimus, *Nam Atrebatibus, Viromanduis, & Bononia, ex cuius territorio es natiuus, antiquiores sedes cum Episcopis proprijs in Remorum Prouincia exciterunt, quàm Castrum montis Lauduni inter sedes computaretur, in quo es ordinatus Episcopus, quæ à longo tempore certis euentuum causis accidentibus, alijs Ciuitatibus subiecta, suum priuilegium perdidit.*

Quod hic prædictas vrbes indistinctè, alijs tunc subiectas tradit, suâque prærogatiuâ cecidisse, de Bononia pariter intelligi potest, eo vel maximè quòd Beatus Audomarus in vita Sancti Eustachij apud Surium c. 3. Teruannæ, & Bononiæ Episcopus nominetur, & in vita S. Agili Resbacensis Abbatis, Audomarus Bononiæ & Haronoënsis oppidi Pastor laudabilis. Sic probabiliter dici potest prædictas Ecclesias vni Episcopo regendas B. Remigium commisisse. At Episcopo apud Teruannam vt plurimum degente, Bononiæ decor sensim effluxit, nec vsquam quicquid Romæ vel Remis egerit, etiam grauius conquesta per deputatos post Milonis obitum, proprium Episcopum nancisci potuit.

Hæc pro Bononiensis Sedis vetustate non vsque adeò firma sunt, quin nutare videantur, præsertim cum Hincmari opinio solâ Imperiali Notitiâ fulciatur : at certum non est omnes in ea recensitas Ciuitates, & Metropoli Ciuili subiectas Episcopali prærogatiuâ fulsisse, patet hoc in Castello Ebrodunensi sub Bisuntina Metropoli, quod antiquitus Episcopalis Sedes non fuit. Deinde Bononienses Episcopi, qui Remigij ætatem præcesserunt, nullibi leguntur, nec horum quispiam adhuc meminit, quod magni momenti est ad priorem sententiam infringendam.

Inter Gallia Belgicæ Ciuitates, quæ Metropoli Remensi subsunt, Laudunense Castrum Remigio sese præsertim obstrictum tenet, & fatetur, quòd cum in Paganismo Municipij tantum nomen haberet, in Episcopale solium ab eo erectum est, cui Genebaudum præfecit, eique veluti in subsellio Remensis Metropolis confidenti Parochiam à pro-

à propria Diœcesi auulsam attribuit. Hincmarus refert Remigium id auctoritate Concilij Africani fecisse, cùm enim vetitum esset apud Græcos, Latinosque ne in Vicis, & Castellis, sed in Urbibus Episcopi constituerentur ex Anacleti Epistola, Concilio Laod. cap. 37. & Toletano 12. & Africani Canones nihil tam speciale de populo frequentiore aut minùs frequenti cauissent, vt patet ex Carthag. 2. cap. 5. Beatus Remigius horum auctoritate vsus dicitur, quòd Laudun. Castrum tunc inter Ciuitates non computaretur, vnde Laudunensis Sedes sic nobilitata à Remigio, & suis opibus ditata, propter hoc, Episcopo vacans, erat specialiter in prouidentia Archiepiscopi Remensis ex Frodoardo lib. 3. cap. 28.

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 511.

Erectionis tempus assignat Sigebertus anno æræ Christianæ 500. *Collaris* (inquit) à *Clodoueo Rege multis prædijs Ecclesiæ Remensi, Remigius ibi Sedem Episcopalem esse constituit...* huiusque ob id videtur esse opinionis quòd Clodoueam Baptizatum putet an. 499. at si anno 496. vt Recentiores volunt, Baptismus contigit, prædicta erectio statuenda est anno sequenti: neque enim lapsus Genebaudi primi Laudun. Episcopi ad Pontificatum Hormisdæ contrahi potest, quicquid dicat Hincmarus in opusc. cap. 16. B. Remigium iam in senectâ sua Genebaudum ordinasse Episcopum, alioquin eo in custodiam reuulso, Remigius ob ingrauescentes annos, diebus Dominicis interpolatis Laudunum ad sacrum perficiendum mysterium pergere, facillè non potuisset.

Porro Genebaudus post ingenuam exomologesim, septennali pœnitentiâ peccati labe detersâ, inter Sanctos delatus est, Festumque eius Lauduni celebratur 5. Septembris, habetque sacellum de nomine eius extractum Laudun. Ecclesia studio Guilelmi Episcopi cum annuis redditibus. At Remigius non Belgicæ tantum, sed & Germaniæ inferioris Prouinciæ Episcopatum curam habuit, si Meyero fides integra debetur, qui ex Catalogo Leodiensium Episcoporum hæc narrat ad annum 512. *Agricolaus filius Custodis Flandria de sententia Diui Remigij factus Episcopus Tungrorum, qui vndeviginti per annos eam administravit Ecclesiam:* Huic adstipulantur Anton. Sanderus, & Bucherius, qui Agricolaum huic Ecclesiæ suffectum putant, Sanderus ann. 496. Bucherius 497. quòd vero similius est: Addit hic Remigium, quòd Papali fulgeret auctoritate per Galliam, ob studium in Clodouei conuersione impensum, Coloniensi Ecclesiæ suffecisse Aquilinum, postquam sedes vacasset post obitum Eruegisti.

Obijt Genebaudus in pace Sanctis Dei cõmuneratus Frod. lib. 1. c. 14

De his Episcopatibus à Francorum Apostolo in integrum restitutis, Hincmarus sic loquitur Epistolâ ad Episcopos Prouinciæ Remensis c. 18. *Demum in Regno Clodouei nuper cum integra gente ad fidem conuersi per Sanctam prædicationem Sancti Remigij B. Hormisdæ vices suas per Belgicas, & quasdam Prouincias (Remigio) commisit, vt Dei Ecclesias, quas Franci adhuc Pagani deuastauerant, ad debitum statum reduceret,*

Anastafium dicere debuit, vide supra.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 511.

manente priuilegio Arelatensis Ecclesia in sibi antiquitus delegatis Ecclesijs, hoc fulti priuilegio Rem. Archiepiscopi Remigij successores, Primatus sibi nomen per Belgium jure sibi vendicarunt, vt alibi diximus ex Brouuerio in Notis ad Fortunatum lib. 3.

Frodoard.
lib. 1. c. 15.

Huic autem operi, id est restituendis Episcopatibus per Belgium, & inferiorem Germaniam sedulo incumbere Remigius, cum Aurelijs synodus conuocatur Felice, & Secundino Consul. (anno, vt multis placet) 511. cui licet Lupus Sueffionensis, Hedibys Ambianorum, Sophronius Veromanduorum, & Libanius Siluaneum, quatuor Remensis Ecclesie suffraganei, interfuerint, reliqui tamen eiusdem Prouinciæ, & alij superioris & inferioris Germaniæ, proprijs Ouibus intenti, cum Remigio Parochias peragrabant, quod ex prædictis manifestè conuincitur, alioquin vix concipias cur dignissimus Antistes Regis amicus, à Consilijs, & Francorum Apostolus, cum Vedasto Atrebatensi sese tam eximio tot Præfulum conuentui præsentem non exhibuerit. Haud ita post, Clodoueus Rex ex hac vita migravit (quòd Spiritu reuelante B. Remigius eodem momento cognouit) ipsæque Christianissimorum Regum primitiæ Deo oblatae in cælum sunt receptæ: sepultus est Parisijs in Basilica S. Petri, quam ipse Rex, hortante Chrothilde Reginâ, erexerat. Inditumque eius sepulchro egregium Epitaphium versibus, vt creditur, ab Remigio elaboratum, quod hic ex Aimoino adnectimus.

*Dives opum, virtute potens, clarisque triumpho,
Condidit hanc Sedem Rex Clodoueus, & idem
Parricius magno sublimis fulsit honore.
Plenus amore Dei, contempsit credere mille
Numina, qua varijs horrent portenta figuris:
Mox purgatus aquis, & Christi fonte renatus,
Fragrantem gessit, infuso Chrismate crinem,
Exemplumque dedit, sequitur quod plurima turba
Gentilis populi, spretoque errore suorum,
Ductorem est cultura Deum, verumque Parentem:
His felix meritis superauit gesta priorum,
Semper consilio, castus, bellisque rimendus
Hortatu Dux ipse bonus, ac pectore fortis,
Instructas acies firmavit in agmine primus.*

Beatissima quoque Genouefa Parisiorum Patrona, quam Remigius Sanctissimam Christi Virginem, Carissimam Filiam, & Sororem vocat, octogenaria decessit 3. nonas Ianuarias, sepulta in Basilica Apostolorum, quam ob id postea, Ecclesiam S. Petri, & Sanctæ Genouefæ conjunctim vocauerunt: hanc à Germano Autisiodorensi in Britanniam proficiscente consecratam tradit Aimoinus; habuit à nongentis & amplius annis Basilicam sibi dicatam in prospectu Urbis Remorum

Remorum ex Landonis testamento apud Frodoard. lib. 2. cap. 6. cuius dedicationis Festum notatur in Pontificali MS Tilpini Archiep. apud Remigianos.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 512.
515.
520.

~~~~~

An Remorum Civitas Caput Regni Theodorici. B. Remigius senium sibi exprobrantes, & inuasorem Mosomagensis Ecclesia literis increpat, eiusdem obitus, & sepultura.

CAPUT XI.

DEfuncto Clodoueo, Filij eius Regnum Francicum æqua lance inter se partiti sunt: Childebertus Sedem constituit Parisijs, Clotarius Sueffione, Clodomiris Aurelijs, Remis Theodoricus ex veteri Historia, at huic Aimoinus refragari videtur, quoad regalem Theodorici Sedem. *Theodoricus* (inquit) *Sedem Regni sortitus est Metis*. Item de Sigiberto I. Clotarij filio, *Sigiberto Mediomatricum, qua & Metis, cessit. Theodorici patru quondam subiecta dominatui, urbs famosa, & incluta*. Vt hic Auctor de vrbibus Regnorum Capitibus Chariberti, Guntranni, & Chilperici loquens amplius nihil habet, quàm Chariberto v. g. Parisiorum vrbs provenit, sic præcedentibus verbis, cùm Mediomatricum Sigiberto obuuisse refert, satis indicat eam Regni Austrasiæ caput extitisse. At Gregorius Turonensis eo antiquior, licet de Theodorici Sede taceat, de Sigiberto tamen verba faciens conceptis verbis affirmat. *Sigibertum, obtento Theodorici regno, sedem habuisse Remensem*, cui concinunt Rorico, Isidorus, Ado, Chronicon à Maquardo Freherio editum, Chronicon Sueffionense, & Albericus. Crediderim promiscuè Austrasios Principes Remis, & Metis primariam habuisse Sedem, quod Regino haud obscure innuit lib. 1. *Sigibertus Regnum Theodorici consecutus est, Remisque, siue Metis Sedem statuit*. Hinc fit vt Regnum non Remense, aut Metense, sed Austrasiæ sæpius nominetur, non ab Austrasio Landonis filio Tungrensi duce (vt quidam fabulantur) sed quòd ea pars Galliæ, cæteris versùs Solis ortum & meridiem inclinatio, Orientalis Francia dicta est, Germanis Osterich, Latinis vero Austria, vel Austrasia.

Agathias Græcus scriptor horum quatuor Regum virtutes, in alios æquitatem, inter sese concordiam (saltem prioribus post Clodouei obitum annis) in rebus bellicis fortitudinem, ac in fide Christiana præstantiam statim in ipso scriptionis suæ limine describit, quæ si ex sæpius impertitis à S. Remigio benedictionibus promanasse quis dicat, haud multum à vero aberrabit, cùm ipsemet multoties se generi Regio bene precatum fuisse asserat in proluxiori suo testamento; Ex quo pa-

tet

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 523.

tet Filios etiam omnes Baptizatos ab eodem Remigio, qui Patrem in fide tanto studio educauerat. Fertur quoque eundem ab illis obtinuisse, ut quoties (Remorum Urbem) aut ingrederentur, aut præterirent, Captiui omnes è vinculis, & carceribus dimitterentur, quod quidem à posteris pariter Regibus fuit obseruatum. Insuper & B. Leonardo eiusdem Remigij discipulo ab iisdem concessum, ut quos vellet ipse liberaret.

Quod spectat ad Theodoricum, qui Remis Sedem tenuit, ex Gestis Sancti Theodorici Abbatis habemus ad Beatum Remigium direxisse, ut ægrotanti filia manum imponeret, quod Præsul, valetudine corporis correptus explere non valens, B. Theodorico, quem pie, castèque educauerat, id negotij commisit, qui Magistri iussa non expleuit modò, sed cum defunctam reperisset, Oleo Sancto sensuum vijs pollice illinitis ad vitam restituit. Vnde Rex ingenti lætitiâ ob præstitam filia sanitatem exhilaratus, non tantùm discipulum, sed & Magistrum cupiens munificentia dono sublimare, villam quam dicunt Vanderam sitam super fluuium Maternam Patri Remigio, Gaugiacum verò in pago Remensi præcepto suæ auctoritatis Sancto contulit Theodorico, quod quidem præceptum adhuc extitisse in Archiuo Remensi Hincmari tempore, ac Carolo Caluo ostensum tradit Frodoardus lib. 1. cap. 24. Gaugiacum, cuius hinc meminit idem Auctor, villam putat esse Albericus, seu pagum, vbi modò est Abbatia Sancti Theodorici.

Ceterùm ut senectus etiam venerabilis Junioribus contemptui esse solet, sic B. Remigius, quòd Claudio cuidam Presbytero sacrilegij culpam haud multùm grauem, & veniâ dignam remisisset, à quibusdam Episcopis secretò indignè laceffitur, qui seniles annos audacius ei exprobrant, quibus hinc Epistolâ respondet, quâ videre est iam 53. annos compleuisse in Episcopatu.

Domini verè Sancti, & merito Beatissimis in Christo Fratribus Heraclio, Leoni, & Theodosio. Remigius Episcopus.

Heraclius is est qui 15. inter Parisienses Episcopos numeratur, Theodosius, Anrifsiodo, ex Anrel. synodo.

Paulus Apostolus in Epistola sua loquitur, Charitas nunquam excidit; qua ut tales ad me literas mitteretis in vestris sensibus non resedis. Nam pro Claudio fudi simplicem precem, quem vos non Presbyterum scribitis, ut in me indignationem vestri pectoris proderetis. Illum non abnego grauius deliquisse, sed vos atati meæ, etsi non meritis, decuerat desulisse, quod propitiâ Diuinitate sit dictum: Quinquaginta & tribus annis Episcopali sedi prasideo, & me appellauit tam procaciter nemo. Dicitis, melius vos fuisse non natos, hoc mihi fuerat opportunum, nè audissem transgressoris opprobrium. Ego Claudium Presbyterum feci, non corruptus premio, sed præcellentissimi Regis testimonio, qui erat non solum prædicator fidei Catholica, sed defensor. Scribitis Canonicum non fuisse quod iussit. Summo fungimini Sacerdotio? Regionum Prasul, Custos patria, Gentium trium-

triumphator injunxit, tanto in me prorupistis felle commoti, ut nec Episcopatus vestri deculeritis Auctori. Rogavi ut Claudius sacrilegij perpetrator pœnitentia seruaretur. Legimus namque, legimus quòd excidium cœlesti denunciatione prædictum euaserunt per pœnitentiam Niniuita, quòd Joannes præcursor Domini in Euangelio prædicauit, ut regno appropinquante cœlorum, eam populi agerent, ne perirent; in Apocalypsi Angelis Ecclesiarum scribitur ex præcepto Domini Saluatoris, ut qua dignè minus egerant, pœnitentia satisfactione corrigerent. De iracunda ditione sanctitatis vestrae intelligo, quòd lapsum non misereamini post ruinam, sed magis velle vos video ne conuertatur & uiuat, cum Dominus dixerit: Nolo mortem morientis sed ut conuertatur, & uiuat. Hoc nos expedit sequi, hanc Dei voluntatem non prætermittere, sed tenere: quia nos posuit non ad iracundiam, sed ad hominum curam, & seruire pietati potius quàm furori. Ponitis in Epistola vestra quòd Celsus quidam, qui Claudio credidit, quò abductus, & utrum uiuat, aut sit mortuus ignoratis. Atque huius inquisitorem me esse præcipitis, & nescitis in sæculo, aut si apud inferos sit quærendus, & res suas à me vultis restitui, quas sublatas fuisse non noui, impossibilia præcipitis, ut impia peragatis. Annorum numero me esse scribitis Jubileum, irridentes potius, quàm pro dilectione gaudentes, cui vinculo Caritatis inrupto inciuiliter à vobis nec parçitur, nec defertur.

Jubilei nomen ob ætatis prolixitatem ab incolis Celti procaciter, ac derisorie Beato Remigio impactum prodit Hincmarus. Cùm enim, Deo reuelante, cognouisset famem secuturam, ac de frugibus villarum Episcopij iussisset aceruos fieri, fame laboraturis postmodum profuturos; incolæ inebriati cœperunt dicere inter se, quid ille Jubileus facere vellet ex his quas aggregauerat metis, sic enim aceruos patriâ linguâ vocabant, iisque statim suadente Diabolo ignem apposuerunt. Cuius rei Præsul certior factus, è Basilica-Corte ascenso eqno, celeriter ad compescendum occurrit, at frugibus in fauillas redactis, prædictos incendiarios, & qui eorum germine nascerentur ob tantum scelus, ponderositate, ac gutturis calamitate multauit.

Est & alia Remigij Epistola apud Andræam du Chesne, quâ Episcopum Tungrensem, ut reor, Mosomagensem Ecclesiam Remensis Diœcesis inuadentem, satis acerbè carpit, & coërcet, cuius hic pericopem damus.

*Domino verè Sancto, & in Christo Beatissimo Fratri Falconi
Episcopo. Remigius Episcopus.*

Quancum comperi, rebus gestis, probavi, prius cura beatitudini tuæ fuit, ut mihi inferres injuriam, quàm salutationem deferres, ô adueniens principium quod dedisti, ut laderes Episcopos ante me, quàm Episcopum te viderem! Nimum citò pennis tenerulis euolasti, leuitate

Z

animi,

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 523.

Sic Briccius
Diaconus
postea Episcopus
Turon. B. Martinum delirum vocabat.
Greg. Tiron. lib. 2. c. 1.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 525.

animi, non maturitatis consilio. In ipso siquidem Episcopatus exordio ius ingredi tentas alienum, qui adhuc tuum verecundè debueras introire, fas ergo fuit ut illicitis ordinationibus tuis à te credideris occupandam loci Mosomagensis Ecclesiam, quam Metropolitani Urbis Remorum sub ope Christi, sua semper ordinatione rexerunt: adhuc arbitror tua nescis, & jam aliena peruadis: mandas, ut audio, Colonorum tributa tibi portari, & præcipis ut redditus deferantur agrorum, datur intelligi quòd Ecclesiæ rem, non Ecclesiam concupisti, quando sollicitus exquisitor, quæ ego, ad quem jure veniebant, remisi potius, quàm quæsivi cætera omitto, ubi agit de decimis quæ soluuntur à Colonis, quibus probatur manifestissimè Remensis, Tungrensisque Diocæseon confinia tunc, uti nunc, circa Mosomum ad Mosam oppidum ferè concurrisse, ac prouidè ab anno illo Christi præter propter 513. ad hunc vsque 1664. expirantem per annos 1160. nihil mutationis accidisse. Fertur S. Theodorici suggestione, B. Remigium, subuersis Meretricum latibulis, quadraginta Monialibus Cœnobium Remis extruxisse, quod cum ab Auctore Frodoardo antiquiore scriptum reperiam, verba eius hic at-textere non pigebit. Expulsis omnibus ad deceptionem animarum congestis, usque ad solum, latibula Meretricum, quæ erant cauernæ demonum, sicut ad præsens cernitur, subuertit, & quoniam locus ille spurciciarum extra Ciuitatem erat positus, compositis infra muros domorum receptaculis numero quadraginta sanctimonialium, quo & ipsa Meretricula erant, coaquas, inibi eas consilio B. Theodorici fidelis discipuli collocauit, & unde sumptus corporis victu quotidiano haberent, penes largitatem Regis promeruit: instituit quoque ut idem numerus semper maneret, & sicut illæ lenocinij opus perficientes reditum proprij corporis Domino terreno persoluebant, ita ista Regi cælesti corporis & cordis munditiam custodientes, cum fructu bonorum operum seipsas representarent.

Ex MS codice Sancti Theodorici ante septingentos annos conscripto.

529.

Post alia præclarè gesta ab insigni Præsule Remigio, quibus mirificè Remensem Ecclesiam illustrauit, traditur ei suæ resolutionis diem à Deo fuisse reuelatum, quòd sanctioribus viris pariter factum legimus: hâc fretus reuelatione, suum condidit testamentum, ut terrenis rebus procul abdicatis, superna contempleretur attentius. Addit Hincmarus corporali lumine priuatum fuisse per aliquot dies, rursùmque ei restitutum in pignus futuræ beatitudinis, ad quam totis viribus anhelabat. Inualecente morbo sensit sibi exitus horam imminere, vnde celebrato Missæ sacrificio, & valedicto fratribus, post septuaginta quatuor annos in Episcopatu religiosissimè impensos, nonagesimo sexto ætatis suæ anno, idibus Januarij, cursu certaminis consummato, cum multiplici bonorum operum fructu, & animarum lucro, migravit ad Christum.

Quo verò anno obierit discors est sententia inter Auctores: quidam Gregorij Turonensis auctoritate nixi, asserentis B. Remigium septuaginta annos & ampliùs in Pontificatu vixisse, & Hincmari septuaginta

tuaginta quatuor tribuentis putant obiisse anno 545. quod optime cohæret, si verum sit Remigium iniisse Pontificatum an. 471. alij præfulatus annos contrahunt, diémque obitus assignant an. 541. eo quod Flavius Remigij successor Aruernensi concilio subscripsit. At néque hæc opinio, néque ea quæ sequuntur immobili veritate subsistunt, cum Romanus federit intermedius, & Aruernensis synodus habita sit anno 535. Cùm igitur synodalia Acta majorem sibi vendicent fidem, quàm relata ab Historicis qui posteriùs vixerunt, cogimur Præfulatus Remigij epocham, seu initium remittere ad annum 456. finem verò eiùsdem an. 530. sic spatium sufficiens relinquatur pro Romani præfecturâ; & Flavius eius successor, Aruernensi synodo poterit subscripsisse.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

Die funeris Sanctissimi viri, tradit Hincmarus feretrum in medio vico ita fuisse aggrauatum, vt deferri non potuerit ad Basilicam SS. Timothei, & Apollinaris, vbi sepulturam elegerat, sed nec ad SS. Xyfti, & Nicasij tunc celebres, donec imploratâ Dei misericordiâ, & ordinante Clero, delatum est ad Ecclesiolam Sancti Martyris Christophori juxta vetus Cœmeterium sitam, ac eo loco sepultum, vbi Frodoardi tempore, habebatur altare Sanctæ Genouefæ.

*Cruce stat
adhuc posita
vbi feretrum
fuit aggra-
uatum.*

Haud multo post, Deus Remigij sanctitatem innumeris declarauit miraculis, inter quæ insigne illud à Gregorio Turonensi refertur, quod cùm lues inguinaria primæ Germaniæ populos deuastaret, Remenses ad Sancti sepulchrum opem petituos aduolasse, accensisque cereis, & hymnis per totam noctem decantatis, mane facto cognouisse majori adhuc propugnaculo vrbis ambitum, quàm mœnibus communiri, assumptaque Pallâ de Beati sepulchro, ac in modum feretri compositâ, urbem & vicos circuisse, luémque prædictam vltèriùs, quasi præstitutum sibi terminum cerneret, non progressam, vbi Sanctissimum pignus delatum fuerat, ac ea quæ in principio peruaserat huius virtutis repulso reliquisse. Adhuc eadem Pallâ per urbem delatâ, Remenses præfens remedium contra luem, nimiosque imbres, ac siccitates experiuntur, patétque ex his, primis nostris Francis id fuisse curæ, vt tumulis defunctorum insternerent Pallas, vt habet Greg. Turon. de Miraculis S. Martini cap. 54. & Miraculorum lib. 1.

*De lue in-
guinaria
Greg. Tur.
lib. 4. n. 5.
et de gloria
Conf. c. 79.*

Cùm Sancti Remigij sepulchrum nouis in dies, ac stupendis claresceret Miraculis, dilatata, & exaltata est ipsa Ecclesia, factaque crypta post altare, in qua sacratissimum pignus transferretur: detecto igitur effossâ terrâ loculo, penitus moueri non potuit: Superueniente nocte, ac multis luminaribus accensis, circa noctis medium sopor excubantes occupat omnes, quibus experrectis, inuenitur transvectus sacro cum thesauro sarcophagus in præparatum, non nisi manibus Angelorum, habitaculum deportatus.

Hâc translationis die Kalend. Octob. sumptæ sunt reliquiæ de capillis, casula, ac tunica ipsius, & integrum (licet exsiccatum) Cor-

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 530.

pus eiusdem rubeo constat brandeo inuolutum: quo verò anno id contigerit haud fatis liquet, sunt qui putant sub Aëgidio Archiepiscopo, alij sub Sonnatio, opinor non ita post luem inguinariam, Gregorio Turonensi jam mortuo, cum huius non meminerit. Alias hic omitto translationes, de quibus infra, ut ad id quod grauius est, Testamentum scilicet ab Hincmaro laudatum, veniam, cui Breuioris nomen indidi, ad distinctionem eius, quod vulgò circumfertur, prolixiusque, seu postremum vocamus.

Ex MSS
Codicibus
Abbatiarū
SS. Remi-
gij, Nicasij,
& Theo-
dorici pro-
pe Remos.

EXemplar testamenti à Beato Remigio editi, in quo Lector attendat quia solidorum quantitas numero quadraginta denariorum computatur, sicut nunc solidi agebantur, & in Francorum lege salica continetur, & generaliter in solutione vsque ad tempora Magni Caroli perduravit, velut in eius Capitulis inuenitur.

In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen.

Ego Remigius Episcopus Ciuitatis Remorum Sacerdotij compos, testamentum meum condidi iure pratorio, atque id codicillorum vice valere praecepi, si ei iuris aliquid videbitur defuisse.

Quandoque ego Remigius Episcopus de hac luce transiero, tu mihi haeres esto Sancta & venerabilis Ecclesia Catholica Urbis Remorum; Et tu Fili Fratri mei Lupe Episcopi, quem praecipuo semper amore dilexi: & tu Nepos meus Agricola Presbyter, qui mihi obsequio tuo à pueritia placuisti, in omni substantia mea, qua mea forte obuenerit antequam moriar: praeter id quod unicuique donauero, legauero, donariue iussero, vel unumquemque vestrum voluero habere praecipuum.

Tu Sancta haeres mea Remensis Ecclesia, Colonos quos in Portensi habeo territorio, vel de Paterna, Maternaque substantia, vel quos cum Fratre meo Sancta memoria Principio Episcopo commutavi, vel donatos habeo, possidebis, Dagandum, Profuturum, Prudentium, Tennaicum, Maurilionem, Baudeleifum, Prouinciolum, Nauiate-nam, Lautam, Suffroniam Colonas, Amorumum quoque SERVUM tuo dominio vindicabis.

Nec non Villas, agrósque quos possideo in so-
lo PORTENSI, cum pratis, pascuis, syluis ad
te testamenti huius auctoritate REVOCABIS.

E regione hinc quaedam notantur quae desunt in breuiori testamento.

Dagaredum.

Post SERVUM, adduntur in prolixiori testamento haec verba; Cum omnibus quos intestatos reliquero.

Item post illud verbum PORTENSI haec adduntur, Tudiniacum
A ver-

A verbo REVOCABIS, defunt duo integra folia quæ habentur in prolixi. testamento.

FUTURO EPISCOPO Successori meo Amphibalum album Paschalem relinquo, stragula columbina duo, vela tria qua sunt ad ostia diebus festis triclinijs, cella &, culina.

Vas argenteum decem, & octo librarum inter te hæres mea, & Diocesim tuam Ecclesiam Laudunensem factis patenis, atque calicibus ad ministerium Sacro-sanctum, pro ut volui, Deo annuente distribui.

Aliud Argenteum vas, quod mihi Dominus Illustris Hludonicus, quem de Sacro Baptismatis Fonte suscepi, donare dignatus est, ut de eo facerem, quod ipse voluisset, tibi hæredi meæ Ecclesiæ supra memorata iubeo curriculum & imaginatum Calicem FABRICARI. Quod faciam per me si habuero spatium vita, si autem clausero ultimum diem, tu Fili Fratris mei Lupe Episcopo species ante dictas, tui ordinis memor, efficias.

Compresbyteris meis, & Diaconibus qui sunt Remis, viginti & quinque solidos equaliter diuidendos in commune dimitto. Vitis plantam super vineam meam ad Suburbanum positam, simili modo communiter possidebunt cum Melanio Vinitore, quem do in loco Ecclesiastici hominis Albonichi, ut Albonichus libertate plenissimâ perfruatur.

Subdiaconibus solidos duodecim, LECTORIBUS solidos duos, Ostiarijs, & Junioribus SOLIDOS DUOS jubeo dari. PAUPERIBUS in Matricula positis ante fores Ecclesiæ expectantibus stipem duo solidi, unde se reficiant INFERENTUR.

Post verbum INFERENTUR, integrum folium deest quod in prolix. testamento habetur.

DE VACULIACO Fruminium, Dagalaphum, Dagaredum, Ductionem, Baudonicum, Vdulfum, Vinofesam, liberos esse præcipio; Ternaredus qui de ingenua nascitur matre, statu libertatis utatur.

Tu vero Fili Fratris mei Lupe Episcopo, tuo

L. 3

scilicet, & Balatonium, sine Plerinacũ, & Vaculiacum, vel quacumque in eodem solo Portensi qualibet auctoritate possedi, integrè cum omnibus campis, pratis pascuis syluis &c.

In prolixiori testamento legitur, Vas argenteum triginta, & aliud decem & octo librarum.

In prolix testaliter habetur sic, Illud quoque vas aureum decem librarum quod mihi &c.

Post Fabricari additur, Et Epigrammata qua ego Lauduni in argenteo ipse dictavi, in hoc quoque conscribi volo; quod faciam &c.

LECTORIBUS Ostiarijs & junioribus solidos octo jubeo dari.

PAUPERIBUS duodecim in Matricula positis.

dominio

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

dominio vindicabis Nisastem, & Matrem suam mutam.

Vineam quoque quam Enias Vinitor colit, Eniam, & Monulfum eius Filium Junio-rem jubeo libertate perfungi. MELLOVICUM porcarium, & Pascasiolam conjugem suam, Vernun- num cum Filys suis, excepto, Vindragasio, cui tri- buo libertatem, tuo juri deputabis. Servum meum de Cesurnico tuum esse precipio.

* De Man-
cipijs &
feruorum
manumif-
sione, vide
ea quæ ha-
bentur lib.
3. ad ann.
846.

Agrorum partem ad te, quam frater meus Prin- cipius Episcopus tenuit, cum sylvis, pratis, pascuis reuocabis; * Servum meum quem Mellouicus tenuit; Viteredum derelinquo, Teneur solum Capalinum, & uxorem suam Teudoresenam, tuo juri dominioque transcribo.

Teudouinia quoque ex mea praeceptione sit libe- ra. Edouefam, qua homini tuo sociata fuit, & eius cognationem retinebis. Uxorem Aregildi, & cognationem suam ingenuos esse jubeo.

Partem meam de prato quod Lauduni iuxta vos habeo ad unitatem montium posito, & qua Fouia sunt pratella quæ tenui, ad te REVOCABIS.

Tibi autem Nepos meus Agricola Presbyter, qui intra domesticos parietes meos exegisti pueri- tiam tuam, trado, atque transcribo Merumua- stem servum, & uxorem suam Meratenam, & eorum Filium nomine Marcouicum. Eius Fra- trem Medouicum jubeo esse liberum.

Amanium, & uxorem suam daëro tibi met derel- inquo. Eorum Filiam esse precipio liberam Dasouin- dam, Alaricum servum tua deputo portioni, cuius uxorem, quam redemi, & manumisi, commendo ingenuam defendendam. Bebrimodum, & uxorem suam MORAM tuo dominio vindicabis. Eo- rum Filius Monacharius gratulabitur beneficio li- bertatis, Mellaticum, & uxorem suam Placi- diam ad tuum dominium reuocabis, Medardus eorum Filius sit libertus, vineam quam Mellari- cus Lugduni FACIT, tibi dono: Britobaudem ser- uum, * nec non etiam Gibericum.

Vineam quam Bebrimodus facit, tibi eatenus derelinquo, ut DIEBUS festis, & omnibus Domi- nicis, sacris. Altaribus mea offeratur oblatio, atque annua CONTINUA conuiuia Remensibus Pres- byteris, & Diaconibus praebeantur.

Nuciam.

Æneas.

Æneam.

Melloficum

Pascasidem

Verninianum.

Post Verbum RE-
VOCABIS defunt se-
quentia, Labrinacum
tibi, ubi ossa Genitricis
mea posui, cum praefixu
terminis deputavi.

Moriam.

Medaridus.

Fecit.

* Adde Meum.

Vt inde diebus.

Continua deest.

Delegoque

Delegoque Nepoti meo PRÆTEXTATO Moderato Tortionem, Marconicum, Innocentium seruum, quem accepi à Profuturo originario meo, cochlearia quatuor de majoribus, Acitabulum, lucernam, quam mihi Tribunus Friarcus dedit, & argenteam cabutam figuratam, filiolo illius Parouio, Acitabulum, & tria Cochlearia, & casulam, cuius fimbrias commutavi.

Remigia Cochlearia tria, quæ meo sunt nomine titulata, Mantile illi quod habeo feriale transcribo. Hichinaculum quoque dono illi, de quo Gundebado dixi. Delegoque Benedicta Filia mea Hilaria Diacona Ancillam nomine Nocam, & vitium pedaturam, quæ suæ jungitur vinea, quam Catucio facit, dono, & partem meam de Talpusciaco transcribo, pro obsequijs quæ mihi indefinenter impendit.

Iuo Nepoti meo partem de Cosurnico, quæ mihi sorte diuisionis obuenerit, cum omni iure quo tenui, acque possidi, Ambrosium quoque puerum ad jus illius, dominiumque transmittito.

Vitalem colonum liberum esse iubeo, & familiam suam ad Nepotem meum Agathimerum pertinere, cui vineam dono, quam posui Vindonissæ, & meo labore constitui, sub ea conditione ut à Patribus, suis omnibus diebus festis, ac dominicis pro commemoratione mea sacris Altaribus offeratur oblatio, & Lugdunensibus Presbyteris, ac Diaconibus annua conuiuia, Domino concedente, prabeantur.

Dono Ecclesiæ Lugdunensi solidos decem, & octo, quos Presbyteri, & Diaconi inter se equali diuisione distribuunt, partem meam de secia ex integro ad se renocet Ecclesia Lugdunensis.

Hic quædam omittuntur scilicet. Dono Ecclesiæ Laudunensi ex villis, quas mihi Sancta recordationis prefatus Rex Ludonicus dedit, duas, Anistacum, solidosque decem, & octo, quos Presbyteri, & Diaconi inter se equali diuisione distribuunt, partem meam de Secio ex integro ad se renocet Ecclesia Laudunensis, & Lausciam, quam mihi Carissima Filia & Soror mea, Virgoque ut (Credo) Christi Sanctissima Genouefa in vsibus pauperum Christi, tibi dandam ad integrum delegauit.

Comendo sanctitati tuæ, Fili. Fratris mei Lupe Episcopi, quos liberos esse precipio, Carusionem, & Auliatenam conjugem suam, Nonnienem qui meam vineam facit, Sunnoeifam

Prætextato.

Acetabulum:

Ipsius.

Gundebodo.

Ætio.

Partibus.

Laudunensibus.

Hic quædam omittuntur scilicet. Dono Ecclesiæ Laudunensi ex villis, quas mihi Sancta recordationis prefatus Rex Ludonicus dedit, duas, Anistacum, solidosque

Adde post Episcopo, Ex prefatis Villis, quos liberos esse precipio Carusionem &c.

quam

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

quam captiuam redemi, bonis parentibus natam,
& eius Filium Leuberedum, Mellaridum, &
Mellatenam, Vasantem cocum, Casariam, Daga-
resenam, & Haudoresenam Leonis Neprem, &
Marcoleifum Filium Totnonis. Hos totos, Fili Fra-
tris mei Lupe Episcopo, sacerdotali auctoritate li-
beros defensabis.

Tibi autem, heredi mea Ecclesia, Flavianum, &
uxorem suam Sparagildem dono. Eorum filiolum
parvulam Flauarafenam liberam esse constitui, Fe-
damiam uxorem Melani, & eorum parvulam
Remenses Presbyteri, & Diaconi possidebunt.

Cispiciolum colonum liberum esse precipio, &
ad Nepotem meum Aetium eius familiam pertine-
re; ad utrumque, id est, ad Aetium, & Aga-
timerum peruenire Colonicam Passacum. Pro-
nepoti mea Prætextata dono Modorosenam, Pro-
futuro Leudocharium puerum trado, Profuturæ
dari jubeo Leudoueram.

Lugdunensibus Subdiaconibus, lectoribus,
Ostiaris, & Junioribus quatuor solidos derelinquo.
Pauperibus in Matricula positus solidus dabitur ad
eorum Refectionem * Delegoque octo solidos Ec-
clesiæ Sueffionum pro commemoratione nominis
mei.

* Catalaunensi Ecclesiæ solidos sex, * Mo-
somagensi solidos quinque, Vongensi agrum apud
officinam molinarum, qua tibi est constituta.

Catarigensi Ecclesiæ solidos quatuor, totidem-
que Portensi pro commemoratione mei nominis
Inferent. *

Fascinarias ex donis præscripti Principis, & solidos octo.
* Mosomagensi solidos &c. Post verbum INFERENT
hec adduntur. Ecclesiæ Atrebatensi, cui, Domino annuente
Vedastum Fratrem meum Carissimum Episcopum conse-
cravi, ex dono iam dicti Principis villas duas in alimonijs
Clericorum deputavi, Orcos vid. & Sabucetum, quibus
etiam pro memoria nominis mei solidos viginti dari iubeo.

Vrsi Archidiaconi familiaribus usus obsequijs,
dono ei domitextilis Casulam subtilem, & aliam
pleniorem, duo saga delicata, tapete quod habeo
in lecto, & tunicam quam tempore transitus mei
reliquero meliorem.

Heredes mei, Lupe Episcopo, & Agricola

Leutiberedum.

Laudunensibus.

* Hæc adduntur in prolix.
testam. post verbum Refe-
ctionem, Delegoque ex dato
prefati Principis Saluonarius
supra Moram, & decem so-
lidos Ecclesiæ Sueffonica pro
commemoratione nominis mei.
Nam Sablonarias supra Ma-
tronam heredis meis depu-
tavi.

* Catalaunensi Ecclesiæ ex
dato sepedicti Filij mei, Gellonos
supra Matronam, & solidos
decem. Ecclesiæ S. Memmy,

Presbyter

Presbyter porcos meos inter vos equaliter dividetis, Friaredus, quem nē occideretur quatuordecim solidis comparavi, duos concessos habeat: duodecim det ad Basilica Domnorum Martyrum Timothei, & Apollinaris cameram faciendam, hæc ita do, ita lego, ita testor, ceteri omnes exheredes esto-
re, suntore.

Huic autem testamento meo dolus malus abest, aberique, in quo si qua licura, vel caraxatura fuerit inuenta, facta est me præsen-
te, dum à me relegitur, & * Emendatur.

* Post vocem EMENDATUR Verba quæ sequuntur ultimam prolixioris testamenti partem conficiunt.

Neque ei duo priora testamenta, primum quod ante quatuordecim, & alterum quod ante septem condidi annos obfisteret, & obviare poterunt &c.

ACTUM REMIS die & Consule præscripto, intercedentibus, & medijs signatoribus.

Peractum REMIS die & Consule supra dicto.

† REMIGIUS Episcopus testamentum meum relegi, signavi, subscripsi, & in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Domino adjuvante, compleni.

- * V. C. PAPPOLUS interfui, & subscripsi.
- RUSTICOLUS interfui, & subscripsi.
- V. C. EULODIUS interfui, & subscripsi.
- EUTROPIUS interfui, & subscripsi.
- EUSEBIUS interfui, & subscripsi.
- V. C. DAUVEUS interfui, & subscripsi.

* Hi sex viri Clarissimi primatis Sancti Remigij rebus interfuerunt, & ipsius testamento subscribentes nomina subdidernnt Frodoard. lib. 1. cap. 29.

Post conditum testamentum, imò signatum, occurrit sensibus meis ut Basilica Domnorum Martyrum Timothei, & Apollinaris Missorium Argen-
teum sex librarum ibi deputem, ut ex eo sedes futura meorum ossium componatur.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

*Prolixius testamentum Sancti Remigij à Coluenerio editum, propositis
utrimque rationibus excutitur, & probatur.*

C A P U T XII.

Breuius Sancti Remigij testamentum, neglectum ab alijs, hic reponendum duxi, quod in pluribus MSS, iisque magnæ antiquitatis, extet apud nos sub finem operis, vitam ac miracula prædicti Remigij complectentis ab Hincmaro studiosè collecti, nullâ in eisdem proluxioris testamenti factâ mentione, quod mirum videri potest, cum solùm hoc hæctenus à multis editum sit. Fateor quidem Prolixius quoque testamentum cum Breuiori à me repertum in aliquot MSS, at non eadem fide; Nam Breuius immediatè sequitur (vt debet) Opusculum Hincmari, Prolixius verò inter Miscellanea reijcitur, vt aliunde excerptum, & recentiori admodùm caractere, ita vt cum Hincmari opere nihil commune habeat. Cùm verò Frodoardi Autographum nancisci non potuerim, fortè, quod ablatum sit, vt fertur, ab Ecclesia Remensi, satis deprehendi non potest, an reuerâ Prolixius, quod deest in melioris notæ codicibus, vitæ Sancti Remigij insertum sit à Frodoardo post caput 17. libri 1. vel affutum, aut certe à recentioribus pro Breuiori suppositum.

Et quidem meritò quis suspicari posset aliud nullum ab Hincmaro cognitum testamentum præter Breuius à nobis evulgatum, quòdque operi suo subiecisse testatur cap. 22. his verbis, *Condito si quidem testamento, cuius textum ad exemplum Episcoporum nostri, vel futuri temporis, qui illud legere voluerunt, huius opusculo subungere utile duximus; At cùm Breuius tantùm subjunxerit, ex MSS quæ restant, quis dicat aliud agnouisse?*

2. Cùm Prolixius testamentum ferè omnia, imò plura, & præclariora complectatur, quàm quæ ab Hincmaro de gestis Sancti Remigij in dicto opusculo relata sunt, si notum ei fuit, vti fanè non debuerat eâ verborum ambage per totam præfationem quâ probet veteribus membranis Clericorum incuriâ deperditis, aut ijs senio, ac situ detritis, in has se reductum fuisse angustias, vt schedulis quibusdam ei credendum fuerit, aut vulgi relationibus, cùm Prolixius testamentum gesta Sancti Remigij, (si Chrismatis miraculum forsan excipias) abundè complectens, his omnibus longè præponderet.

3. Si vnquam sese opportunus prædictum testamentum citandi locus obtulit, maximè opusculorum libro aduersus Episcopum Laudunensem, in Epistolis ad Summos Pontifices, in Caroli Calui inauguratione Metis celebrata, & in Epistolâ ad Ludouicum Transrhenensem,

sem, vbi Remensem, ac Treuirenses Ecclesias Sorores esse asserit ex authenticis Scriptis, & antiquâ consuetudine. Item cum de Primatu Remensis Ecclesiæ, de Jure increpandi Reges, & Principes, & de peruasoribus bonorum Ecclesiæ differit: mirum enim est quod hic qui datâ operâ de legatis à tanto Præfule, & eorum Raptoribus agit post ipsius obitum Capitibus 27. 28. 29. & 30. nusquam prædicti testamenti auctoritatem, & comminationes proferat, quæ majoris procul dubio essent ponderis quàm commentum aliàs ab eo, è Neustrasijs excerptum, & libentiùs inculcatum de damnatione Caroli Martelli. Vnde si quando illud designare videatur in quibusdam Epistolis, quarum fragmenta citantur à Frodoardo, id adeò obscurè, & obiter, vt fatis innotescat non habuisse pro authentico.

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 530.

Sed & à Frodoardo non magni existimatum, ex hoc augurari licet, quod trium testamentorum à Remigio conditorum non meminerit (vt nec ipse Hincmarus) quod nullibi, si prædictum caput 17. lib. 1. exceperis, de eo mentionem faciat: exempla legentibus passim obuia sunt (lib. 1. præsertim) cum de Ecclesia Sancti Xysti loquitur (vbi & quiescit) Remigium ei aliquid legasse tacet, de Ecclesia quoque Sancti Agricolæ differens cap. 6. ibi scitu digna, quæ sunt in Prolixiori testamento, silet, quia desunt in Breuiori. Item de Ecclesia S. Timothei, testamentum quidem citat, & Appendicem, quibus B. Remigius legat ei duodecim solidos ad Cameram faciendam, & Missorium argenteum, quia sunt in Breuiori, at quatuor solidos eidem Ecclesiæ pariter ab eo legatos, & in Prolixiori recensitos non retulit. Denique cap. 25. agens de Discipulis Sancti Remigij, & viris Clarissimis qui testamento subscripserunt, hos tantum nominat qui in Breuiori recensentur, ex quibus facilè quis inferat Prolixius ipsi esse ignotum, aut suspectum.

Cap. 17. meminit quidè testamenti S. R. Frodoard. sed un Prolixioris vel Breuioris nescitur.

Præter hæc, sunt adhuc quædam circumstantiæ quæ scrupulum mouent; si enim singulis septennijs (vt dicitur) B. Remigius condebat testamentum, & Prolixius vltimum sit, quomodo nihil emendatum, aut ablatum è primo? Pueri qui in Breuiori nominantur nonne post septem, aut quatuordecim annos adoleuerant? nulla nè mutatio facta in Personis, Amicis, Domesticis quibus legat? Vela, Casulæ, Amphibalus per hoc temporis spatium non attrita, aut alia pro detritis comparata? Nam eadem verba omnino quoad hæc repetuntur in vtroque: vnde quod additur. *Neque ei (prolixiori scil.) duo priora testamenta obsistere, aut nocere poterunt*, omnino superuacaneum est.

Fidem quoque ei aperte detrahit Miraculorum insolita jactatio, vt suscitata Puellæ ab Alarico missæ, & Signorum quæ virtute Dei operatus est gentem Francorum ad fidem conuertendo, sunt etiam vocabula quædam Sancti Remigij ætate inusitata, inò prorsus incognita, quis enim ante eum partem regni Francici, quæ Theodorico sorte obuenit, Austriam vocauit? vbinam regioni illi, quam Rhodanus separ-

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

nat à Gothia, quàmque Druentia perlabitur, separatim hoc tempore Pro-
uinciae nomen inditum? Extatne Gallicus scriptor, qui Archiepiscopi
vocabulo vsus fuerit ante Concilium Matisconense, vt & Neustria,
praesertim quatenus pars illa Regni à Gallia distinguitur; vt fit in præ-
dicto testamento, indicatque hunc terræ Tractum iuxta mare, vbi nunc
est Normannia.

Omitto quòd Formulæ per id tempus vsitatæ in eo desint, eas enim
sigillatim discutere longum esset, & quòd in vtroque testamento annus,
mensis, dies, indiçtio, ac Consulis nomen desiderentur. Cautum au-
tem per leges vt omnia hæc sint in instrumento, vnde instrumen-
tum definitur factum Notarij continens diem, mensem, annum, lo-
cum, testes, Bald. Consil. 444. lib. 1.

Tandem prolixioris testamenti pars posterior, quæ sic incipit,
Neque ei duo priora testamenta, planè supposititia videtur, & addita
(vt suspicantur quidam) ab auctore qui vixit sub Carolo Martello: id
probant non modò Neustriae nomen, quod hanc ætatem spirat, sed ver-
ba hæc, *Princeps ille quicumque sit moneatur*, quæ Carolum Martellum
haud obscure indigitant, qui res Ecclesiae non in precariam, sed in be-
neficium primus suis dedit militibus, aut certè alium eo viuentem tem-
pore quo Galliae partes omnes vnico parebant Principi.

Deinde ius illud conuocandi Galliae Episcopos, & Metropolitans ad
Concilium quod ibi describitur, supponit praerogatiuam quæ in nullo
extabat apud Gallos, (si forsan excipias eos, qui Vicariatu à Sancta
Sede Apostol. concessio fungebantur.) Nec conuocatio ad id vsque tem-
pus facta est nisi consensu, & praerceptione Regum vt habetur in titulis
Conciliorum. Facultas etiam à Remigio suis Successoribus relicta
increpandi Reges, quasi ad Remensem Ecclesiam spectet, valde sus-
pecta est, cum nihil tale praesumptum sit toto temporis spatio, quo Re-
ges inter se digladiabantur, nec status Regni id ferebat, partiti inter
Clodouei Filios, quorum quisque Episcopos, & Metropolitans sibi ob-
sequentes habebat.

At nihil æquè Neotericorum mentes torquet & exulcerat, ac illud
quod sequitur, *Generi tantum Regio, quod ad honorem Sanctae Ecclesiae,
& defensionem pauperum, vnà cum Fratribus meis, & Coepiscopis omni-
bus Germania, Gallia, & Neustria in Regiae Majestatis culmen perpetuo
regnaturum statuens elegi, Baptizavi, à fonte Sacro suscepi, donoque
septiformis spiritus consignavi, & per eiusdem Sacri Chriismatis Vnctionem
ordinato in Regem parcens &c.* Hoc inquam verè ab eo dici non po-
tuisset contendunt. Non enim Clodoueus, vt Rex fieret est vnctus,

*Sanctus Syl-
vester Papa,
vt Presbyter
Chriismate
Baptizati
summum li-
nirer verti-
cem.*

(quippe tum quintum decimum Regni annum agebat) sed vt Chriistia-
nus fieret, Chriismate vnctus est, iuxta Syluestri Pontificis decretum
ex Anastasio.

Postremò pars illa testamenti (quæ cæteris grauior est) susceptum-
que Remigij laborem in Francorum conuersione, in Genus regium pro-
pensionem,

ensionem, ac studium pro tuenda religione, deest integra in Priori testamento, quòd mirum est, cum ea potiùs inculcari debuissent à Remigio, eo potissimum tempore, quo vegetiores erant sensus, major-
 que auctoritas, & cura sagacior, quæ minuuntur in senibus:

S. REMIG.
 XVI ARCH.
 An. 530.

IN PROMPTU è contrario haud minùs, validæ sunt rationes quæ Prolixius hoc testamentum Sancto Remigio adjudicant; constat enim in primis auctorem eius, quicumque sit, res antiquas Remenses, ac dudum obsoletas apprimè calluisse. Inde enim primorum Archiepiscoporum notitia, sepulturæ eorundem, veterum Basilicarum, Jouini præsertim, portarum item Ciuitatis, Matricularum, Xenodochiorum, quin & Gestorum ipsiusmet Remigij habetur, quæ aliàs æternùm obliuioni tradita mansissent: hæc autem nosse, ac valido stylo, à Legendarijs recentioribus prorsùs distincto prodere, præter Remigium, quis potuerit, haud satis scio.

Secundò, Villæ, Comitatus, & Dominia hoc testamento contenta, ac diuersis legata Ecclesijs à Beato Remigio, adhuc extant, iisque potiuntur Remensis, Laudunensis, Atrebatensis, & aliæ minores per Dioecesum Basilicæ, nec alio titulo, quàm vi, & auctoritate prædicti testamenti. Vnde satis ineptè quidam fugillant has donationes Regum magnificentiam excedere, cum legitimè, ac pacificè possessa rationibus potiora sint, nec hæcenus extiterit aliquis, qui prædictas Ecclesias hæc ab alio accepisse, vel chartis, vel traditione accepit.

Tertiò cum lis mota fuisset propter Sparnacum, Juliacum, Culmisciacum villam, aliæque prædia, (imò & propter Duodeciacum à Clodoualdo puero concessum, aut confirmatum) quæ ablata fuerant ab Ecclesia Remensi Pastore viduata post Ebonem exauthoratum, & Vasallis quibusdam, seu Fidelibus Caroli Regis commendata, ut inde quoddam temporale solatium haberent, in eius obsequio. Hic

Duodeciacum
 à Clodon-
 mardo confir-
 mari potuisse
 negabunt;
 quod admo-
 dum puer ef-
 fet, nec fuit

juris, cum Fratres eius ingulati sunt, quorum necem Gregorius Turon. Bello Burgundico subiexit, ann. scil. 532. Remigio vitis sublato, at male id inferunt, cum Gregor. Turon. sibi ordinem temporis non seruaerit, ut patet ex verbis illius lib. 3. c. 18. unde probabilis est Clodomeric Filiorum cadem masuriis contigisse.

inspecto coram cœtu Fidelium suorum tam Ecclesiastici, quàm laicalis ordinis testamento Sancti Remigij, Casæ Sanctæ Mariæ, & Sancti Remigij iussit eadem cum omni integritate restitui, diplomate apud Frodoardum fideliter relato lib. 3. cap. 4. prædictæ autem possessiones in Breuiori testamento desiderantur.

Item Hincmarus Nantario scribens pro rebus Sancti Remigij disponendis in Wormacensi pago, dicit se non permissurum ut Coloni alijs suas operas præstent, aut cui libet in ijs per aliquod tempus venari, eò quòd S. Remigius cum grandi maledictione, vel interminatione id fieri vetuerit, quod eodem lib. sæpius repetit, cap. 26. occasione cuiusdam, qui res Sancti Remigij sitas in Prouincia sibi in benefi-

S. RFMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

cium dari petierat, subdens, se nulli homini dare ausum fuisse, quia Sanctus Remigius in suo testamento terribiliter contradixit. Item & pro rebus S. Remigij in Aquitania, & in Vosago ob eandem rationem, at huiusmodi prædia, & comminationes non leguntur in Breuiori testamento, sed in vltima parte Prolixioris.

IV. Roboratur ex contrariarum aliquot rationum solutione, illius præsertim quæ jaçantia notam, vel vanitatis Remigio inurit, cum filiam sibi ab Alarico missam dicit se ab Inferis reuocasse, nihil enim hoc à tam insignis viri humilitate abhorret, 1. cum manum, quæ id Christi virtute peregit non nisi peccatricem nominet. 2. Apostoli in scriptura se eadem virtute miracula perfecisse sæpius narrant, & B. Paulus se raptum fuisse vsque ad tertium cœlum, 3. in Vitis Patrum à Greg. Turon. confectis, S. Romanus de seipso ita loquitur, *Nosti enim quod mihi indigno Dominus meus gratiam tribuit curationum, multique per impositionem manus mea, ac virtutem Crucis à languoribus sint erepti* &c. Remigij verba si cum his conferas nihil jaçantionis præferre reperies.

V. Vocabula opponunt aduersarij Sancti Remigij æuo inusitata scriptoribus Gallicis, vt Austria, Neustria, ita sit; Aquitanicis hæc ignota fuerint? at Belgicis, & Germaniæ vicinioribus populis, vnde hausta sunt, non item: habuerunt enim vtraque aliquod initium, vt & vox Archiepiscopi, quam ineptius vrgent aduersarij, alioquin defigendum est illius certum aliquod tempus. Austria vocabulo primitus Belgæ vsi sunt post Germanos, ad eam Galliæ partem significandam, quæ Orientalior esset, ac sorte obuenerat Theodrico. Hinc Gregor. Turon. sæpius eiusdem oræ accolas Austrasios, & Austrasianos vocat: ijs Neustrasij erant oppositi, qui Occidentaliorem Galliæ partem incolebant, Neustriam dictam ab his qui vim vocabuli nouerant, cuius meminit auctor vitæ Sancti Lupi Senonensis qui vixit sub Brunichilde, & vitæ scriptor Dagoberti Regis, quamuis contracta postmodum significatio fuerit ad septentrionaliorem, quæ Normannis cessit sub Carolo simplice.

Lib. Variorum
7. epist.
10.

Idem dici debet de Prouinciæ vocabulo sumpto primùm pro ea parte Galliarum, quam subjugarunt Romani ante Julium Cæsarem, postea verò, & Gregorij ætate, imò multò antè pro illo Tractu iuxta Rhodanum vbi Massilia, Arelas, & Aquæ Sextiæ, nam apud Cassiodorum Senatorem, & apud Auitum Viennensem Episcopum qui Clodouei Regis, & Remigij æqualis fuit, Prouincia vocatur regio inter Druentiam, Rhodanum, Mare, & Alpes.

Vnum restat à nuperis Francis, auidius quàm par est, è Meyeri ac sequacium officina, velut ex Apollinis tripode depromptum, non rectè Clodoueam dici posse vnctum in Regem à Remigio, eò quòd iam decimum quintum Regni annum agebat, Hincmarum verò, qui id retulit in Caroli Calui inauguratione Metis celebrata, sæculi sui

morem

morem fecutum fuisse, cum nullus legatur vnctus ante Pippinum &c. verùm qui hæc obijciunt, cogitent primò an vnctio Regiam dignitatem conferat, vel eam supponat, & ornet, Daudid scilicet secundâ vnctione Rex necdum erat? tot Reges Francorum secundæ & tertiæ stirpis qui bis & ter vncti sunt, Reges non erant? & qui iam splendidè, & feliciter regnat in Gallia, Rex non erat cùm vnctus est? Clodoueus quidem (& hoc vltro fatemur) Rex Francorum erat ante Baptismum & Vnctionem, imò & illius tractus, seu regionis quæ excurrit à Rheno ad Sequanam: sat multæ vrbes & populi, cis & trans Axonam ei parebant metu potiùs armorum, quàm amore, quid tum? Eò enim statu res erant, cùm per Gallias effusi Burgundiones, Franci, Vesigothi de Imperio certatim digladiabantur, vt Gallia ipsa, hoc est Episcopi, Nobiles, & Primi è populo prorsus nescirent, quid hoc in discrimine agendum esset, hinc optimè Sidonius in Carmine ad Majorianum, cùm major belli moles ingrueret post Valentiniani cædem.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

——— *Mea Gallia rerum
Ignoratur adhuc Dominis, ignarâque seruit.*

Quod de eo pariter tempore dici potuit, cùm idololatriæ nebulâ Francos adhuc obcæcarent, at conuersionis horum vulgato rumore per Gallias, Episcopi spontè, vel vocati, Remos læti turmatim aduolant, Clodoueam cum Remigio suscipiunt, de proposito gratulantur, votis hunc totius Galliæ Regem exoptant, plebis nomine eligunt, vngunt, & vt in Ecclesiæ decus, ac pauperum defensionem perpetuò regnet, totâque eius posteritas, enixiùs Deum precantur. Quid hinc mentem cruciat? ab hinc Galli multo placidiores, & obsequentiores Francis effecti sunt, & qui sub horum Imperio necdum erant, eos habere Dominos summoperè cupiuisse docet Gregor. Turon. lib. 2. cap. 36. Ij vicissim à Gallis cultiores reddebantur, iuuabanturque ad fines regni promouendos; & cùm Meroueus, & Childericus Samarobriæ tantùm Regiam habuissent, mox Clodoueus Augustæ Sueffionum, cæso Syagrio, deinde post deuictos Burgundiones, & Vesigotos Parisijs sedem constituit.

*Idem Sal-
nianus l. 5.
de vero Iu-
dicio.*

Quòd addunt Hincmarum morem sui sæculi fecutum fuisse, cùm de Clodouei vnctione facta per Remigium, Metis in Caroli inauguratione differuit, nugæ sunt; Ludouicus Imperator diplomate relato apud Frodoardum lib. 2. cap. 19. idem omnino asserit ante Hincmarum (nihil enim vsquam, vt sæpius monui, de suo cerebro finxit) imò Prolixioris testamenti Auctor, quisquis ille fuerit, Ludouico antiquior est (vixit enim Criticorum iudicio sub vltimis primæ stirpis Regibus) idem dicit, & sic iuxta eos, secundùm morem sui sæculi loquutus est. Nec quod ajunt de Pippino, quod Judæorum ritus in sua inauguratione, quò plebi foret acceptior, obseruare voluit, quicquam valet; quasi verò

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

verò Remigio, & alijs Episcopis prædicti ritus ignoti fuerunt, & non æquè ad manus haberent Sacra Biblia, ac Vesigothi, quorum Reges ante nongentos annos ab Episcopis vnctos fuisse libenter agnoscunt. Deinde Annales Bertiniani, & Metenses apertè innuunt Pippinum vnctum fuisse secundùm morem Francorum, ergo cùm vnctus est, mos erat Francorum antistitum Reges suos inungendi. Gregorium Turonensem hîc non moror, de cuius oscitantia sæpius aduersarij conqueruntur, vt vltimæ objectioni, quæ posteriorem testamenti partem acrius perstringit, satisfaciam. Vbi Remigius multa suggerit de Increpando Rege ab Ecclesia Remensi, si forsan Peruasor existat, aut à religione deflexerit, de conuocandis, præuiâ admonitione, vicinioribus Archiepiscopis, & de Elogio segregationis à corpore Christi &c. Etenim vt primum peculiarem Ecclesiæ sollicitudinem excedere contendunt, sic vltimum penitus abhorreere, ab horum temporum more, quibus Metropolitæ æquales inter sese, nec vlli ius inerat alios conuocandi, nisi forsan Vicariatus potestas à Sancta Sede esset indulta.

Greg. lib. 4.
c. 2. & nos
§. sequenti.

Quibus respondetur, id non ita videri à ratione alienum, vt B. Remigius, qui sancti ambitione seruitij, membra regia vndis vitilibus confouerat, (vt Auitus loquitur) Successorem hortetur peculiariter id agere, quod generaliter incumbit omnibus Episcopis, ac ipsa sæpius prælitum ex Gregorio Turon. cùm quispiam, culpâ publicâ, leges Dei violasset. Nec præcipit ibi ex jure conuocandos viciniores Archiepiscopos, sed ex sollicitudine pro communi Christianæ Reipublicæ bono, vt sic adunati tractent quid in hoc casu sit agendum. Cur autem hoc potiùs Remensi Ecclesiæ commendatum, quàm alijs, dici posset ob studium ab ea Francorum conuersioni impensum: ex hoc enim nonnihil splendoris, & prærogatiuæ ei relictum liberè fatentur Rupertus Abbas, Aimoinus, Iuo Carnotensis, & alij.

Auctoris de Prolixiori testamento Judicium.

VT breuiter, & ingenuè dicam quod sentio, arbitror nequaquam illa duo distinguenda esse testamenta, quasi Breuius multos annos alterum præcesserit, sed hæc à Remigio vltimo morbo laborante (successiuè tamen) condita, Breuius primò à Notarijs exceptum est, cui viri Consulares à Frodoardo recensiti subscribere. At cum Provinciales Episcopi Remos de more Archiepiscopum visitaturi aduenissent, addita sunt quæ deesse videbantur in Breuiori, vel Testatoris genio, vt sæpe fit, nouis rebus in mentem occurrentibus, aut ipsis eidem suggerentibus Episcopis, qui Prolixiori testamento subscripserunt.

Et vt additiunculas omittam à me notatas in margine, quæ nullius ferè momenti sunt. De alijs tribus pariter à nobis obseruatis, sed

sed ob prolixitatem prætermittis, dubium verti posset, an verè à Remigio promanent: Et prima quidem quæ ab his verbis incipit. *Simili modo sanctissima hæres mea*, finitque ad illa, *future Episcopo Successori meo*, Criticorum bilem mouere non debet, aut dicant ipsi à quo Remensis Ecclesia Celtum habuerit, Huldriciacam villam, Blandibaccium, Albinicum, Coslam & Gleni, Crusciniacum, Faram, Sparnacum, Duodeciacum, Codiciacum, Juliacum, Terram de potestatibus, & alia quæ possedit in Austria, Toringia, Vosago, Prouincia, dicant quo titulo Atrebatensis Ecclesia possidet Orkos, vel Orcos, & Sabucetum, quarum Eugenius Pontifex meminit, recensétque velut à Remigio datas in suo diplomate apud Ferreolum Locrium in Chronico Belgico fol. 310. dicant, inquam, quo alio quàm prædicti testamenti iure Laudunensis Episcopus Anisiaco potitur, si veri Censores haberi velint.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

Inde Atrebatensium
Canonicorū
initia cœpisse
tradunt MS
codices Ec-
clesiæ Atreb.
apud Locriū
pag. 40.

In additione secunda, quæ ab alijs hisce verbis orditur, *quibus Corcellam villam dudum deservire præcepi*, definitque ad illud, *De Vacculiaco*, quid insertum est quod mentem pungat, non video, cum minores ibi referantur donationes Remorum Basilicis factæ à Remigio, & quidem eo ordine, ut à quoquam alio fieri non potuerit, unde hætenus ab Aduerfarijs proditur nihil, quod hanc partem vel minimùm conuellat.

Venio ad vltimam quæ sanè grauior est, & in quam vehementiùs Critici stilum acuunt; Exteri quidem, ob Chrismaticam inaugurationem, Clodoueam enim vnctum nolunt, nè inde Reges nostri alijs digniores videantur, Politici verò nostrates facultatem horrent Remigij Successoribus datam in improbos Principes comminationis telum exerendi, at misâ vnctione sufficienter à nobis assertâ, iterum sollicitudinem hanc, velut statui Galliæ alienam improbantibus respondetur, fieri posse ut laudabilis hæc præcautio ab Episcopis, qui præsentibus erant, cum Remigius vltimam manum testamento adderet, & eo probante, inserta fuerit; Hi siquidem nescio quid mali præfagientes ex odiorum scintillis, quæ inter Clodouei Filios promicabant, zelo religionis succensi, cum mellitis sermonibus nonnihil acrimoniæ, & quod terrorem incuteret, addendum censuerunt: Nec id insolens videri debet, aut huius temporis Episcoporum curas & grauitatem excedere, qui non ex Aula præsertim, aut pro ingenio & nutu Principum ad infulas venerant. Si enim Germano Parisiensi licuit ad Brunichildem Scribenti, ut Sigibertum à belli consilio reuocaret hæc verba proferre. *Caveant nè cum Juda proditore, eum condemnationis sortiantur effectum.*

Epistola hæc
habetur in
tomis Con-
cilio.

Si Fulconi Archiep. Remensi, quò Carolum III. à foedere ineundo cum Infidelibus id pariter proferre licuit. *Ego cum omnibus Coepiscopis meis te excommunicans æterno anathemate condemnabo.* Quid non simile potuerunt cum Remigio Francorum Apostolo, Vedastus, Medardus, Lupus, Genebaudus, & alij, quò magis Ecclesiarum paci, & securitati consulerent. Itaque omnibus ritè expensis, sentio Prolixius hoc, de quo agitur, æquè ac Breuius verum, ac legitimum esse Remigij

Frodoard. l.
4. c. 5.

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 530.

testamentum, & vtrumque absque scrupulo ab antiquitatis Amatori-
bus recipiendum, nè quod à viris eruditis hæcenus summo in pretio
habitum, & vt insigne quoddam vetustatis pignus in Bibliothecis haud
sine cura custoditum est, gratis velut Apocryphum posteritas ab-
judicet.

*De insignioribus B. Remigij Discipulis in tres classes distributis, in-
primis verò de Sancto Arnulfo, & vtrum Turonensis
Archiepiscopus fuerit.*

C A P U T XIII.

VT cœlum stellulis micat, harúmque luce perfunditur cùm fe-
renum est, sic Prouincia Remensis discipulorum Sancti Re-
migij splendet numero, & sanctitate decoratur. Ex his qui
intimâ cum eo familiaritate conjuncti erant, ac velut domestici, plu-
res tam è Clero, quàm ex Laicali ordine memorantur à Frodoardo,
vt Agricola, Ætius, Agathimerus, Vrfus, Pappolus, quibus addi
possunt Celsinus, Clodoaldus, & Leonardus, hunc Chronicon Cen-
tulense Remigij Germanum, propinquumque facit, colitque mariti-
ma ad Bononiam ora, velut communem aduersùs naualem hostem Pa-
tronum. Alij ob eruditionis præstantiam ad Episcopatus prouecti, pro-
prias Diceceses illustrarunt, inter quos eminent Vedastus Atrebaten-
sis, Antimundus Morinensis, Medardus, Genebaudus, Lupus, &
Agricolaus. Quidam verò, spretis huius sæculi curis, procul ab vrbibus
in cellulis excubantes, posteris Asceticæ vitæ exempla reliquerunt, vt
Theodoricus, Gibrianus, Helanus, Bertholdus: singulorum hæc Gesta
persequi tædiosum esset, & forsân inutile, quòd ab alijs dudum prælo
mandata sint: at cùm de Arnulfo insignis profapix viro, ac B. Remi-
gij (vt creditur) familiari, apud Remenses Historicos altum sit silen-
tium, haud abs re erit genus illius, vitæ studium, & finem ex codice
Remigiano paucis referre, cuius tale est exordium.

*Vasseburgus
putat Clo-
dionē Franc.
Regem tres
Filios reli-
quisse, quorū
nazu minor
Albericus
nomine, Re-
giteft. Comes
genuit Van-
bertum, &
Rogatianum
Patrem S.
Arnulfi, vnde
de Albericus
vocat S. Ar-
nulfum Co-
mitē de Rei-
teft.*

Beatus Arnulfus nobilibus Francorum parentibus ortus, & genitus,
inter Confessores Christi, & Martyres, Confessor & Martyr refulsit
venerandus. Pater eius Quiriacus, & Mater Quintiana in paganismo
educati, Beati Remigij prædicatione, qui dura quæque Barbarorum
colla sternebat, ad Fidei lucem peruenerunt: vtrisque in ipso Baptif-
mi fonte mutata sunt nomina, nam vir Rogatianus dictus est, vxor
verò Eufrafia. Cùmque ante Baptifmum Ambo essent steriles, omnia
quæ in Vrbe Reitefte habere videbantur, Sancto Remigio obtulere,
quòd preces apud Deum funderet pro obtinenda prole, cuius & ipse fo-
ret spiritualis pater. His non multò post nascitur Filius, cui ab antiqua
Senatorum

Senatorum profapia Arnulfi nomen inditum, quem Salutaribus a-
quis tinxit B. Remigius, & sacro Fonte suscepit: tum è pueritia
egressus, vt liberalibus disciplinis imbueretur, eidem à Matre est
traditus.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

Cùm interim adolefceret, contigit Clodoueam Gentilem, Chri-
stianitatis quoque legibus subijci, quem B. Remigius Lustrali aquâ
cum omni exercitu abluit, eique Beatum Arnulfum impensè commen-
dauit: Rex Baptistæ se gratum exhibere cupiens, Arnulfo Neptem
suam, hoc est Sororis suæ filiam, Scaribergam nomine, in conju-
gem tradidit, cum Comitatu Remensi, eosque alijs honoribus cu-
mulatos ad B. Remigium virtutibus imbuendos remisit, quòd ipse haud
segniter præstitit, præceptis non modò ad piè, & laudabiliter vi-
uendum datis, sed vt virginitatis iura inter se inuiolata seruarent, feriò
admonuit.

Fide datâ de illibato pudoris flore custodiendo, Arnulfus in som-
nis Deum sibi hæc dicentem visus est, *Si quis non renunciauerit omni-
bus quæ possidet non potest meus esse Discipulus*: Hac voce exhilaratus, B.
Remigio animi sui secretum pandit, Sponsaque suæ fidei relictâ, &
sumpto Viatico, peregrinationis iter aggreditur, ac primùm Romam
ueniens, SS. Apostolorum inuisit limina, tum Constantinopolim per-
git, postremò Hierosolymam. Inde rediens Rauennæ aliquantisper
moram traxit, vbi eo orante mortuus ab Inferis resuscitatur: Arnulfus
sibi cauens ne inanis gloriæ fauor irreperet, noctu aufugit ad Sanctum
Remigium rediturus.

Ementis igitur tot terrarum spatij, Remos reuersus, narrat Beato
Remigio quæ sibi acciderant, præsertim quoad hominem suo aduentu
resuscitatum; Sanctus Antistes hoc animo perpendens, consultis pri-
mùm è suo Pontificatu Primoribus, censuit hunc majori gradu subli-
mandum: Detonsis igitur capillis, Clericatu eum, aliisque ordinibus
initiat, quibus per aliquot dies ministravit. At hic cœlesti quodam in-
stinctu permotus, peregrinationes redintegrare proponit, licentiâque
à B. Remigio ægrè obtentâ, peregrè profectus, Tolosam ad Sancti Sa-
turnini sepulchrum peruenit, Pictauum deinde lustrat, mox Turo-
norum Metropolim, vbi, nihil eo cogitante, ad Pontificatus culmen
euectus est: Episcopo siquidem huius vrbs è medio facta, cùm Clerus
& populus in diuersa scinderentur, triduanum jejunium indictum est,
quò Deus eis tanto munere dignum reuelaret: Arnulfus recens appul-
sus clam cum alijs prostratus orabat, cùm Angelus eum cunctis ad-
mirantibus in medium profert, & ait, *Quid moras nectitis de eligendo
Pontifice, iste est Arnulfus, ignotus quidem vobis, at Deo charus,
tali dignus honore*; hac voce recreati Arnulfum id onus omnino re-
cusantem rapiunt, deducunt in chorum, & altioribus subinde dignum
subfellijs confestim extollunt, præsentantque vt ipsorum consecretur
Episcopus.

Idem fere de
Rustico Ar-
uernensi E-
piscopo refert
Greg. Turon.
lib. 2. nu. 13.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.
*Ally à Remi-
gio exorcistâ
primò, ac
paulò post
Turonicum
Episcopatum
factû, quem
Episcopatum
per dies tan-
tùm XVII.
tennit.*

Vix B. Pontifex in Præfulatus sui officio annum vnum, & aliquot menses expleuerat, cùm peregrinationis votum denuo aggreditur, varias regiones peragrans, Hispaniam præsertim, vbi Regem, Reginam, ac populum ad fidem conuertisse narratur, donec B. Remigij obitus, virtutumque eius famâ vsque in Hispaniam crebrescente, Arnulfus in Galliam redire statuit, Remosque veniens in Basilica, vbi tumultus fuerat, veluti affixus per aliquot dies hæsit. Cùmque sæpius ad eam, & iteratò rediret, Scaribergæ famuli, noctu eum euntem offendentes, fustibus tam atrociter contuderunt, vt grauiori icu vulneratus, ac solo prostratus breui animam exhalarit, Martyrio coronatus 15. Calend. Augusti. Fertur paululum adhuc spirantem præcepisse vt corpus suum Turonos ad sedem quam rexerat deduceretur; plastro impositum cum stetisset in campo Castrensi siluæ Aquilinæ in loco nomine Hibernio super fluuium Resbaxis, vbi Comes Dordingus Ccruum venatibus agebat; Canes sarcofagi præsentia latratus officio priuati sunt, ac naturalis obliti sagacitatis, feram amplius non sunt infecuti, donec Comes se munificum erga Sanctum præbuit: Sequenti die Clericis cœptum iter perficere cupientibus, feretrum ita aggrauatum est, vt ijs quantumlibet annitentibus moueri non potuerit, vnde ibidem terræ mandatum est; hætenus MS codex, cui consonant ea quæ habent Antoninus, Bibliotheca Floriacensis, Molanus, & alij.

Victorinum Breuiarium de Arnulfi morte paulò clarius loquitur, *Monstrance Angelo, Turonensis Episcopus electus, post sesquiannum audit à morte Sancti Remigij, Remos aduenit, ac Sponsam Vero Virginitatis induit, unde irritata familia Arnulfum à Sancti Remigij oratorio exeuntem contrucidat.* Sigebertus ad annum 513. dissentit quoad Martyrij locum his verbis, *Sanctus Arnulfus Sancti Remigij in Baptismo Filius, post multos in prædicando Christum agones, Martyrizatur in silua Parisiorum Aquilina, & à Scariberga conjuge quondam sua, tumulatus est.* At ipse sepulturæ locum cum Martyrio forsan confundit, constat enim hunc plagis saltem Remis exceptum in via quæ Barbastrum dicitur, vbi nunc Crux erecta est, in huius rei monumentum.

Ceterùm an Beatus Arnulfus reuerâ Turonensis Archiepiscopus fuerit, meritò quis dubitare posset, cùm Gregorius in historia Francorum lib. 10. cap. 37. eorum texuerit indicem qui ante se ei Ecclesiæ præfuerunt: quidam auctor vitæ eius ab Hadr. Valesio laudatus tom. 1. Arnulfum Episcopum & Confessorem appellat, silet autem cuius vrbis fuerit Episcopus. At Martyrologia apertè id indicant, Remense præsertim, 15. Calend. Augusti, *Natalis Sancti Arnulfi Turonensis Episcopi.* Remigianum item eodem die *In silua, quæ Aquilina dicitur, festiuitas Beati Arnulfi Pontificis Turonensis, & Martyris, qui fuit Discipulus Sancti Remigij:* alia Martyrologia idem dicunt, licet quædam Martyrij locum non satis explicant; clariùs mentem suam aperit Albericus, in Chronico, vbi & in silua Aquilina Sanctum Arnulfum sepultum dicit.

dicit. His addi potest Epistola Simonis Crespiensis ad Hugonem Cluniacensem data anno 1077. quâ Beatus Arnulfus Archiepiscopus vocatur & Martyr; apud Crespiam enim in Prioratu à Galtero Comite fundato, prædicti Arnulfi Reliquiæ conseruantur. At Robertus in Gallia Christiana omnibus ritè examinatis, & quod à Sigeberto non vocetur Episcopus, Electum tantum fuisse putat, quod verifimilius est.

S. REMIG.
XVI. ARCH
An. 530.

DE SANCTO THEODORICO B. REMIGII DISCIPULO,
Et de primordijs Abbatia quæ Montis Hor, vel Montis
aurei dicitur.

CAPUT XIV.

INter celebriores Beatissimi Remigij Discipulos, quos Asceticæ vitæ posteris exempla reliquisse diximus; Beatus enituit Theodoricus, humili quidem loco natus, villâ Alamannorum curte in pago Remensi, patre ignobili, & furto (vt dicitur) vitam tolerante, sed tot ab infantia præditus donis, vt virtutum radijs Natalium obscuritatem penitus expunxerit. Quod, Deo futuram ipsius sanctitatem reuelante, mox innotuit, cum puteus nullis potuerit fordibus infici, vbi infantilium eiusdem cuniarum panniculi fuerant abluti.

B. Theodori Pater
Marcardus
vocalur in
MS codice.

Vt primùm adoleuit, perfectionis tactus desiderio, sublimiter à Remigio excultus, & institutus est, cuius etiam irradiatus exemplo, virtutes omnes sic imbibit, vt nec oblectamenta sæculi, nec carnis illecebræ iuueniles animos à Sancto proposito potuerint auocare. Quòd tunc vel maximè claruit. Nam ad pubertatis annos perductus, cum Parentum studio sponsam sumere coactus fuisset, vixit tamen vt cælebs, vxorem nomine tenus habens, quam ad cœlestium amorem pedetentim, ac feliciter attraxit; ea siquidem cum carnali tabescens cupidine, nonnihil initio reluctari videretur, Susannæ Abbatissæ operâ, quæ Remis puellari præerat fodalitio, tot lachrymis ad idem propositum flexit, vt Remigij hortamentis, cui Theodoricus cordis arcanum aperuerat, ac vitæ cœlestis dulcedine emollita, liberè tandem, quod multo gemitu precabatur, se pari voto illibati pudoris florem, Deo iuuante, seruaturam sponderit.

Hoc ergo, quo nimium angebatur, expeditus onere, Desertum sibi quærendum proponit, quò familiariùs sub Beati Patris tutela Deo vacans, integrum vitæ cursum meditationi manciparet. Sylvula tunc erat in monte tribus à Durocorto millibus separato, vbi dudum Diuinis flagrans Remigius statuerat extruere cœnobium, quò sub pij regimine Ductoris, quem excolendis virtutibus tenaciorem cerneret,

B b 3

cateruam

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 530.

cateruam Christi militantium colligeret fratrum. Illuc mittitur cum Susanna Theodoricus, cum Virgine Virgo, ut idoneum asceticæ vitæ habitaculum deligeret. Conscenso sinuosi montis vertice, dum huc, illucque circumferunt oculos, subito sublimi cœlorum mittitur Ales, per quam cœlos scansuro locus in terris Beato depromeretur Theodorico. Nam Aquila spatiando gyrans, & gyrando secans aëra, locum Monasterij capacem designauit: & ut accuratiùs Dei voluntas patefceret, vnus ferè horæ spatio, vbi Ecclesia construi debuit, lentis ad perpendicularum volatibus stetit, quod ipso Domini Natalis die, quadriennio continuo, nè casu id contigisse videretur, supra locum superuolando visa est monasterium mirantibus pluribus circum ire.

S. Theodori-
cus Mona-
chus à B. Re-
migio factus
scribitur a-
pud Alberi-
cum.

Constructo igitur Oratorio, ea loci parte, quæ sibi diuinitus monstrata est, aggregauit ibi aliquot viros Eremitarum instar religiosè viuentes, quorum consortio delectatum pariter fuisse B. Remigium probant Meretricum prostibula, quæ suggerente eodem S. Theodorico, cum ad monasterium simul psalmos concinendo tenderent, subuertit. Cum diu egregij Abbatis partes explefset, Presbyterij honoris onus suscipiens, sacri verbi dispensationi tanto ardore incubuit, ut vicinorum Pagorum non modò accolas, sed & proprium Parentem, ad meliorem frugem hortando reduxerit, cœlo regenerans qui sibi in terris vitam impenderat, ob hæc, & alia virtutum opera, per Austriam famâ tanti viri peruagante, Theodoricus Rex, quem oculi dolor vehementissimè cruciabat, humano cessante remedio, seruum Dei accersiri iubet, quò diuinum experiretur auxilium, periculum enim erat nè lumen amitteret, at vir Dei virtutem sciens esse operationis diuinæ, non fragilitatis humanæ, corpus solo sternit Dei opem suppliciter petiturus, tum fufis precibus Olei sanctificati paululum summitati pollicis infudit, impressoque oculo salutiferæ Crucis signo, confestim Rex ab oculis valuit; hic, valetudine receptâ, multis honoribus seruum Dei sublimare volebat, at ille ut summissi erat animi, nec laudis appetens, blandè se excusat, imo nè Regi foret cognominis, petijt vt non Theodoricus de cætero, sed vocaretur Theodorio, Rex admiratus purissimæ mentis simplicitatem, petitâ benedictione, exosculatisque pij Sacerdotis manibus, honorificè hunc fecit ad suum reduci Monasterium.

Missum alterâ vice à Beato Remigio in aulam S. Theodoricum, ut eiúsdem Regis ægrotanti filiæ manum imponeret, quam & Spiritum exhalasse repertam, sensuum vijs Oleo Sancto perlinitis, ad vitam reuocauit, supra cap. 8. retulimus, vbi & de subuersis eo petente Meretricum latibulis actum est, at hîc omittere non possum, quod ibidem etiam tetigi, ob eiúsmodi curationes, Regem Præcepto suæ auctoritatis Gaugiacum in pago Remensi Sancto Theodorico contulisse, in quo præfertim legebatur, *Quomodo Rex Theodoricus pro resurrectione Filie Sanctissimi Abbatis precibus obtentâ, non solum præfatam consulere villam, sed & Magistro præcellentissimo (Remigio) cui Dominus tam*

tam

ram gratiam obtulerat, ut talem discipulum haberet, qui spiritus Sancti dono, sicut & Magister, mortuos suscitaret, beneficentiæ gratiâ Willam Vanderam obtulerit; quod ad vtriusque commendationem multum confert, Magistri scilicet, & Discipuli.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

Perseueravit orationi, aliisque spiritualis vitæ exercitijs jugiter defixus insignis Abbas Theodoricus, sibi, totique viciniæ sanctitatis merito perutilis, ac post multas virtutum patratas operationes, bono certamine ad victoriam perducto, Sanctis ei obuiantibus spiritibus, die Calend. Juliarum, eodem prorsus quo in Monte-hor Aaron primus Ordinis Leuitici Sacerdos, cum gloria migravit ad Christum. Inde quidam putant à Senioribus Monasterium montis *Hor* nuncupatum, quæ nomenclatura apud Surium legitur: quamvis *Mons aureus*, vel Monasterium *Montis or* dictum alicubi reperiam, sicut Mons Vaticanus, vbi Petrus Apostolus Cruci affixus, ob nobilem eius triumphum *Mons aureus* dictus est apud Spondanum an. 69. Sancti Theodorici vulgato transitu, præfatus Rex Theodoricus ad Monasterium properè cum magna venit Procerum multitudine, prærogatque sibi non immemor beneficij, corpus Sanctissimi Abbatis proprijs ad tumulum euexit humeris, cuius animam Rex Angelorum radiantibus gemmis coronabat in coelis: quidam referunt Nicetium Treuirensis, Hesperium Metensem, & Lupum Sueffionensem humeris cum Rege corpus S. Theodorici in tumulum transtulisse. At Presbyter Adalgisus à Romano Archiepiscopo Rem. sepulturæ traditum scribit anno 533.

Cuius verò instituti hic, & Ascetæ sub illo fuerint, quæsitum olim apud veteres, Benedictini non fuisse clarum mihi est, quicquid Trithemius scripserit, cum B. Theodoricus in Eremum secesserit, multò ante Sanctissimi Mauri aduentum in Gallias, quem sub Chlothario contigisse an. 543. omnes fere Auctores consentiunt. Opinor viuendi modum tenuisse à B. præfule Remigio præscriptum, iuxta id quod Cassianus refert Epistolâ ad Castorem Aptensem Episcopum, Gregor. quoque Turon. de B. Cæsario Arelatensi, & Godefrid. Vindocinensis obseruant, æuo suo in Gallicanis partibus pleròsque Abbates pro suo arbitrato regulas Monachis statuisse: quamvis alicubi præter Conciliorum Euangelicorum obseruantiam, & aliquot forsan Sanctorum Statuta, Superioris nutus esset instar regulæ viuientis, & animatæ, quæ initiatos abundè in officio contineret.

Greg. Turon.
de B. Cæsario
Arelatensi
lib. 9. Godef.
Vindocin.
sermone de
Sancto Be-
nedito, Sir-
mondus in
notis ad Si-
donium A-
pollin.

Solitudo Montis Hor à Theodorico recens erectæ, successit quidam Abbas cuius nomen, & res ab eo gestæ penitus exciderunt, quem mox Beatus Theodulfus excepit, tertius post Beatum Theodoricum de quo cap. 19.

De

S. REMIG.
XVLARCH.
An. 530.

De S. Gibriani, Fratrumque eius aduentu ex Hibernia, in Campaniam Gallicam. De horum quoque Cellulis, Pœnitentia, & Obitu.

C A P U T X V.

Nihil æquè Remigij sanctitatem commendat, virtutumque eius famam ad vltimas oras peruenisse testatur, ac Sanctorum Hibernorum Remos aduentus, qui non excolendi ingenij gratiâ, vt veteres illi Philosophi, quos ob id terras peragrasse inaniter iactat antiquitas, sed longè sanctiori Consilio, & illecebrâ pellecti, patriâ extorres fieri, trajectoque Oceano in Gallias venire non dubitarint, quò Francorum Apostoli exemplo, præceptis, & conuersatione frui possent, quem velut lucidissimum Solem in Ecclesia Gallicana suspiciebant omnes, ac venerabantur.

S. Hieronymus Epistola ad Paulinum.

GIBRIANUS vnus ex illis est, quem per id tempus Oceanum transfretasse reperio, quamuis suscipiendi itineris, persecutio, vel hæresis (vt dicitur) alijs causam præbere potuerint. Sigebertus, ac Vincenius Bellouacensis hunc è Scotia ortum faciunt, quam nonnulli perperam confundunt cum Septentrionali parte Majoris Britannie, quasi hæc quæ nunc Scotiæ nomen obtinet, antiquitus sic vocaretur, quod à vero prorsus alienum est; constat enim ex veteri historia, Hiberniæ Insulam, de qua loquimur, & quæ meritò sibi hanc laudem vindicare potest, plures conspicuos doctrinâ, & pietate viros protulisse, veterum Scotorum fuisse sedem, vt Hieronymus ipse agnoscit in Prologo Commentariorum super Hieremiam Prophetam, à *Scotorum gentibus*, inquit, *Hibernia colitur*. Æthicus in descriptione Europæ, Claudianus in Pænegyrico Consulatus Honorij, Prosper Aquitanicus in Chronico ad annum 460. & lib. aduersus Collatorem in fine, idem de Palladio differens, à quo Hibernia primùm Euangelij lucem accepit, ait hunc à Cælestino Papa consecratum, vt Scotos ad fidem conuerteret; nomen Scotiæ illi Insulæ tribuens, quæ nunc communiter à Cosmographis Hibernia vocatur, quò etiam repetit in Chronico sub Consulatu Dionysij, Florentij, Bassij quoque, & Antiochij. Hoc pariter Beda Venerabilis confirmat de gestis Anglorum lib. 1. *Hibernia Insula omnium post Britanniam maxima, ad Occidentalem plagam Britannia sita est*. Probus denique idem asserit, Marianus Scotus, Gocelinus, Sigebertus ad annum 432. & Cardinalis Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum 17. Martij. Error inde manuit, quòd cum Scotiæ nomen delatum fuisset ad partem septentrionalem Majoris Britannie ab Hibernis, qui ibi Præcones Euangelij fuerunt, vel qui tempore persecu-

tionis

tionis in eam confugerant, hætenus illi constanter inhæsit; confert- que ad eam ab Anglia distinguendam, vnde accidit quod eum in gestis Sanctorum Hibernorum Scotiæ nomen legeretur, qui ijs reconcinnendis incubuere, ei idem facile indiderunt, non satis discussâ ratione talis denominationis.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

FRODOARDUS noster accuratiùs his omnibus hæc duo Regna distinxit, nam Gibrianum Hibernum natione facit his verbis, *Aduenerunt in hanc Prouinciam (Remensem) septem fratres ab Hibernia, peregrinationis ob amorem Christi gratiâ, hi scilicet, Gibrianus, &c.* Hæc figuræ Ouanæ vergens ad meridiem habuit Beatum Patricium, fratrem Sororis S. Martini, Apostolum à B. Celestino missum an. 432. quamuis Palladius hunc (vt fertur) præcesserit: tanto autem studio præclarus hic Antistes prædictam Insulam suâ prædicatione excoluit, vt Sanctorum examina, velut inundatione factâ (vt loquitur D. Bernardus in vita S. Malachiæ) tandem effuderit, à quibus recaluit in Gallia religio, quæ Bellis Ciuilibus foedè tepuerat, vt postea dicitur.

Laborant tamen auctores in assignando tempore, quo tam B. Gibrianus, quàm alij in Galliam appulerunt: Sancti Maglorij Parisiensis Martyrologium de Mandelo Hiberniæ Regis filio hæc habet: *Tempore Childeberti Regis, de transmarinis regionibus ad istas partes citra Oceanum habitabiles, innumerabilis cætus Pontificum, Abbatum, & aliorum omnis conditionis & sexus transfretauit, inter quos Mandelus Filius Harsei in Hibernia Regis: Vbi tacitè videtur indicare tempus, quo tot Hiberni, Ægyptijs Monachis merito, ac numero pares, tanquam greges Philosophorum ad littora Gallica migrarunt; quamuis de Gibriano, & Fratribus nominatim reuerâ non loquatur. Frodoardus qui obiter de horum egit aduentu, temporis Epocham nos latere voluit, at Sigebertus eo clariùs loquitur in Chronico ad annum 509. Gibrianus Scotus cum Fratibus, & Sororibus in Galliam peregrinatus Urbem Remensem vitâ, & morte illustrat.* Scilicet circa ætatem Francorum Apostoli, quod Breuiaria ex Gestis Sanctorum concinnata, communis traditio, & Sancti Helani Fratris S. Gibriani Acta, quem in Gallias tempore Clodouei Regis venisse referunt, apertè confirmant.

Mirabitur aliquis, quâ fieri potuerit vt integra, & nobilis familia, qualis Gibriani haud dubiè fuit, sex scil. Fratres eius quos secum itineris socios habuit, & tres Sorores, Natali solo relicto, velut exules & exotici, Oceanum trajecerint, vt apud exteros in summa egestate viuerent, cum Hibernia tunc Doctorum virorum inopiâ non laboraret, quorum confortio recreari possent & ad virtutem instrui. Verùm responderi potest hos inprimis doctrinæ & Sanctitatis Remigij famâ (vt dixi) fuisse allectos, quamuis Pictorum persecutio quosdam ad hoc mouere potuerit. Hi siquidem cum Scotis juncti, primùm Britannis veris loci indigenis, bellum intulerunt, at Britanni ab Anglis seu Saxonibus adjuti;

S. REMIG.
XVI ARCH.
An. 530.

Lib. 4. c. 9.

tam acriter Piętos infecuti sunt, vt in Hiberniam migrare compulerint, vbi tantas exercuere immanitates, vt non vulgaris modò populus, sed & Nobiles, ac Regum Filij extorres fieri maluerint, quàm hostium præda, cum dispendio religionis. Possent etiam eiúsmodi peregrinationis causa naturali genio prædictæ Insulæ populorum attribui, quam indicat Walafridus Strabo lib. 2. vitæ Sancti Galli cap. 46. Frodoardus quoque hęc, & Henricus Autisiodorensis in prolusiori Epistola ad Carolum Caluum, *Alij (inquit) vltro sibi exilium indicentes pro Christo peregrinari volentes, & ignaros erudire cupientes, relictâ Hiberniâ, tanquam greges Philosophorum ad littora Gallica commigrabant*; quæ verba maximè ad Columbanum, & socios pertinere videntur. R. P. Dagonneau Cartusianus alias subtexit rationes in vita Sancti Gibriani, quæ morales potiùs sunt quàm Historicæ, horrorem scilicet vitiorum, quibus tota scatebat Hibernia, & Hæresis Pelagianæ metum, quæ ex Anglia in Hiberniam delata, mores hominum corruperat ex Prospero. Sanè Maxentiam, Mauram, & Brigidam, quò virginitatem seruarent, Bellouacum per id tempus petijisse docet Martyrol. & Serrarius narrat propter Hæresim Sabellianam Sanctum Kilianum, relictâ Hiberniâ Romam concessisse, inde Germaniam, vbi martyrio coronatus est.

Transfretandi igitur in Galliam, cùm statutum esset inter Fratres, Gibrianus itineris dux ipse fuit, erat Presbyterij honore decoratus antequam se viæ committeret, ex certioribus Gestis quæ Frodoardus secutus est, colligiturque ex figura vitro impressa apud S. Remigium, vbi Gibrianus casulâ indutus coram fratribus Missam celebrat, ei que benedictionem impartitur cum peregrinationis tessera. Nomina Fratrum hæc sunt, Gibrianus, Helanus, Tresanus, Germanus, Veranus, Abranus, Petranus; Sororum verò, Francla, Promptia, & Possenna. Insignis hic cuneus Sanctorum, hos regiâ stirpe prognatos quidam Codices asserunt, in Franciam appulsus, Campaniam petijt, inde Remos Remigij benedictionem recepturus, qui probato itineris consilio, singulis ad habitandum loca opportuna assignat supra Matronam, Helano Buxolium, Matugum Verano, vbi & sepultus est, Germano Auifium, Gibriano verò Sancto Sacerdoti vicum Cosla vocatum, sic non adeo erant locis diffiti, quin possent se inuisere aliquando, ac secum officiosè colloqui cùm opus esset. In his autem Cellulis quàm piè, ac religiosè vixerint, quis dicat? Solus nouit Deus qui bonorum merces est magna nimis.

Beatus Gibrianus cùm diu incruentum Deo sacrificium mundo corde obtulisset, jejunijs vacans, lachrymis, & orationibus, æternitatis stolam recepturus, spiritum suo Creatori reddidit octauo idus Maij, sepultusque est primò iuxta publicum aggerem, vbi postea coruscantibus miraculis confluere solebat maxima populorum frequentia die depositionis eiúsdem, quo scilicet migrarat à sæculo, vnde factum est, vt supra tumbam ipsius, Oratorij ædicula fuerit constructa, donec grassante

Norman-

Normannorum crudelitate, igne hæc cum alijs eiusdem pagi ædificijs; cremata est, & Sacræ Gibriani exuviæ aliò translata, vt postea dicitur.

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.

Prædictis per Campaniam furentibus Barbaris, Cellulæ Hibernorum Eremitarum funditus non modò euersæ sunt, sed & Bibliothecæ flammis exhaustæ, adeo vt de Gibriani fratribus vix certi aliquid proferri possit. Quidam dicunt Trefanum, cum expers literarum esset, apud nobilem Campanum pascendis porcis operam impendisse, quod magnâ subacti animi demissione per aliquot annos fideliter præstitit, donec huius operis pertæsus, Laudunum pergens. B. Genebaudum Episcopum rogat, vt eo iuuante, Sacris ordinibus à S. Remigio, vel eo probante, initiari posset; jugi enim meditatione, & Dei auxilio, quamdam mysteriorum cognitionem acquisierat, quod facillè impetrauit. Quin & ipse ob eximiam pietatem, & scientiam diuinitus acceptam susceptis ordinibus, à Genebaudo Præsule Marolij Pastor constitutus est, vbi reliquum vitæ in Dei, ac plebis obsequio laudabiliter transegit, exemptus 6. idus Februarij iuxta Martyrologium Remigianum de eo sic differens, *6. Idus Februarij, in pago Remensi, Sancti Trefani transitus, qui fuit Presbyter sub Sancto Remigio, à Sancto Genebaudo Laudunensi primo Episcopo ordinatus, Frater Sancti Gibriani, apud Auennacum quiescit.* De Sancto Helano Gibriani fratre altero, Sancti Timothei Martyrologium hæc habet. *Nonas Octobris in pago, qui vocatur Buxiolus, Deposicio Sancti Helani Presbyteri, & Confessoris; Et de Sancta Posenna, idem Martyrologium, 9. Calend. Junij in vico Bausiono super fluum Macronam, deposicio Sanctæ Posennæ Virginis.*

Bertaldi Secessus apud Caluum Montem.

C A P U T X V I.

DE Bertaldo admodum pauca, & quidem ex obscuris Codicibus leguntur, quæ Frodoardum, & eiusdem æui auctores penitus latuerunt. Filius is dicitur Theoldi Regis, qui cum ex Hibernia in Castricensem pagum post multas peregrinationes, cum Amando sibi familiari, & Comite peruenisset, à B. Remigio locum hunc ad incolendum obtinuit, vbi quinquaginta annis pœnitens vixit, ita codex Remensis. Alij ab ineunte ætate in timore Dei enutritum, Sacra Palestinæ loca visitandi desiderio flagrasse referunt, itérque suscepisse Hierosolymæ vt supplex vota redderet, vbi mundi Seruator pro nobis immolari voluit.

Redux hic in patriam, aridentes sibi delicias conspiciens, mundanæ gloria

S. REMIG.
XVI. ARCH.
An. 530.
Forfan
* Alimundo
vel An-
timundo de
quo c. 10.

gloriæ apicem, fugacisque rosas præ spinis Christi, paupertate, & secessu pro nihilo habere statuit: quod vt facilius exequeretur, Oceanum traiecit cum * Amando peregrinationum suarum socio, Remosque, emensis aliquot Galliarum regionibus, duce leone sospes peruenit, quem comitis loco toto itinere habuisse narratur, donec ad Castricensem pagum perductus, apud Caluum montem constanter hæsit, quem spinis, & sentibus laboriosè purgatum erectâ in fastigio cellulâ, arduâ Pœnitentiâ sanctificauit. Fertur prædictum leonem nusquam Bertaldum deseruisse, sed fidelem ubique habuisse comitem; etiam cum Remos pergeret S. Remigium visitaturus, à quo, cognitâ ipsius sanctimoniâ, ad sacros ordines idoneus repertus, Presbyter ordinatur, datâ insuper ei facultate extruendi Oratorium iuxta Cellulam, quod Caluomontano cœnobio Præmonstratensis ordinis dedit initium.

Bertaldus post aliquot annos in Ascetica vita impensus, ex tyrone fit Sacræ Philosophiæ Pædagogus, Discipulosque habere cœpit, quos ad virtutem informabat: inter quos duæ Virgines memorantur Oliua, & Libertas, quæ eo monente arctam viuendi rationem arripuerunt: harum memoria adhuc viget in totidem fontibus nomina Oliuæ, & Libertatis præferentibus in saltu, quem solitariam vitam degentes incoluerunt: adhuc febricitantes, & alijs morbis detenti inde aquam exhauriunt salubrem, vt fertur, pro sanitate recuperanda.

Bertaldus post quinquaginta annos abditæ quidem, & latentis, sed Deo cognitæ pœnitentiæ transactos, haud absque graui cum dæmonibus conflictu eum à proposito auocare conantibus, vitæ miserias, cum cœlestis gloriæ delicijs feliciter commutauit 16. Julij ann. circiter 545. ætatis 73.

Antior Of-
ficij BB. Pa-
rricij, Gi-
briani, Gū-
berti, & a-
liorum.

Ex tot insignium virorum secessu, patet verum esse quod auctor quidam celebris, & pius scripsit de Beato Remigio, Diocesim suam instar Ecclesiæ, quæ castrorum velut acies benè ordinata dicitur, excubiisque vallata, constituisse, in qua pariter essent, qui certis Stationibus distincti, vigilias agerent; in monte-hor versus Aquilonem posuit Theodoricum. Ad meridiem Viriziacenses Anachoritas. Gibrianum, & Fratres suos ad Ortum. Bertaldum verò ad Occasum; sic ex Gallis; & Scotis collecti fortissimi milites continuo excubant aduersus mundi Rectores, & Principes tenebrarum harum.

DE SUCCESSORIBUS SANCTI REMIGII

iuxta Frædoardi Elenchum.

EXpletis quâ par erat reuerentiâ, & cultu Beati Remigij faneribus, actum de sufficiendo ei successore in sede Remensi: nec ob id diu cunctandum Comprouincialibus Episcopis fuit, cum sat multi in Sancti Præsulis familia essent, vel in Clero, & quidem doctrinâ, ac morum probitate clari pro tanto munere subeundo. At mirum

mirum videri potest, cur ijs posthabitis, neglectisque summorum Pontificum decretis, Celestini præsertim ad Narbonensis, & Viennensis Prouinciarum Episcopos, quibus cautum nè extranei, sed loci indigenæ, & emeriti ad Episcopatus, & cuiusque Ecclesiæ dignitates promouerentur, Abbas quidam Mentuniaci cœnobij extra Prouinciã Remensem lectus fuerit. Nisi quis dicat à Clero, & Populo Asceticæ vitæ, ac dudum probatæ virum expetitum, qui Remigio succederet, quem eiûsdem propositi tenacem, & ex solitudine pariter extractum, ad sedem Pontificalem faustè, ac feliciter prouexerant.

ROMANVS
XVII. AR-
CHIEPISC.
An. 530.

Romanus XVII. Archiepiscopus, sub eo floret Acolus, & obit S. Theodoricus.

CAPUT XVII.

Romanus, cuius nudum nomen extat apud Frodoardum, Vigilij Papæ Consobrinus, & Monachus Jurensis, ex Demochare, Sancto Remigio subrogatur anno 530. hic ante adeptum Pontificatum in vico, cui nomen Mentuniacum, duabus ab vrbe Trecenti leucis semoto, cœnobium condidisse traditur, quod à sexcentis & amplius annis solo æquatum est: cùmque primus eiûsdem loci Abbas esset, excolendis virtutibus seriò incumbens, in Remensem Archiepiscopum euectus est, ex vita Sancti Leonis prædicti Romani apud Mentuniacum Successoris, vt habet N. Camusatius multæ antiquitatis vir in Promptuario Tricassino, vbi etiam tradit Sanctum Romanum adhuc Abbatem à Rege Clodoueo feniore confirmationem donationis quorundam prædiorum impetrasse, quæ Merobaudus Patricius eidem cœnobio liberaliter impertiuerat. Sanctus hic Leo Romani successor, vulgò *Saint Lié*, legitur in Martyrologio Remensi, 8. Calend. Iunij in territorio Tricassino depositio Sancti Leonis Confessoris & Monachi, habetque sat elegantem Basilicam in summo Montis vertice, quo Durocortum arcuatim cingitur versùs Occasum: & quidem eâ parte quâ altiùs sese erigit supra Curtem Dominicam, nam paulò post decliuior est, & sensim inclinat: erectior hic vertex, vbi facellum, mons Sancti Læti communiter vocatur, distatque duabus leucis à Durocorto.

De Iurensi Monasterio olim S. Eugendi, nunc S. Claudij titulo claro in Comitatu Burgundie, Gregor. Turon. c. 1. vite Patrum.

Quid præclare gesserit Romanus ad infulas promotus haud satis constat, cùm hic quinque annis ad summum rexerit, absumptus an. 534. Beati titulo donatur ab auctore Martyrologij Gallicani 29. Februarij, & à Demochare, qui & addit, referente Coluenerio, Chrothildem Reginam sepelisse in Ecclesia Sanctæ Genouefæ Parisijs an. 554. & corpus Childeberti Francorum Regis in æde Sancti Germani ad muros vrbis Parisiensis an. 559. sed vnde id hauserit silet, nec veri-

534

ROMANVS
XVII. AR-
CHIEPISC.
An. 534

simile videtur, cum à temporis exactiori calculo longius exorbitet, obieritque Chrothildis post Romanum, & eodem anno quo Theobertus Rex scilicet 548.

Sub eo claruit vir caritate spectabilis Atolus, qui studio, & amore Sancti Remigij, vt in ipsius legitur Epitaphio, Xenodochia duodecim proprijs sumptibus struxit, sepultusque est cum liberis post altare in Ecclesia Sancti Iuliani Remensis, cuius meminit Gregorius Turonensis lib. 3. c. 31. de gloria Martyrum, ac miraculi pridem facti meritis Sancti Iuliani Martyris, cum sacrae eius reliquiae Remensem Campaniam ingressae, ad praedictam Ecclesiam deferrentur, quae olim ante dilatatum vrbis pomerium in suburbio fuit. Huius Ecclesiae pinnaculum sequentes versus incisos pro epitaphio praeferebat tempore Frodoardi.

*Hic igitur nullum lateat, quod terra recensat,
Ne quis si cupiat discere, cassus eat.
Subtus enim tria consistunt monumenta petrina,
In quibus almorum corpora condita sunt.
Hic Pater est Atolus, nato, nataque sepultus
Expectantque diem, nunc Domini properam.
Illius certe natus memoratur Elanus,
Nata deinde sua dicitur Eufrasia.
Qui placuere Deo, factis dictisque supremo,
Nunc pariter, quorum membra tenent loculum.
Is struxit bissena suis Xenodochia rebus,
Iure fouens plebes, diuitijs inopes.
Sic proprium censum caelum deuexit ad altum,
In quo suscepit, quod miserando dedit.
Hoc totum sub amore sacri, studioque Remigi,
Ob hoc praeuicilum detinet ipse polum.*

534 Prædicti Atoli, Ecclesiae Sancti Iuliani (vt creditur) fundatoris, & Filiorum pignora postmodum translata fuisse in Ecclesiam Sancti Remigij, ac iuxta tumulum eius condita refert Larisvilla libello de dignitate eiusdem Ecclesiae his verbis, *sunt & alia gemma in eodem loco, hoc est tria corpora Sanctorum Atoli, Helani, & Eufrasia*; at Reliquiarum index horum non meminit.

Eodem Romano adhuc superstite, Beatus Theodoricus Montis aurei iuxta Remos primus Abbas constitutus à S. Remigio, post miraculorum insignia, felici cursu consummato die Kalend. Iuliarum, Angelis eum suscipientibus, migravit ad Christum, cuius exequias Austrasiae Rex Theodoricus celebravit, summissio sanctitati humillimi Monachi Regali fastigio, vt supra diximus.

Idem Theodoricus Rex, quem velut à Paterna pietate non degenerem, miris Cassiodorus, & alij ob munificentiam extollunt laudibus,

dibus, testanturque Vandera Remigio, & Gaugiacum in pago Remensi, Abbati Theodorico data apud Frodoardum, hoc eodem anno 534. regni verò 23. finem vitæ imposuit, quem à Romano Archiepiscopo sepulturæ traditum scribit Adalgifus; huic Theodebertus in regno successit, moribus, ac bellicâ virtute clarus.

ROMANVS
XVII. AR-
CHIEPISC.

An. 534-
Theodicus
vocatur vir
acer. agilis
animo, bello

potens, & astutus ingenio in vita MS S. Theodoric, de eo Casiod.
lib. 11. epist. 1.

*****

Flavius XVIII. Archiepiscopus, interest Concilio Aruernensi, an Sancti Medardi Sueffionensis Privilegio subscripserit.

C A P U T XVIII.

Certum prouectionis tempus Flauij ad Archiepiscopatum æquè nobis incognitum esset, ac Natales ipsius, & Patria, nisi facem præferret Aruernensis Synodus, quâ Remigij obitus, Romani item Successoris, & prædicti Flauij electio ad veram Chronologiam reducuntur: hæc igitur cùm anno 535. coacta fuerit ex Sirmondo, à quo veteres dissentiunt, apertè sequitur hoc saltem anno Præsulatum adijisse Flauium, cui subscripsisse legitur post Ruricium Episcopum Lemouicensem, vnde ansam arripiunt nonnulli, Primatis dignitatem Remensi Archiepiscopo denegandi, quasi verò per id temporis Primatus vigerent in Gallia, aut ex Conciliorum subscriptionibus sedium prærogatiuæ indubitanter colligantur, cùm ipsimet auctores obseruare facillè possent Nicetium Treuirensis, cui prædictam vltro ascribunt dignitatem, in iisdem Aruernensis synodi Actis subscripsisse post Flauium, imò & post simplices Episcopos, quos eminentissimæ dignitatis titulo dignatur eadem synodus canone 2. his verbis, *Placuit vt sacrum quis Pontificij honorem non vocis quarat, sed meritis, atque Eminentiſſima dignitatis apicem electione conscendat omnium &c.*

R.P. Carolus de Sancto Paulo in sua Metro poli.

Ioan. Filescus de sacra Episcoporum auctoritate fol. 132.

Quid deinde actum sit in Aruernensi synodo, Theodeberti Regis anno secundo conuocatâ, consulat Lector si velit tom. I. Conciliorum, iudicètque ex Encomijs à Baronio Patribus concessis, qui huic interfuerunt, qualis, quantusque Flavius Remensis Archiepiscopus fuerit, de quo in Membranis nihil præter nudum nomen habetur.

Sunt qui dubitant, an is sit qui Priuilegio Sancti Medardi Sueffionensis à Gregorio primo concessio, cum Anserico eiusdem vrbis Episcopo subscripsisse legitur, cùm summus hic Pontifex Petri solium conscenderit an. 590. Flauij verò fata longè ante præcesserint: Crederem Chorepiscopum hunc, vel Suffraganeum eiusdem nominis, de quo Doubletius in Chartis Dionysianis, Remensis Archiepiscopi titulum sibi forsan attribuisse, vt sæpius alibi factum est, nisi eadem emerget

Extat eiusmodi Priuilegium, seu epistola illud continens in editione operum S. Gregorij ann. 1613.

FLAVIUS
XVIII. AR-
CHIEPISC.
An. 535.

ret difficultas de Anserico Sueffionensi, qui pariter, saltem in Antigra-
pho, habetur inscriptus. Verisimile est, si subscriptio vera sit (non
enim defunt qui à Sciolis additam putant) ab Abbatibus inconsultè
suppleta nomina, nè sibi quicquam iuris Metropolitanì Remenses in
eos arrogarent, quod fecisse Hincmarum reperio, qui Rothado Epif-
copo Sueffionensi rescripsit pro ordinatione Monasterij S. Medardi,
& pro restituenda in eo regula apud Frodoardum lib. 3. cap. 31.

537.

540.

Flauium subitanè morte abreptum decimo suæ dignitatis mense,
30. Augusti tradit Demochares, at id cum ex falsa Concilij Arneruen-
sis epocha proferat, & sine auctore, verisimilius puto piures annos
rexisse, vbinam verò post obitum sepultus sit, & an in Principe Ec-
clesia nescitur, cum mos forsan adhuc vigeret, quo defunctorum (etiam
Christianorum) corpora, excipe Martyrum, & Confessorum, in
Majoribus Ecclesijs minimè sepelirentur; de quo vide Concil. Braca-
rense cap. 36. Sub Flauij præfulatu, anno circiter 537. vel 540. ad

*Ferreolus
Locrius re-
mittit obitū
Sancti Ve-
dasti ad an.
570.*

coelos migrat B. Vedastus, quem Remigius sibi à Rege commenda-
tum, Atrebatensi Ecclesiæ præfecerat: ad eius merita declaranda, co-
lumna miri splendoris obitum præsignauit, vt refert Molanus 6. Fe-
bruarij ex Vedasti vita ab Alcuino Bedæ discipulo conscripta, vbi &
sedisse 40. annos asserit, translatio corporis eius I. Octobris scribitur
in Martyrologio Remensi, de eo plura Baldricus lib. 1. cap. 7. & 9.

548.

*Aimoinus l.
2. c. 25.*

Theodebertus quoque Austrasiæ Rex egregiè moratus, eloquiò-
que affabilis (vt Aimoinus loquitur) anno regni sui 14. ex Burgun-
dia Remos rediens, Mortalitem exiit, vbi & sepultus creditur: for-
tunatus ait Germanum S. Symphoriani Abbatem ad eum venisse pro
villis Augustodunensis Ecclesiæ, iisque impetratis, mortem ei prædixif-
se, quæ paucis post diebus in ipso itinere euenit, cum ex vrbe Cabil-
lono Remòs repeteret: Auctor Chronici ab Andræa du Chesne editi
adhuc clariùs loquitur, *paucis (inquit) interim diebus, dum Remis re-
mearet. Rex externâ febre vexatus, defecit.* Theodeberti magnifi-
centiam, benignitatèque in suscipiendis Dei famulis, quæ erga
Maurum S. P. Benedicti discipulum præsertim effulsit, in dotandis
quoque, exornandisque Ecclesijs egregiè commendat idem Fortuna-
tus lib. 3. de Baptisterio Moguntino differens his verbis.

*Fauslus in
vita Sancti
Manri.*

*Ecclesiæ fultor, laus Regum, Pastor egenum,
Cura Sacerdotum, promptus ad omne bonum.
Cuius dulce iugum nullus gemuisse fatetur,
Viuus adhuc meritis Rex in amore tuis.*

Ceterum Francorum Reges per id tempus aureos nummos natiuo, ac
Galliarum metallo cudisse, non Romani imperatoris imagine, vt cæ-
teri solebant, etiam Perfarum Reges, sed suâ impressâ tradit Procopius
belli Gothici lib. 3. quamuis id à Iustiniano concessum falsò conten-
dat. Chariberti nummum aureum exiguum quidem, sed sincerum &
incor-

incorruptum pridem mihi ostendit antiquitatis amantissimus Dom. Dey Doctor Sorbonicus, Regis vultu signatum ex vna parte, ex alia verò vasculum seu calicem præferentem, ei ferè similem se habuisse Theodeberti Austrasiæ Regis nummum asserit V. C. Iacobus Sirmondus, & Cæs. Baronius Regis Theodebaldi apud Hadrianum Valesium rerum Francicarum lib. 8.

FLAVIUS
XVIII. AR-
CHIEPISC.
An. 535.

Sanctus Theodulfus insignis Cœnobij Montis aurei Abbas, malè cum alio eiusdem nominis confunditur à Trithemio.

CAPUT XIX.

Flavio Remensè Episcopium moderante sub Rege Theodeberto, floruit nobilis vir profapiæ, tertius post B. Theodoricum, aurei montis Abbas Theodulfus, Aulicorum propinquitate (vt Frodoardus loquitur) ac venerabilium Monachorum seu Sacerdotum dignitate sublimis, qui calcatis huius sæculi pompis & honoribus, viam recti callis studiosè amplexus est, vt ad cœlestia securus properaret: ingressus siquidem Sancti Theodorici sodalitiū, Natalium suorum immemor, vltimæ seruitutis famulatui libens se submitit, humum rastro fodiens, & aratri vomere indefinenter proscindens iuxta Psalmistæ oraculum, *labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit*, laborioso huic operi per XXII. annos cum duobus iuencis sibi commissis inuictus ac generosè perstitit lassitudini non parcens nec ætati. Dictū difficile est quàm dura & aspera per varias temporis tempestates seruus Dei pertulerit, cùm arduo huic non tantum intentus fuerit officio, sed ab agro rediens, vnam sæpe noctem, frequentiùs duas, peruigil hymnorum, psalmorumque laudibus excubarit. Illud quoque mirabile de eo narratur, quod cùm ab agricultura inclinato ad vesperum die, domum repeteret, virgam stimuli fixisse in terram, eamque mane, cùm sibi ad opus redeundum esset, (noctu siquidem radices egerat) turgentem frondibus inuenisse, quæ sensim robustior facta, in excelsum creuit, diuque transeuntibus fuit admirationi, donec temerè & insolenter à quodam viatore succisa est.

Suffectus in locum illius, qui secundus præfuit à B. Theodorico, præfule Remensè annuente, quasi rudis tyro religiosæ addictus palestræ, nullam fessis artibus præstitit requiem, vigilijs corpus atterens, ieiunio, & oratione. Et vt prius in opus manuum sedulo se totum impenderat, sic postea Dei laudibus adeo affixus fuit, vt diurnas preces, quotidie iterato, ac duplici cursu persolueret, absolutis siquidem cum fratribus in Basilica Sancti Hilarij, ab ipso constructa, officijs, quasi nihil ante gessisset, iterum clam eadem attentè repetebat, vt duplex

D d

esset,

FLAVIUS
XVIII. AR.
CHIEPISC.
An. 548.

esset, duplici penso respondens, corona meriti; in ea toto vitæ cursu vixit exercitatione, gratiâ curationum, & alijs miraculis clarus, quorum nonnulla Frodoardus retulit, illud præsertim quod aduentu legati Aufrasiarum contigit (hos Superiores Francos more sui temporis vocat) vbi Theodulfus Christi Sacerdos ab eo nominatur, quod Martyrologia prætermittunt.

Inter cætera, quæ Seruo suo Christus concessit, spectabile illud est, quòd cum vsque ad nonaginta vixerit annos, canitie præclarus, aspectu iucundus, caritate plenus, sæculi contemptor gloriosus, nullo febrium dolore, nullâ corporis lassitudine, nullo variarum rerum casu confectus fuerit, sed alacriter muneri suo incumbens, illud expleuisse dicatur quandiu beata eius anima corpus vegetauit; cum verò laboribus requiem impertiri Diuinæ bonitati placuit, modico febrium calore hunc aliquantisper permisit æstuarè, quo correptus, Basilicam ingreditur dum Matutinorum solemnia fierent, & ad altare humiliter procumbens, Deo supplex commendauit animam, quam corporis erga tulo citò prænouerat absoluendam, tum depulsis noctis tenebris, aurorâ rutilante, comitantibus secum quibusdam Monachis, Cellulam inde repetijt, & vale dicto fratribus, oculos ad cælum eleuans, animam Sanctam Mundi naufragijs ereptam, Conditori lætus reddidit Calend. Maij, vt habetur in Martyrologio.

Quis autem Theodulfo successerit nullibi legitur, imò nec quamdiu vigerit perfecta hæc viuendi norma à Sanctissimis Abbatibus trita, quamuis aurei Montis Monasterium sacris horum exuijs nobilitatum, varijs Archiepiscoporum donarijs legatur cumulatum, maximè verò Sonnatij, qui testamenti sui paginâ ad Basilicam Sancti Theodorici portionem suam de villa Germaniaco, cum mancipijs, & vineis delegauit, argentum quoque ad Sepulchrum domni Theodulfi fabricandum & exornandum, an verò sub hoc Archipræsule Monachalis ordo steterit adhuc integer, aut sub immediatè succedentibus à primæua sua dignitate deflexerit, non satis compertum, quod constat, illud est, Monachis Clericos ibidem haud ita post fuisse suffectos, quo tempore, lib. 4. dicitur.

Trithemius, & Arnoldus Wion Theodulfum nostrum cum alio eiusdem nominis confundunt, cuius reliquias Augustæ Treuironum adseruari scribit Coluenerius in Notis ad 1. librum Frodoardi, vbi & tempus eleuationis designat ex Thoma Cantipratano, at inconsultè id vulgasse præfatos auctores facillè probari potest, primùm ex citato Sonnatij testamento, Theodulfum enim apud aureum Montem tumulatum fuisse verba illa satis indicant, *Ad Basilicam S. Theodorici, argentum (do) ad sepulchrum domni Theodulfi fabricandum, vel exornandum.*

Præterea idem Frodoardus refert cap. 13. lib. 4. Heriueum R. Archiepiscopum cum Basilicam Sancti Dionysij, studio Canoniorum Remensium restructam, consecraret, ad eam membra Sanctorum Rigoberti,

goberti, & Theodulfi Abbatis seruanda depofuisse, indèque factum, vt eadem Ecclesia conjunctim Sancti Dionysij, & Sancti Theodulfi vocaretur, docet in Chronico ad annum 931.

FLAVIUS
XVIII. AR-
CHIEPISC.
An. 548.

Prædicti deinde Confessoris variè translationes in vetustis Codicibus descriptæ, testantur sacras eius Exuvias aliò nusquam fuisse delatas, Prima sub Adalberone celebrata fuit, Lothario Rege præsentè an. 976. cuius anniuersaria dies quotannis celebratur 15. Aprilis cum officio proprio.

Secunda, contigit sub Raimbaldo Abbate an. 1100. quo peste miseris Mortales in villis Monasterij contiguas depascentè, Sanctorum Theodorici, & Theodulfi feretra celebri supplicatione per viciniam delata sunt.

Tertia, licèt recentior, non minùs accurata fuit an. 1629. in qua apertis thecis Sancti Confessoris ossa in formam corporis humani disposita reperta sunt cum plumbea lamina, cui verba hæc, sat veteri caractere, erant inscripta, *Hic requiescit Sanctus Theodulfus tertius Abbas huius monasterij.* Haud ita post anno scil. 1632. corpora SS. Theodorici, & Theodulfi, Catalaunensi Episcopo sacris operante, nouis thecis, affabre, & subtiliori artificio elaboratis, condita sunt, Anniâ Austriacâ Ludouici Franc. Regis 14. matre Translationis pompam regali suâ præsentia illustrante. Quæ omnia, cùm manifestè probent quod intendimus, sequitur Trithemium non satis distinxisse Theodulfum aurei Montis Abbatem, ab alio eiùsdem nominis Caroli Magni nepote, quem integrum & à corruptione immunem, paulò ante quàm ipse nasceretur, repertum Augustæ Treuirorum asserit, quod de Remensi Abbate dici non potest, qui è tumulo leuatus est an. 932. ex Frod. Cùmque hîc alijs errandi occasionem præbuerit Trithemius, libro quoque de viris illustribus cap. 296. non minus à vero recessit, de alio Theodulfo vitiosè adhuc differens, quem è Laubiensi monacho ad Ecclesiæ Remensis regimen assumptum scribit, cùm nullus hoc nomine legatur in indice Remensium Archiepiscoporum, vt ampliùs dicetur suo loco.

MAPINIUS
XIX. ARCH.
An. 538.

Alij legunt
Mappiniū.

MAPINIUS XIX. ARCHIEPISCOPUS.

Cur ad Tullensem synodum à Rege vocatus non venerit, &
de Suanegotta Regina.

CAPUT XX.

549. **M**Apinius solers ingenio, & egregiè facundus, imperante Theodebaldo, Episcopale culmen adeptus est anno circiter 548. hic conuocatâ Aurelijs synodo Regum consensu, & præceptione anno sequenti, illuc Protadium Remensis Ecclesiæ Archidiaconum direxit, quò res in synodo sancitæ majorem firmitatem haberent: vnde in præfatione sic legitur. *Ad diuinam gratiam referendum est, quando vota Principum concordant animis Sacerdotum:* huic præfuit Sacerdos Lugdunensis Archiepiscopus, quamuis nuper vicariam præfecturam Aurelianus Arelatensis Episcopus à Sancta Sede Apostolica obtinuisset per regnum Childeberti, Nestoriòque in ea præsertim, maternitatis Deiparæ hosti anathema dictum, actumque de disciplina Ecclesiastica, de Episcoporum promotione, de Prouincialibus synodis, de Xenodochiorum cura, & pauperum, iussumque can. 20. vt incarcerati ab Archidiacono, vel Præposito Ecclesiæ diebus Dominicis visitentur.

*Inde vetus
illud manan-
is nomen
Gall. les
Chartre-
ries.*

Per idem quoque tempus, Concilium Tullense Theodebaldi Regis iussu Calendis Iunij conuocatum est, propter molestias (vt dicitur) quas Nicetius Treuirensis Episcopus ab excommunicatis quibusdam iniuste patiebatur, ad hoc vocatus Mapinius (quòd synodi causam ignoraret) ire se posse negauit, nisi certior fieret à Rege; iteratis literis certior redditur, sed serius, quàm vt synodo adesse ad diem dictum liceret. Itaque cum abfuisset, absentiam suam Nicetio, non velut Superiori, vt perperam Nuperus quidam auctor scripsit, sed modestè, ac ciuilitè per Epistolam consolatoriam excusauit hoc pacto.

DOMINO SANCTO, ET IN CHRISTO BEATISSIMO
fratri Nicetio Papæ Mapinius Episcopus.

EVangelica lectionis doctrina testatur, regnum in se diuisum stare non posse. Si hoc de mundi amatoribus, & in terrena cupiditate manentibus, rectè & non immeritò credatur; indubitanter rectius de Sacerdotum personis sentitur, si discordantibus votis, ac studijs inter se diuidui comprobentur; aut quâ fiduciâ conditori nostro, qui nos in unitate compagis, quod est corpus sue Deitatis, viuere præcepit, preces oblaturi sumus, si nos vicissim à mutuâ caritate seponimus? loc

loco Deificus sermo docet, studere nos conuenit, ut Frater Fratri adiuuans, sicut ciuitas munita, & fortis, inconcusso fundamine stare possit; scilicet ut unius Fratris molestiæ omnes æquanimiter compatiendo participemus; mutuisque nos laboribus subleuemus.

MAPINIUS
XIX. ARCH.
An. 550.

Pro qua re, piissime ac multum diligende Domine, & Frater indicamus nos literas Fily nostri Domini Regis Theodebaldi, excepisse, ut in Tullensum Urbe die Kalendarum Juniarum adesse deberem; nullam causam euocationis declarantes. Reciprocante paginâ, iudicauimus nos illuc accedere non debere, quia causam, conditionemque nos constabat ignorare. Iteratis Scriptis edocuit, beatitudinem uestram, dum aliquos Francorum pro zelo diuini timoris corripit, ac pro incestis conditionibus à communione Ecclesiastica remouet, scandala, seu anxietates multimodas sustinere.

Ex his patet Niceriū aliquos Fræcorum, propter incesta conjugia ab Ecclesiastica cõmunione remouisse, quæ passim a primoribus Fræcorū contracti solebant.

De qua re non mediocriter ingemiscimus, quod nos relatione uestrâ scire non feceritis, utrum de Canonica lectione dampnentur, an pro Pastoralis diligentia de mediocribus reatibus corrigantur, licet nihil noui uos de his rebus inuenire posse cognoscimus, quod prisca Patrum solertia non potuit reperire: tamen absurdum esse uidetur, ut à nobis recipiantur, qui à uobis secundum seriem Canonum Ecclesiasticâ seueritate abdicantur; nouimus enim, si scienter hoc gerimus, quod criminibus aliorum misceamur, si ignoranter reatui non subdamur.

Quapropter salutantes caritate debita indicamus; simulque suademus, ut nos in omnibus participes tam tribulationum uestrarum incommodis, quam prosperitatum commodis fieri studeatis. Nam nos mediante capite nostro, quod est Christus, nullis aduersitatibus à uestra anxietate diuellimur, nullisque asperitatibus à uestra caritate diuidimur. De qua re, si tam presumptuosi non existimus, indicare præsumimus. Decuerat ut uestra consolatio pro huiusmodi conditionibus potius, quam Regiæ uocationis nos conferere debuisset: quia pari modo, si nobis aliquid simile (quod in posterum arbitramur posse fieri) contigisset, statim ad uestram fraternitatem scripta direxisssemus, ut nos congruo tempore, uel loco, coram positi uideremus. Quamquam parere nos Regis præceptis in bonis rebus, & conueniat & libeat; tamen non uestris minus, si scriptis studio caritatis, non supercilio dirigantur, dispectionis; quia amaritudo uestra, dulcedo nostra esse non poterit, nec abjectio uestra absque nostra deiectione constabit, & ueneratio uobis debita, impensa nobis, non dinoscitur procul posita. Atque utinam, ut præfati sumus, caritate suadente, ac paginâ decurrente, uestram nobis patefieri, decreuissetis animorum molestiam; cognoueramus, utrum compatimur molestiis uestris, an delectamur. Nam tacente, ut ipsi scitis Diuina, sola loquente uiro humanitas intelligere potest. Hoc tamen plenius nouerit uestra perfectio, si ad nos iterata scripta Domini Regis ante quinque uel sex dies Kalendarum Juniarum peruenissent, in die præfata præsentiam humilitatis nostræ in locum habueratis constitutum.

Hinc patet Mapinium Regis literis ad synodum fuisse conuocatum.

Est & alia Mapinij Epistola ad Villicum Metensem Episcopum tomo primo Francicæ historiæ, qua ob impensam pascendis ouibus sollicitudinem,

MAPINIUS
XIX. ARCH.
An. 550.

dinem, ac cæteras animi dotes, verbis quæ mellifluam eius probant eloquentiam, prædictum Episcopum laudat & extollit.

DOMINO SUO VILLICO PAPÆ, MAPINIUS
Episcopus.

Felicem, Beatumque te, Beatissime Pater, omnes Unanimiter prædicamus, cui superna pietas huiusmodi tribuit intellectum, atque benignitatis affectum, ut singulari caritatis perfectione vivere comproberis, licet Sancto Petro hoc à Domino dictum legamus, Pisce Oves meas, sed ad cunctos qui Sacerdotale funguntur officium pertinet præsens sententia. Tu vero cunctos supergrediens dulcedine singulari, qui non solum Oves tibi commissas pascere cerneris, sed aliarum Oviuum Sacerdotes mellifluâ perfectione, atque deliciarum ubertate saginare non desinis. Testis est ille perscrutator renis, & cordis, non assentatione ista, sed veridicâ à nobis assertione conscribi. Quod si te Conditor, Redemptorque noster usque ad sexagenarium numerum annorum, ut exoramus, prouexerit, eris cunctis præcipuus, & reliquis sacerdotibus anteposendus, & cuncti, qui vita tua instructione proficiunt, doleant te deesse, & se post te vivere ingemiscant. Salutantes igitur amore debito, amore sollicito precantes, gratias cum sedula relatione, laudésque referentes pro nobis misericordiâ Domini misericordiam exorare non desistas. Quapropter rogamus, ut nobis caritas vestra indicare dignetur, quantos solidos ad comparandos Porcos in illis partibus dirigamus, quia constat nobis donum à vobis numeris loco collatum, si hoc beneficium vobis ordinantibus fuerit perceptum.

Suauegottæ Reginæ Mapinium inprimis carum fuisse testatur Frodoardus hîc, cum hortatu ipsius, Ecclesiæ Remensi tertiam partem villæ Viriziaci (vbi duodecim Anachoretarum collegium fuisse, docet vitâ S. Basoli) testamenti paginâ delegauerit, quam partem ipse Præful Theudechildi præfatæ Regine Filia vsu fructuario per precariam, saluo Ecclesiæ iure, concessit; ita tamen ut post eius obitum, ad ditio- nem prædictæ reuocaretur Ecclesiæ. Multi Suauegottam, de qua Frodoardus, Ultrogotham Childeberti conjugem putant, sed re & nomine differt, veriùsque creditur Sigismundi Burgundionum Regis Filia ex Ostrogotha priore conjugè, cuius dimidiatum nomen tulit, & Theodoricæ Francorum Regis posterior vxor, de qua Theochildis, vel Theudechildis Theodeberti soror, cuius Fortunatus meminit, quod ita mitis, & suavis esset, ut ab omnibus amaretur; hæc Theudechildis, teste Roberto in Chronicis, apud Senonas Monasterium Principis Apostolorum S. Petri Viui nomine, hodie notum, extruxisse fertur, amplis ædificijs ornasse, ac prædijs locupletasse, vbi & sepulta est; in ea siquidem vrbe, quæ Theodeberto, & Theodebaldo Austrasijs Regibus parebat, consenuit, ac decessit.

Mapinius

Mapinius alijs etiam à Rege obtentis prædijs Remensem ditauit Ecclesiam, de quibus apud nos nulla restat memoria, donec vitæ cursu feliciter consummato, post 22. annos præfulatus humana reliquit ann. 569.

MAPINIVS
XIX. ARCH.
An. 559.
560.

Quadam scitu digna quæ sub Mapinij Præfulatu contigerunt.

CAPUT XXI.

Post Theodebaldi Austrasiæ Regis excessum, quem septem annos rexisse tradunt Auctores, diémque obiisse ann. 554. Chlotarius regnum eius latenter, & callidè inuasit. Childebertus Parisiensis ægrè ferens se præuentum à Fratrem, inito clam fœdere cum Chramno Chlotarij Filio ex Gunsinde, Saxones in eum commouet, quos cum armis reprimere conaretur, idem Childebertus in Campaniam Remensem accedit, & vsque Remos ciuitatem propeperans, cuncta prædis, cædibus, & incendijs deuastat. Hæc Gregor. Turon. lib. 4. num. 17. & Fredeg. cap. 52. ex quibus patet Campaniæ nomen agris primùm, qui circa Remos sunt, inditum fuisse, & inde toti Gallicæ Campaniæ, quæ longiùs, quàm nunc, protendebatur, major siquidem regni Austriaci pars fuit cis Rhenum sub Meroiungis, vnde ab vrbibus in ea sitis diuersimodè nuncupata est, nam vt Campania Remensis dicitur hoc loco, & lib. 5. n. 18. vbi de Meroueo in Campania Remensi latitante sermo est, & lib. 2. cap. 23. de gloriâ Martyrum, sic & Tullensis Campania, & quandóque Arciensis vocatur: de Ducibus Campaniæ, qui ei velut Rectores præfuerunt, alibi dicitur. Cap. 39.

Eòdem quoque tempore Beatum Medardum non minùs senectute, quàm sanctitate præcipuum, expleto huius vitæ cursu, ad Superos euolasse idem auctor tradit, quem Chlotarius totius Monarchiæ Francorum Rex, post Childeberti obitum factus, ægrotantem inuisisse dicitur, mortuùmque in prædio regali Croiciaco trans flumen Axonam, in conspectu vrbis Augustæ Suessionum posito sepeliri honorificè iussit, eiusque tumulum cellulâ, vel paruo tugurio sepst, dein amplissimâ Basilicâ, cui Sigibertus Austrasiæ Rex, ac Chlotarij filius magno censu ditatæ fastigium imposuit; Regino morti Medardi obitum Chlotarij continuè subtexit, at Gregorius ante Regis Childeberti excessum vult illum obiisse, cui Chlotarius triennio superfuit, quò ipsâ Basilicâ sumptuosè inchoatâ Regi sepulchrum instrueretur.

Refert idem Gregorius lib. 4. n. 19. ad Sancti huius sepulchrum vidisse se victorum compedes, atque catenas disruptas contractasque iacere, virtutis indices, ac subsidij in ægrotos, qui huc supplices opem petituri

563.

MAPINIUS
XIX. ARCH.
An. 563.

petituri consuebant. His concinunt ea quæ tradit Nicetius epistolâ ad Chlodofuindam Chlotarij filiam quæ Albouico Longobardorum Regi nupserat ex Greg. Tur. lib. 4. n. 3. *Quid de Domino Remigio, & Domino Medardo Episcopis, quos tu credo vidisti, non possumus tanta exponere, quanta mirabilia per illos Deum videmus facere, audisti ab Ania tua bona memoria Rodhilde qualiter in Franciam venerit &c.* ob hæc verba (quos tu credo vidisti) putat Doctiff. Sirmundus Medardi obitum, longè hanc Epistolam, (quam refert ad annum 565.) præcessisse.

565.

Ceterùm per id tempus horum Confessorum (Remigij præsertim) tumulos miraculis claruisse patet ex remedio Remensibus opportunè collato, cum lues inguinaria per varias Gallia, & Germaniæ oras immaniter defæuaret an. circiter 565. iuxta Baronij epocham, qui de ea ibidem fusiùs differit ex Greg. Turon. lib. 4. n. 5. & de gloria Confessorum c. 79. & nos supra nonnihil post Remigij obitum: porro lues hæc inguinaria dicebatur, quòd, nascente in inguine, vel in axilla vlcere, in modum serpentis, interficeret.

Chilpericum apud Sueffionas & Parisios Vrbes regias Circus edificauisse, adque populo spectaculū præbuisse tradunt Greg. l. 5. & Aimoinus.

Chlotario viuis sublato 561. partita iterum est Francorum dynastia in tot partes, quot Rex ipse reliquit filios, Chilpericus Sueffiones accepit, vnâque in ditionem Neruios, & Flandriam traxit: Sigibertus verò Ingundis filius, eam regni partem quæ Theodorico fuerat, sedémque Remis fixit ex Greg. Tur. Isidoro, & Adone: vix regale hic folium conscenderat, cum Hunni fines regni eius hostiliter deuantant, quos statim conscripto milite vicit, ac profligauit; At eo per internuncios fœdus cum ijs, pacémque componente, Chilpericus, vir alieni appetens, tumidus, nec æquo animo ferens Remos Sigiberto fratri parere, quòd ea vrbs ab Augusta Sueffionum Regiâ suâ millia passuum abesset non ampliùs XXV. in ditionem eius confestim irrupit, Remosque opulentissimam regni eius urbem, Aimoini verba sunt lib. 3. cap. 6. improuiso impetu peruadit, & alias Ciuitates. Sigibertus victor à Chunis rediens, Sueffiones Ciuitatem vi occupat, ibique inuentum Theodebertum Chilperici Regis filium capit, & ad Pontigonem in exilium transmittit, directoque in fratrem exercitu, Ciuitates quas ipse abstulerat facilè vindicauit.

A Scotia & Hibernia Columbanū an. 602. venisse scribit Alberic. olim, quo nunc Hibernia est, Scotia dicebatur.

Jonas in vita S. Columbani tradit Sigibertum virtuti additissimum fuisse, excepissèque ex Hibernia in Franciam recens appulsum prædictum Columbanum cum socijs, qui pietatem è cordibus hominum ob bellorum motus penitus auulsam, & extinctam instaurarunt: hi sumptibus à Pio Rege suppeditatis, Deo famulari, ac Monasteria extruere coeperunt, Luxouium in Burgundia præsertim, vbi ex prima nobilitate iuuenes aliquot ab ijs ad virtutem culti, & ad infulas promoti Prouinciæ Remensis Episcopatus haud ita post gloriosè rexerunt. Chariberto Parisiensi ann. 8. regni sui humana relinquente, Sigibertus ex Pictauiensi, ac Turonensi Ciuitatibus ditionem suam auxit, eique

eique nascitur Filius ex Brunichilde conjuge Hispana, cui in Baptismo-
te Childeberti nomen indidit, habuitque post obitum Monarchiæ iux-
sub curâ matris hæredem.

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 569.

*Ægidius XX. Archiepiscopus, increpatur à synodo Parisiensi quòd
Episcopum ordinauerit, contra Canones, in Castro Dunensi.*

CAPUT XXII.

ÆGidius magnâ claritudine generis, non eâ tamen quâ falso
quidam ei affingunt, Justiniani Imperatoris fuisse con-
sanguineum; floruit sub Sigiberto, & Childeberto Au-
strasiarum Regibus, Demochares scribit eum, cùm adhuc Canoni-
cus Remensis esset, V. synodo Aurelianensi interfuisse ann. 549. tum
ad ordinis apicem euectum, & inauguratum, suscepisse Pallium à Joanne III. at vnde hoc? non probat. Huius decora graphicè & eleganter depinxit Venantius Fortunatus natione Italus, vir huius temporis Poëticis, & Oratorijs facultatibus excultissimus lib. 3. carmine 20. ubi pietatem, facundiam, & cæteras animi dotes cõmmendat his verbis.

*Actibus egregijs venerande culmen Ægidi;
Ex cuius meritis creuit honore gradus,
Subtrahor ingenio, compellor amore parato,
Laudibus in vestris prode paucâ fauens.
Námque reus videor tantis existere causis,
Si solus taceam quicquid ubique sonat,
Sed quamuis nequeam digno sermone fateri;
Da veniam voto me voluisse loqui.
Exijt in mundo gestorum fama tuorum,
Et meritis proprijs sidus in orbe micat.
Clarius effulges quàm Lucifer ore sereno,
Ille suis radijs, tu pietate nites.
Nil lupus insidijs cauto subducit ouili,
Te Pastore sacro peruigilante gregem,
Facundo eloquio cælestia dogmata fundis,
Ecclesia creuit te monitore domus,
Pontificis studio correctio plebis haberi:
Ne tenebræ noceant, semita lucis ades:
Cunctorum recreas animos dulcedine verbi,
Qui satias epulis, pascis & ore greges: &c.*

Mundum.

Hæc de Ægidio Præsule eò veriùs à Fortunato prædicantur, quòd ei

E e

notus

METROPOLIS REMENSIS

218

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 572.

notus esset, & familiaris, huicque concinat Auctor vitæ Sancti Ba-
foli à quo prædictus Ægidius vitæ laudabilis nominatur. Idem Fortu-
natus ex Presbytero lectus Pictaviensis Episcopus, rogatu Ægidij vi-
tam B. Remigij compendio delibavit potius, quàm absoluit, vt te-
statur Hincmarus in præfatione: quin & Gregorius Auctor Francicæ
Historiæ 10. regni Sigiberti an. 572. factus Turonensis Archiepiscopus
flagrans desiderio visendi B. Remigij sepulchrum innumeris tunc mi-
raculis illustre, Remos venit sub eodem Ægidio, à quo perhumani-
ter exceptus, & consecratus est in celebri conuentu, Sigiberti aucto-
ritate conuocato, vt his versibus Fortunatus innuere videtur.

*Quem patris Ægidij Domino manus alma sacrauit,
Ut populum recreet, quem Radegundis amat.*

Gregor. Tu-
ron. lib. 3.
cap. 4. & 5.

Radegundis hæc Bertharij Toringorum Regis Filia Clotario I. nupsit,
at repudiata, quòd ex ea liberos non susciperet, apud Nouiomum
primò se religioni mancipauit, tum Pictauios adiens ibi Abbatiam San-
ctæ Crucis extruxit; Gregorius itineris sui in Campaniam Remensem
adhuc meminit lib. 3. miraculorum Sancti Martini cap. 17.

573.

Ægidius Sigiberto Regi (ad quem Carnotensis pagus per Chari-
berti decessum nuper obuenerat) rem gratam facturus, Promotum
quemdam in Castro Dunensi Episcopum consecrauit. Pappolus Car-
notinus Episcopus id ægrè ferens, synodo Parisiensi ann. 573. coactæ
(vt contentionem, quæ inter Gunthramnum, & Sigibertum Fran-
corum Reges vertebatur Sanctiss. Præsules Gallicani sedarent) sug-
gestionis suæ libellum obtulit, quem illi, vt par erat, receperunt,
nihil enim tunc antiquius apud illos, quàm (præscriptis cuiusque Pa-
rochiæ limitibus) nouitatibus obuiare. Tenor suggestionis libelli obla-
ti à Pappolo extat in tomis Conciliorum, cui Sancta synodus spiri-
tuali fauore, & Canonico ritu respondens, hæc contra temerarios
scripsit oblata.

*DOMINO SUO, ATQUE BEATISSIMO, ET
meritis Apostolico Fratri Ægidio Episcopo, Philippus, Sabaudus,
Priscus, Constitutus, Laban, Felix &c.*

DUm pro causis publicis, priuatorumque querelis Parisius morare-
mur, vir Apostolicus Frater noster Dominus Pappolus Episcopus
mediocritati nostra detulit in querelam, in Castro Dunensi, Parochia de-
nique Carnotina, quod Castrum nec ad territorium Ciuitatis vestra, nec
ad vestram Prouinciam manifestum est pertinere, à vobis contra om-
nem rationem, & contra Canonicam disciplinam Episcopum consecratum.
Et licet secundum prisca Beatissimorum Patrum decreta, potuit huiusmodi
excessus in vestra injuria acerbius coerceri, sed nos caritatis iura ser-
uantes, beatitudini vestrae indicamus, vt Presbyterum ipsum nomine
Promotum,

Promotum, qui omiſſâ ſeueritate Canonicâ à vobis dicitur tam temerè consecratus, ut iuste debeat de gradus ipsius dignitate deponi, sicut Canonum constituta sanxerunt, ad vos enocetis, vel vobiscum retineatis; ut iniuriam, nec Ecclesie, nec Sacerdoti suo ulterius debeat irrogare. Et quia à Fratrem vestro Domino Germano Episcopo, ad petitionem Domini Constituti Metropolitanus, ut ad synodum venire deberet, est presentaneâ inuocatione commonitus, quod quoque Dominum Constitutum, & Dominum Germanum constat in synodum retulisse, & ad synodum venire distulit. Idcirco nouerit beatitudo vestra hoc apud uniuersum presenti tempore Concilium constitutum, ut si memoratus Presbyter, aut propriâ contumaciâ, aut cuiuscumque potestatis assentatione in prædictâ Dunensi Ecclesia præsumpserit sub huius subrepti honoris argumentatione ulterius resistere, vel res Ecclesie ipsius amplius usurpare, aut altaria benedicere, infantem confirmare, vel ordinationes per quascumque Parochias facere, aut Episcopo suo Fratri vestro Domino Pappolo resistere præuâ intentione præsumpserit, ab omni cœtu Episcoporum, vel à communionis consortio perpetuo anathemate feriatur. Et Frater noster Pappolus Episcopus, vel Ecclesia Carnotina Parochias quas huc usque habuit sub sua ordinatione debeat auxiliante Domino gubernare; statuentes etiam ut quicumque de populo illo benedictionem memorati Promoti Presbyteri, post hoc edictum manifestatum, vel publicatum, aut expetierit, aut accipere contentus fuerit, à communionis consortio, vel ab Ecclesie liminibus arceatur. Data constitutio die 3. Iduum septembrium anno 12. Regum. Dominorum nostrorum indictione 6. Parisius.

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 573.

Domnus hic
Cōstitutus
erat Ecclesiæ
Senonica E-
piscopus,
Germanus
verè Parti-
siacâ.

Hæc à Patribus aduersus Ægidium post Pappoli Carnotensis expostulationem sancita, leuitatis eum indubiè arguunt, & eò maioris quòd eiúsmodi promotiones dudum prohibitæ essent, & rursus vetitæ Canonibus Concilij Arelatensis 5. præsertim, & Aurelian. 3. c. 15. quamuis Promotum ab eo, iubente, vel ordinanté Sigiberto Rege, fuisse consecratum doceat Gregorius Turon. lib. 7. cap. 17. nec inficientur prædicti Concilij Patres Epistolâ ad Sigibertum Regem datâ, sub die 5. iduum Septemb. ann. 12. Dominorum Regum, quâ rogant nè Promoti causam suscipiat. Si (inquiunt) præuâ suggestionem præuerti in hac tam obcæna; & Ecclesie uniuersa contrariâ ordinatione, consensistis, ab huiúsmodi scandali defensione sinceritatis vestra conscientiam expietis, quia satius est, ut ille, qui ambitionis instinctu rem tam nefariam dolosâ ambitione comperijt, per satisfactionem pœnitentia reatum suum abluere compellatur, quam vestra puritas, quod auertat Deus, huius facinoris contagione maculetur &c.

Obiter hic obseruare licet, quòd cum temeraria hæc usurpatio quorundam exulcerarit animos, multumque synodi Parisiensis Patribus displicuerit, cui præerant Arelat. Viennen. & Lugdunensis Metropolitanæ, Ægidius tamen synodo sese sistere coactus non fuit, imò nec poena in Metropolitanos à Canonibus sancita ei inflicta legitur, ut

Ec 2

paulò

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 574

paulò ante cuidam Episcopo in Concilio Carpentoraçtensi ann. 527. qui simile quid ausus fuerat: Ex quo infertur prædictos, quantalibet dignitate fulserint, in Ægidium ius non habuisse, sed decretum tantùm ab eis, vt Promotus deinceps ab omni functione Episcopali abstineret: vnde licèt hic ann. 585. Concilio Matisconensi interfuisse dicatur, sedem tamen inter Episcopos non obtinuit.

Ceterùm ciuili ac fraterno in Gallijs bello sopito (quod anno præcedenti recruduerat) pax insperatò virtute Sancti Martini composita, noui belli obice iterum turbatur, conspirantibus in Sigibertum Chilperico, & Gunthramno fratribus. Cùmque se inuicem armis lacefferent, Theodobertus Chilperici filius victus pœnas luit nefandorum scelerum à militibus in Ecclesias perpetratorum, cùm interim Chilpericus (vt manus hostium distineret) *Remensem popularetur Campaniam*. Victor Sigibertus, cætera Rex optimus, ac verè Christianiss. ductus furore belli, quod sæpè laceffitus susceperat, cùm Chilpericum Turnaci obsideret, eiùsque mortem, dissuadente frustra S. Germano Paris. Episcopo, Epistolà quæ extat in tomis Conciliorum Gallia, meditaretur, ipse anno ætatis suæ 40. regni vero 14. dolo impiæ Fredegundis Chilperici vxoris, per Sicarios simulantes aliquid ei secretiùs velle suggerere, gladijs veneno infectis percussus interiit. Chilpericus egressus à Turnaco cum vxore & filijs eum vestitum ad Lambros vicum sepeliuit, vnde postea Suessionas in Basilicam Sancti Medardi, quam ædificauerat, translatus, secus Chlotarium Patrem suum sepultus est, quid inde secutum sit dicemus cap. 24.

*****

Beatus Basolus Remis ab Ægidio suscipitur, petitque, eo probante, Viriziacense cænobium, Asceticam ibi vitam professurus.

C A P U T XXIII.

ÆGidij Præsulatum Beatissimi Basoli è Lemouico in vrbem Remos aduentus eximiè quidem extollit, & eò magis celebrat, quòd comiter hunc patriâ velut extorrem, & exoticum susceperit hospitem, probatòque itineris ac secessus consilio, Viriziacensibus impensè commendarit: de consueta hac Ægidij hospitalitate Fortunatus Poëta sic cecinit.

*Qui venit huc exul, tristis, defessus, egenus,
Hic recipit patriam te refouente suam.
Qua doluit collis, gemitus in gaudia vertens:
Exilium remouens, reddis amore lares.
Pauper habere cibum, meruit quoque nudus amictum,
Inuenit hic semper, quæ bona quisque cupit. &c.*

Et

Et ut ab ipso cœnobio, quod incolendum suscipit Basolus, ordiar, natales eius perscrutari æquè mihi difficile est, ac certò deffinire cuius instituti fuerint Anachoritæ qui illud primitus occuparunt, præsertim si verum sit à primis fidei nostræ cunabulis extitisse, ut auctor vitæ Basoli videtur asserere, sedatis scilicet persecutionum flatibus, & cùm primùm vita Anachoritica, Athanasio eam miris, dum Romæ esset, extollente laudibus, propagari cœpit per Occidentem, cuius Belgium (vbi Sanctus hic Doctor aliquandiu degit) pars est haud ignobilis: vnde si ex tam vetustis Solitarij Viriziacenses prodeant initijs, Sanctorum Antonij, vel Pachomij normam viuendi tenuisse fatendum est; nec quicquam officit quòd idem Biographus tradat Viriziacenses Beati Columbani profectos fuisse regulam, cùm primarius hic viuendi ritus cessare potuerit, Benedicti regulam per Austrasiam promulgante Columbano; tam profunda vetustas certam à nobis rerum adimit notitiam, nec satis dignosci possunt, nisi forsan ex conjectura, cui nimium detulit Albericus, cùm Suauegottam reginam, & filiam eius Teudechildem, de quibus supra, Viriziacum fundasse scribit in Chronico. Igitur si foundationis antiquitas spectetur, nulli omnino in tota Dicecesi secundum est, situmque fuit primò ad radices montis, qui Campaniam Remensem finit & terminat, in loco Viriziacus dicto, ob siluarum densitatem, fontèsque ibi amœniter scaturientes contemplationi aptissimo, vbi Asceticæ vitæ Solitarij duodecim egregiè dabant operam, cùm Ægidius Remensis Archiepiscopus Sanctum Basolum ad se ex Aquitania venientem illuc mittendum censuit, quò iuuentæ solitudinis auidæ Veteratorum probata virtus stimulos admoueret. At cùm hic pugilatum acturus præfatum locum adiens luctatione cum hostibus, & incredibili pœnitentiâ postmodum mirè sanctificarit, celebrémque adhuc reddant ibidem adseruatæ eius Reliquiæ, operæ pretium duxi vitæ huius historiam à Frodoardo nimium, ut opinor contractam, & fortè præteritam, aut non visam, quibusdam quoad stylum immutatis, & omissis, referre, omisâ etiam præfatione, quâ Auctor, haud dubiè Benedictinus, se ante corpus Sancti Basoli excubias agere, ac patrocinijs singularitate gaudere commemorat.

VITA BEATISSIMI BASOLI EX VETUSTIORIBUS

*Schedis excerpta ab Auctore qui sub Arcaldo Viriziacensis
cœnobij restitutore floruit.*

*Sanctus Do-
mini Basolus
ex territorio
Lemouicino,
regione Ar-
morica, à
partibus A-
quitania e-
riundus Re-
mos venit
Frod. c. 3.*

Beatissimus igitur Basolus Urbis Lemouicinæ cuius nobilissimus, ac inclyto parentum germine exortus, videns ob arridentes mundi delicias parum sibi tutam patriam, relicta eâ, Remensem petijt Urbem, vt Beati Remigij, de quo mira audierat, tumultum corporaliter inuiseret. Fertur comes ei adfuisse Angelus mox ac Lemouici fines ex-

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 575.

Auctor hic
parua mil-
liaria intelli-
git.

Vel Rihetij
Frod. habet
nemus Ri-
getium.

cessit, cuius ductu, emensis interjacentibus pagis, ad famosissimi Li-geris alveum peruenit. Inde Neustriam ingressus, vlteriùsque cis Sequanam progrediens, patenti tandem planitie, Montem quem dicunt Remorum sibi à latere propinquum conspicatur deno milliario ab vrbe discretum.

Mons hic in vrbis prospectu, haud breuibus in gyro cingitur spatijs, paulatimque se in altitudinem erigens, vbi contractior est, statim blanditur oculis siluarum numerosa condensitas, ad cuius radices, eminente desuper vertice, vicus incolarum frequentia celebris diffunditur; cui antiquitas Viriziaci nomen imposuit. Et hic terminus est Rihetij saltuum, atque Campaniæ Remensis, cuius ascensu sublimitas gratum præstat, porrectis in longum oculis, aspectum in patulos Campaniæ sinus.

Vicus autem hic, quem ductis hinc inde mons ad Orientem brachijs valle subsidenti complectitur, à primis temporibus habuit non vilis fabricæ in decliui montis cœnobium, in quo competens Monachorum numerus, quem veterum sagax industria ad duodenarium contraxerat, mores, & actus iuxta Sancti Columbani instituta (vt in antiquarijs legitur) regebant, sub vnus Patris Imperio &c. visâ hâc amœnæ vallis structurâ, vir Sanctus, quod res erat, statim aduertit, illucque Deo preces fufurtis accessit, quasi mox futurus præfata solitudinis accola.

Per idem tempus, Remorum florente vicinio, tota pariter fulgebat Ciuitas distinctis Sanctorum fulgoribus adhuc in carne degentium, haud secus ac circulus cœlestis micantium compositis stellarum ordinibus, inter quos laudabilis vitæ summus Pastor Ægidius eminebat, quintus in hac sede à Beato Remigio admirandæ Sanctitatis Præfule, cuius egregias dotes Fortunatus Presbyter ex Italia ab eo in Gallias euocatus, metricè complexus est; quid verò postmodum in Regum obsequio, & quàm aduersa, variante Fortunâ, expertus sit, fufius alij prosequuntur.

Hic igitur Præful Ægidius cùm legationibus toti regno notus esset, contigit eum in Comitatu Regis apud parentes Sancti Basoli officiosâ familiaritate suscipi, totamque familiam attentius conspiceret; hinc ipsi Basolo prima tanti viri notitia, & cur eo de rebus spiritualibus in domo paterna differente, tanto desiderio flagrarit visendi tumulum Sancti Remigij. Breui enim post relicta patriâ iter arripuit, vt dixi, & Angelo comite, vsque ad Righetium, patentisque Remorum campos peruenit.

Vrbem ingressus Basolus, animi sui propositum pandit Archiepiscopo, rogâque vt sibi secretiùs conuersandi opportunum concederet locum: Deo prouidente factum est, vt ad illud mitteretur, in quod veniendo diuerterat cœnobium, duodenâ congregatione Monachorum: illic igitur consilio, & auctoritate dilecti Præfulis Ægidij perueniens, comperto

comperto à fratribus desiderio, mox in societatem suscipitur, ac cui-
dam Monacho, Komarchio nomine, ab eiusdem loci venerabili Ab-
bate sacris literis traditur imbuendus, qui tyrocinium ingressus, præ-
lustrante Dei gratiâ, sic breui emicuit, vt non solum coætaneos, sed
majoris ætatis contubernales sapientiâ facilè superaret. Exactis qui-
bûsdam annis in communi fratrum exercitio, cum iam perfectè Vir
Dei instructus & elimatus fuisset, vitæ strictioris auidus quasi ad sin-
gulare certamen contra Diabolum pugnaturus in nemorosi Montis ca-
cumine, Abbatis permissu, locum sibi rursus deligit, vt liberiùs cœlesti
vacaret contemplationi, vbi cellulâ cum oratorio constructâ, per qua-
draginta annos tot ieiunijs ac laboribus pro Christo susceptis carnem
attriuit, vt solus ille sciat, qui Beatis futurus est indeficiens præmium
in cœlis.

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 575.

Cùm autem fama sanctitatis eius longè, latèque percrebuiisset, confluit ad eum populorum ingens multitudo, consilia salutis quærens ab eo, quem inter vepres, & dumeta inaudito viuendi genere promi-
cantem mirabatur: eo rudiores ad virtutem excolente, nouis deinceps signis nomen eius per viciniam magis ac magis cœpit clarescere. Nam cum in Montis fastigio, vbi cellulam erexerat, aquæ penuriâ laboraret, quadam die nisus est è terræ visceribus venam ad suos vsus deducere: diu sarculo effossâ terrâ, cum nihil inde emanaret, ad preces eius fons confestim erupit, cui, ad viri Dei obsequium, sic è vertice Montis profluente, ad ima enim de superioribus delabitur, nomen inditum est *Legit Ossa*, quasi ex officio medicaminis haurientium, depulsâ infirmitate, Ossa seu vires redintegraret; fons hic sub Sancti sepulchro quondam exiliens, nunc quodam de vasculo per Ecclesiæ fundamenta prorumpit, hauitu dulcis, & ad potandum saluberrimus.

*De Cellioliis
ab aliorum
cœtu secretis
Sozomenus
lib. 6. c. 31.
vbi ait, Has
Cellulas
incolunthi
qui ad id
quod in
monastica
disciplina
summum est
peruene-
runt, Vide
ea qua habet
Concil. Ve-
neticum de
Monachis
ad solitarias
cellulas dis-
cedentibus
an. 465.*

In eminentiori montis vertice ad Aquilonem (vbi nunc Crux erecta est) inter condensâ siluarum fruteta frequentius vota Deo soluere consueuerat, lectoriolo sculptoriæ artis palmo à terra prominenti voluminibus superposito, vt eò puriùs, quò secretiùs, siue sedens, siue in terra iacens psalmodiæ, aut lectioni incumberet. Lectoriolum hoc seu mensula inter Ecclesiæ pignora reuerenter vsque hodie conseruatur. Manuum quoque labori haud parcens fructiferis arboribus plantaria conseruit, hortumque pomorum, vt sic alternis exercitij vicibus per-
uigil aduersus hostem excubaret. Vnde statim omnibus qui de eo quicquam audierant, maximè verò nobilibus cœpit esse admirationi: nam quidam præpotens, Attila nomine, cum in contiguam cellulæ filuam venatum iuisset. Aper quem auidiùs insequeretur, ascenso montis culmine, ad pedes Sancti prouolutus præsidium exposcebat, ille fortis eius compatiens, persecutores illico sic sistit, vt & feram viderent oculis sibi proximam, & tamen non possent contingere. Attila Dei virtute cognitâ, non tantum quæ circa locum sui iuris erant, sed & villam

*Idetiampate-
ret ex Ne-
crologio ter-
tio nonas
Novembr.
quo Attila
anniuersa-
rium cele-
bratur.*

Septem-

ÆGIDIUS Septemfalices nuncupatam, & alia prædia Sancto viro contulit, quibus etiamnum gaudent Abbates, potiùsque, imo nobilior sunt dosis pars Monasterij.

Obiisse legitur apud Frod. 6. Cal. Decemb. & in Martyrol. Remens. an. 592. ut scribit Albericus. verius 690.

Post multa pietatis insignia, S. Basolus suæ resolutionis diem sentiens imminere; Nepotem suum Balsennum ex Aquitania accersit, indicatque sibi reuelatum esse quòd post obitum in eodem loco futurus esset ei successor, qui salutaribus eius monitis obtemperans, cum eo in timore Domini conuersatus est, donec Deo præmium tot laboribus decernente, idem Basolus per quadraginta annos Deo probatus, & excultus, depositâ carnis farcinâ, cœlum ingreditur beatis Angelorum choris sociandus 6. Kalend. Septemb. Balsennus verò in eadem cella, ut vir Dei prædixerat, vsque ad exitum suum Beati Patris vestigia secutus perseuerauit.

Haecenus auctor MS codicis ex veteribus schedis: quæ postea de suo addidit, luce, & supplemento indigent.

Frodoard. in Chronic. ad an. 937.

Beato igitur Basolo ad Superos translato, monachi de sepeliendo eius corpore anxius cogitant; Sed vbi, in eorum Ecclesia? an supra montem, non satis compertum, Lemouicinæ Urbis MS. fert sepultum in veteri Monasterio, ac postmodum translatum vbi poenitentiam suam expleuerat, Remense idem videtur innuere, refertque sarcophagum ab Hincmaro ex veteri Ecclesia sublatum, ut in noua collocaretur, quam ipse dedicauit sub titulo & inuocatione Sancti Martini. Non defunt tamen qui asserant S. Basoli corpus sepultum primitus fuisse supra montem, cum locus Sepulchri adhuc videatur in nauis præsentis Ecclesiæ, quibus ad stipulatur Frodoardus ipse, de fonte precibus eius à Deo obtento, sic differens. *Orante illo, Dominus ei montis in vertice aquam produxit è silice, qua sub Sancti Sepulchro fertur exilire, ac per Ecclesiæ fundamenta, quasi de vasculo sese perfundere.* Ex his inferre licet sepulchrum Sancti olim fuisse vbi nunc visitur, cum fons sub eo dicatur emanare.

Auctor citati MS est pariter eiusdem opinionis.

Quicquid sit, vetere Monasterio Anachoritarum vetustate labente, Beatus Niuardus Rem. Archiep. aliud restruxit, rebúsque suis ditauit ex eòdom auctore, *Domnus Niuardus omnem rem suam, pro animæ suæ remedio, ad loca sanctorum per instrumenta contulit, scil. ad Monasterium Altum villare, nec non ad Viriziacum, vbi Domnus Basolus quiescit in corpore: quæ Monasteria Domnus Niuo suo construxerat, aut restruxerat opere.* Patet igitur Viriziacum cœnobium vel de nouo constructum, vel saltem restructum à Niuardo, cui & Ecclesiam Beatæ Mariæ eiusdem villæ, cum locello, qui Waffiacus dicitur, contulit, sed & Solitarijs pridem expulsis, Benedictinos ab eòdem substitutos puto, qui Beati Columbani statuta seruarent, quos & insigni priuilegio sub Perrone Abbate donauit ex Frodoardo, cuius hæc verba sunt. *Dedit quoque sub iure priuilegij, ad Monasterium S. Basoli Ecclesiam in Viriziaco, in honore Sanctæ Mariæ constructam, cum omnibus ad ipsam pertinentibus, simulque*

Lib. 2. c. 10.

Lib. 2. c. 7.

simulque locellum, qui Waffiacus dicitur, immunitatem quoque ipsis Monachis sub Perrone Abbate ibidem Deo seruientibus instituit, ut nullus Ecclesiasticorum iudicium eos indebitè in aliquo inquietare præsumeret, sed eis quieto ordine sub Sancta Regula viuere, ac Deo seruire liceret. Ob id putant Vincentius Bellouacensis, Chopinus, & alij quidam prædictum Viriziacense cœnobium immune esse à iurisdictione Ordinarij. Quas postmodum idem subierit vices, & quo tempore, exactis Monachis, Clerici in eorum locum subrogati fuerint, quarto libro dicemus.

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 576.

Chopin. l. I.
de iure Mo-
nach. sub fi-
nem.

De Campania Remensi, & quis antiquitus ei præfuerit, de nominibus quoque populis Gallia Belgica recens impositis, quibus prouincia Remensis præsertim coalescit.

CAPUT XXIII.

Campaniæ Remensis nomen apud Gregorium Turonensem, & MSS codices sæpius repetitum, monet me, vt originem eius breuiter explicem, statumque Prouinciæ nostræ Ecclesiasticæ, cui, vt & præcipuis eius partibus, seu pagis, noua paulatim indita sunt nomina, de quibus hîc quoque paucis agendum est.

Et vt à Campania ordiar, hanc sub Clodouei I. Filijs, ita dici cœptam satis apertè indicat Gregorius Tur. lib. 3. cap. 15. de Attalo differens, qui Campaniæ iter arripuit versùs Remos, quò Barbari cuiusdam minas declinaret: ab hinc enim Belgicam secundam ferè totam, quæ Austriaci regni potior pars fuit, Campaniæ nomenclaturam induisse certum est, cùm de Belgis, & Gallia Belgica apud prædictum auctorem altum sit silentium, quamuis Sidonij Apollinaris ætate protensi à Treuiris Remos vsque, vel Catalaunum campi, vetus nomen adhuc retineret, vt ipsè ostendit de Auito Aruernensi Equitum Peditumque Magistro loquens his verbis.

*Francus Germanum primum, Belgamque secundum
Sternebat, Rhenumque ferox Alemanne bibebas &c.*

Et Ausonius Gratiani Pædagogus in Mosella,
*Et tandem primis Belgarum conspicio oris,
Niuomagum, diui castra incluta Constantini.*

At quadripertitò diuisâ Francorum Monarchiâ, tota hæc regio, quæ excurrit, à Remorum montibus Rigitio nemore adumbratis ad Treuiros, Campania dicta est, à longis, latisque, & patentibus Campis, vt plerique arbitrantur, vel vt, hoc nomine, à Montosis & Siluestribus plagis sibi vicinis aptiùs distingueretur. Sed cur ipsi Campaniæ Remensis nomen indi-

Sidonius in
Panegy. A-
uiti, item &
de Attila
aduentu in
Campaniam
Gallicam. Et
iam terrificis
diffuderat
Attila tur-
mis, in Cam-
pos se Belga-
nos.

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 576.

tum? censerem id factum ob Urbis prærogatiuam quæ totius regionis caput fuit, nisi in Appendice ad Greg. Turon. Campania Tullensis, & Arciensis pariter legeretur: quare haud ineptè quis opinari posset, Campaniam quandòque Tullensem vocari, aliquando Catalaunensem, & Arciensem, sæpius verò Remensem, ab urbibus quas suo ambitu coërcet & complectitur, vt Oceanus, alicubi Normannicus, alibi Britannicus, vel Anglicus dicitur à Normannia, Anglia, vel Britannia prout harum regionum littora lambit.

Campania verò sic protensa, quadruplo major erat eâ Præfecturâ, quæ nunc Campaniæ nomine audit sub vltimis Regibus, imò potiorrem fuisse partem Austriacæ ditionis, magnâque ei attributas fuisse Regiones patet ex conspiratione Rauchinci Ducis, Vrsionis, & Bertefredi apud Greg. Tur. lib. 9. c. 9. Cùm enim interficiendi Childeberti Regis, regniq̄ue eius inuadendi consilium inijsset, tota Austrasia, (quæ tribus alijs regnis Parisiensi, Sueffionico, & Burgundico latior fuit) sic diuidenda erat, vt Campaniæ regnum Theodeberto majori natu Childeberti filio, Theodorico minori reliquum paterni regni cederet. Ex quo videre est quàm lata & spatiosa Campania esset, quæ nè tota quidem (pars enim eius Burgundiæ attribuebatur) regni Austriaci, tanti, ac tam longè latèque citra & trans Rhenum jacentis dimidium haberi potuit, nam flumen Alba, Campaniam Austriacam à Burgundica diuidebat, cuius ad ripas positum erat Tricassium, Burgundiæ pariter ditionis.

Austriacæ Campaniæ, in qua Remi, Dux fuit Wintrio, hoc est Prouinciæ Rector, Beatæ Chlodosindis Pater sub Childeberto, Lupus quoque eodem titulo fulget, cum quo Ægidius Rem. Archiepiscopus graues exercuit inimicitias, eumque tam acriter infecutus est, vt apud Laudunum Clauatum, Urbem Campaniensis Ducatus, vxorem depone, & ex Campania in Burgundiam profugere coactus fuerit: huic Filius fuit Joannes nomine, Dux pariter vocatus à Frodoardo lib. 2. cap. 4. Post hos Waimeres Dux Campaniensis legitur sub Theodorico Clodouei 2. Filio. Drogo deinde Pippini ex Pleâtrude vxore Filius, qui Austrudem Waratonis Majoris domus Regiæ Filiam duxit vxorem.

Jacob. Chiffletius libro, cui titulus est Childebrandus ad laruas amandatus fol. 7. negat Drogonem Campaniæ Remensis Ducem extitisse, sed Campaniæ Brabanticæ, quod probat ex donatione villæ de Ham in pago Campaniæ facta per Pippinum, Monasterio S. Trudonis in Hasbania, villa autem de Ham reperitur in Brabantia quæ Dominij (inquit) erat Pippini: At villæ huius nominis non desunt in Campania Remensi, è quibus vna est admodum vetus Prioratu celebris prope Carolopolim. Nec iuuat quod ex Fredegario (rectius ex Appendicis Auctore ad Gregorium) Ducatum à Pippino Drogoni collatum non Campaniensem vocari, ait, sed Campanensem, quod magis ad

ad Campiniam accedit, cùm alterius appendicis auctor, ad calcem pariter Gregorij editus, Odonem Campanensem Comitem pariter vocet, qui Campiniæ Brabanticæ Dominus esse non potuit; Deinde quis dicat Pippinum qui latè dominabatur in Austrasia, pro vsufructuario prædio regionem rubis, ac vepribus tunc obsitam & obductam (vt Ghiffletius vltro fatetur) Filio attribuisse, cùm Grimoaldus natus minor Filius ab eo Neustrasijs, ac Burgundionibus, qui tunc communi ambo Francorum nomine appellabantur, præpositus fuerit. Adde Wandelinum Belgam lib. de Natali solo legum Salicarum fol. 82. docere hanc Brabantiæ partem, Taxandriam primùm vocatam à Marcelino, Campiniam dictam non fuisse ante annum 1200. Drogo igitur Campaniæ Gallicæ seu Remensis Dux fuit, quem Grimoaldus Frater eius excepit; post hunc alij non leguntur, quod sub Carolo-vingis Prouinciæ aliter administratæ sint, Remensis præsertim, quæ diuisa per Comitatus, à Missis Dominicis lustrabatur ex Capitularibus.

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 976.

Porrò Duces apud Francos dicebantur Prouinciarum, exercituúmque ex his contraëtorum Rectores, qui Comitibus præerant, hoc est, vrbium Præfectis, atque Judicibus, Comites vni tantùm Ciuitati, vt quondam Remis B. Arnulfus, Duces pluribus, & vtrique erant ciuili, ac militari iurisdictione, & potestate spectabiles.

Ex dictis igitur patet Belgij vocabulum, ex quo Campaniæ nomen vsurpari cœpit, aliquatenus exoleuisse: imò & quibusdam Belgij regionibus Prouinciæ Remensis, noua imposita fuisse nomina, quæ prior ætas non nouerat, vt Morinorum regioni, seu etiam Neruiorum Flandriæ nomen à flatibus, vel fluctibus marinis ex Meyero ad ann. 1310. Flandrensis populi meminit Audoënus in vita Sancti Eligij lib. 2. Neruiorum item Australium tractui siluæ Carbonariæ nomenclatio indita est, de qua Gregor. Turon. lib. 2. c. 8. vel Hannoniæ, à Fluuiolo eiusdem nominis qui per eam fluit. Galliæ Celticæ pars cis Sequanam ab Agendico ad Matronam Bria seu Brigeium vocatur in testamento Dagoberti, vel Brigiensis saltus apud Aimoinum. Veromanduorum, & Ambianorum regio Picardiæ nomen obtinuit, cuius etymon licet admodum recens, hætenus latet: ludicrum agnomen puto à moribus populi, vel à locutione sub finem dictionis acutiore sumptum. Hæ autem regiones quæ veterum gentium nominibus designabantur, vt etiamnum Artesij, & Bellouaci, pro arbitrio Principum, vel etiam populorum noua hæc induerunt nomina, quæ curiosius hîc discutere operæ pretium non est.

Sufficit quòd Ecclesiastica Rem. Prouincia, varijs Diocæsisibus constet, quæ hos populos inuoluit sub diuersis principibus degentes: Alij enim, Galliâ in Tetrarchiam diuisâ, Austrasijs parebant, vt Remi Catalaun. Laudun. in Campania siti; alij Sueffionum Regulis, vt Turnacenses, Nouiom. quidam Parisiacis, vt Bellouaci, & Ambiani, hi

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 576.

partitâ demum Galliâ in duos Orbes, Neustrasijs semper paruerunt, quòd ab his penderet Dentelini ducatus inter Sequanam, Ifaram, & Oceanum. Cùm ergo multarum ditionum esset Remensis Archiepiscopatus, mirum non est quòd sub Remigij Successoribus, pauca admodum celebrata sint Concilia, cùm hæc Principum nutu cogi deberent: si leges Ecclesiasticæ siluerint inter tot regnorum motus & vicissitudines, sensumque coniderit disciplina Ecclesiastica, si denique neglectis plerumque Cleri, & populi suffragijs, ab aula Regis Præsules assumerentur, vt quidam auctores indicant, videbimurque postea; nunc Ægidij gesta paulisper intermissa prosequamur.

*****

*Ægidius ob susceptas ad Chilpericum Legationes male audit, ac velut
leæ Majestatis reus exautoratur.*

C A P U T XXV.

Gregor. Turon. lib. 5. c. 1. & lib. 4. cap. 46. Aimoin. lib. 3. cap. 14.

Sigiberto Rege apud Victoriacum villam extincto (vicus est in pago Atrebatensi altero lapide à Duaco) Brunichildis Regina cum filijs Parisijs residebat, metu, & dolore oppressa: eâ quæ ageret nesciente, Gundeboldus Dux adprehensum Childebertum filium paruulum furtim abstulit, Regemque, collectis Primoribus, instituit. Vbinam? filet Gregorius, Aimoinus verò dicit metis coronatum. Anno primo regni eius Chilpericus Rex Parisios veniens Brunichildem apud Rotomagum exulare iussit, filias Meldis teneri. Haud multò post Meroueus Chilperici filius præfatam Reginam Patru conjugem, illicitè sibi coniungens, Patri negotium faceffit: subinde collecti de Campania Proceres Sueffiones urbem aggrediuntur, Sigiberti Regis sui mortem vlturi, at Chilperico præualente ad propria redeunt. Idem Rex Meroueam aggressus in Campaniam Remensem fugere, ac latitare compulit, vbi Fredegundis dolo interemptus est. Erant qui Ægidium Præsulem huius necis conscium, & auctorem arbitrabantur, quòd pridem Reginæ carus, & addictus esset. Inde enim mali labes, ac subsequentiū obsequiorum exitialis origo, breuiter hîc à nobis exponenda.

581.

Childeberto post Patris necem impubere relicto, Ægidius inter Optimates præcipuus ac velut regni Administer, maximum se operæ pretium facturum credidit, si hunc cum Childerico, quod fines Austrasiæ regnum eius attingerent, susceptâ legatione conjungeret, scdusque inter hos iniretur aduersus Gunthramnum paternarum urbium detentorem: tunc enim in more positum fuisse apud Francos, vt Regij pueri adhuc pupilli sub Optimatum tutela essent, penes quos auctoritas esset, (etiam ijs, ac Reginâ nescientibus) pacem, vel bellum

lum pro libito decernendi, tradit doctiff. Valesius tomo 1. fol. 308. ÆGIDIUS
XX. ARCH.
11. 584.

Aliquantò post rumore perlato quod Chilperico natus esset filius, Ægidius iterum legationis Princeps, fœdus aduersus Gunthramnum percussum Sacramentis arctius firmandum incautè suggestit, quod Massiliæ partem hic indebitè retineret, quod Perfugis (Lupo Campaniensi imprimis) Burgundia portus esset, ac subsidium, addebât velut à Chilperico acceptum (sed falsò vt multi putant) prædictum Regem necis Sigiberti participem fuisse, vnde Legati ultionem debitam velocius inferri postulabant.

Ob has legationes, ac bellorum tumultus, incendia, cædes, rapinas quæ inde secuta sunt, populorum odia vehementer in se concitavit, maximamque pro obsequijs malè impensis inuidiam subinde consecutus est, post Chilperici præsertim obitum, quem intimè demereri studuerat: morte siquidem ipsius, mutatâ rerum facie, Gunthramnus Childeberti animum lenire, ac omni quo potuit officio deuincire cupiens, missis ad eum Legatis, petit vt ad se citius veniat ad colloquium, vbi hunc, quòd omni prole careret, suæ Monarchiæ declarat hæredem, traditâ ei hastâ regalis potestatis loco; tum summotis Arbitris, obtestatur per Deum nè cui arcana sua proderet, fidos deligeret Consiliarios, nec Ægidij Remensis, velut proditoris, consilij amplius vteretur, aut lateri suo admoueret: altius siquidem Gunthramni animum penetrauerat Ægidij sollicitudo, quò Chilpericum ad sibi bellum inferendum impulisset.

Horum memor Childebertus, quæ à Patruo inculcata fuerant, facile sibi datas in Ægidium suspiciones deinceps excepit. Nam cum Rauchincus dux, Vrsio, Bertefredus, alijque Optimates interficiendi Childeberti, regni que eius inter se diuidendi consilium inijsent, ita vt regnum Campaniæ Theodeberto majori natu Childeberti filio, Theodorico minori reliquum regni paterni cederet, in summum discrimen regia domus adduci videbatur, si Coniurati facinus compleuissent.

Verùm Gunthramnus Rex de tota re certior factus, clam ad Childebertum nuntios mittit, qui occultas insidias patefaciant: Rauchincus illicò accersitur de objecto crimine responsurus, cùmque vix habito sermone cum Rege securus, vt sibi videbatur, abiret, nefandi sceleris pœnas exsoluit: vxor eius quæ tunc gemmis & auro culta Basilicam SS. Crispini & Crispiniani Sueffionis sepulchro ac Reliquijs insignem petebat, auditâ viri nece, per alium vicum gradum retorfit, & in Basilicam Sancti Medardi confugit, vt se Beati Confessoris præsidio tueretur. De fœderatis deinde pœna sumpta est, quæ Proceribus regni cognatione, amicitia, vel criminis societate cum eis conjunctis, tantum iniecit metum, vt multi relictâ domo, & Austriâ in alias regiones profugerint. Ægidius Remorum Episcopus Vrsioni,

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 587.

& Bertefredo amicissimus fuerat, ambósque ante sexennium ad Lupumá Ducatu Campanensum, domóque expellendum, vt rara est inter Rectores Prouinciarum & Episcopos concordia, impulisse ferebatur, nec dubitabant plerique quin cum eis scelerata quoque confilia miscuisset. Igitur ad Regem delatus, confestim euocatur, tanquam suspectus, ad dicendam causam, purgandumque facinus, & quoniam cogitati forsan sceleris sibi conscius venire non audebat, in Basilicam Sancti Remigij fides ei nomine Regis data inuiolatum fore si venisset, hunc enim conjurationis participem fuisse Sunegifilus post triennium tortus indicauit; venit itaque, Childebertumque adijt multis muneribus sibi iratum placaturus, adeo vt qui tantummodo suspectus antea erat, precando veniam, reum se esse ostenderet, hác nihilominus auro, & precibus obtentá, susceptus à Rege in pace dimittitur, Lupo quoque Campaniæ Duci, qui eius impulsu à Ducatu dejectus fuerat, reconciliatur, cum magno Gunthramni mœrore dudum Ægidio infensi.

590.

Hunc hominē à Fredegunde Regina missum fuisse ad perueniendum Childebertum scribit Frod. de eo Gregor. lib. 10. c. 19.

Omnis de eo Præsule suspicio, si quæ esset, sopita videbatur Regis indulgentiâ, nisi hanc paulò post noua in Childebertum oborta conspiratio refricasset, quæ Ægidio nihil aduersi cogitanti funesta fuit, Sunegifilus quidam (hunc Comitem stabuli aliqui volunt) qui è Rauchinci conspiratione fortuito euaserat, in deteriorem impedit, pro qua comprehensus tormentis addicitur, tandiúque virgis lorisque cæsus est, vt vi pœnæ coactus (computrescebant enim vulnera cum primum decurrente pure claudi cœpissent) & se in Regem coniurasse, & Ægidium Remorum Episcopum vnâ cum Rauchinco, Vrsione, & Bertefredo interimendi Regis Childeberti consilium iniisse declarauerit.

Statim mittuntur Remos qui Ægidium Episcopum comprehendant, & Dinodurum Mediomatricorum adducant, quo custodiæ mandato, Rex ad causam cognoscendam iubet Episcopos initio Octobris Verodunum conuenire. At increpitus ab Episcopis quod antistitem inauditum ignominiosè rapi, & in custodiam trudi iussisset, ei Remos redire permittit, eâ lege, vt omnes, medio mense Nouembri, Veroduni adessent Ægidium audituri.

Cum venissent Verodunum, & inde Mediomatricos, ibi pariter Ægidius die constitutâ adfuit causam dicturus, Rex hunc inimicum sibi, regni que proditorem dicentis inquisitionem criminum Ennodio Duci Turonum mandat, qui sic Ægidium affatur. *Dic mihi Episcope, cur occultè desiscens à Rege, cuius in urbe Episcopatus honore fruebaris, amicitiam cum Rege Chilperico iunxisti, qui semper Domino nostro Regi fuit inimicus, qui Patrem eius interemit, Matrem in exilium misit, pupillique regnum inuasit: cur in agris urbium, quas Chilpericus iusto Regi per iniuriam ereptas, armis occupauerat, tu ab eo possessionum fiscalium pradia accepisti?*

Ref-

Respondit Ægidius amicitiam sibi cum Chilperico fuisse, quam inficiari non possit, nec velit, se tamen Regi Childeberto fidem sinceram semper exhibuisse, & villas, quas Ennodius diceret, ab eodem accepisse, protulitque falsas donationis literas, quas se dedisse Rex, iisque subscripsisse Otto Referendarius negarunt. Sic Episcopus falsi conuictus est. Postea proferuntur Epistolæ Ægidij ad Chilpericum conuicijs, & probris in Brunichildem plenæ, & Chilperici ad Ægidium scribentis. *Nisi radice excisâ, culmum, qui nascisset, arere non posse*, quibus verbis Rex apertè significabat Brunichildem tolli oportere, vt Filius eius faciliùs opprimeretur.

Negauit Episcopus, has se Epistolas, vel suo nomine ad Chilpericum misisse, vel ab eo accepisse, sed puer familiaris eius adfuit, qui eas literas notarum titulis per tomos chartaceos comprehensas tenebat: quare nemo ex Episcopis, qui iudices confederant dubitauit ab Ægidio alias missas, alias acceptas esse: prolatae sunt deinde pactiones quibus Childebertus, ac Chilpericus Gunthramnum eijcere, & regnum eius inter sese diuidere constituerant: negauit Rex has, se consentiente, ab Ægidio legato suo factas esse, acriterque in eum inuectus est: hoc Episcopus, quanquam cuperet, inficiari non potuit, è scrinijs enim thesauri Chilperici extractæ, in manus Childeberti venerant, interempto Chilperico.

Post diuturnam his de rebus altercationem, adfuit Epiphanius Abbas Basilicæ Sancti Remigij, affirmauitque Ægidium pecuniâ à Chilperico esse in legatione corruptum, atque vt fidus ipsi esset, duo millia aureorum, multaque alia pretiosa dona accepisse. Adstiteret etiam qui cum Ægidio ad Chilpericum anno antequam interficeretur Legati fuerant missi, & dixere eum cum Rege, summotis arbitris, esse collocutum: inficiente Ægidio, arcanorum eius particeps Epiphanius indicat à quo, & in quem locum aurei essent allati, & quemadmodum de excidio regni Gunthramni conuenissent.

His auditis Sacerdotes attoniti, ac vicem Antistitis dolentes, quem tot malorum participem fuisse constaret, petunt à Rege vt antequam sententiam ferrent, quò diligentius causa cognosceretur, triduum ipsis concederet, vt sui purgandi reus spatium nancisceretur, die tertiâ illucescente, conueniunt in Ecclesiam S. Stephani, vt priùs fecerant Episcopi, & Ægidium causam dicere, ac objecta refellere, si posset, jubent.

At ille non minùs conscientiam, quàm tot virorum testimonijs conuictus, & perturbatus ait. *Quid differis reum vestrâ sententiâ damnare? propter crimen Maiestatis dignum morte me esse fateor, qui Reipub. Regis, marisque eius commodis semper sum aduersarius, quo impulsore multa bella gesta, multa commissa praelia.* Tum Episcopi ingemiscetes consacerdotis opprobrio, atque dedecori impetrauerunt à Rege vt vitam misero daret: lectisque Canonum sanctionibus, eum ab ordine Sacerdotali

ÆGIDIUS
XX. ARCH.
An. 590.

Sacerdotali summouerunt, qui statim Argentoracum in exilium ductus est: Epiphano S. Remigij Abbati, qui prædictorum conscius fuerat dignitas ablata, multa quoque auri, argentique in huius Episcopi regeſto pondera reperta, exceptis rebus ad Eccleſiam pertinentibus, regalibus theſauris illata ſunt.

Talem ſui Episcopatus exitum Ægidius fortitus eſt, ex ſummi honoris fatigio miſerè deturbatus, amicorum ope nudatus, ac diuitijs, & ex Regis Conſiliario exul factus, legationum ſuarum pœnas luens; ad cumulum ſuæ miſeriæ illud etiam acceſſit, quòd Lupi Campanienſis, ſibi dudum inſenſi, filium viuus ſucceſſorem in ſede Remenſi habuerit: fœlix ſi proprij officij memor, Regum negotijs tam auidè ſe non implicuiſſet. Egregius cæteroquin Pontifex, ac de Eccleſia bene meritus, quam villis, mancipijs, ac nemoribus pretio comparatis, ditauit, obtento à Childeberto Rege immunitatis priuilegio, qui & Villarem in Voſago prope fluuium Saroam, tam ipſi, quàm Eccleſiæ Remenſi, inſtrumentis adhuc manentibus Frodoardi tempore, inuenitur tradiſſe.

Romulfus XXI. Archiepiſcopus, Remenſem Eccleſiam bonorum ſuorum facit hæredem.

CAPUT XXVI.

ÆGidio igitur Patrum Concilij Metenſis ſententiâ exautorato, Romulfus ei in Archiepiſcopatu ſufficitur, vir illuſtris proſapia, Lupi Galli inferioris Aquitaniæ, vt quidam ſcribunt, & Campaniæ Ducis, hoc eſt Reſtoris, filius, qui Sigiberto Regi fideliter adhæſerat: habuit hic præter Romulfum Palatij Comitẽ, Ioannem ſibi in Ducatu ſucceſſorem, ac filiam quæ Godegiſilo nupſit, copiarum in conſpiratores Vrfionem, & Bertefredum ſtrenuiſſimo Ductori. Sic Lupi familia inter clariores tam præſecturis, quàm opibus, & auctoritate fulſit: de Lupo Campanienſi, cuius pluribus in locis Gregorius Turon. meminit, præclare Venantius Fortunatus lib. 7. carm. 9. ſic cecinit.

*Greg. Tur.
lib. 9. c. 12.*

*Antiqui proceres, & nomina celſa priorum,
Cedant cuncta Lupi munere victa Ducis &c.*

Facili hunc aditu fuiſſe idem auctor ait, vultu ſereno, grauẽ, tranquillum, altitudine, & vigore ingenij præſtantem, facundum, pro Reip. ſecuritatẽ ac quiete ſpontè laborantem, vt pace, ita bello optimum extitiſſe, Saxones, ac Danos acie viciffe, ac Sigibertum principem palam dicere ſolitum, eum virum decus ſuum eſſe.

Palatij

Palatij Comitum munere filius eius Romulfusungebatur, cum factus presbyter, ac ex presbytero lectus Remensis Archiepiscopus anno 590. tradit Demochares Pallium à Gregorio I. missum per Constantium Mediolanensem Archiepiscopum suscepisse, approbatâ causâ depositionis Ægidij, at in Chronologia nobiscum non sentit. De hoc Antistite (si legata excipias) pauca admodum restant quæ referri possunt, unde crediderim eum prouectâ iam ætate ad Pontificatum peruenisse.

ROMULFVS
XXI. ARCH.
An. 590.

Refert Frodoardus Lupum Romulfi patrem maximis excelluisse patrimonijs, eaque filijs reliquisse æqualiter inter se diuidenda; quæ Romulfo forte obtigerunt erant extra Ligerim; & in pago Pictauiensi, quorum pro maiori parte testamenti paginâ Remensem Ecclesiam fecit hæredem: quædam Fratribus ac Nepotibus dimittens, & quædam Matriculæ Sancti Martialis deputauit, ac Basilicæ Sancti Remigij, villam verò Lautiniacum super fluuium Caltajonem contulit Monasterio Puellarum Remis in honore Sancti Petri constructo, quam villam dato pretio se memorat comparasse.

594

Alijs quoque Ecclesijs, tam Remensis, quàm Sueffionici, vel Turonici Episcopijs alia contulit donaria, sed & familiæ suæ partem maximam ingenuitate donauit. Prædicti testamenti Archetypum in Archiuo Remensis Ecclesiæ olim suo tempore conseruatum fuisse refert idem Auctor, cum Childeberti Regis præcepto. Rogatus enim inclytus Rex à præfato Præfule per Sonnatium Diaconum virum venerabilem, suo diplomate supremam illius voluntatem libenter confirmauit, sanxitque nè vsquam terras, mancipia, villas, quæ ad loca Sancta delegauerat, ab hæredibus retineri, vel vsurpari possent, sed ea sacerdotes quouis tempore vindicandi liberam haberent potestatem: quasdam etiam villas in territorio Metensi sitas, quarum caput est Ortuallis, vel Oriuallis, quas domnus Ægidius à Vincentio quodam coënerat, cum Rege Childeberto commutauit pro alijs villis in pago Remensi, id est Marciliana, & Arbidogilo, gallicè *Margilly*, *Ardeuil*; Oratorium denique, in honore Sancti Germani, construxit in atrio Sancti Remigij.

Romulfus post sex circiter, aut septem annos regiminis hominem exiit: ubi verò tumulatus sit æque ignoratur, ac annus suæ depositionis; quidam fat probabiliter putant sub Childeberto Austrasorum Rege eum fato functum, quod hic testamentum eius scripto approbarit; at quid vetat Childeberto, post concessum priuilegium, Romulfum superfuisse. Albericus qui Sonnatium Romulfo Remis successisse dicit anno 624. nouam inducit opinionem, quæ facile conuelli potest, cum euident sit citius Sonnatium electum fuisse, vel ex ipso Frodoardo, qui villarum commutationem hunc, cum Brünichilde, fecisse asserit; hæc autem è viuis erepta est anno 613. ex quo inferatur maturius insulas Remenses induisse Sonnatium.

596.

Gg

Childe-

ROMYLFVS
XXI ARCH.
An. 596.

Childebertus quoque Rex obiit ætatis anno 25. regni 22. cuius laudes graphicè referuntur à B. Gregorio 1. Epist. 5. & 7. Erat enim egregiæ indolis, strenuus, sapiens, & qui res Galliarum paululum inclinatæ, in pristinum, ac florentiorem statum reducere poterat si diu vixisset, vt de eo Gunthramnus apud Gregor. Turonensem lib. 8. cap. 4. Francici Auctores obitum eius; & certissimè, remittunt ad annum Christi 596. quamuis Baronius hunc biennio ante Gunthramnum obiisse ~~hinc~~ dicat, cum Burgundiam, regnum Gunthramni patruï, testamento eius adeptus sit; & aliquot annis tenuerit, vt Fredegarius docet. Ditiones eius inter Filios partitæ sunt; Theodeberto Austrasia obtigit, Burgundia Theodorico sub Auiæ tutela Brunichildis, quæ instigante, vt Fredegundi æmula, atrox; & plusquam ciuile bellum exarsit in Chlotharium II.

De Balsenno Sancti Basoli Nepote Viriziacensem cellam post eum incense, an à Balsenno Martyre distingui debeat.

CAPUT XXVII.

*Balsennium
hunc vocat
Coluenerius,
& apud
Frod. ab eo
editum sic
scribitur.*

Austrasiam regente Childeberto, Balsennus, quem è Lemouico Beatum Basolum accersisse dixi cap. 16. vt Viriziacensem Eremum incoleret, Patruï vestigijs firmiter inhærebat, virtutum æmulator studiosissimus, cum, eo ad superos abeunte, cellulæ hæres relictus est. Quid postea gestum ab eo, & quàm arcta fuerit ipsius pœnitentia nescitur; Frodoardus præter perseuerantem eius in eremo habitationem iuxta Basoli vaticinium, cui velut obsequentem Filium in omnibus vsque ad obitum morem gessisse dicit, omnino nihil refert, nec euolutis sedulo Viriziacensis cœnobij codicibus, aliud expiscari licuit, tanta fuit nostratium in colligendis Sanctorum gestis oscitantia.

Sunt qui putant Balsennum non diu ibi perseuerasse post Basoli excessum ob Barbarorum grassationes, quibus fauere videtur eiusdem, vt creditur, Balsennij vita à Lemouico nuper vulgata, quam literis Gothicis exarata ferunt, vbi Balsennus post aliquot annos Asceticæ vitæ apud Viriziacum impensos aliò secedere compulsus dicitur, cum Vandali trajectis Rheni limitibus sese in Gallias hostiliter effuderunt, vastaruntque easdem, deprædatis, quæ circum Remos sunt Urbibus, & Castellis: tunc enim relictâ cellulâ, quò iuxta monitum Euangelicum persecutionem declinaret, Martyrij lauream, quam non quærebat, inuenit. Securus siquidem per deuia montium, & abrupta vallium pergens, incidit in Barbaros haud procul à Trevis, cumque hos relictâ Barbarie, ad meliorem vitam impensius hortaretur, exasperati
potius,

potius , quàm ipsius molliti sermonibus , ferociter hunc rapiunt , trahuntque ad vicinum monticulum , Caput ipsi amputant , quod manibus illico receptum gestans , gradiensque inter medios hostes , stupendo miraculo milliarium emensus , ad locum destinatum deposuit.

ROMVLVS
XXI. A. P. CH.
An. 596.

Addit prædictus Codex , Lemouici Regis Filiam cœcam à natiuitate , monitam fuisse diuinitus pergendi in Campaniam Arcientem , vbi Balsennij corpus in puteum à Barbaris projectum fuerat , quò nominis eius fama obliuione citius deleteretur , promissumque illi lumen protinus recepturam , cum primum ; extracto corpore , putei aquâ oculos suos ablueret , quod iuxta monitum mirabiliter contigit , & nè indulti beneficij ingrata maneret , sepulturæ honorem reuerenter Sancto exhibuisse prope Ecclesiam Sancti Petri ; At ibi diu non latuisse subdit , nam cum Herisindi Comitissæ innotuisset tanto se diuitem esse thesauro in fundo suo abscondito , è tumulo hunc pluribus adstantibus , Comite inprimis Parisiensi , leuari iussit 16. Calend. Januarij , cui Caput enixius petenti liberaliter indulgit ; quod velut immortale depositum primaria Regiæ vrbis adhuc religiosè seruat Ecclesia : Corpus verò eleganti lipsanothecâ conditum in Castellii sui sacello conseruandum curauit.

Haecenus MS codex , cui concinit historiæ Fragmentum à Nicolao Camusatino antiquitatis amantissimo haud ita pridem editum in Promptuario Tricassino , & Georg. Coluenerius in Scholijs ad Frodoard. vbi Balsennus ab eo Martyris titulo decoratur. At è prædictis relationibus Lemouicinis sumptæ conjecturæ , cogunt , vt credamus Balsennium Martyrem à Balsenno nostro (sic enim legit Sirmondus) multum differre , cum Vandali in Gallias irruptionem fecerint sub initium quinti sæculi , quo Balsennus Sancti Basoli nepos necdum lucem viderat ; nec Lemouici à Clodouei Baptismate alios præter Francorum Reges agnouerint , vnde Dominus duPeyrat in Opere , quod Regiæ Capellæ Antiquitates inscripsit , de Reliquijs Sancti Balsennij differens quæ in Prioratu de Ramery coluntur , tradit hunc S. Martini Turonensis Archiepiscopi æqualem , & coætaneum fuisse , quod cum gestis Lemouicinis aptissimè concordat , vbi Vandalorum fit mentio. Sic nè duo inconsultè confundamus , aut ipsa traditio temerè conuellatur , cum Frodoardo rem indecisam relinquimus , donec veritas ipsa clariùs innotescat.

ROMVLVVS
XXI. ARCH.

An. 597.

598.

599.

De Sancto Sindulfo Recluso, & Sacerdote.

CAPUT XXVIII.

PER id quoque tempus Remensè territorium Sindulfi secessu, & virtutibus illustratur, cuius patria, parentes, & gesta penitus latent. Quidam hunc natales ex Aquitania traxisse volunt; comitemque fuisse Beati Basoli, cum secretioris vitæ hic tactus desiderio, fugiendique mundi fallaces rosas Remos venit; putant enim Sindulfum pedem in pago qui Alfontia dicitur, fixisse haud procul à Durocorto, quem constanter incoluit, longaque sanctificauit poenitentia. Alij ex ipso pago ortum scribunt, cui eodem tempore, quo Basolus Viriziacensem Eremum petijt, reclusus hærebat, contemplationi iugiter affixus, corpus domans ieiunijs, vigilijs quoque macerans, & assiduâ lectione. Sanè cum Basolo Sindulfum coniungit Sigebertus in Chronico ad annum 567. his verbis *Basolus Abbas, & Sindulfus Presbyter, & Reclusus clarent in Francia*, ita vt æquales ambo, & cœtanei reuerâ fuisse videantur.

Secessorum vitæ genus, à Sindulfo delectum, tunc enitebat in Ecclesia, qui vulgaribus trophæis non contenti, quæ Pugiles manent cum latentes, & internæ Diaboli ab his calcantur insidiæ, sed aperto certamine, ac singulari conflictu cum eo congregari cupientes, vastos Eremitæ secessus adeunt Strenuorum lauream recepturi. Horum sæpius meminit Greg. Turon. in Historia Francica, & lib. de Vitæ Patrum, Frodoardus quoque noster de Basolo differens, & Almanus Altiuillarensis Monachus de Sindulfo, quem Anachoriticam vitam professum fuisse testatur, in qua cum multos annos diuinis rebus speculandis seriò mentem impendisset Alfontiæ latebris tectus, ad aliud vitæ genus tandem se contulit, salutis præbens pabulum villicis totius Pagi, apud quos fouit inopes, consolatus est miseros, ægrotos quoque peculiari gratiæ dono sanauit.

Ob præclara hæc caritatis officia Frodoardus, qui describendis miraculis, quæ in corporis eius translatione fulserunt, totus est, putat hunc Alfontiæ Presbyterum, hoc est Pastorem fuisse animarum, quod Deo in altari, incolisque spirituale præbuerit obsequium, Arbitror si non titulo, opere saltem, ac merito Pastorem dici posse, Presbyteri nomen id indicat, & quod post obitum in eiusdem pagi Ecclesia fuerit tumulatus.

Cum miraculis claresceret Sindulfi sanctitas, quæ frequentius fiebant in Ecclesia vbi sepultus jacuit, Hincmarus Archiepiscopus hunc è tumulto post ducentos annos extrahendum censuit, sacrisque eius Pignoribus

*Almannus
hic floruit
oitano se-
culo.*

gnoribus Altumuillarense cœnobium nobilitandum, ad quod nuper Româ fuerant aduectæ Helenæ Imperatricis Reliquiæ: Frodoardus qui ab Almanno ferè omnia hausit, quæ fatis diffusè retulit cap. 9. lib. 2. ait Mulierem cæcam, Sindulfi meritis, visum recepisse in villa quæ Spida vocatur, mutamque ac debilem sanatam, cum sacra ipsius ferentes pignora Remos aduentarent, quæ in Metropoli coram altari Beatæ Mariæ posita sunt, indeque, celebratis Missæ Sacramentis, delata ad Basilicam S. Remigij, tum ad Monasterium Anennacum, vbi, cum occurrentibus Monialibus, Claudus adueniens, priscum gressum recepit, contractaque mulier ac membris resoluta sospitati reddita. His ac similibus miraculis Serui sui sanctitatem patefacere voluit Deus, quò debitus ei honor redderetur. Perlata deinde sunt ad Monasterium Altumuillarense Sindulfi pignora, ac in ipsius Sacrario honorificè condita, estque Parochiæ pagi Tutelaris Patronus, vbi Festum eius colitur 20. Octobris: de eo Remense Martyrol. 13. *Calend. Nouemb. in territorio Remensi, villa quæ dicitur Alsoncia, Deposito Sancti Sindulfi Presbyteri & Confessoris.*

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 600.

*Sonnatus XXII. Archiepiscopus, modum ritè ministrandi
Sacerdotibus præscribit.*

CAPUT XXIX.

SEde Remensi Pastore viduatâ, Sonnatus è gremio Canonico-
rum, conspirantibus votis, ac Rege Theodeberto annitente, Pon-
tifex renunciatur anno circiter 600. eximia vir probitatis, &
prudentiæ, qui sub Romulfo Prædecessore Archidiaconi fungens offi-
cio, rebus Ecclesiæ promouendis animum applicuerat; quod majori
adhuc studio deinceps præstitit regimen adeptus, terris ac mancipijs
dato pretio coemptis, colonijs per villas Episcopij dispositis, & alijs
cum Brunichilde Regina, pro vtriusque partis opportunitate com-
mutatis. At decor domus Dei, & optimè constituta disciplina lon-
gè altiùs pectori eius infederat, quam statutis synodalibus diligen-
ter vallare statuit, omissis quidem à Frodoardo, sed operi eius appen-
dicis loco ex archiuo majoris Monasterij à Coluenerio studiosè adje-
ctis, quorum hic seriem subijcimus.

STATUTA SYNODALIA ECCLESIAE Remensis per Dominum Sonnatum.

1. **S***ine fide (teste Apostolo) impossibile est placere Deo, ideòque manda-* Habr. 11.
mus omnibus, ut exactè doctrinam fidei iuxta verbum Dei, &
G g 3 *Sancta*

SONNAT.
XXII. AR.
CHIEPISC.
An. 608.

Sancta Ecclesia Romana traditionem teneant, sequanturque, & quicumque Pastores sunt; qua ad instruendum populum & gregem pertinent, discant, & sciant, & suos ad officia virtutum excitent.

2. *Fidelibus pie Sacramenta ministrent, semperque adferant, quod ad explicandam utilitatem Sacramenti, & institutionem pertinet.*

Psal. 146.

3. *Mercedem non accipiant, sed in Deo confidant, qui dat escam pul-
lis coruorum inuocantibus eum.*

4. *Baptizaturus sit sobrius, idque honeste expleat, verba attentè
proferat, & debite de parentibus informet.*

5. *Confirmationis Sacramentum habet donum roborantis spiritus San-
cti; & uberiore gratiam prefert, ideoque non negligatur.*

6. *Remissio peccatorum; & expiatio sanguini Christi Domini nostri ni-
titur precipue, & ab eo pendet.*

Prouerb.

27.

7. *Curet Pastor ouem suam, & non negligat, ei iniungat interesse
Missæ sacrificio diebus solemnibus, & Dominicis, agnoscat eius faciem,
& si bis absit in anno, prohibeatur eidem Ecclesia ingressus, & careat
Pastorali sepulturâ, & consolatione.*

8. *Nemo tempore Quadragesimæ penitentium Confessiones audiat præ-
ter Pastorem; huius enim interest ouem recognoscere, pro qua animam
suam fœnerat Domino.*

9. *Sacro-sanctam Eucharistiam Sacerdos celebraturus se præparet, &
probet, & ut minimum bis in mense id faciat.*

10. *Feratur agrotis vase honesto, & lumine antecedente, & præcun-
te, & quicumque peregrinari volunt, illud ad viaticum suscipiant.*

11. *Et cur ad mortem damnatis reuivuit? Cum ijs maxime con-
ducat ad spem & securamen certi decessus, & præsentis agonis.*

12. *Qui ad ordines promoueri volunt, habeant beneficium ad alimo-
niam sufficiens, idque ad examinationem virorum proborum, & iura-
torum.*

Matthæi

15.

13. *Nulli tonsura detur nisi idoneo, & ad sacros ordines postea pro-
babiliter ascensuro: quid opus enim mittere panem filiorum canibus, &
spiritulia mundi amatoribus?*

Ephes. 5.

14. *In Matrimonio imago extat-Sacro-sancti coniugij inter Christum,
& Ecclesiam enati: ideoque vinculum est diuinitus firmatum, quod mul-
tum confert ad felicitatem rei familiaris, ad pacem inter partes, & ad
proles suscipiendas.*

15. *Extrema unctio deferatur laboranti, & petenti, eumque Pa-
stor in propria sapius inuisat, & pie viscet, eum ad futuram gloriam
animando, & debite præparando.*

16. *De Clericis, luceant sicut stella, & perpetua claritates in fir-
mamento Ecclesiæ, non sint ebrj, nugaces, & secularibus immixti.*

17. *Nec mulieres alloquantur, aut domi retineant, uiuant in com-
muni, & ades pauperi patentes inhabitent.*

18. *Suffragia defunctorum omnino seruari precipimus, & ne
Missarum*

Missarum solemniam, præter Fundatorum mentem alio modo conuertantur.

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 608.

19. *Sint Episcopi fideles, & assidui Verbi Dei dispensatores, in hoc enim eorum caritas dignoscitur, si gregem pascant exemplo, & verbo.*

20. *Festa absque omni opere forensi excolenda, & cum debita veneratione celebranda hæc sunt. Natiuitas Domini, Circumcisio, Epiphania, Annunciatio Beatae Mariæ, Resurrectio Domini, dies Pentecostes, Natiuitas Beati Ioannis Baptistæ, Apostolorum Petri, & Pauli, Assumptio Beatae Mariæ, eiusdem Natiuitas, Andreae Apostoli, & dies omnes Dominicales.*

21. *Ecclesia debite docentur ad alimoniam Pastoris, & Cleri, ut securius inuigilent super gregem, & de eius salute sint anxij, & solliciti.*

Notat Georg. Coluenerius quod etsi in his Statutis, quibus de officio Pastorum, de modo Sacramenta ritè administrandi, ac festorum celebratione agitur, quædam sint quæ tantam non videntur redolere antiquitatem, vt quòd titulum Pastoris tribuat Parochis; qui Sonnatij ætate, & multò post Presbyteri tantum aut Sacerdotes appellabantur, quod item festum Natiuitatis B. Mariæ inter festa absque forensi opere excolenda reponat, cum Fulbertus qui vixit anno 1017; id primùm celebrasse dicatur, reiicienda tamen non esse, eò quòd fieri facillè potuerit, vt loco Presbyteri à recentiori aliquo positum sit nomen Pastoris, & Festum illud ab aliquo adiectum: scribit tamen S. Hildephonfus (qui eadem ætate vixit cum Sonnatio) in libro de virginitate & parturitione Beatae Mariæ, Natiuitatem eius ex auctoritate totius Ecclesiæ celebrari, & venerari: quòd verò spectat ad nomen Pastoris, etiam Sonnatij tempore vsurpatum fuisse in Ecclesia probat can. 4. Concilij Remensis de quo postea. Per id temptus Beati Memmij Catalaunorum Apostoli tumulus miraculis inclaruit, è quibus illud memoratur in Annalibus, quòd cum nimio æstu, & feruore Solis, exsiccatis vndique fontibus, aquæ penuriâ vicini laborarent; terra quæ tumulum ambit, visa est ex sese instar putei maximo hiatus patefieri, è cuius fundo vena aquæ tanta vbertate scaturiuit, vt breui puteus, quadraginta licet pedum altitudinis, exundauerit; quò loci Incolæ cognoscerent à Beato Memmio, caritatis Fonte, opem in extremis esse petendam; adhuc puteus in prospectu Ecclesiæ perseverat, ac febricitantibus Peregrinis, epota aqua sæpius præbet sanitatem.

612.

A. Chla-

SONNAT.
XXII. AR.
CHIEPISC.
An. 613.

A Chlothario post extinctam, cum Auia Brunichilde, Theodorici prolem, Dagobertus Austrasia præficitur, fitque Lidericus Flandriæ Custos, & Saluarius.

CAPUT XXX.

Theodeberto Austrasiorum Rege prælio victo à Theodorico Fratre, inter quos lis erat exorta de regnorum limitibus, ac non multò post cum sua progenie ab eodem impiè occiso anno regni 17. cui tamen vnico anno prædictum Theodoricum superfuisset majores tradunt iuxta Columbani vaticinium, Brunichildis auia Sigibertum Theodorici Filium illegitimum in regnum sufficit, de quo Valafridus Strabo in vita Sanctæ Frideburgæ apud Surium.

At Chlotharius, ad quem iure deferebatur regni Theodorici successio, quòd nullos, præter spurios, reliquisset hæredes, spe illud potiundi, & odio proauia Brunichildis, collecto exercitu, Sigiberti copias fudit (victoriâ adeptâ propter Catalaunensem Campaniam ex Appendice ad Gregor. Turon.) ipsùmque captum, sed & quinque Fratres eiusdem, vnâ cum Brunichilde, peremit.

614.

Et hîc fuit tam celebris Reginæ casus, quam Sancti Vincentij Basilicam in suburbano Laudunensi, ac præclara alia ædificia extruxisse refert Aimoinus lib. 4. cap. 1. quidam etiam scribunt Vias militares Romanæ magnitudinis reliquias vetustate partim, partim incuriâ collapsas restituisse, vnde hodie in Belgica Atrebatum, Neruij, Picardi, Campanique Vias illas vulgò à multa calce substrata, & ab Auctore operis, Calcatas Brunichildis, & aliquando, ob duritiam, vel colorem glareæ, Vias ferratas dicunt: hoc pariter nomine Via à Bauaco Neruiorum, per Verbinum, & Catuliacum, Durocortum Remorum ducens, aliique per Belgium publici aggeres vocantur, de his Joannes Iperius Bertinensis Chronographus.

615.

Hac igitur Brunichilde cum spuria Regum prole sublata, totius Gallia Monarchiam Chlotharius est consecutus, statimque, quò lapsa sub ignavis Principibus Ecclesiæ disciplina in melius reformaretur, regni Præsules Parisios euocat ad synodum, quæ Parisiensis V. dicitur; huic 79. Episcopus interfuisse refert Simonodus ex codice Remensi, quorum nomina penitus exciderunt, & quoniam simoniaca Hæresis pridem synodorum Decretis iugulata, adhuc vigeat in Gallijs, nequicquam conquerente B. Gregorio, qui, vt penitus succideretur, læpius ad Reges rescriperat, ad Brunichildem quoque reginam, & ad Vigilium Arelatensem, hoc Conuentu Parisiensi statutum est, can. 1. vt decedente Episcopo in locum eius ordinetur, quem Metropolitanus

*Sub Theod.
& Theodeb.
Regibus Si-
monia vige-
bat in Gal-
lijs, & multi
de repente, ex
laicis fiebant
Episcopi.*

cum

cum Comprovincialibus suis, Clerus vel Populus Ciuitatis elegerit.

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 623.

Chlotharius anno 39. ab obitu Chilperici parentis, consortem sibi regni adsciuit Dagobertum ex Bertrude Regina susceptum, nè ipso superioris Galliarum rerum satagente (inquit auctor Appendicis) regni Proceres quippiam molirentur aduersi, eumque per Boreales Austrasios Regem substituit, quos velut regni consors rexit, non enim se regnandi iure exuerat Pater, donec post prædicti Chlotharij obitum, Monarchiæ susceptæ ann. 16. paterni regni 44. Christi 618. idem Dagobertus, missis è regno Austrasiorum in Neustriam & Burgundiam fidelibus, qui Ducum & Gentium sibi gratiam conciliarent, ab omnibus vt hæres, & regnandi peritus incredibili lætitiâ susceptus est: Adit Aimoinus, Remenses Dagobertum aduenientem (quãdam vt reor præerogatiuâ) primos suscepisse, memoratarum nationum Principibus, in eorum Urbem, cum summo gaudio, turmatim confluentibus.

628.

*Aimoin. lib.
4. c. 17.*

Flandriæ per id tempus palustris & saltuosæ, versus oram præsertim maritimam, vbi Turnacensis, & Morinensis Diocesium fines sunt, à Chlothario Lydericum Bucanum præsidem constitutum quidam memorant, quem in Arce Buca, cuius reliquiæ in vetustiori Lilæ Castello olim visebantur, sedem legisse, totique regioni, præstito Regi fidei Sacramento, velut Custodem & Saltuarium præfuisse asserunt, quò auulsis nemoribus & arbutis, quibus tota penè obducta erat, cultior pedetentim, frequentiorque redderetur, ita Meyerus & alij, at de Liderico, eiusque profapia, de Gigante ab eo strenuè prostrato, & occiso, & de furtiuis eius nuptijs cum Richildè Chlotharij Filia Sueffione celebratis, Gallici omnino silent Auctores; eradicandis autem sentibus Viri Sancti ex interiori Gallia, & ex Scotia illuc appulsi, multum contulerunt, qui, erectis circum paludes & saltuosæ loca Cellulis, vt in agris Sithiensi, Marchiensi. Elnonensi, Episcopis quoque, quorum Dioceses nimum tunc protendebantur, in excolenda plebe, & in euellendis funditus Ethnicismi reliquijs, vtiliter ac tempestiuè subsidio fuerunt, vt dicitur cap. 32.

*Buzelinus
in Annali-
bus Belgicis
ad an. 625.*

*Liderici no-
men nec in
huius aui
Chronico,
nec in fund.
Eccles. legi-
tur.*

Sonnatus Remis cogit synodum, conditque testamentum.

CAPUT XXXI.

INclyto Rege Dagoberto Austrasiæ scepra feliciter gubernante, Sonnatus Archiepiscopus ex titulo suæ Ecclesiæ Sedis Apostolicæ legatus (ait Auctor Martyrologij Gallicani) synodum cum alijs quadraginta, & eo ampliùs Galliarum Episcopis reperitur celebrasse, inter quos decem elucent Metropolitanæ, & Sanctus Arnulfus Metensis Episcopus magni nominis hoc sæculo, quem Jonas tradit Dago-

H h

berti

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 627.

berti regni exordio (Francici scilicet) in eremum secessisse ; nomina autem Episcoporum, qui synodo interfuerunt, præter Sonnatium præsidem, & Arnulfum, Frodoardus refert hoc ordine.

Theodoricus Lugdunensis.
Sindulfus Viennensis.
Sulpitius Bituricensis.
Medegiselus Turonensis.
Senocus Elosanensis, vel Senocus Elufanus.
Leoneius Xantonensis.
Modoaldus Treuerensis.
Chunbertus Colonensis.
Richerius Senonensis.
Donatus Vesontionensis.
Auspicius Augustodunensis.
Modoaldus Lingonensis.
Ragnebertus Bajocensis.
Childoaldus Abrincatensis.
Beregiselus Carnocensis.
Palladius Autisiodorensis.
Gondoaldus Meldensis.
Leudebertus Parisacensis.
Chainoaldus Lauduni Clauati.

Godo Verdunensis.
Ansericus Sueffonensis.
Claudius Rezensis.
Bertoaldus Cameracensis.
Agomarus Siluanectensis.
Casarius Aruernensis.
Verus Rutenensis.
Agricola Gabalensis.
Lupoaldus Maguntiacensis.
Willegiselus Tolosanus.
Constantius Albiensis.
Namatius Egolesmensis.
Rusticus Caturcensis.
Audericus Aufscensis.
Emmo Arefetensis, vel Arifcensis.
Felix Catalaunensis.
Hadoindus Cenomannensis.
Magnebodus Andegauensis.
Ioannes Pictauiensis.
Leobarbus Namneticus.

In ea synodo multa leguntur ab Episcopis vtiliter constituta, quæ sequentibus Canonibus numero 25. vel 27. ex vetustioribus schedis à Frodoardo sic referuntur.

De rebus Ecclesiæ, qualiter tractandæ sunt.

I.

De his quæ per precatorem impetrantur ab Ecclesia; nè discurritate temporis ab aliquibus in ius proprium usurpentur, & Ecclesia defraudentur.

II.

De Clericis.

Si qui rebellionis ausu Sacramentis se, aut scriptura conjuratione constrinxerint, atque insidias Episcopo suo callidâ allegatione confecerint, si admoniti emendare contempserint gradu proprio omnino priuentur.

III.

Vt Capitula Canonum Parisijs acta in generali synodo, in Basilica Sancti Petri, Lotharij Regis studio congregata, omni firmitate custodiantur.

IV. Vi

IV.

Ut si qui hæretici adhuc esse suspicantur in Gallijs ; à Pastoribus Ecclesiarum perquirantur ; & si veraciter fuerint inuenti , ad fidem Catholicam renocentur.

V.

Ut semerè nullus excommunicetur , & si excommunicatus existimat se iniuste damnatum , in proxima synodo habeat licentiam reclamandi : & si iniuste damnatus fuerit ; absoluat , sin autem iuste , impositum pœnitentia tempus exsoluat.

VI.

Ut si quis iudex cuiuslibet ordinis Clericum publicis actionibus inclinare presumpserit , aut pro quibuslibet causis absque conscientia , & permissu Episcopi distringere ; aut concumelijs vel iniurijs afficere presumpserit , communione priuetur. Episcopus tamen de repositis conditionibus Clericorum negligentias emendare non tardet.

VII.

Hi verò , quos publicus census spectat , sine permissu Principis , vel Iudicis , se ad Religionem sociare non audeant.

VIII.

Si quis fugitium ab Ecclesia , absque Sacramento , quo ei iurandum est , ut de vita , tormento , & truncatione securus exeat , qualicumque occasione abstraxerit , communione priuetur. Similiter si quis ius sacramenti præstitum violauerit , communione priuetur.

IX.

Ille verò qui sanctæ Ecclesiæ beneficio liberatur à morte , non prius egrediendi accipiat libertatem ; quàm pœnitentiam se pro scelere esse facturum promittat , & quod ipsi cononice imponetur impleturum.

X.

De incestis conjunctionibus.

Si quis infra præscriptum Canonibus gradum incestuoso ordine cum his personis , quibus à diuinis regulis prohibetur , se coniunxerit , nisi pœnitentiam sequestratione testentur , communione priuetur ; & neque in palatio militiam , neque agendarum causarum licentiam habeant. Et quando prædicti incestuosi se coniunxerint , Episcopi seu Presbyteri in quorum diœcesi vel pago actum fuerit , Regi vel iudicibus scelus perpetratum annuncient ; ut cum ipsis denunciatum fuerit , se ab eorum communione aut cohabitatione sequestrent , & res eorum ad proprios parentes , perueniant , sub ea conditione ; ut antequàm sequestrentur , per nullum ingenium , neque per parentes , neque per emptionem , neque per auctoritatem regiam , ad proprias perueniant facultates , nisi præfati sceleris separatione pœnitentiam faciantur.

XI.

Si quis homicidium sponçe commiserit , & non violentiâ resistens , sed vim faciens impetu hoc fecerit , cum isto penitus non communicandum :

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 627.

sic tamen ut si pœnitentiam egerit, in exitu ei communionis viaticum non negetur.

XII.

Clerici etiam vel saculares, qui oblationes parentum, aut donatas, aut testamento relictas retinere præsumperint, aut id quod ipsi donauerint Ecclesijs, aut Monasterijs, crediderint auferendum, sicut ante Synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, ab Ecclesijs excludantur.

XIII.

Ut Christiani Judais, vel gentilibus non vendantur, & si quis Christianorum necessitate cogente mancipia sua Christiana elegerit vendenda, non alijs nisi tantum Christianis expendat. Nam si Paganis aut Judais vendiderit communionem priuetur, & emptio careat firmitate. Iudæi vero si Christiana mancipia ad Judæismum vocare præsumperint, aut gravibus tormentis affixerint, ipsa mancipia fisci ditionibus reuocentur. Qui tamen Judæi ad nullas actiones publicas admittantur. Judæorum vero conuicia in Christianos penitus refutanda sunt.

XIV.

Item si Clericus proficiscens de Ciuitate ad alias Ciuitates voluerit, aut Prouincias pergere. Pontificis sui Epistolis commendetur, quod si sine Epistolis profectus fuerit manifestis, nullo modo recipiatur.

XV.

Ut Episcopus mancipia, vel res ad ius Ecclesie pertinentes, neque vendere, neque per quoscumque contractus, unde pauperes viuunt, post mortem alienare præsumat. Item de his qui Auguria, vel Paganorum ritus inueniuntur imitari, vel cum Paganis supersticiosos comedunt cibos, quos benigna placuit admonitione suaderi, ut ab erroribus pristinis reuocentur, quod si neglexerint, & idololatriis vel immolantibus se immiscuerint, pœnitentiæ dignum tempus exsoluant.

XVI.

Ut seruiles persone ad accusationem non admittantur, & qui personam susceperit accusantis, cum unum crimen non probatur, ad alia accusandum non admittatur.

XVII.

Si quis in quolibet gradu vel cingulo constitutus, aut potestate suffultus, decedente Episcopo, res cuiuslibet conditionis in domibus vel agris Ecclesie positas, ante reuerationem testamenti, vel audientiam, ausus fuerit occupare, vel Ecclesie repagula effringere, & suppellectilem infra domum Ecclesie positam contingere, vel scrutari præsumperit, à communionem Christianorum penitus abdicetur.

XVIII.

Si quis ingenuum, aut liberum ad seruitium inclinare voluerit, aut fortasse iam fecit, & commonitus ab Episcopo se de inquietudine eius reuocare neglexerit, aut emendare noluerit, tanquam calumnia reum placuit sequestrari.

XIX. Ut

XIX.

Ut Clerici cuiuslibet ordinis, neque pro proprijs, neque pro Ecclesiasticis causis, aliter adire debeant forum, nec causas dicere audeant, nisi quas cum permissu, & consilio Episcopi agere eis fuerit omnino permissum.

XX.

Ut in Pârochijs nullus laïcorum Archipresbyter præponatur, sed qui senior in ipsis esse debet, clericus ordinetur.

XXI.

Pontifices, quibus in summo sacerdotio constitutis ab extraneis duraxat aliquid, aut cum Ecclesia, aut sequestratum, aut dimittitur, aut donatur; quia ille qui donat, pro remedio animæ suæ, non pro commodo Sacerdotis probatur offerre, non quasi suum proprium, sed quasi dimissum Ecclesia, inter facultates Ecclesia computabunt: quia iustum est ut sicut Sacerdos habet quod Ecclesia dimissum est, ita & Ecclesia habeat quod relinquitur Sacerdoti. Sanè quicquid per fideicommissum, aut Sacerdotis nomini, aut Ecclesia fortasse dimittitur, cuiusque alij postmodum profuturum, id inter facultates suas Ecclesia computatum retinere non poterit.

XXII.

Si quis Episcopus res, quæ ab alia Ecclesia præsentaliter possidentur, quocumque ingenio, vel callidâ cupiditate peruasit, aut sine audientia præsumpserit usurpare, ac suis, vel Ecclesia suæ ditionibus reuocare, dum communionem privari non potest, ut necator pauperum, ab officio deponatur.

XXIII.

Si quis Episcopus, excepto si euenerit ardua necessitas, pro redemptione Captiuorum ministeria Sancta frangere, pro qualicumque conditione præsumpserit, ab officio cessabit Ecclesia.

XXIV.

Viduas, quæ se Domino consecrari petierunt, vel Puellas Domino consecratas, nullus neque per auctoritatem regiam, neque qualicumque potestate suffultus, aut propriâ temeritate rapere, aut trahere audeat; quod si utriusque consenserint, communionem priuentur.

XXV.

Judices qui super auctoritate, & edicto Dominico, Canonum statuta contemnunt, vel edictum illud Dominicum, quod Parisius factum est violauerint, aut contempserint placuit eos communionem priuari.

XXVI.

Ut decedente Episcopo in locum eius non alius subrogetur, nisi loci illius indigena, quem uniuersale, & rotius populi elegerit uotum, ac Comprovincialium uoluntas assenserit. Aliter qui præsumpserit abijciatur à sede, quam inuasit potius quàm accepit. Ordinatores autem triennio ab officio administrationis suæ sedis cessare decernimus.

De anno quo Remense hoc Concilium coactum est, non eadem apud auctores sententia, Sirmondus sub Dagoberto Rege, qui Chlo-

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 627.

Dagobertus
Austrasia
Rex factus
est an. 623.

thario Patri anno Christi 628. successerat, habitum fuisse arguit, quòd in Episcoporum, qui adfuerunt, Catalogo; Rusticus Episcopus Cadurcensis ex Clerico Palatino Dagoberti creatus Episcopus, septem tantum annis præfuit, successorumque habuit Desiderium ann. 7. eiusdem Dagoberti, hoc est anno Christi 635. quod si de annis Dagoberti fermo sit, quibus ante Patris obitum in Austrasia regnabat, ceterior aliquanto Christi annus huic synodo certissimè conueniet; vnde Doctiss. Valefius synodum regnante adhuc Chlothario habitam contendit, cum Arnulfus Metensis Episcopus, qui huic adfuit, viuo adhuc Chlothario secesserit in solitudinem ac decesserit: & Senocus Episcopus Elusatium, 43. regni Chlotharij anno in exilium sit missus, quem omnino antequam relegaretur, synodo interfuisse credendum est.

Deinde à prædicta synodo Remensi constituitur can. 3. vt decreta synodi Episcoporum Parisijs Chlotharij Regis studio congregatæ seruentur, vtque iudices qui edictum Dominicum Parisijs datum violauerint communionem priuentur, at si iam Chlotharius obiisset, Episcopi edictum bonæ memoriæ Chlotharij Regis appellauissent; ita Valefius tom. 3. lib. 18. quibus concluditur synodum Remensem habitam fuisse ante an. 628. quo Chlotharius obiit.

Ceterum Sonnatus, vergente senectâ, rerum suarum condidit testamentum, quo plura diuersis donaria contulit Ecclesijs, de quibus Frodoardus, qui maximum fecisset operæ pretium, si tam istius testamenti, quam veterum chartarum antigrafa scripto reliquisset: Basilicam tamen Sancti Remigij præcipuam sibi constituit hæredem, in qua & sepulturam elegit, cui, & *Missorium argenteum deauratum* deputauit, Cochlearia duodecim, & Salarium argenteum, portionem quoque suam de villari contulit, cum mancipijs, vineis, pratis, cæterisque adjacentibus, quæ dato pretio comparauerat.

Quid Missorij nomine intelligatur, explicuit Georg. Coluen. in scholijs, seu veterum vocum explicatione, citatque B. Remigij prolixius testamentum, vbi in appendice sub finem, Missorium hic argenteum sex librarum deputat Basilicæ SS. Timothei & Apollinaris: meminit eiusdem vocabuli Greg. Turon. lib. 6. hist. Franc. c. 2. *Nobis* (inquit) *Rex Missorium magnum, quod ex auro, gemmisque fabricauerat in 50. librarum pondere ostendit*; & vita Dagoberti cap. 30. *In beneficij recompensationem Missorium aureum nobilissimum ex thesauris Gothorum Regi dare promittit.* Jacob. duBreuil in c. 57. l. 3. Aimoini &c. Missorium Abacum fuisse putat. *Missorium aureum est supellex aurea, qua vulgò Busslet dicitur*, idem Aimoinus habet lib. 4. cap. 25. de diuite, & egregia supellectile apud Calam reperta post obitum Chilperici, quam Missorium aureum vocat; Coluenerius tamen Missorium argenteum ibi, non pro Abaco, sed pro vase argenteo accipiendum esse probabiliter arbitratur.

Episcopus
vasis Ar-
gentis usus
fuisse in
Gallia docet
vita Leode-
garij Au-
gust. Episc.

Præter hæc, Sonnatus ad Basilicam sanctorum Timothei, & Apollinaris casas quasdam delegauit, tam iuxta ipsam Ecclesiam, quam
infra

infra Ciuitatem ad Basilicam Sancti Martini, quem peculiarem suum Patronum dicit, villam Mutationis quam comparauerat, insuper & aurum dedit, vnde calix inibi fieret.

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

Ad Basilicam Sancti Iuliani recuperandam auri solidos V.

Ad Basilicam Sancti Nicasij similiter solidos quinque.

Ad Basilicam Sancti Ioannis solidos quinque.

Ad Basilicam Sancti Xyfti similiter in auro solidos tres.

Ad Basilicam Sancti Mauricij solidos tres.

Ad Basilicam Sancti Medardi solidos tres.

Ad Monasterium Puellarum vineam in Germaniaco sitam, cum quibusdam vasis ipsi Basilicæ profuturis.

Ad Basilicam, quæ dicitur ad Apostolos, auri solidos tres, cum alijs munusculis vnde calix fieret.

Ad Basilicam Sancti Petri in Ciuitate auri solidos tres.

Ad Basilicam domni Theodorici, portionem suam de villa Germaniaco, cum mancipijs, vineis, & cæteris ad ipsam pertinentibus; Argentum quoque ad sepulchrum domni Theodulfi fabricandum, vel exornandum.

Ad Basilicam Sancti Viti, vas quoddam argenteum ad calicem faciendum, & in auro solidos XV.

Ad Basilicam Sanctorum Martyrum Rufini, & Valerij in auro solidos XV.

Ad Basilicam Sanctorum Martyrum Crispini, & Crispiniani auri solidos XV.

Ad Basilicam Sancti Medardi solidos XV.

Ad Matriculam Sanctæ Remensis Ecclesiæ nonnulla contulit donaria:

CÆTERIS quoque Matriculis vel Congregationibus diuersa delegauit munera, quibusdam hæredum quoque suorum personis prædia quædam, eo tenore dereliquit, vt ad loca Sanctorum à se destinata post eorum reuerterentur decessum.

Mancipia nonnulla libertate donauit, additisque ditauit peculijs, quæ omnia regali præcepto roborata sunt.

SONNATIUS post 33. præsulatus annos, 20. octobris, obitâ morte, apud Sanctum Remigium, vtî testamento suo ordinauerat, funeratur: tradit Demochares elapso plurium annorum curriculo, Deum, miraculis in tumulo coruscantibus, sanctitatem ipsius mundo reuelasse, temporibus præsertim Raynaldi, Samsonis, & Henrici Archiepiscoporum, sacræque eiusdem ossa ab Ecclesia Sancti Remigij ad Cathedralē fuisse translata 4. Nouemb. an. 1204. eleuationis pompam Widone Cardinale Prænestino celebrante, at hæc paulò post fortuito incendio, quo deformata Ecclesia, cum ingenti supellectile perierunt

Martyrol.
Galli 25. O-
ctob. obisse
refert.

Viri

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

*Viri sanctitate illustres qui Provincia Remensis Episcopatus præsue-
runt, aut conuocandis erroribus strenuam nauarunt
operam tempore Sonnatij Archiepiscopi.*

C A P U T XXXII.

*Ex Audou-
no in vita S.
Eligy lib. 2.
c. 1. & Ba-
ronio ad an.
612.*

Laudani.

SUB initium septimi huius sæculi, sæuientibus per vniuersam Gal-
liam bellorum turbinibus ob Regum similtates, & dissidia, fœ-
di adeò erant, & corrupti populorum mores, vt plerique præter
Christiani nomen, fermè nihil haberent; virtutes tunc penitus in-
cultæ, vitia in quæstu, simoniæ pestis vbique grassabatur; ambitus,
perjuria, & alia id genus, quæ bono semine protrito passim omni
ætate succrescunt, & pullulant. Vnde magnâ Dei prouidentia factum
est, vt perditissimis hisce temporibus, Sanctissimus vir Columbanus
ex Hibernia in Austrasiam venerit, vt & alij ex varijs partibus Selectif-
fimi, quorum ope verus Dei cultus, veluti postliminiò restitutus, mi-
rum in modum refluoruit. Studium tamen, curasque suas, in Diceceses,
Neruiorum præsertim, Atrebatum, & Morinorum impendisse reperio,
quòd hæ protensiores essent, remotæ à Metropoli, & à propria sede
Episcopali, populòsque alerent admodum feros, syluestres, ac mori-
bus inconditos, quos improbo labore, structis per agros Monaste-
rijs, sensim cultiores, & ad virtutem aptos reddiderunt. Ordinar
à Chanoaldo illustris familiæ, & ex nobilioribus Sancti Columbani
Discipulis, qui Laudunensibus nobis vicinis, inter huius æui nebulas,
doctrinæ ac pietatis facem intulit: Chagnerici hic vel Hagerici viri no-
bilis Theodeberti Regis conuiuæ Filius, Fratrem (vt fertur) B. Faronem
Meldensem Episcopum, & Virginem Faram sororem habuit, fa-
ctusque è Monacho Luxouienſi Episcopus Laudunensis, synodo Re-
mensi sub Sonnatio Metropolita conuocata subscripsit, exemptus anno
circiter 662. si verum sit interfuisse dedicationi Corbeiensis Ecclesiæ. De
eo Jonas in vita S. Eustasij præclare differit, Surius tom. 3. & Auctor
vitæ sancti Faronis.

Eo adhuc clauum tenente, floruit Salaberga, regali, vt fertur, orta
stemmate, Gunduino viro illustri, & Saretrude parentibus francis
nata, cuius vitam nuper R. P. Menardus ex membranis S. Cornelij
Compendiensis ad notas Martyr. Benedictini addidit: Hæc cum pro
suscipienda prole (quam Deo consecratura erat) votum ad altare S.
Remigij nuncupasset, à viro postmodum emancipata, Monasterium
in suburbio Lingonensis vrbs extruxit. At metuens nè hostium incur-
su, vel bellorum procellis cœptum à se opus rueret aliquando, quòd
in regnorum Austrasiæ, & Burgundiæ confinio situm esset, de quo in-
ter Francorum Reges plerumque controuersia oriebatur, Laudunum
secessit

secessit Sigiberti Dagoberti Filij principatu, vbi Attalo Chanoaldi SONNAT. XXII. ARCHIEPISC. An. 633. successore Episcopo probante, & honorificè cum choro psallentium in urbem, situ, & opere munitissimam, ei occurrente, velatas virgines trecentas, ac ingentem Clericorum cœtum, choris dispositis per turmas ad instar Agaunensium Monachorum in loco, vbi nunc Abbatia S. Joannis, aggregavit, ac septem Basilicas ibidem extruxit, ex quibus suâ ætate quinque superfuisse affirmat Guibertus, maximamque ab ipsa, Basilicam S. Mariæ profundæ appellatam esse; de ea Martyrologium Remense his verbis 10. *Calend. Octobris, Lauduno Clauato, depositio Sanctæ Salabergæ Abbatissæ.*

Chanoaldi Frater Beatus Faro Meldensis Episcopus, Chylianum, Atrebat. aliàs Chilenum gente Scotum, professione Monachum, ad Atrebates eodem ferè tempore mittit, qui sopitum propè Christianæ fidei ignem, in cordibus errantium, concionibus, & charitatis ardore rursus suscitavit, & accendit ex Auentino lib. 13. cap. 17. & Surio in eius vita; quiescit hic Albinaci, vbi & claruit miraculis, à Kiliano Herbipolensi Episcopo distinguendus, qui cum Socijs in Germania Julij 8. Martyrio coronatus est.

Sanctus Acharius inter illustres sui sæculi spectabilis, & à Sancto Nouioduni. Columbano ad virtutem excultus, Nouiomeni Episcopatu post Ebrulfum subrogatur ann. 610. Hic præsertim incubuit, nè Simonix labes, aut Hæreticæ prauitatis gregem commissum inficeret. Vnde cum ei lata & spatiosa Diœcesis, ob Turnacensis Ecclesiæ cum Nouiomeni conjunctionem, Amando in curæ, ac sollicitudinis partem adscito, Tornacenses instruendi Prouinciam demandauit: eo interim Simoniacos verbo Dei laceffente & exagitante. A Rege Theodorico Ambianum missus post B. Honorij decessum, dedit operam vt dignus ei in Præfultu sufficeretur, B. Saluius scil. cuius, vt puto, meminit B. Audoënus in vita S. Eligij lib. 1. cap. 35. obiit Acharius ann. 641. in Ecclesia SS. Petri & Pauli, nunc Sanctæ Godebertæ extra Nouiomum tumultatus.

Amandus natione Aquitanus, patre Sereno, matre Amantia genitus, virtutum primitias Ogiensi Monasterio in Britannia consecrauit, tum à Chlothario factus Trajectensium Episcopus, Regionarium hunc quidam, hoc est, nulli certæ Diœcesi affixum putant, in Mempisco præsertim, ac Gandavi, vbi duo struxit Monasteria, prædicauit, multisque tandem laboribus Gandenses, ac feroces Scaldis accolæ, arborum simulâchorumque cultores, ad puriorem Dei cultum reduxit. Gandavi. Cùmque, ob gentis obstinatam pernicitiam, illic parum proficere videretur, Dagobertus Rex diploma dedisse fertur, quo cogi eos voluit ad ritus nostræ religionis profitendos, vnde aræ Mercurij Dei eorum euersæ, luci succisi, fana vbique destructa. Hic quoque in Beluacensi agro arborem Dæmoni sacram, sublatis præstigijs, dejecit, vt Beluaci. habet Erchange filius Presbyter, & coætaneus, coërcuitque mucrone

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

Euangelico veteres Sicambrorum errores in Elnonenſi palude ex Jona in vita Sancti Columbani, erecto ibi Aſceterio Benediſtino, quod etiamnum virtutibus, & diuitijs floret. Ob id Elnonenſium decus vocatur à Meyero, qui & Diſcipulos eius memorat ad annum 661. quo obiſſe dicitur 8. idus Ianuarij.

Ambiani.

Beatum Valericum Aruernenſem, ac B. Columbani diſcipulum cum Richario, multum pariter laboraſſe pro radicitus extirpandis idololatriæ reliquijs in Pontiuo; ac remotioribus Ambianenſis Episcopij locis, docent ea quæ de his paſſim referuntur, præſertim apud Surium: adhuc enim tunc ſuperſtitoſos ritus viguiſſe in Gallia docet Concil. Remenſe can. 14. & Gregorij Papæ Epist. ad Brunichildem Reginam, *Hortamur ut ceteros ſubjectos veſtros ſub diſciplina moderamine reſtringere debeatis, ut idolis non immolent, cultores arborum non exiſtant &c.* Ex Luxouienſi ſodalitio per ea etiam tempora Cameracenſis ſedes Beatum Aubertum Cameraceſij territorij indigenam Episcopum ſuſcepit, agente Dagoberto, quem Leudegiſelus Metropolitæ Remenſis conſecrauit, adſiſtentibus Achario Nouiomenſi, & Attola, verius Chanoaldo, Laudunenſi Episcopis an. circiter 640. viri huius inſignis ſanctimonix geſta edidit Laurentius Surius ad diem 6. Febr. vbi corpus B. Vedasti tranſtulſiſſe dicitur præſentibus SS. Audomaro Morinenſi, & Lamberto Tungruſi, 658. hic ſubſcripſit priuilegio Corbejenſi ann. 664. ſequenti exemptus, vel 668. de eo Martyrol. Remenſe 14 Decemb.

Cameraci.

Teruanne.

Teruannenſes, quos ad Idololatriam reuerſos poſt obitum SS. Fuſciani, & Viſtorici, ad verum Dei cultum reuocauerat Viſtricius, ruſumque, eo abdicato, Antimundus B. Remigij diſcipulus, quod nihil bonæ frugis retinuiffent ob morum feritatem ad prauum procliues. Hoc pariter ſæculo relapſi, Audomarum Præſulem, annitente Rege Dagoberto, & collaborante Achario Cameracenſi (vt dicitur) receperunt; is natione Germanus, patriâ Conſtantiensis in Luxouienſi Monasterio rudimenta poſuit, factus deinde Morinorum Episcopus, compures ad Gentilitios ritus relapſos ad veram pietatis lucem reduxit, nec deſtitit aliquando, donec ſuperſtitionis fibras penitus euelleret; Auftrebertham gente Teruannicam flammeo Chriſti induit, apud Corbejenſes ſubſcribit Bertefredi Episcopii tabulis, luminibûſque captus in ſenectute rem diuinam feciſſe dicitur. At ipſe ante obitum meritis S. Vedasti viſum recepit, diemque clauſit 9. ſeptemb. an. 661. vel 663. poſt 30. annos Prælaturæ.

Nouioduni.

Eligius genere Lemouix, parentibus ingenuis Eucherio, & Terrigia ortus, Achario ſucceſſit in Episcopatu Nouiomenſi 641. cuius vitam B. Audoënus Rotomag. copioſè fidelitèrque ſcripſit, plurimorum Sanctorum ſepulchra, quod aurifex eſſet, auro, argento, gemiſque, Dagoberto impenſas præbente, exornauit, ac texit vndique, putâ Germani Pariſienſis, Piatonis Presbyteri, & Martyris, Quintini Veromand. Luciani Bellouac. Apoſtoli, & aliorum, quem ornatum

tum ex auro & gemmis horum sepulchris imponi, & aliquando pallâ holofericâ velari solitum, vulgò tum repam, aut tumulam appellabant. At excolendis ouibus ipsi cura impensior, multùmque operæ insumpsit, vt à simulachrorum cultu truces Flandrorum animos ad veram pietatem reduceret. Vnde velut suum Apostolum tam Flandri, quàm Antuerpienses, Frisionésque venerantur. Hic Chlotharium Clodouci II. Filium Fonte excepit, Godebertham ex pago Ambianensi aureo suo anulo Christo despondit, decessitque vir planè Apostolicus 1. Decemb. post ingentem pecuniæ summam egentibus distributam annos agens amplius 70. circa initia regni Chlotharij junioris anno circiter 658.

SONNAT.
XXII. AR.
CHIEPISC.
An. 633.

In Flandria.

Antuerpia.

Eligij in Palatio sodalis, & amicus Audoënus, qui & Dado, natus in vico Sanciaco ad quintum lapidem ab Augusta Sueffionum, ex Dagoberti Referendario Rotomag. Archiep. factus, insignium virorum qui sub eo Rege florebant virtutis æmulus, in Brigeio saltu ad Resbacem fluuium ex B. Columbani regula Monasterium extruxit, instruxitque magnificè, primò Hierusalem, postea à fluuio, Resbacense cœnobium cognominatum, eique Agilum vnum è Columbani discipulis præposuit Abbatem, cui B. Filibertus successit. Audoëni Frater nomine Ado in aula quoque Regum Chlotharij, & Dagoberti auctoritate pollens, Monasterium haud procul à ripa fluminis Matronæ in saltu Jotrensi, fundòque suo nomine Jotrum ex Columbani disciplina construxit, adjuvatore Audoëno, dotauitque; nunc Puellarum percelebre cœnobium est in Diœcesi Sueffionensi, decessit Audoënus vndecimo principatus Theodorici ann. 684.

In Brigeio.

His quoque diebus Catalauni floruit Beatus Leudomarus Sancti Elaphij Frater, cuius oculus, longè post obitum, clarus, & integer repertus est, vt refert Cantiprat. Item in pago Flandrensi de Religione verba fecit Vrsmarus Sueffionum Episcopus, & Abbas Lobienfis in Neruijs, qui Aldenburgi præcipuè versatus templum ibi ex materia excitatum Principis Apostolorum honori dicauit, vt habet Meyerus ad annum 669. quo & mortuus dicitur post 40. annos prælaturæ. An hic Regionarius tantùm fuerit, vel relicta Diœcesi satis excultâ, ardore charitatis ad Flandros Euangelicam Christi sâgenam publicarit, ex indice Sueffion. Episcoporum sat clarè elici non potest, cùm Ansericus per id tempus claruerit, qui synodo Remensi subscripsit.

Catalauni.

Præter insignes breuiter à me relatos, sunt & alij innumeri diuersi ordinis, sexus, & conditionis his affines, vel in eorum schola educati, qui diuinâ luce irradiati per Remensem Prouinciam mirabiliter fulserunt, tot enim in Fastis reperiuntur, vt omnem excedant numerum, aded vt ex his integrum confici facillè possit Martyrologium. Qui curiosius hos scire cupit Molanum adeat, Locrium, Sanderum, & alios Gallix Belgicæ scriptores, haud enim alia vnquam ætas fuit piorum Monachorum feracior, nec vllibi plura vnquam, quàm in Belgio, ac nobiliora structa sunt Monasteria.

SONNAT.
XXII. AR.
CHIEPISC.
An. 633.

De SS. Balderico, & Boua Monasterij Sancti Petri Remensis Fundatoribus.

CAPUT XXXIII.

INter Remensis Prouinciæ insignes, qui caliginoso hoc tempore veræ pietatis radios, velut astra, longè latèque sparserunt, potissimum emicant Baldericus, qui & Baltfridus, & Boua, Frater, & Soror, ambo Regali, vt fertur, stirpe progeniti, duorumque Monasteriorum apud nos fundatione celebres. At quo Parente editi? quæsitum aliàs, & adhuc in inuestigando laborant Annales. Frodoardus de his breuiter, & obscurè. *Plures apud nos (inquit) quondam sanctorum fuere Basilica, sed & Monasteria infra vel circa Remensem hanc urbem, quæ modo non haberi probantur, duo tamen adhuc supersunt infra urbem puellarum Monasteria, quorum unum, quod superius (a situ scilicet loci) nuncupatur, S. Baldericus Presbyter, cum Sorore sua Boua, eiusdem cænoby postmodum Abbatissa, in honore Sanctæ Mariæ; vel Sancti Petri construxisse traditur: qui regali genere exortii fuisse referuntur, Patre scilicet, Sigiberto Rege, habentes neptem nomine Dodam castissimam Puellam, quæ desponsata fuisse fertur cuidam Magnati eiusdem Regis Sigiberti &c.*

Frodoardus hîc quidem, sed dubitanter, narrat Baldericum, & Bouam ex Sigiberto prodijisse, at cùm tres huius nominis Aufrasiæ scepra gesserint (omitto enim Sigibertum claudum qui simulachra coluit) haud facilè dictu est quis horum pater existat. Sunt qui putant Baldericum eum esse quem Sigibertus III. post aliquot orbitatis annos ex vxore suscepit. Cùm enim Rex diu sine prole mansisset, futurorum nescius, Childebertum Grimoaldi majoris domus Filium regni hæredem sibi delegerat, hîcque velut regni Successor habebatur, donec obtentâ sobole, testamentum, vt decuit, rescissum est, ac Grimoaldo imperatum à Rege, vt Filius, cui Dagoberti nomen imposuerat, ad regni infulas eo adiuuante post suum obitum promoueretur. Grimoaldus è contra perfidus, ac nimiâ ambitione obcæcatus, Sigiberto viuis exempto anno 650. vel 654. regium puerulum insontem detonsum, consilio Didonis Pictauiensis Episcopi, & ipsius ductu, in Scotiam direxit exilio irreuocabili, filium verò suum, Childebertum scilicet, Aufrasiarum regno sublimauit.

Addunt prædictæ opinionis auctores, Grimoaldum, mutato Dagoberti nomine (quod in Baptismate acceperat) Balderici nomen ei indidisse, quò Natalium eius claritudo & notitia penitus aboleretur, quamuis non desint qui dicant id factum ex more Benedictini ordinis quem

quem professus est. Sic aliàs Carli nomen Casimiro Regi Poloniæ impositum ferunt, in cœnobio Cluniacensi.

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

Et hæc quidem probabilitatis aliquid habere videntur, optimèque cohærent cum relatis ab Aimoino, si nihil in contrarium adferri posset; At Frodoardus tradit 1. Bouam sororem fuisse Balderici; in gestis autem Sigiberti 3. non legitur alios suscepisse filios præter eum qui in Scotiam ablegatus est. 2. In vita S. Audoëni à Fredegodo, B. Odonis discipulo iuxta Surium editâ, legimus prædictum Dagobertum Sigiberti 3. filium, quem Grimoaldus totundit, quiescere in Ecclesia S. Petri apud Rotomagum, cum Reginis Hardetrude, & Bertetrude, ex quo sequitur eundem non esse cum Balderico apud Montem falconis tumulato. 3. Vita S. Wandragefili scripta ab auctore synchrono, refert prædictum Wandragefilium ad Baldericum in cœnobio Montis falconis degentem accessisse, ut in spirituali Philosophia ab eo instrueretur, reuocatúmque fuisse à Dagoberto Rege ad Connestabuli munus, quo prius fungebatur, deinceps explendum: hoc autem clarè euincit Baldericum à Sigiberto 3. non traxisse originem, cum is sit Filius Dagoberti. 4. Boua quæ prædicti Sigiberti pariter filia dicitur, dignitati Abbatiali apta, nec satis matura fuisset tempore Beati Niuardi Remensis Archiepiscopi, qui Monasterio Beati Petri, cui Boua tunc præerat, prædia contulisse narratur, cum inter obitus Sigiberti, & Niuardi, sex anni dumtaxat intercesserint. His addi potest Wilelmum Malmesburiensem de Wilfrido Episcopo differentem, tradere hunc ab Anglia expulsam ad Dagobertum Regem transrhenum venisse, quem factione quorundam Magnatum regno, domoque expulsam, Aultriaci postliminò receperant, qui Wilfrido, ob exhibita sibi obsequia, cum exul esset, Argentorensis contulit Episcopatum; ex quibus intelligitur Dagobertum, de quo supra, à quo susceptus est Anglus antistes an. 679. in Austria ætatis agentem 26. regnasse, qui sextus regni Theodorici annus erat: Auctor vitæ Salabergæ ad Austrudem filiam meminit belli initi pro finibus regnorum inter Theodoricum, & prædictum Dagobertum, quem Rotomagi conditum narrat auctor vitæ S. Audoëni supra citatus, & sic distinguendus omnino est à nostro Balderico. Priori, his rationibus, reprobata opinione, inquirendum superest quis tandem Balderici & Bouæ parens fuerit, Sigibertus primus, vel secundus: & hic quidem licet breuis potentatus, si prolem tamen ex vxore reliquit, haud ineptè censendus est Balderici, & Bouæ pater; fieri enim potest ob Fortunæ casum, subuersamque à Chlothario, Brunichildis odio, familiam, ut infantuli à quodam in Monasteria detrusi fuerint: at cum historiæ id taceant, inò ex his habeatur spuriam Theodorici Regis penitus extinctam prosapiam, & hic Sigibertus Theodorici posterioris Filius impubis obierit, hæret hæc animus, nec quicquam pro hac opinione dignum occurrit.

Vnde probabilius dici posset, prædictum Baldericum, & Bouam ex Sigiberto I. prodijisse. Refert enim Gregorius Turon. lib. 4. cap. 41.

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

ad Sigibertum Parisios regressum à Rotomago, Brunichildem conjugem cum filijs venisse, & cap. 1. lib. 5. (prædicto Sigiberto interfecto apud Victoriacum) Brunichildem Reginam Parisijs cum filijs agentem ac vehementer conturbatam à Childerico pulsam in exilium, filias verò Meldis teneri præcepisse, ac præter Ingundim & Chlodosuindam, aliam fuisse quæ Historicos forsân præterierit, latueritque alicubi in Austrasia cum Balderico, donec pacatis rebus, velut è latebris emergentes primò Remis Monasterium iuxta portam Basilicarem extruxerint, aliud in loco qui Mons Falconis dicitur ab euentu, quem Frodoardus explicat.

Balderici ac Bouæ tempus, conditique ab his monasterij vetustatem suadere videntur testamenta Romulfi, & Sonnatij Archiepiscoporum, quibus Puellarum Sancti Petri Monasterio aliquid legant, licet ambigere quis posset an Monasterium, cuius in prædictis testamentis fit mentio, vetus illud sit, cui Susanna præfuit tempore Sancti Remigij, de quo Frodoard. lib. 1. c. 24. Probabilior conjectura est pro hac sententia quod Wandragefilus Baldericum conuenerit ad Montem Falconis anno circiter 630. vt ab eo vitæ Asceticæ rudimenta perdisceret, hoc autem supponit Baldericum annis maturum, & in vita cœnobitica exercitatissimum antequam Sigibertus 3. adulesceret. Idem probat de Boua sorore, quod supra de prædijs à Niuardo eidem collatis, attulimus: sed an reuerâ Sigiberti Regis ambò nati sint, non desunt qui dubitent, cum Frodoardus rem ante annos amplius trecentos pro incerta habeat. Ordericus quidem Vitalis Bouam Deo sacram Virginem Sigiberti ac Brunichildis liberis annumerat, sed sine auctore, & pro Balderico (quod Sigiberti primi filius fuerit) stat Albericus in Chronico, vbi ex Historia Remensi (vt ipse loquitur, quamuis id non dicat) docet Sigibertum, qui immisso malæ vxoris suæ Brunichildis occisus est, & sepelitur Sueffionis apud S. Medardum, præter Childebertum, alium habuisse filium, qui dictus est Sanctus Baldricus Presbyter & Abbas, huncque fecisse Remis monasterium Puellarum Sancti Petri.

Has difficultates præsentiscens illust. Tullenſis Episcopus, nè in parachronismum incideret, de Balderico & Boua sic scripsit in suo Martyrologio Gallicano, *vigesimo quarto Aprilis Boua & Doda Virginum, quarum altera Baldrici sanctissimi Presbyteri soror, à Sigiberto Rege Mecenſi in filiam adoptata, Monasterium Sancti Petri construxit, quod Niuardus consecrauit.* At vnde habeat Bouam à Sigiberto adoptatam, necdum ostendit.

Ceterum vt Balderici & Bouæ Natales, quoad peculiarem hanc circumstantiam, nonnullis obscuri videntur, dubiisque niti conjecturis, sic & tempus foundationis Monasteriorum, quæ ab ijs extructa sunt, aliunde probari non potest quam ex Frodoardo, cuius verba capitis 37. præsertim, superius à nobis relata sunt, vbi & indicare videtur

detur Sancti Petri cœnobium ab ijs extra muros vrbis Remorum fuisse conditum, *Quorum corpora (inquit) Bona scilicet & Doda Abbatissarum, in Ecclesia extra muros vrbis, vbi primum Puellarum fuerat Monasterium, sumulata diu quiescerunt, donec postmodum, reuelationibus quibusdam eleuata, ad hanc sunt Ecclesiam perlata, ibidemque venerabiliter collocata.*

SONNAT.
XXII AR-
CHIEPISC.
An. 633.

Quo autem anno id factum, & an noua ibi Ecclesia restructa, vbi pridem fuerat Susannæ cœnobium, quàm celebris prioribus his sæculis, quod vitæ genus velatæ Virgines excoluerint, an insignes quædam inter eas, vt prædictus auctor qui veteres membranas peruoluit nihil profert, sic & nos, præter aliquot Abbatissarum nomina ex Necrologio confusè excerpta, aliquid certò per trecentos annos proferre non possumus. At anno 1030. quo Oidila vixit; major claritas exoritur, vberiorémque materiam donationum codices subministrant, quibus patet altaria, patronatus, ac dominia Monasterio Sancti Petri ab Archiepiscopis, aliisque benefactoribus concessa: insignesque Vestales ex celebri hoc Parthenio prodijisse, ad regularis vitæ obseruantiam in alijs Monasterijs aut instituendam, aut postliminiò reuocandam.

Inter quas elucet Adela prima Montis Martyrum prope Parisios Abbatissa anno 1134. quam nonis Aprilis migrasse docet obituarium Sancti Dionysij Remensis. Elizabetha 4. eiusdem cœnobij Parisi. Abbatissa ex eodem Necrologio 3. Januarij; Elizindis Pratenfis Abbatissa 23. Januarij, Fredezindis Sanctæ Mariæ Veruini 3. Febr. Legardis Aurigniacensis 21. Aprilis, Guiburgis de Morgiual 6. Octob. & complures aliæ, quæ satis indicant optimè constitutam apud eas religiosè viuendi formam per hæc tempora insigniter viguisse, donec, vt fors est rerum humanarum, tepescente religione, primæuus pietatis vigor, annitente Lenuncurtio Archiepiscopo, restitutus est anno 1520. quem Renata, prior huius nominis Abbatissa, incredibili studio fouit, augéntque in dies, ac feliciter conseruant quotquot ei hætenus succésere, vnde plures ob famam virtutis inde Moniales, etiam nostro hoc sæculo, assumptæ sunt ad regimen Monasteriorum, quas hîc breuitatis gratiâ prætermitto.

Vnum hîc silentio premendum non est, ad regularis vitæ obseruantiam, diuini quoque Officij splendorem accedere, quod ibidem magno cultu & studio à Monialibus perficitur, Ecclesiæ thesaurariâ ad id magnam vim ornamentorum suppeditante, vbi Clericorum etiam inest numerus; sunt enim quatuor Canonici, & totidem Capellani, qui singulis diebus præsto sunt iuxta vices suas ad munia quæque obeunda. Quod verò spectat ad ædificiorum elegantiam, Claustrum ornatum & Capituli, Sacristiæ supellectilem, tapetes magni pretij, & holofricos, Aræ paratus, officinarumque instructum, talia sunt recentiorum Abbatissarum curâ, & liberalitate, vt Regale hoc cœnobium
totius

totius Galliae illustrioribus, quæ sibi ob horum præstantiam nomen aliquod peperere, facile possit comparari.

SANCTI PETRI REMENSIS GAZOPHYLLACIUM.

PRæstantes aliquot Sanctorum, maximo cum honore, Reliquias custodit auro, & argento conuestitas, gemmis, & vnionibus vt plurimum conspicuas, variâ denique opificum arte, & industriâ elaboratas, quarum hæc summa est.

In insigni Phylacterio visuntur tot reliquiarum particulæ, quot in Regia Capella Parisiensi.

Spina item vna Coronæ Domini.

Pars fat notabilis vitalis ligni, in quo pro omnium salute Christus animam exhalauit.

Annulus catenæ Principis Apostolorum, & aliquot ex ossibus.

Dens Sancti Pauli Apostoli, & aliquot ex ossibus.

Mendibula S. Bartholomei Apostoli.

Corpus Sanctæ Bouæ Fundatricis, & primæ Abbatissæ.

Corpus Sanctæ Dodæ neptis eiusdem, ac in regimine Successoris: Duo hæc corpora in separatis capsis, argento partim vermiculato confectis, & egregiè cælati inclusa, omnium venerationi supra clathrum majorem, qui chorum à Sanctuario separat, exponuntur.

Corpus Sanctæ Petronillæ: an Principis Apostolorum Filiz, vel Monialis cuiusdam incertum, lego alicubi corpus B. Petronillæ in Galliam delatum à Joanna Regina Francorum vxore Philippi speciosi, in Sacratio Sanctæ Mariæ de Barra propè Theodorici Caltrum Suesion. Diocesis collocatum.

Capita trium præcedentium in Lipsanothecis separatis.

Caput Sancti Guilielmi Confessoris Aquitaniz Ducis (vt creditur) in Capite argenteo Ducali coronâ supra verticem cincto.

Brachium item Sancti Guilielmi Confessoris.

Pars notabilior corporis Sancti Zenonis Martyris, Româ in Gallias delati per Emin. Cardin. Lotharingum, ex Bullâ Gregorij Papæ decimi tertij anno 1572. quam suo loco dabimus.

Os iustæ magnitudinis Sancti Aigulfi Martyris.

Brachium vnus ex pueris Innocentibus qui ab Herode Ascalonita interfecti sunt.

Os fat longum sancti Balderici Confessoris fratris Sanctæ Bouæ.

Ossa aliquot Sanctæ Cordubæ Virginis & Martyris.

Sunt & aliæ Sanctorum exuuiæ quorum nomina hætenus incomperta manserunt.

In eodem sacratio, ditissimis vasis ad diuinum officium referto, feruatur & aliud phylacterium supernè in globum rotundum desinens, vbi plures includuntur Reliquiæ, quas hic sigillatim referre superuaca-

superuacaneum esset, cum minutiores sunt, ac hinc inde è varijs the-
sauris emendicatæ.

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

*****

Abbatissarum Regalis Parthenonis Sancti Petri Catalogus.

C A P U T XXXIV.

Sancta Boua Sigiberti Regis, vt fertur, Filia, ac Sancti Balde-
rici Soror, vixit sub Niuardo Archiepiscopo ann. 650. Frod.
lib. 2. cap. 10.

Sancta Doda, Bouæ Neptis, quæ viro illustri ex aula Sigiberti
Regis desponsata, vt in castitatis proposito permaneret, terrenum
sponsum spernere suasa est ab Amita, eidem in Monasterij regimine
successit, vtriusque festum eodem die sic notatur in Martyrologio
Remensi, 6. Calend. Maij Nascite Sanctarum Boua, & Doda.

Hildegurgis 14. Calend. Martij. Ex obituariio Sancti Petri.

Fredefindis 17. Calend. Maij.

Hermengardis 27. Aprilis.

Elizabeth, & Ælidis 18. Calend. Maij.

Rixendis 10. Februarij.

Hildegurgis 16. Februarij.

Clara 16. Calend. Junij.

Fossendis Nonis Augusti.

Ragentrudis 19. Nouembris.

Renissendis 18. Augusti.

Himiltrudis 5. Calend. Septemb. ex Necrologio Rem. Ecclesiæ.

Donna Maria 14. Calend. Septemb.

Anna 6. Calend. Septemb.

Adelendis 3. Calend. Septemb.

Helendis 15. Calend. Septemb.

Christiana 10. Calend. Nouemb.

Oidila nominatur in charta Widonis Archiepiscopi, quâ al-
tare Sancti Stephani Remensis Parthenoni Sancti Petri R. con-
cedit sub conditionibus in ea relatis ann. 1035. ipsius hortatu idem
Archiepiscopus scripto fassus est se nihil iuris habere in præpositura
Sancti Petri 1052. cur ibi præpositura vocetur Rotundi Monasterij
haud satis intelligo, Oidila excessit 29. Augusti ex obituariio post 37.
annos regiminis.

Sibilla vixit sub Widone Archiepiscopo, post tres annos præfe-
cturæ exempta.

Fredefindis 2. obtinuit à Rainaldo Archiepiscopo altare, & pa-
tronatum de Vaulmonstreuil, quæ à Comite Rogerio vindicarat an.

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

1090. altaria item Dauberiue, de Nogent, de Blanzi, & de Goci-court à Manasse Archiepiscopo 1100. altare de Godelancourt ab Herbaldo Laudunensi Episcopo consensu Ebali Archidiaconi 1095. defungitur 15. Calend. Martij, post 29. annos regiminis.

Elizabeth legitur in Charta Rodulfi viridis 1124. Priuilegium generale obtinet ab innocencio 2. 1131. villam de Guiencourt à Pagano de Sancto Paulo milite cum Seruis, Ancillis, pratis sub conditionibus in charta Barthol. Laudunensis Episcopi contentis an. 1129. migrat 14. Aprilis ex obituario.

Ermengardis eo tempore vixit, quo Adela monialis Sancti Petri præfuit Montis Martyrum Parthenoni vt vidimus, vita concessit 5. Aprilis ex Epitaphio supra lapidem in Ecclesia exarato.

*Hic Hermengardis sapiens, & religiosa
Abbatissa iacet, laudum meritis speciosa.
Exequias cuius, quasi nuncius & beneficus,
Cum fieri debent februi denunciat idus.*

Sibilla 2. nominatur in charta Samsonis Archiepiscopi pro decimis de Bacone 1151. ei Hugo Rociacensis Comes, quod iura Sancti Petri in villa de Guiencourt vsurpasset, coram Samfone Archiepiscopo, & Galtero Laudunensi satisfecit 1157. iacet Sibilla in choro Ecclesiæ sub tumba alba cui versus sequentes sunt insculpti.

*Hic pia, magnifica, Matrum Matriona, pudica
Singula per gesta, prudens, patiens, & honesta
Abbatissa Sibilla &c. obiit 30. Augusti.*

Ascclina migrat post annum ab electione reuolutum 17. Ianuarij ex Necrologio.

Sibilla 3. intra annum extincta sub Henrico Archiepiscopo.

Gila vel Gela in Chartularijs legitur an. 1165. & 1182. & in Necrologio 14. Martij vbi sic habetur. *Donna Gela Abbatissa B. Petri Remens. B. memoria mater piissima, qua reditus Ecclesia in vestibus Dominarum assignauit, instituit, confirmauit*; Comes Grandi pratensis Gilâ regente, dedit Monasterio quicquid possidebat in villis d'Aire & de-Balham, & Capellam Castri coram Guilelmo Archiepiscopo, & ex consensu Henrici Comitis Trecentis 1171.

Leduidis an. 1194. & 1198. exempta 16. Calend. Febr. 1200.

Elizabeth 2. an. 1290. 1276. & 18. Calend. Maij in obituario. Radulfus Comes Portianus, vel de Castro porcensi excommunicatur ab Alberico Archiepiscopo, quod gistum in Monasterio Sancti Petri, Abbatissâ renitente, accepisset 1212. nec à censura soluitur donec scripto fassuet se ad id nihil iuris habere.

Guiburgis possessionem iniit mense Auguf. 1219. vixitque eo tempore quo regularis adhuc vigeat obseruantia, absque dispensationis indulto

indulto, vt patet ex professionis syngrapha quæ adhuc superest, quamuis SONNAT.
Necrologium sub ea nonnihil immutatum referat, vbi 6. Januarij ha- XXII. AR-
betur, *Obijt donna Guiburgis Abbatissa, quæ vestiarium Monialium An. 633.*
auxit &c.

Sibilla 4. ab Innocentio 4. bullas obtinuit, primam aduersus eos qui se per literas Apostolicas in possessionem beneficiorum à Monasterio dependentium intrudebant, alteram nè literis Apostolicis conueniri possent per clausulam generalem *quidam alij*, de quibus 6. decretalium 1255. hæc quatuor Canonicos instituit pro diuini cultus incremento, quorum iura, & munia referuntur in charta an. 1257. obiitque 30. Augusti 1263.

Cecilia à Godefrido de Braine milite, & Heluidi vxore census annuos, iura, ac dominium acquisiuit, ob quæ Moniales iustitiã potiuntur in vicis de Barbastro, Contray, & Neuve ruë, & iuxta parochiam Sancti Stephani; mortalitatem expleuit 15. Septemb. an. 1284. ex Epitaphio vernaculè scripto.

Maria prædicti cœnobij iura aduersus Archiepiscopum generosè tuita est, in ijsque à Philippo pulchro confirmatur sede vacante 1299. 19. legitur in Necrologio.

Euelina regimen adepta est 1297. cessit 1301. 15. Martij ex obituuario, vbi & altera Euelina legitur Ecclesiæ custos seu thesauraria, quæ Beataram Dodæ, & Petronillæ reliquias in argenteis lipfanothecis includendas curauit.

Isabella de Sancto Lamberto rexit ab anno 1301. ad an. 1306.

Euelina 2. obiit 8. Martij 1307. post vnicum annum regiminis.

Margareta de Sancto Lamberto iacet Parisijs apud P. Prædicatores 1315. de ea Necrologium 10. Januarij.

Maria de humonte, ea regente, Carmelitæ in vico Barbastri stabiluntur an. 1323. donationes ab ea factas Monasterio refert obituarium vltimo septembris quo ipsa obiit 1328.

Cecilia de Sancto Lamberto, die Sancti Briccij 13. Nouemb. benedictionis munus suscepit, obedientiamque Ecclesiæ Remensi pollicita est 1328. migrat. 13. Septemb. 1340.

Maria de Sancta Libraria 7. Calend. Martij electa jurat. an. 1343. & 19. Nouemb. obiit 1343.

Joanna de alta vena ab Episcopo Sueffion. benedicatur die Natalis Domini, spondetque obedientiam Ecclesiæ Rem. 1343. de ea obituarium 22. Februar. *Joanna de alta vena Abbatissa ad opus vestiarium dedit &c.* vtrum eadem sit cum Joanna de Arteuerne, quæ obiisse dicitur 18. Februarij 1363. in epitaphio, incertum, fortè ante obitum abdicauerat.

Maria de Befanne legitur ann. 1360. exempta 1362.

Catharina de Berieu, vel de Beru benedicatur 7. Octob. spondet obedientiam 21. Februar. 1362. cessit 15. Junij 1366.

Kk 2

Catharina

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

Catharina de beau Rousseaux rexit ab anno 1366. ad ann. 1373.

Thomatiâ Theffart Archiepiscopi eiusdem nominis Soror, juramentum præstat Ecclesiæ Remensi 7. Octob. 1374. præfecturam gessit per 22. annos, egit animam 13. Maij 1394.

Mathildis de Longroy eligitur 7. Octob. 1395. abdicat in fauorem Joannæ de Riuery tempore Concilij Constant. 1439. defuncta 4. Aprilis eodem anno: legitur tamen.

Nicolaa de Cernay quæ fidelitatem promisit Ecclesiæ Rem. 1397. & Alis de Herbigni ex priore claustrali ad Abbatialem dignitatem promotâ ann. 1431. sublata è viuis 1438. hæ litem habuerunt cum Mathilde.

Joanna de Riuery à Mathilde in Successorem electa, juramentum præstat Archiepiscopo 29. Maij 1429. Bullam obtinet à Patribus Concilij Basileensis 12. Calend. Septemb. 1439. sede Apostolicâ vacante, pro bonis Monasterij à Mathilde alienatis dato pretio vindicandis, obiit 16. Septemb. 1471. ex Actis Capituli Rem. quibus facultas conceditur Abbatissam eligendi.

Jacoba de Lor electa ann. 1471. abdicat in fauorem sequentis, occidit 29. Junij 1474 ex obituario.

Jacoba du Boz, vel du Bois Antonij du Boz Domini de Maur in Dicecesi Remensi filia, Amitæ successit ann. 1474. defungitur 11. Augusti 1517.

Jacoba de grand Pré, Neptis præcedentis, benedicitur à Philippo de Lenoncourt 20. Augusti 1517. actum sub ea de religione in meliorem statum reformanda, pro qua secessit ad Montem Martyrum, inde Calam, Annâ de Brois Abbatissâ vallis gratiæ cum Sodalibus euocatâ laborante interim pro educandis iunioribus regiâ auctoritate, & Archiepiscopali. Jacoba post aliquot annos redijt, spondetque se statuta reformationis obseruaturam, obiit 6. Februarij 1529. vel 1532.

Post Jacobæ excessum, quatuor sibi Abbatissæ titulum vendicant, Margareta de Salezart, Claudia Morel, Anna de Broye, Jacoba de Bossus, quibus accessit Francisca d'Anglure: ipsis inter se litigantibus, Guilielmæ de Bon-Valet Moniali Montis Martyrum, ac ex reformatis præcipuæ Vicariatus datur in spiritualibus, & temporalibus, eoque titulo professiones excepit, donec Margareta de Salezart, quæ alijs superfuit, ius quod in Abbatiam habere videbatur, in manus Pauli III. liberè deposuit, qui Bullis Romæ datis 5. Calend. Septemb. 1542. Renatam Fontis Eberaldi Priorem majorem elegit.

Renata, Claudij à Lotharingia primi Ducis Guisæ filia, anno ætatis 20. possessionem inijt per procuratorem ann. 1542. septimo verò Decemb. benedictionis munus suscepit ab Emin. Cardin. Carolo à Lotharingia Rem. Archiepisc. Fratre: huic multis titulis Monasterium deuinctum est, æternumque erit, ob ea quæ præclare gessit in decus ipsius,

ipſius, & ornamentum, ad ſuperos exceſſit 3. Martij ann. 1602. jacet in choro iuxta ſepulcrum Mariæ à Lotharingia Sororis Regine Scotiæ, quæ Edimburgi obiit 4. Idus Junij tædio turbarum ob Religionem mœrore confecta, cuius corpus in Galliam ad Fratres Guiſios delatum, Remis in æde S. Petri Mauſoleo elegantiffimo conditum eſt anno 1560.

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

Renata II. Henrici à Lotharingia Guiſiæ Ducis, & Catharinæ Cliuienſis filia; fit Abbatiffa ex diſpenſatione ob immaturam ætatem; 12. Menſis Aprilis 1602. benedicitur à Philippo du Bec Rem. Archiep. exempta 13. Junij 1626: anno ætatis 41.

Margareta Kilcaldi ex nobili Scotorum ſtirpè oriunda, à Gabriele de Sancta Maria Rem. Archiep. benedicitur ann. 1626. è viuis exceſſit 3: Februar, ann. 1639. ætatis 68.

Franciſca à Lotharinga Caroli Ducis Guiſiæ filia, ex Coadjutrice præcedentis Abbatiffa renuntiatur ann. 1639. poſt aliquot annos præſecturæ ad Montem Martyrum translata.

Catharina Angelica Aurelianenſis, Henrici Ducis de Longavilla filia naturalis, à Leonorio Archiep. benedicitur 23. Maij 1645. translata ad Abbatiam de Maubuiſſon, obiit menſe Julio 1664.

Margareta Angelica de Bethune ex perilluſtri Bethunienſium Procerum, Comitumque de Orual ſtirpè nata, Regis beneficio ad Abbatialem dignitatem ſublimata præeſt, hodièque ſuperſtes, an. 1665.

*****

*Sanctus Baldericus Ascetica vita cultor, Montis Falconis condit
cœnobium, & quo tempore ibidem Monachis, Canonici
subrogati.*

CAPUT XXXV.

SANCTUS Baldericus condito Remis Monialium Sancti Petri cœnobio, alterum pro viris infra Diceceſim extruendum cenſuit, vbi ipſemet ſecretiùs Deo vacare, & cum electis ſodalibus poſſet religioſè conuerſari: procul igitur ab vrbe ſecedens, placitum tandem in finibus Auſtraſiæ reperit locum, quem dicunt Montem Falconis in Argonia, ſpinis quidem ac vepribus obſitum, ſed quem proprijs manibus, & Diſcipulorum ope ſordibus purgans, ſtudioſè excoluit, ibique fixit habitaculum.

Fertur Auem (quam Falconem nuncupant) præuiam, & quaſi præducem itineris, dum Eremum expeteret, habuiſſe, quæ varios ducens per aëra gyros, ac per triduum eòſdem repetens, non ambitum modò, ſed inſeſſu locum deſignare videbatur vbi poſitum fuit, hodièque habetur altare Sancti Petri; ab hoc euentu cœnobium ſic

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

vocitatum plurimi afferunt, vbi vir Dei collectis secum Monachis, sub Sancta regula arctius viuere, cellasque componere cœpit, rusticâ quidem arte, & inconditâ, sed tot virtutum sparsas delibutâsque odoribus, vt multi ad eum è vicinia, etiam nobiles, breui confluxerint, quorum largitionibus constructa Ecclesiola, erectæ officinæ, & dotatum Monasterium.

*Idem etiam
legitur in
Chronico
Forsallenenfi
cap. 1.*

Tam inclyti viri famâ mirum in modum crebrescente, vir quidam illustris profapiæ, ac Pippini excellentissimi Principis Francorum consobrini Wandregisilus nomine, Palatij Comes sub Dagoberto, asceticæ vitæ rudimenta positurus, relictis sæculi pompis, ad Montem Falconis accessit, vbi Baldericum insigniter eam profiteri audierat. Verba Surij, quæ ex gestis antiquioribus hausit, iuuat hîc proferre, quò dictis maior fides adhibeatur. *Postquam vir Sanctus Wandregisilus mundi huius oblectamenta deseruit, optabat in Sancto cœnobia diuinâ insistere Philosophiâ, ac Monasticâ regula venerabilem animum tradere informandum. Ac primùm in loco qui dicitur Mons Falconis, cum viro Sancto nomine Balfrido non multùm temporis habitauit &c.* Ex his Balderici historia non nihil illustratur, inde enim conditi à se Monasterij elucet tempus, cum paulò post Wandregisilus Presbyter ordinatus fuerit à Sancto Audomaro Morinensi ann. 646. vitæ quoque genus, & claritudo subinde cognoscitur, licet in nomine aliqua sit diuersitas, quæ in legendarijs sæpius occurrit: quantis verò virtutibus in secessu coruscarit Baldericus, quàm rigidæ innocentia, & vt alijs norma fuerit omnia patienter tolerandi, fusiùs gesta referunt, quæ nos vltro prætermittimus.

*Auctor vitæ
S. Germani
Autisiod.
idem tradit;
refertq; Mo-
nasterium
Montis Fal-
conis funda-
tum à Caro-
lo Magno.*

Auctor vitæ illius quiddam inserit quod animaduersione indiget: tradit enim Carolum Magnum, domitis Saxonibus, ab vrbe Autisiodorensi Reliquias Sancti Germani postulasse, quibus Ecclesiam à se recens in Germania extructam locupletaret, cumque missi ab eo, obtentis à sacrorum Custode pignoribus, per Montem falconis transeuntes moram ibi aliquamdiu traxissent, instaretque tempus iter cum Reliquijs peragendi, tanto pondere capulum, quo erant inclusæ, fuisse aggrauatum, vt inde quantumlibet annitentibus moueri non potuerit, sicque hoc miraculo, cognouisse altiori nutu ordinatum, vt prædictæ reliquiæ cœnobialem Balderici Ecclesiam exornarent, quæ Beato Germano ob id dedicata est. Addit Imperatorem haud multò post huius rei certiolem factum per Nuntios, Ecclesiam, & Baldericum visitasse, cui multos impertijt redditus, quibus XVIII. præbendæ dotatæ &c.

Sunt in hac relatione quæ probari possent, vt Imperatoris transitus per Montem falconis, & regia ipsius liberalitas. At dici non potest id accidisse tempore Balderici, qui diu ante excefferat: vnde Frodoardus horum non meminit. Sed Balderici vitæ statu breuiter expofito, tradit hunc, omnibus in suo cœnobia ritè stabilitis, ad Sororem

rem

rem reuerſum, Remis que vltimum ſui curſus diem clauſiſſe 12. Octobris, quo feſtum eius celebratur, vbi & ſepultus tempore non modico requieuit.

SONNAT.
XXII. AR-
CHIEPISC.
An. 633.

Porro quid actum de Balderici familia poſt ipſius obitum, an eiufdem propoſiti tenax, & per quot annos, ſilent hitorix: refert Frodoardus à Clericis, qui locum, exactis Monachis, poſtmodum incoluerunt, Balderici corpus deluſis fraude cuſtodibus Remis ablatum, & apud Montem Falconis relatum, vt & miracula quæ in itinere contigerunt: Additque ad Eccleſiam Sancti Laurentij, vbi viuens ſibi ſepulchrum parauerat, venerabile corpus perlatum in ſuo reuerenter deſiſtum fuiſſe Sarcophago, iugiterque in eo perfeueraffe vſque ad tempora Caroli Regis, & Hincmari Archiepiſcopi, quibus à Normannis foedè depopulata eſt Gallia, *Tunc (inquit) Canonici ſui Patroni corpus ſepulchro leuatum ſuper altare Sancti Laurentij poſuerunt, quod dum fieret, tres gutta ſanguinis de capite ipſius deſluxerunt, ira recentes, & calida, ac ſi de viuente corpore deſluxiſſent.* Lib. 4. c. 40.

Ex his patet ante Caroli Calui tempora Canonicos in Monachorum locum ſubrogatos, ac ex Monasterio Eccleſiam collegiatam conſtitutam, at quo anno id factum ex geſtis Sancti Balderici ſatis colligi non poteſt, niſi quis dicat id contigiſſe ſub finem Regum primi ſtemmatis, quo bellis emergentibus inter Palatij Præfectos, res Eccleſiæ ablatæ ſunt, ac euerſa Monasteria, vt ſæpius conqueruntur Zacharias, & Adrianus in Epistoſis. Pro hac Clericorum ſubrogatione, faciunt ea quæ ſanxit Hincmarus in ſynodo anni 874. *Presbyteri (inquit) noſtra Parochia dicuntur Eccleſias ſuas negligere, & præbendam in Monasterio Montis Falconis obtinere, ſed & Canonici ipſius Monasterij Eccleſias ruſticanarum Parochiarum occupare.* Monasterij nomen ibi pro Collegiata Eccleſia uſurpatur, vt paſſim apud mediæ æui auctores, & Concilia: quin & is, qui multos annos præfuit, Abbas dictus eſt, vt quidam Adalardus apud Frodoard. ann. 870. Vaſſeburgus contendit prædicti Montis Falconis Eccleſiam Virduſenſi fuiſſe ſubjectam, citatque diploma Arnulfi Regis tranſrhenani an. 895. at hoc probat Argonia vltiorem partem Imperatorum fuiſſe dominij, quamuis inficias ire nolim Episcopis Virduſenſibus prædictum Monasterium in commendam fuiſſe collatum, quod Frodoard. in Chronico ad annum 941. haud obſcurè innuit, vnde Adalbero 37. Virduſenſis Episcopus eo potiebatur ann. 980. illudque Rodulfo nepoti reſignauit, quem vſque ad Richardum Abbatem vixiſſe tradit Vaſſeburgus in hitoria Virduſenſi. At regularitatis veſtigia ſenſim obliterata ſunt, ac penitus deleta, noménque Abbatis in Præpoſiti nomenclaturam tranſijt à multis retro ſæculis, cum legatur in Charta Godefridi Ducis ad Comitem Virduſenſem pro immunitatibus prædictæ Eccleſiæ, aduerſus Aduocatos rerum Eccleſiaſticarum deprædatōres.

Leudegiſea

LEUDEGIS.
XXIII AR.
CHIEPISC.
An. 634.

*Leudegiselus XXIII. Archiepiscopus, & quo anno Dagobertus
Rex obierit.*

C A P U T X X X V I.

Leudegiselus Episcopalem Cathedram iniit sub Dagoberto ann. 634. insignis vir profapiae, Sadregisili Aquitaniae Ducis Filius, & Attilonis seu Attilae Laudunensis Episcopi Frater ex Demochare, qui & Leudegillum, Leugillum, & Gillonem vocandum censet: at quis credat Dagobertum Sadregisili filios (si vera sit historia quae de eo refertur.) ad eminentiores huius regni praefecturas promoveri voluisse? quem opibus, & honore nuper spoliauerat. Imò potius crediderim ex Leudegisilo praedictum Archiepiscopum oriundum, qui copias Guntheramni, ac Childeberti duxit in fallacem Gundebaldum, cuius meminit Gregor. Turonensis lib. 7. & 8. vel certè Leudegiseli filium, Nanthildis Reginae Fratris, de qua auctor vitae Dagoberti.

De Leudegiselo Praefule, praeter Colonias in villis Episcopij dispositas, vel praedia empta de nouo, aut cum Abbone Tricassino Episcopo pro partis vtriusque opportunitate commutata, amplius nihil legitur apud Frodoardum: tradit Coluenerius in Notis ad Chronicon Cameraens. Beatum Aubertum ab eo Remis consecratum 21. Martij Sacro iunctum operantibus Beato Achario Nouiomensi, & Attila, forsan Chanoaldo, Laudunensi: quo verò anno obierit incertum est; augurari tamen quis posset ante annum 641. mortalitatem exuisse, cum Beatus Eligius electus anno tertio Clodouei II. in Nouiomensem Episcopum, Rotomagi, extra Prouinciam Remensem, consecrationis munus susceperit, absque ipsius assensu, vt volunt Canones.

640.

De anno quoque obitus Dagoberti grauis est dissentio inter auctores: Moifacense Chronicon vult eum obiisse anno 640. Hermannus Contractus 641. Sigebertus 645. alij & veriùs 638. adeò vt in figenda Chronologia, assignandòque Sanctorum Episcoporum obitu, qui hoc tempore claruerunt, vix duo propter hoc inter se consentiant. Dagoberto igitur post 16. annos principatus erepto. Sigibertus ex Ragnetruide pellice genitus, annum octauum agens, Austrasia, cui iam admodum puer ab anno 633. praefectus fuerat à Patre, potitus est, habuitque pro majori domus Regiae Pippinum Seniore, qui ex Itta conjugè Grimoaldum postea Palatij praefectum per Austrasiam reliquit, Beggam quoque, & Sanctam Gertrudem. Tunc Majorum domus regiae dignitas in tantum adoleuit, vt Grimoaldus ille Childebertum Filium, tonso, relegatòque Dagoberto, Sigiberti

Sigiberti legitimo filio, Regem ausus sit constituere, vt postea dicetur.

LEUDEGIS.
XXIII. AR-
CHIEPISC.
An. 640.

Clodoueus alter Dagoberti Filius adiutore Æga Præfecto Palatij, & Nanthilde Reginâ matre apud Masolacum villam publicam, in Neustriæ & Burgundiæ regnum sublimatur, cœpitque regnare ann. 638. quo desijt Dagobertus, ac paulò post in villa regia Compendio Dagoberti thesaurus, gemmæ, vestes, supelléxque pretiosa ex æquo inter duos Fratres diuiduntur.

*****

De Flavio, Syluio, & Ætherio, quibus Remensis Archiepiscopi nomen tribuitur, & an inter legitimos Archiepiscopos accensendi.

CAPUT XXXVII.

E piscoporum series, quæ ex vetustioribus chartis, vt plurimum colligitur, adeo confusa est & implexa, ob earum varietatem sub Dagoberto, ac filijs Sigiberto & Clodoueo II. vt certò agnosci non possit, quis apud Remenses Leudegiselo successerit, cum tres vel quatuor eodem fere tempore occurrant Remensis Archiepiscopi titulo insigniti, quorum primus legitur in fundatione Prioratus de Cruce S. Audoëni Flavius nomine, alter Syluius vocatur in Clodouei II. præcepto apud Doubletium. Tertiùs hos paululùm subsequitur sub Childerico, & Ætherius nominatur, quartus est Angilbertus, cuius tantùm meminit Frodoardus. De his pauca eodem ordine.

Primus nobis innotescit ex charta S. Cornelij Compendiensis, quam ex autographo vetustate forsan detrito, aut tineis corroso exscribi curauit Philippus Pulcher, fanciens, vt ei velut originali fides adhiberetur, ob illustrium virorum famam, quorum nomina præferibat, sic autem incipit.

In nomine Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, ego Dangobertus Chlotharij Minorum Francorum Regis filius, cum post mortem Patris gloriosissimus atque excellentissimus Francorum florerem in regno, & omnia circumquaque nostro subjugata silerent Imperio, quadam mensis Maij die, unâ cum optimatibus, & primis Palatij in Cuziaco sylua more Regum solito.... sed dum in capiendis.... omnes unanimiter teneremur, & in persequen. singula huc illuc discorrerent per saltus &c. subito dominus Audoëmus Archicapellanus noster in quamdam gratam, sed aridam incidit planiciem, in qua mirâ insculptam serie Crucis Dominicæ reperit effigiem. Erat enim verò ab heri, & nudius tertius cœli serenitas, & sol effrenis curribus, suo etiam claro lumine perlustrabat terram, vidit, substitit, dirigit, & retrogradis curribus ad nos usque festinans reculit.

Junioris.

Properamus, ut dixerat, nos etiam vidimus, miramur imaginem, à

LEVDEGIS.
XXIII. AR-
CHIEPISC.
An. 640.

Deo fore prodigium confitemur. Ergo idem dominus Audoënus, ut erat prudencissimus, sciens eundem locum visitari, & à Domino frequentari, nostris effusus genibus ad edificandam Basilicam sibi dari petijt, quem ab Isara fluuio è contra Gallia villa tam magnâ saltus ambitione, & longè latèque circumjacentibus terris usque ad Bellum-villare, & usque ad eiusdem fluuij ripam impetrari promeruit, ubi in HONORE SANCTE CRUCIS Ecclesiam fabricauit, villulam quoque congregauit, ipsam denique Sancto Medardo nostrâ licentiâ, & voluntate condonauit, ob amorem Fratrum, cum quibus ab ipsis infantia rudimentis fuerat educatus, & liberalibus studijs non mediocriter, sed perfectè eruditus, quam ipso obnoxius orante ab omni dominatione, aduocatione liberam fecimus. Et ut firmum permaneret, has in testimonium litteras fieri iussimus, & coram Episcopis, Comitibus, Palatinis, nostro munice nomine annuli nostri impressione munuimus.

Ex arboribus in sylua prioratus SANCTÆ CRUCIS, seu potius ex pecunia inde conflatâ S. Medardi Sueffion. Ecclesia nuper à fundamentis restructa est.

Signum inclyti Regis Francorum Danguberti.

Signum Flauij Remorum Archiepif.	Signum Mamini Episcopi.
Signum Sulpitij Bituric Archiepif.	Signum Archeualtri Majoris Domus.
Signum Ambrosij Gualitani Episc.	Signum Brigaldi optimatis Palatij.
Signum Faronis Meldensis Episc.	Signum Agulfi Comitit.
Signum Amandi Traiect. Episc.	Signum Bertini Militit.
Signum Eligij Nouiomens. Episc.	Signum Berhamari Militit.
Signum Leburij Carnotens. Episc.	Signum Radonis Militit.
Signum Amalarij Episc.	

Chartæ huius falsitatem stylus satis indicat, quamuis inde celebris prioratus Crucis Sancti Audoëni origo demonstratur, facit tamen utcumque ad eius probabilitatem, quod quidam Flauius Rem. Archiepiscopus subscripsisse legatur priuilegio Gregorij primi Monachis Sancti Medardi Sueffion. concessio; cum enim prior Flauius, qui Aruernensi Concilio interfuit, usque ad hoc tempus viuere non potuerit, planè sequitur alium eiusdem nominis Sedi Remensi præfuisse, at nec sic Chronologia aptè cohæret, posteriore hoc etiam Flauio recepto iuxta Chartam præcedentem, cum aliunde constat Romulfum anno 594. quo Sanmedardensibus priuilegium confirmatum est, Sedem Remensem occupasse. Cætera non moror, quæ eidem Chartæ auctoritatem adimunt, probantque Flauium hunc supposititium esse, ut quod Eligius inter Episcopos ibidem recensetur, qui tertio regni Clodouci II. Episcopatum Nouiomensem adeptus est, & quod alij quidam nominantur Præfules æquè, ac Flauius incogniti.

Syluius alter est qui Remensis Archiepiscopi titulo gaudet in chartis Sancti Dionysij à Doubletio editis, quibus bona Sadregisili Ducis Aquitanie à Dagoberto Rege fisco adjudicata, ac postmodum eidem Monasterio concessa confirmat Clodoueus II. anno regni 7. Christi verò

verò 645. vbi etiam Successores hortatur vt prædictum Monasterium foueant, & conseruent, cum omnibus iuribus & priuilegijs quibus Basilica Sancti Petri Romæ potiebatur ex concessione, & priuilegio Constantini. Hic Chartæ Pericopen profero.

LEVDEGIS.
XXIII. AR.
CHIEPISC.
An. 640.

Clodoueus Dei gratia Rex Francorum Filius Dagoberti Regis, omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, seu quacumque iudiciariâ potestate præditis: Quicquid pro Utilitate &c.

Palladius Episcopus Bituricensis obtulit, Clodoueus Filius Dagoberti gloriosissimi Regis subscripsit.

<i>Signum Arnulfi Metensis Episc.</i>	<i>Signum Gundoëni Comitum Norman.</i>
<i>Signum Eligij Aurificis Nonion. Episc.</i>	<i>Signum Werpieni Comitum Britann.</i>
<i>Signum Landericis Paris. Episc.</i>	<i>Signum Charimundi Comitum Fland.</i>
<i>Signum Maurini Senon. Archiep.</i>	<i>Signum Mummoli Præfecti.</i>
<i>Signum Syluini Remensis Archiep.</i>	<i>Signum Dadonis Rotom. Archiepisc.</i>
<i>Signum Frenemundi Andegau. Episc.</i>	<i>& Cancellarij Regis.</i>
<i>Signum Vaberti Lemoui. Episc.</i>	<i>Data in mense Octobri an. 7. regni</i>
<i>Signum Aigulsi Abbatis S. Dionys.</i>	<i>nostri Clipiaco Palatio.</i>

Charta hæc satis ex se suspecta, longiori non indiget examine ob Comitum præsertim Normanniæ, & Flandriæ nomenclaturam his temporibus incognitam, deinde Arnulfum Metensem inter Antistites emicuisse sub Clodoueo II. verisimile non est, cum multi auctores certæ fidei, asserant hunc Chlothario adhuc viuento, relicto Episcopatu, in solitudinem secessisse.

Ætherius pariter Remensis Archiepiscopi nomine decoratur in diplomate à Childerico Clodouei II. filio eidem Abbatia concessio 10 anno regni sui, cui iisdem ferè Episcopi subscripsere, cum regni primoribus, at non absque scrupulo, ob rationes prædictas, & quod Episcopi in eo relati, in Catalogis nuper editis non appareant. Est quidam Ætherius Ebredunensis Episcopus qui per id tempus vixit, interfuitque Concilio Cabilonensi Clodouei iussu habito regni eius ann. 6. Christi 650. an huic Rem. Episcopi titulus, Amanuensis errore adscriptus sit, vel eius, qui chartam hanc commentitiam finxit curiosius inquirat qui voluerit.

ANGLEB.
XXIV. AR-
CHIEPISC.
An. 641.

*Anglebertus XXIV. Archiepiscopus, Basilica Beati Remigij à multis frequentatur, Eligius Quintini Martiris sepulchrum de-
git, illudque, ac Collegarum auro, & gem-
mis exornat.*

CAPUT XXXVIII.

TRibus his falsò Remensis Archiepiscopi nomen præferenti-
bus è vera seriè explosis, Anglebertum vt legitimum, ac ve-
rum Leudegisei successorem cum Frodoardo excipimus, par-
ua enim inter eum, & Landonem intercapedo, tot Præsules interseri
non patitur: hic Ægæ Magistri equitum seu Majoris domus per Neu-
striam sub Clodoueo II. ac pridem Dagoberti Regis à consilijs, quique
palatium, & regnum condignè cum Regina Nanthilde gubernauerat,
filius fuit. Vnde fit vt obsequia ab eo exhibita, & auctoritas quâ polle-
bat; filio iter præbuerit ad Archiepiscopatum obtinendum, quem pau-
cis annis administravit: Ex his quæ de eo satis obscurè leguntur, ad-
ducor vt credam hunc Remis haud diu hæsisse, aut statim fato functum,
cùm nomen eius in actis publicis non legatur, Concilij præsertim Cabi-
lonensis coacti anno 650. nec in priuilegio Sandionysiano.

Magnis, ac stupendis in Basilica Sancti Remigij coruscantibus mi-
raculis, ob quæ propter loci angustiam dilatata hæc dicitur, & exalta-
ta, ac venerabile pignus è loculo extractum post altare, Angelicis ma-
nibus vt Frodoardus loquitur, translatum. Frequens ad eam fiebat po-
pulorum concursus opem in necessarijs postulantium; Refert enim au-
ctor vitæ Sanctæ Salabergæ, hanc, quòd prolis expers esset, voti gra-
tiâ, Beati Remigij Pontificis, *qui Urbem Remorum, Campaniamque tellu-
rem virtutibus sacris, & miraculis illustrabat, Basilicam expetiisse, ibique
vigilijs, & orationibus excubantem sponondisse, si voti compos foret,
prolemque consequeretur, se eam Domino dicaturam.*

Et in Appendice ad Gregorium Turonensem habetur, Ermenfre-
dum, qui Ægæ Majoris domus Clodouei II. filiam duxerat, cùm
ob homicidium, Regina in se iram concitasset, mortis metu Du-
rocortum Remorum urbem Campaniæ Gallicæ, Regi Austrasiæ Si-
giberto parentem, clam, & properè petiisse, atque in Basilicam B.
Remigij tumulo, ac nomine claram, confugisse, vbi pluribus die-
bus delituit loci Religione tutus, donec Nanthildis Regina ira se-
data est, & amicè cum hostibus ipse composuit. Ex quibus patet B.
Remigij tumulum vnum ex illis Galliarum fuisse, ad quem voti
causâ pij excubabant, & in quo criminum rei certum ab insequen-
tibus experiebantur præsidium. De Moderanno Redonensi Episco-

po,

po, qui pariter ad tumulum Beati Remigij peregrinatus est regnante Chilperico, agemus lib. 3. cap. 2.

ANGLËB.
XXIV. AR-
CHIEPISC.
An. 641.

Ex vita Sã-
cti Eligij ab
Andoeno cõ-
scripta lib. 2.
cap. 6.

Hoc quoque tempore Beato Eligio Nouiomensium Episcopo subijt in mentem primo consecrationis anno Sanctorum Martyrum corpora, quæ populis hæctenus abdita fuerant, ardore fidei perquirere, inclyti præsertim Martyris Quintini, in eo loco (haud procul ab vrbe Vermandensi) vbi quondam Martyr ex fluuio eleuatus ab Eusebia in monte fuerat tumultus, cumque sagacti inquisitione per Basilicæ pauimentum huc illucque perlustrasset, tandem in posteriore parte, quo nulla erat suspicio, locum effodiendum designat, defossâ igitur in altum vltra pedes decem, seu amplius terrâ, cum nulla spes esset inueniendi, & iam media nox instaret, arrepto Eligius sarculo, rejectoque amphibalo, cœpit totis viribus terram ad lumen lampadum effodere, manibus, donec veterrimam reperit tumbam, sacrum thesaurum tegentem: tunc ingenti gaudio repletus sarculo auidissimè latus ferit sepulchri, foratoque tumulo, tanta mox odoris fragrantia cum immenso lumine ex eo manauit, vt Sanctus Eligius fulgore luminis, suauisque odore perculsus, vix subsistere potuisset: nam & globus splendoris, qui è tumulo ad ictum ferientis processit, tantam vim suæ claritatis sparfit, vt cunctorum astantium obtutibus oculorum retulis, partem maximam regionis illius in diei claritatem mutaret.

Tunc ergo sacrum corpus inuentum Eligius cum gaudio lachrymabili exosculatur, ac eo de profunda tellure eleuato, Reliquias sibi quas pridem concupierat, segregauit: dentes etiam pro languentium medela, ex maxilla sancta abstulit, & ex dentis vnus radice gutta sanguinis mirabiliter exiuit. Clauos quoque miræ magnitudinis, quos tempore passionis eius persecutores corpori infixerant, ex cerebro, & artubus abstractos, sibi pro Reliquijs sequestrauit, capillos etiam pulcherrimos Reliquijs separatos delegauit, deinde holoserico pretiosissimo obuolutum compositumque honestissimè corpus summa cum diligentia citra altare transposuit. Tumbam denique ex auro, argentoque, & gemmis miro opere desuper fabricauit &c.

Pari labore & industriâ reperit in territorio Medenantense vico Sacilinio Sanctum Martyrem Piatonem, cui similiter clauos prolixos ex corpore ablatos populis in argumentum monstrauit, tum corpore, sicut Martyrem decuit, in arcam auream reposito, Mausoleum de super miro opere fabricauit, Sueffionis quoque Ciuitate Sanctos Martyres germanos Crispinum & Crispinianum ex quadam crypta prolatos laminis aureis affabrè vestiuit, eorumque memoriam insigni ornamento decorauit, nec non & Beluacus municipio Beatum Martyrem Lucianum collegam quondam Sancti Quintini inuentum decenter inclusit, additis hinc inde cum crista laminis industriè dedolatis.

Ob hæc, & quòd spargendo per diocesium Dei verbo, populisque à

LANDO XXV. ARCHIEPISC. An. 645. Alterius Basilica Eligio sacra hand procul à confinio Remensis urbis meminit Audoën. lib. 2. c. 69.

superstitionibus reuocandis laborem impendisset, tanti viri memoria celebris habetur per totam Galliam, plurésque ei erectæ sunt Basilicæ; Remis fat elegans fuit in suburbio Vidulæ, cuius præter angustum facellum, restat ostium geminis valuis distinctum, & super vtriúsq; limen aurificæ artis miracula visuntur coram Dagoberto facta, medium verò occupat pergrandis Eligij statua Episcopali habitu, quæ vrbem ingredientium sese oculis exhibet, alluditque ad hæc verba encomiastis Audoëni. *Aurificem inuitum deconsu[m] constituerunt Custodem Urbium.*

*****

Lando XXV. Archiepiscopus, bona sua Ecclesijs impertit, Turrimque auream, hoc est Ciborium fieri iubet, quo altare Beata Maria cooperiatur.

CAPUT XXXIX.

De Archiepiscoporum electione files Frodoard. à Remigio, ad Nimardum usque breuiatis gratia, at certum est hos Canonicè electos fuisse ex Conciliorum decretis, Regis quidem assensu, & sæpius ex Aula, formam eligendi Episcopos sub Regibus primi Stemmatu doctè exhibet Had. Valesius tomo 2. rerum Franc. lib. 13. pag. 283. plerumque tamen Reges, non expectatis Cleri, populique suffragijs, per se Antistites eligebant, ut patet ex Greg. Turon. historia ubi de Quintiano, Euphronio, & alijs.

LAndo vir claris ortus natalibus, frater Erchenualdi vel Erchenoaldi Majoris domus sub Clodoueo II. ex Appendice ad Greg. Turon. seu Magistri equitum Francorum, (vt vult Demochares) Angleberto successit an. 645. hic Sigiberti perquam familiaris fuisse traditur, ac ei suasisse vt 12. strueret Monasteria, de quibus Yepes in Chronico Benedictino, & alij, qui hoc consilium Remaclo Tungrensi tribuunt; litem quoque diu agitatam cum Felice Sancti Juliani

Abbate, pro bonis ad Ecclesiam Remensem vltra Ligerim spectantibus, præfatus Præsul amicè composuit. Quid verò posthac toto Pontificatu ab eo præstitum, certius intelligi non potest, quàm ex ipsius testamento, quo patet multorum possessorem fuisse prædiorum; Etenim finem sibi instare sentiens, Remensem Ecclesiam rerum suarum constituit hæredem, hoc addito, quòd quæ alijs dederat personis, vel Ecclesijs, eadem Matrix Ecclesia, vel successor dispensanda curarent. Diuersis igitur Sanctorum Basilicis sequentia contulit donaria.

Basilicæ Sancti Remigij, vbi sepulturam sibi fieri delegit, villas, & munera.

Basilicæ Sancti Gaugerici, & Sancti Quintini argenti varia dona.

Item Basilicis atque Matriculis Remis, Sanctorum scilicet Timothei & Apollinaris.

Item Sancti Martini. Sancti Nicasij, & Sanctæ Genouefæ.

Monasterio quoque Sanctorum Theodorici, & Theodulfi.

Item ad Basilicam Sancti Germani, & Matriculam ipsius.

Item

Item Sanctorum Cosmæ & Damiani, & Sancti Juliani.

Item Sancti Petri ad Cortem.

Item Sancti Petri ad Monasterium Puellarum:

LANDO
XXV. AR.
CHIEPISC.
An. 650.

Ad Basilicam quoque Sancti Symphoriani quæ vocatur ad Apostolos.

Item Sancti Medardi, & Sanctorum Crispini & Crispiniani.

Item Sancti Victoris.

Item Sancti Mauritij:

Item Sancti Basoli.

Ecclesiæ quoque Laudunensi cuiusdam villæ portionem suam delegavit, & Basilicæ Sanctæ Genouefæ ibidem constitutæ villam Appiam, cum omni re ad se pertinente, tribuit.

TURRIM quoque auream, quam ad votum suum fabricari fecerat, super altare posuit Sanctæ Mariæ Remensis Ecclesiæ, patenas tres, & brachiale aureum; obiit 14. Martij anno 650: tumultus, ut ipse præceperat, apud Sanctum Remigium.

QUID porrò per supradictam TURRIM intelligat Lando, fatis copiosè explicat Coluenerius in notis ad verba illa prolixioris testamenti Sancti Remigij, *Jubeo Turriculum, & imaginatum calicem fabricari.* Vbi per Turriculum vel Turrim, Ciborium interpretatur, hoc est repositorium venerabilis Sacramenti Eucharistiæ, à figura sic nominatum: pari modo ex gestis Hugonis Fontellanensis Abbatis, qui vixit anno 720. habemus hunc Fontellanensium Ecclesiæ dedisse Turriculam auream pensantem libras sex quæ Ciborium planè significat, non pensile, sed per modum turris super Altare positæ, ut ex alijs Frodoardi verbis lib. 4. c. 19. colligi potest vbi de Seulfo Archiepiscopo differens sic loquitur, *Ciborium quoque super altare Sanctæ Mariæ argenteo aggressus est operire, quod opus morte præueniens explere non potuit.* Turris quoque Venantius Fortunatus meminit lib. 3. c. 23. in epigr. ad Felicem Bituricensem, quam absolute Ciborium nominat Greg. Turon. lib. 1. de gloria Martyrum cap. 86. quamvis alio sensu Ciborium explicet cap. 28. de miraculis, *Habet etiam (inquit) quatuor columnas in altari quæ Ciborium sepulchri sustentant:* ad quod alludit Aimoinus de Ciborio miræ magnitudinis tractans, quod Gunthramnus super sepulchrum Sancti Marcelli in Basilica Cabilonensi poni iusserat.

At Ecclesiasticus vsus Ciborium frequentius pro conditorio accipit vel theca quæ Christi corpus, aut Sanctorum ossa reciperet, item & pro grandioribus machinis quæ turrium instar, & arcarum super altaris mensam erectæ nomen arcæ retinent, quomodo Ciborij arcem Rabanus appellat epig. 89. his admodum similes Remis vidimus ante triginta annos in Parochijs Sanctorum Jacobi, & Stephani.

Sigibertus Austrasiorum Rex, sub quo vixerat Lando Archiepiscopus, quòd prole orbis esset (ut arbitrantur quidam, quò Grimoaldi tyrannidem

S. NIVARD.
XXVI. AR-
CHIEPISC.

An. 651.

Alij Imne-
childem vo-
cant.

tyrannidem excusent) Childebertum prædicti Grimoaldi Majoris do-
mus filium in hæredem adoptat, ad id flexus (vt creditur) ob natales
eiusdem, & obsequia; erat enim Pippini senioris Majoris Palatij Re-
gis Dagoberti filius, ac frater Sanctæ Gertrudis in Ecclesias quoque
beneficus præsertim Remensem ex Frodoardo. At paulò post nascente
Regi (sat adhuc iuueni) filio ex Frideberga vxore, qui Dagobertus
dictus est, testamentum abrogauit, prædictumque puerulum Gri-
moaldi tutelæ commisit; At hunc ipse detonsus in Hiberniam ablegat,
confestim ac Pater humana reliquit (primo scil. Februarij an. 550.
ætatis vicesimo primo, regni verò octauo decimo) & Childebertum
priùs adoptatum in regni solium euexit, à quo B. Niuardus, licèt po-
tentatus eius admodum breuis fuerit, priuilegium obtinet.

~~~~~

*Sanctus Niuardus XXVI. Archiepiscopus, extruendis cœnobijs, Regum
exemplo, bona liberaliter impendit, obitus eius, & sepultura.*

C A P U T X L.

BEatus Niuardus, qui & Niuo, super Auorum, ac regalis affi-
nitatis decus insignis vir fuit sanctimonix. Hic Emmæ Principis
filius traditur, Blithildis frater, Bilihildem vocat Fredegarius,
quam Childericus Austrasiorum Rex Clodouei 2. filius duxit vxorem,
ex qua Mathildis prodijt Reoli Comitis vxor, de quo postea. Bilihil-
dem Childerici vxorem fuisse historici nostri libenter agnoscunt, li-
beros verò reliquisse dubitant, nec facillè credent Childerici filiam
Comiti nuptum datam, quòd Regum filix non nisi Regibus nubere
solitæ essent. Nihilominus Assò hæc habet, Niuardum scil. Matrem
habuisse Emmam, Fratres Childericum, cuius filiam Regulus Comes
Remensis duxit vxorem, & Gundebertum, vel Guntbertum Regis
Optimatem virum illustrem, qui Monasterium puellare Beati Petri
Remis ad portam Collatitiam struxisse fertur.

Vbi verò Niuardus ad virtutes excultus fuerit, non eadem est fen-
tentia: Doubletius putat hunc inter Sandionysianos Parisi. sub Aigul-
fo Abbate tyrocinium expleuisse, alij sub Eustasio S. Columbani dis-
cipulo apud Luxouium, inde in aulam reuersum, vt ibi aliquo mu-
nere fungeretur, ad infulas assumptum eâ ætate quâ plures alij magni
nominis ex eodem claustro ad Episcopatus pariter per Belgium faultè
sunt prouecti. Frodoardus qui sat icuonè de Niuardi prædecessoribus
differuit, exiliùs adhuc de eo loquitur, omisâ siquidem eius progenie,
quæ sine dubio magna fuit, Illustrissimi tantùm hunc titulo excipit,
aitque in Aula Regis antequam promoueretur conuersatum, at quo
anno renunciatus Pontifex non aperit: Opinor Niuardum, Childe-
berto

berto III. Grimoaldi Filio necdum è Solio armis Clodouei deturbato, ad Archiepiscopatum Remensem electum fuisse ann. 651. Epocham probant ea quæ idem auctor subdit de eodem, à Childeberto scilicet præceptum immunitatis Ecclesiæ Remensi obtinuisse super teloneis, & quibusdam tributis, sed & eo regente Grimoaldum virum illustrem Sancto Remigio villas suas Calmiciacum, & Victuriacum pro animæ suæ remedio contulisse: Grimoaldum autem perfidiæ suæ poenas dedisse ann. circiter 652. tradunt auctores.

S. NIVARD.
XXVI. AR-
CHIEPISC.
An. 651.

Grimoaldus
præfectus pa-
latij sub Si-
giberto, &
Childeberti
Regis pater.

Niuardus igitur Pontificale culmen adeptus, vt sol irradians virtutis nitore per totam Galliam resplenduit: verba hîc attexam quæ in B. Bercharij gestis leguntur. *S. Niuardus sanctitate, ac religionis magnitudine toto orbe famosissimus, cælestem vitam agens, Remensi sub Childerico præsidebat Ecclesiæ... hic varijs generibus virtutum adornatus inter Francorum proceres Primus in aula Regis vitâ & conuersatione dignissimus. Fulgebat per id tempus ea Civitas Remorum Sanctorum stipata cohortibus, & licet inter militares alas sub Principe suo Childerico, Capiti tamen suo consona diuini amoris cultus urbs populosa spirabat.* His consonant ea quæ de eo referunt MSS codices, quibus patet hoc tempore Rem. Ecclesiam totius scientiæ, ac pietatis fuisse domicilium, rerumque suarum incrementa sumpsisse studio S. Niuardi, qui eam insuper multum locupletauit, emptis per diuersa loca fundis, domicilijs, & mancipijs, vel de nouo concessis, aut ab inuasoribus vindicatis.

Ac vt eos qui asceticæ vitæ operam dabant vnicè diligebat, dedit sub iure priuilegij ad Monasterium Sancti Basoli, quod restruxisse dicitur, Ecclesiam in Viriziaco in honore Sanctæ Mariæ constructam, cum omnibus ad ipsam pertinentibus, simulque locellum qui Wasciacus dicitur. Immunitatem quoque ipsis Monachis sub Perrone Abbate, nè quisquam hos sub *Sancta regula* Deo seruientes inquietare præsumeret, vt supra reddidimus.

Clodoueo integram Francorum Monarchiam, Neustriam scilicet & Austrasiam, post fufum profligatumque Childebertum obtinente, B. Niuardus regale præceptum ab eo obtinuit pro prædijs quibusdam in Malliaco super Vidulam à Vasallis sibi infidelibus recens vindicatis; tam enim vrbs Remi ad flumen Vidulam, quàm maior pars agri Remensis Austriæ regno adscribebatur, tum constructo Aluillarenfi cœnobio, auctoritate totius Concilij Præfulum Galliæ Namnetis celebrati, quicquid possessionum ei ante Episcopatum obuenerat, ad eum locum tradidit vt mox dicitur.

Clodoueus qui sexto decimo regni, vno & vicesimo ætatis, Christi autem anno 654. obiit, tres ex Balthide filios reliquit superstites, Chlotharium, Childericum, & Theodoricum, quorum major natu, qui vix quinque annorum esse poterat, Neustrasiorum ac Burgundionum Rex constitutus est, habuitque post Erchinoaldum pro Palatij Præfecto Ebroinum, quem Suesfionicum fuisse multi putant, quod Augustæ

M m

Suesfionum

652.

654.

S. NIVARD.
XXVI. AR-
CHIEPISC.
An. 669.

*Sic Ambia-
nensis pagus
intra fines
Dentelini
Ducatus ad
Neustria
Reges spe-
ctantis con-
tinebatur,
id erat inter-
Sequanam,
Ilyram &
Oceanum.*

*Patet etiam
ex vita MS
Sancti Vale-
rici territo-
rium Am-
bianense ad
Neustros
Reges perti-
nuisse.*

*Tom. 1. Co-
cil. Gallie
folio 502.*

Sueffionum sacrarum Virginum cœnobium extruxerit rogatu Drausio-
nis pijsissimi Episcopi, & Lentrudis conjugis: structum autem fuit pri-
mò inter muros vrbis & Axonam angusto loco, adeò vt puellas eò con-
uenientes capere vix posset, & fluuius Axona crebris inundationibus
ruinam ædibus minitaretur, quare Lentrudis Ebroino persuasit vt aliò
Monasterium transferret, vbi ab aquis crescentibus tutæ, & bellorum
cladibus immunes. Velatæ confisterent, ibi Regulum Remorum Ar-
chiepisc. filiam suam nomine Odilam, ex legitima vxore ante Clerica-
tum susceptam, Deo consecrassè postea dicemus.

Quidam scribunt Corbeienſe Monasterium, quod in pago Ambia-
nensi Balthildis Chlotharij mater extruxerat, ab eodem Rege anno
regni 5. immune à vectigalibus diplomate declaratum fuisse, idémque
tam Chlotharij Reijs anno regni eius 7. quàm Balthildis Reginæ ma-
tris eius rogatu, illustri priuilegio nobilitatum à Bertefrido Episcopo;
vbi idem Bertefridus venerabilibus Episcopis qui suis illud sigillis ap-
probarunt sic loquitur.

*Dominis Sanctis, ac summi culminis apice Pontificalis Cathedra specula
presidentibus in Christo Fratribus Niwoni, Genesio, Ethoaldo, Emmoni,
Audoni, Audomaro, Audberto, Burgundo, Faroni, item Audeberto,
Drausioni, Bertefridus Ambianensis Ecclesia Episcopus, licet nos anti-
qua regula constituta salubri obseruatione custodire conueniat, tamen vti-
li prouisione tractantes constituimus, vt quod sacris deliberationibus non
derogat, inrepidâ obseruatione conseruetur.... licet Sancta Cartaginensis
synodus à bonæ memoriæ Bonifacio facta, vel ipsius Epistola ad Libe-
rium non prohibeant Monachos sub proprio priuilegio residere, vel libri
B. Patris Augustini de gradibus Ecclesiasticis &c. Inde patet B. Nuar-
dum, qui primus, veluti Prouinciæ Caput, nominatur (quamuis pri-
uilegio non subscripserit) sub quatuor vixisse Regibus, Childeberto,
Clodoueo, Chlothario, & Childerico eius fratre. Item & priuilegia
Monachorum iuri non esse contraria, vt ibi euidenter probatur au-
toritate Sancti Augustini, ac Bertefridum Monachos ac Corbeiz
oppidum à sua iurisdictione liberè emancipando, partem suæ Dice-
cesis amputasse, B. Landerici exemplo, qui nuper Sandionysianis si-
milè priuilegium concesserat sub Clodoueo II.*

Childericus Chlotharij frater Austrasie Rex Mettis declaratus post
Patris obitum, vix quimus erat cum annitente Chinechilde Reginâ,
alij Imnechildem vocant, Sigiberti Austrasiorum Regis vxore, Bari-
fiacum villam in pago Laudunensi sitam Beato Amando Belgarum
Apostolo contulit, cum omnibus villulis ad se pertinentibus, domi-
bus, vineis, pratis, syluis, pascuis, & mancipijs, vt regius antea fis-
cus tenuerat, ad opus Monachorum, ita vt Apostolicus vir Aman-
dus de ipsa villa Barifiaco quicquid voluerit, faciendi haberet potesta-
tem: Donationis chartæ cum propter imbecillem ætatem Childericus
Rex subscribere non posset, prædicta Chinechilde regina subscripsit
die

*Ex Chartu-
lario Amā-
dino.*

die Calend. August. an. 2. regnante Childerico. Paulò post Amandus Barifiacum in Abbatiam erexisse dicitur sub regula Sancti Benedicti, seu Domni Columbani Lauduno in Ciuitate 18. Calend. Septemb. anno quinto gloriosissimi Childerici Regis; præfente Attola Laudunensi Episcopo, quem Frod. Attilam vocat, cum quo Niuardus quafdam res commutasse dicit, pro vtriúsq; Ecclesiæ Rem. & Laudunensis opportunitate.

S. NIVARD.
XXVI. AR-
CHIEPISC.
An. 669.

B. Niuardus, antequam è viuis excederet, omnem rem suam tot illustrium virorum exemplo testamenti paginâ locis Sanctõrum imperijt, Ecclesiæ Sanctæ Mariæ scilicet; Sancti Remigij, Altiuillarensi, & Viriziacensi, ac Monasterio Puellarum Remis, vbi Boba præesse videbatur Abbatisa, Sanctis quoque Rufino & Valerio, & alijs: tum à Deo recepturus gestorum vicem in Ecclesiola Sanctæ Mariæ apud Altumvillare cœnobium à se nuper constructa obiisse fertur, ac inde Remos ad Ecclesiam S. Remigij deportatus; vbi & honorificè sepultus est. Funebrem tanti viri pompam ab auctore vitæ S. Bercharij obiter descriptam paucis hic referre non pigebit. *Ad cuius exequias, Niuardi scil. tota Remorum Ciuitas ruit, Clerus & populus, ex vicinis etiam Urbibus multi adfuerunt, tanti Pastoris excessum admixtis pio mœnore Hymnorum solemnibus obsequijs adsignantes, cuius quidem corpus diuersis populorum caseruis constipatum, vsque ad Basilicam S. Remigij à Beato Berchario, nec non à Sanctis Pontificibus, qui illa die illuc confluerant, vniuersâ gregis sui multitudine prosequente, condigno honore defertur, ac excellenti Mausoleo condiendum, decentissimam ibidem accipit sepulturam.*

Quo verò anno B. Niuardus excefferit auctores non consentiunt; Sigebertus putat an. 661. Demochares 669. primò Septembris quo Festum ipsius in Ecclesia celebratur. Extant literæ Draufionis Sueffionis Antistitis ad Comprovinciales Episcopos Niuonem Remensem Metropolitanum, Audebertum, Clementem, Bertefredum Ambianensem, Audomarum Bononiensem & Taruannensem, Augustæ Sueffionum 6. Kalend. Julias datæ, anno decimo quarto regni Domini gloriosissimi Regis, quibus leges & statuta Sancti Benedicti à puellis Sueffionici cœnobij Beatæ Mariæ seruari iubet, easdémque è Monasterio egredi vetat, quæ si veræ sint, suspicio enim non deest, Niuardum ad annum 668. quo & Chlotharius obiit, peruenisse necesse est, plures enim annos Archiepiscopatum tenuisse reor, cum Altiuillarensis Ecclesia sæpius sub eo destructa, & restructa referatur.

S. NIVARD.
XXVI. AR-
CHIEPISC.
An. 669.

Sanctus Nivardus, petente Berchario, condit Alcumvillare cœnobium.

Sanctus Nivardus, petente Berchario, condit Alcumvillare cœnobium.

C A P U T X L I.

ALtiuillaris cœnobij, vt Niuardi munificentia, sic & Bercharij studio, qui primus ei præfuit, debentur primordia : hic tanto Præfuli notus ab infantia, cùm Aquitania fines perlustraret, ardens desiderio animum ad virtutes excolendi, spretis propinquorum, & patriæ retinaculis, Remos venit, futurus cum eo eiusdem vrbs, quæ famâ sanctitatis, ac diuini cultus odore fragrabat, cuius felicissimus. B. Niuardus tali ac tanto suppare adepto, sanctioribus eum diuinæ scientiæ viris censuit copulandum. Ac primùm B. Remacli in aula Regis præpotenti subdidit magisterio, tum Patrum Luxoniensis Monasterij, vbi per aliquot annos vitæ spirituali posuit rudimenta, donec ijs sufficienter expletis, Remos reuersus, cum quibusdam socijs, supplex à Niuardo locum petijt in sua Diocesi, vbi recentis Asceterij fundamenta locaret. B. Pontifex nactus occasionem amoris sui specimen erga iam prouectum ordinem exhibendi, obtento priùs Concilij Præfulum Gallia Namnetis iussu summi Pontificis conuocati, ac Regis assensu (annum silet Frod. nec Doctiff. antiquitatis indagator Sirmundus assignat) Ecclesiam primùm veteris cuiusdam Monasterij, super ripam Matrone fluminis dudum siti, in loco villari nuncupato (sed à Barbaris diruti) restructit, at cùm hæc haud multò post funditus cecidisset, alio in loco rursus nouam construxit, quæ & iterum traditur corruisse.

Remacius Biturix, ex Abbate Monasterij Soleniensis Tungrorum su Episcopus, ob sanctitatem à Dagoberto euocatus in aula claruit.

Sub Clodoueo 2. Namnetense Concilium videtur conuocatum.

Quadam verò die veniens de villa Sparnaco, Berchario comite visum sibi est transito flumine debere paululum requiescere, sicque caput in sinum sedentis reclinans Bercharij, obdormiuit : & visum vidit Columbam scilicet locum syluæ leniter circumire, & in fago (arbor est glandifera) post varios in aëre gyros resedisse, id tertio Columbam egisse sibi repræsentatur, donec cœlos repeteret : hanc visionem, sicut ipse in somnis, ita prædictus quoque Bercharius vigilans conspexit, vnde veluti compunctus subindè hic collachrymatus est. Experrectus Præsul à somno, sentiens faciem suam lachrymis irroratam, interrogat, quæ sibi causa fletus existeret, accepitque eum propter sui ruinam fleuisse operis : mox inuicem sibi visa referentibus, Pontifex Bauonem quemdam Dei seruum, cuius erat ipsa possessio, prædictæ visionis fecit participem, qui cognitâ Præfulis voluntate hanc ipsi libenter obtulit, vnâ cum parte altera quæ Fratri Baldino obtigerat, narratque illi discordiam quæ exarserat inter Theoderannum tertiæ partis possessorem, & Reolum Comitem, pro filijs ipsius

ipſius ab eo peremptis in vltionem filiorum ſuorum, quos Reolus ſuſpendi iuſſerat. Niuardus hunc Reolo; qui Neptem ſuam Chilperici filiam habebat vxorem, reconciliauit, obtinuitque ab eo, datis in concambium quibuſdam prædijs, Syluz partem quæ reſtabat: tum Præful ſuccidi iubens arbores, in honorem Sancti Petri; & omnium Apoſtolorum nouam ibi conſtruxit Eccleſiam, & vbi reſediſſe columbam viderat, altare inſtituit, collectiſque ſeruis Dei, Monasterium ordinauit, Altumvillare dictum, quod prioris reſpectu, in decliui montis faſtigio eſſet poſitum. Priuilegium quoque idem Pontifex, Berchario petente, eidem Monasterio à ſe amplis poſſeſſionibus ditato, contulit, quo ſcilicet ſancitur vt quandiu foret ſuperſtes in Monasterium ius retineret, & proprietatem, eo autem obeunte, Remi Archiepiſcopus tueretur illud & gubernaret, ipſi verò Monachi poteſtatem haberent Prælatum ſibi regulariter eligendi, prout in deſcriptione Priuilegij continetur, quod Frodoardus (à quo prædicta) reſerre prætermiſit, nos verò aliunde excerptum, aliquâ ex parte licet mutilum, hîc exhibemus.

S. NIVARD.
XXVI. AR-
CHIEPISC.
An. 669.

BEATI NIVARDI PRIVILEGIUM ALTO-
Villari cœnobio conſeſſum.

IN nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen. Ego Niuo, ſeu Niuardus, eſſi peccator, Epicoſopus, dum omnes Epicoſopi fratres mei, & de viris Chriſtianis.... præcipui in unum conueniſſemus, petijt nos Bercharius Abbas, unâ cum fratribus ſuis, vt talem locum eis perquirere deberemus in noſtra proprietate, vbi ipſi ſecundum Regulam patrum Sancti Benedicti, & Sancti Columbani viuere deberent, & pro nobis die noctuque Domini miſericordiam debeant deprecari, vt in futurum veniam de peccatis mereamur obtinere. Sed cum minimè ſic talem locellum compendioſum in noſtra proprietate inueniremus, quod ipſi Monachis ad Monasterium faciendum placuiſſet, reperiens eſt nobis unâ cum ipſis locellus qui dicitur Altiuillaris, in ſine Remenſis ſuper Macterna ſtuum prope Villam Diſiacum, quem à Bauone, & Theoderanno de Villis Eccleſia noſtra concambiuiſmus, unde & ipſa inſtrumenta ex hoc in Archiuis Eccleſia retinemus, Villam quoque Diſiacum cum Eccleſia & Altari Beati Timothei Martyris in cuius parochia ſicus eſt Altiuillaris locus, eidem Monasterio legaliter conſirmamus.....

Sed ſic penſitauit ipſe Bercharius unâ cum fratribus pro nouiſſimis temporibus, vt dum adiuuimus ipſum Monasterium, quod dicitur Altiuillare, quod ego pro æterna beatitudine, vel pro remedio anime mee ad Sanctam Regulam conſeruandam adificaui in honore Sanctorum Petri & Pauli, & Sancti Joannis, & caterorum Martyrum & Confeſſorum, quorum pignora ibidem venerari noſcuntur, in noſtra poteſtate debeat eſſe, vt ipſos Monachos melius delectet ſecundum diſcipline ordinem, &

S. NIVARD.
XXVI. AR.
CHIEPISC.
An. 669.

regula vivere, vel quietos residere, & taliter nobis consenserunt de fratribus meis, & de Comitibus nostris Archidiaconis, & Abbatibus, vel ex Clero Remensi & de viris Illustribus quorum manibus subscriptiones, vel signacula subter tenens inserta, ut sicut iam supra dictum est, Monasterium ipsum Altiwilli..... reliqua desunt, ea præsertim quæ eligendi Abbatibus libertatem continent, de qua Frodo. cap. 7. lib. 2. sub finem.

Auctor vitæ Sancti Bercharij, quam N. Camusat vir insignis literaturæ publici iuris fecit, Altiwillaris quoque Monasterij refert initia, vbi volatus quidem Columbæ meminit, at locum vbi extructum est à Niuardo, dominij sui fuisse tradit, situmque in declivi montis latere, quo subjacentia Matronæ fluminis longè latèque littora, mulcenti quadam visionis voluptate conspici queunt; addit Childerici Regis opitulante Clementiâ ad exitum opere feliciter perducto, ad Basilicæ consecrationem; cum Sancto Niuardo Metropolitano Pontifice, alios quoque Episcopos, Clerum, numerosam plebem, imò & Proceres Francorum benè multos conuolasse, quos Bercharius pari iucunditatis magnitudine lætus excepit: tum rebus, quæ ad vitæ regularis obseruantiam erant necessariæ aptè & congruenter dispositis, prædictum Bercharium vastam saltus Deruensis solitudinem petiisse, vbi aliquot cellas eodem Rege annuente construxit. Extat Bercharij Epistola in promptuario Tricassino, qua prædia ac redditus Monasterio de Puteolo largitur data Remis Ciuitate 8. Calend. Septemb. Childerico Rege præsentè 4. regni ipsius, (hoc est anno 659. si regni Childerici in Austria tantum annos computes) ac Niuardi Rem. Archiepiscopi, Leodegarij Episcopi Augustod. & Walfadi Majoris domus sigillis roborata, quamuis Martyrologij Benedictini auctor, pro Niuardo, Reolum legendum putet, eò quòd verisimile non sit Bercharium, viuentè adhuc Niuardo, ab Altovillari discessisse, inueniatque Childericum prædicto Monasterio Priuilegium rogatu ipsius concessisse, cui Reolus subscripsit, quæ omnia facilè conciliari possunt, si ratio habeatur annorum quibus in Austria tantum regnauit Childericus, vel in Neustria simul & Austrasia.

Hic meritò posset inquiri quis ordo primitus apud Altumvillare fuerit obseruatus, at id satis superque explicat Frodoardus his verbis, *Construxit Monasterium petente Berchario S. Niuardus, vbi cum Fratribus sub regula Patrum Benedicti, & Columbani vivere possent*, quibus nonnulli ansam arripiunt dubitandi an Columbanus, qui claruit in Austrasia sub Theodorico Rege, peculiarem Regulam texuerit à Benedictina distinctam. At his nuper abundè satisfactum est ab eruditissimis scriptoribus, dictumque Columbani regulam à Benedictina non differre, aut saltem ei non esse contrariam, & sic vtramque potuisse in eodem Monasterio obseruari, quòd conjunctiua particula (ET) satis indicat, quamuis Regulæ nomen hic respectu Columbani latè sumatur, veriùsque sit statuta duntaxat hunc condidisse, vt ex vita S. Philiberti

berti apud Surium 20. augusti colligi potest, vbi sic habetur; *Legen-
bat studiose Basilij præclaras constitutiones, Macharij regulam, Bene-
dicti decreta, Columbani instituta sanctissima, atque ita onustus rursu-
rum aromatibus, sectatoribus suis egregie de se exempla præbebat.* Sic
Monachos Virizienses iuxta Columbani instituta mores & actus
rexisse, ex MS codice diximus cap. 23.

Ceterum felices ac prosperi tam illustris ab exordio cœnobij succes-
sus, per nouem sæcula explicari satis dignè non possunt, ob veterum
monumentorum jacturam, quæ simul cum Ecclesia, Officinis, Bi-
bliotheca, doctorumque virorum lucubrationibus, heterodoxorum
impietate, ann. 1562. flammis absumpta sunt: sacris tamen lipsanis
Monachorum studio, Remos ante incendium delatis, contumeliæ
nihil illatum est. Adhuc in MS codice illustrium virorum aliquot
leguntur nominâ, qui vel religionis habitum in eo Monasterio susce-
père, vel ex eo tanquam omnium virtutum palæstra post iuge exer-
citiū prodeuntes, Pastorale onus subierunt; inter hos elucet potissi-
mum Reolus, qui ex Comite Campaniæ fit Monachus hortatu Sancti
Niuardi, Gedeon quoque Filius eius, item Theoderamnus ex Frod.
Heriueus etiam, Adalbero, Raynaldus, Wido Remi. Archiepisco-
pi: Necrologium addit Henricum, Wilelmum, Albericum, Ro-
trodum Catalaunensem Episcopum, Hugonem Sueffionensem, Pe-
trum Carnotensem. Multos etiam insignioris notæ Abbates varijs
cœnobijs eadem schola suppeditauit, Burchardum, & Hugonem Vi-
riziaco, Deruensi Eurardum, & Nicolaum, Remigiano Simonem,
Petrum, & Nicolaum, Mosomensi Petrum, & Rodulfum, Clunia-
censi Petrum Venerabilem, Orbacensi Geruasium, Vincentiano pro-
pe Laudunum Hugonem, Elnonensi Absalonem. Ex quibus patet
euidenter Altumvillare cœnobium pridem magni nominis fuisse ob
arctioris vitæ disciplinam quæ in eo vixit, litterarumque studia,
cùm tot eiusdem doctrinâ celebres alumni ad Ecclesiasticas præfetur-
ras peruenerint.

*Quàm pretiosis dicitur Sanctorum Pignoribus Alciuillaris cœ-
nobij thesauraria.*

Possidet inprimis Corpus ferè integrum Sanctæ Helenæ Imperâ-
tricis Magni Constantini matris, quæ Sanctissimæ Passionis in-
signe monumentum, quod terræ visceribus additum, tot tamque
multis annorum centurijs delituerat, vt seruis Dei illufceferet, ope-
rante Dei virtute, post expleta pietatis exercitia, feliciter inuenit;
ad hanc Ecclesiam, vbi tam illustris gaza adseruatur, frequens fit Pe-
regrinorum concursus, ac inter eos beneficio laborantium, qui vo-
tis Deo per aliquot dies exhibitis, ope virginis Helenæ, sortilegij in-
cantamenta ex-ore sæpius euomunt, ac sanitati restituuntur: relatio-
nis

S. NIVARD.
XXVI. AR-
CHIEPISC.
An. 669.

nis Historiam prædicti corporis ad cœnobium Altumvillare infra reddemus ex codice Benigniano.

Corpus Sancti Niuardi Remensis Archiepiscopi prædicti cœnobij fundatoris in longiori capsâ inclusum, argenteis imaginibus auro illitis decorata.

Corpus Sancti Sindulfi, qui in villa, quæ Alfontia dicitur, sex circiter millibus à Durocorto, sacerdotali functus officio innumeris post obitum claruit miraculis: relationem eius ad Altumvillare Monasterium describit Frod. lib. 2. cap. 9. Parochialis Ecclesia prædicti loci nomini eius consecrata est.

Caput Sanctæ Petronillæ virginis filiæ Beati Petri Apostoli, quæ nobilis viri conjugium spernens, acceptis triduanis ad deliberandum inducijs, tertiâ die sumpto Christi Sacramento emisit spiritum: putat Baronius in Baptismate potius more Majorum Petronillam dictam, cum renata, quam cum nata est.

Præter hæc, visuntur sat notabiles partes Corporis cuiusque Sanctorum Martyrum.

Sebastiani.

Blasij.

Polycarpi.

Vrbani.

Quiriaci.

Hæ Sanctorum exuviæ in lipsanothecis separatim inclusæ, quæ antiquitatem spirant & deuotionem, integræ ad nos permanferunt, reliqua verò supellex, ditiora scilicet Præfulum ornamenta, pictæ tabulæ, subsellia, tapetes quibus mirè splendebat Ecclesia, vnâ cum ædificijs, hæreticorum rabie, qui diu conscensis muris irruerant, in fauillas abierunt anno 1562.

Abbatum Altimillaris cœnobij indiculus.

CAPUT XLII.

Bercharius ex Luxouienfi Monacho primus Abbas regularis, cuius hortatu Monasterium conditum est, rexit ante & post obitum Niuardi fundatoris, à quo Priuilegium obtinuit de quo capite præcedenti: hic susceptum onus ad culmen adduxit perfectionis, spiritualium donorum perfusus rore ex Niuardi vita apud Nicol. Camusat, relictoque ad tempus Altouill. cœnobio, vt Deruensium curam gereret, ab exlege cultro necatus Martyr occubuit 8. Octobris, ex eodem auctore.

S. Reolus curam suscepit Monasterij cum Archiepiscopatu iuxta votum

votum fundatoris, illudque generosè tuitus est aduersus Gundebertum, qui res à Niuardo impertitas auferre nitebatur lib. 2. cap. 10. exemptus 7. Septemb. 688. vel 695.

S. NIVARD.
XXVI. ARCHIEPISC.
An. 669.

S. Rigobertus alicubi Altiuill. Abbas legitur; probabile est tutelam ipsius suscepisse, & Abbatem, seu Præpositum à Monachis quemdam electum, eo præsertim tempore, quo Rigobertus à sua sede exulauit, quis ille sit, & quinam postea rexerint, nescitur, saltem horum nomina exciderunt.

Petrus sub Tilpino, & Ebone Archiep. claruisse creditur, vt versus sequentes indicant, in Altiuillarense Euangeliorum libro exarati, quem auro, & ebore vestiuit, quamuis hic præposterè forsan ponatur, & idem sit cum eo qui vixit anno 1085.

*Ebo Remensè decus, Præsul, Pastorque coruscus,
Librum iussit agi, plenum spiraminis almi.
Abba humilis noster Petrus, placidusque Magister,
Hunc auro interius Christi decorauit amicus,
Atque ebore exterius &c.*

Halduinus ab Ebone Diaconus ordinatus, à Lupo Catalaunensi Episcopo consecratur, lectusque Altiuill. cœnobij Abbas sede vacante, & Karoli Regis iussu, Archidiacono Remensi eum præsentante, in realem possessionem ab eodem Episcopo inducitur ann. 844. Frodoard. lib. 3. cap. 11. hic interfuit Translationi S. Remigij, vt quidam versus testantur, quos ipse in honorem eius conscripsit, item & synodo Carisiacæ, vbi Gothescalcus ob hæresim & proteruiam condemnatur. Eo regente vixit Teudegifus Altiuillarense Monachus, qui Romæ corpus B. Helenæ Imperatricis Remos intulit, vt postea dicemus. Hic Presbyter tantum à Frodoardo nominatur; at Necrologium de eo hæc habet, *Septimo Idus Marij, obiit Teugifus Monachus Altiuillaris qui corpus Beate Helenæ asportauit*: claruit etiam Almannus vir haud vulgaris facundiæ; qui historiam translationis stilo sat eleganti contexit, huius fortè meminit Hincm. lib. 3. cap. 28.

Post Hilduinum, Abbas regularis nullus legitur vsque ad Nargaudum, videturque Monasterium sub cura & dispositione Remensis Archiepiscopi mansisse per plures annos, cum de eo epistolâ ad Egiionem Senonensem Hincmarus sic scribat, *Nunciatur de Cella nostra, quæ vocatur Altiuillare, Monachum nostrum nomine Gundebertum aufugisse cum libris, eò quòd sæpius correptus, quòd se Gothescalco coniunxerit*: Præcipiatque apud Frodoard. Anselmo Monacho vt describat omnia quæ in Monasterio Altiuillarense, ante ipsius Præsulis ordinationem, facta vel collecta fuerant: numerum quoque Fratrum ac famulorum, vt Missi Dominici ibi falsum nihil possint inuenire. Idem scribit Ratramno Monasterij Orbacensis Præposito æquè ab Ecclesia Remensi dependentis: deinde ex epistola Hincmari quâ præcipit Monachis Altiulla, vt Viaticum Gothescalco præbeant si signa

N n

pœnitentiæ

S. NIVARD.
XXVI. AR.
CHIEPISC.
An. 669.

penitentia exhibuerit, augurari licet Abbatem præter eum nullum extitisse, cum huius non meminerit.

Rotmarus Abbas legitur apud Frodoard. in Chronico ann. 940. sed an Altuill. cœnobij, incertum.

Norgandus Remensi Concilio interfuit sub Leone IX. an. 1049. legiturque 11. Maij in Obituario.

Guerinus legitur in actis inaugurationis Philippi I: anno 1059.

Lancelinus vel Jotzelinus in Chartulario Sancti Basoli an. 1076.

Petrus in priuilegio Philippi I: pro Canonicis Compend. 1085.

Nocherus curat sacras Helenæ Imperatricis Reliquias in ditio- rem capfam transferri sub Raynaldo Archiepiscopo 1095: obiit 27. Janua- rij 1099. reperitur quoque 10. Calend. Julij in Necrologio.

Hugo in varijs chartularijs ab anno 1000. vsque ad 1013.4. nonas Junij exemptus.

Ingelramnus in Chart. Nicasiano an. 1115. inijt societatem cum Remigianis, fato functus 25. Januarij 1144.

Nicolaus legitur ann. 1144. 1149. 1153. in Chartul Remigiano.

Guilelmus 1180. ad eum scribit Stephanus Tornac. Epist. 182.

Odo in chartis Altui. 1192. & 4. nonas Febru. in Necrologio.

Petrus II. ex Abbate Sancti Basoli electus Altuill. 1211. humana reliquit 7. Cal. augusti 1214.

Petrus III. alias Arcadius 1230.

Radulfus 1235. nonis Martij obiit:

Galterus in tabulario S. Nicasij 1250.

Guido in Remigiano Chartoph. 1263:

Guilelmus 1363. nonis Aprilis egit animam.

Thomas in Chart. Hospitalis Rem. 1275. & 1284: defungitur 4. nonas Aprilis.

Henricus de Morcimport 1302. 17. Maij in Necrologio.

Gerardus de Morigni 1308. 26. Maij mortalitatem expleuit.

Radulfus II. ann. 1315.

Theodoricus de Castres.

Balduinus vouit obedientiam Ecclesie Remensi Sabbato ante Ra- mos palmarum 1319. cessit 8. Januarij ex Obituario.

Guido promittit obedientiam 1338. migrat 1369.

Odo iuramentum præstat Eccles. Rem. 1370.

Lambertus spondet obedientiam Archiep. 1377. occidit 7. Ca- lendas Decembris.

Garnerus 1379. fatalem diem obiit 11. Calend. Junij ex Necrol.

Joannes Becheron iurat ann. 1391. functus 1. Septemb. 1411.

Guilelmus de Sancto Marco præstat sacram. 10. Decemb. 1413. exemptus 10. Septemb. 1429.

Nicolaus vouet 8. Maij 1430. senio confectus abdicat 1447.

Joannes le Prat interest Concilio Sueff. 1455. decessit 14. Janu. 1474.

Gocelinus

Gocelinus, & Ogerius Dangle Episcopus Massili. litigant ann. 1500. forsan hic Abbatiam in Commendam obtinuerat.

S. NIWARD.
XXVI. AR-
CHIEPISC.
An. 669.

Thomas Rogerus an. 1511. rexit viginti annos, Ecclesiam à fundamentis restructit, quam Petrus Episcopus Calced. Rem. Ecclesie suffraganeus consecrat an. 1518. legitur 7. maij in Necrologio.

Galterus ex Ribodimonte Monacho in dicecesi Laudun. eligitur à Cœnobitis an. 1523. at Antonius Sanguin Protonota. Christianiss. Regis Eleëmofynarius, Episcop. Aurelian. Cardinalis de Medun. regijs fultus literis litem mouet, & Galterum expellit, absumptus 1559.

Petrus de Castellano Lingon. Francisci I. post Budæum Bibliothecar. Tullensis Episcopus, tum Matiscon. magnus Franciæ Eleëmofynarius; item Aureli. Episcopus sub Henrico 2. vir insignis literaturæ, de quo Cancell. Hospit.

*Castellane decus Musarum, & caste Sacerdos,
Virtus, ac merita frontem redimite coronâ.*

Bernardus de Castellano præcedentis nepos, abdicat in fauorem sequentis 1551.

Carolus Dalbene 1552.

Joannes de Caruac 6554., eo regente Monasterium ab hæreticis combustum est ann. 1562.

Laurentius d'Albene Cardinalis Estensis 1563. defungitur Aenione 1571.

Bartholomæus d'Albene ex eadem gente 1590.

Alphonsus d'Albene 1609.

Bartholomæus d'Albene Agennensis Episcopus 1638. eo viuente, disciplina regularis, quæ lapsu temporis, & Abbatum incuriâ, à primæuo splendore defecerat, Patrum Congregationis Sancti Vitonis & Hidulphi studio; ac Rem. Archiepiscopi accedente consensu; in meliorem statum reformatur.

*Sanctus Reolus XXVII. Archiepiscopus, Amandi Trajectensis
testamento subscribit, fundat Orbacense cœnobium,
defungitur.*

670.

CAPUT XLIII.

Post Niuardi obitum, Reolus, alij Regulum vocant, in ætatis flore stirpis & animi præclarus, omnium votis ad Archiepiscopatum Remensem eligitur. Is alicubi Campaniæ Comes vocatur, hoc est, pagi alicuius in Campania, noménque eius adhuc re-

*Vocatur
Reolus à
Frod. & ab
auctore vita
S. Rigoberti,
at Fredegar.
Regulû cum
nominat, &
Fotellan. pri-
uilegium.*

S. REOLVS
XXVII. AR-
CHIEPISC.
An. 670.

tinet *Mons Reguli* tribus circiter leucis à Durocorto. Conjugem habuit ante Clericatum neptem B. Niuardi Childerici Regis filiam, cuius consanguinei, & nepotes in palatio nobilissimi Comites dispositioni plurimarum mancipati, & Majores aulae regiae appellantur in vita Sancti Niuardi, suscepitque ex vxore, Gedeonem, quem Altuillar. Monachum fecit, & Odilam, cui Monasterium ab Ebroino Sueffione conditum ingressae, villas aliquot in Remis & Bellouacis dedit: Alios praeterea habuisse filios, quos Theodoramus quidam interfecit, refert Frodoard. lib. 2. cap. 7. floruit autem Reolus sub Childerico, & Theodorico Regibus; Chlothario siquidem sublato post regni annos 14. non quatuor, vt habet Fredegarius, & Childerico in Austria regnante, Ebroinus qui velut palatij Praefectus rerum potiebatur, Theodoricum, mox ac frater excessit, Neustriae ac Burgundiae regnis praeficere nisus est. At Childericus, cum Wlfado palatij sui Praefecto, auspicate veniens, ab omnibus Neustriae Ciuitatibus magno fauore excipitur, & Rex consalutatur; subinde Ebroinus, quem ob saeuitiam omnes oderant, desertus à suis, & comam ponere iussus, apud Luxouium aliquamdiu delituit, donec Childerico à Bodilone interfecto ann. circiter 673. Theodoricus rursus, annitente Ebroino, Regni solium conscendit, regnatque annos 17.

Reolo igitur sub his Regibus ad infulas promotus, sed necdum à S. Sede Apostol. pallium adeptus, Theofridus (à Flandricis scriptoribus omissus) post Sanctum Autbertum consecratur in Cameracensem Episcopum, assistentibus inclytæ recordationis Praesulibus qui in Chronico MS recensentur his verbis. *Sanctus Theofridus primus Abbas Corbeiensis assumptus ex Monasterio Luxouienfi in Burgundia, quem Sancta Bathildis fundatrix ann. 663. à Sancto Walberto experituit, & ad praedictum Monasterium conduxit, Abbas praesuit annis tribus, quibus expletis, Cameracensis consecratur Episcopus post mortem venerabilis viri B. Autberti, qui superiori anno dedicationi Ecclesiae Corbeiensi interfuerat cum Episcopis septemdecim, scilicet Sancto Genesio Lugdunensi, Audoeno Rotomagensi, Audomaro Teruan. Eligio Nouiom, Pharone Meldensi, Drausio. Sueffion, Bertefrido Ambianensi, Crodoberto Paris. Cadoaldo Laudun. &c.* Hic de consecratione per Reolum mentio nulla, fortè quòd Pallium necdum suscepisset: mox illi delatum est per Archiepiscopum Arelatens. regni Childerici IV. (in Neustria scilicet) vt scribit Demochares.

Verius anno
655.

673.

Post Theofridi excessum, docet Coluenerius Vindicianum electum à Cameracensibus consecrationis munus accepisse à Metropolitana Reolo 24. Julij anno 675. qui per id tempus Flandriam lustrans nouam Elnonensis coenobij Ecclesiam, comitantibus aliquot Episcopis, dedicauit, subscripsitque testamento Sancti Amandi anno secundo Theodorici Regis 15. Calend. Maij 675. cuius initium tale est.

In

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Ego Amandus miserimus, & peccator, Credimus ubique nos pietatem regere &c.

S. REOLVS
XXVII. AR-
CHIEPISC.
An. 675.

*Ego Amandus peccator hanc Epistolam à me factam
Conscripsi, & subscripsi.*

Ego in Christi nomine Reolus ac si peccator subscripsi.

Ego in Christi nomine Mommolenus Episcopus subscripsi.

Ego in Christi nomine Vindicianus Episcopus ac si peccator.

Hanc Epistolam rogante Domino Amando subscripsi.

Reolus Remos reuersus, totum se rebus Ecclesiæ suæ promouendis impendit, inerat ei vigor animi ingentibus negotijs par, eò acrior quòd vix sublimatus litigandum ei fuit cum Gundeberto Regis Optimate Niuardi fratre germano, pro rebus ab ipso Remensi Ecclesiæ delegatis: dicebat Gundebertus sibi ea iure deberi, quæ Niuardus ex patrimonio locis Sanctis impertierat; Reolus contra authenticis scriptis probabat ea ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ, & Sancti Remigij, atque ad Monasteria Altumuillare, & Viriziacum, quæ prædictus Niuo suis restruxerat expensis, contulisse. Dum lis anxie inter vtrumque verteretur, eo tenore tandem, arbitris mediantibus, composita est, vt Gundebertus ea quæ vltra Ligerim fuerant Emmæ matris ipsorum, suo subderet Dominio, reliqua verò, quæ ad loca Sanctorum Niuardus legauerat, inconcussa stabilitate permanerent.

Post hæc Reolus tam hæreditarijs, quàm emptitijs auxit Episcopium, quæ obiter perstringit Frodoardus ex archiuo Remensis Ecclesiæ, narratque ei filiam nomine Odilam fuisse, quam ex nepte Sancti Niuardi, Childerici verò filiâ, in legitimo Matrimonio ante Clericatum susceperat, quæ cum Deo sacrata esset, in Monasterio quod Ebroinus Sueffione construxit, villas tamen ei tam in pago Remensi, vel Bellouagenensi, quàm in partibus transligeranis hac lege tradidit, vt eidem Monasterio, post eius obitum, proficerent.

680.

*Filiam hanc
Childerici,
quidam A-
mathildem
vocant vt
Coluen.*

Wlfado in Austria Maiore Palatij defuncto, Theodorici Regis anno 7. Pippinus, & Martinus rerum potiuntur, Ducatumque obtinent, inter hos, & Ebroinum Theodorici Præfectum Palatij discordia mox exarsit, quòd parem hic pati non posset, illi vero Austrasiæ parte non contenti, integrum dominatum ambirent: maximo igitur coacto exercitu, ambo in Neustriam contendunt, fit atrox prælium, magna cædes ex vtraque parte, victi tamen Austrasij terga vertunt, Martinum fugâ elapsam (nam Pippinus alio itinere festinus euaserat) Laudunum Clauatum vrbs Austrasiæ attributa excipit: at Ebroinus, victoriâ tumens, ad Martinum, qui se muris Lauduni incluserat, nuntios mittit, qui ei datâ fide, persuadeant, vt sine metu ad Regem Theodoricum veniat: Missi Episcopi Ægilbertus Parisinus, & Regulus Remensis, mandatûmque eis ab Ebroino vt Martinum quomodo deceptum adducerent. Antistites hominem fraude, ac fallaci-

*Ebroinus
duos Episco-
pos magni
nominis, per-
juros, & ho-
micidas fe-
cit. Vales.
lib. 22.*

S. REOLVS
XXVII. AR.
CHIEPISC.
An. 680.

Ioan. Rober-
ti, S. I. An-
dor vita S.
Huberti.

cibus verbis aggrediuntur. Mos erat iurantibus, Beatorum tumulis, corporumue Reliquijs manus imponere. Ipsi vacuas capas contingentes, iurant inuiolatum, si venisset, Martinum fore: Martinus qui nullum dolum ab Episcopis suspicabatur, Lauduno egressus cum socijs ab Ebroini satellitibus interimitur ita Fredega. Martinus hic Chleodulfi filius erat, Arnulfi nepos, Pippinique frater Patruelis, ex cuius pro- sapia, si recentiori Auctori credimus, tertiæ Dynastiæ Reges trahunt originem. Ebroinus post victos acie Austrasios, multò quàm antea impotentior, ac ferocior factus, sibi ipsi maturauit exitium, suæque crudelitatis meritas poenas exsoluit interfectus ab Ermenfrido, Theodorici Regis ann. 9. ex Sigeberto.

In eius locum Waratus vir illustris ac bonæ frugi susceptus est, qui Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, ac Sancti Remigij Remis Cruciniacum montem, Curbam villam, cum Aciniaco in Pago Tardonensi tradidit, iniitque societatem cum Pippino magni nominis Principe. At obeunte Warato, Franci Bertharium quemdam in quo strenuitatis parum inerat, insipientiæ verò ac leuitatis plurimum, in Majorem domus regiæ statuunt; Cùmque hic Magnatum consilia, & amicitiam stolidè sperneret, indignantes Franci Andramnus, Reolus & alij multi, eo relicto ad Pippinum redeunt, qui Regibus deinceps sub iugum missis, & inani Regis nomine relicto, dominatum audacter arripuit, suisque aditum ad regiam dignitatem patefecit.

687.

Per id tempus conuocato apud Rotomagum concilio sub Ausberto Episcopo, in quo Fontellanensis (inter cætera) editum est priuilegium anno regni Theodorici XIV. Sanctus Reolus cum alijs interfuisse legitur, ac ei subscripsisse quo Monachis permissum est per succedentia tempora, secundum Sancti Benedicti regulam, ex semetipsis sibi perennibus temporibus Abbatem eligere.

Illustrium Præfulum huius æui munificentiam Reolus sapienter æmulatus, qui suis expensis certatim Monasteria extruxerant, Orbacense condidit in loco, quem dono Theodorici Regis, suffragante Ebroino; Majore Palatij, susceperat anno regni eius 14. vt scribit Albericus ad annum 690. impetrauitque à Monasterio Resbacensi sex Monachos, penes quos regimen esset Monasterij, quibus Leudomarum ex prædictis vnum, Abbatem præfecit, qui post Reoli obitum, licet ab Odone fuerit expulsus, à Childeberto tamen Theodorici filio restitutus est. Eo viam vniuersæ carnis ingresso, B. Rigobertus Monasterium recepit, ac rexit, an vt Archiepiscopus, haud satis compertum, certius est prædictum Orbacense cœnobium deinceps mansisse in prouidentia Rem. Archiepiscopi, vnde eo inconsulto Abbatem eligere non licebat. Electus autem statim fidelitatem Ecclesiæ Remensi præstare tenebatur, quamuis ex alia Diocesi: vice versâ Monachis ius inerat mittendi aliquem qui interesset electioni Rem. Archiepiscopi vt infra dicitur.

689.

Beatus Reolus post 26. regiminis annos, vt est in vita Sancti Gumberti,

berti, multos passus labores, & ærumnas difficillimis his temporibus quibus Majores Palatii Principatum ambiebant, ad æternæ quietis portum euolauit 7. Septemb. anno Christi 695. Corpus in Ecclesia Orbacensi sepulturæ mandatum traditur ex ipsius testamento, vbi sacra ejusdem adseruantur Exutiæ: at vita prædicti Reoli MS. tradit corpus in Ecclesiam Sancti Remigij fuisse deportatum, vbi & sepulturam sortitum est. Verba hæc subijcio: *Ad cuius exequias fama volans multimodas populorum conuocat turbas, suauissimis totum conditur aromatum odoribus sanctissimi Præsulis sacratissimum corpus, auro depictis componitur vestibus, nec non sericis inuoluitur linteis attentius, exemptus mundo Christi famulus feretro sustollitur diligentius, aureâ peplâ cumulatur, defertur ad Basilicam Sancti Remigij Pontificis, in cryptam deponitur ad leuam partem altaris Sancti Laurentij Martyris, ibi sepultus viuit in Christo sine fine.*

S. REOLVS
XXVII. AR.
CHIEPISC.
An. 690.
3. Septemb.
in Martyr.
Gallicano.

Theodoricus Rex paulò ante obierat anno regni septimo decimo, Christi 690. vel 691. relictis ex Chrotilde vxore, (Dodam hanc quidam vocant) Clodoueo & Childeberto, quorum primus in ipso pueritiæ flore post quadriennium rapitur, alter verò an. 695. regnare cœpit, desitque post annos septemdecim, extat Clodouei diploma Remis datum apud N. Camusat, quo Monasterio Deruensi quædam impertitur priuilegia mense Februar. die 15. ann. 2. gloriosi D. Clodouei, Christi 692.

695.

De Sanctis Guntberto, & Berta, Monasterijsque ab his edificatis, Auenaco præsertim, quinque leucas procul à Durocorto.

CAPUT XLIV.

Non tot odoribus fragrat felix Arabia, quot eximiè stipata Sanctis Remorum vrbs oleuisse legitur sub Niuardo, qui caritatis igne succensi, virtutum quoque suarum odoramenta longè, latèque sparserunt: inter hos velut spirantes rosæ, seu lilia eminent Guntbertus, & Berta, Matrimonij quidem nexu conjuncti inuicem, at ambo, vt genere, sic & pari proposito, ac sanctimoniâ illustres, de quibus breuiter agendum.

Guntbertus,
Gödebertus,
vel Gombertus.

Reolo Episcopij clauum tenente, Sanctus Guntbertus Niuardi Frater, & ex regni Optimatibus apud nos clariuisse dicitur, qui cum prole careret, & amplissimo gauderet patrimonio, illud Deo dicandum penitus statuit, & quidem Remis, vbi Monasterium Diuo Petro sacrum (distinctum tamen ab eo quod Baldericus cum Boua pridem struxerat) ad portam Collatitiam posuit, Regale seu fiscale nuncupatum à Frodoardo, quòd regali tunc subesset potestati. Eo rebus necessa-

rijs

S. REOLVS
XXVII. AR.
CHIEPISC.
An. 695.

rijs affatim instructo, Guntbertus extra natale solum peregrinari cupiens, ac Deo liberiùs famulari, relicta conjugè, ac mundi illecebris, maritima loca petijt, vbi Monasterium aliud condidisse fertur. An priùs sumpto Religionis habitu, & expleto tyrocinio, Frodoardus non aperit: probabile est in Hiberniam concessisse, vt Sanctorum cuius factus, Asceticæ vitæ delicias attentius degustaret, tum ibidem ab eo cœnobium conditum, forsan in littore Maris, vbi aliquamdiu sub Sanctæ Regulæ iugo, & institutione degit; At regionis oram ingressi Barbari, cunctaque rapinis & cædibus vastantes, cùm horum rabiem temperaturus isset obuiam, ceruice ab his minutus, occubuit Martyrij laureolâ coronatus. De Monasterij conditu in maritimis locis tacet Albericus in Chronico, & ieiunè admodum de Guntberti Martyrio sic loquitur. *D. Guntbertus fundauit quoddam puellarum Monasterium Remis ad portam Basilicam, qui postea cruce signatus ultra mare decollatus est pro Christo.* Martyrol. Remense adhuc exiliùs festum eius retulit his verbis, 3. Calend. Maij apud Auennacum Sancti Guntberti Regis. Cur verò insigni hoc titulo decoretur ibi, haud satis intelligo, cùm Frodoard. hunc virum illustrem tantùm vocet lib. 4. cap. 46. & ex Regis optimatibus vnum, seu nobilissimum inter Francorum Proceres lib. 2. cap. 10.

Ceterùm puellare Guntberti Monasterium Remis structum, quod fiscale diximus, Ludouicus Imperator, indulto priùs immunitatis præcepto, Alpaidi filiæ suæ Begonis Comitis vxori dono dedit, eoque potita est, donec per precariam eiusdem Alpaidis, vel filiorum, in ius ac possessionem Remensis Ecclesiæ transijt: vestigij huius ampliùs nihil extat præter sacellum B. Patricio Hibernorum Apostolo sacrum, & iuxta illud adiacens atrium, quæ Burfarijs in locum bonorum Puero-rorum subrogatis, Eminentiss. Cardin. à Lotharingia, & Capituli liberalitate cesserunt, in quibusdam schedulis habetur à Gerbega Regina huic Monasterio datas olim fuisse Reliquias Sancti Gregorij, Sancti Guntberti, & partem capitis Beati Patricij quæ in eo conseruata sunt, cum dente Andreæ Apostoli, cuius meminit Frodoardus ibidem: visitur adhuc sequens Epitaphium in eodem sacello iuxta altare, Monialis cuiusdam ibi (vt creditur) cùm fratre tumulatae.

*Hoc Calsarij (membra) teguntur cespice, eiusque Sororis
Compta velamine, Hildegardis est vocata, Virgo
Manens corpore, pro quibus dic lector queso
Supplex flexo poplite, aeternam piè Redemptor dona eis
Requiem, ille quarto Calendarum obiit, illa quarto die Mensis
ante finem July.*

Bertu Fran-
ci leuem ap-
pellabam, at
auctor lib. de
vita Berte
Abbatissæ,
clarum, ful-
gentem, splen-
didum in-
terpretatur.

Sancta Berta Guntberti vxor, & relicta, Virginum pariter condidit parthenonem apud Auennacum quinque leucis à Durocorto distans: fertur ipsi ab Angelo locum demonstratum fuisse, vbi fundamenta

damenta locaret, qui tunc ab incolis *Vallis Aurea* dicebatur, & cum ibi degens aquæ penuriâ laboraret, à proximæ sylvæ possessoribus, datâ argenti librâ, fontem obtinuit duobus millibus à suo cœnobio separatum, riuus inde egressus mox eam secutus est remeantem, adhucque oppidum interluit, & *libra* vocitatur, quòd tantidem fuerit emptus.

S. REOLVS
XXVII. AR.
CHIEPISC.
An. 695.

Illustris huius fundatricis Priuigni (quòd bona sua largiùs Ecclesijs erogaret, instigante Diabolo, ei necem intulerunt, at illi in belluinam feritatem versi, sui sceleris statim poenam dedere. Nepti verò Sancti Guntberti (Montiæ nomine) quòd cædis conscia fuisset, noctu S. Berta dicitur apparuisse, ac præcepisse vt Guntberti corpus, ad hunc locum referre curaret, quòd sui criminis veniam mereretur: Hæc promissi signum petens, audiuit, mox ac iussa compleset, ex ore vel naribus sanguinem emanaturum, quod & accidit dum corpus S. Guntberti iuxta pignus S. Bertæ conderetur: addit Frodoardus prædictæ Virginis Corpus post centum circiter annos inuentum esse integrum, plagasque ipsius ita tunc recenti fluxisse sanguine, ac si eadem horâ fuissent ingestæ, de hac sic habet Martyrol. Remense; *Calend. May, in territorio Remensi, vico qui vocatur Auenniacus, passio Sanctæ Bertæ uxoris Sancti Gomberti Regis, & Sigebertus ann. 661. Sancta Bertha Martyr & Abbatissa sanctitate claret in Gallia.*

Ceterum Auennaco Monasterio Abbatissas ex stirpe regia prælatas fuisse docet Hincmarus apud Frodoard. lib. 3. cap. 27. ad Irmingardem Augustam rescribens, quæ prædicti Monasterij curam ac protectionem susceperat, vbi & conqueritur quòd fratres, ac seruientes Monasterij Altuillaris multa paterentur incommoda ab hominibus Berthæ Abbatissæ prædictæ Imperatricis filia, ex quo in hoc regnum deuenerat. Et paulò post, idem Archiepiscopus Teutbergæ Abbatissæ rescribit, *Pro ordinatione Auennaci Monasterij, quam ipse quondam cum Irmintrude Regina disposuerat, de numero Clericorum, & Nonnarum, atque de rebus Villarum ipsius Monasterij, videlicet mille centum quinquaginta mansis, significans se disposuisse XX. Clericos, & XL. Nonnas ibidem consistere posse, victumque eis prouidisse, & res necessarias, ac ministras instituisse, præter luminaria & cætera Monasterij necessaria, ostendens quod Niuardus Remorum Archiepiscopus de rebus Remensis Ecclesiæ Monasterium Aluillarensē construxerit, & Frater eius de suis proprietatibus, & quæ alij boni homines ad eundem locum dederunt Auennacum extruxerit Monasterium, quòdque ad Ecclesiam Remensem tradiderit, unde & charta habebantur id aperte pandentes, sed per regium donum, sicut & aliæ res huius Ecclesiæ, ab externis à longo retro tenebatur tempore &c.*

Frodoard.
Auennacum
legit, alij
Auenniacum,
vel Auennacum.

Fulco postmodum ab Odone Rege Auennacum Monasterium Remensi Ecclesiæ restituendum curauit, obtinuitque à Formoso Papa priuilegium, quo & prædicta restitutio confirmatur apud eundem auctorem

S. REOLVS
XXVII. AR.
CHIEPISC.
An. 695.

rem cap. 2. & 8. lib. 4. & cap. 29. refert tam Sancti Basoli, quàm Auennaci Abbatias ab Heriberto Comite Artaldo Archiepiscopo datas fuisse in solatium suæ exaurationis:

Quid inde gestum sit in eodem Monasterio per plures annos, prorsus ignoratur: vetustiores chartæ referunt facta bonorum temporalium accessione, Abbatissarum industriâ, Honorij secundi assensu, Velatas ultra numerum quadraginta auctas fuisse, at paulò post imminutus traditur ob penuriam, quæ bellorum vastitate, & agrorum neglectu secuta est, quibus Monasterium in tam arctas reductum est angustias, ut à Sancta Sede obtinendum fuerit priuilegium siue dispensatio succedendi in paternas opes:

Ecclesia vetustate fatiscens renouata est eo schemate quo etiamnum stat anno.... sacrisque Gomberti, & Bertæ fundatotum Corporibus gaudet, ac nobilitatur. Sancti item Trefani, ac vnus Virginum ex Sodalitio Sanctæ Vrsulæ: Româ haud ita pridem Sanctorum Eusebij, ac Justinæ Martyrum Reliquias suscepit, quæ ditissimo phylacterio D. Franciscæ de Beauuilliers Abbatissæ curâ reconduntur, tantisque fit Peregrinorum, & ægrotantium in eam concursus ob miracula quæ singulis diebus clarent meritis Sanctæ Bertæ, ut inter totâ Galliâ celebriores meritò computari possit. Optassem huius Monasterij decora fusiùs hîc referre, cum accuratiori Abbatissarum indice, at Chartarum confusus ordo, ac plurium interitus, me ab hoc onere leuant, & eximunt, aliquarum tamen nomina hîc proferam, quæ carptim ex varijs Monasteriorum Chartophilacijs excerpti.

SERIES ANTISTITARUM AVENNACI
Parthenonis.

Sancta Berta Guntberti vxor fundatrix, & Martyr obiit. de ea Martyr. Remense Calend. Maij, Frod. lib. 4. cap. 47.

Bertha Lotharij Imperatoris, & Irmingardis filia, memoratur apud Frod. lib. 3. cap. 27.

Teutberga vixit sub Hincmaro Archiep. ex eodem auctore. Vide Annales Bertinianos, vbi Huberti cuiusdam Clerici conjugati soror nuncupatur, & abjecta Lotharij, quæ ad fidem Caroli venit, cui Carolus Auenniacum Monasterium dedit ann. 864.

Berta III. Romam profecta est anno circiter 890. de ea Frodoard. lib. 4. cap. 1. an Auennaci Abbatissa incertum.

.....		
Alix legitur ann.	1050.	Helesindis vel Helissendis ann.	
Agnes ann.	1086.	1174.	
Cæcilia ann.	1110.	Guilielma ann.	1209.
Aluidis ann.	1144.	Eustachia ann.	1220.

Isabella

Isabella benedicatur ann. 1248. ex Chartulario Sancti Amandi in pabula ubi sic habetur, *Joellus miserat. divinâ Rem. Archiep. uniuersis pras. literas visuris salutem in Domino. Nouerit uniuersitas uestra quod nos in festo SS. Apostolorum Simonis & Iudæ ann. 1248. ad Monasterium Sancti Amandi in pabula Torn. Diœcesis personaliter accedentes, & Religiosa Mulieri Isabella Abbatisse de Aueniaco Rem. Diœc. munus benedictionis impendentes, nolumus per hoc Abbas & Conuentus dicti Monasterij Privilegia infringere &c.* adhuc Isabella legitur ann. 1266.

S. REOLVS
XXVII. AR.
CHIEPISC.
An. 695.

.....
Clarissa des Armoifes. 1303. & 1317.

Maria fidem præstitit Ecclesiæ Remensi statim ac electa fuit ann. 1324.

Clementia vouit. 1333.

Joanna d' Archier fidem præstitit mense Martio. 1338.

Gilla vel Gilleta mense Januario iurat. 1356.

Henrica mense Aprili. 1357.

Joanna Dangreuault 20. Maij. 1360.

Joanna, fortè eadem. 1395.

Nicolaa de Saux obedientiam exhibet 17. Decemb. 1397.

Nicolaa de Cernay. 1400.

Nicolaa de Craon primo mensis aprilis. 1410.

Margareta Daigne, à Godefrido Catal. Episcopo benedicatur. 1460.

Catharina de Craon. 1450.

Joanna Thuret. 1499.

Francisca 1526. ipsius nomine M. Marcus Caillet Auennensis Canonicus Diœcesanæ synodo interfuit eodem anno.

Margareta de la Diepe. 1536.

Ludouica de Linange obiit an. 1577.

Petra seu Peretta de Bossu. 1580.

Francisca de la Mare cessit vltimo Martij. 1608.

Maria Francisca de Leui de Venta dour Francisca neptis an. 1609.

Francisca de Beauillers permutatione factâ cum præcedenti mortalitatem exiit. 1625.

Benedicta de Gonsague Ducis Niuernensis, & Mantuæ filia. 1630.

Maria Cauchon de Treslon adhuc superest, Coadjutricemque elegit.

Mariam Bruillard de Sillery filiam sororis Leonorij d'Estampes Rem. Archiepiscopi.

S. RIGOB.
XXVIII. AR.
CHIEPISC.
An. 695.
696.

Sanctus Rigobertus XXVIII. Archiepiscopus, collapsam Canoniorum Religionem in meliorem statum restituit, misitque Pippino Eulogias, & quid sint Eulogia.

CAPUT XLV.

SUccessit in Pontificatu Remensi Reolo, magnarum virtutum viro, Beatus Rigobertus præfulgens Sanctæ Religionis lumen, ex Ribuariorum regione nobili profapia fatus, Patre Constantino ex eodem pago, Matre verò ex Portensi orta territorio. Quidam per Ribuariorum regionem pagum Ribodimontis intelligunt, alij Bruerias in Laudunelio, at Ribuariorum regio ea est, quæ in diuisione regni Lotharij Ludouicum inter, & Carolum nominatur, haud procul à Juliacensibus iuxta fluuium Ruram ex Frodoardi scito ad annum 929. in Chronico, qui & adhuc clariùs scribit ad ann. 923. Henricum primum Germaniæ Regem, & Robertum Franciæ inuasorem collocutos in pago Ribuariorum super fluuium Ruram. Rigobertus igitur non de Ribodimonte (vt vertit du Chesneau) sed ex prædicta regione ortus est, quam pariter designat Albericus de Rigoberto differens in Chronicis. Hunc Reoli Patruelem, Comitem quoque, & Benedictinum Monachum vocat Demochares ex veteribus chartis, & quidem certiùs, vt reor, quàm id quod mox subiicit Reges Dagobertum, Chilpericum, & Theodoricum inaugurasse, sub quibus, inter varios fortunæ casus, præfecturam sanctæ, & laudabiliter gessit, aut saltem Episcopi titulum infracto animo ad obitum vsque retinuit.

*Rigobertus
canonicam
Clericis re-
ligionem re-
stituit.*

Anno igitur 696. Childeberto Francorum scepra moderante, Rigobertus Remensis Ecclesiæ regimen suscipiens, quæ collapsa in Episcopo reperit pro viribus refarcire nisus est, inceptitque à Canonica Clericorum religione nonnihil à primæuo statu collapsa, quam vt ad annos pristinos reuocaret, sufficientia Canonicis victualia contulit, prædia quoque, necnon & ærarium commune, vsibusque eorum, quo nihil deesset, subsequentes addidit villas Gerniacum cortem, Musceium, Wlfiniacum riuum, Corcellas, & Ecclesiam S. Hilarij cum suburbio ad eam pertinente, vt in annua sui transitus die sufficiens inde Canonicis refectio pararetur, quod verò superesset communiter inter eos diuideretur.

Ex his videre est Canonicam religionem sub præcedentibus Archiepiscopis multum à prisca sui institutione deflexisse, vel ob bellorum motus, quibus optimè constituta pessum ire consuescunt, vel quòd Canonici peculiare dominium non habentes, ab Episcopis, aliò vt plurimum

plurimum intentis, victum expectarent: unde fit ut torpor, & segnities ex penuria, dum ijs non consuleretur, facile irrepserit. At Sanctus Rigobertus his, opportuno quidem tempore, & sapienter mederi cupiens, necessaria suppeditauit, & sic palmam merito alijs præripuisse censendus est, qui simili per Galliam reformationi incubuerunt. Scio Crotegandum Metensem à multis prædicari, quòd tepefactam sub Martello Clericorum religionem renouarit, verba hic D. D'hemeré Doctoris Sorbonici referam, qui in Augusta Viromandensi huius videtur esse opinionis, *Cleri prope vniuersi status erat saculo decurren- te, decor omnis extinctus, primus Crotegandus, vel Drotegandus jacentem marcore expergescit, & neglectam, disciplinam Clericalem renouauit, qui sub Carolo Marcello Galliarum Referendarius, & sub Pippino factus Episcopus Metensis, Clerum adunauit, & ad instar Cœnobij intra Claustrorum septa conuersari fecit, normamque eis instituit qualiter in Ecclesia militare deberent, quibus annonas, vitæque subsidia sufficienter largitus est, ut perituris vacare negotijs non indigentes, diuinis solummodo negotijs incubarent.* Hæc ille, qui Crotegandum Metensem strictiori viuendi modo, quem postmodum in claustris professi sunt Canonici, censet initium posuisse, quòd non inficior, at primum alimoniam seu vitæ subsidia eis prouidisse negamus, cum enim Crotegandus Rigoberto sit posterior, in hac re ei facem præferre non potuit.

S. RIGOB.
XXVIII AR-
CHIEPISC.
An. 698.

*Id hausit ex
Walafrido
Strabone.*

Ex collapsa Canonorum Religione merito quis augurari posset post Reoli obitum Remense Episcopium aliquandiu vacasse, cum verisimile non sit sub Sanctis Pontificibus adeò consenuisse disciplinam, ut reformatione indigerit, imò Rigobertum, Childeberto penè ad regni exitum vergente, ad infulas promotum ex eo colligi potest, quod nullas Remensi Ecclesiæ ab eo collatas literas Frodoard. referat, so- leat autem hic Auctor ex regijs chartis, Archiepiscoporum tempora deffinire. Sed nec postliminiò restitutam religionem, statim ac ipse renunciatum est arbitror, cum Gerniacam cortem, & Roceium vsibus Canonorum delegauerit, ut vidimus, quæ eo iam per aliquot annos sedente, concessæ sunt, Gerniaca Cortis à Pippino, Rosciacus verò ab Abone Abbate.

Rigobertum Pippinus de Herstallo ob sanctitatis famam tanti faciebat, ut Carolum ex Alpaide filium aquis salutaribus abluendum, & sacro lauacro suscipiendum ei obtulerit, quo anno, & an post adeptum Pontificatum non constat, cum Carolus annos circiter quinquaginta natus obierit ann. 741. Pippinus, de quo loquimur, is est Ansegisi filius Major domus Neustriæ, & Austriæ, qui sub vltimis Regibus 27. annos rexit, reliquitque ex Plectrude legitima vxore, Drogonem ducem Campaniæ, & Grimoaldum, ex Alpaide verò præfatum Carolum, & Childebrandum fratrem (ut quidam volunt) à quo tertiæ Dynastiae Reges.

*Quidam Ca-
rolum natū
anno 696.
scribunt, Ba-
ptizatū ve-
rò an. 698.*

S. RIGOB.
XXVIII. AR.
CHIEPISC.
An. 700.

Pippino huic, Sanctus Præful Rigobertus Eulogias sæpius mittere confueuerat, quò Principis animum suâ obseruantia, & obsequio magis ac magis deuinciret. Quid verò Eulogiæ significant accuratè docuit Illust. Albaspina Aurelianensis Antistes lib. 1. de veteri Ecclesiæ obseruatione, vbi ait *Genus quoddam fuisse communionis apud antiquos institutum, ut absentibus, pars aliqua, & societas esset cum Episcopo, & cæteris fidelibus qui in Matrice Ecclesia (vt vocant) morarentur*: Id patet ex Canone Pij I. apud Baronium, & ex Concilio Laodiceno, vnde sequitur, quòd cum panis hic primitus pro conferuanda vnione populorum eiusdem vrbs, & Dicecesis institutus sit, vsurpari quoque potuerit pro confirmanda societate inter membra vnus Communitalis. Extat canon. 68. Concilij Aquisgranensis de Eulogijs in refectorio Presbyteris, & fratribus distribuendis; quomodo id fieret, & quo ritu, Haëpthe-nius insignis doctrinæ vir ex veteri MS. Affligemij cœnobij in Brabantia graphicè depingit, quem eò lubentiùs hîc subijcio, quod idem ferè obseruetur solemnioribus diebus in Ecclesia Remensi, forsan post Concilium Aquisgranense.

Offerunt singuli (inquit) religiosorum in patena hostiam vnã, & aliquantum vini, vtrumque autem à Sacerdote, cum Diacono, & Subdiacono recipitur, & omnibus autem oblati Hostijs, vnã Sacerdos eligit, & seorsim ad consecrandum ponit, similiter ex Calice, in quo omnium vinum receptum fuit, tantum suo Calici infundit, quantum ad celebrationem Missæ sufficit, reliquum vini in piscina mittitur. Hostiæ verò oblata duabus pixidibus congruo loco extra altare positæ immittuntur, horâ autem prandij, in refectorium referuntur, & in mensa Superioris ponuntur, quoad vsum Hostiarum defuit ab eo tempore, quo mensa communis abrogata est.

Missæ sufficit, reliquum vini in piscina mittitur. Hostiæ verò oblata duabus pixidibus congruo loco extra altare positæ immittuntur, horâ autem prandij, in refectorium referuntur, & in mensa Superioris ponuntur, quas datâ benedictione, duo Sacerdotes, qui Matutinalem scilicet, & summam Missam celebrant, singulis distribuunt, vnus in latere Abbatibus, alter verò in latere Prioris: sumuntur autem Hostiæ cum reuerentia assurgentibus his, qui eas accipiunt, easque manducantibus antequam alia cibaria mastigentur.

Verum enim verò Eulogiæ non hoc sensu hic sumuntur à Frôdoardo, sed pro munere quod ad sese inuicem mittebant Amici in pignus beneuolentiæ. Et sic ab Episcopis Benedictiones vocabantur, vt est apud Hieronymum ad Vitalem epist. 132. & apud Surium in Gestis S. Rigoberti; his haud absimiles fuere quas B. Martinus Maxentio Imperatori, Remigius Clodoueo, Germanus Autissiodorensis Beatæ Genouefæ, & Rigobertus Pippino miserunt, de quo præsens est hic sermo, erat enim amoris sui tessera, quâ Principis familiam benedictionibus cumulari peroptabat, sunt tamen qui putant ab eo missas Pippino Eulogias, quo terrores à conscientia incusso ob publicum scortum cum Alpaide, & cædem S. Lamberti temperaret, quam Deus in filios Drogonem Campaniæ Ducem (qui Adaltrudem Varatonis Majoris domus Francorum filiam duxerat) & Grimoaldum Majorem Palatij vindicauit.

Quadam

Quadam die Rigobertus de Culmisiaco villa veniens, adiit Pippinum Majorem domus, præmissis ad eum Eulogijs à venatione redeuntem: Morabatur enim Pippinus in pagi cuiusdam loco, quem Gerriacam cortem vocant, vbi tunc non villa erat, vt est hodie, sed sylua grandis, & fons ad quem Apri frequenter aduentabant, qui hodièque illic permanet: Perpendens autem Pippinus quid pro Eulogijs viro Sancto posset rependere, prædictam Cortem liberè ei contulit, quam cum gratam omnino esse comperisset, addidit, Clodouei exemplo, qui idem erga Beatum Remigium fecisse supra vidimus, omnem in circuitu locum quem iter faciendo ambire posset, dum ipse meridiè quiesceret, quod nè quis commentum putet, narrat Frodoard. ad indicium tam memorabilis itineris, viridiores super illud, omni tempore, quàm in cæteris locis herbas apparere, nec res, vt Rigoberti cessere dominio, tempestate aut grandine læsas, quamuis simile in contiguis locis non contingat.

S. RIGOB.
XXVIII. AR.
CHIEPISC.
An. 700.
Ex gestis eius
apud Surin.

Subdit idem auctor, quædam res Ecclesiæ Remensi à diuersis personis legatas sub Rigoberto quas hîc prætereo. Inter has quædam est ab Adone quodam Abbate data in pagi Laudunensis vico, qui dicitur Raosidus vel Raufidus quem Rouciacum esse puto, ob ea quæ de Ragenaldo scribit Frodoardus lib. 4. cap. 36. & in Chronico.

Anno 15. regni Childeberti, qui in annum Christi 709. incidit transfertur insigni pompâ corpus Beati Lamberti Leodium ab Huberto Aquitano Principe, vltimo Tungrensi siue Trajectensi, & primo Leodiensi Episcopo, eiusdem vrbs conditore, & Arduennæ Apostolo, cui S. Rigobertus cum aliquot Remensis Prouinciæ Episcopis interfuit ex vita Huberti nuper edita, *Translationi corporis Sancti Lamberti* (inquit) à Sancto Huberto facta, adfuisse ferunt Annonem Archiepiscopum Colonensem, Rigobertum Remensem Archiepisc. Vindicianum Episcopum Arrebatensem, Garulsum Tornacensem, Erchemboldum Morinensem.

709.

Obijt Childebertus Rex anno ætatis circiter 29. Christi 711. (quem ex interiore vitâ iustum, & æqui seruantem Auctores nuncupant) sepultusque est in Basilica Cauciacensis Monasterij Sancti Stephani nomine, ac Reliquijs illustri: reliquit moriens Dagobertum filium superstitem annorum circa duodecim puerum, à quo Rigobertum Archiep. bonorum Rem. Ecclesiæ, ac Basilicæ Sancti Remigij immunitatem obtinuisse Frodoardus refert his verbis, *A Dagoberto denique Rege præceptum immunitatis sue obtinuit Ecclesia, suggerens eidem Regi qualiter ipsa Ecclesia, sub præcedentibus Francorum Regibus, à tempore domini Remigij, & Clodouei Regis, quem ipse Baptizauit, ab omni functionum publicarum iugo liberrima semper existerit, qui præfatus Rex hoc beneficium confirmare, vel innouare disponens, cum consilio Procerum suorum, statuit ad prædecessorum formam Regum, præcipiens vt omnes ipsius Sanctæ Ecclesiæ res tam in Campania, & infra urbem & suburbanis, quàm in Austrasia, seu Neustria, vel Burgundia, seu partibus Massilie, in*

711.

Campaniam
vicius est po-
situs ad flu-
men Axonâ,
nô præcul ab
eius, & Isa-
ra confluen-
tibus.

713.

Lib. 2. c. 11.

S. RIGOB.
XXVIII. AR.
CHIEPISC.
An. 715.

Rodonico etiam, Gualitano, Aruernico, Turonico, seu Pittanico, Lemouicino, vel ubicumque infra regna eius ipsa Rem. Ecclesia, vel Basilica Sancti Remigij villas aut homines habere videbatur, sub integra immunitate omni tempore possent manere, sic quoque ut nullus iudex publicus in ipsas terras auderet ingredi, ut mansiones intrando faceret, aut qualibet iudicia vel xenia ibidem exigere collatenus præsumeret &c. A filio quoque eiusdem Dagoberti, & à cæteris sui temporis Regibus immunitatis, ac teloneorum remissionis præcepta idem Rigobertus obtinuit, quarum præceptionum Regalium monumenta in archiuo Rem. Ecclesiæ adhuc seruabantur tempore Frodoardi.

Sanctus Rigobertus ob ingressum in Urbem Carolo denegatum, à sua sede exturbatur, obitus eius, & corporis translationes.

C A P U T X L V I.

Ex MS codice apud Surium tom. 1. Frod. ait Rigobertum supra portam Basilicarem morari consueuisse.

716.

Tanta erat apud Francos Episcoporum auctoritas, ut non modo animarum, sed etiam corporum curam gererent, ita ut vrbes populisque sibi commissos quibus liberet tradere possent, vnde est in Marguilfo Tolosano apud Greg. Tur.

Post Dagoberti Regis excessum, qui Childeberto 2. successerat, rexique quinque annos, Chilpericus, quem Dagoberti filium fuisse scribit Frodoardus, regni gubernaculum suscepit an. 715. huic cum Caroli Martelli indoles, ac bellica virtus valde suspecta esset, Ragemfridum ad equitatus Magisterium seu Majoratum Palatij promouere statuit. Carolus hoc sibi iure debitum reputans, Regi ac Ragemfrido fortiter sese opposuit, conscriptoque milite, vtrumque bello aggreditur. Cum iam exardesceret, Carolus Remorum urbem præteriens ad eam peruenit portam, in qua S. Rigobertus congruis extructis ædibus degebat, (quò, apertis coenaculi sui fenestris, loca Sanctorum facilius posset contemplari) datoque signo Antistitem huiusmodi compellat vocibus. *Domine Rigoberte iube portam Civitatis aperiri, ut liceat mihi ire precatum ad Sanctam Mariam.* Cum Episcopus nullum ei vociferanti redderet responsum, quod orationi esset intentus, tertio eisdem vsus est vocibus, donec vir Dei eius valido clamore compulsus, sic ei responderit. *Porta hac tibi non aperietur nisi certò constet veri vestrum cessura sit victoria. Si Dominus te voluerit victorem evadere, reuertenti tibi libens portam referabo.* his auditis Carolus excandescens iuramento affirmavit, si victor rediret, non impunè id laturum Pontificem.

Porta hæc à plerisque Collatitia, hodie Basilicaris vocatur, ibique portarum cæterarum totius vrbis Claves Rigobertus apud se reconditas seruabat. Basilicaris verò dicta idcirco putatur, siue quòd in eius circuitu, plures quàm apud alias portas, essent Basilicæ, siue quòd euntibus ad Basilicas, quæ in Sancti Remigij vico habentur, esset peruia, iusserat autem S. Rigobertus in pinnaculo templi Sancti Petri suis ædibus propinquo, ostium fieri, per quod in illud templum ad junctis

Etis illi gradibus descendere solebat ad orandum, atque inde reuertens per idem ostium ingrediebatur in Oratorium iuxta domum suam supra murum Ciuitatis extructum, ac Sancto Michaëli sacrum, quod tempore haud exiguo stetit, donec Alpaidæ mariti iussu, cui Ludouicus Imperator prædictum Monasterium dederat, solo æquatum est.

S. RIGOB.
XXVIII. AR.
CHIEPISC.
An. 717.

Carolus igitur, Chilperico, & Majori domus prælio superatis, adeptus Principatum, B. Rigobertum (vt comminatus fuerat) nihili ducens quod eum è Sacro fonte suscepisset; ab Episcopatu deturbauit, & cuidam Miloni, solâ tonsurâ Clerico, qui secum ad bellum processerat, bona Ecclesiæ diripienda concessit; at quando id? an mox à pugna Vinciacensi, quæ an. 717. contigit, indictione 15. die Dominica, 12. Cal. Aprilis, die 15. ante solemnitatem Paschæ, qui erat annus primus Gregorij II. Papæ, vt refert Chronicon Fontellanense, non desunt qui ita scribant; At recens quidam Auctor & Doctus putat id quod de Rigoberto retulit Frodoardus accidisse, non post Vinciacense prælium, sed post Sueffionicum anno scilicet 718. Eudone Aquitano Chilperico Regi in Carolum suppetias ferente; eò quod Rigobertus à Rege Theodorico, qui circa annum 722. regnare cœpit, literas Ecclesiæ Remensi impetrauerit, quibus Grimoaldi viri illustri donatio villæ Calmiciaci confirmaretur, sicque non nisi post quatuor aut quinque annos, quàm Carolus Ragenfredo, ac Eudone superatis, Principatum omnem Francorum occupauerat, Rigobertum expulsam fuisse. Ob. eiuſmodi expulsionem à Sigeberto pariter relatam ann. 723. & quod alios Episcopatus regni Francorum laicis hominibus idem Carolus violenter tradidisset, Sanctorum iudicio sempiternis pœnis hunc (Eucherio Aurelianensi Episcopo reuelante) deputatum, ex Hincmaro, ac codicibus MSS Frodoardus retulit: at historiam hanc de damnatione Caroli à Frodoardo ex Hincmari Epistolis hauſtam, quam à Neustrasij didicerat, Nuperi scriptores refellunt vt dicam postea. B. Rigobertus dominicis obtemperando præceptis, quibus iubetur sub persecutione de Ciuitate in Ciuitatem fugere, secessit in Vasconiam, ibique aliquot annos exulans orationi instabat ac Sanctorum Basilicis de more perluſtrandis. Milo in has regiones functus legatione, B. Rigobertum casu reperit, misertusque sortis illius, pollicetur se ei Episcopium redditurum si in Franciam redire velit: qui regressus rogatur ab eodem Milone, vt res quas Ecclesiæ iam delegauerat, posset retinere, cum id se facturum denegaret, & Milo instaret vehementiùs, vir Dei altare tantum Beatæ Mariæ petit sibi concedi, vt in eo Sacrum celebrare posset, quo demum obtento, in Gerniaca corte reliquum vitæ meditationi, aliisque bonis operibus tranſegit, morisque ei fuit urbem Remorum frequenter iuuisere, & in ara Beatæ Mariæ, vt optauerat, incruentum Deo sacrificium offerre, tum Ecclesiam Sancti Mauricij in suburbio, ac B. Remigij tumulum, inde per Sancti Theodorici Monasterium & Ecclesiam

718.

Chilpericus
qui & Dani-
niel. an. 721.
obiit in Pa-
latio Atti-
niaco-villa
regia.

722.

723.

730.

735.

S. RIGOB.
XXVIII. AR.
CHIEPISC.
An. 735.

18. Calend.
July ex
Martyr. Re-
mensi, & ex
vetssto codi-
ce MS.

clesiam Sancti Cyriaci de Culmisciaco, ad Sanctum Petrum de Gerniaca corte proprium reuerti domicilium.

His addictus exercitijs Præsul Rigobertus consenuit, consummataque viriliter præsentis vitæ militiâ, sanctè obiit pridie nonas Ianuarias, tumulatusque est in Ecclesia Beati Petri villæ prædictæ ad Australem plagam, vbi innumeris postmodum fulsit miraculis. Cùmque in dies magis ac magis inclarescerent, Hincmarus Rem. Archiepiscopus eum anno 864. ad cœnobium S. Theodorici translatum secus ipsius sancti tumulum posuit: post annos nouem prædicti Rigoberti ossa Remorum perferuntur ad urbem, & in Basilica S. Dionysij honore dicata locantur, vbi Canonorum tunc Remensium habebatur sepultura. Fulco Hincmari successor (quoniam prænotata Ecclesia necessitate muri Ciuitatis ob infestationem Paganorum construendi euergebatur) sacra inde Beati Præsulis pignora transferens ann. 892. in medio Matricis Ecclesiæ post altare Sanctæ Crucis collocauit, rursus quoque in pagum Viromandensem ad villam Nemincum nomine delata sunt, vt prædictæ villæ Beatus Confessor iniret possessionem, quam Odalricus Comes Ecclesiæ Remensi tunc temporis contulerat, & Fulco Præsul Canonorum victui deputarat; At vrbi Remorum paulò post reddita, ad Ecclesiam Sancti Dionysij extra murum Ciuitatis vnâ cum Sancti Theodulphi Reliquijs illata sunt ann. 906. ac multos annos fidelium venerationi exhibita, donec eâ senio collabente, Remenses Canonici in maiorem Ecclesiam retulerunt, vbi diuiti feretro inclusa conseruantur.

Quo verò anno inclytus vir Rigobertus humana reliquerit diffidium est apud Auctores. Baronius in notis ad Martyrol. 4. Januarij, putat vixisse vsque ad Pontificatum Adriani I. qui expulso Milone Tilpinum ad sedem Rem. electum confirmauit, cùm verò Adrianus Pontificatum inierit ann. 772. Rigobertus verò anno 695. quo Martellum è sacro Fonte suscepit, consequens esset Archiepiscopatum tenuisse 79. annis quod verisimile non est. Demochares Rigoberti obitum remittit ad ann. 749. fauétque opinioni eorum qui Abelem suffraganeum Rigoberto datum arbitrantur, quòd an ita sit, statim videbimus. Haraus denique obitum eius ponit an. 733. at cùm difficile sit in re incerta, quicquam certò statuere, crediderim Rigobertum excessisse an. 743. ante Concilium Sueffionense, cùm de eo nulla in Canonibus mentio fiat, sed nec in Epistolis Zachariæ sum. Pontificis ad Rem. Prouinciæ Episcopus. Adde quòd si adhuc in viuus fuisset, facilius erat eum haud procul ab vrbe commorantem propriæ Sedi restituere, quàm Suffraganeis, aut Regionarijs Præsulibus eam quasi viduatam committere, præsertim cùm Martellus è medio sublatus esset, & Childericus post interregnum octo circiter annorum Franciæ datus.

An

S. RIGOB.
XXVIII. AR.
CHIEPISC.
An. 735.

An S. Rigoberto à sede sua expulso, præsul aliquis apud Remenses Episcopale munus obierit, de Martelli verenda morte, & Bonifacij studio pro Remensi sede restituenda.

CAPUT XLVII.

Hic obiter inquirendum, quis Remensis Ecclesiæ curam susceperit Rigoberto exulante. Occurrunt in primis duo magni nominis Præsules, qui solatium ei exhibuisse memorantur, primus petente Clero, alter summi Pontificis auctoritate. Vasseburgus de successione Treuirensium Archiepiscoporum differens, ait Basino subrogatum Lithuinum ex sorore nepotem, qui Lotharingiæ Ducatum obtinuerat, erexitque Mediolanum Monasterium in eadem Diocæsi, at paulò post suam dignitatem pertæsum (ob Ciuium factiones) à Clero Remensi, & Laudunensi excitum, vt munia Episcopalia, Sacrosque ordines, absentibus Episcopis, administraret. Addit prædictum Lithuinum, vel Luituuinum Remis obijisse, cum fama sanctitatis an. 724. 29. Septemb. corpûsque suis redditum; ac tumultatum in Monasterio quod suis impensis erexerat.

De eo Trithem. lib. 4. c. 72.

Huic in eodem munere Theodulfus quidam suffectus dicitur, cuius meminit Trithemius lib. de viris illustribus, Rayssius quoque in Gazophylacio belgico, quem claruisse dicunt anno 730: hunc tamen & Abelem titulares tantum fuisse Coëpiscopos putant ad Infidelium conuersionem, de his filet Historia Remensis, & horum loco Bonifacium agnoscit, cui velut S. R. E. Vicario generali à Gregorio 2. creato per inferiorem Germaniam an. 727. Remensis, & Treuirensis Ecclesiarum, quas Milo vsurpauerat, cura demandata est, cumque ei multum operæ impendendum esset vltra Rhenum, narrat quidam auctor Herluino Treuirensis Ecclesiæ regimen Bonifacium commisisse, tum Theodulfo, qui in Archiepiscoporum Catalogo desideratur.

737.

Quicquid sit, patet ex Epistola Hincmari ad Nicolaum I. Bonifacio Apostolicæ sedis legato aliquandiu, Remensis Ecclesiæ curam sicut & Treuirensis fuisse commissam, at nihilominus genuisse sub Milonis tyrannide, non tantum imperante Theodorico, sed & toto eo tempore quo Gallia sine Rege fuit, per septem scilicet annos ex Chronico Sancti Remigij, vel nouem iuxta Tilium, Carolo supremam auctoritatem obtinente. Chronicon Fontellanense meminit Landonis cuiusdam Remensis Archiepiscopi, quem in Fontellan. Cœnobij regimine tradit Hugoni successisse anno 12. Regis Theodorici nouissimi (qui erat Exarchatus Caroli annus septimus decimus) incarnationis verò Dominicæ 731. indictione decimâ quartâ; rexisse autem per annos tres,

Ex Spicilegio 3. Luca Dach. benedict. folio 208.

S. RIGOB.
XXVIII. AR.
CHIEPISC.
An. 639.

Dagobertus
hic post pa-
tris obitum,
regnare coe-
pit an. 712.
Martyr⁹³ à
Satanacen-
sibus prædi-
catur.

Tom. 3. l. 25.
pag. 542.

Refert hanc
historiam
Hincm. in
prolog. ad
vitam S. Re-
migij, fufius
autè in epist.
ad Ludoni-
cum Germ.
Regem qua
extrat in Ca-
pitul.

Sirmondus
ex MSS.
Abbatium
SS. Remigij,
Nicasij, &
Herinallens.
Petrus Vi-
theus apud
Ducheni.
tom. 2.

ac sepulturæ traditum in Ecclesia B. Petri Apostolorum Principis apud Fontellanenses. Prædictum Landonem (si vera narrantur) distinguen- dum esse à priore Landone, qui vixit sub Sigiberto, nemo non videt, cum sat magnum existat temporis spatium inter vtrumque: opinor po- steriorem hunc nomine tenus Remensem Archiepiscopum vel Regio- narium fuisse, vt de præcedentibus dictum est, vel fabulam narrari: Auctor enim ait Dagobertum Childeberti filium Remis à Landone Diademate solemnè pompâ, præuiâ Episcopali benedictione, corona- tum fuisse; rogatumque ab agricolis Remensibus, suâ manu frumenta seuisse, quæ citius finitimis maturuerint, vberiùsque prouenerint, quod alibi non legitur, doctèque refellit Had. Valesius tom. 3. lib. 23.

At de Carolo Martello, paulò post differens, qui per id tempus obiit, Hincmarum (vt reor) acerbius exagitat, post huius æui scriptores ipsi infensissimos, quasi damnationis ipsius historiam commentus fue- rit: putat enim eum. 1. Pugnancia loquutum, dum ait Eucherio Aure- lianensi prædictam damnationem fuisse reuelatam, qui ante Caro- lum è viuis excesserat. 2. Non audiendum, dicentem eam accepisse ex relatione eorum qui apertioni tumuli interfuerunt, cum ipse ad Episcopatum Remensem centum annos post Caroli obitum peruenerit. 3. Denique hallucinatum, dum refert Pippinum Regem, & Fulra- dum Capellanum ab Eucherio monitos, vt horum iussu Caroli sepul- chrum aperiretur, qui necdum his dignitatibus pollebant.

Verùm ex fama damnationis Caroli, quæ per totam Galliam incre- buerat, tum ex aliorum dictis, & scriptis prædictam Historiam suis operibus ea fide intexuit Hincmarus, qua Bernoldi, ac Flotildis vi- siones Neoterici quidam, ac summæ eruditionis viri retulerunt. Nec adeò imprudenter, & ineptè. Etenim cum Carolus ob tyrannidem longâ torsione, & verendâ morte consumptus dicatur in S. Bonifacij Epistola ad Ethelbaldum Merciorum Regem, facilè his quæ de eo vul- gabantur creditum est, cuius pœnitentia non constabat. Obitus Eu- cherij epocha, cui præsertim innititur Valesius post Baronium, valde incerta est: Dionysius si quidem Petauus Chronologorum facilè prin- ceptus, Ration. temporum lib. 8. cap. 5. pag. 508. probat ex Sigiberto Eucherium Aurelianensem in exilium actum à Carolo, sequenti anno, post Caroli obitum, decessisse, quod ante eum docuerat Carolus de la Saussaye ex Chronico Monasterij Sancti Trudonis, qui in suis Anna- libus per annum integrum ei superfuisse tradit.

Quod secundo loco obiicit de temporis intercapedine, prorsus in- firmum est, quid enim vetat Hincmarum adhuc puerum à senibus ac- cepisse, qui præsentis apertioni tumuli fuerunt, sanè ipse ego, qui ad- huc Dei gratiâ superstes sum, & hoc anno 1665. scribo, inaugura- tionis pompam Henrici II. certissimè accepi à senibus qui interfuerunt, quamuis hæc ann. 1547. peracta sit. Nec alicuius momenti est quod iussu Pippini Regis, & Fulradi regij Capellani, qui necdum his fulge- bant

bant gradibus, tumulus dicatur apertus, vt prior conditio posteriori plerumque non officit, sic nec posterior priori; & passim videmus illustres viros per maiorem dignitatem denominari, licet eis ferius hæc accesserit. Et hæc à me dicta sunt non animo prædictam historiam tuendi, sed vt Hinemarum à conuitijs vindicem, qui nimis credulitatis ad summum culpari posset, non verò mendacij & falsitatis.

S. RIGOB.
XXVIII. AR.
CHIEPISC.
An. 740.

Carolo igitur è viuis sublato 11. Kalend. Nouemb. æra Christi 741. Sanctus Bonifacius Apostolicæ sedis legatus laborauit apud Zachariam Gregorij successorem pro Rigoberto fedi suæ restituendo; at is paulò post excessit, Milone interim bona Episcopij pessumdante: cùmque aliqua spes esset sacrilegam prædam ab eo extorquendi, quòd Carlomanus, qui Ducatum post Patrem obtinuerat, pronior esset erga res sacras, idem Bonifacius ad Zachariam ita rescripsit. *Notum sit paternitati vestra, quòd Carlomanus Francorum dux me accersitum ad se rogauit in parte regni Francorum; qua in sua est potestate, synodum incipere congregare, & promisit se de Ecclesiastica religione; qua iam longo tempore, id est non minus quàm per sexaginta vel septuaginta annos calcata; & dissipata fuit, aliquid corrigere, & emendare velle, quapropter, si hoc Deo aspirante veraciter implere voluerit, præceptum sanctæ Auctoritatis vestra habere, & sapere debeo. Franci enim, vt seniores dicunt, plusquam per octoginta annorum synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt, modò autem maxima ex parte per Ciuitates, Episcopales sedes tradita sunt Laicis cupidis ad possidendam.*

741:

743:

Zacharias huius rei certior factus, hortatur Bonifacium vt sedulo huic rei incumbat epistolâ quæ prima est in tomo I. Conciliorum Gallix, vnde fit vt Pontifici morem gerens, Leptinis in Hannonia Concilium conuocauerit primo regni Childerici 3. an. 743. cuius præfatio sic incipit, *In nomine Domini JESU CHRISTI, ego Carlomanus Dux, & Princeps Francorum anno Incarn. 743. 11. Kalend. Maij cum consilio seruorum Dei, & Optimatum meorum, Episcopos qui in regno meo sunt, cum Presbyteris ad synodum pro timore Christi congregaui, id est Bonifacium Archiep. & Buchardum, Regenfridum &c. vt mihi consilium dedissent, quomodo lex Dei, & Ecclesiastica religio recuperetur, qua in diebus præteritorum Principum dissipata corruit &c.*

Hoc anno Childerici Theodorici filij, vt quidam scribunt, post aliquod interregnum apud Leptinas Pippinus & Carolus. Regem salutant, vt in cõ minore inuidia regnarent.

Zacharias, quod sancitum Leptinis fuerat, anno sequenti comprobauit, quo pariter in synodo Sueffionis habita 6. nonas Martij sub Pippino Majore Palatij, ordinantur, Sacerdotum, & Optimatum consilio, per Ciuitates legitimi Episcopi, & super eos Archiepiscopi, Abel, & Artbertus: Ciuitates autem ad quas ordinati sunt, recensentur in prædicta Zachariæ ad Bonifacium Epistola, quâ & approbat, quod in ea synodo decretum fuit circa Abelis consecrationem Remensis Ecclesiæ Metropolitanæ, eique Pallium transmittit ex epist. 4. vbi sic loquitur, *De Episcopis enim Metropolitanis Grimone, Abel, & Artberto, quos per unamquamque Metropolitam per Prouincias constituisti, hoc per*

Cap. 3.

ABEL XXIX
ARCHIEP.
An. 744

uum testimonium confirmamus, & Pallia dirigimus ad eorum firmissimam stabilitatem. Molanus censet prædictos tres titulo tenus Archiepiscopos fuisse, vt infidelium conuersioni incumberent, viderentque an horum operâ indigerent Ecclesiæ his Archiepiscopatibus subiectæ, vt verba hæc epistolæ 5. ad Bonifacium innuere videntur: *Nobis indicasti, quod & Concilium ordinante Deo, & Carlomanno præbente consensum, & contestante factum est, & qualiter falsos Sacerdotes, qui diuinum digni non erant attentare mysterium, à diuino munere suspendisti, & quia Archiepiscopos per singulas Metropoles ordinasses, reseruasti, aliter referasti, id est Grimonem in Ciuitate qua dicitur Rodomas, Abelem in Ciuitate qua dicitur Remorum &c.* Alij putant Abelem consecratum pro obeundo munere Episcopali adhuc viuente Rigoberto, ipsique Coëpiscopum vel Suffraganeum datum ob hæc prædictæ Epistolæ verba citata, quæ nonnihil ambiguitatis continent, *Per singulas Metropoles*, at conjectura hæc subtilior mihi videtur, quàm stabili nixa fundamento, cum æquè facillè fuerit Rigobertum, si tunc superstes esset, suæ fedi restituere, quàm Suffraganeum creare, aut Regionarium Archiepiscopum, qualem haud rectè fingunt Abelem fuisse, vt mox videbimus.

Abel XXIX. Archiepiscopus, nè suo fungatur Officio à Nilone Pseudoepiscopo impeditur.

C A P U T X L V I I I.

ABelem igitur, quem ex albo Remensium Archiepiscoporum, quasi Rigoberto coadiutor, vel suffraganeus datus fuerit, quidam abradunt, cum Frodoardo vindicamus. Quis verò, & quantâ virtute præditus, docent Lobienſis cœnobij tabulæ, vbi patriâ Hibernus dicitur, & professione Monachus, tum ex eiúſdem loci Abbate, consecratus Remorum Archiepiscopus à Bonifacio Apostolicæ sedis Legato, cui statim Pallium mittit Zacharias Pontifex ex Epistolis, & Concilio Sueffionensi supra citatis; non ob id præcipuè, vt infidelium conuersioni incumberet, quod Belgici scribunt auctores, sed ad eius firmissimam stabilitatem, & Ecclesiæ Dei augmentum, vt in meliori proficiat statu. Item pro adunatione, & reformatione Ecclesiarum, Epistolâ quintâ prædicti Pontificis, vnde incipias quis ire non debet, quin Abel æquè verus ac legitimus Pastor fuerit Remorum, ac Grimo cum eo consecratus Rotomag. quem Cl. Robertus retulit in indicem Rotomagensium Archiepiscoporum, post excessum præsertim B. Rigoberti, quem obijſſe diximus an. 743. alioquin duo simul, & semel eiúſdem Ecclesiæ Titulares extitissent, Pallio ornati, & à sua sede extorres.

At li-

At licet Abel summi Pontificis decreto electus, ut viduatæ Metropoli inuigilaret; Milone tamen obstitente, diu in ea ministrare non potuit, ut ipse Pontifex conqueritur epist. 12. ad Bonifacium, *De Milone autem, & eiusmodi similibus, qui Ecclesijs Dei plurimum nocent, ut à tali nefario opere recedant, iuxta Apostoli Vocem, opportune, importunè prædica: unde Abelem à sede Remensi iam expulsam ab an. 748.* factione Milonis, verisimile mihi est ex eiusdem Zachariæ epistola ad quosdam Archipræsules, & ad Remensis Ecclesiæ suffraganeos, ubi Abelis Archiepiscopi non meminit: igitur cum tamdiu abfuerit à sua Ecclesia, nec Pippinus, & Carolomannus admodum de eo curarent nè Patris sui acta viderentur rescidisse, mirum non est quòd inde arripuerint quidam occasionem eum non numerandi inter Archiepiscopos, ut Baronius in notis ad Martyrologium, Molanus, & Rayssius: horum opinio probari quidem posset ex epitaphio S. Remigij, ubi Hincmarus vocat se 31. Remensem Archiepiscopum, & 16. à Remigio, quod stare non potest Abele computato inter Archiepiscopos, at si quis expungendus sit, ut stet Hincmari calculus, non hic, sed Ebo potius, de quo idem Hincmarus ad Nicolaum Papam, *Rescribere dignetur* (inquit) *Apostolica vestra auctoritas utrum Ebonem inter Episcopos in sacris Dyptichis in Ecclesia nostra nominare permittam.* Deinde posteriorem Epitaphij partem, ubi hæc supputatio ponitur, non esse Hincmari alibi probauimus. Cum igitur Ecclesiasticæ leges turbato rerum statu sileant, nec ob id Abel pacificè suo Archiepiscopatu frui potuerit, dignitate nihilominus sibi debitâ spoliandus non est, quam summi Pontifices ei non negarunt. Extat enim Adriani I. Epistolæ fragmentum, ubi Remensis Archiepiscopi titulo donatur apud Frodoard. *Sancta memoria* (inquit) *Bonifacius Archiepiscopus, legatus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & præfatus amabilissimus Fulradus Franciæ Archipresbyter, tempore Antecessorum nostrorum Zacharia, & Stephani successoris illius, multum laborauerunt, ut bonæ memoriæ prædecessor noster Dominus Zacharias Pallium Archiepiscopo Remensi Abel nomine, per deprecationem supradicti Bonifacij transmitteret, qui ab illo constitutus fuit, sed ibi permanere permissus non fuit: sed magis contra Deum ejectus est, & Remensis Ecclesia per multa tempora, & per multos annos sine Episcopo fuit.* Hæc Adrianus, quibus non negatur Abelem Remis aliquandiu substituisse, præsertim cum Frodoardus testetur chartas ipsius nomine titulas in archiuo Rem. Ecclesiæ reperiri. Adde quod ex tabulario Virdunensis Ecclesiæ referat Vasseburgus in vita Magdalini, Abelem consecratum Rem. Archiepiscopum à Bonifacio, haud leuis momenti pecuniæ summam contulisse pro restaurandis prædictæ Ecclesiæ ædificijs incendio deformatis, & exustis, quam ad Magdalinum Pippini Consanguineum misit, cuius liberalitatis specimen statim imitati sunt Hidulfus Treuirensis Archiepis. Crotogandus Metensis, & Jacobus Tullensis Episcopi.

ABEL XXIX
ARCHIEP.
An. 748.

Carissimis
fratrib. Ra-
gnifredo Ro-
tom. Arch.
Deodato Be-
luac. Rem-
berto Ami-
bianensi, He-
liceo No-
niom, &c. in
tom. 1. Con-
cil. Gallia.

Frodoard.
lib. 3. c. 13.

750.

Quid

ABEL XXIX
ARCHIEP.
An. 751.

Quid verò gesserit Abel postquam injuriosè, & violenter à Milone ejectus, tacent Annales, Coluenerius putat Lobium celebre in Belgio Monasterium rediisse, vbi ad Infidelium conuersionem studium & operam posuisse creditur, adeò vt sanctè viuendo, & prædicando pertigerit ad æternæ vitæ brauium 5. die Augusti, quo die Molanus de eo agit in natalibus SS. Belgij, scribitque Trithemius festum eius celebrari nono Calend. Octob. quò verò anno obierit incertum est, idem tamen Coluenerius censet ad annum 764. peruenisse, quod non probat, nec est verisimile.

Childericus, cœlebs Adolescens, Merouingorum Regum vltimus, quem, vt Prædecessores, Palatijs, opibus, & auctoritate, Regiæ domus Præfecti injustè spoliauerant, capite tonsus apud Bertinianos relegatur 751. vbi & obiit ann. 754. Pippinúsque Regium nomen & solium, quod Pater, & Auus eius tentare ausi non fuerant, Zachariæ Pontificis consilio, Procerúmque regni consensu, adipiscitur, vnúsq; est secundùm morem Francorum, vt habent Annales Bertiniani, & Metenses, per manum Bonifacij Archiepiscopi, cui Remense Episcopium commendatum ex Hincmaro fuisse diximus. Hinc Hubertus Maurus libro de Sacris Vnctionibus scripsit à Bonifacio, non vt Legato, vel Moguntinò, sed vt Remensí Archiepiscopo vnctum Pippinum.

Pippinus secundum morem Francorum electus est ad Regem, & vn-

ctus per manum Sanctæ memoriæ Archiepiscopi Bonifacij, Annales Bertini. Stephanus ordinavit secundum morem Francorum Vnctione sacra Pippinum Annal. Meten. item Reginonis Chronic.

752. Stephanus III. factus Pontifex ann. 752. ad Pippinum in Galliam venit subsidium petiturus aduersus Longobardos, Ambòque è Carisiaco Remos pergunt, vbi Pippino Pontifex munia Apostolica contulit, Frodoardus lib. 2. cap. 19. & lib. 3. cap. 20. Bonifacius post egregiè narratam operam, à Frisionibus, quos ab Idololatria reuocare studebat, indignè trucidatur anno 754. cuius Epitaphium ex Rabano refert R. P. Brouerius in notis ad Fortunatum.

756.
757.
758. Abel Archiepiscopus haud ita post apud Lobienfes ad superos euolauit, Milone adhuc superstite, qui tandem viuis eripitur postquam Remense Episcopium, & Treuirensè per quadraginta circiter annos dilapidasset, ex Hincmaro in præfatione ad vitam S. Remigij. Ijs sublatis, Pippinus, Pontificis hortatu, de legitimis Pastoribus subrogandis seriò cogitauit, an statim ab obitu Milonis, non constat, ob hæc verba Concilij in verno Palatio, *Pippinus ait non posse ad integrum omnes constitutiones Ecclesiasticas obseruare propter emergentes occasiones*: Refert tamen Cl. Robertus in Gallia Christian. ex Chronico MS, Lupum Senonensem Archiepiscopum ad Remensem Metropolim translatum fuisse anno 763. vel 764. at de hoc Præsule nihil legitur apud nos, nec probabile est tamdiu sedem vacasse, quamuis non desint qui vsque ad hunc annum Abelem vixisse contendunt.

763.

Pippinus

Pippinus apud Attiniacum Palatium in Remensi Diocesi synodum tenuit an. 765. cuius meminit Regino lib. 2. vbi bellum in Vaifarum rebellem, bonorumque Ecclesiasticorum vsurpatorem conclusum est. Per id tempus contigit quod refert Frodoardus lib. 2. cap. 20. de corruptione Pippini Regis à Beato Remigio facta, quòd Episcopij Laudunensis villam, nomine Anisiacum, sub censu retineret, virgis enim hunc acriter cæsum seu flagellatum narrat, adeò vt liuores in eius postea corpore apparerent, eo ferè modo quo Willerius quidam percussus dicitur à Beato Quintino, quòd à consuetis respiscere nollet, vt tradit Cl. de la fons ex Auctore qui ante octingentos annos floruit.

ABEL XXIX
ARCHIEP.
An. 765.

De Canonicis Ecclesia Remensis, quot in ea Dignitates, Canonici, & Præbenda.

CAPUT XLIX.

QUæ de Canonicorum tepesacta religione sub Rigoberto, de prædijs quoque illorum vsibus delegatis dicta sunt, postulare videntur vt normam viuendi eorumdem paucis attexam, ab eo scilicet tempore, quo peculiare dominium habere cœperunt, nam ante B. Rigoberti Pontificatum, inquit Surius tom. 1. non dabatur eis panis, vt vocant, Canonicus, nec erant, vt sunt hodie, Canonici, sed Matricularij dumtaxat, hoc est, in Matricula seu Catalogo inscripti, & Præbendarij, quod ex Agathensi synodo can. 2. sumptum partim videtur, vbi de prædicta inscriptione in Matricula sermo fit an. 906. Ærario communi Canonicis Remensibus per Rigobertum, vt & Turonicis per Baudinum, concessio, perfectius horum religio stabilita est, arctiorque deinceps societatis fœdere colligata Conciliorum decretis, quibus sancitum, vt Canonici in claustris habitent, quòd facilius ad horas canonicas possint occurrere, simul reficiantur, ac eodem in loco dormiant, vitam denique, morésque iuxta veterum Patrum scita aptè conuenienterque componant, quæ in fasciculum per articulos seu capitula, in Concilio Aquisgranensi collecta, ad calcem Martyrologiorum ferè omnium in membranis adhuc descripta leguntur.

Surius in
vita S. Rigoberti.

Greg. Tur.
lib. 10.

Concil. Tur.
3. c. 23. &
24.

Arelas. c. 9.
Meld. c. 5.
Remens. sub
Carolo Magno
cap. 8.

& 9.
Capitular.
lib. 1. tit. 85.

Extat Ludouici Pij Imperatoris rescriptum de vijs publicis aliò transferendis, quæ impedimento esse possent ad claustra, & seruorum Dei, Canonicorum scil. Remensium, habitacula construenda apud Frodoard. lib. 2. cap. 19. qui & lib. 3. cap. 10. à Carolo Caluo eiusdem rescripti confirmationem Hincmarum obtinuisse tradit, quòd hic Canonicorum numerum auxisset; penes enim eum hoc æuo ius fuisse de præbendis Canonicis disponendi haud obscure colligitur ex eodem

A plerisque
excerpta hæc
Canonicorū
regula vocantur.

Q 9

Auctore

ABELXXIX
ARCHIEP.
An. 765.

Auctore cap. 28. qui & alijs capitibus quiddam asperit, quo vita, conuerlatioque Canonitorum sat euidenter patescit, abundeque colligitur ex Concilijs ad marginem citatis; nam licet se rerum suarum proprietate, per Galliam maxime, Canonici non abdicassent, factaque eis esset linum induere, & carnibus vesci, in cauendis tamen vitijs, & amplectendis virtutibus Canonitorum, & Monachorum vita distare non debebat ex synodo Aquisgranensi c. 115. vbi rite conuersandi norma describitur, tam ex Canonibus, quam ex Isidori, Gregorij & aliorum Placitis, quæ ad mores præsertim Clericorum spectant.

Nunc quot essent sub Rigoberto Remis Canonici, & an fixus tunc eorum numerus, quis certò dicat? Est quædam vetus scheda, sed remotioris æui, quæ Canonitorum numerum profert, præmittitque ordinem Dignitatum seu Procerum tam Ecclesiæ, quam Capituli, inter quos Archidiaconi quidem primas tenent in choro, Præpositus verò in capitulo, vocanturque hi Remensis Ecclesiæ Ministri in indiculo ad calcem Frodoardi per modum appendicis rejecto, vbi eorum munia non modò, sed etiam præclarà admodum quæ ad Canonitorum illius ætatis disciplinam spectant, referuntur, quæ consulat Lector si velit. Iuuat tantum hic proferre contenta in præfata scheda seu codice MS. formulas Sacramentorum exhibente fol. 35. quem ex vetustiori verbatim descriptum anno 1400. curâ Guilielmi Filastrij, patet ex initiali pagina quæ sic habet. *Ut nota sint successoribus nostris ea, quæ iam à Senioribus, quam ex peruectus libris Sancta, & Venerabilis Ecclesiæ Remensis didicimus, de numero Personarum seu Dignitatum, & Canonitorum prabendatorum, auctorumque beneficiatorum in eadem Ecclesia ab antiquis temporibus retroactis institutorum & fundatorum, necessarium duximus, quò memoriâ non excidant, hæc scriptis mandare, nomina scilicet Personarum, Dignitatum &c.*

Sciendum igitur est, quòd in dicta Sancta, & Venerabili Ecclesia Metropoli Remensi, ab antiquis temporibus instituta fuerunt ac fundata nouem Dignitates inferius designata, & vnum Officium quod est electiuum. Item ad instar septuaginta duorum Discipulorum Domini nostri IESU CHRISTI fuerunt instituti, & fundati septuaginta duo Canonicatus, & totidem Præbende, quarum Præbendarum dua fuerunt postmodum per Sanctam Apostolicam sedem diuisa in quatuor semipræbendas, cum Canonicatibus integris.

Predictarum autem nouem Dignitatum prima, & principalis est Dignitas Archiepiscopalis, quæ est Pontificalis, & electiua, cuius electio pertinet ad Capitulum pleno iure. Alia Dignitas est Præpositura, alia Decanatus, tertia Cantoria, cum Archidiaconatus Remensis vulgò Christianitatis dictus, qui ratione suæ Dignitatis introducere debet Dominum Archiepiscopum Rem. in sua prima receptione in Ecclesiam Rem. ac ipsum in realem possessionem, & corporalem inducere, ut & alios Episcopos, Abbates, & Abbatissas installare sui Archidiaconatus, exceptis Cisterciensibus: deinde Archidiaconatus Ecclesiæ Remensis alia Dignitas est
Campania

Campania dictus, Theſauraria item, Vicedominatus, & Scholarchia. &c. ABEL XXIX
 (de Pœnitentiaria hic fermo nullus, quòd sub Cardinale Lotharingo in ARCHIEP.
 Dignitatem erecta ſit) ſingulorum ibidem munia, iurâ, prærogatiuæ An. 765:
 referuntur, vt & ſacramenta quæ debent Capitulo: hócque inprimis
 additur velut à Senioribus, ſeu lege præſcriptum, quòd nulli habenti
 Dignitatem, aut Officium in Eccleſia Remenſi, ratione ſuæ Dignitatis
 vel Officij, aſſignatur locus in Capitulo eiúſdem Eccleſiæ, nec vocem
 habet in illo, ſi non ſit in ipſa Eccleſia Canonicus præbendatus, & in
 ſacris ordinibus conſtitutus, niſi Præpoſito, Decano, & Cantori,
 dum tamen ſint Canonici, licet non præbendati, & in ſacris ordini-
 bus conſtituti, & hoc ratione præſidentię in Capitulo, quia aliàs nul-
 lam vocem habent.

Patet etiam ex prædicto codice, præter Dignitates, 72. Canonica-
 tus fuiſſe in Eccleſia Remenſi, quod adhuc elicitur, ex veteri admo-
 dum ſcheda, cui titulus eſt, ONERA ANNUA, ET PERPETUA
 ARCHIEPISCOPATUS pag. 1. *Pro reditu dicto Lapedleue debito*
die Jouis ante Paſcha, cuiſlibet Canonico Eccleſia Remenſis, Dignitatem
habenti, ſiue Presbytero, ſiue non, & cuiſlibet alio Canonico Sacerdoti
 2. ſolidi Pariſ. cuiſlibet Canonico Diacono 18. denarij, cuiſlibet Ca-
 nonico Subdiac. 22. denarij, & cuiſlibet Capellano antiqua Congrega-
 tionis dictæ Eccleſiæ 8. denarij, hoc anno 1387. Pro 42. Canonicis
 Sacerdot. 4. libra & 4. ſolidi Pariſi. Pro decem Diaconis, quorum unus
 habet Dignitatem 15. ſolid. 6. den. Pro 14. Subdiac. quorum duo habent
 Dignitatem 17. ſolid. Pro octo pueris Canonicis 5. ſolid. 4. den. & pro 44.
 Capellanis 29. ſolid. 4. den. Pro toto 7. libra 10. ſolid. 2. denarij Pariſ.
 Valen. 9. Franc. 7. ſolid. 2. den. Pariſi.

Porrò ex 42. Canonicis Presbyt. 10. Diaconis, 14. Subdiac. &
 8. Minoribus, ſunt 74. Canonici (poſt diuiſionem ſcilicet duo-
 rum Canonicatum in quatuor ſemipræbendas) ex quibus aliquot
 ſuppreſſi ſunt, ſeu veriùs in alios vſus diſtracti, reſtântque tan-
 tum 64.

De ſingulis Dignitatibus occurret alibi dicendi locus, nunc de
 Præpoſito qui vicus præſertim impendia curabat, agendum: Erat
 enim is velut familiæ Adminiſter, & Oeconomus, integrumque eius
 officium fuſè deſcribitur in indiculo Miniſtrorum Eccleſiæ Remen-
 ſis, quos Ebo inordinatè repererat, & in meliorem ſtatum diſpoſuit.
 Demochares qui Baruch ex Præpoſito Remenſis Eccleſiæ, Archiepiſco-
 pum factum ſcribit, Dignitatem hanc Rigoberti ætate vetuſtiorẽ
 cenſet, forſan quod Oeconomi operâ indiguerint Archiepiſcopi,
 cùm penes eos rerum temporalium eſſet plena adminiſtratio. Nunc
 quæ Præpoſiti partes ſint, & quot hætenus apud Remenſes hac di-
 gnitate fulſerint, ex ſchedula, quam Sammarthanis commodauimus,
 breuiter expedito.

ABEL XXIX
ARCHIEP.
An. 765.

PRÆPOSITI NOMENCLATURA,
& Dignitas.

*Hincmari
rescriptum
apud Fro-
doard. lib.
3. cap. 28.
pariter sic
incipit.*

PRæpositus inter Capituli Rem. Dignitates primarium locum obtinet, de Archidiaconis hîc nihil dico, qui cùm oculi sint Episcoporum, omnium primi sunt in Ecclesia Remensi, alios præcedunt in choro, & in vetustioribus chartis immediatè post Archiepiscopos subscripsisse noscuntur; at in Capitulo Præpositus omnibus præest, proponit quæ agenda sunt, & antiquitùs (vt nunc etiam fit) decreta seu schedulæ à Capitulo profectæ sic præfigebantur. *Præpositus, Decanus, Cantor, cæterique Remensis Ecclesiæ Canonici.* Hic nomine Capituli recipit Archiepiscopum sibi ab Abbate Sancti Remigij in iucundo aduentu præsentatum, refertque, & exponit, si præsens sit, quæ pro tuendis iuribus, Capitulari decreto sancita sunt.

Rodoardo Præposito, & cæteris fratribus Canonici Ecclesiæ Remensis.

Adnotat Rhenanus Præpositi nomen Militaris officij fuisse sub Imperatoribus, vnde in libro, qui Notitia Occidentis inscribitur leguntur Præpositi Thesaurorum. Christiani veteres Episcopos eodem nomine indigitarunt, Apostolum imitati ad Hebræos ultimo. Idem nomen frequenter vsurpatum apud Regulares docet Augustin. Epist. 109. Frodoard. lib. 3. cap. 28. at Canonici Ecclesiarum Cathedralium, ex quo Præpositi dignitas claruit, constantiùs eam retinuerunt, cuius initium non perinde se habet apud omnes, fortè in Galliam ex decreto Concilij Remensis fluxit ann. 813. quo sancitum est vt Præpositi, & Vicedomini secundum regulas, & Canones constituentur, scilicet vbi necdum erant instituti. Præcipuum munus illorum ex capite 50. Concilij Moguntini colligitur, vbi tria Officiariorum genera distinguit, inter quos Præpositus eminet, tanquam legitimus Capitulorum Oeconomus, illius erat curam habere victus & vestitus Clericorum, contractus conficere, & alia id genus quæ habentur in indiculo citato: quamvis peculiare munus ibi relatum exoleuerit, ex quo Canonici simul panem frangere cessauerunt. Dignitas tamen Præpositi mansit cum honore, vigetque insigniter apud Remenses, præsidet in Capitulo, Canonicos adunat cùm opus est, incumbitque vt priuilegia facta tecta permaneant, hinc fit vt in iucundo aduentu Rem. Archiepiscopi cùm hominum facit, non ambas jungat manus, sed sinistram dumtaxat paulisper ante pectus eleuet, dextrâ referuatâ, vt dicitur, pro tuitione iurium Capituli. Porrò Præpositorum Remensium series hæc est.

Baruch, qui Beato Martyri Nicasio successit, Præpositus nominatur

tur à Demochare in Catalogo Archiepiscoporum, sed vnde id hauserit non probat.

ABEL XXIX
ARCHIEP.
An. 765.

Rodoardus omnium primus est certò à nobis repertus ex epist. Hincmari apud Frodoard. lib. 3. cap. 28. ann. 850.

Gissoldus vixit sub præfato Archiepiscopo ex eodem auctore ann. 860.

Theodacer adhuc nominatur apud Frodoard. lib. 3. cap. 28. ex quo inferri posset plures fuisse Præpositos in Ecclesia Remensi, vt olim in Carnutensi, vbi quatuor erant secundum Iuonem, propter quadripartitum Canonorum numerum, probabilius est Præpositum nostrum pluribus Decanis præfuisse ex Indiculo Ebonis, *Cuius prudentissima circumspectio (inquit, scilicet Præpositi) Decanus sibi suppositis inuigilare debet, ne vnus quidem à maximo vsque ad minimum, absque eius conscientia, vnus diei spatio nequaquam ab officio suo desit.*

Teudo vel Teuto legitur in Epistola excusatoria Cleri Remensis post electionem Fulconis tom. 2. Conciliorum Gallix anno 883.

Balduinus floruit anno 900. vt notatur in Necrologio Remensi.

Odalricus I. nominatur à Coluenerio in notis ad Frodoard. hic successit Artaldo in Archiepiscopatu circa ann. 952.

Leudo in conuentione de villa Virtutis inter Heribertum Comitem & Canonicos Remenses tempore Adalberonis Archiepisc. quæ habetur in appendice ad Frodoard. 980.

Harduinus subscripsit priuilegio Vidonis Archiepiscopi pro vniõne Altaris Sancti Stephani, cum Monasterio Beati Petri ad Moniales ann. 1036.

Albricus in collatione altaris de Cruny sub eodem Antistite, decessit 9. Calend. Maij ann. 1040.

Odelricus II. vir insignis pietate & doctrinâ legitur in Chartulario Igniacensi 1051. in fundatione Sancti Dionysij Remensis 1067. in priuilegio Philippi primi pro Monasterio Corboliensi ann. 1071. & in Necrologio 9. Calenda. Februar. vbi sic habetur. *Odelricus Præpositus, & Levita, dedit alodium de Munitionibus, & alodium de Curte Salonis, super eius sepultura distribui debent duo sextarij Siliginis in pane, & vnus modius vini quotannis.* migrat 1075.

Leguntur in obituariò, sine indictione temporis, Præpositi Ragenarius ij Idus Maij, Heroldus 15. Calend. Decemb. Raunus 5. Cal. Aprilis, Farmicus &c.

Manasses subscripsit donationi Altaris d'Athie factæ Monasterio S. Basoli per Manassem I. Archiep. 1076. recensetur etiam in Chartulario Nicasiano 1089. & 1090. hic MSS pluribus ditauit Bibliothecam Remensem, vbi pariter Thesaurarius eiusdem Ecclesiæ nominatur,

METROPOLIS REMENSIS

300

ABEL XXIX
ARCHIEP.
An. 765.

tur, quam Dignitatem Rodulfo Viridi, simul cum Præpositura, resignavit factus Archiep. an. 1095.

Rodulfus viridis in tabulario Remigiano, & Nicas. 1096. 1103. 1106. ad eum scribit B. Bruno ex Calabria in Cartusia, eum ad se invitans, & de proposito relinquendi sæculi iam ante concepto memoriam refricans, postea creatur Archipræsul.

Ebalus in Priuilegio Rodulfi Antistitis pro Cœnobitis B. Nicasij 1119. & eodem anno in tabulario S. Simphoriani.

Fredericus enunciatur in chartis SS. Remigij & Timothei Rem. 1120. 1123. & in sententia Rodulfi Metrop. pro controuersia inter Monachos Sancti Præjecti, & Cluniaci.

Drogo memoratur 1144. pro iustitia Sancti Leodegarij in Chartul. Nicas. & 1076. obiit 6. idus Nouemb. 1178. ex Necrol.

Fulco frater Mariæ monialis Fontebraldensis in cœnobio de Longueau vixit an. 1178. quo defunctus legitur in Charta Fontebrald. pro donatione quam fecerat Monasterio Longæ aquæ à Guilel. Rem. Archiep. confirmata per manum Alexandri Cancell.

Hugo legitur in Priuilegio pro clausura Monasterij S. Nicasij ann. 1181.

Blehardus claruit ann. 1188. de eo obituarium 8. Idus Febr. refert hæc, *Per hunc Rem. Ecclesiæ Hospit. habet altare de Ecreio, de cuius prouentibus idem Hospitale debet in suo anniuersario dare centum solidos Clericis chori nostri, & centum solidos pro refectiōe nostra, item dare tredecim tunicas totidem pauperibus.*

Balduinus II. ann. 1194. 1201. 1206. postulatus fuerat in Archiepiscopum, sed non obtinuit, defunctus ij idus Septemb. ex obituario S. Timothei, iacet in claustro Igniacensi.

Nanteüil.
Chastill. au
cantô dex-
tre du chef
vn Lyon
passant de
Gueule
pour bri-
sure.

Milo de Nanteüil, filius Galcheri Castillon. ex Elindæ Dominæ de Nanteüil, Præpositus item de Rosoy, subscripsit Priuilegio Canonicorum Sanctæ Nutricis an. 1210. vide Chefnum in histor. Geneal. eiusdem familiæ, postea fit Episcopus & Comes Bellou. hunc Vincen- tius Bellouac. vocat virum pium & deuotum.

Balduinus III. vixit an. 1218. legitur in Necrologio S. Timoth. 3. Calend. Febru. humatus prope Capitulum Igniacense cum præcedente Balduino.

Thomas de Beaumes in Chartul. Nicas. fit Archiepiscopus post In- hellum.

Hugo Rubeus eximitur ab actuali residentia per bullam Innocentij 4. cuius Capellanus erat an. 1245.

Henricus subscripsit cuidam donationi pro Hospitali Sancti Antonij Rem. & in Chartulario Majoris Hosp. 1262.

Philippus de Nanteüil in Chartul. Nicas. 1270.

Hugo III. memoratur in Chartis eiusdem Ecclesiæ pro decimis Sancti Sixti 1274.

R....

R... Præpositus in conuentione facta inter Capitulum Rem. & Nicasianos 1299. ABEL XXIX
ARCHIEP.
An. 765.

Joannes de Soiffons 1299. decanus item Laudun. adhuc legitur in fundatione Cardinalis S. Ciricij 1311. executor fit testamenti Joannæ Drodenſis Comitissæ de Boccio cum Episcopo Saction. 1. Octob. 1324.

Stephanus de Courtenay Roberti Archiep. nepos ex fratre Joanne Domino de Champignelles, Mater ei fuit Joanna de Sancerra, ex Canonico fit Præpositus, 1328. nominatur in societate quam interant Nicasiani cum Capitulo Rem. 1331. omnium votis ad Archiepiscopatum electus fuit an. 1352. at alius à Rege ei præponitur 1352.

Reginaldus de Remis cuius memoria extat in conuentione facta inter Capitulum Rem. & Nicasianos pro modo incedendi in supplicatione Sancti Sacramenti.

Milo de Dormans legitur in Chartul. Nicasiano 1368. postea Episcopus Bajocensis, Bellouacensis, & Cancellarius Franciæ.

Nicolaus de Turribus in regesto veteri 1357. & in testamento Richardi Archiepisc. 1389.

Thomas de Alneto, colligitur ex actis Capitul. Ecclesiæ Rem. 1403. & in Capitulis Prouincialibus Parisijs conuocatis 1412.

Joannes Raimond. vicarius Generalis Reginaldi de Carnoto Archiep. vixit annis 1417. 1442. 1449. ex actis Capitul.

Jacobus de Caluo monte, Iuo Gruyau.

Philippus de Longueil Præpositus Archidiaconus Laudun. Senator Parisi. iacet prope scholam iuris in clauſtro Rem. cum hoc Epitaphio.

*Exiit effectus meritorum laude suorum,
— Præpositus fuit inuis
Archidiaconus Laudunensis, Canonicusque,
Consiliariusque defuncti tempore Regis
M. C. quater, L. iunge, simul X. quatuor addas.*

Philippus de Longueil alter eiúſdem nominis legitur in Chartul. S. Nicasij 1468.

Helias de Coldin Ludouico XI. Regi à Consilijs 1470. obiit 1484.

Henricus Jeofroy vixit 1483. ex Chartis Capituli. Joannes Bourgouin 1496.

Joannes Briçonnet 1497. postea Episcopus Lodouensis.

Opicurius de Rotharijs, adfuit conuentui Lugdunensi sub Ludouico 12. Rege 1510.

Oudardus Grand-Roux, functus die 9. Maij 1541.

Petrus Pinean, ex chartis Eccles. Rem. 1543. obiit 1549.

Joannes de Sailli interfuit Concilio Remensi sub Carolo à Lotharingia an. 1564. exemptus 14. Julij 1567.

Nicolaus

Dazur à
trois testes
de Leo-
pards d'or
lampasses
de Gueu-
le.

ABEL XXIX
ARCHIEP.
An. 765.

Nicolaus Cousin 1568. Ægidius Richer 1568.

Joannes de Pille Amanuensis Cardinalis à Lotharingia 1590.

Joannes Domartin Protonotar. S. R. E. 1606. fit postea Major Archidiaconus, & Vicarius generalis Capituli sede vacante.

Franciscus Cauchon Abbas vallis Regiæ & Longuadi, Filius Domini de Trélon libellorum supplicum Magistri, & Annæ Brulart 1615.

Thomas Boucher Abbas Bellæ vallis, & vicarius Capituli sede vacante post decessum Ludouici à Lotharingia 1624.

Antonius Boucher præcedentis Nepos, adhuc muneri præposituræ serio incumbit 1665.

LIBER

METROPOLIS

REMENSIS

HISTORIÆ

LIBER TERTIVS.

DE

REMEMORVM

ARCHIEPISCOPI.

REBVSQVE SCITV DIGNIS,

QUÆ PER PROVINCIAM,

ET DIOECESIM CONTIGERUNT.

A TILPINO,

VSQUE AD OBITUM

HINCMARII.

Handwritten text, possibly a title or header, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text, possibly a date or a specific reference, consisting of a single line of cursive script.

Handwritten text, possibly a name or a subject, consisting of a single line of cursive script.

Handwritten text, possibly a name or a subject, consisting of a single line of cursive script.

Handwritten text, possibly a name or a subject, consisting of a single line of cursive script.

Handwritten text, possibly a title or header, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text, possibly a title or header, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text, possibly a title or header, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text, possibly a title or header, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text, possibly a title or header, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text, possibly a title or header, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text, possibly a title or header, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text, possibly a name or a subject, consisting of a single line of cursive script.

LIBRI TERTII

EPI TOM E.

OST Rigoberti fata; Milone Sanctuarij redivus adhuc faciente, donec mors hos illi subtraxit, quo tandem modo suum jus, suamque dignitatem Remensis Metropolis diu oppressa receperit, ex regni statu, quem breuiter hinc subijcio, melius innotescet. Carolomanni secessu, qui rerum potiebatur in Austria, Pippinus totius regni opes, & potentiam sensim ad se traxit: Et vt mortalium animi in spem maximarum rerum proni sunt, Regium nomen haud dissimulanter affectans, in decimum annum ab inito Magisterio equitum, tantæ molis re protractâ, conuiuentibus tandem Francis, imò suadentibus, & approbante Romano Pontifice, solium conscendit ann. 751. vnctusque est à Bonifacio Moguntino, cui Episcopium Remense à Sancta Sede Apostolica, exule Rigoberto, commendatum diximus.

Tunc in Childerico, magni Chlodouei stirps penitus excisa, cui inertiae, tenuis iudicij, & stoliditatis notam inurunt huius æui auctores, quòd curâ in Magistros equitum remissa, vim principatus resoluisset, Pippinum contra innumeris extollunt laudibus, ob indolem Imperio dignam, habitas de internis, externisque hostibus victorias, restituta sacra, sanctisque viris, summo præsertim Pontifici, honores exhibitos, vt ferè fit cum finis, spes nouæ, clariorque fortuna blanditur.

Childericus in Monast. S. Medardi Suefio: tonsuratus obiit Chro. Suef. ibid. Pippin. in Regem à Bonifacio vnctus est: at Bertiniana membrana, auctum & monachum factum apud eos voluit, ac an. 754. quo obiit, magnifico tumulo donatum in S. Petri Basilica.

Sf 2

At

E P I T O M E.

At hic quantumuis Ecclesiarum, ac pietatis cultor, ut tamen ingenio solers, nobiles qui sub Carolo Patre Episcopatum bona inuaserant, intempestiuè non laceffendos ratus, aliquandiu in sacrilega possessione sustinuit, donec rebus optimè stabilitis, & forsan vulgatâ de Caroli Martelli damnatione historiâ, in Verno Palatio, eo curante, sancitæ leges de Episcopis per Ciuitates constituendis, consensitque ut Miloni, qui per annos circiter quadraginta Remensem Archiepiscopatum foedè conculcauerat, vixissèque fertur ad annum 756. Tilpinus vir illustris, ac Sancti Dionysij alumnus subrogaretur: Hincmari verba hîc refero, quò di-

In præfatione ad vitam S. Remigij.

ctis major fides accedat. *Cùm (inquit) tempore Pippini Regis Caroli Principis filij, reuelatio ostensa Eucherio Aurelianensis Ciuitatis Episcopo de damnatione æterna eiusdem Caroli, qui res Ecclesiarum diuiserat, fuit, idem Pippinus, sicut & aliarum Ecclesiarum Episcopis, huic Remensi Episcopo partem de rebus Ecclesiasticis reddidit, & Tilpinum in hanc urbem Remorum Episcopum ordinari consensit.*

Ab hoc igitur, qui excusso tyrannidis iugo, oppressę Remorum Ecclesiæ nitorem reddidit, tertium hunc librum auspicamur, deducemúsque ad obitum Hincmari, cuius gesta eò accuratiùs à nobis exponenda sunt, quò hisce temporibus Gothescalci fautores mordaci stylo hæc carpere nisi sunt, conuitia in eum totis plaustris offundentes, nè ei, aut scriptis eius, vlla fides adhibeatur.

INDEX

I N D E X

C A P I T V M

L I B R I S E C V N D I .

- CAP. I. *ILPINUS XXX. Archiepiscopus sua sedis dignitatem, precedentium Archiepiscoporum absentiam penè extinctam, ab Adriano restitui procurat, quo anno obierit.*
- CAP. II. *Rerum Archicænobiij Sancti Remigij Remensis, ab ipsius origine, ad nostram aetatem deducta series, & primum Basilica eius initia ante Tilpini Pontificatum.*
- CAP. III. *Benedictini apud Sanctum Remigium à Tilpino constituuntur.*
- CAP. IV. *Abbatum, Præpositorumque Catalogus qui cænobio Sancti Remigij præfuerunt, à Tilpino Archiepiscopo, ad Hugonem Viromandensem.*
- CAP. V. *Lapsam apud Remigianos disciplinam restitui curat Hugo Archiepiscopus, regularesque Abbates instituit, sub quibus extruitur ea, quæ adhuc stat, Ecclesia.*
- CAP. VI. *De ornatu, & dignitate præcipui Altaris, & de septem Cardinalibus.*
- CAP. VII. *Candelabrum, & Corona.*
- CAP. VIII. *Pavimentum chori tessellatum.*
- CAP. IX. *Beati Remigij Mausoleum, & quid in eo recondatur.*
- CAP. X. *Ecclesiæ Sancti Remigij Cimelarchium.*
- CAP. XI. *Regum, & illustrium Virorum series, qui sepulturam apud Sanctum Remigium habere noscuntur.*
- CAP. XII. *Regum largitionibus eximie dotatum Sancti Remigij Monasterium, quot Cellarum parens, & altarium patronus.*
- CAP. XIII. *Priuilegia Remigianis à summis Pontificibus indulta.*
- CAP. XIV. *Abbatum Sancti Remigij Remensis Catalogus.*
- CAP. XV. *Defuncto Tilpino, res Episcopij Remensis Carolus occupat, Witikindus in Attiniaco palatio Baptizatur, Saxones cum Francis fædus ineunt, Leo 3. ab Imperatore Remis suscipitur.*
- CAP. XVI. *Politia, seu civilis status Prouinciæ Remensis sub secunda stirpis Regibus.*
- CAP. XVII. *Wlfarius ex Nisso Dominico fit XXXI. Archiepiscopus, Concilium Remis celebrat sub Carolo magno.*

INDEX CAPITUM LIB. III.

- CAP. XVIII.** *Concilium Nouiomense. Stephanus Papa, & Ludouicus Imperator Remis colloquuntur, Wlfary Archiepiscopi obitus.*
- CAP. XIX.** *Ebo XXXII. Archiepiscopus, Remensem Ecclesiam à fundamentis instaurat, hortatur Halitgarium Cameracensem libros de peccatorum remedijs edere, ad Danos disseminandi Verbi Dei gratiâ proficiscitur.*
- CAP. XX.** *Ebo conspirationis in Imperatorem, aliorumque criminum conscius, apud Theodonis Villam Archiepiscopatu propriâ sponse se abdicat.*
- CAP. XXI.** *Quid actum toto decennio, quò vacauit Remensis Ecclesia, Remigiani cum Sandionysianis societatem ineunt. Ebo Lothary decreto restituitur.*
- CAP. XXII.** *Hincmarus XXXIII. Archiepiscopus. à Clero & populo exepitus consecratur, in Concilio Meldensi strenue se gerit, laborat pro vindicandis rebus dudum à suâ Ecclesia subtrahitis.*
- CAP. XXIII.** *Dejecti Ebonis causam retractari petit Lotharius, at hic iudicij aleam subire non audet, Inchoatum Remensis Ecclesia Templum Hincmari studio perficitur & ornatur, qui & Francorum Apostolo egregium exeruit Mausoleum.*
- CAP. XXIV.** *Hospitale, seu Xenodochium Remis condit Hincmarus, dâcque pro susceptione peregrinorum, & pauperum.*
- CAP. XXV.** *Sancta Helena Corpus Româ in Diocesim Remensem per Teudisum Altiuillarensis cœnobij Monachum transfertur.*
- CAP. XXVI.** *Conuentus Carisiacus, in quo Gothescalcus ab Episcopis Germania ad proprium Metropolitanum remissus, sua perfidia pœnas soluit.*
- CAP. XXVII.** *Saniores Articulos quatuor edit Hincmarus aduersus Gothescalcum, iurgia hinc nata inter eum, & gloria sua amulos, prolatis utrimque veterum sententijs, in posterioribus synodis comprimuntur.*
- CAP. XXVIII.** *Hincmari Archiepiscopi Capitula ad Presbyteros Parochiæ suæ, item & alia Capitula de rebus Magistri & Decani &c.*
- CAP. XXIX.** *Concilium Sueffonense 2. de Clericis ab Ebone post exautorationem perperam ordinatis, & legitima Hincmari successoris ordinatione, de Privilegijs à Benedicto 3. & Nicolao I. eidem concessis, ac Prædictorum Clericorum in pristinum gradum restitutione.*
- CAP. XXX.** *Quid item actum in Concilio Sueffonensi ob Normannorum grassationes, & de Sancti Callisti reliquijs ab Euerardo Comite obtentis.*

Nicolai

INDEX CAPITUM LIB. III.

- CAP. XXXI.** *Rothadus Suesſion. Episcopus à Synodo quatuor prouinciarum, cui Hincmarus praesuit, exauctoratus, Nicolai I. auctoritate, ad quem appellauerat, restituitur.*
- CAP. XXXII.** *Hincmarum quo precio habuerint summi Pontifices Nicolaus I. & Hadrianus II. ob insignem pietatis ac doctrinae praestantiam; & saepius exhibita in sedem Apostolicam officia.*
- CAP. XXXIII.** *Paci Reipublicae, ac morum reformationi studet Hincmarus, Ludouicum à bello fratri inferendo synodali deterret Epistolâ; Balduinum ob raptam Iuditham anathemate percutit; Metis Carolum Caluum consecrat, arguiturque à Baronio ob amariores literas scriptas ad Hadrianum II.*
- CAP. XXXIV.** *Hincmarus Laudunensis Episcopus ob varias molitiones tribus Synodis impetratus, in Duziacensi; Carolo instigante, deponitur, iudicium in ea latum ab Hadriano II. improbatum, quod reus Apostolicam sedem appellerasset, probatur à Joanne 8.*
- CAP. XXXV.** *Hincmari V. Capitula in Synodo Remis data anno DCCCLXXIV. mense Iulio, alia item Archidiaconibus, Presbyteris &c.*
- CAP. XXXVI.** *De Archidiaconorum Remensium dignitate; & officio.*
- CAP. XXXVII.** *Carolo in Italiam proficiscente; Hincmarus Francos in officio continet, iura Metropolitanoꝝ generosè tuetur apud Pontigonem, Remis Carolus de regno disponit, & de Bibliotheca apud Carisiacum.*
- CAP. XXXVIII.** *Ludouicum cognomento Balbum Hincmarus ungit Compendij, interest concilio Trecenti vocatus à Joanne 8. in quo Hincmarus caecus, porrecto reclamationis libello, licentiam obtinet Nissam celebrandi.*
- CAP. XXXIX.** *Nouis Regibus Ludouico & Carlomanno benè administrandi praecepta dat Hincmarus, pro Nouiomensi, & Tornac. Episcopo eligendo egregiè decernit, Synodum cogit apud Sanctam Macram, de cultu imaginum optime sentit.*
- CAP. XL.** *Ingressis in Prouinciam Remensem Barbaris, Hincmarus ad Sparnacum pergit, ubi moritur.*
- CAP. XLI.** *Decani dignitatis origo, eorumque series qui haecenus eâ dignè perfuncti sunt in Ecclesia Remensi.*

METRO.

METROPOLIS

TILPINVS
XXX. AR-
CHIEPISC.
An. 756.
76a.

REMENSIS

HISTORIÆ.

LIBER TERTIVS.

Tilpinus XXX. Archiepiscopus, sua sedis dignitatem, precedentium Archiepiscoporum absentia penè extinctam, ab Adriano restitui procurat, quo anno obierit.

CAPUT PRIMUM.

TILPINUS magni vir nominis, ac inter sui sæculi Proceres in aula præcipuus, ex S. Dionysij Parisiensis sodali, Sacrorumque pignorum custode, fit Remensis Archiepiscopus anno 756. cuius hic fuerit, aut ex qua gente, silent Auctores, à Carlomanno Nouioduni designatum an. 769. promotum verò & consecratum fauente Carolo Magno, cui affinis fuisse dicitur, tradit Demochares, at prior Epocha certior est, vt adhuc patebit ex anno obitus eius.

Hic anno i. Caroli Magni, Romano Concilio interfuit ex vita Stephani III. Cùm enim in ordinationis suæ exordio, summus hic Pontifex ad excellentes viros Pippinum, Carolum, & Carlomanum Reges Francorum, & Patricios Romanorum, Sergium Nomenclatorem misisset, deprecans vt aliquot Episcopos gnaros, & in Diuinis Scripturis, ac Sanctorum Canonum institutionibus eruditos, & peritissimos Romam dirigerent, pro cogenda synodo aduersus errores, & temeritatem Constantini Apostolicæ sedis inuasoris, & properante Sergio, inuenisset Pippinum ex hac luce migrasse anno scil. 768.

T t

circa

METROPOLIS REMENSIS

312

TILPINVS
XXX. AR.
CHIEPISC.
An. 768.
769.

circa octauum Kalend. Octobris, quo pariter Carolus Magnus Nouiomi, & Carlomannus frater Suesfione coronati sunt. Hi nihilominus Apostolicas literas benignè suscipientes, duodecim Episcopos è Francorum regionibus, vt petebat, dirigunt, quorum nomina, quæ Anastasij codicibus exciderant, ex schedis Panuiniianis suppleuit R. P. Sirmondus, sæpius à me, ob egregiè nauatam in illustranda antiquitate operam, meritò laudatus, inter quæ Tilpini Remensis nomen emicat, quò innuitur, quantæ tunc esset existimationis, & famæ in Clero Gallicano.

770.

Tilpinus ex Italia regressus, totum se Diocesi, imò & Prouinciæ in pristinum splendorem restituendæ impendit; Et vt à propria Ecclesia, quæ sibi carior erat, inciperet, res ab ea longo Interpontificio direptas, per Actores Ecclesiasticos apud Iudices legibus vindicare studuit, immunitatis quoque præceptum à Carlomanno Rege, primo mox regni eiusdem anno obtinuit, ad exemplar immunitatum quas ipsius prædecessores Reges huic contulerant Ecclesiæ; Item de chartis concrematis, quarum tunc temporis acciderat exustio: at illustris idem Carlomannus, vt se fortis humanæ memorem præberet, dedit, prædicti Præfulis rogatu, per chartarum instrumenta pro loco sepulturæ, vel remedio animæ suæ, villam Nouillacum in pago Vrtinse sitam, cum omnibus terminis, & appenditijs, omnique integritate ad Basilicam S. Remigij, vbi sepulturam habere dignoscitur, ex charta ad calcem Frodoardi à Coluenerio edita, quæ incipit. *Defuncto Pippino Rege 8. Calend. Octobris in Monasterio Sancti Dionysij, filij eius Carlomannus, & Carolus secundum dispositionem patris sui, & consilium regni Primorum, diuiserunt inter se regnum paternum, & eleuari sunt in Reges 7. Idus Octobris Carlomannus in Suesfionis, & Carolus in Nouiomo, sicut in Annali regum habemus. Anno 4. regni sui in ad Frodoar. fol. 166. firmatus est Carlomannus infirmitate, quâ & mortuus est in Salmunziaco, & ante obitum suum per præceptum regia suæ auctoritatis, quod habemus, tempore Tilpini Archiepiscopi, tradidit villam Nouillacum cum omnibus ad se pertinentibus pro animæ suæ remedio, & loco sepultura, ad Ecclesiam Remensem Sanctæ Mariæ, & Basilicam S. Remigij, in qua sepultus est &c.*

772.

Adriano Papa ad summi Pontificatus apicem assumpto, Carolus Magnus se quoque Tilpini studiosum ostendit, directis ad Pontificem literis pro Pallio obtinendo, ac iuribus suæ Metropolitanæ, quæ pridem exoleuerant, in integrum restituendis, imò Tilpinum lugubres ad Pontificem literas, de collapsò suæ Ecclesiæ statu mississe, palam fit ex Adriani Epistola, cuius meminit Frodoardus his verbis.

Lib. 2. c. 13.

Tua fraternitas nobis reculit, quia faciente discordiâ inter Francos, Archiepiscopus Remensis, nomine Rigobertus, à sede contra Canones dejectus, & expulsus fuit, sine ullo crimine, & sine ullo Episcoporum iudicio,

iudicio, ac sine sedis Apostolica consensu, sed solummodo quòd antea non consensit in parte illius, qui postea partem illam, de illo regno (Aultrafiæ) in sua potestate accepit, in qua parte Remensis Ciuitas est, & donatus, imò contra Deum usurpatus, fuit. Miloni cuidam solâ consurâ Clerico. Et quia alij Episcopatus de ipsa Remensi Diœcesi diuerso modo essent diuisi, & aliqui ex magna parte sine Episcopis consistentes, & ad alios Metropolitanos Episcopi, & Clerici ordinationes aliquando accipientes erant, & refugia indebita habebant, & à suis Episcopis iudicari, & distringi non sustinebant, & Clerici, & Sacerdotes, & Monachi, & Sanctimoniales sine lege Ecclesiastica pro voluntate, & licentia vivebant &c. Ex his facile conijci potest quàm arefacta fuerit religio sub Palatij præfectis, & in cuius confusione barathrum Hierarchicus ordo deuolutus, quem vt iuxta mores pristinos refarciret Tilpinus, amplissimum ab Adriano Priuilegium obtinuit, cuius hîc fragmentum ex Frodoardo subiijcimus.

TILPINVS
XXX AR-
CHIEPISC.
An. 772.

Adrianus Episcopus seruus seruorum Dei Reuerentissimo, & Sanctissimo confratri nostro Tilpino Ecclesiæ Remensis Archiepiscopo.

Quia ad petitionem spiritualis Filij nostri, & gloriosi regis Francorum Karoli, præbente tibi bonum testimonium de sanctitate & doctrina Fulrado Amabilissimo Abbate, Francia Archipresbytero, pallium secundum consuetudinem tibi transmisisse nos, cum priuilegio, vt Metropolis Ecclesiæ Remensis in suo statu maneret, bene memoramus. Et post aliquanta quæ de Sancto Rigoberto, & Abel superius iam præmissa sunt, cum de rebus Ecclesiæ Remensis ablatis loqueretur subdit. Et tua fraternitas iam ex magna parte ipsas res apud gloriosum filium nostrum Karolum, & antè ad Carlomanum fratrem eius impetratas habes, & ordinem ex aliqua parte, & in Episcopis, & in alijs, secundum Canonicam, & Sanctæ Romanæ sedis auctoritatem directum habes: propterea petisti à nobis tibi & Ecclesiæ tuæ fieri Priuilegium ex auctoritate B. Petri Principis Apostolorum & S. Sedis Romanæ, ac nostræ, vt quod perfectum habes in antè valeat permanere, & quod adhuc perfectum non habes, per nostram auctoritatem, possis auxiliante Deo, & B. Petro Apostolo ad perfectionem perducere &c. Per quæ statuit inprimis summus Pontifex, vt Remensis Ecclesiæ, sicut & antiquitus fuit, Metropolis permaneat, & suæ Diœceseos (hoc est Prouinciæ Belgicæ) prima sedes sit, Tilpinusque, qui in ea sede ordinatus est, eiúsdem Diœcesis Primas sit, quem in ea dignitate Pontifex auctoritate Apostolicâ confirmat, cum omnibus ciuitatibus quæ ab antiquo tempore Remensi Metropoli Ecclesiæ subiectæ fuerunt, interdicitque ne vllus Parochias, aut Ecclesias vel Ciuitates subtrahere, atque Diœcesim Remensem vllò vnquam tempore diuidere, vel eum (Tilpinum) aut futuris temporibus Remensem Episcopum, & Primatem illius Diœcesis præ-

TILPINVS
XXX. AR.
CHIEPISC.
An. 772.

sumat de Episcopatu deijcere sine canonico iudicio, & consensu Romani Pontificis, si ad sedem Romanam, quæ Caput est orbis terræ, appellauerit, sed in sola subiectione Romani Pontificis permanens, Diocesim & Parochiam Remensem, adiuuante Domino, secundum Sanctos Canones gubernet. Et quoniam, vt Tilpinus questus fuerat, quidam ad alios Episcopos de ipsa Diocesi Remensi accipiebant ordinationes, & habebant indebita refugia, hoc distrietiùs prohibet, sancitque, ex Sacra auctoritate, vt in synodis comprouincialibus conuocandis, & in ordinationibus, ac dijudicationibus, Remensis Ecclesia, & Archiepiscopus talem habeat iurisdictionem, vt sacri Canones, & huius Sanctæ Ecclesiæ constitutiones docent &c.

780.

Fulradi testimonium pro Tilpino, & Caroli studium in dignitate ipsius altiùs promouenda, probant rebus gerendis strenuum hunc extitisse, pium, ac scientiã clarum, vnde Sum. Pontifex Adrianus, ad quem sinistri nescio quid de ordinatione Lulli Episcopi, ac in Moguntina Ecclesia Bonifacij Successoris, peruenerat, inungit ei eadem Epistolâ, vt assumptis secum Viomago, & Possessore Episcopis, & Missis Caroli Francorum Regis, diligenter inquirat, quæ in ipsius ordinatione peracta fuerant, fidem quoque ipsius, doctrinam, mores, vitam inuestiget, vt si aptus fuerit ad Episcopatum, expositam & conscriptam, & manu suâ propriâ subscriptam Catholicam fidem per missos suos cum literis ac testimonio suo ad eum dirigat, vt Pallio de more ipsi transmissio, ordinationem ipsius confirmet.

Ad solertiam quoque Tilpini facit, quod pro rebus Ecclesiæ reuocandis, tam in Francia, quàm etiam trans Ligerim impensè laborarit, obtinueritque confirmationem traditionis Nouilliaci à Carolo, quam Germanus eius Carlomannus Rex, cum Bebriliaco villa ad Basilicam S. Remigij condonauerat. Pietatem eius commendat Reliquiarum SS. Timothei & Apollin. in ditiores tumulum translatio, de qua Frodoard. lib. 1. cap. 4. & quòd Benedictinos, tepescente forsan Clericorum religione, apud S. Remigium inuexerit, vt dicitur infra. Doctrinam denique, sacrarum Codices Scripturarum quibus Canonici utebantur Frodoardi tempore, ijs enim Cathedralem non modò instruxit Ecclesiam, sed & Sancti Remigij, adhuc extat vetus Pontificale Tilpini curâ descriptum, raræ antiquitatis, in ipsius Bibliotheca, Trithemius cuiusdam libelli Tilpinum facit auctorem de gestis Caroli Magni, vbi ipsemet fatetur cum esset à secretis, se Regem secutum fuisse in Hispaniam, ac sæpiùs cum Saracenis manum conseruisse, hunc enim prælijs interfuisse, forsan ex hoc libello, scribunt Sabellicus, Vasseburgus & Bouchetius in Annalibus Aquitanicis. Imò quidam hunc Principum arcana detegendi, numeralibus licet implexa literis, arte peritissimum fuisse pro certo asserunt, Regique Carolo suasisse tot dotare Ecclesias quot essent in Alphabeto literæ, quarum vniciue auream literam infixit, centum libras pensitantem, vbi foundationis annus legebatur inscriptus.

inscriptus. Compostellanam denique Ecclesiam ab eodem Tilpino consecratam assistentibus viginti (quidam quadraginta numerant) Episcopis. At Gallici scriptores, qui de Caroli reditu per Pirenæi saltum, & plaga exercitui suo inflicta à Saracenis differunt, Tilpini non meminere, nec Compostellanæ Ecclesiæ, quamvis non desint qui agnoscant Francos in Galleciam penetrasse.

Ceterum longè à vero aberrant qui fabulosum libellum de gestis Francorum in Saracenos, Tilpino adscribunt, vbi de excessu Caroli agitur, cum constet euidenter ex dicendis, Tilpinum ante prædictum Imperatorem obiisse; quidam ob id vel maximè Tilpino librum abjudicant, quòd dicatur in eo cum famosis Proceribus pugnasse, qui vulgò Pares Franciæ nominantur; Etenim cum iuxta Canones, armorum usus à grauitate Prælatorum penitus abhorreat, id præsumptum à Tilpino facilè sibi persuadere non possunt, nec hos moratur prædicti Tilpini ad Leoprandum Aquisgranensem Decanum Epistola quæ sic incipit.

Tilpinus Dei gratiâ Archiepiscopus Remensis, ac sedulus Caroli Magni Imperatoris in Hispania consocius, Leoprando Decano Aquisgranensi salutem in Domino. Quoniam nuper mandastis mihi apud Viennam cicatricibus vulnere aliquantulum aegrotanti, ut vobis scriberem qualiter Imperator vester famosissimus Carolus Magnus tellurem Hispanicam, & Gallicanam à potestate Saracenorum liberauit, mirorum gestorum apices, eiusque laudanda super Hispanos Saracenos trophæa, quæ proprijs oculis intueus sum quatuordecim annos perambulans Hispaniam, & Gallectiam &c.

Commentitia hæc Epistola, vel quisquis Auctor illius est, gestorumque Caroli Magni, Tilpinum militarium suarum actionum Encomiastem fidenter inducit, quasi cum hostibus manu propriâ conflixerit, quod cum Ecclesiæ decretis prohibitum sit, plerique rebus narratis religioni ducunt fidem, & auctoritatem adhibere; At si abscindantur quæ tempori non congruunt, reliqua haud multum officere videntur, cum Gregor. Turon. referat Saluianum, & Sagittarium Episcopos cum hostibus manum conseruisse, licet id non approbet; discaturque ex Capitulis, & Concilio Sueffionensi sub Childerico, item ex Epistolis Lupi Ferrariensis, ad bellum sæpius profectos Episcopos, non tam precandi gratiâ, quam hostem ferendi, vnde id cum admodum frequens esset sub vltimis Regibus primi stemmatis, nec Episcopi à Magistris equitum perperam electi, suæ dignitatis rationem haberent, vt primùm modestiores ijs succedere, populus, cui hoc mirum in modum displicebat, supplex Imperatorem rogauit nè in posterum fieret, *Flexis omnes precamur populicibus maiestatem vestram, vt Episcopi deinceps, sicut hætenus, non vexentur hostibus, sed quando vos, nosque in hostem pergimus, ipsi proprijs resideant in Parochijs, & eorum Sacrosancta Mystera Deo placitè peragere sara-*

TILPINVS
XXX AR-
CHIEPISC.
An. 780.

*Vide notas
ad Matr.
Rom. 25. In-
ly, & Mar-
tyr. Ecclesie
Aquis. vbi
sic habetur.
Carolus
Imperialis
potentiæ
gladio, &
Sæctæ præ-
dicationis
verbo,
conuertit
Guasco-
niâ, Hispa-
niâ, atque
Gallectiam,
& triplici
trophæo
Saxoniâ.*

*Papirius
Massonus
lib. 6. anna-
lium Franc.
libellū hunc
homini orio-
so attribuit
qui post Ca-
rolū Calni
Imperium
vixit.*

790.

*Ex Capitul.
Wormatiæ
generaliter
decretis.*

TILPINVS
XXX AR.
CHIEPISC.
An. 790.

gant, quosdam enim ex ijs in praelijs vulneratos vidimus, & quosdam perijisse &c.

Sic igitur Tilpini historia, ob id præsertim explodenda non est, quòd ipse cum hoste dimicavit; vt cum prædicti libri auctore sentiunt omnes qui hunc inter huius sæculi Heroas accensent, quasi id nusquam gestum fuerit, sed quod vix credibile est virum adeò religiosum & literatum aliter Imperatorem, quàm suis consilijs ea in expeditione iuuisse, licet spatha seu gladius ipsius à Sandionysianis Parisiensibus adhuc exhibeatur, in prædictæ historiæ monumentum. Ceterum pro tanti viri Pontificatus diuturnitate, pauca admodum de eo in historijs leguntur, si quædam legata excipias quæ eo regente Remensi Ecclesiæ facta sunt. Adhuc visitur in prædictæ Ecclesiæ sacrario Casula violacea solibus aureis distincta, quæ Tilpini fuisse dicitur, & diploma Imperatorium, vbi nominatur, quasi prædia quædam à nepte Caroli Magni Monasterio S. Remigij concessa sint ad petitionem Tilpini Remorum Archiepiscopi, & Abbatis ann. 46. regni eius 13. Imperij, at illud (quòd non cohæreat cum annis Pontificatus Tilpini) infra referemus.

Est tamen in quo multum laborant Auctores, Vincentius Bellouacensis præsertim, & Ferrarius in Topographia, hi siquidem nixi auctoritate Epitaphij ab Hincmaro confecti, quo dicitur sedem Remensem annos quadraginta & amplius occupasse, putant eum obiisse an. 810. eo quòd Abele eius prædecessor vitâ concessisse dicatur ann. 763. Sunt qui tardius obiisse volunt ob Chartas à Doubletio editas quibus ipse subscripsit, prima annum indicat 811. scripta enim refertur 44. regni Caroli Magni, altera eodem anno subscripta est quo diploma Remigianum, vbi Imperator inaudita quædam priuilegia Abbati, & Monasterio Sancti Dionysij impertitur, sancitque vt Abbas sit caput Ecclesiarum totius regni, vt insignia principatus Reges apud eum recipiant, vt Abbas Primatis dignitate gaudeat supra Archiepiscopos & Episcopos, absque assensu cuius confirmari non valeant aut Romam proficisci; iura hæc excutiant alij. Haud absimile priuilegium ex Beda Spondanus refert ad annum 965. Monasterio S. Columbani in Hibernia collatum, vbi inter alias Ecclesias tenuisse principatum dicitur, ita vt Abbatis iuri, ipsi Episcopi ordine inusitato deberent esse subiecti. Quod ad Dionysianum attinet, negotium fecerunt quorundam Archiepiscoporum nomina, quæ in indiculis Ecclesiarum desiderantur. Archiepiscopi deinde titulus Tolosano datus, qui Narbonensi tunc erat subiectus: postremò cum Wlfarius Tilpini Successor sub Carolo Magno Concilium Remis coegerit, subscripsitque testamento prædicti Imperatoris, qui fieri potest vt ad annum 814. Tilpinus vixisse dicatur? hic tamen præfato diplomati cum alijs subscripsit hoc ordine.

Signum

Signum gloriosi & inuictissimi Imperatoris Caroli.

<i>Signum Tilpini Remen. Archiep.</i>	<i>Signum Arnulfi Turon. Archiep.</i>
<i>Signum Gosberti Bicuric. Archiep.</i>	<i>Signum Nicolai Vienn. Archiep.</i>
<i>Signum Joannis Lugdu. Archiep.</i>	<i>Signum Nescy Tolosani Archiep.</i>
<i>Signum Imberti Senon. Archiep.</i>	<i>Signum Sewerini Pictau. Episcop.</i>

TILPINVS
XXX AR-
CHIEPIIC.
An. 795.

Fauinus, cui nota fuit Charta restitutionis villæ de Nouilliaco ubi Tilpinus Archiepiscopus dicitur vixisse 23. post datam Nouilliacum villam à Carlomanno Rege, censet eum humana reliquisse an. 795. quod inde optimè deducitur, cùm ex Chronicis habeamus Carlomannum fato functum regni anno 4. mense decembri, æra Christi 771. Scio annalium Bertinianorum auctorem aliter sentire ad annum 789. Hoc anno (inquit) *ut computatum est, depositio fuit Tilpini Episcopi tertio nonas Septembris*; At Fauini opinio vero similior est, quam confirmat etiam trium Basilicarum apud Morinos consecratio, quæ è Caroli gazis struxit Ingelbertus stupendo apparatu, quibus sacrandis ann. 798. cùm Episcopi Prouinciæ Rem. & Rotomagensis Archiepiscopus sese præsentibus exhibuerint, Tilpinus verò interfuisse non legatur, haud leuè argumentum est ante id tempus obiisse. Sic igitur cùm Tilpinus incœperit an. 756. sequitur rexissè per annos circiter quadraginta, vt habet Hincmarus in epitaphio. Dies obitus diuersimode adhuc legitur, in Necrologio Remensi ponitur Cal. Septembris, tertio nonas Septemb. in annalibus Bertinianis, vel quarto nonas alibi. At hæc parui momenti sunt. Corpus eius ad pedes Sancti Remigij tumulatum est, non vbi primò Sanctus hic Confessor sepulturam habuit, sed vbi tunc erat, post primam translationem, cum hoc epitaphio, quod Abbatum curâ parieti iuxta majus altare affixum est, qui vltimæ instaurationi Basilicæ, quæ stat adhuc, incubuerunt.

Ex Chronico
Censulsi.

Obijt Tilpin.
1. Septemb.
ex codice
Igniacensi.

*Hac requiescit humo, Tilpinus Prasul honoris,
Viuere cui Christus vita, & obire fuit.
Hunc Remi populo Martyr Dionysius almus
Pastorem vigilem misit, & esse patrem.
Quem pascens quadragenis est amplius annis,
Veste senectutis despoliatus abit.
Quartas cùm Nonas mensis September haberet,
Mortua quando fuit mors, sibi vita manet.
Et quoniam locus, atque gradus hos iunxerat, Hincmar
Huic fecit tumulum, composuit ticulum.*

Hinc Frodoard. scribit
Tilpinū defunctum
anno sui Pontificatus
47.

Rerum

TILPINVS
XXX. AR-
CHIEPISC.
An. 795.

*Rerum Archicænobiij Sancti Remigij Remensis ab ipsius origine, ad no-
stram ætatem deducta series, & primum Basilicæ eius
initia ante Tilpini Pontificatum.*

C A P U T I I:

Lib. 1. c. 17.

Sancti Remigij Basilicam paruis initijs, (vt magnarum rerum fors est) ad summæ claritudinis fastigium prouectam constat ex Frodoardo de Ecclesiola Martyri Christophoro sacra obiter differente, vbi Sanctissimi præfulis Remigij corpus tumulatum : hæc enim cum ad hoc vsque tempus præ cæteris suburbij Remorum Basilicis ignobilis esset, & parum nota, vt pote nullius Confessoris nobilitata pignori- bus, condito in ea Francorum Apostolo, tantis postmodum aucta est incrementis, vt cum regni Francici illustrioribus, de dignitate, opibus, & prærogatiuis meritò certare possit.

Belforetius
tom. 1. Cos-
mo. Vilette
in Annalib.
seculo 6. an.
550. Guilel.
Paradinus.
1.

Sunt qui scribant Chrothildem Miraculorum famâ pellectam, pro extruenda super sanctissimi viri tumulum (quem inuiserat) ampliori Basilica, nouoque Clericorum Collegio, qui diuinas laudes assidue ibi canerent; sumptus suppeditasse: at cum veteres id latuerit, verò propius puto Clodouei largitionibus; eo licet ignorante, primitus locupletatam. Cum enim Baptistæ Remigio multa contulisse legatur, & ex his aliquid sanctissimus Antistes Ecclesiæ, seu loco, vbi sepeliendus erat, testamento reliquerit, sequitur quicquid illud est, prædictam Ecclesiam æquè Clodoueo, ac Remigio velut benefactoribus hoc debere, quæ diuinitus ordinata est vt sacratissimis eius membris præberet mausoleum. Clara sunt prolixioris testamenti verba quæ id explicant. *Res etiam (inquit) quas sæpe dictus Rex tibi (Ecclesiæ Remensi) in Septimania, & Aquitania concessit, & eas quas in Prouincia Benedictus quidam... ad usum luminis tui, & loci vbi corpus meum iacuerit, continuatim deseruire precipio, villasque in Austria siue Toringia. Has Clodouei per Remigium donationes rogatu S. Rigoberti confirmatas à Dagoberto Rege, easque immunitatibus auctas scribit Frodoardus lib. 2. cap. 11. Quod si loci dignitas crescit ex nobilitate fundatoris, Ecclesia hæc meritò supereminet omnes, quæ præter Proto christianissimum Regem, beatum quoque Remigium agnoscit fundatorem, cuius hæc verba sunt ex prædicto testamento. *Faram, Gallice la Fere, eidem Episcopo Remensi, & sartatectis Ecclesia vbi iacuero, perpetuallyter deseruire iubeo. Celtus (saux) quam per manum meam (Elsa Sobrina mea tibi tradidit, & Huldriciaca villa, quam Huldricus Comes mihi dedit, ei loco, vbi ossa mea Sancti Fratres Coepiscopi Diæceseos tua ponenda elegerint, in regumensis deseruiant, sitque locus ille Successoribus meis**

meis Rem. Episcopis peculiariter proprius, & in alimonijs ibidem militan-
tium. Omitto Matriculam, quam ibi Præful sanctissimus perseverare præcipit, vt Pauperes in ea positi, die noctûque pro eo deprecantur.

COENOB.
REMIGIA-
NVM.

Coruscantibus in dies miraculis, eadem Basilica, in quam ex varijs mundi partibus Peregrini conuolabant, Remigij nomen sensim induit, & id haud longè post eius obitum, eique præfuit Epiphanius de quo Greg. Turon. lib. 10. c. 19. an hic Gibehardo prior sit, qui Canonico- rum cœtum ibidem dicitur aggregasse ex Frodoardo, non satis liquet: Hi duo Abbatis titulo gaudent sæculi posterioris more, quo Canonico- rum iuxta, ac Monachorum Præpositi, Abbates alicubi vocabantur; quis autem post hos præfuerit, silent auctores: forsan sub Archiepiscopor- um cura perseverauit, qui prædictam Basilicam certatim ditarunt donationibus, ferèque omnes in ea, à Remigio ad Odalricum tumulati reperiuntur.

De Romulfo præfule Frodoardus hæc habet, *Quadam ad Beati Re-
migij Ecclesiam deputauit, & Oratorium in eius atrio construxit in honorem
Sancti Germani*: Sonnatius, sub quo dilatata Ecclesia, sacratissimùm-
que pignus post altare in nouam cryptam translatum, præcipuam hanc
bonorum suorum fecit hæredem, Lando eidem Ecclesiæ, vbi sepul-
turam fieri sibi delegit, villas & munera delegauit. Niuardus quoque,
partito inter Ecclesias patrimonio, in eadem sepultus est, Reolus quo-
que, & Alij.

Lib. 1. c. 20.

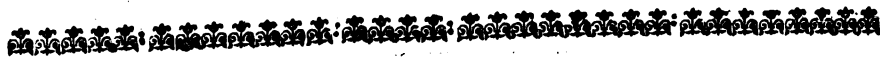
Præter hæc, Chilperici Regis Francorum temporibus, nouæ dona-
tionis incremento resplenduit Moderamni Redonensis Episcopi libe-
ralitate: hic enim obtentis à Fratribus Sancti Remigij, cuius tumulum
inuiserat Reliquijs, ad Limina Apostolorum proficiscens, in monte
Bardonum metatus, eas in ilicis ramo suspendit, vbi contigit miraculum
illud de quo Frod. lib. 1. c. 20. cuius famâ ad Luitprandum Longo-
bardorum Regem perueniente, hic B. Remigij amore Bercetum Mo-
nasterium Moderamno delegauit, qui remeans ab vrbe Roma, quic-
quid sibi collatum fuerat à Rege, Beato Remigio consecrauit, abdi-
catóque Episcopatu, Bercetum repetens, ibi vsque ad obitum modera-
tè conuersatus est. Cuius verò ordinis Bercetum illud Monasterium
fuerit non satis constat, quicquid alij scripserint, qui Moderamnum
inter insignes Benedictinos recensent, sanè cum Raduinum eiúsdem
loci sodalem Canonicum vocet Hincmarus, Clericorum collegium
fuisse faciliè quis suspicari posset, sic autem scribit cap. 46. *Cuius loci
(Berceti) Canonicus nomine Radoinus processu temporis (sub Ludouico
Pio) amore Beati Remigij in Franciam veniens, in suo Monasterio Mo-
nachus effectus est, & pro sua probitate honorem Præposituræ adeptus.*
Frodoardi verba lib. 2. c. 19. aliud indicare videntur, expendat hæc

Paulus Dia-
conus me-
minit huius
Monasterij
in Bardonis
Alpibus cõ-
struisti lib. 5.
c. 27. Hinc-
mar. c. 46.

Lib. 2. c. 19.

curiosius, aut certè conferat cum Hincmaro, qui voluerit.
Ex his clarum relinquitur inclytam Remigij Basilicam, Canoni-
cis in

cis in ea diuinum Officium expleantibus, vt Frodoardus supponit, multos annos sub Abbatum, seu etiam Archiepiscoporum cura perseuerasse, ac vt illustrium Virorum sepulturâ, sic & eorum fulsisse donarijs & immunitatibus, quas hic enumerare longum esset, & cum exoleuerint, forsan tædiosum, donec Canonicorum religione, ob bellorum motus octauo sæculo deficiente, Tilpini studio, qui Remensem Ecclesiam è lugubri statu, in pristinum & ampliorem reuocauit, prædictum Sancti Remigij cœnobium renouatum est, exactisque Canonice, noui sodales, & incolæ inducti, de quibus breuiter agendum.

Benedictini apud Sanctum Remigium à Tilpino instituntur.

C A P U T I I I .

Tilpinus, ex asceta Dionysiano, ad sedem Remensem assumptus, se Benedictino ordini gratum exhibere cupiens, cuius habitum induerat, fauente inprimis Carolo Magno prædicti ordinis tutelari, & propagatore munifico, Monachos Clericis apud S. Remigium substituisse dicitur anno circiter 766. vnde verò hos extraxerit, an ex Monasterijs suæ Diœceseos, vbi monasticus tunc ordo vigeabat, vel ex cœnobio, S. Dionysij in Francia, cuius ipse sodalis fuit, affirmare non auium, cum societas inter vtrumque Monasterium haud multò post contracta, id omnino taceat, Dionysianique, sub Ludouico Pio reformatione indiguerint: Imò nec pro certo edere Monachos primitus à Tilpino apud Sanctum Remigium collocatos, quamuis id hætenus ex Frodoardo supposuerim; is enim recentior est, nec satis idoneus cui in re à sua ætate remotissima, sine hæsitatione credatur, præsertim cum ipsemet dubitantes id referat, his verbis. *In cœnobio Sancti Remigij Monachos ordinasse, ac monasticâ vitâ eos traditur instituisse, cum Canonicos prius idem cœnobium, à tempore Gibehardi Abbatis, qui eandem congregationem ob amorem Dei, & Sancti Remigij reperitur aggregasse, ad hoc usque tempus habuisse feratur: Constat autem Abbates Clericis raro præpositos fuisse ante Caroli Imperium, aut Clericos fratres vocatos, vt idem auctor hos appellat, qui sub Chilperico Moderamnum suscepisse narrat lib. 1. cap. 20. Siue igitur Monachi de nouo instituti à Tilpino, aut restituti, potuit selectos à se iuuenes, nec aliunde exceptos proprio studio sub Præpositi cura instituisse, nudâ ipsis regulâ propositâ, quam iuxta Conciliorum sanctiones ad amussim obseruarent, Germanici præsertim sub Bonifacio, & Liptinensis ann. 742. & 743. quibus præscribitur, *Vt Monachi, & Monasteriales iuxta regulam Sancti Benedicti cœnobia, & Xenodochia sua ordinare, gubernare, & viuere studeant*: vnde paulò post in Concilio Remensi sub Wlfario dicitur,*

citur, lecta est regula Sancti Benedicti, ut ad memoriam reduceretur Abbatibus minus scientibus, qualiter & se, & suos secundum eandem regulam custodire valerent, atque gubernare; quibus patet certis adhuc constitutionibus vallatam non fuisse, donec Abbatum conuentu Aquisgrani habito, liber editus est totiùs Monachalis ordinis perfectionem continens, vniformisque viuendi modus iuxta Regulam cunctis traditus, vbi & de Præposito nihil sancitur, præter id quod erat in vsu apud Remigianos: cum enim Tilpinus sibi Abbatis titulum referuasset, quem constanter retinuerunt Archiepiscopi Remenses vsque ad Hugonem, Præpositum sub se habebat, qui regularis disciplinæ curam gereret, exciperetque Profitentium vota, vt sic Laicorum auiditati occurreretur, qui bonis Monasteriorum palam inhiabant, quod Carolus Magnus serio prohibet in Capitularibus.

COENOB.
REMIGIA-
NVM.

Vt verò strenuissimus hic Imperator se mûnicum erga recens stabilitum Remis sodalitiu præberet, cuius institutionem approbat. Non enim aliter se victorem arbitrabatur, nisi interim omnia cœnobia in regnis suis iam constructa, supplemento aliquo adiuuaret, vt biographi verbis vtat S. Bonifacij Moguntini, bona eidem Monasterio à Momiana liberaliter concessa celebri diplomate confirmauit, quod ex MS codice extractum bonâ fide mihi exhibuit prædicti cœnobij alumnus D. P. Pichart, à quo plura alia quæ infra subijcientur, hausimus

*Karoli Magni priuilegium, quo villas & prædia confirmat
Quæ Momiana Neptis eius Remigianis concessit.*

In nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis.

Karolus diuinâ fauente clementiâ Imperator Augustus. Si nos, qui Imperiali magnitudine prælati sumus, necessitates Ecclesiarum Dei ad petitiones venerabilium Præsulum nostro releuamus iuuamine, & res subtractas reintegramus, & nostra auctoritate reddendo restauramus, id nobis ad æternam vitam feliciter obtinendam profuturum liquido credimus. Ideoque nouerit omnium Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorumque fidelium industria, qualiter nos pro amore Dei, & ueneratione Beati Remigij Francorum Apostoli, ad petitionem domni, & Patris nostri Tilpini Remorum Archiepiscopi, & Abbatis concedimus, & confirmamus Sancto Remigio quasdam res, quas Venerabilis Momiana Neptis mea, eidem Sancto dedit in pago Euosiense in ducatu Wauerinse, in loco qui dicitur Sincimago, siue in monte Leutberto, cum omnibus ad easdem villas pertinentibus, concedimus etiam, & Imperiali auctoritate confirmamus, & donamus eidem glorioso Francorum Apostolo, quamdam forestam nostram quæ Waurâ uocatur, quam nobilissimus Comes Angelbertus cognatus meus eidem Sancto tradidit, sed quia de camera, & Feodo Imperiali erat, nos confirmare rogauit eandem. Itaque regiam forestam Wauram, cum omnibus villis quæ in ea sunt scilicet Halisca, Milunbrica, & Brunuum, Semberlaca & Lotoïna, &

V u 2

Soalnea,

COENOB.
REMIGIA-
NUM.

Soalnea, & Bersera, & Rabisco, & Sabfelo, & Nera, & Rinthamna,
& Alon & Vrna, seu Valciteia, & Aldnia, & Blarica, Nefosa, &
Adratina etiam Cruptinum, & Vrinia, cum omnibus mansis, domibus,
casis, cortibus, adificijs, oleis, campis, pratis, pascuis, aquis, aqua-
rumque decursibus, mobilibus, & immobilibus, cum omni venatione, &
porcorum pastione, & insuper omnem regalem justitiam Ecclesia S. Remigij
Francorum Apostoli integrè transfundimus, & confirmamus, cum omni-
bus qua ad forestam eandem pertinere videntur. Vnde & hoc nostra
auctoritatis præceptum exinde fieri iussimus; per quod decernimus atque
sancimus; ut nostris successorumque nostrorum temporibus præfata res
ad præscriptum sanctum locum perpetuâ stabilitate inuiolabiliter perma-
neant. Nullus habeat potestatem exinde aliquid minuire, vel subtra-
here: Et ut hæc auctoritas plenior in Dei nomine obtineat firmitatem,
& per futura tempora veriùs credatur, & diligentius obseruetur, manu
propriâ subter eam firmamus, & annuli nostri impressione assignari iussi-
mus.

Signum Karoli Serenissimi Imperatoris.

Segbinus Notarius ad vicem Luituardi Archicancellarij
recognouit, & subscripsit. Data 2. Kal. Julij, anno ab
Incarnatione Domini 812. indiçt. 6. anno verò regni dom-
ni Karoli Augusti 46. Imperij autem 13. actum Leodio.

In Dei nomine feliciter.

*Hæc verba
emittuntur
in Chronico
Benedicti.
An. ab In-
carn. 812.
Indiçt. 6.*

Huic diplomati officere videtur quod in eo Tilpini Præfulis men-
tio fiat; quasi tunc adhuc superstes esset; quem ann. 799. obiisse dixi-
mus, at cum chartis Sandionysianis subscripsisse legatur ann. 814. ca-
dem, imò major alijs cura incumbit parachronismum illum expli-
candi, quod nisi viso autographo, & ab exscriptoribus cum exemplari
quo vsi sumus diligenter collato fieri non potest. Præterea Luitu-
ardus Vercellensis Episcopus Caroli August. cognomine Craffi
Archicancellarius fuit, vt Ratuerdus docet, & (vti omnes sciunt)
apud eum plurimum potuit, at Carolus Magnus eius Proauus nul-
lum eo nomine Archicancellarium habuit, igitur nè Regij diplomatis
fides vacillet, dicendum arbitror cum indiçtione, & anno, subscriptio-
nes longè post obitum Caroli à Sciolo additas fuisse, vt in chartis si-
milibus factum aliquando, viri eruditi nuper obseruarunt.

Abbatum

Abbatum, Præpositorumque Catalogus, qui cœnobio Sancti Remigij præfuerunt, à Tilpino Archiepiscopo ad Hugonem Veromandensem.

CAPUT IV.

TILPINUS Monachalis ordinis apud Sanctum Remigium restitutor, eiusdemque Rector, & Abbas, Ecclesiam senio detritam à fundamentis instaurat, quam Successores perfecerunt; hic donationes Momianæ, & Angelberti à Carolo magno celebri diplomate confirmatas suscepit, vbi Archiepiscopus & Abbas vocatur, Calend. Septemb. absumptus ann. 795.

Wlfarius Archiepiscopus & Abbas Monasterij Bibliothecam pluribus ditavit manuscriptis ex veteri scheda, vbi sic habetur, * *Hic codex conscriptus est in Monasterio S. Remigij, vbi ipse in corpore quiescit, ex præcepto piissimi Abbatis Wlfarij, & Archiepiscopi, Erchanrao præposito sibi obediencie.*

* Ebo ex suffraganeo Rem. Archiepiscopus, & Abbas, multos codices scribi curavit, quibus instructa Bibliotheca, in vno recensentur omnium nomina, qui sub regulæ iugo vixerunt à primæua institutione iuxta sequentem epigraphen, *Hic liber conscriptus est in cœnobio Sancti Remigij, ex præcepto domini Ebonis Archiep. Bertingario Præposito eius sibi obediencie.*

* Ebone in palatio Regis frequentius agente, vel exautorato circa annum 834. alius Abbas suffectus legitur Deidonus nomine ex Concilio Senonensi sub Aldrico, qui, cum alijs Abbatibus in ditione Lotharij Imperatoris constitutis, subscripsit Priuilegio S. Remigij Senonensis hoc pacto, *Deidonus ex Remensi cœnobio Abbas vide Spicilegij tom. 2.*

Ebonem præcedentis nepotem præfectu-

Erchanraus Præpositi fulgens honore, Monachis erudiendis, ac disciplina sedulo incubuit sub Tilpino, erat is primus post Abbatem iuxta reformationis statuta in conuencu Aquisgranensi, De Præposito & Seniori Decano. De his Capitula sic loquuntur, post hunc, Præpositum, sedeat Senior decanus seu Major Monachus, senior Decanus reliquis decanis præponatur, & Abbate vel præposito præsentem, locum proprium teneat.

* *Idem Erchanraus claruit sub Wlfario, quo regente actum de religione Clericorum, & regulam Sancti Benedicti in Concilio Remensi.*

* *Bertingarius Præpositus ex inscriptione libelli professorum nomina continens. Legitur etiam in Martyrologio.*

* *Raduinus, deposito Canonicali habitu ac regimine Berteti Monasterij, colobium induit Monachale in Asceterio Remigiano, honorumque Præposituram*

COENOB.
REMIGIA-
NUM.

ram obtinuisse patet ex Epistola Hincmari ad Carolum Caluum de erroribus Gothelcalci quæ sic habet, *Ebo ab ipsis penè incunabilis sub religione & habitu regulari nutritus in Remensis Ecclesiæ Monasterio, ubi requiescit Sanctus Remigius, in quo loco religiosam exegit aetatem, quo usque à Domino Ebone Auunculo suo tunc Remorum Archiepiscopo, ibidem Diaconus, & Abbas Monachorum ad regularem ordinem tenendum constitutione Episcopali est ordinatus.* Eo ad Gratianopolitanum Episcopatum assumpto, ut Remensis Ecclesiæ, sic & Monasterij administratio ab Imperatore Fulconi data est.

Fulco Chorepiscopus, vel Rem. Episcopij administrator gratissimus & potentissimus Abbas, ac Ludouici imperatoris Presbyter nominatur in narratione Clericorum Rem. Ecclesiæ apud And. du Chesne tom. 1. f. 343. rexítque per nouem annos sine Ebonis reclamatione, ac post eum Notho per annum, & dimidium ex Concil. Sueff. ad an. 866. hic igitur Abbatiam rexit Interpontificij tempore, iniitque societatem cum Sandionysianis an. 838. cuius decretum infra reddetur.

* Hincmarus Ecclesiam à prædecessoribus inchoatam non perfecit modò, sed & rerum sacrarum supellectile, tumulo, lipsanothecis, & possessionibus immane quantum auxit, & ornauit; hic ordinis studiosissimus, ac regulæ sedulus cultor, Monachorum vota ut Abbas præsens excipiebat ex veteri scheda cuius hic tenor est.

*Ego Rotfridus initium conuersionis meae diligenter attendens, considero quòd petitionibus primùm non facilis concessus est introitus, sed diu pulsanti mihi, vix hospitij locus est misericorditer attributus, in quo per paucos dies commoratus, Nouitiorum sum domum progressus, in qua dura & aspera mihi primùm à seniore sunt prædicata, & stabilitatis meae promissio exoptata, & ter in anno lecta atque tradita est regula, cum admonitione dicentis, * Ecce lex sub qua militare vis, si potes obseruare,*

* Ex c. 58.
regula S. Benedicti.

adeptus est pro sua probitate, ut loquitur Hincmarus in Vita S. Remigij, de eo Frodoard. lib. 2. cap. 19.

* *Rotfridus præpositur à donatur sub Hincmaro, an is sit cuius hic Præsul professionem excepit, & ad quem scribit apud Frod. lib. 3. cap. 28. necdum comperi. Codex MS Sancti Remigij, de pueris à parentibus oblatus, de prædicto Rotfrido hæc habet. Anno Domini 881. Calend. Nouemb. feria... in missa sanctorum omnium, Hilduinus à Patre Achadeo, Præfule Rotfrido præposito in vice Abbatis, coram testibus Monachis Teutboldo Presbytero, Aldrado, Odescalco, Sigloardo Subdiacono oblatus est. Signum Achadei Comitit &c.*

ingredere,

ingredere, si verò non potes liber discede. Hoc ergo videns ordinatissimum mihi, atque morosum spatium attributum, dubitationis adiutum prætermisi, & ut me vestro corpori sociare dignemini humiliter deosco; Ego tam huius regulæ instituta, domino iubente, servare promitto, & propter vitæ æternæ premium, coram Deo, & Angelis eius me humiliter militaturum subijcio, ita ut ab hac die non mihi liceat collum de subjugo excutere regulæ, quia sub annali optione, aut excusare licuit aut suscipere; Et ut hac professionis meæ petitio à vobis firmiter teneatur, ad nomen S. Remigij, vel quorum hîc Reliquiæ continentur, ac præsentis Abbatis, vid. Hincmari Archiepiscopi, conscripam erado.

Idem Hincmarus varijs codicibus Monasterij Bibliothecam instruxit, è qua R. P. Sirmondus multa se hausisse fatetur, quæ publici juris fecit, eoque rogante Carolus villas & prædia impertijt de quibus Frodoard. lib. 3. cap. 10. Obijt 21. Decemb. ann. 882. situs iuxta tumulum Sancti Remigij.

FULCO Archiep. & Abbas corpus S. Remigij ex Orbacensi Monasterio Remos solemnè pompâ retulit, strenuus hic regularitatis assertor fuit, & vindex, vnde cum Vedasti, & Bertini cœnobia, nè in profani Principis, deuenirent potestatem, tuenda suscepisset, à Winomaro (ut dicam) positus insidijs foedè obtruncatur 15. Calend. Julias 900.

Heriueus è Matrice Ecclesia Corpus Sancti Remigij ad Monasterium reduxit, subscripsitque ut Archicancellarius donationi villæ Corbiniaci, vbi celebris est prioratus, habet MS codex sub eo Flotarium cœnobio S. Remigij filium suum obtulisse iuxta cap. 59. regulæ: rebus Sancti Remigij iuxta Rhenum ab Heriueo opportunè vindicatis ex Frodoard. lib. 1. cap. 20. mortalitatem hic exiit ann. 922. huius meminit Necrologium Remigian. 6. nonas Julij, & liber obituum his verbis. *Anniuersarium Heri-*

Theobaldus ex Seniore seu Majori Monacho fit præpositus post Rotfridum, legiturque in epistola excusatoria Clericorum Remensium ad Rem. Prouincia Episcopos an. 883. hunc Sigloardus præceptorem habuit, de quo Frodoardus lib. 2. c. 15.

De filijs oblati Monasterio S. Remigij sub Heriueo Archiabbate, & alijs.

Monachum aut paternam deuotio, aut propria professio facit Concil. Tolenta 4. unde puer offerendus facta sibi prius coronâ, manibus portans hostiam, & calicem cum vino, sicut mos est, post Euangelium, Sacerdoti qui missam celebrat à parentibus offertur, quâ oblatione à Sacerdote susceptâ, prædicti parentes inuoluunt manus pueri in palla, qua altare cooperum est, & cuius pars anteriùs pender, & tunc eum suscipit Abbas. Ita Lanfrancus de pueris oblati.

uei

COENOB.
REMIGIA-
NVM.

uei Archiepisc. qui fecit deaurari altare majus, dedique calicem majorem cum patena.

Seulfus cum Archiepiscopatu Abbatiam tenuit, quam muro cinxit cum adjacentibus Ecclesijs, & domibus Frod. lib. 4. cap. 19. sub eo Rodulfus Rex, & Boso Comes Monasterio multa contulerunt, Seulfo viuis sublato. Successit.

Hugo puer quinquennis Heriberti Comitatus filius, an. 925. rexitque per Oldaricum suffraganeum, donec regiâ auctoritate ejectus est an. 932. at Artaldo, qui ei suffectus fuerat, vicissim expulso post 8. annos regiminis, Archiepiscopatus & Abbatia, iterum Hugoni redduntur, de eo Frod. lib. 4. c. 29. *Nec morâ, Ciuitatem Remensem aduentus Episcopi, praxatum electum nostrum in Ecclesia Sancti Remigij dignitate sublimant Archiepiscopali.* Eaque potitur per quinque annos, hic disciplinam apud Sanctum Remigium pessum ire sentiens ob bellorum motus, & Rectorum absentiam, aduocato Er cambaldo Floriacensi Abbate, eam restituere studuit, constituto regulari Abbate Hincmaro eiusdem loci Monacho, de quo capite sequenti.

eius, Guncardo, Sigeberro an. 907. idibus Februarij feriâ 5.

Stephanus à consobrina sua Relinde secundum carnem consanguinitate affectu, & effectu oblatus est, anno 884. Rocherus ferè duodennis oblatus, & traditus à patre Gerardo &c.

Ritus hic recipiendi pueros à parentibus oblatos, ut à teneris collum iugo regula submitterent, fusiùs describitur in Cluniacensis cœnobij Constitutionibus cap. 29. De pueris, quem hic breuitatis gratiâ non explico. De his quoque agit Gregor. II. Pontifex epist. 9. ad Bonifacium Episcopum como 1. Concil. Gallia pag. 519.

In fine voluminis 29. hæc leguntur.

Gerbertus Monachus factus in Monasterio S. Remigij per oblationem, & traditionem, quam fecit de eo Gerbertus an. Dom. 902. pridie Cal. Nouemb. feriâ indit. 5. & signauit petitionem, & traditionem cum testibus.

Albricus ad nomen Beati Remigij, & aliorum Sanctorum quorum Reliquia in eius sunt Ecclesia, filium suum obrulit, & tradidit Deo, & Domino Heriueo Abbati in eadem Ecclesia seu Monasterio mancipandum, & permansurum, sub testibus vid. D. Heriueo Archiepiscopo, cui oblatus est, Emaro fratre

Lapsam

*Lapsam apud Remigianos disciplinam restitui curat Hugo Archiepsc.
regularisq;ue Abbates institui, sub quibus exercitur ea, qua
adhuc stat, Ecclesia.*

CAPUT V.

Hugo Præsul, qui Burgundiæ Monasteria pristino nitore à celeberrimo Cluniacensi Odone reddita, vel recens instituta juvenis peragrarat, statim ac sedi Remensi restitutus est, accito Ercamboldo prædicti Odonis discipulo, collapsam religionem apud Sanctum Remigium reparavit, & sic prior viuendi ritus, quicumque ille fuerit, institutus à Tilpino, post centum & septuaginta annos exoleuit. At quò se id ferio percipere testaretur, abdicato jure, quod in cœnobium Remenses Archiepiscopi hætenus retinuerant, Regularis Abbatis electionem permisit, nè quid vltèriùs dispendij ex discordia pro Archiepiscopatu, aut dominorum mutatione pateretur.

Quid verò ab insigni Ercamboldo post electum Hincmarum inprimis præstitum, an hic intactis veteribus statutis, moribus tantum reformandis incubuerit, vel iisdem abolitis, Cluniacensium leges inductæ sint, difficile dictu est. Opinor si non mox, pedetentim tamen fuisse receptas, cum harum aliquot vestigia ad nostram ætatem perseverarint, probarique facilè possit ex hospitio Nouitiorum à dormitorio separato, ex norma profitendi, ex signis quibus Monachi utebantur, quoties instabat necessitas aliquid exposcendi, ex capitij pelle contextis, ex minutionibus, & Auditorio communi, vbi cubantes lectioni dabant operam, ex nominibus magni Prioris, Camerarij, Infirmarij, locisque regularibus ad instar Cluniacensium dispositis, ex numerosa item, & confusa Psalmorum iteratione, vel vsque ad nauseam Psalmorum farsura, vt loquitur Petrus Blefensis; tantam enim sibi dictus ordo per orbem Christianum Sanctitatis famam conciliauerat, vt per ducentos annos vix Monachalis societas erecta, quæ non ab eo, velut limpido fonte, suas haurire consuetudines gestiret, donec labente ipsius statu, cætera quoque ordinis Monasteria sensim, vt fors est rerum humanarum, quadam velut contagione ab augustiori Patrum semita deflexerunt, Abbatibus pro dispensationibus obtinendis Romam certatim mittentibus, quò statutorum rigorem temperarent, vnde tandem ijs concessa facultas dispensandi cum suis, in rebus quæ non essent de substantia regule, celebri Rescripto Alexandri IV. quod in omnibus ferè cœnobiorum Chartophilacijs reperire est, vt & alia permulta, quæ amplissimam de priuilegijs, ac immunitatibus Benedictinorum hoc sæculo scribere cupientibus, segetem subministrant.

X x

Reductâ

Reductâ ad amiffim apud S. Remigium regulari disciplinâ Ercamboldi studio, qui sub Odone Chûniacensi meruerat, Abbates pro suo quisque genio, & dexteritate rebus Monasterij amplificandis animum applicuerunt, adeò vt horum indefeffo labore multum splendoris, & incrementi sensim ei accefferit, vt de singulis breuiter infra dicitur. Etenim rebus ad vitam asceticam ritè dispositis, auctisq; rebus, altarium præsertim concessione, Airardus regularium Abbatum sextus, Præsulum aliquot Galliæ exempla secutus, qui anno à partu Virginis Millesimo suas Ecclesias vetustate detritas, & collabentes in potiozem statum renouare studebant, suam pariter à fundamentis excitare proposuit; Prior hæc Archiepiscoporum sumptibus extructa, & ab Hincmaro dedicata iustæ nihilominus erat capacitatis, vt conjectari licet ex Roberti Regis, Frederonnæ, & Lotharij inaugurationibus in ea celebratis; At cum non adeò operosi ædificij solidata esset munitione, vt Anselmi verbis vtar, ob frequentes Barbarorum incurfiones, Airardus ille multo majorem & splendidiozem inchoare aggressus est ex communi ærario (vt creditur) cuiusq; Remensium largitionibus, quam Theodericus successor, quòd nimis esset expensæ, paululum contraxit, penèq; completam Hincmaro Abbati reliquit, qui, vt auctoritate, sic opibus polens, fretusq; Leonis 9. beneuolentiâ, cogitare cœpit si quomodo fieri posset, vt à summo Ecclesiæ Hierarcha dedicaretur, quod ille dudum flagrans desiderio votum explendi ad tumulum Sancti Remigij, rogatus à Abbate, lubens promisit & feliciter executus est eâ magnificentiâ quam alibi retulimus, principemq; Aram à se consecratam illustri priuilegio commendauit.

Prædictæ Ecclesiæ fabrica trium Abbatum impendijs extructa, Petro Abbati, qui Cellensis dicitur, minus sumptuosa visa est, aut saltem imperfecta, cum post centum circiter annos, nouo eam exteriori fastigio & turribus exornare coactus sit, eique caput, & ventrem addere, vt ipse loquitur Epistolâ ad Fratres de Monte Dei, *Caput Monasterij nostri renouare volentes, cum Dei adiutorio manum ad fortia mittimus, nobilem Ecclesiam nostram tam in fronte, quam in ventre, cui caput secundum se deerat, fabricandam suscepimus, & Epist. sequenti. Caput Monasterij nostri renouare aggredior, & cum Dei auxilio iam opus inchoatum ridet, & sequentis operis auspicia nobilia spondet.* Hæc priori structuræ addita, non nihil venustatis reddunt, vt Propylæum versùs Meridiem Lenuncurtij sumptibus extructum, & Rosa cum pinnaculo ipsi opposita sub Philippo du Bec, ex quibus patet totam ædificij molem, ex partibus superadditis, diuerso tempore coaluisse, lignaria fabrica tota plumbo integitur cum Campanili medium occupante, & in fastigio sunt lilia, & flosculi alternatim posita, quæ Regum largitionibus Basilicam ditatam prædicant.

*De ornatu, & dignitate præcipui Altaris, & de septem
Cardinalibus.*

CAPUT VI.

VT venustior Ecclesiæ pars chorus, sic chori princeps Ara, ornata (vt solet) & dignitate augustior apud Remigianos: abaci pars anterior ex puro auro Fulconis, & Heriuiei Archiepiscoporum liberalitate facta creditur, quod horum imagines hinc inde promineant ad pedes Saluatoris sedentis in throno, qui medium occupat, eumque directè intueantur, à dextris adstant Carolus, Judith, Ansgardis, Hudericus, Herisindis, Wandalidis; è regione Sigibertus, Herisindis, adhuc Sigibertus, Lancindis, an pariter aliquid hi contulerint incertum, de Haderico vel Huderico & Herisinde dubitari posset ob hæc Frodoardi verba, *Hudericus Comes cum uxore sua Herisinde Fulconem Prasulem humiliter expeçit, postulans vt ei locum sepulturæ (B. Gibriano) in dextra Ecclesia parce concederet, quo impetrato, & altari statuo, atque argenteo decore cooperto, illic decens venerabilia deponuntur membra, vnde Beati Gibriani Reliquiæ, vt olim, sic & nunc super illud cernuntur expositæ. Aram tabula marmorea operit Leucothei coloris, quam ex Anglia aduectam præbat sequens inscriptio ad marginem incisa. De summa hac dignitatis Ara ferro bipertita gentibus directæ, ministras Nordalbingorum in uelena.* Habet hoc singulare quòd humiditatem nullo tempore contrahat: ponè Aram pyramis assurgit triplici velut contignatione distincta, inferior, quæ quadrata est, Beati Gibriani Confess. thecam continet: media Sanctæ Ciliniæ Matris S. Remigij, superior egregiâ lipfanothecâ instar pyramidis, brachium Sancti Philippi Apostoli continente, exornatur: sunt & alia artis ornamenta, vt columnæ marmoreæ, imagines, candelabra, & crux deaurata in fastigio.

At, quòd prædicti Altaris dignitatem mirificè adhuc commendat & extollit, Priuilegium est Leonis 9. (qui proprijs illud manibus consecrauit) quo sub pœna anathematis sancitur, nè vlla Ecclesiastici ordinis magna vel parua persona, in hoc Altari celebrare præsumat, nisi Remorum Archiepiscopus, & prædicti loci Abbas, & cui licentiam ipse concederet, permiffa eadem licentia Canonicis Remensis Ecclesiæ bis in anno, in Pascha scilicet, & Rogationibus, septem Presbyteris legitimis ad hoc officium deputatis, quos & scientia ornet, morum grauitas, & vitæ probitas commendet, quòd hætenus inconuulsè feruatum est, septemque illi principales Presbyteri, qui super Aram per vices celebrant, vulgò Cardinales vocantur, ad instar septem Episcoporum Cardinalium, quos Stephanus 4. instituit, de quibus Onu-

COENOB.
REMIGIA-
NYM.

*Bulla hec
dabitur tom.
2.*

330 METROPOLIS REMENSIS
frius Veronensis in libello de septem Ecclesijs vrbis Romæ sanctiori-
bus, & iuxta priuilegium ab eodem Leone 9. Coloniensi Ecclesiæ indul-
tum. Quod autem septem illi Presbyteri ab Abbate selecti Cardina-
les nominentur, id non fit tantum ob animi dotes, & ornamenta,
quæ in his elucere debent ex bulla Summi Pontificis, sed ab usu à
multis retro sæculis recepto, & quem scripto traditum reperio in veteri
cæremoniali ante quingentos annos edito, item apud Poncardum tracta-
tu de solemnè dedicatione Basilicæ Sancti Remigij, apud Petrum Graci-
lem Doctorem Theologum ordinis S. A. apud Nicolaum de Larisvilla,
& in decreto societatis initæ inter Monasteria S. Remigij & S. Nicasij
an. 1206. vbi, vt solis Prioribus quatuor S. Nicasij datur facultas cele-
brandi in principe Altari S. Remigij à Leone 9. consecrato, sic vicissim
cautum est ex parte altera, nè ad altare Sancti Nicasij alius præter vnum
de septem memoratis Presbyteris (qui Cardinales appellantur) cele-
bret, quod in prædictæ societatis renouatione iterum iisdem fere ver-
bis inculcatur.

Candelabrum, & Corona.

CAPUT VII.

AD gradus Sanctuarij stat visendæ artis Candelabrum ex ære
cyprio conflatum, non ductile, vt apparet, aut malleatione
formatum, sed fustum, multumque accedens ad colorem auri,
altitudinis decem & octo pedum, latitudinis verò sursum, ramos versus
quindecim. Basis cui innititur tot floribus, emblematis, & implexis
ramusculis resperfa est, vt nihil venustius fingi possit; elucet enim in
zonis Candelabri seu nodis, vt vocant (qui truncum per aliquot inter-
ualla diuidunt) hinc inde crystalla acuminata, & in pegmate etiam, cui
alata figuræ substernuntur, constatque totum opus octo distinctis par-
tibus. Truncus vel hastile, quod inde sursum fastuosè assurgit, vtrunque
habet tres calamos seu ramos æqualiter inter se dispositos, & labrotos,
qui cum summa parte hastilis, septidum efficiunt Candelabrum, huic
ferè simile de quo Exodus cap. 25. septem enim cerei ramis singulis ap-
positi, & accensi diebus festis, septilustris sphaeræ imaginem præ se fe-
runt, siue septem stellarum.

Quidam putant Frederonnæ Reginæ sumptibus emptum, ac Beato
Remigio in cultus & obsequij pignus oblatum, quod toti Franco-
rum genti doctrinâ suâ præluxerit, at id, licet sub eo tumulata di-
catur, adhuc incertum est.

Chori medium iuxta Aquilam, Corona occupat ingentis magnitu-
dinis, & à fornice catenis ferreis suspensa, cuius diametrum est de-
cem,

cem & octo pedum, circumferentia verò quinquaginta quatuor, in ea 96. sunt candelabra, parua quidem, sed totidem crystallis distincta, quæ felices hos annos repræsentant, quos B. Remigius in hac vita compleuit. Sunt quoque duodecim turriculæ, quibus circumferentiæ partes nectuntur, & in limbo aureo, qui coronam ambit, legitur Beati Joannis Euangelium de verbi æternitate vncialibus literis conscriptum, totum hoc opus ex æreis laminis confectum est, quas à turracula in turrulam clathra ferrea sustentant, an, vt splendorem chori augeat, ab Abbatibus positum sit, vel in æternum facti Leonis noni monumentum, qui litem inter Remensem & Treuirensis Archiepiscopos exortam, sub initium Concilij sopire cupiens, Episcopos in modum coronæ sedere iussit, non ausim asserere. Probabile est B. Bernardum in Apologetico ad Guilielmum Abbatem his verbis ad illam alludere.

Ponuntur dehinc in Ecclesia gemmatæ, non Corona, sed rota, circumsepta lampadibus, sed non minùs fulgentes insertis lapidibus. Cernimus & pro Candelabris, arbores quasdam erectas multo aris pondere, miro artificis opere fabricatas, nec magis coruscantes superpositis lucernis, quàm quis gemmis. Quid putas in his omnibus quaritur? pœnitentium compunctio, an incuentium admiratio?

Idem paulò post in Pavimenti tessellati elegantiam, de quo pòstea, inuehitur his verbis. *Vt quid saltem sanctorum imagines non reuerentur, quibus utique ipsum, quod pedibus conculcatur, scater pavimentum, saepe spuitur in ore Angeli, saepe alicuius sanctorum facies calcibus tunditur transeuncium, & si non sacris his imaginibus, cur vel non parciatur pulchris coloribus, cur decorus, quod mox fœdandum est, cur depingis quod necesse est conculcari &c. Ab aculeato hoc Abbate Petri Cluniacensis æmulo, qui Aristarchi personam induit, si sequenti sæculo vixisset, quo elegantiori fabricâ substructæ Ecclesiæ, campanilia instar Pyramidum erecta; Nolæ ingentis magnitudinis fuscæ, ornamenta Altaris auro & gemmis texta, Arcus, & Fornices deauratæ; quid aptiùs dici poterat quàm illud Persij Saty 2.*

*Dicite Pontifices in sacro quid facit aurum?
Quid damus id superis,
Compositum ius, fasque animi, sanctosque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto.*

Pauimentum Chori Tessellatum.

CAPUT XIII.

CHori pauimentum opere sectili, & segmentato confectum est, tessellatumque dicitur, quod tessellis, seu paruis lapidibus intextum sit, de quo sic Bergerius lib. 2. Viarum Imperij. Pauimentum illud chorum implet, & exornat ab oedeo ad majus altare, stratumque est marmoreis frustis, tinctis quibusdam, & vermiculatis, tantoque studio nexis inter sese, & coagmentatis, ut figuræ quæ in eo sunt, ob varios colores velut penicillo depictæ videantur.

Chorum ingredienti per nauim Ecclesiæ, Dauidis figura citharam percutientis occurrit, cum hoc lemmate *Rex David.* inter hanc, & Aquilam, quadrum apparet, varijs hinc inde sparsum figuris, Hieronymi inclyti doctoris effigies medium occupat, iuxta quam figuræ visuntur, & nomina Prophetarum, Apostolorum, & Euangelistarum, qui veteris, & noui testamenti codices texuerunt, quos doctè & eleganter ille est interpretatus. Singulis propè, velut cuiusque opus, adjacent libri ab ipsis editi, certisque figuris nominatim expressi, ex his quidam clausi, alij verò instar corticis, ut antiquitus, complicati, Noui testamenti scriptores proximè Hieronymum, Veteris procul, & ad marginem.

Ad dextram chori quadra sunt quatuor modico interuallo distita, primum egregio fluuiorum quatuor Paradisi Terrestris emblemate refulget, quos totidem homines hidriâ fundentes aquam pulchrè ac insigniter exprimunt cum hoc themate. *Tigris, Euphrates, Gehon, Phison:* quatuor figuræ quadri angula replent, Medium foemina exutâ veste, quæ remum gestat, delphinoque insidet, cum hac epigraphe, *Terra, Mare.*

Quadrum aliud simplici ramo folijs egregiè conuestito decoratur, Tertium in angulis profert quatuor anni Tempestates, sequentibus verbis designatas, *Ver, Æstas, Autumnus, Hyems.* In medio stat hominis fat grandis effigies supra fluuium sedentis, cui præfixus est titulus, *Orbis terra.*

In quarto septem sunt Artes liberales, quarum figuræ partim subfellijs chori conteguntur, partim oculis apparent, ut Sapiencia retro minus horologium, quæ throno insidens, læuâ sphæram gestat, dextrâ verò baculum acuminatum, quo igorantiam & pigritiam ad pedes prostratas, & iacentes velut indignabunda ferit, cum hac inscriptione.

— *Septem*

— *Septem per partes diuidit Artes,
Estque sui iuris, hoc designare figuris.*

Ad sinistram elucet quadrangulus, cuius longitudo, aliquantùm latitudinem superat; continetque binas fascias in orbem curuatas, æquales inter se, ac sibi contiguas: prior duodecim menses exprimit; posterior totidem signa Zodiaci, medium primæ fasciæ Mosis figura sedentis in cathedra, & Angelum genu ferentis decenter exornat, sub sequenti titulo.

— *Lex, Moisi que figuræ
Monstrant hi proceres.*

Quæ supersunt figuræ sub chori subsellijs latent, vt Justitiæ, Fortitudinis, & Temperantiæ, Orientis item, Occidentis, & Septentrionis; Prudentiæ imago sola apparet serpentem complicatum gestans, & Meridies hominis effigie ex inscripto nominum.

In medio fasciæ rotundæ duodecim Signorum, sunt Vrsæ suis stellis designatæ, quarum vna caudam habet ad pedem alterius, vt communiter in Cœlesti globo depinguntur.

Hæ & similes figuræ, quas minutatim referre longum esset, ex pictis tessellatis, flauis interlucentibus lapillis musuo opere compactæ sunt, quorum maiores vnguis latitudinem non excedunt, si aliquot excipias tumulos, jaspideasque crustas-albopurpureas sphericæ figuræ, quæ passim velut gemmæ in annulis intextæ, totius operis elegantiam mirificè complent & perficiunt.

Sanctuarium, in quod duobus gradibus ascenditur, aliud profert pauimenti genus eiusdem omnino artis, in duas velut arcolas ex frustis marmoreis instar alueoli diuisum: iuxta gradus Altaris, præter Abrahami sacrificium, & schalam Iacob, quædam etiam veteris testamenti apparent historiæ, quæ augustissimi typus sunt Sacramenti. Fama est huiusce pauimenti fabricam Widonis thesaurarij curâ inchoatam aut restitutam fuisse an. 1090. triginta annos post stantis adhuc Ecclesiæ restorationem.

Porro tessellatis lapidibus non modò Remigij Basilicæ adytum Remis stratum est, & exornatum, sed & S. Petri ad Moniales, & S. Symphoriani tantâ pridem venustate, & elegantia, vt hisce pauimentis, ob gyrantes per ea ramusculos, varijs diuersi coloris conspersos floribus, poëtæ illud meritò accini posset, si illæsa & integra majori studio ad nostram hanc ætatem peruenissent.

*Varias ubi picta per artes
gaudet humus, superantque nouas Asarota figuræ.*

*Asarotes
græcè prædita
panimēta
vocatūtur,
quasi latine
quis diceret
non verrēda,
Gallicè
nō baloyables.*

Beati

Beati Remigij Mausoleum, & quid in eo recondatur.

C A P U T I X.

Retro maius Altare, prostat Sancti Remigij Mausoleum, visenda pulchritudinis & magnificentiæ, est enim omnium, quotquot in Gallia sunt, pulcherrimum, cuius hic ex libello nostro, qui inscribitur tumulus Francorum Apostoli, typum reponimus. Moles hæc altiùs ad vicanos pedes, & ampliùs assurgit, quæ senis vtrimque staturis, è candido, & læui marmore affabrè perfectis exornata, primos Franciæ Pares duodecim, tam exquisito artificio exprimit, vt res tota ad maiestatem composita, tota ad miraculum efficta videatur. Statuæ singulæ, singulis ex Jaspide alboburpurea columnis, & totidem loculamentis in ipsa mole marmorea excauatis, disclusæ ab inuicem: hinc Pares de Clero sex, illinc de prima nobilitate totidem laici, suis quique symbolis, & tesseriis sacris, prophanisque visendi, ac spectabiles: his paludamentum, illis trabes, his coronæ, illis insulæ, his torques equitum, & gladij, illis ad manum gestamina litui Pastorales. Denique omnibus certæ ac discriminales notæ, scuta honoraria, & quæ in Rege inaugurando quique præferunt Regiæ Maiestatis, ac Potentiæ symbola. Nititur deinde summis columnarum capitibus vndique circum oberrans commune epistylum, cui corona imposita cum suis Zophoris, partiùmque projecturis miram operi elegantiam conciliat.

Hac autem columnari coronide, altè effultus eminet in totam sepulchri molem arcellatus è candenti lapide fornix, æquabili in longum concameratione productus, nisi quod in extrema duo tympana arcuatim desinens, in vtroque etiam medio latere, tympanum aliud aperit; ad posticum verò in patente super columnas posteriores areola visitur in eminenti folio residens sanctus Remorum Præsul Remigius, qui medius Clodoueam inter, & assistentem sibi à læua D. Theodoricum, tam natiuâ oris grauitate, tam venustâ oculorum, & frontis gratiâ, tam verendâ, & amabili vultus, & totius corporis maiestate, accidentem sibi, Deoque supplicem Clodoueam compellat, quasi vel ei prima fidei pandat mysteria, vel mitiorem ferocitate iam positâ Sicambrium, suauissimo Christi jugo imperet colla submittere.

Qua decliuior sepulchri testudo supernè ad latera se inflectens in coronidem incumbit, videre est in capsulis quinquaginta quatuor disposita duplici in longum ordine anaghypha, vtrimque viginti septem, in quorum singulis, inter geminas ex Jaspide columellas, visuntur expressa, picto, & cæato in argento Sancti Præsulis Facta nobilissima.

Anterior

Anterior sepulchri facies, vt est prima venientibus objecta, ita pretioso imprimis, & magifico splendide fulget ornatu: patet hæc prima frons duplici quadrangulari fenestrâ, quarum vtrâque ingenti laminâ ex auro obrizo, & solido, lilijs aureis semitoreumate fusili prominentibus visenda rutilat; & inferior quidem inter duas ex porphyrite pretiosissimo columnas, tota, tota quanta est, ita liquatis ad auripigmenta metallis radiat, ita pellucidis, & pulcherrimo ordine Lapillis, Vnionibus, & ex his quibusdam inusitate magnitudinis & pretij collucet, vt venustior appareat, quàm cœlum stellis: præter hæc sunt anaglypta in argento innumera ferta gemmea, & rosæ Margaritaræ conflatiles, item ex Gemmis atque Vnionibus pulcherrimè auro inter se nexis, Leones, Aquilæ, Elephanti, Columbæ, Cruces ingentes, aliâque id genus sexcenta aurariæ artis, & gemmarum opera præstantissima.

At tota hæc quanta est exterior Mausolei venustas, & elegantia, à centum circiter annis Lenuncurtij Cardinalis liberalitate extructi minor est, si cum his quæ intus sunt conferatur, continet enim, vt immortale depositum, inclyti Francorum Apostoli corpus suis partibus constans, ac velut corruptionis expers, in capsâ argentea recens affabrè elaborata, ad prædicti Mausolei figuram multùm accedente. In eodem, & ad pedes Sancti Remigij seruatur Chrisma cœlitus missum, quod Ampullam vocant, in vase argenteo auro illito, lapillis, & vnionibus sparso, & illustrato, cui catenula affixa est, quam ad collum admouet Abbas, cum à Monasterio ad maiorem Ecclesiam insigni pompâ pro Regum inauguratione sacram vnctionem defert. Est etiam in prædicto Mausoleo Baculus S. Remigij laminis aureis coopertus, quem ferunt ab Hormisda missum cum Remigius per regnum Clodouei legatus Apostolicus creatus est, quamuis in charta infra citanda cap. 14. dicatur per eum à Ciuitate Remensi dæmonem effugasse, quod tamen priorem traditionem non conuellit, de eo quiddam Geruasius differuit in Philippi I. inauguratione, vt dicitur tomo 1.

Porrò tam Aræ Principi, quàm Mausoleo multùm nunc splendoris, & lucis adferunt Cancelli ex candido lapide, æreis, marmoreisque columnis mixtim collucentibus, cum epistylijs & deaurata Coronide, inter singulas adyti maiores columnas, quæ chori fornices sustinent, exquisitâ arte positi, quibus perficiendis sedulò cura impenditur, adeò vt totum intercolumnium breui mirificè septum iri sperandum sit. Horum pulchrior, portam includens, quâ fit aditus ad Tumulum, ære publico, ac Remensis Senatus pietate structus est, alter V. C. D. Talon Aduocati Generalis in suprema Parisi. curia liberalitate, reliqui expensis R. D. Wilquin eiusdem cœnobij Prioris majoris mihi amicissimi, qui suos prædecessores æmulatus, à quibus parcè viuendo, Ecclesia Altaribus, Capsis, Statuisque argenteis, Odeo, pictis TABELLIS, aliisque operibus exornata est, in hoc præsertim incumbit vt Cancellorum

cellorum elegantia, quæ hæcenus deesse videbatur, ab absolutum chori ornatum, vltimam suam perfectionem accipiat.

Ecclesia Sancti Remigij Cimelarchium.

CAPUT X.

Ditatur imprimis, præter hæc tria in Mausoleo vt vidimus recondita, pretiosi Sanguinis Christi nobilissimâ portione, qui de latere eius fluxit, cum pro salute mundi penderet in ligno, unde tanti pretij thesaurum hauserint Remigiani ex sequenti charta patebit.

Principis Achaïa testimonium de pretioso Sanguine Christi, Ecclesia S. Remigij in muneribus dato.

Viris religiosus, & deuotus Abbat, & conuentui Sancti Remigij Rem. Guilelmus de villa Sardium Princeps Achaïa, & Romanus Senator se totum, & eorum orationi, & suffragijs &c. Sanctitati vestra, & omnibus presentes literas inspecturis, dignum duximus significandum, quod in vasculo, quod per Arnulfum de Lodi Monachum vestrum, & consanguineum nostrum vobis transmisimus, credimus esse de illo pretioso Sanguine, qui de latere Domini in Cruce pro salute fidelium emanauit, sicuti nobis, & multis viris prudentibus fide dignis est incitatum: fuit enim pretiosus ille sanguis inueniens in thesauro Domini Imperatoris Constantinopolitani, diuersis superscriptionibus præsignatus.... Actum apud Clarum-montem secundo Calend. Octobris ann. Domini 1224.

Sunt qui dubitant an aliquid spectans ad humanitatem Christi in mundo remanserit, ob quædam Athanasij verba in septima synodo recitata, at dubium eruditè soluunt Belarminus, & Suares, quos consulat lector si velit.

Ibidem summâ veneratione custodiuntur tres Vitalis ligni Saluatoris partes in totidem Crucibus distinctæ & separatæ. Item aliquid.

De veste Saluatoris.

De capillis Deiparæ.

De Sepulchro eiusdem.

Brachium Sancti Philippi Apostoli, qui cum penè omnem Scythiam ad fidem Christi conuertisset, apud Hierapolim Asiæ ciuitatem Cruci affixus, lapidibus obrutus, glorioso fine quieuit. Manus Brachio coniuncta adhuc pelle cooperta est, totumque in eleganti lipfanoteca reconditur, per modum cuiusdam Ecclesiæ binis turribus instructæ effigiata, donationis diplomata breuitati studens hîc referre operæ pretium non putauit, quæ nomina præferunt Guidonis prioris Sancti Sepulchri

pulchri vrbis de Acona, & Jacobi l'Hermite equitis, qui Sanctum Ludouicum secutus est ad bellum sacrum, suntque mensis Septemb. ann. 1268. & Januarij 1269. ex autographo: ARCHI-COENOB. REMIGIA.

De ossibus sancto-
rum A-
postolorum. { Joannis Baptistæ.
 { Petri, & Pauli.
 { Bartholomæi.
 { Andreæ.
 { Matthæi.

Dens Sancti Petri.

Conseruatur ibidem Palla, quâ S. Remigij sepulchrum tectum fuit in signum sanctitatis, antequam corpus ex eo transferretur. Huius meminit Gregorius Turon. cap. 79. de gloria Confessorum, hæc albi coloris est, rubeis ramusculis ac leonibus discriminata, vulgò Sudarium vocatur, sed impropiè; cùm siccitate, vel morbo epidimico Campa-
nia laborat, circumferri solet per vicos vrbis ab Ascetis processionaliter, quò Deus malum, Sancti Præfulis intercessione, procul auertat:

Pars nota-
bilis San-
cto-
rum. { Gibriani Confessoris in feretro auro infuso, & industriè
 { elaborato, qui famâ virtutum S. Remigij plectus, reli-
 { ctâ Hiberniâ, cum fratribus, & sororibus Remos venit.
 { Sancti Oricoli, sororùmque eius Martyrum sub Wandalis.
 { Marculfi Abbatis, & Confessoris.
 { Ciliniæ Matris Sancti Remigij, in capsâ laminis aureis
 { cooperta.
 { Multorum Innocentium, qui ab impijssimo Herode Af-
 { calonita interempti sunt, horum Reliquiæ in quinque
 { capsas sunt distributæ:

Item Caput Sancti Gibriani Confessoris.

Caput Sancti Germani fratris eiusdem.

Brachium Sancti Gibriani.

Baculus sancti Gibriani, quo imbecilles artus sustentabat, hic die festo sodalitatis in ipsius honorem erectæ, populo exosculandus exhibetur à Monacho Sacerdote.

Aliquot ossa Sancto-
rum. { Stephani Protom.
 { Clementis, cum dente, & annulo Pastoralis.
 { Liuini, Sebastiani, Cosmæ & Damiani.
 { Crispini & Crispiniani, Timothei, & Symphoriani.
 { Martini, Hilarij, Gomberti.
 { Lupi, Abelis, Theodorici.
 { Bercharij, Germani Autif. Firmini.
 { Christophori, Basoli, Mariæ Magdal.
 { Agathæ, Agnetis, Margaretæ.
 { Luciæ, Barbaræ, Ursulæ, Catharinæ.

Y y 2

His

His addendum singulis sextis ferijs magnum fieri concursum, seu peregrinationem populorum ad Sanctum Remigium, quæ hoc tempore eò frequentior est, quòd tam inclyti Tutelaris cultus in dies magis ac magis efflorescit. Ægidius Leodiensis in vita Sancti Alberti cap. 17: huius meminit velut receptissimæ consuetudinis, quam à tempore Leonis 9. (qui Basilicam consecrauit, eamque visitantibus die veneris impertijt Indulgentias) fluxisse testatur Larisvilla in libello de prædicta consecratione necdum edito, *Afferimus (inquit) inconcussa veritatis antiquorum relatu, omnibus hebdomadarum sextis ferijs in prædicta Ecclesia plenarum vel maximarum Indulgentiarum secundum Romanæ Ecclesiæ morem adesse virtutem.* Et in vita Sancti Remigij ab eodem rhythmicè scripta, an. circiter 1396.

*Celsis fulcitur gratijs
Hac nobilis Ecclesia,
Plenis ditatur venijs
Certa res est, non dubia,
Sanctus Leo cum gloria
Hanc his ditavit munijs &c.*

Extat etiam Nicolai Cardinalis summi Pontificis Eugenij 4. legati Priuilegium, à Poncardo relatum ex MS codice, quo omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui singulis sextis ferijs Ecclesiam Sancti Remigij deuotè visitauerint, & ad ipsius fabricam vel ornatum manus porrexerint adjutrices, quoties id fecerint, centum dies de injunctis ijs pœnitentijs misericorditer relaxauit datum Remis ann. Domini 1435. Pontificatus Dom. Eugenij Papæ anno quinto.

~~~~~

Regum, & illustrium Virorum series, qui sepulcrum apud Sanctum Remigium habere noscuntur.

C A P U T X I.

Carlomannus Pippini Regis filius, & Caroli Magni frater Suesionis coronatus, vt regalis munificentia specimen erga Francorum Apostolum viuens exhibuit, sic post obitum in eius Ecclesia voluit sepeliri. Hoc colligitur, tum ex Notitia de Nouilliacò ad calcem Frodoardi edita, cuius auctorem Hincmarum fuisse censet P. Pithæus V. C. tum etiam ex Frodoardo lib. 2. c. 17. vbi hæc habet. *Carlomannus sub Tilpino Archiepiscopo per chartarum instrumenta pro loco sepultura, vel remedio anima sua, villam Nouilliacum in pago Vrinse sitam, ad Basilicam Sancti Remigij, vbi sepulcrum habere dignoscitur, contulit.* His concinunt Annales Fuldenses, & Puteanus in sua Bibliotheca

Bibliotheca aduersus Doubletium, qui incerto nixus codice manu scripto, & inscriptione quadam, quæ legitur in tumulo ad pedes sepulchri Philippi I. & Constantiæ, scribit Carlomannum è villa Salmoniaco ad Sanctum Dionysium in Francia delatum, vbi & sepulturam fortitus est, at Frodoardi, & Annalium potior auctoritas: Quidam putant Cenotaphium illud quatuor columnis subnixum, quod etiamnum cernitur ad latus dextrum S. Remigij, sub inferiori fornice versus Austrum, sepulturæ locum Carlomanni indicare, at Leonis pugna Marmoris insculpta penè similis ei quam in Jouini tumulo explicuimus, suadet potiùs occultæ cuiusdam antiquitatis esse monumentum, quod ab Ascetis post Ecclesiæ renouationem reseruatum est, præsertim cum in veteribus chartis de hoc Cenotaphio nihil legatur.

Frederonna Caroli Simplicis vxor, ante sacratissimum Remigij pignus vnctæ & coronata, in eadem quiescit Ecclesia; latet tamen sepulturæ locus, nec tumulo peculiari exornatur, quem ferunt extitisse iuxta gradus Sanctuarij, 10 Februarij solemne pro ea fit Anniuersarium ex charta quam infra reponemus.

Ludouici IV. & Lotharij Regum prostant effigies hinc inde in Adyto paululum erectæ, Ludouici ad dextram, de quo Nécrologium 10. Septemb. *Anniuersarium Ludouici Regis qui iacet in choro nostro dextro, quiq; dedit nobis castrum &c.* sculpta est prædicta Regis effigies in lapide cum sceptro & corona, sedetque in throno pedibus terens Leones cum epitaphio in tabella ad parietem appenso, quod cum antiquitatem non spiret, libenter prætermittimus.

Lotharins eadem formâ ad læuam prominet cum Epitaphio eiusdem stili in tabella descripto, germanum à Gerberto positum dabimus infra, obijt Lotharius 6. nonas Martij.

Gerberga Ludouici IV. vxor Heurici Imperatoris, & Saxoniae Ducis filia, jacet in medio chori cum hoc Epitaphio.

*Francorum specimen, Francus memorabile nomen,
Hoc regina sacro Gerberga locatur in antro;
Grandis honor regni, cui vita Monastica cordi,
Hæc æra Remigio sua rerum consulit almo,
Sol quintus Maij quam vidit carne resolui,
Remigij meritis, cui decur vita perennis.*

Juxta Gerbergæ tumulum, Ragenoldus primus Rociacensis Comes quiescit, vt sequentes versus indicant.

*Plebis amor, Procerumque decus, pietatis amator,
Hic Ragenolde, solueris in cinerem.
Incer opes, clarumque genus, conspectus in armis,
Præculeras ferro, pacis amore rogam.
Sol quinto decimo radiabat velleris auro,
Cum suprema tibi clauserat hora diem.*

Y y 3

Tumulo

Tumulo Albradæ Comitissæ Ludouici IV. & Gerbergæ filiæ Ragenoldi vxoris, hoc pariter in eadem Ecclesia scribitur Epitaphium.

*Hoc Albrada locor, de puluere puluis in antro,
Et genus heroum proteror hic miserum.
De primo qualem contraxi puluere sortem,
At causam sortis hac monumenta ferunt,
Particulas sol quinque means lustrarat aquari,
Hac me cum tenebris obruit urna suis.*

Boso Rodulfi Regis frater, qui in expugnatione castri Sancti Quintini fortiter occubuit ann. 935. Remos relatus apud Sanctum Remigium quoque tumulatus est ex Frodoard. locus vbi quiescit latet, ob Ecclesiæ restorationem.

Hugo Comitum Rotgerij filius, qui vallem Rodiginis contulit Ecclesiæ Remensi, sepulturam pariter in eadem Ecclesia nactus est ex Chronico Frodoard. ad ann. 961. tam inclyti Principis decora extant in charta Lotharij Regis, quam Coluenerius edidit ad calcem Frodoard.

In choro Ecclesiæ ad dextram, visitur tumulus Burchardi Comitum Angli, qui cum Romam proficiscens diem clausisset in Gallia an. 1000. tumulari petijt apud S. Remigium, vt sepulchrales versus testantur.

*Anglica quem genuit, hunc tellus Gallica condit,
Clara stirpe cluit, Anglica quem genuit.
Proh dolor exul obit, dum Romam pugio tendit,
Dum te Petre petit, proh dolor exul obit.
Se petijt reuehi Remis sub limine lati,
Aula Remigij, se petijt reuehi.
Dulcis Ephebe tuis, heu primi gratia floris
Heu lugende nimis dulcis Ephebe tuis.
Altera lux aderat, qua taurus sole flagrabat,
Dum Pubeda meat, altera lux aderat.
Quem tegit hoc taphium Burchardi nomen adeptum,
Grande decus Procerum, quem tegit hoc taphium.
Lector habes titulum, pete Petrum pandere regnum,
Anglus adibat eum, lector habes titulum.*

Hic Monachis Sancti Remigij, Edouardi Regis assensu, quoddam contulit dominium in Anglia, ex quo erectus prioratus qui Lapeleia dicitur, dedit & librum Euangelij auro coopertum, in quo Burchardi Patris nomen, & consortis legitur.

*Hic codex venia lapsis, legatio vite,
Vobis Burchardi memorare magne Remigi,
Postulat, vt caelis, tecum ceu commanet aruis
Alegar dux anilis simul, V consortis lateralis,
Alegia Pontificum summo dant munus amicum.*

Extabat

Extabat olim tumulus Agnetis cuiusdam, an ex familia Rosciacensi incertum, cui exarata talis inscriptio.

ARCHI-
COENOB.
REMIGIA.

*Agnes quæ dormit sub tumba marmoris, agnum
Qui nunquam dormit mente sequuta fuit.
Huic petra lectus erat, cibus aridus, aspera vestis,
Somni rara quies, absque quiete preces.
Ferreæ vincla ferens, ferrum mutavit in aurum,
Pro mærore breui, gaudia summa metens.*

Ad gradus Capituli, Gisleberti militis, Ragenoldi Rociacensis forsan filij, mutilum adhuc legitur Epitaphium.

*Militia titulus, & sanguine clarus auorum,
Gisleberte jaces, hoc cinis in tumulo.
Vita fugax, pietasque brevis, malefida iuventus.*

.....

Sepultus quoque fuit in Claustro Monasterij, Walterus Radulfi Comitis Crespiensis filius, qui cum Philippo I. suppetias ferret, iuxta Remos ab hostibus casu interceptus fatalem obiit diem, delatusque est ad Sanctum Remigium, vbi & sepulturæ mandatus ex charta quam referemus ad annum 1072.

Sunt & alia virorum haud infimæ conditionis Epitaphia à nobis prætermiffa, vt & Archiepiscoporum & Abbatum, quæ commodius à nobis infra describentur.

*Regum largitionibus eximie dotatum Sancti Remigij Monasterium, quod
Cellarum parens, & Altarium patronus.*

CAPUT XII.

PRæmissis quæ ad Remigianæ Basilicæ vetustatem, & ornatum faciebant, veluti præludijs, nunc de ipso Monasterio, haud minus priuilegijs, quam opibus, inter regni Francici illustriora nominatissimo seorsim agendum est. Huius exordium subsobscure quidem Frodoardus attigit, at tot Procerum donationibus suam aspersit historiam, vt dubium non sit quin multos sub primis Regibus aluerit sodales. Imo Beatæ Mariæ res, & Remigij mixtim vbique sic copulauit, ac si tunc vna domus, & vtriusque bona essent æqualiter Archiepiscoporum curæ relicta. Fuit enim uerò tam propensus in Sanctissimum Præsulem amor, & profusa liberalitas, vt per omnem ferè Europam villas, & prædia fœderatæ hæ, & sociales Ecclesiæ conjunctim habuerint, in Italia, in Toringia, in Vosago, in Regno Aquitanico, in varijs Galliæ regionibus, quæ hîc sigillatim recensere

centere tædiosum esset, unde cum prolixioris testamenti Auctor, & forsan ex eo Frodoardus, nos ab hoc onere leuet, posteriora hic tantum legata, quæ nominatim Beatum Remigium spectant, breuiter referemus.

Et ut ab ijs abstinenceam, quæ sub Regibus primi stemmatis concessa sunt, de quibus supra nonnihil attigi, Carlomannus Rex Nouillacum, & Bebriliacum villas sub Tilpino ad Basilicam Sancti Remigij condonauit Frodoard. lib. 2. cap. 17. Caroli Magni regium diploma descriptum à nobis, filuas & prædia commemorat ab Angelberto, & Momiana nepte data. Ludouicus Imperator Caroli filius immunitates sub Vulfario Archiepiscopo liberaliter indulsit, quas non approbavit modò Carolus Caluus, sed & ad suggestionem Hincmari, Ecclesiæ Sancti Remigij, vel Monachis ibidem seruientibus, res quasdam, hoc est in pago Pertinse, in villa Baildronis curte mensa duo, & in Dodelini monte mensa duo addidit, præter regalis munificentia pignus relatum in charta quæ extat apud Frodoardum lib. 3. cap. 4. Caroli simplicis liberalitas, & Frederonnæ consortis donationes infra referentur, cum de Corbiniaco agemus, ut & Ottonis, & aliquot Imperatorum & Regum Germaniæ. Ludouicus IV. Castelli, quo Monasterium cingebatur, cum extra vrbis ambitum esset, immunitatem concessit insigni diplomate, vbi sic loquitur. *Hanc chartam concessimus, pro Beatissimi Antistitis familiari deuotione, qui regali nostra profapia, quam per Dei gratiam ad fidem perduxit Catholicam, specialiter à Deo collatus est Pastor, atque Patronus.*

Has immunitates Lotharius chartâ Lauduni datâ, regni ann. 1. confirmauit, verbis quæ pietatem spirant, & deuotionem in Francorum Apostolum, *Pro ipsius (inquit) Beatissimi Antistitis familiari deuotione assensum præbemus, in cuius sacro templo genitor noster Dominus Ludouicus Rex cumlatus esse dignoscitur, vbi etiam ipsi Beato Remigio ab exortu natiuitatis specialiter oblati, & ab omnibus Francorum Proceribus electus sum, ac regali diademate coronatus, quem videlicet locum, genitrix nostra Domina Gerberga Regina, præ cæteris veneratur & diligit.* Hugo Capetus eodem penè stilo regium diploma concessit pro immunitate Castri, quam Philippus I. extendit ad Burgi incolas in gratiam Beati Remigij, quem suæ coronæ Tutelarem agnoscit, & nominat ann. 1090. Quotquot ijs successerunt, præter hæreditariam in Remigium obseruantiam, addunt prærogatiuam, quâ idem fulget Monasterium, ob custodiam sacri Chrismatis quo Remis inunguntur, unde Patentes Regum litteræ seu diplomata Monachis, pro iurium conseruatione passim collata, duobus his præsertim nituntur, velut peculiari concessione argumento, ut & Archiepiscoporum, aliorumque præfulum chartæ, Comitum quoque, ac Militum, quas hic si vel compendio referre vellem, breuiarium illud præter spem, in immentum cresceret.

Quæret

Quæret forsan hîc aliquis, an Remigianum Monasterium sit regalis foundationis, id enim tot Regum donationes opinor dubitare non sinunt, nisi quis in eîusmodi Monasteriorum classem serupulosius tantum hæc reijciat, quæ ab origine Regum sumptibus crecta sunt; inter quæ eminent potissimum, Sancti Germani Pratenfis, Medardi Sueff. Corbeix &c. Etenim cum Remigiani cœnobij primaria institutio clarè non pateat, incertumque sit cuius beneficio lucem habuerit, certò quæsitum eo sensu solui non potest. At si benefactorum habeatur ratio, qui regali stemmate fulgent; inficias nemo ierit quin regalis omnino foundationis dici debeat, cum Reges iam olim huius custodiam susceperint, extetque supremi Senatus decretum datum an. 1281 aduersus Rem. Archiepiscopum, qui sede Abbatiali vacante eam vtique sibi deberi contendebat, vnde Reges summo honori ducunt dici, ac nominari fundatores, vt patebit ex Ludouici XI. diplomate, vbi hæc, quæ ad institutum spectant, inferuntur.

Attendentes quòd per literas Regias, per prædecessores nostros dilectis nostris Abbati, & conuencui Ecclesie, seu Monasterij Sancti Remigij Remensis, ordinis Sancti Benedicti, à nostris fundati Progenitoribus, & donati dudum concessas, in qua quidem Ecclesia, seu Monasterio idem Beatissimus Remigius Francorum Apostolus preciosissimus requiescit corpore, quòdque Sancta Ampulla de cælo eidem Beatiss. Remigio per Angelum in columba specie, miraculosè transmissa, in qua est Sanctum Chrisma, ex quo Francorum Reges prædecessores nostri fuerunt (& nos similiter fuimus) inuncti, venerabiliter fuerit, & sic collocata; & vsque in hodiernum diem cum maximis sollicitudinibus conseruata, idem Abbas & conuencus cum ipsorum membris & iuribus, qui per Progenitores nostros predictos, & nos consueuerunt gardiari, sub nostra, & Successorum nostrorum perpetua debent protectione consistere.

Præter hæc, Cellæ seu Prioratus ab eodem Monasterio dependentes, plurimum ei splendoris adferunt. Sunt enim aliqui suâ origine illustres, & dote non spernendi, hos breuiter referam, vt inde pateat, quàm latè Remigiani suas colonias per Galliam propagarint.

1. Beati Marculfi Prioratus, & antiquitate, & famâ nominis merito primus est, adhucque claret apud Corbiniacum Laudunensis Diocesis, de quo plura à nobis suo loco dicenda sunt.

2. Prioratus Sanctæ Mariæ de Regiteste in Diocesi Remensi, peculiarem quoque tractatum postulat, Prioratus hi duo, mensæ Abbatiali pridem conjuncti, in Titulum non dantur, sunt tamen in singulis tres Monachi qui diuino incumbunt officio.

3. Prioratus Sindunensis in Dulcomensi pago, qui & Cella Sancti Oriculi vocatur, sub Geruasio Archiep. cœpit, aluitque plures religiosos, qui excubias agerent ad tumulum Sancti Martyris, est optimi redditus, & in Diocesi Remensi.

4. Prioratus de Colle, vel de Monte Sancti Remigij in Germa-

nia Diocesis est Moguntinensis. Cortis de Cosla meminit prolixius testamentum S. Remigij, & Frod. lib. 4. c. 20. de ea Otto Senior regio diplomate an. 952. sic loquitur. *Nouerit omnium fidelium nostro- rum industria, quod Araldus Remorum Archiepiscopus reddens ad Ecclesiam Sancti Remigij quamdam Abbatiam nomine Coslam intra fines regni nostri sitam &c.* item an. 962. Otto 2. *Volumus ut Curtem Cosla vocatam, cum appendicijs à Domino genitore redditam, Monachi ibidem Deo famulantes teneant; sunt qui putant Frodoardum huius Abbatia Præfultatum obtinuisse, quamvis alicubi postea prædium, vel curtis de Cosle simpliciter dicatur, forsitan quod bellorum turbinibus coacti ab ea Monachi recesserint, at in Prioratum restitutam fuisse an. 1127. probat Adalberti Moguntini Archiep. priuilegium vbi sic habetur, Notum sit omnibus qualiter Monasterium in Monte, qui vocatur S. Remigij, primitus fuerit nostro assensu constitutum, inter prædia enim qua B. Remigius in Diocesi nostra habebat, circa villam qua Cosla dicitur super flumen Glan, erat mons eisdem prædijs adiacens, quem inuasores quidam munitione occupauerant &c. Cumque Abbas Remensis, ad quem omnium prædiorum respiciebat cura, ad partes illas quosdam fratrum mittere conuerscat, quatenus ibi sub monastica regula viuentes Deo seruirent, & de fructibus suis in regni Francorum medietate non facile transferendis necessaria sumerent &c.* Prioratum hunc Ecclesie perduelles occupant, nihilque vestigij amplius restat, præter chartas quæ fundatorum memoriam æternum conseruabunt.

5. Prioratus de Marsna, vel Marsana, vt Regino loquitur, primo lapide à Traiecto Mosæ, olim in Leodiensi, nunc in Ruremondensi Diocesi, Gerbergæ Reginæ munificentiam prædicat: hæc prædicti loci alodium, Ottonis Imperatoris assensu, & consilio Gerardi Tullensis Episcopi, Monachis concessit, quò orationes fierent pro salute Gisleberti Mariti sui defuncti, & vt idem locus Sancti Remigij, qui semper ab antiquo regijs donationibus (vtpote caput Franciæ) fuerat honoratus, suis etiam donis regalibus ditesceret, & polleret vberius. Hanc Gerbergæ donationem confirmarunt Otto III. ann. 986. Henricus I. 1044. & Conradus Rex ann. 1046. vltimus hic sanxit vt Prioratus de Marsna, nullum specialiter Aduocatum agnosceret, præter Regem Romanorum, Canonicis qui ibidem horarias preces perfoluebant, Monachi suffecti sunt sub Odone Abbate, permittente Innocentio Pontifice ann. 1134. fitque ex Capitulo præpositura, quæ Abbatiali mensæ & Conuentuali iungitur an. 1514. at pro ea, quod extra fines regni esset, receperunt Remigiani in concambium, Prioratum de Val Fleury in Noiomensi Diocesi.

6. Prioratus Sancti Remigij in Prouincia Diocesis Auenionensis, Arberti Episcopi munificentia debetur, qui Ecclesiam Sancto Remigio sacram, cœmeterium, oblationes, decimas ea conditione Abbati & conuentui cessit, vt decimarum medietas diuidatur, sicut sacri præ-

cipiunt

cipiunt Canones, inter Episcopum, & Monachos, extat testamentalis pagina Remigij cuiusdam Capellani, quæ sua omnia bona Prioratui legat cum onere, vt quotannis scil. argenti selibram Prior de Prouincia conuentui soluat pro Anniuersario. Prioratus hic auctoritate Summi Pontificis pridem auulsus est à Monasterio S. Remigij, tenentque eum Canonici in Monachorum locum subrogati.

7. Prioratus de Lapeleia hac occasione sumpsit exordium. Albredo Eboracensi Archiepiscopo Romam iussu Eduardi Regis proficiscente, qui ad limina Apostolorum se personaliter iturum sponderat, plures è nobilitate secum duxit, inter quos Burchardus iuuenis quidem ætate, sed egregiæ indolis, qui Remis in reditu febre correptus occubuit, hic, antequam expiraret, sepeliri petijt apud Sanctum Remigium, cui villas, & prædia ex patrimonio liberaliter concessit: assensu Patris Algarij, & Regis Eduardi, vnde erectus Prioratus de Lapeleia, cuius meminit Petrus Cellensis Epist.... Charta concessionis sic incipit. *Notum sit Algarum quemdam, Anglorum Comitum, consensiente Eduardo Anglorum Rege, Sancto Remigio villam de Lapeleia dedisse pro anima filij sui Burchardi, cuius corpus in Polyandrio Ecclesiæ quiescit....* Prioratum Heterodoxi, vt & alia bona Ecclesiastica pridem vsurparunt, quò Ministrellis stipem subministrant.

8. Prioratus de Hofdein in Diocesi Atrebatensi, Aluisio Episcopo debetur, qui Altaria de Hofdein, de Belgin, de Mouci, & Capellam Delueres à laïco Sanctuarium Dei occupante abstulit, deditque Remigianis sub Odone Abbate, quibus & concessum, vt decedentibus Canonicis apud Hofdein, Monachi succederent ann. 1132. Theodericus Flandriæ Comes, Aluisij rogatu, & Milonis Teruannensis lubens huic donationi consensit, ditiórque Prioratus adhuc factus est accessione Decimarum de Moucy, assensu Hugonis Castillonensis Domini de Sancto Paulo ann. 1238. nunc permutatione factâ cum Prioratu de S. Herme, transijt ad Laubienses.

9. Sancti Thomæ Prioratus, in finibus Remensis Diocesis, fundatorem agnoscit Manassem Archiepiscopum, qui pietatis intuitu Altare prædicti loci Beato Remigio tradidit, vt ibidem Fratres Deo militantes, prout Ecclesiæ facultas suppeteret, aggregarentur an. 1096. Manassis donationem confirmat Raynaldus Archiep. petente Odone Abbate 1152. cui Comes de Grandi prato, & Galterus quidam de Vienna multa addiderunt. Ex Lucij Papæ Rescripto, patet aliquot Religiosis, vltra Priorem, stipendium præbuisse, vt diuinum in eo perageretur Officium.

10. Prioratus de Quercu Nicolai Trecensis Episcopi studio, & liberalitate erectus est, vt vetustiores chartæ fidem faciunt, ea quæ est ad P. Archidiaconum Arcejarum, & Decanum Trecensis Ecclesiæ anno 1250. rationes exponit cur vtile duxerit ex consensu Capituli, Hospitale, seu domum Dei de Quercu, cum appenditijs vnien-

METROPOLIS REMENSIS

dum Monasterio Sancti Remigij: alia quædam à Garnero Comite Briocentensi addita sunt, quæ Prioratus pariter dotem adaugent.

11. Prioratus de Condeda in Lingonenſi Diœceſi originem red-
demus ſub Artaldo Archiep. ad annum 961.

12. Prioratus de Chaniaco primordiâ patent ſolâ ferè traditione
in veteri MS conſignatâ vbi ſic habetur, *ſenſorum relatione didicimus
Fulconem Archiepiſcopum dediffe Cineram. . . . .* Prioris, iuriumque ad
ſe pertinentium in ſilua Regueſtenſi ſit mentio in conuentione dudum
facta inter Comitem Regueſtenſem, & Abbatem Sancti Remigij his
verbis, *Statutum eſt etiam, quòd prior de Chaniaco ad reficiendam domum
ſuam in nemore de Hois, cum neceſſe fuerit, accipiet marimenta* 1202.
Habet Prior in Villa de Chaniaco altam, & mediam iuſtitiam, terra-
gium, & alia iura quæ breuitatis ergò prætermittimus.

13. Sanctorum Coſmæ & Damiani Eccleſia, cuius meminit B.
Remigius in prolixiori ſuo teſtamento, incluſaque legitur à Sculfo
Archiep. intra Caſtelli ambitum an. 922. Capellæ nomine indigita-
tur in bulla Calliſti 3. in qua Herimarus Abbas duos Canonicos in-
ſtituit, quibus & alij duo additi ſunt à Petro Abbate, cum ſtipendio;
at Nicolaus Robillart, ob certas rationes, præbendas antiquauit an.
1458. obtinuitque à ſummo Pontifice, vt officium in ea perſolueret
Monachus Remigianus, cui Prioris nomen inditum eſt ſine dote.
Carolus Cardinalis à Lotharingia R. Patribus S. Franciſci de Paula
tam Eccleſiam quàm loci ambitum, cum oneribus quibuſdam, pro ex-
truendo Monasterio, Remigianis conſentientibus, liberaliter indulſit
an. 1572.

14. Præpoſitura de Montana in proſpectu vrbiſ Remenſis opimos
habuit redditus, eaque potiebatur Herimarus Abbas ante adeptam Ab-
batialem dignitatem, hæc Paulo 2. annuente Menſæ Abbatiali annexa
eſt an. 1470. vt eiùſdem Pontificis bulla teſtatur, quæ & Ampullæ me-
minit his verbis, *Paulus Epicoſopus ſeruus ſeruatorum Dei, Dilectis filijs
Abbati S. Nicaſij, & Hugoni Gobin Canonico Remenſi &c. ſanè pro par-
te dilecti filij Guilelmi Abbatis Monasterij Sancti Remigij ordinis S. Be-
nedicti nobis nuper exhibita petitiõ continebat, quòd Monasterium ipſum
veruſtum, & laudabile plurimum in partibus illis reputabatur, in eò-
que prælibari Sancti Remigij, & plurimorum aliorum Sanctorum corpo-
ra deuotiſſimè venerantur & requieſcunt, ac Ampulla, quæ per San-
ctos Angelos in columba ſpecie de cælo tranſmiſſa fuit.*

15. Præpoſitura de Courtizol ſuæ institutionis debet initium Gui-
lielmo Catalaunenſi Epicoſo, & Hugoni Campaniæ Comiti, qui
ſui obſequij teſſeram erga B. Remigium teſtaturus, quædam iura in
prædicto loco ſibi debita incolis gratuito remiſit, cum in Palæſtinam
proſiciſci vellet. Charta relaxationis ſic incipit, *Cum Hieruſalem vel-
lem expetere, de proprijs redditibus quamplurimis Caſis Dei plurima mihi
placuit condonare, inter quas Eccleſia Sancti Remigij Francorum Apoſtoli
villa*

villa, quæ Curisaurum nuncupatur, saluaciones quas homines eiusdem villa mihi dabant spontaneè condonavi ann. 1114. Henricus Campaniæ Comes in rescripto pro Burgenfium custodia, Joscelini Præpositi meminit ann. 1151.

15. Præpositura de Lupimonte in Dicecesi Catalaunensi statim erecta est, ac rogatu Raynaldi Archiepiscopi, prædicti loci Altare concessum à Godefrido Catalaunensi Episcopo ann. 1134. Hugonemque præterea Campaniæ Comitem benefactorem agnoscit.

17. Præpositura d'Escharson in Dicecesi Remensi nobilis quidem, sed obscuræ est foundationis, loci dominium ad Præpositum spectat, qui & iustitiam habet mediam, & infimam.

18. Præpositura de Braux, in Dicecesi Catalaunensi vetus est, & optimi redditus. Comitissa Hildiardis villam de Braux dedisse legitur Sancto Remigio, & Erbertus Episcopus Altaria de Vernoul, de Capella, de Villers cum additamentis ann. 1128. vbi Præpositus quædam iura percipit, quæ in Chartis pleniùs referuntur.

Sunt & minores quædam aliæ Præposituræ, Beneficia item Claustralia quinque, & laici Custodes quatuor, qui per vices in choro pernoctare solent iuxta vetustissimum Ecclesiæ morem, de quo Gregor. Turon. lib. 2. de gloriâ Martyrum cap. 46. & lib. 4. histor. Franc. cap. 11. Concilium item Aurelian. 2. can. 12.

Altaria seu Parochiæ ad præsentationem Abbatis in varijs Dicecesibus sunt sexaginta duæ, præter viginti quatuor Capellanas, & Canonicatus Sancti Timothei Remensis duodecim, quos Abbas pleno iure confert, & Conuentus sede vacante, de his omnibus fusiùs egi in historia vernaculè scripta, quam Ascetis Remigianis tradidi, vbi & verba illa *Altare impersonaliter tenendum, sine Persona, absque Personarum vicissitudine, Beato Remigio contradidi*, quæ passim in Chartis donationum leguntur, ad mentem Claromontani Concilij, & Iuonis Episcopi explicata sunt.

~~~~~

Præuilegia Remigianis à summis Pontificibus indulta.

CAPUT XIII.

VT amplâ dote, sic haud vulgaribus titulis & honoribus Remigianum fulget Monasterium, id enim sacrum, venerabile, ac gloriosum passim nominatur in bullis summorum Pontificum, Callisti 2. præsertim, Paschalis, & Eugenij, ob loci, vel etiam regulæ sanctitatem, quæ constanter in eo multos annos viguit, Monasterium item Remense, vel Ecclesiæ Remensis ab Hincmaro vocatur epistolâ ad Carolum Caluum, quod Archiepiscoporum curæ subesset,

subesset, inde enim Archimonafterij nomen quidam fluxisse putant, in bulla Ioannis 13. ab Innocentio 4. confirmata luculenter (vt creditur) expressum; vel ob arctissimum cum Matrice Ecclesia foedus, societatem vocant, hætenus inuiolabiliter conseruatum, cuius meminit Leo 9. in suo diplomate de dignitate Altaris Sancti Remigij: ob id Remigiani Abbates, alijs Dioceseos Abbatibus præponi solent, chartisque omnium primos olim subscripsisse reperio, vel synodis interfuisse. Ius quoque habent Archiepiscopum in iucundo suo aduentu excipiendi, ac Capitulo præsentandi, deferendique sacram Ampullam cum insigni apparatu die inaugurationis Regum Francorum, quod illis peculiare est, velut depositi pignoris cælitus missi custodibus, Monachi quoque parem habent prærogatiuam respectiue, tam in eiusmodi functionibus, si Abbas abfuerit, quam in Clero post Rem. Eccl. Canonicos, præsertim cum sacri Chrismatism distributioni interfunt, cœtibus vrbicis, ac publicis supplicationibus, in quibus tamen mixtim incedunt cum Nicasijs, digniori loco Abbati vel Priori S. Remigij referuato, quæ omnia, cum cunctis nota sint & obuia, prolixius referre operæ pretium non duxi.

Tabulario gaudet Monasterium tot bullis summorum Pontificum, Regumque chartis, ac Principum referto, vt ex his volumen integrum facile confici possit, priuilegia tamen (si aliquot excipias) vulgaria sunt omnino, & vt plurimum obsoleta hoc tempore, & inueterata: nullum tamen est quo ab Archiepiscoporum iurisdictione eximatur, tot enim ab his cumulabatur beneficijs, vt Abbatum nemini venerit in mentem emancipationis priuilegium à Sancta sede Apost. postulare.

Priora vt Leonis 9. Paschalisij, Callisti ad hoc concessa sunt, vt metum incutiant raptoribus bonorum Ecclesiasticorum anathematis comminatione, vel vt Monachorum quieti consulant, prædijs eorum in vniuersum confirmatis; at emergentibus subinde dissidijs pro decimarum partitione, quæ ad Monachos Altarium concessu deuolutæ sunt, expressioribus opus fuit, quæ prædia, villas, ac decimarum iura sigillatim, iuxta schedulas ab Abbatibus Romam missas, exponerent, hæc Pontificum mutatione renouabantur, recens partis, aut collatis prioribus semper additis.

Generales hæ Bullæ viam strauerunt ad particulares, quibus seueriora regulæ statuta aliquatenus temperata, Abbatum nouis indultis aucta dignitas, vexationesque repressæ, quæ sensim in Monachos auiditate sæcularium inualescebant, primi generis instar sit hæc Alexandri IV. quæ sic incipit. *Dilecto filio Abbati Sancti Remigij &c. ex parte tua fuit nobis humiliter supplicatum, vt cum obseruancia tui ordinis ab ipsa sui institutione multum sit rigida, difficilis, atque grauis, fuerintque postmodum per felicitatis recordationis Gregorium papam prædecessorem nostrum, & quosdam alios, tam auctoritate sedis Apostolica, quam Legatorum*

ipsius

ipſius ſuperaddita ſtatuta grauiſſima, diuerſarum pœnarum adiectione Vallata &c. præſentium tibi auctoritate concedimus, vt ſuper obſervatione ſtatutorum ipſorum, quæ de eiuſdem ſubſtantia regula non exiſtunt, tu, & ſucceſſores tui cum Monafterij tui; eiuſque membrorum Monachis, præſentibus, & futuris, libere diſpensare poſſis, iſis dumtaxat exceptis ſuper quibus in eadem regula eſt diſpenſatio interdicitæ, datum Neapoli XI. Kalendas Februarij, Pontificatus noſtri ann. 1.

ARCHI-
COENOB.
REMIGIA.

Item pro Electione Abbatis 11. Idus Octobris; Alexandri Pontificatus ann. 6. ita vt Remenſis Archiepiſcopus (niſi caſu negligentia) in defuncti locum providere non poſſit. Pro augenda Abbatis dignitate extat Innocentij reſcriptum Anagninae datum 16. Kalend. Septembr. Pontificatus ann. 12. quo ei permittit mitræ, & annuli uſum, & vt duos minores Ordines conferre poſſit, Bullæ hic tenor eſt.

Innocentius Epicoſopus ſeruus ſeruatorum Dei, dilectis filijs Abbati, & conuentui Monafterij Sancti Remigij ord. S. Benedicti ſalutem, & Apoſt. Bened. vt pulchra, & decora filia Hieruſalem fidelibus, & terribilis infidelibus appareat &c. Ea propter dilecti in Domino filij veſtris ſupplicationibus inclinati, tibi fili Abbas, & ſucceſſoribus tuis in perpetuum, vtendi annulo, mitrâ, tunicâ, dalmaticâ, chirothecis & ſandalibus, benedicendi calices, & pallas altaris, & alia ornamenta Eccleſiaſtica, dandique benedictionem coronæ, ac duos minores ordines, Oſtiariatum vid. & Lectoratum, ac benedictionem ſolemennem in diuinis officijs, & in menſa, plenam concedimus auctoritate præſentium facultatem.

Idem Pontifex eodem anno 3. nonas Septembris, Remigianis impertit facultatem, vt pileis ordini congruentibus vti valeant. Vt nullus Delegatus, vel Subdelegatus, Executor, aut Conſeruator auctoritate ſedis Apoſtolicæ, vel legatorum ipſius, in eos ſeu Monafterium excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interditi ſententiam valeat promulgare, abſque mandato ſedis Apoſtolicæ ſpeciali, faciente plenam de hac indulgentia mentionem, reſcripto Lugduni dato 20. Kalend. Aprilis, Pontificatus an. 2. ſunt & alia minoris momenti, quæ breuitati ſtudent, prætermitto.

Honorius Papa prohibet nè Archiepiſcopus Remenſis plures ſæculares, quàm duos, vel tres Canonicos viſitando Monafterium in Clauſtrum inducat hâc chartâ. Honorius dilectis filijs Abbati, & conuentui Sancti Remigij Rem. S. & Ap. B. vt iuxta illius ſupremi poſt Chriſtum Paſtoris edictum, Paſtor forma futuri gregis ex animo dignoſcatur &c. attendentes igitur quod indecens eſt, vt venerabili fratre noſtro Rem. Archiepiſcopo in vos, vel Monafterium veſtrum viſitationis officium exercente, ſæculares interſint, per quos poſſit in clauſtro diſſolutionis materia prouenire, cum nequaquam clauſtralibus bene conſulatur, auctoritate præſentium firmiter inhibemus, vt nullos de cætero ſæculares in Capiculum, niſi duos vel tres Canonicos de Canonicis Eccleſia ſua in decenſi habitu, viris alijs quot expedire viderit religioſis adiunctis, ſecum viſitationis tempo-

re

ARCHI-
COENOB.
REMIGIA.
re introducat. Nulli ergo, &c. Datum Laterani 4. Idus Januarij, Pontif.
ann. 3. Christi ann. 1219.

Nicolaus IV. ad instar Honorij III. & Innocentij Prædeces. suorum, Remigianis indulget, vt nullus in eos vel Monasterium sine manifesta & rationabili causa, monitione præmissâ, excommunicationis susp. & interdicti sententias promulgare præsumat, Romæ apud Sanctam Mariam Maio. 5. Kalend. Februar. Pontif. an. 1. Eodem, 10. Kal. Februar. permittit vt ingredientes religionem apud S. Remig. bona largiri possint, feudalibus tantum exceptis, quæ ijs contingere possent, si in sæculo diutiùs permansissent.

Idem indulget
Alexād.
Pontificatus
ann. 7. 10.
Cal. Febr.

His, & similibus Bullis, quas longum esset referre, tabulariorum cuiusvis Monasterij cistulæ passim refertæ sunt, quæ si nonnullis velut quiescunt videantur, curæ tamen Abbatum, monastici ordinis status, ac vexationum, quæ nusquam deerunt, testes sunt, ac monumenta.

Abbatum Sancti Remigij Remensis Catalogus.

C A P U T X I V.

945. **H**incmarus post restitutam, Hugonis Archiepiscopi studio, apud Remigianos asceticæ vitæ normam, canonicè eligitur, fitque primus Abbas regularis ann. 945. vir magni nominis, & ad promouendam religionem, quæ novos spiritus susceperat, perquam idoneus. Eo annitente, Benedictini instituuntur in Monasterio de Humbliers Diocesis Nouiomensis ann. 948. ex charta Ludouici 4. quæ sic habet, *Fauente igitur Coniuge nostra, & venerabili Archiepiscopo Araldo, cum Episcopis Widone, & Geduino, & Clarissimo Abbate Hincmaro &c.* Priuilegium obtinuit ab eodem Rege pro
948. immunitate Castri Sancti Remigij 954. & pro Curte de Cosle in Germania ab Ottone 965. vnde sequitur nullum Frodoardo relicto loco, quò Sancti Remigij Abbas dici possit, cum hic præfulatum abdicarit an. 963. vt scribit in Chronico, Hincmarus verò post 22. annos regiminis deserit 4. Martij anno 967. telluri in Ecclesia mandatus.
954. 965. Hugo præfecturam adeptus est eo tempore., quo Principum largitionibus mirificè splenduit Monasterium, completisque duobus annis, obiit 4. Augusti an. 970.

Rodulfus canonicè electus eodem anno, Benedictionis munus ab Odalrico suscepit: eo regente, vt Canonicis in Monasterio Mosomensi Monachi substituerentur, selecti sunt quidam è sodalitia Remigiano, quibus Leotaldus Prior de Tin præfectus est ab Adalberone Archiepiscopo, qui & Abbatiam S. Timothei ad vsum Hospitalitatis

Beato

Beato Remigio concessit ex Bulla Joan. 13. Rodulfus interfuit synodo apud montem Sanctæ Mariæ an. 977. exemptus 30. Augusti 983.

ARCHI-
COENOB.
REMIGIA.

Lethardus ab Ottone 3. priuilegium pro Curte de Cosle, & præpositura de Marsna obtinet an. 986. functus 19. Septemb. 989.

983.

Arbodus ab Arnulfo Archiepiscopo Burgum accepit 3. sui Pontificatus anno ex charta donationis, quam Hugo Capetus suo diplomate confirmauit, cui, vt videtur, imago Regis impressa est, tum post viginti annos præfecturæ, naturæ pensum exoluit ex Epitaphio.

1008.

*Hic iacet Arbodus Abbas egregius,
Quem grege Pastorem de proprio vigilem*

.....
*Postquam bis denis veste senectutis,
Hunc tibi Bernerus ornauit titulum.*

Airardus genere nobilis, Abbas ordine sextus, & ab Arnulfo benedictus, suæ Ecclesiæ restorationem, Præfulum exemplo, qui post Millenarium huic rei studium impendebant, strenuè aggressus est, quam morte præuentus imperfectam reliquit, depositionis dies 11. Januarij notatur in Necrologio, annus clarescit ex Epitaphio, estque 28. ab obitu prædecessoris.

1036.

*Hic cumulat Airardus, generosus, & Abbas,
Ecclesia speculum, ac patria columen.
Prudens, ac sapiens, humilis fuit iste, beatus.
Moribus, & meritis nobiliter vixit.
Remigius præsul proprium hunc nutriuit Alumnum,
Quem dolet amissum tota caterua piuum.
Othonis quoque bis denis his rexit ouile,
Dic lector tituli, parce Redemptor ei.*

Theodoricus à Widone Archiepisco confirmatus, Deductâ à Proauis pollebat generositate, morum etiam eximiâ nobilitate vigeat, vt loquitur Anselmus: hic destructâ ædificij mole à prædecessore inchoatâ, quod majoris esset impensæ, aliud seniorum consilio aggressus est, quod perficere non potuit: adhuc viuens Herimarum sibi successorem delegit, & obtentâ ab Henrico Imperatore donationum de Marsna & Cosle confirmatione ann. 1046. excessit 6. Octobris ann. 1048. in Odeo tumulatus ex sepulchrali hac inscriptione.

1037.

*Stat Theodoricum decoris meruisse sepulchrum,
Qui magnâ magnum sic munerat ade Patronum.
Tum vir magnificus fuit, Abbas munere dignus.
Quippe gerens habitus virtutis de speciebus,
Fouit vt vndenos pater his commissa per annos
Octobris sexta, sua quaque recepit origo,
Clemens ergo stolam, reduci pater indue primam,
Atque spei summam recreato trade secundam.*

1048.

A a a

Herimarus

METROPOLIS REMENSIS

352

ARCHI-
COENOB.
REMIGIA.

Ex vita S.
Theobald.

Herimarus præpositus de Montana, ut fertur, insignis vir prudentiæ, à Widone benedictionis munere suscepto, restorationi Ecclesiæ à prædecessoribus feliciter inchoatæ, coronidem imposuit, obtinuitque ut à Leone 9. eadem Ecclesia consecraretur ann. 1049. vbi & Pontifex Concilium tenuit, illustrique priuilegio altare à se consecratum nobilitauit: hic hortante Geruasio Archiep. Canonicos restituit apud Sanctum Timotheum, Theobaldum in suo hospitio Remos transeuntem excepit, completisque 25. annis in Præfulatu, diem clausit extremum 7. Septembr. ann. 1071. huic mœrentes Ascetæ velut egregiè perfuncti muneris monumentum exhibituri, versus sequentes tumulo conscripsere:

*Hic jacet Herimarus, cui se si conferat alter,
Si se per meritum conferat, alter erit.
Per meritum dico, per quod Pater ordinis huius
Ordinis, & rerum commodus auctor erat.
Nil sibi virtutum, nil Sanctæ defuit artis,
Nec grauis incessus, sed neque sermo grauis.
Mille trecentenis decursibus hebdomadarum,
Appositis septem, rexit ouile suum.
Cum ruit hic ipsa, noster ruit ordo ruinâ,
Decidit & totus, hoc moriente, locus.
Qui si non tantum ipsi quod facit est aliquantum;
Credimus hoc per eum deposuisse Deum.
Exiit membris septena luce decembris,
Sed peperit meritum viuere post obitum.*

Sedem aliquot annos post Herimari obitum vacasse, probant Gregorij 7. Epistolæ ad Hugonem Cluniacensem, quibus etiam patet Abbatem S. Arnulfi Metensis ab Archiepiscopo lectum fuisse ac Monasterio præpositum, *Admodum mihi placet (inquit Pontifex) hic Abbas, & si posset ferre onus ut utrasque Abbatis regeret Metensem & Remensem, laudassem..... at eo hoc onus præ modestia recusante.*

1076. HENRICUS, Archiepiscopo Simoniaco postea nequicquam vi intrudere nitente, eligitur ann. 1076. quo & chartæ in tabulario S. Basoli seruatæ subscripsit. Hic non literis, non genere clarus (inquit Guibertus de Nouigento) sed in rerum forasticarum fuit dispensatione conspicuus, trium Abbatiarum Abbas, S. Remigij, Hamaliarensis cœnobij, & Nouigenti, absumptus 17. Martij 1094. eo regente Philippus I. confirmat Iustitiam Burgi 1094. florétque Wido thesaurarius pauimenti Ecclesiæ auctor, & Ægidius de Lagery Urbani II. consanguineus ex Alberico. *Odo Castelloneus, inquit, habuit alium fratrem Radulfum patrem Gerardi, cuius filius alter Gerardus genuit Odonem patrem Gerardi & Ægidij de Lagery Monachi Remensis.*

1097. Robertus vel Rupertus insignis vir literaturæ, impensè laborauit pro

pro prædecessoris Canonica electione tuenda aduersus Manassem Archiep. ex epistolis Gregorij 7. ad Godefridum Parisiensem Episcopum, interfuit Concilio Claromontano, profectusque est ad bellum sacrum cum Cruce signatis: at insimulatus quòd res Monasterij dissipasset, exauctoratur ann. 1097. secessitque ad Prioratum Senucensem vbi Gelta Dei per Francos, ac Hierosolymæ obsidionem stilo sat eleganti descripsit. Episcopi ad synodum Remis adunati, censuerunt Robertum ab hac solitudine ad primum Monasterium (vbi habitum religionis susceperat) remittendum, at Urbanus horum iudicium antiquauit ex Epistola ad Manassem 2. Archiep. sic Robertus excidisse videtur à gradu an. 1097. Callistus 2. ob iteratas forsan querelas, non ab administratione solùm Abbatiz pellendum iussit, sed & à præposituræ Senucensis possessione, quæ ipsi permessa fuerat in solatium suæ exauctorationis per rescriptum Laterani datum 17. Calend. Junij ann. 1119. In Concilio Remis paulò post habito, S. Godefridus Abbas de Nouigento rogatur ab Episcopis, vt Cœnobij Sancti Remigij curam suscipiat, at is sua sorte contentus; sponsam minimæ dotis diuini prætulit.

Hanc Urbanus Epistolâ 10.2. reddimus, vbi de ipsa Ruperii exauctoratione agitur.

1098.

Burchardus ex alieno claustro expetitus, Remigianis præficitur circa annum 1098. subscripsitque ann. 1100. donationi Altarium de Lageri, & de Ambleio in tabulario Dionysiano. Suspicio Robertum, & Burchardum Burgoliensis cœnobij Alumnos fuisse ex carmine prædicti loci Abbatis ad Odonem Hostiensem Episcopum, qui Odoni Remensi ad summum Pontificatum assumpto, successit, vbi de vtroque sic loquitur.

*Et potes, & debes, nisi me contempseris Odo;
* Abbatem Sancto reddere Remigio.
Burchardum commendo meum, quem diligo multum,
Tutelaque tua, consilioque tuo.*

* Robertum, scil. exauctoratum.

An post tres annos præfecturæ Burchardus abdicarit, vel ei Azenarius intenderit litem, aut certè is sit, qui eodem anno Basoliensis cœnobij prope Remos onus suscepit, certò affirmare non possum, cum simul recessisse Burchardum, & rerum potiri Azenarium idem annus referat: legitur in Chronico Virdunensi, alias flauiniacensi, actum in Concilio Pietauiensi ann. 1100. de expulsionem Abbatis S. Remigij iniusta, & Burchardi substitutione illicita, & cum diu re ventilatâ, conuersatio eius sancta, introitus legitimus, promotio, atque sacratio inuenta essent Canonica, & literis Domini Papæ Urbani 2. roborata &c. At cuius? non explicat, de Burchardo Robertus in sui operis præfatione sic habet, *Quidam enim Abbas nomine B. literarum scientiâ, & morum probitate præditus ostendit mihi &c.*

In præfatione operis de bello sacro.

Azenarius igitur præsulatum inijt an. 1100. ex chartis authenticis. Hic claritudine generis fulsit, & affinitate Guidonis de Trimolio, qui

1100.

METROPOLIS REMENSIS

354

ARCHI-
COENOB.
REMIGIA.

redux̄ ab expugnatione Hierusalem, quò migrauerat, Monasterium S. Remigij flammis exustum, ac deformatum ann. 1098. suis sumptibus restaurauit, vt habet schedula nuper reperta ponè Virginis Iconem supra gradus Oratorij Nouitiorum Azenarij curâ positam ann. 1100. Et quamuis ibi Guido vocetur Trimoliensis dux, id forsan dictum, quod Ducis Officio perfundus sit in bello sacro, vt Raimundus Comes, Duxque cohortis vocatur, item Balduinus Flandr. & alij.

Indices meritorum Azenarij, & viui præcones sunt ea quæ gessit pro dote Monasterij amplificanda, is enim à Paschali 2. in Concilio Trecenti 1107. confirmationem bonorum omnium obtinuit, & à Ludouico 6. præceptum pro mercato Burgi, & iustitia; exortam dudum cum Nicasianis pro banno Sancti Sixti discordiam composuit, datisque, vt dicitur, decimis de Vraux pro Anniuersario, diem clausit 30. Julij 1118. sepultus in Ecclesia, cum hac sepulchrali Epigraphe:

1118.

*Quæ non effari valet os, nec cor meditari,
His Azenari venerande Pater satiari
Te faciat Christi dignatio, quem coluisti,
Quem magis optabas, quam viuere Dominus Abbas.*

Ex Chronico Mauriniac. & ex Surio in vita S. Godofridi.

Odo Mauriniacensis cœnobij Alumnus in Dicecesi Senonensi prope Stampas, & Abbas S. Crispini majoris Sueffionensis, ab Azenario designatus successit an. 1118. vir eximie virtutis & prudentie, obtentus à Callisto 2. ann. 1119. Honorio 1126. & Eugenio 1145. generalibus (vti moris erat) priuilegijs, Monachos ad prioratum de Hofdein induxit, Alexandri Episcopi Leodiensis assensu, qui & honoris gratiâ, *Odonem Reuerendissimum*, in suo diplomate nominat; religionem quoque aliquatenus tepefactam in meliorem statum apud Remigianos reparare studuit ex epist. 91. S. Bernardi *Reuerendis Abbatibus apud Sueffionem congregatis* inscripta. Studio eiusdem, & expensis Monasterij, erectum est Cartusie Montis Dei cœnobium in Dicecesi Remensi. Inita quoque cum Cluniacensibus societas tempore Odonis, & Petri venerabilis, decreto quod sic incipit, *Notum sit vniuersitati Cluniacensium, quod Ego frater Petrus Abbas indignus, cum assensu, & fauore Capituli nostri, concessi, & presenti scripto confirmo, quatenus charissimus noster dominus Odo Sancti Remigij Abbas Venerab. cum societate nostra, & participatione bonorum nostrorum hac habeat à nobis, Capitulum teneat in Cluniaco, & in nostris locis quemadmodum Abbates nostri vel nobis professi, post obitum suum agatur pro eo officium & Missa generalis, & similiter trigenerarius Missarum in Cluniaco, fratribus vero Sancti Remigij Rem. Capitulum nostrorum concedimus, & pro defunctis ipsorum, cum Breuis in Cluniato aduenerit.*

Nunc arcinatum opus aliò translatum est.

Odo virtutibus plenus animam in manu Conditoris consignauit 10. Junij 1151. sub abside (vt fertur) in ingressu chori versus septentrionem tumulatus.

HUGO

HUGO ex priore Claustrali lectus Abbas; à Samsonè Archiepiscopo benedicatur, qui & patronatus à Monasterio dependentes nouo diplomate confirmat, additis oneribus; quæ in eo referuntur. Ludouicus VII. priuilegium quoque indulgit ann. 1151. ubi meminit Justitiæ Burgi S. Remigij, Castelli Corbeniaci, & prioratus Senucensis. Henricus Comes Trecentis se aduocatum fassus est bonorum Eleëmofynariæ, hominibus exceptis extra ditionem suam commorantibus. Hugo societatem contraxit cum Ascetis Sancti Vedasti: expletisque vndecim annis in Præsulatu, deposito carnis onere, migravit ad Christum 18. Aprilis 1162. visitur tumba lapidea in capitulo, cui tale inscriptum est Epitaphium:

ARCHI-
COENOB.
REMIÛIA.

1151.

*Hic iacet Hugo Abbas huius loci,
Anima eius requiescat in pace.*

Petrus Abbas Cellensis in Diocesi Trecenti ex Dampetræ familia, ad Sanctum Remigium transfertur ann. 1162. vir longè doctissimus vt Epistolæ à Sirmondo editæ, & alia nuper euulgata opera indicant, dignisque præconijs, quæ in Epistola Petri Cardinalis ad Alexandrum III. recensentur; aliquot religiosos à se enutritos secum Remos adduxit, inter quos eminet Fulco Eltonum Episcopus in Dania, Anglósque exules ad otium literarum, vt Joannem Sarisberyensem, aut vim pro religione perferentes comiter ad se inuitabat his verbis, *Si magna vos bellua (inquit) euouerit de terra vestra, est apud nos vobis domus parata cum omni sumptu, ubi & copiam librorum, & studendi otium inuenietis.*

1162.

Epist. 4.
lib. 5.

Hic caput Ecclesiæ & fastigium exterius, ubi Campanilia, renouauit; cum monachis S. Benigni Diuionensis societatem iniit 1174. tandem Alexandro III. carus, cuius aliquot excepit Epistolas, post 18. annos præfecturæ, Joanni Sarisberyensi sibi amicissimo, subrogatur in Episcopatu Carnotensi, Necrologium Remigianum refert hunc aliqua prædia reliquisse apud Crusniacum pro suo anniuersario, Harderici quoque Patris, & Hauuidæ Matris suæ, quod 19. Februarij, quo & obiit, quotannis celebratur: Jacet apud Sanctam Mariam de Josaphat cum hoc Epitaphio.

*Manibus, & plateis urbem insigniuit, & auxit,
Et varijs posuit, tecta superba locis.
Hunc pia plebs habuit, tanti pietatis amore,
Oscula mille suis, vt dederit pedibus.*

1182.

Simon Petro successus à Guilermo Cardinale benedicatur an. 1182. hic vtiliter præfuit multa ædificando, & onera ad quæ Monasterium tenebatur excutiendo, eo regente Guillemus Cardinalis se munificum erga Remigianos exhibere cupiens, bona eorum in sua suscepit clientela, Altaria de Driencurte, de Louuoy & de Ville en serue impertijt

ARCHI-
COENOB.
REMIGIA.

1196.

1198.

pro suo Anniuersario, fratrisque sui Henrici Comitis Campaniæ, ac
ius habendi Burgensem liberum in Banno Archiepiscopi anno 1196:
Simon post decem & octo annos regiminis excessit 24. Julij 1198.
funeratus in nauî Ecclesiæ sub tumba, cui tale inscriptum est Epita-
phium:

*Sufficit in titulo, Simon mitissimus Abbas,
Dormit in hoc cumulo, cui placet oda breuis:
Prudens, præclarus, largus, deuotus, abundans,
Sensu, doctrinâ, munere, mente, bonis.
Erexit, rexit, dispersit, respuit, emit.
Ecclesiam, Monachos, danda, cauenda, Deum.*

nuper cum humus, & rudera effoderentur pro locandis noui Odei
fundamentis, Corpus eius integrum inuentum est, casulâ indutum cum
pedo Pastoralis in sarcophago lapideo.

1199.

Petrus de Ribodimonte genere nobilis, rexit quinque annos, pa-
cificauit cum Hugone 2. Regitefensi Comite pro iuribus assitæ quæ
sibi deberi contendebat in villis S. Remigij infra Comitatum sitis.
Ab Innocentio 3. priuilegium obtinuit, vt vigente interdicto generali,
diuinum Officium celebrari posset à Remigianis januis clausis, exclu-
sis excommunicatis, & non pulsis campanis, migrat 30. Julij 1203. in
Capitulo sepultus ad latus Hugonis 2.

1203.

Ingo maturus annis, è Priore claustrali lectus Abbas, breue est
assumptus 9. Julij 1205.

Milo de Basochijs familiâ nobili post 10. menses præfecturæ, ad
Sanmedardenses transijt in suburbio Sueffionensi.

1212.

Guido statim ac renunciatus est, & benedictus, renouat societatem
cum Nicasianis de qua infra dicetur, nouamque contrahit cum cœ-
nobio S. Remigij Senonensis: orto inter Abbates & Burgenses ban-
ni Sancti Remigij dissidio pro vectigali seu tallijs immoderatoribus,
quas hic ab ijs exigebat, Albericus Archiepiscopus eos ad concor-
diam reduxit, dictumque est quid singuli soluere tenerentur, tam pro
gisto, quàm pro obsequio Regis, de quibus in posterum Abbas solutâ
summâ denariorum, vt conditum erat, oneratus maneret, hoc pa-
ctum Innocentius 3. an. 1212. & Philippus Rex 1219. confirmarunt,
Guido hominem exiit 7. Septemb. 1212. relictis pro Anniuersario
sexaginta solidis annuatim recipiendis die festo omnium Sanctorum.

*Hic prius
apud Remi-
gianos insti-
tutum mo-
nasticum pro-
fessus fuerat
factus Ab-
bas de No-
uig. ann.
1201.*

Petrus Claudi ex Abbate de Nouigento, eligitur eo tempore quo
statuta regulæ pessum ire cœperunt, Abbates in id potissimum atten-
ti, vt eorum dignitas in dies clarior euaderet, obtinuit ab Honorio
III. priuilegium nè Archiepiscopus Remensis in sua uisitatione plures
quàm duos vel tres seculares secum ducere possit intra Capitulum,
quod in iure Canonico refertur, recepit quoque Constitutiones Gre-
gorij IX. pro reformatione Monasteriorum latas ann. Pontificatus
6. Christi

6. Christi verò 1233. quas consulat lector si velit, Abbates Remensis Diœcesis vni earum obtitisse probabile est, qua statuebatur. *Ne in aliquo prioratu vnus solus Monachus commoretur, sed ei qui solus est, vnus vel plures Monachi socij adjungantur.* Cùm ad petitionem eorum Pontifex hanc constitutionem abrogarit rescripto, cuius hîc tenor est. *Vniuersis Abbatibus Remensis Diœcesis &c. cùm in ordinatione pro reformatione vestri ordinis facta nuper à Sede Apostolica sit insertum, ut ubi vnus monachus commoratur alius associetur, eidem quieti vestra providere volentes, auctoritate presentium indulgemus, ut in huiusmodi locis, ultra id quod hactenus est obtentum, nullus sibi de nouo præsumat hac occasione aliquid usurpare, datum 10. Pontificatus.*

Petrus ætate confectus resignat in fauorem Adeodati ann. 1236. & sequenti occidit vndecimo Martij. 1239.

Adeodatus migrat 6. Augusti 1239. post tres annos regiminis. 1236.

Petrus de Sacy lectus menſe Decembri, ab Innocentio IV. Lugduni degente confirmationem priuilegij de dignitate Altaris à Leone IX. consecrati obtinuit, aliâque minutiora priuilegia de quibus supra non nihil diximus, tum, erecto Prioratu de Quercu, è viuis abiit 8. Octobris ex Necrologio ann. 1251. lapidi, quo tegitur, id exaratum pro Epitaphio. 1251.

*Largus, sensatus, mitis, isque vocatus;
E Sacerio natus, jacet hic cumulatus.*

Sede diu vacante ob discordiam quæ pro electione Successoris emerſit, ad supplicationem Prioris S. Remigij in Prouincia, quædam Reliquiarum particulæ decreto conuentuali concessæ sunt, ex sacratio extractæ, quò dicti Prioratus Ecclesia Matris suæ opibus ditaretur, vt constat ex actis Capitul. quæ sic habent. *Vniuersis presentes literas inspecturis, Henricus prior, Joannes Cantor, totusque S. Remigij Rem. conuentus &c. transmittimus vobis de Cilicio, de Casula, de Capillis, & de Sarcophago Beatiss. Remigij, de ossibus Sancti Clementis Papæ, & Martiris, de Capillis & Orario B. Virginis Maria, de S. Catharina, de S. Marculfo, de Sepulchro Domini, de Innocentibus; & dentem vnum Sanctæ Salabarie Virginis de numero vndecim millium Virginum. De Baculo Sancti Remigij, per quem à Ciuitate Remensi Diemonem effugauit..... Datum Remis ann. 1251. mense Januario.*

Fortè de
Horario
vel Orato-
rio.

Cum diu certatum esset pro deligendo Rectore, animis tandem ad concordiam reuocatis, Gislebertus renunciatur, qui mensibus vix quindecim in obeundo Pastoralî munere exactis, diem obiit 25. Martij 1253. situs in sacello B. Mariæ. 1253.

Post Gisleberti obitum grauior oboritur difficultas pro custodia bonorum Monasterij Sede vacante; Rege hanc sibi deberi contendente aduersus Archiepiscopum, quòd Monasterium regalis esset fundationis: cùm lis ardesceret, & chartarum inspectione prorogaretur, Monachi

RACHI-
COENOB.
REMIGIA.

nachi Pastore destituti; oblato supplici libello, vt moris erat, petunt ab Archiepiscopo licentiam Prælaturam eligendi; hæc facile obtentâ, dies omnium consensu indicitur eodem anno pro electione: visitur quædam schedula quâ Remigiani compromittunt, dântque potestatem prouidendi de Abbate vsque ad consummationem vnus candelæ in Capitulo accensæ; viris religiosis Petro Suppriori &c. *Ita quod quatuor prænominati possint eligere unum de seipsis; vel aliam idoneam personam de gremio ipsius Monasterij, vel aliunde prouidere; promittentes se gratum habituros, quicquid prænominati concorditer duxerint faciendum, ita tamen quod uno discordante; nihil valeat processus aliorum, vi compromissi huius electus est.*

1254.

Odo 2. Innocentij 4. vt fertur, Capellanus; hic totus fuit in dignitate Abbatiali altiùs promouenda, indultis à S.S. Apost. de nouo obtentis, quibus vti mitra concessum, dalmatica, sandalijs &c. Monachis verò pileis ordini suo congruentibus: facultas quoque ei data est suos eximendi à grauioribus statutis Gregorij 9. auctoritate sancitis: renouat ipse societatem cum Capitulo Laudunensi, & post quindecim annos Prælaturæ defungitur vndecimo Ianuarij 1269. situs in capella Sanctæ Mariæ cum hoc Epitaphio.

1269.

*Iustus, mansuetus, morumque probitate repletus,
Vermibus iste datus fuit Abbas Odo vocatus.
Pontificis more primus, celebravit honore,
Hoc sibi concessio, damnorum pondere presso,
Isti cœnobio, prælatus munere diuo,
Debita persoluit, & post tria lustra resoluit,
Cum trino mense, vilis cinis in cinerem sese
Anno milleno centum bis LX. que noueno,
Hic obiit, Ianique die de verrice deno.*

1270.

Bartholomæus ex Priore de hosdein in Artesia electus confirmatur à Joanne de Courtenayo ann. 1270. Sanctam Ampullam detulit mitrâ & cappâ indutus, & eques à suo cœnobio ad Ecclesiam Cathedralem in Philippi Audacis inauguratione, recepítque brachium Sancti Philippi Apostoli Remos è Græcia delatum, conditòque Anniuersario, fatalem obiit diem 4. Julij 1284.

1297.

Joannes de Clinchamp nobili ortus familiâ, & Geruasij Cardinalis tituli Sancti Martini Frater, à Nicolao 4. aliquot priuilegia excepit quæ nos inter vulgaria, & obsoleta rejecimus: accusatus coram Archiepiscopo, quòd bona Monasterij ob ipsius cœconomiam minùs prouidam dilapidaret, cogitur ire Romam ad Bonifacium 8. qui ad inquirendum quosdam delegauerat, vbi morbo correptus migravit à sæculo vltimo Aprilis 1297. sepultus iuxta fratrem in æde S. Martini. Cor Remos relatum conditur sub tumba nigra, cui exaratum sequens Epitaphium.

Clari

*Clari Prælati, generosâ stirpe creati,
Cunctis Principibus, Clinocampoque probati,
Conditur hoc tumulo cor nobile Joannis,
Qui Monachi titulo, bis quinis plûsque sub annis,
Hic regium tenuit Abbas, & vixit honore,
Se..... cunctis amore,
Corpus & ossa piâ Roma cum laude probati,
Monibus Ecclesiâ Martini sunt cumulata,
Quæ simul egregij tenet ossa si specialis,
Fratris Geruasij, istius tituli Cardinalis
Nulle trecenteno Domini ternis minus anno,
Hic Abbas humilis in fine migravit Aprilis.*

Rogerus ex Priore claustrali lectus Abbas, Petro Barbet Archiepiscopo obedientiam vouit, à quo & benedicitur ann. 1297. huic vasalli seu homines Monasterij hominum faciunt eodem anno, Robertum de Courtenay, comitantibus religiosis, Capitulo præsentat in suo iucundo aduentu, & vt possessionem iniret sui Archiepiscopatus 1299. eo regente, Clemens 5. aliquot statuta dedit in Concilio Viennensi, quæ noîtrâ etiam ætate apud Benedictinos Rem. Diocesis, quoad habitum præsertim Monachalem, seruabantur. Rogerus renouatâ societate cum Capitulo Laudunensi ann. 1312. decessit 17. Octob. 1317. iuxta altare Sanctæ Trinitatis sepultus.

Joannes de Monte canonicè electus, sacramento se obstrinxit Ecclesiæ Remensi paulò post festum S. Ambrosij an. 1318. Comitissa de Regiteste ei præstitit hominum pro feodis à Monasterio in suo Comitatu dependentibus, ipso quoque annuente, erecta Confraternitas apud Remigianos sub inuocatione S. Gibriani Confess. à Guilielmo Archiepiscopo confirmata an. 1331. dies eius obitus notatur 4. Martij in Necrologio. Statuta per id tempus renouantur per Benedictum 12. quibus Capitula Prouincialia singulis triennijs celebrari decernit, Abbates Prouinciarum Rem. & Senonensis in vnum conuocati Parisijs primò apud Sanctum Germanum conueniunt, vbi lecta & publicata Benedicti statuta ann. 1337. tum Compendij ann. 1373. & 1379. & ibidem adhuc sub Alexandro 1409. at bellorum tumultus, & dissidia quæ subinde in Abbatum electionibus emergebant, obstiterunt quin ex ijs aliquid vtilitatis & fructus Ordo reciperet.

Joannes dictus Lescot vouit Archiepiscopo supra majus Altare Ecclesiæ Remensis ann. 1347. absumptus 29. Decemb. 1362. iacet in capella claustrum ad infirmariam, sub tumba in qua effigies Abbatis cernitur vestibus Pontificalibus induti cum hoc Epitaphio.

Conditur hîc dignus Abbas, pius atque benignus, &c.

Petrus de Marcilly præstitit obedientiam 3. Aprilis 1363. interfuit Capitulo

B b b

METROPOLIS REMENSIS

360

ARCHI-
COENOB.
REMIGIA.

1379.

*Statuta sanc-
ta ab his
extant ad cal-
cem regula
Parisijs edi-
ta an. 1604.*

1394.

Capitulo Prouinciali Benedictinorum Compendij indicto feria 3. post Dominicam Jubilate 1379. iuxta constitutiones Concilij Viennensis & Benedicti 12. cui Petrus Abbas Latiensis praesedit, à quo Joannes à Guisfa Abbas S. Vincentij Laudun. delectus, & quidam alij cum eo; qui singulis Archiepiscopatum Remen. & Senon. Episcopis Bullas Urbani IV. & Gregorij Pontific. significarent: Petrus renouatâ societate cum Sandionysianis in Francia 3. Januarij defungitur ann. 1394. eo viuente; claruit Poncardus de vindeniffa qui Ecclesiae S. Remigij, ac dedicationis à Leone IX. factæ dignitatem panegyrico sermone celebravit, Nicol. item de Larivilla, collectionis cuiusdam vitæ ac miraculorum S. Remigij auctor; at horum lucubrationes olim in pretio; nunc platei tineas pascunt.

1439.

Joannes Canart ætate quidem iuuenis, at ingenio maturus, & Doctor in decretis; se obsequentem futurum spondet Archiepiscopo 26. Octob. 1394. paruum campanile, & lignariam fabricam Ecclesiae plumbo cooperit, & Monasterium ab onere per regios Commissarios imposito pro Ecclesiastica vnione exemit, quod tam in Anglia, quàm in Germania villas S. Remigij milites detraffent, tum 45. annis, & 8. mensibus functus praefecturâ, mortalitatem expleuit ann. 1439. Eo clauum tenente, Monachi Prouinciae Rem. quos prolixior psalmodia plus nimio onerabat, fastidiumque ingenerabat animis (praeter iacuram temporis quod studijs impendi posset) rogant Alexandrum VI. vt diurno penso aliquid detrahere velit, at is id negotij horum prudentiae remittit rescripto Neapoli dato 5. Calend. Januarij, Pontificatus ann. 1.

1439.

Nicolaus Robillart iurat Ecclesiae Remensi 21. Decemb. 1439. rexitque sapienter, & pacificè per spatium viginti duorum annorum, exemptus 1461. 21. Julij ex Necrologio.

1461.

1462.

Emericus Hoquede S. Theoderici Abbas propè Remos, à Remigianis eligitur an 1462. diem ei dixit Capitulum Remense, quod in suo aduentu, & ante possessionem adeptam non vouisset more solito supra majus Altare obedientiam Principi Ecclesiae, ex actis Capitul. 23. Martij, Regi Ludou. XI. dedit redditus sui Monasterij, ac iurium declarationem iuxta libros polypticos seu censuales, obiitque 36. Januarij an. 1464. post tres annos, & quinque menses praesulatus.

1463.

1464.

1465.

1472.

Guilelmus de Villers, dictus Guilielmus Monachi electus mense Octobri, praestitit iuramentum Ecclesiae Remensi eodem mense ann. 1465. hic regularium Abbatum vltimus, imminetia mala praesentifcens, vnionem à Paulo 2. praepositurae de Montana obtinuit cum mensa Abbatiali insigni rescripto, vbi Pontifex de dignitate Ecclesiae Sancti Remigij, de Ampulla coelitus missa, & de Monasterio Regum largitionibus dotato magnificè, & insigniter loquitur, excessit Guilielmus post septem annos, & aliquot menses regiminis 15. Octob.

1472.

Ex

Expleto Guilielmi funere, Remigiani eligunt in Abbatem Nicolaum de Auxenuillers nobili profapia, & Priorem de Conde, quem fecerunt benedictum & confirmatum. At à Ludouico XI. qui Pragmaticæ sanctionis abrogationem proposuerat; quæ à Genebrardo libertatum regni Palladium meritò nuncupatur, regia auctoritate selectus est.

Guido cognomento Bernardi Lingonensis Episcopus, & Ordinis Sancti Michaëlis, tunc recens instituti, Cancellarius; coactus tamen est Nicolao annuam pensionem super aliquot prioratus assignare, hic temporali reditu per octo annos, & decem menses potitus egit animam 27. Aprilis, 1480.

1480.

Robertus de Lenoncourt Theodoricus Victoriensis Balliuij filius nominatus à Rege, fastigium lateris Ecclesiæ vereus meridiem extruxit, prioratum S. Marculsi vniuit mensæ Abbatiali assensu Pauli IV. ann. 1503. egregia peristromata contulit; factus Remensis Archiepiscopus, Nepoti suo eiusdem nominis Abbatiam resignat 1523. sublatus ann. 1532. cum fama integerrimæ, & laudabilis vitæ, corpus eius quiescit in Capella Sancti lactis, ad latus majoris Ecclesiæ, cor verò ante majus altare Sancti Remigij.

1503.

1523.

1532.

Robertus de Lenoncourt, præcedentis nepos ann. 1523. indict. 2. die veneris Pontificatus Adriani Papæ ann. 1. regnante Francisco I. possessionem Abbatiae iniit in Commendam, hic factus Catalaunensis Episcopus post Ægidium de Luxemburgo præclari operis Mausoleum B. Remigio extruxit ann. 1534. Cardinalis creatur ann. 1538. Episcopus Metensis 1551. quo Rege consentiente, B. Remigij Abbatia vnitur cum Archiepiscopatu Remensi à Julio 3. in fauorem Caroli à Lotharingia.

1534.

1538.

1551.

Carolus à Lotharingia Remensis Archiepiscopus & Cardinalis fit Abbas vi vnionis 1551. quo exultum Dormitorium Remigianum, & restau atum sumptibus Henrici II. Regis, qui Remis tunc aderat, obiit mense Decembri 1574. in maiori Ecclesia tumulatus.

1574.

Ludouicus à Lotharingia præcedentis nepos, Bullas à Gregorio XIII. obtinuit datas, Romæ 3. Februarij 1574. hic Bibliothecam à Carolo inchoatam multis ditauit voluminibus & MSS, absumptus 24. Decemb. 1588. post ipsius obitum vacauit sedes Archiepiscopalis per aliquot annos, licet Philippum Lenuncurtium Cardinalem tunc Romæ agentem à Pontifice ad hanc promotum quidam asserant, at eo ob bellorum tumultus pacificè frui non potuit.

1588.

Vacauit quoque Abbatia vsque ad Henricum IV. qui eam contulit Ludouico Musa Presbytero Cadurcensi, in fauorem tamen Henrici de la Tour Ducis Bullionci, qui reditus velut pensionem pro obsequijs recipiebat nullâ habitâ ratione vnionis cum Archiepiscopatu, quem obtinuerat Nicolaus de Peluë à Summo Pontifice, de qua videt Chopinum lib. 2. de Juribus religiosorum, & Epistolam E. Cardinalis Dossat datam anno 1596.

1596.

ARCHI-
COENOB.
REMIGIA.

1602. Philippus du Bec à Clemente 8. difficile bullas obtinuit, tam pro Archiepiscopatu, quam pro Abbatia eum onere soluendi 10000. libras annuatim Domino de la Mark, in quem ius suum transtulerat Henricus de la Tour, quod sectæ esset Calvinianæ; extat pactum inter eos initum 27. Septemb. 1602. vt discordia pro pensione ad sanctius concilium remitteretur terminanda, resignat.

1621. Ludouico à Lotharingia, qui Philippo adhuc viuente, iniit possessionem, tam Archiepiscopatus, quam Abbatia (vi vnionis vt dicitur) rexitque per viginti duos annos, functus vndecimo Junij 1621.

1622. Henricus à Lotharingia nominatus à Rege 25. Febr. 1622. abdicat
1642. an. 1642. eo annitente, & seniorum Religiosorum assensu, Congregationis Sancti Mauri in Gallia R. Patres aduocati, religiosi spiritus primitias renouant apud Sanctum Remigium ann. 1620. huicque rei impensius incumbunt, erecto ibidem Nouitiatu, vbi tyrones ad vitam asceticam sedulo exercentur.

1657. Henricus à Sabaudia Abbatiam tenuit vsque ad annum 1657. quo, ob fratris mortem matrimonium contracturus, pariter abdicauit.

Carolus Paris d'Orleans Ducis de Longueville filius, sup. Consilij decreto possessionem iniit 5. Aug. 1659. cum exhibitis Romeliteris nominationis à Rege, Sum. Pontifex ipsius promotionem obpueriles annos comperendinaret, eo pariter abdicante, D. Colbert nominatur à Rege, at eo ad aliam Abbatiam promotus, sedes iterum vacat hoc an. 1665. reditus verò Abbatiales Oeconomi à Rege præpositi curæ, interim relictæ sunt.

Defuncto Tilpino, res Episcopij Remensis Carolus occupat, Witikindus in Attinaco palatio Baptizatur, Saxones cum Francis fœdus ineunt, Leo 3. ab Imperatore Remis suscipitur.

C A P U T X V.

785. **S**Ede Remensi vacante post Tilpinum, quid relatu dignum occurrerit in Diocesi vsque ad Vulfarium, breuiter hinc referemus: tradunt Annales Carolum, ob frequentes Saxonum defectiones, vltra Rhenum sæpius bella mouisse, vt præsens horum superbiam, ceruicositatémque retunderet; ter enim & trigiesies defecisse scribit Eginardus. De his insigni tandem Rex potitus victoriâ anno 785. præcipuos horum Duces Witikindum, & Albionem ad deditionem compulit, qui ad Attinacum Palatium, quò cum regni Primoribus se receperat Carolus, venientes, Christianismum se amplecti velle libenter professi sunt, suscepto ibidem reipsâ Baptismate, multis præsentibus, ex Poëta Saxonico.

789. Paulò post Sclauis Germaniæ populis, qui Oceani septentrionalis ripam

ripam incolebant mare Balticum versùs, vbi est Pomerania, & insula Rugen, pariter desciscendentibus, & Hunnis anno sequenti: Carolus Saxonum armis opportunè in eos usus est, Ducùmque operâ; quos finito bello, amplis muneribus ditavit ex eodem Auctore ad annum 793. Cùmque inter tot duces egregiam nauasset operam Anscherus quidam Saxo, huic in beneficium dedit terram de Neuillac siue Nouilliacum, quam Carlomannus Ecclesiæ Remensi pro sepultura impertierat, vt patet ex charta restitutionis ipsius, quæ ad calcem Frodoardi edita est, sicque incipit:

Defuncto Pippino Rege 8. Kalend Octob. in Monasterio Sancti Dionysij, filij eius Carlomannus; & Carolus secundum dispositionem Patris sui, & consilium Regni Primorum, diuiserunt inter se regnum Paternum, & eleuati sunt in Reges 7. Idus Octob. Carlomannus Suesstionis, & Carolus in Nouiomo, sicut in Annali regum scriptum habemus.

Anno 4. regni sui infirmatus est Carlomannus; infirmitate qua & mortuus est in Salmundiaco, & ante obitum suum per praeceptum regia sua auctoritatis, quod habemus, tempore Tilpini Archiepiscopi, tradidit villam Nouilliacum cum omnibus ad se pertinentibus, pro anima sua remedio, & loco sepultura, ad Ecclesiam Remensem Sancta Maria, & Basilicam S. Remigij, in qua & sepultus est: post cuius obitum; Carolus frater eius Praecepto, quod habemus; sua auctoritatis, ipsam traditionem confirmavit.

Defuncto Tilpino Archiepiscopo anno 23. postquam Carlomannus Remensi Ecclesia villam Nouilliacum tradidit, tenuit D. Rex Carolus Remense Episcopium in suo dominatu, & dedit villam Nouilliacum in beneficio Anschero Saxoni, qui nonas, & decimas ad partem Remensis Ecclesiae de ipsa villa, vsque ad mortem suam persoluit. Et defuncto Domino Carolo, sed & ipso Anschero, postquam praefatam villam cum omni integritate Remensi Ecclesiae tradidit, semper ipsa Ecclesia inde vestituram, sicut praedictum est, per annos 37. habuit &c.

Ex his patet post Tilpinum sedem Remensem vacasse, resque illius in suo dominatu, hoc est in sua potestate Cardum retinuisse, quas Patrum suorum exemplo militibus suis pro libito distribuit. Huius sacrilegij labe, quæ longiùs postmodum in Ecclesiæ perniciem serpsit à Carolinis orta creditur, infecitque ac miserè depaucta est non solum Remensis Episcopij villas & praedia, sed & Sancti Dionysij Parisiensis regale Monasterium, quo Arduifus quidam, ob meritum seruatae fidei, per hæc quoque tempora donatus fuit ex Eginardo, hinc Ludouicus Cæsar ingenue fatetur & agnoscit in suo diplomate apud Frodoard. lib. 2. cap. 17. *Predecessores suos Episcopium Remense contra salutem suam aliquamdiu tenuisse, & in suis usus contra Ecclesiasticas regulas, res ac facultates Ecclesiae ipsius expendisse; quod intelligendum puto post Tilpini obitum, & sic eo interuallo, quo sedes vacauit.*

Poeta Saxonicus refert etiam Saxonos à Carolo amplius muneribus ditatos ann. 793.

SEDES AR-
CHIEP. VA-
CAT.
An. 796.

Carolus iterum Romam pergere coactus anno 787. quò Longobardorum proteruiam frangeret, litem diremit Romanos inter & Francos pro cantu Ecclesiastico; illisque palmam adjudicauit; è quibus duos in arte canendi egregiè versatos apud se retinuit; quorum vnus Mediomatricum missus est, alter verò Augustam Sueffionum; vt cantum Belgicum ad Romanæ Ecclesiæ normam reformarent.

Adriano Pontifice exempto; Leo III. ipsi suffectus Clauis Beati Petri Carolo mittit per Legatos, cum vrbis Romæ vexillo, petiitque vt aliquem mitteret à quo suo nomine populi Romani sacramenta reciperentur. Engilbertus Centulensis Abbas eo munere perfunctus est, Regisque protectionem Pontifici ac populo spondet. Pontifex apud se reputans quàm opportuna fuissent hæctenus Francorum subsidia, Imperatoriâ dignitate Carolum (qui Romam iterum perrexit quorundam factiones repressurus) insigniuit, translatò Imperio ad Francos, & sic Leonis indulto, Carolus Romanorum, Francorumque incorporauit Imperium, vt ait Sergius Papa II. Epistola ad Episcopos transalpinos.

800.

Saxones tot bellis fessi, suis defectionibus finem imposituri humiliditione, fœdus pacti sunt cum Carolo, seque vnum deinceps populam fieri cum Francis petierunt; abjecto Dæmonum cultu per Baptistum ex Poëta Saxonico; qui de his sic loquitur.

*Vt toto penitus cultu, ritūque relicto
Gentili, quem dæmonicâ prius arte colebant
Decepti, posthac fidei se subdere vellent
Catholica, Christoque Deo seruire per auum.
At verò censum Francorum Regibus vllum
Soluere, nec penitus deberent, acque tributum;
Sed tantum decimas, diuinâ lege statutas
Offerrent, ac Præsulibus parere studerent.
Tum sub iudicibus quos Rex imponeret ipsis,
Legatisque suis, permissis legibus vti.
Saxones patrijs, & libertatis honore.
Hoc sunt postremo sociati fœdere Francis
Vt gens, & populus fieret concorditer vnus,
Ac semper Regi parens concorditer vni.*

Hac eadem verba reperit Helmol-dus in Chronico. Auguror ad hoc fœdus, quo conuentum vt cum Francis Saxones adunati vnus cum eis populus efficerentur, Auctorem Collectæ, quæ in Rituali cæremoniarum inaugurationis Regum Galliarum habetur, repperisse, cum eam sic texuit. *Omnipotens sempiternæ Deus Creator &c. vt regale solium videlicet Saxonum, Merciorum, Nordan-Cymbrorum sceptrâ non deserat, sed ad pristina fidei, pacisque concordiam eorum animos te opitulante reformet, vt vtrorumque harum populorum debita subiectione fulcus, & cum digno amore glorificatus, per longum vna spatium*

spatium sua miseratione unacim stabilire & gubernare mereatur. Est hæc oratio quarta, quæ ab Episcopo recitatur ante Regis consecrationem in rituali Remensi, quamvis Victorinum Paris. hanc non habeat, sed loco illius Alteram quæ sic incipit, *Respice quasumus super hunc famulum*, at cum Remense vetustius sit, & eo utatur Archiepiscopus, inquirendum cur, & quo tempore tot populorum nomina Collectæ inserta sint; tempus quidem certò definiri non potest, opinor tamen nomina hæc probabiliter referri ad prædictum fœdus Saxonum initum cum Carolo, eò vel maximè quòd Beatum Ansgarium tunc Saxonibus conuertendis laborem impendisse legamus, quos cum Sclavis veteribus permixtos fuisse quidam asserunt, Carolique curam & studium in erectione Hamburgensis Archiepiscopatus seu primariæ sedis eluxisse, quæ Metropolitana fuit Danorum, & Normannorum.

Verum quidem est eidem Collectæ addita postmodum fuisse quædam nomina populorum majoris Britannia, vt Merciorum, forsitan sub Ludouico 8. at in alio rituali, quod Remis pariter seruatur, loco Merciorum leguntur hæc verba. *Vt regale solium Saxonum, Noricorum, Nordinambrorum, Danorum*, & ad marginem ritualis purpurei (vt vocant) pro inaugurandis Regibus; exscriptor addidit hæc verba *Nordano-Cymbrorum, Normannorum, Danorum*, quibus iussu Caroli Ansgarius Euangelium, velut Francorum socijs ac fœderatis, prædicauit, at pridem hi à Francico Imperio defecerunt.

Leo 3. Pontifex se Francis deuinctum sentiens, Carolum monuit se breui in Gallias venturum, & vt urbem deligeret sibi cariorem, vbi simul Natiuitatem Christi celebrarent: Imperator, qui tum in Arduenna silua venationi vacabat, lætus hoc nuntio, Remos venit cum suo comitatu Pontificis expectaturus aduentum, illic, cum paulò post aduenisset, ab Imperatore cum ingenti gaudio, & animi gratulatione & reuerentia susceptus est ex Eginardo, & Reginone. Dolendum quòd receptionis ac colloquij obiter tantùm meminerint: Frodoardus de Epistolis differens, quas Lotharius Imperator ad Leonem quartum pro Hincmaro scripsit, ait hunc commemorare in Ecclesia Remensi prædecessores eius Stephanum Pippino, & Leonem Carolo Magno Apostolica contulisse munia, de Leonis in urbem Remos aduentu sic cecinit Poëta Saxonicus.

Frod. lib. 2.
cap. 19. &
lib. 3. c. 10.

*Obuius Augustus Remensem venit in urbem,
Susceptumque satis, digno veneratur honore:
Duxerat ad sedem, cui nomen Carifacus,
Natalis Domini festis ibi ritè peractis.*

Quid sibi velint verba hæc in Chronicis sæpius repetita, Imperator celebravit Pascha, vel Natale Domini in Actiniaco Palatio, in Carifaco, & quâ pompâ, & celebritate id fieret, curiosè satis explicant Falsetus præses

SEDES VA-
CAT.
An. 802.

præses libro de flore Carolinæ domus cap. 4. & Had. Valesius rerum Francicarum lib. 21. pag. 268. adeo vt ampliori disquisitione non sit opus; tantum hinc de Prouinciæ Remensis politia seu ciuili statu sub Carolinis Regibus nonnihil addendum est, nè quod lucis aliquid Historiæ adferre potest, à nobis inconsultè prætermisum videatur.

Politia, seu ciuilis status Prouinciæ Remensis sub secunda stirpis Regibus.

CAPUT XVI.

Missi Dominici dignitas, & officium, quo Vulfarius egregie perfunctus est ante præsulatum, postulare videtur vt quiddam de eo prælibemus; quo Remensis Prouinciæ ciuilis status Verbiúmque politia sub Carolinis Regibus, clariùs enitescat. Quidam referunt, Neustriâ, & Austrasiâ, sublatis Palatii præfectis, vnico Principi parentibus, Gallias à Carolo Magno, qui politicis has legibus imbut, in duodecim regiones sectas fuisse, Aquitaniâ exceptâ, & Britannia: rursúmque dictas regiones partitas in Comitatus, quibus Administrari præerant, velut iudices ordinarij, Ducis interdum, sæpius verò Comitis titulo insigniti, sub quibus Vicarios & Centenarios ad recta iudicia facienda tanquam adutores & Ministros extitisse dicitur ex Concilio Cabilonensi 2. can. 21. item ex Capitulis apud Siluacum, & ex Hincmaro Epist. 4. pro Carlom. cap. 15. certis enim diebus, & cum opus esset, tam hi, quàm Comites, placita constituere, iuri dicendo præesse, & ex officio lites dirimere tenebantur. Administrorum hæc subordinatio & varietas elucet adhuc ex priuilegijs Ecclesiarum à Regibus concessis, in ijs siquidem Rex frequentius decernit, vt nullus iudex publicus terras Ecclesiæ, cui immunitatis præceptum indultum est, audeat ingredi, Frod. lib. 2. cap. 17. vel vt nullus, *Iudex, Comes aut Missus*, vel aliquis alius ex iudiciaria potestate, vllam inquietudinem Ecclesiæ inferre præsumat, in præiudicium scil. Ecclesiasticæ iurisdictionis per Vicedominos Episcoporum, vel Monasteriorum Aduocatos exerceri solitæ.

*R. P. Sirmö-
dus in Noris
ad Capitul.
Caroli M.*

*Missi nostri
notum fa-
ciant Comi-
tibus, quod
nos in omni
hebdomada
vnum diem
ad causas
audiendas
sedere volu-
mus, Capit.
3. Ludou.*

*Missi domi-
nici dicebã-
tur ad di-
stinctionem
eorum quos
vel Episcopi
vel Comites
mittere sole-
bant, Rega-
les etiam vo-
cantur à
Greg. Tur.
lib. 5. c. 29.*

Ex triplici hoc Administrorum gradu euidenter sequitur, præter Missos dominicos, & Comites, Iudices adhuc publicos extitisse, qui rerum popularium curam gererent, quos vulgari nomine sub Carlovingis, vt reor, nato, Scabinos lubet interpretari, hosque certis vrbibus à Francis sponte relictos, quæ ariete non expectato, horum clientelæ vel dominatui vltro se submisissent. Hinc in charta Wilelmi Cardinalis Campaniæ dicitur Remos eiusmodi iudices habuisse à tempore Clodouei I. quem Remigius Baptizauit. Fauinus idem aserit de Parisiensibus

Parisiensibus in historia Nauarræ , & Louuetius de Bellouacis in suis Annalibus.

SEDES AR-
CHIEP. VA-
CAT.

An. 802.

Tam Comites , quàm Scabini , imò & Ecclesiarum Aduocati , ac Vicedomini , Missorum lustrationi subiiciebantur , erat enim horum auctoritas amplissima , per integram ferè Prouinciam Ecclesiasticam diffusa , nisi protensior esset , vt Remensis , similes his hodiè que à Regibus nostris ad Prouincias ordinandas mitti consueuerunt. Comites vrbium , & adjacentis territorij præfecturam obtinebant , cum ciuili , & militari , vt quidam volunt , iurisdictione : horum fit mentio in additione 4. Capitul. cap. 78. *Vt bonos nummos nullus respuat , & sæpius apud Frodoard. libro præsertim 3. cap. 26. De Scabinis , quos à voce germanica Scheffen aliqui deducunt , alij verò à Schepen , vel Schepper lingua Teutonica , quod creare significat , vel eligere , multoties sermo occurrit in Capitul. Caroli M. vbi statuit Imperator , Vt Missi , ubicumque malos Scabinos inueniant , eiciant , & totius populi consensu in eorum locum bonos eligant , & cum electi fuerint iurare faciant.* Sic à populo vtpurimum eligebantur , quod Remis adhuc fit , Suessionis , & alibi. Ad omnia placita septem Scabini præesse debebant lib. 3. Capit. cap. 40. & in Notitia de mancipijs S. Remigij octo Scabinos interfuisse postea videbimus sub Hincmaro. Quomodo se Missi gererent in prædicta lustratione , seu iudiciorum per Prouinciam inquisitione , dicitur capite sequenti , vbi & patebit Comitem semper adjunctum fuisse Episcopo , quod Meldense adhuc Concilium indicat his verbis. *Videtur nobis utile , vt fideles , & strenuos Missos ex utroque ordine per singulas Ciuitates regni vestri mittatis , qui omnia diligenter inbreuiant.* Ex Missorum delegatione relata in Capitul. lib. 2. cap. 15 , multa colliguntur quæ Ciuilem non modò Prouinciæ Remensis statum illustrent , & aperiant , sed etiam indicant hætenus retentam fuisse in administratione Ciuili Prouinciarum Ecclesiasticarum distributionem , quæ facta fuit sub Romanis. Sic autem ibi habetur. *In Remis , Ebo Archiepiscopus , quando potuerit , & quando non potuerit , Ruotadus Episcopus (Suessionensis) eius vice , & Ruofridus Comes , sine super sex Comitatus , videlicet Remos , Casalaunum , Suessionem , Siluanectum , Beluacum , & Landunum. Super quatuor verò Episcopatus qui ad eandem Diocesim (Prouinciam) pertinent , Ambianum , Cameracum , Teruannam , & Nouiodunum , alij ibidem Missi designantur scilicet , Rangarius Episcopus (Nouiomensis) & Berengarius Comes.*

Floris Van-
der Haer lo-
co infra cit-
tando.

Can. 20.

& 42.

Igitur tota Remensis Prouincia in decem Comitatus distincta , nam sub Nouioduno Turnacum , & sub Cameraco Atrebatum computabantur , præter Francorum Regem , supremum Dominum neminem agnoscebat à Sequana vsque ad oram maritimam , vbi vetus Flandria fuit , ex Audoëno in vita S. Eligij , tunc diocesis Nouiomensis & Turnacensis : tota , inquam , quanta est , Francorum Regum nutu regebatur , vt egregiè agnoscit , & ingenuè fatetur Floris Vander Haer Ecclesie

Ccc

Insulensis

SEDES AR-
CHIEP.VA.
CAT.
An. 802.

Insulensis Thesaurarius lib. de Castell. Insul. qui & addit prædictum Berengarium à quibusdam vocari primum Comitem Flandriæ, saltem eorum qui nobis innotescunt, & hunc non quidem hæreditarium, sed velut administrum à Rege toti regioni præpositum. Vnde cum Frod. ait, *Juditha Balduinum Comitem, ipso lenocinante, secuta est*, more sui sæculi loquitur, vt sæpius alibi. Cum in fragmentis Epistolarum Hincmari Balduinus simpliciter nominetur, & sine addito: de Missis Dominicis erit adhuc dicendi locus sub Hincmaro.

Præterire tamen hic non possum, quod citatus Floris Vander pag. 42. retulit; anno scil. 35. regni Caroli Calui, è latere eius Missos adhuc fuisse Renhelinam Episcopum (*Noviomensem*) & Odelricum Comitem, per Turnacensem Diocesim, interfuisse Mallo publico in Fiuis, vbi nunc celebris est Prioratus, ab Asceterio Nicasiano Rem. dependens, in amœno & arridenti loco situs, vt patet ex literis Gislae Caroli Calui sororis, & vxoris Euerardi, quibus Ecclesie Cysonensis multa legat pro sepultura, & quæ sic finiunt. *Datum Fiuis mallo publico 1. Julij, Caroli Regis ann. 35. assistentibus Ranelino Episcopo, & Odelrico Comite*, huius Comitum fit mentio in Capitularibus: Gisla placitum forsân tenebat mariti defuncti loco Comitum pagi Medenentensis, Balduino iam Matrimonij foedere cum Juditha copulato.

Mallu vox germanica, locum indicat vel de signaturum significat apud Miræu.

Comitum munus sat clarè depingit Hincmarus, de Judicibus & Consiliarijs, quibus Rex vxi debet, differens Epist. 4. cap. 10. & 15. *Qui autem post Regem populum regere debent, id est Duces, & Comites, necesse est vt tales instituantur, qui sine periculo eius, qui eos constituit, quos sub se habent cum iustitia, & aequitate gubernare intelligant, atque cum bona voluntate quod intelligunt, adimplere procurent, sciens se ad hoc positos esse, vt plebem saluent & regant, non vt dominentur, & affligant, neque vt populum Dei suum aestiment &c.* ex quibus liquidè patet quantum hi Comites discrepent ab illis, qui Carolinâ stirpe ad occasum vergente, per Prouinciam Remensem claruerunt, de Comitibus & Scabinis sub alijs Archiepiscopis adhuc nonnihil dicetur, nunc historiae situm prosequamur.

Vulfarius ex Misso Dominico XXXI. Archiepiscopus, Concilium Romæ celebrat sub Carolo magno.

CAPUT XVII.

802.
803.
Thpino Vulfarius, Imperante Carolo Magno, suffectus legitur anno circiter 802. vel 803. iuxta Albericum: hic ex munere quo sanctus est ante Episcopatum, quam ex prosapia, aut electione notior, cum sacri profanique iuris peritiâ clarus, ab Imperatore Mil-
sus

fus Dominicus primùm constitutus sit, cuius Officij dignitas & præstantia à nullo, quòd sciam, accuratiùs describitur, quàm à Fròdoardo, qui ciuilem huius sæculi statum gnauiter expressit; iuuat igitur hunc loquentem audire. *Vulfarius* (inquit) à præfato *Magno Carolo* *Missus Dominicus ad recta iudicia determinanda fuerat ante Episcopatum constitutus super totam Campaniam, in his quoque pagis, Dolomensi scilicet, Vongensi, Castricensi, Scadonensi, Cataunensi, Oremensi, (fortè Remensi) Laudunensi, Vadensi, Portiano, Tardunensi, Sueffionensi, sicut & alij quidam sapientes, & Deum timentes habebantur Abbates per omnem Galliam, & Germaniam à præfato Imperatore delegati, quòd diligenter inquirerent, qualiter Episcopi, Abbates, Comites, & Abbatissa per singulos pagos agerent, qualem concordiam & amicitiam adinuicem tenerent, & ut bonos & idoneos Vicedominos & Aduocatos haberent, & undecumque necesse fuisset, tam regias, quàm Ecclesiarum Dei iusticias, Viduarum quoque & orphanorum, sed & ceterorum hominum inquirerent, & perficerent, & quodcumque emendandum esset, emendare studerent, in quantum melius potuissent, & quod emendare per se nequiuissent, in præsentiam Imperatoris adduci facerent, & de his omnibus eidem Principi fideliter renunciare studerent.*

De *Missis Dominicis* actum capite præcedenti, vbi & diximus horum munus satis constare ex *Capitularibus* lib. 2. c. 6. & 25. At quænam Campania ibi designetur à *Frodoardo*, super quam *Vulfarius* iudex constitutus est, quinam fines illius, & vtrum *Trecas* vsque protenderetur, non satis compertum. Dissimilem sanè huic nostræ fuisse, quæ regni Præfecturam nunc constituit sub *Christianiss. Regibus*, arguunt *Pagi* illi ab *Auctore* citati, siue vulgata lectio retineatur, siue mendum in eam irreplisse dicam, legendumque sit, non; *In his quoque pagis, sed in his scilicet pagis.* Quasi Campania, cui velut iudex *Vulfarius* præfuit, ex relatis dumtaxat *Comitatibus*, seu *Pagis* coalesceret; alioquin si vulgatam lectionem sequamur, dicendum est, præter Campaniam, quæcumque illa fuerit, alios quoque *Pagos* lustrationi eius subjectos fuisse, quorum nonnulli quidem ad nostratam Campaniam pertinent, alij verò ad alias ciuiles Prouincias *Picardiæ* scil. & *Insulæ Francicæ*, omnes tamen cum Campania nobiliorem partem efficiunt Prouinciæ *Remensis Ecclesiasticæ*, cuius ratio præsertim hoc tempore habebatur in regni partitione, quod adhuc clariùs constabit sub *Ebone*, & *Hincmaro*. Quicquid sit, quatuor priores *Pagi* cum *Portiano* sunt in *Dioecesi Remensi*, *Vadensis*, & *Tardunensis*, in *Sueffionensi*, omnesque hi, cum *urbibus*, & *Abbatijs*, amplam ministrabant segetem *Missis Dominicis*, accuratè perfungi officio cupientibus.

Quid porrò residens præfatus vir illustris *Vulfarius* ad inuncta sibi definienda iudicia, cum *Comitibus* in *Mallis publicis*, ante, & postquam ordinatus est *Episcopus*, egerit, & quomodo res *Ecclesiæ* per

VULFAR.
XXXI. AR.
CHIEPISC.
An. 803.

Lib. 2. c. 18.

Vozenfis, &
Mosomagē-
fis pagi erant
contermini,
Annual. Ber-
tini. ad ann.
762.

Campania
quoque hæc,
ut a *Frod.*
describitur
dissimilis est
illi quæ fuit
sub *Austras-
ijs* Regibus,
vide lib. 2.
cap. 17.

VULFAR.
XXXI. AR.
CHIEPISC.
An. 810.
811.

Aduocatos & Actores apud regiam Majestatem vindicavit, breuiter idem auctor prosequitur, additque tanto in pretio habitum apud Imperatorem, vt illustres Saxonum obsides XV. quos adduxit ex Saxonia, ipsius fidei custodiendos commiserit, quod adhuc insinuat Adonis Chronicon ad an. 802. Vulfario Præsule, duo coacta Concilia tradit Frodoardus, primum, quod posterius refert, plurimorum fuit Episcoporum sub Carolo Magno, ac Remis celebratum post triduanum de more indictum jejunium, vbi ad correctionem totius Christianitatis Imperij, constituta leguntur XLIIIJ. Capitula, quibus de fidei ratione, de Ecclesie Dei honore, Rectorumque ipsius, ac Ministrorum dispositione, de Canonicis, ac regula S. Benedicti, de exhibenda Regi fidelitate, ac litibus finiendis tractatum est. Hæc, quæ Frodoardus omisit, integra extant in tomis Conciliorum, nec in his describendis frustra laborandum, cum cuique obuia sint, & palam exposita. Obseruandum tamen Can. 41. petatum ab Imperatore, secundum statutum Domini Pippini, nè solidi, qui in lege habentur, per quadraginta denarios discurrerent, id est nè solidi pro 40. denarijs, (solidis scil. nostris duodecim denariorum) expenderentur, quod de nummo aureo intelligi debere tradit Pap. Masso lib. 2. Annalium. Porro quod Card. Baronius in Notis ad Martyrologium 7. idus augusti refert in Concilio Remensi sub Carolo Magno calicem vitreum vetitum fuisse, idque laudabiliter, ob periculum quod immineret materię fragili, in vulgatis exemplaribus non legitur, verisimile tamen est, si non Remis, saltem alicubi per illud tempus id fuisse prohibitum, cum Leo 4. qui Sergio 2. successit ann. 847. in homilia de cura Pastoralis, strictè, ac nominatim præcipiat, inter alia, vt nullus in ligneo, plumbeo, aut vitreo calice audeat Missam celebrare.

814.

Anno sequenti Carolus Imperator Aquisgrani 5. Calend. Februar. ad Deum migravit ætatis 72. regni Francorum post mortem Pippini 47. Imperij verò anno decimo quarto inchoato: recitat Eginardus testamentum ab eo factum anno 811. quo omnia mobilia sua in tres partes diuidens, illarum duas rursus in vnam & viginti alias partes subdivisit, quas totidem Metropolitanis Ciuitatibus, quæ ditioni eius erant subiectæ, iubet impertiri; Ex quibus tamen Metropolitanis, tertiâ parte suis Ecclesijs reseruatâ, aliarum partium suffraganeas participes reddere tenebantur. Nomina Metropolitanarum Ciuitatum in eodem testamento recensentur hoc ordine, Roma, Rauenna, Mediolanum, Treueri, Senones, Lugdunum, Remi, Arelatum &c. cui testamento inter alios subscripsisse legitur Vulfarius Episcopus. Ceterum quod ab Auctore vitæ Caroli (quem Tilpinum quidam putant) dicatur bona ipsius opera, & mala statim post egressum animæ à corpore, appensa fuisse, & à Beato Jacobo, cuius præcipue cultor fuit, tot lapides, & ligna stateræ injecta, vt malis bona præponderarint, adeò insulsum est, & commentitium, vt longiori refutatione non indigeat.

Concilium

VULFAR.
XXXI. AR.
CHIEPISC.
An. 815.

Concilium Nouiomense, Stephanus Papa, & Ludouicus Imperator Remis colloquuntur, Vulfarius Archiepiscopus obit, Clericis & Monachis Statuta prescribuntur.

CAPUT XVII.

Post obitum Caroli, quem velut Orbis Patrem, etiam Paganos planxisse Theganus refert. Ludouicus filius eius, ob insignem pietatem dictus cognomento pius, Imperator iam ante creatus, Aquisgranum veniens ex Aquitania, amplissimi regni suscepit administrationem, huic Vulfarius Archiepiscopus fuit à secretis, imò & summus Cancellarius ex charta Sancti Dionysij, quâ Ludouicus confirmat data eidem Monasterio regni sui anno 5. vbi sic habetur in fine, *Audacer Notarius ad vicem Wlfadi recognouit.*

*Doubletime
in Hist. san-
dionys. fol.
367. & Col-
uen. in indi-
ce Archiep.*

Tradit Frodoardus, anno 1. Ludouici, Vulfarium in Nouiomen- si Ecclesia Concilium congregasse, quo de terminis Episcopatum Nouiomensis, & Suessionensis actum est, item & de Parochijs, quas uterque Episcopus ad Diocesim, administrationemque suam pertinere contendebat. Quænam autem hæ fuerint, & quæ cuiuslibet Diocesi adjudicatæ, patet ex eadem synodo, cuius fragmentum idem auctor recitat his verbis:

Congregatis, & confidentibus (cum Vulfario) suffraganeis Episcopis, Hildoardo, Ermenone, Jesse, Ragumberto, Grimbardo, Rothardo, Wendilmaro, Ostroaldo, & Chorepiscopi Waltario, Speruo, nec non & Abbatibus Adalbardo, Nantario, Fulrado, Ericho, Hilderico, Remigio, Ebbone, Sigbaldo, cum cætero Clero, Presbyteris, & Diaconibus: conuocatis etiam Comitibus Gunthardo, Rosfrido, Gisleberto, Osnero, sententia ventilata est inter Wendilmarum & Rothardum Episcopos de terminis Parochiarum suarum, & requisitum, ac definitum est, quod hæc loca trans fluuium Isaram in pago Nouiomenfi pertinere deberent ad Parochiam Ecclesie Nouiomensis, id est Varinæ, Vrbs campus, Trapiacus Jerusalem &c. Cætera verò loca trans supradictum fluuium in prædicto pago, pertinere deberent ad Parochiam Ecclesie Suessionica. Hæc diligentissime inuestigata consenserunt suprascripti Episcopi, & Chorepiscopi, Abbates, Presbyteri, ac Diaconi, & pars Ecclesie Nouiomensis, Clerici, & Laici, & pars Ecclesie Suessionica, similiter Clerici, & Laici, & uno animo, unoque consensu confirmare decreuerunt. Huius synodi meminit Chronicon Cameracense lib. 1. cap. 37. extatque in tomis vltimæ editionis Conciliorum.

Post hæc, Vulfarius eundi Romam causâ orationis ad Sanctum Petrum licentiam ab Imperatore accepisse tradit Frædoardus, sed vtrùm

VULFAR.
XXXI. AR.
CHIEPISC.
An. 816.

ierit meritò dubitat, quòd tunc prouectæ esset ætatis, Demochares tamen profectum asserit, & honorabiliter à Paschali Papa susceptum anno 820. supponit enim anno 822. obiisse, quòd adhuc incertum est. Quàm verò munificum se præbuerit dignissimus Antistes erga Ecclesiam Remensem, quibus priuilegijs ab Imperatoribus obtentis exornarit, auxeritque ædificijs, & ornamentis, obiter idem Auctor perstringit, quæ tamen ex chartis vberius potuisset declarare.

Vulfario ægrotanti, & annofo, Suffraganeus datus est, seu vicarius generalis Ebo sacri palatij Clericus, & Abbas, qui Stephanum V. Papam, aliàs IV. & Ludouicum Imperatorem Remis suscepit anno 816. quâ verò pompâ id factum sit, docent Francici Auctores, & ex his Frodoardus in hunc modum.

Adamarus seu auctor vite Ludouici fusiús id refert, atq; Leone Pontii sublato 8. Cal. Iunij ann. 819. Stephanum successorem vix duobus mensibus ex ætate à consecratione, festinanter ad Imperatorem venisse.

Auctor vite Ludouici Pij addit, Expletis susceptionis ceremonijs, intra domus penetralia scil. S. Remigij, concessum, tû Imperatorem, in Ciuitatè rediisse. Dominum verò Apostolicum mansisse ibidem.

Vix Leoni Stephanus successerat, cum legatos suos, ad Imperatorem destinans intimaui ei quod libenter eum videre vellet in loco vbiicumque ipsi placuisset. Quod audiens Rex, magno repletus gaudio, iussit obuiam missos suos ire summo Pontifici, & seruitia preparare, post quos, & Rex ipse perrexit: obuiaueruntque sibi in campo magno Remensium, & descendit uterque ab equo suo, & Princeps prostravit se in terram tertio ante pedes tanti Pontificis, salutaueruntque se inuicem magnificè, & amplexantes se deosculati sunt pacificè, perrexeruntque ad Ecclesiam, ubi, cum diu orasset, erexit se Pontifex & excelsâ voce cum choro suo fecit Regi laudes rogales. Postea Pontifex honorauit eum magnis, & multis honoribus, ac Reginam pariter Hirmingardim, dein & Optimates, atque Ministros eorum: proximâque die Dominicâ in Ecclesia ante Missarum solemnias, coram Clero, & omni populo consecrauit, & unxit eum in Imperatorem, coronam mira pulchritudinis auream pretiosissimis gemmis ornatam, quam secum detulerat, imponens super caput eius; Reginam appellauit Augustam, & coronam auream posuit super caput eius, & quamdiu mansit ibi Apostolicus Papa, quotidie colloquium habuere de utilitate Sanctæ Dei Ecclesiæ; At postquam Imperator eum maximis muneravit donis, amplioribus quàm suscepisset ab eo, dimisit eum cum legatis suis Romam reuertere, quibus præcepit ubique in itinere honestum ei seruitium exhibere.

Hæc iisdem ferè verbis ex Thegano Frodoardus, qui Vulfarij non meminit cum insigne hoc colloquium Remis peractum est, ac Ludouici & Irmingardis celebrata inauguratio; silétque an tunc obierit, vel peregrè ierit: sanè post colloquium diu vitam non protraxisse, multò minùs vsque ad an. 822. vt vult Demochares, colligitur ex Caroli Calui Epistola ad Nicolaum I. quæ sic habet. *Cum Ludouicus Imperator venit ad urbem, ubi Stephanus eum consecrauit, Vulfarius validâ tunc vexabatur infirmitate, qua & mortuus est.* Antequam expiraret, propriæ salutis memor, multa pauperibus in eleëmofynam distribuenda curauit, quæ leguntur apud Frodoardum, vasis quoque argenteis, & codicibus propriam instruxit Ecclesiam, ac redivitibus ditauit, auxit dotem Orbacensis

bacensis Monasterij, & sufficientia largitus est ad opus Fratrum, sic bonis operibus iugiter studens, ingravescente morbo, animam Deo virtutibus plenam reddidit 15. Calend. Septemb. ut est in Necrologio Rem. Ecclesiæ, ubi sepultus creditur anno 816. quamvis alij scribant hunc 5. Junij obiisse, 817. ac tumulatum in Ecclesia S. Remigij:

Metropoli Remensi suo Rectore destitutâ, Ludouico Cæsari verè pio curæ fuit primùm Episcopus, tum Abbates, ac Proceres pro Clero rectiùs instituendo ad Comitia Aquisgranum euocare. Facto illuc conuentu, circa eos potissimùm impensus labor, qui Numini diuino consecrati, in Ecclesijs Cathedralibus, vel intra Cœnobia vitam degunt. Quod enim plerique prauis moribus transuersi agerentur, ac inter eos Præpositi, abjectâ subditorum curâ, minùs iusto hospitalitatem diligenter, & in quosdam ab his duritiâ vel penuriâ sæuiretur, ea tempestiuè, & seriò refecanda visa est perniciès. Collatis igitur sententijs Patrum, Conciliorumque decretis, multa sanctiùs agitandi capita conscripta, pro Canonicis, & Sanctimonialibus canonicè viuentibus: Tum anno proximè sequenti, pro Monachis Benedictinis, permisa

VULGAR.
XXXI AR-
CHIEPISC.
An. 816.

817.

utrisque respectiuè Episcopus, vel Abbates ex seipsis iuxta Canones eligendi facultate Capitulis pariter Aquisgrani editis, quæ Sirmondus retulit lib. 2. Concil. Galliæ. Et ut ex horum præscripto vita, morèque componerentur, per totam Galliam, & Germaniam, Imperator viros sapientes amandauit, qui ea proponerent describi & diligentius obseruari, cum Epistola Imperatoris ad cuiusque Prouinciæ Metropolitanum.

Erant tunc infra Metropolis Remensis terminos, præter Episcopatus, & Collegiatis aliquot Ecclesijs, haud pauca magni nominis Monasteria, ut Remis Sanremigianum, Sancti Petri ad Moniales, Sancti Theodorici duabus leucis, Sancti Basoli tribus; & Altumuillare quatuor ad vrbe semota. Sueffionis Sanmedardense, Sancti Crispini maioris, & parthenon Sanctæ Mariæ, Lauduni Vincentianum, Ambiani Corbeis, Atrobati Vedastinum, & Martianense, Teruanæ Bertinicum, Turnaci, Martinianum, Blandiniense, Bauonicum vtrumque Gandau, & in pabula ditione, Amandinum, seu Elnonense, in quibus vel canonicè, vel regulariter viuebatur. His igitur, ut & alijs vniuersis ex Ludouici pij scitis cautum fuit, ut tam viri quàm Moniales piam ac religiosam vitam agerent: latiùs quoque Ludouici labor diffusus est, cum paulò post in singulas Prouincias Episcopus & Comites misit cum mandatis, ut omnia, tam Ecclesiastica, quàm Ciuilia statuta explorarent, quid rite obseruaretur, quænam iusti æquique cura, quid jaceret, aut quid conuulsùm esset, ut mox sub Ebone diceretur.

Hinc fit ut
ad calcem
Martyrol.
ferè omnium,
statuta hæc
descripta
habeantur.

Ebo

EPŌ XXXII.
ARCHIEP.
An. 818.

Ebo XXXII. Archiepiscopus, Remensem Ecclesiam à fundamentis instaurat; hortatur Aligarium Cameracensem libros de peccatorum remedijs edere, ad Danos disseminandi Verbi Dei gratiâ proficiscitur.

C A P U T X I X.

*Sanctorum
Canonu non
ignari, ut in
Dei nomine
Sancta Ec-
clesia suo li-
berius poti-
retur honore
Etc. Capit.
1. lib. 1.
cap. 84.*

Ecclésijs Gallicanis Præsules eligendi libertate redditâ, & à Ludouico lege sancitâ, quæ extat in Capitularibus, Clerus Remensis, misso Visitatore qui electioni præfesset; Gislemarum quemdam in Archiepiscopum nominat, hominem prorsus illiteratum; rudem; & ita stupidum, vt Euangelij textus ab Episcopis oblatus reddere non potuerit: eo igitur ob inscitiam rejecto; omnium acclamatione Ebo liberalibus disciplinis eruditus; & vt fert Caroli Regis Epistola, ad Nicolaum I. pro suæ scientiæ capacitate; meritorumque reuerentia (sub Vulfario siquidem aliquod horum specimen præbuerat) postulatur. Hic natali prætermisso, Transrhœnensis ac Germanicus dicitur à Frodoardo; Ludouici item collataneus & conscholasticus. Theganus ipsi infensus ob perfidiam, rusticum eum vocat ex originalium seruorum stirpe, à quo haud multum dissentit Carolus citatâ Epistolâ, *Familiâ regij fisci (inquit) oriundus, ac regiâ pietate gloriosè Caroli susceptus, palatini negotijs aduersarius, libertate donatus, ob nobilitatem vehementis ingenij, in sacris ordinibus gradatim promotus est usque ad insulas.* Patet etiam ipsius eruditio, quod Regius ipse Bibliothecarius primum ibidem fuisse dicitur, deinde Abbas; hac siquidem fulgens dignitate, Nouiomeni synodo interfuit ann. 814. tum Rem. Ecclesiæ factus suffraganeus; Remis summum Pontificem, Vulfario ægro tante, suscepit, ac tandem Archiepiscopus anno 817. Folquinum Teruannensem Episcopum solemniter sacro, & carmine consecrauit apud Joan. Malbranc. de Morinis folio 182.

Præsulatus Ebonis primordia clara fuerunt; non enim Ecclesiam ædificijs modò, aut immunitatibus, sed & urbem Remensem Artificibus instruxit, quibus vndecumque collectis sedes dedit & beneficijs munerauit, Archiuum quoque, seu tabularium Ecclesiæ cum crypta multorum pignoribus sanctorum locupletata, decenti opere construxit; cupiensque Beatæ Genitricis ædem vetustate collabentem ab imo reparare, in qua Stephanus II. Papa Pippino dudum, & Leo III. Carolo Magno Imperatori Apostolica munia contulerant, petijt à præmissò Imperatore Ludouico, ad renouandam, & amplificandam eandem Basilicam, murum Ciuitatis, & portas sibi concedi, quæ idem Princeps, quietissimâ pace fruens, & Imperij præclarissimâ potestate subnixus, nullas

nullas Barbarorum metuens incursiones, benignissimè, ac liberaliter indulgit, hoc suæ præceptionis decreto, quod est apud Frodoardum, cuius hic synopsis damus.

BBO XXXII
ARCHIEP.
An. 818.

In nomine Domini Dei, & Salvatoris nostri JESU CHRISTI, Ludovicus &c. Notum sit omnibus quod Ebo venerabilis Archiepiscopus Remensis Ecclesie, & Reuerentissima sedis Sancti Remigii, gloriosissimi Pontificis, & specialis Patroni nostri Prasul, Clementia nostra innouit, quia uetustatis senio conerita iam dicta Metropolis Urbis Sancta Mater nostra Ecclesia, in honore Sancta, semperque Virginis Mariæ consecrata existeret, in qua Auctore Deo, & cooperatore Sancto Remigio gens nostra Francorum, cum equiuoco nostro Rege eiusdem gentis, sacri fontis Baptismate ablui, ac septiformis spiritus sancti gratiâ illustrari promeruit, sed & ipse Rex nobilissimus ad Regiam potestatem perungi Dei clementiâ dignus inuentus fuit, ubi etiam & nos diuinâ dignatione per manus domini Stephani Romani summi Pontificis, ad nomen, & potestatem Imperialem coronari meruimus. Quam pro tantis beneficijs nobis ibidem à Deo collatis renouare cupientes, & ad id exequendum loci incommoditatem cernentes, concedimus ad hoc opus, & ad cetera quaque pro Seruorum Dei ibidem degenitium necessitatibus adificanda, murum omnem, cum portis ipsius Ciuitatis, & omnem operam, cum cunctis impendijs, qua ex rebus ipsius Ecclesie, & Episcopatus Remensis Aquis Palatio nostro regio peragi, & exolui solitum fuerat &c. Vias etiam publicas omnes, qua circa ipsam Ecclesiam vadunt, & impedimento esse possunt ad claustra, & seruorum Dei habitacula construenda, ut transferri, atque immutari possint concedimus.

Quod Remensis Ecclesie Mater Regi vocetur, infra adhuc dicitur ad ann. 1192.

Præter hæc, & immunitates quasdam locis sacris impertiri solitas à Missorum, seu Comitum præsertim iudiciariâ potestate, in regia charta recensitas, Imperator, quò sibi prædicta renouatio cordi esse clariùs significaret, fabrum quemdam Rumaldum nomine, Ebonis rogatu, Remensi dedit Ecclesie, nè quid deesset ad cceptum opus eleganter perficiendum, quam cessionem apicum adnotatione sigillòque roborauit, vt & aliud præceptum de vijs publicis transmutandis, ob quasdam clausuras in locis vicinis ipsius vrbs faciendas, & varia Ecclesie compendia. Ei denique sedi, vnâ cum filio Lothario Cæsare, de prædijs quæ illi quondam fuerant ablata, restituendis, talem præcepti dedit auctoritatem, Ebone vt reor iam exauctorato, cum huius in diplomate non meminerint Imperatores, Cathedralis verò Ecclesie structuram penitus completam significent his verbis.

In nomine Domini Dei, & Salvatoris nostri JESU CHRISTI, Ludovicus & Lotharius diuinâ ordinatione Imperatores Augusti. Si liberalitatis nostræ &c. Notum fieri volumus quod Sanctam Remensem Ecclesiam, in qua prædecessores nostri Reges vid. Francorum, fidem, & sacri baptismatis gratiam perceperunt, in qua & nos per impositionem manus domini Stephani Papæ Imperialia sumpsimus insignia, ob reuerentiam

Lotharius à patre coronatur Imperator ann. 817.

D d d

fidei

EBO XXXII
ARCHIEP.
An. 818.

fidei Christiana, & ob animæ nostræ salutem, ab imo constructi fecimus, eamque in honorem Domini nostri JESU CHRISTI Salvatoris mundi, simul & in honorem eiusdem Sanctæ, & inemeratæ genitricis Mariae consecrari decrevimus. Itaque divinâ inspiratione compuncti, & cælestis patriæ amore succensi, quædam prædia, qua eidem Sanctæ sedi quondam ablata fuerant, devotâ mente restitui jussimus: id est in suburbanis ipsius Sanctæ Ecclesiæ titulum Sancti Sixti, nec non & titulum Sancti Martini, cum appendicijs eorum; exterius etiam in eadem Parochia, in castro Vonzensi titulum baptismalem, & titulum in eadem Parochia S. Joannis similiter baptismalem, suis cum appendicijs, & Bretinacum; villam quoque Sparnacum, cum appendicijs suis, & in villa qua dicitur Lucida, nec non & in Prouiliaco in eodem pago Remensi &c. Vbi fit quoque mentio de pagis Dulcomensi, & Vertudensi, in quibus villas quædam dudum ad Ecclesiam Remensem pertinentes restitui procurant, quam ab imo se construxisse Imperatores profitentur.

Tam præclari operis mole sese à fundamentis altiùs proferente, Ebo Pontifex, quò Ludouici Imperatoris à Stephano ibidem coronati memoriam posteritati commendaret, frontis seu propylæi fastigium, horum imaginibus, ac titulo, qui auctoris nomen præferret, insigniuit.

*Ludovicus Cæsar factus coronante Stephano,
Hac in sede, Papa Magno, tunc & Ebo Pontifex.
Fundamenta renouavit cuncta loci istius,
Vrbis iura sibi subdens, Præsul auxit omnia.*

Himiltrudis quoque Ebonis Mater in eadem legitur Ecclesia sepulta cum hoc epitaphio, quod & filij natale solum, sedisque Rem. renouationem pandit, & explicat.

*Næa fortè si requiris temporis initia,
Scito Karoli fuisse regni sub primordia:
Ludouico Triumphante dies fluxit ultima,
Rhenus primos lauit mores, alueus Germanicus.
Hinc natiuit, & secundos Liger amnis Gallicus,
Sequana fouit inuentam, sordes sordens Vidula.
Præsul erat Urbis huius mihi natus unicus,
Idem me conduxit sibi sociam laboribus,
Proximum ruina locum renouandi cupidus,
Decem fermè nuper annos simul hîc peregimus.
Ebo rector, ego Mater Himiltrudis humilis,
Fundamenta sedis Sanctæ pariter ereximus,
Deo debitum laborem dum gerebat Pontifex,
Fessa quietem quarebam: ecce sub hoc tumulo
Quinto me september mensis Kalendarum rapuit.
O viator, esto cautus semper ab excessibus.*

Fateor

*Fateor non profuisse, ut debui, dum potui,
Veniam dic pro vindicta, da Deus peccantibus.*

EBO XXXII
ARCHIEP.
An. 820.

Ebonem ædificijs non modò reparandis animum applicuisse, sed & ritibus Ecclesiasticis ad Dei cultum spectantibus in melius promovendis, gesta quæ sequuntur ostendunt. Ac primùm ipsius hortatu Alitgarius Cameracensis Episcopus libellos de remedijs peccatorum & ordine iudicij pœnitentiæ conscripsit, vt videre est ex ipsius Ebonis ad Alitgarium, & vicissim Alitgarij ad eum Epistolis, quas iisdem libris præfixas Canisius edidit tomò 3: antiquæ lectionis, quibus hoc singulare mihi videtur, quòd Ebo Cameracensem Episcopum fratrem & filium vocet, Cameracensis verò Archiepiscopum Patris nomine salutet. Porro ante hunc Alitgarium, nonnullos de eodem argumento scripsisse constat ex prædicta Ebonis Epistola, quos sigillatim recenset Coluenerius in Notis ad Frodoardum, concluditque ex hoc Alitgarij opere, per id temporis pœnitentias adhuc imponi solere secundum exigentiam Canonum.

Epist. sic incipit.

Reuerētiss. in Christo fratri ac filio, Halitgario Episcopo..... arripe queso sine excusationis verbo, huius sarcina pondus, à me tibi impositum, ex Epist. Ebonis apud Frodo.

Coactæ synodo apud Theodonis villam aduersus percussores Clericorum anno Incarn. 821. mense Octobri, Ebo cum Aistolfo Moguntiacensi, Hadaboldo Coloniensi, & Hettone Treuirensi Archiepiscopis, interfuit, assistentibus pariter singulorum Suffraganeis, nunciisque reliquorum Episcoporum Galliaë, & Germaniæ: refert Eginardus in eo conuentu Lotharium Ludouici Imperatoris primogenitum Irmingardem Hugonis Comitum filiam, solemnè ritu duxisse vxorem.

821.

Anno sequenti apud Attiniacum villam Remensis Diocesis, totius Imperij synodus congregatur, cui sedis Romanæ legatos adfuisse tradit Hincmarus libro de diuortio Lotharij, & Tetbergæ; hanc idem synodum vniuersalem vocat post vitæ Ludouici auctorem, qui de ea breuiter sic loquitur. Anno 822. Imperator conuentum generalem coire iussit in loco, cuius vocabulum est Attiniacus, in quo conuocatis ad Concilium Episcopus, Abbas, & spiritualibusque viris, nec non regni sui Proceribus; Primò quidem fratribus reconciliari studuit, quos inuitos attonderi fecerat, deinde omnibus quibus aliquid lesuræ inculisse videbatur. Post hæc, palam se errasse confessus, & imitatus Theodosij Imperatoris exemplum, pœnitentiam spontaneam suscepit, tam de his, quam quæ in Bernardum nepotem proprium gesserat, & corrigens si quid calium, vel à se, vel à Patre suo gestum reperiri alicubi potuit, etiam plurimarum elemosynarum largitione, sed & seruiorum Christi orationum instantiâ, nec non propriâ satisfactione, adeò Diuinitatem sibi placare curabat, quasi quæ legaliter super unum quemque decurrerant; suâ gesta fuerint crudelitate.

822.

Bernardus nepos Caroli magni ex filio Pipini Rex Italia creata

ius post obitum Patris, quòd patris struxisset insidias, oculis orbatus est, & ex dolore excæcationis inflata, post triduum interijt.

Quid præterea in eodem Attiniaco conuentu actum sit, ex Capitularium

D d d 2

EBO XXXII.
ARCHIEP.
An. 822.

larium libro 2. peti debet, præfertim verò de scholis instaurandis cap. 5. *Scholæ sanè ad filios & ministros Ecclesiæ instruendos, vel edocendos, sicut nobis præterito tempore ad Attiniacum promissisti, & vobis injunximus, in congruis locis, ubi necdum perfectum est, ad multorum utilitatem, & profectum à vobis ordinari, non negligantur.* Merito igitur Capitula hæc putat Agobardus lib. de dispensatione rei Ecclesiasticæ, in conuentu Attiniacensi edita fuisse, vnde à multis Capitulare hæc continens, Attiniacense vocatur.

Sancitum quoque reperitur ibidem cap. 25. vt Archiepiscopi, & Comites à Cancellario Capitularia accipiant, & vnusquisque per suam Diocesim cæteris Episcopis, & Abbatibus transcribi faciant, & in suis Comitibus coram omnibus relegant; Vnde etiam dicitur, *in Remis Ebo Archiepiscopus quando potuerit (in Daniam tunc iter meditabatur) & quando ei non licuerit, Ruotadus Episcopus eius vice, & Ruotfridus Comes sint super sex Comitatus, videlicet, super Remos, Catalaunum, Sueffionem, Siluanectum, Beluacum, & Laudunum.* Super quatuor verò Episcopatus qui ad eandem Diocesim pertinent, alij ibidem Missi designantur: hinc ex conjunctione Episcopi cum Comite patet quanta tunc fuerit inter Ecclesiasticas, & sæculares personas concordia, iubente Carolo Magno Capitul. lib. 2. cap. 6. *Vobis verò Comitibus dicimus, atque commonemus, quia ad vestrum ministerium maxime pertinet, vt reuerentiam, & honorem Sanctæ Ecclesiæ exhibeatis, & cum Episcopis vestris concorditer viuatis.*

Ibi Diœcesis
sumitur pro
Pronincia
Metropolitano
subje-
cta.

An Ebo conuentui Attiniacensi interfuerit haud satis compertum, cùm ibi desint Episcoporum subscriptiones. Imò ex his 25. Capitul. verbis, *in Remis Ebo Archiepiscopus quando potuerit*, videtur iam in Daniam profectus, aut iter saltem tunc meditari, quod Ludouici consilio, Paschalisque Pontificis auctoritate suscepisse docet Frodoardus post Eginardum: putat Coluenerius Ebonem adhuc Remensis Ecclesiæ suffraganeum ad Danos profectum anno 818. huicque muneri incubuisse vsque ad annum 822. quo Remensis ordinatus est Episcopus; at, vt vidimus, Archiepiscopatus iam fulgens auctoritate, synodo ad Theodonis villam interfuit cum suffraganeis anno 821. deinde Eginardus de Heriholto Normanno conquerente apud Imperatorem, quòd Godefridi filij eum Patriâ pellere minabantur, verba faciens, refert Theotharium, & Rotmundum Comites illuc Missos, qui statum regni explorarent, cum quibus Ebo Remensis Archiepiscopus (qui verbum Dei prædicaturus ad terminos Danorum accesserat, & æstate præteritâ multos ex eis ad fidem venientes Baptizauerat) regreditur anno 823. aut igitur bis in Daniam profectus est Ebo intra sex annos, aut adepto iam Archiepiscopatu, & Pallio plenioris potestatis tessera insignitus. Reuersus in Galliam Ebo in munere obeundo totus fuit: audito quod Deruensis Monasterij Ascetæ regularem vitam pertæsi, cucullum exuere niterentur sub Abbate Herilone, hos in meliorem frugem

823.

826.

frugem reduxit Ludouici Imperatoris auctoritate, qui eius operâ utebatur ad disciplinam Ecclesiasticam conseruandam, vnde hic ex præcipuis fuit, qui ob id Concilio Parisiensi interfuerunt ann. 829. cum enim Carolus Magnus vltimo imperij sui anno Concilia per Galliam in quinque Ciuitatibus haberi iussisset, Ludouicus Patris exemplo ad malorum deprauatorum correctionem, quatuor imperauit, vt Numine diuino hâc ratione placato, malum imminens à populo sibi subdito procul auerteret, vnde in synodica præfatione sic habetur, *Principis iussionibus obedientes, imò nostra, ac totius populi sibi commissi salutis iuxta ministerium nobis collatum consulere cupientes, nos indigni Episcopi ex Diœcesi scilicet Durocorcorum, nec non ex Diœcesi Senonica, Turonica, & Rotomagica apud Parisios urbem conuenimus.* Concilij huius ex Belgica 2. Lugdunensi 2. 3. & 4. Canones duobus libris comprehensi, extant in tomis Concil.

EBO XXXII
ARCHIEP.
An. 829.

Concilium
Parisi 6. ab
Episc. qua-
tuor prouin-
ciarū Remē-
sis, Senonia,
Turonica, &
Rotomagan-
sis.

Refert Coluenerius Ebone procurante, Ludouicum statuiffe festiuitatem omnium Sanctorum in Gallia celebrari ann. 830. idque Calend. Nouemb. quod vbi hauserit, non video, cum Sigebertus è contra, monente Gregorio Papa, & omnibus Episcopis assentientibus, Ludouicum Imperatorem, vt eadem festiuitas in Gallia, & Germania celebraretur, sanxisse tradat, quam hæcenus Romani ex Bonifacij Papæ instituto, celebrare consueuerunt.

Ad annum
835.

Ex scheda R. P. Sirmondi de Karoffensis cœnobij priuilegijs, discimus Ludouicum, suggerente Lothario filio, concessisse Monasterio Karoff. res proprietatis suæ, villam scil. quæ dicitur Fraxindis in pago Beluacensi, & villam, quæ dicitur Dominica villa, vernaculè *Ville-Demanche*, in pago Remensi anno Imperij Ludouici 17. Lotharij 8. indictione 8. inde prædictæ villæ Dominicæ beneficium regulare, præposituræ titulo insignitum, habet originem, villa autem Dominica seu Dominicata & regalis, vocatur ea quæ est Patrimonij regij, opponiturque villis vasallorum, vt mansus Dominicatus apud Aimoinum lib. 5. cap. 25.

Ebo, qui laboris multum Danis conuertendis impenderat, iterum ad eos reuersus est cum Anschario circa annum 832. hortatu & auctoritate Gregorij 4. vt est in vita prædicti Anscharij, meritamque Apostolatus lauream consecutus esset, nisi patriæ amor, vel nimia sese Principum negotijs immiscendi cupiditas, eum infaustè ab incepto cursu reuocasset, vnde hanc Eboni gloriam Anscharium præripuisse censet Baronius ad annum 826. additque hunc, ob perseuerantiam & exantlatos in Gentilium conuersione labores, à Gregorio primum Archiantistitem illarum regionum Aquilonarium creatum, sede in Hamburgensi ciuitate constitutâ anno 832. quo pariter, Pallio plenitudinis potestatis insigni ad eum misso, legatus Apostolicus per Sueuiam, Daniam, & Sclauoniam efficitur.

830.

EBO XXXII
 ARCHIEP.
 An. 832.

Ebo conspirationis in Imperatorem, aliorumque criminum conscius, apud Theodonis villam Archiepiscopatu propria sponse se abdicat.

C A P U T X X.

Vix inter illustres Ebone clarior, si majori fato, & fide prioribus extrema junxisset; at ortâ similtate, inter Ludouicum Imperatorem, & filios, quòd Pippinus à patre priuatus esset Aquitaniâ; quæ Carolo Iudith filio data fuit, (magnam enim sibi ob id Imperator cum odio, concitauit inuidiam, tam Pippini, quàm fratrum suorum) Ebo qui prius immobilis steterat, non modò filiorum conatibus fauit, sed & incentor, & turbarum Architectus fuisse traditur; Nam, cum maxima pars Ludouici exercitus ad filios defecisset, ipse potestati eorum relictus, Compendium ductus est, ac pessimè habitus ab Episcopis, quos Ebo in sententiam suam traxerat, à quibus cum vehementius sollicitaretur Monasticum habitum induere, id ipse omnino renuens, coactus est pleno eorundem Consilio Compendij habito, gladium deponere, & cilicio sumpto, reum se in multis capitibus de malè administrato regno confiteri, atque poenitentiam publicam suscipere.

833.

Ebonis frequentiore pro exauctorando Principe in Curiam aditum Deo vehementer displicuisse, probat visio facta Raduino cuidam Monacho intentius oranti, ac velut soporato, post matutinale officium ante sepulchrum Sancti Remigij, quam pluribus suo more recitat Frodoardus, indeque colligit, vt regni Gallici, sic & Regis curam sanctissimo Præsuli coelitus datam, quòd Francos, infidelitatis caligine depulsâ, doctrinæ suæ luce ad fidem conuerterit.

Ceterum Imperij Francorum Proceres cum vniuerso populo Ludouici abrogationem improbant, de ipsius restitutione sedulo cogitare cœperunt: Cùmque ad Imperatorem liberandum vndique conflati exercitus scirentur, Lotharius se excusans cuncta esse peracta iudicio Episcoporum, relicto Patre in Monasterio Sancti Dionysij prope Parisios, Viennam se contulit: Ludouicus igitur in eadem Ecclesia per manus Episcoporum gladio accinctus est, & in Imperium restitutus ingenti omnium populorum lætitiâ, & elementorum gratulatione, quæ cum per aliquod tempus acerbissimè sæuissent, in pristinam se tranquillitatem receperunt. Post hæc Ludouicus filios suos in gratiam recepit, vxorem quoque suam Iudith, quæ à priuignis in Italiam relegata fuerat: generalémque cogit conuentum in Attiniaco palatio tempore Missæ Sancti Martini pro restituendo statu Ecclesiastico, atque politico penè collapsò, missis per singulas Ciuitates

tates viris prudentibus qui id curarent. Ebo horum quæ fiebant factus certior, quod potuit de facultatibus Ecclesiasticis in argento, & auro secum assumens, celeriter, nullo impellente, cum paucis domesticis aufugit: itineris duces quosdam habens Normannos, quibus maris, ac fluuiorum portus probe erant cogniti, sicque Parochiam suam non modò, sed & Belgicam regionem deferens, rectà ad Danos perrexit; quibus dudum à Paschali Papa, & ab Eugenio eius Successore Prædicator fuerat destinatus. Est tamen schedula quæ refert Ebonem apud S. Basolum aufugisse, quòd utroque pede claudus Lotharium sequi non potuerit; quicquid sit, Imperator; quem Ebonis fuga non latebat, eum per Episcopos Rothadam Sueffionicum, & Erchenradum Parisiensem illico reuocatum, in Monasterio Sancti Bonifacij, sub custodia teneri iussit, synodumque expectare cum Hildelmanno Beluacensi Episcopo perfidiæ pariter insimulato, cui S. Vedasti Monasterium pro custodia datum est usque ad synodum.

EBO XXXII
ARCHIEP.
An. 834.

*Ebo in fuga
comprehen-
sus perdu-
ctus est ad
Imperato-
rem, The-
ganus.*

835.

Conuocatâ igitur apud Theodonis villam Synodò, anno Incarnat. 835. omnes Episcopi qui illuc conuenerant, singillatim libellos de restitutione Imperatoris communi assensu ediderunt, cum quibus & Ebo (in suo statu adhuc manens) libellum manu suâ cum additamento Archiepiscopi scriptum edidit, quò liberè professus est, quicquid in Imperatorem gestum fuerat, injustè ac mendaciter factum fuisse: post datos libellos, apud Mediomatricum congregatis Episcopis, cum Imperatore, & alijs regni Primoribus, in Basilica Sancti Stephani à Drogone Episcopo publicè relecta sunt, quæ de restitutione Imperatoris concordî animo edita fuere: tum Ebo Archiepiscopus, prædictæ factionis signifer, conscendens eundem locum, vbi Drogo steterat, clarè coram omnibus fassus est Augustum injustè & nequiter depositum, iustèque proprio Imperij solio reformatum.

His quæ ibidem agenda fuerant peractis, ad Theodonis villæ palatium regressi sunt, ibique Hildemannus Beluacensis, à calumnia sibi impacta se regulariter exuens, satisfecit synodo, & per eam Imperatori; at Ebo, Imperatore præsentè, grauiter accusatur, quòd eum falsò criminatus fuerit, ac falsis criminibus appetitum à regno non deiecerit modò, sed ab Ecclesiæ aditu, & Christianorum societate nec confessum, nec conuictum eliminauerit. Et cum essent alia etiam crimina Eboni obijcienda, de quibus iam apud Imperatorem fuerat accusatus, & non canonicè purgatus, & pro quibus extiterat à consilio Imperatoris eiectus, petijt secessum, vt absente Imperatore, liceret ei in synodo Episcoporum, suam agere causam, quo obtento, quosdam ad se conuocauit Episcopos, & nullo cogente vt sibi iuxta Affricanos Canones parceretur, enixè postulauit, nè, si publicè conuictus fuisset, sæcularium insultatione dignitas Sacerdotalis pollueretur: illicò suæ depositionis libellum dictauit, eumque propriâ manu subscriptum in abdicationem sui, synodo porrexit hoc modo.

Nullò cogente (inquit Frod.) ex Epistola Hincmari ad Nicol. I. at fabulosa narratio Clericorum Rem. contrarium asserit apud Andrea du Chesne tom. 2.

Ego

EBO XXXII
ARCHIEP.
An. 835.

Ego Ebo indignus Episcopus recognoscens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum, testes confessores meos, *Ajussum*, *Vid. Archiepiscopum*, & *Badaradum Episcopum*, nec non & *Modoinum Episcopum*, constitui mihi iudices delictorum meorum; & puram ipsis confessionem dedi, quarens remedium penitendi, & salutem animæ meæ, ut recederem ab officio, & ministerio Pontificali, quo me recognosco indignum, & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccasse secreto ipsis confessus sum. Eo scil. modo, ut ipsi sint testes alij* succedendi, & consecrandi in loco meo, qui digne præesse, & prodesse possit Ecclesia, cui hæcenus indignus præfui, & ut inde ultra nullam repetitionem, aut interpellationem auctoritate Canonica facere valeam, manu propria meâ subscribens firmavi. Ebo quondam Episcopus subscripsi. †

* MS alio.

Nomina Episcoporum qui huic synodo interfuerunt, recensentur ab Hincmaro l. de prædestinatione cap. 36.

Et ut omnia secundum leges, quibus moderatur Ecclesia, in synodo legaliter adimpleret, simul cum eis (quos secundum Africæ Provinciæ Canones legerat sibi iudices.) ascivit alios tres Episcopos, veritatis de sua accusatione, & testificatione conscios in testimonium suæ professionis, Theodericum scil. Episcopum, & Achardum Episcopum Diceceseos suæ, & Nothonem Archiepiscopum, & sic ipse confessus, & sex Episcopis suæ professioni attestantibus, libellum synodo porrexit, cunctique Episcopi, qui aderant, singillatim, ac viritim dixerunt illi, secundum tuam professionem & subscriptionem cessa à ministerio.

Acta est hæc Ebonis professio, eiusque propriæ manus subscriptione roborata in conuentu synodali generaliter habito apud Theodonis villam anno incarn. 835. Imperij gloriosi Ludou. ann. 21. Libellum sibi ab Ebone porrectum post damnationem eius, synodus Fulconi Presbytero, qui eidem Eboni in Episcopij Remensis susceptione successerat, cum synodali notitia, dedit, ut in Remensis Ecclesiæ scrinio ad futuram memoriam seruetur.

Hæc de Ebonis exaucturatione ob fidem Imperatori non seruati Frodoardus ex Episcoporum Gallia Belgicæ Epistola ad Nicolaum I. cui synodica Tricassini conuentus valde conformis est, nec aliunde, quam ab Hincmaro, qui Clericorum Remensium occasione, quos Ebo post suam dejectionem illegitimè ordinauerat, ex schedis Rem. Ecclesiæ sedulò excerptam pluribus in locis sparsit, quid verò postmodum egerit Ebo, ut fedi Remensi restitueretur postea dicemus, de eo Carolus Rex ad Nicolaum I. sic loquitur, *Ebo omni temporali destitutus auxilio, misit per Framegaudum Genitrici nostræ Judith gloriosæ Imperatrici annulum, quem ab ea quondam acceperat, quem etiam quoriscumque aliquo tangebatur incommodo mittere solebat, & ut sui miseretur stabiliter peroravit. Eundem verò annulum genitrix nostra in ipso nostræ Natiuitatis articulo (quia Archiepiscopus erat) pro sua religione, & sanctitate, ut nostri iugiter in suis orationibus memor esset, ei miserat: quæ verba tanti viri præstantiam indigitant, magni nominis apud principes, si vitæ reliquum sine labe peregisset.*

Quid

Quid actum toto decennio quo vacavit Remensis Ecclesia, Remigiani cum Sandionysianis societatem ineunt, Ebo Lothary decreto restituitur.

CAPUT XXI.

E Bone à suo gradu dejecto, Remensis Ecclesia decem annos sine benedictione fuit; nec enim Fulco Abbas, aut Notho, quos successivè Episcopium tenuisse legimus, Pontificali charactere fulserunt, vnde illegitimi Pastores, ac nomine tenus passim ab Auctoribus nominantur. Interpontificij tempore multa scitu digna contigerunt, quæ brevitatis gratiâ contrahimus: ac primùm Helenæ Imperatricis matris Constantini reliquiæ Româ in Dicecesim Remensem allatæ sunt, de quibus an. 849. Odoacer Flandriæ Saltuarius obiit, cui Balduinus ferreus Judithæ Caroli Regis filiz raptor successit. Euerardus Comes Cysoniensis, vt fertur, pulchrâ propagine, opibus quoque, clientelis, ac vitæ sanctimoniâ illustri, Cysoniense cœnobium extruxit tribus leucis à Lila distitum; quod Ecclesiæ Remensi haud multò post annexum est. Normanni in Frisiam irrumpentes Prouinciam Remensem deprædationibus infestant, quos Ludouicus repressit, & vt interim diuinum Numen placaret, sanxit Canones synodi Parisiensis ante annos septem celebratæ seruandos quibus cautum; nè Reges contra fas in Ecclesiasticos prosiliant, aut Ecclesiastici, Christi gregis curâ relicta, sæcularibus negotijs vacent. Conuentum quoque Ludouicus Carisiaci habuit mense Septembri, vbi arma & coronam cum parte regni Carolo dedit; sunt qui dicant Amalarij de corpore & sanguine Christi deliramenta ibidem ab Episcopis fuisse damnata. Eòdem anno Fulcone Monasterij Sancti Remigij præfecturam obeunte, inita societas est cum Sandionysianis, non ita pridem Ludouici auctoritate per Senonensem, & Remensem Archiepiscopos ad meliorem frugem reuocatis, vt sequens charta ex veteri codice excerpta testatur.

Fulco Rem. Ecclesia per nouē annos, & post eum Notho per annum, & dimidiū reuenerunt, ex scheda Concilio Suefio. porrepta an. 866.

Euerardus Marchio nominatur à Frodoard.

Can. 3. & 4.

Societas Remigianorum cum Sandionysianis Parisiensibus.

Cùm enim sæculi amatores ad suam alijs ostendendam dilectionem, multa sæpe inter se caduca, & vt illis videtur, preciosa largiantur, spirituales viri, & à sæculi actibus alieni, ac nihil penitus in sæculo, præter victum & vestitum habentes, vt Deo magis placeant, rebus spiritualibus, & ad suarum salutem animarum pertinentibus, vim dilectionis suæ multò magis roborare debent, vt sicut ab illis habitum, & moribus discrepant, ita etiam inter se potiora, sicut & præcelliora caritatis munera exhibeant, quoniam in Saluatoris IESUS CHRISTI discipularum

Ecc

INTER-
PONTIFI-
CIVM.
An. 837.

pulatu nemo computari poterit, quisquis hoc dilectionis munere caruerit, ipso testante qui ait, in hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem ad inuicem habueritis. Monet etiam Apostolus dicens, Caritas fraternitatis maneat in vobis. Equum siquidem visum est Fratribus in Beati Confessoris Christi Remigij Monasterio sub Sanctissimo, ac venerabili Patre Fulcone manentibus, cum Fratribus de Monasterio praclarissimorum Sanct. vid. Dionysij, Rustici, & Eleutherij, cui venerabilis Pastor Hilduinus praesse videtur, tale decretum de pacis, ac dilectionis conjunctione facere, & quid unusquisque pro salute, atque obitu agere debeat, quod neque ab ipsis, neque à successoribus eorum ullo unquam tempore corrumpatur, sed firmum atque inuiolabile permaneat.

839.

Igitur anno vigesimo quinto Imperij domni ac serenissimi Gludouici, nos omnes fratres ex Monasterio Sancti Remigij hoc scriptum pari consensu, atque communi voluntate fecimus, quod & nos omni tempore complecturos pollicemur, & ut à successoribus nostris conseruetur obnixè flagitemus. Primum namque volumus, ut talis inter nos, & supradictos fratres nostros feror caritatis, & tantu vis dilectionis maneat, ac si uno si fieri posset conuersaremur loci. De cetero ut, quando aliquis ex ipsis corporis nexibus absolutus à saculo migrauerit, unusquisque nostrum, infra triginta dies, psalterium pleniter compleat, ac sacerdotes nostri missas eidem psalterio congruentes pro eo celebrare studeant, & tres vigiliis, id est primo, & septimo, atque trigesimo die communiter pro eo, & deuotissime peragamus. Si vero quidam ex eis aliqua corporis incommoditate occupatus fuerit, mox, ut nobis nuntiatum fuerit, omni die quo usque conualescat, aut ab hac luce discedat, unusquisque quinque psalmos pro eo sollicitè compleat, & ut nomina defunctorum illorum inter nomina nostrorum defunctorum inserantur, ut sicut pro nostris, ita etiam pro illis cotidie Domino sacrificium offeratur.

840.

Anno 840. cum filios saepius rebellantes ad spontaneam reconciliationem Imperator adegisset, rursúmque Ludouicus, quòd in diuisione regnorum Carolus natu minor ei fuisset praepositus, defectionem moliri videretur, idem Imperator in Germaniam properans perturbatorem infecuturus, ex incommodis intempestiui itineris morbum contraxit, eoque crescente mortalitatem expleuit 12. Cal. Julij, cui Lotharius dudum Monarchiæ cupidus successit, qua vt solus potiretur bellum Fratribus infert. Ciuili igitur bello flagrante Galliâ, Eboni certa spes affulget pristinam dignitatem recuperandi, vnde ad Lotharium Wormatiam veniens, rogat vt ob praestita recens obsequia, suâ auctoritate ad praefulatum Remensem, quo se abdicauerat, restitueretur, quod lubens annuit sequenti edicto, cuius exemplar est apud Frodoardum.

Lotharij.

*Lotharij Imperatoris edictum cum subscriptionibus Episcoporum
de Ebonis restitutione.*

INTER-
PONTIFI-
CIVM.
An. 840.

IN nomine Domini nostri IESUS CHRISTI Dei aeterni. Lotharius di-
uina ordinante providentiâ Imperator augustus. Quia confessio delicto-
rum non minus in aduersis necessaria est, quam in prosperis, & cor con-
trictum & humiliatum Deus non despicit, gaudium etiam esse Angelorum
in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente non dubitamus, nos mor-
tales in terris eos nequaquam despiciamus, pro quibus gaudere Angelos
in cœlo diuino testimonio non ignoramus, accusantes & reprehendentes in
excessibus semetipsos, diuina nos benignitas non condemnare, sed recrea-
re docuit; qui Meretricem non solum à legali damnatione eripuit; ve-
rùm etiam Publicanum humiliatum & accusantem se non condemnauit, sed
magis iustificando exaltauit: qui non dixit omnis qui se humiliat condem-
nabitur, sed exaltabitur. Potestatem ergo quam pro causa nostra raptus
perdidisti, repetentibus Ecclesiæ tuæ filijs, presentibus quoque adstantibus.
ac decernentibus Præsulibus sedem, ac diœcesim Remensis urbis tibi;
Ebo, restitimus; ut pristino Sanctæ largitatis Apostolica Pallio indu-
tus, concordiam, atque gratiam Diuini officij nobiscum, humili satisfactione
expletâ, solemni nostrâ largitate recipiendo exerceas. Drogo Episcopus as-
sensi; Olgarius Archiepis. Hecti Archiepis. Amalwinus Archiepis.
Audax Archiepis. Joseph Episcop. Adalulfus Episcop. David Episcop.
Rodingus Episcop. Giselbertus Episcop. Flotharius Episcop. Badaradus
Episcop. Hagano Episcop. Haregarius Episcop. Ado Episcopus. Sa-
muel Episcop. Ramberus Episcop. Haiminus Episcop. Ratoldus Pres-
byter vocatus Episcop. Amabricus vocatus Episcop. cum ceteris pluri-
mis Presbyteris, ac Diaconibus publicè assistentibus. Actum in Engilen-
heim palatio publico. In mense Junio viij. Kalend. July, regnante,
& Imperante domno Lothario Cesare, anno reuersionis eius 1. Successor
factus Patris in Francia, indiç. III.

841.

Hoc edicto armatus Ebo, Remos confestim redijt, post sex annos à
sua abdicatione, sedemque recepit, quo tempore Carolus à Lothario
pulsus ultra Sequanam profugerat. Caroli Regis Epist. ad Nicol. I. &
supplex Libellus Clericorum Remensium à Sirmondo editus referunt,
cum ingenti alacritate, & applausu ab Episcopis Diœceseos restitutum,
8. idus Decemb. Clero, & populo, qui ei obuiam processerant, cum ramis
palmarum & candelis accensis laudes Deo occinentibus, ob felicem
ipsius reditum, quem eodem ordine profecuti sunt vsque ad gradus Ec-
clesiæ, comitantibus eum Episcopis, Canonicis, Monachis, ac infi-
nitâ propemodum diuersæ conditionis & sexus multitudine. Addunt
præterea Rothadam Suessionensem ex suggestu prœnuntiasse Ebonem
Concilij decreto, ac Imperatoris restitutum, quod Ingobertus Mona-
chus, eo iubente, vnâ cum Episcoporum assensu, Treodorici præci-
pue Cameracensis, recitauit. Hisque sine contradictione peractis, Te

Ecc 2

Deum

INTER-
PONTIFI-
CIVM.
An. 841.

Deum inchoatum à choro pulsantibus campanis, & Ebonem Pontificibus indutum ornamentis ad altare solemniter celebraturum processisse, Rothado Sueffionensi, & Lupo Catalaunensi Episcopis hinc inde eum, cum è sacristia egrederetur, sustinentibus, tum coram sacro altari, annulos, & baculos Episcopis in absentia sua ordinatis dedisse, vt ipsius auctoritate eorum roboraretur ordinatio, quod factum Ebonis, exagitat Hincmarus Epist. ad Anastas. Biblioth. scriptâ ann. 867. Sic redintegratus Ebo, sacros ordines multis impertijt, Vulfado præsertim Remensis Ecclesiæ œconomus, quem sibi infensum Hincmarus postmodum sensit, quòd hic, & socij, ob illegitimam ordinationem, ab eo fuissent interdicti.

At Ebonis felicitas breuis admodum fuit, inito siquidem atroci prælio ad Fontaniacum in Autisiodorensibus septimo Calend. Julij, quòd Lotharius stirpis maximus, spretis Patris constitutionibus, omnia ad se reuocaret, nullo habito fratrum respectu, cessit victoria fratribus, eoque Carolus potitus est regno, sibi à Patre prius assignato, cuius fines gnauiter & accuratè describit Ado in Chronico.

842. Expulso igitur Lothario à Francia, Ebo sibi cauens eum secutus est in Italiam, à quo S. Columbani Abbatiam obtinuit, Romamque petens cum Drogone Metensi, postulat à Sergio Papa, qui nuper Gregorio successerat, reconciliari, Palliumque sibi dari, at gnarus eorum quæ acta fuerant apud Theodonis villam Pontifex, renuit, communione tantum concessâ. Ebo spe suâ frustratus in Italiâ tantisper moram traxit, donec Imperatoris mandato Constantinopolim ire recusans, suâ Abbatiam priuatus, cogitur in Germaniam secedere. Albertus Crantzius refert Ansgarium Ebonis fortunæ miseratum, ei Heildernensem Episcopatum, Ludouici assensu, procurasse in Saxonia, quem sapienter & moderatè rexit per 12. annos, haud sine vitæ discrimine, quòd Saxones legibus Ecclesiasticis necdum essent assuefacti; de eo occurret adhuc dicendi locus sub Hincmaro.

843. Ebone igitur iterum rejecto ab Archiepiscopatu, postquam tres Fratres Lotharius, Ludouicus, & Carolus regnum sibi Francorum diuisere, villas Episcopij Remensis quas tenebat Fulco Presbyter, non quod, vt perperam vertit Querculus, nusquam enim hic Titularis fuit, Carolus Rex suis distribuit militibus, Juliacum præsertim Ricuino cuidam Comiti ex Frod. lib. 1. cap. 20. addit Hincmarus lib. de iure Metropolitanorum cap. 6. Metropolim Remorum propter Ebonem insidijs appetitam, ac suis redditibus priuatam, imo foedè conculcatam sæculi malo, quod vt penitus auerruncarent ad synodum conuocati Episcopi, sæpius apud Regem grauiter conquesti sunt de neglectu Canonum, de vsurpatis per vim Ecclesiæ bonis, ac de publicis alijs sceleribus, ob quæ Normanni in Galliam à Deo creduntur immisi: inter hæc Remensis Ecclesiæ orbitas, bonorumque iactura, & dilapidatio horum sic angebat animos, vt iteratis querelis tandem in Verno

Ex præfatione ad Cœcil. Meldensē.

Verno Palatio coacti Præsules, obtinuerint à Rege Hincmari promotionem ad Archiepiscopatum, vt capite sequenti dicemus:

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 844.

Hincmarus XXXIII. Archiepiscopus, à Clero & populo experitus, consecratur, in Concilio Meldensi strenuè se gerit, laborat pro rebus vindicandis à sua Ecclesia dudum subtrahitis.

CAPUT XXII.

INter sæculi mala ab Episcopis in Verno Palatio iussu Caroli conuocatis, vt eis ocyus mederetur, recensita, Remensis Ecclesiæ lugubris status, haud vltimum fuit: hæc siquidem diu, frequentérque Pastore viduata, nuper spoliata rebus, & onerata injurijs, quotquot aderant Præsulum sic perstrinxerat animos, vt nimio dolore affecti, Regem pro ea, grauioribus his verbis, reuerenter tamen, conuenerint, quæ extant Can. 9. *Vestram sublimitatem, & nostram paruitatem eruerre desiderantes periculo, obsecramus, vt tam fœdè lacerata Ecclesia reintegretur, atque iuxta venerabilium Canonum constitutionem, dignus ei celeriter queratur Episcopus: vt Clerus, & populus tantis attritus, & spiritualibus, & corporalibus incommodis, consolatione receptâ, cum suo præfule, pro vestra salute, & prosperitate communi, Domino studeat supplicare.*

Rex horum flexus querelis, tandem acquieuit, vt Canonicè quispiam eligeretur, datâ facultate synodum conuocandi apud Beluacum mense Aprili ann. 845. cui ipsemet cum Episcopis interfuit, vbi inter cætera Ecclesiæ, regni que negotia, actum de sede Metropoli Remensi (quam Fulco Presbiter, ac Notho sibi in eodem regimine successor, diu tenuerant) in pristinum statum restituenda. Episcopi horum memores, quæ circa Ebonem nuper contigerant, auctoritatísque Sanctorum Patrum, communi decreuere consilio, vt tandem post Ebonis abdicationem in eadem Ecclesia ordinaretur Episcopus. Igitur à clero, & plebe ipsius Metropolis, nec non ab Episcopis eiusdem prouinciæ, Archiepiscopo Senonensi, & Parisiorum Episcopo annuentibus, cum consensu Abbatis, & Fratrum Monasterij S. Dionysij, fauente quoque Carolo Rege. Hincmarus prædicti cœnobij alumnus electus est: decretóque peracto eligentium manibus roborato, decora Pontificatus, regiménque suscepit, sacris operante Rothado Sueffionensi Episcopo, die Dominica 17. Maij, ex posteriori volumine aduersùs Gothescalcum cap. 36. & ex libello Concilio Sueffionensi oblato cap. 4. suique Præsulatus exordium auspiciatur à fidei professione, quam Romam misit, cum regalibus Epistolis pro Pallio obtinendo Pontificiam dignitatem confirmante, cuius hic tenor est.

E e e 3

Ego

845.

HINC MAR.
XX XIIII.
ARCHIEP.
An. 845.

Ex MS Re-
mensi.

*Ego Hincmarus huius sedis ordinandus Archiepiscopus, & sacro Ministe-
rio vestro, Sancti Patres, prädicationis officium suscepturus; Confiteor San-
ctam atque ineffabilem Trinitatem Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum,
Unum Deum naturaliter esse; Unius substantia, unius natura, unius
majestatis, atque virtutis. Dominum quoque nostrum IESUM CHRIS-
TUM de Deo Patre ante tempora genitum, eundemque sub tempore
de Spiritu Sancto conceptum, & de Maria Virgine natum credo. Qui
passus pro redemptione humani generis; ad Inferna descendit, indeque vi-
ctor resurgens, & in caelos ascendens, venturus est in fine saeculi, ut
reddat singulis, prout gesserunt in corpore positi; siue bonum, siue ma-
lum: Præterea constitutiones quatuor principalium Conciliorum, Nicæni,
Constantinopolitanæ; Ephesini, & Calchedonensis: Canones quoque syno-
dorum, & decreta, quæ orthodoxa fides suscipit, & complectitur, me
suscipere, tenere, & prædicare velle confiteor. Hæreses verò, & schis-
mata, quæ Catholica Ecclesia anathematizat, & quicquid sane fidei ad-
versatur; condemno, respuo, & anathematizo, Beato verò Petro, &
Vicario eius, debitam subjectionem, & obedientiam, suffraganeis verò
nostris adiutorium me exhibiturum profiteor: & huic professioni mea co-
ram Deo, & Angelis eius, sub testimonio quoque præsentis Ecclesiæ,
subscribo.*

*In Monaste-
rio ab ipsis
rudimentis
infantia sub
canonico ha-
bitu educa-
tus ex Epist.
ad Nicol. I.*

Fuit autem Hincmaro nobilitas generis; animi celsitudo, ingenij
vis acris, & præferuida, in rebus gerendis vigor ex natura, ac memo-
riæ felicitas ad quævis ex tempore depromenda, quod pluribus infra
patebit exemplis, de ipsius educatione, gestorumque primordijs hæc
obiter Frødoardus; A pueritia (inquit) in Monasterio Sancti Dio-
nysij sub Hilduino Abbate Monasteriali religione nutritus, & studijs
literarum imbutus. Indèque tam pro sui generis, quàm sensus nobi-
litate in palatium Ludouici Imperatoris deductus, familiarem ipsius
notitiam adeptus est, ibique, prout potuit, cum Imperatore, & præ-
fato Abbate laborauit, ut ordo monasticus in prædicto Monasterio,
quorundam voluptuosâ factione diu delapsus, restauraretur. Et ut
opere seruaret, quod verbo suadebat, etiam se cum alijs vitæ asceti-
cæ subdidit. Paulò post cum Hilduinus ab Imperatore (quòd in eum
conspirasset) ablatis Abbatijs in Saxoniam fuisset relegatus; hic ob-
tentâ proprij Episcopi licentiâ, eum secutus est in exilium, tantâm-
que Deus pro hac nutritori exhibitâ charitate contulit gratiam apud
Imperatorem & regni Proceres, ut obtinuerit eum, redditis Abba-
tijijs, ab exilio reuocari, quin & Hilduino cum alijs à debita fidelitate
iterum deficiente, Hincmarus, blanditijs eius nequicquam prouoca-
tus, in Imperatoris obsequio fideliter & infracto animo perstitit, sic-
que deinceps in Monasterio sine querela, custos sacrorum pignorum,
& Ecclesiæ perseuerans, Monasteriorum Sanctæ Dei genitricis Com-
pendij, Sanctique Geremari præfecturam à Rege obtinet, rerumque
aliarum, ac mancipiorum possessionem, quam consecratus iam Præsul,
Ecclesiæ

Ecclesiæ Sancti Dionysij (vbi à pueris Christo militauerat) per testamenti paginam delegauit.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 846.

Ob tot à Rege suscepta beneficia, quæ Aulicorum mulcent animos, elinguésque reddunt aduersus vitia, nihil Hincmaro detractum, quin tunc, & quamdiu vixit, in scelerum auctores, cuiuscumque conditionis, etiam Regalis, palam, generosè, ac vehementer inuectus sit. Vnde cum Galliam Nortmanni homines Ethnici duce Horich hoc anno inuasissent, sacra, prophanaque, cæde, rapinâ, incendio miscentes, Senonensis, ac Remensis Prouinciarum Episcopi prauos fidelium mores, quibus diuina vindicta concitabatur correcturi, in vnum Meldis 15. Calend. Julij conuenerunt, vbi, qui præ cæteris scientiâ eminebat, Hincmarus fidenter dixit in emendatione peccatorum Ecclesiæ filiorum, ab ipsis Regibus inchoandam esse correctionem, quæ si negligatur vanus cedat omnis labor de Ecclesia reformanda susceptus. Eo igitur agente monetur serio Rex, vt Capitula ab Imperatore Carolo Magno, & Ludouico Pio recenter promulgata accuratè obseruari præciperet, Ansegisi Abbatibus Lobiensis studio pridem collecta, & in lucem quatuor distincta libellis edita, postmodum verò, exigente Concilio, à Benedicto Leuita magno impendio locupletata, verum tantum abest, vt his correcti fuerint regni Proceres, qui Abbacias à Rege Carolo in beneficium acceperant, quin potius apud ipsum Regem pro virili egerunt, nè cunctos Canones in Concilio Meldensi sancitos ipse reciperet: extant aduersus eiusmodi illicitas vsurpationes plurimæ Lupi Ferrariensis querelæ ad Reges missæ, tum ad ipsum Hincmarum qui apud Carolum gratiâ, & auctoritate pollebat, Epistolâ præsertim inter recens editas 42. quæ Hincmari natales, & eruditionem egregiè commendat his verbis.

Ex Concilio
Meldensi.

Hic Abbas
Ferrariensis
præficitur
an. 844.

Ad Hincmarum Episcopum Remensem.

Non sum nescius (cum tantis gratia muneribus abundetis) vltro Epist. 42.
vos cogitare apud Principem inuandi bonos facultatem diuinitus accepisse, vt quod in se non habent, in vobis possideant, & remuneranda vestra industria materiam præbeant: proinde familiaritatis fiduciâ moneo, vt dum tempus habetis vsuram talenti multiplicare curetis, vt instar Solis beneuolentiæ vestra splendor cunctis irradiet, nec quemquam excipiat, nisi qui superbâ cæcitate lucem iustitiæ aspernatur; Nobilitatem vestræ generositatis ornat eruditio salutaris, altitudinem officij commendat religio professionis, hac vestra celsitudini, non arrogantia vitio, sed amicitia studio scripsi, vt quoniam in vobis, & Nobilitas, & sapientia conuenerunt, quantum hac societas valeat, etiam nolentibus emineat, qui ipsa quoque lumina Ecclesiæ obscurare contendunt. Loci nostri iactura vobis nota est, vt scilicet Rex Cellam nobis nullâ meâ culpâ subtraxerit, quam Pater eius etiam edicto concesserat, quod comperisset Monachicam religionem

HINCMAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 846.

religionem apud nos durare non posse, nisi facultatum fulciretur augmento, &c. Quod Lupus enixè postulabat; strenuè ab Hincmaro præstitum par est credere; cum Epistolâ 76. hac de re ampliùs non loquatur Lupus, & in rebus Ecclesiæ vindicandis, multum enituerit Hincmari fagacitas; Etenim inter Episcopos primus ipse hoc anno in synodo Parisiensi cum suffraganeis Corbejensi priuilegio subscripsisse legitur; quo Monachis proprium Abbatem eligendi; rerumque suarum dispensationis libertas concessa, laborauit quoque pro Beluacensis Episcopi electione post obitum Hildemanni; directâ ad Carolum Epistolâ, quâ Regem studet à simoniaca hæresi compescere. Item pro Cella, vel Monasterio Flatiaco sibi dudum à Rege dato.

Frodoard. l.
3. c. 18.

Id est ex Capitulis que prius ab Episcopis collecta fuerat, remotis à Concilio Episcopis, hæc tantum obseruanda censuerunt Primores cum Rege apud Sparnacum, que sibi placebant.

Tradunt annales Bertiniani, Carolum apud villam Sancti Remigij (Sparnacum nomine) contra morem, conuentum populi sui generalem mense Junio habuisse. In quo Episcoporum regni sui pernecessaria admonitio de causis Ecclesiasticis ita flocci pensa; vt vix vnquam reuerentia Pontificalis Christianorum dumtaxat temporibus sic habita inueniatur; factione enim quorundam motus erat animus Regis aduersus Episcopos, dissentientibus Primoribus regni sui ob eorundem Episcoporum admonitionem.

Hincmarus memor iacturæ bonorum, quam passa fuerat Remensis Ecclesia Interpontificij tempore, ea primùm per Aduocatos vindicare aggressus est, tum per se ipsum. Imprimis verò hoc egit nè mancipia Ecclesiæ, quorum hæctenus seruitium vel retentum, vel neglectum fuerat, ab ea auferrent, cuius rei instrumentum extat à Sirmondo sub finem Capitularium Caroli Calui editum, quod hîc, velut historiæ Remensis appendicem, reponimus.

Notitia de mancipijs S. Remigij, per Iudicium Scabinorum euendicatis in placito Missorum Hincmari Archiepiscopi.

Ordinante Hincmaro Archiepiscopo, venerunt eius Missi in Curte acutiore, Sigloardus scil. Presbyter, vel Caput scholæ Sanctæ Remensis Ecclesiæ, & Dodilo vir nobilis vasallus eiusdem Episcopi, residentes ipsi in placito publico, inuestigantisque Iusticiam S. Remigij, vel Senioris iam dicti, audierunt sonum de his mancipijs, quorum subterconuinentur nomina, & de eorum Genealogia, quod serui, & ancilla merito deberent esse, eò quòd Berca, & Auida eorum auia, de pretio dominico fuissent comparata. Missi enim supradicti, vt hoc audierunt, requisierunt diligenter eandem rationem, & hæc nomina eorum qui presentes interrogati fuerunt, Grimaldus, Warimbertus, Leucholdus, Ostoldus, Adelarthus, Iuoia, Sildiardis filia. Ipsi enim respondentes dixerunt non est ita, quoniam ex natiuitate ingenui esse debemus. Præfati verò Missi interrogauerunt si aliquis ibi fuisset, qui ex hac ratione veritatem sciret, vel approbare voluisset, tunc accesserunt testes senissimi, quorum hæc sunt nomina, Hugdierus, Tedicus, Odelmarus, Serulfus, Gisinbrandus, Gifarthus.

Gisardus, Teudericus, & testificauerunt quod de precio Dominico eorum origo comparata fuit, & magis per iustitiam, & legem serui, & ancilla deberent esse, quam ingenui, & ingenua. Missi autem interrogauerunt, si testes contra eos verum dicebant, ipsi enim videntes, cognoscentesque rei veritatem, atque comprobationem, statim se recediderunt, & per iudicium Scabinorum, quorum hæc sunt nomina Geinfridus, Vrsoldus, Fredericus, Vrsiandus, Hiodorans, Herlcherus, Ratbertus, Gislehardus, renuadauerunt seruitium multis diebus injustè retentum, vel neglectum. Actum in Curte acuriori III. Idus Maias in placito publico an. VI. regnante Karolo Rege glorioso, regente autem Hincmaro Archiprasule Sanctam sedem Rem. an. III. Ego Sigloardus Presbyter omnibus his veris iudicibus rogatus interfui, & manu propriâ subscripsi. Ego Dodilo propriâ manu subscripsi. Ego Heruodus Cancellarius scripsi. Signum Leidradi Monachi, signum Adroni Majoris, signum Goffredi vocati &c. Ego Hairoaldus Cancellarius recognoui, & subscripsi. Testes supra scripti comprobauerunt etiam Teutberium, & Blichelmuum originaliter esse seruos, & per iudicium Scabinorum, quorum nomina supra videntur scripta, renuadauerunt seruitium in eodem placito.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 846.

Similem Notitiam habes in Chronico Befuensi fol. 304. quæ sic incipit. *Notum fiat posteris; & memoria commendetur, quod ante illustrem virum Hildegarium Comitem, seu iudices, quos Scabineos vocant, & quam plures personas; quæ cum eo aderant in Mallo publico ad multorum causas audiendas &c. ann. 4. Imperij Ludouici Imperat. 817.*

De mancipijs ac seruorum manumissione fusè agunt Jurisconsulti, quos consulat lector; si lubet, vt & incerti cuiusdam auctoris formulas apud Marculfum cap. I. vbi habetur, *Notitia de Colono euindicato apud Comitem, vel ipsos Racimbargas.* Ceterum obseruat iurium quidam peritiâ clarus è Laudunensio, in villis Ducatus & Ecclesiæ Laudunensis, hominum magnam partem seruilis olim seu caducariæ conditionis extitisse, quod etiam patet ex Breuiori testamento S. Remigij: vt enim apud Romanos olim, sic longè post stabilitum in Gallia Francorum Imperium, constat Dominos integras familias colonijs seu etiam agriculturæ affixas tenuisse, quarum manumissio ex vetustioribus chartis colligitur hæc formâ, quam Marculfus describit, *Te ad cornu altaris ingenuum reddo ad omnes effectus, sublato omni seruitutis, & libertinitatis vinculo, nisi soli Deo, cui omnis anima subiecta est, cum arbitrio te dendi inuisis me, & hæredibus meis.* Celebris hæc quæstio Romæ agitata legitur Neronis quinquennio, an Manumissio seruo data reuocari posset, ingrati animi vitio. Addit prædictus auctor, Laudunensis Ducatus accolat; vt plurimum seruos non fuisse ab ortu, sed ingenuos, ac proinde sic vocari ob prædia seu facultates iure clientari subditas, vnde cum è dominio Ecclesiæ penderent, æquum erat in libertatem vindicari non posse, nisi sub conditione, quod eidem fideles in posterum permanerent, quare vulgatiores Manumissionis

METROPOLIS REMENSIS

392

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
AN. 846.

forma ea est, quam idem refert contigisse sub Roberto Episcopo Laudunensi.

Robertus miseratione Divinâ Episcopus Laudunensis, Noveritis quod P..... De Capitagio primo de Laudunefio, pietatis inciviti, manusissimus, ad hoc ut Clericus fiat, & domino serviat; ita quod de cetero tanquam advocatus, vel procurator, vel alio quovis modo contra nos, vel Ecclesiam nostram consilium, auxilium vel patrocinium impetrari non possit, alioquin ingratitude notam incurret. Item bona sua; quocumque possideat viculo, in Laudunefio extra manum suam ponere non possit; nisi alijs quam eiusdem vel arctioris conditionis hominibus in Laudunefio nobis astrictis, quæ erant ante precedentem libertatis gratiam illi concessam, quod si contra præmissa attentare contigerit, præsentis gratiæ concessionem viribus cavere volumus ipso facto; & esse redactam in pristina statum servitutis, quibus omnibus assensum præbuit; & ea omnia inviolabiliter servaturum promisit.

De Mancipijs, & eorū Manumissione vide Ferreolum Locrium in Chron. Belg. ad an. 868. fol. 129.

Ex huius conditionis asperitate multi tumultus exorti sunt vasallos inter, & dominos, donec ea penitus sublata est Communiarum erectione, imposito quodam censu seu vectigali agrarijs possessionibus, quod annuatim Feodi Dominis adhuc solvere tenentur.

~~~~~

Dejecti Ebonis causam retractari petiit Lotharius, at hic iudicij aliam subire non audeat, Inchoatum Remensis Ecclesia Templum Hincmari studio perficitur & ornatur, qui & Francorum Apostolo egregium extruit Mausoleum.

CAPUT XXIII.

ANnis ab Hincmari ordinatione vix duobus emensis, lis haud benè sopita pro Remensi Archiepiscopatu recruduit, Lothario adhuc in armis Ebonis partes tuente, nihil enim hic intentatum reliquit quominus prædictus Ebo sedi suæ restitueretur; forsitan quod Hincmarus exquisitæ prudentiæ vir, Caroli fratris obsequijs tenacijs adhæreret. Scriptâ igitur ab eo Epistolâ ad Sergium Papam pro reparando iudicio de Ebonis exauctoratione: Pontifex Carolo literis mandat, ut Guntboldum Rotomagensem Episcopum, cum cæteris Episcopis, quos ipse Guntboldus feligeret, legatis Apostolicis obviam Treuiros ad hanc discutiendam querelam cum Hincmaro citius dirigeret. Hoc cum ex parte Regis ad amussim esset expletum, nec legati Sergij Papæ, iuxta conditum venissent, Guntboldus, annuente Rege Carolo, synodum condixit, ad quam Ebo vocatus per literas, cum se præsentem non sisteret, nec per vicariam personam, Guntboldus, & cæteri Episcopi, qui apud Parisios tunc conuenerant, Wenilo scilicet Senon. Lantrannus

Lantrannus Turonensis, & Hincmarus Remensis Archiepiscopi, cum suffraganeis literas suas ad eum miserunt, Dicecesim ei Remensem interdicens, vt non haberet deinceps licentiam ex ea quempiam sollicitare scripto, vel verbo, donec aut secundum iussionem Sergij Papæ ipsis occurreret, aut iuxta Canones definitiuam sententiam ab ipsis, coram generali conuentu, perciperet. At ille ad nullam synodum, vel sedem Apostolicam vltius vocem reclamationis emisit, quamuis per aliquot annos posthæc supervixisse feratur.

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 847.

Sublato litigij fomite, quod præstantes Hincmari curas, animûmque aliò poterat auocare, vel etiam obtundere, obtinet hic à Rege Carolo, vt res Ecclesiæ, quas ipse ex Episcopio Remensi fidelibus suis, ob impensum sibi obsequium, commendauerat, chartis apud Frodoard. editis sine cunctatione redderentur. Quarum prima, quæ est regni Karoli an. 6. testamenti S. Remigij meminit, quod, ipso iubente, coram cœtu fidelium suorum, tam Ecclesiastici, quàm Laicalis ordinis lectum est, villarum quoque Sparnaci, Juliaci, & Culmisciaci, quas restitui curauit, ac ea omnia quæ ex eodem Episcopatu, quando de manu Fulconis illum recepit, alicui præstito beneficio concesserat. Huic addita est, & alia Charta pro Nonis, & Decimis ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ, vel Sancti Remigij pertinentibus, quas maleuoli quidam abstulerant, aut soluere penitus detrectabant, data 3. nonas Septemb. anno regni Caroli 10.

Hincm. referi Ebonem obisse ann. 855. indic. 14. 12. Kal. Aprilis epist. ad Nicol. 1. Colmen. vero 853. ex Alberto Crantzio.

At nihil Hincmaro antiquius fuit, quàm Virginis Deiparæ templum à prædecessore quidem inchoatum, sed ob ciuilia bella nonnihil intermissum, ad felicem exitum perducere. Erat enim is procurandi Dei cultus incredibili succensus ardore, & vltra quàm credi potest ornatus Ecclesiarum amans. Obtentâ igitur cessionis confirmatione de exactio- ne regia, de operarijs, & vijs publicis ad Canonicorum claustra propa- ganda, item de muro Ciuitatis pro restauratione Principis Eccle- siæ, à Ludouico Imperatore pridem concessio, serio manum operi ad- mouit, eo potissimum tempore, quo Regi carus erat, & in sede Re- mensi perfecte stabilitus, nullis parcens sumptibus & labori, donec Ecclesia ad fastigium omnimodè perducta est, ac singulari decoris per- fectione consummata. Ædificij siquidem opere completo, ad illud vn- dique exornandum mentem deinde appulit, incepitque à B. Dei Genitri- cis Ara, quæ adyti pars nobilior est, quam auro vestiuit extrinsecus, ac pretiosis lapidibus mirificè consperfit, cum hac epigraphè eleganti structuræ præfixa.

*Hanc Aram Domini Genitricis honore dicatam,
Cultor ubique suus decorauit Episcopus Hincmar.
Muneribus sacris, functus hac sede Sacerdos
Jam benè completus centenis octies annis,
Quadragesima simul quinto voluente sub ipsis,*

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 847.

*Cum iuuenis Karolus regetur diademata regni ;
Hunc sibi Pastorem poscentibus Urbis alumnis.*

Et ad imaginem Dei genitricis in ipso Altari.

*Virgo Maria tenet hominem, Regemque, Deumque,
Visceribus proprijs natum de flamine Sancto.*

Quam verò deinceps pretiosâ supellectile prædictam Basilicam munificus Antistes ditauerit, plumbeis texerit tabulis, pictis cameris decorarit, fenestris etiam illustrauerit vitreis; pauimentis denique strauerit marmoreis; Frodoardus, qui stantem vidit, ornatumque miratus est, *Lib. 3. c. 5.* eleganter persequitur: Crucem eminentiorem (inquit) gemmis auroque cooperuit, alias item Cruces tam auro; quam argento; Calicem majorem cum patena, sumptuoriorque fecit ex auro, lapidumque pretiosorum illustrauit nitore, qui Calix postea pro salute Patriæ in redemptionem Normannis datus est. Libellum quoque de ortu Beatæ Mariæ, sed & sermonem B. Hieronymi de ipsius assumptione scribi fecit, tabulisque eburneis, ac auro vestitis muniuit, Locellum etiam quemdam, hoc est, Capsam majorem, quæ à duobus Clericis ferri solet, Sanctorum pignoribus refertam ad vrbis præsidium, argento imaginato auro infuso fabricari curauit, plurima quoque Altaris vasa, tam aurea, quam agentea præparauit, Euangelium aureis, argenteisque describi fecit literis, aureisque muniuit tabulis, & gemmis distinxit pretiosis, cum versibus qui datoris votum exprimunt.

*Sancta Dei genitrix, & semper Virgo Maria,
Hincmarus Præsul defero dona tibi.
Hac pia quæ gessit, docuit nos Christus JESUS,
Editus ex utero, casta puella, tuo.*

Librum quoque sacramentorum, & Lectionarium, quos egregiè scribi fecit, ebore, argentoque decorauit, Templum denique varijs ornauit Lampadibus, Candelabris tectis argento, Coronis, diuersisque tam paliorum, quam cortinarum ornamentis, vestibus quoque sericis & auro textis, quibus sacra facientes Altaris vterentur Ministri.

Tum accitis suæ Dioceseos, seu Prouinciæ Episcopis, Carolo quoque Remos adueniente, prædictam Basilicam in honorem Virginis Deiparæ (vt antiquitus fuerat) sub omnipotentis inuocatione Trinitatis insigni pompâ consecrauit anno ab orbe redempto 862. vt est in Annalibus Bertinianis. Ceterum quot, quantisque Virgini recens dicata Basilica coruscarit miraculis, citatus Auctor prolixius in sua historia retulit, quo cunctis euidenter pateat Deo gratum fuisse tanti Præfulis obsequium, cui Matris honor, cultusque cordi erat, & semper fuit.

Nec minori in Francorum Apostolum per id tempus idem Antistes amore flagrauit. Ampliatâ siquidem ipsius Ecclesiâ, cryptaque præclari

clari operis ad pedes Sanctissimi Præfulis præparatâ, Corpus eiúsdem, vnâ cum sepulchro de loco cryptæ prioris in eam, collectis Remensis Dioceseos Episcopis, solemniter transtulit. Integrúmque illud cum Brandeo, quo prius inuolutum fuerat, argenteo locello collocauit, Sudarium verò, quod super caput ipsius erat, cum parte prædicti Brandei scriniolo reconditum eburneo, Remis abinde in Ecclesia Beatæ Mariæ tradidit reseruandum: In loculo, vbi depositum corpus, hi versus ab Hincmaro leguntur inscripti:

HINCMAR.
X X X I I I.
ARCHIEP.
An. 847.

Translatio
hæc contigit
an. 852. ex
Chron. Re-
mensi.

*Hic famulus Hincmar, Domini sacra membra locauit,
Dulcis Remigij, ductus amore pio.
Qui prius est Sanctus, mundo quàm Matre creatus,
Et magnus dictus calicus ore Dei.
Bis denos, binosque gerens feliciter annos,
Sorte Dei sumpsit Pontificale decus.
Sexaginta simul bis septem manserat annis,
Istius urbis honor, Præsul, & orbis amor.
Vitam defunctis, reddens quoque lumina cæcis,
Egerat & viuens plurima mira satis.
Nam domuit fera corda animo prius, ore profusus,
Sicambria gentis regia sceptrâ sacrans.
Nonaginta quidem sex cùm compleuerat annos,
Splendida lux nostris deseruit tenebras.
Idus iam plenas cùm Ianus mensis haberet,
Emeritus miles præmia digna capit, &c.*

Ante ipsius sepulchrum opus egregium auro pariter edidit Hincmarus, gemmisque distinxit, cum fenestella, per quam sepulchrum Sancti videri posset, circa quam, hos versus simul indidit.

*Hoc tibi Remigi fabricauit magne sepulchrum,
Hincmarus Præsul, ductus amore tuo.
Vt requiem Dominus tribuat mihi, Sancte, precatus,
Et dignis meritis, mi venerande, tuis.*

Prædictam Ecclesiam, cuius & Abbas erat Hincmarus, libro Evangeliorum aureis literis insignito, ac parietibus aureis, gemmarúmque nitore distincto locupletauit, cruce item auro coopertâ, libro sacramentorum, aliisque ornamentis, quæ longum esset enarrare. De corpore autem ipsius Beatissimi Remigij, non est ausus aliquid sumere, vt ipse testatur in Epistola ad Ludouicum Regem transrhenensem, qui id sibi ab eo petebat muneris, insigne piaculum ducens aliquid ex tam illustri deposito decerpere, quod Deus per tot annos integrum conseruasset.

HINCMAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 847.

De pallij cotidiani usu à Leone Papa concessio, & scriptis ad eum literis.

*Epistola
Hincmari
ad Nicolaum
extat apud
Cordeſium
fol. 511.*

Ad an. 432.

*Spondanus
in epitome.*

EXtruendis, ditandisque Ecclesijs cum se totum impenderet Hincmarus, agens in Pontificatu annum tertium, pro suæ sanctitatis, ac sapientiæ reuerentia; Lotharij Imperatoris rogatu (sancito secus municipium Trejectum apud Marsnam, cum Ludouico, & Carolo fratribus, pacis fœdere) pallium ad quotidianum usum suscepit à Leone IV. à quo iam aliud perceperat in designatis sibi solemnitatibus debite fruendum, quem quotidianum pallij usum nulli vnquam Archiepiscopo se concessisse, vel deinceps concessurum esse, idem Pontifex Epistolâ ad eum directâ testatur. Baronius ad ann. 849. & 852. putat Nicolaum I. negasse Hincmaro concessum vnquam fuisse pallium ad usum quotidianum à Leone, quod ille quâdam Epistolâ hunc reprehendat de prædicto quotidiano pallij usu. At Hincmarus ei rescribens, licet ingenuè fateatur id neuitquam à se factum, vt ab aduersarijs relatum fuerat, contendit tamen sibi toties concessum fuisse pallio vt, ad quod vlteriùs nihil intulit Pontifex, quamuis eum de multis postmodum minoris momenti redarguerit: fertur Brunoni Colonienſi Archiepiscopo, & Ottonis Germaniæ Regis fratri simile pallium ab Agapito Papa concessum, ob pietatis eius, ac doctrinæ præstantiam; olim quoque Joanni Rauennensi Metropolitanò; at cum hic dicatur à Valentiniano Imperatore eiusmodi priuilegium vtendi pallio quoties libuerit accepisse, meritò E. Card. Baronius suspectum illud habet in Annalibus, at de Hincmaro, cum id sibi concessum fuisse candidè referat in citata ad Nicolaum I. Epistola, & coëtaneus Scriptor testetur, non est quod hic scrupulum cum Nuperis moueamus:

Scriptit idem Hincmarus ad Leonem Pontif. sexties, inquirens primùm de his quos temeritas Chorepiscoporum ordinare, seu etiam Spiritum Sanctum consignando tradere præsumebat, ita vt Episcopo quolibet defuncto, per Chorepiscopum solis Pontificibus debitum ministerium perageretur, quod nuper vetitum fuerat in Concil. Parisiensi 5. ann. 829. cân. 27. sancitumque, *vt Chorepiscopi modum mensura non excederent*: id autem ab Hincmaro præsertim scriptum puto, ob Rigboldum Rem. Ecclesiæ Chorepiscopum, qui sacris ordinibus, sede Rem. vacante, Gothescalcum girouagum Monachum initiauerat. Item & de ordinatis ab Ebone postquam à sua sede exciderat, ac de priuilegijs Remensis Ecclesiæ, quæ habuit ab initio, quo priuilegia sedes habere cœperunt. *Et quia Remorum Episcopus Primas inter Primates semper, & vnus de primis Gallie Primatibus extitit, nec alium se potiorrem præter Apostolicum Præsulem habuit*, vt scilicet ea, quæ tanto tempore ab Antecessoribus ipsius huic sedi sunt concessa, & conseruata, conseruare, & augere dignetur.

Sed & Lotharius (ad quem prædictus Præsul Hincmarus scripserat pro rebus abstractis ab Ecclesia Remensi tempore Caroli Imperatoris)

toris) suæ beneuolentiæ specimen exhibere cupiens, apud Leonem Papam eum honorificè commendauit, vt ipsum Romam ire disponentem decenter, & amicabiliter reciperet, at volentem proficisci, tam ipse, quàm frater eius Carolus Franciæ Rex retinuerunt, quòd hic necessarius esset ad perturbationes, quæ recens emerferant, sopiendas, vt idem Imperator aliâ Epistolâ suggerit, in qua commemorat quòd in hac sede Remensi Beati Sixti primi eiusdem Episcopi, & Apostolorum discipuli, prædecessores ipsius Papæ, Stephanus Pippino, & Leo Karolo Magno, Apostolica contulerint munia; Alius quoque Stephanus Ludouicum Augustum in eadem sede Imperiali diademate coronauerit. A Karolo quoque Rege præceptum accepit de via quæ impediabat ad Claustrum Canonorum Sanctæ Remens. Ecclesiæ (quoniam & numerum eorundem auxerat) amplificandum. Res præterea quasdam quæ ab eodem Rege dudum fuerant Episcopo subtractæ, Ecclesiæ redintegrari laborauit, villam præsertim Nouilliacum, quam Karolomannus ad Ecclesiam Sancti Remigij pro animæ suæ remedio contulerat, cuius restitutionis charta (quæ Hincmari studium pandit) extat ad calcem Frodoardi.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 847.

Hospitale, seu Xenodochium Remis condit Hincmarus, dotatque pro susceptione peregrinorum, & pauperum.

CAPUT XXIV.

INter tot Hincmari curas pro vindicandis suæ Ecclesiæ prædijs apud Principes, nè quid gloriæ suæ deesset, vt summæ pietatis, sic & immensi meriti rem aggressus est, Nosocomium dico pro suscipiendis peregrinis, alendisque pauperibus, Frodoardi verba in re tanti momenti iuuat referre. Canonicis quoque huius Remensis Ecclesiæ Lib. 3. c. 10. Hospitale constituit ad susceptionem peregrinorum, vel pauperum; congruis ad id rebus deputatis, cum consensu Coëpiscoporum Remensis Diceceseos, atque subscriptionibus eorundem: eâ conditione vt nullo vnquam tempore, quilibet Episcopus, vel quælibet persona easdem res, cuiquam in beneficium dare, vel in alios vsus abstrahere præsumat, neque aliquem censum vel redhibitionem exinde accipiat, sed totum quicquid ex ipsis rebus iustè acquiri poterit, in vsus pauperum, atque Canonorum secundùm modum descriptum in priuilegio à se, & cæteris Episcopis confirmato, expendatur.

Hospitali seu Xenodochio Remensi, Nosocomij quoque nomen hic indidimus, quamuis inter hæc discriminis aliquod sit, si etymon spectes, at apud Gallos Xenodochiorum duplex vsus fuit, in ijs enim hospites seu perigrini, & pauperes, ac inter eos languentes, & vlcerosi excipiebantur, quod in Nosocomijs, & Ptochijs, vt plurimum, fiebat, de

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 847.

de quibus auctor prolixioris testamenti Remigio attributi. Notum ex Concil. Aurelian. V. can. XV. Xenodochium à Jugali Childeberti Regis Vltrogothio Lugduni conditum, vt in eo cura ægrotorum haberetur, & peregrinorum; item & Augustodunensè à Siagrio Episcopo, & Brunichilde, at Frodoardus auctor mediæ ætatis Hospitalis nomen vsurpat, quod in Capitularibus frequens est, Gregorius Turon. hospitij meminit seu hospitalioli pauperum lib. 6. cap. 45. ab hospitalitate, quam Fideles, (Episcopi imprimis) sectari tenebantur ex Concil. Aquisgran. 2. cap. 3. Remisque postliminiò forsan reuocasse Hincmarum, aut amplissimâ domo, rebus ad id necessarijs instructâ, stabilitissime certissimum est.

At dubitare quis posset, an Nosocomium seu Xenodochium generale (quod adhuc stat) opus sit Hincmari; laborat scilicet in hoc Annalium fides vt huius esse credatur, cum tabulæ non extant, priuilegium voco sigillis Episcoporum Diœceseos munitum, regiæ item auctoritatis præceptum, quæ nobis inuidiosa vetustas abstulit, fuerintque pridem alia Xenodochia seu Matriculæ ante Hincmarum, quæ Remensis Ecclesiæ, seu Beatæ Mariæ nomen prætulerint, vt. probant hæc verba prolixioris testamenti Sancti Remigij, *Matricula Beata Maria, qua dicitur Xenodochium, vbi duodecim pauperes stipem expectant, solidus dabitur*, vbi Matricula pro Xenodochio euidenter ponitur, nec indiculum significat, cui pauperum inscripta erant nomina, qua significatione pariter vtitur Gregor. Turon. lib. 2. de gloria Martyr. cap. 37. Sonnatius etiam, Sanctæ Remensis Ecclesiæ matriculam nominat in suo testamento apud Frodoard. lib. 2. c. 5. sub qua minores alias fuisse, testantur alia verba S. Remigij, *Xenodochijs, Prochijs, omnibusque matriculis sub tua ditione degentibus*. At octauo sæculo hæc pauperum hospitalia, tempus edax rerum penitus absumpserat, senio detrita corruerant, rebusque hinc inde distractis, languens hospitalitas benignam manum expectabat, quæ hanc ab interitu vindicaret. Hoc magnificè præstitit pius Antistes Hincmarus, eique hoc pietatis opus omnino adjudicant, etiam silente Frodoardo, Capitula nuper ab Imperatoribus sancita quibus præcipitur, *Vt hospites peregrini, & pauperes susceptiones regulares, & canonicas per diuersa loca habeant*: Expostulatio Episcoporum apud Sparnacum pro iisdem, Hincmaro suadente; Capitula ibidem Regi oblata de hospitalibus ordinandis, quorum obseruantissimus fuit Hincmarus, Principis Ecclesiæ vicinitas, cuius restuctor ipse fuit, Hospitalis Ecclesiæ Remensis nomen, ipsa Xenodochij structura, quæ vetustatem spirat, inuítque Hincmari æuum, ædificij amplitudo, recipiendis hospitibus & ægrotis capacitas, hæc inquam omnia sibi inuicem collata, Hincmari, nec alterius, magnificentiam prædicant, præsertim cum aliorum Xenodochiorum, quæ sunt Remis, origines pateant, huius verò foundationem nemo sibi hætenus post tot sæcula vendicavit.

Illustre

Illustre igitur dubio procul caritatis Hincmari opus est, & monumentum, quo certissimos sibi de mammona amicos comparauit, constructum quidem ab eo, congruis ad susceptionem peregrinorum & pauperum locis deputatis, cum amplissima dote ut ex Frodoard. verbis conjectari licet, successorum tamen eius in Archiepiscopatu, ut probant tabulæ, Principum quoque, Canonicorum, & Ciuium largitionibus auctum & locupletatum, adeo ut censu, structurâ, & gubernatione cum celebrioribus Galliarum Xenodochijs facile comparari possit: In eo Velatæ plus minus viginti per vices ægrotis necessaria subministrant, & regulares Clerici quatuor, quibus animarum cura relicta, sacramentorum, funerum, diuini officij, & anniuersariorum pro benefactoribus. Sunt enim pro amplitudine loci, plures Capellæ seu Oratoria, vbi certis diebus preces exoluunt, iuxta laudabilem, & receptum morem, quamuis nonnihil in prædictis Moderatorum prudentiâ, & pro ratione temporis immutatum sit, ob recentium bellorum atrocitatem, ægrotorumque numerum è varijs partibus aduectorum, quibus curandis insumptum penitus ærarium, exausta quoque promptuaria, æreque alieno oppressum Xenodochium.

Huius Alexander Papa III. Guidoni Abbati Sancti Nicasij, & M. Radulfo Canonico rescribens, opinor, meminit his verbis. *Cum se quidam homo Sancti Remigij, diuini amoris & caritatis ardore succensus, hospitali Sanctæ Mariæ Remensis ad seruiendum hospitibus pro anima sua remedio, cum quadam parte hereditatis suæ reddidisset, parentes eius Monasterium, & Ecclesiam Remensem, super dicta elemosyna inquietare nituntur &c.* Extat etiam charta Ambianensis Episcopi in codice MS majoris Ecclesiæ, vbi formulæ iuramentorum cuiusque Dignitatis, & Canonicorum describuntur, quâ aliquot altaria hospitali Ecclesiæ Remensis data confirmat ann. 1150. ex quibus planè sequitur hospitale illud omnino esse quod Cathedrali contiguum est.

Sacra aliquot Reliquia quæ in Xenodochij Remensis sacrario continentur.

IN capsâ argentea seruatur pars brachij Sancti Maurilij Andegauensis Episcopi, & ossa aliorum sanctorum quorum nomina exciderunt.

In varijs lipsanothecis.

Os cruris Sancti Quirini Martyris.

Digitus Sancti Fiacrij Confessoris.

De toga, & capillis Sancti Joannis Baptistæ.

Os brachij Sancti Pontij Martyris.

Os item brachij, & pars capitis Sanctæ Restitutæ Virgi.

Annulus Sancti Lupi Episcopi.

Os item brachij eiusdem.

Cingulum Sancti Thomæ Cantuariensis Episcopi.

G g g

Duo

HINCMAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 847.

Moderato-
res, seu Ad-
ministrati sunt
sex, duo à
Capitulo le-
gantur, alij
quatuor à
senatu urbi-
co, ex recentiori
Curia
Parisi. statu.

Sic S. Lan-
dericus hos-
pitale Parisi-
ensis instituit
iuxta majorem
Ecclesiam, Rob. in
Gallia Christi
fol. 101.

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 848.

Duo ossa Sancti Nicolai.

De oleo quod è tumba eius fluxit.

De mammilla Sanctæ Catharinæ.

De toga Sanctæ Annæ matris Virginis Deiparæ.

Os fat longum Sanctæ Berthæ Virg. & Martyris.

De toga, & cingulo Sancti Augustini.

Os integrum Sancti Quintini.

Os etiam notabile Sancti Sebastiani in capsula inclusum.

Aliquot ossa Sanctarum Barbaræ, Agnetis, & Catharinæ.

Os Sancti Bertulfi Confess. in cista lignea.

Horum diuorum ope, & apud Deum intercessione aduti peregrini, è varijs locis deuotionis ergò huc conflunt; diebus præsertim natalitijs eorum, lætisque plurimi propria repetentes, grates pro beneficijs per Sanctorum intercessionem collatis; deuotè exolvunt.

*Sancta Helena corpus Româ in Diocesim Remensem per Teudisum
Altuillarensis cænobij Monachum transfertur.*

CAPUT XXV.

Sacratissimis Helenæ Magni Constantini matris Altumuillare cœnobium eo tempore contigit ditari pignoribus, quo Remis Hincmarus, præstantissimum Francorum Apostolo parabat Mausoleum. Sigebertus scribit ea in Gallias aduecta anno 849. at Auctor synchronus, qui translationis seriem Hincmari iussu posteritati consignauit, refert id factum Archiepiscopali sede vacante, probatas verò Reliquias aquæ iudicio (vt Frodoardus loquitur) Hincmaro ad Præsulatum assumpto, quo fit vt in hunc locum totius rei narrationem consultò remiserim.

Testatur Almannus historiâ translationis S. Helene scripsisse iussu Hincmari, Epistolâ pro lusoriâ ad lectorem.

Vnde verò Imperatrix Helena sit orta, non idem iudicium apud historicos, Græcorum recentiores (Eusebius enim hoc tacuit) affirmant eam Bithynam fuisse genere, filiâmq; hospitis cuiusdam Drepanensis, ex qua Flauius Valer. Constantius ad Persas Legatus Drepano iter faciens Constantinum suscepit. Huic opinioni præter Nicephorum, adstipulatur R. P. Petrus Morinus Congregationis Oratorij Presbyter libro de Ecclesia liberata per Constantinum, & Dionysius Petauius S. J. Theologus. Baronius è contra in Notis ad Martyrologium 18. August. & in Annalibus Britanniam censet, putâtque Scriptoris incuriâ alicubi Bithynia pro Britannia Scriptum, nititurque eius sententia in hoc, quòd Constantinus in Britannia ortus dicatur à celebri Gallicano Oratore in publicis nuptiarum Constantin

stantini cum Fauſta ſolemnitatibus, coram ampliffimo conuentu pronuntiata, *Nobilem (inquit) ortu tuo Britanniam feciſti* (Cæſ. Opt. ortu dixit, non Imperij, ſed Natiuitatis. Huic opinioni liberè concinunt Angli, quòd eorum gentem illuſtret, Pithius in primis libro de Viris illuſtribus folio 81. Sancta Helena Flauia Auguſta vnica proles; & hæres Regis Coëli ſecundi; At Almannus cœnobita Altuillarenſis, qui ab octingentis & ampliùs annis vitam prædictæ Imperatricis ſtylo ſat eleganti texuit, Treuirenſem hanc fuiſſe teſtatur his verbis.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 848.
Sancta Helena Flauia prænomen à viro ſuo Flauio traxit, Julia nunquam.

Beata igitur Helena oriunda Treueris, tantæ fuit nobilitatis, ſecundùm honeſtatem, & dignitatem præſentis vitæ, vt penè tota ingentis magnitudinis Ciuitas computaretur in agrum ſui prædij, quod uſque hodie demonſtrat domus eius facta Eccleſiæ pars maxima, in honore Sancti Petri Apoſtolorum Principis in ſedem Epiſcopalem Metropolis dicta, adeò vt uocetur, & ſit prima ſedes Gallia Belgica, necnon, & cubile Regiæ ambitionis factum in eadem Urbe opere mirabili: ſiquidem pauimenta varijs marmoribus, uelut in regia Xerxis Aſſueri pario ſunt lapide ſtrata, & parietes auro fuluo uelut hyalino textu perlucidi fuerunt facti &c.

Almanni opinionem longè probabilem confirmant Otto Friſingenſis; Godefridus Viterbienſis, & Berengofus Abbas libro de inuentione; & laude Sanctæ Crucis cap. 1. & lib. 3. cap. 1. Albericus item ad annum 332. ubi Sanctam Hildam Helenæ Imperatricis diſcipulam in Epiſcopatu Treuirenſi quieſcere tradit, poſſetque ex hitoriæ circumſtantijs adhuc ſtabiliri, quas hîc lubens omitto, vt & quæ præfatus Auctor ſubdit de ipſius Imperatricis itinere ad loca Sancta, de Crucis miraculoſa inuentione, de conuiuio ab ea Ancillis Chriſti in Hieruſalem exhibito, & in extruendis Eccleſijs magnificentia ex Eufebio, Ambroſio, Sulpitio, aliſque veteribus diligenter collecta; at ſilentio tegendum non eſt, quod idem habet cap. 18. de ſupremo, S. Helenæ excuſſu, & obitu. *Ergo Sancta Helena opera charitatis, uifcera miſericordiæ ſibi induens & proficiens de die in diem, redijt ad filium Romam, de qua mittens Patriæ ſuæ, nempe Treueri, Sanctorum Martyrum pignora, quæ ipſa uoluiſſet afferre, ſi filius permiſiſſet, non annuente Domino, fortè quia Gallia tanto priuilegio fuerat indigna, in hoc adimplere uotum ſuum Regina nequiuic, ſed in Dunio flumine, Nauis quæ Arcam ferebat, naufragium paſſa, ſuper quod flumen Veſoncionum Ciuitas eſt ſita, facta eſt aqua multo tempore cuſtos Arca ſacraſſimæ, de quibus Reliquijs preſioſiſſimis, poſt plurimum tempus cum magna difficultate ab aqua ſublatis, meruit inſigniri prædicta ex parte Ciuitas. Quænam porrò fuerint hæ Reliquiæ, hoc capite non aperit Almannus, at præcedenti, præter ſacra aliquot Martyrum pignora, notat fuiſſe Cultellum quo Dominus noſter JESUS CHRISTUS in ſacraſſimæ cœnæ conuiuio uſus eſt.*

Sancta Helena Treuironum indigena, ex Almanno.

Eufebius octogenariam ex hac vita Helenam migratſſe cenſet, anno,

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
AN. 848.

Id ex Spon-
dano ad an-
num 326.
114.

vt suspicantur quidam, 326. Alberico 332. felicemque obitum, ac funus prædictus Auctor describens ait delatam ad Ciuitatem, quæ principem locum tenet, sepeliendam; quòd Socrates de vrbe Constantinopoli interpretatur; At urbem Romam ijs verbis Eusebium intelligere solitum, declarant non solum quòd alibi; dum agit de legatis ad Nicænum Concilium missis, Siluestrum Romanum Pontificem designet asserens hunc illius urbis Episcopum esse; penes quam Imperium staret; sed etiam quòd longè post ædificatam Constantinopolim, eandem Romam antonomasticè Imperatoriam urbem appellare consuevit. Cùm autem agit de Constantinopoli; nuncupat simpliciter urbem Imperatoris, nempe Constantini nomine appellatam, quamuis Zonaras aliter loquatur, vocetque Constantinopolim urbem regiam & Imperatoriam.

Ceterum Nicephorus non Romæ tantum Helenam sepultam esse, sed & defunctam affirmat, translata verò post biennium Constantinopolim, Suidas quoque Romæ sepultam confirmat, Anastasiusque liber de munificentia Constantini; Romæ igitur cùm sepulta dicatur, de translatione facta Constantinopolim apud antiquos nulla est mentio; Imò, quod mirum est, Paulus Aringhus Romæ subterr. lib. 4. c. 9. agens, de Mausoleo Sanctæ Helenæ matris Constantini Magni ex actis MSS, videtur asserere Sacras Helenæ exuias Romæ adhuc extitisse an. 1140; At præter Sigebertum, qui cum Nicephoro consentit, ab vrbe Roma ex Ecclesia Sanctorum Petri & Marcellini viâ Lauicanâ inter duas lauros positâ, vbi Constantinus corpus eius posuerat in Sarcophaco Porphyretico, in Gallias translatum, & in Diocesi Remensi collocatum, idem pariter tradunt Almannus, qui tunc viuebat, & Frodoardus lib. 2. cap. 8. vbi innumera quæ singulis in urbibus & villis fiebant miracula, dum sacræ à Teutgiso Monacho transferebantur Reliquiæ, suo more describit. Cùm autem ab Almanno oculato teste non nihil hauserit, præstat ipsius narrationem proprijs verbis exhibere, quam mihi pro sua humanitate transmisit R. P. Chiffletius Societatis JESU vir insignis litteraturæ, vt ex MS codice Sancti Benigni Diuionensis, & vallis Lucensis propriâ manu transcripsit, est autem huiusmodi.

Operis huius
meminit Si-
gebertus de
viris illustri-
bus cap. 99.
& Trithemi-
mus.

*Qualiter corpus Sanctæ Helenæ allatum sit, ad Patriam
Gallia Cap. XXII.*

E Voluo igitur plurimo tempore à die mortis suæ, qua accidit inter vicennalia, & tricennalia Augusti filij sui, usque ad annum Dominica Incarnationis octingentesimum quadragesimum. Cùm iuxta bonum placitum diuinæ dispensationis placuisset. Domino Deo de Reliquijs tam pretiosi corporis nobilitare, insignire, & exaltare partes Belgicæ secunda, illius scilicet corporis, qua fuerat nata in partibus primæ: accidit vt inspiratione diuinâ quidam Sacerdos Remensis Parrochia nomine Theogisus,

Frodoardus
Presbyterus
hunc Teugi-
sum vocat,
at Sigebertus
Theogisum
Monachum.

Theogisus, causa sua salutis suum festinaret Domino reddere votum Romam eundi, visere limina Apostolorum ob remedium animæ, & incolumitatem corporis sui. Taliq̄ instinctu cum cælitus fuisset accensus, eo usque fuit animatus, ut lustrans Apostolorum limina, etiam Sanctæ Helena sibi quaereret suffragia. Et licet prius per quinquennium continuum tanta debilitatis laborauerit morbo, ut de vita desperaret, nedum Romam eundi ullam spem habere potuisset.

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 848.

Arrepro tamen itinere cœpit de sanitate pristina recuperare, iuit igitur, tandemque pro voto suo peruenit ad Urbem meritis Sanctæ Helena, fidens & nitens ingentibus votis, atque inter cæteras Sanctorum Basilicas, multâ circumspeditione cœpit sollicitus perlustrare, indagare, gratiâ orationis Ecclesiam in qua Sancta Helena corpus erat regiâ dignitate sepultum, si forte aditum inueniret.

Frequēs tunc
erat Mona-
chorū pere-
grinatio ad
limina Apo-
stolorum.

Ergo agens se in hunc modum, & secreta cordis nemini pandens, sed Deo soli pro efficaci munere committens, secundum placitum bonitatis eius, concedente diuinâ clementiâ, opportunitatem inuenit, & velut cum Syrophenissa furtum fidele peregit. Neque in hoc longa extitit temporis difficultas: siquidem vespertino tempore ingressus orationis gratiâ, tribuit ei Deus egregia dona rapina, sicque per secreta noctis silentia, festinauit remeare ad suum diuersorium. Mane autem facto aggressus est iter redeundi ad propria.

Ut verò prolixitas dedit spem securitatis, quantâ valuit reuerentiâ sanctarum Reliquiarum thecam leuauit, & populi adeptus debitam frequentiam, Sancta Helena notum Patriæ fecit aduentum, ipsâ manifestante debitam magnificentiam operibus virtutum, quas per illius merita operabatur Dominus ad laudem & gloriam nominis sui, nec mirum Sanctam Helenam clarere virtutibus almis iam regnantem cum Christo in cælis; cui datum est per sanctæ Crucis inuentionem de Diabolo triumphare, cum adhuc uiueret in terris, ergo iure comitabantur signa & virtutes illud iter per merita Beate Helena facta, ad laudem & gloriam Domini Dei nostri.

Verum, ut peruenit ad dispositos nostræ Patriæ fines, utilitas dubietatis innascitur pectoribus plurimorum, quomodo posset fieri, ut fœmina tanta sanctitatis, quæ signum Sanctæ Crucis meruerit inuenire, & tam magnæ altitudinis, & nobilitatis in seculo, adeo ut fieret Mater Imperij, & Domina Orbis, tam exigui Presbyteri manibus tractaretur. Ergo in hunc modum dubitantibus multis præ magnitudine rei, & dicentibus non posse fieri, ut, quæ extiterat Filia Ecclesiæ conuersione & fide, Soror autem deuotione & conuersatione, Mater verò propter inuentionem Sanctæ Crucis, & hoc secundum Deum à quo consecuta est regnum æternum, ceterum secundum dignitatem & honestatem præsentis vitæ Mater Imperij & Domina totius Orbis, tam modici sacerdotis manibus posset aliquo modo contingi, & ad nostram patriam deferri.

Helena Cru-
cem Domini
inuenit, iteq̄,
Clauos qui-
bus Cruci-
fixus est.

Ergo in eiusmodi dubitationis, altercationisq̄ conflictu persistentibus multis, nè populus huius erroris næuo illuderetur, fit conuentus Remensis

HINCMAR.
XX XII.
ARCHIEP.
An. 848.

S. Helena
Romæ obyt.

Ecclesia, reuoluuntur historia, profertur in medium Mappa Romana Urbis, sciscitantur ad inuicem; interrogant, quarunt, consulunt, & Veritatis auxilio perducuntur ad certitudinem omnimodam, reuersam eam fuisse Romam ad filium, & sic obisse, ibidemque in loco notissimo habuisse nobilissimum sepulchrum. Et quoniam mirabili suorum meritorum virtute quâ rexerat se, ferentes per tenebrosa pericula mortis, cum haberent utriusque exitium si deuiarent paululum, iam erat deportata à Villa Falesia ad Cœnobium Alcuuillare dictum; nascebatur inde facilis inuidentia, quod debebatur tantum pignus potius Urbi excellentissima; quam Monasterio, ut dicebant, paruulo; ea de causa grassabatur infidelis contentio; sed Monachi Alcuuillares; freti pietate, Deum timentes, & Veritati per omnia adhaerentes, tam pro conflictu totius Ecclesia, quam pro adipiscenda rei Veritate, confugerunt ad Dominum, qui eos dignatus est tanto suffragio honorare, & consensu religioso decreuerunt fieri, & exegerunt à seipsis ieiunium, letanias sibimet indixerunt, & Missas pro hoc ipso multâ deuotione Domino celebrauerunt, atque ieiunio peracto, quaritur iudiciali examinatione Veritas huius rei, & per gratiam Dei panditur Veritas, & omnifariam roborata triumphat Veritas; atque à manifesta Veritate destruitur omnis inuidens, pariterque insiciens falsitas.

Nam Deus Omnipotens, qui Beato Niuardo contulit gratia sua dono, ut prædictum Monasterium Angelicâ reuelatione, & manifestatione construeret, in quo iuste & pie viuentes in monastica religione viri probati expectarent beatam spem, & aduentum gloria magni Dei, & Saluatoris nostri IESU CHRISTI. Contulit etiam ipsius Monasterij fratribus incrementa salutis, dirigens illis Venerabile pignus Beata Helena, & defendens illos super hac re ab omni liuida falsitate. Gaudeant igitur in Domino fratres prædicti Monasterij etiam pro tanto beneficio, seruântque illi in iustitia & sanctitate, quoniam per multa Charismatum dona dignatur Dominus se manifestare illis fore propitium in æternum; si contenderint illi placere exhibitione bonorum operum, sed ad proposita redeamus.

Verum, nè præfata examinatio minor esset quàm sufficere posset, ad certitudinem totius populi, ex editto & consensu totius Ecclesia Remensis, & Vicedomini nomine Parduli auctoritate, qui fuit postea Laudunensis Episcopus. Nam sine benedictione Episcopali Remensis (ciuitas tunc temporis erat, necnon ex consensu prædictæ Congregationis, mittuntur ad Urbem Romam de eodem Alcuuillari Monasterio, quod iam pollebat Reliquijs pretiosi corporis, duo fratres & monasticâ religione probati, & sacerdotali munere conspicui, & tertius tantum Monachus, ut in ore duorum vel trium staret etiam hoc verbum, qui hac omnia in quibus dubitatio fuerat de Beata Helena, tum secreto, tum diligenter inquirerent, & sibi quantum cius renuntiarent.

Post non multos igitur dies prædicti fratres redeuntes ab Vrbe, non solum Veritatis indaginem, sed etiam geminatum gaudium reculerunt: acculerunt

lerunt enim Sacrum corpus Beati Polycarpi Presbyteri, qui in collegio B. Sebastiani, prædicatione; baptismo, & exemplo multis fuit ducatus ad fidem rectam, & per hoc pariter ad vitam æternam. Itaque attulerunt illud cum Reliquiis præfati Beatissimi Martyris Sebastiani, & Sancti Urbani, atque Quirini, qui uterque Papa gloriosus existens Martyrii palmâ mercati sunt gloriam sempiternam.

Sic Deo omnipotenti placuit misericorditer visitare, insignire, & exaltare Altimillare Monasterium, quod ipse quondam Angelicâ (ut dictum est) reuelatione & manifestatione, quam vidit venerabilis Abbas Bercharius postea pretiosus Martyr domino effectus, à Sancto Niuardo constructum, voluit deputare lucris animarum electorum suorum ad perhennem gloriam, & vitam æternam, ubi est à deuotis fratribus Ecclesia constructa in honore & veneratione atque nomine Beata Maria semper Virginis, & Beati Joannis Baptista, & hoc antiquo primoque loci ipsius fundamento, in qua Ecclesia habet Sancta Helena pro loci possibilitate Mausoleum, ubi piè petentibus, bonâque fide, & deuotione quærentibus, dantur salutis auxilia, & præstantur sanitatis beneficia, auxiliante Domino nostro IESU CHRISTO pro nobis Crucifixo, cui est cum Deo Patre, & Spiritu Sancto Paracleto, omnis salus, honor, & virtus, omnis gloria, potestas, & Imperium, omne decus, claritas, & regnum, omnis gratiarum actio, laus, & Jubilatio, summa fortitudo, sublimitas, & benedictio per immortalia, æterna, atque infinita secula seculorum, Amen.

Præterea non incongruum nobis visum est, huic opusculo ad laudem Beata Helena subnectere quod meritis eius, Domino largiente, credimus contigisse. Eâ itaque nocte quâ in crastinum die Natalis eius recitari primo habebant coram fratribus, hæc quæ de ipsa nostro labore collecta sunt; Piscatores fratrum uti expediebat, noctu in piscando laborabant, &c. Quæ prolixiori narratione idem Auctor profèquitur, ac Frodoardus obiter tetigit lib. 2. Vbi miraculi loco habendum dicit, quod cum piscando per totam noctem nihil proficerent, tæderetque eos laboris, per merita Beata Helena magnum Piscem derepente, in retia insiluisse, quem Esocem vocant, & alium minorem, qui cum priùs, scisso reti, se recepisset in aquam, iterum velociter insiliendo quadam feritate funem superiorem, cui rete hærebat, morfu firmiter apprehendit, donec à Piscatoribus caperetur. Porrò Esocis vel Exocis Sulmo dictus, Piscis marinus est, & ossibus caret, de quo Seuerus Sulpitius lib. 3. Dialog. de virtutibus Sancti Martini cap. 13. semelque gustatâ aquâ dulci fluuij, quem subire contingit, vix vnquam in mare regreditur. Vnde mirum non est, si in Matrona iuxta Altuillare cœnobium inuentus sit.

Prædicta narratio translationis Reliquiarum Sanctæ Helena, in Diocesim Remensem ab Almanno Monacho Altuillarensi scripta, egregiè concordat, cum his quæ breuiter retulit Baronius ex Sigeberto.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 848.

Ecclesia Altimillarenf.
B. Maria,
& S. Ioanni
Baptista dicata.

Translationis collecta narratio in Matutinis à fratribus legebatur.

HINC MAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 848.

*Translatio,
sede Remen.
vacante, fa-
cta est ann.
840. proba-
tio vero reli-
quiarum sub
Hincmaro,
848. dies
aduentus re-
liquiarum
adnotatur
7. Februar.
à Molano in
additione ad
Vsuardum.*

*Aqua indi-
cio veritatē
probat Frod.*

*Venetis cor-
pus Helena
ab Oriente
delatū possi-
dere se glo-
riantur Ba-
ron.*

berto, si Reliquiarum probationem excipias, quam vterque confudit cum translatione, quæ necessariò distinguendæ sunt: extat apud Altuuillare cœnobium MS codex de ipsa probatione, in quo sic habetur: Cum diuinæ placuit bonitati Monasterium Altuuillarense Sacris Sanctæ Helenę ditare pignoribus, ad illud varijs ex locis confluere cœpit ingens populorum multitudo, opent à Deo per ipsius merita postulantium. Tanti concursus famâ ad Regem Carolum perlata, persuadere vix sibi potuit quòd exigui nominis Ecclesia, tam exquisitum pignus possideret, & vt de hoc certior fieret, Hincmarum Archiepiscopum, aliòsque magni nominis Præsules ad se accersit, qui cum eo huius fuerunt sententiæ, vt Monachus (qui illud Româ se attulisse dicebat) rei veritatem aliquo signo probaret, quod & factum est. Nam hic liberè, præuio trium dierum jejunio, in aquam calidam ingressus nihil doloris sensit, Deo eum protegente, quò id quod aserebat cunctis innotesceret, sicque sublatâ omni dubietate, creuit in dies cultus, & reuerentia erga Sanctiss. Imperatricem, locusque adhuc celebris est peregrinorum appulso, ac miraculorum frequentia, quibus recensendis supersedimus. Reperio capsam sepius apertam fuisse. 1. Sub Archipræsule Raynaldo 1095. vt infra dicemus. 2. Sub Joanne de Cramando quò insignis hæc gemma in ditiolem capsam transferretur ann. 1410. an tunc sequens inscriptio laminæ plumbeæ incisa fuerit, incertum, quòd annus Incarnationis Christi desideretur. *Truncum corporis Beata Helena Regina Martis Constantini Imperatoris, qua Crucem Domini inuenit dudum circa annum 849. de Basilica Beati Marcellini & Petri Româ in Diocesim Remensem per Teugisum Monachum translatum, vt ex antiquis documentis accepimus, ex veteri theca in aliam argenteam transtulimus.* Ante quinquaginta annos, vt à senioribus accepi, coram Episcopo.... eadem capsâ reueratâ, corpus vestitum carne, sed exsiccatum repertum est, sine capite & pedibus, quæ forsan Venetijs adferuantur, licet quidam asserant Caput Treuirenses possidere.

Conuentus Carisiacus in quo Gothescalcus ab Episcopis Germania ad proprium Metropolitanum remissus, sua perfidia pœnas soluit.

CAPUT XXVI.

EXimij Præsulis partes obeunti Hincmaro, nunciatur è Germania Gothescalcum Orbacensis Monasterij Monachum, de Prædestinatione prauè sentientem, in Moguntina synodo circa Calendas Octobres habitâ anno 848. ob labem Hæreseos damnatum fuisse, & cum ignominia solum vertere iussum, addito juramento nè vl-
tra

tra in regnum Ludouici rediret. Cuius rei adhuc certior fit Rabani Mognutini Epistolâ ad eum misâ, quam ipse retulit capite vndecimo posterioris operis aduersus Gothescalcum & Prædestinatianos hoc modo.

HINC MAR.
X X X I I I.
ARCHIEP.
An. 849.

*Reuerentissimo fratri, & consacerdoti Hincmaro Archiepiscopo,
Rabanus seruus Christi, & seruorum in Domino salutem.*

Norum sit dilectioni vestra, quod quidam gyrouagus Monachus nomine Gothescalc, qui se asserit sacerdotem in vestra parochia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, nouas superstitiones, & noxiam doctrinam de prædestinatione Dei introducens, & populos in errorem mittens, dicens quod prædeterminatio Dei, sicut in bono fit, ita & in malo, & tales sint in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei, qua eos cogat in mortem ire, non possint ab errore, & peccato se corrigere: quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, & pœna obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in synodo apud Moguntiam habita ab eo audientes, & incorrigibilem eum reperientes, annuente, atque iubente piissimo Rege nostro Ludouico, decreuimus eum, cum pernicioſa sua doctrina damnatum mittere ad vos, quatenus eum recludatis in vestra parochia, unde primùm inordinatè recessit, & non sinatis eum ampliùs errorem docere, & seducere populum Christianum, quia iam multos, ut audiui, seductos habet, & minus deuotos erga salutem suam, qui dicunt, Quid mihi proderit laborare in seruitio Dei? quia si prædestinatus sum ad mortem, numquam illam euadam, si autem malè egero, & prædestinatus sum ad vitam, sine ulla dubitatione ad æternam requiem vado. Hæc ergo vobis paucis scripsimus, incimantes qualem eius doctrinam reperimus. Vos etiam valebitis de ore eius quod sentit plenius audire, & quid inde agendum sit iustè decernere, Dominus omnipotens sanctitatem vestram bene valentem, & pro nobis orantem, in æternum conseruare dignetur.

*Ex codice S.
Remigy Remensis.*

Gothescalco igitur ad Hincmarum transmissio, vt habent Annales à Pithæo editi, statim Hincmarus synodum apud Carisiacum cogit, vt iterum attentius audiretur ab Episcopis, & cæteris quamplurimis viris Ecclesiasticis, & Abbatibus Benedictinis, quos sigillatim nominant ex Hincmaro, qui nuper in Gothescalcum & sequaces eius scripserunt, à quibus hi referuntur hoc ordine.

Vuenilo Sennensium Archiepiscopus.	Hincmarus Remorum Episcop.
Fulcoinus Morinensium Episcop.	Teudericus Camerac. Episcop.
Hrothadus Suesſion. ciuit. Episcop.	Ragenarius Ambianens. Episc.
Immo Nouiomagensium Episcop.	Erpoinus Siluaneſens. Episc.
Lupus Catalaunensium Episcop.	Yrminfridus Beluacens. Episc.
Pardulus Laudunensium Episcop.	Teutboldus Prouincię Lugdunensis, & Lingon. Ciuit. Episc.
Gernobrius Turonensium Prouinciaz Episcop.	Rigboldus Remor. Chorepisc.

H h h

Vuitaus

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 849.

Vuitaus Cameracen. Chorepiscopus, & alij qui dictæ synodo cum Episcopis suis secundum Ecclesiasticum morem adfuerunt, postea verò sunt ad ordinis fastigium promoti. Vuenilo scilicet cum Ragenario patre suo postea Rotomagensis Archiepiscopus, Æneas notarius sacri palatij, inde Parisiensis Episcopus, Isaac diaconus Parduli, postmodum Lingonicæ ciuitatis Episcopus. Sed & Venerabiles Abbates Ratbertus Corbeia, Bauo Orbacis, & Halduinus Altiuillaris Monasterij, aliique Domini sacerdotes & diaconi, Vulfadus quoque Remorum metropolis Oeconomus, & Rodoaldus Archidiaconus, cum alijs sequentibus Cleri ordinibus, huic pariter synodo apud Carisiacum interfuerunt.

Erat autem Carisiacum seu Carisiacum villa publica, fscalis seu regia ad ripas Ifaræ sita, à Nouiomago millia passuum circiter sex disparata, vernaculè *Quierzi* dicta, non *Creci*, vel *Creciacum* supra Saram, vt quidam vertunt; fat enim Carisiacum in capitulis, & apud Guibertum à *Crisiaco*, vel *Cresiacum* Laudunensis pagi castro distinguitur. In hanc igitur villam palatio insignem, Carlouingis principibus carissimam, ac notissimam sedem, cum Episcopi conuenissent Gothescalci errores excussuri, adductus quoque est Gothescalcus ipse, vt præfens ad interrogata responderet.

Ductum videtur à moribus initium, iisque breuiter tractatis, quoniam facto continebantur, plus laboris, & otij positum in doctrina per se fat difficili, & versipellis logici artibus intricata, quis enim dubitet respondiisse, quæ ad stabiliendam cadentis causæ imbecillitatem faciebant? Augustini dicta detruncata sine respiratione aliqua memoriter decantasse, libellum obtulisse ad vmbilicos refertum: & quidem non de prædestinatione solùm, vt opinantur quidam, quasi capitalis hæc propositio tantùm agitata fuerit. *Deus, sicut quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinauit ad mortem æternam*, & huic mordicus hæterit Gothescalcus, sed de quæstionibus quatuor propositas quoque fuisse difficultates colligitur ex Epistola ad Lugdunenses scripta, monétque Hincmarus contra Chrysofomum declamatum esse à Gothescalco: fuit ergo auctoritas eius proposita, & sic de quæstionibus Theologicis disputatum, prius enim omnia expendi serio oportuit, quàm certi quicquam in alteram partem definiretur.

Dum premitur vaniloquus, ac genuina Patrum, Augustini præsertim, dicta proferuntur, subsidente mendacio, & rigente hæresi, furor ex desperatioue vincendi, ac superbia, innatum hæreticis malum, homini ad extremum conuitia, & effrænem impudentiam suggerunt, multis audientibus nihil dignum ratione vel dixit, vel interrogatus respondit, sed vt arreptitius in contumelias singulorum prorupit.

Abbates insolitâ hac impudentiâ commoti, frænum petulanti linguæ iniiciendum exclamant, eúmque flagello, iuxta Canones Agathenses, & regulam Sancti Benedicti coërcendum; Nec Gothescalcus

*Ecclesia
Lugdun. de
tribus epist.
lib. de præ-
desti. c. 16.*

*Lib. 55. Ca-
pit. c. 43.*

*Epist. ad Ec-
cles. Lug-
dun.*

cus aliàs superbiâ tumens, leges appellauit: lite contestatâ, & Reo ultra clepsydras audito, Hincmarus cum Concilio loquutus sententiam pronuntiat, hominémque condemnat hæreseos, & morum improborum; dictantur pœnæ criminibus conuenientes; vtrisque; depositio, & excommunicatio: hæresi præterea carcer, & silentium, improbitati virgæ, quæ tamen omnia verbo vno; & retractationis libello redimere liceret: in hanc sententiam omnes pedibus iuerunt, Patribus audaciam viri indignè ferentibus. Eius sententiæ primùm à Camuzatio repertæ tenor hic est, & iste titulus.

Ecclesiastica sententia in pertinacissimum Gothescalcum.

Fater Gothescalc, sacrosanctum sacerdotalis mysterij officium, quod irregulariter usurpasti, & in cunctis moribus, ac prauis actibus, atque peruersis doctrinis eo hactenus abusi non perimisti, iudicio Spiritus Sancti, cuius gratia munus est, sacerdotale officium per virtutem sanguinis Domini nostri **JESU CHRISTI** noueris tibi esse, si quo modo suscepisti, sublatum, & nè ulterius eo fungi præsumas penitens interdicitur &c.

Quamquam hoc opere statuerim à controuersia manum abstinere, confert tamen ad historiam quam verso quærere, quænam essent Gothescalci dogmata. Sunt enim, vt dixi, qui putant Moguntix, & Carisiaci actum dumtaxat de gemina prædestinatione: innocua scilicet in speciem, chartula professionis Gothescalci (qua velut Ægide se contexit) huius tantùm meminit, hancque velut totius negotij cardinem excutiunt Ratramnus, & Galindo Prudentius, nec Hincmarus ipse ad palinodiam Gothescalcum inuitans aliud ab eo petit, nisi vt credat Deum & bona præscire, & mala, sed mala tantùm præscire, bona verò & præscire, & prædestinare, vnde præscientia esse potest sine prædestinatione, prædestinatio autem non potest esse sine præscientia, & quia bonos præsciuit, & prædestinauit ad regnum, malos autem præsciuit tantùm, & non prædestinauit, sequitur neutiquam eos, vt perirent, suâ præscientiâ compulisse.

Oculatiores tamen opinantur ex hac propositione pessimè intellecta, (*Sicut Deus quosdam ad vitam, ita quosdam prædestinauit ad mortem*) ventum ad alias quæ ex ipsa fluunt, & dependent, ad quid enim tantâ contentione agere de sanguine fuso pro omnibus, nisi mens Gothescalci esset, aliquos prædestinatos esse ad interitum merâ Dei voluntate, cum aliàs nihil veneni sit, si aliter interpretetur. Nec suberat ratio tam acriter litigandi, an velit Deus omnes saluos fieri, nisi de subsidio omnibus dando, aut quibusdam negato, quæstio verteretur. Nusquam igitur apud Carisiacum, & in scriptis, nisi horrore antecedentis, & in absolutam necessitatem trahentis prædestinationis, est negata ab Hincmaro gemina prædestinatio. Et si hic malis prædestinari supplicia, non malos ad supplicia dixit, iustus erat metus à fatali prædestinationum

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 849.

A Belgica Remorū & Galliarum Prævinciarū Episcopis audiens, & inuentus hæreticus, Hincmar. Epist. ad Nicol. I. apud Frod. lib. 3. c. 14.

Frod. lib. 3. cap. 28.

Sic Concil. Valent. can. 3. ait penâ malum meruum sequentem, Deum prædestinasse, quia prædestinatione tantâ statuit qua facturus est.

H h h 2

necessitate,

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 849.

Ex Epist.
Hincm. ad
Nicol. I. a-
pud Frod.
lib. 3.

necessitate, tanquam impios non alio consilio crearet Deus, quàm ut damnarentur, quod reuerà intendisse Gothescalcum patet ex his verbis cum de Reprobis loquitur. *Non est prorsus voluntatis Dei ut saluentur.* Quæ cum crudè & indigestè Gothescalcus euomeret, aduenit, licèt ferò, Ratramnus, qui velut palpamento ea condiret, Gothescalcum, & sequaces docens quomodo saltem linguâ possent esse Catholici, ut ipse quidem se fingit, in prolixiori confessione, quæ venit in vulgus, cum iam hæresim de Trina Deitate animo combibisset: Gothescalcana igitur hæresis, quibusdam licèt tecta inuolucris, alias virtute complectebatur, è qua velut infecta palude, turpiores adhuc fordes defluebant, quas paucis persequitur Hincmarus ad Nicolaum primum.

Si vestra Catholica sapientia vult scire, quæ contra Catholicam fidem ex veteri hæresi prædestinatiana dicere videatur, de multis pauca vobis numero, sed non pondere capitularim significamus; Dicit, quod & veteres prædestinatiani dixerunt, quoniam sicut Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinauit ad mortem æternam. Dicit quoniam non vult Deus omnes homines saluos fieri, sed tantum eos qui saluantur, omnes autem saluari, quos ipse saluare voluerit, ac per hoc quicumque non saluantur, penitus non esse voluntatis illius ut saluentur. Quoniam si non omnes saluantur, quos vult Deus saluos fieri, non omnia quæ voluit fecit; & si vult quod non potest, non omnipotens, sed infirmus est; Dicit quod & veteres prædestinatiani dixerunt, quod non pro totius mundi redemptione, id est pro omnium hominum salute, & redemptione Dominus & Saluator noster IESUS CHRISTUS sic Crucifixus & mortuus, sed tantum pro his qui saluantur. Dicit quoquomodo dispari traditione, sed pari errore quod veteres prædestinatiani dixerunt, exponens sententiam Apostoli Petri, eum qui emit eos Dominum negantes Baptismi (inquit) sacramento eos emit, non tamen pro ijs crucem subiit, neque mortem perculit, neque sanguinem fudit. Quod autem Baptismi perceptio redemptio nuncupatur, Doctor gentium manifestè fateatur. Nolite contristare (inquit) Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. At illa quæ propria & specialis est solorum omnium electorum, quam eis tantummodo Crucifixus impertiuit, Pius Redemptor ipsorum, sicut à præteritis, ita nimirum & à præsentibus natos, & nascituros, viuos & mortuos videlicet omnes pariter Electos redemit, eruit, abluítque peccatis &c. Quod prædestinatiani veteres non dixerunt, iste ut audaciùs, ita & perniciosius dicit, Deitatem Sanctæ Trinitatis trinam esse.

Ob prædictas igitur Hæreses, quæ incalcescente disputatione prodierant, Gothescalcus ut priùs à Germanis Episcopis, sic & à Wenilone Senonensi, Hincmaro Remensi, aliisque Episcopis, (Abbatibus, ceterisque Ecclesiæ ordinibus tacitè sententiam approbantibus) qui apud Carisiacum conuenerant, meritò damnatus est: nec tamen ob id duplici poenâ mulctatus (ut Neoterici nugantur,) qui virgarum atrocitatem

trocitatem in immensum sic exaggerant, ac si diceres hominem Perfaram scaphis, aut Fauro Phalaridis inclusum, pane arcto, & aquâ breui in lachrymis pastum fuisse; cum diurnum Monachi cibum acceperit, nec laniena tanta fuerit vt fingunt post lugdunensem Epistolarium, cum quadragenarius Presbyter extra ractum virgarum esset, nec aliter quam supra vestem cæsus Gothescalcus ex vsu legum interprete, & iuxta Aquigranense capitulum 14. vnde nusquam de hac in scriptis conquestus est.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 850.
853.

Saniores articulos quatuor edit Hincmarus aduersus Gothescalcum, iurgia hinc nata inter eum, & gloria sua Emulos, prolatis utrimque veterum sententijs in posterioribus synodis comprimuntur.

Saniores articulos quatuor edit Hincmarus aduersus Gothescalcum, iurgia hinc nata inter eum, & gloria sua Emulos, prolatis utrimque veterum sententijs in posterioribus synodis comprimuntur.

CAPUT XXVII.

VT Lugdunensis Ecclesiæ scriptor Gothescalci opinationes sibi ex asse cognitæ non esse ingenuè fatetur, libro aduersus Joannem Scotum c. 4. sic & alios, qui Hincmarum incessendi libidine libellos scripserunt, multa latuisse certissimum est, ob id præsertim, quòd Carisienses Episcopi decretis condendis iuxta morem abstinerint, quo Carisiaci iudicij æquitas ad absentes liquidò perueniret. Hincmarus postea se velut Synodi præsidem alterum, vt sæpe fit, & loci Metropolitanam à Gothescalci fautoribus impetitam cernens, plurimos subinde literis conuenit Rabanum, Prudentium, Ecclesiam Lugdunensem, Remigium quoque huius sedis Archiepiscopum de his quæ Carisiaci gesta fuerant certos redditurus. At cum hæ literæ tardiores essent, & multi ob defectum Canonum, vel ambigerent, aut quod actum fuerat peruersè interpretarentur, Capitula in horum subsidium edere postmodum compulsus est, totumque deinceps Theologiæ pugnæ pondus pro sua Ecclesia sustinere, & qui Carisiensi synodo velut clypeo tectus esse poterat, hanc à pluribus per suum peti latus haud sine mœrore conspexit.

Igitur quæ in priori synodo Carisiacensi coram Episcopis, & Rege fusiùs disputata fuerant, eodem iubente in posteriori coacta ann. 857. festinanter quidem & subitanè (quòd librorum copiam non haberet) sed absque suæ sententiæ dispendio ex Sanctorum Patrum Oraculis in Capitula quatuor collegit, & concinnauit, quæ postea, cum licuit per otium, luculenter ostendit, si non isdem omnino verbis, saltem sensu à Patribus fuisse prolata.

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 853.

Primo igitur Capitulo exposita Protoplasti ruinâ, & omnium in eo perditione, docet quale fuerit æternum Dei decretum pro aliquibus eligendis, alijs ad vitam, alijs in interitum deserendis, hoc pacto:

Sic Concil. Valentinum ait malos perire, nõ quia boniesse non potuerunt, sed quia boni esse noluerunt, & can. 3. fateatur prædest ad penam.

DEus omnipotens hominem sine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in paradiso posuit, quem in sanctitate iustitia permanere voluit, Homo libero arbitrio male utens peccavit, & cecidit, & factus est massa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus, & iustus elegit ex eadem massa perditionis, secundum præscientiam suam, quos per gratiam prædestinavit ad vitam, & vitam illis prædestinavit æternam. Ceteros autem, quos iustitia iudicio in massa perditionis reliquit, perituros præsciuit, sed non ut perirent prædestinavit: penam autem illis, quia iustus est, prædestinavit æternam, ac per hoc unam Dei prædestinationem tantummodo dicimus, qua aut ad donum pertinet gratiæ, aut ad retributionem iustitiæ.

Capitulum 2. de libero arbitrio hominis corrupto, & sanato per gratiam, quod in prædestinatianos texuit Hincmarus, ac peperam carpunt Lugdunenses, sumitur ex August.

Enchiridij c. 30. epist. ad Vitalem, de dono persever. c. 7.

Libertatem arbitrij in primo homine perdidimus, quam per Christum Dominum nostrum recepimus, & habemus liberum arbitrium ad bonum præventum, & adjuvum gratiâ, & habemus liberum arbitrium ad malum desertum gratiâ, liberum autem habemus arbitrium, quia gratiâ liberatum, & gratiâ de corrupto sanatum.

Capitulum 3. hæresi prædestinatianorum, quam Gothescalcus renouarat, directè opponitur, estque fide certum, & indubitatum.

DEus omnipotens omnes homines sine exceptione vult saluos fieri, licet non omnes saluentur, quòd autem omnes saluantur, saluantiis est donum, quòd autem quidam, pereunt pereuntium est meritum.

Capitulum 4. est æque certum, si castè exponatur, hausit illud Hincmarus ex Ambrosio, Augustino, & Prospero, è quorum lectione ingentem supellectilem collegerat, vnde hoc ex tempore, & absque librorum subsidio concinnauit.

Christus JESUS Dominus noster, sicut nullus homo est, fuit, vel erit, cuius natura in illo assumpta non fuerit, ita nullus est, fuit, vel erit homo pro quo passus non fuerit, licet non omnes Passionis eius mysterio redimantur. Quòd verò omnes Passionis eius mysterio non redimuntur, non respicit ad magnitudinem, & præcij copiositatem, sed ad Infidelium, & ad non credentium eâ fide, qua per dilectionem operatur, respicit partem. Quia poculum humana salutis quod confectum est infirmitate nostrâ, & virtute diuinâ, habet quidem in se ut omnibus prosit, sed si non bibitur, non medetur.

Hæc

Hæc in posteriori Carisiaca fynodo condita sunt ex annalibus Bertinianis, quam furtiuam, clandestinam, & fraudis Hincmarianæ conuenticulum vocat nuperus quidam Differtator, & à Capitularibus vt spuriam meritò rejectam. At Valentini Patres, & Capitulorum Aristarchus veram agnoscunt, nec diffitetur Prudentius: quòd Capitularibus verò inserta non sit; hoc ideo factum, quòd in ijs tantum colligebantur quæ omnium Ecclesiarum æquè, ac laïcorum Procerum consensu recepta & confirmata, Missis Dominicis agenda, vel populis obseruanda imperabantur ex Concil. Meld. can. 80. quæque non speculatiuam, sed practicam materiam, aut externum populorum regimen continerent.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 853.
854

Ceterum incredibile dictu est, quot rixas Gothescalci reclusio, & Carisiensia hæc capitula mouerint, quas inuidiosè hoc sæculo renouarunt Gothescalcanæ hæreseos vindices, & asseclæ. Etenim licet in his præsertim Hincmarus (solemne enim ei fuit, vt nihil proprio genio scribere, sic nec agere) Rabanum Moguntinum magni nominis, & prudentiæ virum, consilij sui confortem habuerit, Æmuli ipsius, quòd gratiâ valeret apud principem, specie Augustinianam doctrinam tuendi, & sub religionis sipario, stylum acriter in eum exacuerunt, Ratramnus Corbejenfis Monachus, acris quidem ingenij, & elimati, sed critici, primùm statim à reclusione Gothescalci Capitulum de gemina prædestinatione, superaggestis Sanctorum Patrum citationibus, excutere aggressus est, nihil pensi habens an hæc verba, *Deus quosdam prædestinat ad mortem*, fidelium animis scrupulum ingenerarent. Quasi incumberet ei potiùs, quàm Metropolitano Remensi, modum præscribere in sua Prouincia, pro ratione temporis, diuina interpretandi?

Nec hoc contentus, delibatam à focio de trina Deitate controuersiam auidè arripuit, corrogatis ex Hilario, & Augustino sententijs, sed corruptis, & detruncatis, non modicum volumen scripsit ad Hildegarium Meldensem Episcopum, probè sciens id Metropolitano displicere, qui, vt errorem præcluderet, extremam Hymni strophem *Sanctorum meritis* iusserat amputari.

Post hunc classicum personante Prudentio Tricassino, cuius tractoriam à Sirmondo editam tom. 2. Concil. Galliæ, Capitulorum Hincmari quasi theriacam ferunt à fynodo Senonensi receptam, sed non probatam, imò rejectam, plurimi velut auxiliares copiæ in hanc luctam turmatim ingressi, Seruati duo, Florus magister, Lugdunenses Clerici, vel sub horum larua, Ebo Gratianopolitanus, stilis armati, & obelis Capitulorum Hincmari verba omnia, syllabâsque confodiunt. Quantum verò strenuissimi hi pugiles, non in futili modo, & nugatoria quæstione de gemina prædestinatione, sed etiam in alijs longè grauioribus de voluntate Dei, & Christi sanguine fuso pro omnibus, velut pro aris & focis insudarint, Hincmaro nihilo seciùs obnitente, ob scanda-

Iunior hic
Ebo auctor
dicitur libri
de tribus E-
pistolâs, Ca-
pitulorum
Concil. Va-
lentini, &
Censura in
Capitula
Hincm.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 854.
855.

lum, peruersasque consequentias, quæ inde deducebantur ab argutis litigatoribus, non est quod prolixius referam, suborti siquidem hac tempestate de gratiâ efficaci, & de merito Christi confictus, horum lucubrationes è tenebris in lucem, velut exoticas merces extulere, additis tot vtrimque de nouo libellis, vt Ptolemæi, vel ingens Bibliotheca hos capere non possit.

Sunt qui putant aculeatis aduersariorum scriptis, Hincmarum excitatum, Scotum Erigenam sui studiosissimum ad scribendum impulisse, quod opus suum 19. distinctum capitibus, sed ineptijs & erroribus refertum, prædicto Hincmaro, ac Pardulo Laudunensi nuncuparit, at cum nullibi huius rei faciat mentionem Hincmarus, nec in Epistolis, quas vsque ad nauseam, vt nuperus quidam auctor loquitur, Frodoardus retulit, imò erroris eum acriter arguat in posteriori opere aduersus Gothescalcum, figmentum esse puto. Etenim horum Episcoporum nomina Scotus libello suo haud dubiè præfixit, quò famam sibi conciliaret, vt quidam dicunt alteri lucubrationi de Eucharistia à se editæ, Rattramni nomen ob eam rem callidè imposuisse: prædicti tamen Scoti Erigenæ cauillationes trium Prouinciarum Episcopi apud Valentiam coacti meritò notarunt, vt & Carisiensia Capitula, quod hic animaduersione dignum est, facitque ad historiam, vt inde pateat quantum negotij Hincmaro facefferint laudis ipsius Æmuli.

Cum igitur apud Valentiam (quæ Lothario in diuisione fratrum obtigerat, iussu Principis conuenissent Metropolitanis, Lugdunensis, Viennensis, & Arelatensis, collaborante eis quàm maximè venerabili Ebone Gratianopolitano, de redemptione Christi aliquot canones seu capitula ediderunt, quæ si ritè expendantur, in specie tantum Hincmaro sunt contraria, si quartum excipias, in quo gratis omnino, & perperam Hincmarus velut non Catholicus reprehenditur, quasi dixisset Christum passum fuisse pro ijs, qui exigentibus meritis pœnis infernalibus æternum additi sunt: verba hic lubet referre Concilij Valen. can. 4. *Item de Redemptione sanguinis Christi, propter nimium errorem qui de hac causa exortus est, ita vt quidam, sicut eorum scripta indicant, etiam pro illis impijs, qui à mundi exordio, vsque ad Passionem Domini in sua impietate mortui æterna damnatione puniti sunt, effusum eum definiant, contra illud Propheticum &c. Porro capitula quatuor, quæ à Concilio fratrum nostrorum minus prospèctè suscepta sunt, propter inuicilitatem, vel etiam noxietatem, & errorem contrarium veritati: sed & alia XIX. syllogismis ineptissimè conclusa, à pio auditu fidelium explodimus.*

De ineptijs Scoti nihil disputo, cum Hincmarus ipse posteriori libro de prædestinatione censurâ dignas iudicet, at certissimum est Patres Valentini Concilij gratis Hincmaro prædictam calumniam de Sanguine Christi fuso pro damnatis (agente inprimis Ebone Gratianopolitano Episcopo, sibi infensissimo) impegisse, sicque in factò errasse Concilium, vt pluribus ostendit Hincmarus in posteriori libro aduersus Gothescalci stolones. Vnde ab Episcopis re maturius perpensâ, in synodo

synodo Lingonenſi can. 4. verba illa, *Porro Capitula quatuor quæ à concilio fratrum noſtrorum &c.* conſultò prætermiſſa ſunt. Et in Tullenſi apud Saponarias, quò ſe pacis ſtudioſos exhiberent can. 10. ſic habetur, *Relecta ſunt denique in eadem ſynodo quadam capitula, ſuper quibus quorundam fratrum ſenſus diſſentire videntur. Vnde conuenit inter Episcopos, ut Deo fauente, pace, & tranquillitate recuperatâ, ſimul conueniant, & prolatis Sanctarum ſcripturarum, atque Catholicorum Doctorum ſententijs, quæ ſaniora ſunt, concordî unanimitate ſequantur.* Quod Tullenſi Concilio 2. apud Tuſciam ann. 860. egregiè præſtitum fuiſſe, prædicti Concilij ſynodicam accuratè perlegenti patebit.

HINCMAR:
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 852.
855.

Interim Hincmarus, quòd prædictæ altercationes; tam in Curia, quàm Romæ multas turbas excitaffent, malèque audiret maleuolorum factione, qui trium Prouinciarum capitula aduerſus eum edita Regi obtulerant, quæ Rex ei cognoscendæ veritatis ſtudio ſtatim tradiderat, nè ſuo nomini parum conſulere videretur, collegit, atque composuit Volumen ingens plures continens libros de prædeſtinatione Dei, & libero arbitrio contra prædictos reprehendoſos ſuos Episcopos, maximè contra Gothefcalcum, atque Ratramnum Corbejenſem, ad eundem Regem Carolum, cuius extat nuncupatoria tantùm Epistoſa apud Frodoardum, quæ ſic incipit. *Domino glorioſo Regi Karolo, Hincmarus nomine, non merito Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus, unâ cum collegis &c. Deo gratias agimus, qui cor veſtrum ad amorem ſuum accendit &c.*

Hic conqueritur primò, ſe velut non Catholicum, & ſine fraternitatis reſpectu reprehensum ab Episcopis trium Prouinciarum, Capitula quoque ſua Carifeſia velut inutilia, immò & noxia repulſa, & alio ſenſu excepta, in quo à Beati Auguſtini humilitate multùm abhorrere videbantur, & poſt quædam alia præfationis loco poſita, de Caritate quæ inter Episcopos vigere debet, & de Ebonis Episcopi nomine jaçtanteſ cum Archiepiscopis poſito, quaſi præ cæteris in eum collaborauerit, dicit ſe capitula Carifeſia è Patrum ſcriptis, & ſenſibus, quibus ea excerptaſ, probaturum &c.

Item aliud edidit volumen inſigne ad eundem Regem aduerſus Gothefcalcum, & Prædeſtinatianos, quod è Remigianæ Bibliothecæ pluteis nuper extractum R. P. Sirmondus publici iuris fecit, ſed mutilum, vt reor, nec numerjs omnibus abſolutum, quòd eo adhuc elucubrante, diſſentientes animi in Concilio Tullenſi 2. apud Tuſciam in concordiam redierint. Remigio Lugdunenſicum alijs approbante, vt Hincmarus ſynodicam conſcriberet, quâ Deum velle omnes homines ſaluos fieri diſertè aſſerit, ac pro omnibus mortis debitoribus Chriſtum occubiſſe.

Nicolao I. Pontifici, quem ſibi inſenſum ſentiebat Hincmarus, ob Rothadi Sueſſionenſis exauçtorationem, damnationis & recluſionis Gothefcalci rationem reddidit, primò per Odonem Beluac. Episcopum

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 854.
855.

pum, tum per Epistolam, vbi mores ipsius, genium, errores graphice depingit, & qualiter contra ipsius pestiferi hominis opinionem sentiat, rogans vt attendat solertiùs, & quæ inde tenenda sunt, docere, ac definire dignetur. Quid ad hæc responderit summus Ecclesiæ Hierarcha non constat: Augurari quis posset tot anxietates Hincmaro, iura Metropolitanorum ardentius tuenti, deuorandas reliquisse, nisi Bertinianorum annalium scriptor testaretur ad annum 859. *Nicolaum Papam de gratia Dei, & libero arbitrio, de veritate gemina prædestinationis, & sanguine Christi, vt pro credentibus omnibus fusus sit, fideliter definiuisse*, scil. contra Gothescalci Patronos, quod rursus hac ætate aduersus quinque propositiones sibi oblatas similem ferè doctrinam continentes, Innocentius X. luculenter præstitit bullâ Romæ datâ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 31. Maij 1653. Pontificatus ann. 9. quâ tandem aliquando veteri controuersiæ, inter Gothescalum, eiusque scholam, & Rabanum Maurum, atque Hincmarum efflictim agitatz, finis est impositus.

Quod spectat ad litis huius auctorem Gothescalum, studuit quàm maximè Hincmarus eum à sua hæresi ante obitum reuocare, corpori necessaria subministrans, & animæ per ascetas Aluillarenses, at contumaciter perstitit, negatque Vsserius Calvinista post fortiter exantlatos labores, in extremo actu defecisse, qua de ἀποδείξει iudicet Deus, vel Ecclesia. Sunt qui feueriùs Hincmarum animaduertisse dicunt, quod dogmata Gothescalci, licet intricata, & noxia benignè possent interpretari, at cum Hæreticis admodum procliue sit verborum anfractus quærere, inuolucrisque tegere mentem, standum potiùs est Episcoporum iudicio, qui præsentem eum audierunt, quàm seriùs ei blandientium, nec Hincmari acerbitas vituperio digna: nulla enim hæcenus per indulgentiam sopita hæresis, leniter palpata, augetur, recalcitrat, furit, quare si quoties alicubi exorta, pari diligentia & feueritate in Auctores fuisset animaduersum, Dominicus ager ab Apostolis excultus, tot zizanijs, lappiisque passim vbique succrescentibus, summo Reip. Christianæ damno, non scateret.

*****

Hincmari Archiepiscopi Capitula ad Presbyteros Parochia sua.

CAPUT XXVIII.

Hincmarus inter grauiores curas, sui muneris haut immemor, vocatis ad synodum suæ Dioceseos Presbyteris, vt præscribunt Canones, salubria eis Capitula dedit memoriæ commendanda, quò major apud eos vigeret ritè administrandi disciplina, sacerdotaliisque dignitas, & modestia studiosius seruaretur, breuiora
hic

hic, quæ pridem R. P. Sirmondus è Remensis Ecclesiæ membrapis in lucem edidit, referam, nè penitus ea prætermisissè videar.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 852.
855.

CAPITULA Presbyteris data anno DCCCLII.

ANno DCCCLII. Kalend. Nouemb. conuentu habito Presbyterorum in Metropoli ciuitate Remorum, inter cætera monita saluberrima, dum de legibus, atque rebus Ecclesiasticis ab Hincmaro præfule tractaretur, hæc in vltimo prolata sunt memoriæ commendanda, & summopere obseruanda.

CAP. I. Ut Presbyteri discant expositionem symboli, & Orationis Dominicæ &c. cum symbolo Athanasij.

VT vnusquisque Presbyterorum expositionem symboli, & Orationis Dominicæ iuxta traditionem Orthodoxorum Patrum penitus discat, exinde prædicando. populum sibi commissum sedulo instruat, præfationem quoque Canonis, & eundem Canonem intelligat, & memoriter, ac distinctè proferre valeat, & orationes Missarum, Apostolum quoque, & Euangelium bene legere possit, psalms etiam verba, & distinctiones regulariter, & ex corde, cum canticis consuetudinarijs pronuntiare sciat. Necnon & sermonem Athanasij de fide, cuius initium est, *Quicumque vult saluus esse*, memoriæ quisque commendet, & sensum illius intelligat, & verbis communibus enuntiare queat.

II. De scrutinio & ordine Baptizandi.

VT scrutinium, & omnem ordinem Baptizandi, nulli penitus liceat ignorare.

III. De exorcismis Catechumenorum, & de Baptismo infirmorum, item de fontibus, ac vasis ad corporalia, & pallas abluendas.

EXorcismos, & orationes ad Catechumenos faciendum, ad fontes quoque consecrandum, & ceteras preces super masculos, & feminas, pluraliter, atque singulariter distinctè & rationaliter memoriæ commendet, similiter & ordinem Baptizandi ad succurrendum infirmis: & qui fontes lapideos habere nequiverit, vas conueniens ad hoc solummodo Baptizandi officium habeat, & similiter ad corporale lauandum, & ad pallas altaris, propria vasa habeantur, in quibus nihil aliud fiat.

IV. De ordine reconciliandi, & vngendi infirmos, deque exequijs defunctorum, & de benedictione salis, & aqua.

ORdinem reconciliandi, iuxta modum sibi canonicè reseruatam, atque vngendi infirmos, orationes quoque eidem necessitati competentes memoriter discat: similiter ordinem, & preces in exequijs,

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 852.
855.

quijs, atque agendis defunctorum, nec minùs exorcismos, & benedictiones aquæ, & falis.

V. *De aqua omni die dominico ante Missam benedicenda.*

VT omni dominico die, quisque Presbyter in sua Ecclesia ante Missarum solemniam, aquam benedictam faciat in vase nitido, & tanto ministerio conuenienti, de qua populus intrans Ecclesiam aspergatur, & qui voluerint in vasculis suis nitidis ex illa accipiant, & per mansiones, & agros, & vineas, super pecora quoque sua, atque super pabula eorum, nec non & super cibos, & potum suum conspergant.

VI. *De thuribulo & incenso.*

VT omnis Presbyter thuribulum, & incensum habeat. Vt tempore quo euangelium legitur, & finito offertorio super oblationem incensum, vt in morte videlicet Redemptoris, ponat.

VII. *De pane ad eulogias benedicendo.*

VT de oblatiis, quæ offeruntur à populo, & consecrationi supersunt, vel de panibus, quos deferunt fideles ad Ecclesiam, vel certè de suis, Presbyter conuenienter partes incisas habeat in vase nitido, & conuenienti, vt post Missarum solemniam, qui communicare non fuerunt parati, eulogias omni die Dominico, & in diebus festis exinde accipiant. Et illa, vnde eulogias Presbyter daturus est, ante in hæc verba benedicat, & sic accepturis distribuat, & micæ, nè incaute defluant, custodiat: *Domine sancte pater omnipotens æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tuâ sanctâ & spiritali benedictione, vt sit omnibus cum fide, & reuerentia, & gratiarum tuarum actione sumentibus salus mentis, & corporis, atque contra omnes morbos, & vniuersas cunctorum inimicorum insidias tutamentum. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, panem vita, qui de caelo descendit, & dat vitam, & salutem mundo, & tecum viuit, & regnat Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.*

VIII. *De homilijs S. Gregorij, & de compoto, cantuque Ecclesiastico.*

HOmilijs XL. Gregorij quisque Presbyter studiosè legat, & intelligat: & vt cognoscat se ad formam septuaginta duorum discipulorum in ministerio Ecclesiastico esse promotum, sermonem prædicti Doctoris de LXXII. discipulis à Domino ad prædicandum missis plenissimè discat, ac memoriæ tradat. Compoto etiam necessario, & cantu per anni circulum, plenissimè instruat.

IX. *De*

IX. *De Matutinali officio, & Horis explendis, & post Missam quid agere debeat Presbyter ante prandium.*

HINCMAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An 852.
855.

M Anè matutinali officio expleto, pensum seruitutis suæ canendò primam, tertiam, sextam, nonámque persoluat, ita tamen, vt postea horis competentibus, iuxta possibilitatem, aut à se, aut ab Ecclesiasticis publicè compleatur. Deinde peractis Missarum solemnij, & fessis infirmis visitatis, ad opus rurale, & quod sibi competit exeat ieiunus: vt iterum necessitatibus peregrinorum, hospitem siue diuersorum commeantium, infirmorum quoque, atque defunctorum succurrere possit, vsque ad statutam horam pro qualitate temporis & opportunitate.

X. *De cura hospitem, & peregrinorum.*

V T curam hospitem, maximè pauperum atque debilium, orphanorum quoque, atque peregrinorum habeat, hosque ad prandium suum quotidie iuxta possibilitatem conuocet, eisque hospitium competenter tribuat.

XI. *De sacris ministerijs ad Vadium non dandis.*

V T nullus Presbyter præsumat calicem, vel patenam, aut palmam altaris, vel vestimentum sacerdotale, aut librum tabernario, vel negotiatori aut cuilibet laico in vadimonium dare, quia tanta est sanctitas sacri ministerij, vt saluà altioris mysterij intelligentiã, etiam per Prophetam Dominus prohibuerit, nè cum Sanctis vestimentis sacerdos procedat ad populum, sed intra sancta illa dimittat ad eum à colloquio diuino rediens. Et cui in tabernas ad bibendum à sacris canonibus ingredi prohibetur, sanctificata sacro ministerio nec ad contingendum immundis, quanto minùs in vadimonium exhibere debet: sicut Stephanus Sanctus Papa, & Martyr ad Sanctum Hilarium in suis decretalibus docet.

XII. *Vt in Ecclesia sine consensu Episcopi nullus sepeliatur, & vt pro sepeliendis nihil exigatur.*

V T nemo Presbyterorum quemquam in Ecclesia sepeliat sine consensu Episcopi, exceptis huiuscemodi personis, quas singillatim & priuatim in synodo signauimus, nec pro sepeliendis quiddam exenij exigat vel extorqueat, si quid autem altari, vel Ecclesiæ, aut sibi gratis oblatum fuerit à deuotis, cum benignitate recipere non interdiciamus.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 855.

XIII. *Vt Presbyteri à publicè peccantibus, vel à pœnitentibus, quò eis faveant, munera non accipiant.*

VT nemo Presbyterorum exenium, vel quodcumque emolumentum temporale, imò detrimentum spiritale, à quocumque publicè peccante accipiat, &c.

XIV. *Quomodo in conuinijs defunctorum, aliarumue collectarum gerere se debeant.*

VT nullus Presbyterorum ad anniuersariam diem, vel tricesimam tertiam, vel septimam alicuius defuncti, aut quacumque uocatione ad collectam Presbyteri conuenerint, se inebriare præsumat.

XV. *Quid cauendum sit Presbyteris, quando per Kalendas inter se conueniunt.*

VT quando Presbyteri per Kalendas simul conuenerint &c.

XVI. *De confratrijs, earumque conuentibus, quomodo celebrari debeant.*

VT de collectis, quas geldonias vel confratrias vulgò vocant &c.

XVII. *Vt defuncto Presbytero nullus sine consultu Episcopi Ecclesiam illius, aut capellam appetat.*

VT si quilibet Presbyterorum defunctus fuerit, vicinus Presbyter apud seniore nullâ preceatione, vel aliquo exenio, Ecclesiam obtineat, quæ titulus per se constans antea extitit, sed neque Capellam sine consultu nostro, quod si fecerit diffinitam sententiam sibi prolatam suscipiat, sicut de Episcopo canonica decreuit auctoritas, ut qui per ambitionem maiorem ciuitatem adpetierit, & illam perdat quam tenuit, & illam nequaquam obtineat, quam usurpare tentauit.

CAPITULA QUIBUS DE REBUS MAGISTRI, ET Decani per singulas Ecclesias inquirere, & Episcopo renuntiare debeant.

*Matrices
Ecclesia.*

HÆc omni anno inuestiganda sunt à Magistris & Decanis Presbyteris per singulas matrices Ecclesias, & per Capellas Parochiæ nostræ, & nobis Kalendis Julijs renuntianda. Similiter etiam inuestigandum, & renuntiandum est nobis, qualiter obseruentur, & custodiantur illa, quæ capitulatim obseruanda Presbyteris dedimus.

I. Inquirendum in qua villa, aut cuiuslibet Sancti honore, prætitulatus sit Presbyter, vel à quo fuerit ordinatus.

II. Si habeat mansum habentem bunnuarua duodecim, præter cœmeterium, & cortem, vbi Ecclesia, & domus ipsius continetur, aut si habeat mancipia quatuor.

III. Quot

III. Quot mansos habeat in sua parochia ingenuiles, & serviles, aut accolas, vnde decimam accipiat.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.

IV. Qualia sint indumenta altaris, quot noua, & quot vetusta, qualiter nitida, quo metallo sint capsæ, & cruces coopertæ, aut si diligenter reconditæ sunt Reliquiæ in altari, aut si ipsæ capsæ feris munitæ sunt.

An. 855.

V. Quos, & quot libros habeat, & si bene sint recitati.

VI. Qualia, aut quot sacerdotalia vestimenta habeat, & qualiter sint nitida, aut in nitido loco collocentur.

VII. Si habeat locum præparatum, vbi effundi possit aqua quando abluuntur vasa altaris, aut os, vel manus post perceptionem sacræ communionis, aut si ipse Presbyter proprijs manibus, aut diaconus, aut subdiaconus eius, lauet primò corporale.

VIII. quo metallo sit calix, & patena, aut quâ diligentia custodiantur, aut si habeat pixidem, vbi congruè possit recondi sacra oblatio referuanda ad viaticum infirmis.

IX. Vt Crisma, & Oleum consecratum sub sera recondantur.

X. Si ipse Presbyter visitet infirmos, & inungat oleo Sancto, & communicet per se, & non per quemlibet, & ille ipse communicet populum, nec tradat communionem cuiquam laico ad deferendum in domum suam causâ cuiuslibet infirmi.

XI. Si habeat clericum, qui possit tenere scholam, aut legere Epistolam, aut canere valeat, prout necessarium sibi videtur.

VII. Inuestigandum de luminaribus Ecclesiæ, aut quot cerarios habeat ipse titulus.

XIII. Qualiter sit cooperta Ecclesia, aut si sit camerata, & vt ibi columbæ, vel aliæ aues non nidificent propter immunditiam.

XIV. Quo metallo habeant ibidem signa.

XV. Si atrium habeat munitum, aut si cellam propriam habeat iuxta Ecclesiam, aut si suspiciosa in circuitu ostiola sint.

XVI. Vt ex decimis quatuor portiones fiant iuxta institutionem canonicam, & ipsæ sub testimonio duorum aut trium testium fidelium studiosè, & diligenter diuidantur, & vt de duabus portionibus, Ecclesiæ & Episcopi, ratio reddatur per singulos annos, quid inde profecerit in Ecclesia.

XVII. Vt matricularios habeat iuxta qualitatem loci, non bulcos, aut porcarios, sed debiles, & pauperes, & de eodem dominio, nisi fortè ipse Presbyter habeat fratrem, aut aliquem propinquum debilem, aut pauperrimum, qui de eadem decima sustentetur, reliquos autem propinquos, si iuxta se habere voluerit, de sua portione vestiatur atque pascatur.

XVIII. Inuestigandum similiter, si nihil patrimonij habens, quando prouectus est ad ordinem Ecclesiasticum, postea emerit prædia, cuius iuris sint, quoniam Ecclesiæ ad quam de nihil habentibus

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 853.
855.

bentibus promotus est, esse debent, iuxta canonicæ auctoritatis decretum.

XIX. Inquirendum si occasione huius præcedentis Capituli, aliquis Presbyterorum abhinc de redivibus Ecclesiæ, vel oblationibus & votis fidelium, alieno nomine res comparauerit, & ibi structuras fecerit &c.

XX. Si de tabernis, & de commestationibus, & de familiaritate indebita mulierum se custodiant Presbyteri. Hic multa congerit de illicito Clericorum accessu ad feminas, & quâ ratione arguendi, vel purgandi sunt, & accusatio aduersus Presbyterum non recipiatur, nisi sub duobus, vel tribus testibus.

Sunt & quædam Capitula anno duodecimo Episcopatus Hincmari his superaddita IV. idus Junias, quæ fratribus ac confacerdotibus suis obseruanda tradidit, vt & alia in synodo Remensi anno incarn. 874. in mense Julio, quæ consulat Lector si velit apud Sirmondum tom. 3. Concil. nè præsens historia aliorum excerptis nimium crescat.

Concilium Sueffionense 2. de Clericis ab Ebone post depositionem perperam ordinatis, & de legitima Hincmari successoris ordinatione, de privilegijs quoque à Benedicto 3. & à Nicolao I. eidem concessis.

C A P U T XXIX.

Flagrante dissidio inter Hincmarum, & fautores Gothescalci, haud semel ei impropertatum fuit Remensi Ecclesiæ subrogari non potuisse, viuente adhuc Ebone Archiepiscopo, nec canonicè, vt dicebatur, deposito: Quidam enim occultè in eum mussitabant, alij velut raptorem, hunc palam aspernabantur, Clerici præsertim ab Ebone ordinati eo breui tempore, quo Lotharij auctoritate restitutus est, ægrè ferentes se à Concilio Meldensi suspensos, nec hactenus restitutos ab Hincmaro. At hic, cui non minus strenuitatis, quàm Pontificiæ mentis inerat, hos rumores compressurus, statuit tam suæ promotionis, quàm eorum interdicti litem, Episcoporum iudicio discutendam relinquere.

Clerici ab Ebone ordinari suspensi fuerat in synodo Meld. ann. 845. ex schedula Hincmari ad patres Concilij Sueffion.

Anno igitur incarn. 853. regni Caroli 13. indict. 1. Episcopis iuxta instituta Canonum ad urbem Sueffionum in Monasterio Sancti Medardi & S. Sebastiani 10 Calend. Majas iussu Caroli congregatis, vbi & ipse Rex adesse dignatus est, vt æquè se protectorem, ac Ecclesiæ filium ostenderet.

Actum de Clericis ab Ebone post depositionem perperam ordinatis, & de legitima Hincmari successoris eius ordinatione. Serie depositionis

tionis memorati Ebonis, coram omnibus, plenissimè perlata, patuit hunc Episcopale officium illicitè repetisse, & quos per breue tempus Remis ordinauerat; damnationi potiùs obnoxios; quàm verè sacris initiatos reddidisse. Hincmarum autem successorem eius, canonicis sanctionibus cautè & subtiliter obseruatis, iure sublimatum, & præter decreta majorum in hac parte nihil omnino moliti.

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 853.

Concilij eiusdem Sueffionensis ex singulis actionibus excerpta, vbi Episcoporum nomina referuntur, fusiùs totum hoc negotium pandunt, quod paucioribus verbis sic contraho. Residentibus in synodo venerabilibus Episcopis, Hincmaro Rem. Ecclesiæ Archiepiscopo, Vuenilone Senonensi, Amalrico Turon. Archiep. Theodorico Cameracensi, Rothado Sueffionicæ vrbis, Lupo Catalaunensi, Immoone Nouiomensi, Erpui- no Siluaneensi, Ermænfrido Beluacensi, Pardulo Laudun. Hilmerado Ambian. Hucberto Meldensi; Agio Aurelian. Prudentio Tricassinæ ciuitatis; Herimanno Niuernensi. Jona Augustod. Godelsado Cabilonen- si. Dodone Andegau. Guntberto Ebrocensi; Hildebranno Sagensi Episcopis.... Rigboldo Remorum Chorepiscopo. Residentibus etiam Presbyteris, & Abbatibus, Dodone Abbate S. Sabini, Lupo Abbate Monasterij Bethleem, quod Ferrarias dicitur, Bernardo Abbate ex Monasterio S. Benedicti, Odone Abbate Corbeizæ, Bauone Abbate Orba- censi, & alijs quamplurimis sacerdotibus, Abbatibus, Diaconibus, & reliquorum graduum Clero: Residente etiam in cœtu Episcoporum glorio- so Rege Carolo; qui in eadem synodo suam exhibere dignatus est præsentiam, anno, & indiç. supradiçtis, 6. Calend. Maij.

Dum, actione primâ; quædam ab Episcopis Ecclesiastica negotia ventilarentur, venit Sigloardus ferrans locum Archidiaconi Remensis Ecclesiæ, dixitque filios eiusdem Ecclesiæ, & Hincmari Archiepiscopi stare pro foribus; qui se pro sua necessitate in synodum introduci petebant; cui Hincmarus ait, *recita illorum nomina, vt audiat Dominus Rex, & sacra synodus, & quod iussum fuerit in nomine Domini fiat.* Et recitauit Sigloardus hæc nomina, Rodoldus, Gislaldus, Vulfadus, Fredebertus, ex. Canonicis ipsius sanctæ matris Ecclesiæ, Sigismundus ex Monasterio Sancti Theodoriei; ex Monachis autem Sancti Remigij, Nortuinus, Heinradus, Mauringus &c. quibus iussu synodi & Principis introductis, Hincmarus dixit, *Quæ est petitio vestra fratres?* responderunt, *misericordiam petimus nobis à vestra paternitate impendi; de ministracione ordinum Ecclesiasticorum, ad quos à Domino Ebone quondam prosecti, à vestra autem auctoritate suspensi sumus.* Hincmarus ait, *habetis libellum reclamacionis, aut postulacionis, sicut Ecclesiastica se habet traditio,* his præ manibus se non habere respondentibus, inunctum est, vt libellum de more conscriberent, quod ab illis ex tempore præstitum est, editumque libellum, ac omnium sigillis, etiam Vulfadi, roboratum, vt iussum fuerat, synodo porrigunt; Hincmarus hunc relegens coram omnibus dixit; *istorum fratrum sententiæ*

K k k

manifestè

HINC MAR.
X X X I I I.
ARCHIEP.
An. 853.

manifestè me tangit, & quia de iudicio meo queruntur, oportet ut libellari subscriptione ad electos prouocent iudices, quatenus causa illorum debitum, ac certum finem accipiat. Verarumque igitur partium eligendi sunt iudices, qui nostras rationes audiant, & consultu ac sententia synodali definiant. Ab Hincmaro electi sunt Vuenilo Senon. Archiep. Amalricus Turon. & Pardulus Laudun. Coëpiscopus eius, qui Metropolitanæ sedis in hoc iudicio prærogatiuam seruaret, saluo in omnibus Remensis Ecclesiæ primatu, & Apostolicæ sedis reuerentiâ, quæ ei in omnibus causis debet exhiberi; Et nè proclamantes quererentur se illius opprimi auctoritate, eis licentiam facit, vt eisdem si vellent, vel alios quoslibet de coetu eligerent iudices, qui, prænominatis à se pariter delectis, superaddidere Prudentium Tricassinæ ciuitatis Episcopum, quòd Hincmarus non abnuens, Pardulo in locum suum statuto, recessit.

Actioe secundâ, iudices iussu Principis, & coram omnibus, sic sunt voce liberâ locuti. Fratres, & consacerdotes nostri, manifestum est quia si Ebo quondam Episcopus, in suo statu manens hos canonicè ordinauit, debent vtrique ministrare, si iniuste deiectus est, & canonicè restitutus, & post suam canonicam restitutionem hos fratres ordinauit, possunt sine ulla quæstione officio fungi; Nunc doceant fratres ac Coepiscopi nostri Hincmari ordinatores, si iuste & rationabiliter Ebo deiectus est, nec iuxta regulas Ecclesiasticas restitutus, quod è vestigio præstitum est, Theodorico Cameracensis Ecclesiæ Episcopo proferente volumen, quo constabat Ebonem Episcoporum iudicio pro reatibus confessis ministerio Episcopali exutum, nec canonicè restitutum, sed potiùs deiectionem eius à Sergio Papa confirmatam, cum decreto, vt in communionem laicam permaneret: Probata quoque est Hincmari legitima promotio, Rothado Sueffionensi canonicam auctoritatem proferente, qualiter Metropolitanus Episcopus debeat ordinari, decretum quoque cleri & plebis, & alia de iure requisita quæ in electione Hincmari ad amissim fuerant obseruata. Ostensum quoque coram synodo diploma sacrum venerandi Principis manibus insignitum, & sigillo subterfignatum ex approbatione suæ ordinationis ad sedem Apostolicam Ecclesiarum omnium Matrem. Et quia præfatus Ebo post suam depositionem absque vlla legitima restitutione præsumpserat ordinare. Immo Nouiomensis Episcopus addidit ex Apostolica auctoritate, eos qui ab ipso ordinati fuerant, per prauam manus impositionem, damnationis vtrique eius fuisse participes.

His auditis, quintâ actione decretum est à sacratissima synodo, vt quicquid in ordinationibus Ecclesiasticis Ebo post depositionem suam egerat, secundum Apostolicæ sedis traditionem, præter sacrum baptismum, irritum haberetur, & ordinati ab eo gradibus Ecclesiasticis priuati perpetuò existerent. Tunc vnus ex prædictis fratribus, nomine Fredebertus, libellum proclamationis relegens, voce omnium dixit, Se ideo ab eodem Ebone permisisse ordinari, quia viderat Remensis Ecclesiæ suffraganeos Rachadam Sueffio. Simeonem Laudun. Erpinum Siluanect.

Sihuanect. Episcopus in Metropolim Remensem Ecclesiam conuenisse cum litteris donati Locharij, & eundem Ebonem restituisse, ac de his litteris plurimorum Episcoporum manibus confirmatas habere, quæ cum falsissima reperita fuissent, silentium ipsi ob id imponitur, & quod ad accusandum, iuxta canones, non esset idoneus. Actione sextâ ex præscripto iudicum, atque consensu Principis, Hincmarus Archiepiscopus primatus sui locum recepit, actumque statim de Hilduino Abbate Altiuillarenfi, qui ab Ebone pariter Diaconus ordinatus, à Lupo Catalaunenfi Episcopo postmodum Presbyter ordinatus fuerat. At ipse volumen seu schedulam protulit in medium, quâ Rex iusserat ei vt Metropoli Remorum Pastore viduatæ in consecratione Chriftmatis, aliisque negotijs Ecclesiasticis consulere, vnde Principis iussioni obtemperans, Hilduinum sibi ab Archidiacono Remensi oblatum Presbyterum ordinauerat, eumque sacrarat in Abbatem. Hoc audito, iudicatum est Lupum nihil damnationis de illius ordinatione contraxisse, sed qui saltu sine gradu Diaconij ad Sacerdotium profilierat, in degradationem debitam resilire debere.

HINCMAR.
X X X I I I .
ARCHIEP.
An. 853.

Requisitum deinde de his qui Eboni post depositionem suam communicauerant, & recitatâ auctoritate qualiter sanari deberent, reperiuntur ex Canonicis institutis, eos post satisfactionem, datâ illis indulgentiâ, & communionem sacrâ cum benedictione, per proprium Episcopum, operante Domino, purificari, atque sanari posse, quod & actum est per vener. Hincmarum Archiep. His ita peractis, benignus princeps Carolus petijt Hincmarum Archi. reliquosque pontifices, vt, quia præfati fratres gradus Ecclesiasticos obtinere non valebant, communionem saltem recipere possent per synodi indulgentiam; quod, & pietas sacerdotalis licenter assensit, & misericorditer eisdem fratribus veniam concessit. Omnia hæc gestis inserta, & in conspectu synodi recitata, Episcoporum manibus, & aliorum qui interfuerunt subscriptione firmata, Leoni 4. confirmanda missa sunt, at hic id facere distulit, iteratis licet Hincmari pulsatus legationibus, vt ipsemet fatetur Epistolâ ad Nicolaum I.

Cur synodi Suessonensis confirmationem Leo Papa non dederit.

CAusas pro quibus hoc vsque ad tempus suspendimus, caritati vestræ dicemus. Prima hæc est, quia sicut ab Episcopis prænominata synodus vtiliter ventilata, siue sopita est, ita per aliquos ex eis, vt dubitatio foret radicitus euulsa, statuta vestræ synodi destinare debuistis: Alia autem iuxta votum vestri desiderij id nos perficere minimè permisit, eò quod legati sedis Apostolicæ præsentibus ibidem non fuerunt. Neque Imperialis Epistola nobis talis est præsentata, quæ hoc quod expetendum misistis, specialiter indicare potuisset. Quarta scilicet causa hæc est, quia hi, quos depositos caritas vestra auctoritate synodi fore affirmat, per proprias litteras, sedem Apostolicam appellarunt

1.

2.

3.

4.

HINC MAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 855.

& volunt iterum nostrâ se Apostolicâ audiri præsentia & tunc si culpabiles inuenti fuerint, non se abnuunt canonicam sustinere censuram.

Leone hac luce subtraçto, Hincmarus à Benedicto 3. dolum nesciente, præfati synodi confirmationem surripuit (vt Baronij verbis utar) cum illustri priuilegio, quod Sirmondus edidit, éstque huiusmodi.

*BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM
Dei Reuerentiſſimo, & Sanctiſſimo confratri nostro Hincmaro Archiepiscopo Sanctæ Remensis Ecclesiæ.*

*Huius pri-
uilegy me-
minit Frod.
lib. 2. c. 11.*

Probabilium, sacrorumque definitiones gestorum, audientium mentes exhilarant, faciuntque alacres; & in tantum mortalium lætitiâ corda replent, vt in conditoris omnium exuberent laudes, facillique intuitu illarum confirmant proficuas intentiones, & actus, validoque & inconuulso propagare fundamine, certamine ingenti procurent. Nostrum quemadmodum Pontificij cor dulcisonis tuæ benignitatis apicibus lætius effectum est, & hilarius: strenuâ quos perlegentes inquisitione, nostræ te esse conjunctum dilectioni internis nouimus oculis, diuinisque prosperitatibus efficacem synodi textum imminenti ventilantes intuitu, eiusque actus, quam apud Sueſſionis Ciuitatem tua beatitudo studuit celebrare, cum Episcopis tuæ Diœceseos, venerabilibusque Archiepiscopis, Vuenilone scilicet Senonensi, Amalrico Turonensi, aliisque Episcopis vt scriptis in ea contulisti subtilique demonstratione pandere procurasti, quæ ad profectum Sanctæ noscuntur Ecclesiæ &c. Et quia vt deuotus fidelisque in omnibus filius, pro instructione, seu confirmatione gestorum... semper ad hanc sedem te recurrere contemplamur, definitiones fraternitatis tuæ, & ceterorum Episcoporum... ratas Apostolicâ fore promulgamus auctoritate... Sancimus quoque nè quilibet tuæ Diœceseos regulis subiectus Ecclesiæ, te contempto impunè audeat seu valeat aliena expetere aut expectare iudicia &c.

Nicolaus Benedicto susceptus ann. 858. quò aduersus falsos fratres Hincmaro manum porrigeret, vt scribit epist. 46. rogatu eiusdem, prædictæ Sueſſionensis synodi Acta confirmauit, nouumque priuilegium Ecclesiæ Remensi contulit, cuius hic tenor est.

*NICOLAUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM
Dei Reuerentiſſimo, & Sanctiſſimo confratri nostro Hincmaro Remorum Archiepiscopo.*

Pastoralis sollicitudinis curâ constringimur, & loci sublimitate &c. proinde, quia dilectio tua, sequens instituta Majorum, ea quæ possunt aliquam recipere quæſtionem ad nos, quasi ad caput, & apicem Episcopatus referre Episcopaliter studuit... Synodum illam quæ à te, & ceteris Venerabilibus Archiepiscopis, atque Episcopis in vrbe Sueſſionum, anno Incarn. Dom. 853. indictione prima, 5. Kal. Maij fuerat celebrata,

lebrata, & à decessore nostro beatæ memoriæ Benedicto Papa est confirmata, sicut idem Sanctæ recordationis Pontifex illam confirmavit, ita & nos eam confirmatam, & irrefragabilem, perpetuóque mansuram Apostolicâ auctoritate decernimus, saluo tamen Romanæ sedis in omnibus iussu atque iudicio.

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 855.

Præterea quidem, & hoc sancimus nè quilibet ex Remorum Ducorum prouincia regionis Belgicæ, regulariter subiectus Ecclesiæ, te contempto, vel posthabitâ Coëpiscoporum ipsius Dioceseos Prouinciali synodo, impunè audeat, seu valeat aliena expetere, aut expectare iudicia, aut alienas contra Canones ordinationes suscipere, vel ad alias prouincias irregulariter conuolare &c. Scriptum per manum Zachariæ Notarij regionarij, & Scriniarij Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in mense Aprilij indiēt. 11. bene vale. Data 4. Kal. Maij per manus Tiberij primicerij Sanctæ Sedis Apostolicæ, Imperante pijsimo Imperatore Augusto Hludouico, à Deo coronato, magno, pacifico, Imperij ann. 14. indiēt. 1 r.

De Clericis iussu Nicolai I. in suos gradus postea restitutis agetur ad annum 866.

Ceterum prædicta Clericorum à gradû dejectio in Hincmarum grauissimum odium concitauit, aluitque per plures annos, quod præsentiscere cœpit in Rhotadi causa, & Gothescalci: & licet horum molitiones eum non laterent, decoquendum tamen sibi existimauit eam animi sui molestiam, cornuâque aduersariorum paulatim minuenda duxit, nè simul adunati vehementiùs in eum ferocirent.

*****

*Quid item actum in concilio Sueffionensi ob Normannorum grassationes.
Et de Sancti Callisti reliquijs ab Euerardo Comite obtentis.*

C A P U T XXX.

IN hac Sueffionensi synodo, præter ventilatam de Clericorum ejectione quæstionem, actum quoque à Patribus de instaurandis Ecclesiæ bonis, & reparandis Monasterijs ab infidelibus igne absumptis. Normanni siquidem, quos nuper Carolus in regni partem coactus receperat, datâ quam colerent ad Oceanum non modicâ terræ portione, cui ab gente Normanniæ nomen inditum est, in Franciam rursus odium, ferrumque conuertunt, per Ligerim nauibus Tornos delati. Inter alia, circa cœnobîa id statutum à synodo, vti à Rege Legati seu Missi Dominici coram Episcopis & Abbate in vitam morèque singulorum Monachorum inquirant, quæ praua corrigant, rationi consentanea præscribant, quid curandis hospitibus, quid subleuandâ egenorum inopiâ, erogandumque sit statuunt. Inbreuiet etiam quid vnusquisque Ecclesiarum Prælatus, quando renunciatus est, ibi inuen-

Apud Antonium August. & Baronium.

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 856.

rit, & quid exinde minus sit; Numerum etiam Canonicorum & Monachorum, siue Sanctimonialium vniuscuiusque loci describant, vt vbi minor sit numerus, maior addatur. In Monasteria siquidem laicos nobiles vel per vim, vel Caroli conuientiâ audacter penetrasse, synodi Meldensis & Beluacensis supra relatæ referunt.

Per id tempus hærebat in Italia vir illustris Eberardus, apud Lotharium Imperatorem magnâ pollens gratiâ, & auctoritate, ad quem insignes Hincmarus literas dedit, quarum fragmenta Frodoardus suæ intexit historiæ lib. 3. cap. 26. ijs enim primùm gaudio se perfusum vehementer dicit, quòd præclare potentiâ vteretur, quâ plurimum ex Lotharij voluntate in Italia valebat ad magnam nominis eius celebritatem: tum hortatur vt sincero Numen affectu colat, multa pietatis exerceat officia, constringendis arcto pacis vinculo Principibus det operam, Ecclesiæ quieti studeat, multos ad religionem & pietatem exemplo figat suo. An is Eberardus qui Lotharij Imperatoris Princeps vocatur à Frodoardo, idem sit, cum Euerardo Cysoniensis Monasterij fundatore, cuius meminit idem auctor lib. 4. cap. 1. varietas nominis ansam præbet dubitandi, quamuis Buzelinus id pro certo asserat. Floris Vander Haer, qui Euerardi testamentum edidit, actum in comitatu Taruisiano Imperante Ludouico Augusto an. Christi 837. censet hunc Cysonij tantùm fisci beneficiarium fuisse, vbi & aliquot prædia habebat, vt & in Italia & Germania, confinij verò Francici custodem seu Marchionem (vt à Frodoardo vocatur) hoc est Comitum limitaneum, eo sensu quo supra de Comitibus differui, probabile est hunc steterisse à partibus Lotharij, ipsùmque Romam iuisse Callisti ossibus ab Romano Pontifice Leone impetrandis, à quo vt voti fieret compos, contra Christiani nominis hostes tolerati labores, pietas quoque & merita fecere, tanto igitur pollens beneficio Euerardus, ab Italia in Belgium humeris sacerdotum Callisti corpus deferri voluit, quò plùs venerationis afferret, rutilantibus circum luminaribus, idque ad B. Quintini oppidum in Veromanduis primùm delatum est, vbi varijs miraculorum signis eius virtus emicuit, ac paulò post Cysonium, condito in ipsius honore Monasterio & eleganti mausoleo, in quo & depositum est: hac insigni glebâ postmodum, & Cysoniensis Monasterio, Rodulfi Euerardi Marchionis filij, ac Berengarij Italiæ Regis fratris donatione, potita est Remensis Ecclesia ex Frodoard. vt postea dicemus.

*Euerardus
Marchio
obtento à
Sum. Pontifice
B. Callisti
corpore, in
eius honore
Monasteriũ
in prædio suo
constituit
Frod. lib. 4.
cap. 1.*

857.

Haud ita post grauissima regnum Caroli flagitia obturbauere, quibus refrænandis Carisiacum concilium inditum est ann. 857. quo communi Episcoporum, aliorumque Procerum consultu, à Carolo Rege edita constitutio de coërcendis rapinis, & depopulationibus quæ in regno grassabantur ad Episcopos & Missos Dominicos, quæ extat in Capitul. Caroli Calui tit. 20. interim plerisque Procerum Carolo aduersantibus, quos ipsius mores parum grati auerterant, maiorem sæuendi occasionem Normanni arripuerunt; ij namque iteratò in Gallias effusi sunt, & cum

cum aduersus eos bellum gerit Carolus, augendis regni malis Ludouicus Germaniæ Rex à factiosis impulsus, in Franciam bellum infert, in quem relictis Normannis, Carolus copias ducit, quasi plus ab eo formidinis ingrueret, quam ab infestis hostibus: igitur hi liberius interim grassati, multas Gallijs intulere clades, captoque Nouiomo in Prouincia Remensi, Immo Episcopus ad valuas Ecclesiæ suæ ferro cæsus occubuit ann. 860. quo pax inter Ludouicum, Carolum, & Lotharium Reges Hincmari studio feliciter composita, qui & propensum in se Caroli Regis ob id sensit animum in causa Rothadi Sueffionensis, de quo fusiùs agendum est.

HINCMAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 858.
859.
860.

Vi se gesserit
Hincmarus
cum Ludouico
Germaniæ Rex
ad occupandum
fratris regnum uo-
nit, dicam
cap. 28

Rothadus Sueffion. Episcopus à synodo quatuor Prouinciarum, cui Hincmarus præfuit, exauctoratus, Nicolai I. auctoritate, ad quem appellauerat, restituitur.

CAPUT XXXI.

EX susceptis ab Hincmaro sub Nicolai I. Pontificatu negotijs, quæ maximam ei molestiam pepererunt, Rothadi Sueffionensis exauctoratio haud vltimum fuit, eo grauius ac insolens visum, quòd vera inter utrosque simultatis causa lateat. Ferunt Annales Bertiniani primùm synodo comprouinciali apud Martyrium Sanctorum Crispini & Crispiniani secus Ciuitatem Sueffionis Rothadam, quòd regulis Ecclesiasticis obedire nollet, Episcopali priuatum fuisse communionem, secundum decreta Canonum ann. 861. tum anno sequenti propter designatos excessus (vt vocant) & sui cordis duritiam, Concilio quatuor Prouinciarum præsentatum, in suburbio Suefforum depositum:

861.

Hincmari prolixior Epistola ad Nicolaum I. aliquot errata suggerit: at si coniectari liceat, cum Rothadus solus superstes effet eorum, qui Ebonem Lotharij edicto restituerant, & is occultè Clericorum Remensium audaciam foueret, statuit Hincmarus cum vtrisque iure contendere, quod legibus cuique licitum est. Quædam igitur animaduersione digna in Rothado reperiens, ob quæ Metropolitanus jus habet in suffraganeos, post debitam monitionem, synodo apud Siluaneum quatuor Prouinciarum conuocata 863. abdicationis sententiam in eum protulit, quæ iterum in suburbio Suefforum confirmatur ex Annalium Bertinianorum auctore, cum ad constitutos iudices à Concilio delegatos prouocasset.

863.

Hoc factò vehementer commotus Summus Pontifex, & quòd Apostolicam sedem appellanti Hincmarus surdas aures præbisset, Carolum Regem primùm (qui Sueffionicam Ecclesiam per triginta annos

Epist. 28. ad
Ludouicum
German. Regem,
& ad
Carolum
Caluum. ep.
20. & 26.

HINC MAR.
X X X I I I.
ARCHIEP.
An. 863.

Contra Spō-
danns refert
Hincmarū
suscepit à
Nicolao I.
privilegijs
iam opere
perfecisse,
quod mente
conceperat
aduersus
Rothadum
an. 863.

annos ab infructuosa ficulnea, Rothado, inutiliter occupatam nuper ei-
dem Pontifici scripserat) demereri studuit, tum paternè monet Hincma-
rum nè Rothadam Romam ire volentem impediatur. Et, vt hoc sibi cordi
esse clariùs ostenderet, addit se Remensis Ecclesiæ priuilegium non con-
firmaturum, donec id fiat, quæ cum in Principis Ecclesiæ auctoritate
nitantur, necesse est vt facta tecta permaneant, nec in Rothado, ip-
sius patrocinium regulariter implorante, violetur: vnde iterum ei-
dem Archiepiscopo scribit mellitis sermonibus aculeos miscens his
verbis.

NICOLAUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM
Dei, Reuerentissimo, & Sanctissimo Confratri nostro Hinc-
maro Remorum Archiepiscopo.

Epist. 19.

Sanctitatem vestram, quam semper in virtutum exercitijs conuer-
santem comperimus, & in doctrinis Ecclesiasticis proficiencem, famâ
crebrescente didicimus, aliter Apostolicam reuerentiam præ oculis habere
sperabamus, quam frequens dictat opinio. Denique fidelium multorum
exinde dolentium auditu veraci cognouimus, quod Rothadus frater, &
Coepiscopus noster Ecclesiæ Sueffionica pro quodam Presbytero, qui pro
facti sui qualitate honoris proprii ante triennium fuerat priuatus officio,
à vestra sanctitate fuit impetratus, & adhuc, quod nefas est, sedem Apo-
stolicam appellans, iuxta quod sibi à Patribus constat esse permissum,
Episcopatus etiam absens exspoliatus honore, & in exilium deportatus,
hactenus in Monasterio deersus existat; unde gemimus, valdeque do-
lemus, nam cum debuerat honoribus, pro sua senectute multiplicibus am-
pliari, & pro tot laboribus, ac obsequijs, & in Ecclesia Dei, pariter
& principibus mundi, fideliter, & utiliter impensis, majori dignitate frui,
& iam tandem sine cuiusquam impulsione quietus existere, nunc... Incerim
Dei summi, Sanctorum Apostolorum, ac per eos nostrâ auctoritate frater-
nitati vestre injungimus, vt si nostra caritatis & communionis, sicut
hactenus, volueritis videri participes, iam dictum fratrem nostrum Ro-
thadum Episcopo pariter, & pristino honoris sui officio restituatis.....
intra dies XXX. postquam hac nostra Epistola ad vos delata fuerit,
aut si justè vos in eum egisse putatis, Romam cum eodem vos, vel
vester legatus vestram vicem in omnibus ferens, vt viriusque partis
causam ad liquidum sciamus, adueniat &c.

Epist. 23.

Idem Nicolaus Carolo Regi rescribens indicat quid ad Hincma-
rum, & reliquos Episcopos scripserit, hortaturque vt Rothadam Ro-
mam ocys dirigat, quatenus iuxta decreta Sanctorum Pontificum
Romanæ Ecclesiæ, causa ipsius coram se iterum ventilata vltimo
terminetur. Nam mihi credite (inquit) supra modum in damnatio-
ne pralati viri, & noster est animus latus, & totius Ecclesiæ filiorum
ad quorum noticiam peruenit vehementer offensus, maxime quod ante,
& post damnationem suam, sedis Apostolicæ appellauerit iudicium, nec
impetra-

impetrauerit, & per talem præsumptionem summa sedis videantur privilegia violari.

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 863.

Cunctante Hincmaro Nicolai iussu complere, ob crebras Paganorum, vt dicebat, infestationes, & quod rimam à Rothado quæsitam arbitraretur, quâ meritam damnationem effugeret; imò petentibus Concilij Siluaneſtensis Episcopis; vt Apostolicâ auctoritate rata esse probarentur, quæ de eo apud illos acta fuissent; & ad eum per Odonem Beluacensem fideliter perlata, Pontifex productis Sanctorum Patrum sanctionibus in Epist. 32. quibus iubetur in tali casu renouari iudicium (nequitquàm contradicentibus Imperatorum constitutionibus) rescidit primò quæ in prædicta synodo, ad injuriam, vt ait, sacrorum Canonum, & Venerab. Romanorum Pontificum aduersus Rothadum facta fuerant, tum præcipit vt ab exilio reuocetur, Romamque ad retractandum iudicium, cum synodi legatis quamprimum dirigatur.

Per id tempus, quidam Gallicani Episcopi grauitè conquesti sunt, quòd causæ Episcoporum iudicandæ in synodis per Coepiscopos, aduocarentur ad sedem Apostolicam, cùmque apud eos plerique dubitarent, num Epistolæ Romanorum Pontificum à Nicolao allegatæ essent insertæ in corpore Canonum; ad hos rescribens Epistola, quæ præfixa habetur concilio Romano 7. sic ait, *Vos diuersorum vtrique sedis Apostolica Præsulum decreta in hoc contempsisse negotio non immeritò reprehendimus, absit enim ut cuiuscumque vsque ad vltimum visa sua diem, qui in fide Catholica perseuerauit, vel decretalia constituta, vel de Ecclesiastica disciplina qualibet exposita, debito cultu, & cum summa discretionè non amplectemur opuscula.* Pluribus demonstrans decretales Summorum Pontif. debito cultu recipiendas esse, & licèt Canonum codici non sint compaginatæ, ex illis tamen infert maiora negotia, & difficiliore causarum exitus Summo Pontifici merito esse referuatos. Vnde nè quid detrimenti summæ sedis priuilegium in Rothadi negotio patiat, ad eum pariter, quod mirum est, scribit, vt Romam veniat, statim ac ei data fuerit facultas, quod si negetur, sedem Apostolicam appellare non cesset. Hincmaro verò indignatur, quasi eo procurante Rothadus ab itinere Romano prohibitus fuerit, vnde iterum iubet vt sine cunctatione dirigatur, interim loco ipsius Episcopum aliquem ordinari vetat.

Rescribit ad Episcopos Galliarum Nicol. I. qui questi fuerant, quòd causa Episcoporum iudicanda in synodis per Coepiscopos aduocarentur ad Apostolicam sedem. Vide Spondanũ ad an. 863. n. 2.

Post sæpius inculcatam à Summo Pontifice Rothadi restitutionem, quid responderit Hincmarus peti debet ex prolixiori eius Epistola, quæ caput 13. lib. 3. conficit apud Frodoardum, vbi lectis suæ auctoritatis, Nicolai, Epistolis sibi per Odonem Episcopum transmissis, dicit, *A vener. Episcopis, antequam synodus solueretur, mox suam iussionem de Rothado fuisse executioni mandatam, vicariòsque suos cum eo destinatos, non vt accusatores ad confligendum, sed vt à Rothado, atque à vicinis, qui causam pleniter, ac veraciter nesciunt, accusati,*

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 864

quid circa illum actum sit, & quod non in contemptum sedis Apostolica appellancem Rothadum, iuxta Sardicenses Canones, sed eum, quod ad Electorum iudicium de certis capitulis iuxta Carthagin. & Africanos appellasset regulariter iudicatum intimarent. Absit enim (inquit) ut emergente aliquâ controuersia, quam Canones à Metropolitanis præcipiunt terminari, ad summam auctoritatem fatigandam indiscretè, & toties recurratur, nisi fortè de Episcopis sit aliqua, unde certa, aut expressa in sacris regulis non habeantur iudicia, & ob id in Prouinciali examine nequeat definiri; Quod si de Majoribus à Prouinciali Episcopo ad Electorum iudicium non fuerit prouocatum, & is qui in comprouinciali synodo dejectus est, confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, scribendum est ab his qui causam examinarunt eidem Summo Pontifici, & ad illius dispositionem renouabitur examen. Nam de Metropolitano qui ex antiqua consuetudine ab Apostolica sede pallium accepit, sedis ipsius, etiam ante iudicium, ex Nicano concilio sententia est præstolanda &c. Ibi Rothadi contumaciam exagitat, qui cum à suis obedientiam curiosius exigeret, eam suo Metropolitanò denegaret. Addit præterea Abbatiam valde bonam ei postquam dejectus est prouisam à Rege, nè qui hætenus molliter vixerat, inopiã frangeretur, primùmque velut sibi conscium sententiæ adqueiuissè, consilio tamen Episcoporum regni Lotharij, quos Hincmarus sibi infensos senserat in causa Vualdradæ, persuasum; ut non se à seditione mouenda concrederet, sed apud Summum Pontificem enixiùs pro sua restitutione laboraret. Vnde subdit idem Hincmarus in eadem Epistola.

Nunc autem sicut iussistis, ad vestram præsentiam illum perducere, apud Dominum Regem obtinuumus, de quo quia benignissima dignatio vestra mihi dignata est per Luidonem scribere, ut juncto mihi integro fratrum collegio, studerem illum pristino redintegrare decenter officio, sciat dulcissima vestra paternitas, hoc me agere nequiuissè, primò, quòd cum literis ad vestram auctoritatem deferendis, idem Rothadus iam erat commissus ijs qui deducerent. Secundò quia mihi non erat possibile integrum fratrum collegium conuocare, sine illorum autem consilio regulariter restitui non valebat. Deinde si, quando in unum conuenirent Episcopi, qui sciunt Rothadi negligentiam, & diutinam in sacro ministerio inutilitatem, de eius restitutione alloquerer, omnes me exsuffarent..... Et post nonnulla de bonorum Ecclesiæ, (calicis aurei præsertim) apud Cauponem à Rothado oppigneratione, concludit nec se, nec Coëpiscopos vllam verecundiam habituros de illius restitutione si foret facta à Summi Pontificis potestate, Quia omnes senes cum iunioribus sciunt, omnes Ecclesias subditas esse Romanæ Ecclesiæ, &c.

Suggerit deinde ex can. 7. Sardic. concilij, quomodo regulariter id fieri debeat. Summ. Pontifex (inquit) pro examinis renouatione ad se reclamantis Episcopi, non statim singularitate privilegij eum restituit, sed remittens eum ad Prouinciam, ubi causa patrata fuerit, ubi potest

rest diligenter inquiri, nec difficile est testes producere, aut finitimus Episcopus dignatur scribere, aut è lacere suo mittit, qui presentes cum Episcopo iudicans.

HINCMAR.
XX XIII
ARCHIEP.
An. 865.

Ex his ac similibus ostendere voluit Hincmarus, primam causę cognitionem, quam vocamus instantiam, Metropolitano deberi, à quo non ante cognitam, latamque sententiam, ad Pontificem prouocari posse contendebat. Vnde euocationem causę ab appellatione distinguit, euocat enim qui priuilegio negotium suum ab Ordinario ad alium non eque Ordinarium traducit, appellat autem qui postquam Ordinario suo se subiecit, de mala tractatione queritur, & à superiori iudice refugit sententiam postulat, vnus hic, tam aduersus Rothadum, quam Laudunensem Hincmarum, cardo fuit difficultatis.

Sic constat Athanasium, Ioan. Chrysostomum & Flavianum ante Romanam cognitionem à synodis pronin fuisse iudicatos.

Summus Pontifex cernens Rothadi negotium ab Hincmaro in dies protrahi, tot fessus Epistolis ac responsionibus, censuit hunc per noxiem circiter menses Romę commorantem (cüm ex accusantium parte nullus adesset) solemniter absolueret. Porrecto igitur proclamationis libello, ac Nicolao Papę oblato, in quo calamitatum suarum (vt ait) lugubrem historiam, excogitatis à se rationibus quę suę causę prodesse, adornauit, die vigiliarum Natiuitatis Domini, quo secundum olitanam consuetudinem sedis Apostolicę, Pręsul cum Clero & populo in Basilica Dei genitricis ad pręsepe, Missarum officia celebrare consuevit, benignus Papa fecit in Ambone publicę de ipso Rothado sermonem, significans qualiter sedem Apostolicam appellans depositus fuerit, dein sacerdotalibus eum ornamentis indutum iussit palam polliceri se suis infestatoribus omni tempore responsurum. Expectatis adhuc aliquot diebus vsque in diem natalitium Beatę Agnetis, cüm nullus altercans aduersus Rothadum compareret, in Basilica Virginis foris muros viã Numentanã eum inter missarum solemnias, promulgato ea de re decreto, publicę Summus Pontifex restituit.

Ita Anastasius Bibliothec. at Rothadus in libello proclamationis sextum iam mensum expectasse dicit.

Rothado sic restituto, Nicolaus Epistolas ad Regem, ad Hincmarum Metropolitanum, ad Episcopos Gallię vniuersos, ad Clerum & plebem Suession. pro Rothado, & ad Rothadum ipsum, scripsit, cüm is iam absolutus, honorique suo restitutus rediret in Galliam, quę omnes extant sub finem Concilij Romani VII. ann. 865. hæc quoad Rothadi restitutionem ex multis sufficient collecta, quę vtrum omnimodam ipsius innocentiam, Hincmari vero fraudes, & contumaciam liquidò probent, cüm nullus Romę cum eo litigauerit, certò affirmari non potest, & licet forsitan hic non audiendus auctor annalium Bertinianorum, qui Rothadum canonicę à quinque Prouinciarum Episcopis dejectum, non regulariter, sed potentialiter restitutum temerè scribit; Idem Hincmarus Nepoti dicenti se in posterum de re aliqua in synodo rationem reddere coram eo non teneri, quòd iam duo eius iudicia à sede Apostolica cassata essent, succinctè respondit. NOSTRUM iudicium, per regulas executum, sedes Apostolica non cassa-

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 866.

Opusculorū
cap. 5.

uit, sed Rothado, qui ad eam fecit confugium, humiliter poscenti, quoniam legati nostri, qui causam eius examinauimus, cum literis, sicut præcipiunt canones, prius non venerunt, Clufas venire prohibiti, quam ab eo, sed & ab alijs plurimis suggestionem inde suscipiet, sicut suo sapientissimo consilio iudicauit, solati benignitatem impendit.

Concilium Sueffionense III. quo Clerici à gradibus suspensi restituuntur.

*Ex Epist.
Luidati E-
piscopi Vin-
cienf. ad Vne-
nilonem Ro-
iom.*

Rothadi causa, quæ Romæ felices successus habuerat anno 865. Remenses Clericos aduersus Hincmarum, quem vndique bella premebant, audaciores fecit; hi ergo synodi Sueffionensis sententiæ suo gradu dejecti, vt vidimus, Romæ iterum audiri postulant, proclamationemque apud Nicolaum I. acriter persequuntur, Vulfadus imprimis Eboni amicissimus, & Regi Carolo gratus, quod eum expertus fuisset in educatione Carlomanni filij, & ingenio strenuum, & moribus probum, ac sibi in omnibus fidelissimum.

Pontifex querulis horum vocibus, ac iteratis libellis fatigatus, litem de integro persequi iubet, inspectisque diligenter Sueffion. concilij Actis, ob id gradu pulsos reperit, quod Præpositis vltro se obediens exhibuerint, vnde Hincmarum salubribus per Epistolam hortatur affectibus, vt Vulfadum & Collegas clementi animo vocare studeat, depositaque omni funditus malevolentia, de restitutione eorum serio cogitet. Quod si ad hoc flecti munda conscientia non permittat, scribit se præcepisse Remigium Lugdunensem, Adonem Viennensem, Vencilonem Rotom; vnâ cum alijs Episcopis Galliarum, & Neustriæ in idipsum cum eo apud Sueffionem urbem conuenire, vbi cuncta de prædictis Clericis subtilius inuestigantes, si de illorum reformatione iustum quid vel pium senserint, sine contradictione perficiant.

Nec priuilegia sedis Apostolicæ, quæ de his statuta sunt confirmantia, gratis opponat, cum firmitas eorum in eiusdem sedis Apostolicæ reseruata sit arbitrio potestatis &c. Idem rescripsit ad Herardum Turoensem Archiepisc. & ad Carolum Regem: Rex quoque intimauit Pontifici se gratam habiturum Clericorum restitutionem, Vulfadi præsertim ad Bituricensem Archiepiscopatum à se designati; in cuius electionem Episcopi, & Nobiles læti consenserant.

Hincmarus, cuius ingentes animos Rothadi Sueffionensis Episcopi restitutio grauiter perculerat, collectis sacrorum Canonum auctoritatibus Pontificis votum interpellare nisus est, schedulis per vices synodo Sueffionensi porrectis, subtiliter ostendens, Ecclesiæ Remensis filios de collegio Vulfadi ab Ebone post depositionem suam ordinatos, non à se, vel ab Episcopis Rem. Prouinciæ tantum suspensos, & postea dejectos, sed à synodo Episcoporum quinque Prouinciarum, ad quam spontè prouocauerant, cuius gesta inconuulsis subscriptionibus subnixæ,
Benedictus

Benedictus Pontifex, etiam addito priuilegio, confirmauerat, saluo Romanæ sedis in omnibus iussu atque iudicio: Regulas autem Ecclesiasticas decernere, nè canonicè sic dejecti, ab alijs Episcopis numero paucioribus restituantur. Aliâ schedulâ vulnus cordis aperit, queriturque multos ei obstrepere, quasi sedis Remensis inuasor extitisset, duabus vltimis contendit semel sancita inconuulsa manere, debere, aut eorum qui per contemptum deuiarunt, si mitiùs cum ijs agatur, aspirantes anhelius comprimendos.

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 866.

Ventilata igitur est iterum Pontificis iussu, & annuente Rege, Clericorum causa in Sueffionensi synodo 15. Calend. Septemb. cui interfuere Remigius Lugdun. Frotarius Burdeg. Herardus Turon. Vuenilo Rotom. Egilo Senon. Liutbertus Moguntiacensis Archiepiscopi, cum Dicecesanis confacerdotibus, vbi & Hincmarus cum suffraganeis suam exhibuit præsentiam. Sed non in omnibus satisfactum est Pontifici, constat enim ex synodica prædictos fratres restitutos non fuisse ab Hincmaro, à quo indubiè non fuerant primùm suspensi, sed nèque ab Episcopis in synodo collectis, quòd ex priuilegio Romanæ sedis ab Hincmaro prolato, (cuius integritas obiter prædicatur) pateret clarissimè horum cognitionem Apostolicæ sedis reseruatum esse arbitrio; Addunt tamen synodi Patres ibidem, si suæ sanctitati placeat (cui cuncta bona placent) vt de his Clericis auctoritate sinceritatis eius præduce immutetur sententia, se voluntati eius confestim obtemperaturos, sed viderit nè per hoc vigor Ecclesiasticus nimium dissoluatur. Carolus quoque Rex suis ad Pontificem literis confirmat ea quæ ab Episcopis scripta fuerant, Hincmari integritatem extollit, rogátque Vulfado Ecclesiam Bituricensem commendari.

Pontifex synodicâ hâc Epistolâ commotus, Hincmarum grauius perstringit, exprobrátque Benedicti Papæ Epistolas truncatas ab eo productas fuisse in synodo; quare Episcopos iterum conuenire præcipit, Clericorum historiam accuratè perscribere, Clericos verò iterum suis gradibus restitui iubet. Idem quoque ad Hincmarum scribens fraudes circa dejectos aperit, eò acriùs, quòd in multis minùs se Apostolicæ sedis iuribus obsequentem præberet. Concilio igitur Episcoporum Galliæ, Neustriæ, & Germaniæ, iubente Pontifice, conuocato, prædicti fratres cunctorum vnanimitate innoxij sunt comprobati, ac in pristinos gradus restituti; Quod Nicolaus Papa Epistolâ ad Vulfadum Clericum Remensem, & socios se gratum habere significat, monétque nè iniurias vlciscantur, & vt Hincmaro præsertim reuerentiam exhibeant, Episcopi verò apud Treas coacti vt Summus Pontifex iusserat 8. Cal. Nouemb. 867. Epistolâ synodicâ totam Ebonis, ordinatorumque ab eo Clericorum historiam accuratè describunt, quæ cum Nicolao destinata fuisset, Hadriano II. successori eius reddita est, qui Episcoporum in colligendis gestis laudat diligentiam, Palliumque Vulfado mittit ad genium, & decus Ecclesiæ sibi commissæ.

867.

Had. Epist.
1. ad syno-
dum Tricass.

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 867.

De hac Trecenti synodo auctor Bertinianorum Annalium, à quo Frodoardus Caput 17. lib. 3. integrum hausit, hæc habet. *Anno Dom. Incarn. 867. synodus Prouinciarum Remensis, Rotom. Turon. Senonensis, Burdega. atque Bicuric. apud Treca 8. Calend. Nouemb. conuenit, ubi quidam Episcopi, ut assolent, gratiâ Regis Caroli Vulfado fauentes, quadam contra veritatem, & Canonum sacram auctoritatem aduersus Hincmarum moliri cœperunt, sed isdem Hincmarus eorum molitionibus ratione, & auctoritate obuians, plurimorum sententiâ praualente, rerum gestarum ordinem de quibus agebatur, communi consensu Epistolâ scriptum per Aetardum Venerab. Namnetensem Episcopum Papa Nicolao Episcopi qui conuenerant transmiserunt &c.*

Hincmarum aduersus Caroli Epistolam, Apologeticam scripsisse ad Nicol. I. refert Baronius.

Non extat hoc Nicolai rescriptum.

Carolus in cuius pectore Hincmari amor, ob Vulfadum sibi carissimum, intepuerat, immemor fidelitatis eius, & laboris, Epistolam suo nomine ad Nicolaum Papam dictari in contrarietatem Hincmari fecit, & cum Epistola synodali per ipsum Aetardum Romam direxit. Hincmarus quoque suos Clericos sub peregrinorum habitu, propter sibi paratas insidias, Romam misit, at hi per deuia montium in mense augusto Romam venientes, Nicolaum Papam morbo laborantem, & nouo prælio aduersus Græcos occupatum inuenerunt, ubi per aliquot dies commorati Hincmari tandem literas ei reddiderunt, vt prædicti Pontificis rescripta testantur, quibus sibi de omnibus satisfactum esse asserit, significatque tam Hincmaro, quam cæteris Archiepiscopis & Episcopis in regno Caroli constitutis, Græcorum Imperatores, & horum Clericos, in multis calumniari Romanam Ecclesiam, monens, Hincmarum præsertim, vt pro sua sagacitate aduersus eos diligenter insurgat, quod an præstiterit, postea dicemus.

Aetardus Namnetensis Romam veniens, Carolum apud Siluacum inuenit, cui Hadriani Papæ obtulit literas, quibus responsum reddidit de his quæ Nicolao in contrarietate Hincmari mandauerat: inter alia ei inculcans vt de cetero ac perpetuò inutilis hæc quæstio de Clericis sopita maneret: Epistolam quoque Hincmaro detulit laudibus, & fidelitatis directionibus repletam, vt ipsius vice in istis partibus super Lotharij causa fungeretur. Et hic Clericorum Remensium proclamationis exitus fuit, maleuolis quidem Hincmari haud ingratus, ei verò admodum indifferens, aut saltem non ignominiosus, vnde Laudunensi Episcopo Vulfadi ac sociorum cassatum à sede Apostolica iudicium exprobranti sapienter respondit Opusculorum cap. 5. *Harum (inquit) iudex non fui, inter iudices connumeratus non extiti, in loco iudicii non sedi, iudicium inde non terminavi, cum iudicibus, vel alijs consensientibus non subscripsi, sed quoniam sedi Apostolicæ non placuit, inde cum hi qui indicauerunt rationem habere me voluit, quod sibi bonum videbatur, & Episcopi regionum nostrarum, & Princeps terra volebat, Unanimiter consentire, secundum auctoritatem sacri Nicæni concilij lubens consensi &c.*

Hincmarum

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 864.
865.

Hincmarum quo precio habuerint summi pontifices Nicolaus I. & Hadrianus II. ob insignem pietatis, ac doctrinæ præstantiam, & sapiens exhibita in sedem Apostolicam officia.

CAPUT XXXII.

Hincmari tot curarum mole, æmulum studio qui Romæ præualebant, oppressi, haud remissior fuit, ob sibi intentatas à Pontifice minas, erga sedem Apostolicam obseruantia, quod gestis interea comprobauit. Nam cum Lotharius iuuenili ardore concupiscentiæ fræna laxasset in amorem Waldradæ, quam rejecta Teutbergâ duxit, essentque Germaniæ Episcopi elingues, trepidi, palpones: imò cum ex illis quidam tanto facinori in prostibulo Metis coacto turpiter applausissent, nec ijs legati à Nicolao missi strenuiores reperi. Hincmarus, Dei Ecclesiâ turpis connubij næuo respersâ, Opusculum texuit de diuortio Lotharij, & Teutbergæ, vbi prædictum Lotharium adulterij reum strenuè aggreditur, eique consentientes multis rationibus refutat, & conuincit, egregiâ præfatione operi præfixâ, quæ Romanæ Ecclesiæ prærogatiuam, tummiq; sacerdotij fastigium longè commendat, & exprimit his verbis. *De omnibus dubijs, vel obscuris, quæ ad rectæ fidei tenorem, vel pietatis dogmata pertinent, Sancta Romana Ecclesia, ut omnium Ecclesiarum mater, & magistra, nutrix, & doctrix est consulenda, & eius salubria monita sunt tenenda, maxime ab his qui in illis regionibus habitant, in quibus diuina gratia, per eius prædicationem, omnes in fide genuit, & Catholico lacte nutriuit, quos ad vitam præordinauit æternam.*

Hincmarum rem gratam Pontifici Nicolao fecisse in huius operis editione, pronum est credere, cum lugubres hic ad Galliæ Episcopos paulò ante scripserit literas, quibus de illicito hoc coniugio grauer conquestus est; at Hincmarus, qui Sanctæ sedi præstiterat obsequium, maximam sibi inuidiam illico peperit, Lothariensium Episcoporum primò, quos infensissimos sensit in causa Rothadi Sueffion. tum Lotharij Regis, qui nullâ habitâ ratione iurium Metropolis Remensis, sedi Cameracensi ei subiectæ, quòd in finibus regni sui esset; Hilduinum quendam absque canonicâ electione intrusit, vetans nè debitam Remensi Metropolitano subiectionem vel obedientiam impenderet; at id Hincmari strenuitatem non fregit, os eius obstruatum non est, imò acrior fuit quàm priùs, ad horum ignauiam fortiter persequendam.

Hadrianus siquidem, qui Petri solium conscendit Lothario adhuc in suæ turpitudinis cœno volutante, Hincmaro, quem omnis assentationis expertem, nec corruptioni obnoxium probè sciebat, Epistolam per

Nicolas E-
pist. 31. &
32. tom. 3.
Concil. Gall.

HINC MAR.
XXXIII
ARCHIEP.
An. 860.
865.

per Actardum Namnetensem Episcopum direxit laudibus plenam, monens ut eius vice in Germanicis Prouincijs super Lotharij causa fungeretur.

REVERENTISSIMO, ET SANCTISSIMO CONFRATRI
nostro Hincmaro Archiepiscopo Remensi.

Epistola IV. Licet frequens sanctitatis tuae fama, quae nunquam nisi cum laude semper existit, te nobis dudum fecerit manifestum; tamen ut virtutum probabiliūque morum tuorum praedicamenta liquidius agnoscere-
mus, fratrum nostrorum, videlicet Arsenij venerabilis Apocrysiarj sedis nostrae, quin & Actardi sanctissimorum praesulum, nec non & dilectissimi filij mei, Sanctae sedis Apostolicae Bibliothecarij, fecit Anastasij multis praconijs plena delectabilisque relatio. Qua de re sic animam meam tua dilectionis ardorem concepisse cognosce, tanquam si milles mutuis frueremur alloquijs. Habeo ergo nostrae repromissionis pignus, & in nobis, ut in nostris Antecessoribus, fiducia tota prorsus innitere. Praeterea sanctitas tua bene nouit, quanta sedes habuerit Apostolica in causa Lotharij Regis certamina, & per praesules suos Benedictum scilicet, & Nicolaum, quos hinc labores assumpserit, unde & nos habentes eundem spiritum, quem & iidem patres nostri habuisse probati sunt, eadem hinc qua illi sequimur, & decernimus. Quamobrem tuae fraternitatis industriam specialiter admonemus, uti, quod super hoc olim negotio gessisti studium, nullatenus enervari consencias, sed vice nostra fretus, coram Regibus, & praesidibus de testimonijs Domini loqui non cesses; ita ut quod auctore Deo destructum est, nullis dolose machinantium reedificari valeat argumentis, in quo vid. pietatis opere, quia de Regibus idem dilectus filius noster Karolus, de sacerdotibus vero tu potissimum sedi Apostolicae sedule laboranti concurristis, & concertastis, tuam proprie cohortamur insignem solertiam, quod & ipsa prauis viriliter obuiet, & praedictum piissimum Regem, uti consummet bonum, quod inchoauerat, indefinenter commoneat, quatenus & variarum virtutum uestrarum tunica usque ad talos peringat, & sacrificium uestri boni operis Deo cum cauda oblatum holocaustum effici mereatur &c.

*Frod. lib. 3.
c. 21.*

Pontificis iussa mox explere cupiens Hincmarus, scripsit ad Lotharium, ut mandatis Hadriani Papae pro dimittenda Vualdrada confestim satisfaceret, huicque negotio sic peruigil incubuit, ut Joanni Cameracensi Episcopo petenti commendatitias dari sibi Romam proficiscenti literas Hadriano Papae offerendas, rescripserit se libenter tributurum, si redditurus Caesari obsequium Dei obsequio haud aduersum, Romam velit pergere, sin autem pro causa Lotharij Regis, quae inter eum, & ipsius uxorem diu ventilata fuerat, quoniam commendatitias in hac re dare litteras non valebat, reprehensibiles dare non audeat, quia non debeat, praesertim cum nuper dominus Hadrianus literas ei suae auctoritatis per Actardum Namnetensem Episcopum miserit &c. pertinaci
hac

*Frod. lib. 3.
c. 23. circa
medium.*

hac constantiâ Hincmarum suæ strenuitatis, ac obsequij in sedem Apostolicam specimen edidisse nemo est qui non videat. At quòd Lotharingiæ Episcoporum probrosam adulationem grauius perstrinxit, hos postea sibi infensissimos expertus est, vt dixi, in causa Rothadi Sueffionensis.

HINCMAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 865.

Præter hæc, cùm idem Lotharius Rex, spretâ diuini vel humani iuris ratione, contemptis etiam sancitis inter ipsos Francorum Reges de seruanda concordia legibus, in suo regno nefarios homines multorum criminum reos reciperet, fouerétque, ac inter alios Engeltrudem nobilissimam natalibus feminam Mattefridi Comitis inter Francos filiam, sed moribus ignominiosissimam, quæ furore agitata libidinis, relicto Bosone marito, huc illuc per Gallias diuagans, iam per septem annos alienis viris inhæserat; Nicolaus I. sacrorum ei communionem interdixit, iisque omnibus qui eam fouerent, ac reciperent, cuius rei Hincmarum certiore fecit, aliósque regni Caroli Episcopos Epist. 54. *Vestram commonemus fraternitatem, imò & sanctitatem, vt vestram Diocesim non sinatis pollui fornicarijs*, tum, nè scrupulosius se eandem pœnam incurrisse arbitrarentur, qui innoxie cum consentientibus communicassent, idem Pontifex Hincmaro dat facultatem eos absoluendi sequenti Epistolâ, quæ insignem tanti præfulis eruditionem mirificè commendat, & extollit.

Epist. 1. apud Sirmon.
3. tom. Concil.

NICOLAUS REMORUM ARCHIEPISCOPO.

Excellensissimus Rex Carolus Apostolatum nostrum consuluit, quid agendum sit de his, qui communicant cum his, qui cum Engeltrude saepe damnata communicant femina, quoniam eos cum excommunicatis, & fautoribus simul prius vinculo Anathematis retineri constat restrictos, quapropter nunc beatitudini tuæ iniungimus, vt super hoc nostrâ auctoritate fretus, curam de his sumere studeas. Et quia DOCTA DIVINITUS sanctitas tua valde nouit, aliud esse ex necessitate, aliud ex ignorantia, atque aliud quod ex studio delinquitur, istudque posterius duobus prioribus strictius esse puniendum, idcirco solerter inuigilet, & cautâ discretionem singulorum mores diiudicet, quatenus hi, qui ex necessitate, vel ignorantia delinquunt, auctoritate nostrâ per te absoluantur.

Extat apud
Inonem in
suo decreto
part. 14. c.
46. & Grat.
11. q. 3. cap.
102.

Nouâ ab Orientalibus in Latinos excitatâ discordiâ, summus Pontifex Nicolaus ad Regni Francorum Episcopos, præcipuè verò ad Hincmarum cæteris doctrinâ præstantem, scripsit epistolam, quæ data reperitur decimo Cal. Nouembris indiçt. 1. cuncta hæcenus transacta cum Orientalibus in causa Photij inuasoris ordine temporis continentem, ac demum in Latinos decem criminationum capita, quæ sigillatim enumerat Frodoardus lib. 3. c. 17. eòsque multum hortatus est, vt strenuè contra huiusmodi Græcorum objectiones insurgerent Episcopi Galliani; At in fine Hincmarum sic compellat, *Tua* (inquit) *Hincmarus* *caricus*, cùm hanc epistolam legeris, mox vt etiam ad alios Archiepiscopos,

Epist. 70.

M m m

qui

HINC MAR
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 865.

qui in regno filij nostri Karoli gloriosi regis consistunt, deferatur, summo-
pere agere studeat: & ut de his singuli in Diocesibus proprijs, unâ cum
suffraganeis suis, in cuiuscumque regno sint constituti, convenienter tractare,
& nobis quæ repererint suggerere curent, eos incitare non negligat, ita ut
eorum omnium, quæ præsentis Epistola nostræ circumstantia continet, tu &
strenuus executor illic existas, & apud nos verax, & prudens scripto-
rum tuorum seriè relator inveniaris. Hanc Epistolam Hincmarus susci-
piens in Corbanaco palatio consistenti regi Carolo, cum pluribus
Episcopis relegit, & ad alios Archiepiscopos, sicut in mandato ac-
ceperat, dirigere studuit. Idem etiam suffraganeos suos, ut Græco-
rum objectis gnauiter responderent, excitavit, ac inter alios Odonem
Bellouacensem, ad quem Hincmari de hoc argumento extat Epistola
4. Cal. Januariæ hoc anno scripta. Odo librum à se compositum
Hincmaro examinandum misit, unde ipsi de responsionibus ad obje-

Frod. lib. 3.
cap. 23.

Ratramnus
Corbeiensis
ad objecta
quoque, Græ-
corum respon-
dis insigni li-
bello, quem
nuper publi-
ci iuris fecit
Dom. Lucas
d' Achery.

cta Græcorum gratulatur, Deo gratias agens, quòd se, ipsumque uno
spiritu potatos inuenerit, & quid de his sibi videatur, simul conferendum
esse significat. Quibus verbis suspicatur Doctiss. Spondanus Hincmarum
pariter aduersus Græcos laborasse, eò vel maxime quòd idem Ponti-
fex Nicol. aliâ Epistolâ, quâ rogat Regem Carolum pro conuocan-
dis in hunc finem Gallicanis Episcopis, dicat se totius executionis
summam, fratri ac Coëpiscopo Hincmaro commisisse.

Tandem exoptulante Ludouico Imperatore, quòd Carolus Cal-
uus Lotharij nepotis defuncti regnum inuasisset an. 868. ab Hadriano
Pontifice decreta est ad eundem Carolum legatio, quâ ipsum admo-
nuit ab eiusmodi inuasionem, quòd prædictum Lotharij re-
gnum pertineret, ut dicebat, ad Ludouicum Lotharij fratrem, & le-
gitimum successorem: extant quædam Epistolæ ad Episcopos missæ ne
id suaderent, imò ab eo consilio detererent, inprimis verò ad Hincma-
rum Remensem, quem regni incremento impensius studere nouerat, &
quamuis, postpositâ Hadriani exhortatione, Carolum cum alijs Me-
tis coronauerit, Epistolæ tamen fragmentum hîc subiiciam, quòd Hinc-
mari elogia ibidem contenta, cum alijs supra à Nicolao I. collatis, egre-
giè conspirent.

HADRIANUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM
Dei, Reuerentissimo, & Sanctissimo Confratri nostro Hinc-
maro Archiepiscopo Remensi.

Epist. 22.
alia 17.

Sæntimonia tua quàm fuerit Apostolica memoria Papa Nicolai sa-
miliaris, non fortè dedit oblivioni. In cuius vid. familiaritatis sinum,
nos quoque te recipientes, fiduciam penes Apostolorum nostrum fraterni-
tati tuæ gratanti mente offerimus: præterea noueris misisse nos Epistolas
quasdam in Gallicanarum partium regiones, tam Reges, quàm Præsules,
& omnes omnino regnorum Primates, ad comprimendum ambitum, &
unicuique ius proprium reseruandum, competenter admonentes, cohortan-
tes,

rantes, suadentes.... cuius rei sollicitudinem sanctitas tua speciali quodammodo certamine suscipiens, vice nostra tam Reges; quam ceteros Dei, vel mundi ministros, admonendo, suadendo, & prohibendo à cupiditatis, & auaricia visio comprimat, & compefcet. &c. Tua verò reuerentia, si in hoc strenuè secundùm datam sibi Diuinitus Sapientiam laborauerit, nostra sibi, ut prætulimus, familiaritatis fiduciam non dubitet modis omnibus tribuendam, nec diffidat benivolentia nostra benignitatem, cum necessitas exegerit, suis opportunitatibus adfueram. Hæc Hadrianus, sed antequam legati peruenissent ad Carolum, qui apud Siluaneum de Lotharij morte nuncium acceperat, collecto Metis Concilio, discernentibus Episcopis regni Lotharij, idem Rex Carolus ibi præsens coronam eiusdem regni accepit, vt patet ex ipsis synodi actis, quæ superfunt. Porro, quasi Hincmarus hortatorijs Hadriani Epistolis nihil detulisset, increpatorias statim ab eodem suscepit, quòd, ceteris illius regni Episcopis cum honore, & dignitate esset sublimior; se tamen silentio opprimi passus fuisset, at saniore consilio (vt Aimoinus loquitur) res peracta, infecta esse non poterat.

HINCMAR.
XX XII.
ARCHIEP.
An. 855.
860.
862.

Aimo lib. 9.
cap. 21.

Epist. 29.

~~~~~

Paci Reipublicæ, ac morum reformationi studet Hincmarus; Ludouicum à bello fracti inferendo synodali deterrere Epistolâ; Balduinum ob raptam Iudicam anathemate percussit.

CAPUT XXXII.

NEc segniùs generosissimè indolis Antistes, regni, populorũque salutem, velut inter Procres eminentior, incubuit, multis per suam Prouinciam in villa Sparnaco; apud Vermeriam, Valentianas, Attiniacum, & Caristacum conuentibus celebratis, quò pace inter Reges rursùm firmatâ, publico bono consulere. Curauit etiam in placito regio apud Siluacum; belli ciuilibus scintillis, vt legasi à latere Regis in diuersas regni partes ad iustitiam Viduis, & Orphanis faciendam mitterentur cum amplissima potestate, cuius neglectu, regna sæpius irato Numine corruunt, aut Barbaris diripienda traduntur: huiusmodi legationum exempla reperire est sub Vulfario, & Ebone Remorum Archiepiscopis; quod sequitur eò libentiùs subiiciendum duxi, quòd veterem Pagorum diocesis ac Prouinciæ Remensis nomenclaturam aperiat.

Missi Domini
Missi regales.

Missi, & pagi per missaticos qualiter fuerint ordinati apud Siluacum anno 853. mense Nouembrio.

1. Hincmarus Episcopus, Ricuinus, Engiscalus Missi in Remitano, Wonzifo, Stadinifo; Pertifo, Barrifo, Calmaizifo; Catalano, Virtudizo, Baganonifo, Fardanifo.

M m m 2

2. Par-

METROPOLIS REMENSIS

442

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 862.

2. Pardulus Episcopus, Altmarus, Teodanus Missi in Lauduniso, Portiano, Sueffonico, Vrciso, & Vadiso.

3. Immo Episcopus, Adalardus Abbas. Waltcandus, Odelricus, Missi in Nouiomiso, Vermendiso, Adertiso, Curtrisiko, Flandra, Comitatus Engilranni, & in Comitatus Waltcandi &c. Quæ pagorum nomina, licet hîc mirum in modum deprauata sint, Pagos tamen aliquot denotant, in quibus capita sunt ciuitatum Prouinciæ Remensis, si minores pagos excipias, quibus Comitatus, seu territorij dignitas adempta, vt Vonzisi prope Reguliacam villam, quæ sita est super florigeras Axonæ fluminis ripas ex Alcuino in vita S. Vedasti. Ludouico, ab Aquitanis instigato, irruptionem in Caroli regnum parante, aliud placitum apud Attiniacum celebratur, quo actum præfertim, de fidelitate Regi promittenda, indictumque sacramentum, quod V. Nonas Julias in Mallo Remis fideles seu vasalli quique iurare deberent, renouaruntque apud Carisiacum ann. 858. quo Ludouicus Karoli regnum inuasit, cum suos non immerito Rex suspectos haberet, post Gozberti Comitis interitum, quem ipse iusserat occidi.

*Annales
Pisbeani.*

Cum igitur in Gallia vndique ebullirent factiones, nullusque locus legibus Ecclesiasticis, vel ciuilibus esset, sceleratâ licentiâ omnia sibi vindicante, suasis primùm Hincmarus vt Rex daret operam sibi conciliare populos defectionem parantes, publicatis Capitulis quæ hominum mores in melius reformarent. Cumque nec sic infelicissimus status cessaret, rogaruntque quidam Comites Ludouicum Regem, vt periclitanti populo tyrannide fesso subueniret, & hic multis comitantibus Franciam ingressus, Episcoporum concilium indixisset Remis: qui à Caroli partibus stabant Episcopi Prouinciarum Remensis & Rotomagensis, Hincmaro promouente ac suggerente, suspectum habentes illius aduentum, seorsum conuenerunt mense Nouembri in villa Carisiaca, vnde ad eum scripserunt Epistolam planè auream, ac multiplici, variâque doctrinâ refertam, quæ Hincmari genium, & pietatem redolet, eamque illi adscribit Frod. lib. 3. cap. 20. de Epistolis Hincmari agens. *Item (inquit) aliam de peruatione regni fraterni, cum ceteris huius regni Episcopis ad eundem Regem Ludouicum scripsit Epistolam Episcopali moderatione refertam. De qua Hincmarus Karolo Regi cum fratri vices rependeret; Nolite (inquit) negligere illa capitula, qua synodus de Carisiaco per Wenilonem, & Erchanraum transmissit ad hunc Attiniacum conuentum præterito anno Ludouico fratri vestro... relegite illa diligenter, quia mihi credite, plus pro vobis, quam pro illo facta fuere.*

Observatu dignum est Capit. 7. dictæ Epistolæ, Martelli damnationis historiam, quam à Neustrasijs acceperat Hincmarus; viuis coloribus depingi, quo Ludouici Caroli Pronepotis animum vehementius sauciaret. Hanc nec Rex, nec Aulici velut commentitiam exsufflarunt,

runt, vt post octo sæcula recentiores historici, Itali præfettim, quòd Martellus in Longobardos subsidium miserit; at, vel nusquam missa est hæc Epistola ab Episcopis, vel si missa fuerit; vt Coætanei referunt, nescio quâ mente serio ab Episcopis inculcata, velut somnium rejici possit, vtcumque res se habeat.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 862.

Ludouicus Germaniæ Rex perterritus literis Episcoporum regni Caroli, quibus cum acriter redarguerant de ipsius in Gallias grassatione, expetijt ab illis, vt legatos mitterent, cum quibus quæ pacis essent, in commune tractare posset, & absolutionem eorum quæ peccasset, percipere, Episcopi regiâ pœnitundine tacti, absolutionem indulgent, quam cum delectis secum à synodo, Hincmarus Remensis Mediomatricum conueniens impertijt, vt refertur in Capitularibus: haud multo post Carolus vim fratris tot malorum auctoris armis repulsurus, monetur ab Hincmaro nè militum rapacitate fideles sui ac loca quæ subsidium sibi aduersus Paganos exhibuerant opprimerentur Epistolâ nuper editâ, quæ sic incipit. *Domino glorioso salus & vita. Scio vos dolere de istis malis quæ non solum à Paganis, sed quod magis timendum, & dolendum est, à Christianis in regno vestro fiunt &c.* item & Presbyteris, Diaconibus in Palatio, Domino Regi, & Reginæ; ac illorum fidelibus Ecclesiastico ministerio consulentibus scripsit, vt darent operam nè in Parochia sua deprædationes, adulteria, aut quicquam simile à suis hominibus committerentur; sed radicibus amputatis vitiorum fibris, virtutes colerent; quòd puriores ad tremendum Christi mysterium accederent, vnde patet quàm cara esset & utilis tanti Ministri præsentia in regno tunc admodum turbato, & inter ciuilia & externa bella fluctuante, quod Nicolao I. Carolus sæpius inculcauit, qui crimini dabat, quòd Hincmarus Rothadi depositionis rationem redditurus, Romam non pergeret.

Aliud celebre quidem & auidax; at Regi ingratum facinus occurrit, cuius se vindicem mox præbuerat Hincmarus, si Papa non intercessisset. Iudith Caroli filia, quam Edelulfo occidentalium Anglorum Regi nuptui datam in Vermerio Palatio idem Hincmarus imposito capiti diademate Reginæ titulo insigniuerat ann. 856. post mariti obitum in Galliam reuersa; cum apud Siluanectum moraretur, sub paterna, & Episcopali custodia, Balduino lenocinante, & fratre consentiente, mutato habitu se ab eo rapi permisit; & in Flandriam duci: Carolus ob id excandescens, habito tum Episcopis, & regni Primoribus Consilio post mundanæ legis iudicium, Canonicam in Balduinum, & Iudith depromi sententiam ab Hincmaro Flandro-Belgiçæ Prouinciæ Metropolitanano petijt: hic Regis iniuriam vltus anathemate, Theodorico Cameracensi præcipit, vt Balduinum à se excommunicatum, quòd filiam furatus esset, per suam parochiam denuntiet; Roricò etiam Normanno nuper ad fidem conuerso scribit, vt Balduinum à Dei spiritu, quo sacri Canones sunt conditi, per Episcopalem auctoritatem pro-

HINC MAR.
K X X I I I.
ARCHIEP.
An. 863.

pter filiam Regis, quam in vxorem furatus fuerat, Anathematizatum nullo modo reciperet, aut solatium ei præberet, rogátque Hungarium Rotomagensem Archiepiscopum vt id Rolloni grauius inculcare studeat. Balduinus facti poenitens non ad bella, sed ad preces, & lachrymas flexit animum, Romámque proficiscitur cum vxore Pontificem rogaturus, vt cum absolueret. Pontifex ambabus cum vlnis excipit, interceditque pro eo apud Carolum duabus Epistolis quæ extant in tomis Conciliorum. Rex conqueritur, quòd iura Ecclesiæ, & leges dissoluat, at hic crimen se non probare respondit, sed Baldunum signa poenitentia exhibentem, repellere à se non potuisse, vnde ad Hincmarum scribit, quem pro Canonibus acriter certare nouerat, *Non leges (inquit) Ecclesiasticas dissolimus, sed preces pro eo misimus, qui puniri secundum leges mundanas poterat, quatenus locum poenitentia haberet, quod contra leges diuinas admiserat.* Hincmarus, cui prædictæ nuptiæ Regno perniciosæ videbantur, Pontifici (nè conquerendi de se occasionem daret) se obtemperatum pollicetur his verbis, *Vestra auctoritatis Epistolam, vt oportuit, reuerenter suscepi, & Coepiscopis nostris eam relegi, & pro prefata Iudith apud Patrem, & Matrem illius quantum potuimus, vt mandastis, communiter interuenimus, & Patrem, ac Matrem obsecrabimus eam presensare studuimus, post qua voluimus, quia sic nobis secundum sacras regulas, sicut eas intelligimus, visum fuerat, (non enim huc dignis poenitentia fructibus absolui posse putamus, quod Anathematis vinculo à sacris regulis inuodatum videmus) vt iuxta Ecclesiasticam traditionem prius Ecclesia, quam læsereant, satisfacere, & sic demum quod præcipiunt iura legum mundanorum exequi procurarent. &c.*

Legit Gregorianus, si quis viduam in vxorem fuerit, Anathema sit.

866.

Et post aliqua de horum coniunctione, à qua præsentiam suam subduxerat, addit, *Dominus Rex noster filius vester, huic desponsationi, & coniunctioni interesse non voluit, sed missis publicæ rei Ministris, sicut vobis promisit, secundum leges sacri eorum vxoris coniunctione ad inuicem copulari permisit, & Honores Balduino pro vestra salummodo petitione donauit, sic igitur ira Caroli mitigata Autifiodori fiunt nuptiæ, sacris operante Nouiomagensi Episcopo, vbi in Regis verba Ferreus iurat (inquit Meyerus) qui per HONORES, totam vult regionem Scaldæ, Somonæ, & Oceano terminatam, dotalem à Rege Baldunum accepisse, appellatumque regni Comitem, alij Marquisum, in hoc maxime, vt aduersum Danos, omnemque septentrionis barbariam perpetuus foret regni Galliarum propugnator. Hic Belgici feroces ob raptam Iuditham bellum infausse susceptum à Gallis in Balduinum, sæpiusque ab eo caecos referunt, tandemque duce quodam Presbytero prælium redintegrasse, quem post ingentem militum stragem à suis captum, Balduinus virgis cædi iussit, ac laqueo suspendi, citantque lib. 5. decretalium tit. de sententia excommunicationis, quæ li cap. 23. *perpendimus ex licentis tuis quod quidam Sacerdos, ob id confectum**

Locrius ex Petro Ondegherio. Buzelinus, & alij ex Meyer.

factum sit. Addunt præterea ab Anselmo (fictitio quodam præfule) promulgatam in Ferreum excommunicationem à Gallicis Episcopis latam , cuius Patrum , & duodecim Galliæ Proceres recens suspendio extinxerat , quæ omnia parum sibi constant; nec Auctoris coætanei certâ relatione firmantur : de Presbytero iussu Balduini non Ferrei, sed Calui flagellato agam lib. 4. cap. 3. ceterum quod hoc eodem tempore Beati Donatiani Rem. Archiepiscopi reliquiæ in Flandriam translatae sint , ac sub Ferreo firmator pacis idem sacer Antistes appellatus libri 1. cap. 25. retulimus , vbi prædictas Reliquias , non ab Ebone , qui iam excesserat , sed ab Hincmaro missas in Flandriam dictum , qui per id quoque tempus sancti Materniani pignora ad Ludouicum Germaniæ Regem transmisit ; quò Germania , & Galliæ belgica pars septentrionalior versùs Oceanum ; à Remis Tutelares habent.

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 867:
868.

*METIS CAROLUM CALVUM IN REGEM
Lotharingia consecrat Hincmarus , arguiturque à Baronio
ob amariore literas scriptas ad Hadrianum.*

Lothario magni Lotharij filio ; cui ea pars Austrasiæ sorte obtigit , quæ Lotharium regnum siue Lotharingia dicta est , diuinâ se vindictâ ob Waldradam superinductam exerente , in Italia peste sublato , Carolus Metis properè , coactâ synodo , decernentibus regni Episcopis , & rogantibus pridie idus mensis Septembris solemni pompâ prædicti regni coronam accepit præfente ; (& ad id cæteros impellentæ Hincmaro Remensi , inquit Baronius) imò veriùs non impediente , vt Hadrianus loquitur in Epistolis , procliuiores enim sunt Principum animi ad ditiones occupandas , quàm incitatoribus indigeant ; nec res tunc in Aula ex nutu Hincmari pendebant ; qui Carolum nuper sibi infensissimum senserat in causa Vulfadi , & sociorum ; At fede Treuirensi vacante , Lotharienses Episcopi veteris societatis memores , quæ intercesserat Remensem inter , & Treuirensis Ecclesias , Hincmarum obnixè rogant vt Regi coronam imponat , quod , præuiâ admonitione (vbi nonnihil de stirpe Caroli & cælesti Chrismate præfatur) multis adstantibus solemniter præstitit , vt habetur apud Aimoinum , & in Capitularibus. Expostulante Ludouico Imperatore , quod Carolus Caluus occupasset Lotharij nepotis regnum , ab Hadriano Pontifice ad eundem Carolum legatio duorum Episcoporum decreta est , quâ ipsum , tum regni Episcopos , atque Proceres excommunicationis comminatione admonuit abstinere ab eiusmodi Lotharij regno , minaces quoque & increpatoriæ ad Hincmarum directæ Epistolæ , quibus cum multa æmulorum dolo & suggestionie Pontifex ei imponeret , his tandem satisfacere coactus est Epistolâ , quæ extat apud Joann. Cordeſium , cui inserta primùm schedula , quam mandato ipsius ad Regem & Episcopos transmiserat , nè auaritiæ , ac cupiditatis vitio Lotharij regnum inuaderent. Tum ad peculiare respondet sibi à Pontifice objectum ,
Forſan

869.

*Stirpem hæc
Caroli a Clodoveo per
Arnulfum
ſugillas. H.
Valeſius 10.
1. fol. 469.*

Epist. 25.

HINC MAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 869.

Can. 100.

Forſan quidem verum eſſe, quòd filij quondam Ludouici Imperat. in vnum conuenientes regnum inter ſe diuiſerunt, jurèque jurando ſibi inuicem promiſerunt, vt nullus eorum regnum alterius fratris ſibi uſurparet; At cum Rex Carolus hoc non confiteatur, nec legali, vel regulari iudicio inde conuictus appareat, ſed multis adſtantibus hanc regni partem ſibi à Patre Ludouico, conſenſu procerum totius Imperij traditam, & à fratre Lothario ſacramento publicè confirmatam aſſertat, ſequendum illi fuiſſe quod monet Africanum Concilium, vt magis caueat Epicoſopus, nè dicat in quemquam, quod alijs documentis conuincere non poteſt &c. ipſi igitur imputandum non eſſe, quòd Carolo ſtatim accuſator non fuerit & iudex, aut quòd ita filuerit, vt prædictæ tyrannidis auctor eſſe videatur, præſertim, cum Rex ſeriò monitus ſe perjurum eſſe deneget, inuaſorem, tyrannum, vel hæreticum. Vnde ad id quod à Pontifice addebatur, *Si in obſtinationis ſua perfidia Rex poſt ueſtram conuentionem perſiſtere maluerit, quàm reſpiciere; ab illius vos conſortio ſequeſtrate, ſi communionis noſtræ uultis eſſe participes,* ſic reſpondet.

Cum Rex, & cohabitantes mecum unà cum Rege non ſolum in Parochiam, uerùm in Ciuitatem meam ſape conueniant, & ibi tamdiu, ſicut Regi complacet degant, & cum tanta multitudine tam de regno, quod antea habuit, quàm & de regno quod Lotharius habuit, nec non de alijs regnis ad eum conſtuentibus, ſicut Miſſi ueſtri uiderunt, & hoc quàm ſape illi uidetur, in Ciuitate mea ſuſtineo, qui Eccleſiam, & plebem mihi commiſſam deſerere, & alioſum, ut mercenarius, non ualeo fugere, nec quo extra regnum eius fugiam habeo: ſed regio cultu excepto, de Eccleſiaſticis facultatibus, ſicut præcipit, & quandiu præcipit, illi, & ipſi obſequentibus ſeruiſſo, ut quietè ſecundum quod inſtat tempus, cum mihi commiſſis degerè poſſim. Dicit enim hanc poteſtatem ſuos deceſſores habuiſſe, quàm ipſe nullius interdictione dimittet, quæ ut non ad accuſandum, ſic nec ad excuſandum in aduocatione præſati Regis, aetatem enim habet, depromo, neque ad reſiſtendum ueſtra auctoritati, ſed conſulendum qualiter nos Epicoſopi, & ego præcipuè, in quem tantam comminationem intentatiſtis, erga Regem noſtrum gerere debeamus, quæ propter, Domine pater Reuerendiſſ. conſulite ſecundum priuilegium ſedis ueſtræ ſubjectioni noſtræ, nè talia nobis cuiuſcumque ſuggeſtione manderis, unde inter Epicoſpalem auctoritatem, & regalem poteſtatem, inter Eccleſiam, & Remp. ſcandalum poſſit oriri.

Baronij a-
cerbior ſty-
lus in viros
illuſtrioris
fama, ac do-
ctrina non
probatuſ ab
omnibus, ut
optimè noſtat
Tepes Hiſpa.
tom. 2. ſue
biſt.

Ceterum quòd in eadem Epistoſola addat Hincmarus, ſunt & alie comminationes in nos jaculate, quas adhuc nolo proferre, quaſi deſectionem à Pontifice Galli cogitarent, ob minas de regno Caroli interdicto ſupponendo, Baronius cenſet hunc amaro, & furenti animo prædictam Epistoſolam ſcripſiſſe, at ſi mens eius ritè expendatur, nihil hic profert, de quo Pontifex certior fieri non debuerit, nè tacendo, reus ipſe fieret malorum impendentium, quæ vulgi ſermone ferebantur,

ferobantur, de ijs igitur cum magno cordis dolore, & gemitu (vt ait) scribendum fuit, quò maturius solitã suã discretione prouideret.

HINCMAR
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 870.

Carolo, & Balduino Ferreo ad Germanicas Ludouici Cæsaris ditio- nes profectis, vbi confectæ propalam tabulæ pridie idus Martij, qui- bus pars Lotharij regni Carolo concessa est, Beatæ Vualpurgis & Fra- trum corpora è loculis, vbi per annorum centuriam iacuerant, ex- tracta sunt, horúmque pars quædam tam Carolo, quam Ferreo tra- dita, quò Tutelares haberent aduersus Barbarorum, qui recurrere di- cebantur, feritatem.... Beatæ Vualpurgis ossa, per hoc ab alijs discre- ta, quò stillarent oleum grauioribus, morbis medelam præsentissi- mam, in Dicecesim Remensem à Carolo delata sunt apud Palatium de Jona prope Attiniacum, vbi & facellum instruxit cum dote sat pin- gui seruis Dei diuinum in eo officium persoluentibus designata, quòd in Prioratum multos post annos versum est, vt tom. 3. commodiùs dicitur.

Per id tempus Odo Beluacensis Episcopus vir magni nominis, hór- tatu Hincmari, res à suis prædecessoribus collegio Canonicorum S. Petri collatas nouo diplomate firmaturus, sequentem donationis chartam subscribi fecit à Metropolitano, & Coëpiscopis in synodo Sueffionis, vt creditur, habita, regni Caroli, an. 53. quam ex Belua- censi historico Sirmondus retulit tom. 3. Concil. Galliæ, Odonisque institutionem vocat, cum hoc lemmate:

De rebus Ecclesie S. Petri congregationi destinatis, & de quinquagenariis in ea numero Canonicorum. Charta sic incipit.

Odo gratiã Domini nostri Jesu Christi Bellouacensis Ecclesie Prasul. Notum sit omnibus Sancta Dei Ecclesie fidelibus, maximeque suc- cessoribus meis, quoniam unanimitis congregatio, partique voto, scilicet Ca- nonici Sancti Petri iam facta Ecclesie, cui Deo auctore deseruio, expe- sije nostram obnixè liberalitatem, quatinus res sibi à nostris prædecessori- bus iuxta consuetudinem singularium concessas, pariterque nostrã sibi consolidatione firmatas, canonicè, iuxta aliarum morem Ecclesiarum, dono liberalitatis, regisque præcepto absque ullius contradictione quietis concessa disponerem. Enimvero videns excedere huiusmodi negotium, mea diffinitionis vires expetij Consilium tam Metropolitane Remorum Provincia Hinc- mari, quam ceterorum venerabilium Archiep. seu Coëpiscoporum meo- rum, vt quorum sanctione Ecclesiastica pertractantur negotia, eorum ratatio, inspirante Numine, mihi, nostraque Ecclesie utile afferret; ac salubre prouentum.....

Hincmarus Sancta Metropolis Ecclesie Remorum Archiep. subscripsi. Ansegisus Senonum Archiep. subscripsi, Wenilo Rotom. Hrothadus Sueffi. Episcopus. Immo Noniom, Lupus Catalaun. Folcoinus Morin. Theoderi- cus Camerac. Ragenarius Ambian. Erpoinus Siluane. Datum in ipsis Kalend.

Nnn

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 870.

Kalend. Martij in civitate Sueffionis, ante altare Sanctorum Martyrum Geruasij & Provasij, ann. 35. regni Domini Karoli regis gloriosus indict. 8.

Meminit huiusce privilegij ab Odone concessit Hincmarus, confirmationisque eius per Nicol. I. in Epistola ad Episcopos suæ Prouinciæ quæ extat tom. 2. operum eiusdem, vnde liquido patet mendum irrepisse in annos Caroli, præsertim cum Immo Nouiomensis, & Lupus Catalaun. Episcopi, qui inter subscriptores referuntur, ante annum 860. obierint.

Haud longè post, Sancti Cornelij Compendiensis collegiatam Ecclesiam in Diocesi Sueffionensi, modo, specie, ac præclari operis elegantia struxit Carolus, eamque opibus, ac omnimoda suppellectile studuit exornare, sumptibus non parcens, quò ceteras totius regionis nobilitate & gloria antecelleret. Ab Episcopis Prouinciæ Rem. regio præcepto conuocatis, consecrata refertur coram legatis Apostolicis, quamuis alij scribant à Joanne Pontifice dicatam assistentibus 72. Episcopis.

Elinandus à Vincentio Bellouacensi laudatus in speculo lib. 24. c. 44. tantà venustate Compendium super alias vrbes tunc emicuisse dicit Caroli munificentia, vt Carolopolis verè nuncupari possit, & debeat, sicut Bizantium meritò Constantinopolis dicta est, quod Constantinus eam præ alijs vrribus, titulis & honoribus cumularit. Et hoc ob Ecclesiam præcipuè, quam SS. Cornelij, & Cypriani pignori bus ditauit, Sudario quoque Christi Domini, & sat notabili parte Spineæ coronæ vt Sugerij Abbatis Epistola abundè testatur, quam Robertus retulit in Gallia Christiana: Martyrologium Remense Sacras Cornelij reliquias illuc translatas tradit 18. Octob. *Cuius Sacrum Corpus (inquit) Româ translatum à Carolo Juniore Augusto, positum est in Monasterio, quod construxit infra Palatii aedes Compendij.*

Est autem Compendium vrbs gratissima situ ad Usaram jacens, auctam ex conjunctione Axonæ fluij, qui paulò superius in eum influit, temperatissimo aère, felici glebâ, & suauissimis fructibus abundans; venationi verò, ob siluas sibi contiguas præsertim, accommodata: loci amoenitas fecit, vt plures conuentus in ea coacti fuerint tam Ciuiles quam Ecclesiastici, quòd Regum aliquot inaugurations ibidem peractæ, voceturque à Frodoardo Regalis sedis oppidum in Chronico ad annum 945. quòd Carlotungi Principes sæpius ibi confederint.

Hincmarus

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An 868.
870.

Hincmarus Laudunensis Episcopus, ob varias molitiones tribus synodis impericus, in Duziacensi, Carolo instigante, deponitur. Iudicium in ea latum ab Hadriano II. improbatum, quòd reus Apostolicam sedem appellasset, probatur à Joanne 8.

CAPUT XXXIV.

Iunioris Hincmari lugubrem casum posterior ætas miratur, ac horret. Qui Patruī, & Nepotis dissidentes animos, vtrūmque aculeata scripta, & querelas norunt, facile adducuntur vt credant Patruī perfidiā Nepotem oppressum: acrior ipsius indoles, & ad seueritatem prona, præter hæc quæ supra de Rothado vidimus, id omnino suadere videtur, at ex actis Duziacensis synodi luce clarius constabit, non nisi renitente Hincmaro Remensi, & lugente, Laudunensem exauctoratum.

Quis autem fuerit hic iunior Hincmarus, & qualiter à pueris in Patruī domo enutritus, variæ ad eum scriptæ Epistolæ, & 55. Capitul. liber satis indicant, vbi dicitur in agro Bononiensi natus, matre Hincmari Archiepiscopi sorore, patre ignoto de nomine, nobilibus quidem, at non copiosis parentibus, vnde matre amisâ in ipso pueritiæ limine, in Auunculi sinum nutriendus, & bonis artibus instituendus conuolarat, qui & ipsum sumptibus Ecclesiæ Remensis educauit, panis infantis eluit, atque exuit, & ad Episcopatum prouexit, at quòd necdum maturâ virtute ad eum gradum euectus esset, pluribus eum monuit iuxta Canonicam auctoritatem commissam sibi Ecclesiam regere, ac eo inconsulto nihil aggredi.

Haut multò post præcocem eius fuisse ordinationem sensit Auunculus, sæpiusque eum de leuitate morum, ac peruersitate arguere coactus est, prima iurgiorum occasio, seu congressus, in Regem extitit ann. 868. in placito quodam apud..... Laudunensis parochiæ, vbi derepente Lindonis filius, ad Regem supplex accedens, de præsentate Hincmaro conqueritur, quòd cum dato munere patris sui beneficium ab ipso impetrasset, ab illo deinde per iniuriam fuisset exclusus. Rex ob id irâ inflammatus conuicijs hominem proscindit, opprobrijs exagitat, eique diem dicit, vt ad sæculare iudicium se silteret, facti illius rationem redditurus. Excusantis per Ecclesiæ iura, & nec aduocatum pro se mittentis, bona omnia proscindit, & per Cancellarium palatij vetat subditorum quemquam Domino suo Episcopo vllum debitæ seruitutis obsequium deferre.

*Ex Epist.
29. p. 316.*

*Ex Epist. 31.
p. 598. &
lib. 55. Ca.
pitulo c. 7.*

Acceptam à Rege iniuriam Hincmarus Laudunensis Auunculo Remensi per literas significat, non tamen sincerè, vnum admonens proscripta

N n n 2

HINC MAR.
XX XIII
ARCHIEP.
An. 870.

proscripta bona Ecclesiastica, quòd vocatus ad sæculare iudicium venire noluisse, cui Senior, vt Episcopo credens, sine mora pro iuribus Ecclesiæ vindex assurgit, & Regem grauissimis literis vehementer increpitum ad officium, & poenitentiam reuocat: rursumque assumpto secum nepote, Regem Pistas abeuntem, cum alijs Episcopis, oblati quaternionibus, multis verbis ostendit, quantum præiudicium & Episcopalis auctoritas, & vniuersalis Ecclesia in tali factio patiebatur, obtinuitque vt reuestito Episcopo, quibus fuerat spoliatus, & priuatim Pauliacâ villâ redditâ, donec legitimo iudicio, lites omnes terminarentur, & pacata starent omnia.

*Annales
Bertiniani
ad an. 868.*

Patru immemor benevolentie iuuenis Hincmarus, ac in dies magis ac magis aduersus Regem, & Metropolitanum insolescens, vtrumque in se concitauit, Regem præsertim, cum præcipiti mentis impetu, aliquod eius facinus Pontifici Romano per literas significauit, quòd acerbissimè tulit Rex Christianissimus, improbaruntque Pontifices, vnde sæpius propter hoc per Episcopos vocatus à Rege, venire detrectauit, missâque ad eum militum cohorte, qui violentè perducerent, cum Clericis suis, nè ab Ecclesia extraheretur, iuxta altare resedit, at deprecantibus Episcopis nihil violentie illatum, liber tamen factus sui Episcopij liberos homines in verba sua iurare compellit.

*Ann. 869.
indict. 2. cui
interfuit
pridie Kal.
May.*

Carolus ob id multum commotus, synodum omnium Episcoporum regni sui 8. Kalend. Maij apud Vermeriam condixit, quòd eundem Hincmarum Laudun. venire præcepit. Quid autem tunc ei fuerit obiectum, qui fuerint eius accusatores, quid responderit, nusquam proditur, vnum constat objectionibus tanquam laqueis irretitum non aliter extricari potuisse, quàm interjectâ Romanâ appellatione, cuius licet nulla tum sit habita ratio, vltèrius tamen processum non est, sed absque effectu prima illa cognitio conqueuit: de hac synodo Hincm. Remensis opuscul. cap. 8. ad prædictum Laudun. Nam, & quanda principalis potestas, nec non & omnis præfectura totius regni sui, insolentia eua exigente, contra te fuere commota, in Vermeria Palatio, iterum inde scriptum quod legisti porrexi.

At licet prædictæ synodi acta perierint, accusationis tamen capita aliunde peti possunt, ex scheda scil. seu libello expostulationis Hincmari Metropolitanæ aduersus Laudun. in synodo Duziacensi recitato, vbi ei obijcitur, quòd post admonitiones ipsi factas coram Rege, & Episcopis, rotulam mendacijs & improprijs refertam Metropolitanæ non misisset, quòd contra Canones Antioch. in Palatio Regis absque Metrop. & Coepiscoporum conscientia suscepisset administrationem. quòd sæpius literis Canonicis euocatus ad ordinationem Episcopi Cameracensis non venerit, nec vicariam personam, aut literas vt sacre regulæ præcipiunt, direxerit, quòd inauditas excommunicationes in alienos Parochianos, & in Regem ipsum, inconsulto Metropolitano,

no, jaculatus sit, cum falcem iudicij in alienam messem mittere leges prohibeant, quod propriæ injuriæ causâ, Presbyteros Ecclesiæ sibi commissæ ita excommunicarit, vt in sua Diocesi Missarum solemnia celebrare, neminem etiam paruulorum in articulo mortis baptizare liceret, quod querens ipse adiuuentiones, vt se à Metropolitana subjectione exueret, libellum de antiquorum Patrum scriptis, ante sacros Nicænæ synodi, & aliorum Sanctorum Canones editis, collegisset, in quibus sententias inter se dissonas contra canonicam auctoritatem immiscuerat, quod comprouincialibus omnibus neglectis, ad aliarum Prouinciarum Episcopos præsidium rogaturus confugerit, quod à Normanno Comite Pauliacam villam per vim extorsisset, cumque velut raptorem excommunicasset.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 876.

Baronius aliter ex Hadriani Epistolis vltimum hoc intelligit. Præreperat (inquit) Pontifex, vt Hincmarus Remensis, & alij Galliarum Episcopi Normannum, qui à Carolo Rege bona Ecclesiastica in beneficium acceperat, excommunicarent; cum Remensis Hincmarus non obtemperasset huic mandato, & Laudunensis satisfacisset, ille huic infensus hoc concilium coëgit, quo Laudunensem quasi Metropolitanò inobediens foret, condemnauit. At Hincmarus Remensis Epistolâ ad Hadrianum ostendit Normannum res Ecclesiæ non inuasisse, imo potius Laudunensem res ipsas Regi absque suo, & Coëpiscoporum assensu, concessisse, vt eas Normanno beneficiaret; vnde Hadriano iterum iubente Normannum, ob prædictam inuasionem excommunicari, rogat Hincmarus, vt cum talia ad eum veniunt, interponat in suis literis *Si ita est vt nobis inuaserit*, quatenus iussio eius sanius ponderata, perfici valeat. Quod verò spectat ad id quod quidam ei suggererant prohibuisse ne Laudunensis Hincmarus Romam pergeret, mendacij eos arguit, addit tamen explere non potuisse quod mandauerat, vt Hincmarum, & alios tres Episcopos regis vicem ferentes Romam ad synodum mitteret, eò quod mittendi nullam habeat potestatem, nec ipsemet ultra fines regni progredi possit, nisi Dominus Rex præceperit.

Hincmarus Laudunensis neuiquam sapientior effectus, sed immoderatis suis excommunicationibus, & caullis Patrum suum laceffans, quasi subjectionem illi non deberet (ad hoc enim veterum Pontificum decreta excerpserat) ad synodum decem Prouinciarum in Attiniaco vocatur. Illic cum se ab impetitis expedire non posset, de subjectione præsertim regis potestatis (nimirum violatæ) & inobedientia erga suum Archiepiscopum, libellum tandem propriâ manu subscriptum porrexit hoc continentem.

Annales
Bertini.

Ego Hincmarus Ecclesiæ Laudunensis Episcopus, amodo, & princeps domno seniori meo Carolo Regi fidelis, & obediens ero secundum ministerium meum, sicut homo suo seniori, & Episcopus quilibet suo Regi esse debet, ac privilegio Hincmari Metropolitani Prouincia Remorum

Nnn 3

Ecclesiæ

HINC MAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 870.

Ecclesia secundum sacros Canones, & decreta sedis Apostolicæ promulgata, pro scire & posse me obediuntum profiteor.

Hincmar.
Epist. 35.

Altercationi finis impositus videtur per nouam hanc fidelitatis Regi, & Metropolitano iterum præstitæ professionem, in hocque Caroli regis erga eum benignitas enituit, qui crimina illa iudiciario ordine, per testes, & per tabulas obijciendo, ac interrogando probari noluit, nè quid dedecoris Ecclesia pateretur.

Annales
Bertini.

Carlomannus quoque perduellis Caroli Regis filius, & plurimorum Monasteriorum pater reputatus (à partibus cuius Laudunensis Hincmarus stabat) quoniam insidias infideliter erga Patrem suum moliebatur, Abbatibus priuatus in Siluaneensi Ciuitate est custodiæ mancipatus. In Attiniaco deinde hoc conuentu Remensis parochiæ, Hincmarus Archiepiscopus, coram Episcopis, Laudunensi dedit libellum LV. Capitulum auctoritates Ecclesiasticas complectentem, aduersus ea quæ in præfatis suis libellis collegerat, monens ut à talibus, & eiusmodi reprehensionibus se cohiberet, & se sacris regulis subdens, pacem, & sanctimoniam secundum Apostolum sequi studeret. *Tu autem,*

De appellan-
da sede Ro-
mana libellus
1. ex veteri

inquit, nullam inde mea admonitioni satisfactionem exhibuisti, quin potius rotulam prolixissimam contra veritatem, & auctoritatem, ac rationem contextam in eadem Synodo obrulisti.

Pontificum
decretis col-
legit Laud.
imperfectum
ac auctori
pudendum,
suum sapien-
tiori cura
aliquanto
perfectiorem
aggressus est,
cui & versu-
culos dedi-
cationis in-
dices præ-
fixit ad Ca-
rolum Re-
gem, quem
per Vuenilo-
nē Archiep.
Rosomag. in
Gundulsi.
villa ad A-
nnuculum
misi.

In prædictis collectionibus iunioris Hincmari, multa proferuntur de Romanæ sedis dignitate, quæ nunquam venit apud eos in quæstionem, de iure appellandi, de iudiciorum retractatione, de Metropolitanorum coercendo imperio, nè curent aliena, nè quid extra parochiam absque comprouincialibus statuunt, nè iudicent, ac deponant Episcopos, & id genus alia, quibus respondet Hincmarus Remen. lib. 55. Capit. differre Pontificum Epistolas, à Canonibus Conciliorum, decreta quæ producit Laudunensis vsu esse antiquata, reduxisse Ecclesiam in Canones quæ vellet obseruata, corruptos, & truncatos ab eo locorum pleròsque, & in prauum sensum detortos, & cetera, quæ ex ijs collecta referuntur apud Frodoardum, vbi quoque dicitur, quòd cum ab Episcopis propter iniustas excommunicationes, à Rege, ob violata sacramenta, à Normanno denique propter beneficia adempta, impeteretur, ut synodicam censuram euaderet, Regi, & Metropolitano supra scriptum professionis libellum dedisse: deinde cum electos iudices expetisset, designatosque Actardum, Ragenelinum, & Joannem Episcopos suscepisset, ante synodi definitionem fugâ lapsum excessisse, tum pitaciolum, quo Romam eundi licentiam, ut prius apud Vermeriam postulauerat misisse, qua de re Hincmarus in eadem Epistola. *Quod dicis (inquit) te in Synodo apud Vermeriam, indeque apud Attiniacum licentiam eundi Romam petisse, ac impetrare non potuisse, omnes Episcopi, qui in eisdem synodis fuerunt, liquidò sciunt quoniam cum de tuis insolentijs increpabaris, timens regulare iudicium, vel Regis castigationem, licentiam eundi Romam petebas. Cum verò*

videbas,

videbas, quia, & Rex, & Episcopi erant placabiles, de ipsa licentia nihil dicebas, sicut nec modo facis, donec aliquam novitatem, ut soles, quam semper timendo expetto, iterum facias, de qua compellatus solisam cautionem de licentia tua recaves.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 871.

Huc usque Hincmarus Rem. acerbioris nihil aut scruitæ adversus Nepotem molitus fuerat, contentus subjectione sibi debita juxta Canones, ac decreta Patrum, quorum ipse vindex ac vehemens assertor fuit. At Rex quod sibi satisfactum non esset, synodum in mense Augusto apud Duziacum indixit, quatenus ibi adversus Hincmarum Laudunensem regulare iudicium ageretur, ubi leges, & Canones exortas causas agitari, & defini præcipiunt. Prædictus Hincmarus, qui diu Regis animum in se concitauerat, cum multa superbia in synodum venit, ubi porrecto secundum regulas Ecclesiasticas libello, Carolus Rex se accusatorem exhibuit, iustitiæque sibi ob rebellionem fieri postulavit, ut in gestis ipsius synodi continetur, quam nuper R. P. Cellotius S. I. publici iuris fecit, proclamationis petitione Dom. Caroli Regis ex parte suppressâ, quæ historiæ multum lucis adferret, & sic nobile Concilium, ut editor fatetur, capite truncum est: excipit hanc prolixa admodum Hincmari Metropolitanæ expostulatio, qua omnes suas cum Laudunensi contentiones enarrat. Sequitur iterum petitio regia, de singulis enim accusationis capitibus Episcoporum iudicium expetierat, atque illi dierum aliquod spatium ad respondendum rogauerant. Jamque diu inchoatâ synodo tandem Duziacum advenit Hincmarus, ut præsens interrogatus, auditus, convictus, quantum appellans, condemnaretur.

Est autem Duziacum, ubi indicta synodus, villa Rem. Diocesis fecus Mosomum, & in eodem pago super Charum fluuium sita, aliquot conuentibus Principum celebris, quam Duodeciacum Frodoa. frequenter nominat, alij Dufiacum, Duficam villam, Dociacum, & Duziacum appellant, à Chlodoaldo filiorum Chlodomeris natu minimo Remensi Ecclesiæ, cum adjacentibus pagis, legata ex prolixiori testam. S. Remigij, in ea castrum extitisse recipiendis hospitibus idoneum par est credere, satque insinuat idem Frodoa. in Chronico ad an. 947. Huic igitur synodo apud Duziacum congregatæ septem Metropolitanæ interfuerunt (præter Hincmarum præsidem) Episcopi tredecim, & aliquot Archidiaconi Prouinciarum Remensis, Bituricensis, Senonensis, Vesuntiensis ordine infra contento. Hincmarus Laudunensis monitus ab Archiepiscopo, qui præerat, ut objectis à Rege satisfaceret, nihil respondit, cumque ei spatium temporis datum esset, ac eum, cunctationis Patres pertæsi, Archiepiscopo nunciassent cogendum esse viâ iuris, & nec sic obtemperasset. Præses Hincmarus ad Concilij Patres sic est locutus. *Sanctitas vestra Domini fratres, audiuit quid in petitione Domini Regis adversus Hincmarum Laudunensem Episcopum contineatur, quam detestante venire eodem*

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 871.

dem Hincmaro, ad hanc synodum, ad quam tertio regulariter fuerat euocatus VIII. idus Augusti presentis IV. indictionis, porrexit in synodo, qua iterum, ternis Episcopis, ternis Presbyteris, ternisque Diacombus eundem Hincmarum ad synodum euocantibus, in presentia illius est porrecta à Domino Rege, & coram eo conlecta, atque data, ut eam diligenter inspiceret, & singillatim ad singula regulariter responderet, & post datas sibi inducias, nunc regulariter respondere contemnit &c.

Prudens
Hincmari
cantió.

His dictis, Hincmarus Patrum rogat suffragia, horum siquidem in presentia iudicio organum duntaxat fuit, ac minister, cunctisque per ordinem cordis duritiam, & contumaciam Hincmari Laudunensis detestantibus, eumque dignitate Episcopali indignum iudicantibus, idem Præses, cui auditis singulorum placitis, incumberebat proferre sententiam, flexo in mœstitiam ore, verba hæc, quæ renitentis animi dolorem significant, addidit. Nunquam vellem ut eum me iudicare oporteret, & utinam me nec ordinare contigisset, de quo semper timui, quod nunc video, postquam enim sibi saculum rapuit, & ei frequenter scriptum prædixi, qui mentis est duræ corruet in malum: sed quia ipse sibi iudicium ferri exigit, vestra unanimitas dicat, si ego pro præmissis causis eum iudicauero, utrum vos illum mecum unanimitè iudicabitis an non? Et sigillatim Episcopis respondentibus se illum vnà cum illo iudicaturos, & iuxta morem Ecclesiasticum subscripturos, lectis in synodo ab Adalgario Diacono Canonum Sardicensium capitibus, abdicationis sententiam Præses pronuntiauit, reseruato per omnia iuris priuilegio domni, & Patris Hadriani Papæ sicut sacri Canones decernunt, cui omnes qui aderant hoc ordine subscribere.

Hincmarus Remiorum Episcopus iudicans subscripsi.

Harduinus, vel Harduicus Vesuntiensis, Episcopus iudicans subscripsi.
Vulfadus Bicuri. Episcopus iudic. subs.
Adalardus Rotom. Episcopus iud. subs.
Æthardus. Episcopus iudic. subs.
Franco Tungr. Episcopus iudic. subs.
Aduentius Meten. Episcopus iud. subs.
Hodo Belyuago. Episcopus iud. subs.
Willebertus Catal. Episcopus iud. subs.
Hildeboldus Suesf. Episcopus iud. subs.
Ingenuus Paris. Episcopus iud. subs.
Gerbaldus Presbyter ad vicem Patris mei Helmeradi ambian. Episcopi iudicans subscripsi.

Remigius Lugdu. Episcopus relegi, consensi, & subscripsi.
Berculfus Trewir. Episcopus iud. subs.
Frotarius Burdegal. Episcopus iudicans subscripsi.
Ansegisus Senon. Episcopus iud. subs.
Hildegarius Meld. Episcopus iud. subs.
Goslebertus Carnut. Episcopus iud. subs.
Ragenelmus Torna. Episcopus iud. subs.
Walterus humilis Aureli. Episcopus iudicans subscripsi.
Joannes Camer. Episcopus iud. subs.
Bernard. Virduun. Episcopus iud. subs.
Birico Chorepiscopus subscripsi.

Frothadus Presbyter ad vicem domni patris mei Erpoini Siluanectensis Episcopi subscripsi.

Ageceus

Ageteus Presbyter ad vicem Dom. & Patrii mei Erchambaldi Bajocagensis Episcopi subscripsi.

HINCMAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 871.

Ego Luderus vice Patrii mei Arnulfi Tullensis Episcopi subscripsi.

Eudo ad vicem Luidonis Sanctæ Aëduensis Ecclesiæ Præsulis subscripsi.

Helias Presbyter legatus ad vicem Patrii mei Otsulfi Augustæ Trecurum Episcopi subscripsi &c.

Sigloardus Rem. Ecclesiæ Archipresbyter, siue seruans locum Archidiaconi subscripsi.

Hroldus Archipresbyter Remensis Ecclesiæ subscripsi.

Remfredus Burdegalensis Archidiaconus subscripsi.

Rado Sueffionensis Ecclesiæ Presbyter subscripsi.

Rotgerus Sueffionensis Ecclesiæ Presbyter subscripsi.

Rotgerus Cameracensis Archidiaconus subscripsi.

Wilebertus Sacerdos subscripsi.

Synodi Acta per Actardum Venerabilem Episcopum, qui eidem synodo interfuerat, ad summum Pontificem Hadrianum directa sunt ex Annalibus Bertinianis; at hic quod Hincmarus sedem Apostolicam appellauerat, ea improbavit duabus Epistolis quæ extant in tomis Conciliorum, vnde misso iterum libello Acta continente per eundem Actardum, cuius fragmentum superest à Cordesio editum, rescribens Hadrianus ad Carolum Regem (qui Pontificis verba in deteriorem partem interpretatus, amarissimas ad eum literas reddiderat) dicit se de his certò non posse iudicare, donec Laudun. Hincmarus ad Apostolicam, quam appellauit, sedem, spatium habeat veniendi. Tunc enim ostenso libello feriem continente synodi, si adhuc putauerit habere proclamationem, asserens se iniuste damnatum, tunc electis iudicibus, (non tamen eo prius in gradu restituto) aut ex latere directis legatis, cum auctoritate refricentur quæ gesta sunt, & negotia in qua orta sunt Prouincia terminentur: quàm verò in Regis, & Episcoporum omnium animis tempestatem, vetera mala ab Hincmaro Laudunensi metuentium, excitarint Pontificiæ literæ, quid enim non mouebit dum lis pendet? probant rescriptum Episcoporum synodi Duziacensis, tum Caroli Epistola, cuius partem ex politico scriptore depromptam, tanti fecit Baronius, vt refutatione dignam existimari: quid verò statim post solutionem synodi egerit Hincm. Laudunensis, jacet in obscuro.

Epist. 31.
& 32.

Epist. 34.

Ex Epist.
Hadrian.
ad Regem
27.28.29.

Ex prædicti Episcopi libello coram Joanne Papa VIII. in synodo Trecenti porrecto, refertur haud multò post ejectum fuisse in exilium, vbi ferreis diu detentus catenis, demum post biennium excæcatus est, at à quo, & quam ob rem, omnino reticuit. Carolus Epistolâ ad Hadrianum conqueritur prædictum Laudunensem Episcopum post depositionem suam per se, & per quoscumque potuit à sua peruicacia non quicuisse, vnde cùm pridem Carlomanno grassationes per regnum ex-

O o o

citanti

METROPOLIS REMENSIS

HINC MAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 871.

*Annales
Bertin. ad
ann. 873.*

*Maguinus
in dissert. hi-
storica pro
Gothescalco.*

456
citanti Hincmarus Laudun. addictus fuisset, & Carlomannus iterum cum complicitibus turbas mouens, regium diadema niteretur arripere, ut hic omnium acclamatione luminibus pro nequitia orbari meruit, sic & Hincmarus iunior eodem supplicio plecti potuit iustitiâ civili, ne Christianitas Paganorum infestatione concussa, horum interim molitionibus turbaretur. Conjecturam iuvat quod vterque in eadem & rebellionis, & condemnationis cymba, naufragium idem, eodem penè tempore, passus fuerit, unde nuperus quidam Dissertator, dum Epilogo atrocissimo sophisticae suae dissertationis finem imponens, execrationis huius auctorem fingit Auunculum; à verò multum aberrat, cum tam graue vetustatis monumentum siluerint per hæc tempora æmuli Remensis Archiepiscopi, illudque Nepos ei infensissimus, in sua reclamatione omnino tacuerit.

872.

Ceterum Hadriano ex hac vita sublato Calend. Nouembris 872. Joannes huius nominis octauus, qui ei successit, certior factus eorum quæ gesta fuerant in synodo Duziacensi ab Imperatore Carolo, sequentem Epistolam, quæ Bibliothecæ Sancti Remigij debetur, ad Hincmarum scripsit, quam ex Sirmondo recitat Coluenerius in notis ad Frodoardum cap. 22.

JOANNES EPISCOPUS SERVUS SERVORUM
Dei Hincmaro Archiepiscopo Remensi.

Ouamuis de sanctitatis tua iudicio nihil dubitassetus, quia tamen carissimus filius noster Carolus inuictissimus Imperator, à nobis diligentissime percunctatus, circumstantiam iudicij à beatitudine tua, Coepiscoporumque tuorum in Hincmarum dudum Laudunensem Episcopum prolati Apostolatus nostro retulit, agnoscimus iustum omnino fuisse iudicium: neque enim tantus Princeps, nisi veritate fulcrum quicquam poterat affirmare: unde nefas esse duximus eius relationi non præbere fidei incunctanter auditum. Noli ergo iam nunc Ecclesiam Laudunensem viduatam, & sine regimine Pastoralis dimittere. Sed indifferenter electum, & de Laudunensis Ecclesia Clero virum idoneum, & in quo omnium vota consentiane, eidem Ecclesiae præfice prorsus Episcopum. Cui electioni volumus etiam Nissum præfati piissimi Imperatoris interesse, ut sine secularium strepitu omni latere talis eligatur, qui apertis sacris Canonibus esse modis omnibus approbetur. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data est Romæ Theoderico iussu Papæ Joannis, & Domni Caroli noui Imperatoris per manus Anastasij Bibliothecarij in Secretario Ecclesie Sancti Petri anno Incarn. Dominica 877. nonis Januarij indict. 9. & delata est ab eodem Theoderico in Ciuitate Remis Hincmaro Remorum Archiepiscopo eodem anno, & eadem indict. 5. Idus Martij.

Igitur Metropolitanæ Remensis curâ, Clerus & plebs Laudunensis Hedenulfum eligunt in locum Hincmari iunioris eodem anno 5. Nonas Aprilis indict. 9. extatque electionis ipsius decretum ad calcem Frodoardi,

Frodoardi, qui & huius meminit lib. 3. c. 23. quamuis ibidem non- nihil vigoris sacerdotalis in eo desiderari significet Hincmarus, vt in- fra videbitur.

HINCMAË:
XXIII.
ARCHIEP.
An. 872.

Sunt qui argutè discussis, quæ de Rothadi, & Hincmari Latidun- arauctoratione narrantur, Hincmarum Rem. nimix seueritatis insi- mulant, quasi Episcopalis moderationis metas omnino exæsserit, at id ea ferebat ætas ad duritiam prona, Metropolitanis suam vbique certatim & acriter dignitatem, iuxta Canones, tuentibus; vt crebræ in Coëpiscopos prædicti Hincmari objurgationes, & Bertulfi Tretiren- sis in Walonem Viridunensem suffraganeum seueritas satis ostendunt: hic enim cùm à Joanne Papa pallium accepisset, cum literis docen- tibus quibus hoc festis foret vsurus, Bertulfus id non probans, suis li- teris Walonem Treberis euocat, lectoque Canonum Capitulo, quo dicitur nulli suffraganeorum nouum aliquid absque metropolitani con- silio, & licentia præsumendum, interdixit ei per sanctam, quam in omni- bus Ecclesiasticis negotijs sibi deberet obedientiam, nè vterius, nisi ab eo petita, & concessa licentiâ, pallio vteretur, cùmque Walo Aposto- licam auctoritatem prætenderet, Archiepiscopus verò Metropolitano- rum iura, graues vtrîmque conflatae sunt inimicitix, donec Hincma- rus Remensis Epistolam Waloni transmisit sapientiâ, & sani consilij sale conditam, per quam ad Metropolitanam sui instruxit obedientiam: fuit autem iste Bertulfus multum acer & impatiens in talibus suffraga- neorum suorum præsumptionibus, & suæ Ecclesiæ priuilegium non est passus in aliquo temerari. De Episcopis verò ad synodum Prouincialem vocatis, & in eisdem ob aliquot errata, vel excessus, vt vocant, per Me- tropolitani depositis, quædam exempla profero in Apologia pro Hincmaro necdum editâ, nè id inauditum omnino in Ecclesia, vel in- solens quis existimet.

Ex historia
Treberorum
MS apud I.
Cordefinm
ante Hincm.
opuscula, &
ex Frod. lib.
3. cap. 20.
& 23.

Idem quo-
que refertur
de Poppone
Tretirensi
in vita S.
Leonis ab
Huberto
Archidiacon.
edita.

*Hincmari V. Capitula in synodo Remis data anno DCCCLXXIV.
mense Julio.*

C A P U T X X X V.

874

Hincmarus Principis Apostolorum memor præcepti, quo Pa- stores monentur pascere gregem Christi, synodis apud Siluane- tum, & Duziacum celebratis, diœcesanam ipse synodum Remis habuit, vbi Presbyteris dedit quædam reformationis capitula, quorum hinc synopsim tantum subiicio, nè instituti mei metas excedam.

CAP. I. *Quod Parochiarum Presbyteri, & Canonici in Monaste- rijs simul esse non possint.*

Quia non solum illicita, sed etiam perniciofa sibi, ac commissæ plebi

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 874

plebi præsumptione, contra sacros canones Presbyteri nostræ Parochiæ dicuntur Ecclesias suas negligere, & præbendam in Monasterio Montis Falconis obtinere, sed & Canonici ipsius Monasterij Ecclesias rusticarum Parochiarum occupare; necesse nobis est non solum quid inde facti canones definiant demonstrare, sed... vt igitur sciamus de his qui certis de causis ex alijs Parochijs in nostram veniunt, & regulariter à nobis suscipiuntur, vel qui vacantes Ecclesijs vacantibus incardinantur, vel causa regulis conueniente, de Ecclesijs ad alias Ecclesias transferuntur; de canonum transgressoribus, ijdem canones sacri decernunt, vt in illa Ecclesia tantummodo quique ministrant, in qua prius ordinati fuerunt, &c.

II. *Quòd pro loco matricula nihil à quoquam requiri, vel accipi debeat.*

Sæpe vos admonui de matricularijs, quales suscipere debeatis, & quam eis decimæ partem dispensare.... Interdixi enim vobis Dei auctoritate, vt nemo Presbyter pro loco matriculæ quodcumque xenium, vel seruitium in messe præsumat requirere, & matricularij debitam partem decimæ, quam fideles pro peccatis suis redimendis Domino offerunt, nemo præsumat vendere, quod esse illicitum diuina auctoritas demonstrat *Deus meus misericordia tua*, & decima à fidelibus data misericordia est, qui autem eleëmofynam vendit, Deum, id est misericordiam nostram vendit, & similis est Judæ, de quo in Euangelio scriptum est, quia loculos habebat Judas.

Psal. 18.

Ioan. 12.

III. *De indebito accessu ad feminas, & à ministerio deiciendis
ijs qui se non correxerint.*

Jam vobis capitulum ex Sanctis Scripturis, & Catholicorum dictis donauit de inconuenienti accessu, & indebita familiaritate ad feminas. Sed video quosdam vestrum illud parui pendere; vnde iterum illud in conuentu vestro volo recitari, cum sententia Zosimi Papæ dicentis: Sciat quisquis hoc postpositâ Patrum, & Apostolicæ sedis auctoritate neglexerit; à nobis districtiùs vindicandum &c.

*In decreto
cap. 2.*

IV. *De ijs qui de facultatibus Ecclesiasticis Alodes comparant,
& illos Ecclesia non derelinquunt.*

Quosdam vestrum Ecclesias vestras negligere, & Alodes audio comparare, & in eis mansos extruere, atque excolere, ac in eisdem mansis feminarum habitationem habere, eosque mansos non Ecclesijs sed propinquis contra Canones derelinquere, quod deinceps fieri prohibeo, nullum enim Alodem Episcopus vel Presbyter firmiùs potest habere; quàm qui est Ecclesiæ attributus, si secundum suum ordinem viuere voluerit &c.

V. *Quòd pro Ecclesijs viduatis premia Patronis dari non debeant.*

Sæpe vos admonui de xenijs superfluis contra sacras regulas pro Ecclesijs

Ecclesijs viduatis non dandis, sed sicut audiui, vos non inde castigastis, sed vos ipsos, & vestros nutritos, in maledictionem simoniacæ hæreseos traditis, quam hæresim S. Petrus Princeps Apost. primam damnauit dicens ad Simonem, pecunia tua tecum sit, in perditionem.

HINC MAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 874

CAPITULA eodem anno Archidiaconibus Presbyteris data

V. Idus Julias.

Hincmarus Archiepiscopo dedit comministris suis hæc Capitula, quæ sequuntur Gunchario, & Odelhardo Archidiaconibus Presbyteris.

Beatus Petrus Apostolus, cuius vicē in Ecclesia funguntur Episcopi, & sub eorum dispositione ipsorum comministri, in Epistola sua commonet illos dicens, *Seniores qui in vobis sunt obsecro consenior, & testis Christi passionum, qui & eius quæ in futuro reuelanda est gloriæ communicator, pascite qui est in vobis gregem Dei, providentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum; neque turpis lucri gratiâ, sed voluntariè: neque ut dominantes in Clero, sed forma facti gregis ex animo.* Cuius verbum atque exemplum secutus Sanctus Leo Papa, cum, cui suas vices coministris in partem sollicitudinis; non in plenitudinem potestatis, ab indebito appetitu præsumptionis per distincta Capitula coercuit fræno discretionis. Juxta quorum doctrinam, vos in exordio commissi ministerij paucis Capitulis patenter ac diligenter commoneo, à quibus vos, quantum patitur humana fragilitas, non deuiare sub testificatione Christi præcipio.

1. Petri 5.

1. Pet. 5:

CAP. I. Ut non grauent Presbyteros quando parochias circumueunt.

Egregius Doctor gentium discipulis suis dicit: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi: & vos quando rusticanas parochias vobis commissas, vel mecum, vel per vos circuitis, sicut & ego, non graues sitis Presbyteris in paratis quærendis: neque dueatis superflue vobiscum homines, vel vestros proprios, vel propinquos vestros, per quos illos grauetis in cibo, & potu, & fodro ad caballos, & prouidete nè homines vestri, qui vobiscum ibunt, illos dehonorent; vel hominibus illorum graues sint, nec diu in mansionibus ipsorum Presbyterorum immoremur, & si necessitas euenerit, ut in aliquo loco immorari debeatis, sic disponite victualia vestra per circummanentes Presbyteros, ut nemini graues sitis, & non otiosi & infructuosi stipendia Ecclesiastica infumatis, sicut nec ego grauis sum Presbyteris, per quos parochias circumeo.*

1. Corinth.
12.

II. Ut parochias non occasione victus, sed instructionis causâ circumeant.

Ut non occasione victus parochias circumeatis, quatenus de aliorum stipendijs viuentes vestra stipendia conseruetis, sed verbo, & exemplo non solum Presbyteros, sed & laicos, de vestra bonâ conuersatione & inquisitione secundum ministerium vobis commissum instruat.

HINCMAR
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 874.

III. *Ne munera à Presbyteris accipiant, ut eorum vicia dissimulent.*

Vt à Presbyteris xenia non accipiatis, quatenus illorum mala fama cooperiatur: sed omnibus verbo & exemplo notum facite, quia plus valet apud vos Dei, & proximi dilectio, quàm terrenum lucrum acquirendi occasio &c.

IV. *Ne à Presbyteris quidquam petant quod secum auferant dum redeunt.*

Quando parochias circuitis, nolite graues esse Presbyteris petentes friskingas, vel pisces, aut formaticos, aut annonam, aut alias quasilibet res, vt habeatis quando ad ciuitatem reuerfi fueritis, vnde quasi fratribus refectionem faciatis, vt saluis stipendijs vestris habeatis vnde vos, & vestros conducatis.

V. *Ne denarios à Presbyteris, vel Eulogias exigant, sed sponte oblata tantùm accipiant.*

Nolite quasi pro aliquo adiutorio ad quamcùmque rem denarios apud Presbyteros postuletis*: neque quando ad synodum, vel pro inquisitione ministerij sui, seu pro Chrisma accipiendo venerint, eulogias exigatis: sed si cui fortè commodum fuerit pro sua voluntate, & commoditate aliquid gratis offerre, cum gratiarum actione accipite.

* Forsan postulare, sed Sirmōdi lectionē mutare nolui.

VI. *Ne pascendis suis vel amicorum Caballis Presbyteros grauent.*

Nolite quasi per precationem caballos vestros, vel amicorum vestrorum, ad pastum Presbyteris commendare præsumatis, neque annonam, vel fodrum ab eis exigatis, ideo enim vobis de facultatibus Ecclesiasticis, iuxta quod Apostolus de lege dicit, *Non obturabis os boni trituranti*, solatium præbeo, vt Presbyteros non grauetis.

1. Tim. 5.

VII. *Ut parochias rusticanas confundere, vel diuidere non præsumant, & ut Ecclesias omnes, Capellasque illis subjectas describant.*

Expresè vobis in nomine Christi præcipio, vt rusticanas parochias pro alicuius amicitia vel petitione, aut pro aliquo præmio non præsumatis confundere, nec diuidere, neque Ecclesias illas, quæ ex antiquo Presbyteros habere solitæ fuerunt, alijs Ecclesijs quasi loco Capellarum subijciatis, neque Capellas de illis Ecclesijs, quibus antiquitùs subjectæ fuerunt, ad alias Ecclesias subijcere præsumatis, & per omne ministerium vestrum, vnusquisque vestrum describat omnes Ecclesias & titulos quæ antiquitùs Presbyteros habuerunt, & Capellas antiquitùs illis subjectas, & mihi scripto renunciate.

VIII. *Ut nulli capellam domi habere, aut Missam in domo celebrari sine Episcopi licencia concedant: & ut capellas eiusmodi omnes describant.*

Nemo vestrùm capellam alicui in domo sua habere concedat sine
mea

meâ licentia , neque in domo sua Missas celebrari concedat sine mea licentia , & vnusquisque vestrum describat per suum ministerium , quicumque Capellam extra Ecclesiam principalem habet à tempore Ebonis vsque ad tempus meum ; & à tempore meo ; vel meâ , vel alterius licentiâ factam , & in cuiuscumque Presbyteri Parochia quæcumque , vel cuiuscumque capella sit facta.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 873.

IX. Ne pœnitentes pro munere aliquo ad reconciliationem adducantur , vel post eam negligantur.

Sollicitè prouidete , nè vos , vel Presbyteri , negligenter pœnitentes pro aliquo munere ad reconciliationem adducatis , vel post reconciliationem eos negligatis , quod simoniacum est.

X. De relapsis post publicam pœnitentiam.

Sollicitè prouidete , vt si aliqui post reconciliationem publicam in publicum peccatum ceciderint , ad notitiam meam perferatis , vt sciatis qualiter inde & vos , & Presbyteri agere debeatis.

XI. Ne ad ordinationem pro aliquo munere adducantur non idonei.

Sollicitè prouidete de vita , & scientia Clericorum , quos ad ordinationem adducetis , nè pro aliquo munere tales ad ordinandum introducat , qui introduci non debent , quoniam Simoniacum est.

XII. Vt videant quomodo Capicula sibi data obseruent Presbyteri.

Sollicitè prouidete secundum Capitula Presbyteris à nobis data , de portione Ecclesiæ , quid inde in Ecclesijs pareat ; sed & de matricularijs , de alijs Capitulis Presbyteris à nobis datis , qualiter illa teneant , & conferuent.

XIII. Quomodo eligendus sit Decanus in locum defuncti , vel inutilis.

Si Decanus in ministerio vestro , aut negligens , aut inutilis , & incorrigibilis fuerit , vel aliquis eorum obierit , non inconsideratè decanum eligite . Et si ego in propinquo sum , ad me illam electionem referete , & si ego in longinquo sum , Decanum illum , qui electus est , interim constituite , donec ad meam notitiam electio illa referatur , & meâ constitutione aut confirmetur , aut immutetur.

De

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 874.

De Archidiaconorum Remensium dignitate, & officio.

CAPUT XXXVI.

*S. Augustinus serm. 1.
de Sanctis.*

Archidiaconorum dignitas vetus, & longè præcellens à beato Stephano, vt fertur, ducit originem, quòd ipse Leuitarum princeps, vt & Apostolorum caput Petrus, electus sit à Deo, primiceriusque Diaconorum, & Archidiaconus, passim nominetur à Græcis. Romæ olim certis à Clemente, & Fabiano distinctis regionibus præerant, Martyrum gesta diligenter excepturi, vnde plures postmodum instituti sunt in quolibet Episcopatu Archidiaconi, & Dioceses in varios Decanatus sub eorum cura partitæ. Dicuntur Oculi Episcoporum ab Isidoro Pelusiota, Ministerij eorundem adiutores à Concilio Remensi sub Ludouico primo, & Coadiutores in ordinatione Clericorum.

*Oculi sunt
Episcoporum
ac venerandi
altaris Diaconi
Isid. l. 4.
Epist. 188.*

Libellus de Ministris Remensis Ecclesiæ ab Ebone quondam editus, Archidiaconorum quædam officia complectitur, ex quibus liquet in solos Diaconos, & inferioris ordinis ministros antiquitatis auctoritatem habuisse, vt & Petrus Blefensis sentire videtur Epist. 123. at quinto sæculo supra Presbyteros horum dignitas sic accreuit, vt de Presbyteris etiam inquirant. Imò Hincmari capitula ad Guntharium, & Odelhardum relata superiùs, his adseribunt ius visitationis & synodi, cæterasque ferè prærogatiuas, quas Chorepiscopis Ebo attribuit.

*Sapientiss.
D. Hallier.*

Vnde vir quidam eruditione clarus, qui nuper de Ecclesiastica Hierarchia luculentissimè differuit, putat Archidiaconos Remenses simul Archipresbyteros fuisse, & Chorepiscopos, dignitatèque Presbyteralem, quòd alibi liberè sit, cum Archidiaconatu semper fuisse conjunctam. Duo hætenus in Ecclesia Remensi fuere, Archidiaconus Christianitatis, qui & Major vulgò dicitur, & Archidiaconus Campaniæ, hi eminentiorem, in Choro obtinent locum, primique in veteribus chartis ante alias Dignitates subscripsisse leguntur, & concilijs vice Episcoporum, velut vicarij nati interfuisse: horum prærogatiua adhuc elucet in hoc, quòd Archidiaconalis curia Remis olim fuerit cum Officiali pro causis ciuilibus & Ecclesiasticis ex bulla Innocentij IV. qui ortum inter Thomam de Bellomanso, & Cardinalem Ottobonum majorem Archidiaconum diffidium pro certis iuribus in ea relatis, composuit ann. 1258. vt dicam tomo 2. at prædicta curia sub Guidone de Roya, Clementis VII. assensu, extincta est, & Archiepiscopali conjuncta, cum onere soluendi annuatim Majori Archidiacono summam 1100. aureorum Francorum probatissimi valoris, quam

quam ad sexcentas libras Turon. Reginaldus de Carnoto reduxit, ne-
quicquam contradicente Adriano Cardinale Archidiacono 1425. hic
bullam plumbo sigillatam à Sancta sede obtinet ad hoc vt promouea-
tur. Archiepiscopum, & Episcopos Prouinciæ Remensis in possessio-
nem inducit, vulgaribusque alijs iuribus gaudet in decretalium libro,
titulo de officio Archidiaconi contentis, quæ vtrisque, imo omnibus
respectiue applicari possunt, seorsim enim lustrant rurales Decanatus
sibi subiectos ritu à iure præscripto. Archidiaconi sigillo, quo velut
insigni olim vtebatur, impressa est Diaconi effigies cum dalmatica, &
manipulo, dextrâ gestans calamum, sinistrâ librum cum hoc inscripto;
Sigillum Remensis Archidiaconi.

HINCMAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 874

Archidiaconorum Remensium series ab anno 306.

Primigenius Concilio Arelatensi interfuit cum Betausio Metropo-
litano ann. 314.

S. Jocundus Wandalorum persecutione occubuit, cum Beato Ni-
casio 407. Caput eius in sacratio Majoris Ecclesiæ conseruatur.

Sanctus Vedastus, interfuit Concilio Viennensi sub Mammerto
2. missus à B. Remigio, ex Chronico Cameracensi ann. 486.

Vrsus Archidiaconi titulo insignitur in testamento Sancti Remi-
gij, claruit ann. 510.

Agricola Sancti Remigij nepos, hæres, & testamenti eiusdem
procurator anni. 530.

Protadius Mappinij Archidiaconus interfuit concilio Aurelianen-
si ann. 549.

Sonnatus Romulfi Archidiaconus apud Frodoard. ann. 590.

Teboldus legitur in Necrologio Sancti Remigij.

Pardulus interfuit concilio Meldensi ex Epistola Hincmari ad Ni-
col. I. de eo codex translationis reliquiarum S. Helenæ, fit Epi-
scop. Laudun. ann. 846.

Rodoaldus interfuit concilio Carisiaco ann. 849.

Ragamfridus Diaconus Ecclesiæ Rem. illi interdicitur ob crimen
aliquod, nè à Parochia Remensi abscederet in concilio Sueffion. 853.
huius locum seruauit Sigloardus action. 1. 853.

Richardus & Sigloardus. Apud Frodoardum lib. 3. cap. 28.

Sigloardus & Anfoldus. Ibidem, & in opusculis 55. Capitular. cap. 2.

Guntharius & Odelhardus. Ibidem, ad hos scripsit Capitula Hincma-
rus quæ extant apud Sirmondum. 880.

Fulco & Seulfus. Ex Frodoard. hi successiue Archiepiscopi,
fuerunt. 900.

Sigeboldus

464 METROPOLIS REMENSIS

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 874.

Sigeboldus & Gislebertus. In Concilio apud Engulenheim ann. 948.

Rotfridus legitur in charta donationis Burgi Sancti Remigij ab Arnulfo Archiepiscop. ann. 989.

Joannes Archidiaconus literarum Hugonis Capeti lator ad Joannem 13. pro exauctoratione Arnulfi. 992.

Rogerus Archidiaconus Campaniæ laudatur in charta Manassis Archiepisc. quòd erga cœnobium S. Dionysij se munificum præbuerit, obiit in itinere Hierosolymitano 4. Idus Augusti ex obituario.

Letholdus & Arduinus. Hic nonis Nouembris obiit ex Necrolog. 1000.

Richardus & Petrus. Nominantur in charta donationis Parochiæ Sancti Stephani Rem. 1036.

Warinus & Odo. In donatione Altaris de Cruniaco, & de Baina, & in obituario S. Dionysij Rem. pridie Nonas Aprilis. 1067.

Rodulfus & Odo. Vocat hunc Odonem de Castillonco Abbericus, fuitque summus Pontifex, sub nomine Urbani II. 1070.

Guido & Garinus. Donationi Altaris de thic per Manassem subscripserunt. 1076.

Arnulfus & Manasses. Memorantur in Charta, Raynaldi Archiep. pro restituendâ regula apud S. Nicasium, Manasses Arnulfo alicubi præponitur. 1090.

Geruasius & Manasses. In varijs leguntur Chartularijs. 1100.

Geruasius & Ebalus. In varijs item Chartularijs horum nomina extant ann. 1104.

Geruasius & Fulco. Geruasius hic Hugonis Comitum Regiteft. & Melesmdæ filius ad Archiepiscopatum post Manassis 2. obitum prouectus, regiâ fultus auctoritate, postea abdicauit. 1107.

Nicolaus & Fulco. In Chartulario Sancti Petri ad Moniales. 1115.

Nicolaus Archidiaconus inde Monachus ex obitu. Rem. Idibus Septemb.

Albricus subscripsit fundationi de Monte Dei 1137. erat is Wite-ri Regiteft. Comitum filius.

Ciricus legitur in charta Rodulfi Archiep. & in Chartular. Remig. 1118. & 1119.

Hugo Nepos Rodulfi Archiepiscopi, ex obitu. Rem. 1139. 4. Idus Septembr.

Guilelmus

Guilelmus floruit sub Samso-
ne 1142.

Bartholomæus cum Bosone le-
gitur in Chartularijs SS. Remigij,
Nicasij, Symphoriani 1146. 49.
1153. 1160. 1162. postmodum E-
piscopus Bellouacen. ex Chronico
Roberti de Monte.

Guido de Janivilla ex Archi-
diacono Remensi fit Episcopus
Catalau, 1162. Robertus in cata-
logo Episcop. Lingon.

G. Archidiaconus ex Epist. 124.
Stephani Tornac. an. 1170:

Philippus in rescripto Alexand.
3. an. 1153. & apud Petrum Cel-
lensem, adhuc legitur ann. 1173.
in chartis Nicasij.

Alexander major Archidiac. ex
sententia arbitrarij lata inter Ab-
bates S. Remigij, & de Sparnaco
1193. Hic multa bona contulit
Eccles. Rem. Necrol. 3. idus De-
cemb.

Henricus regali genere ortus,
ex Archidiaco. Rem. Catalaunen-
sis Præsul electus. Cantipr. libro
Apum. Ægid. Leod. in vita S.
Alberti profert insigne humilita-
tis specimen editum ab eo, quod
sine habitu Canonicali chorum
esset ingressus die exequiarum San-
cti Alberti. 1192.

Philippus major Archid. iudex
delegatus à Celestino Papa pro
componenda lite inter Abbates S.
Nicasij, & S. Vincentij Laud.
1196.

Thomas de Pertico in Chartu-
lario Majoris hospit. 1206.

Hugo Burgundus legitur annis
1212. 22. 24. 39. 33. functus 5.
Calend. Aprilis.

Hugo de Sarqueux 12. Calend.

Nicolaus natione Anglus de castro Sancti
Albani, vir apprimè doctus, ex Archid.
Rem. & Episcopo Alban. fit Sum. Pontif.
dictus Hadrianus huius nominis quartus
ann. 1153.

Boso migrat 13. Januarij ex necrolo-
gio, vbi sic habetur. *Hic de argentea cor-
ronam qua est ante Altare Sancte Crucis.*

Petrus de Riga nominatur Rem. Ar-
chidiaconus à Coluenerio, at nullibi hunc
scriptum reperio.

Boso, idem fortè qui supra; iudex de-
legatur ab Alexand. 3. pro sopienda li-
te inter Warinum de Warmericourt, &
uxoris suæ Sororem. 1169.

Gontramnus Archidiaconus dedit Anti-
phonarium, & Martyrol. absumptus idi-
bus Augusti, Necrol.

Hilduinus Archid. Campaniæ decimas
de Tassiac. dedit Monachis Remig. ann.
1180. obiit 30. Octobr. 1196.

Theobaldus de Pertico vixit sub Wi-
lmo Cardinale; aliquotque suffragia ha-
buit pro Archiepiscopatu post ipsius obi-
tum 1202. functus 11. Calend. Augusti;
ex obitu.

Guilelmus de Janivilla Archid. Cam-
paniæ, post Archiepiscopus Rem. legitur in
histor. Drocensi fol. 53. & in Chartul.
Nicasij. 1215.

Blihardus scripto fassus est se ius non
habere gisum exigendi in domo Sancti
Hilarij. Ex tabul. Nicasij. 1213.

Henricus de Brena Archidiac. Campa-
niæ legitur ann. 1226. in tabulario mayo-
ris hospit. fit Remensis Archiepiscop. ann.
1227.

Yuo in pluribus extat Chartula 1228.
1232. 34. habet Officialem 1235. nomi-
natur vir literatus & discretus in obitu.
13. Calend. Januar.

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 874.

Januarij in obituariio Remensi, legitur 1223. 28. 1236. 38. 42. cum Officiali.

Gemmetius major Archidiano. in tabulario Nical. 1244. 1248. cum Officiali.

Reginaldus de Corbolio in Chartu. Majoris hospit. & Nicali. 1249. fit Episcopus Paris. eodem an. huius animam in coelum ascendentem vidit Odo Bajocensis Episcopus.

Joannes Dehcet in Chartis FF. Prædicatorum Rem. & Nicasian. 1249. & 50.

Ottobonus de Fiasco Nepos, Innocentij IV. & Capellanus, primum Cancell. Ecclesie Rem. Archidia. Cardinalis, tandem Summus Pontifex Hadrianus huius nominis quintus, legitur ann. 1250. 51. 56. 60. 67. 70. 74. sigillum eius ad notulas impressam habet columbam cum phiala in rostro.

Guilelmus de Braio Major Archidiaconus post Ottobonum.

Nicolaus de Chaalon legitur in chartulario Dionysiano 1300. 1302. & 1305. cum Officiali.

Albertus de Lauanna in Chartul. Sancti Timothei, & Majoris hospit. 1281. 91. 95. 1304. 1395.

Bertrandus de Sancto Dionysio ex officiali fit Archid. ann. 1299. in Chartular. Sandionysiano.

Neapoleo de Romangnia vel Neapoleon Vrsinus Joannis Juuenal. filius ex illustri Vrsinorum familia 1309. & 1319. 27. in chartis Dionysia.

Petrus Bonauentura 1334. & 44.

Jacobus Rousseleti vel Roucelleti supplicum libell. Magister sub

Henricus de Siluaneſti legitur cum Officiali 1230. 1248. subscripsit conuentioni factæ inter Archiepisc. Rotoma, & Vicarium de Pontifara, Rege Ludouico præſente, 1237. & 7. Idus Nouembr. in Necrol.

Joannes de Blesis vocatur Campaniæ Archid. in Chartul. Nical. 1250. anno 1255. habet Officialem; obiit 4. Julij.

Adrianus Cardinalis tituli Sancti Adriani.

Guilelmus de Braio Cardinalis Sancti Marci sub Vrbanus IV. legitur 1259. 1263. 66. 73. in conuentione facta cum Episcopo Leodiensi pro Castello Durziacensi 1259. & 1263. cum Officiali, de eo auctor Augustæ Verom. Guilelmus de Braio Magister in diuinitate, Decanus, & Officialis Laudun. & Archidiaconus Rem. cui purpuram donauit Vrbanus IV. sub titulo S. Grisogoni, obiit senex vrbe veteri ann. 1282. tumulo marmoreo conditus cum elogio sepulchrali ad Prædicatores eiusdem Ciuitatis.

Simon Matifrede 1286. & 1289. cum Officiali, vocatur Simon de Bucy à Sammarthanis in Parisiens. hic ex Archid. Remensi, & Canon. Parisiens. fit Parisiens. Episcop. ann. 1290.

Ruffinus de Sicelo, legitur habens Officialem ann. 1284.

Haimo de Sabaudia 1131. 1321. cum Officiali.

Ademarus de Montil fit Episcopus Mentensis.

Philippus de Melun, vel de Meleduno Ducissæ Brabantinæ consanguineus legitur in histor. Leodiens. fol. 416.

Philippo

Phillippo Rege, Major Archid. Rodulfi Rouffeleti Episcopi Laudun. Nepos in Chartul. Nicasia. ann. 1364.

Ludouicus Thesart Archid. & Episcopus Bajocensis, dein Remens. Archiepif. 1370.

Guido de Bolonia Episcopus Portuen. Cardinalis, & Archidi. 1366. 1471.

Amedeus Cardinalis tituli Sanctæ Mariæ nouæ 1384. 93. 1416. functus an. 1419. sub eo extincta est curia spiritu. Archid.

Nicolaus de Brancharijs Doctor in decretis, & Sanctæ S. A. protonota. & referendarius Pæpæ, 1420. 26.

Ardianus vel Ardoinus Cardina. tituli SS. Cosmæ, & Damiani ann. 1425 Maj. Archid.

Guilelmus de Holande, vel de Gellande præcedentis resignatione 1426. fit Episcopus Beluac. 1444.

Jacobus Juuenalis de Vrfinis ad effectum obtinendi Archiepifcopa. 1444.

Joannes Burelli præcedentis renunciatione factus Biterrensis Episcopus, Joanni Iuuenali de Vrfinis Canonicatum reliquit, cui locus assignatur in choro, in subselelij puerorum. 1457.

Joannes Dauuet Maj. Archid. demissione præcedentis, Regi à consilijs, suppl. libell. Magist. 1471.

Robertus Dauuet. 1487.

Petrus Burelli. Archidi. inde Episcopus Biterrensis.

Guilelmus Briçonnet Archid. & Cardinalis Albanensis.

Dionysius Briçonnet Episcop. Maclouiensis ann. 1520.

Ægidius Bohier: 1536.

Joannes Archid. Camp. in Chartul. Nicasia. 1345.

Jacobus de Mantenay Archid. an. 1372. Cardinalis sub Clemente VII. 1373. erat hic Jacobus, Gebennensis, & Cubicularius Pæpæ.

Guilelmus Cardinalis tituli S. Vitalis ann. 1376. 1382.

Episcopus Abricensis consiliar. & Confessor regis Archid. Rem.

Baldazar Cardinalis de Florentia Archid. Campan. 1388.

Antonius de Chalans Cardinalis. 1397. & 1403.

Matthæus Dauuoy abdicatione præcedentis.

Simon, & Ægidius d'Apremont, leguntur. 1410. 1411.

Joannes des temples Cardinalis. 1420.

Joannes de Monte, 1445. 49.

Joannes Juuenalis de Vrfinis Junior regis Cancellarij filius. 1457.

Sauaricus de Monte Beronis 1459. 48: legitur tamen Joann. Diuellus Episcopus, & Rem. Archidiac. ann. 1462.

Ludouicus juuenalis 1487.

Harduinus le Masle Vicarius generalis Roberti de Lenoncourt. 1508.

Ludouicus Juuenalis de Vrfinis in curia Parisiens. Consiliar. 1509.

Joannes Doulcet. 1512.

Carolus de Vrfinis Archid. Camp. & Abbas Commend. Sancti Nicasij. 1540.

Joannes Gaultier. 1555.

Antonius Bauchaine. 1560.

Theodoricus Moet. 1565.

Ppp 3

Christo-

HINCMAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 874

HINCMAR.
K X X I I I.
ARCHIEP.
An. 874.

Christophorus Richer. 1547.

Thomas Cauchon Vicarius
generalis Caroli Card. à Lotha-
ringia, suam Ecclesiæ Remensi re-
liquit Bibliothecam. 1568.

Antonius Bauchaine ex Archi-
diacono Campan. 1565.

Petrus Remy. 1570. 86.

Franciscus Brulart. 1586.

Joannes Aubert. 1596.

Joannes Domartin. 1615.

Nicol. Bernard. 1635.

Rob⁹² Georg. Dey juris vtri. licent.
hodie superstes in munere obeundo
strenuam nauat operam. 1665.

Franciscus Bruflart Abbas Vallis Re-
giæ. 1579.

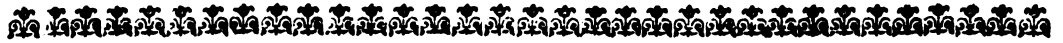
Petrus Serual. 1586. apud Cartusianos
secessit.

Thomas Boucher. 1597.

Claudius Aubert. 1610.

Claudius Violart. 1630.

Petrus Dozet, vir multo nomine, de
quo Diœcesis, quam Vicarij generalis ti-
tulo plures annos sapienter rexit, & A-
cademia Rem. cuius Cancellarius, est &
doctor, multa suggerunt quæ præstat si-
lere iuxta sapientis Oraculum, *Lauda post
mortem.*

*Carolo in Italiam proficiscente, Hincmarus Francos in officio continet, iura
Metropolitanorum generosè tuetur apud Pontigonem, Remis Carolus
de regno disponit, B. Memmij sepulchrum nouis claret miraculis.*

C A P U T X X X I V.

875.

Ludouico Imperatore senioris Lotharij filio Veronæ sublato,
Joannes 8. honorificam misit ad Carolum Caluum legationem,
monens nè cunctetur ad limina Apostolorum accedere, quod
sine mora præstitit, ibique coronatus est Imperator, vt Hadrianus
2. ei pridem fuerat pollicitus. Ludouicus Germaniæ Rex Caroli frater,
auditâ eius ad inuadendum Italiæ regnum profectioe, Carlomannum
filium suum illuc properare iussit cum exercitu, eo interim cum altero
filio æquè Ludouico dicto, Caroli regnum deuastante, vt eum ex Ita-
lia redire celerius compelleret.

*Aimoinus
l. 5. cap. 32.*

*Ex Chron.
Besuësi. Lu-
donicus fra-
ter Caroli
cupiens in-
uadere Mo-
narchiâ re-
gni, bellum
côcitât, Nor-
mannosque
in regnum
Caroli eno-
cat.*

In hoc rerum statu, Hincmarus valdè prolixam scripsit Epistolam
ad suæ Prouinciæ Episcopos, quâ sedulo hos hortatur confugere ad
arma spiritualia, & in obsequio proprij Regis, licèt absentis, fideliter
permanere, Reges de erratis liberè arguere, & si parere nolint, eos-
dem à piorum cœtu separare, quòd eis licitum esse probat multis
Sanctorum Patrum exemplis. Inania hæc non fuisse probauit euentus,
siquidem Ludouicum, Christi natali apud Attiniacum celebrato, post
multas grassationes compunctum, in Germaniam rediisse testantur post
Aimoinum, Annales Bertiniani.

876.

Carolus Româ exiens, Ticinum petijt, vbi coacto Episcoporum,
& Comitum conuentu, in Imperio confirmatur, tum de reditu cogi-
tans

tans per Remos, & Catalaunum apud Pontigonem venit, ut in generali Concilio firmarentur ab Episcopis Gallicanis, quæ gesta fuerant in Italia. primâ sessione, lectis Epistolis Joannis Papæ, quibus Ansegiso Senonensi Archiepiscopo vices suas ita demandarat, ut is primatum teneret per vniuersas Gallias, & Germanias, tam in conuocandis synodis, quàm definiendis controuersijs, reclamarunt alij Galliarum Archiepiscopi, inprimis verò Hincmarus Rem. hæc fieri contra antiquos Canones, & sedium suarum prærogatiuam dictitans, ut pluribus ostendit libro de iure Metropolitanorum: verùm Carolus Ansegiso fauens, cum supra alios omnes ordinatione antiquiores sedere fecit iuxta legatos Apostolicos, vnde Hincmarus qui primus, ut senior, alijs synodis subscripsisse legitur, in hac, Carolo iubente, cessit Ansegiso, at eum statim præcessit in Concilio Trecenti, vnde sequitur Ansegisi primatum breuem admodum fuisse, quod Joannis 8. Epist. 31. ad Episcopos Galliarum clariùs adhuc testatur, quæ sic incipit.

Hincmaro Archiepiscopo Remensi, Ansegiso Archiepiscopo Senonensi &c.

Ceterùm cum sextæ sessioni apud Pontigonem interesse nolissent Episcopi Gallicani, septimâ interpellati de obedientia præstanda Ansegiso Senonensi, Respondent ita se ei obedituros, quemadmodum sui antecessores eius prædecessoribus regulariter obedissent, Octauâ demum (cui solemnibus interfuerunt Imperator, & Augusta Richildis) post renouatam frustra de Primatu Ansegisi quæstionem, finis impositus est synodo, cum solitis acclamationibus.

Post hæc legit Odo Belgiuagorum Episcopus quædam Capitula à Missis Apostolicis, & ab Ansegiso, sine conscientia synodi, nullam utilitatem habentia, & ob id à veteribus ommissa, sed quæ nuper ex codice Sancti Remigij edita sunt, quibus conqueritur synodus quòd Ludouicus spretâ monitione sibi factâ nè inruptionem faceret in regnum fratrum, hostili tamen manu tyrannico more cuncta depopulando vastasset, vnde censuram quam dominus Apostolicus super nefandissima prædicti Regis acta & Complicum eius, nisi resipuerint, statuerat, vnanimi Patrum consensu firmat atque decernit. At quòd prædictâ vastatione, Diocesis Remensis presertim, pessumdata fuisset, Deputati ab Ecclesia Remensi sequentem synodo expositionem aduersus Ludouicum obtulerunt.

Libellus proclamationis Ecclesie Remensis aduersus Hludouicum Regem, Carolo Imperatori oblatum in synodo Pontigonensi.

Paternis magistris instruimur, ut si qua maiora negotia, vel maiores causa exorta fuerint, ad sedem Apostolicam, prout auctoritas docet, & mos antiquus obis, semper referantur. Ideoque quia Imperialem excellentiam vestram synodo præesse, & vicarios sedis Apostolicæ præsto nobis adesse gaudemus, calamitates, & miseria Ecclesie nostræ, ac filiorum nostrorum, quas hoc anno ab Hludouico Rege, itémque Hludouico

HINCMA
XXIII.
ARCHIEP.
An. 876.

Pontigo no-
men pagi Ca-
talaun. qua
Lingonas
spectat.

Ansegisus
hic fuerat
Rem. Dioc-
cesis Mona-
chus Frod. l.
3. cap. 23.

Ex Simoi-
no.

Annales
Bertiniani:

HINCMAR.
XX XII.
ARCHIEP.
An. 876.

domico filio eius, & complicibus eorum, cades videlicet, & homicidia, adulteria, fornicationes, rapinas, sacrilegia, & cetera flagitia, qua nullus enumerare potest, Ecclesia nostra perpeffa est, vestra serenitati innotescimus, obsecrantes, ut pro Dei omnipotentis amore, & pro ingenita vobis benignitate, ac pro ministerio imposto, nobis & Ecclesia nostra, ac filijs nostris secundum promulgatam omnibus vestram sapientiam, consulatis pariter, ac succurratis: ne de cetero talia, ac tanta mala Ecclesia nostra, ac regnum patiat, qualia hactenus passum est.

His subiicitur iuramentum Carolo imperante ab Hincmaro extortum, quodque apud Pontigonem edere iussus est (Pithæus generale omnium fidelium sacramentum vocat) quasi ab omnibus exactum fuerit, est autem eiusmodi.

Sic promitto ego, quia de isto die in antea isti seniori meo, quamdiu vixero, fidelis, & obediens, & adiutor, quantumcumque plus, & melius sciero, & potuero, & consilio & auxilio secundum meum ministerium in omnibus ero, absque fraude, & malo ingenio, & absque ulla doloitate, vel seductione, seu deceptione, & absque respectu alicuius personæ. Et neque per me, neque per missum, neque per literas, sed neque per emissam, vel incromissam personam, vel quocumque modo, ac significatione contra suum honorem, & suam, Ecclesia, atque regni illi commissi quietem, & tranquillitatem atque soliditatem machinabo, vel machinandi consensiam. Neque unquam aliquod scandalum mouebo, quod illius presentis, vel futurae salutis contrarium vel nocivum esse possit, sic me Deus adiuuet, & ista sancta patrocinia.

Cur verò ab Hincmaro fidei, hoc tempore, postulatum sacramentum? an ob recens regie additam imperialem dignitatem? an quòd tanto conatu Hincmarus obstitisset primatui Ansegisi, quem Carolus in gratiam Pontificis promovere nitebatur? vel certè quòd auctor fuerit alijs Episcopis, Carolo absente, Ludouicum Regem è Germania venientem, amicè suscipiendi, Lectoris esto iudicium.

Vide Hinc-
mari Episto-
lam ad Dic-
cesis Remen-
sis & regni
Primates.

Ceterum idem Hincmarus in libello ad Carolum Imperatorem, quem Patri Sirmondo debemus, singula iuramenti huius membra, vt inepta, & aliena exagitat, queriturque à se post tot annos requisitum, cum satis esse deberet professio quam vt Archiepiscopus ediderat. Pia (inquit) memoria Pater vester ab Episcopis, qui vel voluntarij, vel inuiti in sua dejectione consenserunt, sed nec ab ipso Ebone, qui auctor, & incensor ipsius dejectionis duntaxat inter Episcopos fuit, non aliud sacramentum nisi libellos professionis à se subscriptos, quos ego habeo, requisivit. Et à me qui ante professionem, & subscriptionem, & post professionem & subscriptionem, professa, & subscripta per tot annos à iuuentute vsque ad hanc senectutem seruavi, nunc iuramentum aliud non debuisse requiri. Sed non mirum est, si per bapulos inuidia sine causa animus benignitatis vestrae commotus, nunc à me requirit, quod nec Pater vester in vita sua, qui mihi per octo circiter annos scripta sua indu-

bitanter

bitanter creditit, requisivit, nec vos per triginta & sex annos hæc-
nus requisistis.

Ex Capitulis apud Carisiacum ann. 877. 18. Calend. Julias indict.
10. constitutis, patet Carolum Remos post prædictam synodum re-
diisse, quod & annales Bertiniani testantur, & charta de Nouilliaco,
quæ, eo Romam profecto, Donati & Landradæ filijs, Richilde re-
ginâ, & Ludouico filio conuiuentibus data fuerat. Hincmarus de ijs
quæ ibidem gesta sunt ad Ludouicum Balbum sic scribit. *Vos scitis*
quia Pater vester prius de constitutione vestra post illum, in regimine
regni disposuerit, vnde & in placito apud Carisiacum, Est etiam professio
(inquit) quam Remis de vestra fidelitate, & de regni vestri dispositione, ac
defensione, & de uxore vestra, & de filio vestro quem habetis, &
quem habebitis, si Deus alterum dederit, professi sumus. Item & cap.
12. Rex ita statuit, *Si nos in Dei, sanctorumque ipsius seruitio mors præoc-*
cupauerit, Eleemosynarij nostri (secundum quod illis commendatum ha-
bemus) de eleemosyna nostra decercent, & libri nostri, qui in thesauro no-
stro sunt, ab illis, sicut dispositum habemus, inter S. Dionysium, & San-
ctam Mariam in Compendio, & filium nostrum disperiantur, id est,
Hincmarus Veneralis Archiepiscopus, Franco Episcopus, Odo Episcopus,
Gozelinus Abba, Arnulfus Comes &c.

Ex quibus infero Hincmarum tunc rediisse in gratiam, & magni Eleë-
mosynarij, Archicancellarij quoque dignitate à Carolo insignitum, cum
iterum in Italiam proficisci statueret, vnde, eo profecto, idem Ar-
chiep. dedit operam nè motus orirentur, scripsitque ad Gozelinum,
vt Bernardum Aruerniæ Comitem auerteret à fœdere, quod Principes
inierant aduersus Imperatorem.

Ecclesiâ Laudunensi per Hincmari junioris exauçtorationem Pasto-
re viduatâ, Clerus totius diœcesis, simul & plebs Hedenulfum iuxta
Canonicas regulas à se electum Metropolitanò præsentarunt, vt eorum
vota comprobaret, electionis decretum Coluenerius in appendice ad
Frodoard. edidit, cuius hic tenor est.

Decretum Cleri Laudunensis de Hedenulfo Electo Episcopo.

Domino Reuerentissimo, & Sanctissimo Hincmaro Archiepiscopo, ce-
terisque nostra diœceseos sanctis Patribus, & Episcopis, Clerus Laudu-
nensis cum totius parœciæ plebibus, & sibi conjunctis Præsulibus, æternam
in Domino JESU CHRISTO salutem, & pacem. Canonicis regu-
lis, & Apostolicis institutionibus statutum esse recolimus; vt quoties qua-
libet Ciuitas ministerio Pontificalis dignitatis caruerit, proprioque Pasto-
re vacauerit, cum decreto electionis, singulorum petentium manibus ro-
borato, Metropolitanum adire Pontificem debeant, & de substituendo in
loco eius qui decessit Pastore petitione supplicis commone: quatinus &
Ciuitas sollicitudine Pastoralis destituta proprio recuperetur Pontifice, &
qui ordinandus est, gratiosius possit accedere, quia cui debet ab omnibus
obediri,

HINCMAR:
XX XII L
ARCHIEP.
An. 877.

Hoc anno
Ludouicus
Rex Germa-
nie frater
Caroli Calui
obyt, reli-
quitque Lu-
douicum ju-
niorem, Ca-
rolum Cra-
sum paulo
post, Impe-
ratorem, &
Carloman-
num Patrem
Arnulfi Im-
peratoris.

Cap. 4.

Hincmarus
Cancellarius
Caroli voca-
tur in histo-
ria Ducum
Vasconie
fol. 22.

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 877.

obediri, utique debet, & ab omnibus eligi: nè Civitas non optatum Episcopum aut contemnat, aut oderit, & fiat minus religiosa quàm convenit, cui non licuit habere quem voluit. Hi vero qui ordinaturi sunt, in quem viderint omnium vota propensius concordare, protinus liberiusque illi manus imponere possint. Quapropter cum decreto nostra Electionis manibus singulorum nostrorum corroborato ad paternitatem vestram accedentes, Hedensulfum Ecclesie nostra filium, & in Ecclesia nostra suffraganibus stipendiorum meritis ad onus usque sacerdotale promotum, vitæ & moribus, ac sanctâ conversatione idoneum approbatum, quem per licentiam vestram, fauente Christianissimo Imperatore Carolo, pari consensu, ac concordia devotione, atque unanîmâ voluntate elegimus, per manus vestras, & ceterorum vestrae diœceseos Sanctorum Episcoporum consecrari, nobisque & Ecclesie nostra doctorem atque Pontificem institui imploramus, precamur, & petimus. Eligimus autem eum nobis fore Pastorem, quem Apostolica forma, qua Episcopum ornatum B. Petrus esse debere demonstrat, congruere, & sacris non obviare canonibus, Christi gratiâ cooperante, confidimus. Oramus Sanctam paternitatem vestram nunc, & semper in Christo bene valere. Actum 5. Kalend. Aprilis in Basilica S. Mariæ genitricis Dei, & Domini nostri JESU CHRISTI, anno Incarn. eiusdem Domini nostri JESU CHRISTI 877. regni Domini Caroli Imperatoris 37. ac Imperij 1. indict. 9.

Decreto huic præponi debet Joannis Papæ Epistola, quâ jubetur, vt Episcopum idoneum, & in quo omnium vota consentiant, Hincmarus Archiepiscop. viduatæ Laudunensi Ecclesie præficiat: at hanc supra reddidimus, quamvis ex indictione quidam ad annum 876. vtrumque remittant.

Nouis per hos dies Beati Memmij primi Catalaunensis vrbis Episcopi sepulchrum inclaruit miraculis, Deo Sanctitatem eius attestante, quò debitus honor sacris eius Reliquijs impensius ab incolis redderetur. Hactenus enim per plures annorum centurias hæc humi defossæ latuerant, quamvis manicæ, & furcularum ingens numerus, vincula quoque seu catenæ meritorum eius indices ad tumulum appensæ, cunctis apparerent ex Gregorio Turon. & Fons aquæ viuæ ex eo prodierit sub Dagoberto, cum nimius solis ardor vicinæ rivulos exsicasset: vnde cum inclyti Tutelaris memoria in cultu esset, miraculorumque signis admodum clara, Carolus Rex, ad cuius aures hæc dudum peruenerant, iubet vt corpus è tumulo extractum in eminentiori loco poneretur, quò omnibus deinceps esset venerationi. Cum inter Canonicos, Teudonius præsertim pietate spectabilis sedulam ad id nauaret operam, humusque ad aliquot pedes effossa esset, lapidea quædam & quadrangularis crypta reperta est, & in ea feretrum plumbeum sex circiter pedum longitudinis, nullis innixum fulcris, sed penitus libratum in aère, quasi humus hoc miraculo se indignam fateretur tam præclaræ dignitatis gazam contingendi. Teudonius qui præfens

De Memmio
& corporis
eius elevatione nonnihil
attingi
l. 1. c. 14.

præfens aderat, hocque prodigium cum socijs miratus est, scripto posteritati mandandum censuit, missisque ad Almannum Altiuillaris cœnobij Monachum literis, rogat vt pro sua sagacitate, erat enim ingenio solers & facundiâ celebris, B. Memmij vitam, gestaque in vulgus prodere velit, de miraculo, quod nuper claruerat, in Epistola sic differens.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 877.

Noveris quòd non absque occulta diuina dispositionis ratione accidit, ablato Mausoleo, & aggere terra semoto, perlustrasse nos Beati Memmij sepulchrum in quadrangula & cementaria pretiosi corporis fossa, & hoc est factum iussu Karoli anno ab Incarnatione Domini octingentesimo septuagesimo octauo, octauo Calend. Aprilis, qua fuit quarta feria ante mediam quadragesimam; eiusque Sanctum Sepulchrum est inuentum, minime ex ulla parte habere ad terram, sed virtute Omnipotentis Dei, & apud quem merita tanti Patroni resurgens, in ipsa fossa velut libratum in aere pendere quatuor digitis à terra, quo miraculo stupefacta mortalium corda depromunt dicentes, o quàm magno pietatis studio cœlesti vita se conformem reddidit, dum vixit in terra, cuius nunc tanta est gloria in cœlo, ut eius sepulchrum, nedum corpus cingere, indignam se fateatur terra &c.

Almannus piâ Teudonij suasionem pellectus, B. Memmij vitam describere aggressus est, stylo sat eleganti, & candido, omnium quæ extant, vetustissimam, meminîtque in ea prodigij fideliter ac ingenuè relatu à Teudonio, quod Caroli Regis anno vltimo contigisse necesse est, & non eo tempore quo Trevis Joannes Papa concilium habuit, cum tunc Carolus è viuis excessisset.

Ludovicum cognomento Balbum Hincmarus vngit compendij, interest Concilio Trecenti vocatus à Joanne VIII. in quo Hincmarus cæcus porrecto reclamationis libello, licenciam obtinet Missam celebrandi.

CAPUT XXXVIII.

Sarracenis Apuliam ingressis, ac totam penè Italiam armis infestantibus, Joannes Papa Carolum monet auxilium ferre Vrbi periclitanti. Hic susceptis Compendij legatis, generalem conuentum habuit Calendis Junij, in quo disposuit de regni gubernatione, tum proficiscens in Italiam, paulò post ex insperato accidit, vt pridie nonas Octobris veneno potatus anno Imperij II. excesserit. Extat cuidam Bernoldo facta visio de statu animæ Caroli post mortem in MSS. Sanctorum Remigij, & Nicasij, quam nuper R. P. Sirmondus ex codice Hariuallensi edidit, qui graui depressus ægritudine, adeò vt vix halitum haberet, se duci visus est in latebrosam specum, obscuram, & foetidam, è qua

Legitur etiã apud Frod. l. 3. c. 18. sed cõtracta, ubi & descriptã fuisse ait ab Hincmaro, ac per diversa loca missam.

Q q q 2

lucidus

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 877.

lucidus ex opposito locus apparebat, amœnus, & sparsus odoribus; & in specu Carolum se vidisse narrauit, limo demersum ex sanie putredinis eius, & tot opertum vermibus, vt nihil in eo, præter neruos, & ossa, restaret. In hoc lugubri statu, pro solatio Carolum petijisse ab eo, vt lapidem capiti eius supponeret, nuntiarétque Hincmaro Archiepiscopo se his plecti supplicijs, quòd consilia eius viuens fuisset aspernatus: fiduciam tamen se habere in illius orationibus, fideliúmque suorum, quò ab his pœnis ereptus, in locum lucis & quietis, quem ex aduerso cernebat, citiùs transferretur.

Cùmque sciscitaretur quis locus esset, vnde lux resplendebat, audiuit sanctorum esse requiem: & conatus propiùs accedere, vidit hominum inibi multitudinem diuersi ordinis in albis vestibus collætantium, & quædam sedilia lucida, ingressus deinde cùm esset Ecclesiam, reperisse in ea visum ipsi est Hincmarum Episcopum præparatum cum Clericis, vt Missam celebraret, dixitque ei quòd Karolus mandauerat: mox regressus in locum, vbi iacentem Regem viderat, inuenit eum in loco lucido sanum corpore, & indutum regijs vestibus &c. similia ferè retulit Beda lib. 5. histor. Anglor. c. 13. Lupoldus, & Vincentius in speculo citati à Coluenerio, Sanctus quoque Bonifacius Epist. 12. & Serarius in notis ad eandem de visione hominis rediuiui.

Ludouicus Caroli filius, & hæres accepto nuntio de morte patris Primores quos potuit, festinatò sibi conciliauit, dans eis Abbatias, Comitatus, & villas: discurrentibúsq; nuntijs pro inauguratione promouenda, Richildis ad Regem Compendium venit, præceptum ei adferens per quod pater suus regnum ante mortem illi tradiderat, & sphetam, quæ vocatur Sancti Petri, per quam eum de regno reuestiret, regium item vestimentum, coronam, fustem ex auro, & gemmis, sicque sexto idus Decembris, consensu omnium, consecratus, coronatúsque est in Regem ab Hincmaro Remensi, vt in actis prædictæ coronationis videre est apud Aimonium, quibus adiiciuntur Episcoporum postulationes, Ludouici promissio, & cæremoniæ ab Hincmaro, vt verisimile putat Sirmondus, cùm Reges Reginásque coronaret, conceptæ, quas posteri secuti sunt.

In notis ad
Capitulari.
fol. 119.

His ritè peractis, ad Ludouicum de regno benè disponendo, Epistolam scripsit Hincmarus, quæ extat adhuc integra, cum alijs quas nuper edidit R. P. Sirmondus, quo etiam tempore alia prolixior scripta videtur ab eodem ad Episcopos Franciæ, pro noui Regis institutione, in qua primò docet, mundum duplici potestate regi, Pontificiá, & Regali: Episcoporum, & Regum, & omnium qui alijs præfunt officium esse, Canones & leges non ignorare, & iustitiam colere. Deinde ex Beati Adelhardi Abbatis Corbejenfis Caroli magni propinqui, & Consiliarij libello, copiosè exponit, quis ordo, & modus in Palatio regio, & toto regno administrando olim fuerit vsurpatus, tum omnia officia palatij deseribit, ac demum declarat, quibus rebus pax regno-

rum

rum conseruata fuerit, nempè binis annuis Comitijs, & eorum Con-
filiariorum delectu, qui nihil Deo, suæ salutis, Regis, & regni in-
columitati anteponebant.

Hic etiam inclytus Præsul Hincmarus, cuidam synodo in Neustria
præfuit, vbi querelæ expositæ aduersus Hugonem Lotharij defuncti
Regis filium nothum, qui auditâ morte Caroli, collectâ factiosorum
manu, Ludouici regnum magnopere infestabat, à quo & delatus est:
Hincmarus Præsul, synodi mandato, ad Hugonem literas scripsit,
quibus post multa egregia monita excommunicationem comminatur
nisi resipiscat.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 878.

Agit de ijs
Frod. lib. 3.
c. 18. & 25.

Caroli obitu, Joannes Papa se auxilio destitutum sentiens, quò seip-
sum à Sarracenis, jam jam urbem ingressuris facilius liberaret, summo
Christianorum dedecore tributis pensatione eos placare statuit: tot præ-
terea ciuilibus bellis à Lamberto Comite Spoletano nequiter excitatis
erat fatigatus, vt Romæ cum tutus non esset, in Galliam necessariò pro-
ficiscendum cogitarit, quod anno sequenti impletum est, prædicto Lam-
berto, & Adalberto Marchione Tusciæ Romam validâ manu ingressis,
& pessimè quotquot Clericorum repererunt habitis. Joannes igitur na-
uem conscendens Arelatum peruenit die Pentecostes, vlteriùsque in-
tra Galliam progrediens, ad Metropolitanos, Hincmarum Remensem,
Ansegisum Senonensem, Frotarium Bituricensem, & alios literas de-
dit, quibus ad generalem synodum Trevis celebrandam omnes iussit
adesse. Inter has, peculiaris extat ad Hincmarum, quâ spondet se nihil
negotij tractaturum, donec præfens adfuerit.

HINCMARO VENERABILI ARCHIEPISCOPO.

Fama tua fraternitatis longo exacto jam tempore bonâ noticiâ nos
quoque celeberrimè latificauit: quantoque te desiderio contemplantur
cupimus, explicare verbis nullatenus possumus, præsertim cum causa exi-
genda utilitatis Ecclesiastica petere has partes decreuerimus; quapropter
presentiam religiosam sanctitatis vestra diu desideratam miramur à te no-
bis hætenus dilari. Vnde Apostolicâ atque paternâ auctoritate mone-
mus, ad synodum presentem, quam Deo auctore Trevis sumus celebraturi
absque mora cum cunctis suffraganeis Dioceseos vestra studeatis oc-
currere. Ad locum prænominatum iterum, iterumque hortamur, omni
postpositâ tarditate, quantocius properate venire, quoniam antequam ipse
nobis carior, atque utilior veneris, Sanctarum Dei Ecclesiarum causas
tractare differimus. Tantùm monemus, rumpe moras; & satage properare
celerrimè, atque agiliter. Data 4. Idus Junias indict. 11.

Conuenerunt igitur Episcopi Trevis constitutâ die mensis Augusti, in
qua synodo ab omnibus approbata est excommunicatio, quam idem
Pontif. Romæ promulgarat aduersus Lambertum, & Adalbertum grassa-
tores, nec non in Formosum Episc. Gregor. nomenclatorem, & Com-
plices. Actione primâ post allocutionem Pontificis de Lambertum in Ro-

Cum Episco-
pis Galliarum
& Belgicarum
Joannes con-
cilium egit
Aimoin. l. 5.
cap. 37.

HINC MAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 878.

manam Ecclesiam crudelitate conquerentis, Hincmarus omnium primus inter Gallos sic respondit.

Secundum sacros Canones, spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiam consecratos, quos Apostolica sedes per Beatum, & Dominum nostrum Papam, & Sancta Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum mater, privilegio Sancti Petri damnat, damno, quos Anathematizat, Anathematizo, quos excommunicat, excommunicatos habeo, & quos privilegio Beati Petri receperit, & ego recipio, & quod in omnibus, secundum Sanctarum Scripturarum tramitem, sacrorumque Canonum decreta, sedes Romana tenet, per omnia, & in omnibus pro scire, & posse meo, iuvante Domino, perpetuum prosequor, & teneo.

Ludovicus
2. coronatur
in Regem non
in Imperatorem
ex vita S. Gundulphi & Besuensis Chronico.

Septimo die ante idus Septembris à Joanne Papâ Ludovicus coronatur, qui & eundem Papam opipare excepit in domum suam, petiitque ut uxorem suam in Reginam coronaret, sed non obtinuit; sunt qui hac secundâ vice Ludovicum ut Imperatorem coronatum putant, at ipsemet Pontifex Epist. 87. dicit tantum in proavis Imperij infulus suscepisse, unde in vita Sancti Gundulphi de eo sic legimus. *Decedente glorioso Rege Carolo Caluo, regnum quoque eius à sua Celsitudine corruit, nullus namque post eum Imperium tenuit Romanorum, eius filius Lodovicus cognomine Balbus tantum regnum obtinuit Francorum, tunc Bajuvariorum surrexit regnum, apud quos hætenus constat Imperium Romanorum. Et in Chronico Besuensi, Ludovicus Patris in solio successit biennio vix regno nomine utens.*

Junior Hincmarus, quem depositum vidimus in synodo Duziacensi, Summo Pontifici, antequam concilium solueretur, supplicem libellum obtulit, in quo injurias sibi à Patruo illatas, validiori quâ potuit oratione, exaggerat his verbis.

Reclamatio, & proclamatio Hincmari, qui quondam præerat Ecclesie Laudunensi.

Domine, & summe pater patrum, & rector Pontificum, Joannes nomine, & meritis vocate, audi vocem proclamationis meæ, & exaudi vocem deprecationis meæ, compassus causæ calamitatis meæ.

1. A Remorum Archiepiscopo ad synodum sum vocatus. 2. ad Duziacum villam, quam constituit hebdomadâ primâ mensis Augusti, & monuit me de certis causis paratum esse ibidem ut responderem, ad quam cum festinarem, violentiâ hostili 3. in medio itinere segregatus sum ab ouibus meis, priuatus sum, & spoliatus omnibus rebus meis, perductus sum

Interest veritatis, & iustitiæ ut saltem primam partem proclamationis Hincmari ad Joannem, conferat lector cum cap. 4. Actorum synodi Duziacensis, quem edidit sacundissimus Cellotius S. I. Presbyter: Ex his enim apparet quanta in ea sint corruptela, quarum aliquæ ad marginem reiecit.

1. Hic Metropolitanum suum vocare non audeat, nec vult Auunculum.
2. Non Metropolitanum tantum, sed pluribus regis literis toties venire iustus est.
3. Si quæ vis fuit, non à Metropolitanano, sed à Rege profecta.

ab eisdem hostibus vsque ad præfatam vil-
lam.

4. In qua cùm cõsisterem. 5. Jam stabat
Rex Carolus ante ipsum Archiepiscopum
meum. 6. tenens in manu scripturam, repu-
tans me esse perjurum, quia Romam sine sua
voluntate miserim, & imputans quòd eum
accusauerim.

7. Ad quæ idem Archiepiscopus me respondi-
dere iussit, cui ego respondi, quia pro his, de
quibus me admonuerat in eadem synodo esse
paratum vt responderem, paratus eram scri-
ptis respondere.

8. Quæ scripta præ manibus tenui, sed ipse
non permisit vt synodus scripta mea susciperet.

9. Quia sibi dari iubebat, sed ego suspecto
dare volebam.

10. De Clerico autem meo nomine Berta-
rio, quem subito requisivit, sed requisitus
non adfuit. 11. Respondi quia ipsi homines
mecum veniebant, qui eum comprobaturi es-
sent, si eis venire licuisset.

12. Sed idem Archiepiscopus de his nihil
me postea appellavit, sed ad accusationem
Regis me respondere iterum atque iterum
præcipiebat, & Ego reclamavi, quia non
docebat canonica auctoritas nudatum, &
suis rebus spoliatum, insuper & ab hostibus
detentum, respondere vllatenus debere. Sed
& addidi, quia non solum suspectum, sed ma-
nifestissimè illum infestum habebam, vnde &
Apostolicam sedem appellavi pro amore Dei,
& honore Sancti Petri, tam de ipsa accusa-
tione Regis, quàm de præiudicio quod ab
ipso patiebar Archiepiscopo.

13. Legi manibus tenens auctoritates Julij
Papæ, & Felicis Papæ, vid. ea quæ ipsi in
eis præfigunt de appellationibus Episcopo-
rum, quæ mihi seruari appellando sedem
Apostolicam prostrato corpore expetij, sed
nihil horum mea petitio obtinuit, sed neque
literæ Apostolicæ quas mihi præsentialiter de-
derat, quoniam me vocabant, vt procrastina-
ndo venire non differrem, si status mei ia-

4. Inuitatus sex legationi-
bus, & citatus.

5. Quasi iam primùm esset
inchoata synodus.

6. Ex omnibus articulis
vnum delegit, quem scil.
inuidiosissimum, minimèque
Romani saporis, atque il-
lumi ipsum malitiosè depræ-
uat.

7. Imò verò in actis Con-
cilij Duziacensis præcisè ne-
gat se responsum.

8. Legisse acta testantur,
& inter cætera Felicis verba
de appellatione, & si rotu-
lam integram non perlegit,
non à Metropolitano, sed
à synodo interpellatus est, vt
ad objecta responderet.

9. Petita, & recusata ad
eum modum scripta, in Actis
Concilij non leguntur.

10. Bertarium ne nomi-
nant quidem acta, sed Hai-
meraldum.

11. Huius responsionis nè
apicetti quidem acta præfe-
runt.

12. Hic tandem vera lo-
quitur.

13. Id iam dudum factum
acta narrarunt, deinde quæ
ab obstrepente forsan repe-
tita, probant Metropolita-
no per omnia secundum sa-
cros Canones subiectum esse
debere.

aturam

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 878.

curam sustinere non vellem, quicquam præ-
ualuerunt.

14. Iudicium præfatus Archiepiscopus su-
per me imposuit, ut ab Episcopali remouendus
essem officio.

15. Sed alij gemebant, flebantque, inter
quos nullum merebar pati inimicum.

16. Scripta quidem ab eodem Archiepisco-
po ipsis imposita manibus tenentes, sed ore
proferre nolentes inuiti vix verba singultie-
bant.

17. Aditum tamen ad sedem Apostolicam
minimè sperantes mihi posse denegari, unde,
saluo per omnia sedis Apostolicæ iudicio, ip-
silectionis finem terminauere.

18. Post hæc transmissus sum in exilium, in
quo per duos annos sanus, sed aliquanto
tempore ferro vinculus custoditus sum, duo-
bus annis fermè peractis insuper cæcatus sum,
& vsque modo retentus, ad vos, & ad ve-
stræ pijsimæ ferentitatis præsentiam, mox ut
venire dimissus potui, protinus accessi.

Nunc autem vestram clementiam suppli-
citer exoro, à vestra summa paternitate pa-
rari de me æquitatis iudicium, cui secundum
Canonicam institutionem, & decreta Ro-
manorum Pontificum, reseruatus, & seruan-
dus sum, & fueram, quod ob amorem Dⁿⁱ,
& venerationem Beati Petri, apud vestræ paternitatis pietatem ob-
tinere efflagito, tum pro multitudine miseræ meæ, tum pro magni-
tudine pietatis vestræ, quæ accendatur clementissimi Redemptoris amo-
re, qui me proprio acquisiuit sanguine, & qualemcumque sancto suo
sacrauit munere.

Quidam, auditâ hac lugubri queretâ à summo Pontifice, censent
iuniorem Hincmarum in suam sedem ab eo restitutum fuisse, ut Baro-
nius ex Aimoino lib. 5. c. 37. & P. Pithæus in summario Comitum
Campaniæ, ex fragmento historiæ Francicæ apud And. du Chesne
tom. 7. fol. 336. Adonis Chronici auctor sat obscure loquitur, atque
Hincmarum Episcopatu donatum fuisse, quasi exclusus à Laudunensi,
ad alium Episcopatum transierit.

At Annales Bertiniani clarissimè referunt permittum tantum ei fuis-
se celebrare Missam, & partem reddituum Episcopatus in solatium ipsi
assignatam. Post excommunicationem Hugonis (inquiunt.) *vim facievis-*
bis quibusdam Episcopis, & consensiente Rege, dixit Papa Joannes,
v

14. Auditis viginti circi-
ter Archiepiscopis, & Epif-
copis illud decernentibus.

15. Quò iustius, sincerius-
que illorum iudicium fuisse
constitetur.

16. Tanquam de pueris
loquitur, etiamne Remigius
Lugdunensis, qui tum abe-
rat, postea relegens, & sub-
scribens fleuit, & singultijt?

17. Si ex ea clausula rectè
colligatur alios appellatio-
nem comprobasse, quare
hic Metropolitanus solus im-
pedisse censetur? Si formu-
las cæteras dictauit, proba-
bile est prædictam clausulam
ad singulorum sententias,
& consilio, & voluntate
Hincmari præsentis addi-
tam fuisse, quòd eam in de-
cretis Pontificum legeret,
& Canonibus, quos summo-
pere venerabatur.

18. Excæcationem hic
cùm in Metropolitanum
non rejiciat, certissimè ac
merito opinamur à iustitia
ciuili fuisse inflictam, à qua
etiam in custodia per ali-
quot annos ipse detentus
est.

ut Hedenulfus sua auctoritate ordinatus Episcopus sedem suam teneret, & Episcopale ministerium ageret, & Hincmarus cæcus si vellet; Missam cantaret, & partem de rebus Episcopi Laudunensis haberet: & cum Hedenulfus apud eundem Papam peteret, ut eum ab illa sede absolueret, dicens se esse infirmum, & velle incrare Monasterium, hoc obtinere non potuit, sed præceptum est illi ab eo consentiente Rege, acque Episcopis, Hincmari fautoribus, ut sedem suam teneret, & Episcopale ministerium ageret. Qui fautores Hincmari, audientes quòd Papa Joannes dixerit, ut, si vellet Hincmarus cæcus Missam cantaret, insperato aliarum Prouinciarum Episcopi, sed & aliarum regionum Metropolitani, sine præceptione Papa, Hincmarum vestimentis sacerdotalibus indutum in præsentiam ipsius Papa adduxerunt, indeque sublatis cantantes in Ecclesiam illum duxerunt, & signum benedictionis super populum dare fecerunt, sicque synodus soluta est.

HINCMAR.
XXIII.
ARCHIEP.
An. 878.

Quæ omnia probant Hincmarum cæcum partem de rebus Episcopi retinuisse ex Pontificis decreto, Edenulfum verò quoad vixit habitum fuisse pro legitimo Laudunensi Episcopo, imò, quod mirum est, ambo, forsan quòd Hincmarus particeps esset redituum, Episcopi Laudun. titulo gaudent apud Frodoard. lib. 3. cap. 23. his verbis, *Item Waltero, Gisleberto, & Angeluino Episcopis, ut conuenirent secum (cum Hincmaro Remensi) ad peragendam iussionem præfati Papa Joannis inter Hedenulfum, & Hincmarum Laudunenses Episcopos.* Prædictus Hedenulfus Metropolitani mandato, dedit operam, ut post obitum Joannis Cameracensis Episcopi, alius canonicè subrogaretur an. 878. & eodem Hedenulfo è viuis crepto 880. apud Richildem Reginam Hincmarus Rem. pro sufficiendo successore laborauit.

Edenulfus;
hic visitato-
ris officio in
Camera. ele-
ctione fun-
gebatur. Vi-
de Sirmond.
10. 2. Concil.

Hincmarum Remensem posthæc, quidam eriminati sunt apud Joannem Papam, quòd nollet auctoritatem recipere decretorum Pontificum sedis Romanæ, at hic conuiciatores suos in synodo Tricassina egregiè refellit, & adhuc postea in Apologetico, asserens & se decretalia Pontificum Romanorum à sanctis Concilijs recepta, & approbata recipere, & sequi discretè, prout sunt sequenda. Etenim cum acris disceptatio ei fuerit cum Hincmaro Laudunensi, qui ex antiquis decretalibus probare nitebatur se nullam Metropolitano debere obedientiam, tantum abest, ut earum auctoritatem exsufflarit, quin potius in eum aliquot harum allegat. Præsertim libro 55. Capitulorum cap. 15. vbi Clementis, & Anacleti citat Epistolas, & cap. 20. Apostolica (inquit) sedis Pontifices ante constitutiones sacrorum Conciliorum, etsi non fide sibi aduersa, tamen stylo diuerso in suis Epistolis ad diuersos, pro diuersis causis emergentibus datis, de Episcopis statuere iudicia, considerantes qualitatem personarum, necessitatem rerum, & opportunitatem temporum &c. Hinc certum est Hincmarum de Epistolarum antiquitate, nihil dubitasse. Imò nec de earumdem auctoritate, quamuis mens ipsius fuerit, eorum quæ in Concilijs definita essent, majorem præ illis habendam esse rationem.

Frod. lib. 3:
cap. 21:

R R R

Quod

HINC MAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 878.

Quòd clarissimè demonstrat libro allegato cap. 25. vbi agnoscit ipse in ijs vtilia quidem præcepta contineri, sed pro ratione temporum quandòque immutata, & quoad quæ immutata sunt, hæc habenda Conciliorum Canonibus. Vnde quòd fugillet alicubi collectionem Hincmari Laudunensis, non eò factum est, quòd vel fraudem in illis Epistolis subolferet, vel saltem eas contemneret, sed quòd Laudunensis decreta exinde collegisset, quæ nullius tunc roboris existerent, utpotè per subsequentes synodos abrogata. Vnde subtiliter & acutè sic claudit laudatum Capitulum in Hincmarum Laudunensem, *Ecce habes secundum leges, & Evangelium plenitudinem vestrum restificationum de sequendis inconuulsè Concilijs, & de non studendis peregrinis assertionibus: peregrinas vocans, cum Innocentio, quia ex quo sacra Concilia in Ecclesia Catholica celebrari cœperunt, illa quæ suo tempore partim vigerunt, nisi quantum ex eis sacra Concilia assumenda viderunt, ab Ecclesiastico usu effluerunt, quæ tamen retines, ut ad ea quæ adspici-vas libenter, transire possis in affectum cordis licenter, & à nullo coir-dori, quem ceri, vel iudicari valeas regulariter.*

Ibi agitur de libro collectionis Iffidori, quem ceri, non Mercatori (ut vocant) tribuit Hincmarus, sed Hispalensi Epist. 7. apud Buzium, scriptum namque est (inquit) in quadam sermone, sine exceptoris nomine, de gestis Sancti Siluestri excerpto, quem Isidorus Episcopus Hispalensis collegit, cum Epistolis Romana sedis Pontificum à Sancto Clemente vsque ad Beatum Gregorium.

~~~~~

Novis Regibus Ludouico & Carlomanno benè administrandi præcepta dat Hincmarus, pro Nouiomenfi & Tornac. Episcopo eligendo egregiè decernat, synodum cogit apud Sanctam Macram, de cultu imaginum optimè sentit.

C A P U T X X X I X.

879. **L**udouicus Rex ann. 879. viuis exemptus, ex Ansgarde priore conjugè Ludouicum, & Carlomannum ex Adelaide verò Carolum posthumum cognomento Simplicem reliquit. Antequam expiraret, missis per Odonem Beluacensem Episcopum, & Albuinum Comitem coronâ, & spathâ, ac reliquo apparatu regio ad filium suum Ludouicum, mandat ipsis, qui ipsi familiares erant, ut absque mora cum primùm egisset animam, coronaretur, quod, ut præceperat, accuratè perfectum est. Nam Hugo Abbas, & alij Proceres certiores facti aduentus Ludouici Germaniæ Regis Mediomatricum, quosdam Episcopos, & Ansegisum miserunt ad Ferrarias Monasterium, ut ibi Ludouicum, & Carlomannum defuncti Regis filios sacro oleo imbuerent, & coronarent.

Difficillimis igitur his temporibus, & Ludouico cum exercitu vsque ad Duziacum perrecto, Remis inauguratio celebrari non potuit,

potuit, nec ab Hincmaro infirmâ tunc valetudine, at horum is electionem approbauit ex Frodoard. cap. 19. vbi de Tornac. Episcopi promotione verba faciens, *Ostendit qualiter in electionem eorum consenserit, quando electi sunt ad regni principatum.* Et cap. 23. *Item pro constitutione Regum filiorum Ludouici, unde mandauerant ipsi Episcopi, Abbates, & Comites qui cum ipsis erant, ut ad eos, literas, & Missum suum dirigeret, quod & fecit &c.* An filij legitimi, vel naturales fuerint, quidam dubitant: At hic legitimos agnoscit apud Frodoard. cap. 19. Gosleno dans rationem quare Ansgardim vxorem abjectam Ludouicum II. recipere non coegerit, & Adelaidim ab eo retineri non prohibuerit. Prædicti Reges Ambianis anno sequenti regnum paternum inter se diuiserunt iuxta Annales Bertinianos.

Interea loci Reynelino Tornac. & Nouiom Episcopo vitis sublato, de Successore eius inter Hincmarum, & Nouellos Reges graue certamen exoritur, plerisque dicentibus ex aula petendum esse Pontificem, quorum vt apud Reges conatibus obsisteret Hincmarus scriptis ad hos literis arguebat. *Non ex aula petendos gubernandis Episcopatus viros, Episcoporum graue onus esse, ipsis à Deo incumbere subiectarum regimē animarum: haud facile mortalium mentes ad virtutem inflecti, plus virtutis & pietatis, quam opum & nobilitatis ad hanc moderationem opus esse, ideoque non tam Regum sententiâ ex aulis, quam Cleri & populi voluntate ex schola virtutum petendos esse Pontifices: ubi ex Canonum Ecclesiasticorum præscripto lecti fuerint Episcopi, cuncta melius ex voto ad salutem cedere.*

Hæc aliâque id genus ad Reges scribebat Hincmarus; Catalaunensem Episcopum & Hugonem Abbatem eodem literis exciuit, illud etiam ingerens abs re vtriusque Ecclesiæ esse tamdiu carere Pastore, vbi Normanni, luporum instar, eorum Ouibus ingruerent. Igitur Hincmaro stimulante, ad Hetilonem clerus populûsque Nouiomenfis aspexit, eumque sibi dari Episcopum voluit: lætus eâ re Pontifex animum & studium celeriter intendit ad eius consecrationem.

Sed mox ei ab Regibus vehementer obrogatum fuit, ideoque graues injectæ sunt consecrandi cæremonijs moræ, quod in Hetilonis electione multa peccasse Hincmarum quidam arbitrarentur, indignè enim ferebant electionem ab ipso Archiepiscopo fuisse dispositam, in præjudicium regis potestatis: sauciauit grauitè hoc factum ingentes Hincmari animos; idque propter acribus ipse Reges literis incessit, quoniam sese facilem ijs ad obtinendum regni fastigium præbuisset.

Haud debere se hoc in negotio ab ipsis constringi, aliud Regum esse munus, aliud Pontificum; penes Episcopos, non penes Regem ius esse statuendi, qui Pontificio decore digni sint, quando, & quibus modis ad eam dignitatem electi sacro imbuantur oleo, haud mediocrem apud Deum noxam contrahere, qui sanctis ad consecrandum Episcopum ritibus adhibendis, moras tanto dispendio innecterent.

HINC MAR.
XX XIII.
ARCHIEP.

An. 879.
Tunc Hincmarum de-
mentem infir-
mitate patet
ex Epist. ad
Ludou. 3.
pro Odoacro
Belnac. elo-
lib.

Idem asserunt
Annales
Metenses.

Vel Reynelino.

Boso Richil-
dis Caroli
relicta frater
Ardenna
Comes uxorem
duxit
Hirringar-
dem Ludou-
nici German-
nia Regis fi-
liâ, sitq. Rex
Arelat. ann.
879.

Frod. lib. 3.
cap. 19.

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 880.

Et Abbatem Hugonem simili epistolâ perculit, addens nihil se aliud egisse quàm quòd annis quinque & triginta in tali negotio præstiterit, igitur post diuturnam altercationem, obtinuit tandem quod vrgebat Hincmarus, & sacro Hetilonem oleo in Episcopum vnxit. Ob prædictam fortè altercationem, scripsit Meyerus ad an. 878. tunc temporis Episcopum primò Flandris concessum, eò quòd Flandri vnà cum Tornacensibus fuerint Nouiomagensi Episcopo attributi, at cur id dictum ab eo non explicat, nec verum est, cùm præter B. Eligium, Mommolinum, & alios, sanctus Immo Viromandensis, Tornacensis, & Nouiomensis præsul nominetur in charta Caroli Calui, fueritque Tornacensis Episcopatus, sub quo Flandri, cum Nouiomensis conjunctus, saltem à tempore Sancti Eligij.

Exstat hæc
Epist. apud
Andr. du
Chesne tom.
2. huius me-
minit Frod.
cap. 20.

Belli ciuilis motus idem præfagiens Hincmarus, Carolo Regi recens ad Imperium prouecto paræneticam scripsit Epistolam, quâ ei Gallicanam commendat Ecclesiam, vt eam penè collapsam restituat, regni diffidia tollat, tribuatque Francorum Regibus idoneos è regni Primoribus Consiliarios, qui doceant hos priuilegia Ecclesiastica tueri, sacerdotes venerari, diuinum implorare auxilium, orphanorum & pupillorum patrociniu suscipere, iustitiam in omnibus colere &c.

Ac vt ipse iam senex, quòd longo vsu didicerat ad Dei cultum Ecclesiæ, & regni optimam gubernationem spectans, scripto relinqueret, synodum apud Sanctam Macram cum suffraganeis, aliarumque Prouinciarum Episcopis celebravit, quæ extat in tomis Conciliorum, cuius hîc quædam Capitula subjicimus.

881. *Concilium apud Sanctam Macram, in loco qui dicitur Finibus Remensis Parochia, tempore Ludouici Regis, filij Ludouici Caroli filij, die 4. Nonas Apriles ann. 881.*

TITULI CAPITUM.

I. Quòd distincte sint potestas regia, & auctoritas pontificum. II. Increpatio torporis, & negligentie sacerdotum ex sancto Gregorio. III. De honore, cultuque Dei, & Ecclesiarum. IV. De suscipienda cura Monasteriorum.	V. De rapinis compescendis, & pace restituenda. VI. Admonitio ad Regem, & ministros reipublicæ. VII. De præstanda per penitentiam emendatione. VIII. Ad Regem, vt bonos deligat consiliarios.

PRÆFATIO.

Diuerfarum Prouinciarum Episcopi, quorum nomina tenentur subter adscripta, qui antè nequiuimus, diuersis occupationibus tam paganorum infestationibus, quàm prauorum Christianorum infestationibus

tionibus præpediti, nunc an. Incarn. Domi. 881. indict. 14. 4. Nonas Apriles maximâ necessitate compulsi apud Martyrium sanctæ Marcræ in loco qui dicitur Finibus Remensis Parochiæ, in nomine Christi conuenimus, ab omnibus qui iustè, & piè in communionem Catholice Ecclesiæ, quæ Christi est corpus viuere volunt, ea quæ sequuntur, Domino mediante, obseruari decernimus, non noua condentes, sed quæ à majoribus nostris secundum tramitem sanctarum scripturarum statuta, & à Christianis Imperatoribus, ac Regibus promulgata, & vsque ad hæc periculosa nostræ infelicitatis tempora fuere seruata, quasi lumina in malignorum operum tenebras, quæ excæcant diffidentia filios, deuocamus, vt falce Sancti Spiritus, per diuinum ministerium nostri officij, perque regiæ sollicitudinis potestatem, ac ministros Reipublicæ, malè pullulantia rescindantur, & fructuosa Christianis mentibus inferantur:

HINC MAR.
XXIII.
ARCHIEP.
AN. 881.

GAP. I. Quod distincta sint potestas regia, & auctoritas pontificum.

Hæc namque sunt sacerdotalis officij, & regij ministerij, quia sicut in sacris legimus literis, duo sunt, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum & regia potestas; Solus enim Dominus noster JESUS CHRISTUS verè fieri potuit rex & sacerdos. Post incarnationem verò, & resurrectionem, & ascensionem eius in cælum, nec rex pontificis dignitatem, nec pontifex regiam potestatem sibi vsurpare præsumpsit, sic actionibus proprijs, dignitatibusque ab eo distinctis, vt & Christiani reges pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro temporalium rerum cursu regum dispositionibus vterentur: quatenus spiritalis actio à carnalibus distaret incursum, & ideo militans Deo minimè se negotijs sæcularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus diuinis præsidere videretur, qui esset negotijs sæcularibus implicatus. Et tantò est dignitas pontificum major, quàm regum, quia reges in culmen regum sacrantur à pontificibus, pontifices autem, à regibus consecrari non possunt, & tantò grauius pondus est sacerdotum quàm regum, quantò etiam pro ipsis regibus hominum in diuino reddituri sunt examinae rationem, & tantò in humanis rebus regum cura est propensior, quàm sacerdotum, quantò pro honore, & defensione, ac quiete sanctæ Ecclesiæ, & rectorum ac ministrorum ipsius, & leges promulgando, ac militando, à regum Rege est eis curæ onus impositum. Et legimus in sacris historijs, quia cum sacerdotes in regimine regni reges vrgebant, & diademata capitibus illorum imponebant, legem in manibus eis dabant, vt discerent, & scirent qualiter se, & subiectos sibi regere, & sacerdotes Domini honorare debeant. Legimus etiam in sacra historia, quia Ozias rex præsumpsit incensum ponere (quod non regij, sed sacerdotalis erat ministerij) leprâ est à Deo percussus, & de templo à sacerdotibus eiectus, & in domo sua est vsque ad mortem reclusus, &c.

Gelasius Ep.
pist. 10.

R r r j

Vrmo

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 881.

Vltimo Capitulo sic concludit.

Tandem ad vos, Domine Rex dilectissime nobis, sermonem conuertimus, quia & isto temporali regno vos prosperari cupimus, & post istud regnum ad æternum peruenire desideramus. Sicut quidam nostrum ab illis audiuit qui interfuerunt, Carolus magnus Imperator, qui regnum Francorum nobiliter ampliauit, & per annos quadraginta sex feliciter rexit, & sapientiã tam in sanctis Scripturis, quã & in legibus Ecclesiasticis, & humanis, reges Francorum præcessit, nullo vnquam tempore sine tribus de sapientioribus, & eminentioribus consiliarijs suis esse patiebatur, sed vicissim per successionem, vt eis possibile foret, secum habebat, & ad capitium lecti sui tabulas cum graphio habebat, & quæ siue in die, siue in nocte, de vtilitate sanctæ Ecclesiæ, & de profectu, ac soliditate regni meditabatur, in eisdem tabulis adnotabat &c.

Quid vobis sit agendum attendite, qui adhuc in ætate immatura estis, & tantos comparticipes, atque æmulos in ista particula regni habetis, vt nomine potius, quã virtute regnetis. Quæsumus, cum consilio, & auxilio fidelium vestrorum, eligite qui vobiscum per singulos menses de vtroque ordine consiliarij maneant, quibus aurem & cordis, & corporis libenter accommodetis, quique vos & Deum time- re, & sanctam Ecclesiam ac rectores eius secundum sacras leges doceant honorare, & regnum ac fideles vestros secundum voluntatem Domini gubernare, & vestram domum, sicut tempore Antecessorum vestrorum fuit, quando benè fuit, illam vobis insinuent ordinare, nè vos illuc trahat necessitas, quò ducere non debet voluntas &c.

*Extr. apud
Cordeſium
fol. 603.*

Synodi apud sanctam Macram meminit Hincmarus Epistolã ad Ludouicum Francorum Regem pro electione Beluacensis Episcopi, quã Aulicos perstringit, qui, post concessã à Rege eligendi facultatem, dicebant clerum & plebem teneri illum eligere, quem Rex vellet aut iuberet. Res item Ecclesiasticas ita esse in Regis potestate, vt cuicumque voluerit eas dare possit, quòd gloriosorum Caroli & Ludouici Imperatorum sanctionibus aduersari pluribus ostendit. Monet etiam ibidem & rogat prædictum Regem vt recordetur professionis suæ, quam in die consecrationis promiserat, & quam propriã manu subscripserat coram Episcopis qui ei adfuerunt. Cùmque Hincmari fiduciæ subijcere se velle Rex scripsisset, & secundum ab eo datum consilium regni iura componere, respondet in eadem Epistola vt Domini voluntatem suã voluntati præponere in omnibus studeat, cuius voluntatem per sanctas Scripturas, & per eos qui iam in cælo cum illo regnant facillè potest agnoscere, sed & per scripta ab Episcopis ex synodo apud Martyrium sanctæ Macræ habita, & per Consacerdotes ipsi directã, nisi plus intenderet sequi propriam voluntatem, quã diuinam

diuinam auctoritatem, aut eorum qui se importunè ingerunt cupiditatem.

Vix annos tres Ludouicus 3. in principatu expleuerat, cum fatalem obiit diem anno 882. Hincmarus vt solitam nauaret operam pro Ecclesiarum, ac regni felicitate, & pace, egregiam scripsit Epistolam ad Carolomanum adolescentem, quâ eum hortatur vitam secundum leges Dei componere, à sacrilegijs abstinere, regnum moderari iuxta Capitula recens in synodo apud sanctam Macram constituta, tum accuratè exponit quis ordo, & modus in regio Palatio, totoque etiam regno pacificè administrando debet obseruari.

In immensum cresceret hoc opus si tam inelyti Præfulis omnia gesta, lucubrationes, & ingenij monumenta referre vellem, quæ Frodoardus obiter tantùm, & summatim tetigit. Hic tamen omittere non possum flagitantibus Episcopis librum scripsisse; qualiter Imagines Saluatoris nostri, vel Sanctorum ipsius venerandæ sint; cum Epilogo quodam metricè digesto, qui si extaret impietatis hæc, vel hæreseos labes, quam falso quidam ipsi aspergunt facilè dilueretur, constarétque verba illa, *Auctoritate huius synodi (Constantinop.) nonnihil repressa est imaginum veneratio, sed tamen Hadrianus, alique Pontifices in sua opinione perseverarunt, & mortuo Carolo, suarum Puppæ cultum vehementius promouerunt*, ab eo non esse, quæ meritò E. Cardinalis Baronius reprehendit, Auctoremque temeritatis damnat tom. 9. ad annum 794. art. 63. sed non satis consultò: siquidem verba illa apud Hincmarum non habentur, imò sunt Centuriatorum Magdeburgensium, vt ingenuè fatetur Dalæus Pseudomagister de imaginibus lib. 4. cap. 3. Sunt igitur hæc ab Heterodoxis callidè Hincmariæ opusculis inserta; si enim tam prauè de cultu Imaginum scripsisset, Hincmarus Laudunensis, Rothadus Sueffion. Germaniæ Episcopi, & quotquot hostes habuit, statim eum velut hæreticum sugillassent coram Joanne Papa in Trecenti synodo. At perpetua ipsius erga Cælites obseruantia, & egregiæ lucubrationes, in quibus nihil nisi à Patribus & Concilijs acceptum immiscuit, vt ipse Epistolâ 58. fidenter, & verè profiteatur, eum à tali calumnia vindicant, & si Gregorij nixus auctoritate Epistolâ ad Serenum Episcopum Massiliensem, nimium forsan Imaginum cultum reprehendit Opusculorum cap. 20. & 25. non fuit illi hoc singulare, sed Regum & Episcoporum eadem mens erat, qui à Concilio Francofordiensi vixerunt, vt sapienter aduertit R. P. Sirmondus in præfatione ad prædictam synodum, vbi hic, & Binius fusè explicant quo sensu septima synodus Græcorum de adorandis imaginibus à Francis reprobata fuerit, & rejecta.

HINC MAR.
XX XII.
ARCHIEP.

An. 882.
Marore Ludouicus obiit, quod superueniente hoste, solo impellere metum, fugere cum exercitu coactus fuisse.

Frod. lib. 3.
cap. 29. &
cap. 18. sub
finem.

Opusculorū
55. Capit.
cap. 20.

Ingressus

HINCMAR.
XX XIII.
ARCHIEP.
An. 882.

Ingressis in Prouinciam Remensem Barbaris, Hincmarus ad Sparnacum pergit, ubi moritur.

C A P U T X X X X.

Ceterum excrefcentibus flagitijs, contra quæ veluti murus inexpugnabilis semper obfiterat Hincmarus. Gens Normannorum per omne Francorum diffunditur regnum: Quænam verò hæc fuerit, vnde orta, quàm miserè sub Carolinis Regibus sæpius ab ea vastata Gallia, fatis superque alij dixerunt. Dominandi cupiditas inter Principes, ac pro finibus regnorum frequens & acre dissidium, viam ipsi facilè strauit ad inuadendas Prouincias: *Inter Reges (inquit Chronicon Metense) aequalitas generositatis, dignitatis, & potentia discordiam augebat, nemine tantum præcellente, ut eius se dominio reliqui submittere dignarentur.*

*Frod. lib. 3.
cap. 23.*

Carlomanno igitur cum suis aduersus Bosonem occupato, & Normannis vndique in Prouinciam Remensem irruentibus, Hetiloni Noiomagensi scripsit Hincmarus vt in adiutorium, & fidelitatem Regum, & orationibus, & auxilio, quo potuerit, fatagat, significans in magna se tribulatione vallatum à Barbaris esse, & quòd ceteris omnibus deprædatis, tanta quærebatur pro Ciuitate redemptio, quantum explere non valebat. Item quia Ludouicus Rex Germaniæ mandauerat illi, vt iret ei obuiam, quod tamen non esset acturus in cippo infirmitatis detentus, mandans huic Episcopo, vt & per se, & per sibi commissos precibus insistat pro pace, & defensione Ecclesiæ, & si quid vtilitatis contra Paganos facere potuerit, agat cum Primoribus regni quantum valuerit, de incensis quoque vrbibus & Monasterijs, quòd ille mandauerat, grauiter se dolere, & de his quæ nondum erant incensa formidare.

*Sigeb. ad an.
882.*

Quos autem in Belgio ad interneccionem populos, vel ciuitates, ac Monasteria vltimis hisce temporibus Normanni redegerint, Jac. Meyerus post Sigebertum, Menapios, ac Sueuos notat, hoc est maritimæ oræ Flandrorum accolæ, vrbesque sigillatim recenset, Fanum Audomari, Teruannam Morinorum, cum Monasterijs sanctorum Richarij & Vualerici, Tornacum vnà cum Martiniano, Hafnoniensi, Marcianensi, ceterisque Cœnobijs, Bononiam, Casletum, Baliolum, Cominium, Harlebecam, Hypram, Duacum, Ariacum, & alia circum loca incensa vel euerfa: vastata quoque Ambianorum vrbs, Corbeia, & in ea situm Monasterium, Cameracum, & Atrebatum vrbes captæ, & interfectis ciuibus depopulatæ, incensumque Sancti Gaurgerici templum; at Vedastini Ascetæ, imminentium malorum metu,
Bellouacum

Bellouacum confugerant assumpto B. Vedasti corpore, Tornacensēs Nouiomum nouo propugnaculo cinctum cum B. Eleutherij feretro; addunt Martyrol. per id etiam tempus Cal. Januarij Sanctorum Quintini, Victorici, & Cassiani membra ad Lauduni Cluati montem delata, item & S. Balderici Viridunum ex Frod. lib. 4. c. 4. vbi ait è capite eius, cùm è sepulchro extraheretur, tres guttas sanguinis ita recentes & calidas effluxisse, ac si de viuente profluxissent corpore.

Hoc in discrimine Hincmarus, quò à Remensi territorio Normannos procul auerteret, Calicem sancti Remigij, qui ad hæc tempora religiosè fuerat conseruatus, fufum Normannis in redemptionem obtulit, alium quoque ex auro, lapidumque pretiosorum nitore illustratum, quem Remensi Ecclesiæ dederat, idem pro redemptione, & salute patriæ exposuit.

Carolus Imperator rogatus suppetias ferre, venit quidem cum copioso exercitu, at in procinctu, cùm bellandum esset, concidit cor eius, indignatione cælesti super populum Christianum religionem Christianam profanantem defæuente. Miserrima erant tempora per intestina nostrorum odia: disceptantibus enim Hugone Abbate, & Carolo, cum Ludouico pro partitione regni Lotharij, quod Carlomanno debebatur, & eo interim omni ope destituito, Normanni in Diocesim Laudunensem facillè irrumpunt, disponebantque Remos venire, inde per Suessiones, & Nouiomagum, totam sibi subijcere regionem, cùm id pro certo audiens Hincmarus, cuius homines ad Carlomannum properabant, solus enim ipse ex Episcopis Galliarum Regi auxilium præstitit, vt notant Annales Bertin: & quod Remorum Ciuitas absque propugnaculis esset, & sine muro, Corpus sancti Remigij, quo nihil carius in thesauris habebat, & aliam Ecclesiæ suppellectilem celeriter accepit, & vt corporis eius infirmitas poscebat, sellâ gestatoriâ deportatus, Canonicis, Monachis, & Sanctimonialibus hac, illacque dispersis, trans Matronam fluuium per siluestria loca, vix tandem fugâ lapsus, ad villam Sparnacum peruenit.

Normannorum cohors interim Campaniam ingressa, villas circa viciniam Remorum ferro, flammisque deuastat, at Ciuitatem ingredi non est ausa, quam nec murus, nec humana industria tuebatur, sed Dei potentia, precesque Tutelarium, donec Carlomannus Rex cum quibus potuit hostes aggressus, magnam partem iuxta Remos occidit, ab alijs verò, ad socios vltra Axonam fluuium redire cupientibus, excussit prædam: Hincmarus hoc rerum statu mærore confectus, adhuc ad Coëpiscopos scripsit, monens vt lectioni sacrorum Canonum darent operam, simoniam fugerent, insisterentque diligenter Christi pascendis ouibus, Cygnea hæc fuit ac frequentior diuini hominis vox, & oratio, donec superueniente vocationis tempore, mœstitudine oppressus ob solutissimos Gallorum mores, & patriæ excidium, apud eandem villam mense Septembri diem clausit vitimum: Corpus eius,

Sff

hauð

HINCMAK.
XX XIIII.
ARCHIEP.
An. 882.

*Ita paulò
post ob eam
causam ad
Dion. Ca-
strum a Sue-
bione corpus
B. Medardi,
& à Tarna-
nensibus cor-
pus B. Silui-
ni ex Chro-
nico Besuen-
si pag. 527.*

*Frod. lib. 1.
cap. 10. &
lib. 3. cap. 5.*

*Annales
Metenses.*

*Aimoinus l.
5. cap. 41.*

HINC MAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 882.

haud multò post, Remos ad Monasterium Sancti Remigij relatum est, & post ipsius Sancti tumulum in sepulchro priùs à se præparato honorificè sepultum, cum hoc epitaphio, quod lapidi incisum adhuc cernitur.

*Nomine non merito, Praesul Hincmarus ab antro
Te, lector, ciculi, quaso memento mei.
Quem grege Pastorem, proprio Dionysius olim
Remorum populis, ut petiere, dedit.
Quique humilis magna Remensis regmina plebis
Rexi pro modulo, hic modo verme voror.
Ergo anima requiem nunc, & cum carne resumpta.
Gaudia plena mihi, hac quoque posce simul.
Christe tui clemens famuli miserere fidelis,
Sis pia culatori, Sancta Maria tuo.
Dulcis Remigij, sibimet deuotio proficit,
Qua te dilexit pectore, & ore, manu.
Quare hic suppetere supplex sua membra locari,
Ut bene complacuit, denique sic obiit.*

Anno incarnationis Dominicæ DCCCLXXXII. Episcopatus autem sui XXXVII. mense septimo, & die quarta.

Præsul celebri famâ, & si iuris peritiam, quæ in eo magna fuit, promptam eius & fluentem eloquentiam, studium, ac inuicti animi robor spectes, inter sæculi istius præstantiores viros merito commemorandus. Ingens Metropoleos regendæ in eo cura fuit, amor in patriam, ac in veteris disciplinæ violatores odium, cuius acrior ipse vindex semper fuit: vnde quòd adeo propositi tenax, ac iurium Metropoliticoꝝ assertor, multos tam Romæ, quàm in Gallia amulos sibi comparauit. Cùmque procul esset ab omni assentatione, Principum iras interdum expertus est, quos sæpiùs tamen laudum suarum præcones habuit. Ceterùm scripta eius æquè pietatem spirant, ac eruditionem, horùmque varietas ingenij vbertatem arguit, adhuc caritatis eius, ac profusæ munificentiae apud nos prostant monimenta, quæ tanti viri nomen æternùm conseruabunt.

*Nicolaus I.
Epist. 28.
Hincmarũ
ab omni a-
dulatione a-
licennum com-
mendat.*

*Hincmari Eleemosynas, quæ pauperibus in ipsius anniuersario
distribui debent, recitat Igniacensis codex
his verbis.*

Remensi Metropoli, & Monasterio B. Remigij multipliciter contulit præfatus Hincmarus. Anniuersarius dies defunctionis eius annuatim, & diligenter in vnoquoque conuentu recolitur, vestimenta etiam, & calceamenta à procuratore Remensis hospitalis in vltis pauperum quinque præparata, ipso die transitus eius in prospectu Altaris deponuntur, ibique præordinatis pauperibus distribuuntur, viginti

ginti quoque, & quatuor solidi à prædicto Glaugero hospitij, Canonicis obsequium celebrantibus similiter diuiduntur.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 882.

Decani dignitatis origo, eorumque series, qui hactenus eâ dignè perfuncti sunt in Ecclesia Remensi.

CAPUT XXXXI.

Decani officium seu dignitas longè celeberrima est in Ecclesia, quam, additis etiam honoribus, Capitula constanter retinuerunt. A militia deductum nomen creditur, quòd Decanus is fuerit qui velut contubernij caput decem militibus præerat, inde vox ad Ecclesiasticum usum deriuata ex Isidoro. Tradit August. lib. 1. de moribus Ecclesiæ Catholicæ, veterum Anachoritarum Rectores hoc eodem nomine antiquitus vocari solitos, quòd denis præponerentur, quo sensu Decanorum meminit B. Benedictus in regula cap. 21. & Concilium Moguntiacum can. 11. *Decremimus, sicut sancta Regula docet, ut Monasterium per Decanos ordinetur*, sic nominis huius promiscuè usus erat, tam apud cœnobitas, quàm Canonicos; imò & in aula Regis Decanos sub Comite Palatij, & Camerario extitisse testatur Hincmarus lib. de ordine Palatij. Nunc peculiari titulo Cathedralium, seu etiam Collegiatarum Ecclesiarum Capitulis dignitas hæc reseruata est, quam citatum Concilium Magistri nomine videtur expressisse can. vtridécimo. *Canonici Clerici.... nihil sine licentia Episcopi sui, vel Magistri eorum compositè agere præsumant in unoquoque Episcopatu.* Ministrorum tamen Ecclesiæ Remensis indiculus, morum correctionem Præposito attribuit, eiusque officij, prudentiæ, & circumspectionis esse vult, vt Decanis sibi suppositis inuigilet, ex quo quis augurari posset plures olim Decanos fuisse in Ecclesia Remensi, & singulos decem Presbyteris prælatos, vt indicat libelli auctor, qui inscribitur *Gemma anima*, at eiusmodi Decanorum pluralitas, si quæ fuit, dudum apud nos exoleuit, vnicumque passim Decanum reperio, cuius dignitas est electiua; incumbitque ei à multis retro sæculis de moribus & disciplina, iuuenum præsertim, curam gerere: videatur Ægidius Aureæ vallis in historia Leodiensi, & Stephanus Tornacensis. Hic præest Capitulo, absente Præposito, conjunctimque cum eo, & Cantore, in schedulis à Capitulo decretis nominatur, vt supra monui, à quo & jurisdictionem suscipere, & ei sacramentum præbere solitum, quædam Memoriam referunt, quod indiculo conforme est, vbi de culpis etiam leuioribus omnium fratrum iudicandis sermo agitur. Porro Decanorum Ecclesiæ Remensis series hæc est.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 882.

Hildradus Præbiter & Decanus legitur in obituatio Remensi 8.
Calend. Maij.

Gerardus claruit sub Hincmaro, Frodoard. lib. 3. cap. 28. An
is Canoniorum Decanus, incertum mihi est.

Otbertus subscripsit libello Clericorum Ecclesiæ Remensis pro ele-
ctione Fulconis Archiepiscopi tomo 2. Concilio. Galliæ, anno
883.

Adalgerus nominatur in donatione Burgi Sancti Remigij per Ar-
nulfum Archiepiscop. facta, ann. 989. & in Nécrologio Remens.
Ecclesiæ.

Richardus insignis vir pietatis & literaturæ floruit sub Arnulfo
Archiepiscop. hic abdicato Decanatu, & Cantoriâ, vt Domino
liberius famularetur, habitum suscepit Monachalem Viriduni apud S.
Vitonum ann. 1000. obiitque 3. nonas Junij cum opinione sanctita-
tis, de eo Bertharius historicus, & nos fusiùs tom. 2.

Paschasius Decani nomine decoratur, in Obituario 5. Nonas
Maij.

Conrannus vel Contrannus approbat donationem Altaris S. Ste-
phani Remensis à Widone Archiepisc. factam Monasterio Sancti Pe-
tri ad Moniales ann. 1045.

Constantius inter sui sæculi illustres pietatæ fulgens, & doctri-
nâ, Ecclesiam Sanct. Martyrum à Retvigio ædificatam suis sum-
ptibus restituit, &, vt in ea Diuina Officium persolveretur, qua-
tuor Canonicis stipendium assignauit, de eo plura tom. 2. legitur
in collatione Altaris de Cruny sub Widone ann. 1040.

Gunthramnus in Chartulario Sancti Petri ad Moniales anno
1045.

Richardus memoratur in chartul. Igniacensi, & in Appendice
ad Frodoard. 1051.

Lieuinus vel Leuvinus subscripsit donationi Altaris d'Athie 1076.
& absolutioni Comiti Regites. impertitæ sub Raynaldo Archiepisc.
ann. 1095. functus 17. Calend. Maij ex Nécrologio Rem. Leze-
linus legitur in obituatio Rem. Calend. Maij.

Odo Decanus Ciuitatis in fundatione Prioratus de Turre supra
Maternam, fortè Christianitatis, ann. 1121.

Leo Richeri Cantoris nepos, in charta Raynaldi II. pro Re-
ligiosis Sancti Remacli 1130. & 1143. in charta Samsonis Ar-
chiepisc. pro Signiaco, cui Sanctus Bernardus subscripsit in Chartul.
Nicasiano. Erat etiam caput Scholarum Remens. ex Bulla Adria-
ni Papæ.

Radulfus ex illustrioribus discipulis fuit Sancti Thomæ Cantua-
ri. ad quem Stephanus Tornac. scribit pro Refectorio, hoc est, nè
Rem. Canonici à comuni more simul conuiuendi discedant: de
eo Joann. Sarisbery. Epistol. 230. *Precor vt pro Magistro Radulfo*
per

per Dominum Papam, & alios ab Archiepiscopo. & Canonicis Decimam obtineatis, iam enim de eo eligendo sermo est habitus, nec credo quod sit aliquis apud eos literatior, aut honestior moribus, aut liberalior in pauperes Christi, huius etiam meminit Petrus Cellensis Epistolâ 7. libro 6. Cantiprat. libro 2. Apum, capite 39. & charta Sancti Leodegarij in tabul. Nicasiano ann. 1176. de eo hæc habet Necrolog. Rem.

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 882.

Radulphus Decanus; & Canonicus noster obiit 13. Cal. Septemb. vir honestus & literatus, qui dedit decimam de Gochis, quam emerat, hospitio Sanctæ Mariæ, ut inde infirmi, & non conuersi habeant pitantias in aduentu Domini, & in quadragesima; vestes eis Procuratores hospitij singulis annis distribuere debent, & hoc de consilio Presbyteri Sancti Michaëlis.

Petrus Cantor Parisiensis à Capitulo eligitur, petente Wilermo Cardinale, ad quem gratulatoriam mittit Epistolam relatam à nobis tom. 2. ann. 1196. de eo Robertus in Gallia Christiana fol. 106.

Leo II. legitur in Chartul. Nicasiano ann. 1206: hic abdicato Decanatu transijt ad Sandionysianos Remens. ex Obituario 8. Idus Octobris.

B..... Decanus ex eodem Chartul. 1204. & 1210. in tabulario Sancti Symphoriani.

Wihardus in Chartul. Sanctæ Nutricis 1210.

Petrus interfuit pacto cum Milone de Nanteuill Episcopo Bellovacensi inito pro custodia terræ de potestatibus mense Decembri 1222.

Stephanus innotescit ex Chronico MS. ad annum 1341. vbi sic habetur. *Ann. 1209. post Cancellarium Parisiens. magistrum Prepositiuum virum mirabilem natione Lombardum, qui fecit sermones, & quasdam postillas sententiarum, fuit Cancellarius magister Joannes de Candel. & post eum, Magister Stephanus Decanus Remensis. Legitur in Chartul. Nicasian. pro domo villæ de Sermiers 1234.*

Hubertus in Necrolog. Rem. 17. Calend. Januarij.

Nicolaus de Saily, Thomæ Cantoris frater, hoc præconio dignus, quod nascentem Vallis Scholarium ordinem Remis adhuc vagientem exceperit, extructo suis sumptibus & fratris Prioratu, vbi hos post obitum funeratos dicam tom. 2. Nicolaus legitur 12. Calend. Decemb. in obituariio Rem.

Guilelmus de Gressort ad Bellouacenses infulas ex Decano Rem. proeuctus ann. 1238.

Joannes dictus Normannus ex obituari. Remensi 4. Calendas Maij, subscripsit chartæ Juelli Archiepiscop. pro decima villæ de Singly 1248. curamque impendit pro sopienda lite quæ exarferat

HINCMAR.
XXXIII.
ARCHIEP.
An. 882.

rat inter Thomam de Beaumets Archiepiscop. & Capitulum Remense. Erat is filius Joann. 3. Comitis Sueffionens. Archidiacon. Laudunensis, & Capellanus Domini Papæ ex chartul. Sancti Symphoriani, & majoris Xenodochij 1254.

Joannes de Perona, deposito Canonicali habitu, colobium induit Monachale apud Valcellenses Diocesis Cameracensis ex Necrolog. Rem. 9. Calend. Junij.

Reginaldus de Nanteuil, quem pietate & doctrinâ insignem vocat Jacobus de Vitriaco lib. 3. historiæ Orientalis, ad Bellouacensem Episcopatum transijt ann. 1260. exemptus ann. 1285. huius meminit etiam Matthæus Paris. in sua historia.

Hugo la Barbe, legitur in Chartul. majoris Xenodochij 1261. & pro decima sancti Sixti, in tabulario Nicasiano 1274. tumulatus in Ecclesia S. Petri ad Moniales ex obituario 7. Januarij.

Nicolaus de Ferrarijs gente Italus nominatur in chartul. Nicasiano pro Juribus Capellaniæ Sancti Leodegarij, in Actis pro inquirenda veritate Reliquiarum Sancti Nicasij 1307. & in Fundatione Cardinalis Sancti Cyriaci 1312.

Petrus de Lageri elucet in supplici libello Guillelmo de Triapro fopiendis litibus oblato ann. 1326. ab obituarij auctore his laudibus excipitur. *Hic Decanus noster vir bonæ recordationis dedit nobis quartam partem decima de Teline, & viginti libras pro emptione redditus de Orme, obiit 14. Calend. Aprilis.*

Hugo de Juliaco Decanus ab ann. 1331. interfuit visitationi Reliquiarum Sancti Nicasij sub Joanne de Credonio 1359. quò pax coalesceret inter Capitulum, & Ascetas Nicasianos, reliquit decem libras annuatim recipiendas pro vestiendis pauperibus.

Nicolaus d'Hermonuille præfens adfuit nomine Capituli, cum Petrus Laudunensis Episcopus sacramento se Remensi Metropoli obstrinxit ann. 1386. inquisitor is à Gregorio XI. nominatur pro vnione Prioratum de Ham, & de Betanacurte cum redditu Abbatiali sancti Nicasij, appendet in excriptis rei gestæ sigillum ex cera rubra, cui impressa est Icon Beatæ Virginis.

Guilielmus Filastre vir magni nominis, ex Decano S. Symphoriani, & Officiali spiritual. Curia, fit Decanus Remensis, Cardinalis postea, tum Turnacens. Episcopus, solâ virtute, ac proprijs laboribus ad supremos honores euectus. Ecclesiam Rem. suæ Bibliothecæ multis codicibus instructæ hæredem fecit, de Jure Canonico præsertim, in quo admodum excelluisse dicitur: in plerisque insignia eius adhuc visuntur depicta, caput Cerui aureum in scuto coccineo.

Cardinalis de Sancto Marco Decanus Rem. indigitatur in bulla vnionis de Aureo monte cum hospitali Sancti Antonij Rem. ann. 1410. abdicat in fauorem Dominici de Chaillon Doctoris Parisi. ann. 1414.

Dominicus

Dominicus de Chaillon possessionem inijt per Procuratorem 27. Junij, interfuitque cœtui Capitulum Parisijs coacto ann. 1414. eique præfuisse legitur, necdum præstito sacramento ex actis Capitularibus.

HINCMAR.
XX XII L.
ARCHIEP.
An. 882.

Turianus de Proesse ann. 1421. Guilielmus Eurie 1423. Albericus 1426. Robertus des Champs 1428. Yvo Gruyaut 1430. abdicat hic ann. 1440. Parisijs absumptus 1463.

Dionysius de Clamecy 1457. Hugo le Large in Necrologio 7. idus Januarij.

Briccius Bobile literarum Apostolicarum abbreviator, primus canonicatum obtinuit per gratiam expectatiuam post Concilium Basileense, factus Decanus ann. 1464. Vicarius generalis, & Abbas S. Basoli 1482. de eo acta Capitul. 14. Octob. *Comparuit personaliter in Capitulo Briccius Bobile Decanus, & Can. Rem. à Romanâ curia reuersus, qui benignè receptus in manus Domini Cantoris Præfidentis fecit, & præstitit Capitulo sacramentum fidelitatis, & fecit homagium ad quod tenetur flexis genibus, manibus plausis, & osculo pacis, plura de eo eadem Acta ad ann. 1479. 18. & 20. Octob. fuit hic solers ingenio, & in iure optimè versatus, fundauit dimidiam præbendam siue paupertatem in Eccles. Rem. ad collationem Capituli, è viuis abiit ann. 1484.*

Joannes Berthelot in Curia Parisiensis Consiliarius, Vicarium habuit Joannem Doubleau eiusdem Remens. Ecclesie Thesaurarium 1310.

Reginaldus Cauchon legitur ann. 1517. & 1533. migrat vltimo Julij 1536. iacet in Ecclesia S. Petri veteris.

Joannes Grossane viâ scrutinij ad Decanatum assumptus ex Actis Capitul. 1537.

Guilielmus Noblin Officialis legationis Apostolicæ Remis institutæ sub Carolo Lothar. Cardinale anno 1570. vitæ finem imposuit 3. Julij 1593. ætatis anno 93. Canonicatus 64.

Petrus Frizon Decanus & Abbas Vallis regię, incredibili auitæ religionis succensus ardore, quam in Gallijs periclitari credebat, inter foederatos nomen aliquod sibi comparauit, adhuc officio fungebatur anno 1595.

Claudius Dorigny Doctor, & Professor in decretis cessit ann. 1608.

Guilielmus Parent Doctor Parisiensis & Decanus, Ecclesiasticis officium per quadraginta & ampliùs annos dignè obiit, quibus indefesso labore ad cultum religionis & studium virtutis ardentius capeffendum populos hortatus est, suam bibliothecam multis codicibus refertam Ecclesie Remens. legauit, absumptus anno 1649.

Petrus Serual æque pietatis amans, ac nitoris, & decentiæ quæ
Remis

HINCMAR.
XXXII.
ARCHIEP.
An. 882,

Remis in Officio diuino perfectissimè obseruatur, è succentore lectus à Capitulo, Decanum egit, donec ingrauescentibus annis abdicat ann. 1656.

Antonius Fremin præcedentis renuntiatione possessionem nactus, mox, quòd prouectæ esset ætatis, in Robertum le Large ius suum transcribit, fuit is singulari comitate præditus, & honestate.

Robertus le Large supremo doctrinæ gradu suscepto in Academia Remensi, professoris Theologici partes egit, in Decanum deinde assumptus, fit Vicarius generalis Capituli sede vacante, majora obiturus, si vitam Deus ad plures annos prorogarit.

METRO-

METROPOLIS

REMENSIS

HISTORIÆ

LIBER QVARTVS.

DE

REMEMORVM

ARCHIEPISCOPI,

REBVSQVE SCITV DIGNIS,

PER PROVINCIAM,

ET DIOECESIM

A FVLCONE CAROLI

SIMPLICIS TUTURE,

ET ADMINISTRO,

*Vsq̄ue ad Adalberonem vltimi Regis secundæ Dynastiæ,
& primi tertîæ inunctorem.*

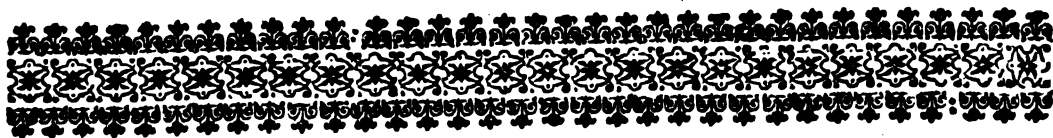
LIBRI QVARTI

EPI T O M E.

ACTENVS inter asperas noni sæculi vices, interdum pace sequestrâ, rebus componendis sat prosperè Præsules incubuerant, Concilijs opportunè per Prouinciam celebratis, quò mala Ecclesię, totiq; regno impendentia procul amolirentur. At Hincmaro humana relinquente, & Fulcone ad Metropolis apicem promotò, tanta rerum confusio, temporisq; acerbitas secuta est, Normannis numerofo exercitu, atque ingentibus animis, sacra, prophana, igni, ferròque in Gallia crudeliter vastantibus, vt finis huius, initiisque sequentis sæculi, etiam propiùs intuentibus, non Regum modò, sed cuiusque Ciuitatis Pontificum difficilis visa sit historia. Habet hoc Remensis, quòd sibi, ac ceteris facem foeneret, ob suorum Archiepiscoporum, Fulconis præsertim, ac Heriuei præstantiam, penes quos sub vltimis Carolinæ stirpis principibus, bellum, pax, ac regni diadema fuisse traditur, & ob structas in Regem Principum molitiones, eorùmque ditioribus Episcopijs potiundi cupiditatem, quibus adipiscendis, mirum dictu est, quantâ animi contentione inhiarint.

Nec enim atrocìus vnquam, Seulfò obeunte, inter Mortales pro vno Archiepiscopatu, ac pro Remensi dimicatum, nec vllibi puer quinquennis cleri suffragio infulas obtinuit: vnde totum hoc spatium octoginta annorum, quod liber hic postremus percurrit, plenum varijs casibus, atrox prælijs, discors ambitione, ipsâ etiam pace sæuum, coelo, terrâque prodigia, Reges captiui, bello interempti, captę, & abruptæ vrbes, aliquot incensæ, sacriconuentus coacti, latæ in reos comminationes, Anathemata, quæ breuiter, licèt ingens nouis rebus materia sit, referenda sunt, nè scriptorum prolixitate Lectoribus tædium adferam.

I N D E X
C A P I T V M
L I B R I Q V A R T I .

- CAP. I. *FULCONIS nobilitas, & electio ad Remensem Archiepiscopatum, B. Remigy corpus hic ex Orbacensi Monasterio Remos reducit, scribit ad Summos Pontifices Marinum, Hadrianum 3. & Stephanum 5.*
- CAP. II. *De Prioratu apud Doncherium in Castrensi Comitatu Caroli Imperatoris liberalitate fundato, & quis sit hic Castrensis Comitatus.*
- CAP. III. *Odo regni tutelam suscipit post Caroli Imperatoris excessum, Concilium Remense aduersus Balduinum Flandrensem, & pro Caroli 3. inauguratione, Fulconis Epistola ad Formosum Papam, Stephanum VI. & Prouincia Remensis Episcopos.*
- CAP. IV. *Schola Remis à Fulcone restituitur.*
- CAP. V. *Fulco Sanctorum pignoribus Remos munit, & dicit: indignatur Carolo quòd fœdus cum Normannis inierit, Cœnobìa, nè in profani Principis potestatem veniant, regenda suscipit, ob id à sicarijs trucidatur.*
- CAP. VI. *Heriuens 35. Archiepiscopus prolato in Fulconis interfectores Anathemate, corpus S. Remigy in suum Monasterium Rege presente reducit, Munitiones per Diocesim ob ingruentes bellorum motus reparat, Normannorum conuersioni præ cæteris incumbit.*
- CAP. VII. *De villa Corbiniaco, & Prioratu ibidem à Rege fundato occasione reliquiarum Beati Marculfi.*
- CAP. VIII. *Regia Diplomata quæ B. Marculfi reliquias Ascetis Corbiniaci vendicant.*
- CAP. IX. *Heriuens synodum cogit apud Trosseium, creatur legatus Apostolicus, ac Summus Franciæ Cancellarius.*
- CAP. X. *De vicedominatu Remensi.*
- CAP. XI. *Heriuens Carolo subsidium mittit, desciscit ab eo cùm Hugone*

INDEX CAPITUM LIB. IIII.

Hugone & alijs , Roberto vix Remis consecrato defungitur.

- CAP. XII.** *Seulfus 36. Archiepiscopus Ecclesie feudatarios ob fidem non seruata primat Dominys , Emmam Reginam coronat , S. Remigy Monasterium Castello instruxit , moritur.*
- CAP. XIII.** *Hugo quinquennis fit Archiepiscopus , synodus apud Troiseium , Caroli Regis captiuitas , Araldus in Hugonis locum subrogatur.*
- CAP. XIV.** *Araldus 37. Archiepiscopus Ludovicum transmarinum ungit , & hic Comitatum Remensem , & ius Moneta Araldo confert , ac Remigianis priuilegium.*
- CAP. XV.** *Remensis Ecclesia pradiorum diues ante concessum à Rege Comitatum , & Moneta.*
- CAP. XVI.** *De Comitatu & Moneta Remensi Araldo concessis.*
- CAP. XVII.** *De Sanctis Merolilano & Florilde Virgine.*
- CAP. XVIII.** *Urbis Lauduni situs & nomenclatio , & cur Principes tam acriter pro ea tunc obtinenda decertarint.*
- CAP. XIX.** *Urbe Remorum à fœderatis principibus obsessâ & captâ , Hugo Heriberti filius , Araldo abdicare coactô , consecratur Archiepiscopus.*
- CAP. XX.** *Urbem Remorum tres simul Reges obsident , eaque per deditionem receptâ , Araldum , rejecto Hugone , sedi sue restituumdum discernunt.*
- CAP. XXI.** *Concilium Engilenheimense in quo Ludovicus Rex de Hugonis tyrannide grauiter conqueritur , & Araldus de Hugone Heriberti Comitris filio illicitè sibi substituto.*
- CAP. XXII.** *De his quæ in Prouincia Remensi concigerunt post adiudicatum Araldo synodali sententiâ Pontificatum , item de Ottonis , & Ludouici Regum priuilegijs Monasterio Sancti Remigy concessis.*
- CAP. XXIII.** *Lotharius Rex ab Araldo Remis consecratur , dâcque Castri immunitatem Remigianis , Fulcharius fit Episcopus Nouiomensis , & quid de eo sensiant Flandrici scriptores , Araldi studium pro vindicandis Remensis Episcopij prædijs , eîusque obitus.*
- CAP. XXIV.** *De Hugone Comite qui Beato Remigio Corcem de Condeda reliquit , & de Prioratu eîusdem nominis in Diœcesi Lingonensi.*
- CAP. XXV.** *Viriziacum vetus cœnobium Araldi Remensis Archiepiscop. studio instauratur , exactisque Clericis , qui cœnobitis antiquioribus successerant , Benedictini subrogantur.*

INDEX CAPITUM LIB. III.

- CAP. XXVI. *Abbatum cœnobij Viriziensis, seu Sancti Basili
Nomenclatura.*
- CAP. XXVII. *Odalricus 38. Archiepiscopus, eius prosapia, digni-
tas, in rebus gerendis prudentia, & obitus.*
- CAP. XXVIII. *Viri pietate & Doctrinâ insignes qui Remis claruerunt
sub Arraldo.*

HIS ADDITUR.

*Epitome Chronicon celeberrimi Monasterij S. Nicasij Rem. initia, successus,
dignitatem, restauraciones, & Abbatum indicem ad nostrum
hoc sæculum continens.*

METRO.

METROPOLIS FVLCO XXXIV. ARCHIEP. An. 882.

REMENSIS

HISTORIÆ.

LIBER QVARTVS.

Fulconis nobilitas, & electio ad Remensem Archiepiscopatum, B. Remigij corpus hic ex Orbacensi Monasterio Remos reducit, scribit ad Summos Pontifices Marinum, Hadrianum, & Stephanum.

CAPUT PRIMUM.

HINC MARI funeris Solenni celebrato, Clerus, Populusque Remensis Fulconem, cuius nobilitas, virtus, & eruditio probè cognita erant, conspirantibus votis, ad Archiepiscopatum post visitatoris aduentum eligunt. At cum Sueffionensis Episcopus, ceterique Metropoleos suffraganei id prius factum non expectato visitatore quererentur, excusatoriam hanc Epistolam ad eos mittunt, quam R. P. Sirmondi collectaneis debemus.

Excusatio Remensium, qui ante visitatoris aduentum, Episcopum post Hincmari mortem elegerunt dicebantur, ad Hildeboldum Sueffionensem, & ceteros Rem. Prouincia Episcopos.

Sanctissimo, & Reuerentissimo Patri, domno Hildeboldo venerabili Episcopo, vnà cum ceteris Episcopis huius Sanctæ sedis Metropolis Ecclesiæ, Canonici, & Monachi, & etiam quidam Laici sanctæ sedis Remensis Ecclesiæ, quorum nomina subter adscripta patent, præsentem felicitatem, æternamque beatitudinem.

Nouerit paternitas vestra, ad exiguitatem nostram peruenisse quosdam

F V L C O
X X X I V.
ARCHIEP.
An. 882.

dam, qui, sicut ait Apostolus, in hac parte, *A nobis exierunt, sed non erant ex nobis*, vobis nuper, & domno Hugoni Abbati, & Angeluino venerabili Episcopo, & alijs quibusque, de parte nostra generale mandatum pertulisse: videlicet à majori vsque ad minimum omnes electione factâ, contra omnem constitutionem Canonicam, antequam Visitator ad nos peruentus sit, consensisse, & nomine tenus quemdam designasse, & hanc falsitatem vsque ad Regias aures peruenisse, quod nos non tam præsumptuosè, & vt apertius dicamus, stolidè villo modo egisse, quæsumus vos primùm scire, ac per vos & præfatum domnum Abbatem, vel Episcopum Angeluinum, ceterosque omnes, ad quos hæc prauitas diuulgari potuit, certos reddere flagitamus: & sicut hæcenus abstinuit ab vilius certæ personæ electione, ita deinceps, donec pietas diuina, & regia clementia nobis concesserit Visitatorem, abstinere pro certo noueritis, vnde & vno parique consensu vnum è nobis, non minùs fidum, quàm fidelem, fratrem nostrum nomine Guntramnum, venerabilem Monachum, & sacerdotem, atque præpositum Altiuillarensis cœnobij, cum his pariter apicibus vobis direximus, qui viuâ voce, ea etiam, quæ hic longum fuit inferere, verbis per singula manifestet. Et hæc sunt nomina eorum qui huius excusationis, & præfatæ culpationis, vno consensu ad vos hæc dirigunt, valeat sancta paternitas vestra, ad vota nostra semper in Domino. Data Nonis Februarij.

Nomina Canonicorum de Congregatione Sancta Maria.

Framericus Presbyter, atque Vicedominus S. Teuto Presbyter, atque præpositus S. Odelhardus Archipresbyter pro se, & ad vicem Hildradi Archipresbyteri S. Otbertus Decanus S. Rodoardus Presbyter S. Sichelmus indignus Presbyter S. Seulphus Presbyter S. Teutericus Presbyter S. Rothardus Presbyter S. Calestus Presbyter S. Walthadus Presbyter S. Hardierus Presbyter S. Romoldus Presbyter S. Guntbertus Presbyter S. Rodoaldus Presbyter S. Samuhel Presbyter S. Heribrannus Diaconus S. Erchannelis Diaconus S.

Vicedominus sede vacante primas tenebat in Ecclesia Remensi.

Monachi Sancti Remigij.

Tetboldus Presbyter, atque præpositus S. Rotfridus maior Monachus S. Boso Presbyter, & Monachus S. Rotgerus Presbyter, & Monachus S. Rotfridus Minor, & Presbyter S. Flodouinus Presbyter, & Monachus S. Beroldus Presbyter, & Monachus S. Guntherus Diaconus, & Monachus S. Bernerus Diaconus, & Monachus S.

Canonici de Sancto Basolo.

Ramigilus Presbyter S. Amabricus Presbyter S. Waningus Diaconus S.

Canonici

Canonici de Sancto Theodorico.

Erboldus Presbyter S. Odelbertus Presbyter S. Eugericus Diaconus
S. Totherus Diaconus S. Vualtharius Diaconus S. Agenardus Dia-
conus S.

F V L C O
XXXIV.
ARCHIEP.
An. 882.

Monachi de Orbacis.

Rambradus præpositus S. Helimardus Decanus S. Lautherus Dia-
conus S. Rodoardus Diaconus S. Sicfridus Diaconus. S.

Vasalli.

Luido †, Odalricus †, Fidentius, Gibuinus †, Rotmarus †, Vto †,
Geroldus †, Gislemarus †, Sidrach †, Allo, Hadericus †, Rodulfus,
Hagano †, Rumbertus †, Wido †, Adroldus †, Gerardus †, Framericus †,
Rothardus †, item Hadericus †, Berno †, Magembodus †, Bruuerus †,
Nodilo †, Amabraus †, Amalbertus †, Agbertus †, Gerbertus †.

Hactenus excusatio Rhemensium, ex veteri codice Sancti Laurentij Leo-
diensis, his verbis inscripta: Consensus Canonorum & Mona-
chorum Rhemensis Ecclesiæ de electione Domni Ful-
conis, qui Hincmaro successit.

Fulconis initia Frodoardus paucis attigit, valde nobilem nihilo-
minus eum memorat, & Palatinis officijs assuetum, affinem quoque
Widonis Ducis Spoletani, postea Imperatoris, & Lamberti. Coluene-
rius scribit ex Canonico Sancti Audomari in Dicecesi Teruannensi (vbi
primitias Deo consecrauit) factum Monachum in Abbatia Sancti Ber-
tini illustrium virorum matrice, cuius haud ita post Abbas fuit, quod
Frodoardo non aduersatur, cum ab ipsis penè cunabulis Canonicis
eum educatum fuisse disciplinis asserat: Fertur villam de Sithiu (nunc
S. Audomari oppidum) muris vallasse, quò à Nortmannorum incur-
sionibus tutior esset, tantàmque sui famam concitasse, ob studium
tuendis, & exornandis Ecclesijs impensum, vt à Monachis S. Veda-
sti Abbas lectus fuerit, post Adalangi obitum an. 851. at Matefredum,
qui pridem Abbatia inhiabat, aduersum sensit, quem tamen post
adeptam excutere coëgit, frugi homine in locum eius subrogato ex
consensu Capituli. Sunt qui volunt Fulconem Remensem Canonicum
& Archidiaconum fuisse, Hincmari quoque suffraganeum, ac eo ti-
tulo Rothadam Cameracensem Episcopum sacrasse ann. 879. inde ve-
rò, vt habet Frodoardus, à Carolo assumptum in aula Palatij perseue-
rasse ad tempora Carlomanni Regis Ludouici Junioris, filij, donec
ab Episcopis Prouinciæ Remensis electus est.

*Ex Epist. ad
Steph. 7.
Frod. lib. 4.
cap. 4.*

Suscepto consecrationis munere, fidei suæ tenorem Marino Papæ
delegans, Pallium ab eo de more accepit, cui & Ecclesiæ suæ pri-
uilegia, & Carlomannum Regem literis commendauit, significans

V u u

se

F V L C O
XXXIV.
ARCHIEP.
An. 883.

Frod. lib. 1.
c. 21. & l.
2. cap. 15.

se dudum ab eodem Papa cognitum tempore Joannis VIII. cum in Karoli Imperatoris comitatu Romam pergeret. Scripsit etiam pro Monasterio, quod frater ipsius nomine Rampo ab eo construi testamento delegauerat &c. Irruentibus hinc inde Barbaris urbem Remorum nouo circumdedit muro, veteri prius ab Ebone in majoris Basilicæ structuram impenso, Ecclesiâque S. Dionysij, quod munimento obesset, paulò post funditus euertit, quædam etiam castella à fundamentis erexit, Altimontem scil. in Dulcomensi pago, & aliud apud Sparnacum, quod Odo Rex, quia descuerat ab eo propter euectionem Karoli, subuertit, quò Normannis resisteret.

Vrbe nouis propugnaculis firmatâ, Corpus Beati Remigij ex Orbacensi Monasterio, in quod è Sparnaco delatum fuerat, idem Antistes anno sui præsulatus primo, Remos per Calmiciacum, adstantibus Coëpiscopis & Clero, referre curauit, quo in itinere, quot miracula meritis ipsius eluxerint, Frodoardus copiosè retulit lib. 1. c. 22. Mansit autem in æde Beatæ Virginis sacratissimum pignus vsque ad Episcopatum domni Heriuei, sub quo, cessantè Normannorum persecutione, ad propriam sepulturam relatum postea dicitur.

Frod. lib. 1.
cap. 7.

Per idem quoque tempus corporis partem Beati Martyris Nicasij, simul cum corpore beatæ sororis Eutropiæ, ab Ecclesia B. Agricolæ in urbem, recens muris vallatam, idem Fulco transtulit, retròque post altare Dei genitricis Mariæ, vbi ea modo venerantur, iuxta Beati Papæ Callisti pignora, quæ non ita pridem ob Paganorum infestationem illata fuerant, recondidit.

884.

Auditâ Hadriani 3. ad summum Pontificatum prouectione, literis eum visitare studuit Fulco, congaudens ipsius honori, Romamque se petere velle significat, si Deo pacem tribuente, valuerit: Rogat interim vt à Leone, Benedicto, & Nicolao Pontificibus concessa Remensi Ecclesiæ priuilegia corroboret, & augeat, Carlomanum Regem iterum commendat, & Frotarium Bituricensem Archiepiscopum à quodam suæ Dicecesis Monacho audaciùs accusatum, quasi euersâ à Paganis suâ Ciuitate, in alterius sedis inuasionem temerè insiluerit, ostendens hunc ab Episcopis ipsius Diceceseos, omnique clero & populo eiusdem ciuitatis postulatum fuisse, ac Canonicè electum, à Joanne 8. translatum ann. 876. & à Marino Summ. Pontifice pallio donatum.

Frotarius
hic postea
Stephani
Pape decre-
to ad prop-
riâ sedem,
Burdigala-
ensem, re-
meare com-
pulsus est.
Frod. lib. 4.
cap. 1.

Hadrianum his respondisse patet ex alijs literis ad Stephanum successorem à Fulcone missis, quarum synopsis habemus quidem apud Frodoard. integras verò retulit Baronius, quas hîc lubet referre ex Annalibus.

Accepi Antecessoris tui literas, me totum, cum omni mea Prouincia, ad grates ex animo rependendas infinitis prope nominibus obstringentes. Dignatus est enim eloquio prorsus Apostolico, & omni gladio ancipiti penetrabiliore nos inter medias Normannorum afflictationum procellas solari, &

ri, & me fratris, & amici vocabulo afficere, cum Pontificiâ soleâ calcari haud commerear. Ad ipsum, & iam ad te; sanctissime parens, votis omnibus aueo properare, sed prohibet Danorum, quibus vallamur, & vellimur incurfatio, qui ab annis iam octo; ita hocce regnum infestant, ut soli beati essent, qui se castellis possent tuere, & hac etiam prohibuere, quominus insidias; quas pestiferi homines bonæ memoriæ Pontifici moliebantur, possem dissoluere.

F V L C O
XXXIV.
ARCHIEP.
An. 883.

Si quid tamen potuere miseri hominacionis preces, is sanè non defui, qui porro deesse possem illi, qui affinem meum Widonem in filium quodammodo adoptarat? quod cum Consanguineis meis denuntiafsem, statim omne obsequium suum, ac reuerentiam sedi Apostolicæ deuouerunt. Et ego unâ cum Coepiscopis meis, etsi eorum nonnulli, uti Morinensis; Ciuitatem suam ambustam ad tempus deserere cogantur, in cultu Romanæ sedis ad usque lethum perseuerantes, quacumque Ecclesia Dei necessaria occurrent, cum rei domesticæ, atque etiam corporis dispendio perficiemus, uti condecet REMENSEM, QUEM ANTECESSORES VESTRI, PRÆ OMNIBUS GALLICANIS PENSI HABENTES, PRIMATU DONARUNT IN SIXTO PRIMO TOTIUS REGIONIS PRÆSULE, A BEATO PETRO APOSTOLORUM PRINCIPE HUC DESTINATO, etiam Hormisdas Papa Remigium per omnem Galliam vices suas obire voluit, quæ modo adijcienda videntur, nè forsan Remi nostri sub Normannorum ruinis, quod Deus auertat, sepulci, etiam Pontificum obliuione sepeliantur.

S. Xystus à
Petro desti-
natus.

Propterea commendata velim quæ Marino, & Hadriano supplex proposui priuilegia, necnon Ramponis fratris mei munificam pro erigendo Monasterio donationem, & cum Bruinifridus non desistat donata de peculiari, tandem anathemate feriatur: Sunt & alij qui Remensi Ecclesia bona corrodant, in quos Karolus Imperator, si verbulo Pontificio præmoneatur, facile animaduertet.

Carlomanno, quem ab Apro inter venandum in Aquilina siluâ fœdo vulnere conscissum occubuisse, vel potius casu à Satellite arma ferente lethaliter vulneratum tradunt Annales Metenses anno 884. successit Ludouicus IV. nihili ridiculè à quibusdam vocatus, perperam tamen, cum vitæ breuitas eum rem gerere non fuisset; eo sublato Carolus ex Ludouici II. posteritate solus relictus est, cuius tutelam sumpsit Fulco Archiepiscopus. At tanta mox subijt rerum confusio, Normannis turmatim irruentibus in Diceceses Remensem, Sueffionensem, & Nouiomensem, ut Hugo Abbas horum infidelitatem palam, & intrepidè exprobrarit; at hi Regum excessu inducias expirasse dicunt, & si pax placeret, rursus nouo fœdere fanciendam. Ijs vbique passim debacchantibus, regni Proceres Carolum Imperatorem conueniunt, spondentque fidelitatem, si regni tutelam suscipere velit, quod Fulconis rogatu, qui totiùs regni curam gerebat, præstitit ab anno 885. vsque ad Odonis inaugurationem, Hugonis Capeti Patruj anno 887.

884.

Normanni dicunt se cū Rege Francorum, non cum Francis pepigisse. Si gebert.

885.

V u u 2

Regiminis

F V L C O
X X X I V.
ARCHIEP.
An. 885.

Regiminis Caroli primordia sat prospera fuere, strenuèque Ecclesiis tutatus est, at malis increbrescentibus Arnulfi defectione, vel ipsius Caroli incuriâ, aut imbecillitate, spem ex eo conceptam fefellit: nam ad primum ferè Gentis Barbaræ conspectum ita prorsus animo concidit, vt pacem, quàm bellum mallet, vnde pecuniæ, quàm hostilis profusior sanguinis, auro pacem emit, vtque Normannorum è regno discessum ocyus impetret, Godefrido eorum Duci Frisiam donat, eique (vt fertur) Gislam Lotharij filiam Matrimonij nexibus copulat.

Frodoard. l.
4. cap. 5.

Cùm nec sic quies parta esset, Fulco Remensis ad eum literas mittit pro acriori Francorum tutela, & defensione, quos miserè Normannorum arma premebant, asserens regnum Francorum, auxiliante Deo, hæcenus fuisse protectum, quamdiu Patris, & Æquiuoci eius, ac filiorum regebatur dominatione, his verò è medio sublatis, postquam Proceres regni eius se Imperiali commiserant tuitioni, tantus eos miseriarum turbo inuoluerat, vt vbique varijs labefactata cladibus perfum irent omnia.

886.

Memorat deinde ciuitatem Parisiorum, quam caput asserit, & introitum regnorum Neustriæ, atque Burgundiæ Barbaricâ cingi obsidione, citòque capiendam nisi Dei subuentum fuerit clementiâ, quæ si capiatur, totiùs regni dispendium se perpeffuros. Addit tam periculosè hæc per totam regionem mala grassari, vt à prædicta vrbe Remos vsque, nihil tutum omnino remanserit, nulla nisi peruersorum Christianorum, Barbarisque consentientium segura sit habitatio, quorum multi Christianam ignauè deserentes religionem, Paganorum se societati turpiter conjunxerunt. Scripsit & ad eundem Imperatorem pro percipiendo à sede Romana Pallio; roborandisque datis olim à Romanis Pontificibus, Ecclesiæ Remensi priuilegijs.

887.

Frod. lib. 4.
c. 24. & l. 4.
cap. 8.

Ex Fulconis ad Stephanum VI. & Carolum Imperatorem literis, patet hoc anno vrbis Parisiensis obsidionem contigisse quam Abbo metricis versibus descripsit, vnde Normannis totiùs viciniæ terras depopulantibus, plures tam Sacerdotes, quàm Clericos, & Monachos intra Remensis vrbis septa confugientes prædictus Fulco, qui nouis eam cinxerat propugnaculis, benignè suscepit, aluit, & paternè fouisit, ac hos inter S. Dionysij Parisiensis Ascetas exules, cum sui Patroni, & aliorum sanctorum pignoribus, nè generali hac, & subitâ conlternatione hostium præda forent. Mansit autem B. Dionysij feretrum Remis in Basilica Hincmari studio à Cononicis Rem. in honorem ipsius erecta, & quæ stat adhuc; per trium curricula annorum ex Chronico Remensi, quo etiam patet sedulo imploratâ virginis ope, & Tutelarium, Remos aleam istam Normannicam feliciter exiuisse.

Obeunte Isaac Lingonensi Episcopo, Egilonem quemdam Monachum nuper de sæculo venientem, inconsulto Clero, & populo, Aurelianus Lugdunensis Archiep. ordinauerat, at hi concordi voto Teutboldum ipsius Ecclesiæ Diaconum eligentes, à Stephano Papa sibi Episcopum

Episcopum consecrari petierant. Hic Lugdunensis Ecclesiæ priuilegium temerare nolens id agere distulit; mandatque Aureliano; ut si cleri, populique vota in eum concordarent, manus ei confestim imponeret: Cùmque Lugdunensis sæpius à Pontifice monitus nollet adquiescere, ad Fulconem Remensem tandem sic rescripsit.

F V L C O
X X X I V.
ARCHIEP.
An. 887.

*Fragmentum Epistola Stephani Papæ ad Fulconem pro Teutboldo
Lingonensi Episcopo.*

Nos autem qui omnium Ecclesiarum in B. Petro Apostolorum Principe curam suscepimus, sciens inter Episcopos non haberi eum, qui neque à Clero electus, neque à populo est expetitus, saepe dictum Teutboldum venerabilem Diaconum ipsorum lamentabilibus precibus inclinari, Lingonensi Ecclesiæ Episcopum consecrauimus, condignâ sententiâ prauaricationibus illatâ, licet & alijs prauaricationibus fuerint impediti, quapropter tua injungimus sanctimonia, ut his nostris Apostolicis literis perceptis, postpositâ dilacione, ad Lingonensem accedas Ecclesiam, & eundem Teutboldum à nobis solemniter consecratum Episcopum; exinde reuestias, omnibusque Archiepiscopis, & Episcopis innotescas pro tanta concumacia vlesione, nos eiusdem Ecclesiæ specialem sollicitudinem suscepisse, pro tanti laboris maceratione, & oppressionis illata releuatione; quicquid autem idem venerabilis Episcopus Teutboldus vobis ex nostra parte retulerit, credite, & effectum mancipare nullo modo ambigite, ut patre tuam reuerentiam circa nos deuotam consistere credimus.

Lib. 4. c. 1.

Fulco Pontificis iussa explere nequiuit iniquitate temporum, & vicissitudine Regum intercurrentibus. Nam Franci Karoli imbecillitate fracti animo, ad alium sibi Regem præficiendum animos appulerunt, vnde eidem Papæ rescribens gratias agit pro consolatione literarum ipsius, asserens se paratum esse quæcumque ab ipsius celsitudine injuncta fuerint adimplere, præfatamque de Teutboldo præceptionem sine mora explere voluisse, sed Odonis Regis sui consultu interim intermissam, dum idem Rex Legatos suos ad eundem Papam dirigeret. Priuilegium diu à sede Romana quæsitum; Stephanus tandem Fulconi concessit, super rebus Ecclesiasticis Rem. Ecclesiæ collatis, & conferendis, & ut post eius decessum, Episcopatum, vel res Episcopij, nullus illicitè occupare auderet.

888.

Scriptis denique eidem pro altercatione quæ versabatur inter Herimannum Colonensem Archiepiscopum, & Adelgarium Hamburgensem, & Bremensem Episcopum, pro qua suam Herimannus Papæ direxerat querimoniam, Adelgarius quoque suam aduersus Herimannum, ideoque vtrumque commonerat ad suam præsentiam venire, sed quoniam Adelgario veniente, alter defuit, nè quippiam præproperè iudicare videretur, Fulconi injungit ipsius vice synodum conuocare apud Wangionem ciuitatem, cum vicinis suffraganeis, limitaneisque Episcopis, ad quam Herimannum Coloni. Sonderoldum Moguntinum

Ex libello de
vitis Pontifi-
câ habetur
Herim. Col-
lon. & A-
delgarium
Amburgen-
sem de Bre-
mensi Eccle-
sia consen-
disse, qua cõ-
cilio Tribur.
an. 895. con-
sensu Formo-
si Colonien-
si adjudicata
fuit.

F V L C O
XXIV.
ARCHIEP.
An. 887.

cum suffraganeis, & Adelgarium occurrere iubeat, quatenus quid cuique debeatur, diligens examinatio declararet, huius negotij Formoso Stephani successori rationem postmodum reddidit Fulco, ut est apud Frodoardum.

De Prioratu apud Doncherium in Castrensi Comitatu, Caroli Imperatoris liberalitate fundato, & quis sit hic Castrensis Comitatus.

C A P U T II.

D Oncherij Prioratus origo clara, & illustris, Caroli Craffi gloriosiff. Imperatoris munificentiae debetur, qui Praedecessorum pietatem aemulatus, Villam de Doncherio in usum, ac stipendia S. Medardi Sueffionensis Monachorum sponte & liberaliter concessit, cum facultate Sanctis ibidem Cellam extruendi, quò ingruentis persecutionis tempore, tutum trans Mosam haberent profugium foundationis tabula ad me ex praedicto Monasterio transmissa non mediocrem presenti historiae lucem adferet, & est eiusmodi.

In nomine Sanctae, & individuae Trinitatis. Karolus diuinâ fauente Clementiâ Imperator Augustus. Quia nobis eiusdem Dei prouidâ disponente clementiâ, uniuersalium regimen collatum uideatur, eius cuius largissimo bonitatis munere illud consecuti sumus debet..... cultui sollicitâ intentione deseruire, atque omnibus prerogatiuis anteferre munificentia nostra studijs. In quo auitum Augustorum (parentum scilicet) imitari peroprantem exemplum, prisca sanctorum loca uenerabilia, quò imbi Deo militantes liberè famulatus sui pensum exsoluere ualeant, sustentare, atque in cunctis prospicere cupimus.

Hic aliquid deest.

Quocirca scire omnes fideles nostros, presentes siquidem, & absentes uolumus, quòd ob remedium animae nostrae, ac progenitorum nostrorum Regum scil. praedecessorum nostrorum, suggestionem fidelium procerum nostri palatii per hoc auctoritatis nostrae praeceptum concedimus dilectissimis Monachis cœnobij SS. Medardi, atque Sebastiani, ad eorum scil. usus, stipendia, atque refugium ingruentis persecutionis ex eadem Abbatia, uillam nostram dominicalem super Mosam fluuium sitam in Comitatu Castrensi Doncherium nomine, cum omnibus mobilibus suis, & immobilibus quae ad eandem uillam pertinere uidentur, cum aedificijs, terris cultis, atque incultis, pascuis, syluis, aquis, aquarumque decursibus, & ut praefatis sanctis inibi Cellam construi possit ad diuerendam uolentia persecutionis rabiem. Itaque hoc nostra magnificentiae praecepto futuros eiusdem Monasterij Rectores iubemus, & omnimodis inhibemus, ut nullam unquam inquietudinem seu molestiam inferre praesumant contra hanc nostrae donationis

Hic Normanorum per Galliam de Bacchan. rium persecutionem intelligit, à quibus Sigifrido Duce Sancti Medardi Basilica incensa est.

715

nis auctoritatem dilectissimis prefati nostri Cœnobij Monachis, sed absque alicuius contradictione seu ordinatione ad proprios usus quietè habeant, teneant, acque possideant. Et hoc ut veriùs credatur, & diligentius obseruetur, manu propriâ nostrâ subter eam firmavimus, & annulo nostro insigniri iussimus.

Signum Domini Karoli Serenissimi Imperatoris Augusti.

Amalbertus Cancellarius ad vicem * Liutvardi Archicancellarij recognovit.

Datum IX. Kalend. Julias anno Incarnationis Domini 887
indict. 5. anno Imperij Imperatoris Karoli XII. actum.

Ingelheim feliciter.

Quis hic Comitatus Caltrensis in Diœcesi Remensi, cuius hîc fit mentio, cum pridem sic vocari desierit; aliunde sciri non potest quàm ex Frodoardo, qui Caltricensis vici primùm meminit lib. 2. c. 11. tum lib. 2. cap. 8. de Missis Dominicis sub Carolo Magno verba faciens dicit Vulfarium constitutum fuisse super totam Campaniam, in his quoque pagis, *Dolomenfi, Vongensi, Caltricensi, Scadonenfi &c.* idem nomen reperitur in partitione regni facta à Ludouico pio: prædictusque Comitatus Lothario obtigit ex Annalib. Bertinia: ad ann. 843. *Lotharius inser Rhenum, & Scaldem in mare decurrentem, & rursus per Cameracensem, & Hainnaum, Caltricum, & eos Comitatus, qui Mosâ citra contigui habentur, sortitus est.* Lotharij regno, post ipsius obitum inter Ludouicum transrhensem, & Carolum Caluum partito ann. 870. Comitatus Dulcomensis, Mosomagensis, & Caltricensis Francis cesserunt, vsque ad annum 879. quo pars illa Lotharij regni ad Ludouicum Germaniæ Regem redijt ex prædictis Annalibus; unde fieri potest ut Caltricensis pagus, & Doncherium sub Imperatorum dominio aliquot annos permanserint: meminit Frodoard. cuiusdam Caltricensis Comitatus qui Macerias inuasit sub Carolo simplice ann. 920. patet etiã ex conuentione Canonicos Remenses inter, & Manassem Comitem facta pro Villa Vindenissa, Caltricensem Comitatum situm fuisse supra fluuium Bair, ac protensum vsque ad Mosam: Nunc tractus hic confusus est ac permixtus cum Regitestensi Comitatu, eiùsque nomen penitus exoleuit. Mosa autem in quem Bair fluuius delabatur, Doncherium lambit in solo pingui, & florido, eamque pons cum Rethellio aptè conjungit inter Sedanum, & Macerias Ciuitates æquè super Mosam. Charta Henrici Imperatoris fidem facit sub Roberto Rege, Imperatores apud Doncherium aliquid iuris retinuisse, cum mercati immunitatem idem Henricus concedat rogatu Friderici Comitatus, cuius hîc antigaphum damus.

Charta Henrici Imperatoris pro mercato Villa de Doncherio.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Henricus diuinâ fauente Clementiâ Rex. Noscat omnium fidelium nostrorum præsentium

F V L C O
XX XIV.
ARCHIEP.
An 887.
Per Rectores
Abbat. lat.
cos designat.
Heribertum
scilicet, unde
prædicta do-
natio Mo-
nachis can-
tū facta est.
* Vel Liu-
tardi.

F V L C
XXXIV.
ARCHIE P.
An. 887.

A Godefri-
do Ardennâ
Duce Duca-
tum Lotha-
ringia, quæ,
Ottone mar-
tuo ab Hen-
rico Impera-
tore habne-
rat, idem
Henricus
abstulit, de-
ditq, Fride-
rico Luxem-
burgenfi.
Huius me-
minit Frod.
in Chronico
ann. 954.

tium scil. ac futurorum industria, qualiter nos interuentu Friderici dilectissimi Comitis, ac pro nostræ remedio animæ, Bosoni Abbati, qui Sancti Medardi cœnobio nunc præesse videtur; cæterisque fratribus ibi Deo deseruientibus, eorumque etiam successoribus licentiam concedimus hac nostrâ præceptali paginâ mercatum ædificandi in villa, quæ nuncupatur Doncherio, sita in Comitatu prædicti Friderici Comitis, qui vocatur Castrinsis, eâ videlicet ratione, vt nullus Dux, Comes, Vicecomes, iudex, vel aliqua nostri regni major seu minor persona iam dictum Abbatem, aut fratres inde inquietare, molestaréue audeat, &, vt veriùs credatur hæc, diligentiusque ab omnibus obseruetur, manu propriâ corroborantes, sigilli nostri impressione subtus insigniri iussimus.

Signum Domini Henrici Regis inuictissimi.

Egilbertus Cancellarius, Wiliginus Archicapellanus recognouit.

Trajectum anno Dominica Incarnationis 1005. anno verò Domini Henrici secundi Regis tertio, indictione 2. Data 3. Nonas

Maij feliciter. Amen.

Ceterùm codex translationis reliquiarum Sancti Sebastiani sub Henrico I. Francorum Rege, narrat Eudonem Campaniæ Comitem Doncherio famosissimâ Sancti Medardi possessione potitum fuisse, vt infra dicetur, Comites verò Regitestenfes per totum hunc tractum latè dominantes, ab Abbatibus S. Medardi, vt tunc moris erat, aduocati seu protectores electi sunt, at specie protectionis in iurium possessionem sensim sese intrudere, vt ex sequenti charta constabit, quam hîc vernaculè scriptam profero.

Je Gauchiers Cuens de Reteest, fas sçauoir à tous qui verront ces presences lettres, que coin discors fut entre moy d'une part, & l'Abbe, & le Couuent de Saint Maart de Soissons de l'autre part, sur ce que ie demandois, & volois auoir vinage par toute ma terre de ceux de la Ville de Donchery, & de ceux aussi de la terre de Saint Maart, encour Donchery qui on dist la terre Saint Maart &c. Ce fut fait l'An de grace 1257. en mois de Janvier.

Carolus à Burgundia Regitestenfis Comes, Abbati Sancti Medardi præstitit hominum pro Doncherij aduocatione, ex alia charta pari idiomate conscripta anno 1458. quæ sic incipit. *Charles de Bourgogne Comte de Rechel &c. Il est vray que comme Voüé, & à cause de la Voüairie de Doncherie, à moy appartenant, ie suis homme, & tenant en fief de l'Eglise Saint Medard de Soissons, & pour ce à vous, au nom de ladite Eglise, en veux faire les Foy, & hommage, & autres deuijs tels qu'il appartient &c.* Hoc titulo, Regitestenfes Comites cum alijs Monasterij hominibus supplicationi interesse debebant, quæ singulis quinquaginta annis celebrabatur apud Sanctum Medardum, & Baldachinum ferrè supra capsam Sancti Sebastiani Martyris, vt alibi diximus.

Ex

Ex prædiuite prioratu de Doncherio, si Sacram ædem, aliquot pignoribus à Monachis ditatam, & vberes redditus excipias, amplius ferè nihil superest præter semirutos parietes, & deploranda rudera, auitæ pietatis indicia, quòd minùs impendiosa hodie cordi sit, quàm sub veteribus religio.

F V L C O
X X X I V.
ARCHIEP.
An. 887.

Reliquiarum quæ in Prioratus de Doncherio thesauraria continentur indiculus.

Habet inprimis in theca laminis argenteis cooperta majorem corporis partem Beati Onesimi Sueffionensis Episcopi, qui longum in suis membris pertulit Martyrium, vt est in gestis eius apud Molanum: hanc supra majus altare populorum venerationi expositam, aperuit Claudius Aubertius Vicarius generalis illustrissimi Ludouici à Lotharingia Rem. Archiepiscopi, dum lustraret Diœcesim 9. mensis Maij 1609.

Possidet præterea in lipfanoteca brachij figuram referente, iuncturam manus Sancti Medardi.

In brachio argenteo os Brachij Sancti Gildardi.

In reliquiari argenteo pegmati cupreo innixo sub crystallo, lapillis exornato, partem cranij gloriosi Martyris Sebástiani.

Item officula quædam eiusdem Martyris in lignea imagine.

In doliolo argenteo basi æneæ supposito, de oleo Sancti Nicolai ex vna parte, & ex altera, de oleo Beatæ Catharinæ.

In tabella lignea aliquot reliquias de Virginibus Sodalitij B. Vrsulæ; item de Sancta Margareta, corporis particulam Sanctæ Gertrudis è Florentia, & de Sancto Nicasio Martyre.

Subsequentès item reliquias in lignea imagine.

De sancto Simone Apostolo.

De capite sancti Aureliani.

De carbonibus sancti Laurentij.

De sancta Boua.

De sancto Ignatio Marty.

De Samuele Propheta.

De sancto Quintino.

De sancto Guntello.

De sancto Montano.

In cistula lignea.

De sepulchro Domini.

De vestimentis Beatæ Mariæ.

De capillis eiusdem.

De monte Caluarix.

De lapide supra quem Sanguis Christi effusus est.

De horto Oliuarum.

De petra sancti Crispini.

F V L C O
XXXIV.
ARCHIEP.
An. 888.

In arcula.

De operimento capitis sancti Ludouici in lipfanoteca ænea formam pyramidis habente, de Innocentibus, de sancto Martino, de sancta Anna.

In Cruce duplicata.

De Alba, & Casula sancti Joannis Euangelistæ, & de Sancto Philippo.

In alio item reliquiari cuius summitatem gemma exornat.

De capite, sancti Fiacrij, & sanctæ Cecilæ.

Item de sepulchro Domini, & de sanguine Innocentium.

De sancta Agnete, de sancto Simone Apostolo.

De costa sancti Laurentij, & de sancto Bartholomæo ossa duo.

~~~~~

Odo regni tutelam suscipit post Caroli Imperatoris excessum, Concilium Remense aduersus Balduinum Flandrensem, & pro Caroli III. inauguratione, Fulconis Epistola ad Formosum Papam, Stephanum VI. & Prouincia Remensis Episcopos.

C A P U T I I I.

Post Caroli imperatoris obitum, quem regni Francici tutelam habuisse vidimus, Imperium miserè scissum est inter Widonem, Berengarium, & Arnulfum. Odo quoque Roberti Ducis filius, vasto vir animo, & virtute bellicâ notus, Caroli Simplicis patrocinium, mox à Caroli Crassi exitu suscipiens, titulum Regis (conniuentibus Francis) vsurpauit, quamuis id sibi deberi Arnulfus transrhenensis contenderet, & vt ad gloriæ nitorem nihil desideraretur, tradunt Annales Compendij consecratum fuisse mense Januario à Galtero Senonensi ann. 888. renitente Fulcone Remensi Archiepiscopo, qui à partibus Guidonis stabat filij Lamberti Ducis Spoletani, quem Gerlonius Lingonensis Episcopus nuper vnixerat; at hic audiens Odonem coronatum, in Italiam auolauit disceptaturus cum Berengario: fertur Fulconem, & Balduinum Flandrensem, mutato consilio, Arnulfum rogasse, vt pupilli Regis tutelam sumeret, at victoriâ rursus ab Odone aduersus Normannos prope Axonam reportatâ, tantum gloriæ consecutus est, (de eo enim canebatur, *qui totidem Danos perimit, quot spicula mittit*) vt habito statim colloquio Wormatiæ cum Arnulfo, Remos reuersus, coronam gemmis splendentem ab eo missam receperit, qua ibidem Odo exornatur in maiori Ecclesia, cunctis, *viuat Rex*, inclamantibus: Fulco, qui cum eo in gratiam redierat, secundæ huic consensit inaugurationi. Etenim licet iunioris Caroli custos hic esset, immatura

*Odorannus
scribit ann.
886.*

immatura ipsius ætas, & Odonis potentia, virtus, & plebis in eum amor, satis admonebant cedendum esse tempori; at Arnulfi animum id grauius fauciauit, quem non modò Imperij tutorem ab ægritudine Caroli Crassi, sed & statim post ipsius excessum, fasces suscepisse falsò quidam asserunt, quòd Imperij hæres esset vi successionis, at certius est Widonem à Formoso coronatum, nec Arnulfum nisi post octo annos ad solium peruenisse.

F V L C O
XXXIV.
ARCHIEP.
An. 890.

Flagrante Principum regnandi cupidine per sacri Chrismatism Vnctionem, quæ regiæ dignitatis character, seu sigillum videbatur, Fulco summum Pontificem Stephanum consulit, rogans, vt sibi rescriptis mandet, si liceat Coëpiscopis suffraganeis suis ordinationem vel Regis, vel alicuius alterius personæ, absque sua licentia, vel aliud aliquid, inconsulto Metropolitano, aut contra sui primatus interdicta præsumere. Cùm enim Odo ab Episcopis se inungi petiisset, timebat nè Arnulfus, quem natales commendabant, aliquid simile moliretur.

Frod. lib. 4.
cap. 1.

Formoso Stephani successori grates referens Fulco, quòd sui memoriam dignatus sit habere per Bertham Abbatissam, subnectit de quibusdam Episcopis Galliarum, qui sibi pallium indebitè à Romana poscebant sede, asserens id absque caritatis dispendio concedi non posse; vnde precatur Metropolitanorum nomine, vt deinceps præcautâ sollicitudine vtatur, nè per hoc Ecclesiasticæ dignitatis honor vilescat. Hærebat tunc Odo Rex in Aquitania Prouinciæ rebus intentus, Arnulfus verò de subsidio mittendo in Italiam aduersus Widonem à Pontifice Cæsarem creatum, anxie cogitabat, cùm vtrámque nactus occasionem Fulco, vehementer incubuit, vt Magnates ad Carolum ab Odone sensim animos verterent. Nihil igitur cunctandum ratus, Remis synodum cogit, specie Balduinum Flandrensem ob grassationes excommunicandi, at veriùs, vt solemni pompâ Carolus Rex dudum renunciatus coronaretur.

891:

Collecto igitur Remis Concilio, Carolus dictus Simplex Ludouici Balbi filius, ac legitimus hæres, Odone Comite, qui tyrannicè regnum inuaserat, rejecto, Rex Francorum inungitur à Fulcone Archiepiscopo. Et querentibus Episcopis de Balduino Flandrensi, quòd turbato regni statu, res Ecclesiasticas per vim occuparet, comminatoriæ ad eum datæ sunt literæ, vt postea dicitur. Huius synodi Acta sparsim leguntur apud Frodoard. huicque interfuisse dicuntur præter Fulconem Archiep. Dido Laudun. Episcopus, Hetilo Nouiomensis, Riculfus Sueffion. & Herilandus Morinensis ex Epistola ad Dodilonem Camerac. Episcopum, quâ ei significat præmissos Antistites in urbem Remensem conuenisse ad tractandum de peruatione Balduini. Actum tamen in ea præsertim de euectione Karoli ad regimen regni, quem annum ætatis agentem 12. Heriberto, & Pippino Comitibus agentibus, Fulco solemniter consecrauit, quinto Calend. Februarij 892. ex charta prædicti Regis, quâ Remigianis præcipit suæ inaugurationis

Dodilo hic
Camerac.
Synodo inter-
fuisse non po-
tuit ob Nor-
man. grassa-
tiones Frodi.
cap. 6.

Annal. Me-
ten.

FULCO
XXXIV.
A&CHIEP.
An. 892.

tionis diem anniuersarium quotannis celebrari : huiusce vnctionis Formosum Papam certiozem fecit Fulco, Vuidonem quoque Imperatorem, & Arnulfum, rogans vt pupilli causam hic suscipiat aduersus Odonem, inter quem & Carolum infensa æmulatio exercebatur. At laborandum ei fuit, vt Arnulfi animum placaret querentis id se inconsulto factum fuisse, vnde strenuissimus hic Antistes de regni tranquillitate sollicitus, ac de eiusdem successione proprio hæredi afferenda, prædicto Arnulfo literas mittens pro Carolo, quem paruulum adhuc vnixerat in Regem, reddit causam eius prouectionis, memorans quòd decedente Carolo Imperatore huius Arnulfi auunculo, in ipsius Arnulfi seruitium fuerit profectus, cupiens eius suscipere dominium, & gubernationem, sed ipse Rex eum sine vlllo consilio, vel consolatione dimiserit, vnde cum nec in eo sibi spes vlla remansisset, coactus fuit eius hominis, videlicet Odonis, dominatum suscipere, qui à stirpe regia existens alienus, id est à Carolina stirpe, potuit enim natales ducere à regib. primæ dynastiæ, regali tyrannicè abusus fuerat potestate, cuius & inuitus hætenus imperium sustinuit, & quoniam turbatis rebus (vt dixit) nihil subsidij in Arnulfo repererat, hoc tantum quod restabat egit, eligens eum Regem habere, quem solum post ipsum de regia habebant progenie, & cuius prædecessores & fratres Reges extiterant &c.

Frod. lib. 4.
cap. 5.

Lib. 4. c. 6.
& 7.

Porro ex hac eadem Remensi synodo, scriptum fuisse ad Balduinum Comitem Flandrensem res Ecclesiasticas inuadentem, liquet ex Epistola ad Dodilonem Cameracensem Episcopum scripta, quâ hortatur vt serio Balduinum admonendo corripiat, nè in sua perseueret prauitate. Arguebatur Balduinus quòd Presbyterum flagellasset, quòd Basilicas Presbyteris quibusdam ablatas alijs inconsulto Episcopo dedisset, quòd Nouiomensis Ecclesiæ res, quas Rex ei dederat, inuassisset, easque per violentiam retineret, & quòd Monasterium S. Vedasti vsurpassè non contentus, adhuc contra Regem insurgeret cum infidelitate, & perjurio, vnde ad eum Fulco scribens cum Coëpiscopis suis ex synodo Remis habita anno 892. acriter hunc iterum arguit, quòd Ecclesiastica simul & legalia iura contemneret, res Ecclesiasticas, & HONORES sibi non concessos, inuaderet, Dei timorem à se proijciens, & fidem, quam in Baptismate Deo promiserat, operibus abdicans, & locum sacri Monastici ordinis peruadens, Abbatis sibi nomen iniuste vendicaret : ob hæc, & alia ab eo prauè & nequiter gesta, nunciat ei qualiter Episcoporum decreto excommunicatione dignus inuentus sit, sed quoniam Ecclesiæ, ac publicis vtilitatibus regni videbatur accommodus, suspensâ censurâ, emendandi spatium ei dabatur, quatenus ab hac præsumptione animum reuocet, seque monitis obsequentem præbeat, quòd si his adquiescere nolit, ab omni se noscat consortio sequestrandum, perpetuòque Anathemate feriendum.

Frod. cap. 7.

Rebus

Rebus ad regimen Reipublicæ optimè constitutis, Formoso iterum Fulco rescribens, adnotat qualiter Rodulfus Euerardi Comitis filius, priusquam è viuis abiret, prædium Cysoniense, vnà cum Ecclesia, & S. Callisti corpore Remensi Ecclesiæ legauerit, cui rei Hucboldus Comes, qui Engeltrudem Rodulfi sororem sibi conjunxerat, vehementer aduersabatur, ea sibi vindicare contendens; vnde ab eo petit, vt quæ Rodulfus sponte suâ legauerat, suo diplomate firmaret, hoc à Formoso facillè obtento; ad corpus Sancti Callisti Remos deportandum Fulco incubuit: igitur vti magnâ inde pompâ deferretur, sublato iam metu Normannorum, sacros viros misit qui feretro subirent: Dodilonem quoque Cameracensem Episcopum præstò esse iussit, vt illud à Ciuitate Atrebatensi vsque ad oppidum S. Quintini comitaretur.

F V L C O
XXXIV.
ARCHIEP.
An. 893.

Cysoniũ, &
corpus Beati
Callisti dan-
tur Ecclesiæ
Remensi.

Hetiloni verò Nouiomensi, & Torriac. Pontifici; in cuius parochia situm erat Cysonium, eam curam imposuit, vt à Monasterio S. Quintini tamdiu pompam educeret, donec ipse Remos deducturus occurreret; At Dodilone Fulconi morem gerere detrectante; prolixas Archiepiscopus ad Hetilonem literas dedit, significans quantum studij & laboris Dodiloni ad Episcopatum euehendo impenderit: tandèmq; effectum est, vt Remos Sancti Callisti corpus peruenerit, Cysoniique Monasterium ab inde multos annos Dominiij fuit Remensis Ecclesiæ, vnde absque ipsius assensu Abbas eligi non poterat, electusque præstabat Juramentum tam Archiepiscopo, quàm Ecclesiæ Remensi.

Concilio Ro-
mano ann.
893. coactò
Fulconem
interfuisse
scribit Lo-
crius ex Ba-
ronio Maio
mese indict.
decimâ, ad
hoc enim tẽ-
pus remissam
ait Frod.

Formosus multa pariter Fulconi scripsit, monètque eum compati debere Romanæ Ecclesiæ, atque imminenti eius subuenire ruinæ ob hæreses vndique pullulantes, & schismata præsertim in Oriente, & Africa: rogat vt remotâ omni dilatione generali synodo ad diem Kalend: Martiarum indictæ interfuit, vt colloquendo largiùs de his valeant pertractare. Interim mittit ei petatum super quibusdam præstarijs priuilegium, commemorans Beatum Remigium genti Francorum Romanæ sedis auctoritate cum gratia Dei Apostolum constitutum. Bernam quoque, Duodeciacum, Margolium, Virtudem, Abbatiam, quæ dicitur de Campellis, Atteias, Maniacum, aliàsque res dudum abstractas, at Remensi Ecclesiæ restitutas, auctoritate confirmat Apostolicâ.

Ibi Locrius
ex Baronio
euectionis
Caroli in re-
gnum cõfir-
mationem
à Formoso
Fulconẽ im-
petrasse di-
cit, cum Pa-
pe corrobora-
ri benedi-
ctione Caro-
lũ postulas-
se tradat Frod.
cap. 5.

Item ad ipsius Fulconis petitionem, misit aliud eidem priuilegium pro Monasterio Auennaco, & pro eo Monasterio quod Rodulfus Abbas in honore Sancti Callisti ex hæreditario suæ proprietatis iure constructum Remensi concesserat Ecclesiæ. Item & pro euectione Caroli ad regimen regni, quem domnus idem Fulco ad regium culmen adhuc Puerum prouexerat, de criminibus quoque Odonis Regis, & de correptione ipsius, qualiter esset agenda pro quibus rebus idem Archiepiscopus consilium ab eo petierat, & auxilium; significat etiam Widonem coronatum eodem anno Imperatorem indict. 10. & anno 2. sui Impe-

F V L C O
XX XIV.
ARCHIEP.
An. 894.

rij, Landbertum ipsius Widonis filium nouum Imperatorem factum; hi Fulconis consanguinei erant ex Frod. cap. 3.

Præful quoque Fulco præter præmissa, eidem Papæ alia reperitur direxisse scripta, tam pro sua vocatione, quâ ab ipso ad sedem Apostolicam vocabatur, quàm pro discordia quæ exarserat inter Reges Odonem, & Carolum, nec non pro injuria Remensi Ecclesiæ illata, petens vt Pontifex Regibus scribendo, pacem impetraret.

895.

Arnulfo quoque transrhrenensi auctoritate Apostolicâ præciperet, nè Caroli regnum popularetur, quin potius ei auxilio sit, vt propinquum propinquo apprimè decet. Odoni verò mandaret nè regnum istud inuadere, aut deprædari præsumeret.

Odo Rex
Remos obsidet.

Cùm verò post ipsius Papæ admonitionem nec Arnulfus orbitati Caroli subuenire voluit, nec Odo à peruatione regni cessare, sed hic Ciuitatem Remensem contrà obsedisset, cædes innumeras ac deprædationes exercens, donec Carolus cum valido exercitus apparatu ab obsessa ciuitate eum depulit. Fulco de his omnibus Formosum certior fecit, significans se tot perturbationibus obsessum, ad eius Apostolicam non posse properare præsentiam, dum semper expectetur bellum, nec aliter possint res inter eos componi, quamuis bellandi occasiones hætenus oppresserit, non quòd impar Carolus, aut de causæ iustitia dubitet, sed nè vires regni bellis attritæ, Paganorum proderentur inuasionibus &c.

897.

Stephano post Formosi obitum Sanctæ sedi Apostolicæ subrogato, statim egregius Antistes Fulco ei (licet Petri solium inaudito sacrilegio deturparit) suum erga Apostolicam sedem testatus est obsequium, significans Romam se adire non posse ob recrudescentes in Gallia motus. Cùmque Pontifex iuberet, vt omni remotâ excusatione, se præsentem mense Decembri indiçt. 15. synodo exhiberet sub pœna iuris, queritur se tam durâ inuectione multatum, cùm non nisi mellitum ac dulce à suis prædecessoribus venire consueuerit, vnde petit nè indifferenter omnibus personis accommodet aures, donec rem quam nescit diligentius inuestiget, adnectens qualiter se habuerit ante Episcopatum adeptum, & quanto studio pro pace & tranquillitate laborauerit, si tamen Odo Rex permittat, nec viæ à Zendeboldo Arnulfi Regis filio obstructæ fuerint, spondet se ad beatitudinis ipsius vestigia confestim properaturum. Tantùm valuerunt apud Stephanum hi tam opportunè digesti characteres, vt plenissimam remanendi fecerit potestatem, modo per legatos expleret quod suâ se præsentiam iudicaret effecturum, quare Pontifici fideliter obtemperans Fulco, Honoratum Bellouacensem, & Rodulfum Laudunensem suffraganeos ad Romanam Synodum mit- tit ann. 898.

Fulcone stu-
dente Odo
& Carolus
ad concor-
diã redeunt
cap. 4. Frod.

Episcopis quoque, Prouinciæ Remensis præsertim suffraganeis suis, & Abbatibus, idem Præful diuersa reperitur direxisse scripta pio sale resperfa, & diuinis auctoritatibus referta, Dodiloni Cameracensi primùm pro Sancti Martyris Callisti corpore, deprecans eum
ad

ad Atrebatense castellum venire, ut inde præfati Martyris pignus vique ad Sancti Quintini cœnobium deduceret; donec Remos seruandum honorificè transferretur, quod hic, postpositâ filiationis reuerentiâ, de manibus è contra gestantium abripiens; apud se reposuerat, dicens non illud se cuiquam redditurum; nisi Hetiloni Tornacensi Episcopo, in cuius dignoscebatur fuisse parochia depositum, hoc autem dolo egisse subneçit, quò valeret præfatum pignus Hucbolo Comiti reddere, in memoriam ei reuocans quomodo religionis & fidei intuitu, quam in eo fore credebat, illum absque Regis expectatione, in sede Pontificali locauerit.

F V L C O
X X X I V.
ARCHIEP.
An. 897.

Didoni Laudunensi Episcopo, pro reconciliatione animæ cuiusdam Walteri, qui reus Majestatis inuentus supplicium mortis incurrerat; increpans quòd pœnitentiam per confessionem petenti; & sacre communionis viaticum in articulo mortis, insuper & sepulturæ beneficium, & orationes denegasset, cum sciret id non denegandum in vltimis, quod sacra probat auctoritate; & exemplo B. Gregorij lib. 4. Dialogorum cap. 55. id quoque ann. 847. in synodo Moguntinâ præside Rabano à patribus constitutum fuisse, patet ex Baronio in Annalibus.

Walterum
sen Walsgar-
rium Odo
Rex decolla-
ri iusserat
quâd in con-
uentu publi-
co contra
Regem Do-
minum suū
gladiū ena-
ginasset, erat
15. Nepe-
ipsum Odonis
Annal. Mo-
tens. ad an.
892.

Petro cuidam Romano Episcopo scribit pro his de quibus Formosum Papam consuluerat super Herilando Morinensi Episcopo, quem Catalaunicæ præficere decernebat viduatæ Ecclesiæ: petitque, ut suggerat Papæ quatenus super hoc citius adipisci mereatur responsum: reminiscaturque Aetardum Namnetensem Morinensi quondam à Nicolao I. ob Paganorum persecutionem patriâ extorrem, fuisse præfectum, ac demum sedi Turonensi ipsius iussu incardinatum.

Rodulfo Didonis successori, pro quodam ipsius subjecto, quem à se abiecerat, forsan zelo exercendæ vltionis, inferens Ecclesiam Remensem hoc ex antiquo priuilegium habuisse, ut quicumque Diocesanos proprios Episcopos quolibet offendisse se modo sensissent, ad hanc ceterarum Matrem confugerent Ecclesiarum, auxilium sibi ab ipsa veniæ flagitantes.

898:

Fratres Corbeiacensis cœnobij literis suæ visitans admonitionis, redarguit ac vehementer increpat super abiectione sui Abbatis, quem graui correptum infirmitate crudeliter abdicauerant, eumque in vilissimo extra septa Monasterij loco retruferant; communi statuto firmantes, nè quis ad eum visitandum accedere auderet, ac moriens sepulturâ indignus haberetur. Vnde talem admirans sensibus eorum obrepere potuisse improbitatem, ostendit non eis licuisse Abbati regulariter electo, & Archiepiscopi ordinatione rationabiliter instituto, contra fas tantum dedecus imprimere, cum non sit in eorum arbitrio vel potestate cum voluerint Abbatem deponere, & alium ad libitum instituere, ac proinde interposito ordinis ipsorum periculo, monet auctoritate, & ministerio sibi à Deo inuncto præcipiens, ut

Abbas Cor-
bej. Monast.
Archiepisc.
auctoritate
instituitur.

cum

F V L C O
X X X I V .
ARCHIEP.
An. 898.

eum veluti Patrem diligant, donec si conualuerit, ipse ad Regem excufaturus accedat, vt eius præceptione, & Archiepiscopali auctoritate, ipsius in loco canonicè alius Abbas substituat.

Scholæ Remis à Fulcone restituuntur.

C A P U T I V .

Scholarum instaurationis notior est apud nos, quàm natalis earumdem, seu primæua institutio: quamvis scientiarum cum religione arcta sit societas, & in optimè constituta Republica ingens vtriusque semper cura fuerit, de ijs nihilominus non eadem copia differendi, nec satis sciri potest quænam Athenæ istæ fuerint Durocorto apud Consentium, quantoque nitore fulserint sub primis Archiepiscopis, penes quos recens ad Clericatum admissos, sacris dogmatibus imbuere cura fuit: nisi forsan ex insignium virorum numero, doctrina, sanctitate, quibus suspicari licet, Remis non minus industriæ, ac laboris à Nicasio, Remigio, Niuardo & ceteris impensum, quàm in alijs Galliæ partibus, vbi per id quoque tempus literas floruisse narratur.

Vide lib. i.

Ab Hilario Pictavi. Lupo Tricassino, Alpino Catalanni. Theodulfo Aurelia. & Beroldo Verdun. Clericos literis imbutos referunt Vasib. & alij.

Monachus Engolismi in vita Caroli Magni.

Ex Concil. Parisi. c. 12. & 30. ann. 829.

At torpescente studio ob bellorum motus, quibus miserè quassata Gallia sub Palatij Præfectis, literatisque viris intra Monasteriorum septa velut in portum sese recipientibus, quò à turbine paciores essent, Carolus Magnus, cui literarum otia cordi fuere, Scholas in Cathedralibus Ecclesijs restitui curauit ex Capitul. 72. *De Ministris Altaris, & Schola: vnde Lupus ad Eurardum, Vestra memoria (inquit) per famosissimum Imperatorem Carolum, litera capta reuocari aliquantulum quidem extulere caput, quod rursus placito Attiniacensi impensius à Ludouico pio sancitum est, Scholæ sanè ad filios, & ministros Ecclesiæ instruendos vel edocendos, sicut nobis præterito tempore ad Attiniacum promissistis, & vobis iniunximus, in congruis locis ad multorum utilitatem à vobis ordinari non negligantur.*

At Angelolmus in præfatione super Cantica, & Ericus Autisiodoren. Monachus, Carolum Caluum miris laudibus extollunt, quòd literas in Galliam postliminio reuocasset, adduntque viros eruditione præstantes aliunde ab eo euocatos, & cultos, quibus sese Mœcenatem exhibuit: extat synodi Tullensis illustre decretum de Scholis scripturæ, & amœnioris literaturæ instituendis, quod in Lingonensi prius statutum est his verbis, *Vt Scholæ Sanctarum scripturarum, & humanae literaturæ, vnde annis præcedentibus, per religiosorum Imperatorum studium magna illuminatio Ecclesiæ, & eruditionis utilitas processit, restituantur, deprecandi sunt p̄ principes nostri, & omnes fr̄es*

res & Coëpiscopi nostri instancissimè commoneandi, ut ubicumque Omnipotens Deus idoneos ad docendum, id est fideliter & veraciter intelligentes donare dignetur, constituantur undique Scholæ publicæ, scilicet ut veriùsque eruditionis diuina scilicet & humana, in Ecclesia Dei fructus valeat accrescere, quia quod nimis dolendum est, & perniciosum maxime, diuina scriptura verax, & fidelis intelligencia iam ita dilabitur, ut vix eius extrema vestigia reperiantur, & idcirco ingenti cura & studio remedium procurandum est.

F V L C O
X X X I V.
ARCHIEP.
An. 898.

Hoc cum Episcopi certatim in suis vrbibus singuli præstarent, Hincmarum, cui nihil frequentius in ore quàm Capitulorum obseruatio, prætermisisse nemo sibi persuadebit, præsertim cum Isaaci Lingonensis Episcopi Nepotes apud eum eruditos fuisse legamus apud Frod. lib. 3. cap. 23. ut quondam Fulricus vir insignis sub Ebone: hic autem Isaac Episcopus Remis sepultus est, ex Chronico Benigniano.

Ansegisus Abbas Sancti Michaelis ob nominis celebritatem, & ingenij ornamenta ad Pontificatum Senonensem euectus anno 871. pro quo Carolus Caluus à Joanne 8. per Gallias, & Germaniam primum impetrauit, Presbyter Remorum Diocæseos nominatur in summi Pontificis rescripto, quo vices suas illi delegat apud Sammarthanos.

Ex Epistola quoque ad Aëneam Parisiensem Episcopum, patet Bernonem huius rei gratiâ ad Hincmarum missum. *Nostri fratres (ait) de Monasterio Sancti Dionysij, per licentiam Abbatis Ludouici ad educandum, atque erudiendum commiserunt mihi quemdam Adolescentem nomine Bernonem, quem vestra fraternitas Acoliticum ordinauit.*

Apud Sirmondii reb.
2. Concilii.

Hincmarus Laudunensis Remis pariter sub Auunculo rudimenta posuit, ut ei sæpius inculcat, ac reuocat in mentem Opusc. l. 1. c. 15. & Gozelinus multorum cœnobiorum Abbas apud Frod. lib. 3. c. 24. vbi sic loquitur, *Ecclesia Remensis eum regenerauit in Christo, consumque in Clericum sub religione nutriuit, & docuit, de captione Paganorum redemit, & ad gradus Ecclesiasticos usque ad Diaconatum promexit: quæ omnia probant Remenses Scholas sub Hincmaro claruisse, at cum animus tanti præsulis ad alia traheretur, sæpiùsque Regi per se feruitium exhiberet, quibusdam è Clero hoc onus imponendum fuit, vnde Sigloardus Presbyter Scholæ Remensis caput legitur in Notitia de Mancipijs S. Remigij, & vicarius Hincmari apud Frod. lib. 3. cap. 28.*

Normannis vicos, & Colônias in vrbis vicinia foedè vastantibus, discendi ardor languescere coepit, & Scholæ præceptoribus orbatæ munifico reparatore indiguerunt, vnde idem Auctor de Fulcone Archiepiscopo magnificè sic scribit: *Præfatus denique præsul honorabilis Fulco, sollicitus circa Dei cultum, & ordinem Ecclesiasticum, amore quoque sapientia feruens, duas Scholas Remis, Canonicorum scilicet loci, atque ruralium Clericorum, iam penè delapsas restituit, & enocato Re-*

METROPOLIS REMENSIS

120

F V L C O
XXXIV.
ARCHIEP.
An. 898.

Sic Chronicon Antisiod. de Walo. Ansegisi fratre disserens ad annum 890. huius studii fuit Magistros literarum characterum amplecti, eorumque colloquii.

Remigio Antisiodorensi Magistro, liberalium artium studiis Adolascensces Clemicos exerceri fecit, ipseque cum eis lectioni, ac meditationi sapientia operam dedit, sed et Hucbaldum Sancti Amandi Monachum, virum quorundam disciplinis saphicis nobiliter erudicuna accersuit, et Ecclesiam Remensem praeclaris illustravit doctrinis.

Et hoc inter perennioris gloriae monimenta haud infimum cense-
debet, quod, sancito foedere Carolum inter, & Odonem, ac pace
Francis redditâ, Fulco Remis erexit, auxerunt posteri, felicitèrque
ad nostram aetatem conservatum est. Restat vt illustrium virorum no-
mina, qui in praedictis scholis literas cum laude profecti sunt, vel cer-
tè qui ingenij partu, aut insigni praefecturâ celebriores has reddidere,
referantur, quod subinde faciemus parum solliciti an indigenae, vel
conuena, cum Roma nihil sibi detractum patet, quamuis Gallos Rhe-
tores, vel Africanos habuerit.

Remigius Antisiodorensis.

Remigius Sancti Germani Antisiodorensis Monachus primus oc-
currit, plerisque nominibus venerandus, quem post Sigloardum scho-
lis nostris praefuisse reperio, hunc in exponendis tam sacris, quam
prophanis scripturis excultissimum vocat Sigebertus ad annum 891.
Fredoardus Magistrum anonomasticos, liberaliumque Artium pro-
fessorem lib. 4. c. 9. Virum in diuinis & humanis scripturis eruditissi-
mum Trithemius, carmine, & prosâ scriptorem insignem, Sancti Odo-
nis Cluniacensis primi Abbatis paedagogum, ac fertur cuiusdam li-
terariae famâ celebrem: praeter lucubrationes ab omnibus receptas,
quas ipse enumerat, quoddam circumfertur in minores Prophetas
commentarium ab ipso editum, & aliud in Paulum, quod Remigio
Francorum Apostolo quidam adscribunt, ex quibus ingenij ipsius
vbertas clarè innotescit; at Trithemius male Antisiodorensis Epif-
copum nominat, cum in accuratiori indice non reperiatur.

Hucbaldus Elhanensis.

Hucbaldus Sancti Amandi de pabula in Dioecesi Tornacensi Alum-
nus, Remenses scholas à Fulcone vocatus suâ doctrinâ illustravit. Is
Nepos fuit Milonis eiusdem Coenobij Monachi cuius liber extat ad
Carolus Caluum de sobrietate, fuit enim Philosophicis, Musicisque
ad plenum imbutus, nec non vincâ, solutâque oratione pollens:
Hucbaldus docuit primò in Artesia apud Bertinianos, tam per ali-
quod tempus Niuernis degit, vbi Beatæ Ciliniae Matris Beati Remi-
gij vitam rogatu Episcopi, cuius erat familiaris, pulchro celebrauit
carmine. Remos veniens Philosophiam cum fama nominis professus
est, Trithemius refert hunc in Musica, Poetica, Philosophia, &
ceteris artibus humanitatis nulli suo tempore secundum fuisse, textus-
sequè mirabile quoddam opus cxxxvi. versuum ad Carolus Caluum
Imperatorem, in quo omnia verba ab vna litera C. incipiunt vt
illud.

Carmina

Carmina clarifona Calvis cantate Camena.

Obijt anno 930. iuxta Meyerum, iacétque apud Elnonenses cum hoc epitaphio.

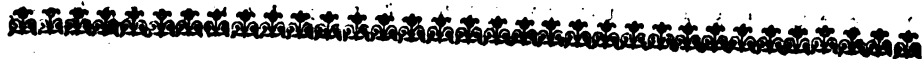
F V L C O
X X X I V.
ARCHIEP.
An. 898.
Prænotatur
de laude
Caluorum.

*Dormit in hac cumba, simplex sine felle columba;
Doctus, flos, & honos, tam Cleri, quam Monachorum
Hucbaldus, famam cuius per climata mundi,
Edita Sanctorum modulamina, gestaque clamant:
Hic Civici membra pretiosa reperia Niuernis
Arus inuexit nostris, scripsitque triumphum, &c.*

Almannus Altiuillarenfis.

Almannus Altiuill. Cœnobij Monachus eodem vixit tempore, vir in diuinis scripturis eruditus, & in sæcularibus literis non ignarus, ingenio subtilis, & clarus eloquio: Opuscula ab eo edita recenset Trithemius, inter quæ elucet translatio Beatæ Helenæ Imperatricis, quam imperante Apostolico viro Hincmaro vrbis Rem. Episcopo, dicit se conscripsisse. Rogatus à Teudonio Catalaunensis Ecclesiæ Decano, miracula quæ in Beati Memmij eleuatione contigerant, scripto posteritati consignauit, huius meminit Frodo. lib. 3. cap. 28.

Sunt & alij quidam insigniores, qui sub Hincmaro clâruerunt vt Ebo Gratianopolitanus Episcopus ex Monacho Remigiano, Vulfadus ex Oëconomio Remensis Ecclesiæ Primas Bituricensis, Ansegifus de quo supra, Isaac Lingonensis, Gozelinus Parisi. at præfecturas extra Prouinciam nacti, alijs scribendi materiam subministrant.

*Fulco Sanctorum pignoribus Remos munit, & dicat, indignatur Carolo quòd
fœdus cum Normannis inierit, Cœnobis, ne in profani Principis po-
restatem venirent, regenda suscipit, ob id à Sicarijs trucidatur.*

C A P U T V .

Remorum urbem nouo ambitu, scholis, ac literarum profes-
sionibus recenter instructam, sacratoribus adhuc propugnaculis
dignissimus Antistes muniendam censuit: Sanctorum scilicet pi-
gnoribus, quò aduersus Normannorum frequentes impetus, Patronos
haberet ac Tutelares. Et vt de sacris Remigij, Nicasij, Eutropiæ, &
Callisti lipsanis amplius nihil dicam; de quibus suo loco, tradit Fro-
doardus S. Gibriani Confessoris reliquias è pago Catalaunensi in Basi-
licam S. Remigij per id tempus delatas.

Quis porro Sanctus hic Gibrianus fuerit, quo anno, & cur in Pro-
uinciam Remensem cum fratribus & sororibus peregrinationis iter
susceperit

FVLCO
XXXIV.
ARCHIEP.
An. 898.

susciperit satis copiosè dictum à nobis est lib. 2. cap. 14. nec vacat hîc repeterè quàm celebris populorum concursus fuerit ad ipsius tumulum, nec miracula, quæ ibi claruerunt, vsque ad Odonis Regis ætatem. Eo autem regni habenas moderante, cum Gibriani Ecclesia à Nortmannis ferro & igne Gallias vastantibus, simul cum alijs eiuſdem pagi cremata esset, Sanctique sepulchrum inter rudera promiscuè haberetur audite sunt voces inibi psallentium personarum non apparentium, radijs subinde noctu è loco vbi jacebat emicantibus, vnde factum est, vt Hadericus Comes famâ virtutum impulsus, ad Rodoardum Catalaunensis Ecclesiæ Episcopum accesserit, obnixè flagitans, vt quia Sancti Confessoris tumulus solo æquatus esset, daret ei licentiam, sacra ipsius pignora aliò transferendi, vbi digniùs seruari possent. Annuente Pontifice, Missi ab Haderico Dei nutu ad Sepulchrum Beati Gibriani accedentes, aperto saxeo, in quo sacra membra jacebant, sarcophago, reuerenter eleuant, transferuntque in præparatum ad id opus scriniolum, sicque cum ingenti gaudio remeantes, deferunt ad vicum Balbiacum vbi per triennium constat venerabiliter conseruatum, donec ad Ecclesiam Beati Remigij delatum, Custodi Ecclesiæ traditur iuxta Sancti Patris sepulchrum honorificè collocandum.

Post biennium præfatus Comes, & vxor Herisindis à Fulcone Archiepiscopo sepulturæ locum obtinent, in dextra Ecclesiæ parte, iuxta cryptæ ostium, vbi altari statuto, atque argenteo decore cooperto, Venerabilia Gibriani Confessoris membra decenter collocantur: Nunc Principis altaris medium occupant, in diuiti capsa conclusa.

Dum hæc gererentur. Carolus Rex, elapſo induciarum tempore, Odonem sibi inimicum bello aggredi statuit: at quo vires ei suppetent ad decus regni faciliùs obtinendum, foedus iniit cum Nortmannis, quorum copiæ hætenus Gallias vastauerant: Fulco prauis huius consilij gnarus, Carolo grauiter indignatur, eumque per literas Episcopali licentiâ, verbis asperioribus increpat, quò Regis animum altiùs hæc penetrarent, *Quis ille (inquit) qui vobis sicut oportet fidelis est, non expauescat, vos inimicorum Dei amicitiam velle, & in cladem, ac ruinam nominis Christiani, pagana arma, & fœdera detestanda suscipere? Nihil enim distat, vtrum quis se Paganis societ, an abnegato Deo Idola adoret. Nam si (vt ait Apostolus) mores bonos corrumpunt colloquia praua, quanto magis corrumpitur castitas anima Christiana Ethnicorum consilij, & societate? Nèque enim poterit non imitari, quod assidue viderit: quin potius assuescet paulatim, & quasi vinculo mala consuetudinis trahetur ad facinus. Certè progenitores vestri Reges, deposito gentilitio errore, diuino cultui se sublimiter subdiderunt, & à Deo semper auxilium experierunt. Propter quod & feliciter regnauerunt, & regni hereditatem ad suos posteros transmiserunt.*

Vos è contra nunc Deum relinquitis. Dicam certè, licet nolens, quia Deum relinquitis, cum vos eius hostibus sociatis. Vnde & merito Propheticè

phetica illa vox ad vos dirigitur, qua quondam ad Regem Israël similia facientem directa est; Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Deum amicitia iungis. Et certe cum deberetis malis præteritis terminum ponere, & rapinis, & depraedationibus pauperum renunciare; ac pro his omnibus pœnitentiam agere, nunc ad maiorem iram Dei provocandam, his qui Deum ignorant, & in sua feritate confidunt; vos coniungitis. Credite mihi, quia nunquam sic agendo ad regnum peruenietis, immo velociter disperdet vos Deus, quem irritatis. Hactenus quidem de vobis meliora sperabam, nunc video vos cum omnibus consentaneis vestris periturum, si tamen hoc verè vultis agere, & talibus consilijs adquiescere. Reuera qui tale vobis dant consilium, non fideles, sed per omnia infideles esse comprobantur, quos si audire volueritis, terrenum simul, & caeleste regnum amitteretis. &c. Quæ eo veriùs à Fulcone dicta sunt, quòd Normanni ob rapinas, cædes, & incendia, Francis omnibus essent execrationi, Carolo autem foedus cum ijs fanciente, amplissima illis dabatur occasio latiùs & profundius radices figendi in foecundo Gallia solo, è quo hos totis viribus, velut noxios hospites, Rex potiùs abigere debebat: seria autem hæc increpatio ab ore pijsissimi Francorum Apostoli successoris strenuè prolata, etiam cum Anathematis comminatione, Regi haud mediocrem motum incussit, qui monitis eius sapienter obtemperans, Diuinum illico sibi adesse sensit auxilium. Nam Odo graui correptus ægritudine antequam expiraret, fassus est coram adstantibus, se regni administrationem, ac Regis titulum suscepisse, quò faciliùs turbato statui, malisque imminentibus ac rapinis subueniret, sicque à Regni inuasionem, sibi conscius conscientiam purgans, curia suæ Proceres hortatur, vt deinceps Carolum pro legitimo Rege habeant, statimque diem clausit 3. Januarij eodem anno ex Reginone.

Angliæ Regi idem Fulco rescribens, grates refert quòd virum Ecclesiasticis regulis congruentem destinauerit Episcopum in Ciuitate Cantaburg. qui peruersissimam sectam paganis erroribus exortam, & in illa gente tunc vsque relictam, verbi mucrone fatageret amputare, Richildi pariter Caroli Calui relictae scripsit, monens, vt salutem suam consulat. Alijs denique magni nominis Præsulibus, adeo vt peruigili curâ Dei Ecclesiae, propriae Diocesi, ac regno prodesse nusquam destiterit, vnde quamdiu superstes fuit, Carolo prosperè, & pro voto cuncta successerunt, eo verò sublato, cum Normannos nouo foedere iterum sibi sociare vellet, Franci hoc dedecus indignè ferentes, Rodulfum supra se Regem constituerunt, vt hinc discant posteris probo ac sapienti Consiliario carius vel antiquius nihil esse, eique velut fulcro frequentius inniti totius Reipub. felicitatem.

Rodoardo Catalaunensi præfule sublato, qui Gibriani reliquias Remos transferri consenserat, Fulco sortis Herilandi Teruannensis compassus, quem, Episcopo à Normannis depulato, ad se venientem benignè susceperat, visitatorem viduatæ Ecclesiae, Catalaunensis,

F V L C O
XX XIV.
ARCHIEP.
An. 898.

Sigebertus
refert Odo-
nem obiisse
899. rectius
97. vel 98.
vt volunt
Annales
Metenses.

899.
Albradum
corruptè le-
git Frodo.

Franci au-
dito quòd
Carolus ad
se venire
Normannos
mandasset,
Rodulfum
eligunt Frod.
in Chronico
922.

F V L C O
XXIV.
ARCHIEP.
An. 899.

primùm constituit, vt visitando solatium aliquod reciperet, dum ibi Episcopus ordinaretur: & quia Teruannenses Barbaricæ videbantur feritatis, & linguæ, Formosum Papam consulit Fulco, vtrum debeat hunc viduatæ præponere plebi, & alterum in præmemorata ipsius Ecclesia subrogare, qui acceptior propter parentelam, & linguam possit existere; At cum clerus & plebs Catalaun. Regis Odonis consensu, Bertharium iam elegissent, quem Fulco ordinare recusabat, Pontifex grauius tulit Episcopatum ab Archiepiscopo Herilando Teruannensi fuisse collatum. Paulò post, eodem etiam Berthario rejecto, & in exilium per Fulconis vasallum relegato, Mancionem quemdam nonnullis, vt dicitur, criminibus irretitum subrogare conatus est, ob quam rem Pontifex excandescens, iubet vt cum Mancione, & aliquot ex Coëpiscopis non differat suam ei exhibere præsentiam. Formoso tamen è viuis abeunte, Mancio Catalaunensi Episcopatu potitus est ex Frodo. lib. 4. cap. 6. & 11. refert Surius Mancionem hunc in Palatio Caroli Calui educatum, & sub Manno insigni Philosopho, cum Radbodo Vltrajectensi, & Stephano Tungrensi literis operam dedisse tom. 6. in vita S. Radbodi 29. Nouemb.

Carolus ampliorem adeptus hæreditatem post fatæ Odonis, serio monitus à Fulcone Abbatijs dudum rebus spoliatis meliorem statum procurare, vt erat bonæ indolis lubens acquieuit, inchoauitque à Vedastina, quam Balduinus Flandrensis Comes tenebat cum Atrebatensi castro, Rex, quòd sibi Comes infidelis esset, eam ab eo abstulit, deditque Fulconi Archiepiscopo, recepto per vim obsidionis à Balduino Atrebatensi castro, hanc tamen Commendam (vt vocant) ipse Fulco permutandam censuit cum Abbatia Sancti Medardi, quæ magis quadrabat, Altmaro Comite (vt Regi se gratum præberet) eam abdicante, qui, ob id, vt creditur, Atrebatum prætor constitutus est. At furore corripitur ipse Balduinus; & Aulici de ipsius comitatu permissu eius injuriam vlturi, fingunt amicitiam cum præfule, quòd facilius dolum nescientem aggrediantur, explorantésque quot ab hospitio suo, ad Regis colloquium stipatoribus vallatus ire soleret, quadam die, dum paucis admodum comitatus Regis peteret alloquium, eum in via duce Winemaro Liliariensi aggredientes intercipiunt, & quidem primùm de refarcienda eum Balduino amicitia subdolè loquuntur, deum verò improuisum lanceis immaniter trucidant, & confodiunt: quidam suorum decoris æmulatione, & caritate, præfulis corpus tegere cupientes, super eum pariter transfixi corruunt, ceteri in hospitij relicti lugubrem casum audientes, armis sicarios persequi conantur, at fugâ dilapsis, corpus exanime immensis eulantes plangoribus leuant, & cum ingenti omnium luctu Remensem deferunt ad urbem, vbi lotum, vt moris est, & dignis exequijs honoratum, decenti sepulturæ traditur. Sic Ecclesiæ decus, ac regni columnen vitam finijt, quod Balduinum Caluum res Ecclesiarum inuadentem, tam priuatis, quam

Balduini
Flandr. inf-
sis vel per-
missis, Fulco
interemptus
est, Locrius
in Chronico.

Fulco SS.
Vedasti &
Bertini Cæ-
nobis, ne in
profani præ-
cipis deueni-
rent potesta-
tem admini-
stranda, &
ruenda sus-
ceperat
Meyer.

quàm fynodalibus literis arguisset : tanti præfulis decora inscriptum epitaphium graphicè depingit, quod hic encomij loco reponimus.

F V L C O
X X X I V.
ARCHIEP.
Ango.

*Hoc tumulo magni Fulconis membra teguntur,
Remorum sedis præfulis egregij.
Germine Nobilium, quem Francia proculit ortum:
Aulæque de scholis sumpsit, & excoluit.
Hinc Deus assumptum statuit virtute probatum,
Ecclesia speculam, pontificamque piam.
Septenos denosque simul cui præfuit annos,
Tres menses, denos insuper atque dies.
Auxit Episcopium superaddens plurima rerum,
Urbis & istius mœnia restituit.
Orbis honor, patria tutor, pietatis amator
Pro studia pacis, confoditur iaculis.
Septenum, denumque diem iam mensis agebat
Junius, ut dirâ morte peremptus abit.
Cui Matris Domini, pariter quoque præfulis almi
Remigij pietas obtineat requiem. Amen.*

17. Junij ut
est in Mar-
tyrol.

Regino Fulconem numerat inter Martyres, qui pro libertate Ecclesiastica fortiter occubuerunt, quamvis publico decreto necdum renunciatus sit, ut Molarus aduertit, quem & apud Sanctum Odorum quiescere putat iuxta Beatum Bertinum; at certius est hunc terræ mandatum in Ecclesia Sancti Remigij ut posteriora Epitaphij verba satis clare indicant: annus etiam quo obiit diuersimodè refertur: quidam volunt anno 901 alij 903. verius autem 900. ex successoris ordinatione, quæ eodem anno contigit 6. Julij, & ex Anathematis decreto in selestum Wittemarum.

Codex Igniacensis Fulconem testamentum condidisse narrat his verbis, quæ desiderantur apud Frodoardum. *Ar vero (inquit) præfatus Fulco, utpote vir sapiens, ac sineus Deum testamentum suum iam dudum ordinauerat, ut de iure patrimonij sui, quibusdam Ecclesijs distribueret, inter quas, Ecclesia Remensi pro anime sue remedio villam Nemincum (qua sita est in Episcopatu Domomonsi) contulit, cuius redditus pro illius memoria annuatim recotenda, Canonicis Remensibus diuidantur, de censu prædictæ villæ Canonici Domomonses habent singulis annis solidos 60. illiusmodi, quæ autem conuentione nummi isti Ecclesie Nouiomensi ab Ecclesia Remensi persoluantur, patet ex charta, quæ ibi quoque subijcitur, quam anno 1051. reddemus. Ceterum Rythmus à Sigthardo Remensi Canonico de Fulconis morte editus in eodem codice Frodoardi breuiarium continente refertur, & est eiusmodi.*

In margine
scribitur
nunc Eme-
marcum,
at in Necro-
logio Rem.
15. Calend.
Iulij, Domi-
nus Fulco
obiit qui de-
dit nobis
Nemincum;

O Fulco

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 900.

O Fulco Præful optime,
O cunctis amantissime,
Re Pontifex, & nomine,
Homo, sed major homine,
Vir nobilis profapiæ,
Et talis sapientiæ,
Qualis nullus est hodie,
Toto formosus corpore,
Magnæque eloquentiæ,
In tuo stentes funere,
Vix possumus reprimere,
Det tibi Christus requiem,
Atque coronam perpetem, &c.

*Heriveus XXXV. Archiepiscopus, prolato in Fulconis interfectores an-
themate, corpus S. Remigij in suum Monasterium, Rege prasche,
reducit, munitiones per Diocesim reparat, Normannorum
conversioni præ ceteris incumbit.*

Rariores hoc
tempore spi-
ritales viri
fuerunt, &
vix vel vnus
magna fa-
ma, aut san-
ctitatis exti-
tisse ferunt,
qui poni pos-
set in lucem
gentium, Chro.
Auisi. ad
an. 920.

Euerardus
Comes ex
Gisla Caroli
Calui Sorore
reliquit Vu-
roch. Beren-
garium Ita-
lie Regem, Ro-
dolfum, A-
dalardum, &
Engelsbrun-
dem, Indith,
& Heinrich
filios, ex his
vna Huc-
baldo nupsit,
cuius filiam
Pater Heri-
uei duxit
uxorem.

CAPUT VI.

Herivei ad sedem Remensem proeectio decimum auspiciatur sæ-
culum, quod sui asperitate ferreum, malique exundantis de-
formitate plumbeum, scriptorum verò inopiâ infelix, & ob-
scurum passim ab historicis nuncupatur, ob Principum factiones, &
intrusa in Ecclesiam monstra, quibus Remensis æquè ac Romana in-
dignè fœdata est. Sæculo tamen Frodoardus lucem intulit, quem, vt
diligentissimum ac probatissimum Auctorem, hîc ferè omnes, & nos
pariter vsque ad annum 948. sequemur, quo suæ historiæ finem im-
posuit.

Episcopis Remos ad Fulconis exequiis conuolantibus, quem Flan-
drensis Comitis iussu, aut eo conniunte, Winemarus interemerat,
ibique pro Successore diligendo existentibus, Heriveus omnium cal-
culo in eius locum susceptus est ex Canonico Remensi (vt vult De-
mochares) forsan quòd Ecclesiasticis apprimè cantilenis eruditus esset,
& Psalmodiâ præcipuus. Quamvis ex aula Regis hic ad Episcopatum
adhuc iuuenis assumptus dicatur à Frodoardo, vir genere nobilis, ne-
pos videlicet ex sorore Hucbaldi Comitis, Vrsi Campaniæ Comitis,
& Berthæ filius, vnde præter Heriveum, Odo quoque frater eius pro-
diit, de quo postea nonnihil dicitur.

Heriveus igitur canonicè electus, consecrationis munus Remis
suscepit à Riculfo Sueffionensi, adstantibus Dodilone Cameracensi,
&c.

Otgariò Ambianensì Episcopis, ac decretum ordinationis ipsius corroborantibus, cuius indolem, virtutes, œconomiam, mox idem auctor describit, narrátque eo spiritualia sapienter sectante, bonis omnibus Episcopium exuberasse, quibus horrea Ecclesiæ, & promptuaria breui repleta sunt.

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 900.

Die consecrationis Heriuei, Episcopi memores perpetrati sceleris in Fulconem, excommunicationis decretum in concios publicè recitari curarunt, quod ex veteri MS codice Nicolai Camusatij Trecentis prodidit Andreas du Chesne tom. 2. cuius hic tenor est.

Anno DCCCC. dominica incarn. pridie nonas July, primo scil. die, quando ordinatus est Heriuens in Archiepiscopatu Remensì Episcopus, lecta est excommunicatio hac qua sequitur, in Ecclesia Sancta Maria Remis, prasentibus Episcopis infra scriptis.

HERIVEUS nomine non merito Remorum Archiepiscopus, Riculfus Sueffionum Episcopus, Heidolo Nouiomagensium Episcopus, Dodilo Cameracen. Episcopus, Herinandus Morinensium Episcopus, Orgarius Ambian. Episcopus, Honoratus Beluac. Episcopus, Mancio Catalaun. Episcopus, Rodulfus Laudun. Episcopus, Oefridus Siluanect. Episcopus, Angelramnus Meldensium Episcopus. Notum sit omnibus Ubique Sancta Dei Ecclesia fidelibus tam Clericis, quàm Laicis, quòd nos, & commissa nobis omnis Ecclesia nimia percurbatur tristitia, pro inaudita re post persecutionem temporis Apostolorum, eorumque successorum, de occisione nimirum Patris, & pastoris nostri Fulconis ab impijs impiè perpetrata, qui pro regni utilitate, & totius Sancta Ecclesia statum pro viribus die noctuque desudans, ac seipsum in defensione omnium Ecclesiarum in hoc regno consistentium muro protectionis opponens. Res enim earum à Balduino Comite filio Balduini ac Judich contra omnem legem, & diuinam, & humanam peruehantur, ideo ab ipsius Balduini hominibus Winemaro, Euuerardo, & Ratfrido, ceterisque eorum complicibus interfectus crudelissimè occubuit. De eius morte totius Ecclesia ordo atque professio merito contristatur, & lamenta compassionis ex intemis cordium suffirijs emittit. Quia igitur tale scelus nostris temporibus perpetrare non timuerunt, quod antea, nisi forte à Paganis, in Ecclesia non auditum, quia non est actum, in nomine Domini, & in virtute Sancti Spiritus, nec non auctoritate Episcopis per Beatum Petrum principem Apostolorum diuinitus conlatà, ipsos à Sancta Matris Ecclesia gremio segregamus, ac perpetua maledictionis Anathemate eos condemnamus: Ut eorum aliquando per hominem non fiat recuperatio, nec ulla inter Christianos conuersatio, sineque maledicti in Ciuitate, maledicti in agro, maledictum horreum eorum, & maledicta reliquia eorum, maledictus fructus ventris eorum, & fructus terra illorum. Armenia bonum suorum, & greges ouium suorum. Maledicti sint ingredienti, & egredientes, sineque in domo maledicti, in agro profugi, incestina in secessum fundant, sicut perfidus, & infelix Arrius, veniantque super illos omnes illa maledictiones,

L L L

quas

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 901.

quas Dominus per Moysen in populum diuina legis prauaricatorem se esse intentauit, sintque Anathema, Maranatha, & pereant in secundo aduentu Domini. Insuper quicquid maledictionis sacri Canones, & Apostolicorum virorum decreta decernunt super homicidis, & sacrilegis. Nam illos sacrilegorum nomine notamus, qui in hunc Christum Domini manum mittere ausi sunt, omne super illos, ad perpetuum interitum per iustissimam diuina animaduersionis sententiam congeratur. Nullus ergo eis Christianus vel aue dicat. Nullus Presbyter missas aliquando celebrare, nec si infirmati fuerint confessiones eorum recipere, vel sacrosanctam communionem eis, nisi resipuerint, etiam in ipso fine vitæ suæ præsumat unquam dare, sed sepulturâ asini sepeliantur, & in sterquilinum super faciem terra sint, ut sint in exemplum obprobrii, & maledictionis præsentibus generationibus, & futuris. Et sicut hæc lucerna de nostris projecta manibus hodie extinguuntur, sic eorum lucerna in æternum extinguatur.

Buzelinus
ex Meyero.

Ceterum Winemarus ab Episcopis Franciæ excommunicatus, mox insanabili à Deo percussus vlcere, putrescentibus carnibus, & exundante fanie, viuus deuoratus est à vermibus, dumque ob foetoris immanitatem nemo ad eum accedere posset, miserrimam vitam infelici exitu compleuit: in Flandria quoque, ob idem scelus Comitum iussu patratum, multis hominum vestibus impressæ sunt diuinitus cruces, ipso sanguine horribiles, quo præsertim formabantur, indeque tantus passim animos metus inuasit, ut multi consternarentur.

De sceleratis interfectores sumptâ ultione, Heriueus anno sequenti, corpus B. Remigij, è matrice Ecclesia, ad locum sepulturæ, Nortmannis quiescentibus, referre disposuit. Erat hyemale tempus, & ad celebrandum Christi natalem, Rex Carolus, Richardus Burgundiæ Dux, & alij Proceres Remos conuenerant. Cùmque ob inundantes pluuias, & lutum quererentur nonnulli id commodè fieri non posse, die sequenti festum Innocentium, ex improuiso boreâ insurgente, cœnum instar crysalli adeo congelatum est, ut humi, limique humore siccato, sacra sicco vestigio deferri possent membra Pontificis: at ubi extra Ciuitatem ventum est, ad locum, vnde Monasterium ipsius directo iam peteretur itinere, Claudus quidam ariditate neruorum, poplitumque contractus (Abraham nomine) qui scabellulis hærens humi reprobatur, ubi fecus urbem veniens, iter ad Sancti Basilicam inchoasset intendere, compagum duritia diuinitus resoluta est, cœpitque incolumis ac erectus incedere. In eo loco, ubi salutis recepit donum, Crux lapidea erecta est, quæ stat adhuc, in præstiti beneficii monumentum, cuius suppedaneo hæc literis Gothicis exarata leguntur.

Nongento primo anno Incarnati Domini, sub quarto Calend. Ianuarij, secundaque Sabbati, glorioso ab hac urbe delato corpore, Domini nostri, ac Patroni Beati Remigij, cum honore dignitatis vtriusque ordinis concurrebat plebs deuotè Heriueo Prasuli, Carolo Rege subsequente, cum Richardo

chardo Principe, Christo laudes unâ mente iubilando consonè. Cùm fuisset huc perlacum pignus sanctissimum; calicis virtute lapsâ, illico profiliye (miro dictu) quidam (laudus directis populis, nouo gressu ab hinc saum prosequens Remedium, cuius opè adjuuemur hîc, & in perpetuum.

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 902.

*Sancte tui Sigloardi miserere Monachi;
Qui ductus amore istius patrati miraculi;
Ob istius monimentum hunc erexit titulum.*

Bello inter Carolum, & Robertum recrudescente, quòd hic regnum sibi deberi post Odonis fratris obitum contenderet, Heriueus munitiones, quæ Campaniæ securitati erant, vel reparauit sollicitè, vel de nouo construxit, inter has Mosomum castrum mœnibus cinxit, Ecclesiam quoque B. Mariæ dicatam inibi vetustate dirutam à fundamentis erexit, collocatis ibi Sancti Victoris ossibus, quæ haud procul ab eo fuerant Castello reperta. Munitionem quoque apud Codiciacum tuto loco constituit, & aliam apud Sparnacum. Remis Ecclesiam in honore S. Dionysij extramurum Ciuitatis à Canonicis vrbs constructam, consecrauit, vbi & SS. Rigoberti Episcopi, & Theodulfi Abbatis membra feruanda deposuit. Cryptam quoque sub ipsa fede maioris Ecclesiæ, quæ diu telure manserat oppleta, vbi Sanctus Remigius secretò preces Deo fundere fertur assueuisse, mundatam & excultam in honore ipsius Sancti Præsulis consecrauit; multis præterea donarijs, coronis scilicet: atque lampadibus tam aureis, quàm argenteis, vasis preciosi vtriusque metalli; sed & gemmeis Remensem Ecclesiam locupletauit. Insuper, & altare in medio chori sub honore Sanctæ Trinitatis edidit; atque dicauit, & tabulis argento coopertis circumdedit: Crucem denique maiorem auro, & gemmis, sacrosanctis pignoribus insignitam cooperuit, Frodoardo quoque & ceteris tam Canonicis quàm Monachis, & Sanctimonialibus multa largitus est; quòd hîc in grati animi tesseram prædictus auctor posteritati consignauit: probabile est munificum Præfullem ad altare aureum Ecclesiæ S. Remigij nonnihil contulisse, quòd ibi cum Fulcone Archiepiscopo representetur supplicantis in modum ad pedes Saluatoris sedentis in throno, vt & aliquot Principes qui hac ætate vixerunt.

Normannis, flagrante inter Principes discordiâ, pedem in Gallia figentibus, Præful Heriueus horum conuersioni serio incumbendum duxit, quòd gentis ferocitas Christi iugo mitigata, rapinis & grassationibus finem imponeret, tantumque profecit, vt plagâ à Roberto Carnotensi receptâ, Christi fidem Normanni apud Rotomagum tandem receperint, concessis sibi maritimis quibusdam pagis, cum Rotomagensi, quam pene deleuerant, vrbe, & alijs eidem subiectis oppidis: extat Joannis IX. Pontificis Epistola ad prædictum Heriueum, quæ respondens ipsius consultationi de Normannis nuper in Gallia ad fidem conuersis, ait mitiùs cum eis agendum esse, nec contra eos seue-

*Limoini cō-
tinuator. l.
5. c. 42.*

HERIVEVS
XXXV.
ARCHIEP.
An. 903.
904.

ritatem Canonum esse extendendum, nè fortè infueta onera portare recusantes, ad pristinam impietatem relaberentur.

Joannes Episcopus servus servorum Dei Reuerentissimo confratri nostro Heriveo Remorum Archiepiscopo.

Vestra fraternitatis, vestraque reuerenda sanctitatis mellifluas literas libentissimè suscipientes, ac diligentissimè pertractantes, & cristes admodum, & vehementer excitimus exultantes. Mœrentes itaque de tantis calamitatibus, tantisque pressuris atque angustijs, non solum Paganorum, verùm etiam Christianorum in vestris partibus (ut vestrarum assertio literarum edocet) accidencibus: Gaudentes siquidem de ipsa gente Normannorum, qua ad fidem divinâ inspirante clementiâ conuersa, olim humano sanguine grassata letabatur, nunc verò vestris exhortationibus, Domino cooperante, ambrosio Christi sanguine se gaudet fore redemptam, atque peccatam. Vnde multipliciter ei, à quo procedit omne quod bonum est, immensas gratiarum actiones rependimus, suppliciter obsecrantes, ut eos in soliditate vera fidei confirmare, & aeternæ Trinitatis gloriam agnoscere faciat, atque ad suæ visionis inenarrabile gaudium introducat. Nam quod de his vestra nobis innotuit fraternitas, quid agendum sit, quod fuerint baptizati, & rebaptizati, & post Baptismum gentiliter vixerint, atque Paganorum more, Christianos interfecerint, sacerdotes crucidauerint, atque simulacris immolantes, idolothyta comederint. Equidem si tyranes ad fidem non forent canonica experirentur iudicia, vnde quia ad fidem rudes sunt, vestro utique libramini, vestraque censura committimus experiendos, qui & illam gentem vestris confinjs vicinam habentes, studiosè aduertere, & illius mores, actûsque omnes pariter, & conuersationem agnoscere præ cæteris valeatis: quòd enim mitius agendum sit cum eis quàm sacri censeant Canones, vestra satis cognoscit industria, nè fortè infueta onera portantes, importabilia illis fore, quod absit, videantur, & ad prioris vitæ veterem quem expolauerant hominem, antiquo insidiantie aduersario relabantur. Et quidem, si inter eos tales inuenti fuerint, qui secundùm Canonica instituta se per pœnitentiam macerare, & tanta commissa scelera dignis lamentationibus expiare maluerint, eos canonicè iudicare non respiciatis: ita ut in omnibus erga eos peruisiles existatis, ut ante tribunal aeterni iudicis cum multiplici animarum fructu venientes, gaudia aeterna cum Beato Remigio adipisci mereamini. &c.

Lib. 4. cap.
14.

Eiùsdem argumenti prolixior est ab eodem Heriveo ad Witonem Rotomagensem Archiepiscopum scripta Epistola, cuius meminit Frodoardus, quam Cordesius edidit post Opuscula, & Epistolas Hincmaris, constatque hæc ex sententijs Patrum, canonibus, & decretalibus Pontificum Romanorum, quibus inquiritur qualis pœnitentia debet inungi non Baptizatis Gentilibus, & Baptizatis, & postea more paganico Ecclesias deuantibus, & Christianitatem delentibus, sicque incipit.

Reuerentissimo

Reuerentissimo ac dilectissimo fratri, & Coarchiepiscopo Wictoni Heriuens
 Archiepiscopus, plurimam in omnium Salvatore salutem, ater-
 naque beatitudinis felicitatem.

HERIVEVS
 XXXV.
 ARCHIEP.
 An. 905.

Ut rogastis humilitatem nostram querere diuinis in Oraculis qualiter
 consulendum vobis foret his qui rebaptizati sunt, & aquæ ante Baptis-
 mum iuxta paganismi morem, quemadmodum sues sunt reuersi ad vo-
 lucabrum, & canes ad vomitum, ludicras voluptates nefando paganorum
 ritu exercuere, seu de illis, qui nondum Baptismum percipere merue-
 runt, prout quimus, satisfacere precatur vestro satagemus, quan-
 tumue temporis breuitas sinit, &c. Quibus patet Heriuicum multum
 operæ contulisse ad molliendos Normannorum animos, sacrisque fidei
 Christianæ mysterijs initiandos, extinctaque in plurimis horum fero-
 ciâ & idolorum vanâ religionem, ad morum comitatem, purioremque
 cultum eos conuertisse.

*De Villa Corbiniaco, & Prioratu ibidem à Rege fundato occasione
 reliquiarum Beati Marculfi.*

CAPUT VII.

COrbiniacum, Corbennacum, vel Corbanacum villam in Diocesi
 Laudunensi sex leucis à Durocorto, sub primis secundæ Dynastiæ
 principibus, placitis regijs fuisse celebrem tradunt Annales, vbi de
 Carlomanni obitu, & Procerum regni eius ad Carolum profectio an.
 771. Patet enim ex circumjacentibus locis, Salmuntiacum, Attiniaco, &
 Valentiana, hanc Corbiniacum Aduensem non esse, sed Laudunensem,
 quamuis Corbiniacum vtraque in chartis vocitetur. At longè etior
 villæ, de qua loquimur, fama fuit, cum Normannis, Neustriæ maritima
 loca deprædantibus, in eam B. Marculfi reliquiæ à Clericis Bajocensi-
 bus allatæ sunt, & in fisco regio depositæ. Carolus Rex incredibili gau-
 dio perfusus, quod tam insignis gaza Barbarorum manus euasisset, eam
 honorificè suscepit, quam hic eum inconsultis Episcopo Bajocensi, &
 Metropolitano retinere nollet, mittit à latere eius, qui horum assensum
 honestè requirerent: voti compos, statuit in suo Castello Monasterium
 extruere, quod & proprijs suis rebus ditauit, vt clerici, seu ministri,
 penes quos prædicti loci gubernatio permaneret, pro regni statu, & in-
 columitate æternum Deo preces funderent. Charta foundationis è ta-
 bulario deprompta, totius rei seriem clariùs suppeditabit.

907.

Caroli Regis privilegium quo probatur.

*Normannis Gallias infestantibus, allatas fuisse B. Marculfi reliquias
 apud Corbiniacum, ac ibidem fundatum à Rege Monasterium.*

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Karolus diuina prouide-
 nte

HERIVEVS
XXXV.
ARCHIEP.
An. 907.

dente clementiâ Rex. Si feruis Dei, ac locis diuino cultui mancipatis opem impendimus, id nobis profuturum omnino confidimus. Quocirca omnibus innotescat, quoniam ob nimiam, atque diutinam paganorum infestationem, quæ peccatis exigentibus per vniuersam debacchando grassatur Ecclesiam, Sanctissimum, verèque Beatissimum Marculfum proprio loco, eadem peste, cum Clericis profugis pulsum, pro Dei amore suscepimus, atque in fisco nostro Corbiniaco, prout tempus dictauit, reposuimus. Et quoniam incertum manebat vtrum diuina dispositio tantum pignus nobiscum manere, an iterum vellet ad proprium deportari monasterium, à nostris tam Episcopis, quàm & laicis fidelibus responsa accepimus; nè sine proprii licentia Episcopi pretiosum corpus detineretur. Salubri itaque vfi consilio, & licentiam ab Episcopo Erleboldo retinendi nobiscum, eò quòd maneret regressus difficilis, impetrauimus, & Epistolam ab eodem Præsule, & ab Archiepiscopo Guidone, ac reliquis subscriptam Coëpiscopis de eadem re suscepimus: hac igitur de re diuino inspirati amore, nostrorumque prædecessorum, non solùm in humanis, sed etiam in diuinis imitatores esse cupientes, ob animæ nostræ remedium, in iam dicto fisco Corbiniaco, in honore B. Petri Apostolorum principis, eò quòd in Basilica quæ est ipsius nomine dedicata, iam dictum corpus pretiosum foret locatum, Monasterium disposuimus facere, & de rebus proprijs ditare. Clericosque, seu Ministros, ad laudes omnipotenti Deo persoluendas, quique pro statu Ecclesiæ, nostraque incolumitate, totiùsque regni stabilitate incessanter exorent, instituire curauimus, & vt hoc ibidem famulantibus Deo delectabilius implere delectet, concedimus Beato Petro Apostolo, & Sancto Marculfo Confessori, mansos duos in eadem villa in Comitatu Laudunensi, ad luminaria eiusdem loci, & in vsus, & stipendia fratrum inibi seruientium, mansos quatuor in eadem villa, in Craonna mansum vnum, & dimidium, in Albiaco dimidium, de terra verò indominicata ad summum tilidum mappaticos quatuor super fluuium Suippiam, in villa Condato allas septem, & molendinum vnum, & mensum in Fimmes vnum concedimus, quin etiam mancipia, quorum hæc sunt nomina, Grifo cum vxore sua Hroildi, & infantibus eorum, Ingelindis &c. Clericis etiam eiusdem loci licentiam damus emendi &c. vt hæc nostræ corroboracionis concessio firmior habeatur manu propria subterfirmamus, & annuli nostri impressione sigillari iussimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis.

Ernustus Notarius ad vicem Noskerici Episcopi recognouit & signauit. Datum 8. Calend. Martij indict. 8. ann. 14. regnante Domino Karolo gloriosissimo Rege, redintegrante 9. actum Corbiniaco Palatio in Dei nomine feliciter. Amen. Amen.

Anno sequenti apud Artiniacum, diploma, iubente Rege, aliud confectum est, quo patet Carolum à regni Proceribus monitum fuisse Frederon-

Ea redintegratio regni, intelligitur cepta mortuo Odone, qui Burgundia & Aquitania peritus est.

Frederonnam Bononis Catalaunensis Episcopi sororem matrimonio sibi copulare, quam Heriuueus Archiepisc. in Ecclesia Beati Remigij sacris ritibus abhilitis perunxit. Huic dotis nomine Corbiniacum dedit cum Ecclesia, aliisque fisis pro libitu disponendis, vt ex subiecto diplomate clariùs constabit.

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 907.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, CAROLUS DIVINA PROPITIANTE CLEMENTIA REX. Omnibus Sanctæ Dei Ecclesiæ nostris præsentibus atque futuris compertum est fidelibus, quòd cum nostris nos regni nostri negotia tractantes Consiliarijs, de nostro nos commonuere conjugio, salubre, & opportunum fore ducentes, si coniunx condigna lateri adhæreat regio, ex qua filiorum, Deo largiente, totius regni profutura procederet propago. Horum ergo admonitionibus sollicitati, & consilio exhortati, quamdam nobili prosapia puellam nomine Frederonnam communi duntaxat consensu fidelium, Deo, vt credimus, cooperante, secundum leges, & statuta priorum nobis nuptiali connubio sociauimus, regniq̄ue consortem statuimus. Quocirca regio eam more, & proprijs rebus disponentes ditare, nos, & ei dotis nomine fiscos concedimus iugiter possidendos, & pro libitu disponendos, Corbiniacum videlicet in Comitatu Laudunensi cum Ecclesia, quæ est Sancti Petri Apostoli honore dicata, vbi Confessoris Christi Marculfi corpus quiescit, Ecclesiam vnã in Craonna, & Pontygonem, quin etiam in pago Peytensi super fluuios Pastum, & Bruxionem vtrumque concedimus, & de nostro iure ius, & proprietatem transfundimus &c.

Signum Karoli gloriosissimi Regis:

Arnulfus Notarius ad vicem Aetherij Episcopi recognouit, datum 3.

Kal. Maij, indict. 10. regnante Domino Carolo gloriosissimo Rege

15. redintegrante 10. actum Attiniaco palatio.

J. D. N. F. A.

~~~~~

Regia diplomata qua B. Marculfi reliquias Ascetis Corbiniaci certissimè adstruunt.

CAPUT VIII.

S Acras Marculfi reliquias Normannorum metu Corbiniacum aduectas ann. 907. & à Carolo honorificè susceptas, necdum inito cum Frederonna connubio, sic elucet ex prioribus chartis, vt longiori probatione non sit opus, vnde sequitur grauitè hallucinari, qui, vt Bajocensibus perperam has attribuant, tradunt Nantonienses Cœnobitas Corbiniaci à Carolo & Frederonna comiter exceptos, necdum enim

HERIVEVS
XX XV
ARCHIEP.
An. 909.

enim Frederonna Simplici nupserat, vt ex sequenti tabula amplius patebit, cuius pericopen damus ex Compendiensi Chartulario.

CAROLUS DEI GRATIA FRANCORUM REX. Nouerint vniuersi quod de consensu, & consilio fidelium nostrorum statuimus ducere in vxorem Frederonnam puellam de nobili prosapia ortam, cui ratione dotis concessimus duos fiscos iugiter possidendos, nempe Pontiacam, & Corbiniacum Castrum in Comitatu Laudunensi, cum Ecclesia Sancti Petri, in qua requiescit corpus Beati Confessoris Marculfi &c.

Sic Ludovicus transmarinus Abbatiam Sancta Mariae Laudunensis Gerberge uxori sua dedit Frodoard. in Chron. ann. 951.

Mireris Cellulam seu ædiculam, & quidem sacram nomine dotis Reginæ præpotenti assignatam. Sed hæc erant tempora, quibus nec ipsimet Reges parcerent altaribus, quorum redditus, vt & sublatas sacrilegâ manu fidelium oblationes, in proprios vsus conuertebant, quod fecisse Carolum est suspicandi locus, percubuerat enim miraculorum fama quæ Corbiniaci fiebant, vbi vidisses lumen cæcis restitui, choeradum siue strumarum, & ceteris id genus morbis laborantes feliciter sanatos, Dæmoniacos sano sensu, pulsus Dæmonibus, redire, & innumera alia, ob quæ frequentior in dies peregrinorum turba Corbennacum aduolabat, quorum eleëmofynis Beati Marculfi sensim ditatam Ecclesiam, Carolus munere dotalitio dedit vxori suæ, hoc pacto rebus suis prouidè consultum existimans, tantumdem ærario suo, seu Domanio referuari, quod aliàs in conjugis dotem detrahendum fuisset.

Verùm Frederonnam bonorum Ecclesiæ potitam, sacrilegi huius pacto pudescere cœpit, & vt pia conjux, Deo, & B. Marculfo reddere statuit, quod Maritus Simplex abstulerat. Monachis autem Nantonien-sibus vitâ sublatis, vel, rebus pacatis, in Neustriam reuersis, qui ex Nantholio in pagum Laudunensem aduenerant. Cœnobitis S. Remigij Francorum Apostoli, ante cuius sacratissimum pignus olei consecratione fuerat in Reginam delibuta, non modò ædiculam Sancti Marculfi cessit, sed etiam Corbeniacum, enixè Carolum obtestans, vt hanc donationem ratam, & gratam haberet, quod & fecit, ac regio diplomate firmavit, cuius hæc series est ex tabulario Sancti Remigij Remensis exscripta.

Præceptum Caroli Regis pro Corbiniaco Remigianis concessio.

In nomine Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

CAROLUS REX FRANCORUM DIVINA PROPITIANTE CLEMENTIA. Notum esse volumus omnibus hominibus præsentibus scilicet, & futuris, quia Frederonna quondam Regina conjunx mea charissima, pro Dei omnipotentis amore, sanctique Remigij Francorum Apostoli veneratione, ante cuius sacratissimum pignus benedictione olei, & consecratione in Reginam fuit delibuta, dedit Monachis eò loci Deo strenuè militantibus, ad mensam illorum pro animæ suæ remedio, quicquid visa fuit habere in suæ ditionis dominio, quoad vita eius artus rexerit, ex dote scilicet nostri Regalis connubij, hoc est Corbiniacum in Comitatu Laudunensi, exceptâ Cellulâ, quæ est in Beati Petri Principis Apostolorum

rum honore dicata , vbi etiam corpus confessoris Christi Marculfi quiescit, quàmque præfati cœnobitæ mihi in vita mea sub censu decem solidorum singulis annis soluendorum generaliter concesserunt. Dedit etiam illis Ecclesiam vnam in Craonna , petens nostram obnixè munificentiam, vt sæpe fatis Monachis secundùm morem legalem traderem, ac præceptum nostræ auctoritatis eis facerem, quò securiùs per successus temporum absque vllius refragatione, immo inquietudine tenere valerent, suùmque tantùm nepotem nomine Ernustum in vita sua flagitans relinquendum, eâ scilicet ratione, vt singulis annis annuâ illius depositionis die soluat pro vestitura ad mensam fratrum libram vnam argenti, post cuius denique obitum mox absque vllius refragatione propinquorum, recipiant idem fratres cum appendicijs omnibus ad mensæ conuiuium.

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 909.

Cuius spontaneæ petitioni, vt par erat benignè per omnia fauentes, prout petiuit, & anima eius desiderauit, Domino largiente, in omnibus executi sumus. Si quis ergo in postmodum, quod minimè futurum fore credimus, fuerit, qui hanc traditionem frustrari conatus fuerit, & præfatis fratribus mutilare, immo auferre molitus fuerit, prout ipsâ totâ mentis auiditate, viuorum atque mortuorum Judicem imprecata fuit, eius incurrat offensam, & ante tribunal eiusdem iudicis sit Anathema, Maranatha. Et vt hoc nostræ auctoritatis præceptum firmitus habeatur, veriùsque credatur & hætenus obseruetur, manu propriâ subter firmantes, nostro præcepimus annulo insigniri.

Signum Karoli Regis gloriosissimi.

Gostinus Regia dignitatis Notarius ad vicem Herinei Archiepiscopi, summique Cancellarij recognouit, & subscripsit.

Actum decimo sexto Kalendas Martij, indictione quinta, anno vigesimo quinto, regnante gloriosissimo Rege Karolo, redintegrate vigesimo, largiore verò hereditate in adeptâ sexto.

Actum Monasterio Sancti Remigij, in Dei nomine feliciter, Amen.

Est & aliud diploma ibidem concessum, quo Rex Monachis dat facultatem bona dudum à Monasterio ablata in Comitatu Porcinse ab vsurpatoribus vindicandi, eâ conditione, vt singulis annis suæ consecrationis anniuersarium diem celebrent.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis.

KAROLUS DIVINA PROPITIANTE CLEMENCIA FRANCORUM REX. Pateat cunctis Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, atque nostris presentibus scil. & futuris, quò deuoti Cœnobitæ almi Remigij Francorum Apostoli ex multis iam præcedentibus annis sæpius se reclamantes apud Regias nostrorum prædecessorum aures, de quibusdam rebus illorum generalitati potestate regali injustè sublatis, consistentibus in Comitatu Porcinse, hoc est Mansionile quod vocatur ad Niuefeias, minimè vnquam vllis partibus à quolibet horum impetrare quò flagitabant valuerunt.

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 909.

Similis charta pro donatione Abbatis Crucis Sancti Audoeni extat apud Aimoinum lib. 5. ubi dies anniversarius Frederonne 4. idus Febr. celebratur fol. 351.

valuerunt. Postremo verò venientes ad nostram regiam Majestatem, ascitis sibi fidelibus nostris, super hoc negotio, nostram munificentiam supplicaturi, mox, vt comperti fuimus rei veritatem, quæ ab eis quærebatur, flexi ad misericordiam super illorum petitione, consultu fidelium nostrorum Procerum, decreuimus illis præsentialiter res quas rectè quærebant reddere ad illorum stipendia mensæ, pro Dei omnipotentis amore, sanctique Remigij patroni nostri veneratione, hac videlicet connexa ratione, vt singulis annis anniuersariâ *in unctiõis nostra die*, quæ est 5. Calend. Februarij paretur illis plenaria refectio pro rei memoria, & conjugè carissimâ piæ recordationis Frederonnâ, nec non infantibus nostris prole regiâ, exorantes pro nobis Dei Omnipotentis Clementiam præce assiduâ. Reddimus præterea ad venerabile domni, & patroni nostri Remigij sepulchrum, cuius sacris precibus nos vbique confidimus, atque toto mentis affectu credimus adiuuari imò saluari, quasdam res, quæ simili modo iam dudum regali ditione fuerunt iniquè sublata, consistentes in Comitatu Porcinsæ in loco qui dicitur Drunneias ad luminaria concinnanda, videlicet mansos quatuor pro animæ carissimæ Frederonnæ, proque animæ meæ salute, & infantibus nostris similiter mansos quatuor, quo mereamur interuentu Beati Remigij lucernas ardentes, cum lampadibus in manu tenere, quando occursuri sumus obuiam sponso, & sponsæ, & vt nostræ auctoritatis præceptum firmiter habeatur, manu propriâ subterfirmantes, nostro præcepimus annulo insigniri.

Signum Caroli Regis gloriosissimi.

Goslinus regia dignitatis Notarius ad vicem Herivei Archiepiscopi, summique Cancellarij recognouit. Actum 15. Calend. Martias indict.

5. anno 25. regnante Carolo Rege gloriosissimo, reintegrante.

20. largiore adeptâ hereditate 6. Actum Monasterio Sancti Remigij.

In Dei nomine feliciter. Amen. Amen.

Ex tot regijs diplomatibus palam fit quanto Rex Carolus, & Frederonna vxor flagrarint amore erga Beatum Remigium Francorum Apostolum, quem regni, stirpisque Regiæ meritò tutelarem agnoscunt, villam quoque Corbennacum seu Corbiniacum, quæ dotis iure Frederonnæ obuenerat, Monachis in stipendium datam, quod adhuc constare potest tum ex Frodoardo cap. 26. lib. 4. vbi prædictam villam Ludouici 4. auctoritate ab iberti subditis vindicatam legimus, quòd Pater eius S. Remigio, & Monachis eam tradidisset, tum ex Lotharij priuilegio, prædictam donationem confirmante, cuius hic antigraphum proferre non pigebit.

In nomine Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

LOTHARIUS GRATIA DEI FRANCORUM REX. Si sanctam Dei Ecclesiam temporalis beneficij incrementis subleuemus, & res Ecclesiasticas vbi possumus nostræ liberalitatis largitate augere procuremus, vt quæ
Sanctorum

Sanctorum Ecclesijs à præcedentibus Regibus sunt concessa, nostrâ auctoritate rata maneat & intacta. Dum profectò hoc facimus Regalem morem iuste seruamus, & in æterna felicitate præmium vitæ perpetuæ inde Domino largiente nos habere confidimus. Quapropter notum fieri volumus omnium nostrorum industriæ fidelium, quoniam Dominus Karolus Francorum Rex, auus vid. noster, atque inclyta Conjux eius Frederonna Regina, patrocina S. Remigij Francorum gentis Apostoli, & Ducis gloriosi speciali affectu diligentes, & dignâ familiaritate complectentes, locum ipsius augere, & sublimare deuotè studuerunt, & beneficij sui largitate plura libenter impenderunt: Inter quæ munificentia suæ votiua donaria, prædictâ Reginâ annuente, idque confirmante glorioso rege Karolo, villam Corbiniacum, quam eadem Regina iure dotalitij acceperat, atque liberâ hæreditate possidebat, pro Regis ac sua salute, nec non & peccatorum remissione cum mansionibus, & appendicijs suis integrè Sancti Remigij loco tradidit, ac ibidem in perpetuum habendum, tenendum, atque possidendum regni auctoritatis præcepto legaliter sanxit, atque confirmauit. Cùmque post eius obitum, interlabente temporis spatio, Dominus genitor noster dulcis memoriæ Ludouicus Rex, ad regni Gubernacula Deo dispensante prouheretur, eius fuit petitio; omniùmque præfati loci fratrum voluntas, vt eandem, quam prædiximus, villam, in dicto, atque denominato sibi à fratribus censu recipere debuisset, quod & fecit per voluntatem atque consensum Monachorum, sub protectione Sancti Remigij Deo famulantium, tenuitque villam superiùs nominatam sub constituto censu per aliquot annos. Cùm verò diuinæ Majestati placuisset, vt idem genitor noster ab hac luce ad immortalitatis vitam migrare iuberetur, conspiciens sibi imminere diem mortis vltimum, ac sollicitè animæ suæ desiderans obtinere remedium, per Sancti Remigij aliorumque sanctorum optabile suffragium, iubens venerabilem sacri loci Abbatem, nomine Hincmarum; cum quibusdam suis congregationis conuocari fratribus, eandem villam plenâ deuotione ad locum reddidit; genitrice nostrâ domnâ Gerbergâ reginâ præsentem, necnon & pluribus fidelium suorum astantibus, vnde & nos petentibus supradictis fratribus cum summa alacritate, & liberâ voluntate pro eiusdem genitoris nostri remedio præsens eius decretum nostrâ regiâ auctoritate corroboramus &c.

Signum Domini Lotharij Regis.

Guido Regia dignitatis Notarius ad vicem Arctoldi Archiepiscopi recognoui. Actum Lauduni publicè Calendis Januarij, indictione decima quarta, anno primo regnante Domino Lothario Francorum Rege.

Et hæc satis superque Corbiniacum, & Ecclesiam, Sancti Marculfi corpore ditatam, Remigianis à Carolo, petente Frederonna, concessas adstruunt, quamuis de Prioratu ibi stabiliendo pauca dicantur, quem Abbatum curæ relictum arbitror, vnde haud ita post cellulas ab his

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 909.

instructas pro seruis Dei collocandis certissimum est, ex Leonis 9. priuilegio, quo possessiones monachis ibid. Deo famulantibus datas confirmat, perseueraruntque ab hinc ad nostram ætatem, licet beneficij titulus pridem extinctus sit. Ex Remigianis, qui illuc mittuntur, vnus est sacrorum pignorum Custos seu thesaurarius ad peregrinorum oblationes excipiendas, qui ex varijs mundi partibus frequentes in prædictum locum aduolant, sanitatem à Scrofulis per B. Marculfi meritum recepturi. Cùmque Beati huius Confessoris virtus in hoc præsertim eniteat, Christianissimi Reges, qui hanc à Deo specialiter obtinuerunt, statim post inaugurationem Remis celebratam, illuc à multis retro temporibus peregrinari solent, vbi Nouenam per se, vel per vnum ex eleëmofynarijs perficiunt, cultumque suum erga prædictum Confessorem testantur quibusdam donarijs, & immunitatibus Ecclesiæ ac Ciuibus loci imperitis, cuius rei libellus extat nuper editus, ab Asceta Remigiano.

Huius peregrinationis rationem hanc nonnulli arbitrantur, quòd Regibus Gall. da-

rum sit, vt solo tactu fetidum morbi genus Græci cherades, nos strumas vocamus, sanent, & hoc B. Marculfi precibus, at id Huberto Mauro non placet lib. 1. de sacris unctionibus c. 5. quòd Clodomeo 1. curandarum Cheradum virtutem diuinitus datam esse contendat ex historia Laniceti, beatus verò Marculfus eo posterior sit, unde B. Thomæ opinionem probat qui id celesti oleo tribuit lib. 2. de regimine princ. de hac consuetudine tangendi egrotos Guibert. de Nonigento, Nangius in vita Ludæ, & plures alij disserant.

Heriuens synodum cogit apud Trosleium, sit legatus Apostolicus, & summus Francia Cancellarius.

C A P U T I X.

Trosleium
vici nomē est
paucis milli-
bus distantis
ab Augusta
Suessorum,
vbi plura
hoc seculo
habita sunt
Concilia.

GAlliâ cis Sequanam à bellorum turbinibus paululum respirante, Heriuus, vt labenti Ecclesiæ, & regno Episcopali auctoritate succurreret, conuentus synodales sæpe cum Coëpiscopis suæ Dioceseos habuit, quos Frodoardus nominatim non designat, quòd ea pars Chronici mutila sit; generatimque loquatur in historia, at longè celebris est ille, ac omni laude dignus, quem apud Trosleium vicum, aliquot millibus à Sueffione separatum, hoc anno conuocasse dicitur, cuius Acta, cùm in tomis Conciliorum à Sirmondo edita sint ex Codice Sancti Remigij Rem. Capitulorum titulos hic referre tantum sufficiet, quæ quindecim numerantur cum hac præfatione diem, & annum indicante.

Indiēt. 12.
6. Cal. Iulij
ann. 909.

Concil. Nic.
can. 5.
Concil. Anti.
can. 14.

Sanctum, & Deo auctore celebratum, generaliter, & sine vlla exceptione Nicænum præcipit Concilium, vt omnibus simul Episcopis Prouinciæ congregatis, discutiantur quæstiones necessariae, & quòd regulariter omnibus placuerit in commune, hoc omnes tam Metropolitanì, quàm ceteri sequantur Episcopi. Simili modo & Antiochenum Concilium, si quæ sunt agenda, peragere iubet Prouinciales Episcopos sui consilio Metropolitanì, & Metropolitanum consilio

consilio Coëpiscoporum Prouincialium, sicut est ibidem designatum, &c.

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 909.

TITULI CAPITUM.

I. De honore, & cultu Ecclesiarum Dei. II. De statu regni, & fidelitate Regis. III. De regulari statu iam penè collapsò. IV. De sacrilegis, & eorum damnatione. V. De vexatione & inhonoratione sacerdotum. VI. De dotibus, & decimis Ecclesiarum, & de censu preo eis non exigendo. VII. De rapinis. VIII. De raptis, & occultis nuptijs, & incestis.	IX. De accessu, & frequentatione, & cohabitatione Presbyterorum, & Clericorum cum feminis. X. De fugiendo luxuriam. XI. De perjurijs cohibendis. XII. De discordantibus, iracundis; & litigiosis. XIII. De homicidis, & mendacibus. XIV. De non diripiendis Ecclesiæ rebus defuncto Episcopo. XV. Epilogus ad Episcopos; & generaliter ad omnes.

His etiam præficitur Heriuei Præfulis ad locutio ad Episcopos, quæ sic incipit. *Quoniam per aliquot annos, partim infestatione paganorum, partim etiam grauissimis regni percurbationibus, ac quorundam falsorum Christianorum infestationibus præpediti, iuxta decreta Canonum nequiuimus congregari; Nunc quia, annuente Domino, nobis congregandi facultas data est, cum Dei gratia conuenientibus nobis in unum primò; & ante omnia necessarium est &c.* Tum Capitula sequuntur multiplicibus Canonibus, & Patrum sententijs contexta, quæ miserrimi status Ecclesiarum, Monasteriorum, totiúsque regni Francorum; quod bello, fame, aliisque cladibus destructum erat, ideam graphicè sic depingunt, vt quot capita, tot dixeris esse Catecheses ad restituendam collapsam Ecclesiasticam disciplinam, & ad euellendos qui irreperant in omnes hominum ordines prauos mores. Inter quæ & ipsi Regi præscribitur recta secundum pietatem viuendi forma: quòd verò etiam sicut Romæ, ita in Gallijs sacrilegij illud genus inualuisset, vt defunctis Episcopis, eorum bona publicè ab omnibus diriperentur, nè id fieret amplius, conati sunt Patres reprimere, canonicarum obice sanctionum.

Cùmque pariter accepissent, ab Apostolica sede admonitionem de peruersa Orientalium doctrina, auctore Photio, circa processionem Spiritus Sancti à solo Patre, egerunt etiam de eiusmodi errore cap. 14. eiusque auctore Photio profligandis, quibus quidem inprimis declaratur perseuerasse illos, qui quomodocumque præsidebant Romanæ Ecclesiæ, in Photij detestatione, & anathemate, deinde verò commendatur reuerentia Gallicanorum Episcoporum erga Romanam Ecclesiam,

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 909.

dum haud merita Sergij attendentes, sed ea tantum quæ ab eo dicerentur, ipsius obedierunt iussionibus, quod videlicet federet in Cathedra Petri, à qua (vt ibidem fatentur) Catholicam fidem accepissent, & hætenus illibatam conseruassent. Huic autem concilio die VI. Kalend. Julias, Caroli Simplicis ann. regni XVII. celebrato subscriperunt.

HERIVEVS REMORUM ARCHIEPISCOPUS,
WITO ROTOMAGENSIVM EPISCOPUS.

Rodulfus Laudunens.	Episcop.	Stephanus Cameracens.	Episcop.
Erluinus Beluacens.	Episcop.	Hucbertus Meldensis	Episcop.
Raubertus Nouiom.	Episcop.	Otfridus Siluanectensis	Episcop.
Letholdus Catalaun.	Episcop.	Stephanus Morinorum	Episcop.
Abbo Suefforum	Episcop.	Otgarius Ambianensis	Episcop.

Tradit Coluenerius Heriueum à Sergio 3. creatum legatum Apostolicum quò impensius Normannorum conuersioni laboraret, quod gnauiter præstitisse ex supra dictis clarum est, vnde paulò post horum dux Rollo, icto fœdere cum Rege Simplici, sacris fontibus admouetur, Robertusque ex Rollone dictus. Ludouicus Arnulfi Imper. filius vltimus ex Carolina stirpe, qui regnarunt in Germania, hoc anno obiit, ac per ipsius obitum Lotharingia ad Carolum iure successionis deuoluta est, qui ab hinc Chartis hæc verba addidit, *Largiore possessione in adpræa*, quò noui accessionem Dominij sibi factam indicaret, poteratque integram Auorum possessionem ad se reuocare, si par Saxonibus bello fuisset, nec Hugo, & Heriberti bellis intestinis regnum fœdassent.

Conradus hic alterius Conradi filius cōsecratus Imperator non fuit, sicut nec Ludouicus qui eum præcessit. Siegb.

Carolus Heriuei fidelitatem, & obsequia remuneraturus, Summi Cancellariatus prærogatiuam ei insigniuit, vt chartæ probant Remigianæ, & Sangermanenses apud Aimoinum. Per id tempus in somnis apparuit S. Remigius Herigario Moguntia Præfuli, præcipiens, vt iret ad Conradum Germaniæ Regem, qui Ludouico nuper successerat, pro rebus Ecclesiæ suæ vindicandis, quas Warnerus quidam Comes iniuste retinebat, de quo Frodoard. lib. 1. cap. 20.

In Chron. ad ann. 919.

Narrat idem auctor hoc anno, cereum, quem ciues Remenses collatâ cerâ Deo obtulerant, quòd Sospites Româ rediissent post lustrata ab his Apostolorum limina, igne cœlesti ter diuinitus accensum, prædictumque se vidisse cereum in Ecclesia S. Petri ad portam Collatitiam: addit æuo quoque suo, puellam nomine Ofanne, vbertim fuisse sanguinem, adeo vt tota ad collum facies eius eo conspersa fuerit, immotamque jacuisse, velut mortuam, integrâ hebdomadâ, cui sic à sensibus raptæ, à duobus enim annis nec panem aut carnem gustauerat, visa ostensa sunt, vt postea retulit, quæ nusquam tamen prodere voluit.

Refert Andreas du Chesne Heriueum ob crebras Normannorum in Prouinciam

Prouinciam Remensem grassationes, aduocationem Villarum de Castellione supra Maternam, & de Basochijs fratri suo Odoni commisisse, ac inde nobilem dominorum de Castellione familiam sumpsisse exordium, qui ob id Ecclesiæ Remensis beneficiarij erant, tenebanturque terras eiusdem tueri, ac defendere, quod ex capite 18. Frod. colligit, vbi Odo frater Heriuei quondam Archiepiscopi, & Heriueus nepos eius ad Seulfum delati dicuntur, quod fidelitatem non seruassent. Addit præterea Vicedominatu Remensi multos annos prædictam familiam potitam fuisse, eoque majores natu insignitos, quod ampliùs ex subiecto indice patebit:

HERIBVVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 909.

Sub Carolo
simplici feo-
dorum pri-
ordia po-
nuntur exor-
ta.

De Vicedominatu Remensi.

C A P U T X.

Ceterùm quid Vicedomini vox significet notiùs est ex Canonibus; quàm longiori indigeat explicatione. Antiquitùs in Ecclesia Remensi, Vicedomini, & Oeconomi promiscuè habebantur nomina, vt videre est apud Frodoard. quamuis Glossa velit Vicedominos curam habere rerum, quæ ad Episcopos, Oeconomos verò quæ ad Canonicos spectant. Vicedomini erat Episcopij res curare nè quies Episcopalis ab oratione, & prædicationis studio sæcularium causarum tumultibus exturbaretur, vt videre est in Charta extinctionis Vicedominatus Laudunensis. Vigeat præsertim eius auctoritas sede vacante, vnde Vicedomini arbitrio Episcopium hoc tempore disponendum censet S. Greg. Epist. 9. ad Clementiam patriciam. Remis sede vacante omnium primus in chartis nominabatur, vt vidimus ex Almanno in narratione translationis Reliquiarum Sanctæ Helenæ, & in Epist. excusatoria Clericorum Rem. Ecclesiæ ad Episcopum Sueffion. Aduocati quoque munus gessit & actoris apud Frodoard. lib. 2. cap. 19. de Ebone differentem, *Mancipia* (inquit) & colonos quosdam Ecclesiæ desertores tam per seipsum, quàm per Radulfum Vicedominum, & Ecclesiæ Aduocatum apud iudices publicos legibus euendicatos, & obtentos Ecclesiastico iuri restituit. Alia Vicedomini munia lubens omitto, de quibus Canonistæ, & B. Gregorij Epistolâ ad Anthemium Diaconum: hic autem (vt primitùs apud nos) ex laicis non erat, sed è sacro cœtu eligebatur, vt idem Doctor innuit: Sanè Vicedominatus Rem. ante Heriueum Ecclesiastica dignitas fuit, laicalisque facta est per aliquot annos, donec tandem ad primum statum redijt, forsan non cum eodem munere, & emolumento. Veterum nomina, cum exciderint, quæ sequuntur ex Abbatiarum Chartophylacijs excerptimus.

Vicedominorum Remensium Catalogus.

Radulfus omnium primus est qui proprio hîc nomine inscribi possit, plures

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 910.

plures enim cum præcessisse notum est ex Frodo. vixit sub Ebone Archiepif. idem auctor lib. 2. c. 19.

Geroldus legitur in obituariario Remensi 3. Calend. Decembris.

Pardulus nominatur in tabulario Deruensis monasterij, & apud Almannum tractatu de translatione reliquiarum Sanctæ Helenæ anno 840. fit Laudunensis Episcopus 846.

Vulfadus Metropolis Remorum œconomus in synodo Carifiaca ann. 848. transit ad sedem Bituricensem ann. 860.

Framericus claruit sub Fulcone Archiepiscopo, primusque nominatur in Epistola excusatoria Cleri Remensis ad prouinciales Episcopos 882.

Odo Heriuei Archiepiscopi frater, in eo Vicedominatus ex Clericali laicalis factus est, ac familiæ suæ adiunctus. 907.

Heriueus Odonis filius & Archiepiscopi eiusdem nominis nepos, Castellum extruxit supra Maternam, & ab Artaldo excommunicatur ibid.

Rainerus legitur in actis Concilij Sancti Basoli cap. 15. an. 991.

Joscelinus in Chartophylacio Sancti Theodorici prope Remos, sub Ebalo Archiepiscopo, 1026.

Geruasius Remensis Vicedominus ibidem nominatur ann. 1055.

Manasses Caluus præcedentis filius in Chartis Remigianis 1060.

Erlandus Manassis filius legitur post subdiaconos in Charta S. Nicasij pro vineis de monte Valesio ann. 1100. subscripsitque inter laicos in conuentione inita inter Azenarium Abbatem Sancti Remigij, & Ciricum Guidonis Castillonei filium 1103. memoratur quoque in Necrologio S. Dionysij Rem. 4. idus Januarij cum Leuidi vxore, Mathildis item vicedomina 19. Calend. Febr.

Cirinus, Ciriacus, vel Ciricus Vicedomini titulo gaudet sub Rodulfo Archi. & in Charta foundationis prioratus de Ruminiano, 1112.

Fridericus gradum tenet inter dignitates Ecclesiasticas in Chartulario Nicasiano pro nemoribus montis reguli 1121. dubium an Rem. Vicedom.

Thomas 1129. Petrus ann. 1153.

Petrus in Chartul. Nicasiano pro villa de Nogento 1164. adhuc sub eo Vicedominatus dignitas laicalis erat seu militaris, vnde subscripsit inter laicos, forsan de eo Joan. Sarisbery, Epist. 214. *Ciues in ultionem dirutarum domuum, funditus euerterunt domos Milicum fauentium Archiepiscopo, Vicedomini scil. sui, & eius qui in urbe gesserat prefecturam.*

Hilduinus Ecclesiasticus fuit ex Epistola 5. Petri Abbatis S. Remigij. *Thomas Canonicus Sancti Timothei, & frater Hildoini Vicedomini, & Canonici Sancta Maria Rem.* vocatur Hildeuinus in tabulario S. Nicasij, vbi subscripsit inter Ecclesiasticos 1176.

Magister Melior vir eruditione præstans, legitur in arbitrariis sententia

tentia inter Capitulum Laudun. & Abbatem S. Vincentij pro iure sepulturæ ann. 1183. fit S. R. E. Cardinalis anno sequenti apud Robertum de Monte, *Lucius Papa feriâ quartâ Cinerum ordinavit plures Cardinales, inter quos Magistrum Meliorem, quem etiam fecit Camerarium suum anno 1184.*

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 910.

Philippus vixit sub Guillelmo Campaniensi, de eo Stephanus Tornacen. Epist. 211. de Elnonensibus, *Inobedientes fuerunt nobis, sed inobediencia eius maculam, purgavit interuentus Abbatis Aquisgrani, & Domini Philippi Vicedomini vestri*, legitur etiam in vita S. Alberti apud Ægidium Aureæ vallis 1192. *venit ad domum viri præcipui Philippi Rem. Vicedomini.*

Bonifacius in tabulario Remigiano 1238. & 5. Nonas Octobris in Necrologio Rem.

Geruasius in obituario S. Dionysij idibus Nouemb.

S.... Vicedominus in Chartul. Majoris hospit. 1254. Guermundus 1280.

Thomas de Albo monte Vicedom. Rem. & Virdunensis primicerius, permittit Dionysianis vt domus projecturam augere possint, quæ ad eos spectabat in mercato Remi. 1280.

Gerardus subscripsit visitationi reliquiarum S. Nicasij sub Roberto de Courtenay 1317.

Guars de Plaifance Viced. Rem. & Papæ facellanus, projecturam quinque pedum Dionysianis quoque permittit fieri in domo ad eos pertinente 1316.

Guilelmus de Courtenay eandem licentiam indulgisse reperio 1322. adhuc legitur in Actis pro inquisitione reliquiarum Sancti Nicasij ann. 1356.

Simon dictus Pes Lupi 7. Calend. Aprilis in Obitu. S. Timothei 1366.

Simon de Burits 1406.

Petrus Cauchon vocatur compatriota Joannis Gerfonij Cancellarij Parisien. in Concilio Constantiensi ex parte Regis, fit Episcopus Beluacensis ann. 1420.

Robertus de Salione 1421. Joannes benè Natus 1438. Joan. Biduis 1453.

Jacobus Beneuent promotus per Eugenium Papam 1456.

Jacobus Bouron 1457. & 1462. fuit vicarius general. Richardi Cardinalis Constanti. Abbatis S. Nicasij 1466.

Eustachius Iuuenalis iniit possessionem 1468. adhuc legitur 1482.

Ludouicus Iuuenalis, de eo Concluf. Capitul. prestitit iuram. an. 1484.

Joannes le Roy Thesaurarius, & Vicedominus 1492.

Gobertus Iescot Vicedominus, & vicarius general. Archiep. 1493. obiit 1509.

Bbbb

Joannes

544 METROPOLIS REMENSIS

HERIVEVS
X X X V.
ARCHIEP.
An. 916.
917.
918.

Joannes Briçonnet permutat cum Canonatu Turon.
Robertus de Baudricourt 1509. exemptus 1521.
Joannes Cename 1522. Joannes Paté 1524. Philippus de Lenon-
court 1532.
Robertus de Lenoncourt Abbas S. Remigij 1532. Petrus Pineau.
1534.
Jacobus Bebeau 1547. Joan. Gerardi 1548. Petrus Remi. 1556.
Richardus du Pré Doctor Theol. in Concil. Triden. & Rem. an.
1564.
Jacobus Archadet ann. 1564. Ludovicus le Goix 1568.
Jacobus Lugeri Doctor Medicus 1570. Ludovicus de Gouay 1587.
Nicolaus Robillart à Carolo 10. promotus 1590. Carolus Durant
1593.
Petrus Gilbert vtriusque iuris Doctor, & officialis Rem. 1597.
& 1610.
Joannes Domartin, postea major Archidiaconus 1615.
Claudius Violart 1622. Joannes Violart precedentis frater 1640.
Joannes le Gentil iuris vtriusque Doctor, Vicarius generalis Leo-
narij destampes Archiepiscopi, officialis Rem. Comitij generalibus
Cleri Gallicani interfuit à synodo prouinciali deputatus annis 1656.
& 1660.

*Heriueus Carolo subsidium mittit, descissit ab eo cum Hugone, & alijs,
Roberto vix Remis in Regem consecrato, defungitur.*

C A P U T V I.

919. **H** Ungaris transito Rheno Lothariense regnum deprædantibus,
Heriueus suæ fidelitatis & obsequij in Regem præclarum spe-
cimen exhibuit, quod huius æui auctores extulerè. Etenim cum
Francorum Proceres vt suppetias ferrent, sollicitè Rex per seipsum, ac
per nuncios conuocasset, solus hic in hoc rerum discrimine, cum
suis Regi occurrit, habens armatos secum ex casatis seu fidelibus
mille quingentos.

920. Paulo post, cunctis penè Francorum Optimatibus apud urbem Suel-
fionicam descissentibus propter Haganonem, quem inconsultè, ex me-
diocribus, vt dicitur (erat is patriâ Laudunensis) super Principes Caro-
lus euexerat, hic Pontifex fidelis, pius, atque strenuus Regem ab eo loco
susceptum, per hospitia sua prudenter ac securè deduxit, indeque Remos
comitatus est, vbi per septem fere menses eum tenuit, donec illi Co-
mites suos, eundemque regno restitueret, quod, præter Frodoardum,
testatur quoque auctor fragmenti historiæ Francicæ, à Ludouico pio
ad Ro-

ad Robertum Regem his verbis, *Igitur (inquit) Haganus, quem in-*
sperata opes nimium promexerant, regni negotia disponebat, unde Ro-
bertus Burgundiorum dux contra Regem rebellare cepit, sed & omnes
Francorum proceres illum etiam apud urbem Suessoniam reliquerunt,
at Heriueus Remorum Archiepiscopus suscipiens illum, deduxit per hos-
pitia sua, id est in Carisfa, & in Crusniacum Remensis Episcopij villas,
ac demum Remis illum tandem tenuit, donec illi quosdam regni principes
reconciliauit.

HERIVEVS
 XXXV.
 ARCHIEP.
 An. 920.

Alibi legi-
tur in villâ
que dicitur
Carisiaca.

Per id tempus Erlebalduſ Caſtriciſis pagi Comes Anathemate per-
 cutitur ab Heriueo, quòd Remenſis Episcopij villas peruaderet, muni-
 tione, ſeu Caſtello ſupra Moſam conſtructo, vnde mala Eccleſijs fre-
 quentiùs ingerebat, inſuper quòd caſtrum Altimontem furtim irrupiſſet.
 Eo acriùs in dies ferociente, prædictam munitiõnem, Macerias dictam,
 Archiepiſcopus per quatuor hebdomadas obſeſſit, recepítque Erlebaldo
 eam deferente, qui ad Regem cum ſuis fugiens, à ſuperuenientibus ho-
 ſtibus haud procul à Wormatia interemptus eſt: hunc paulò poſt He-
 riueus, ſynodo apud Troſleium cum Diceceſanis conuocatâ, rogatu
 Caroli, qui & ſynodo præſens intererat, à vinculis excommunicatio-
 nis abſoluit.

921.
 Excommu-
 nicatur Co-
 mes Erlebol-
 dus quod
 Macerias
 firmaveſſet,
 Alberic.

Verùm anno ſequenti, cùm Rex Carolus otio nimium indulgeret,
 Haganoni totius regiminis curâ relictâ, venenum diſcordiæ, quod inter
 præſatos Carolum, & Burgundiæ Ducem Robertum; ſenſim irrepſe-
 rat, maniſteſtiùs cœpit exundare, cui & acceſſit illud intempetiue fa-
 ctum, à Simplice, cùm Rothildis Hugonis ſocrus Calæ monaſterio, eo
 iubente, exuta eſt, vt Haganoni conferretur, hoc enim prædicti Hugo-
 nis, & Procerum animos, imò & ipſius Heriuei Archiepiſcopi ſic per-
 ſtrinxit, vt foedere inito apud Fimmas, palam in Carolum conſpirare
 non dubitarint. Carolus ſtatim ac id accipit reuerſus à Lotharingia
 (quò cum Haganone confugerat) villas Eccleſiæ Remenſis deuaſtat,
 nonnullas incendit, diripit Altimontem, & Sparnacum, caſtrisquæ
 circa Remos poſitis, regij milites cum Ciuibus acriter decertant. Au-
 dito quòd Roberti copiæ Laudunum cepiſſent, vbi Haganonis opes, &
 amici, Carolus illuc è veſtigio contendit, at vrbis aditu ſibi denegato,
 reſedit ſuper fluuium Saram, ac inde trans Moſam. Creſcentibus in dies
 Roberti copijs, & Caroli decreſcentibus, Franci indignè ferentes Haga-
 nonis potentiam, Robertum Senioreſem eligunt, eique fidelitatem poli-
 centur, Robertus itaque Remis apud Sanctum Remigium ab Episcopis,
 & Primatibus regni inſignia ſuſcipit, at Heriueus haud multo poſt
 languore depreſſus, ſexto nonas Julij, tertia die poſt conſecrationem
 Roberti Regis, quarto verò die antequam viceliſimum ſecundum ſui
 Episcopatus expleret annum, obiit, quem plures Episcopos, qui Remos
 aduenerant, exequijs eius ritè celebratis, cum maximo ſuorum, ſed &
 exterorum luctu, decenti tradiderunt ſepulturæ.

922.

SEULFVS
XXXVI.
ARCHIEP.
An. 922.

Seulfus XXXVI. Archiepiscopus Ecclesie Feudatarios ob fidem non seruatam priuat dominijs, Emmam Reginam coronat, synodos tenet, S. Remigy Monasterium muris & Castello instruit, moritur.

CAPUT XII.

Seulfus ex Canonico, & Archidiacono Remensi, Roberti Regis recens electi studio, ad Pontificatus honorem assumitur anno 922. insignis hic meriti vir fuit, & si conjectari licet, ex his quæ sub Roberto, & Radulfo Regibus prudenter gessit, inter sui sæculi primarios meritò est computandus: Frodoardus de eo differens, liberalibus studijs primùm hunc sub Remigio Autifiodorensi, tùm Ecclesiasticis disciplinis operam dedisse tradit, quæ præfulatus candidatos apprime decent. At natales ipsius, & patriam filet suo more, quæ ob id hætenus incognita manent; addit tamen, iubente Rege, ab Abbone Suesfionico aliisque Remensis Prouinciæ Episcopis consecratum, confirmatùmque à Joanne X. à quo & Archiepiscopalem infulam, quæ pallium nominatur, cum suæ sedis priuilegijs anno sequenti recepit.

Apud Cameracum eodem anno, visi sunt quasi tres soles apparere, item duo in cælo spicula, contra se vtrimque propinquantia, donec nube cooperta sunt, quæ turbati regni scissuram inter duos haud dubiè portendebant; tot enim ab hinc dissidia, & rerum fluctus ad mortem Caroli extitere, vt vix certò sciri possit quis potissimùm regnauerit. Et enim, Roberto à Francis pro legitimo Rege habito, Carolus, vltro ei relicta Franciâ, aduersus Gislebertum Lothariensem trans Mosam perrexit Capræmontem obsessurus; at Robertus misso Hugone filio, obfidionem soluit, pacificatque cum Lothariensibus.

Dum hæc gererentur, delati sunt Odo, frater quondam Heriuei Archiepiscopi, & Heriueus nepos eius, Domini de Castellione & Basochijs, quòd promissam fidelitatem non seruarent ob terras in beneficium acceptas ab Ecclesia Remensi. Sunt qui putant prædictos nobiles infidelitatis accusatos à Seulfo, quòd à partibus Roberti, relicto Carolo, stare detrectarent, Frodoardus scribit Odonem singulare certamen (vt tunc moris erat) decernere noluisse cum accusatoribus, vnde sublati illi Ecclesie possessionibus per Heribertum Viromandensem, qui auxilio Remensi Ecclesie venerat, deducti sunt ad Robertum regem, & sub custodia vsque ad ipsius mortem detenti, Odo quidem penes Heribertum, Heriueus verò Parisijs: fertur tunc ab Archiepiscopo, & à consiliarijs suis Heriberto Comiti de pactum de electione filij sui in sede Remensi pro prædictorum virorum expulsionem, & hoc forsàn (si Biniò credatur in vita Joannis 10.) vt potestate vngendi Reges penes Ecclesiam

Ecclesiam Remensem constitutâ, Rex Galliarum vngeretur; quem ipse electum vellet, at id reticet Frodoardus.

SEVLFFVS
XXXVI.
ARCHIEP.
An. 923.

Robertus inducias pepigerat cum Lothariensibus, nec ab his quicquam sibi timendum arbitrabatur, cum Carolus Lothariensium ope suffultus, Mosam transiens ad Attiniacum venit, & antequam Robertus copias adunare posset, super Axonam insperatè castra posuit, tum die Dominicâ inter Francos de rerum summa acriter disceptatum, hoc in prælio, multi ex vtraque parte ceciderunt, Robertus Rex inprimis lanceis perfossus generosè decertans occubuit. Carolus victor, perinde ac si victus esset, animo demisso cum Lothariensibus fugit ad Germanorum Regem, offertque ei Lotharingiam quò majus auxilium ab eo impetret, relicto pugnae campo Principibus, qui exercitus reliquias studiosè collegerunt, dehinc Carolus, Heribertum Comitem, Seulfum Archiepiscopum, ceterosque regni Primates, multis legationibus, ut ad se reuertantur exorat; at iacta erat alea, hi siquidem pro Rodulfo in Burgundiam miserant, qui collectâ militum manu ocyùs illis occurrit, seque cum Francis super fluuium Isaram Normannis, quos Carolus acciuerat, opponit. Carolo, nè per insidias interciperetur, trans Mosam refugiente, Rodulfum Franci eligunt; Réxque solemnè pompâ consecratur 13. Julij apud urbem Suefionicam in Monasterio Sancti Medardi per Walterum Senonensem Archiepiscopum, si Chronico Sancti Petri fides, vel per Abbonem, loci Episcopum, Pallio ad Seulfum Remensem necdum à Joanne misso.

Regino tradit Robertum à Carolo lanceâ per os transfixum obuisse.

Frodoard. & fragmentum hist. Frâncica apud And. du Chesne tom. 3. racent à quò Robertus unctus sit.

Heribertus Comes, turbato regni statu, res suas augere cupiens, Bernardum Consobrinum suum, cum alijs legatis, dolum ignorantibus, ad Carolum mittit, qui ab ijs sacramento persuasus, ad Heribertum cum paucis proficiscitur, eique temerè se credit; At hic Regem apud Sanctum Quintinum honorificè susceptum, deductumque postea ad Castellum Theodòrici super Maternam fluuium, ibi eum sub custodia, subministratis victui necessarijs, detinet, tum ad Rodulfum in Burgundiam pergit. Interea Ragenoldus Normannorum princeps Caroli frequentibus missis excitus, cum copijs opem laturus aduolat, & per Remensis prouinciæ Diœceses Atrebatensem, & Beluacensem prædatur. Huic fideles Heriberti per Castella relicti primùm sese opponunt, tum Rodulfus è Burgundia ab Hugone filio Roberti vocatus, illò transit cum Seulfo Archiepiscopo, Heriberto Comite, aliisque quibusdam, & electis viris fortibus, ac superato Ittâ fluuio, terram ingressus est, quæ Normannis ad fidem venientibus data fuit, quam ipse igne, ac cædibus deuastat: eum his rebus intentum, legati Lothariensium aedeunt, se suaque ipsi subdere spondentium, quorum legatione reuocatus, cum Procèrum consilio qui aderant, Lothariensibus obuiam pergit, Hugone, & Heriberto ad præsidium patriæ relictis.

Materna recensius nomen aequè fluuium la Marne, ac Matriona significat apud Frod. l. 2. c. 7. & l. 4. c. 9. & 13. Matriona tamen vocatur à Gregor. Turon. lib. 6. cap. 26.

Rodulfi vxor nomine Emma Regis Roberti filia Remis interim

Bbbb 3

à Seul-

SEVLVVS
XXXVI.
ARCHIEP.
An. 923.

Faucher lib.
12. cap. 4.

à Seulfo Archipræsule Regina consecratur, transmissâ ad eum Archiepiscopali infulâ, quæ Pallium nominatur, à Joannè Pontifice, quo Remenses Archiepiscopi præsertim, Sanctæ sedis Apostolicæ legati constituebantur, magnæ tunc per orbem Christianum existimationis, purpurâ Cardinalitiâ ad summum honoris apicem necdum prouectâ. Normanni rursum trans Hæram terras deprædantes crebris legationibus pacem Heriberto Comiti, & Seulfo Archiepiscopo pollicentur, Rodulfoque obsides mittunt: inducijs vsque ad medium Maium productis, pax tandem sacramentis sancitur per Heribertum, Hugonem Comitem, & Seulfum Archiep. absente Rege Rodulfo, ipso tamen consentiente, terrâ illis aucta vltrâ Sequanam vt peterant.

Rodulfus susceptâ Wilelmi Aquitanici fidelitate, placitum tenuit apud Attiniacum, actumque ibi de professione in regnum Lotharij, at Rex grauissimo languore mox corripitur, cuius vi recidiuâ, cum paululum conualesceret, rursum acrius agitari visus est, vnde, velut à Medicis desperatus, Remos ad Sanctum Remigium se deferri petijt, vbi nonnulla dona largitus est, & quicquid deinde sibi, præter vxoris partem thesaurorum superesset, per Monasteria Franciæ, & Burgundiæ distribuit, quatuorque hebdomadibus apud S. Remigium demoratus, tandem redintegratâ sanitate in Burgundiam regreditur.

Comitatus
Austreba-
tenfis sub
Rodulfo.

Extat in S. Amandi tabulario Charta Rodulfi Regis, quâ Monasterio Sancti Amandi confirmat bona à prædecessoribus Regibus concessa sita in Comitatu Austrebatensi iuxta Scaldim fluuium, & in pago Tornacensi, in fine cuius habetur, *Annulus nostrum punxit suppressus Agalma. Signum Rodulfi gloriosif. Regis, Ragenoldus Notarius ad vicem Abbonis Episcopi ann. 2. regnante glor. Rod. actum Lauduno Castro publico in Dei nomine.*

Comitibus cis Rhenum Castella pro sui dominij securitate, & vt se aduersus quoscumque vallarent, extruentibus, Isaac quidam, qui iuxta Ragenarium Gisleberti fratrem haud procul à Cameraco sedem fixerat, Castellum Stephani Cameracensis Episcopi, dolosâ infestatione comprehensum, incendit. Cum de Comite Præsul Stephanus ad Seulfum Metropolitanum conquestus fuisset, synodus Episcoporum Remensis Dioceseos ab eo cogitur apud Trosleium mense Octobri, in qua vocatus Isaac Comes ad emendationem, & satisfactionem compellitur à Seulfo præside, pro his quæ prauè aduersus Ecclesiam Cameracensem perpetraverat, & vadatus argenti libras centum, pacaturcum Stephano præfatae vrbis Episcopo, præsentè Heriberto, & pluribus Franciæ Comitibus.

Synodum hanc confundit N. Camusatius cum ea in qua pœnitentia indicta est ijs qui bello Sueffionico inter Carolum, & Robertum Reges interfuerant; At Sirmondus, censet distinguendas ex codice MS Sancti Remigij Rem. putatque actum de pœnitentia indicenda statim post pugnam

pugnam Sueffionicam anno scil. 923. intra fines Prouinciæ Remensis loco tamen incerto, vtriusque auctoris codex de prædicta pœnitentia hæc habet.

SEVLVVS
XXXVI.
ARCHIEP.
An. 923.

Anno Dominica Incarnat. 923. vel 924. Episcopatus autem Domni Seulfi secundo, conuenientes Sancti Patres, Seulfus scil. Rhemorum Archiepiscopus, Abbo Sueffionica Urbis Episcopus, Adelelmus Laudunensis, Scephanus Camerac. Item Adelelmus Siluanoctensis, Airardus, tunc inibi ordinatus Nouiomagensis, cum ceterorum eiusdem Remensis Diœceseos Episcoporum legatis, decreuerunt hanc pœnitentiam his qui bello Sueffionis inter Robertum, & Carolum aëto interfuerant injungendam, videlicet, ut tribus quadragesimis per tres annos agant pœnitentiam. Ita ut prima quadragesima sint extra Ecclesiam, & cœnâ Domini reconcilientur. Omnibus vero his tribus quadragesimis secundâ, quartâ, & sextâ feriâ in pane solo, & aqua abstineant, aut redimant. Similiter quindecim diebus ante Natiuitatem Sancti Joannis Baptistæ, & quindecim diebus ante Natiuitatem Domini Saluatoris, omni quoque sextâ feriâ per totum annum, nisi redemerint, aut festiuitas celebris ipsâ die acciderit. vel eum infirmitate siue militia esse decencum contigerit.

Anno sequenti Normannis rupto fœdere, pagos Beluacensem, Ambianensem, & Nouiomagensem populantibus, Rodulfus Rex cum eis bellum redintegrandum censuit: cœptâ igitur expeditione, Heribertus, cum Militibus Remensis Ecclesiæ, Arnulfus quoque Comes, & ceteri maritimi Franci horum præsidium secus mare *Auga* vocatum fortiter aggrediuntur, in quo multi vtriusque interempti. Seulfus videns quòd bellandi finis nullus esset, Monasterium S. Remigij, cum adjacentibus Ecclesijs vel domibus muro cingens, Castellum ibidem instituit, domum quoque Episcopalem cameris reparans picturis excoluit. Fecit & calicem aureum majorem cum gemmis in honore Dei genitricis pondo decem librarum, sed & alia quædam Ecclesiæ præparauit ornamenta. Ciborium etiam super altare Sanctæ Mariæ argento aggressus est operire, quod subitâ morte præuentus explere nequiuit. Fertur enim veneno potatus à domesticis Heriberti moræ impatientis vitam finijisse, expletis in Episcopatu annis tribus, & diebus quinque.

De Seulfo codex Igniacensis hæc habet. Sanè præfatus Seulfus, vt scriptum habetur, immunitatem Claustrî nobis largitus est, videlicet domos vendendi, emendi, seu inuicem commutandi, pro qua largitione annuatim defunctionis eiusdem diem recolimus, cui etiam obsequio Tilpini, atque Widonis memoriam, qui pridie quàm iste decesserunt, & multa bona Ecclesiæ contulerunt non immeritò adjungimus, at Demochares Seulfum 7. Augusti obiisse tradit.

924.

GENE-

GENEALOGICA SERIES VEROMANDENSIVM
Comitum, unde Hugo Archiepiscopus.

PIPPINUS CAROLI MAGNI FILIVS ITALIÆ REX. Obijt anno circiter 790. à quo

Bernardus Rex Italiae, que Ludouicus pius excauit an. 820. qui & tertio die post euulfionem luminis obijt. *Vi. de Theganum, & Concil. Attinia. an. 822.* Inde multatis origo Heriberto ru in stirpem Carolinam donec ipsa funditus euerfa est.

Pippinus Veromandensis Comes, cuius vxoris nomen latet, ab eo sequentes relictu liberi, ex *Regimone.*

I. Bernardus Vermandensis, cuius nudu nomen reperitur.

II. Herbertus I. Veromandensis Comes, & Abbas S. Quintini an. 890. stetit a partibus Comitum Andegau. Odone in Regē electo, *Frod. tamē & Annales Met. referūt Carolum simplicem eo agente, vultum in Regem a Fulcone ann. 892.* Ex eo prodijt.

III. Pippinus Comes Siluanectensis.

Heribertus II. Veromandensis Comes, Hildebradem, Roberti Parisiensis Comitit filia duxit vxore, interfuit praedicti Roberti inauguration. & pugnae Sueffionice, eoque annitente Rodulfus Rex proclamatus. Peronae fit Dominus Roberti donatione, ex *Frod.* vbi Carolus simplex custodiae mactatur, ex eo plures filij prodierunt.

Bernardus Siluanectensis Comes.

Herbertus Siluanectensis Comes. Sprota Siluanectens. Normanica Ducif.

I. Odo Dominus de Ham ante Patrem decessit. *Frodoard. 944.*

II. Albertus Veromand. Comes, *Adalbertus vocatur a Frodoard.*

III. Robertus Trecentis Comes, *apud Frod. 953. & 954.*

IV. Heribertus Meldensis Comes, & Trecentis, S. Medardi Sueff. Abbas *ann. 963.*

V. Hugo Remensis Archiepiscopus.

VI. Lindulfus Nouiomensis Episc. 978.

VII. Gislebertus Sueffionens. Comes & familiae caput.

VIII. Rainaldus, vel Reginaldus Comes Albradae marit. stirps Comitū Rociacensium.

IX. X. XI. Alix, Ludgardis Guilelmi Normaniae ducis vxor, tum Theobaldi I. N. Theobaldo de Monte acuto nupsit, *Frodoard.*

Herbertus 3. Veromand. Comes, a quo

Hebertus Veromandensis, iuuenis obijt, Alix.

I. Stephanus Trecentis Comes, absque liberis decessit 1039. sic Trecentis comitatus ad Theobaldum transfijt.

II. Agnes Lotharingie ducif.

Guido Sueffion. Comes.

II. Reginaldus Sueff. Comes, a quo

I. Gislebertus Comes Rociacensis.

II. Bruno Lingonesis Episcopus.

I. Albertus II. Veromand. Comes.

II. Otto Veromandens. cuius filij

I. Guido Sueffion. Comes.

II. Adela Comitissa Sueffion.

I. Ebalus Rociacensis Comes.

II. Lethardus de Marle.

Herbertus 4. Veromand. Comes, Odo, Petrus.

I. Alix Rociacensis comitissa. II. Adela Domina de Couciaco.

Hugo

H V G O.
X X X V I I.
ARCHIEP.
An. 925.

Hugo quinquennis sic Archiepiscopus, Synodus apud Trosleium; Caroli Regis captivitas, Remorum urbe Rodulfo redditâ, Arcaldus in Hugonis locum subrogatur.

CAPUT XIII.

Heribertus Comes auditâ Seulfi morte; Archiepiscopatus spe potiundi, cui dudum inhiabat, Remos venit, & vasallis eiusdem Ecclesiæ, Clericisque ad Præsulis electionem conuocatis, eò animos flexit, specie tuendi res Episcopij ab externorum inuasionem, ut Hugo filius suus à majori parte eligeretur. Sic tum primùm contigit in Ecclesia Dei videri monstrum nusquam hætenus visum, vel auditum, imò nec mente conceptum, ut loquitur E. C. Baronius, cùm prædictus Hugo puer nondum quinquennis esset, nondum alicuius inferioris ordinis capax, vixque loqui sciens: Rodulfus Rex Abbonis Sueffionensis, & Bononis Catalau. Episcoporum consilio, qui electioni ab Heriberto vocati interfuerant; hoc factum approbans, Remensem Archiepiscopatum Heriberto committit æquitatis censurâ regendum: qui legatos Ecclesiæ cum Abbone Sueffionensi Romam mittens, à Joanne 10. decreti confirmationem obtinet, decernente interim, ut, quæ sunt Episcopalis ministerij, ab eodem Abbone tractarentur.

Vide Iuonã de pnero in Aurelia, sedem promotio Episc. 68.

Episcopatus Rem. sibi à Rege commendatum tenuit Heribertus. Frod. lib. 1. c. 20. & in Chronico. Lib. 4. cap. 20.

Hæc Frodoardus qui Remis aderat, queriturque se cum multis alijs ab Heriberto pulsus, ac beneficijs spoliatus, quòd Hugonis electioni, se præsentem exhibere detrectasset.

Sub initium anni sequentis Rodulfus Rex, adjuncto sibi Heriberto, & quibusdam maritimis Francis, in pago Atrebatensi manum cum Normannis conferebat, cùm Hungari Rheno mox transgresso, in pagum Vozinsem prædis, incendiisque desæuiunt, trepidatùmque in vrbe Remensi, alijsque villis contigujs, & sacra Sanctorum pignora, Remigij præsertim, è suis sunt locis, & Monasterijs Remos delata, inter quæ Sanctæ Walpurgis reliquiæ, cuius meritis in ægrotos tunc quædam fiebant miracula.

Haud multò post, Rotgario Laudunensis pagi Comite vitâ sublato, inter Rodulfum Regem, & Heribertum pro Laudunensi Comitatu, quem Heribertus Odoni filio suo dari petebat, grauis exoritur discordia, Henricumque Germaniæ Regem hic sibi per legatos conciliare studet, ad quem confestim properat, cum Hugone Rotberti filio, foedusque inquit ac firmat muneribus. Luna 14. die Calend. April. passa defectum in pallorem conuersa est, & anno sequenti Acies ignitæ Remis in cælo visæ sunt die Dominicâ, Martio mense ingenti conflictu

927:

926.

C c c c

H V G O
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 927.

flictu discurrente ; hæc malorum impendentium præfagia fuere : pestis enim , quasi tuffis , è vestigio per Germaniæ & Galliæ oras subsequitur , quâ paucis mensibus magna Galliæ pars hausta fuit.

Hic Erluinus filius erat Hilgandi Comitis Monasterioli, & vocatur Pontini Comes apud Robertum de monte, obiit 972. 928.

Interim synodus iubente Heriberto , ciuili , an Ecclesiasticâ auctoritate ob Episcopatum sibi commendatum ? apud Trosleium celebratur , renitente Rodulfo Rege per Missos Comitum , & mandante , vt synodum differret , sibi que obuiam ad Compendium properaret ; at hic obtemperare renuit (en simultatis causa altera) sed prædictæ synodo præfens adfuit cum sex Episcopis , vbi Herluinus Comes ad penitentiam venit pro vxore quam duxerat aliâ viuentem . Absolutâ synodo Heribertus Laudunum ingredi cupiens , à Rodulfo occupatam reperit , missis illò militibus ad custodiam loci ; at ille negotium Regi faceffurus , Carolum è carcere educit , pergîtque cum eo ad Sanctum Quintinum : Rotgeri filij cum Rodulfi vxore & præsidio ad custodiam Lauduni relictî , loca quæque hostiliter vastant , circa Codiciacum Episcopij Remensis Castrum .

Anno sequenti Heribertus Remis existens cum Carolo , literas Romam mittit , ac Pontificem certiozem reddit se Carolum , vt ille sub excommunicationis interminatione mandauerat , pristina libertati , ac dignitati restituisse . At , vt se habent Mortalium animi , Rodulfus & Heribertus nouo iterum fœdere junguntur , recipitque mox Laudunum Heribertus in pignus amicitia , tum Normannis obuiam proficiscitur pactum cum ijs icurus , verum Odo filius , quem Rollo habebat obsidem , ei non redditur , donec se Carolo obsequentem præbeat , cum alijs quibusdam Francia Comitibus , & Episcopis .

Per id tempus Odalricus Aquensis in Prouincia Metropolitanus , qui ob Sarracenorum persecutionem à sede sua recesserat , in Ecclesia Remensi recipitur ab Heriberto Comite ad celebrandum Episcopale dumtaxat ministerium , vice Hugonis adhuc paruuli , cui data in stipendium Sancti Timothei Abbatia , cum vnus tantum præbenda Clerici : Henrico Germaniæ Regi supra Mosam venienti , Heribertus & Hugo ad colloquium occurrunt : inde reuersi pergunt obuiam Rodulfo , eique se fidelem spondet Heribertus , redacto iterum sub custodia Carolo .

Rodulfus Rex Remos veniens vbi Carolus custodiebatur , reuerentiam ei exhibet , pacificatur cum eo , eique reddit Attiniacum fiscum , regis que honorat muneribus . At hic paulò post sub custodia redactus , apud Peronam anno 929 . multâ oppressus tristitiâ mortem oppetit .

Carolus exul & Martyr . obiit . Sigeb.

Interea loci , Heribertus Victoriacum Castellum Bosonis Rodulfi Regis fratris capit , deinde cum Hugone Monasteriolum munitionem Erluini Comitis iuxta mare sitam obsidet , obsidibusque tandem receptis discedit . Pax inter eiusmodi Principes , quos regnandi cupidò æqualiter excæcabat , diu non stetit , frangitur primum inter Hugonem ,

nem, & Heribertum, recepto Erluino ab Hugone cum terra sua, & Hilduino, nec non Arnaldo, qui erant Hugonis, ab Heriberto. Rodulfus Rex, amiciter hos per diuersa placita componere studuit, Heribertusque Bosoni Victoriacum reddiderat, cum hic anno sequenti, nouâ simultatis injuriâ à Rodulfo palam desciscit, pacificatur cum Lothariensibus, eoque iubente, milites ab vrbe Remensi profecti Brainam Hugonis Principis Castrum super Vidulam, quod tulerat ab Episcopo Rotomagensi, capiunt, ac diruunt.

H V G O
XXXVII
ARCHIEP.
An. 930.

Rodulfus, tot Heriberti defectionibus prouocatus, litteras mittit ad Clerum & populum Remensem pro electione Præfulis celebranda, ad quas respondent se id agere non posse, saluo suo Electo, & electione, quam fecerant, permanente. Heribertus ad Henricum Germaniæ Regem auxilium petiturus proficiscitur, Rodulfus ad Attiniacum, nec morâ, hic cum Hugone, & Bosone, ceterisque suis militibus, Remorum obsidet urbem, quam tertiâ tandem hebdomadâ post obsidionem, aperientibus sibi eis, qui erant in Ciuitate, ingressus ordinari ibi fecit Præfulem Artaldum Monachum ex cœnobio sancti Remigij, qui eodem anno, relicto Heriberto, in partes Hugonis secesserat. Inde Rex Laudunum pergit, obsidetque ibi Heribertum, qui aliquandiu resistens egrediendi tandem locum obtinet, relicta vxore in arce, quam infra urbem ipse construxerat, ad quam obsidendam multum laboris, ac sumptus impensum, eâ tamen potitus Rex in Burgundiam reuertitur.

931.

*Artaldus XXXVII. Archiepiscopus Ludovicum transmarinum ungit,
& hic Comitatum Remensem, & ius Moneta Artaldo confert,
ac Remigianis priuilegium.*

CAPUT XIV.

Artaldus igitur ex Monacho (ob insignem animi virtutem) factus Remensis Archiepiscopus ordinatur ann. 931. Palliumque recepit anno sequenti à Joanne XI. seu veriùs ab Alberto fratre, qui Joannem Apostolicæ sedis inuasorem detrusum in carcere tenebat, cum Matre Marozia, vt præter Frodoardum narrat Luitprandus lib. 3. cap. 12. apud Baronium. Præfulatus initia auspiciatus est Artaldus à consecratione Episcoporum pro vacantibus Ecclesijs, quibus præficiendis plurimum incubuit. Walbertus Abbas Corbejenfis Airardo sussectus est in Episcopatu Nouiomensi, rejecto quodam Clerico, quem Adelelmus Comes per vim intrudere conabatur. Ingrannus quoque Sancti Medardi Decanus Ecclesiæ Laudunensi datur post Gozbertum: Wifridus Teruannensi, & Bono nuper expulsus à Rege,

*Artaldus
vir sanctis-
simus voca-
tur à Baro-
nis.*

Cccc 2

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 932.

à Rege, sed in gratiam reuersus Catalaunensi redditur, Milõne re-
jecto, qui repulsam vlturus per Episcopium Catalaunense insolenter
desceiuit, at ei participatione sacrorum interdicit Artaldus Archiepis-
copus, ceterique Remensis Prouinciæ Episcopi.

933. Heriberto trans Rhenum ad Henricum Germaniæ Regem profecto,
Hugo accitis Lothariensibus Peronam obsidet, Rodulfus Rex Hamum
Castellum, & Castrum Theodorici hebdomadas sex, donec Walo ei-
dem præfectus in fidem Emmæ Reginæ se contulit: inter obsidendum,
934. synodus celebratur congregatis nonnullis Franciæ, & Burgundiæ Præ-
sulibus, cui præfederunt Domnus Artaldus Remorum Antistes, ac Teu-
doldus Turonensis, quid autem in ea præcipuè actum sit nescitur, præter
Hildegarij Episcopi ordinationem pro Beluacensi Ecclesia ab Artaldo
factam, qui & paulò post Fulbertum pro Cameracensi consecrauit.

Heribertus & Odo collectis viribus munitiones supra à Rege ex-
pugnatas, recuperare contendunt, dùmque bellum vtrimque accen-
ditur, Remis in Ecclesia beatæ Mariæ Sacrum Missarum Artaldo ibi-
dem celebrante, quidam iuuenis contractis poplitem neruis, exten-
dentibus se genuum compagibus repente affurgit, ac diu oblita reci-
pit vestigia. In Ecclesia quoque Sancti Hilarij ante portam Martis,
cæcus quidam illuminatur. Ignitæ item Remis per aërem acies visæ
sunt discurrere, & quasi serpens igneus, & quædam jacula ferri pridie
Adus Octobris ante gallicinium, vnde mox pestis subsecuta est, illu-
striorumque virorum obitus, nam Emma Regina eodem anno defun-
gitur, & Bosò Comes frater Rodulfi Regis in obsidione Castri sancti
935. Quintini, cuius corpus Remis apud Sanctum Remigium sepulturæ
traditur: Rodulfus quoque Rex graui per totum autumnum decubat
ægritudine, & anno sequenti cessit è vita nullâ prole relictâ, nam Lu-
douicus, quem ex conjugè Emma susceperat, ante patrem obiit. Ar-
taldus quò rerum Ecclesiasticarum peruasoribus metum incuteret, syno-
dum septem Episcoporum celebrat apud Sanctam Macram, eosque ad
correctionem venire compellit.

936. Rodulfo igitur vitâ fûcto impertitæ salutis ann. 936. Hugo Co-
mes mare mittit pro accersiendo Ludouico Caroli filio, quem Alstan-
nus Rex auunculus ipsius nutriebat: hic à Francorum legatis accepto
juramento, cum magnifico apparatu eum in Franciam abire finit: ac
mox è nauì egressum, in ipsis littoreis arenis apud Bononiam profecti
Francorum Proceres (vt condictum erat) læti suscipiunt, fidemque
pollicentur. Inde Laudunum deductus regali benedictione ditatur, vn-
gitur, atque coronatur ab Artaldo Rem. Archiepiscopo, præsentibus
regni Principibus, & Episcopis amplius viginti, ita Frodoardus, qui &
rationem inaugurationis factæ extra Remos reddit in Chronico. Hinc
patet Iuonem Carnoten. & Scipionem Dupleix egregiè hallucinatos
fuisse, cum spreto auctore Coætaneò, & oculato teste, Ludouicum
ab Ansegiso Senonensi, & ficto quodam Guilélmo vinctum scripserunt.

Tom. 2. fol.
99.

Probabile

Probabile est Artaldum à Ludouico statim post susceptam sacri Chris-
matis Vnctionem, regni Archicancellarium institutum ex charta quâ
idem Rex Ecclesiæ sancti Mederici Parisiensis manufirmas probat ab
Adelardo Comite factas Lugduni Clauati, cui Geraldus Cancellarius
subscripsit ad vicem Artaldi Archiepiscopi apud Sammarthanos in
Gualtero Parisiensi.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 936.

Sub eodem Artaldo, Episcopatus Laudunensis datur Rodulfo eiuf-
dem loci Presbytero à Ciuibus concorditer electo, quem ibidem præfa-
tus Artaldus consecrauit, sed & per alias Remensis Diocesis sedes, ex-
ceptâ Catalaunensi, & Ambianensi, diuersos quoque hic ordinauit Epif-
copos, vt Bernuinum S: Crispini Monachum pro Siluaneçtensi, &
Transmarum pro Turnacensi.

Henrico Germaniæ Rege sub iisdem diebus obeunte, contentio inter
filios de regno ipsius agitur: rerum tandem summa natu Majori no-
mine Ottoni obuinit, Henrico patri pietate & militari fortitudine non
absimili. Hungarorum irruptio in Franciam statim subsecuta est, qua
villæ, & agri depopulati, incensæ Basilicæ, & Captiuorum abducta mul-
tudo. Ecclesiam tamen Sanctæ Macræ apud Fimmas, duabus sege-
tum metis vel aceruis, quæ parietibus penè ipsius adhærebant exultis
accendere nequiuertunt: In Ecclesiam Beati Basoli, cum quidam Hun-
garorum ascendere super altare nitens, Aræ manum applicuisset, ipsa
manus eius Altaris adhæsit lapidibus, nec omnino quiuit auelli, donec
ceteris Hungaris Aræ saxum circa ipsam manum incidentibus, partem
lapidis, qui manui eius inhærebat, in admirationem proferre coactus
est Ethnicus.

Refert quoque idem auctor accepisse à Presbytero de Bauonis curte,
qui captus ab iisdem Barbaris fuerat, vidisse in sua captiuitate quendam
Orbacensis cœnobij monachum nomine Hucbaldum, quem frequenter
Ethnici trucidare voluerunt, ab ijs percuti non potuisse, licet vndique
sagittis esset appetitus; resiliabant enim ab ipsius corpore, vt ab ada-
mante relisæ sagittæ, nec signum ictus vllum eius apparebat in cute,
vnde cum nec gladio perimere possent, Deum eum esse dixerunt.

Annus agebatur 938. cum Rex Ludouicus Castrum, nomine Mon-
tiniacum, vi cepit, vnde Serlus quidam ipsi præfectus latrocinia exer-
cebat, cui (petente Artaldo) vitam concessit, & oppidum euertit, tum
Heriberto per Hugonis deprecationem ad pacem recepto, Corbenacum
Castellum veniens, quod Pater eius Sancto Remigio tradiderat, perua-
seratque Heribertus, Rex sibi commissum à Monachis per vim recepit,
& homines Heriberti qui erant, in eo comprehensos, rogante Domino
Artaldo Archiepiscopo, abire permisit. Dum maritima loca peragrat,
moraturque cum Arnulfo Flandrensi, homines Heriberti quoddam Ca-
strum Remensis Ecclesiæ, quod vocatur Caustem super Maternam
fluuium ab Artaldo Præsule constructum proditione capiunt, villasque
circumpositas crebris deprædantur infestationibus.

938.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 940.

Interea Ludouicus Rex, euocatus ab Artaldo, regreditur, ingressusque Laudunum, arcem nouam nuper ab Heriberto inibi ædificatam obsidet, multisque machinis suffosso muro capit, relicto ibi Odone Heriberti filio, qui in verba Regis iurauerat: tum Artaldus Archiepiscopus, cum alijs quibusdam Episcopis collocutus, Heribertum, quòd oppida, villasque Remensis Ecclesiæ peruasisset, à piorum communione, præfente Rege, separat. Qui reuersus Laudunum, postquam Wilelmo Normannorum Principi obuiam iisset in pagum Ambianensem, dedit Artaldo Archiepiscopo, & per eum Ecclesiæ Remensis, per præceptionis regiæ paginam Remensis vrbis monetam, iure perpetuò possidendam, sed & omnem Comitatum Remensem eidem contulit Ecclesiæ, vt clariùs postea dicitur.

Idem Rex Ludouicus, rogatu Hugonis principis, dissidentes Artaldi, & Heriberti animos ad concordiam reuocare studuit, tum ad Castrum Castelloneum, quod Heriueus nepos Heriuei quondam Archiepiscopi super fluuium Maternam tenebat, vnde & villas Episcopij Remensis circumquaque positas deprædabatur, pergit cum Artaldo, acceptisque ab Heriueo obsidibus, Remos reuertitur, pergensque in crastinum ad Sanctum Remigium, sese ipsius Sancti committit intercessionibus, promittens vadibus libram argenti se daturum annis singulis, Monachis quoque eiusdem loci præceptum de Castello dedit immunitatis, quod ex tabulario excerptum hîc inserere profuturum iudicauit.

*Meminit
quidem hoc
anno huius-
ce privilegij
Frod. l. 4. c.
27. & in
Chron. at
datum esse
ultimo regni
Ludouici,
patet ex eo-
dem.*

Ludouici transmarini privilegium Ascetis Remigianis concessum.

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS.

LUDOVICUS DIVINA ANNUENTE CLEMENTIA FRANCORUM REX. Vniuersis fidelibus nostris, tam præsentibus scilicet, quam futuris. Notum fieri volumus quoniam regiam celsitudinem nostram Reuerendus Abbas Hincmarus, atque sibi subdita Beati Patris Remigij Monachorum congregatio humiliter expetierunt, quatenus immunitates ab anterioribus Francorum Regibus sacro loco concessas, ex rebus quas Ecclesia iure quieto possidet, nostræ auctoritatis decreto concedere ac confirmare placeret, quorum fideli voto libenter assensum præbentes, præcipuè pro ipsius beatissimi Antistitis familiari deuotione qui regali nostræ profapiæ, quam per Dei gratiam ad fidem perduxit Catholicam, specialiter à Deo collatus est pastor atque Patronus, fieri quod petebant concessimus, simulque hoc prouidere necessarium duximus, vt Monachi sub regularis Abbatis pastoralis sollicitudine viuentes, absque vlla perturbationis inquietudine Deo in sanctitatis proposito, liberâ securitate militarent, atque ex nostræ beneficio largitatis, vnde merito pro nobis, filiorumque nostrorum incoluntate, nec non & regni nostri prosperitate Deum exorare debuissent, haberent.

Igitur

Igitur, sicut mos est Regum, & ab antecessoribus nostris sæpius dignoscitur fuisse constitutum, regis præceptionis auctoritate decernimus atque sanciendo constituimus, ut in primis Castrum, in quo ipse beatissimus Pastor corpore quiescit, omnino sit immune, ac sub eorum solummodo ditione liberè constitutum, nullusque intra eiusdem Castellii ambitum quamlibet iustitiam audeat exercere dominationem contra voluntatem ipsorum, sicut præcedentes Francorum Reges constituerunt, quæ & nos, nostrâ clementiâ, renouamus & confirmamus: simul etiam omnes ipsius Sancti Cœnobij villæ, quas monachi liberâ firmitate ante possidebant, siue quoque illæ, quæ postea ad tenendam sanctam religionem, locique restaurationem additæ sunt, id est Crusniacus, villaque quæ dicitur Basilica curtis; necnon & aliæ terræ diuersis partibus iacentes, simul etiam & Cosla cum omnibus intra Vosagum, atque in pago Roslinse, in Comitatu Blifinse integrè ad eam pertinentibus ab omni exactione, & Teloneo, necnon à viatico, vniuersaque Quæstoris petitione sint absolutæ, & liberæ publicè & priuatim, & hoc in omne tempus.

Vt verò eundem Patronum nostrum Sanctissimum Beatum Remigium in vltimæ discussionis, & tremendo examinè mereamur inuenire adiutorem, hoc etiam congruum addere censuimus, ut in omnibus vbicumque locis intra, aut extra regni nostri fines; idem monachi aliquid habere & possidere cernuntur, nostræ corroborationis decreto firmiter constituto, nullus omnino Rex, nec Episcopus, nec Comes, neque alicuius personæ inconsiderata audacia aliquod præiudicium, vel quamlibet indebitæ oppressionis violentiam in omni terra ditionis eorum contra fas præsumat inferre. Eos autem, qui nobis in Francorum successuri sunt regno; benignè rogamus, ut pro suarum redemptione animarum, hunc sacrum locum augmentare procurent. Quod si non fecerint, nemo tamen eorum, nè Deum Regem Regum offendat, perditionemque sibi perpetuam adquirat, ex omni proprietatis eorum possessione quippiam auferendi minuendique licentiam vllatenus tanquam præsumptor temerarius habeat. Vt autem hoc nostræ immunitatis, constitutionisque regale decretum per succedentia tempora maneat, & à cunctis credulitatis firmitatem veraciùs accipiat, manu nostrâ, omniumque fidelium nostrorum præsentis assertionem corroborari, ac annuli nostri iussimus subterfignando impressione firmari.

Signum Domini Ludouici gloriosi Regis.

Et sigillatum majori sigillo ex cera alba cui impressa facies instar Numismatis cum regali corona, & in cirtuitu habetur *Ludouicus Francorum Rex.* Infra verò lineâ directâ.

Oydito Regis dignitatis Notarius ad Vicem Artoldi Archiepiscopi recognouit & subscripsit.

Actum Lauduni Mœncis 6. Calend. Aprilis indict. ij, anno antem regnante Ludouico Rege 17.

Castelli,

ARTALDVS
XXVII.
ACHIEP.

An. 940.

Castellum
sen Castrum
illud à Sen-
pho supra
constructum
diximus.

Alludit ad
reformatio-
nem studio
Hugonis fa-
ctam.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 940.

Castelli, cuius hic mentio fit, & Seulfi opus creditur, restant semiruti parietes cum turriculis, retro Monasterium praesertim, & porta prope Ecclesiam Sancti Juliani, cuius exesi lapides structurae vetustatem produnt, & indicant.

Remensis Ecclesia pradiorum diues ante concessum à Rege Comitatum, & Monetam.

CAPUT XV.

EX Castellis, munitiōibusque per Dioecesim ob Paganorum grassationes pridem statutis, vel de nouo constructis sub Fulcone, Heriuēo, & alijs, patet euidenter Archiepiscopus pluribus dominijs excelluisse ante concessum à Rege Comitatum Remensem, iurgiumque pro Archiepiscopatu inter Hugonem & Artaldum, studiosè à Frodoardo descriptum, non ob sacerdotij praestantiam exaruisse, cum eiusdem praestantiae ac dignitatis non deessent in Gallia, nec item ob ius Reges inungendi in hoc secundae stirpis deliquio, maximi habitum apud Principes qui de regia Majestate acriter contendebant, cuius veluti character vnctio putabatur. Sed ob Castella, Munitiones, & reditus ab Ecclesia dependentes in Prouincia & Dioecesi, vbi profundas latasque figere radices Hugo & Heribertus tunc vehementer optabant. Et vt ea omittam quae varijs in locis Frodoardus aspersit lib. 1. cap. 20. praesertim, & lib. 3. vbi Hincmarum rescripsisse ait ad Manigaudum pro villis in Vosago positis, & pro villis in Toringia ad Brunaldum Moguntiae suffraganeum, pro villis denique in partibus Massiliae, in Rodomico, Gualitano, Aruernico, Turonico, Pictauico, Lemouicino &c. Certum est plures occupasse ditones non in Campania modo, quam Matrōna interfuit, sed versus Axonam, inter quas idem auctor numerat Sparnacum ab Eulogio emptum, Couciacum, & Luliacum à Clodoueo data, Vanderam à Theodorico Rege, Celtum à Sobrina, Regiteste à Quiriaco B. Arnulfi Patre, Viriziacum ab Suauegotta regina, villas quoque iuxta Faram quas Clodoueus, Beate Genouefa contulerat pro compendio itineris cum Ecclesiam Remensem sapissimè visitaret, in Thierarchia fontem Mauberti cum villis de potestibus ex patrimonio Sancti Remigij, Victuriacum & Calmiciacum à Grimoaldo Palatij Praefecto, Cruciniacum Curbam villam, & Aciniacum in Tardonensi pago à Waratone: prope Luxembur. ducatum in finibus Campaniae, Duziacum super Charum fluuium à Clodoualdo cum tis pagis & Castellis cis, & trans Mosam quae Mosomensis pagum conficiunt, vbi conditae, Mosomum in Alode, hoc est pleno iure possessa, Maceriae, Sedanum, & aliae vrbes, Altus Mons in Dulcomensi pago, Vindenissa, Virtutum, Margolium, Nouigentum, Fimmæ, Culmiffa.

Sic Gregorius I. commendat patrimonium Sancti Petri in Africa Gennadio Patricio E. pist. 73. & in Gallia E. pist. 5. & 7. ad Brunichildem.

Culmisiacum, Castellio, Creciacum; quarum major pars quibusdam Nobilibus in precariam primò data est, lapsu deinde temporis in beneficium concessa sub censu, vel clientela, demum penitus subtracta, aut inuasa.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 940.

Vt verò pateat eiusmodi Ditiones opimi fuisse redditus, Rex cum suo Comitatu Remis moram faciens, sumptibus Ecclesiæ sustentari debebat, vt Hincmarum Nicolao I. rescripsisse diximus lib. 3. cap. 33. & hoste regnum inuadente, Archiepiscopus copias suis sumptibus cogere tenebatur, vt prædictum Hincmarum, Fulconem, & Heriueum sæpius fecisse testatur Frodoardus, de Hincmaro sic habet, *Theoderico Comiti (scripsit) mittens ei nomina suorum in expeditionem, Regisque seruitium*, lib. 3. cap. 28. ibidem, *Domino Hincmaro rescripsit Rex, non solum de rebus Ecclesiasticis, sed & de populo in hostem conuocando* &c. in fragmento historiæ Francicæ ab And. du Chesne edito tom. 3. *Heriuens Rem. Archiep. suscipiens Carolum, deduxit eum per Hospitia sua, id est in Carisia, & in Crusnia*, addit Frod. mille quingentos è suis armasse in Regis obsequium, quibus aliquot obsessæ vrbes supra Mosam; hos, Fideles Ecclesiæ Remensis vocat in Chronico, & lib. 3. hist. cap. 28. *Aimoinus Homines simpliciter lib. 5. cap. 41. Homines de potestate Remensis Episcopi cum Carlomanno erant*, alibi Clientes nominantur, Vasalli, Casati à casis seu domibus quas ab Ecclesia in beneficium acceperant ex Capitul. lib. 1. cap. 68. quocumque nomine vocentur, patet ex pluribus chartis obsequium eos præstitisse Archiepiscopis, cum opus esset pro iuribus Ecclesiæ gnauiter tuendis, vel seruitio Regi præstando.

Horum etiam operâ utebantur, cum præsidiummunitionibus seu Castellis imponendum esset aduersus hostium grassationes: Episcopi siquidem latis præditi Dominijs, Castella sollicitè per Dicecesim extruere cœperunt, Normannis Galliam deprædantibus, quò plebi salutis portus essent & perfugium, quod in Italia quoque Longobardorum metu præstitum fuisse narrat Ennodius de Episcopo Nouariensi sic differens.

*Pontificis castrum spes est fidissima vita,
Cui rutor Sanctus, quæ nocitura petant?
Hic Clypeus, votum est, procul hinc Bellona recede,
Quod meritis constat, premia nulla grauant.
Conditor hic muros solidat, munimina factor,
Nil metuat quisquis huc properat metuens.*

Fidem facit Frodoardus in Chronico plures eiusmodi munitiones, & Castella ab Episcopis, & potentibus viris extructa Carolinis vergentibus ad Occasum, maximè cis Mosam, qui regni limes fuit, quæ manifestè probant Archiepiscopos prædijs, opibus, & potentiâ valuisse, habuisseque ministros seu officarios non paucos qui ius dicerent cum meri mixtisque Imperij potestate in vasallos per villas & Castella constitutos, quæ

D d d d

omnia

ARTALDVS
XX XVII.
ARCHIEP.
An. 940.

omnia adhuc aucta sunt Comitatus Remensis accessu, quem in alta Baronia tenuerunt, tenentque hactenus, cui & Castellaniæ quædam postmodum additæ sunt, Comitatu in Ducatum erecto, vt dicemus.

De Comitatu, & Moneta Remensi Artaldo concessis.

CAPUT XVI.

Comitatum Remensem & Monetam Artaldo Præfuli à Ludouico 4. data fuisse inficiari nemo potest, cum omni exceptione major Frodoardus testis accedat, ipsaque Domini interrupta possessio id manifestè probet; hactenus enim vt Comitatus pridem, sic & Ducis titulo gaudent Archiepiscopi. At in quo consistat Comitatus hic, quousque protensi limites, an idem ac pagus Remensis, quænam iura, redditus, appendices, citatus auctor non explicat. Opinor ea Artaldo concessa; quæ veterum Comitum subiecta erant ditioni, de quorum officio, prærogatiua, & in Scabinos iurisdictione, pluribus in locis Regum Capitularia differunt, præsertim Caroli Magni, quæ cuilibet cum obuia sint, ea consulat qui volet.

Hoc igitur temporali aucta Dominio Remensis Ecclesia, nam antea villas, Castella, Colonias habuisse clarius est quam probatione sit opus, inter illustriores Galliæ, quæ hac ætate pari Regum magnificentia urbium principatus obtinuerunt, clarescere cœpit, longèque nobilior reddita est cum in Ducatum Comitatu erecto primi Patriatus Franciæ dignitate fulsit: partita tamen postmodum ditio fuit, & sensim imminuta, eum pars haud ignobilis data est Capitulo, & Monasterijs etiam recens erectis. Vicecomitatus quoque ablati dicitur per eos qui se Comites hæreditarios venditabant sub Roberto Rege, donec Archiepiscopi dato pretio (vt creditur) ab his hunc vendicauerunt, estque nunc ditior prouentus quem habent in vrbe.

*Rainaldi
Remorum
Comitis
minit
Aimoin.
lib. 5.*

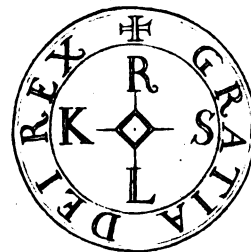
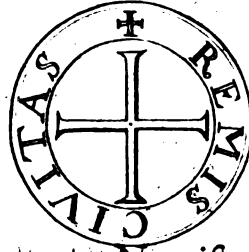
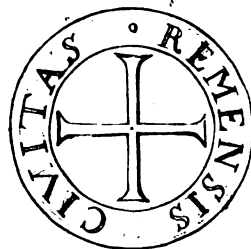
Quod spectat ad Monetam, etiamsi ius pridem exoleuerit, adhuc tamen vestigia restant, constatque ex Frodoardo permissam Archiepiscopo Rem. proprii Numismatis percussuram, vt quondam Archiepiscopi flamini Hebræorum ab Antiocho ex 1. Machabæorum cap. 15. quod & alibi factitatum reperio. Refert Meyerus Chilpericum Crafmero Episcopo fiscum Regium in Tornaco, cum temporaria iurisdictione in Flandris concessisse. Viromandenses eodem iure potiti sunt ex chirographo de Majoria de Maligni, Ecclesia item Turonensis sub Ludouico Pio &c.

Ceterum monetam antiquitus Remis cudi solitam, non tantum sub Austrasiorum Regibus, qui regiam ibi sedem constituerant, vt ostendimus, sed etiam sub Carlouingis, probat Caroli Magni edictum, quo vetat nè præter eam quæ in Palatio fit, alia apud populum in vfu sit ex lib. 2. Capitul. tit. 18. de admonitione vnius Monetæ. Hinc enim sequitur

sequitur tunc diuersis in locis solitam fabricari, quamuis verisimile sit vnum locum Imperatorem designasse Romanorum exemplo, apud quos in templo Junonis Moneta nuncupata cudebatur, vel constitutionem intelligendam esse de ea quæ Palatina dicitur, non verò de communi, vel vsuali quæ varijs in locis fiebat, ex Capitul. Caroli Calui titulo 3. num. 21. vbi habetur, *Sequentes consuetudinem prædecessorum nostrorum, sicut, in illorum Capitulis inuenitur, constituimus, vt in nullo alio loco in omni regno nostro moneta fiat, nisi in Palacio nostro, & in Quentonico, & in Rotomago, & in Remis, & in Parisio &c.* Hoc loco cum nihil noui statuatur à Rege, sed approbet hic percussuram fieri solitam in denominatis vrbi- bus, inter quas Remorum Ciuitas numeratur, aperte sequitur eo priuilegio vsam fuisse sub præcedentibus Regibus, præsertim sub Carolo, & Ludouico pio. Numismata Remis cusa nobis pro sua humanitate commodauit olim vir insignis doctrinæ Georgius Dey Doctor Sorbonicus, quæ ad prædicta tempora referri possunt, quorum hic typum damus.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 940.

Priora duo Caroli Magni, & Ludouici Imperatorum Numismata esse patet ex eo, quod integra eorum nomina in ijs legantur, cum Carolus Caluus à plerisque dicatur primùm Monogrammate vsus, saltem in sigillis, & Numismatibus. Porro cudendi potestas, quæ hætenus Regum fuerat, multis illo tempore impertita est, nam præter Ludouicum IV. qui Remensis vrbs Monetam Artaldo dedit iure perpetuo possidendam, Otto Imperator, mundi delicia, & orbis felicitas meritò nuncupatus, Cameracensi Episcopo idem concessisse legitur, vt & Fridericus Comes Virdunensis eiusdem vrbs Episcopo, & plures alij, vnde à quoquam fingi non debet, ius Monetam conflandi ab his furtiuè vsurpatum.

Patens Monogrammate Magni Caroli insignita legitur apud Andr. de Chesne tom. 2. & in vita S. Boboloni fol. 665. sub Clodo 2.

Sunt qui putant Episcopos, & Comites Monetam ex auro non cussisse, sed ex argento, aut viliori alio metallo, ob idque Ludouicum XI. Britannia Ducem bellum indixisse, quòd auream fabricasset. Prædicta Regum Numismata sunt ex argento, Archiepiscoporum verò vt plurimum ex ea materia, quâ Solidi vsuales cudi solent.

Hoc igitur iure Remenses Archiepiscopi plures annos potiti sunt
D d d d 2 velut

METROPOLIS REMENSIS

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 943.

velut Comitatus appendice, eratque vicus in vrbe, qui percussura haectenus nomen retinet Gallicè *Mark*. Trapezitæ seu Telonarij tururgia habebant in foro Ciuitatis iuxta Balliuij auditorium, Agidius Leodiensis Monetarum stationes vocat in vita Sancti Alberti, cap. 15. vetustiores chartæ Tabulas: tributum quoddam percipiebant Archiepiscopi, Trecensum dictum in charta Wilelmi Campanensis. *Si quis (inquit) cambierit, qui Trecensum nobis sicut Cambitores non soluerit..... per L X. solidos emendabit.* Id propriè Telonium dicitur vernaculè *Tonneu*, inde timonagium. Juxta prædictas Monetarum stationes seu tabulas, erat lapis rotundus vbi bona ciuium, qui debitores erant, voce præconis haltæ supponebantur, adhuc patriâ linguâ vocatur, *La pierre au change*.

Ceterùm in pactis inter contrahentes apud nos vulgò apponebatur, vt solutio fieret in Moneta Remensi, sic in appendice apud Frodoardum pro villa Virtutis, statuitur vt Heribertus pro respectu annuatim, *Soluat libram unam denariorum Remensis Moneta*, quod ea apud Remenses esset in vsu, & intra fines ditionis Archiepiscopi: extat decretum in Archiepiscopali tabulario à Præfeto Balliuiatus Viromandensis, quo iuxta mandatum superioris Curia Computorum, Remensis Archiepiscopus conseruatur in iure Telonarios Remis constituendi anno 1317. En typi Numismatum quæ sub Samfone, Henrico, Guilelmo, & Roberto de Courtenay Archiepiscopis cudebantur.

Littera X. denarium numerum significat. Sic Numismata argentea cum eodem caractere Roma cusa anno Fundationis 585. decem ancos asses valebant apud And. Theuet.

Sunt alij nummi qui expressam Virginis Deiparæ imaginem ex vna parte,

parte, ex alia Crucem cum nomine Archiepiscopi, quod in alijs Patriatibus subinde seruabatur. Refert Andreas Theuet in Cosmographiâ nummum Lauduni cūsum, quem etiam vidimus, ab vna parte Regis Ludouici Hutini, ab altera Gazonis de Campania 55. Episcopi vultum repræsentantem, quod factum puto ob regalem iustitiam Episcopi consensu in eadem vrbe stabilitam. Nunc verò quandonam ius illud cessauerit, an pedetentim, vel regio edicto, postea dicemus.

ARTALDVS
XXVII.
ARCHIEP.
An. 940.

De Sanctis Merolilano, & Florilde Virgine.

CAPUT XVII.

MIssis Hugonis Magni, Artaldum Heriberto reconciliare studentibus, contigit diuinâ quadam reuelatione reperiri Corpus Sancti Merolilani Martyris, quam Frodoardus recitat sub finem libri quarti, vbi de veteri Ecclesia Sancti Hilarij pro foribus Martis sita, & ad sepulturam Clericorum Remensium ab Rigoberto data, differit, quæque ante prædicti Præfulis Artaldi abrogationem, crebris illustrabatur miraculis.

In huius igitur Ecclesiæ cœmeterio, quidam Dei seruus è Scotia oriundus terræ mandatus est, sed cùm nomen, ac sepulturæ locus memoriâ pridem excidissent, apertis se cœpit manifestare visionibus. Etenim cùm Ciuium quidam honestæ familiæ, sed censu tenuis obijisset, Parentes eius ab Hildegario huius Ecclesiæ Presbytero petunt sibi sepulturæ locum gratis concedi, cùm sarcophago, in quo defuncti cadauer condi posset: eo annuente, casu incidunt in viri Dei sepulturam, cuius effossâ humo, statim sarcophagus apparuit, quem rotis viribus conantes aperire non potuerunt. Presbyter audito hoc, propius accedens operimentum sarcophagi paululum submouit, de quo mox tantæ suauitatis fragrantia emanauit, vt nunquam se delectabiliorem testatus sit hausisse odorem; introspeciensque videt corpus integrum Sacerdotalibus infulis redimitum, recomponensque sepulchri pallam, sepulturam amplius violare non est ausus; permisit tamen vt prædictum cadauer depositis quibusdam supponeretur tabulis.

Ipsâ nocte visus est ei Auunculus suus Presbyter in somnis, qui dudum decefferat, asserens eum rem Deo ingratham, ac minùs acceptam fecisse, quod sancti sepulchrum temerare præsumpsisset: idem beatus cuiusdam sub ipsis diebus apparuit, monens vt indicaret Presbytero se superjecti sibi cadaueris pondere & indignitate grauari, darétque operam, vt quantociùs illud à sua sepultura repelleret. Presbyter hac admonitione territus, cadauer, quod sepulturæ Sancti superpositum fuerat, ocyùs eijci curauit, & apertâ alibi sepulturâ recondi.

D d d d ;

Vifus

ARTALDVS
XXVII.
ARCHIEP.
An. 940.

Visus quoque est paulò post cuidam Rustico præcipiens vt Artaldo Episcopo fidenter nunciaret nè corpus suum extra Ecclesiam iacere diutius pateretur, sed in eam illud absque mora transferret: eo mandatum sapiùs sibi factum exequi cunctante, idem Sanctus Presbytero in eadem Ecclesia feruienti apparens, sepulturæ locum, aduentus sui causam, & mortis genus reuelauit, significans se Scotigenam esse, Romamque orationis gratiâ cum proficisceretur, à latronibus super Axonam fluuium interceptum, indéque huc delatum à socijs, ac ibi terræ mandatum. Adiditque se Merolilanum vocari, iubens vt id nomen, nè fortè memoriâ laberetur, cretâ describeret, quod & fecit in arca, quæ lectum proximè erat, quam ipse cretam visus est accepisse, noménque descripsisse.

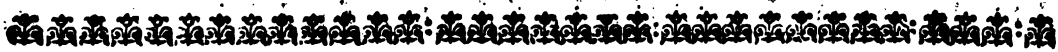
Visis his ac reuelationibus motus Præful Artaldus, Ecclesiam quidem Ciuibus suffragia ferentibus, tectis, nouisque fecit instrui laquearibus, at corpus Sanctum, vt à prædicto sacerdote intimatum ipsi fuerat, transferre neglexit. Hinc Deo volente haud ita post contigit, vt in eadem Ecclesia coram Hugone Principe, coactus fuerit se abdicare Episcopij præfecturâ. Merolilani corpus postmodum ab hoc loco in urbem translatum est, quiescítque in Ecclesia Sancti Symphoriani, vbi festum ipsius quotannis celebratur. De eo Martyrologium Gallicanum his verbis, 18. *May Merolilanus Martyr natione Scorus super Axonam fluuium interceptus à latronibus occiditur &c.*

Extant Flotildis visiones à Petro Pitheo editæ apud And. du Chesne tom. 2.

Per id quoque tempus celebris quædam puella claruit apud Lauennam Remensis territorij villam, cuius somnia siue visiones referuntur in Diuionensi codice, harumque meminit Frodoardus in Chronico ad annum 940. his verbis, *Puella quædam Virgo Paupercula nomine Flotildis, visiones sanctorum manifestè vigilans, & in spiritu vidit, & quadam futura prædixit.* Ex ijs quæ in prædicto habentur codice, hæc ad institutum faciunt. Quadam nocte Flotildis Sanctum Remigium, & Sanctum Landbertum vidisse se asserit, cum multitudine albatorum Clericorum libros tenentium, & pedibus nudis assistentium, inter quos erat Artaldus Episcopus: Beatum verò Remigium audiuisse dicentem cum mœrore, quòd Francica terra decorem, & potestatem suam perdidisset, nisi adunatim populi Dominum feruentius deprecarentur, jejunantes certis ferijs, & Dei misericordiam implorantes, ipsùmque grauitè Artaldum increpantem quòd, cum inter tot rerum discrimina se diuino cultui totum impendere deberet, idomnino remisè ageret: Ad quam Remigij increpationem velut jaculo percussus Præful foras egressus, ab igne illico absumi visus est. Beatum deinde Remigium conquerentem cum alijs audiuit, quid Franci de suo Rege facere vellent, qui rogatus ab his mare transierat, eique ad regni solium proeucto fidelitatem promississent, horum acta se Deo ac Regi egregiè mentitos esse probare &c. Flotildis eadem alterâ vice vidit Beatos Petrum, & Martinum præcipientes ei vt confestim iret ad Hugonem Heriberti Comitis filium, cui tunc reddendus erat Episcopatus Remensis,

sis, dicerétque illi nè tot iuramenta committi pateretur.... visa quodque sibi est die purificationis Beatæ Mariæ cum Hugone Præsule loqui, de Ecclesia Beatæ Virginis decentiùs exornanda, deque alijs rebus ad cultum Dei spectantibus, quas hic breuitati studens omitto: præfata hæc puella postquam prænotatas visiones habuit in mense Martio, & quadragesimali ieiunio, non longum superuixit tempus, sed hæc post duorum annorum circulum in ipsa nocte vigiliarum Natalis Domini obiit, & eodem die in Ecclesia Sancti Landberti de Lauenna sepulta est. Auctor Martyrologij Gallicani 4. Calend. Martij, & 25. Decemb. putat Florildem Monialem factam ex reuelatione in Auenaco Monasterio, idque forsan suspicatur, quod in prædicto codice dicat vidisse se esse in quodam amœno loco, velúmque nigrum se super caput habere, de quo cum requisisset, audijffe quod Nonna fieri deberet, at ex his reuera velum sumpsisse non satis constat, cum ibidem dicatur in Ecclesia Sancti Landberti sepulta apud Lauennam: de ea Martyrol. Remigianum 8. Calend. Januarij.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 948.

Urbis Lauduni situs, & nomenclatio, & cur Principes tam acriter hoc tempore, pro ea obtinenda, decertarint.

CAPUT XVIII.

Pertinax pro sede Remensi, & ambitiosa disceptatio; quæ toti prouinciæ cladem intulit, hortatur, vt Lauduni, cuius hîc occurreret frequens mentio, situm, ac decora paucis explicem, quod nostræ Metropolis vrbs longè celebris sit, ac particeps miseriarum fuerit quæ infra referentur. Hæc in colle summo, editoque loco sita est, quem vndique planities ambit, foris ad meridiem pari altitudine fastigio habens colliculum proximè sibi adjacentem; vbi Sanuincianum Monasterium à Brunichilde Regina, vt fertur, constructum.

Plerique hanc Laudunum dictam putant à *lauds* & *Dunum*, quasi mons populi, vel populofus. *Dunum* enim veteri gallico idiomate montem significat, quod bellis regionem vastantibus, ingens populorum multitudo in eum confugeret, vnde *Luych dunem*, vel *Lugdunum* Germani speculatores colles dixere, à *Dunis* scilicet hoc est speculis, vt faciliùs quid molirentur hostes acciperent, vel etiam ab excubijs: ob id *Lugdunum* sæpius hanc vocatam reperio, in prolixiori testamento S. Remigij præsertim; & in actis Concilij Sueffionensis ad annum 857. vbi *Pardulus* scribitur *Lugdunensis* Episcopus: Nomen hoc, quod ei commune est cum *Lugduno* Galliæ Celticæ Metropoli, fecit, vt Auctores quidam erroneè plerique huic attribuunt, quæ alteri, hoc est Belgicæ, meritò debentur, vnde veteres, vt opinor,

Hincmarus
Epist. 15.
Frod. lib. 3.
c. 22,

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
22.948.

nor, quò discrimen foret inter vtrásque, Clauati nomen addiderunt, vt Grego. Turon. lib. 6. cap. 4. legitúrque in moneta ibidem ante annos 1300. cusa *Lugduni Clauati*. Mons Clauatus etiam nominatur in Breuiario Laudunensi, vbi de Sancto Chanoaldo, & Lugdunum palatium in diplomate Caroli simplicis apud Miræum.

Fredegarius tamen, & Concilia frequentius habent Laudunum Clauatum, vt & acta translationis Sancti Quintini, cuius etymon satis obscurum est. Vasseburgus de Virduo differens pariter terminata in Dunum, ait *Chobos* antiquitus vocatam fuisse, ob clauorum multitudinem muris infixam, quasi vrbs clauorum dicenda esset, vt à Berchario reuera vocatur, qui Episcoporum eiusdem vrbs indicem texuit ante Vasseburgum: quæ nomenclatura Lauduno faciliè applicari posset, nisi Clauatum potius nuncupatam dicas, à veste prætoria, hæc enim quibusdam coloribus velut clauorum aculeis promicantibus verrucata, vestis clauata à Romanis dicebatur, & eò conuenientiùs ad mentem Hincmari, qui Laudunum à Marcobio vel Marcobrio Prætorie conditam scribit, cuius etiam Marcobrij meminit Eutropius.

Vrbs etiam Lugduni dicitur in vita Sanctæ Salabergæ, & Laudunis nomine indeclinabilibus. 3. historiæ Ecclesiasticæ apud And. du Chesne, vbi inter vrbes famosas Gallie Belgicæ numeratur. An vetus Bibrax sit de qua lib. 1. egimus, quidam pro certo asserunt, quasi Remorum antiquitus propugnaculum fuerit, perinde ac Alexia Manubiorum, probantque ex Dudone lib. 3. de Lotharij Regis Lauacro differente in vita Wilelmi Ducis. *Wilelmus* (inquit) *Rege* (Ludouico) *exercitûque suo Lugdunensi pago relicto, Laudunum Clauatum, quî & Bibrax dicitur, petit citò, antecedente Episcoporum Francie choro, quem omnis Clerus Laudunensis sedis, omnisque populus, cum ingenti, apparatu Monastico, cum Episcopis præpollentibus reuenter suscepit, puerumque nuncupatum nomine Lotharium, sacrosancto rore, oleoque & chrismate innouatum, & purificatum de fonte extraxit.* At ex natura loci, & situ delineatis in vita Sanctæ Salabergæ Laudunum Bibrax Cæsaris appositè vocari non posse supra ostendi, veriusque est à Romanis ortum habuisse ex Castro in montis vertice posito, vbi milites excubias agerent inter Remos, & Ambianum ex Notitia Imperij, sicque domibus auctum in urbem sensim coaluisse, vel à Marcobrio prætorie, vt censet Hincmarus nobile Municipium effectum, cui fidei tumen affulit beatorum Xysti & Sinicij prædicatione, quòd territorij ac Diocesis Remorum esset. Scæuentibus persecutionum procellis, insignem pietate virum in crypta ibidem latuisse lib. 1. retulimus, cuius Reliquias, nè Vindocinenses gratis sibi vindicent, sub Anselmo Episcopo in ditiorem thecam translatas fuisse anno 1228. docet Martyrologium Laudunense his verbis. *Sabbatho post festum S. Marthei Mr. Lictardus, & Simon de Triangulo Canonici Laudunenses collauerunt honorificè in capsâ argentea, sacra pignora gloriosi Confessoris S. Beati*

Beati re, & nomine, & cum diuino thesauro reposuerunt coxam Sancti Genebaudi cum costis, sinistrum brachium S. Monsani, & caput Sanctæ Probæ Virginis & Martyris.

ARTALDVS
XXXVII.
ACHIEP.
An.948.

Honorio Imperante, Laudunum necdum amplam fuisse ciuitatem probat Notitia imperij, vbi inter ciuitates Metropoli Remensi subiectas non numeratur, sed nec sub Clodoueo, cum B. Remigius Africanorum Conciliorum auctoritate vsus dicatur pro Episcopatu in eo constituendo, quod Canones in illis editi tam specialiter de populo frequentiori, vel minùs frequenti non cauissent, vt Laodic. Concil. can. 37. & Tolet. can. 12. quibus vetatur nè in Vicis & Castellis instituantur Episcopi: sensim tamen, ob sedem Episcopalem præsertim, fumpsit incrementa, & ex Castello vt ab Hincmaro vocatur Opuscul. c. 15. vrbs populosa euasit, Principum sedes, ac Francici limitis propugnaculum. Huic Caribertum quemdam Comitis titulo præfuisse tradunt Annales Bertiniani, cuius filiam Bertradam vel Bertam nomine, Pippinus duxit vxorem ann. 749. ex qua Carlomannus, Carolus Magnus Imperator, & alter Pippinus.

Fecit loci prominentia, & celsitudo, vt Lupo Campaniæ Duci sub Brunichilde, Martino Palatij Præfecto sub Theodorico, & Grifoni Caroli Magni natu majori filio portus fuerit in aduersis, ac refugium, moxque videbimus quanto ardore fœderati Principes, & Rex ipse decertarint quò urbem hanc sibi propriam facerent, quæ, post varios fortunæ casus sæpius obsessa, rarò expugnata legitur, spontè dedita aliquando, rursum inuasa; interdum Reginis concessa in pignus firmandæ fidei, tandem secundæ stirpis vltimis Regibus relicta, quibus opportunum aduersus sibi illatas vexationes præbuit hospitium.

Carolinis igitur ad occasum vergentibus ea vrbs arx fuit tutissima, quam tantâ animi contentione, & armorum viribus sibi asserere conati sunt, alijs vrbibus vel in beneficium datis, aut vi, vel dolo distractis, vt qualiscumque regio quæ eam ambit reliquum Monarchiæ Francicæ videretur, Laudunum verò regni Caput, vt Guibertus loquitur lib. 3. vitæ suæ cap. 11. regia sedes lib. 1. cap. 12. regis ambitionis thalamus, & vnicum hac ætate propugnaculum. Fuit quoque per idem tempus ob naturam loci, sanctarum Reliquiarum, cum Normanni atrocius Galliam Belgicam popularentur, receptaculum, in eam enim S. Bauoni ossa translata sunt ex Molano 10. Octob. Sanctæ Pharaïldis Virginis 4. Ianuar. S. Alouini, vt tradit Yepes in hist. Bened. fol. 156. Sanctorum etiam Quintini, Gassiani, Botiani, Marculfi, & aliorum. Cathedralis Ecclesiæ moles orientem versus sita, vbi paulatim cliuus assurgit, intuentium sic rapit oculos, ob structuræ elegantiam & sublimitatem, vt inter totius regni venustiores meritò computetur. De ea, vt de sacris reliquijs, Capitulo, immunitatibus, & amplissimâ ciuili iurisdictione, erit commodior alibi dicendi locus, nunc ad discordiam quæ pro sede Remensi inter Principes exarsit, redeamus.

E e e

Vrbe

ARTALDVS
XXVII.
ARCHIEP.
An. 948.

Vrbe Remorum à fœderatis Principibus obsessa, & captâ, Hugo Heriberti filius, Artaldo abdicare coacto, consecratur Archiepiscopus.

CAPUT XIX.

VT spinis rosæ, sic curis frequentius dignitates vallantur & anxietatibus, quas Artaldus mox sensit, ac sui præsulatus primitias delibauerat. Harum seriem, quòd vrbi Remorum æquè, ac ciuibus damnosæ fuerint, breuiter expedio. Pace haut satis stabilitâ, Missorum Hugonis principis studio inter Artaldum & Heribertum: Hugo princeps Roberti filius adjunctis sibi quibusdam Episcopis tam Franciæ, quàm Burgundiæ, cum Heriberto Comite, & Wilermo Normanno Remensem obsidet urbem, eamque sextâ obsidionis die, omni penè militari manu Artaldum Archiepiscopum deferente, & ad fœderatos transeunte, Heribertus victor ingreditur, Artaldus Præful terrore concussus, ac consilij expers, monetur ab Episcopis qui aderant, ad Sanctum Remigium confestim accedere, vbi Principum blanditijs, seu etiam minis coactus est Episcopij se procuratione abdicare post annos octo, & menses septem in eo peractos, concessâque, sibi Abbatia Sancti Basoli, & Auennaco Monasterio in solatium suæ exauçtorationis, ad Sanctum Basolum secedere.

Hugo, & Heribertus inde cum Lothariensibus copijs, & Wilermo Principe ad obsidionem Lauduni proficiscuntur, relicto Remis Hugone Diacono Heriberti filio, dudum ad Archiepiscopatum electo, qui tertio postquam regressus est mense, Presbyter à Widone Sueffionensi Præsule ordinatur. Priùs enim hic per annos quindecim, à sua electione, Autisiodori commorans apud Widonem eiusdem vrbis Antistitem (à quo & Diaconus est ordinatus) literarum studijs dederat operam.

Artaldus audiens Ludouicum Regem è Burgundia regressum (illuc enim perrexerat cum Remorum vrbs obsessa est) relicto Sancti Basoli cœnobio, ad eum mox accessit, cum quibusdam sibi consanguineis, à quibus Ecclesiæ beneficia Heribertus Comes pariter abstulerat. Tunc Frodoardus simili poenâ mulctatus à Comite, disponebat orationis gratiâ sepulchrum visere Beati Martini, nè tot miseriarum spectator esset ac testis, at retentus est ab ipso Heriberto, quibusdam insimulantibus eum, quòd sui causâ vellet aliò proficisci, sicque per aliquot menses (ipso iubente) in custodia partim liberâ retinetur, donec cum præfato Hugone electo Heriberti filio ad urbem Sueffionicam profectus est, vbi conuenientes Episcopi Remensis dioceseos cum principibus Hugone, & Heriberto, synodicè tractarunt quid facto opus esset, super
Episcopali

*Heribertus
vt ab Artaldi propinquis beneficiis, sic à Frodoardo Colmiciaci vici Ecclesiam, quod Hugonis electioni non consensisset, abstulerat. Frod.*

Episcopali prædicti Hugonis ordinatione. In hac synodo iussus est ces-
sare Artaldus, quòd olim iurasset nunquam se in eum Archiepiscopa-
tum intromissurum, Hugòque receptus, eò quòd Clero, populòque pe-
tente, vocatus esset. Itaque Remos profecti Episcopi, in Ecclesiam
Sancti Remigij eundem Hugonem dignitate sublimant Archiepisco-
pali, cui anno sequenti à Stephano Romano Pontifice missum est pal-
lium à Remensibus publicâ legatione petatum, subscripsisseque legitur
diplomati Hugonis Abbatis Turon. anno 5. regnante Hludouico Rege
apud Sammarthanos in Archiep. Parif. fol. 414.

ARTALDVS
X X X V I I.
ARCHIEP.
An. 949.

Hugone, & Heriberto Laudunum obsidentibus, Ludouicus Rex
sumptis secum quos vndecumque colligere potuit, in pagum Porcen-
sem venit, quo audito, Hugo, & Heribertus, obsidione relicta, per-
gunt obuiam, & insperatum Regis inuadentes exercitum, sternunt non-
nullos, reliquos in fugam vertunt, Rexque se bello eximere coactus, cum
paucis vix euasit. Artaldus perditis rebus, quas ibi habuerat, ad Hu-
gonem, & Heribertum denuo accessit perductus ab amicis, redditus-
que sibi Abbatij Sancti Basoli, & Auennaci, cum Villa Vindenissa,
& pactâ pace cum Hugone Præfule, ad Sanctum Basolum illic ha-
bitaturus recessit.

950.

Anno sequenti, Francorum proceribus aduersus Ludouicum Re-
gem palam rebellantibus, Stephanus Papa per legatos præcipit vt Re-
gi suo se subijciant, qui sine cunctatione Pontificis iussionibus parue-
runt. Subinde colloquentes Episcopi Remensis Dioceseos cum Heri-
berto Comite, deprecati sunt eum vt intercederet apud Hugonem
Principem pro receptione Regis, quod optimè cessit, nam Wilel-
mus Normannorum dux Ludouicum Regem regaliter apud Roto-
magum suscipiens, super Ifaram eum comitatus est; vbi Hugo, He-
ribertus, & Otto dux Lothariensium pacificè cum eo sunt conlocuti,
induciæ factæ inter eos, & obsides vtrimque dati, tum Ludouicus
amicitiam iniit cum Ottone Rege, qui & ipse plurimùm laborat, quò
Hugonem Ludouico conciliat.

951.

Per id tempus Heribertus Comes Hugonis Præfulis pater obiit,
quem sepelierunt ad sanctum Quintinum filij sui: tunc Artaldus spe amif-
sam dignitatem recuperandi, relicto cœnobio Sancti Basoli, ad Re-
gem profectus est, qui se ei Remensem Archiepiscopatum redditurum
pollicetur, hic regiâ fretus auctoritate, assumptis secum fratribus suis,
& alijs, qui præualentibus Heribertis, abjecti fuerant ab Episcopa-
tu Remensi, Almontem Castrum occupat, cum quibus mox Ludou-
icus Rex Mosomum obsidere aggressus est; at repellitur à fidelibus
Hugonis, multis suorum interfectis. Inde Rotomagum repetens, bellum
mouet in Turmodum Normannum qui turpiter ad Idololatriam defe-
cerat, eoque prostrato, & interempto, Compendium redijt, vbi Hugo
Dux, ac filij Heribeti Nepotes ipsius, fidelitatem ei velut beneficiarij
promittunt. Rex Hugonem quidem Episcopum mediatoribus Ottone

952.

Hic Otto
post Gisle-
berti obitum
fit Dux Lo-
thariens. ab
Ottone rege
an. 942.

E e e e 2

Lothariensi

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 953.
954.

Hugoni Rex
ducati Frā-
cia dederat,
omntmq̄
Burgundiā
ann. 944.

Meyerus
putat Ludo-
vic. Lugdun.
Clauarum in
custodiam
missum.

Lothariensi Duce, Adalberone Præfule, Hugone quoque Duce, eò tenore recepit, vt redditis Abbatij, quas Artaldus dimiserat, ad Regem profectus, aliud quoque Episcopium ei prouideretur. Ceteri verò Heriberti filij fidem spondentes admittuntur à Rege.

Subcrescente simultatum segete, inter Regem & Heriberti filios, ob Ambianensem urbem, quam Rex ab Odone abstulerat, fauente Deroldo Præfule, & quòd Bernardus Siluaneſensis Comes, & Tetbaldus cum Heriberto Castellum regis Montiniacum Paschæ diebus, Compendium quoque regalis sedis oppidum peruasissent, cum villis eidem sedi subiectis, Rex Ludouicus collecto secum Normannorum exercitu transiens Veromandensem pagum deprædatur. Tum assumpto cum illis Erluino, cum parte militum Arnulfi Flandrensis, sed & Artaldo Episcopo & alijs, qui dudum Remis ejeti fuerant, Comitibus quoque Bernardo, & Theoderico Nepote ipsius, Remorum obsidet urbem. Vastantur circumquaque segetes, villæ diripiuntur, pugnatum inde ad portas & circa muros, vulnerati ex vtraque parte non pauci, quidam interempti. Hugo dux pro pace ad Regem mittit, dat obsides vt Ragenoldus ex parte Regis sibi ad colloquium occurrat, quo accedente, de pactum est, vt Rex contentus promissione factâ ab Hugone Episcopo de reddenda gestorum ratione, obsidionem soluat: quod ita factum est, post quintam decimam, quo Ciuitas obsessa fuerat, diem. Igitur, circa Missam Sancti Joannis, Hugo dux placitum cum Rege per sequestres habuit, in quo nihil certum de pace inter eos componenda gestum, sed induciæ de pactæ, quibus sancitis, Ludouicus Rotomagum petit, vbi à Normannis, quos sibi fideles putabat, dolo Hugonis, interceptus sub custodia detinetur ferè per annum apud Tetbaldum Comitem, donec agente prædicto Hugone Francorum Duce in regnum restituitur, dato eidem Hugoni (quod petierat) castro Laudunensi. Hoc eodem anno plaga ignis in homines Parisiensis territorij cælitùs immissa, sanantur quotquot, ad sanctorum loca, ac præcipuè ad Ecclesiam Beatæ Mariæ se recipiunt.

Fatiscente regulari, inter bellorum motus, vt fieri solet, apud Remigianos disciplinâ, Hugo Præsul hanc in integrum renouare statuit, studio Ercamboldi Monasterij Sancti Benedicti Abbatis, quem ob id aduocauerat, constituitque ibidem Abbatem Hincmarum, eiusdem loci Monachum, cum hæctenus sub Archiepiscoporum cura prædictum cœnobium à sua fundatione permanisset.

Vrbem

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 955.

Vrbem Remorum tres simul Reges obsident, eaque per deditionem recepta, Artaldum, rejecto Hugone, sedi suæ restituendum decernunt.

CAPUT XX.

Gerbergâ Ludouici vxore, apud Ottonem Germaniæ Regem per legatos grauitè conquestâ de Hugone Principe, cui Laudunum nuper ipsa reddiderat, vt Ludouico libertatem daret, opemque ab eo deposcente, Otto prædictæ Gerbergæ frater ingenti collecto exercitu suppetias ferre statuit, cui mox præsto fuerunt Conradus Cispalinæ Galliæ Rex, & Ludouicus, iunctisque copijs tres Reges simul Laudunum aggrediuntur, at visâ Castrî firmitate & prominentiâ in montis fastigio positi, Remensem petunt vrbem, quam repentinâ cinxerunt obsidione.

Hugo Præsul sentiens se tanto exercitui parem non esse, consilio habito cum Arnulfo Flandrensi, & Widone consanguineis, quid hoc in discrimine agendum esset, pactum namque erat vt eruerentur ipsius oculi si vrbem vi capi contigisset, sibi cauens, post tertium obsidionis diem, cum suis liber excessit, sicque Reges vrbem ingressi comitantibus Episcopis, Domnum Artaldum Præsulem, qui dudum eiectus fuerat, iterum intronizari fecerunt per Robertum Treuirensis Archiepiscopum, & Fredericum Moguntiacensem, relictaque Remis Gerbergâ, cum militum præsidio, Hugonis ditiones, igne, ac cædibus deuastant:

Anno sequenti Ludouicus Rex Mosomum Castrum (quod Hugo Remis eiectus sibi retinuerat) obsidet, sed nihil pro votis efficiens, recedentibus post aliquot obsidij hebdomadas Lothariensibus, ipse Remos reuertitur, eoque paulò post ad Ottonem circa festum Paschæ profecto, quidam Hugoni Principi suggerunt Remos faciliè capi posse, hic conscripto milite, quasi mox capturus esset, eam cum Hugone Præsule aggreditur, at regis & Artaldi militibus fortiter sese opponentibus, octauo postquam aduenerat die, illusus recessit.

Interim tractant inter se Reges Ludouicus, & Otto de finienda controuersia pro Archiepiscopatu Remensi; indictoque conuentu super Charam fluuium, Episcopi eam vtrisque discutiunt, at quia synodice coacti non fuerant, altercatio terminari non potuit. Igitur circa medium mensis Nouembris synodus habenda denunciatur, relictoque inter moras Archiepiscopatu Artaldo, Hugoni Mosomi remanere permittitur, at hic repulsam vlturus veniens cum Thebaldo de Monte Acuto fororis suæ marito, villas Remis contiguas vindemiæ tempore deuastauit.

Vocatur Teibaldus de Lauduno in chron. Fred. & in hist. Teibaldus de monte acuto.

Eccc 3

Synodus

ARTALDVS
X X X V I I .
ARCHIEP.
An. 956.

Alia syno-
dus idibus
Iannarij in
prospectu
Mosomi an.
948.

Synodus igitur Viriduni celebratur præfidente Rotberto Treuirensi Præfule, cum Artaldo Remensi, Odalrico Aquensi, Adalberone Mentensi, Gozolino Tullensi, Hildebaldo transrhrenensi, Israël Britone, præfente quoque Brunone Abbate Regis Ottonis fratre, Agnoldo etiam, & Odilone Abbatibus cum alijs nonnullis, ad quam Hugo canonicè vocatus cum venire noluiſſet, Remenſe Episcopium Artaldo adjudicatum eſt; at cum res nimium implexa eſſet, nec comode per Prouinciales Episcopos videretur poſſe componi, placuit anno ſequenti plenum concilium, conuocari in Eccleſia S. Petri iuxta Moſomum ex Diceceſi Treuirenſi atque Remenſi: veniens autem illuc Hugo Præful, & locutus cum Rotberto Archiepifcopo, ſynodum noluit ingredi: literas verò Agapiti Papæ miſit ad Episcopos per Clericum ſuum qui eas Româ detulerat, nihil auctoritatis canonicæ continentes, ſed id tantum præcipientes vt Hugoni Remenſe redderetur Episcopium, quibus lectis reſponderunt Epifcopi congruum non eſſe, vt Apoſtolicæ legationis mandatum à Rotberto Archiepifcopo coram Regibus & Epifcopis ſuſceptum intermitterent propter has literas, quas inſidiator, & æmulus Artaldi Præfulis exhibebat, ſicque recitato Carthagenſis Concilij capitulo 9. & 10. *De accuſato, & accuſatore*, iudicatum eſt, vt Artaldo Parochiam Remenſem retinente, Hugo, qui ad duas iam ſynodos vocatus venire contempſerat, à communionem, & regimine Remenſis Epifcopij abſtineret, donec ad vniuerſalem ſynodum ſe purgaturus occurreret, ipſumque capitulum mox in charta deſcriptum, definitionemque ſuam Hugoni miſerunt, qui die ſequenti eandem Rotberto Pontifici chartam remiſit, adiiciens ſe eorum iudicio nuſquam obtemperaturum.

Interea literis proclamationis Artoldi à ſummo Pontifice Agapito ſuſceptis, miſit hic vicarium ſuum Marinum Epifcopum ad Ottonem Regem pro euocanda generali ſynodo: literæ quoque ab eodem Papa mittuntur quibuſdam Galliar, & Germaniar Epifcopis, vt eidem interſint ſynodo, de qua capite ſequenti.

*****

Concilium Engilenheimenſe, in quo Ludonicus Rex de Hugonis tyrannide grauiter conqueritur, & Artaldus de Hugone Heriberti Comitis filio, illicite ſibi ſubſtituto.

C A P U T X X I .

957.

PRæcepto igitur Agapiti Papæ ſynodus cogitur apud Engulenheim regale palatium in Eccleſia Beati Remigij honore dicata VII. idus Junij ob diſſentiones diu ventilatas Regem Ludouicum inter, & Hugonem Principem, inter Artaldum quoque Rem. Archiepifcopum,

piscopum ; & Hugonem illicitè substitutum eidem vrbi Præfulem. Ad quam synodum celebrandam , adueniente prædicto Marino sedis Apostolicæ vicario , conuenerunt etiam Germaniæ præfules cum quibusdam Galliarum Episcopis.

ARTALDV8
XXXVII.
ARCHIEP.
An.948.

Rotbertus scilicet Treuirensis Archiepiscopus , Artaldus Remensis Fredericus Maguntiacensis , Wicfredus Colonienfis , Adeldacus Ham- maburgensis , Hildebaldus Mirnegardonurdensis , Goslenus Tullen- sis , Adalbero Metensis , Berengarius Virdunensis , Fulbertus Ca- meracensis , Rodulfus Laudunensis &c.

*Aliter Præ-
fules referū-
tur in conci-
lij præfatio-
ne apud Sir-
mōndum.*

Residentibus his in prædicti loci Ecclesia , post præmissas preces se- cundùm ordinem celebrandi concilij , & post lectiones sacræ auctori- tatis , ingressis gloriosis Regibus Ottone & Ludouico , & simul con- fidentibus , post allocutionem præfati Marini S. A. legati , exsurgens Rex Ludouicus è latere & confessu Domini Regis Ottonis , procla- mationis suæ querimoniam propalauit coram præmissis R. S. Vicario , ceterisque adstantibus Episcopis , referens qualiter accersitus fuerit à transmarinis regionibus per legatos Hugonis , ceterorumque Fran- ciæ Principum , ad paternæ suæ hæreditatis regnum suscipiendum , cunctorumque votis , & acclamationibus procerum , militiæque Fran- corum sublimatus , & consecratus ad apicem regalis moderationis obtinendum , postea verò vt eiectus fuerit à præfato Hugone , dolis appetitus , comprehensus , & per annum integrum sub custodia ab eo detentus , à qua priùs absolui non potuit , donec Laudunum Ca- strum , quod Gerberga Regina tunc ex omnibus suis regijs sedibus solùm retinebat , Hugone illud vi occupante , coactus dimitteret ; de his quæ violenter passus est , si quis obijceret sibi ob nequam facinus iuste quædam illata fuisse , hic iuxta synodale iudicium , & Regis Ottonis præceptionem iuridicè se purgaret , vel singulari certamine coram cœtu defenderet.

*Ex Frodoar-
di Chron.*

*Laudunum
regia sedes.*

Deinde surgens Artaldus Archiep. protulit secundùm iussionem Papæ Romani , quam ei delegauerat , litis initium , atque tenorem quæ versabatur inter ipsum , & Hugonem sibi subrogatum his verbis.

*Sanctæ Rom. & Apost. sedis Vicario D. Marino , vniuersæque synoda
apud Engulenheim congregata , Artoldus diui. propitiam-
te Clementiâ Rem. Episcopus.*

*Domnus Agapitus Papa literas nobis , & ceteris Coëpis. nostræ Diœ-
ceseos direxit , in quibus præcepit vt ad hoc vestræ sanctitatis Concilium
conuenire studeremus , ita instructi de omnibus vt rei veritas miseriarum
nostræ sedis , quas patimur , coram sanctitate vestra manifesta fieri
posset. Quocirca propalare prudentiâ vestræ commodum duximus , quali-
ter res exordium cæperit litis huius quæ adhuc inter me , & Hugonem
miserrimè ventilatur.*

*Defuncto siquidem Heriuco Archiepiscopo , Seulfum , qui Archidia-
conatus*

ARTALDVS
XXVII.
ARCHIEP.
An. 948.

conatus orbis nostræ tunc officio fungebatur, ad præfulatum eiusdem sedis elegimus, qui Pontifex ordinatus assumens zelum contra proximos prædecessoris sui, cum eos per semet à loco depellere non valeret, consilio inito cum quibusdam laicis scilicet consiliarijs suis, amicitiam quaesivit Heriberti Comitis, quam dato iurejurando, per eosdem consiliarios obtinuit, eo tenore, ut post obitum ipsius, ad electionem Pontificis milites Ecclesiæ nullatenus aspirarent sine consilio ipsius Heriberti, idem verò Comes fratrem Heriuæ Præsulis, & Nepotes ipsius à participatione rerum Remensis Episcopi separaret. Quibus patrat, insimulari sunt iidem propinqui Heriuæ Præsulis à Consiliarijs Seulsi Episcopi de infidelitate ipsius senioris sui, accessitque Heriberto Comite cum pluribus suis, iubentur ad rationem reddendam coram ipsis venire, & quia contra eos, à quibus accusati fuerant singulari congregari certamine noverunt, sublatis ab eis rebus, quas ex Episcopio possidebant, comprehensi sunt, atque deducti per Heribertum Comitem ad Robertum Regem, à quo etiam sub custodia sunt detenti usque ad mortem ipsius Roberti. Tercio demum sui Episcopatus anno Seulfus Episcopus (ut plures asserunt) ab Heriberti familiaribus veneno potatus defungitur. Cetera, quæ gestorum eius usque ad synodum Mosomensem, velut Anacephalæosim, continent, prætermitto, quod à me prius relata sint, exténtque in tomis Conciliorum.

Vide c. 18.
& 19.

Post harum literarum recitationem, interpretationemque Theotificâ linguâ, quò facilius has Reges intelligerent, ingressus synodum quidam Sigeboldus, præmissi Hugonis Clericus, literas obtulit, iam in alia synodo apud Mosomum propalatas, quas Romæ sibi à Marino datas contendebat: Marinus has suscipiens, iubet easdem coram synodo recitari, repertumque est haud ita pridem à Widone Episcopo Sueffionensi, Hildegario Bellouacensi, Rodulfo Laudunensi, ceterisque Remensis Dioceseos Episcopis ad sedem Apostolicam directas fuisse pro restauratione Hugonis in sede Remensi, & expulsionem Artaldi. Artaldus mox exurgens, & præfatus Rodulfus qui in eisdem nominabantur, Fulbertus quoque Cameracensis Antistes publicè professi sunt, se nusquam eas vidisse, quibus cum idem Clericus contraire non posset, licet in eos calumnijs obstrepens, Dominus Marinus uniuersæ synodo præcepit ut sibi consilium daretur super huiusmodi calumniatore, & calumniarum in Episcopos delatore, at illi postquam delator publicè confutatus est falsò detulisse, lectis Capitulis de eiusmodi calumniatoribus, censuerunt eum qui fruebatur honore priuari debere, ac in exilium detrudi. Diaconatus igitur quo fungebatur ministerio multatus à conspectu synodi reprobatus abscessit, Artaldo verò Præsuli, qui omnibus se synodis præsentem exhibuerat, Episcopium Remense, iuxta Canonum constituta, & Sanctorum Patrum decreta omnino retinendum, atque disponendum decernunt, laudant, atque corroborant.

Secundo confessionis die, post recitatas diuinæ auctoritatis lectio-

nes.

nes, & Marini Vicarij allocutionem, suggestit Dominus Rotbertus Treuirensis Archiepiscopus. ut quoniam iuxta sacræ legis instituta restitutum fuerat Rem. Episcopium Artaldo, in eiusdem sedis inuasorem synodale perageretur iudicium: præcipit igitur Marinus ut Canonicam super hac præsumptione synodus proferret sententiam, lectisque Sanctæ legis Catholicæ coram omnibus capitulis, secundum sacrorum Canonum & sanctorum decreta Patrum Xysti, Alexandri, Innocentij, Zosimi, Bonifacij, Cælestini, Leonis, Symmachi, ceterorumque Doctorum excommunicauerunt, atque ab Ecclesiæ Dei gremio repulerunt prædictum Hugonem Rem. Ecclesiæ peruasorem, donec condignâ poenitentiam satisfaceret.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 948.

Ceteris diebus, actum de incestis conjugijs, & de Ecclesijs quæ in partibus Germaniæ Presbyteris dabantur indebitè, & ab eis per laicos auferbantur illicitè, prohibitum igitur, nè id de cetero fieret. Nonnulla quoque de alijs Ecclesiæ vtilitatibus ibidem definita repertiuntur, quæ extant in tomis Conciliorum cum Episcoporum indice, qui præsentì synodo interfuerunt, & Marini præfatione.

Sunt Canonum tituli decem, quorum primus

sic incipit. Hugo Comes, qui Ludouici regnum infestabat, excommunicatur, id est, decernitur excommunicationis gladio feriendus, nisi statuto tempore ad synodale iudicium accedat.

Interea loci Ludouicus Rex petit ab Ottone ut subsidium sibi ferat aduersus Hugonem, & asseclas, qui postulata concedens, iubet illicò Conradum Ducem præsto esse, donec delectus haberetur. Interim verò dum congregaretur exercitus, Ludouicus Rex cum ipso duce maneat, & Episcopi, scilicet Artaldus & Rodulfus, nè quid in via paterentur aduersi. Collecto igitur exercitu, Lotharienses Episcopi, qui cum Ludouico erant, Mosomum obsident, compelluntque Hugonis Milites ad deditionem, receptis obsidibus, pergunt obuiam Regi, & Conrado: hi Laudunesium ingressi, Montem acutum Theobaldi munitioem fortiter oppugnant, quòd hic Laudunum inuito Rege detineret, Castro reddito, Laudunum versus intendunt, cum obsideretur, coacti apud Sanctum Vincentium Episcopi Theobaldo sacrorum participatione interdiciunt, Hugonem vero Principem literis ex parte Legati & suâ paternè monent, ut emendet, quæ contra Regem, & Episcopos peruersè egerat.

Mosomum postea ab ipsidem Lothariensibus euersum est.

Hugo his excitus, collectâ suorum Normannorum manu, Sueffionem obsidet urbem, injectisque ignibus domum Matris Ecclesiæ, Canonicorum claustra, & partem Ciuitatis succendit, inde munitioem Ragenoldi Comitis super Axonam fluuium, loco qui dicitur Rauciacus, adhuc imperfectam inuadit, at eâ relicta, vastatis circumiacentibus Remensis Ecclesiæ villis, ad propria regreditur.

Hugo Sueffionem obsidet, eo quod Wido Episcopus paulò ante Regi se submiserat.

Artaldus interim quibusdam militibus, qui à partibus Hugonis excommunicati steterant, impertitâ veniâ, Treueros proficiscitur ad synodum cum Widone Sueffionico recens in gratiam recepto, Rodulfo Laudunensi, & Wintfrido Morinensi Episcopis, vbi Marinum præ-

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 948.

stolantem reperiunt, cum Rotberto Archiepiscopo. Confidentibus illis sciscitari cœpit Marinus, ut se præbuerit Hugo post præmissam synodum erga ipsos & Regem, & an canonicè vocatus synodo interfuerit. Cùmque Artaldus perlatas Hugoni per gerulum vocationis literas respondisset, nec tamen per se, vel per legatos adfuisse, à synodo excommunicatur, donec de injustè perpetratis satisfaceret.

Excommunicati quoque sunt duo Pseudoëpiscopi ab Hugone inuasore Remensi post ipsius expulsionem ordinati, Tetbaldus & Iuo, prior in Ambianensi vrbe, alter in Siluanectensi. Excommunicatur etiam quidam Clericus Laudunensis nomine Adelonus, eo quòd Tetbaldum excommunicatum in Ecclesiam introduxerit. Vocatur Hildigarius Beluacensis Episcopus ut coram Marino se sisteret, aut Romam rationem redditurus coram Pontifice proficisceretur, pro illicita prædictorum Pseudoëpiscoporum, cui interfuerat, ordinatione. Wido Suesfionensis se culpabilem prostratus coram Marino, & Artaldo Archiepiscopo profitetur, & veniam obtinet, Wicfridus Morinensis se immunem ab hac noxa probauit, Transmarus Nouiomensis, quòd aduersà esset valetudine per missum excusatur, vocatur denique Heribertus Heriberti Comitæ filius ad satisfactionem pro malis quæ aduersus Episcopos agebat. His ita gestis Episcopi quique reuertuntur in sua.

Præcedentis litigij Epilogus.

Et hic discordiarum finis fuit inter Artaldum, & Hugonem pro Archiep. Remensi, quas eo acuratiùs cùm Frodoardo describere oportuit, quòd nullibi tot conflati exercitus, vrbes obsessæ, depactæ induciæ, rursumque bellorum motus exorti, ac conuentus intra tam breue tempus coacti reperiantur. Nec acriùs vnquam pro vno Archiepiscopatu inter Principes disceptatum cum totius regni dispendio, donec expulso Hugone, qui annos quinque ad summum rexit, Artaldus synodali decreto restitutus est. Ex his (quæ vtrunque acta sunt) Rem. Archiepiscopatus præstantiam agnosceas, vel certe, regiæ auctoritatis contemptum, cui tam impensè aduersarij obnitebantur, imò potiùs horum audaciam & cupiditatem. Etenim cùm Galliæ Megistanes sibi regum facilitate, & focordiâ, ampliores principatus vindicassent, sub Simplicem namque feudorum primordia ponuntur exorta, Cœnobiarchias, beneficiorum prouentus, Episcoporumque iura inuadere cœperunt, adeò ut abstractis sensim à Francorum Monarchia ditioribus toparchijs, pauca admodum restarent vbi Rex absolutam haberet auctoritatem, ut grauiter ipse conquestus est apud Engulheim coram Romanæ Ecclesiæ Legato, vnde Lauduno regiâ sede cis Sequanam ab Hugone occupatâ, coactus est Remos cum Curia Rex secedere, vbi tam mœrore, quàm morbo confectus spiritum exhalauit. Quàm verò potentes primarij illi Proceres essent testantur Dynastie seu Comitatus illis spontè vel inuitò concessi, Normannis Neustria,

Neustria, & Britannia, Odonis & Roberti hæredibus Burgundia, major Picardiæ pars Heribetis, Theobaldo Comitatus Campaniæ, & Carnutensis, Hugoni Ludouici hosti cum Ducis Francorum titulo, Parisiensis ager, ipsa etiam vrbs quæ Caput regnorum Neustriæ & Burgundiæ vocatur à Frodoard. lib. 4. cap. 5. Quàm latè Hugó hic regni affectator dominaretur, Vignerius luculenter aperit his verbis, *Inter hos (Proceres regni scilicet) Parisienses priorem dignitatis, & potentia gradum habuisse deprehensi sunt, ob principatus, dominiq̃ sui amplitudinem, cuius fines Sequana, Ligeriq̃ fluminibus, nec non etiam Normannico limite, & parte eius prouinciæ quam Picardiam nominamus, quandóque visi sunt comprehendi.*

E contra quàm angustæ tunc Regum res essent, quisque noscere potest ex vrbibus Remis, Lauduno, Compendio, quæ his vel regiæ sedes erant, vel in extremis profugium, ex Archicancellarij dignitate Artaldo data, ex Castellis circum has vrbes Attiniaco, Corbiniaco, Sanremigiano, vbi diplomata passim confecta, & ex Regum eorundem sepultura.

Hunc annum clausit Rodulfi Laudunensis obitus, cui Frodoardus historiam suam nuncupat, & filij Ludouici Regis ortus ex Gerberga, quem Præsul Artaldus de sacro fonte suscipiens, præsentibus viginti, & ampliùs Episcopis, vt est in vita Sancti Odonis Cluniacensis, Patris ei nomen imposuit. Et hîc desinit Frodoardi historia. Cetera quæ Artaldum spectant, & successorem eius Odalricum; ex Chronico quod longiùs excurrit, ex appendice, & ex alijs monumentis subijcimus.

~~~~~

De his quæ in Prouinciâ Remensi contigerunt post adjudicatum Artaldo synodali sententiâ Pontificarum, item de Ottonis, & Ludouici Regum priuilegijs Monasterio S. Remigij concessis.

CAPUT XXII.

REbus igitur Patrum sententiâ ritè compositis, quam Agapitus Papa Romano Concilio comprobauit, latóque in eos qui à partibus Hugonis stabant, Anathemate, cum spes tranquillioris status illucescere videretur, patuit omnibus, anno sequenti; morbo remedium succubuisse, nec in eo satis extitisse roboris ad eum radicatus euellendum. Etenim Hugo princeps, Heriberto viuis exempto, filiorum sororis suæ curam suscipiens, accitâ Normannorum manu per prouinciam sæuire non desijt, villasque & oppida inuadere ac deprædari, Artaldo interim haud segnîus laborante pro vindicandis possessionibus auulsis ab Episcopo Remensi, Heribertis vero ægrè eas

Hugo Capeti pater duxit Hanidem Ottonis I. sororem, & Henrici Imperatoris filiam, sic ex parte Matris stirps Saxonica verè dicitur.

ARTALDVS
XXVII.
ARCHIEP.
An. 949.

abdicantibus, in quas durante litigio pro Archiepiscopatu latenter se intruserant.

Laudunenses hæcenus Regis obsequio fideliter additi, post Rodulfi Episcopi obitum, eligunt sibi Roriconem Diaconum, non minus sanguine, quam eruditione, rerumque gestarum gloriâ clarum (erat enim Regis Caroli naturalis filius, & Ludouici frater, quem Artaldus Remis consecrauit) at cum Laudunum pergeret, Episcopale officium expleturus, quorundam factione non receptus apud Petrapontem munitionem refedit.

Subinde Ambianenses Tetbaldum, quem eis iuratus Hugo præfecerat, Episcopum exosi, castrum Arnulfo Flandrensi Comiti produnt à quo Rex euocatus confestim aduolat; expulsoque Tetbaldo, illuc Ragembaldum Atrebatensem quendam Monachum à Clero & populo Canonicè electum inducit, qui Remos à Rege perductus ab Artaldo consecratur.

Interea temporis quidam milites Remensis Ecclesiæ haud comiter forsan ab Artaldo recepti, Altimontem munitionem custodiæ Dodonis Artaldi fratris delegatam furtiuâ capiunt proditione, ac, in eam Hugone admisso, inde per villas Episcopij circum postas ferro, ac rapinis desæuiunt. Gerberga malis in dies recrudescentibus ad Ottonem fratrem suppeticas petitura se contulit, quibus promissis, Ludouicus Rex ex improviso Laudunum aggreditur, & noctu muro clam à suis conscenso, disruptisque portarum seris, oppidum capit, custodes dissipat, præter eos qui turrin regis domus conscenderant, quam ipse ad portam Castri fundauerat; hanc expugnare non valens ducto intrinsecus muro à Ciuitate secludit, missa interim legatione ad Conradum ducem pro accelerando auxilio. Inter moras, Hugo Comes Laudunum profectus cum suis ante portam Arcis metatur, auctoque ac renouato præsidio cum victu sufficiente recedit. Bellum redintegrari cœperat, cum, adueniente ad Regem Lothariensium duce Conrado, induciæ fiunt vsque ad mensem Augustum donec idem Rex locuturus pergat ad Ottonem, cum quo, curiâ eos persequente, Remos reuertitur, vbi Adalbertus Heriberti 2. filius ad Ludouicum veniens in eius verba se deinceps iuraturum promittit. Ex charta Humolariensis Monasterij palam fit hoc eodem anno, mense Octobri, Regem adhuc Remis agentem cum regni Primoribus, consensisse subrogationi Monachorum in locum Monialium, quæ regulæ subijci detrectabant, Reginâ mutationem hanc procurante, cum Artaldo Archiepiscopo, Magnatum nomina ex præcipua Nobilitate in diplomate inserta exigunt vt saltem fragmentum hîc ex Augusta Viromanduum exhibeatur, quod sic incipit.

Ex chartul.
Monaster.
Humolar.
apud Dom.
Dheimeré in
Augusta
Veromand.
pag. 29.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS.
*Ludouicus Francorum Rex, si diuinis cultibus &c. quatenus quibusdam
sanctimonialibus inibi non facis honestè viuencibus, & regulari discretionè
subijci*

subijci nolentibus inde remotis, substituerentur Monachi qui obedirent regula & Abbati &c. fauente igitur Coniuge nostrâ, & Venerabili Archiepisc. Artaldo, cum Episcopis Widone, & Gebuino, & Clarissimo Abbate Hincmaro & Monachis eiusdem Congregationis, & Comitibus Adalberto, & Ragenoldo, cunctisque fidelibus nostris qui aderant precantibus & laudantibus &c.

Signum Ludonici gloriosissimi Regis.

Oytilo Notarius ad Vicem Artaldi.

Actum Remis Ciuitate, in Monasterio Sancti Remigij Calend. Octob. indit. 6. ann. 14. regnante Ludonico Rege anno 949.

Ragenoldus iunctis sibi fidelibus Artaldi Præfulis, munitionem construit in fluuio Materna apud Maroillum, Codiciacumque castrum prædicto Archiepiscopo redditur consentientibus Hugone & Tetbaldo ab his quos ibi præfecerant, seque illi committunt. Altimontem ab Hugone Pseudoepiscopo occupatum obsident Dodo Artaldi frater, & Comes Theodericus, castrisque vallant, & muniunt, at Hugo Princeps collectâ Normannorum manu suis in arce Laudunensi victus suppeditat, tum profectus in pagum Porticensem supra Caldionem castra metatur, indeque ad Regem Ludouicum Remis degentem specie pacis obtinendæ mittens, Laudunum inuadere nititur, infectoque negotio discedit. Rex accito Arnulfo Flandrensi, & quibusdam Lothariensium, eum vsque in pagum Siluanectensem prosequitur, suburbiūque Ciuitatis igne succendit: Hugo res suas in pejus ruere sentiens, multo vallatus agmine Sueffionem venit, missisque ad Regem Widone Autifiodorensi, & Ansigiso Tricassinio, induciæ iterum fiunt; mediante Ragenoldo Comite, quem accersiri fecit, vsque ad Pascha, ijs expletis Ragenoldus Castellionem, quondam Heriuei castrum, consensu noctu muro capit. Dodo Artaldi frater Altimontem, & vt nihil deesset ad hostibus terrorem incutiendum, Summus Pontifex Agapitus exauctoratione Hugonis Pseudoepiscopi confirmata in concilio apud Sanctum Petrum, Hugoni Principi sacrorum communione interdixit donec Ludouico Regi satisfaciat.

Ludouicus bellis his ciuilibus finem imponere cupiens, Ottonem consulit pro pace ineunda inter se & Hugonem totius belli caput, qui ad id curam impensurum pollicetur: misso siquidem Conrado Duce cum Lothariensibus, qui vtriusque animos exploret, colloquium inter eos indicitur supra Matronam fluuium, vbi residentes, Rex ex parte suij, Hugo verò princeps ex altera, mediantibus, atque sequestris Conrado Duce, Hugone Nigro, Adalberone, ac Fulberto Episcopis, Hugo Regi fidelitatem spondet, pacatur cum Arnulfo Comite, cum Ragenaldo, atque cum Artaldo Remensi Archiepiscopo, redditque Regi turrin Lauduni, quam hætenus occupauerat. Pax iterum firmatur colloquio apud Compendium habito, vbi Ro-

Ffff 3

dulfus

ARTALDVS
XXVII.
ARCHIEP.

An. 949.
Guido Sueff.
Epif. Gebni.
Catalan. Epif.
Adalb. Heriberti
filius, Ragen.
Comes Roci.

ARTALDVS
XX XVII.
ARCHIEP.
An. 950.

dulfus fit Nouiomensis Episcopus, quem Nouiomenfes sibi delegerant, Remisque consecrationis munus suscipit ab Artaldo.

Vix vnus anni requies nam Ludouico Lauduni morbo laborante, Hugo cum exercitu Ambianensem petit urbem, ibique in turrim à Ragemboldo Episcopo occupatam recipitur, & alteram in qua Arnulfus Comes præsidium posuerat obsidet. E contra Ragenoldi Milites Munitionem Rodomensis Ecclesiæ super fluuium vidulam sitam, Brainam nomine, furtiuò capiunt ingressu, at Rex paci studens, Hugone Principe conquerente, illò profectus inuafores expellit, cumque de pace renouanda cum Principe seriò ageretur, Custodes Castrì Codiciaci, qui descuerant ab Artaldo, Tetbaldum Comitem recipiunt, à quo expelli non potuit, etiam precibus Hugonis à Rege missi.

951.

His peractis pax breuis secuta est, quasi ad recipiendum spiritum, totius belli mole aliò translata, donec Otgiuâ Ludouici Regis mater egressa Lauduno, conducentibus se quibusdam, tam Heriberti, quam Adalberti fratris ipsius hominibus, ad Heribertum proficiscitur, qui eam, Rege inconsulto, duxit vxorem. Rex ob id exandescens, Abbatiam Sanctæ Mariæ Laudunensis ab ipsa ablatam, Gerbergæ vxori suæ contulit, fiscum quoque Attiniacum suo mancipauit dominio. His discordiæ feminibus bellum de nouo inter eos exoritur. Etenim Hugo cum suis supra Maternam fluuium veniens, Conradum ducem sibi cum Lothariensibus occurrentem excipit, simulque obsident Maroillum, quam Ragenoldus Comes cum vasallis Artaldi Præsulis intra ipsum fluuium nuper exerat, eamque absque suorum iactura & dispendio instructis machinis expugnant & incendunt. Subinde Heribertus, & Rotbertus Hugonis Nepotes apud montem felicem Castrum instrunt. Rex vt vicem rependat, cum Artaldo, & Ragenaldo Comite supra Maternam fluuium profectus, munitionem à præfato Principe succensam restituit, cum Victriaco Castro (quod Walterus nuper à Rege deficiens neglectâ sacramenti reuerentiâ Heriberto subdiderat) & Pontigone in Catalaunensi campania exploratis, aliam eis munitionem opponit, quam Odalrico Abbati è Burgundia custodiendam commisit, sicque Laudunum, & inde Remos cum Regina reuertitur.

Nepotes vocantur à Frodoardo, at erant filij sororis Hugonis principis.

952.
953.

Hugo princeps tot fessis malis, pro pace Feciales mittit, eamque à Rege obtinet: itaque Otgiuâ in gratiam receptâ, præsidioque prope victoriacum Castrum soluto, placitum concordiæ ac pacis Rex & Hugo quadragesimali tempore iniere Sueffionis, eodem quoque anno Clericis apud Sanctum Basolum ab Artaldo, Monachi substituuntur, vt dicam infra, illudque contigit quod habet Frodoard. in historia de Conrado Duce seu toparcha Lothariensium ab Ottone constituto. Nam cum rerum Sancti Remigij aduocationem, quæ in Vosago sita sunt, ab Artaldo Archiepiscopo suscepisset, & eosdem Raimbaldo cuidam

cuidam sua vice fideliter regendas delegasset. Is nimiam vsus feueritate in Colonos seu agricolas, eos tandem coegit supplices recurrere ad suum patronum, Remosque venire suppetias ab eo ac patrocinium flagitantes: Artaldus oppressionis eorum certior factus, Frodoardum illac ablegauit, qui de Raimbaldo apud Ottonem, & Conradum grauius conquestus est, sed, ut idem Raimbaldus ab inceptis desisteret, impetrare nequiuit. Donec sub finem anni dum quodam Sabbatho eisdem Colonos ad opus peragendum de more congregatos impensius vgeret, precipereque Presbytero ne vespertinale signum usque ad noctem pulsaretur, accidit ipsum percuti ab inuiso, ac dum anxius percutientem quæreret, furis agitatum spiritum exhalare. Quo comperto Dux Conradus nimium territus ad S. Remigium venit, eique res ipsas sponte restituit, quas præfatus Artaldus Hincmaro Abbati, & Monachis in supplementum victus statim attribuit. Huic autem collationi ab Artaldo factæ consensus Otto primus 17. regni sui ann. 952. ut ex charta sequenti patebit.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 952.
Lib. 1. c. 20.

Præceptum Ottonis Regis.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS OTTO DIVINA CONCEDENTE CLEMENTIA REX. Nouerit omnium fidelium nostrorum præsentium scilicet; & futurorum industria, quod Artoldus Remorum Archiepiscopus reddens ad Ecclesiam B. Remigij quandam Abbatiam nomine Collam intra fines regni nostri sitam, misit ad nostræ presentie Clementiam Hincmarum cœnobij eiusdem Sancti Remigij Abbatem, petens; ut quoniam terra ipsa Imperij nostri ditione clauditur, nostræ auctoritatis præcepto concessionem ipsius Episcopi confirmare deberemus; cuius legationi clementer annuentes; & benignam super hac re Conradi Ducis nostri petitionem suscipientes, pro animæ nostræ remedio supra nominatam Collæ Abbatiam Monachis sacro loco sub regula Sancti Benedicti desertuentibus cum Villis, siluis.... reddidimus. Præterea quicquid intra Vosagum ad ipsam Abbatiam pertinere videtur; sicut ipsi videlicet Beatissimo adhuc superstiti Remigio à Chlodomiro Rege primi Francorum Regis Ludouici filio; aliisque Francorum Regibus, nostris sanè antecessoribus; traditum dignoscitur; decreto nostræ regie auctoritatis renouamus, & redditum esse confirmamus. Vnde ex hoc nostræ corroborationis præcepto tam præscripti Abbatis Hincmari; Monachorumque sub illius regimine degentium ad petitionem fieri iussimus prout volumus atque sancimus, quatenus nostris, successorumque nostrorum temporibus præfata res ad præscriptum Sanctissimi Remigij locum perpetuam stabilitate inuiolabiliter permaneant. Nullusque habeat licentiam eandem terram de nostræ liberalitatis dapnitate ad prænotatum, sicut ante exaratum est, sic firmiter concessum Monasterium subtrahere, vel sibi aliquid inde amplius vsurpare: & ut hæc nostræ auctoritatis perfectissimam perpetualiter accipiat firmitatem,

*De villa de
Collæ, & ter-
ris in Vos-
agis Frod.
lib. 1. c. 20.*

*Item de Ot-
tone & Con-
rado Duce
in Chronico
ad annum
953. & 955.
quo anno
Conradus
obijt.*

ARTALDVS
XXVII.
ARCHIEP.
An. 952.

tem, & veriùs ab omnibus credatur, ac diligentius obseruetur, manu propriâ subter eam firmauimus annulique nostri impressione consignari iussimus.

Signum Ottonis Serenissimi Regis.

Otbertus Cancellarius ad vicem Brunonis Archiepiscopi Capellani recognoui, & subscripsi, data 5. Idus Septemb. ann. Incarn. Domini nostri JESU CHRISTI 952. indiët. 10. anno regni Ottonis sereniss. Regis 17. actum in loco Pacerbon. Amen.

Pacis foedere inter Francorum Regem & Hugonem Principem depacto, vt vidimus, exoritur inter Ottonem, ac Lindulfum filium, Conradum quoque, ac regni Germanici primates discordia, Nato siquidem Regi filio ex moderna conjugè, ferebatur eidem puero Rex regnum suum promittere, quod olim priusquam Italiam peteret Lindulfo delegauerat. Sed & Conradum à ducatu Lothariensium, forsàn quòd fidelitatem infanti spondere detrectabat, remouit, vnde simultatis ac belli femina succreuerunt inter prædictum Ottonem & Conradum, quibus hic Ragenarium Montensem & Brunonem Archiepiscopum Regis fratrem sensit aduersarios. Interim synodum quinque Episcoporum apud S. Theodoricum in territorio Remensi cogit Artaldus Archiepiscopus, ad quam vocatus Ragenoldus Comes de Rociaco ob res Ecclesiasticas ab eo peruasas venire distulit, deprecatusque est Regem pro auertendo Anathemate, Rex misso ad eam nuntio, Patres rogatu eius eo supersederunt.

953.

954.

Conradus memor injuriarum, quas à Ragenario & Brunone acceperat, & vt de his grauitèr vlcisceretur, pacto cum Hungaris inito, eos per regnum Lothariense deducit in terram prædicti Ragenarij æmuli sui, atque Brunonis Episcopi, cui Otto Rex regnum Lothariense commiserat, nimiâque peractâ deprædatione, & captiuorum numero, hi prædis onusti, regnum ingrediuntur Ludouici, sicque per agros veromandensem, Laudunensem, atque Remensem (vbi Monasterium S. Theodoricus duabus leucis à Durocorto combufferunt, Catalaunensemque transeuntes, Burgundiam intrant, quorum quidam morbis interire, ceteri per Italiam languidi, & inopes reuertuntur.

Ludouicus Rex egressus Lauduno, Remensem, velut ibi moraturus repetijt urbem, antequam verò ad Axonam fluuium perueniret, apparuit ei quasi lupus præcedens, quem admissò infecutus equo prolabitur, grauitèrque sauciatus Remos defertur, vbi rogatus ab Ordilone Capellano, vt suæ celsitudinis præcepto confirmare vellet donationem ab se factam B. Remigio cuiusdam prædij in Comitatu Remensi, lubens assensit sequenti diplomate, quod è Chartophylacio desumptum hîc reponimus.

Ludouici Regis præceptum de alodio in Comitatu Remensi.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, DIVINA DIS-
PONENTE CLEMENTIA HLUDOVICUS FRANCORUM REX. Si nos, qui
regia

regiâ Majestate præminemus, Sanctæ Dei Ecclesiæ opportunitatibus prouidemus, & vota fidelium quæ offeruntur ad loca Sanctorum regalis auctoritatis munimine roborantes confirmamus, æterni præul dubio Regis nos inde consecuturos speramus gratiam remuneratoriis. Quapropter ad vniuersorum fidelium nostrorum, tam præsentium scilicet quàm futurorum peruenire volumus industriam, quòd pro delictorum suorum indulgentia, & adipiscenda vita perpetua, quidam fidelis noster, atque Capellanus nomine Ordilo quandam proprietatis suæ terram in Comitatu Remensi in villa quæ dicitur Villare sitam, Sancto Remigio glorioso Antisti iure hæreditario perpetuò tradidit possidendam, nostram Celsitudinem deprecans, vt regiæ auctoritatis præsens exinde ad memoriam siue notitiam futurorum fieri præceptum, per quod decernimus, atque sanciendo constituimus seu confirmamus, quatinus omnibus nostris, successorumque nostrorum temporibus, præfatæ res sacro loco vel fratribus regulari ordine ibidem Deo famulantibus, à præscripto Ordilone quondam Capellano nostro traditæ, perpetuâ stabilitate, inuiolabiliter, firmiterque permaneant: vt verò hoc nostræ regalis auctoritatis, vel ex facta donatione constitutionis præceptum, per succedentia tempora veraci corroboratione seruetur ab vniuersorum temeritate illæsum, manu illud propriâ subter firmamus, atque secundum morem Regum indictâ proprii anuli impressione assignari iussimus.

ARTALDVS
XXVII.
ARCHIEP.
An. 954.

D
L
U
S
E

Signum D. Ludouici Serenissimi Regis.

Odilo regia dignitatis Notarius ad vicem Artoldi Archiepiscopi recognouit & subscripsit, actum Remensi palatio, pridie idus Nouemb. indict. XI. anno autem 18. regnante Domino Ludouico Rege.

An. 18. ab
Inauguratione Ludouici, alias si
anni nume-

rentur ab obitu Caroli simplicis ad annum 946. præceptum illud reponendum erat.

Rex ex lapsu in cubili, protracto langiore, per aliquot dies decubans, elephantiasis peste perfunditur, quo morbo confectus diem clausit extremum, sepultusque est apud Sanctum Remigium, vbi è regione summi Altaris prostat Regis effigies sedentis in throno, manu sceptrum gestantis absque Epitaphio quod ætatem spiret, nam versus in appensa tabella descripti, sunt recentioris auctoris prolixius Ludouici gesta narrantis.

Gggg

Lotharius

ARTALDVS
XXVII.
ARCHIEP.
An. 954.

Lotharius Rex ab Artaldo Remis consecratur, datque Castri immunitatem Remigianis, Fulcherus fit Episcopus Noniomensis, & quid de eo sentiant Flandrici Auctores. Artaldi studium pro vindicandis Remensis Episcopij prædijs, eiusque obitus.

CAPUT XXIII.

Ex Gerberga Ottonis sorore reliquit Ludou. Lotharium, & Carolum.

Post Ludouici Regis excessum, funerebſque Remis expletos honores, Gerberga de promotione maioris natu filij ad regni fastigium vehementer sollicita, Hugonem consulit magnæ tunc auctoritatis principem, quid maximè tunc factu opus esset, hic Regi-
næ mœstitiâ solatur, spondetque se ei in omnibus adfuturum.

Rociacum vel Rancia-cum ut scribit Frod. Roucy.

Eo igitur fauente, Lotharius Ludouici filius puer tredecim annorum apud Sanctum Remigium Rex insigni pompâ consecratur ab Artaldo Præsule, præsentibus Hugone prædicto, Brunone Archiepiscopo Regis auunculo, ceterisque Episcopis, ac Proceribus Franciæ, Burgundiæ, & Aquitaniæ: Rex susceptis regni insignibus multa suis largitus est, ac inprimis Hugoni Burgundiam, & Aquitaniam; Castrum Rociacum Ragenoldo reddendum censuit, datis quibusdam villis Heriberto, quas nuper turbido regni statu à Ragenoldo abstulerat. Multum in id incumbens Inclytus Rex cum Matre, ut sopitis discordijs pax inter Principes perfectè sarciretur, amoris quoque sui tesseram erga Francorum Apostolum exhibuit, in cuius Ecclesia sacratissimæ vntionis pignus susceperat, excellenti priuilegio, quo immunitatem Castri à prædecessoribus concessam confirmat, quod hîc, ob præclara sanctissimi præfulis decora, & regiæ maiestatis celsitudinem, ex autographo depromptum euulgamus.

Præceptum Lotharij Regis de immunitate Castri Sancti Remigij Rem.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis.

Lotharius Rex B. Remigio statim ab exortu Natiuitatis oblatu, & in eius Ecclesia coronatus.

LOTHARIUS DIVINA ANNUENTE CLEMENTIA FRANCORUM REX. Vniuersis fidelibus nostris tam præsentibus scil. quàm futuris. Notum fieri volumus, quoniam regiam nostram celsitudinem Reuerendus Abbas Hincmarus, atque sibi subdita Beati Patris Remigij Monachorum congregatio humiliter expetierunt, quatinus immunitates ab anterioribus Francorum Regibus sacro loco concessas, ex rebus quas Ecclesia iure quieto possidet, nostræ auctoritatis decreto concedere, & confirmare placeret, quorum fidei voto libenter assensum præbentes, præcipuè verò pro ipsius Beatissimi Antistitis familiari deuotione, in cuius sacro templo genitor noster Dominus LUDOVICUS REX tumulatus esse dignoscitur, vbi etiam ipsi Beato REMIGIO ab exortu Natiuitatis

Natiuitatis specialiter oblatuſ, & ab omnibus Francorum proceribus electuſ ſum, ac regali diademate coronatuſ; quem videlicet genitrix noſtra Domina Gerberga Regina locum præ ceteris veneratur; & diligit, fieri quod petebant conſeſſimus, ſimulque hoc prouidere neceſſarium duximus, vt Monachi ibidem ſub regularis Abbatis paſtorali ſollicitudine viuentes, abſque vlla perturbationis inquietudine Deo in ſanctitatis propoſito liberâ ſecuritate militarent, atque ex noſtræ beneficio largitatis vnde meritò pro nobis, filiorumque noſtrorum incolumitate, nec non & regni noſtri proſperitate Deum exorare debuiffent; haberent.

ARTALDVVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 954.

Igitur ſicut eſt moſ Regum, & ab antecſſoribus noſtris dignoſcitur fuiſſe conſtitutum, regia præceptionis auctoritate decernimus, atque ſanciendo conſtituimus, vt in primis Caſtrum, in quo Beatiffimus Paſtor Remigiuſ corpore quieſcit, omnino ſit immune, ac ſub eorum ſolummodo ditione liberè conſtitutum: nulluſque intra eiufdem girum, Caſtelli, quilibet iudiciariam audeat exercere dominationem, contra ipſorum Monachorum voluntatem; ſicut in priuilegijs eorum, præcedentes Reges Francorum conſtituerunt, quæ & nos noſtrâ clementiâ renouamus, & confirmamus. Simul etiam omnes ipſius ſacri cœnobij villæ, quas Monachi liberâ firmitatè ante poſſidebant, ſiue quæ poſtea additæ ſunt, vt Cruſniacuſ, villaque quæ dicitur Baſilica curtis, Atque Corbiniacuſ, quam Caroluſ auuſ meus, nec non & Frederonna ipſius Coniux ex dotalitio ſuo Sancto Remigio pari voluntate, & conſilio tradere decreuerunt, ab omni exactiõne, & teloneo, & viatico liberæ publicè & priuatim permaneant. Vt verò eundem Sanctiſſimum Patronum noſtrum B. Remigiuſ in vltimæ diſcuſſionis tremendo examine mereamur inuenire adiutorem, addere conſuiimus vt in omnibus vbicumque locis intra, aut extra regni noſtri fines iudem Monachi aliquid habere cernuntur, noſtræ corroborationis decreto firmiter conſtituto, nulluſ omnino nec Rex, nec Epicoſopus, nec Comes aliquod præiudiciuſ &c.

*Actum Lauduni publicè regali Palatio Calend. Januarij anno Domini
954. indiſt. 14. anno primo regnante Lothario Rege.*

Signum D. Lotharij Regis.

Wido regia dignitatis notarius ad vicem Araldi Archiepicoſ. recognouit.

R
O
S.
L

Vix Gerberga regina, cum filio Rege nouo, Laudunum conſeſſerat, cum diſcordiæ ſcintilla ruruſ exarſit inter Ragenoldum Comitem de Rauciaco, & Viromanduoſ Principeſ, qui dominatum ſuum longè latèque per faſ, & nefas propagabant. Captâ ſiquidem munitiõne Montis felicis trans Maternam fluuium clandeſtinâ irruptione à militibus Ragenoldi, Heribertuſ & Rotbertuſ fratres hanc conſeſſim obſident, miſiſque legatiſ ad Ragenoldum Remiſ agentem pro reddendo ſibi oppido, & eo renuente niſi ab obſidione recedatur,

Gggg 2

tur,

ARTALDVS
XXVII.
ACHIEP.
An. 954.

tur, examénque fiat inter eos de subreptis sibi mutuò Castris, tandem amicè paciscuntur, villásque recipit Ragenoldus ab Heriberto, quas pro prædicto Castro dederat, & Montis felicitis oppidum Heriberto redditur, sicque finitis eorum deprædationibus dudum fessa prouincia quieuit.

Hoc eodem anno Fulcherus Monasterij S. Medardi Decanus, Nouiomensum Remis ordinatur Episcopus, cui post octodecim menses defuncto, Hadulfus quidam Laudunensis Clericus subrogatur. De hoc Fulchero portenta referunt Flandrici auctores, Meyerus præsertim Brugis Ludimagister, ac Francis, proprio gentis vitio, grauiter infensus ad ann. 953. *Fulcherus homo spurius (inquit) filius existimatus Principis coquorum Ludouici Regis, Nouiomensum malis artibus adeptus Episcopatum, omnia fecit deteriora, administrauitque menses omnino octodecim, morbo absumptus pediculari. Et anno 955. Phthiriasi consumitur Fulcherus Episcopus Nouiomensis; cuius exanime corpus, quando non cessarent ex illo scaturire pediculi, ceruino insutum est tergori, atque ita sepulcrum, magnum exemplum puniti ambitus, si nos timeremus Deum.* Hæc Meyerus ex Hermanno fabellarum consarcinate æquè suspecto. Quòd enim ab utroque ei Natalium deformitas obijciatur, id famæ eius omnino nihil derogat, cum multi eiusdem notæ egregij Præfules euaserint. Nec Archimagiri, cuius filius esse dicitur, seu Principis coquorum dignitas in aula Regis tam sordida fuit ut arbitrantur aduersarij, imò verisimile est auctoritate quâ in Curia pollebat, Fulcherum ex Monacho lectum fuisse Monasterij Sancti Medardi decanum, id est Vicarium Abbatis, huncque frugi fuisse hominem, eò magis mihi persuadeo, quòd per id tempus Abbatix vxoratis commendarentur, ut refert Aimoinus lib. 5. cap. 4. de Roberto Comite sub Rege Carolo, sicque pro spiritali harum regimine non viros nihili, sed egregiè moratos, & pietatis opinione celebres seligebant, quales exitere Remigius apud Sangermanos Parisienses, & Ingrammus apud S. Medardum Sueffion. cui Fulcherus successit, quem Nouiomenses, ob illis probè notas ingenij dotes, in Præfulem postularunt.

Hermanni commenta de pessimè administrata Diocesi refutatione non indigent, sed ipsa ex sese nullâ specie veri nixa facilè corruunt: quæ enim fieri potest ut intra octodecim menses, quibus præfuit, fufidèque omnia peruerterit, sacra, profana? Ecclesiæ facultates, prædia, altaria, redditus absumpserit, profuderit, obliguravit: tuebitur se forsan prædictus fabellarum nundinator auctoritate Ademari Bremensis Archiepiscopi, qui Epistolâ ad Frodoardum (cui Nouiomensum sedem surripuerat Fulcherus) de eo sic loquitur, *Fient in desolationem, subitò deficient qui te oderunt, cognoscerur Dominus iudicia faciens, & in operibus manuum suarum comprehendetur peccator*: quasi verò ex his inferri debeat quod Fulcherus malis artibus ad Episcopatum peruenerit, fueritque

Per somniũ
à B. Virgine
accusari se
sensit ob cõ-
missas rerũ
sacrarũ ra-
pinas, ac æ-
ternis igni-
bus adiudi-
catum Bu-
zel. ex
Herm. &
Meyer.

ritque bonorum Ecclesiasticorum decoctor nefandissimus ; aut hæc sub-
obscure dicta euidens sint testimonium malæ mortis , aut æternæ dam-
nationis , cum Frodoardus qui ingressum , egressumque eius studiosè
refert in Chronico , nihil de eo scripserit quod vel leuem pessimæ vitæ
suspicionem moueat , sed ad institutum reuertamur.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 955.

Lotharius Parisijs cum Gerberga Regina ab Hugone post inaugu-
rationem honorificè susceptus , anno sequenti in pagum Remensem re-
uertitur , munitionemque super Charum fluuium , quam Ragenarius
Comes ab Ursione quodam Remensis Ecclesiæ vasallo furtim abstule-
rat, obsedit, expugnatamque ; abductis prius secum Ragenarij pueris ac
militibus in ea inuentis , diripuit , & incendit, hi tamen paulò post
assensu Lotharij regis Patri gratuito redditi , à Carolo Regis fratre , &
Hugone Capeto , expulsis Gauffrido & Arnulfo à Comitatu Mon-
tensi paternæ hæreditati restituntur , Hugo Princeps postquam sibi &
toti Prouinciæ pro Heriberti desudans , per multos annos molestus
fuisse , vitæ tandem suæ finem imposuit , Fulbertus quoque Camera-
censis eodem anno obiit , cuius Episcopium cuidam Berengario trans-
rhenensi Clerico tribuitur nepoti Bononis Catalaunensis quondam
Episcopi , quem Remis Artaldus consecrauit.

Montensis
Comitatus
initia.

956.

Ann. 857. circa mediam noctem, quâ tunc ex more Clerici matutinas
preces exsoluebant, Ecclesia Remensis magno splendore diuinitus illu-
stratur ; Artaldo præsentem , & mirante Witardo custodè ; per id quoque
tempus grauis simultas exoritur inter Brunonem ex Præsule Ducem,
& Ragenarium Comitem , ceterosque Lotharienses , & in Prouincia
Remensi inter Balduinum Flandrensem , quem Arnulfus Pater rerum
Gubernaculis admouerat , & Rotgarium quondam Erluini filium ob
Castrum Ambianense. At Rotbertus Heriberti filius post Hugonis ex-
cessum se deinceps in verba Lotharij iuraturum promittit. Rex susce-
ptâ fidelitate , obuiam auunculo suo Brunoni proficiscitur futurus ei
auxilio in Ragenarium , qui tam copioso agmini resistere non valens
supplex ad Brunonem venit ; cumque quæsitos dare nollet obsides,
captum Bruno retinuit in custodia , nec multò post trans Rhenum in
exilium ablegauit. Lindulfus quoque Ottonis filius , de quo supra,
qui penè totam subegerat Italiam , diem clausit extremum sepelitur-
que Moguntiz.

957.

Ragenarius
expellitur à
Comitatu
Montensi.

958.

Artaldo interim nulla quies, donec Ecclesiæ oppida ab inuasoribus
quoquo modo vendicet , quidam eius Milites Castrum Codiciacum
dominij Ecclesiastici furtiuâ capiunt inruptione. Harduinus (qui
huic præerat vice Theobaldi) oppido capto , cum suis fugit in arcem ;
erat enim ingenio loci tutissima , quam statim Ludouicus Rex , cum
Artaldo , aliisque Comitibus , & Episcopis per duas ferè hebdomas
obsidet , cogitque Harduinum dare obsides ; sicque ab expugnatio-
ne disceditur : Tetbaldus Harduino suppetias laturus adueniens , cum
in arcem admitti non potuisset , per pagos Laudunensem , & Suessio-
nensem

Codiciacum
expugnatur
ab Artaldo.

Gggg 3

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 958.

Fara prodicione capitur.

959.

Fridericus
Lothariensis
Comitis
præfatus.

Arnulfus
Flandr. Comes.

Magni Hugonis filij.

961.

nensem hostiliter defæuijt, quidamque è suis Militibus, munitionem quæ Fara vocatur, prodicione capiunt, ad quam obsidendam Rorico Præsul Laudunensis confestim cum militibus Remensis Ecclesiæ, aliisque quos nancisci potuit aduolat, Rege tamen adueniente (mediantibus Heriberto & Rotberto fratribus) Castrum iussione Theobaldi redditur. Lotharius inde Compendium venit, vbi pax inter Principes pro quibusdam Castris à Rege è Burgundiâ receptis, agente Brunone Archiepiscopo, componitur, tum Coloniam cum matre Regina profectus, mansit ibi vsque ad pascha, donec à prædicto Brunone Auunculo, datâ illi securitate de regno Lothariensium, quibus ob insueta onera commotis, idem Bruno Fridericum Comitem vice suâ præfecit, Laudunum reuertitur.

Per id tempus Arnulfus Comes Remos venit, illucque vota soluturus multum Ecclesiæ Deiparæ Matris auri pondus dedit, vnde vetustiores arcæ, quibus Callisti, Nicasij, & Eutropiæ ossa, & aliquot sanctorum quorumdam pignora continentur, decentiori opere fabricatæ sunt. Euangeliorum quoque librum eiúsdem Ecclesiæ auro, argentoque idem Comes decorauit, ac Monasterio S. Remigij haud modica dona contulit. Tum adnitente Wicfrido Morinorum Episcopo, corpora SS. Gudimari, & Bertulphi à Bononia Harlebecam, atque inde Gandauum reuerenter transtulit in cœnobium Blandiniense ex Meyero, qui & eodem anno prædictum Wicfridum obiisse tradit, & Ragenarium Comitem Montensem seu Hannoniensem, quem Comitatu suo spoliatum à Brunone Ottone fratre Lothariensium Duce supra vidimus.

960. Pacis quædam spes illucescere videbatur, cum ecce Rotbertus, qui se fidelem Regi fefellerat, Diuionem dolo ingressus, expulsis custodibus inuadit. Apud Altimontem Castrum proditores quidam deprehensi à Manasse D. Artaldi Præsulis nepote supplicio damnantur. Maceriæ supra Mosam sita, infra terram Remensis Ecclesiæ, eidem Artaldo redditur à Lantberto coram Friderico Lothariensi Duce: hunc enim Bruno Colonienfis Archiepi. Lotharingiæ Dux post Conradum præfecerat super quædam oppida, duxque Lotharingiæ vocatur à Frodoardo. Rex accito Brunone cum Lothariensibus, Diuionem, & Trekarum Ciuitatem, qua præfatus Rotbertus potiebatur, obsidione vallat, receptisque à Rotberto obsidibus, vnus eorum Oldarici Comitis filius proditor comprobatus decollatus est. Otto, & Hugo, ambo Hugonis Principis filij, agente Brunone Auunculo, Lothario fidelitatem vouent, & Hugoni quidem Ducatus dignitate insignito, pagum Pictauiensem, Ottoni vero Burgundiam concessit, tum Diuione receptâ, positoque in ea præsidio, reuertitur.

Annus 961 celebrem reddidere placitum regium Franciæ, & Burgundiæ procerum Sueffionis habitum, insigniumque virorum obitus, Widonis præsertim Autisiodorensis Episcopi, qui Hugonem Pseudo

doarchiepiscopum educauerat, & Hugonis Rotberti filij quondam Comitum apud Sanctum Remigium sepulti, Artaldus quoque in tanta mole curarum valetudine aduersâ correptus mortalitatem expleuit pridie Calend. Octobris, viginti & octo annos regiminis emensus inter profpera, & aduersa quibus mortalis hæc vita compingitur, sepultusque est ad pedes Sancti Remigij.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 961.

Ex Chronico
virdun.
obijt Artald.
961.

Præful ingentis ac erecti animi, strenuus, acer, & variante fortunâ sibi semper similis, in Reges quos vnixerat obsequio clarus, ac titulorum, Comitum scilicet, & summi Cancellarij prærogatiuâ sublimis, felix si alio vixisset sæculo, nec tot sibi infensos sensisset Principes, implicitosque successus in asserendis sui Episcopij prædijs, quæ tamen ab inuasorum manibus fortiter erepta, suis reliquit successoribus, Guibertus Abbas de Nouigento illud veluti dignum miraculo refert de eodem Artaldo, quod à Manasse Archiepiscopo, vel certiùs à Monachis S. Remigij didicisse se asserit, nimirum cum pro restauratione ædificiorum aggeres mouerentur, inter rudera sepulchrum eius tandem fuisse resectum, in quo de corpore eius seu vestibus nihil repertum est, præter planetam solam, quæ cum illæsa oculis adstantium apparuisset, manifestissimum indicium fuit cum corpore non tabuisse, nam si corpus eius ibidem putruisset, tabes utique capsulam corrupisset, vnde corpus, quò Deo placuit à suo loco exportatum opinatur Guibertus, vt sentit de quodam Monacho aliò pariter translato, cuius paulò ante meminerat.

Lib. 1. de
vita sua c.
22.

De Hugone Comite qui Beato Remigio Cortem de Condeda reliquit, & de Prioratu eiusdem nominis in Diocesi Lingonensi.

C A P U T XXV.

HIs annectendum quod de Hugone Comite apud S. Remigium etiam sepulto produnt Chartophylacia, is cum ante obitum, Ecclesias rerum suarum testamentali paginâ fecisset hæredes, Lotharius Rex, cui erat consanguineus, in id maximè curam impendit, ne res ipsæ præter defuncti voluntatè à maleuolis subriperentur, vnde rogatu Gerbergæ Reginae, Roriconis & Gibuini Episcoporum, Ragenoldi quoque Comitum, gratam non modò habuit donationem cortis de Condeda à prædicto Hugone factam Monasterio S. Remigij, sed & suo diplomate eò libentiùs confirmavit, quòd ob suffragia tanti Præfulis, & Ludouici Regis amorem in dicta Ecclesia tumulari disposuerit, Chartæ autem regalis tenor sic se habet.

Præceptum Lotharij Regis.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, LOTHARIUS
GRATIA

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 961.

GRATIA DEI REX. Notum sit omnibus fidelibus nostris tam præsentibus, quàm futuris, quoniam Hugo Comes, nostrerque consanguineus, tactus infirmitate quâ hominem exiit, possessiones quas aut possidebat, aut sibi iniuste sublatas iure acquirere, legaliterque nitebatur, quibus Sanctos faciens hæredes, nostræ ditioni contulit, nostræque potestati largitus est, quò duntaxat nostrâ regiâ auctoritate, atque stipulatione, Ecclesijs, quibus ipse adhuc valens dare designauerat, distribuerentur, nè videlicet quod pro remedio animæ eius sanctis conferebat, à malorum hominum fraudulentij tolleretur, qui Deum penitus nescire se ostentant in peruersorum actibus morum, quique hæreditate Domini sanctuarium possident vili quodam tenore ducunt, nescientes illud Regis & Prophetæ Dauid, qui tales in tempestatem sempiternam, in inquietem ignominiam, atque in perditionem æternam ire damnatos imprecatur, quas imprecationes vniuersalis Ecclesia intonat.

Quapropter per consensum nostrorum tam Episcoporum, quàm Comitum ceterorumque nostro in palatio degentium, placuit nobis ex supradictis rebus iam dicti Hugonis Comitis vnicuique Ecclesiæ secundum quod ipse disposuerat, per nostrum res dare præceptum, vnde gloriosa mater nostra Gerberga Ecclesiarumque conatrix, adiens nostram præsentiam, cum venerabilibus Episcopis Roricone, & Gibuino, nec non Raginaldo Comite, vt ex supra dictis rebus, quandam Cortem, sicut præfatus Hugo denominauerat Sancto daremus Remigio, vbi ipse videlicet bonæ memoriæ vir, tam suffragio Sancti Remigij, quàm amore senioris eius gloriosissimi Regis Ludouici, genitoris scil. nostri tumulari disposuerat, quorum petitionibus, prout dignum est, annuentes, Cortem quæ dicitur Condeda, sitam scilicet in Comitatu Lingonensi, cum omnibus appenditijs suis pratis, syluis, terris cultis, & incultis, pascuis, aquis &c. Sancto daremus Remigio, prout ipse Hugo denominauerat ad victum Monachorum, vnde hoc præceptum fieri iussimus, vt nulla introducta persona aliquam illis molestiam inferat. Quod si tentauerit, sciat se facere contra decretum nostrum, vnde iram Dei, Sanctorumque omnium, & nostram incurrat, & quod ceperit non euendicet. Si quæ in ius venerit centum libras auri conferat Sancto Remigio, fratribusque ad seruitium frustratus abscedat.

Et vt firmius permaneat manu propria subterfirmantes annuli nostri impressione iussimus insigniri.

Signum Dom. gloriosissimi. $\overset{R}{\curvearrowright}$ \circ $\underset{Y}{\curvearrowleft}$ Lotharij Regis.

Gezo Cancellarius recognouit, & subscripsit.
Actum 3. Octobris indiēt. 4. regnante Domino Lothario Rege anno 7. in
villa Condeda Actum feliciter.

Cum seruis Dei à fidelibus, bona præsertim temporalia impertiantur,

tur, vt ipsis post mortem viuorum suffragia profint, sacratiusque nihil fit apud omnes defunctorum voluntate. Remigiani memores tantæ liberalitatis statim ac prædicto de Condeda nobili alodio potiti sunt, Cellam seu Prioratum in eo condidere, vbi multos annos ab eis persolutum est officium, incruentaque victima pro Hugonis salute, vt testamento constituerat, regulariter oblata.

Quòd autem non vnus (quod à Concilijs pridem reprobatum est) sed plures Monachi hunc locum antiquitus incolerent, probat imprimis declaratio Henrici Comitis Treucarum ab incolis loci pro Aduocato suscepti, vbi ex tallia, quæ à Religiosis aliquando super eos imponebatur, tertiam partem ad se pertinere contendebat anno 1187. Priuilegium item Monachis ab Episcopo Lingonensi concessum, quo vetat nè Episcopus Lingonensis, Archidiaconus, aut Decanus in Ecclesia de Condeda, vel sibi adjacente Atrio, aliquam iustitiam exigat, vel consuetudines requirat, permittitque vt, si quis viuus de Diocesi Lingonensi religionis intuitu ad eos accedere voluerit, vel defunctus in Atrio eorum sepeliri, nisi in capite proprio fuerit excommunicatus, vel à Capitulo Lingonensi villa, è qua erit, interdicta, eum recipiendi, saluo iure sacerdotis sui liberam habeant facultatem; idem pariter asseuerant literæ Willelmi de Joinuilla Episcopi Lingonensis, quibus domum suam de Machineis Ecclesiæ Sancti Remigij concessit, conditione hac in eis appositâ; *Ego Willelmus Lingonensis Episcopus concessi Deo, & Ecclesiæ Sancti Remigij pro remedio anime mee, & Antecessorum meorum damnum de Machineis cum appenditijs suis, ita quòd in Ecclesia Deo dicata ibidem diuinum celebretur officium per aliquem Monachorum de Conde &c.*

Verùm nobilis hic Prioratus, quibusdam alijs Monachorum studio auctus redditibus, pristini tantùm splendoris vmbram retinet, eliminatis siquidem Dei seruis, qui diuino incumbabant officio, ac sorte iuxta morem sæculi mutatâ, stipem haud ingratam exhibet ijs, quos fauor seu fortuna benignius respicit & adulatur.

~~~~~

VIRIZIACUM

Vetus cœnobium, Artaldi Remensis Archiepiscopi studio, instauratur, exactisque Clericis, qui cœnobitis antiquioribus successerant, Benedictini subrogantur.

CAPUT XXV.

ARtaldi secessus apud Viriziacum, pendente lite pro Archiepiscopatu, celebris huius Monasterij renouationem peperit, quæ, cum varias in eo, easque notabiles successu temporis muta-

H h h

tionum

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 961.

tionum vices supponat, altiùs à nobis repetendæ sunt, vt harum connexio, cum præfenti statu clariùs enitescat, & has quidem non ab ipsius cœnobij origine, cum de ea fatis abundè dixerimus lib. 2. cap. 23. sed ab his quæ post S. Niuardi Præfulatum contigerunt, vbi desuimus. Prætermisiss igitur Heroicis S. Basoli gestis, & cœnobij primâ restructione per Niuardum factâ, quam Frodoardus obiter potiùs delibauit, quàm retulit, de secunda hic agendum est, & tertia, inquirendùmque primò à nobis est, quo tempore Monasticus ordo apud Viriziacum cessauerit, quod ex MS codicis auctore superiùs à me citati lib. 2. facilè deprehendi potest, cum statim hic postquam hinc ad superna cœlorum B. Basolus transijt regna, Perrone Abbate præterito, cuius meminit Frod. lib. 2. cap. 7. narret in illo duodecim Monachorum Cœnobio quod ad radices, montis situm olim fuisse retulerat, *Longo defluenti tempore, ob incurfus Barbaricos, vel certè ob frequenes principum discordias, omnem penitus antiquorum exoleuisse institutam traditionem*; fatis enim hinc datur intelligi cum regni casu, Cœnobiorum quoque Diœceseos, ac regularitatis exitium fuisse conjunctum, Monachisque spoliatis, ac dispersis, Clericos fuisse subrogatos, qui diuino officio incubuerunt statim à Perrone Abbate (cuius successores non leguntur) vsque ad regnum Ludouici 4. vnde opinor valde probabiliter, Benedictum, & Speruum Abbates, quos sub Ebone Archiepiscopo vixisse tradit Frodoardus, Prælatos fuisse sæculares, quorum studio, & impensis alibi restructa est Ecclesia, quamuis idem Frodoard. de his differens, Cœnobij ac Fratrum nominibus semper vtatur sui sæculi more, neque enim verisimile est hanc Cœnobij cladem accidisse sub Hincmaro Ebonis successore, qui nouam ab his Abbatibus structam Ecclesiam dedicauit, præsertim cum, eo vix mortuo, tres Canonici Viriziacenses legantur in schedula Cleri Remensis, qui Fulconis electioni interfuerunt, cum alijs an. 882.

Igitur per hæc verba, quæ subsequuntur in MS codice, *Redditus Ecclesie pace, rursus in deuexo Montis latere aliud est Monasterium congruè satis ac decenri opere fabricatum*, Auctor illius quietem hanc dubio procul intelligit, quæ ciuilia bella inter fratres Ludouici Pij filios secuta est, cum hæc alia verba statim addat, *Habitaculis in circuitu iuxta cultum religionis aptè dispositis, consummatoque totius loci opere, venerabilis Hincmarus sanctissimi Basoli corpus conuocato Clero, & populi magnâ frequentia, de loco superiori, in quo priùs iacuerat, cum hymnis & canticis magnificè transtulit, ac eodem die ad introitum sacri corporis nouam sacravit Ecclesiam idibus Octobris in honore Sancti Martini, & Sancti Basoli, corpusque eius reposuit post sacram B. Martini aram loco eminenti, cum scrinio suo debite Christianorum cultu frequentandum.*

Quod subdit idem auctor, haud procul à suo tempore virum religiosum, nomine Benedictum, familiam S. Basoli rectè & sapienter rexisse,

rexisse, præposterè ab eo relatum est, cùm hic sub Ebone vixerit, cui Speruus germanus frater eius successit moribus omnino dissimilis, & qui ob vexationes illatas incolis Viriziacensibus diuinam in se vindictam fensit, ob eiusmodi (inquit) & similes nequitias, & quòd omnia vbique pessum ire cœpissent, has Galliarum regiones diuina ultio gentili gladio tradidit feriendas.

ARTALDV9
XXVII
ARCHIEP.
An. 961.

Hungarorum siquidem gens, antehac incognita, tantâ feritate vltra Rhenum defœuijt, vt villis exustis, agrisque fœdè depopulatis, populum hinc inde dispersum in vrbes confugere cœgerit: Viriziacenses in hoc rerum statu sibi consulendum rati, statuunt capsam sui Tutelariorum Remos deducere, nè præda fieret hostibus, cùmque ad vicum, cui Puteolos nomen est, Vidulæ contiguum peruenissent, adfuit vicinorum ingens multitudo, qui sui Patroni absentiam effusus lachrymis Lamentabantur: Clericis in orationem prostratis, Dei placitum statim innotuit hoc miraculo. Nam capsula tanto pondere humi defixa est, vt iisdem conantibus deferri vltius non potuerit, vnde in craftinum mutato consilio, cum plebe ad propria redierunt, hac vice nihilominus Campania Remensis nihil quicquam à Barbaris detrimenti passa est.

Hungari vsque in pagum Vonziensem progressi sunt
Frod. ann. 926. in hist.

Itè vsque ad Ecclesiam S. Mauritiij que est in confinio Campanie seu silue Arduenne.

Haud multò post, sæuior prædictorum Hungarorum irruptio contigit, villæ immaniter vastatæ, directæ domus, Basilicæ exustæ, & ingens captiuorum abducta multitudo: Viriziacenses etiam tum perterriti, cum sacro S. Basoli corpore è Monasterio velociter egressi, vacuum illud reliquerunt, in quod è grassatoribus quidam ingressus, cum ascendere super altare nitens aræ manum applicuisset, ipsa manus eius Altaris adhæsit lapidibus, nec omnino quiuit auelli, donec ceteris Hungaris aræ saxum circa ipsam manum incidentibus, partem lapidis, quæ manui eius adhæserat, in admirationem omnium secum deferre miles coactus est.

Anno 937.
ex Chron.
Frodoardi.

Rebus postmodum in pejus ruentibus, ob deprauatos sæculi mores, Abbatia Sancti Basoli titulum seu Commendam, Heriberto Comiti traditam à Rege, eaque potitum esse, cùm Hugo filius eius quinquennis ad sedem Remensem fuit intrusus, prædictus auctor MS non obscurè indicat, colligiturque ex actis Concilij apud Engulheim indicti, pro sopienda lite inter prædictum Hugonem & Artaldum de Archiepiscopatu: At eadem necdum compressa, & Hugone Principum studio præualente, Artaldo in solatium exauctorationis Abbatia Sancti Basoli ab Heriberto relicta est, vbi explorato per aliquot menses viuendi modo Canonicorum, subijt ei in mentem Monasterium prædictum in pristinae dignitatis formam reparare, quod & feliciter præstitit, Ludouici Regis assensu & auctoritate, statim ac sedi suæ restitutus est, vt habet Frodoardus in Chron. ad annum 952. *Artaldus Archiepiscopus in Monasterio Sancti Basoli Monachos mittit, expulsi Clericis qui seruiebant ibi, committens illud Hincmaro, & Rotmaro Abbatibus.*

H h h h 2

batibus.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 961.

basibus. Clariúsque constabit ex charta Lotharij Regis, quá gratam habet donationem omnium rerum eidem Monasterio ab Artaldo factam, quam hic euulgare iuuabit.

Lotharij Regis privilegium.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, LOTHARIUS DIVINA ORDINANTE CLEMENTIA FRANCORUM REX. Cùm antecessores nostros Francorum Reges, circa Ecclesias Dei deuotos fuisse recolimus, nos quoque, qui per Dei prouidentiam regni gubernacula suscepimus, eadem vestigia tenere debemus, vt sanctitatem, & religionem per Monasteria restauratam, nostrá auctoritate confirmemus, quia nimirum cùm hæc ordinamus, quæ ad cultum veræ religionis pertinere cognoscimus, profectò voluntatem Dei adimplemus, & ab ipso mercedem in futuro nos recipere speramus.

Quapropter ad notitiam omnium tam præsentium, quàm futurorum peruenire volumus, quòd à venerabili Artaldo Remorum Archiepiscopo dominico & speciali nostro interpellati sumus de quodam Monasterio in vico Virziaco sito, antiquis temporibus ad religionem benè instructo, sed vetustate quidem temporis deficiente, cultu iustitiæ penè ad nihilum vsque deducto, quem scil. locum prædictus venerabilis Artaldus Remorum Archiepiscopus ad honorem Dei, & Sancti Confessoris Basoli, ibidem Sancto corpore quiescentis, restaurare cupiens, per voluntatem, & consensum Antecessoris nostrique genitoris Domini Ludouici Francorum Regis, præsentem, & confirmante genitrice nostrá domná Gerbergá Reginá, quosdam Canonicos sæculariter viuentes, qui ibi post monasticam conuersationem resederant, inde eliminans eiecit, pro eis viros regulares collocavit, quibus & Abbatem regularem præfecit, virum iustum, & monasticæ institutioni fidelissimum nomine Odeum, cui & locum ex integro, ad regularem dominationem tradidit, & terram, quæ prius sub manu Canonicorum fuerat, ei delegavit, & ex rebus proprijs eisdem fratribus frequenter more fraterno prouidit, insuper & ex eo quod ipse sub manu sua tenebat, alios sexaginta mensos addidit per diuersa loca in circumjacentibus villis sitos, id est in Virziaco, in curte Vizana, in Carnoco, in Marcedonno, in Circumeleno, cùmque hæc omnia fideliter, & deuotè pro amore Dei, & sedis suæ salute compleuisset, nostram regiam celsitudinem adiit, & vt nostrá auctoritate votum suum confirmaremus humiliter expetiit, quod & nos libenter audientes, & summâ alacritate collaudantes, nostræ regie præceptionis stabili decreto constituimus atque confirmamus quicquid idem Ven. Archiepisc. ad laudem & gloriam Dei fecit, sit ratum, stabile, firmum, & tam nostris quàm succedentibus temporibus immutabile, incorruptum: totus verò locus, & quicquid ibidem deputatum est ad victum Monachorum sub prouidentia, & gubernatione Abbatis sit constitutum.

tum. Nullusque ex succedentibus Pontificibus Rem. Ecclesiæ habeat licentiam exinde aliquid minuere vel auferre, sed quietâ pace Monachi regulariter sub tutela Sanctiss. Confessoris Basoli Deo seruiant, & sub regulari Abbate per futura tempora uiuant, & pro nobis domini pietatem securâ tranquillitate exorent. Vt autem nostræ hoc auctoritatis regale decretum in futuras ætates more præcedentium Regum custodiatur, illud sub manu nostra corroborari placuit & anuli nostri impressione signari collibuit.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 961.

Signum Domini Lotharij Regis.

Ego Wido Regiæ Majestatis Notarius, ad vicem Artaldi Archiepiscopi scripsi, & recognoui.

Datum 12. Calend. Junij indict. 14. anno primo regnante Domino Lothario Rege Francorum. Actum Compendio Palatio.

954.

Ex hoc priuilegio patet Regem; annitente Reginâ, rogatûque Archiepiscopi Rem. Monachorum restitutioni apud Viriziacum assensum præbuisse, nouellæque congregationi ab eodem Artaldo recens dotatæ, suffectum Odoleum, quem inter Abbates sequenti nomenclaturâ primum collocamus:

*****

Abbatum cœnobiij Viriziacensis, seu Sancti Basoli nomenclatura.

CAPUT XXVI.

Odoleus vir sanctimoniâ, & eruditione clarus; Hincmari & Rotmari Abbatum consilio, vt par est credere, cœnobitis S.

Vel Odoleus.
953.

Basoli præficitur anno 953. in promouenda religione optimè meritus ex charta Lotharij. An is sit Odoleus ille, qui titulo Abbatis S. Medardi Sueffion. subscripsit synodo Sanctæ Mariæ in pago Tardonensi haud satis compertum.

Quidam suspicantur Frodoardum historicum post Sanctæ conuersionis tyrocinium huic successisse, cum Monasterium cui prælatus fuit, infra terminos Diocesis Remensis assignari debeat, ob verba Chronici alibi citanda, aliud autem excogitari non possit præter illud S. Basoli in quo filij Auunculi matris suæ Canonatum obtinuerant, sicque Frodoardo ipsi vnum ex illis fuisse suffectum, quod conjecturâ tantum nititur, nec aliunde probari potest.

Lib. 2. c. 3.

Affo, Adso, vel Adzo doctrinæ ac pietatis famâ illustris Monasterium annis bis denis rexit cum aliquot mensibus, struxitque Ecclesiam nouo schemate ex Epitaphio, legitur in actis concilij prouincialis apud montem Sanctæ Mariæ ann. circiter 976. superstes adhuc eo anno, quo ab Episcopis apud S. Basolum Arnulfus Archiepisc. præsentè Rege, exautoratur, ipsi mæxima necessitudo fuit cum Affone altero Deruensis Mo-

Vel 983. ex Sirmondo. tom. 3. Conc.

H h h h 3

nasterij

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 961.

Aſſo Der-
neſis Abbas
profeſſus in
terram ſan-
ctam cum
Hilduino 2.
Comite de
Arcies, &
Rameru. ibi
egit animam
ann. 992.

nasterij Abbate doctrinâ Philosophicâ spectabili, qui gesta S. Basoli præfationibus facundis interpositis, lepidè digessit ad liquidum ex Alberico, & N. Camufatio in vita S. Bercharij, quique Gerbergæ Reginae librum de Antichristo obtulit, cum hac epigraphe, quâ ipsius propensionem in feruos Dei extollit.

Excellentissima Regina, ac regali dignitate pollenti, Deo dilecta, omnibusque Sanctis amabili, Monachorum Matri, & Sanctarum Duct Domina Regina Gerberga frater Aſſo suorum omnium seruorum ultimus, gloriam, & pacem sempiternam. Ex quo domina mater misericordia vestra germen promerui &c. Deruenſi Abbati morienti parentauit Viriziacensis Aſſo hoc verſu in pignus amoris & laboris ſuſcepti.

O felix Aſſo titulum tibi condidit Aſſo.

Fuit etiam alius id nominis Terdonensis Abbas apud Gerbertum epist. 8. at Aſſo Viriziacensis, extractâ Basilicâ eo schemate quo nunc viſitur, insignique Bibliothecâ instructo Monasterio, cuius meminit idem Gerbertus epist. 7. defungitur 6. Decembr. ſepultus iuxta gradus ſanctuarij cum hoc Epitaphio.

*Quem vita probitas, quem morum ſouit honeſtas;
Pastor in hoc Aſſo, conditur in cumulo.
Traximus hanc sortem, per primum namque parentem,
Et ſic ab ingenito puluere, puluis homo.
Bis denis ſiquidem Monachis prælatus in annis
Menſibus & quinis, rexit ouile gregis.
Eccleſiæ celebrem renouauit funditus adem
Ac vario rerum auxit honore domum.
Idibus Octobris ſtueret cum meta Decembris
Hic datur illius membra tenere locus.
Baſole Sancte Dei clemens miſerere iacenti,
Et per te placidam obrineat veniam.*

Wenricus interfuit inaugurationi Philippi I. ſub Geruaſio Archiep. vixitque ab anno 1040. ad 1060. ex Chartularijs.

Waleranus cum Abbatis S. Baſoli titulo legitur 5. idus Januarij in Necrologio majoris Eccleſiæ Remensis.

Stephanus claruit an. 1076. quo Manaffes I. Rem. Archiepiſcop. Altaria de Atheia, & Caprilla Cœnobio ſancti Baſoli conceſſit cum onere celebrandi quotannis ſuum anniuersarium.

Burchardus memoratur in Charta Philippi I. pro immunitate Canonorum Compendienſium an. 1085. & in donatione Altaris de Harmondiuilla ſub Rainaldo 1093. legitur item in obituariſo Remenſi 16. Martij, & in fundatione Prioratus de Alto monte 1095. quidam putant hunc ad regimen Cœnobij Remigiani aſſumptum, Roberto Abbate exauctorato.

Richerus

Richerus, de eo Chartularium S. Dionysij Rem. an. 1100. & Charta donationis Altaris de Insula cui subscripsit anno 1102.

ARTALDVS
XXXVII
ARCHIEP.
An. 961.

Burchardus 2. ex Monacho Altiuillarenfi, hic composuit Eleëmofynam ex Necrologio Sancti Basoli, subscripsitque donationi de Pombar & de Tanay in tabulario S. Remigij 1104. & 1106. fato functus 1108.

Hugo electus an. 1109. Corpus B. Basoli in ditioerem capsam transferri curat sub Rodulfi viridis Pontificatu an. 1121. vt sequens inscriptio testatur in suppedaneo majusculis literis exarata.

Facta est hæc theca à Domino Hugone Abbate secundo, in qua positum est corpus Almi Basoli anno incarnati verbi 1121. regnante Ludouico Rege Francorum, anno regni decimo tertio, Archiepiscopatus vero D. Rodulphi 14.

Richerus II. legitur 1122.

Albricus subscripsit fundationi Prioratus S. Mauritij Rem. 1124. migrat 9. Septembris 1143.

Manasses electus an. 1144. petente Samsone Archiepiscopo subscripsit cum Guilelmo Abbate S. Nicasij pro molendinis de Regiteste 1145. absumptus 9. Nouemb. ex Necrologio.

Robertus ex tabulario S. Remigij colligitur an. 1153. Joannes I. an. 1160.

Anselmus nominatur in Charta Henrici Archiepiscopi pro institutione Castellaniæ de *Septsaux* 1171.

Theobaldus eximie virtutis vir, & prudentiæ, ex priore Crespiensi fit primò Abbas S. Crispini Sueffionensis, tum S. Basoli, S. Petri Cluniacensis 1179. ac tandem Episcopus Ostiensis, & Cardinalis 1183. ex Bibliotheca Cluniacensi: obiit pridie Nonas Nouembris 1188. Cluniaci sepultus ex Roberto, vel Romæ apud S. Paulum in via Ostiensi vt scribit Frizo, vide Vionem & Ciaconium pag. 491.

Joannes memoratur in Charta Wilelmi Archiepiscopi, quâ commutationem à decessore factam pro villa de *Septsaux* approbat, Lamberto Cancellario an. 1181.

Radulfus ann. 1190. Richerus ann. 1200.

Petrus cuius fit mentio in Chartulario S. Nicasij pro villa de Hundiliacurte 1204. & in Chartis Hospitalis Remensis, migrat ad Altiuillarenfes electus in Abbatem.

Joannes inijt societatem cum Ascetis S. Theodorici, & Mosomenfis an. 1216. cuius Charta sic incipit, *ad vniuersam noticiam*, adhuc legitur in tabularijs 1227. quo mortalitatem expleuit.

Adam electus anno 1228. interfuit translationi Sancti Marculfi ab Anselmo Laudunensi factæ apud Corbiniacum 1229. mense Julio.

Eurardus paucis annis præfuit, in Ecclesia tumultus cum hoc Epigrapho, *Hic iacet Abbas Eurardus* 1233.

Joannes

ARTALDVS
XXXVII.
ACHIEP.
An. 961.

Joannes III. Abbatis partes explebat ann. 1236. desijt 1244.
Hugo laudatissimæ vitæ, ac inter sui sæculi Abbates spectabilis, multùm adlaborauit pro vindicandis augendisq̃ue Monasterij redditibus, cœpit an. 1243. desijt verò cum magno suæ Congregationis mœrore 1. Septemb. 1264. sepultus iuxta S. Joannis Altare sub tumba lapidea, cui tale exaratum Epitaphium.

*Abbas Hugo iacet intus, vir religiosus
Nixis, urbanus fuit, & nullis onerosus,
Nimine, reque bonus, Domini viuendo colonus
Christum dilexit, propriumque gregem bene rexist
Moribus ornatus, Domino seruire paratus
Continuè vixit. V. B. V. C.*

Hæc quoque verba leguntur in circulo ambiente caput Hugonis in tumulo cælatum, *Obijt anno 1264. prima die Septemb. & in altero circulo è regione posito.*

*Sacra dos trina labor fuit huic sine fine
Gaudeat cælis, prudens fuit, atque fidelis.*

Stephanus multos præfuit annos ex Chartularijs, quibus legitur an. 1271. 1275. 1276. eo sedente Monachicus ordo à pristino feruore paululum deflexit, bonaque Monasterij minùs prouidè administrabantur, cùm anno 1283. Petrus Barbet Remensis Archiepiscopus ad antiquum morem reuocare illud studuerit.

Milo munus Abbatis obiuit ann. 1300. & 1304. ex Archiuo Archiepiscopali colligimus Robertum de Courtenayo hoc anno Monasterium iustrasse, cui duos œconomos assignauit, eò quòd reditus Abbas forsan dilapidaret, aut ijs regendis non esset idoneus.

Theodericus electus ann. 1311. excessit 1325.

Joannes legitur 1325. absumptus 1331.

Petrus præstitit obedientiam Ecclesiæ Remensi mense Decembri 1331. suâ præfecturâ priuatur 1347.

Reginaldus vouit die Dominica post festum Sanctæ Magdalena 1343.

Joannes iurat mense Februario 1350.

Hugo fidelitatem præstitit Archiepiscopo mense Aprili 1354.

Reginaldus de Tibijs sacramento se obstrinxit 1356. cessit 1359.

*Nicolaus
Abbas San-
cti Pharonis
vocat̃ur etiã
alicubi Ab-
bas S. Basili
an. 1357.* Guido promittit obedientiam 21. Januarij 1359. adhucque legitur 1362. 63. 77. in Chartulario Nosocomij Remensis: quidam dicunt prælaturâ cecidisse iudicio Officialium Rem. ob ipsius œconomiam minùs prouidam, at Clemens VII. ei adhuc Abbati rescripsit vt inquireret de validitate vnionis prioratuum de Hamo Monachorum & de Bezanacurte à S. Nicasio dependentium 1379. ex prædicti Monasterij Chartulario. migrat eodem anno.

Guilelmus

Guilelmus de Illinijs vouit Archiepiscopo 7. Julij 1379. postmodum Abbas S. Nicasij, & Episcopus Viuariensis.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 961.

Radulfus de Marcilly ex Monacho Remigiano obedientiam spondet ann. 1381.

Guido de Illinijs per gratiam expectatiuam promotus, vt decessores, mense Augusto an. 1387. Remensi Ecclesiæ fidelitatem pollicetur, huic Clemens rescripsit pro vnione Prioratum de Ham & de Betan. cum mensa Abbatiali S. Nicasij 1390.

P..... vouet Archiepiscopo 1397.

Ægidius Jeunart ex priore Senucensi fit Abbas S. Basoli, præstatque iuramentum in Capella Castelli de porta Martis 14. Nouemb. 1400. postmodum Abbas S. Nicasij 1416.

Arnaldus de Alneto vouit 20. Aprilis 1417. hunc captum ab hostibus tempore belli Anglici, Monachi duodenis librarum millibus solutis (vt ei libertatem procurarent) redemerunt, cùmque Anglis impensius faueret, Rex ab administratione bonorum Monasterij amouit ann. 1418.

Joannes de Nantholio iurat 18. Augusti 1425. cui litem intendit Theobaldus Moet Camerarius S. Basoli electus à Monachis, at Joannes Regis auctoritate in præfectura perstitit.

Joannes Samoti, egit animam anno 1451.

Nicolaus de Faigno è Doncherio oriundus, eligitur mense Maio 1451. iuxta Officialium Rem. exscripta, à quibus inquisitum de vita & moribus illius auctoritate Joannis Rem. Archiepiscopi, auditis testibus, inter quos extitit Jacobus Champion Abbas Nicasianus, prædictus Nicolaus ex priore de Houppeline confirmatur in Abbatis dignitate, interfuitque Concilio Sueslion. 1455. functus an. 1457.

Joannes de Cusan, ex Eleëmofynario S. Basoli, canonicè electus tempore quadragesimæ 1457. occidit vltimo Decemb. 1460. sedes vacauit anno integro post ipsius obitum.

Richardus Cardin. Constantiensis tituli S. Eusebij, Regis nominatione Abbatiam adeptus est, vt & S. Nicasij, & S. Cornelij Compend. 1461. absumptus 1470. Monachis de successore sufficiendo inter se disceptantibus, Rem. Archiep. nominat Humbertum de Montheriue vallis Dei Abbatem ordinis præmonst. at Antonius de Sauigni, pariter nominatus à Rege, Humberto se opponit, quòd ordinis non esset professus.

Inter moras Briccius Bobile S. Sedis Protonotarius, & in beneficijs corrogandis optimè versatus, Abbatiam in commendam obtinuit, contenditque Nicolaum le Roux pacificè reditibus Monasterij potitum fuisse per demissionem Cardinalis Constantiensis, sic.

Nicolaus le Roux ex resignatione Cardin. Abbas S. Basoli, tum Sancti Cornelij Compendiensis ann. 1470.

Antonius Sauigni auctoritate regiâ bonis temporalibus potitur 1476.

ARTALDVS
XXXVII.
ARCHIEP.
An. 961.

Briccius Bobile Decanus Ecclesiæ Rem. in Curia Romana educatus Abbatiam obtinet per gratiam expectatiuam, iurat 18. Octobr. 1481.

Jacobus d'Albret Toparchæ Campaniensis filius Episcopus Niuernensis renunciatur 1505. fato functus 22. Aprilis 1539.

Joannes Cardinalis à Lotharingia. 1541.

Guilelmus de la Marck Archidiaconus Leodiens. 1545.

Carolus de Rouci Episcopus Sueffion. 1564.

Joannes le Moine S. Theologiæ Doctor obiit 23. Febr. 1580.

Petrus Monjot. 1590.

Joannes Gendre titularis pro D..... 1598. 1618.

Joannes de Vienne Canonicus iure deuoluto 1624. Abbas postmodum S. Martini Niuernensis 1630.

Nicolaus Franciscus Bruflart de Sillery per abdicationem præcedentis 1646. hic tanquam Vicarius Generalis Leonorij Archiepisc. & vnus ex deputatis à Clero, interfuit Comitij Prouincialibus apud Siluanectum, anno 1650. eo regente religiosi spiritus primitiæ instaurantur apud Viriziacum studio ac laboribus R. P. congregationis S. Mauri, cui & prædictum S. Basoli cœnobium, Senioribus monachis consentientibus, coniungitur anno 1647.

Sanctiores Gæze quas apud se reconditas seruant eiusdem loci Cœnobitæ.

Possident velut insignem thesaurum Corpus Sancti Basoli aman-
tissimi tutelaris obuolutum pannis sericis in capsâ argentea super al-
tare, quam adstantibus plurimis venerandæ dignitatis Canonicis,
me etiam indigno præsentente, Illustrissim. Episcopus Catal. ¹⁶³² Claudius
Clausse tanquam Vicarius Generalis Archiepiscop. Rem. visitauit,
& in arcam ligneam, veteri suppositam, idem corpus integrum recto
inter se ordine connexis & compactis membris transtulit 15. Octob.
ann. 1632. officulo excepto ab eodem Episcopo pro consecrandis Al-
taribus referuato.

Adseruatur item apud eos in arca lignea sudarium prædicti Con-
fessoris Basoli, id est tela linea, quæ sacra eius membra obuolue-
bat ante prædictam translationem.

Caput vnus Virginis ex Sodalitio Sanctæ Vrsulæ Virginis &
Martyris in theca ænea.

In theca quoque Pyramidali Chrystallo condecorata, aliquot
habent Capillos Beatæ Mariæ Magdalenzæ.

Brachium Sancti Leodegarij Martyris, qui longum in suo cor-
pore Ebroini nequitia pertulit Martyrium.

Brachium Sancti Tresini Confessoris Hiberni fratris S. Gibriani,
qui sub Clodoueo I. in Gallias appulsus, vitam Heremiticam duxit in
Diœcesi Remensi.

Baculus

Baculus Sancti Basoli lamina ænea obuolutus, cuius meminit Frodoardus lib. 2. cap. 3.

ODALRIC.
XXXVIII.
ARCH. EP.
An 961.

Habent etiam in rosa ænea suppedaneo affixa de reliquijs plurimorum sanctorum inter se ita dispositis, vt quælibet folia partes earum decenter includant, & in medio scriptum habetur de filo Beatæ Virginis.

Ostendunt quoque in pronao seu naui Ecclesiæ locum sepulturæ B. Confessoris Basoli, vbi lapidea eiúsdem restat repræsentatio tumbæ innixa tribus à solo pedibus eleuatæ, ac super eam prominens & extensa sub qua apparet quædam crypta in quam febricitantes procumbunt, vt per merita Sanctiissimi Confessoris sanitati restituantur.

Odalricus XXXVIII. Archiepiscopus, eius prosapia, dignitas, in rebus gerendis prudentia, & obitus.

CAPUT XXVII.

962.

ARtaldo viuis sublato pridie Calendas Octobris, de subrogando successore in Archiepiscopatum Remensem dissidium fuit.

Vocatur in MSS. Vtricus, Vdelricus, Odalricus, & Odelricus.

Cum enim ægrè ferrent Comites Veromandui Hugonem fratrem suum satis indignè, sed iustè repulsum per sententiam Concilij Engulheim ab Agapito Pontifice confirmatam (vt vidimus) occasione acceptâ obitus Artaldi; omnem mouerunt lapidem, vt pristinæ tandem; à qua ceciderat, dignitati restitueretur. Hugo princeps prædictorum Consobrinus in hunc finem paciscitur inducias cum Rege, vt interim synodus fieret, quæ statim coacta est in pago Meldensi super Matronam fluuium, ex Remensi videlicet, & Senonensi Prouincijs, præsidente Senonensi Præfule Archambaldo.

In hac duas in partes scindebantur Episcopi, quidam pro Hugone stabant, vt ei redderetur Episcopium Remense, alij verò renitebantur, vt Rorico Laudunensis, & Gebuinus Catalaunensis, asserentes quòd à tot Episcopis excommunicatus, à minori numero absolui legitimè non poterat. Re denuo ad Papam remissâ, rescripto declarat Hugonem quondam Archiepiscopum tam à Romana synodo, quàm ab alia apud Papiam celebrata canonicè exauctoratum: huius responsi certiores redditus Remenses per Brunonem Colonensem, eligunt Odalricum illustrem Clericum Hugonis Comitis filium, fauente Lothario Rege, cum Regina, præfatoque Brunone.

Cuius autem prosapiæ fuerit Odalricus, quamuis ad amussim hætenus veterum prodiderit nemo, ex Charta tamen donationis villæ de Laya in Comitatu Caluimontensi, quam Eua Comitissa, & idem Odalricus Ecclesiæ Sancti Arnulfi Metensis dederunt abundè colligitur,

ODALRIC.
XXXVIII.
ARCHIEP.
An. 962.

tur, quam fideliter, vt credimus, retulit Andreas Valadarius in Augusta sua Basilica cui subscripserunt reuerendæ auctoritatis, & insignis excellentiæ Adalbero Metensis Episcopus, Fridericus dux Lotharingæ, Sigefridus Comes de Luxemburgo, Gislebertus, & alij, sic autem incipit.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS &c. Notum sit qualiter Ego Eua Comitissa, & filius meus Uldericus Dei gratia Remorum Archiepiscopus in elemosyna dilectissimi conjugij mei Hugonis nobilissimi Comitis, filijque nostri dulcissimi æque strenuissimi Comitis Arnulfi ab impijs, & inimicis Sanctæ Ecclesiæ, à primæuo iuuentutis flore trucidati, & ad Basilicam S. Confessoris Arnulfi tumulati, villam meam Layam à prædicto Seniore meo mihi datam dotis iure, sicam in Comitatu Caluimontense condonauerim, & confirmauerim perpetuò possidendam &c. Actum Metis publicè sub diè 17. Kalend. Septemb. in præsentia Adalberonis Metensium Episcopi an. ab Incarn. Domini 965. indict. 9.

Id etiam colligitur ex schedula Ms. s. Remigy, ubi ob necem cuiusdam ipsius consanguinei in suburbio Remigiano patratam eo subeete, ignis suburbio illatus est.

Ex his patet Odalricum è Lotharingia oriundum parentes habuisse vt sanguine, sic & moribus ac pietate clarissimos. Hunc præpositum, & Canonicum Rem. Ecclesiæ vocat Demochares, ac Odalrici Aquensis Nepotem: at non desunt qui putant eundem esse cum prædicto Aquensi Odalrico, prius Autisiodorensi Archidiacono ann. 911. ac Præposito S. Lupi Trecentis 925. postquam à Saracenis eiectus fuit: inter hos reperio R.P. Philippum Labbeum S. I. in indice suæ Bibliothecæ. At Odalricus Aquensis qui Concilio Viridunensi interfuit 947. distingui debet ab Odalrico Remensi, cum hic Clericus tantum in Concilio Meldensi vocetur, nec ex veteribus vllum sciam qui eos confundat.

Remenses adeptus infulas Odalricus, mox Remis ordinatur ab Episcopis Widone Sueffionensi, Roricone Laudunensi, Gebuino Catalaun. Hadulfo Nouiomeni, & Wicfrido Viridunensi: acceptoque Pallio ex prædecessorum more à Joann. 12. haud ita post ob claritudinem generis, & suæ dignitatis prærogatiuam summus fit regni Cancellarius à Rege Lothario, vt ex sequenti diplomate colligitur, quod nè temporis contumelia posteris præripiat, huc adiiciendum curauimus.

Præceptum Lotharij Regis pro Villa Marsella Canonici Sancti Theodorici prope Remos concessa, quibus Asceta Benedictini successerunt.

963.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS LOTHARIUS DEI GRATIA REX. Notum sit omnibus fidelibus nostris tam præsentibus quàm futuris, quod Canonici Sancti Theodorici detulerunt nobis præceptum aui nostri Caroli, rogantes vt more Prædecessorum de Villa Marsella confirmaremus illis per nostrum præceptum, quod ex eadem Villa fuerat compactum, quod & nobis facere placuit, cum pro remuneratione Sanctorum omnium, quàm rogatu gloriosissima Matris nostræ

nostra Gerberga: quam ibi unâ nobiscum orationes habere speciales decreuimus.

ODALRIC.
XXXVIII.
ARCHIEP.
An. 963.

Quapropter damus iam dictis Canonicis supradictam villam, ad usum tamen fratrum illorum, confirmanes Aui nostri ex eadem re actum præceptum, cum Ecclesia, syluis, pratis, vineis, atque mancipijs utriusque sexus, ut in Dei seruitio adfistere melius valeant, illique seruire modestius. Cum rebus pertinentibus omnibus ad supradictam villam: & ut firmiter permaneat, inconuulsimque seruetur, hoc illis præceptum fieri iussimus, & annulo nostro insigniri. Ut nullus exinde habeat potestatem, nisi cui Præpositi committere voluerint. Et si quis illis exinde aliquam iniuriam fecerit, Anathema sit, nobisque centum libras auri soluat, & quod cæperit non euendicet.

Signum Domini Lotharij ✠ gloriosissimi Regis.

Azzo Notarius ad vicem Domini Odalrici Archiepiscopi, & Cancellarij recognouit.

Datum VI. idus Decemb. regnante Domino Lothario anno IX. indictione IV. Actum Remis feliciter.

Hanc Lotharij donationem confirmavit Philippus pulcher ann. 1292.

Eadem Archicancellarij dignitate Odalricum Archiepiscopum præfulsisse patet iterum ex priuilegio Abbatia Sancti felici de Guizoles in Catalonia à Lothario Rege concessio, cui Gelo Cancellarius subscripsit ad vicem Odelrici Archiepiscopi apud urbem Laudunensem 16. Cal. Junij ann. Incarnationis 908. Domino verò Lothario Rege regnante decimo sexto indict. 10. Sig. D. Lotharij Regis gloriosiss. Gelo Cancell. ad vicem D. Odelrici Archiepiscopi, summique Cancellarij recognouit, & subscripsit. At error irrepsit in Chronologia, non enim anno 908. confectum est, vt habet Antonius Yepes Chronicorum lib. 3. sed 968. vel 969: qui Pontificatus Odalrici vltimus fuit.

964.
965.

Quantæ verò strenuitatis vir fuerit, & prouidentia circa bonorum suæ Ecclesie defensionem, Frodo. in Chronico breuiter retulit ad annum. 965. nam cum ortâ simultate pro Episcopo Remensi graues bellorum motus inter Ludouicum 4. & Heriberti familiam exarsissent, in quibus tota penè prouincia rapinis, incendijs, & urbium direptionibus attrita fuit, nonnulli Procères qui villas iuris Ecclesiastici nomine regio tueri videbantur, eas sensim ad se velut hæreditarias traxerunt, inter quos Theobaldus Comes extitit, quem vocari fecit Odalricus, & renuentem excommunicationis mûrone perculluit, propter Codiciacum Castrum, & quædam prædia Sancti Remigij, quæ improbè obtinuerat, & pertinaciter retinebat. Ille ad meliorem mentem rediens, quod malè partum fuerat, bonâ fide restituit, quem idcirco Pontifex non absoluit modò, sed prædictum Castrum filio eius, qui eidem se commiserat, liberaliter indulxit. Hoc motus exemplo Heribertus Comes villam Sparnacum lubens reddidit, at Ragenoldus pertinax excommunicatur pro villis Ecclesie, quas pariter injustè re-

Iiii 3

tinebat,

ODALRIC.
XXXVIII.
ARCHIEP.
An. 965.

tinebat, ipse verò loca quædam eiùsdem Episcopij cum suis hostiliter peruadens, rapinis, incendiisque deuastat.

Odalrico etiam clauum Remensis Ecclesiæ moderante, Otto Imperator Gerbergæ Reginæ frater priuilegium Ascetis Remigianis concessit pro Corte de Cosla vocata, quod hic attexere libuit, vt hinc posteritas discat, quanto amore Germanici Imperatores profecuti sint nusquam satis laudatum Francorum Apostolum.

Priuilegium Ottonis Imperatoris pro Corte Cosla vocata Monachis Remigianis concessum.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, OTTO DIVINA FAVENTE CLEMENTIA IMPERATOR AUGUSTUS, quoniam imperatiuæ dignitatis officium esse constat, vt Monasteria Deo, & Sanctis eius dicata ad conseruandum Sanctæ religionis statum nouis semper priuilegijs contra omnes insectantium incursiones muniântur, idcirco nos interuentu dilectæ Conjugis nostræ Adalherdæ, fidelis etiam nostri Archiepiscopi Wilelmi, regiæ nostræ auctoritatis scriptum siue præceptum Monachis Deo, sanctoque Remigio eximio Francorum Doctore sub regulari disciplina in suburbio Remorum militantibus, olim à nobis ante concessum, Imperatorij etiam nominis auctoritate à Deo, sanctoque Petro nobis collata, roborare decreuimus. Vnde volumus, & firmiter iubemus, vt Curtem Cosla vocatam, cum omnibus appenditijs suis ad ius, & proprietatem eiùsdem Beati Remigij pertinentem infra regni nostri terminos constitutam, quam omnibus retro temporibus sub antecessoribus nostris beneficiariam pro statu, & incolumitate regni, & Imperij nostri nos ad vsum prædicti cœnobij remisimus, & absoluimus, Monachi ibidem Deo, & Sancto Remigio famulantes absque vllius contradictione teneant & possideant, & quicquid vtilitatis ex inde prouenerit, suis vt libuerit vsibus adjungant. Nullus etiam iudex, vel aduocatus hinc aliquid exigendi habeat potestatem, nisi quantum Abbas, aut Monachi eiùsdem cœnobij dederint vel permiserint. Et vt hoc nostræ auctoritatis præceptum firmum & stabile permaneat, hanc chartam conscribi, & annuli nostri impressione signari iussimus, quam & propriâ manu subter firmauimus.

Imperatoria dignitas à Deo & Sancto Petro concessa.

Signum Domini Ottonis Magni, & inuictissimi Imperatoris. Hudolfus Cancellarius ad Vicem Brunonis Archicapellani recognoui. Data 10. Kalend. Junij anno Domini, Incarn. 965. indict. 8. anno autem Domini Ottonis 30. Imperij vero 4. actum Ingelheim in Palatio in Dei nomine. Amen.

Priuilegium item de eadem Corte Ottonis Regis, Magni Ottonis Imperatoris filij.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS OTTO DIVINA AUXILIANTE CLEMENTIA REX. Nouerit omnium fidelium

fideliū nostrorū , tam præsentium , quam futurorū industria , qualiter Hincmarus venerabilis Abbas , qui cœnobio Sancti Remigij , almi Francorū Doctōris in suburbio Remorū præesse videtur , nostram adiit regalitatem , rogans vt pro conseruando Sanctæ religionis statū , priuilegia Domni genitoris nostri Imperatoris Augusti Ottonis eidem Monasterio concessa , nostrā etiam auctoritate roboraremus. Cuius nos petitioni assensum præbendo annuimus , & nostræ serenitatis aures libenter accommodauimus , vt beneficia Domini genitoris nostri Monachis , Deo , Sanctoq̄ue Remigio famulantibus collata , nostrā quoque auctoritate rata fieri decreuimus : id scilicet instituendo & iubendo , vt Cortem Cosla vocatam , cum appendicijs suis , ante quidem beneficiariam , sed à Domno genitore nostro redditam & restitutam præscripto cœnobio , Monachi ibidem Deo ; Sanctoq̄ue Remigio famulantes teneant , & possideant , & ad vsus ac necessitates suas vt libuerit adjungant , & vt hoc auctoritatis nostræ præceptum firmum , & stabile permaneat , hanc chartam conscribi , & anuli nostri impressione signari iussimus , quam & propriā manu subtus firmauimus.

ODALRIC.
XXXVIII.
ARCHIEP.
An. 965.

Signum Domini Ottonis inuictissimi Regis.

Hunodolfus Cancellarius ad vicem Brunonis Archicapellani recognouit.

Data 10. Calend. Junij, an. Dominica Incarn. 965. anno

Domini Ottonis Regis 5. actum ingelheim in Palatio.

In Domino feliciter Amen.

Bruno hic sacri Palatij Archicapellanus , de quo supra nonnihilo diximus, Henrici I. Imperatoris Aucupis dicti filius fuit, Ottonis, & Haluicis Saxonice Hugonis Capeti Francorū Regis Matris frater, Lotharingie dux creatus, & Coloniensis Archiepiscopus an. 953. Remis diem elausit 5. idus Octob. 966. ex Martyrol. Remensi. Corpus tamen eius à Theodorico Metensium Episcopo Coloniā refertur tumulandum in Monasterio S. Pantaleonis quod extruxerat anno Pontificatus 5.

*Præclara de
Brunone Co-
loniensi re-
fert Baron.
ad ann. 965.
Ditmarus,
& alij.
966.*

Hoc eodem anno Lotharius Rex post Arnulfi senioris Flandriæ Comitis obitum , agente Roricone Laudunensi Episcopo , Fecialem mittit oppida Flandriæ cis Lisam sita repetitum , quædamque primo impetu capit Hauam , Atrebatum , Duacum , eo nullam aliam causam prætexente (ait Buzelinus) quàm hunc terræ tractum ab Comitibus Flandriæ suis maioribus ereptum fuisse , Carolo Simplici scilicet in teneris agenti , vt ex his augurari licet quæ diximus sub Fulcone cap. 3. at Francis per legatos Flandriæ auro corruptis , Rex copias in Franciam remisit. Ottone Imperatore Pentecosten Aquisgrani celebrante , eò Gerberga Francorū regina , & Hathuidis Hugonis Parisiorum Comitissæ vxor prædicti Ottonis Sorores illuc aduolarunt illum inuisendi & congratulandi gratiā. Gerberga quæ intimo cordis ardore B. Remigium diligebat , suæ obseruantie pignus erga eum celebri eleemosynā testari cupiens , Alodium de Marsen cum appendicijs liberaliter

ODALRIC.
XXXVIII.
ARCHIEP.
An. 967.

ter ei contulit chartâ in Comitatu Mesfango confectâ, quam hîc, ob insignem de Francorum Apostolo factam mentionem, quamvis alijs prolixior sit, inserere non pigebit.

Præceptum Gerbergæ Reginae de Marsna.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS, GERBERGA DIVINA DISPENSANTE CLEMENTIA HUMILIS FRANCORUM REGINA. Cùm omnis Sancta Ecclesia ab exordio Christianæ religionis, ritè dispositis quibûsque Ecclesiasticis donis sit maximè dotata regalibus, dignum profecto ducimus, si morem antiquorum sequentes, ex rebus nostris eandem honorantes sublimamus, sperantes à Domino bonis æternalibus remunerari, cuius pietatis consilio actus nostros optamus in salutem dirigi. Quocirca præsentium fidelium vniuersitati simul, & sequutorum notum sit posteritati, quoniam locum Sancti Remigij magnifici Doctoris Francorum Apostoli admodum gaudentes rerum incrementis feliciter prosperari, ac multiplicari, bonorum copiâ fortunatum haberi, solemniter delegantes per manus fidelis aduocati nostri Comitis Arnulfi legitima vestitura, cum consilio, pietate quoque, ac benigno assensu Domini Ottonis Imperatoris Augusti, tradimus Sancto Remigio quoddam iuris nostri prædium in Alodio in honorem Sancti Petri consecratum vocabulo Marsnam in Comitatu Mosfango, cum omnibus ad ipsum pertinentibus, idest Clumam & Littam cum appendicijs suis Hertram, & Angieduram cum appendicijs suis, superadditis etiam rebus alijs quæcumque ex ipso fisco in ius Dominicum iam olim deuenerant, Astantibus etiam imo collaudantibus, atque confirmantibus Gerardo Tullensi Episcopo, atque Comitibus Emmono, & Auffrido, nonnullisque alijs nobilibus viris fidentes vtique tanti Patris, & Patroni nostri plurimùm meritis adjuuari, totumque hoc agentes pro salute vid. nostra, & remedio Senioris nostri piæ memoriæ Gisleberti, sui que parentum patris scilicet & matris, Ragenerij, & Albradæ, eâ scilicet ratione vt idem locus Sancti Remigij, qui semper ab antiquo regijs donationibus vt potè *Caput Francia* fuerat honoratus, nostris etiam donis regalibus ditescat, & polleat vberiùs, ipsiusque Alodium vt sui proprium legitimo iure firmiter tenendo in perpetuum possideat, quatenus memoriam nostri, & præfati viri Senioris nostri Gisleberti apud se iugiter fixam idem locus habeat, suisque orationibus perpetuis, & sacrificiorum muneribus & votis in conspectu Dei, eiusdem memoria pijsimè recolatur, ipsum autem Alodium sub omni rerum integritate legitimâ æstimatione constat habens Mansos LXXXIJ. cum terris videlicet cultis & incultis, syluis, pratis, vineis, campis, molenadinis, aquis, aquarumque decursibus, exitibus, & regressibus.

Ceterum si quis fortè olim tentauerit hanc traditionem regiam inquietare, eique nefas aliquod ex aduerso irrogare, pœnas temeritatis suæ obnoxias,

Mersen, alias palatiū in quo municipium amplum secundo lapide à Traje-Bo, in quo præpositura, quam Remigiani cesserunt pro alijs prædys Canonici de Eancomr de Artesia.

obnoxias, vt reus Majestatis exsoluat. Imò etiam Deo, & Sancto Remigio cum omni emendatione iuxta legis decretum satisfaciat, & sic hæc legalis donatio nostra inuiolabiliter semper permaneat & inconcussa. *Actum 4. idus Februarij, anno incarnationis Dominica 968. in præfato Comitatu, in villa qua dicitur Hacta anno 32. regnante Domino Ottone inclyto Imperatore, & Cæsare Augusto, filio quoque eius æquiuoco regnante ann. 7.*

ODALRIC;
XXXVIII.
ARCHIEP.
An. 968.

Signum Domina Gerbergæ gloriosæ Regina, qua regia auctoritatis manu hoc scriptum, quod fieri iussit, dignanter corroborauit, & alijs confirmare mandauit.

Signum iuuenis magnæ indolis Caroli.

Signum Arnulfi Comitis qui vice Domina Regina hanc traditionem fecit.

Signum Emmonis Comitis, Sig. Auffridi Comitis, Sig. Huberti, Sig. item Huberti, Sig. Gottranni, Sig. Isaac, Sig. Theoderici, Sig. Oneulphi, Sig. Vulberti, Sig. Rotlandi, Ragenerij.

Datum pridie idus Februarij manu Domina Regina, & susceptum à Domino Abbate Hugone, qui ibi affuit cum suo aduocato Emmone prædicto Comite.

Hæc Imperatores, & Regina in gratiam Francorum Apostoli: sed nè primaria vrbis Ecclesia indotata maneret, quæ aliarum matrix est & princeps, venerabilis Odalricus eam nouis reuitibus amplificare cupiens, quò numerus seruorum Dei augetur, villam Vindenissam, quæ præcedentium fuit Archiepiscoporum, donatæque dicitur Artaldo in solatium suæ exauktionis, Canonicis liberaliter concessit, pro cuius largitione beneficij, memoria eius annuatim recolitur, & pro animæ eius remedio, viginti quatuor pauperibus singuli panes, totidemque vini metretæ, singuli etiam denarij distribuuntur.

De Villa Vindonissa vel Vindenissa Frod. lib. 1. cap. 23. & in Chron. ad an. 941. iſtè in prolix. reſtam. Agathimero vineam dono, quam posuit Vindonissa, & meo labore constitui, sic villa hæc in Diocesi Remensi esse debuit, est enim alia Vindenissa in Laudunensi.

Hanc postmodum Regiteſtenses Comites, quò suæ ditionis limitibus concluderetur (est enim in Parochia Remensi sita) commutatione factâ cum alijs prædijs pro commodo Ecclesiæ, à Canonicis sub Adalberone obtinuerunt, eamque Witerus Comes sub trecentu triginta solidorum tenebat, cum Appendicis Auctor hæc scriberet, qui & fideliter pro Ecclesiæ sibi commissæ vtilitate Odalricum laborasse asserit: quamuis de ipsius operibus (inquit) apud nos pauca supersint monumenta.

Vehementer quoque institit idem Pontifex pro restitutione Vallis Rodiginis, quam Hugo filius Rogeri Comitis Ecclesiæ Remensi donauerat, nam quidam malefactores de stirpe eius cum hæreditatis iure hanc sibi vendicare vellent, eorum conatui vt vir nobilis, & potens viriliter restitit, prædictamque villam ad ius Ecclesiæ immunem reuocauit, instrumento ad hoc Remis confecto Lotharij Regis anno 14. Archiepiscopatus autem Dom. Odalrici 6. quod cum extet integrum in appendice ad Frodo. hîc de nouo transcribere operæ pretium non putauit.

K k k k

His

ODALRIC.
XXXVIII.
ARCHIEP.
An. 969.

His rebus peractis, insignis Præsul Odalricus, cum septem annos summâ cum laude Remensem rexisset Ecclesiam, ut habetur in Appendice, & probat Albericus, vel nouem, quod veriùs est, diem vltimum clausit 9. mensis Nouemb. 969. de illo breuiter Necrologium Remense,

Odelricus, siue Odalricus Archiepiscopus octavo idus Nouemb. obiit, qui dedit nobis Vindenissam, pro cuius anima dantur pauperibus de communi 24. nummi, cum eisdem panibus, & vino, sex pauperes Clerici reficiuntur in refectorio.

Odalricus 9.
biit an. 967.
ex Chronico
Remensi, vel
968. ex AL-
berico, an. 969. vel 970. ex conuentione pro villa Vindenissa: 971. ex Reginone. Chronico Mosim. & Demochare, qui nouem annis sedisse scribit, obiisse vero 19. Augusti.

Quidam putant Odalricum primum ex Archiepiscopis fuisse qui in maiori Ecclesia terræ mandatus est, sub tumba alba iuxta Aquilam, sed adeò detrita, ut nihil in ea legi possit.

ex conuentione pro villa Vindenissa: 971. ex Reginone. Chronico Mosim. & Demochare, qui nouem annis sedisse scribit, obiisse vero 19. Augusti.

*Viri pietate & doctrinâ insignes, qui Remis claruerunt
sub Araldo.*

CAPUT XXVIII.

Decimi sæculi rubiginem pauci admodum suâ diligentia deterferunt, vixque, si Gallorum annales excutias, alium præter Frodoardum reperies, qui in hoc studium impenderit, meritoque à sequioris æui historicis laudatur, quod ferè solus hic, & egregie, præcedentium temporum caligini lucem attulerit, discussitque sui sæculi tenebras ut Pithœus loquitur apud Coluenerium: tam inclityi viri encomia iure ipsi debita ut operi suo, sic & huic coronidem imponent.

Frodoardus Historicus.

*Frodoardus
vocaturs
Pithæo, &
Valefio.*

*Idetiam col-
ligitur ex
hist. sue lib.
3. cap. 6.*

Frodoardo siue Floardo, Flodoardo, vel Flualdo, his enim nominibus apud Auctores promiscuè vocitatum reperio, patria Sparnacum fuit, Remensis Diocesis oppidum, quinque leucis distans à Durocorto. Illic missus à Parentibus literis ac pietati tanto studio operam dedit, ut ob ingenij præstantiam, & alias animi dotes beneficijs Ecclesiasticis ab Heriuero, & Seulfo Archiepiscopis, obsecundationis gratiâ, ut loquitur, remuneratus sit: fuisse Presbyterum, & Canonicum Remensem testantur MSS. codices, qui illum his titulis exornant, Martyrologium item Remense, & quotquot extant historiæ suæ exemplaria manu exarata, in quorum calce legi-
tur

tur explicit Floardus vel Flohardus Presbyter, & Canonicus Remensis, quamvis se Rectorem Colmiciaci vici tantum nominet, & Sanctæ Mariæ de Colrido, vernaculè *Coroy* libro 4. capite 28. Ceterum vir fuit literis & moribus insignis, magnæ diligentia, & indefessi laboris, nihilque prætermisit quò historiae suæ sub Artaldo conscriptæ fidem conciliaret, quam in præfatione asserit ex scripturis sacris & prophanis vndecumque perquisitis, gestis Martyrum, vitis aliorum sanctorum, actis conciliorum, & Epistolis Pontificum, quas ex Archiuis Ecclesiæ depromperat se collegisse, eumque commendant doctissimi Annalium scriptores Baronius, Papius Masso, Pithœus, abestque ab ipsius stylo, & latinitate veteratorum rubigo, nouorumque auctorum asperitas, vt sapienter aduertit Emi. Cardin. Grimanus, qui autographum nactus est, dum Remis ageret tempore Roberti Briçoneti.

ODALRIC.
XXXVIII.
ARCHIEP.
An. 969.
Vel Cul-
miciaci ex
Chronico
Frod. ad
an. 940.

Turbato rerum statu sub Artaldo, & Hugone in eum prævalente, Monasticem induit apud Sanctum Remigium, vt creditur, vbi regularis disciplina recens à Floriacensibus restituta fuerat, ibique adhuc degebat ann. 951. asceticæ vitæ dans operam, ex Epistola Adelagi Bremensis Archiepiscopi, quæ sic incipit, *Frodoardo Patri Remensi verbum pacis. Qui dudum deposuisti beneficium, vt tecum mundana gloria contemptorem animum in solitudinem, & Monasterij latebram deferres ex voto non ante finem discessurus &c.* Postea cuiusdam prælaturæ titulo insignitum patet ex eo quod de se scribit in Chronico ad annum 963. *Ego verò fractus atate, & attritus infirmitate, ministerio me abdicavi prælaturæ coram eodem Prasule, scil. Odalrico, qui me hoc absoluens iugo, imposuit illud per electionem fratrum meorum, Nepoti meo Frodoardo, septuagesimo atatis meæ anno.* Cuius autem Monasterij Abbas fuerit, an Sancti Remigij, vt vult Coluenerius, vel Sancti Basoli, non satis liquet: fanè Beati Remigij Cœnobiarcham non fuisse probat Abbatum series, quam supra retulimus, Diocesis tamen cœnobio præfuisse probant ea quæ de seipso scribit ad annum 962. de Odalrico loquens, qui Artaldo successit. *Elegimus, inquit, hoc est ego & alij, ad Episcopatum Rem. Odalricum: Mortuo Rodulfo Tornacensi, ab utroque Capitulo Nouiomensi & Tornacensi ob famam virtutis, electus fuit in Episcopum die 20. Julij ann. 950. ex eiusdem Adelagi Epistola, at hic confirmatus non est, quòd Ludouicus transmarinus sui Archimagiri deceptus fraude, Fulcherum simoniacum Clericum, vt fertur, in sedem vtriusque Ecclesiæ, clam introduxisset, quod resciscens Bremensis Archiepiscopus, consolatoriam ad eum transmisit Epistolam, quæ operi suo præfixa est, ex qua pariter inferitur, cum à Clero Nouiomensi postulatus est, apud Remigianos adhuc vix expleto tyrocinio latuisse.*

Præter historiam de gestis Remensium Archiepiscoporum, quam laboris sui quadrifidum opus nominat, quòd totidem constet libris,

ODALRIC.
XXXVIII.
ARCHIEP.
An. 969.

ac Rodulfo Laudun. vt putat Sirmond. nuncupauit, ante fufceptum vt reor Monachifmum, fcripfit etiam Eremum ingreffus Chronicon ætatis fuæ acuratiffimum ab anno 919. vfque ad annum 966. quod primus edidit Pithœus inter 12. fcriptores coëtaneos hiftoriæ Francorum, quamuis dubitet an vtriusque idem auctor fit, at id fole ipfo clarius eft, maximè fi conferantur ea quæ habentur in eodem Chronico ann. 940. cum ijs quæ funt in hiftoria lib. 4. cap. 28. fcripfit quoque de triumphis Italicis Martyrum & Confefforum metricè lib. 15. item de triumpho Chrifti, & Sanctorum Paleftinæ, metricè lib. 3. & de triumphis Chrifti Antiochiæ geftis lib. 2. præter miracula fuo tempore facta in Ecclefia Beatæ Mariæ ab Hincmaro ædificata, quæ verfibus exaraffe teftatur ipfe lib. 3. cap. 6. at hæc adhuc fatent, quamuis haud ita pridem in MS codice quædam Lauduni reperta fuiffe à religiofo Ordinis Carmelitarum Difcalc. dicantur, quæ vtinam publico Ecclefie bono in lucem emittat. Obijt autem plenus dierum, ætatis anno 73. Incarn. Domin. 966. quinto Calend. Aprilis, vel 28. die Martij ex fupplemento Chronici ipfius, quamuis aliter habeatur in Remenfi Martyrologio, & Remigiano; idem fupplementum Frodoardi decora breuiter fic perstringit.

Martyr.
Rem. 16.
Kalend. Iunij
obijt Frodoardus
Presbyter,
& Canonicus,
an is fit hiftoricus,
cum plures eo nomine
vocati, & ex eadem familia, reperiantur,
non fatis cõpertum.

Ipfò anno, videl. 966. vir vita Venerabilis, & Rem. Ecclefia Presbyter nomine Frodoardus, honore fanctitatis venerandus, caftitatis fplendore Angelicus, fulgore fapientia calicus, ceterarumque virtutum insignibus abundanter oppletus, præcedentis libelli, aliorumque librorum dictator egregius, quinta Kalend. Aprileis terrena peregrinationis relinquens exilia, ciuica, vt credimus, adeptus eft iura.

AURELIANUS.

De Aureliano Remenfi mufices peritiâ insigni, quæ apud Græcos tanti fuit, vt ijdem mufici, & vates, & fapientes iudicarentur, hætenus nihil nancifci licuit, præter id quod Trithemius nobis fuppeditat lib. de viris illuftribus, *Aurelianus* (inquit) *Ecclefia Remenſis Clericus, in ſcripturis ſanctis admodum ſtudioſus, & in ſecularibus literis nobiliter doctus, Muſicus ſuo tempore excellens, & inſignis, ſcripſit ad Bernardum Archicantorem poſtea Episcopum, de regulis modulationum quas tonos vel tenores appellant, & de ipſarum vocabulis volumen inſigne, cui titulus eſt Tonarius regularis, & alia quadam; claruit ann. 900. ex eodem auctore.*

Hugo Veromandensis.

Hugo Veromandensis Heriberti Comitum filius, præmaturè ad infulas prouectus, cum adhuc quinquennis eſſet ab Archiepifcopatu eiectus in Burgundiam conſeſſit, ibique ſub Widone Autifoderenſi Epifcopo annis quindecim literis ac pictati operam dedit: probabile eſt inſignium Aſcetarum illic conuerſatione uſum, Odonis præfertim Cluniaceniſis

Cluniacensis, quem multorum Monasteriorum restauratorem, sanctæque regulæ reparatorem vocat Frodoardus, cum statim ac suæ sedi restitutus est, horum exemplo collapsam apud Remigianos disciplinam Ercamboldi Floriacensis operâ in meliorem statum reuocarit, at hic Principum suæ familiæ partibus impensius fauens, synodorum decretis contumaciùs resistit, donec anathematis mucrone velut stimulo excitus, totum se pijs operibus mancipauit. Suspiciatur vir multæ lectionis & doctrinæ, prædictum Hugonem relicto Mosomo, quod post exau-
 ctorationem occupauerat, iterum repetitâ Burgundiâ latebras quæfisse, ac in Monasteriolo de Cessi sylua Autisiod. Diocæsis, reliquum vitæ exegisse, obiisseque in cellula prope Cessiacum, Nanningus cognominata, vbi quiescit cum opinione sanctitatis, saltem cultus ibi ab incolis Hugo vocatur, at acta desunt, quæ huic antiquitati lucem præbeant.

ODALRIC.
XXXVIII.
ARCHIEP.
An. 969.

Noël Dany
Antiso. Ca-
non. & sum-
mi Francia
Eleemosyn.
Vicar. gene-
ral.

Bruno Canonicus Remensis.

Bruno, non Hugonis Burgundiæ, vt Robertus scripsit, sed Ragenoldi Rosciacensis Comitis filius, ex Albrada Ludouici vltimarini, & Gerbergæ saxonæ filia, Nepos ex sorore Arnulfi Remensis Archiepiscopi, virtutum primitias Deo sub Canonicali habitu consecrauit. Hic cum egregiæ esset indolis, & singularis modestiæ, tanta ei cura fuit nobilem animum excolendi, vt in eo rerum Ecclesiasticarum scientia, & pietas, religionisque amor certare viderentur, vnde his fulgens dotibus è gremio Remensis Ecclesiæ matris, annitente Lothario, cuius erat consanguineus, ad Lingonense Episcopium faciliè peruenit anno circiter 981. Chronici Benigniani auctor tanti præfulis decora copiosè persequitur his verbis. *Erat in eleemosynis largus, in vigilijs sedulus, in orationibus deuotus, in Charitate perfectus, in humanitate profusus &c.... Censuram auctoritatis benignâ mansuetudine humiliter temperans, non persone posemiam, sed morum elegantiam attendens in singulis &c.* interfuit pseudosynodo Remensi ann. 991. 15. Cal. Julias in Ecclesia S. Basoli, reparauit Ecclesiam S. Benigni cum Monasterio, nauimque Lingonensis Ecclesiæ (vbi situs est) suo tumulo exornat, cui incisus basulus Pastoralis cum breui hoc Epitaphio. *Bruno Episcopus, diem mortis notat* Obituarium 2. Calend. Febru. ann. 1016. *quævis depositio eius in prædicta Lingonensi Ecclesia celebretur* 3. Calend. Septemb.

Anno 980.
Lotharius
Rex dedit
Brunoni Re-
mensis Ec-
clesiæ Cleri-
co, suo verò
parenti pro-
pinqvitate
consanguini-
tatis Lin-
gonice ciui-
tatis Episco-
patum obijt
2. Cal. Feb.
ann. 1016.
Ex Chroni-
co Benigni.

Rorico Laudunensis Episcopus.

Rorico Caroli simplicis naturalis filius, & Laudunensis Ecclesiæ Diaconus, doctrinâ quoque per id tempus, & pietate claruit. Laudunensis Episcopij solium adeptus ann. 949. insignem se præbuit Dominicæ vineæ cultorem, cumque industriâ polleret, Lothario fit à Concilij, plurimumque laborauit, post Arnulfi Senioris ex-

Frodoar. ad
annū 965.

OPALRIC.
XXXVIII.
ACHIEP.
An. 969.

cessum quò Comitatus Flandrensis Proceres Regi se liberaliter, & placidè submitterent; quod Meyerus inuidiosè detorquet cum ait Arnulfo decedente, Francorum armis Flandriam patuisse, ob immaturam nouelli Principis ætatem; ac tunc (Francos) studuisse Flandris præcidere alas, eorumque fines reddere arctiores... Porro Roriconem eruditissimum fuisse testatur Azzo Monachus libro de Antichristo, quem rogatu Gerbergæ Reginae conscripsit; vbi totius scientiæ lumen Rorico vocatur, obiit 13. Calend. Januarij ex Netrologio Remensi ann. 976.

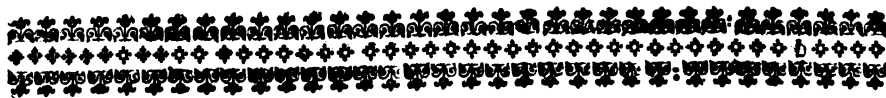
Albricus; vel Albericus Remensis.

Albericus legitur in vita Sancti Bercharij apud N. Camusatium in promptuario Tricassino, vbi ortus dicitur ex claris parentibus in vrbe Remensi. Hic Monachismum professus in cœnobio Sancti Apri Diœcesis Tullensis, lectus est ob virtutis famam pro reformando Deruensi Monasterio, cuius & Abbas fuit post Bosonem exauktoratum sub Gauileno Episcopo Tullensi, & Odone Cluniacensi, vide Deruensis Asceterij Rectores collectos ab eodem auctore, vbi pariter, Nobilissimis ortus parentibus prædicatur, & indigena Remensis.

LIBRI QUARTI FINIS.

I N D E X

SVBSEQUENTIS

OPERIS CAPITA CONTINENS.

- CAP. I. *OVINIÆ* Basilica initium, & dignitas, & an Regulares in ea antiquitus fuerint.
- CAP. II. *Jouiniam* Basilicam senio detritam *Geruasius* Præsul instaurat, novamque condit *Abbatiam*, quid actum à *Raynaldo* successore ut monasticus ordo in ea perfecte stabiliretur.
- CAP. III. *Renovationis per Geruasium facta series* è veteri MS excerpta, *evocationisque Monachorum à Casa Dei veritas* *Raynaldi charta* comprobatur.
- CAP. IV. *Geruasio Jouiniam Basilicam renouante*, è *Turnaco* Sacratissima *Nicasij* pignora *Remos* diuinitus referuntur.
- CAP. V. *De reliquijs S. Nicasij grauis orta contentio*, *Capfarum* inspectione litigantes inter amice componitur.
- CAP. VI. *Insigniores viri qui apud Nicasianos claruerunt*, de horum statutis aliquid per reformationem immutatis.
- CAP. VII. *De privilegijs à sede Apostolica*, & à *Regibus* concessis.
- CAP. VIII. *Jouinia Basilica instauratio eo schemate quo nunc visitur*, *præcipuarumque eius partium* descriptio.
- CAP. IX. *Ecclesie Sancti Nicasij sacrarium*, & *quæ in ea visu ac veneratione digna conspiciuntur*.
- CAP. X. *Abbatum Sancti Nicasij Remensis accuratissima series*, ac eorum *quæ sub ipsis præclare gesta sunt* Epitome.
- CAP. XI. *Cella seu Prioratus*, & *Parochiæ à Monasterio S. Nicasij* dependentes.

EPITOME

E P I T O M E

C H R O N I C O N

Celebris Monasterij S. Nicasij Rem. ordinis S. Benedicti, initia, dignitatem, successus, ac restorationes ad nostrum hoc sæculum continens.

Jouinia Basilica initium & dignitas, & an Regulares in ea antiquius fuerint.

C A P U T P R I M U M.

QVÆ de veteri SS. Agricolæ, & Vitalis Basilica in suburbio Remorum pridem condita, & de B. Nicasij tumulo, sacrisque eius Reliquijs libro primo pertexui, postulare videntur, ut ad calcem hujusce voluminis, celebris Monasterij, quod ibidem Geruasij Archiepiscopi sumptibus restructum est, initia, variisque successus subnectam, quamvis plerâque ad aliud tempus incidant: sic enim res ad propriam originem aptius referentur, & lucem prioribus posteriora, Lectoribus, ut spero, non ingratam ministrabunt.

Vt igitur ab ovo, ut dicitur, sed paucis, quæ de prædictæ Basilicæ fama, & nobilitate narrantur repetam: Frodoardus, & MSS. codices fidem faciunt, hanc à Iouino Romanæ militiæ Præfecto per Gallias sub Constantini magni Filijs, ac Nepotibus ann. circiter 340. conditam fuisse, dicatamque Beato Martyri Agricolæ, sub Diocletiano Bononiæ in Italia pro Christi fide agonem passio, in qua, & ipse Christianissimus Iouinus post obitum funeratus est, cuius Cenotaphium verustatis insigne, ac totâ Galliâ celeberrimum in proano Ecclesiæ tribus columnis iuxta parietem erectum adhuc prominet, de quo Nicolaus Bergier in elaboratissimo suo opere de Aggeribus publicis, seu Vijs imperij, & D. Tristan lib. de Numismatibus curiosè disserunt, figuramque in tumulo sculptam Principis Leonem ferientis ingeniosè explicant, cum quibus in ænigmate sat difficili detegendo, symbolum quoque meum contuli lib. I. cap. 28.

Quam verò eleganti structurâ, Iouinus prædictam Basilicam construxerit, Codex MS. infra citandus sat clarè indicat; sed & Frodoardus lib. I. cap. 6. addit diuino instinctu ab eodem magnificè fundatam fuisse, & ornatam, fron-

LIII

témque,

Ann. 340.

Iouiniana vel Iouiana, Basilica hec vocatur ab auctore proliuoris seflam. S. Remigy, relictus Iouinia dici potest a Iouino, & eo verbo vtar in hoc Chronico.

témque, seu pinnaculum aliquot verbis condecoratum quos lib. I. iam ex eodem Auctore transcripti, nec vacat hinc repetere. Porro Iouini clarissimi præclare meminerunt Ammianus Marcellinus lib. 21. Cassiodorus in Chronico, & Necrologium Nicasianum septimo Septemb. quo anniuersarius dies obitus eius solemniter in eadem Ecclesia quotannis celebratur.

An. 350.

Sed quodd inprimis scitu dignum est, vix Iouiniæ structuræ moles, tanquam insigne quoddam sepulti Ethnicismi, & religionis Christi latè regnantis trophæum in prospectu Rem. vrbs, Orientem versus, sursum caput erexerat, cum Remorum Archipræsules, eâ scilicet ætate, quâ in vrbs moris necdum erat condi corpora, sepulturam in ea delegerunt, dicique cœpta est Cœmeterium S. Agricolæ, seu vetus Archiepiscoporum Cœmeterium: vnde plures sanctitate conspicui, qui Beatiss. Nicasium immediatè præcesserunt, in eadem Ecclesia leguntur tumulati. Aper videlicet, Maternianus, Donatianus, Viuentius, Seuerus, quorum sacris cineribus, quamuis ossa inde, ob bellorum motus, translata sint, adhuc mirificè splendet, & nobilitatur. Postmodum tamen longè clarior effecta est, cum prædicti Nicasij sub Vandalica persecutione Martyris laureâ donati, & Sororis eiusdem sacratissima Corpora feliciter excepit anno 407. De his certius ac illustrius testimonium adferri non potest eo, quod ex S. Remigij testamento sumitur, cuius fragmentum hinc lubet subnectere.

407.

Ecclesiæ Iouiniæ tituli Beati Agricolæ, vbi ipse vir Christianissimus Iouinus, & Sanctus Martyr Nicasius, cum plurimis Societatis suæ Christi Martyribus requiescunt, vbi etiam quinque Confessores proximi Antecessores Domini Nicasij, cum Sanctissima Virgine, & Martyre Eutropia conditi sunt solidos tres. Eidem quoque Ecclesiæ proprium quod fuerat Iouini in solo Succionico, cum Ecclesiæ Beati Michaelis rebus prioribus super addidi.

Ceterum idem splendor, quo vetus Iouini Basilica à suis natalibus inclarnarat, per multa tempora indubiè perstitit, idem concursus populorum ad tumulum Martyris, memorabili Francorum Apostoli exemplo, qui cum secus altare diuinæ speculationis hostiam immolaret, comperto vrbs incendio, sanctorum sultus suffragijs citò properans laturus opem, lapidibus graduum Ecclesiæ expressa deinceps reliquit vestigia: eadem Successorum religio testamentorum Sonnatij, & Landonis Archiepiscoporum paginis consignata, ac penè eadem miraculorum operatio à Nicasij funere, ad vltimam, vt dicitur, Basilicæ restauratiōnem, adeo vt quæ prius Agricolæ & Vitalis nomine audiebat, Nicasij nomen sensim induerit, quo passim indigitatur apud auctores.

480.
560.

900.

Quæ veteris huius Basilicæ per subsequentes deinde annorum centurias facta fuerint, quibus hæc pollens opibus, an incolis vel Rectoribus clara, & quinam illis temporibus ad B. Nicasij sepulchrum vel memoriam excubias egerint, scriptorum inopiâ certò sciri non potest. Sanè *Fratrū* cœtu Frodoardi xuo celebrem fuisse factè clarè eruitur ex lib. I. cap. 7. cum die solemnè, quæ hiemali tempore quotannis celebratur 14. Decemb. *Frates* maturiùs solito ad nocturnas preces agendas surrexissent is Auctor narrat, vbi diuinitus factum ait, vt Ecclesiæ *Ædituis* seu Custodibus somno sepultis, ac Presbytero responsa non dante, quamuis portam domus eius crebris pulsassent ictibus, templi ianuam hi spontè patentem inuenerint, & accensa luminaria, nemine intus reperto, qui refectionis, seu accensionis auctor esset: inde enim clarissimè inferitur Dei laudes in ea Ecclesia tunc à multis peractas fuisse, sed an hi, quos Frodoardus *Frates* vocat, Clerici, vel Regulares dici debeant, non satis compertum, cum *Fratis* nomine, Clerici æquè ac Monachi plerumque designentur apud auctores.

960.

Certiùs tamen est Clericos *Frates* à Frodoardo solitos non dici nisi cum addito, vt lib. 3. c. 28. *Rodoardo præposito* (scripsit Hincmarus) & *ceteris fratribus Canonis Ecclesiæ Rem.* Monachos verò simpliciter ab eo *Frates* appellari, vt lib. 3. cap. 25. vbi de S. Richarij & Corbeix Monachis disserit. Deinde (quodd magni ponderis esse puto) lib. I. cap. 3. & lib. 4. cap. 49. de Basilicis

rem locum in Ecclesia perseuerando promeruit, cum ex Abbatiali dignitate, qua egregiè perfunctus est, ad Romanam purpuram peruenit.

An. 1080. Post Manassem simoniâ intrusum, qui per diocesim sacra profanâque fœde conculcauerat, Raynaldus Pontificale culmen adeptus est anno à partu Virginis 1080. sub quo noua lux regioni Remorum uisâ est exoriri; dispersa siquidem hic, & exterminata congregans, & dissipata restaurans, Venerab. Geruasij exemplum secutus, in hoc vnum præsertim incubuit, vt præfatam Louiniam Ecclesiam rebus spoliatam, destitutâque Rectore, & Ouibus, ad meliorem statum reuocaret: profectusque apud Aruernos in Comitatu Regis, Casæ Dei Monasterium adit nuper à Beato Roberto reformatum, summis precibus à Seguinio ipsius successore postulat, vt selecti sodales sibi concedantur cum experuo duce ad vix inchoatum apud Nicaianos Monachicum ordinem postliminò reuocandum, quod faciliè obtinuit, vt mox ex Authentico videbimus.

*Festum eius
24. Aprilis
agitur ex
Martyrol.*

1090.

Rebus in integrum Raynaldi studio breui restitutis, ipsemet Seguinus Casæ Dei Abbas (vt creditur, vel alter eiusdem nominis quicumque sit) Remos ueniens cum duodecim Monachis, curam suscepit animarum, hisque, seu nouello gregi mutatas à Casa Dei constitutiones imposuit, quò ab alijs Monasticen profluentibus, veluti tessera distinguerentur, quas diu religiosè, ac tenaciter obseruarunt, donec languescente disciplinâ Gregorij IX. Nicolai IV. & Benedicti 12. constitutionibus, partim à Cluniacensi ordine depromptis, & partim de nouo conditis, Remensis, & Senonensis Prouinciarum Abbatiz reformatæ sunt.

Peculiare autem Nicaiani in habitu præsertim hoc habuerunt, quòd Almutijs de pellibus nigris Capitiolum loco uterentur, de quibus Clementina, & Vienneuse Concilium his verbis. *Almutijs de panno nigro, vel pellibus, Capitiolum loco, cum Caputijs habitus, quem gestauerint sint contenti.* Id factum crediderim, quòd cum Cucullus (*froccum vocant*) cui soli Capitiolum erat assutum, tenuioris esset materiæ ad tegendum caput hyemis tempore, non sufficeret, inde Almutijs uti concessum fuerit: Capitiolum deorsum ferè ad talos pendente, etiam cum pileos Ordini, ac regulæ congruentis, vt Alexander IV. loquitur, hoc est Clericales, Monachi per Galliam ferè cœperunt.

*Almutijs
pariter ni-
gris usos
fuisse Tur-
nac. Cano-
nicos ab an.*

1252. docet hist. Turnac. fol. 59. unde putat Molanus de Almutijs Canonorum differens, Canonicos, uelut argumentosis Apes multa sanctissima instituta ex regula S. Benedicti sumpsisse. Nam Capitiolum (inquit) pelliculis suffultum, quod ipsi Cappe super imponitur, magnam omnino habet similitudinem cum caputijs Cuculla Benedictine. Adde & cum meliore sanctis. Patrie, cuius meminit B. Gregor. in ipsius vita cap. 7.

Pelliceis uerò utendi consuetudo admodum uetus est apud Benedictinos, ortaque dicitur ab Ægyptijs Monachis apud Hæpthenum lib. 2. fol. 476. imò ab ipso Patre Benedicto, eiusque meminit Hincmarus lib. de Trina Deitate, ubi ait inualecente frigore, Gothescalcum petijisse pelliceam & focum. Botis etiam tomento fartis Nicaiani, quod singulare fuit, de nocte cum ad matutinas surgerent utebantur, cum quibus etiam nostrâ hac ætate post obitum sepeliebantur. Harum sit mentio in charta Terbaldi Carnutensis pro uelatis Fontis Ebraldi, quâ centum solidos confert annuatim soluendos ad Botas foderatas emendas.

Porrò vigente obseruantia regulari, & uirtutem Monachis sedulo excolentibus, sensim ditescere cœpit Asceterium Nicaianum, factumque est quandoque octo Cellarum parens, pro quibus debite instruendis, sac copiosum Monachorum numerum aluit Abbas, quos Canonicè electus, additis sub se quatuor Decanis, seu Prioribus Claustralibus, quatuor quoque administris Thesaurario, Præposito, Camerario, & Eleëmofynario, laudabiliter rexit, donec pragmaticâ sanctione penitus abrogatâ, ordo monasticus per totam Galliam pessum abiit ac regularis obseruantia ubique ferè neglecta est, quam tamen à triginta annis seniores Monachi pro ea propensione animi, quam habent in Sanctam Regulam summo studio renouare conati sunt, euocatis ad id Reuer. Patri-
bus

bus Congregationis S. Mauri, quibus non vi coacti, nec ditiori fortunâ pellecti, sed ingenuâ, & simplici caritate Ecclesiam sacris suppellectilibus locupletatam, tabularium vetustioribus chartis refertum, omnes redditus Claustrales, & iura, quæ hætenus illæsa conseruarant, paucis omnino contenti, cesserunt, vt facta tecta in perpetuum tueantur. Hinc factum est, vt Abbatia Nicasiana, quæ independens ab origine extiterat, exemplo Regalium Abbatiarum regni Franciæ, in omnibus innouata, huic Congregationi auctoritate summi Pontificis erecta, iuncta quoque sit, & incorporata, cui prosperum, & felicem successum adprecantur.

Et hæc de Asceterij Nicasiani primordijs strictim, & compendiosè. Nunc quod obiter à nobis dictum est tabulis foundationum, aliisque manuscriptis codicibus, quæ antiquitatem redolent, stabiliemus.

Philippus primus renovationem à Geruasio ceptam adprobat dono villæ Hundilicurtis pro anima Patris sui Henrici I. in vsus Deo

Militantium, hoc diplomate.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS PHILIPPVS DIVINA PROVIDENTIA FRANCORVM REX. Si diuinorum munerum largitatem erga nos pensare volumus quicquid ad eorum quasi recompensationem molimur infra esse, imo nihil esse non ambigimus, vt licet diuinis beneficijs sumus impares, in gratiarum tamen actione, cum verbis, tum etiam factis laborare debemus, nec quia non sufficimus, ideo deficiendum nobis est. Igitur more Patrum nostrorum, consilioque dilectissimæ Matris nostræ Annæ, & fidelium nostrorum rogatu, Domni videlicet Geruasij Remorum Archipræfulis, & cæterorum Curialium nostrorum pro anima Patris nostri Henrici, & pro salute animæ nostræ in vsus Deo militantium in Ecclesia Beati Nicasij Martyris, in qua prædictus Archiepiscopus diuino instinctu Abbatiam suorum prædecessorum negligentia destructam instaurauit, villam nomine Hundilicurtem perpetuo habendam eidem Ecclesiæ tradimus, mansum Indominicatum, Ecclesiam, seruos, aquam, & aquæ decursum, cum molendino; Et postremo omnia ad eandem villam pertinentia, eidem Ecclesiæ concedimus. Et vt hoc nostræ concessionis edictum per omnia tempora inuiolabilem in Dei nomine obtinere valeat soliditatis vigorem, manu nostrâ propriâ illud firmamus, sigilli nostri impressione subterfigillari iussimus. Quicquid etiam Dominus Geruasius Archiepiscopus eidem Ecclesiæ dedit, & daturus est, simili modo firmantes ratum esse præcipimus.

Ante Geruasium, B. Nicasij Ecclesia Abbatia erat in beneficium ab Archiepisc. dari solita, vt adhuc patebit sequenti diplomate.

1061.

Signum Philippi gloriosissimi Regis.

Signum Elinandi Laudunensis Episcopi.

Signum Quiriaci Nannetensis Episcopi.

Signum Roberti fratris Regis.

Signum Rodulfi Comitis.

Signum Manassæ Comitis.

Actum Remis anno Incarnati verbi millesimo sexagesimo primo Philippi Regis secundo, Geruasij Archiepiscopi sexto, in Ecclesia Sanctorum Agricola, & Nicasij Martyrum 11. Idus Maij indictione 14.

Signum Annæ Reginæ.

Baldwinus Cancellarius ad vicem Geruasij Archiepiscopi subscripsit.

Chartam hæc S. Ludouicus cum Remis ageret anno 1257. regiâ etiam auctoritate stabiliuit his verbis.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS LVDVICVS DEI GRATIA FRANCORVM REX. Nouerint vniuersi tam præsentis, quam futuri quod nos litteras inclitæ recordationis Regis Philippi prædecessoris nostri vidimus. In hæc verba. *In nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis Philippus &c.* Nos autem pijs ipsius vestigijs inhærere volentes, præmissa omnia, prout superius continentur, volumus, concedimus, & auctoritate regiâ confirmamus, saluo

ire in omnibus nostro. Quod ut perpetuæ stabilitatis robur obtineat præsentem paginam sigilli nostri auctoritate, ac regij nominis caractere fecimus communiri. *Actum Remis anno Dominice Incarnationis millesi. ducentesimo septimo, mense Martio, regni nostri anno 32. adstantibus in palatio nostro, quorum nomina supposita sunt, & signa, Dapifero nullo. Signum Joannis Buticularij. Signum Alfonsi Camerarij. Signum Egidij Constabularij. Data vacante Cancellaria.*

1066.

Hac Philippi donatione sub initium restaurationis à Geruasio cœptæ, probatur Monasterium Nicalianum, esse regiz foundationis, quamvis prædictus Archiepiscopus multum contulerit. Cuius primariæ institutionis charta desideratur, nec studiosè à me quæsitâ reperiri potuit, ac abundè suppletur Philippi Regis diplomate, totum (ut moris est) ad amissim referente, quod ut posteris integrum, & illibatum relinquatur, exscriptum ex membrana hic inferendum duxi, nè temporum injuriâ pariter intercidat.

Præceptum Philippi I. Francorum Regis, quo renovationis à Geruasio facta, donationumque eius series exponitur.

Charta hæc Philippi Regis extat in veteri & novo Chartulario.

IN NOMINE DEI SVMMI, ET SALVATORIS MVNDI IESV CHRISTI PHILIPPVS DIVINA DISPENSANTE CLEMENTIA FRANCORVM REX. Quoniam fovendis Ecclesijs Dei, exaltandis, & protegendis operam dare regalis est excellentiæ, nosque ad hanc dignitatem Divina Clementia sublimare dignata est, si quid pro earum incolumitate patimur, id eis, prout tempus exigit, regali nostrâ liberalitate debetur. Nouerit igitur fidelium nostrorum, tam præsens ætas, quàm futura posteritas, Geruasium venerabilem Remorum Archiepiscopum quandam Abbatiam in Archiepiscopatu suo construxisse, & quæ ei suo labore, & industria acquisita sunt, ut eidem nostræ confirmationis scripto corroboremus, nostram regiam serenitatem sedulo postulare. *Est enim Ecclesia in suburbio Remensi posita, miro opere quondam à Iouino Præfecto ædificata, quæ in primordio Archiepiscopatus sui ab eo inuenta est vetustate, & incuriâ magnâ parte consumpta. Et quia de nomine sancti Martyris Nicalij appellabatur, quamquam qui primò eam fundauerat sub titulo Sancti Agricolæ condidisset, ob amorem Dei, & Sancti prædecessoris suo studuit, quæ in ea omnino corruerant à fundamentis restaurare, quæ semirupta pendebant artificio quodam redintegrare, & in speciem noui operis ruinosam Ecclesiam decentissimè reformare. Ad hæc Refectorium, Dormitorium, & cetera habitacula seruorum Dei vîbus necessaria (quæ antea ibi nunquam fuerant) insigni opere superaddidit, fratresque sub Abbate, & regula Sancti Benedicti domino militantes ibidem congregauit, & reditus vnde viverent sufficienter delegauit. Quibus ita peractis, nunc tandem (ut dictum est) nostram petit regalem Celstrudinem, ut suo operi quasi extremam manum apponentes, præcepti nostri solemnî confirmatione roboramus, & ut eius precibus annuamus, scientes à prædecessoribus nostris Francorum Regibus per suos Antecessores ceteris Abbatij ad Remensem Ecclesiam pertinentibus simile robur confirmationis esse impetratum. Nos sanctam eius, ac religiosam petitionem intelligentes ei adqueuimus, & nostræ auctoritatis præcepto, quæ sequuntur, prædictæ Ecclesiæ perpetuo possidenda firmamus.*

Loca vsibus seruatorum Dei, quæ nunquàm ibi fuerant, Geruasius superaddidit.

Clastrum & suburbia, antè Geruasium.

Comes Theobaldus Abbatiam (fuit enim in hoc loco Abbatia) in beneficio de manu Remensis Archiepiscopi habuit, sed Comes quamvis res modica esset, centum tamen libris à Venerabili Geruasio acceptis, de iure suo, in ius, & dominium Sanctæ Mariz, & ipsius Geruasij transferens, se omnino ab ea alienauit; At Pontifex loco Sancto reddidit. Et ut hoc factum regali confirmatione roboraremus serenitatem nostram exorauit: hanc itaque Abbatiam isti loco regalis vigore mandati restituimus, & perpetualiter habendam roboramus. Clastrum verò, & suburbia, quæ circa Monasterium sunt ad ipsum pertinentia, ita ab omni exactione sunt libera, ut ab eis nemo quicquam exigat nisi Abbas loci aut qui ipse

ipse præcepit; Ecclesiam verò de Nouient, quam Comes Sueffionensis Raynoldus ab Archiepiscopo Remensi in beneficio habebat; Hubaldo in pignus dederat, & vsurâ diuturnitate pignorationis nimium accrescente eam amiserat, dictus Pontifex eam ab Hubaldo redemptam, cum terra à se in eadem Parochia empta, loco Sancto contulit, coniuuentibus Comite Wilelmo, & vxore suâ Alaide filiâ paulante dicti Comitis Raynoldi: quod factum nos quoque probamus, & Ecclesie perenni iure possidendam regio statuto sancimus.

Porro Hundiliacam curtem cum Ecclesia, Piscatorio, ceteris appendicijs, mancipijs vtriusque sexus, huius Ecclesie vsibus perpetualiter profuturam statuimus, atque roboramus, quamuis ex eadem villa donationem huic loco ante hoc quinquennium, ob animæ Patris nostri, & nostræ salutem fecerimus, & literas super hac donatione editas, & nostro sigillo insignitas, manu quoque nostra firmauerimus. Ceterum Alodia, quæ idem Præsul huic sanctuario adquisiuit, eiusdem sanctuarij iuri atque dominio irrefragabiliter addicimus atque confirmamus. Alodia de Sancto Hilario super fluuium Sopiã sita à pluribus empta, cum Ecclesia, Piscatorio magno, & sedibus molendinorum postea ab eo factorum. Iuxta hæc majora Alodia, alia plura minora super fluuium Pidam in parœcia Sancti Sulpitij, & super fluuium Arnã in parœcia Sancti Petri. Alodium de Mundrisiaca curte, cum Piscatorio, & sede Molendini quod ipse postea construxit: Alodium de Donisiaco, in parœcia de Medarco. Alodium de Liringa, cum pratis, sylua, & vineis, Alodium de Tramerio cum piscatorio pratis, & vineis, & quàm delectabilibus arboretis. Et prope istud Alodium de Bonolio, Alodium de Brazoncurte Mansos scilicet quatuor, Alodia de Muronis villari, & de Ponte fabricato, & de Bacunna, quæ ipse Præsul suscepit, de donna Leginde, & quendam seruum Theodericum nomine. Altaria quoque idem liberalis Præsul huic Ecclesie largitus est absque persona, quod nos etiam probamus, & nostra regiâ confirmatione munimus; Altare de Nouiento, altare de Sancto Lato cum terra, & vineis in eadem Parochia, & altare de Sancta Eufrasia, altare de donno Trajano, altare de Fraxineto, altare de iam dicta Hundiliaca curte, altare de Pauli curte, altare Sancti Sixti cum Parochia & suburbio, altare de Sancto Hilario; terras verò arabiles, & vineas ab eo datas, vel emptas circa Ciuitatem in pluribus locis sitas: in Parochia villæ quæ dicitur Besanna terram pictorum sufficientem duabus carrucis, Muriniaci terram Richardi sufficientem vni carrucæ &c. Hæc & si quæ huius Pontificis prouidentia, vel aliorum bonorum virorum munificentia, huic Monasterio adquisita sunt, vel adquirenda in regno, cui auctore Deo præsidemus, cuncta ei huius nostri præcepti munimento stabilimus atque firmamus. Et vt hoc nostræ corroboracionis statutum, ratum, & inconuulsum, inuiolabile maneat per sæcula, manu nostrâ subterfirmauimus, atque annujs nostri impressione insigniri præcepimus.

*Eorum qua
Geruasius
Ecclesie B.
Nicasij con-
cessit memi-
nit, Manaf-
ses Archiep.
in suo di-
plom. ann.
1102 fol.
29. Chart.
noni. Alex.
Papa 1167.
Paschalis
quoque ibid.*

*Suburbium
S. Sixti. de
hoc maxima
contētio fuit
cum Remi-
gianis.*

*Signum Philippi Regis Francorum.
Signum Geruasij Archiepiscopi.
Signum Adelardi Sueffio. Episcopi.
Signum Elinandi Laudunensis Epi-
scopi.*

*Signum Rogeri Catalaun. Episcopi.
Signum Balduini Nouiom. Episcopi.
Signum Widonis Beluat. Episcopi.
Signum Cameracensis Episcopi.
Signum Vualteri Meldens. Episcopi.*

*Actum Remis anno Incarnat. verbi millesimo sexag. sexto Philippi regis septi,
Geruasij Archiepisc. undecimo, in Ecclesia Sanctorum Agricola & Nicasij Mar-
tyrum quarto Calend. Octobris. Balduinus ad vicem Geruasij Archiepiscopi sub-
scripsit. Signum Herimari Abbatis.*

His subnectam quæ ab auctore Coëtaneo de instauratione Basilicæ Iouinix, prodita sunt, de quæ regularis obseruantie vario successu ab exordio fundatio- nis, vsque ad Pontificatum Raynaldi I. Remorum Archiepiscopi.

*Herimarus
hic Abbas S.
Nicasij for-
san fuit sub
Geruasio.*

Renouationis

Renouationis per Geruasium facta series è Veteri MS excerpta, eno-
cationisque Monachorum à Casa Dei Veritas Raynaldi
charta comprobatur.

CAPUT III.

An. 1066.

Est quædam Ecclesia in Suburbio Remensi posita, miro columnarum ornatu,
arcubus auro, & vitro lapillis interposito micantibus à Iouine vrbis Romæ
Præfetto, ad Gallias verò à Romanis destinato, à quo & Iouiniana dicitur,
quondam gloriôsè fundata, quæ ad tantam desolationem, & annulationem, præ-
nimia antiquitate, & ciuium incuriâ deuenerat, ut tempore quo Venerabilis
Geruasius Remis deuenit, eiusdem vrbis factus Episcopus, nullius prætij ha-
beretur. Erant etenim confracta & aperta ostiola, destructi per loca parietes,
domus desuper rimis creberrimis patefacta, nil aliud, si quando patebatur, nisi
ruinam sui ingredientibus in eam ministrans, & quæ diuino cultui dedicata fue-
rat, circa manentibus è medio factis, cubile ferarum, & pecudum existerat.

Status Ec-
clesia Iou-
nia, cum
Geruasius
ad Archiep.
electus est.

Itaque Venerabilis Geruasius primis Cenomannis Episcopus, post modum nu-
tu diuino Remensis vrbis ordinatur Archiepiscopus, ut speramus ad restauratio-
nem, & meliorationem locorum sanctorum infra, & extra urbem positurum
missus. Erat siquidem vir ille Catholicus, lingua facundus iustitiâ insignis,
humilis ad merita, ad vitia rigidus, nobilitate genere, nobilior moribus, auri,
& argenti infinitarum diuitiarum copiam non mediocriter redundans. Hic itaque
quodam die diuersa in circuitu vrbis loca circuiens, inter alia cum multo comitatu
ad præfatam Ecclesiam deuenit: Interrogans autem se sequentes cui titulo, &
quibus Sanctis dedicata extiterat, inquit, Domine Ecclesia hæc Iouiniana
dicitur in honore Agricolæ, & Vitalis in vrbe Bononiensi decollatorum à Iouino
(ut creditur) ipsius Agricolæ cognato dedicata, in qua gloriosus Victor Nicalus
cum commisso sibi grege à Wandalis decollatus, cum sorore sua, & alijs mul-
tis ipsius gregis traditus sepulture dignoscitur. Ingressus autem in eam, in-
comparabilis operis videns fabricam prædecessorum suorum negligentiam penitus
annulatam, atque diuinitus intelligens à se reedificandam intimo cordis alta
suspiria trabens ait, O domus gloriosa? quantâ negligentiam plenè destructa ja-
ces? Ab illa autem die sumptus necessarios & operarios exquirens, interjecto
modico tempore, ad id quod factum fuerat pro posse reuocaturus eadem sacram ag-
greditur.

In vetustiss.
viro prope
sacrarium
haurita pri-
dem delinea-
tus cerneba-
tur Gerua-
sius leuâ
bursas tenens,
dextrâ verò
nummum au-
reum, quem
pro arrha
preij operis
architecto
porrigebat,
& è regione
plenis patris
vnum hauri-
ebant opera-
rij, ut mor-
ris est, cum
extruendum
aliquod edifi-
cium suscipi-
unt.

Volens igitur benignitas & humanitas Saluatoris nostri ipsi, & omnibus in
circuitu positus demonstrare gratissimum opus esse quod inceperat, à solo Tor-
nacenſi partem quandam corporis gloriosi Pastoris Nicasij Ecclesia præfata vo-
luit reuocare, quæ quomodò, aut à quo, vel quo tempore illuc sit deportata ha-
tenus incertum habemus &c. Quæ addit prædictus codex de relatione reliquia-
rum Sancti Nicasij, earumque probatione per ignem, commodius infra po-
nentur. Opus autem præfata Ecclesia ad finem vsque perduens, GLORIOSA
MARTYRVM PORTIONE REDOTATVM IN MAGNA GLORIA QVINTO CA-
LENDAS OCTORIS DEDICAVIT. Atque Canonicos in ea constituens, sed in-
terjecto aliquanto tempore, ad Ecclesiam Beati Dionysij positam in suburbio Remensi
translato, Abbatiam Monachorum inibi instituit ad laudem Domini nostri IESV
CHRISTI: banc quamdiu vixit possessionibus amplis, & innumerabilibus diui-
tibus studuit exornare. Sed filios proprios non habentem, extraneis procuratoribus
vtriusque conditionis Monachis compulsus est committere. Congregat iste, labores
suos secutura generationi credens profuturos, illi contra distrabebant varijs gula
& ventris illecebris seruientes: exaltare & ditare hic quærebat, plebs illa inutilis

Et inualida conculcare satagebat, Et dum prauè à prauis habitatoribus hæc Ann. 1067.
buiusmodi agantur, non locum, sed habitantes iam iamque plurimum fastidians
Episcopus Venerabilis, vniuersa viam carnis quarto nonas Julij ingreditur.

Itaque percusso Pastore, Et è medio facto, oues erroneæ DVCTOREM non habentes, per diuersa disperguntur, qui vendiderant, qui dederant, quos dimittere compulerat, sua quæque violenter atque fraudulentè repetentibus prob dolor! quæ nuper post Babilonicam seruitutem, Deo facto propitio, reuocata per IESVM sacerdotem magnum fulgebat, nunc iterum per incuriam Et ignauiam peruersorum habitatorum pretiosis vasibus Et ornamentis in Perfidem assortatis, horrore Et squalore sub Antiocho impio Principe sordebat.... Et licet ad tempus super locum istum Majestas Domini videatur irata, tamen non in finem, credo, interuentu gloriosi Martyris eam repulit.

Externi Procuratores Et Monachi è varijs canonijs mutinati post Gervasij obitum Abbatiam deserunt.

Nam post multa genera dissentionum, post varias oppressiones diuitem Et humilium, post innumeras distractiones ornamentorum Ecclesiarum, quæ à quodam Manasse iniuste nomen Episcopale affectante, Deo, Et omnibus hominibus pro viribus resistente infra Et extra urbem facta sunt, subitò quædam noua lux omni Remensium regioni visa est exoriri, Domino Raynaldo moribus Et doctrinâ clarissimo à Turonis veniente, Et Cathedram Episcopalem obtinente. Hic itaque adeptus (ut dictum est) culmen Episcopalis honoris, non solum urbem, sed etiam in circuitu ipsius omnem regionem exterminatam, Et à Barbaris conculcatam reperit. Igitur dispersa, Et exterminata congregans, dissipata, Et annulata restaurans, Venerabilis Prædecessoris sui Gervasij exemplum memoriâ dignum imitatus, inter alia præfatam Ecclesiam Iovinianam ad priorem statum reuocare libuit. Hac quoque, ut diximus, ad tantam calamitatem deuenerat, ut non solum qui præses, sed nec qui regi potuissent penè in ea inuenirentur. Ipsa quidem Missarum solemnia nemine in Ecclesia existente qui hoc officium explere posset, à forensibus sacerdotibus mercede conductis multotiens celebrabantur: horum etiam regulares à quodam iuvene nomine Foranno in eodem loco nutrito, Et vno conuerso psalterium manibus tenente recitabantur potius, quàm cantabantur, ipsum autem inuenem Ecclesie ipsi postea præses vidimus, laboribus suis Et fidelitati iustam mercedem Domino retribuente. Iustum quippe, fuit ut qui sub alterius Imperio pauperimè viuens alijs discedentibus non discederet pondus diei, Et astus portauerat, ut totius Ecclesie prælatione, Et dominio potiretur, Et qui subditis alijs deuotissime ministrauerat, ipsi postmodum Pralato ab alijs ministraretur, Et qui in dolore, Et miseria in ipso loco minister fidelis extiterat, in eodem loco, visa beatitudine, quæ miseriam subsecuta est, Pralatus alijs lataretur.

1080.

1082.

Hinc patet codicis auctorem per id tempus vixisse.

Igitur præfatus Pontifex Raynaldus quemdam Monachum A CASA DEI, quæ in Auernico territorio posita est, accitum, Ecclesie Abbatem præfecit, sub qua regulariter, Et honestè viuentes ab omnibus vicinis magnificabantur Et c.

HAC CHARTA probatur, iuxta id quod Superiori narratione relatam est, regularem obseruantiam à Gervasio vix benè inchoatam per Discipulos B. Roberti Casæ Dei fundatoris, restauratam fuisse, ac penitus stabilitam.

IN NOMINE SANCTÆ, ET INDIVIDUÆ TRINITATIS RAYNALDVS DEI GRATIA REMORVM ARCHIEPISCOVVS. Cùm nos dispositionis censura Ecclesijs suis præfecerit, & Pastorem populo suo vocari, & vtinam esse statuerit, certum est ad nos respicere quicquid à subiectis delinquitur, vt per nos subditorum errata, iuncta iudicio misericordia corrigantur, quia enim Pastores ouium rationabilium esse cernimur, quibus tamen nobis prodesse potius expedit, quàm præesse debemus in quantum scimus & possumus commissa ouilia circumspectu prouidentie circuire, & ab eis luporum insidias pro viribus, modis omnibus inhibere, vnde vt quoddam dicimus alijs repetentes, manifestâ rerum luce pandamus.

Notum esse volumus cunctis Sanctæ Remensis Ecclesie filijs & fidelibus quia

1090.

M m m m

Abbatiam

uadium iusturationi Basilicæ Iouiniz soletter incubuisse, prædictam relationem, de qua nunc acturi sumus, anno salutis 1062. vel 1064. contigisse haud dubiè *An. 1062.* credendum est.

Sed imprimis tanquam indubitatum supponimus Turnacenses non minimam corporis Sancti Præsulis Nicasij portionem sibi ab Ecclesiâ Remensi concessam plures annos olim adseruisse, id apertè tradit Frodoardus lib. 1. cap. 7. *Huius autem (inquit) Beati Pontificis, & Martyris pignora quædam, Noniomagensium Episcopus quidam obtenta, suam pertulit in Ciuitatem, quæ tam apud Noniomum, quàm & apud Tornacum Castrum, ubi quoque nunc seruari perhibentur, claris, multisque referuntur illustrata miraculis: Quod quidem accidisse ante Pontificatum Fulconis probant ea quæ sequuntur. Postea verd cetera corporis eiusdem Martyris Fulco Archiepiscopus, simul cum corpore Beata Sororis Eutropia, intra Remensia transuexit mania, &c.* Vbi cum prædictus auctor eleuationis corporum mentionem non faciat, signum est sub aliquo ex Fulconis prædecessoribus Archiepiscopis contigisse, à quo Tornacensis Episcopus, qui exhumationi fortè aderat, partem Reliquiarum obtinuit.

Chartæ etiam tabularij Turnacensis id omnino testantur, quibus prædicti Martyris intuitu, nonnullas in ea foundationes factas esse constat, inter quas dignitate præminet Ludouici Regis vltimarini donatio villæ de Moreain Canonicis facta sub Radulfo Episcopo anno Domini 952. Tandem Annales Belgici, & quotquot sacrarum reliquiarum indicem texuere, fidem faciunt Turnacenses olim inter suas gazas prædicta pignora numerasse, iisdemque se dudum orbatos esse non sine gemitu & graui dolore recordantur, sed quomodo id acciderit, codex manuscriptus, cuius partem (quæ negotium illud tangit) huc remisimus, luculenter aperit, his verbis.

Volens igitur benignitas & humanitas Saluatoris nostri ipsi, & omnibus in circuitu positis demonstrare gratissimum opus esse quod inceperat, à solo Tornacensi partem quandam corporis gloriosi Pastoris Nicasij Ecclesiæ præfata voluit renouare, quæ quomodo, aut à quo, vel quo tempore illuc sit deportata hactenus incertum habemus. & maluimus quod à quibusdam fingitur silentio præterire, quàm aliquid mendosè scribere. Igitur quidam è Clericis Tornacensibus, diuino ut credimus tactu admonitu, audiens Venerabilem Archiepiscopum Adem sacram restaurare cepisse, quomodo Ecclesiæ suæ pignus Venerabile restituat modis omnibus elaborat, & diuinitè voluntati suæ perficiendæ tempus, & locum aptum operiens non inueniebat. Quid faceret? per diem aggredi non valebat, accedere autem per noctem non audebat, nè deprehensus ad ignominiam verteretur. Cùmque anxius apud se cogitaret, subitò quadam nocte grauissimi tempestas incendij iuxta Ecclesiâ B. Mariae obruitur, quæ validis flammarum globis exurgentibus, Ecclesiæ & omni ciuitati ruinam, atque graue excidium minabatur. Exturbati verd custodes Ecclesiæ à voce clamantium, & currentium pretiosa quæq; foris Ecclesiâ affortare festinant. Præfatus verd Clericus tandem desiderio suo videns tempus aptum euenisse, audacter Ecclesiâ ingressus, quod gloriosa membra quiescebant accessit, tollit, urbem celeriter egressus arrepto itinere Remis secum gloriosum thesaurum deferens tendit. Eodem verd anno tanta fames Tornacensem regionem visa est depopulasse, ut nemo Tornacensium in tota vita huic similem vidisset euenisse. Et meritò tali pœnâ plectuntur qui Pastorem ad diuersa pascua deducentem, & reducentem sequi detrectantes incuriâ suâ amisisse dignoscuntur.

Ingressus itaque Remensem Ciuitatem Clericus in loco decenti hospitatur, ibique vires aliquantulum refocillaturus piam sarcinam deponit usque ad Crastinum. Postera die, Archiepiscopum adiens totum ex ordine pandit, ut fuerat executus, quod replicare nolumus, nè fastidium generet audientibus, & securitate susceptâ, pro facto quod sibi diuinitus inspiratum dicebat, gloriosum thesaurum multis spectantibus profert in medium: Episcopus primò si vera sint quæ retulerat præmium spondet; mox cuiusdam ex suis Clericis imbet, ut onus venerabile suscipiat, cunctisque adstantibus, quid

Hoc anno 1062. fames intolerabilis Flādroz premebat, grādifque multitudine hominum panis inopia perijt, ita Meyerus, quod cū nostra narratione optime concordat.

quid intus continetur ostendat, quod & ab eo sine mora præstitum est: visis venerabilibus membris, aliquantulum hæsit Episcopus, merito dubitans an essent Beatorum Martyrum Nicæsi, ac Sororis suæ, vel cuiusdam alterius, tunc ad iussionem allatus in sartagine prunis ardentibus, ut in ipsis projicerentur præcipit hæc addens, Nisi gloriose Pontifex te eripueris statim igne isto cremaberis.

Igitur mandatis Episcopi volens Clericus obedire, retrorsum cadit, pretioso thesauro quem manibus tenebat amisso, cum oculorum lumine: videntes autem in Clerico solo prostrato luminis amissionem, atque officium sacrarum occultam ablationem, quinimò, quod admirationem auxerat, unius ossis, quod ex alijs in sartagine deciderat celerem combustionem, omnes qui ad spectaculum illud conuenerant præ timore pariter, & admiratione percelluntur, super omnes verò Venerabilis Episcopus angustia ineffabili torquebatur, dolens tam cito amisisse,

Idem etiam refert Guibertus de Brachio S. Arnulfi Martyris, quod ignibus ad probationem est injectum, sed inde saluatus est e-reprum, lib. 3. de vita sua, cap. 19.

quod paulò ante gloriabatur inuenisse. Cùmque ad inuicem fabularentur & se-cum quærerent, subitò quidam ingreditur interrogans, quis, & cur illa ossa super altare, quod est in Ecclesia, quæ iuxta palatium posita est; posuisset, quod auribus attonitis percipientes, illuc celeri cursu omnes qui aderant, tendunt, atque ut dictum fuerat ad ipsos reperiunt, videntes verò pretiosa membra, & recognoscens scentes gaudent in speratò recepisse, quod amisisse doluerant.

Audiens autem obsecratus Clericus euenisse tale miraculum, illuc se protrahi flagitat, veniamque precatur se alieno parendo imperio, licet aliqua curiositas interuenisset, ad hanc præsumptionem devenisse: nec pius Martyr deuotissimè consententem dñi laborare passus est. Nam dicto citius, quod quærebat obtinuit, sic demum tristitia in gaudium versa, duobus modis ex hilarati magnificabant Deum in Reliquiarum gloriosarum inuentione, confratrisque miraculosa illuminatione.... Adhuc verò mirabilis Pontificis animus nullam habens certitudinem aliquantulum fluctuabat quemlibet Sanctum hoc posse operari. Deposita itaque quadam arca, & aperta in qua reliquia corporis Beati Nicæsi in Ecclesia Beata Virginis Mariæ hætenus honorificè seruatur, & os opponens ossi, utpotè unius corporis membra æqualia inuenit: sic demum satiata, atque certificata viri industria nihil amplius quærens quieuit. Opus autem præfata Ecclesiæ ad finem usque perducent, REDOTATA GLORIOSA MARTYRVM PORTIONE in magna gloria quito Calend. Octobris dedicauit.

Hæc prædictus codex MS: in quo quædam permixta sunt, quæ fabulosa, aut forsam creditu difficilia videbuntur ijs, qui de hac probandi reliquias per ignem consuetudine nihil hætenus audierunt, at huius extat Canon 2. Concilij Cæsaraugustæ celebrati anno 592. Nec dissimilem historiam refert Baronius ex Leone Ostiensi ad annum 1014. de Monachis quibusdam Hierosolymâ redeuntibus, qui secum particulam lintei, quo pedes discipulorum Saluator exteferat apud Cassinum detulerant; Nam cum nonnulli eis fidem derogarent, ordinatum est, ut prædicta particula prunis ardentibus primùm imponderetur, quæ mox in colorem ignis versa est, amotis verò carbonibus ad pristinam speciem redijt, tum pretiosissimo scrinio collocata, magnæ in posterum exitit omnibus venerationi.

De reliquijs S. Nicasij gravis orta contentio, Capsarum inspectione ligantes inter amice componitur.

CAPUT V.

Quæ de sacrorum pignorum relatione superiori capite notata sunt, si ad certitudinem expendantur, non usque adeo perspicua sunt, quin aliqua suboriri possit dubitatio, quænam harum Ecclesiarum, *Redotata sit gloriosâ Martyrum portione*. Cathedralis scilicet, an Iouinia, cum illam Beatus Nicasius, cuius

Contentio orta dicitur ob verba illa in superiori narratione contenta Redotata gloriosâ Martyrum portione.

fidissimus Rector fuit, à seipso primitus fundatam sanguine suo resperferit, hanc verò ob id maximè claram reddiderit, quòd eius corpus tanquam immortale depositum per quadringentos, & amplius annos usque ad elevationem sub tumba lapidea sepultum in ea permanserit, vnde Reliquijs eiusdem è Turnaco relatis, optimè redotata dici potest, quæ prius earum ablatione expers & indotata remanserat.

Propter has, & similes aliquot rationes de sacrarum reliquiarum possessione gravis olim exarsit contentio, Canonicos Remenses inter, & Ascetas Nicasianos, maximè verò sub Roberto de Courtenay, cum ab utrisque pro corroganda pecunia ad structuram Ecclesiarum, quas miro schemate ædificare cœperant, Capsæ S. Nicasij vehiculo superpositæ, per vrbes Episcopales Prouinciæ mitterentur. Nam sæpius rixæ inter eos exortæ sunt, his negantibus, alijs vero asserentibus se possidere corpus Beatiss. Martyris; cuius intuitu Eleëmofynæ fiebant à fidelibus miraculorum claritudine pellectis, quæ longè latèque per id tempus percrebuerant, donec ut lis tandem comprimeretur, vtrîmque capsæ apertæ sunt.

1307.

Et quidem Majoris Ecclesiæ feretrum coram multis magni nominis testibus referatum est 26. mensis Septembris an. 1307. ut testimoniales litteræ Reuendiss. D. Roberti de Courtenay Rem. Archiep. fidem faciunt, quas hîc ob maiorem certitudinem præfiximus.

In nomine Domini Amen.

Vniuersis has præsentis inspecturis, Robertus miseratione diuina Rem. Archiep. salutem in Domino. Notum facimus vniuersis nos anno Domini 1307. vigesimo septimo die mensis Septemb. iudictione sexta, Pontificatus Sanctissimi Patris Domini Clementis Papæ quinti anno secundo, in Capitulo nostræ Remensis Ecclesiæ, in præsentia dilectorum filiorum Præpositi, Decani, & Capituli Ecclesiæ nostræ prædictæ, ac etiam Notariorum publicorum & aliorum plurium fide dignorum ad hæc specialiter vocatorum, & rogatorum, quorum nomina inferius continentur; in quadam capsâ seu feretro, inuenisse ligatâ in quibusdam pannis sericis sigillo bonæ memoriæ Domini Petri prædecessoris nostri, & sigillo Curie Remensis sigillatâ, *Offa corporis Beatissimi Nicasij Martyris, vna cum litteris bonæ memoriæ Domini Alberici prædecessoris nostri, quarum tenor sequitur, sub hac forma. Corpus Beati Nicasij Martyris Remorum Archiepiscopi translatus à Domino Alberico Archiepiscopo Remensi anno incarnati verbi millesimo ducentesimo tertio decimo, mense Julio, decimo Calendas Augusti, quibus his fidem plenariam habebimus.* In sigillo verò quo hæc prædictæ erant sigillatæ sculpta erat quædam imago Archiepiscopalis stando tenens in sinistra manu baculum pastorem, & in circumferentia dicti sigilli scriptum erat, *Sigillum Alberici Remensis Archiepiscopi*, Et in contrasigillo erat sculpta quædam imago Archiepiscopalis flexis genibus & iunctis manibus. Item quamdam petiam plumbi in qua de multum antiqua littera scripta erant hæc verba, *Corpus Sancti Nicasij*, Et prædicta omnia & singula de prædicta capsâ seu feretro extraxisse, & eadem vidisse, tenuisse, & palpauisse.

In alijs laminâ plumbæ.

M m m m 3

Itaque

Itaque omnia & singula in prædicta capsâ seu feretro, sub sigillo nostro, & sigillo curiæ Remensis nostræ integrè reposuisse, in quorum omnium testimonium, præsentibus litteris per infra tres Notarios præsentibus signari, & in prædictam formam redigi mandauimus, ac sigilli nostri appensione muniri.

Nos autem Officialis Remensis præfens, & nos Officialis Curia Domini Archidiaconi Remensis, ad relationem Radulphi Radli de pameyo Clerici Curia prædicti Archidiaconi Notarij, sigilla dictarum Curiarum præsentibus apponi fecimus, & in testimonium præmissorum. Acta fuerunt hæc Remis anno, die, indiçione, Pontificatu, & loco prædictis, præsentibus.

Ioanne de Suesione præposito.
 • Nicolao de Ferarijs decano.

I..... præposito.
 N..... Decano
 Hugone Oudarâi Presbytero.
 90.
 Roberto Thesaurario.
 Gerardo Vicedomino.
 Egidio succentore.
 Radulpho de Thelines Officiali.
 Reginaldo de Carnoto.
 Guillelmo de Monasterijs.
 Gerardo de Auelliaco.
 Guillelmo de Brayo.
 Guillelmo de Sutono.
 Drocone fabri Diaconis.
 Petro de Trecis.
 Hugone de Gouffancourte.
 Guillelmo Bardun.
 Ioanne de Terleyo.
 Guidone de Domina Maria.
 Guillelmo de Bouilla.
 Guillelmo de Niuernis.
 Ioanne de Dissayo.
 Roberto de Courtenayo.
 Guillelmo de Courtenayo.
 Friderico de Ianna.

Gregorio Tasha, subdiaconis Canonici Remensis.

Domino Ioanne dicto Champenois.
 Domino Ioanne de Bazerna militibus.
 Guillelmo dicto Coralon Canonico Nouiomensi.
 Guillelmo de Orenques.
 Ioanne de Iargolio Presbyteris.
 Ioanne de Carloone Canonico S. Simphoriani capellanis nostris.
 Magistro Ioanne de Monasterijs Canonico Pontisarensi Clerico capituli prædicti.
 Fratrem Milone de S. Theoderico Priore.
 Fratrem Iacobo de Losanna lectore fratrum prædicatorum.
 Fratrem Odone de Bruerijs vicario.
 Fratrem Stephano dicto Molachar lectore fratrum Minorum.
 Fratrem Alberico, Fratrem Gosuino Vallis Scholarum Remen.
 Domino Petro de Sedent sigillifero curia Remen.
 Domino Thoma de Trelodio.
 Iacobo de Colloone Presbyteris perpetuis.
 Capellanis in Ecclesia Remensi.
 Prædicto Gregorio dicto le Cahal Balliuo Capituli prædicti.

Radulpho de Pameyo curia Archidiaconi Notario, Pyaltro Aurifabro de Remis, & Ioanne dicto de Camera testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et ego Thomas dictus Seguin Clericus Sagiensis Diocesis, Apostolica, & Imperiali auctoritate Notarius, supradictis & singulis omnibus dictâ die Martis per Reuer. Patrem R. Dei gratia Rem. Archiepisc. extractis visis, palpatis & repositis, und cum prænominatis testibus præfens interfui &c.

1310. Ex aduerso Ascetæ Nicaniani, vt hæreditatem, dotis nomine, à munificentissimo fundatore relictam generosè tuerentur, paulò post, an. scil. 1310. ab eodem Reuerendissimo Archiantistite Roberto de Courtenay obtinuerunt vt publicè & solemniter ipsemet eorum capsam, in qua pars illa notabilis Reliquiarum, quæ è Turnacensi solo ad eos relata fuerat, adseruatur, diligenter, inspiceret, quod & lubens præstitit, coram pluribus etiam venerandæ dignitatis testibus, vt literis sequentibus palam fiet, quas ex autographo fideliter exscripsimus.

Vniuersis Christi fidelibus præsentibus pariter, & futuris. Robertus miseratione diuina &c. Salus in eo in cuius conspectu exultant iusti, & in lætitiâ delectantur. Commissa nobis cura Pastoralis regiminis nos sollicitari non cessat, vt ea Christi fidelibus publicare curemus, quæ ad deuotionem populi, diuini cul-

tas augmentum, sacrorum reuerentiam, & honorem sanctorum proficere dignoscantur. Cum igitur sanctorum reliquia populum fidelem ad prædicta religionis opera non sit dubium prouocare. Per eas namque spes resurrectionis asseritur, vita sanctorum in memoriam reuocatur, fides Catholica confirmatur, dum coruscantibus in præsentia reliquiarum miraculis, animas non dubitamus regnare in cælis, quorum corpora tantâ veneratione digna monstrantur in terris. Hinc est quod ea quæ nostris oculis perspeximus, & nostris manibus reuerenter tractauimus de venerandis reliquijs gloriosi Martyris Sancti Nicasi quondam Remorum Archiepiscopi prædecessoris nostri, cuius nunc INNUMERA NON SOLVM PER NOSTRAM REMENSEM PROVINCIAM, SED ETIAM PER ORBEM TERRARVM MIRACVLÄ PRÆDICANTVR, præsentibus literis ad perpetuam rei memoriam inseri fecimus, vt cunctis fidelibus Christi præsentibus, & futuris per nostram sollicitudinem innotescant. Sanè dilectorum filiorum Egidij Abbatis, & Monachorum Sancti Nicasi supradicti ordinis Sancti Benedicti deuotis precibus annuentes ad ipsam Ecclesiam declinauimus, & personaliter accessimus anno Domini millesimo trecentesimo decimo, Dominicâ post festum Annunciationis Dominicæ plenam & certam informationem recepturi de relatione reliquiarum, & ossium prædicti Martyris gloriosi, de qua festiuitas consuevit, à tempore, à quo memoria non existit, singulis annis 5. Calend. Octobris in dicta Ecclesia solemniter celebrari.

Vocatis igitur nobiscum, vnâ cum dictis Abbate, & Monachis Ecclesie prædictæ, dilecto filio fratre Rogerio Abbate S. Remigij Rem. cum pluribus Monachis suis, ac fratribus Jacobo de Lausanna Priore fratrum Prædicatorum Remens. Odone dicto Molet de Bruerijs, Adam vasseret ordinis fratrum Minorum, Droardo Rectore Parochialis Ecclesie Sancti Martini Rem. Thoma Sagio auctoritate Apostolicâ publico Notario, & alijs fide dignis, inspeximus diligenter de verbo ad verbum quandam legendam de litera multum antiqua scriptum in quodam libro antiquissimo dictæ Ecclesie, in qua inter cetera continebatur qualiter præfatus Sanctus Martyr Nicasi in dicta Ecclesia sepultus fuerat, & qualiter eiusdem præfatæ reliquiæ à solo Tornacensi, ubi quondam delatæ fuerant, postmodum tempore Beatae memoriæ Geruasij tunc Rem. Archiepiscopi Prædecessoris nostri ad Ecclesiam memoratam relatæ fuerant & repositæ in eadem. Quæ quidem legenda in multis alijs libris reperitur, vnde prædictus Abbas Monasterij Sancti Remigij supradictam consimilem legendam, & eiusdem tenoris ex sui Monasterij Bibliothecis antiquis nobis attulit, & ostendit ad maiorem certitudinem præmissorum. Quibus attentè visis, accessimus ad antiquam capsam argenteam existentem in thesauro dicti Monasterij Sancti Nicasi, quæ vulgariter nuncupatur feretrum Sancti Nicasi Remensis, & in præsentia prænominatorum, serraturas ipsius capse cum magna difficultate fecimus aperiri. In qua siquidem capsula inuenimus Reliquias siue ossa inferius declarata vid. Quatuor costas, quatuor ossa de spina dorsu, mandibulam inferiorem, vnum os tibiæ, cui erat scheda annexa, in qua scriptum erat SANCTI NICASII, vnum os de tibia magnum, & longum, vnum os de spatula latum. Sex ossa alijs minora de tibijs, & brachijs, vnum os de hanc latum & magnum, & tria alia ossa minuta. Inter quæ ossa erat quoque alia scheda, aliâ à supradicta, in qua de antiquissima litera scriptum erat SANCTI NICASII, quorum ossium minorum vnum accepimus. Supradictam vero mandibulam thesaurario dicti Monasterij S. Nicasi tradidimus in vase argenteo per ipsum honorificè recondendam, quibus sacris reliquijs fidelium multitudini copiosè præsentibus ibidem prius per nos ostensis, continuè eas contra sigillo nostro signatas in capsula prædicta reclusimus reuerenter, quæ ossa seu reliquias secundum ea quæ audiuimus, & vidimus, piè credimus, & pro certo tenemus esse de reliquijs prædicti Martyris gloriosi, licet credamus, & firmiter teneamus fuisse & esse corpus prædicti Martyris (pro maiori parte) in quadam capsula seu feretro reposito in nostra Remensi Ecclesia, capite dicti Martyris in vase argenteo recondito in nostra prædicta Ecclesia connumerato. Et in testimonium præmissorum præsentibus literis fieri fecimus,

Estat Innocentij IV. bulla plumbea data Lugduni anno Pontificatus 6. qua omnibus verè penitentibus & confessis qui ad Ecclesiam S. Nicasi in festo eiusdem Martyris, quod quinto Calend. Octobris ibidem venerabiliter celebratur, annuatim cõcedit.

1310.

mus, & nostri sigilli appensione muniri. Datum anno Domini 1310. die veneris in crastino Festi Ascensionis Domini.

1359.

Eadem capsula, nunc supra maius altare exposita, publicè iterum aperta fuit die octavo mensis Octobris ann. 1359. auctoritate Reuerendiss. D. Ioannis de Credonio Rem. Archiepiscopi, & in eius præsentia, testiùmque subscriptorum in actis, quibus patet præter S. Nicasij reliquias sigillatim, vt superius expressas, quas pannis sericis inuolui curauerat Robertus de Courtenay an. 1310. ac zona de filo albo circumcingi sigillo suo munita, reperta quoque fuisse alia quædam ossa in duobus pannis lineis distinctè inuoluta, in quorum altero sex ossa satis magna inclusa erant, in altero verò tria minora, cum schedula literis Gothicis hæc præferente, *Ossa Sancti Ecleonardi Confessoris Christi*, quorum sex majorum ossum, vnum os de brachio, vt apparebat, dedit Dom. Abbatem S. Nicasij in vase argenteo per ipsum honorificè reponendum. Alia quoque ossa reperta, sed sine indice ac schedula. Prioribus pannis, quibus reliquias S. Nicasij inuoluerat Robertus de Courtenay, prædictus Ioannes de Credonio Archiep. alium de serico varijs coloribus contextum suppeditauit, quibus decenter Sacræ Reliquiæ post inspectionem & populo qui præsens aderat ostensionem, inuolutæ sunt, quas præterea ligamine de filo viridi cinxit, annuloque suo propriâ manu sigillauit, & eidem sigillum sui secreti fecit apponi.

Forſan pro
Ecleonardo
legendus E-
thelunoldus
Britannia
Epiſcop. ſu-
blatus an.
904. vide
Svriam
tom. 4.

His quoque subnectendum est aliud instrumentum, quo prædicta capsula tertid aperta dicitur per Reu. D. Richardum de Befançon Rem. Archiep. vt rogatu Christianissimi Regis Caroli, certa quædam portio reliquiarum Carolo IV. Imperatori, qui eam sibi dari enixè postulauerat, concederetur: tanti siquidem Principis amor in B. Martyrem Nicasium, merita eius non mediocriter commendant, possessionemque reliquiarum indubitanter asserit, de qua præsens versatur controuersia, instrumentum autem prædictum totius rei negotium pandens est eiusmodi.

IN NOMINE DEI AMEN. Per hoc præsens instrumentum cunctis pateat euidenter quod anno ab Incarnatione eiusdem, secundum cursum Ecclesiæ Remensis, millesimo trecentesimo septuagesimo septimo, in diectione prima, mensis Ianuarij die 14. hora decantationis magna Missa in Ecclesia S. Nicasij Rem. Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris ac Dom. nostri Gregorij diuina providentia Papæ undecimi anno octauo, in Notariorum publ. subscript. & testium inferius nominatorum ad hoc specialiter vocatorum præsentia, propter hoc præsentialiter constitutus Reuerend. in Christo Patre ac D. D. Richardo permissione diuina Rem. Archiepiscopo ex parte vna, & Venerab. in Christo Patre D. Petro eadem permissione Abbate Monast. S. Nicasij Rem. ex altera, præfatus D. Abbas verbum primitus assumens & dirigens dicto D. Archiepiscopo, narrauit eidem qualiter ipse Dominus Archiepiscopus pridie ad dictum Dom. Abbatem & eius Conuentum miserat quasdam literas regias clausas, mentionem facientes qualiter Sereniss. Princeps Dom. Imperator Roman. qui per Remensium urbem fecerat transitum, & qualiter idem D. Imperator magnam habebat deuotionem erga gloriosissimum Martyrem B. Nicasium, & voluntatem vt de suis reliquijs habere posset. Et etiam qualiter Dominus noster Carolus Rex Francia rogabat dictum Dominum Archiepiscopum quatenus ipse tantum faceret erga Dom. Abbatem & Conuentum prædictos, vt ipsi modicam aliquam portionem traderent dicto Domino Imperatori de reliquijs antedictis prout in dictis literis Domini Caroli Regis Francia, & eius nomine ac sigillo, vt ibidem dicebatur, & prima facie apparebat communitis, quarum tenor talis est.

DE PAR LE ROY, Archeuesque de Reins nous sçauons que nôtre Oncle l'Empereur qui s'en va par Reins, si comme vous sçauetz, à grande deuotion à S. Nicaise, & grande volonté d'auoir de ses Reliques, si vous prions biens aetes que vous fassiez tant par deuers l'Abbé, & le Conuent dudit lieu, qu'ils luy en baillent aucune petite portion; Car nôtre dit Oncle y aura grand plaisir, & ce nous fera bien agreable, donné aux Bois de Vincennes le 17. iour de Ianuier Charles à nôtre Amé & Feal Conseiller l'Archeuesque de Reins.

Qui

Qui quidem Abbas, & conventus distas literas diligenter cum inspexissent regis voluntati satisfaciendum rati, Reuerendiss. D. Archiepiscopo similiter supplicarunt ut Reliquias, in ipsa capsula repositas, eadem forma, qua à Prædecessoribus reperta fuerant, sub legitima recensione sigillo munita reducerentur, quod & factum est: unde lectis authenticis chartis; quibus de prædicta Capsula lustratione sub Reuerendiss. Roberto de Courtenay, & Joanne de Credonio dudum facta constabat, ipsis proprium nomen, & sigillum primò apposuit Dom. Archiepiscopus, tum præfati Abbas, & Conuentus os magnum & oblongum de tibia B. Martyris Nicasis, in quo parua quadam affixa erat scedula scindi fecerunt per Aurisabrum, dimidiatamque partem Hennequino Camera Domini Regis famulo, qui literas detulerat spontè, ac liberaliter Augustissimo Imperatori deferendam tradiderunt. Factaque recensione reliquiarum iuxta schedulas repertas in Capsula, Dom. Archiepiscopus pannis eas sericis inuoluit. presentibus Venerab. in Christo Patribus D. Petro S. Remigij, Hugone S. Dionysij Monaster. Rem. Abbatibus, nec non Venerabilibus, & circumspectis viris Dom. Nicolao de Turribus præposito, Magistro Jacobo Courre Canonico Ecclesie Rem. & Vicarijs disti D. Rem. Archiepisc. fratribus Petro de Romagna Sacra Theolog. Doctore ordinis fratrum Augustini. Nicolao de Villa ad Nodos Priore, Joanne Adam Lectore Conuentus Prædicat. Rem. Domino Simone de Villa Franco Canonico, & vestiario Monasterij S. Dionysij Rem. Simone de Par Priore Conuentus Sanctæ Mariæ de Carmelo Rem. & pluribus alijs.

Supplex libellus Capituli Remensis Henrico Regi Francia & Anglia oblatum ann. 1425. 3. regni eiusdem, ut totum negotium ad Curiam Paris. denouetur, docet hoc documentum fuisse scriptum.

Quid verò inde secutum sit, & quomodo lis aliquantum compressa, ut probant initz societates inter Capitulum Remense, & Monasterium S. Nicasis ann. 1331. & 1362. rursus reuixerit occasione generalis cuiusdam supplicationis indictæ ann. 1405. per Reuerendiss. Guidonem de Roya Rem. Archiep. pro vnione Ecclesie, & sanitate Regis, in qua deferri debebant omnes vrhis Reliquiz, ac tandem amice composita, per Arbitros ex vtraque parte selectos 1406. docent excerpta seu processus verbales in tabularijs vtriusque Ecclesie adseruati, quos hic fusiùs referre superuacaneum iudicauim.

Insigniores viri qui apud Nicasianos claruerunt, de horum statutis aliquid per reformationem immutatis.

CAPUT VI.

Beati Roberti discipulis Seguino Duce Remos, ex Casa Dei per Raynoldum Archiepiscopum adductis, Iouinia domus quæ prolis experta hæcenus remanserat, velut redituiua arbor sensim turgescere cœpit, ac per totum Belgium efflorescere: proprios siquidem nata filios mirum dictu quantum in virtute profecerit, & quàm perfecta paulò post ex noua plantatione prodierint germina Monachorum, adeo ut ob arctam eorum disciplinam totius religionis sacrarium, & insignium virorum euaserit domicilium, ut testantur Pontificum diplomata, Regum etiam & Episcoporum, quibus se priuilegia indulgere, aut prædia data vel acquisita ob id præsertim confirmare asserunt, quod eam vigore religionis admodum florere cognouissent.

Radolfus 1115.
Raynaldus 1128.
Aluysius A. treb. 1143.
Guilel. Card. 1199.

Sed nihil æque spectatam hanc morum probitatem commendat, ac viri illustres inde ab Episcopis Prouincie ad regimen Monasteriorum asciti, vbi cum religionis ardor ætatis vitio nonnihil intepuisset, admoto deuotionis æstu mirè per eos recaluit. Et vt Iorannum prætermittam, cuius mox encomia in Abbatum indice referentur, ordiar à Drogone prædicti Monasterij Priore Majore, qui Monialibus exactis ex Abbatia Sancti Ioannis Laudunensis, Innocentij Papæ auctoritate, & Ludouici Regis assensu, primus Abbas factus est nouellæ Congregationis

Drogo.

tionis Benedictinorum in eorum locum subrogatæ. Quam præstans his doctrinâ fuerat, pietatis, ac rerum gestarum gloriâ commodius infra dicetur, sufficit interim fragmentum Chronici Laudunensis subijcere, nè Lector jejūnus abeat.

Assūmens, inquit, scilicet Bartholomæus Episcopus, virum religiosum Dominum Drogonem Cœnobij Sancti Nicasij Remensis Priorem, eum ibidem primum Abbatem ordinavit, & Monachos sufficienter ex diversis Monasterijs posuit, sed cum iam illi, Deo donante, non parum proficeret, bono odore sapientia, & probitatis eius longè latius diffuso, præfatus Papa Innocentius obedientia vinculo constrictum, Romam eum ire cœgit, & urbis Hostiensis Episcopum consecrauit.

Simon.

Simon prædicti Monasterij Alectæ, secundum inter insignes obtinet locum. Hic à Bartholomæo Laudunensi, qui Drogonis industriam expertus fuerat, patenter accitus, vt collapsam religionem apud S. Nicolaum de Bosco repararet, tantâ illuxit probitate & sanctimonîâ vt plures reliquerit suæ conuersationis Sectatores. Iuuat hic referre ipsamet verba Hermanni vt assertis à nobis maior fides habeatur. *In cœnobio namque Sancti Nicolai, quod in silua rosago situm est, quodque aliquantulum in religione tepuisse videbat, quendam strenuissimum Monachum Sancti Nicasij Remensis nomine Simonem fecit Abbatem, per quem, Deo donante, intra breue tempus, sic meliorata est eadem Ecclesiâ, vt interius in religione, & exterius in multimoda floreret possessione. Vnde Comes Campaniæ Theobaldus consilio Domni Norberti quemdam eiusdem cœnobij Monachum nomine Radulfum à præfato Abbate susceptum Latiniacensi ditissimo Monasterio præfecit Abbatem. Dominus quoque Simon Noniomensis Episcopus vir nobilissimus à præfato Pontifice Bartholomæo, petijt duos sibi ex eodem cœnobio Sancti Nicolai dari Monachos, quorum vnum fecit Abbatem Sancti Eligij Noniomensis, alterum S. Amandi Helnonensis in Episcopatu Turnacensi: qui quomodo sibi commissas Ecclesias tam interius, quam exterius correxerint, & nobilitauerint visu potius quam auditu, potest hodie comprobari.*

*Lib. 3. de
miraculis
Sancti Ma-
riae Laudun.
cap. 18.*

Ex his patet manifestissimè quantum laboris insumperit Simon Nicasianus ad excolendos tot insignes religiosos, quibus alijs subuentum est pro réparatione collapsæ regularitatis. In qua nihilominus tot perpessus est anxietates, & obstacula vt Sanctus Bernardus compatiens Epist. 83. ad eum sic scripserit, *Tibi Patre Reuerende consulimus, quatenus ad tempus propositi tui tibi que consentientium rigorem sic temperes, vt infirmorum salutem non negligas, inuitandi quippe sunt ad arctiorem vitam, non cogendi, quibus utique semel in ordine illo Cluniacensi præesse consensisti illis autem qui altius viuere desiderant, aut condescendere imbecillioribus ex charitate, quantum sine peccato possunt, suadendum est, aut ibidem tenere quod cupiunt permittendum, si absque vtrarumque partium scandalo fieri potest.*

Gaufridus.

Simonem excepit Gaufridus, qui Drogoni in officio Prioris apud S. Nicasium successerat sub Ioranno Abbate. Hic cum doctrinâ, & morum probitate polleret, lectus est Abbas Sancti Theodorici prope Remios vt priscum viuendi morem nouis statutis muniret: ex quo statim ob egregias animi dotes, quæ ipsi maximum nomen per totam Prouinciâ pepererant, assensu Calisti II. translatus est (Ludouico Rege petente) ad Sanctum Medardum Suesfronensem, vbi ordo Monachalis à consueto tramite pridem defecerat. S. Bernardus Epist. 66. ad prædictum Gaufridum non obscure innuit exleges Monachos multum laboris Rectoribus facescere. *Ad me (inquit) iam dudum scripsisti conquerendo super tribulationibus vestris: scitis quia iuxta est Dominus his qui tribulati sunt corde: de ipso confidite, quia ipse vicit mundum, ipse scit inire quos habitabitis: paulo post prædictus Abbas Gaufridus Episcopatu Catalaunensi donatus est et dicam alibi.*

Guilelmus.

At inter insignes, quos Nicasiana domus aluit, fuset in primis Guilelmus di-

ctus

Abbas Sancti Theodorici ob eruditionis iuxta, ac pietatis præstantiam orbi Gallico notus. Hunc nuper ex Bibliotheca Rodolienſi vindicauimus, vbi gesta Wilelmi MS. habentur: statimque in initio Auctor de eo sic disserit. *Guillelmus apud Leodium natus clarus genere, & alter Simon dictus gratiæ non disparis. Hi Remis venientes cum aliquamdiu studuissent, in Abbatia Sancti Nicasij, quæ bonæ opinionis tunc erat, habitu religionis assumpto perseverarunt, unde cum sinceritas conuersationis ipsorum odorem suauitatis efflaret, Simon factus est Abbas S. De Simone Nicolai in Bosco, vbi cum fratribus diu & religiosus conuersatus, plenus die-rum, & virtute consummatus beato sine quieuit, at verò Wilelmus in Abbatem Sancti Theodorici, qui locus Vrbi Remensi imminet, assumptus est. Plura de eo infra dicemus.*

Synopsis Abbatum Monasterij SS. Petri & Pauli in oppido Aldemburgensi Diœcesis olim Turnacensis, nunc verò Brugenſis, Hermannum ex Alumno Nicasi-Hermannusano ob virtutis famam in sextum Abbatem prædicti loci assumptum nobis sup-
peditat, quem 17. annos rexisse tradit, obiisse verò 1187. prima Octobris. De eo mira refert, aitque tanta morum suauitate præditum fuisse, vt breui Philippum Elſatium Flandr. Comitem officijs sibi deuinxerit, à quo multa obtinuit in commodum Monasterij, quæ in registris fusiùs continentur. Addit hunc à secularium rerum tumultu semotum cõtemplationi se totum dare consueuisse, & velut suâ, suorumque Monachorum suffragia non sufficerent, exquisiuisse aliena, vt quos temporalibus ditauerat bonis, ditaret & cœlestibus: quod præstitit arctam cum alijs Monasterijs iniens societatem; præsertim cum Ascetis Nicasi-
Monasterij de quo huc lectus fuerat in Abbatem, cuius tenor hic sequitur. *Hæc est perpetua, & plenaria societas inter Ecclesiam nostram, & inter Ecclesiam Sancti Nicasij Remensis, vt omnia tam spiritalia, quàm temporalia bona communia sint. Cùm autem defunctus quis nunciatus fuerit, fiet officium cum præbenda pro eo: Vnusquisque sacerdos pro vnoquoque professo vnâ Missam celebrabit, ceteri quinquaginta Psalmos dicent, conuersi centies Pater noster.* Et post multa alia sequitur. Sed & ipsius Abbatis Hermannii zelo & industriâ, locus interius noster tam præclaris moribus, & excellenti passim virtute efflorescere adeo cœpit, vt tanti odoris sui fragrantia, etiam vtriusque sexus homines ad mutuæ secum societatis fœdus contrahendum allexerit, beneficiorumque iam congregationis tam Sanctæ participes fieri anhelanter quique exopta-
rint &c.

Ceterum Nicasi-Iorannusani tepesactam religionem in externis Monasterijs non repa-
rarunt modo, sed eadem apud se optimè stabilitâ, seipſos etiam nouis ordinibus qui hac ætate florere cœperant consecrarunt. Narrant siquidem Cartusie Mon-
tis Dei MS. Iorannum Abbatem in ea Cellulam primùm condidisse, tum abdi-
cato Præſulatu, eo tempore quo Asceterium Nicasi-
anum viris ad regendum idoneis abundabat, sumpſisse habitum ann. 1137. in qua non vt Neophytum primis virtutum rudimentis operam dedisse putandum est, sed veluti vnum ex primarijs insigniter præfulſſe, cùm statim domus Sancti Petri in Tierschia ip-
sius studio erecta dicatur ann. 1145. donec ab Eugenio III. purpurâ decoratus, titulo S. Susannæ ann. 1151. Legatus mittitur in Germaniam ad Conradum Regem 1157. expletâque legatione in Cartusiam Montis Dei rediens 25. Septem-
bris obiit 1159. quæ omnia nihil omnino aduersantur Chartis in tabulario Ni-
casiano adseruatis, vbi nomen eius legitur ab anno 1104. ad annum 1137. quò Cartusiani tenent Præſulatum ejurasse; vt ordini eorum nomen daret. Ad enim scripsit S. Bernardus Epist. 32. vt querelæ eius satisfaciatur quod religiosum quen-
dam S. Nicasij eo infcio recepisset, quem Arnulfum fuisse arbitror generis no-
bilitate conspicuum ac fratrem Domini de Moriamnes: Hic enim strictioris vitæ desiderio, Guilelmi Abbatis Sancti Theodorici secutus exemplum, habitum Ci-
sterciensis ordinis suscepit apud Signiacum, vbi tantum profecit in virtute, cæte-
risque vitæ asceticæ exercitijs, vt cum fama sanctitatis obierit. Martyrologium

neant, Monasterium sub B. Petri protectione suscipiunt, vetantque ne Monasterio Abbas præponatur, nisi quem Fratres communi consensu, vel Fratrum pars consilij sanioris secundum Dei timorem, & Beati Benedicti regulam elegerit à Remensi Archiepiscopo consecrandum. His Ascetæ potissimum vsi sunt, quod fortiter, incassum licet, primi Commendatarij eonatus & installationi intercederent, horum quoque bullis prohibetur (puto cum admodum vigeret obseruantia regularis) ne vlli vnquam Monachorum, post factam in eodem loco professionem, absque libera Abbatis, & Fratrum licentia ad aliud Monasterium liceat pertransire (in Clementis & Innocentij rescriptis additur nisi *arctioris religionis obtentu*) si secus fecerit, Abbati, & Fratribus dat eandem interdicens & excommunicandi facultatem.

Generalibus hisce priuilegijs, post cuiusque Pontificis creationem, renouatis, quibus Abbatum studio recens acquisita veteribus identidem iungebantur. Minores bullæ seu rescripta successerunt, eo præsertim tempore, quo cessationes à diuinis per Prouinciam frequentiores erant, & in libertatis Ecclesiasticæ temeratores lata interdicta, dum lites etiam prodecimis in immensum pullularent, vexationes quoque à laicis, & alij abusus: indultum enim est ne Nicasiani excommunicari possint aut interdici à quocumque iudice delegato, nisi in mandatis S. P. expressa de ijs mentio haberetur, vt in communi excommunicari non possint, nec impediti, vt tempore interdicti genetalis sacrum celebrent non pulsatis campanis, & Ianuis clausis, vt etiam Laicos in sua Ecclesia sepeliendi habeant facultatem, vt tam Clericos quàm Laicos à sæculo fugientes ad conuersionem possint recipere, Presbyterosque Episcopo præsentandos eligere, qui curam suscipiant animarum in Ecclesijs quæ à suo Monasterio dependent, vt compelli non possint ad recipiendum aliquem ad beneficia ab eorum Monasterio dependentia, vt immunes sint à Vinagio, Portagio, & Roagio, vt Noualia habeant vbicumque veteres decimas percipiunt. Vt Abbas possit dispensare in ijs quæ non sunt contra substantiam regulæ; & Subprior absoluerè à minoribus casibus pœnitentiarijs curiæ Romanæ reseruatis, vt Monachi valeant succedere bonis paternis: vt Festum Sancti Nicasij celebretur per Prouinciam Remensẽ tam à Clero, quàm à Populo, gaudeantque fideles indulgentijs eorum Ecclesiam visitantes in Festo Sancti Nicasij 27. Septemb. omitto cetera ne prolixior descriptio Lectori onerosior euadat, fiatque fastidio.

Regum diplomata trifariam diuidi possunt, vel enim alodia, villæ, bannum cum iustitia, syluæ, vel alia id genus Monasterijs regali munificentia conferuntur ad seruorum Dei sustentationem: vel legata à benefactoribus supremâ auctoritate confirmantur, quod commune est omnibus Ecclesijs regni, aut certè Monachi à quibusdam oneribus, vel iure caduci eorum prædia absoluuntur, Chartæ primi generis (vt rariores) sic indices sunt regalis dotationis, qualis est illa Philippi I. qua villam de Houdiltourt cum appendicijs largitus est Monasterio Sancti Nicasij pro anima Henrici I. Patris sui; inde enim intuli prædictum Monasterium esse Regale, quod Carolus VII. agnoscit alijs literis quæ salua guardia, veteri vocabulo dicuntur, datis Remis mense Octobri 1434. regni eius 12. his verbis. *Karolus Dei gratia &c. hinc est quod nos ad supplicationem dilectorum nostrorum religiosorum, Abbatis, & Conuentus Monasterij S. Nicasij Remensis in nostra salua protectione, & speciali guardia, ac nostrorum Prædecessorum ab antiquo, & de Regia fundatione existentium, ipsos tam in capite, quàm in membris ex abundantia, una cum familiaribus hominibus de corpore &c. in nostra salua guardia & protectione suscipimus.* Aliæ literæ bonorum confirmatrices frequentiores sunt, & in tabularijs, S. Nicasij præsertim, omnem excedunt numerum: maximi tamen beneficij loco reponendum arbitror, quod dilatato Rem. vrbis pomoerio Reges literis suis, quas Patentes vocant, iusserint vt B. Nicasij Monasterium murorum ambitu concluderetur, quibus & accessere Pontificum rescripta ad Scabinos, qui huic rei acrius obistere dicebantur; quod verò spectat ad remissio-

ram in sumptuosissima hac Ecclesie fabrica, cui industriz nihil, aut artis pepererunt, tantum enim venustatis præ se fert & cultus, ut inter insigniores totius Gallie Basilicas facile accenseri possit. Frons tribus vestibulis inferne distinguitur, per quæ pater aditus ad Ecclesiam, majus duabus vasis instructum (ut & alia duo) habet pro ornatu extremum iudicium lapidi supra fores insculptum, Paradisum ad dexteram, Infernum ad laevam, cum effigie Salvatoris sedentis in throno ei omnino simili, quæ per id tempus è Constantinopoli relata est: Duodecim quoque Apostolorum Imagines hinc inde sub alis vestibuli majoris, duabus columnis marmoreis suffulti, collocatæ sunt: at Beatus Nicasius caput gestans manibus, medium occupat innixus supra columnam, quæ suppedanei vicem gerit. Vestibulum lateris dextri Martyrium B. Nicasij & Entropiæ Sororis sculptum exhibet, sinistri Beatorum Agricola, & Vitalis quibus primùm sacrata fuit Ecclesia. Hæc tria vestibula capitellis ac floribus in lapide excisis intus & foris exornantur, quinquaginta quoque columnis marmoreis, quæ frontis inferiori parti insignem ornatum conciliant.

Supra hanc ædificij molem, seu propylæum, binæ turres elegantis admodum fabricæ, & æqualis omnino inter se altitudinis assurgunt, quarum anguli cuiusque quadraturæ duplici ordine columnarum uno alium fulcimente sustentantur, designantque in formam octanguli pyramidalis: prædictæ turres duobus peryptilij iunguntur quæ frontis summitatem attingunt, & permeant opere sumptuoso, & eleganti: ad quarum summitatem trecentis triginta gradibus ascenditur. Ecclesia aditus septem gradibus, estque longa pedes 305. larga 130. alta à pavimento ad fornicem 95. columnis seu pilis majoribus ac separatis duntaxat 28. at vitreis fenestris hyalino pellucens, & elegantissimis ex dono Regum & Procerum mixtim condecorata radiat, & splendescit. Solum item ante majus altare Oxygonij & Rhombis, seu pavimento sclapturato stratum est, in quo vetus testamentum à diluio egregie representatur, & chorus vario marmore, ubi sunt sedilia 76. in utraque parte; è regione summi altaris piscina sacris vasis, vel manibus ablucendis erecta cernitur, iuxta veterem Ecclesie morem, cuius sit mentio in quadam synodo apud Bivium tom. 7. Concil. *Locus in sacrario, aut iuxta altare sit preparatus, ubi aqua effundi possit, quando sacra vasa abluuntur, & ibi vas nitidum cum aqua dependeat, ibique sacerdos manus lauet post communionem.*

Tempus illud quod fluxit inter primam fundamenti positionem, & ultimi Architecti obitum, cogit ut credamus fabricam sæpius intermissam fuisse, factumque, ut exancto Conuentus arario, Abbates necessariò recurrerint ad fidelium largitiones, quibus B. Martyris Nicasij memoria cara erat: ut autem libentius hi aliquid erogarent, Innocentius IV. indulgentias omnibus concessit, qui manus adjuvantes porrexissent ad suscepti operis complementum, rescripsitque Episcopis Ambianensi, Turnacensi, & Morinensi ut collectam fieri sinerent per suas Dioceses, iuxta præteriti sæculi morem à Petro Cellensi, & alijs auctoribus scripto studiosè consignatum: Mos autem ille corrogandi, seu colligendi Eleemosynas hic erat, Reliquiæ Patroni Tutelaris carpento seu feretro suppositæ à duobus Religiosis per vrbes & villulas deducebantur, qui bullis Apostolicis muniti populum ex consensu Ordinarij adnabant, breuique concione hortabantur ad aliquid impertiendum sub spe lucrandi indulgentias, & si interdicto Ecclesia loci alicuius supposita esset, cessabat pro tempore quo collectores cum Reliquijs ibidem morabantur.

Ceterùm Deo gratas habente piorum largitiones quæ fiebant ad extruendam de novo S. Nicasij Basilicam, multa miracula in eius tumulo per id tempus patrata sunt, quorum indices adhuc extant, eaque palam testantur catenæ illæ, naues, lætica, pedes cerei sub inferiori fornice iuxta tumulum suspensæ, quibus innotescit agrotos, poste laborantes, & maris periculo expositos opem sensisse meritis Beatissimi Martyris Nicasij, quod Alexandri IV. diploma datum 3.

Pontifi-

Ob ea mira-
cula singulis
diebus luna
per annū sic
bat cōkursus
& peregrina-
tio popu-
lorum totius
urbis Rem.
& vicinia
ad S. Nice-
sium ex pro-
cessu verbali
Reliquiarū
eiusdē Mar-
tyris in
Charthoph.
Monasterij.

Pontificatus ann. 1256. luculenter exprimit his verbis, *Cum ad Ecclesiam Mona-*
sterij vestri ob miracula quæ ibidem Dominus per Beati Nicasij Martyris merita
operatur, de diuersis mundi partibus constānt peregrini, quorum nonnulli confe-
runt &c. Et hæc quidem miracula videntur perseuerasse vsque ad annum 1310.
quo ab opere perficiendo necdum cessatum erat, vt fidem facit charta visitationis
Reliquiarum Sancti Nicasij factæ à Roberto de Courtenay Remorum Archiepis-
copo vbi sic habet, *Tractauimus de Venerandis Reliquijs gloriosi Martyris Ni-*
casij quondam Rem. Pontificis, cuius innumera, non solum per nostram Remensem
Prouinciam; sed etiam per orbem terrarum miracula prædicantur. Probâque
rescriptum Guidonis Cameracensis Episcopi questam seu collectam adhuc fieri
permittentis per suam Dioccesim anno 1328. necdum tunc cessatum fuisse ab
operè.

Sed quod mireris, licet per centum fere annos, cælum, Episcopi, Abbates,
ac piorum vota ad insigne hoc opus perficiendum simul conspirarint, consum-
mari tamen non potuit ob bellorum turbines, quibus post pugnam Creciacam
miserè quassata est, & attrita Gallia, adhucque restant brachia vt vocant seu la-
tera imperfecta, & in eo latere, quod est versus meridiem fornix desideratur;
in altero vero ad septentrionem fornix, cum rosa vitrea. Claustrum pariter ea
parte qua Ecclesie adhæret inchoatum desinit prope Capitulum, supraque illud
est Cella vnica, quæ sat clarè indicat, quàm elegantis structuræ fuisset Dor-
mitorium.

Vltimus Abbas Titularis ac Cānonicè electus, flagrans desiderio visendi hoc
opus vnde quaque perfectum, cogitauit apud se quo tandem modo rem tantæ
molis posset aggredi: & quoniam maioris opus erat expensæ quàm reditus Mona-
sterij ferre possent, Robertum de Lenoncourt Rem. Archiepiscopum supplex
adiit petens ab eo, vt collectam per Dioccesim fieri more solito permitteret;
cuius petitioni libenter annuisse colligitur ex sequenti diplomate, quo relata à
nobis superius de structuræ magnificentia, & miraculis idem Archiepiscopus
obiter differit, ac authenticè comprobat his verbis.

Robertus visitatione diuina Archiepiscopus Dux Remensis, & Sanctæ Sedis
Apostolica legatus natus... Vniuersis Dominis Abbatibus, Abbatissis, Capitulis,
Curatis, Diocesis Remensis S. Cùm Abbas, & religiosi Ecclesie Sancti
Nicasij Rem. ordinis Sancti Benedicti, ad honorem Dei, & ipsius Sancti,
CVIVS PRECIBVS, ET MERITIS DEVS IN TERRA MVLTÀ MIRACVLA OPE-
RATUR, prædicta Ecclesia structuram mirificam, & ædificium sumptuose inceptum
perficere & consummare desiderent. Et quia ad hoc non suppetunt facultates, id-
circo vniuersitatem vestram monemus, & hortamur in Domino, quatenus nun-
tios seu Procuratores dictæ Ecclesie cum ad vos accesserint cum seretro, & sanctua-
rijs, quæ secum deferunt, benignè & honorificè, & sine aliqua contraditione, se-
mel in anno dumtaxat, recipiatis, ac à subditis vestris recipi faciatis. Et eis tam
in aduentu, quàm recessu dictarum reliquiarum conuocatis Clero, & populo vobis
commissis, campanis pulsantibus, in solemnitate debita occurrere faciatis, orationes
indulgentias, & subsidia benefactoribus ipsius Ecclesie concessis, nec non totum di-
ctæ Ecclesie negotium populo vobis commissio exponere permittatis, populū vestrum
monitis salutaribus inducendo, vt ad dictum locum, & horam, quos lator præ-
sentium vobis nominabit, omnes ad Ecclesiam conueniant, moram faciant, donec
huiusmodi negotium fuerit totaliter expositum, populūque vestrum in suorum re-
missionem peccatorum monendo, vt de bonis suis à Deo collatis, pias Eleëmofynas,
& alia charitatis subsidia præfata Ecclesie ad opus fabricæ largiantur &c.
Moneatis insuper Parochianos vestros vt vota, legata, promissa, CONTRAPON-
DERA, confraternitates nuncijs prædictis soluant, insuper de gratia speciali conce-
dimus quod præfati nuncij cum seretro ad aliquam dictæ Diocesis Ecclesiarum ve-
nerint, quæ dumtaxat auctoritate Curie nostræ Remensis sit interdita, possint di-
uina celebrare officia, mortuorum corpora sepelire, mulieres post partum ad Ecclesiam
stica

Capfam quoque duorum pedum longitudinis, in qua hinc inde argenteis laminis & crustis insculpta habentur miracula Beati Nicasij, vbi minora ossa Martyris eiusdem, quæ ab vrbe Turnacensi sub Gerualdo relata sunt, contineri credimus.

Et in altera eiusdem fabricæ, pedalis circiter longitudinis, quæ diebus Rogationum feria 2. & 4. à duobus Clericis super humeros defertur, sunt Reliquiæ Beatissimæ Virginis Eutropiæ Sororis prædicti Martyris, quæ capite abscisso Virginitatis palmam Martyrij coronâ eodem die, quo Beatissimus Frater, cumulanit.

Habet Molanus in natalibus SS. Belgij die 4. Octobris. S. Quirinum cum stola Beati Nicasij Rotomagensis præmissio Crucis signo, pestilentem Draconem domuisse, ut de stola S. Folquini Teroan. scribit idem Molan. 14. Decembr. parturientibus subuenire, quod de stola pariter B. Nicasij dicemus, illudque Poëta veridicum alioquin elogium mendax reperitur, tempus edax rerum, cum stola B. Nicasij, ut D. Huberti, putredinem, aut interitum non sentiat.

Christianis omnibus Sanctissimi Nicasij stola propter contactum eiusdem Martyris veneranda proponitur; hanc enim in collo pendentem habebat cum à Wandalis super gradus templi, ob Christi fidem interemptus est: hæc prægnantibus mulieribus præstantissimum remedium, variisque hoc in periculo miraculis illustre, vt non ita pridem plures expertæ sunt, quæ sopito dolore feliciter partus ediderunt: arte phrygiâ contexta est paululum stricta, collo ad pedes protensa, & appendiculis in extremis duobus ornata; Scriñiolo includitur, vbi sunt Regis Galliæ, & Rem. Archiepiscoporum stemmata, lilia scilicet innumera in scuto cæruleo, vt antiquitus.

Conseruant etiam in cista argento cooperta, caput Sanctissimi Xysti Confessoris Belgarum Apostoli, ac primi Remorum Archiepiscopi, qui à Beato Petro missus, Idololatriæ nebulis inuolutos ad lucem Euangelicæ prædicationis atraxit.

Habent mendibulam inferiorem seu mentum Beatissimi Nicasij eiusdem Ecclesiæ patroni Tutelaris in insigni, ac sumptuoso capite argenteo auro illito, cuius mitra vndique lapillis, & vnionibus condecoratur. Cranium possidet Matrix Ecclesiæ, Occiput verò Sancti Vedasti Attrebatensis Monasterium ex litteris testimonialibus Abbatis, & conuent, datis an. 1421.

Nuper à Ven. & C. Canonicis Ecclesiæ Claromontanæ in Aruernia receperunt Ossiculum & Cinerum portionem SS. Agricolæ & vitalis Martyrum, in quos præ humiditate (vt creditur) horum corpora redacta sunt, & ita reperta cum feretrum supra majus altare depositum à prædictis DD. Canonicis reueratum est, pro quibus mnemosyni loco acceptis, immortales gratias agunt, seque beneficij memoriâ sempiterni obstrictos semper habituros spondent, & æternum repromittunt.

Ostendunt præterea partem superiorem Cranij S. Aigulfi Martyris ordinis Sancti Benedicti, qui à Mummulo Abbate Floriacensi Cassinum missus, sacras inde reliquias Sanctiss. Patris in Galliam transtulit, vt actâ eiusdem referunt, & Martyrologium Remense.

Mendibulam quoque virginis Eutropiæ, & Martyris inclusam sub capite argenteo, & quæ per crystallum conspicitur.

Os Majus brachij Sancti Nicasij insigniter reconditum in brachio argenteo deaurato, & lapillis exornato, quod expensis Thesaurarij factum est an. 1315. vt probant literæ testimo. in Chartophylacio adseruatæ. Olim duobus Angelis argenteis sustentabatur suppedaneo innixum.

Os brachij Sancti Sinicij Confessoris, B. Xysti in sede Remensi dignissimi Successoris argenteo brachio condecoratum.

Os item brachij S. Ecleonardi Confessoris Christi, separatim in brachio argenteo inclusum iussu R. D. Ioannis de Credonio Rem. Archiep. ex actis visitationis Reliquiarum ann. 1359. Brachium vnus ex Innocentibus pueris qui sub Herode Ascalonita pro Christo vitam amiserunt.

Ad

S. NICASIJ REMENSIS.

641

Ad hæc accedunt subsequen-
tium Sanctorum non minora Pignora.

Frustrula ossium.	}	Sancti Petri Apostoli, & Sancti Andreæ.
		Sancti Laurentij.
		Sanctæ Margaretæ.
		Sanctæ Agathæ.
Dentes.	}	Sancti Vincentij, scilicet iunctura digiti.
		Sanctæ Elizabethæ.
		Sanctæ Agnetis.
		Sanctæ Margaretæ.
		Sancti Bartholomæi.

De oleo Sancti Nicolai Myrorum Lyciæ Antistitis, quod è sacro eius corpore, vt è perenni Charismatum fonte, in hodiernum vsque diem iugiter manare quidam asserunt.

De oleo item Sanctæ Catharinæ Martyris Alexandrinæ, quod ex ipsius pariter corpore stillauit.

Dens molaris & ex majoribus Sancti Nicasij, quam dexterâ tenet imago prædicti Martyris habens hinc inde duas Virgines suppedaneo satissimè amplo cum imagine defixas: vetus hæc lypsanotheca die Martis Rogationum deferretur ad Ecclesiam Cathedralem, & olim vehiculo circumferebatur per Ciuitates, & villas Prouinciæ ad corrogandam pecuniam pro fabrica Ecclesiæ.

In ouo struthionis fasciolâ zneâ circumcincto continetur, vt ex inscriptione apparet.

De brachio Sancti Theodorici Abbatis,

De Sanctis Martyribus Crispino, & Crispiniano.

Pars brachij Beati Benedicti Aniani Episcopi.

Habent præterea cistas aliquot Sanctorum ossibus repletas, quorum nomina, cum exciderint, & iam in varijs buris recondantur, curiosius hic ea referre nihil proderit.

Visitur in nauis Ecclesiæ locus sepulturæ Beatorum Nicasij, sororisque eius Eutropiæ, tumbâ lapideâ à solo paululum erectâ coopertus, è cuius quatuor angulis surgunt toridem columnæ, quæ arcam marmoream aliquot Sanctorum ossibus olim ditatam sustinent: tumulus hic Solemnioribus Festis à Celebrante, & eius socio in primis & secundis Vesperis ad *Magnificat*, & in majori Missa tempore quo *Gloriam excelsis Deo* canitur, à Diacono thurificatur, & statim ab ipsidem Sacramentum.

Tumulus dicitur Festo Sancti Nicasij tapete colorato, accensis duobus cereis super eum, operitur.

Sinistram Ecclesiæ partem è regione chori ingredientibus, sacellum occurrit Sanctæ Mariæ de Couciaco, nunc de Lætitia, in qua Deiparæ Virginis Imago super altare altius erectâ conspicitur antiquitatem simul ac pietatem præ se ferens, ad eam frequens fit concursus populorum, qui preces fundant, & sacrosancta peragi mysteria procurent. An, vt fama tenet, quibusdam communicata sit gratia, antè mali quoddam genus per eam abstersum sit, scripto non comperi: quosdam tamen à trecentis circiter annis desiderio æstuasse sodaliticium ibidem cogendi, quod & adhuc viget, & crescit in dies, probant Archiepiscoporum literæ, quibus additis indulgentijs illud confirmatur, forsitan quod B. Nicasij in Virginem Mariam insignis religio fuerit, quam veteres Ascetæ piè æmulati, suum pariter cultum, breui post Sextam modulatione, flexis quotidie genibus, ætate nostrâ, testabantur.

Ad dextram se visendum exhibet sacellum Beatæ Martyri Eutropiæ sacrum, in quod infantes recenter nati ex tota vicinia deferebantur, vt voto Virgini nuncupato immunes ab omni ægitudine vsque ad virilem euaderent. Erat ad parietem affixa statera, in qua paruuli præponderabantur, Imagine Virginis ex alterâ parte depositâ, Sacristâ interim orationem cum Collecta recitante, tum lotio fiebat reliquiarum contactu sanctificata. Horum meminit Robertus de Le-

O o o o 2

noncourt

noncourt in charta superius relata, qua permittit collectam fieri ad structuram Ecclesie perficiendam, Claudius de la Fons de simili lotione agit in historia B. Quintini, Eminentiss. Cardin. Peronius in replica ad responsiones Henrici Regis Britannie, imò & Gregor. Turon. cap. 74. lib. de gloria Confessorum de sepulchro B. Cassiani Confessoris differens, *Abluuntur (inquit) ex puluere ægroti, & protinus virtutem magnitudinis sentiunt.*

*In omnibus
Monasterijs
fit adicula
præter Basi-
licam majo-
rem, qua
oratorium
dicitur, in
quod, qui se-
cretius me-
ditationi va-
care volue-
ris secedat.
Huius etiam
meminit B.
Benedict. in
regula c. 25.
Vide Sirmo.
tom. 2. Con-
cil. pag. 156.*

Habent etiam magna in veneratione Capellam adhuc Virgini Deiparæ prope Capitulum consecratam iuxta Benedictinum institutum, & Capitularia Caroli Magni, quod ab inlycto Martyre B. Thoma Cantuariensi Remis agente dedicata sit 25. Augusti, vnde quotannis Anniversarius dies officio dedicationis celebratur, ibi seniores Abbates habent sepulchram, corpora etiam defunctorum in hanc deferebantur ante inhumationem, & tertis diebus canitur officium B. Virginis cum Missa. Capellam hanc, quæ nunc in Sacristiam conuersa est, vhimus Abbas regularis fornice, fenestris, Altari, & Cathedris ligneis ampliauit.

Præter hæc quæ sanctitatem redolent, & deuotionem, vistor in naui Ecclesie prope valuas majoris vestibuli, Tumulus Iouini primi fundatoris tribus columnis innixus, vbi insignis præsertim equitis effigies telo ferocem leonem ferientis cenotaphio seu arcæ marmoreæ sculpta prommet, cuius explicationem planè historicam tom. 1. reddidimus.

In vna ex primarijs Cardinalibus pilis, quæ medium majoris fornice sustinet inter latera, prostant Imagines Ioannis Ducis Normannie, vxorisque, & trium filiorum suorum, inter quas præsertim eminet statua eiusdem Ducis ex argento solido oblata à Philippo Rege patre suo, ibique posita iuxta majus altaro, vt meritis Beatissimi Nicasij, cuius tama miraculorum per Galliam increbuerat, Ioannes morbo periculosè laborans, vt habet Nangij Continuator ad ann. 1331. sanitati restitueretur. Cùmque per aliquot annos ibi steteret, Abbas, & contentus Regi humiliter supplicarunt, vt prædicta imago venum iret, quod pretium eius ædificio Ecclesie perficiendo impenderetur, quod Rex ob amorem B. Nicasij vltro probauit, sub conditionibus in charta appositis, quam hic patriâ linguâ scriptam subijcio.

Philippe par la grace de Dieu, Roy de France à tous ceux qui ces lettres verront salut, comme par la grande deuotion que nous auons tousiours eu, & encore auons au glorieux Martyr Saint Nicaise de Reims, & à son Eglise, eussions offert, ou fait offrir vne Image d'argent pour nostre tres-cher fils Iean Duc de Normandie, laquelle a esté par long-temps en ladite Eglise, & les Religieux, Abbé, & Conuent d'icelle, ayans grand desir, & affection de parfaire icelle Eglise; & la fabrique de elle auancer, & accroistre, ausquelles choses il leur faut moult frayer, & faire grandes mises, si comme ils disent, sçauoir faisons que en consideration aux choses dessus dites, & pour le grand desir que nous auons de ladite fabrique accroistre, & multiplier, voulons & consentons par ces presentes lettres, que ladite Image d'argent, ainsi de par nous offerte à ladite Eglise, lesdits Religieux puissent penre, & conuertir en la fabrique dessus dite, & non en autres choses, parmy ce que iceux Religieux seront tenus à mettre & poser en lieu de l'Image d'argent dessus dite vne autre Image de sust ou de pierre, semblable à icelle, le plus près que s'en pourra, lesquelles choses ainsi estre faites, nous chargeons les consciences desdites Religieux, donné à Poissy le cinquiesme iour de May l'an de grace mil trois cens quarante six.

*Sigillatim in
cera flaua
ubi impressa
est imago
regis seden-
tu in throno.*

Par le Roy

Present le Confesseur.

Abbas iuxta Regis præscriptum, pretio ex statua collecto, aliam ex ligno, argento illitam fabricari fecit, quæ etiamnum cernitur ad lzuum principis Altaris cum alijs imaginibus vxoris & filiorum, in cuius suppedaneo affixa sunt insignia Francie cum limbo coccineo per circuitum: tam Philippus Pater, quàm Ioannes filius, munificos se præbuerunt erga Monasterium S. Nicasij, vnde Necrologium de ijs 9. Augusti hæc habet, *Tenemur quotannis Anniversarium celebrare*

brare Philippi Valesij Regis, eo quod cessit nobis ius extinctionis seu amortizationis cuiusdam sylvæ prope Nantolium, permisitque expendere argentum conflatum ex statua, quam pro filio obtulerat, ad complementum chori nostræ Ecclesiæ. Similiter & pro Ioanni Rege, qui dedit nobis trecentas libras pro restauratione dormitorij quod casu fuerat exustum. Sic patet ambitum chori sub Philippo Rege necdum omnino fuisse completum.

Ex alijs chartis in tabulario adseruatis, colligitur addidisse quingentas libras pro Anniversario.

Vitreis quoque fenestris, exquisitissimâ arte confectis ac pelluecentibus ex summo ad ima mirè eadem fulget Ecclesia, quas hic describere non otiosum putamus. Et vt de multis pauca seligam, ordiar ab antiquioribus quæ Capellas retro chori ambitum structas mirum in modum exornant, & primùm à vitrea fenestra Mariæ secundæ conjugis Philippi Audacis, Erici Brabantini Ducis filix, quæ in sacello S. Nicolai visitur; Regina ibi depicta figuram fenestrix, quam manibus gestat, Beato Martyri Nicasio flexis poplitibus offert, habens propter se Ludouicum Ebroicensem Comitem, Margaretam Regi Angliæ nuptam, & Blancham, ante matrimonium sublatam. Vestes Reginx, filij, & filiarum, limbus quoque fenestram ambiens, Francix, ac Brabantix stemmatibus mixtim coruscant, prostrâtque Rex in fastigio fenestrix lilijs textus, & equo insidens cum hoc lemmate, PHILIPPVS REX. Porrò Maria Brabantina Sancti Nicasij studiosissima fuit ex charta Philippi III. fauitque plurimùm vt Monasterium vrbs pomærio concluderetur.

In Capella Sancti Andree insignis radiat Philippi Pulchri vitrea, cuius effigies in superiori parte cernitur, similis ei omnino, quæ est in sigillo Franciæ; Ioanna vxor Robertum paruulum gestans, & filij pariter depinguntur, Ludouicus, Philippus, Carolus, Blancha, Margareta, & Isabella Regi Angliæ iugata: in margine sunt Franciæ, Nauarræ, & Comitatus Campaniæ, vel Perticensis stemmata, at in vestibus quibus cooperti Rex, Regina, & filij, Franciæ & Nauarræ insignia tantùm emicant. Idem sacellum vitream habet Mariæ Hispanæ vxoris Caroli Valesij Comitis de Alenconio, ac Philippi Valesij fratris, cuius Anniversarium notatur in Necrologio; est enim ex benefactoribus Monasterij: Franciæ insignia ad oram fenestrix, & in vestibus miscentur cum Hispanicis, Castiliæ scilicet, & Leonis: Comes in superiori parte equo insidet gladium vibrans, estque suis insignibus vndique coopertus, quæ in Cappis pariter auro textis, & in pegmate calicis visuntur quæ horum liberalitate proueniunt, vbi & in scuto Comitis sunt lilia, cum limbo coccineo globulis argenteis consperso.

In Capella B. Mariæ de Couciaco vitrea fenestra conspicitur Ioannæ Reginx Nauarrex vxoris Philippi pulchri Comitissæ Campaniæ, & Pertici. Hæc manibus fenestram gestans, eam supplex Beato Nicasio offert, habetque Ludouicum filium à latere indutum veste violaceâ, lilijs aureis discriminata, limbus vndique Franciæ, & Nauarræ insignibus mixtim: exornatur. Nec Pertici vel Campaniæ apparent nisi in vno dumtaxat loco bipartita cum Nauarreis, quæ extant pariter in figillis chartæ solutionis à lege caducaria datæ anno 1286. pro terris de Betancourt, de Beru; & de Ruminiano. Prædicta Capella Sanctæ Mariæ de Couciaco ideo vocatur, quòd Enguerannus de Couciaco Comes Suesionensis, cuius stemmata, leo scil. coccineus in scuto aureo, cernuntur in fornice, eam exornarit, conuentusque reliquerit quinquaginta libras annuatim percipiendas in suo domanio, pro Missa singulis diebus in eadem Capella celebranda, sigillum chartæ mixtum est ex Suesionensi & Couciaco: illustratur quoque idem sacellum aliâ fenestrâ liberalitate cuiusdam benefactricis ex eadem familia.

Dominis de Couciaco pro clamore bellico erat S. Matia, vel nostra Domina de Couciaco. Faucher in suis collect. Couciacus hic captus in Nicopolitana clade, obiit 1406. corpusque eius relictum est Nongentum Mejer.

Capella Sancti Remigij splendet vitreis prouenientibus ex dono domorum de Castellione supra Maternam, Galceri s. scil. Domini de Creciaco Conestabuli Campaniæ primùm, tum Comitis Orcensis & Conestabuli Franciæ, & Isabellæ Drocensis filix Roberti IV. Comitis Drocæ, & de Braina, ac Beatrix Comitissæ de Monte forti regalis prosapia, videnturque in fenestra cum insignibus vtriusque, viri scil. & conjugis. Est & alia fenestra in eadem Capella

1093. indictione I. & sic Seguinum præcedere debet, qui eodem anno indictione 2. titulo Abbatis S. Nicasij in chartis prædicti Monasterij pariter subscripsisse reperitur, vnde videtur à Casa Dei accitus statim ac Raynaldus Archiepiscopatuum adeptus est anno 1084. an Ioannes abdicarit, vel apud S. Nicasium sit mortuus, incertum.

1084.

Seguinus memoratur in Chartulario S. Theodorici ann. 1093. indiæ. 2. fuitque (si bene anguror) discipulus Sancti Roberti, cuius festum agitur 24. Aprilis in Martyrologio, cum eo Raynaldus Remensis Archiepiscopus pepigit pro benedictino ordine apud S. Nicasium firmiter stabiliendo, vt supra vidimus: putant aliqui post aliquot annos regiminis apud Casam Dei rousum, ac sepulchrum Auenione, de prædicto Casæ Dei Monasterio Chronicon S. Maxentij vulgò Mal-leacen. hæc habet an. 1043. *B. Robertus cepit edificare Monasterium Casæ Dei in Honorem SS. Agricola, & Vitalis, huic successit Durandus Monachus, postea Aruernorum Episcopus, eo viuente Seguinus successit tertius, vir illustris Lugdunensi castro Escostajaco appellato, oriundus, Deo & hominibus amabilis, cuius tempore Casa Dei, & religionis fama, & amplissimis possessionibus excreuit, & idem signis clarescentibus mundo clarus apparuit.*

1093.

Ioannes II. ex eodem claustrò, cuius meminit Guibertus Abbas de Nouigen-to in vita sua lib. 2. cap. 6. agens de Clerico deinde Canonico regulari factò, qui postquam pessimam egisset vitam, Monachicum schema perit à Ioanne Ab-bate S. Nicasij, quod Dæmones extorquere ab eo postmodum nisi sunt, absolutio-ne tamen de suis erroribus impetratâ, optimo fine vitam compleuit. An Ioannes Abbas is sit, vel præcedens, qui vix adepto regimine in terram Sanctam profectus est, haud certò asserere licet, *Tunc* (inquit eodem cap. Guibertus) *Hierosolymi-tana expeditio mirè percrebuerat. Et multi hoc tempore Abbates, Eremitæ, Reclusi domicilijs suis non satis sapienter relictis, ire viam perrexerunt,* addit Ordericus Vitalis de itinere Hierosolymitano.

1096.

Guido I. pacificauit cum Nicolao Domino de Rumigni, pro decimis eiusdem loci ann. 1100. cui etiam Alodia, seu decimas de Monbaye, & de Liart do-no dedit, vt cetera tanquam Aduocatus tueretur, vnde propter hoc Barones seu toparchæ de Ruminaco Abbatibus hominum sæpius fecisse reperio. Guido-ni Manasses II. Remorum Archiepiscopus decimas montis Valesij concessit an-no Pontificatus VII. vt Monasterij tenuiorem censum, proprijs opibus subleua-ret. Charta donationis, cui dignitates Ecclesiæ Remensis subscripserunt, sic incipit.

1100.

Curamos gerere pauperum, & Episcopalis exposcit sanctitas, & anima si-mul inuitat utilitas, quatenus iuxta Apostoli vocem, sic illorum inopiam nostra suppleat abundantia, vt ex illorum abundantia, nostra in futuro suppleatur inopia, Pontificalem igitur domum indigentibus stipendiariam fore non ambigens. Ego Manasses indignus Archiepiscopus paucis fratribus in Monasterio S. Nicasij Deo religiosè famulantibus, tredecim vini sextarios de vinario in monte Valloso, ad mensam nostram pertinentes impertini, & memoratis fratribus, successoribusque eorum ibidem degentibus perpetuo tenendos concessi. Cupientes autem hanc nostræ lar-gitionis elemosynam inconuulsam aternaliter retineri, idonearum personarum testi-monia cum nostræ imaginis impressione affiximus.

Auctor schoi-dule supposi-tiæ falsò hæc verba il-lorum inopi-â nostrâ suppleat a-bundantiâ &c. attribuit Abbatibus S. Remigij, quasi cenobium Nica-sianum suis opibus disa-nerint.

Signum Rodulfi præpositi. Sign. Joffridi Decani. Sign. Odolrici, Adæ Presbyt.

Signum Olderici, Fulconis Diacon. Sign. Erlandi Vicedom. Heriberti Panneta.

Signum Constantij Scabini. Sign. Herberti Majoris, Gerardi Decani. Actum Pontifica. Dom. Manassæ VII. ann. 1100.

Alia superaddidit idem liberalis Archipræsul quæ postea referemus. Guido quatuor præfuit annis, sed quo die obierit, & vbi quiescat necdum reperi.

IORANNVS apud S. Nicasium à pueris educatus, & tenaciter obseruantiz regulari adhærens, meruit ob eximias animi dotes, rarâque indolem à Præpo-situz officio, ad Abbatialem dignitatem promoueri. Huius primùm mentio habetur

1103.

1104. tur sub Manasse an. 1103. in Chartulario S. Theodorici, & in Charta Baldrici
 1106. Episcopi Turnacensis donum Hermanni Insulensis Canonici confirmantis 1104.
 item & an. 1106. quo altaria de Betanacurte, de Burimonte, & Alfontia ab Ottone
 Rogeri Comitis filio data sunt, quæ Paschalis 2. suo diplomate confirmavit Pon-
 tificatus sui an. 14. addito etiam generali priuilegio de acquisitis & acquirendis.
 Multa post modum, eodem Ioranno boni negotiatoris munus obeunte, Rodulfus
 viridis Remorum Archiepsc. Monasterio largitus est, ob stri&ioris regulæ iu-
 gem obseruantiam, quæ commodius alibi referentur, multa quoque Raynaldus II.
 maximè verò altaria de Celto, & de Buxolie diplomate non dissimili à precedente,
 quod sic incipit. *Ego Raynaldus considerans fratres qui in Monasterio S. Nicasij*
degnant die nocteque desudantes, plurimis angustis necessitatibus, altaria &c.

An. 1128. Vnde factum est, vt Conuentus censu tenuis, multorum bonorum accessione cre-
 uerit, quin & Prioratus de Fiua, de Ruminacio in Tieraſchia, de Betanacurte,
 sylua item de Monte Reguli, Alodium de Cimaco sub eodem addita sunt; Ban-
 num Sancti Sixti à Geruasio concessum, & bullâ Paschalis Papæ nuper confirma-
 tum, conatus est idem strenuus Abbas Monasterio asserere, sed cum vim aduer-
 sariorum vincere non posset, Pontificis arbitrio lubens se submitit. Villam de
 Houdilcourt à Philippo I, Francorum Rege collatam vindicauit, vsurpatoribus
 singulare certamen generosè offerens iuxta receptum morem necdum tunc ab
 Ecclesia prohibitum, vt legere est in nouo Chartulario, vbi Ioranni testimonium
 sic incipit.

Rociensf. IN NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS SANCTI. Notum sit
 tam præsentis, quàm futuræ ætatis hominibus, qualiter ego Iorannus de Ec-
 clesia B. Nicasij, cui non meis meritis præesse video, malum non modicum extir-
 pans, Ebalò Comite viuente, & sua feliciter disponente, in villam nostram, quæ
 Hundiliaca Curtis dicitur, Heribertus cognomine Ponherus aduocationem, quæ
 vulgo Voaria dicitur, se habere, eamque ab Ebalò se tenere dicebat, ex qua occa-
 sione, auaritiæ facibus accensus, quod in villam nostram placitum suum teneret,
 & ab incolis loci quantum vellet tollendo, vel precando exigeret, nobis mina-
 batur.

Quod cum semel, & iterum iniustè fecisset. Ego domus nostræ iam Præposi-
 tus, Ebalum Venerab. Comitem super hoc aggrediens negotium, diuino nutu,
 malefactorem nostrum cum eo inueni, qui querelam nostram benignè susci-
 piens, à tanta, quam à se non tenebat, injuria, & tunc, & deinceps
 dum vixit vtrique eum cessare coëgit. Sed vtroque defuncto, Heriberti vxorem
 Guiterus, Pontius vero filiam ducens, prædecessoris sui tyrannidem prosequen-
 tes, prædictam villam nostram impudenter inuaserunt, adeo vt Pontius illam
 deprædaretur, & nisi suo subiaceret Imperio, funditus euertere minabatur. Sed
 Deus Sibillam Ebali Conjugem, & Robertum filium suum in nostram armauit
 defensionem, in cuius Curia conuentu facto, cum in villam nostram præliba-
 tam iniustitiam proclamassent, consilio habito, præsentatâ Regis Henrici, & vx-
 oris suæ Agnetis libera donatione, cum suo, & Successoris sui Philippi præcep-
 to, & confirmatione, nec non & Apostolici sigilli cum Anathematis im-
 pressionem, vnum de nostris hominibus præsentauimus, qui Dei auxilio confisus
 Armis defenderet ipsos, & prædecessorem illorum in villam nostram injuriam
 quæsisse, & quærere, & nullum hominem siue Regem, siue Comitem, vel
 cuiuslibet dignitatis voariam illam in nostram villam de qua agebatur habere,
 quem cum illi non auerterent, & præter minas responsioni nostræ nihil obijee-
 rent, iussu Comitissæ, & filij sui à legalibus personis, quas subter notaui-
 mus iudicatum est, Heribertum, Ponherum, & successores suos in villam nostram
 nihil vnquam iuris habuisse, & quicquid fecerant iniustè fecisse, quod iudicium
 vt memoriter & inconnuſum teneretur. Comitissa litteris adnotare mandauit,
 & Sigillo Domini sui Comitis, videlicet Ebali, confirmavit. Cuius rei iu-
 dices fuerunt.

Guarmundus

*Guarmundus de Castellione
Milo de Novo Castello
Blisardus, Gualiberus, Gerardus Filius eius
Albertus de Roceo, Odabricus de Ardolio.*

Testes, ipse Robertus Comes, Bartholomæus, Erlandus Vicedominus &c.
Sine data.

IORANNVS præterea immunitatem à gîstis, & procurationibus obtinuit à Raynaldo Archiepiscopo iuxta tenorem priuilegiorum Geruasij, & Philippi I. an. 1129. quam Innocentius III. authenticè confirmauit. Item à Paschasio Pontifice licentiam eligendi Abbatem ab Archiepiscopo Remensi consecrandum, & ab Innocentio II. vt nulli vnquam monachorum post factam apud Nicasianos professionem, absque libera Abbatis & Fratrum licentia, proprio monasterio relicto, ad alium locum liceat conuolare. Nec immeritò, cum per id tempus asceticæ vitæ sanctuarium esset, insigniumque virorum domicilium. Horum famâ pulsus Hermes Abbas Bergensis in Cœnobio diui Nicasij (inquit Meyerus) ad annum 1120. reliquum ætatis religiosissimè transegit. Raynaldus 2. Rem. Archiepiscopus res quasdam partim emptas, partim dono acquisitas ab Abbate Ioranno pro Fratrum sustentatione confirmans, eum honoris gratiâ nominat. *Virum suæ sanctitatis merito omnibus bonis imitabilem 1135.* Recens quidam auctor in indice Abbatum, tradit Iorannum fato functum 23. Maij anno 1137. sepultumque iacere in Capitulo, prope ostium sacelli Beatæ Mariæ, sed nulum ibi restat vestigium quòd illud conjectari liceat, imo habent Cartusiz Montis Dei manuscripta Iorannum, majori deuotione tactum intrinsecus, ante obitum abdicasse, & prædictum ordinem ingressum anno 1138. quo subscripsisse legitur chartæ Raynaldi II. pro Puteolis in tabulario Sancti Theodoric, vbi cunctis sic se præbuit admirabilem, vt ob famam sanctitatis in numerum Purpuratorum breui coaptatus fuerit ab Innocentio II.

*Meminit
Concil. Lateran. sub Calisto 2. Abbatum qui secundum usum Ecclesie suæ consecrantur can. 22. unde Odericus Abbas Casin. in Concil. Romano à Callisto Papa consecratus fuit ann. 1122.*

In Charta foundationis de Signiaco legitur quidam Arnulfus Abbas Sancti Nicasij Remensis, quem illuc cum Guilelmo S. Theodoric secessisse seuerioris vitæ studio commemorat, sed hic Abbatiali dignitate nusquam potitus est, fuitque vnus ex insignioribus, qui sub Ioranno Abbate floruerunt.

NICOLAUS II. legitur in nouo Chartulario ad annum 1139. qui primus fuit regiminis eiusdem. Eo regente Arnulfus quidam Flandrensis miles Hierosolymam profecturus, concessit Monasterio mediam partem alodij de Ham, & de Rebas in Brabantia, quam & Romæ confirmauit coram Innocentio III. & prædicto Nicola Abbate, qui tunc præsens aderat. Prioratus quoque de Honheste in Westphalia eidem cœnobio iunctus est an. 1142. & altare Sanctæ Mariæ de Castro Porcensi, Henrico Comite ius quod in eo hætenus habuerat, hortatu Sancti Bernardi, abdicante, vt ibidem sodales quatuor è gremio Nicasianæ familie missi diuinum officium sub Priore persoluerent: Prioratus erectioni subscripsit prædictus Clareuallensis Abbas anno 1141. Vitæ regularis, cui sedulo incumbant, fragrans odor tam longè latèque sese effuderat, vt è remotissimis Proincijs sibi benefactores conciliarint: inter quos non postremum locum obtinet Aluifus Atrebatensis Episcopus, qui vt suæ propensionis pignus ac dilectionis erga B. Nicasium exhiberet, altare de Ognies ipsius Ecclesie liberaliter indulsit ob egregiè cultam in ea sacri ordinis disciplinam diplomate Remis confecto, cuius hic tenor est.

1139;

IN NOMINE SANCTE, ET INDIV. TRINIT. *Ego Aluifus diuinâ miseratione Atrebatensis Ecclesie Episcopus licet indignus. Omnibus Sanctæ Matris Eccl. fil. in perpetuum. Quia iuxta Apostolum Beneficentia, & Communionis reminisci debemus, Ecclesie B. Nicasij, quam ab antiquo dileximus, Et in vigore religionis eam florere cognouimus, altare de Ognies cum omnibus ad eam pertinentibus ad sustentationem fratrum.... Deo seruientium contulimus.*

PPP

NICO-

1144. NICOLAVS post quindecim annos praelationis, moribus, & annis maturus, desijt ab humanis 28. Septembris 1144. situs in Prioratu de Fuiua prope Insulas sub tumba nigri coloris, cui insculptum est pedum Pastorale cum hoc breui Epitaphio. *Hic jacet Nicolaus quondam Abbas S. Nicasij Remensis.*

Amplius nihil legitur.

GVILELMVS Canonice Nicolao subrogatus, interfuit translationi reliquiarum Sancti Gibriani apud Sanctum Remigium sub Samfone Archiepiscopo, mense Aprili anno 1145. rexit in omni doctrina & bonitate tribus annis, functus 25. Iulij, vt est in praelati cœnobij Necrologio, & in Remigiano eodem die his verbis, 12. Calend. Augusti obierunt Wilelmus Abbas, Robertus & c.

1147.

IOANNES III. recepit bullam Eugenij III. pro vnione Prioratus castri Porcenfis, bonorumque de nouo concessorum apud Hamum in Brabantia per Arnulfum Dominum de Gest, & Ioannem fratrem eius solemnem donatione facta in Capitulo Leodienfi coram Adalberone Episcopo, vt habetur in charta Henrici praelati Adalberonis successoris *Gairpitionem, & effectuationem fecerunt in communi Capitulo*: At obeunte Arnulfo, cum Ioannes frater eius contra fas, quod concessum fuerat, rursus sibi vindicare vellet, excommunicationis vinculo innodatur ab Episcopo, à quo absolui prius non potuit, quam legitime satisfaceret. Ioanne etiam sedente, Alardus de Cimaco dat Henrici Leodienfis Episcopi assensu Ecclesiam cum Hospitali Nicasianis ann. 1148. quo verò die Praelatus Abbas obierit non satis compertum, eò quòd plures eiusdem nominis inscribantur in Necrologio: jacet iuxta Aegidium de Montcornet, vbi extremum tubæ clangorem praelatur in sacello dicto la Verde, sub tumba alba in qua visitur Abbatis effigies.

De hac factis factione infra c. 11.

1158.

GVIDO II. eligitur ann. 1158. ex charta qua Caluomontensibus Canonicis concessit ea quæ habebat in territorio de Rumencourt pro quinque modijs frumenti annuatim soluendis. Hunc R. P. Sirmondus è Remigianorum sodalicio extractum putat, propter hæc verba Petri Cellensis Epistola 14. lib. 5. *Bene est amicis nostris, & vestris, Abbati Sancti Nicasij..* quod vix crediderim: Obtinuit priuilegium generale omnium bonorum Monasterij ab Alexandro III. maxime verò pro villa Sancti Hilarij Parui, quam Pontifex refert Nicasianos quietè, & sine calumnia possedisse à centum quatuor annis, quod egregie quadrat cum anno foundationis superius ex diplomate Philippi I. annotato. Societatem primus contraxit cum Abbate & Conuentu S. Remigij Remensis decreto Capitulari vtriusque confecto, cuius tenor talis est.

Id scribit Petrus Cellensis propter Societate de nouo contra Elam inter utrosque Abbates.

In veteri Chartulario art. 237.

Sciunt vniuersi huius loci fratres, tam moderni, quam posteri, quod auctore Deo, inter Ecclesiam nostram, & Ecclesiam Beati Nicasij, à Venerabilibus atque Religiosis Abbatibus videlicet Domno Petro, & Domno Guidone, Capitulis vtriusque Ecclesie generaliter consentientibus, integra atque plenaria Societas instituta, atque firmata est. Itaque decretum est quatenus quotiens ipsi ad nos venerint, siue nos ad ipsos, quod sæpe propter locorum vicinitatem contingit, ubicumque fratres cum fratribus ordinatè, & regulariter esse possint, nos eorum, & ipsi nostro utantur consortio. Denique pro nostris professis communem vniuersæ carnis viam ingressis, quicquid facere solemus, pro eorum professis, dumtaxat absque vlla abstractione seu diminutione facere debemus, hoc tamen excepto, quod non nisi septem prebendas pro eis debemus, & breues non scribentur, ipsi verò hoc idem integra vicissitudine nobis recompensabunt: quotiens nos submonuerint ad obsequium funerum eorum cum processione ibimus, & ipsi similiter ad nostram submonitionem ad nos venire non recusabunt.

1179.

Extat Epistola Alexandri III. ad Guidonem Abbatem Sancti Nicasij & M. Radulfum Canonicum Remensem, quæ est 28. ad calcem Petri Cellensis, vbi negotia quædam Ecclesiastica illi committit; dedit etiam operam praelatus Abbas vt Wilelmus Archiepiscopus Ecclesiam Iouiniam secundò ab institutione dedicaret, anno scil. 1175. ex manuscripto codice, tum post viginti annos regiminis naturæ pensum absoluit 3. Octobris 1179. quo etiam die scribitur in Martyrologio

tyrologio Remigiano his verbis 3. Octobris, Wido Abbas S. Nicasij, qui pro Anniuersario suo emit stallum in foro nostro.

Hoc anno in Concil. Laterana. prohibi-

tum nè Monachi peculium habeant, nisi eis ab Abbate pro injuncta fuerit administratione permissum, nec singuli per villas ad quascumque Parochiales ponantur Ecclesias, sed in majori conuentu.

PONTIUS memoratur vndecimo Iunij in Necrologio, & præfuit duobus annis, huius nudum dumtaxat nomen inuenio.

Reginaldus ritè, & solemniter electus ann. 1181. ius Patronatus in Ecclesia de Birbaco obtinuit, vt dicitur infra, terram de Domno Martino, ac decimas de Bezannes pro thesauraria ann. 1185. ei confirmat priuilegia Clemens III. relata in Chartulario, Reginaldus abdicat ann. 1193. quamuis adhuc legatur sub Drogone in veteri art. 67. iacet in Capitulo sub tumba alba, cui insculptum est talè Epitaphium.

1181.
Legitur etiã in donatione domina de Nantolio pro duobus cereis qui ardere debet ante majus altare.

*Abbas Raynaldus iacet hic, Patris ecce sepulchrum,
Viuerè Christus ei fuit, & mors sibi lucrum.
Nam pius, & prudens, humilis, patiensque, benignus,
Sobrius, & castus, vitã fuit, atque modestus,
Bis oriente die Sancti post festum Mattheæ
Hic feria sexta nonã defungitur horã.*

GALTERUS, post abdicationem præcedentis, ob eximias animi dotes, & pietatem, omnium calculis ad Præsulatus honorem eligitur anno 1193. erat is Wilfridi, & Sophiæ filius Dominorum de Dontrian, & insignis prudentiæ, vnde statim ab Elnonensibus postulatur in Abbatem eleganti Epistola, quæ Galteri mores depingit, notãque toti Prouinciæ in tractandis negotijs solertiam prædicat, *Cuius (inquit) fama per totam percrebuit Prouinciam, quem apud nos sua loquuntur opera:* Translatus apud Elnonem siue Sanctum Amandum in pabulã tribus leucis à Turnaco Neruorum, in hoc maximè incubuit, vt cœnobium S. Nicasij, cui aliquando præfuerat, intimæ societatis nexu cum Elnonensi jungeret, quod & præstitit decreto sigillis vtriusque Abbatia munito, cuius initium sic se habet, *Dilectis in Christo fratribus G. Dei gratia..... Venerabilibus Abbati, totique Conuentui Ecclesiæ Sancti Nicasij Remensis Archiepisc. vniuersumque Capitulum Ecclesiæ Sancti Amandi salutem in Domino, & fraternæ dilectionis affectum. Nihil difficile est &c.* Galterus licet absens, Matris suæ nunquam obliuisci potuit, datisque quadraginta libris Remensis Monetæ pro emendis decimis de Warni, tria anniuersaria apud Nicasianos quotannis celebrari curauit, legiturque 15. Augusti in Necrologio.

1193.
Extat in veteri Chartulario.

HAIDERICUS nominatur in decreto societatis initæ cum Elnonensibus ann. 1193. Iamque ad occasum peruenerat cum ei præfectura delata est, vnde parenti resignauit post tres annos regiminis, vt ex charta anni 1197. colligere licet, vbi sic habetur, *Huius rei testes sunt Raynaldus, & Haidericus quondam Abbates, & in alia anni 1199. huius rei testes sunt Drogo Abbas, & Haidericus quondam Abbas, Obijt 22. Augusti, situs in Capitulo, tumbaque eius parieti affixa est prope ostium Capellæ, insculptam habens effigiem Abbatis cum hoc Epitaphio.*

Hic jacet Haidericus quondam Abbas huius Ecclesiæ.

DROGO filius Rambaudi & Heudæ ex Necrologio 12. Ianuarij, Abbatialem dignitatem adeptus est ex resignatione Patru propter egregiam animi indolem: fuit enim perquam cordatus, & strenuus in rebus gerendis. Hic anniuersaria benefactorum, & præcedentium Abbatum in Necrologio conscribi curauit, vt Ascetæ ipsis satisfaciendis seridè incumbere. Sed cum Iustitiæ consulit prolixiores cantus, Cluniacensium more, inducendo, ac pensum diurnum augendo, ansam præbuit remittendi regularem obseruantiam: obtinuit à Wilelmo Archiepiscopo,

1196.

1200.

chiepiscopo, cui valde carus erat, ut religiosi tam in Capite, quam in membris numerum quinquagesimum non excederent hoc diplomate.

WILELMUS DEI GRATIA REMENSIS ARCHIEPISCOPVS. Nouerit uniuersitas uestra, quod cum dilecti filij Drogo Abbas, & Monachi Sancti Nicasij Remensis propter importunitatem petentium, & Ecclesie sue necessitatem, communi consensu statuissent, quod de cetero nullum reciperent in fratrem, & Monachum, vel alicui praeendam qualemcumque in Ecclesia sua vel in appendicijs eius sub expectatione promitterent, & darent donec numerus Monachorum suorum tam in Capite quam in membris ad quinquaginta perueniret, & tunc etiam numerus Monachorum quinquagesimum non posset excedere, nos attendentes institutionem huiusmodi laudabilem sigilli nostri munimine duximus roborandam, actum anno 1200. mense Decembri. Ut Drogo sibi clientes compararet, dedit terram de Ribaldimonte cuidam Nobili, ea lege, ut sibi, ac successoribus suis hominum faceret, terque in anno Abbatem Sancti Nicasij in suo domicilio exciperet cum sex equitaturis, & duobus famulis, quod ab Episcopo Laudunensi Rogerio probatum fuit, & Officialium Remensium decreto confirmatum anno 1201.

1201.

Hic societatem Remigianos inter, & Nicasianos sub Guidone primum initam renouauit, qua nihil prerogatiuz Remigianis reseruatur, praeter Abbatis praecedentiam, ob antiquitatis honorem, ut ex loco in quem ituri ad supplicationes conuenire debebant deprehendi potest, qui ab utroque Caenobio aequaliter distat, & ex obsequijs eadem paritate utrimque exhibendis, haec autem sic se habet.

Haec est societas inter Sancti Remigij, Sanctique Nicasij Ecclesias a viris venerabilibus quondam Abbatibus Petro & Guidone, & Capitulis utriusque loci solemniter instituta, & consensu utentium approbata, processu vero temporis a successoribus eorum Domino Milone, & Domino Drogone modernis Abbatibus renouata, & ampliata: Communi itaque consensu, & Abbatum, & Capitulorum decretum fuit, & firmatum, quatenus, & quotiens isti illuc, vel illi huc venerint (quod saepe propter loci vicinitatem contingit) ubicumque fratres cum fratribus ordinati, & regulariter esse possunt, quamdiu ibi fuerint communi societate, & cohabitatione gaudebunt. Denique quicquid pro Monachis eius professis viam uniuersae carnis ingressis alterutra facere consuevit Ecclesia, pro defunctis utriusque loci, mutua vicissitudine inuicem fiet absque ulla diminutione: hoc dumtaxat excepto quod non nisi septem praebendae dabuntur, &

Vide c. 28.

Constitutio.

Cluniacensis

de societate

nostra ex-

traneis dan-

da. Sibre-

uis venerit

de defun-

cto illoru

ad nos &c.

breues non scribentur. QUOTIES ad obsequium funerum se inuicem submonuerint cum processione venire tenebuntur, nisi rationabilem praetendant excusationem. Si quis frater turbatus ad alteram istarum Ecclesiarum causa discordiae transferit, ibidem manebit, donec de ipsius reconciliatione tractetur, & utrum talis culpa sit qua reconciliationem mereatur possit agnosci, salua tamen pace utriusque loci Abbatibus, & conuentibus.

Hoc etiam statutum fuit ad incrementum dilectionis & societatis, ut feria secunda ante Ascensionem, processionem inuicem faciant, sicut in Rogationibus fieri solet. Verum quoniam Altare Beati Remigij a Domino Papa consecratum, ita antiquitus priuilegiatum fuit, ut non nisi septem ipsius loci sacerdotes & Archiepiscopus, ac Remenses Canonici, & cui Abbas inuenerit diuina super illud possunt celebrare, ita dispositum fuit, & ordinatum, quod praemissa die Rogationum, Abbas S. Nicasij, aut duo tantum de Prioribus qui post eum primi ordini praesunt, ad altare S. Remigij celebrare poterunt. Et si necessitas processionis propter aliquam tribulationem, vel aeris temperiem emerferit, eodem modo & venire & celebrare permittentur. Hoc specialiter Abbati Sancti Nicasij reseruato, quod quotiens Conuentus Sancti Remigij ipsum propter aliquam necessitatem vocauerit, & venire voluerit, absque ulla contradictione ad altare Sancti Remigij cantare poterit: ad altare vero Sancti Nicasij unus de septem memoratis, qui Cardinales appellantur, celebrabunt, nisi

nisi inopinatis casus venerit, ut alicuius eorum, quod raro accidit, copia haberi non possit.

Ceterum quoniam utriusque Ecclesie Conuentus ad funera Remensis Ecclesie, si requisita, & commonita processio est, ire tenetur, ita conuictum fuit, quod in Ecclesia Sancti Timothei se inuicem expectabunt, & ibidem ex duobus cuneis, unum fiet collegium, & illic simul reuertentur postquam funeris compleuerint obsequium, ut experiantur quid sit bonum, & iucundum habitare fratres in unum. Prior ille qui processionem regit Sancti Remigij primus erit omnium, nisi alter fuerit Abbatum &c. actum anno gratie millesimo ducentesimo sexto.

1206.

Drogone item clauum tenente, Galcherus de Nantolio, qui saepius terram de Monte Reguli peruaserat, consensu vxoris suae, Milonis Canonici Rem. & post hac Episcopi Beluacensis fratris sui, ac Comitissae Campaniae, ius omne quod sibi deberi arbitrabatur, refutauit, ea conditione, ut pro eo anniuersarium annuatim celebraretur: media pars syluae de Ruminiano concessa etiam Nicolao Baroni eiusdem loci, ut aliam tanquam Aduocatus tueretur. Molendinum item Viriliaci super Vidulam pretio emptum 1218. tum Praesul Drogo superueniente uocationis tempore defungitur 18. Nouembris 1221. sepultusque est in Capitulo sub tumba albi coloris cum hoc Epitaphio.

1221.

*Corpore factus, felici sorte repletus,
Largus, amans, latus, uir constans, uirque quietus.
Drogo fuit nomen, cui felix eius & omen
Cuius solamen sit spiritui Deus Amen.*

SIMON de Lions vel de Lugduno electus anno 1222. eodem anno mense Maio confirmat redditus & eleemosynas ad refectionem conuentus assignatas charta quae incipit. *Ego Simon Dei permissione S. Nicasij Abbas concedo redditus &c.* Anno septimo sui Praesulatus instaurat Ecclesiam ampliori structura ob Peregrinorum frequentiore concursu, sed adeo excellenti & magnifica, ut vix ei similem reperiatur, maxime si operis elegantiam spectes, ac propyleum, seu porticum binis turribus omnino aequalibus ornatam. Strenuus hic Abbas adepto privilegio pro Noualium perceptione ubicumque conuentus maiores possidet decimas ab Honorio III. emptisque decimis de Fasches in Castellania Insulensi, pro infirmaria, viam vniuersae carnis ingressus est 13. Octobris 1230. situs in Claustro iuxta ingressum Capituli, sub tumba in qua nihil insculptum conspicitur.

1222.

Erant tres tumba prope ingressu Capituli, dua rase scil. Simonis de Lions, & Simonis III. & alia marmorea Thomae Florinensis, qua omnes nunc alio translatae sunt, & sub aliis retro majus altare posita.

SIMON de Dampiere familia nobili, & egregie facundus, omnium Ascetarum vocis ad Praesulatus honorem peruenit mense Nouembri 1230. hic magnam curam impendit Monasterio, unionemque obtinuit Prioratus Birbaecensis in Brabantia, Infirmitate obedientiam asseruit, Camerariam auxit redditibus, seruorumque Dei numerum ad sexaginta ex concessione Innocentij IV. tum morbo correptus, migrat a saeculo 8. Iulij 1241. funeratus in sacello Claustri sub tumba quae praeter vetustate nullum scripturae vestigium retinet. Per id tempus deficiente religionis ardore, regula nouis constitutionibus vallata est Gregorij IX. ann. 1233. Nicolai IV. ac Bened. 12. quibus priores aduicti, aliam viuendi normam pepererunt. Vnde Chronicon Sancti Petri de Gregorio IX. loquens an. 1241. *Obijt Gregorius Papa Monastici ordinis (inquit) & faciens praeterea noua.* Non nihil etiam diuersitatis in habitu additum puto, forsitan ut sodales urbici Clero se magis conformarent. Nam praeter pilei clericalis usum, qui tunc usurpari coepit, etiam almutijs nigris utrobique pellicis caput texerunt, quod Clemens III. in sua Decretali approbat ut dixi.

1230.

1241.

SIMON de Marmontier sic dictus, quod maioris Monasterij professus fuerit

1242. à Sueffionēfi Episcopo, sede Archiep. vacante, Benedictus die Festo S. Thomæ Apostoli annō 1242. spartam à Deo nactam peruigili curâ non destitit promouere, tuendis febus Monasterij æque intentus, ac quieti, & ornamento suæ Ecclesiæ, cuius ædificij moles paulatim assurgebat.

Ab Innocentio IV. priuilegium obtinet de Alodijs, & vt relationis Reliquiarum S. Nicasij à solo Turnacensî dies, qui in 27. mensis Septembris incidit, celebrior fieret, addita indulgentiarum illecebrâ, quas consequerentur qui Ecclesiam piè frequentassent... Thomas Archiepiscopus eidem Abbati confirmat immunitatem à Gistis, & procurationibus 1249. permittitque vt murum ædificare possit super mœnia seu fossata Ciuitatis, nè à transeuntibus Ascetæ injuriam patiantur. Quod successor eius Petrus Barbet postmodum approbat hortatu Mariz Philippi III. vxoris ann. 1280. Simon inittä societate cum Canonicis Regularibus S. Quintini de Insula 1249. cuius charta seu decretum sic incipit. *Simon Dei permissione S.*

1249. *Quintini in Insula Abbas humilis, totusque eiusdem loci Conuentus, nauerint uniuersis, quod Simon Abbas S. Nicasij &c. diem clausit extremum 17. Februarij 1254. tumulatus sub tumba rafa prope ingressum Capituli ex Necrologio, vetus codex diem obitus aliter designat his verbis, 5. nonas Julij die Passionis (forte translationis) Sancti Thomæ Apostoli, sepultus fuit bonæ memoriæ Dominus Simon Abbas S. Nicasij qui annos 14. rexit: hoc eodem anno successit ei Dominus Gerardus Abbas, & electus fuit die Beata Margareta Virginis.*

1254. *Vigilia Festi 14. Decemb. celebris est: pulsari que campanis horâ octauâ maior Missa fit de S. Nicasio, vt in vigilia omnium Sanctorum. Singulis diebus Martis non impediis, maior Missa, fiebat de Sancto Nicasio.*

GERARDVS DE CERNAY, vel Cerni canonicè electus, priuilegium generale obtinet omnium bonorum Monasterij ab Alexandro IV. & vt festum S. Nicasij 14. Decembr. solemniter celebretur tam à Clero, quàm à populo in Prouincia Remensî: ob id à Thoma Archiepiscopo obtentum est, vt quædam Antiphonæ cum Prosa & responsorijs recens editis publicè cantari possent rescripto ann. 1260. cuius hic tenor est.

THOMAS DEI GRATIA REMENSIS ARCHIEP. &c. *Diuinum cultum prout ad nostrum spectat officium augeri cupientes, ac vestris annuentes petitionibus, in hac parte vobis tenore presentium duximus indulgendum, vt in festiuitatibus B. Nicasij, & alijs diebus, quibus memoria S. Nicasij fieri contigerit, quinque Antiphonas, quatuor responsoria, & vnâ prosam, quæ ad honorem ipsius Sancti fieri fecistis, & nobis presentari decantentur.* Gerardi tempore etiam lis mota est pro conseruatione vel custodia Clauium portæ Ciuitatis, quæ S. Nicasij dicebatur, iusque constituendi Ludi magistrum intra limites suæ iurisdictionis hic tuitus est aduersus Scholarcham Remensem, tum vergentibus annis ad occasum, in humanis esse desijt 17. May 1267. locûsque sepulturæ eius adhuc latet, Necrologium autem sic de eo: 15. Aprilis, Gerardus Abbas qui acquisiuit decimam de Ponte valle pro anniuersario suo.

1267. MILO CROISSART eligitur à Ioanne de Courtenay saluis Monasterij iuribus, vt lubens ipse agnoscit in charta proprio sigillo munita: ei confirmat bona Monasterij Clemens IV. priuilegio generali, conceditque indulgentias ijs omnibus qui Capellam S. Nicolai de Virlozet visitauerint diebus Festis Paschatis & Pentecostes, & post quinque annos præfecturæ, obiit 26. Octobr. 1269. jacet in Capella Claustrî sub tumba, cui hæc verba scripta sunt.

Gratus Milo vocitatus, factus Prælatus

.....
.....

Ioannis IV. dictus de Sancto Ferreolo præfuit vnico anno, notaturque in Necrologio 21. Augusti.

1270. GVIBERTVS AIMARDI filius adeptus Præfultatum anno 1270. augendis infirmariæ redditibus impensè studuit, decimas de Raucourt, & de Tafnier in alimentum Monachorum contulit, inittä societatem cum Canonicis Præmonst. de Parco Diocesis Leodiensî ann. 1271. tum splendide excepit Philippum III. & Ma-

S. NICASIJ REMENSIS.

653

& Mariam Reginam, à quibus murum ædificandi super fossata potestas confirmatur : vindicauit etiam ciuilem iurisdictionem sui Monasterij aduersus Archiepiscopum sententiâ à Balliuo Viromandensi Lauduni sedente obtentâ : ac lubens factus est Abbatiam esse in guardia seu protectione Archiepiscop. Rem. 1284. post decem & octo annos regiminis hic viuere desijt 13. decembr. 1289. sepultus in Capella claustrî sub tumba alba, cui tale insculptum est Epitaphium.

*Anno Millesimo C. bis, & octuagesimo
Nono, Guibertus Abbas hic fuit tumulatus.
Vir bonus, & gratus, iustus, probus, atque disertus,
Lucia Fesfo sibi propitiis Deus esto.*

ODO le Plat è ciuitate Remensi oriundus, vt est in Necrologio, assumitur ad regimen Monasterij mense Ianuario 1289. Theobaldus Dux Lotharingiz ei hominum fecit in Ecclesia S. Sulpitij de Ruminaco pro feodis à Monasterio dependentibus die mercurij post Dominicam Lætare, & Ioannes de Braine pro feodis de Betheni, & de Burimont 1291. multum curæ impendit in rebus Monasterij egregiè stabiliendis, donec deposito carnis onere ad curiam regis æterni euolauit 28. Aprilis 1297. figura eius conspicitur in vitrea fenestra Capellæ Sancti Quintini, vbi quiescit tumulatus post nouem annos præfecturæ.

ÆGIDIVS de Landres rexit duobus mensibus cum dimidio sepultus in Capella dicta la Verde nunc boni nuntij 1298. sub lapide cui patriâ linguâ tale est insculptum Epitaphium.

*Cy gist ly Abbés Gilles, qui fut nés de Landres, & trépassa en l'an de grace
1298. deux iours en la fin de Juillet, près à nôtre Seigneur pour lay.*

ROGERIVS in viuis agebat an: 1299. legitur in processu Nicasianorum pro iure tenendi chorum in supplicatione ad Sanctum Mauritium, jacet in sacello B. Mariz retro Cathedram Abbatiss vbi sedet in processionibus ex Necrologio. At non satis clarè loquitur, cum sint tria sacella Virgini Desparæ sacra in prædicto Monasterio.

ÆGIDIVS de Monte cornuto ex gente Castilonea eligitur an. 1303. societatem contraxit cum Monasterio Sancti Petri Catalaunensis 1310. suscepitque hominum Domini Castilonei Comitis Castri Porcensis, & Connestabuli Franciæ pro feodo de Rumigni, quod ei præstitit nomine Mariz consortis suæ an. 1313. tum probatis Sancti Nicasij Reliquijs coram Roberto de Courtenay qui capsam aperuit, fato functus est post decem & quatuor annos regiminis 16. Ianuarij ann. 1316. jacet in sacello S. Quintini, Castiloneæ familiæ, & Barrensis stemmatibus in vitreis decorato.

PHILIPPVS la Cocque fidelitatem præstitit Ecclesiæ Remensi die Lunæ ante dominicam in palmis 1316. vir ingentis animi, & summæ prudentiæ, quique hoc sæculo inter sacri prophanique proceres non vltimum locum tenuit : ei hominum fecit Ferricus Dux Lotharingiz pro feodis de Rumigni in vico Remensi dicto, *Le Barbastre* 1327. (postquam idem Ferricus declarasset præstari debere in Burgo de Rumigni,) hac forma, *tenens igitur manum suam super quoddam Missale apertum, iurauit ad Sancti Dei Evangelia, quod ex se esset fidelis erga ipsum Abbatem, successores suos, & suam Ecclesiam, & quod iura, & quicquid habebat, & habere poterat idem Abbas in villis de Bayo, de Liardo, & de Ferrea, cum omnibus nemoribus, & appendicijs suis vniuersis, nec non chartas, & literas à prædecessoribus suis Dominis de Rumigni, dicto Abbati ac prædecessoribus suis, aliàs Ecclesiæ suæ prædictæ concessas, conseruaret fideliter, & teneret. In præmissis presentes fuerunt Joannes, & Henricus de Bajona ann. 1329.*

Roberto de Courtenay, qui multa contulerat ad opus fabricæ, promissum à Monachis anniuersarium sub eodem Abbate. Societâque inita cum V... Capitulo Remensi ann. 1331. cuius decretum sic incipit, *Vniuersis presentes literas inspecturis, Stepb. Præpositus, H. Decanus, Guilel. Cantor. caterique Remensis Ecclesiæ*

Ecclesia fratres; Philippusque permissione diuina Abbas S. Nicasij Rem. ac eiusdem loci Conuentus Salutem. Cum controuersia verteretur &c. Quo prædictus Conuentus S. Nicasij in die dedicationis Ecclesie Sanctæ Mariæ, nec non in die funerum Canonorum ibidem sepulcorum agnoscit se teneri accedere, vnâ cum religiosis S. Remigij horâ Missæ, dummodo dicta funera competenter nuntientur. Et versâ vice prædicti D. Canonici ad Ecclesiam Sancti Nicasij diebus funerum Abbatis, Prioris, Subprioris, Cantoris, Thesaurarij, & Præpositi eiusdem Monasterij &c. eadem societate præscribitur quem locum tenere debeant Nicasiani in choro Matricis Ecclesie, & quod feria 3. Rogationum, cum ad eam accedunt, nullus in Principe altari celebrare debet præter Abbatem, & vnum ex quatuor Claustralibus Prioribus.

1332.

Fædus quoque renouatum cum Remigianis ann. 1332. quo cautum est, quod quotiescumque supradicti conuentus ad Remensem Ecclesiam, vel aliquem alium locum accedere contigerit, cum ad dictam Ecclesiam fuerint, ex duobus conuentibus Collegium fiet vnum, & tam stando, quam sedendo, nec non incedendo, mixtim seu conjunctim antiquiores eum antiquioribus ordinatè, & deuotè debent procedere. Hoc adjecto quod prior Sancti Remigij regens conuentum alijs omnibus Commonachis dictorum conuentuum incedendo præferetur. Priore Sancti Nicasij post eum incedente, nisi alter fuerit Abbatum.

*Ex histor.
Leodiens. fol.
384*

1345.

Ea erat Philippi Abbatis dexteritas in litibus componendis, vt arberit à Sancta Sede Apost. & iudex delegatus fuerit grauioris cuiusdam controuersie qua exarsit inter Episcopum, & Ciues Leodienses, ann. 1336. & inter Archiepiscopum Ioannem vrbis Remensis & Mendicantes, ann. 1336. & inter Archiepiscopum Ioannem de Vienna, & Galcherum de Cumieres pro villa de Ruffi 1345. Nec propterea curam Prouincie sibi conceditæ remittebat. Nam præter Syluam de Courtaignon, & de Sancto Imogio, pretio etiam emit Alodium de Cardenay, Ioannâ Reginâ iussu caducè gratis abolente 1343. in fauorem fabricæ Ecclesie, & vt elegantissimum opus ædificij inchoatum aliquando perficeretur. Vnde Abbas in iucundo suo aduentu iurare debet ex charta, se daturum operam vt reditus de Cardenay ad opus ædificij fideliter impendatur. Vniuit etiam Prioratus de Hamo Monachorum, & de Betanacurte mensæ Abbatiali ann. 1346. quod singuli vnicum dumtaxat Monachum alere possent, eâ tamen conditione, vt annuatim quinquaginta libras soluat Abbas infirmariæ pro duobus Monachis recipiendis, supra numerum præscriptum. His atque alijs multis egregiè præstitis vergens ad occasum, successorem designat Guidonem Morel, diemque claudit 18. Ianuarij 1348. situs in sacello S. Eutropie, videturque eius effigies in vitrea fenestra cum hac inscriptione, *Philippe de Rains jaais Abbé de cette Eglise.* Agnetis Philippi Sororis necrologium meminit 29. Iulij, & 28. Iunij.

*Hi prioratus
viri debent
ex Concil.
Viennensi.*

1348.

1349.

GUIDO Morel vouit 8. Decembr. 1349. & anno sequenti Hugo Lotharingus Dominus de Ruminaco hominum ei fecit more solito. Ortâ contentione pro Reliquijs Beati Nicasij cum V. Canonicis, Possessionem sui Monasterij acris tuitus est, Vnde Capitulum Remense societatem cum Nicasianis reuocauit, ipsis etiam gradu consueto in supplicatione Sanctiss. Sacramenti denegato. At sententiâ Balluij Viromandensis res in integrum restitutæ sunt 1359. & 1362. ipso etiam regente porta Ciuitatis, S. Nicasij dicta, muro vallatur ob imminentem Anglorum obsidionem. Resignat Guido post 15. annos regiminis Petro Cocquelet, obitque 30. Ianuarij 1363. situs in Capella B. Mariæ de Couciaco, alias S. Geruasij, nunc verò Sanctæ Mariæ de lætitia, sub tumulo nigri coloris, cuius inscriptio penè oblitterata est, videturque eius effigies in fenestra vitrea.

1363.

PETRVS Cocquelet adepto Præfultu per resignationem, fidei clientelam Archiepiscopo profertur 6. Maij 1364. ej Vrbanus V. confirmat priuilegia Monasterij, executorque nominatur à Gregorio II. cum Decano S. Agricolæ Auenionensis, bullarum prouisionis Prioratus Regitestenis in commendam pro Abbate Sancti Remigij 1371. tum post septem decim annos præfecturæ, hominem exiit

exiit 17. Ianuarij 1381. funeratus in Sacello de Couci iuxta Guidonem Morel sub tumba nigra, in qua pauca restant quæ legi possunt. 1381.

GVILELMVS de Illinijs ex Abbate S. Basoli, per gratiam expectatiuam promotus 1381. iurat fidelitatem eodem anno in palatio Archiepiscopali: sumptibus ipse non perpercit quod bene stipatus apud Auenionem in Curia Pontificiâ emineret, vnde non reditus modò temporales absumpti, sed regularis etiam obseruantia non nihil remitti cœpit sub aulicis his Abbatibus, memoratur in Consilio Regis ann. 1396. apud Andr. du Chesne in historia Monmorenciaca, fortè tunc Episcopus Viuariensis, vt in bulla Clementis VII. vocatur, resignat in fauorem sequentis, post 8. annos præfecturæ. *Vide Inuenientem de vrsinis an. 1375.*

LOSSERANDVS de Illinijs, præcedentis Nepos, vir illiteratus, præfuit tribus annis, nihilque dignum memoriâ gessisse legitur, absumptus 28. Decemb. 1392.

SIMON Maubert Trecentis, fidem clientelæ iurat mensè Ianuario 1392. quo & Benedictionis munus ab Archiepiscopo consecutus est. Huic Florentia de Ribemont Domina de Chini, & de Germigni hominum fecit pro Feodis à Monasterio dependentibus, præsentè Guilermo Fillastrio Vicario generali 1398. eo sedente Enguerannus de Couci Comes Sueffionensis legat conuentui quinquaginta libras Turon. cuius insignia videntur in fornice sacelli de Couciaco, nunc Beatæ Mariz de Iatitia. Simon qui Abbatiam obtinuerat iure reseruationis, omnium malorum scaturigine, spartam suam parum extulit, vtpote ex alieno solo, & conuentu excitus, recessitque ab hominibus post 7. annos regiminis 19. Ianuarij 1405. quiescit in Capella dicta la Verde, nunc boni nuntij sub nigro sepulchrali, cui insculpta effigies Abbatis cum breui Epitaphio. 1392.

ÆGIDIVS Ieunart clientare sacramentum exhibet Ecclesiæ Remensî 24. Martij 1406. more Gallico. Videturque Abbatiam obtinuisse per resignationem præcedentis ex Epitaphio, processus pro Reliquijs S. Nicasij Canonicos inter, & Religiosos iterum sub eo reuixit, ob effusæ licentiæ facinus in generali supplicatione commissum ann. 1407. cùmque iuri tuendo anxius incumberet, Parisijs supremum diem expleuit 18. Martij 1416. ex Necrologio. 1406.

Post eius obitum Ascetæ, qui portabant pondus diei & æstus, ægrè ferentes externos sibi præferri in Abbatiali dignitate, eligunt Nicolaum Largeffe priorem de Fiuia prope Insulas, rogantque scabios Remenses vt Summo Pontifici discretè significant multum interesse Reipublicæ, vt, qui eligitur in Abbatem apud S. Nicasium Remus sit origine, & prædicti Monasterij profossus, eò quòd Ecclesia mœnibus, ac munimentis proxima, editior esset cunctis alijs ædificijs, sed nihil profecerunt, literis reseruationis tunc vigentibus à Nicolao Duchet dudum obtentis. Igitur.

NICOLAUS Duchet lectus ex præposito de Montana, Camerario S. Remigij, priore Senucensi, & Abbate Sancti Basoli iurat ann. 1416. conaturque suâ industriâ refarcire, quod Decessorum oscitantia conciderat, lite pro Reliquijs S. Nicasij compositâ, abrogationem obtinet tituli Prioratus de Fiuia, inritumque supplicationem mortuorum singulis diebus Veneris quadragesimæ per Claustrum, vbi litaniz Sanctorum recitantur. E viuis abiit 22. Decembr. 1430. situs retro aquilam sub nigro tumulo, vbi prædicta supplicatio finiri debet. 1416.

IACOBVS Gueulart ex alumno Nicasiano iuramentum de obedientia præstanda Ecclesiæ Rem. edidit 28. Iunij 1430. iudex delegatur à Summo Pontifice pro litibus dirimendis inter Curatos vrbis, & relig. Mendicantes 1440, æs campanum vastius, quod insignis est Harmoniæ, eo curante fusum est, conciliat, vt iudex delegatus, Galcherum & Stephanum de Cumiers cum Capitulo Remensî pro detentione Præpositi Canonicorum, erectoque regiâ auctoritate populari Senatu pro negotijs Ciuilibus, quæ vrbis regimen, & custodiam spectant, in quo ex 24. Consiliarijs, sex sunt Ecclesiastici, præsens interfuit electioni Præfecti, aliorumque officiariorum factæ in Capitulo Ecclesiæ Rem. ann. 1448. Cùmque viginti duos annos summâ cum laude præfuisset, animam Deo plenam virtutibus reddidit. *Patet id ex libello tempore Philippi Abbatis edito, quo nomen Monachorum describitur.* 1448.

1451. reddidit 19. Aprilis 1451. vbinam verò quiescat ignoratur. Eo ad Patres appo-
sito, conflictus emerit inter Officiarios regios, & Balliuum Archiepiscopi pro
guardia seu protectione bonorum temporalium Monasterij.

1462. IACOBUS Champion lectus ex eodem sodalitie rexit vndecim annis cum qua-
tuor mensibus, obiitque 19. Septembr. 1462. funeratus in choro prope Nico-
laum Duchet.

*Adhuc ex-
tant Richar-
di bullæ in
Chartula-
rio.*

Post huius excessum Guilelmus Bouille Canonicus Nouiomenfis obtentis lre-
ris Apostolicis se in Abbatem intrudere conatur; quibus Scabini vrbis cum Mo-
nachis intercedunt ex actis Capitularibus Ecclesiæ Rem. 14. Februarij 1465.
vbi etiam habetur plures ex D. Canonicis supplici libello subscribere noluisse, nè
Summo Pontifici displicerent. Interim lite pendente, electioneque factâ Petri
Boisleau Eleëmofynarij vi pragmaticæ sanctionis, quâ ius suum strenuè Monachi
tuebantur contra sibi nociuas promotiones. Richardus de Longuëil Cardinalis
Constantiensis, & Abbas S. Basoli, adeptis similibus literis per gratiam expe-
ctatiuam, possessionem adipiscitur redituum Monasterij, sed statim resignat in
fauorem.

1463. IACOBI Iacquier, qui per spontaneam demissionem prædicti Cardinalis renun-
ciatur ann. 1463. Eum tamen Nicolaus Bouille Protonotarius & Decanus No-
uiomenfis turbat in pacifica possessione; at ipse à Paulo II. confirmatur 1467.
1467. hic societatem iniit cum Abbatia Sancti Cornelij Compendien. 1471. diemque
clausit 14. Iulij 1483. sub tumulo Ægidij de monte Cornuto sepultus.

1483. IOANNES Franquin Thesaurarius Ecclesiæ, ac iuris vtriusque Doctor canonicè
eligitur mense Augusto 1483. at obstitit Iacobus Lescot Rem. Ecclesiæ Vicedo-
minus, Petri de Laual Archiepiscopi fretus auctoritate, regisq; literis quæ
Abbatiam ipsi adjudicabant. Ioannes Vicariatu primùm potitur, tum redemptâ
vexatione, admittitur ad fidem præstandam mense Aprili 1484. obiitque Iulij
1500. post 17. annos præfecturæ, iacet in sacello de la Verde, nunc boni nuntij
sub nigro sepulchrali cui insculpta manus gestans pedum cum Epitaphio.

1501. IOANNES Willemet Retellinus, vir integerrimæ, ac laudatissimæ vitæ, præfe-
cturam sibi canonicè delatam vix adeptus fuerat, cum ecce aulici Harpyis rapacio-
res ipsi negotia facessunt, sed innatâ dexteritate eorum conatus prudenter abe-
git, maximè verò Emardi cuiusdam de la Marolles qui Pontificis decreto fidu-
ciam obrinuerat: Ioannes pulpitu erexit, Ecclesiâque pretiosissimis orna-
mentis ditauit, Cappellas clavis seu cancellis ligneis clausit, sacrarium capis
affabrè elaboratis, crucibus, & libris repleuit, eo præsertim tempore quo Abba-
tiæ regni Aulicis prædæ erant, dedit etiam conuentui prædium de Faulx & Luqui,
emptum à se pro anniuersario, quod tam benefici Præsulis Ascetæ memores
annuatim toto nostro tempore celebrarunt, extenso mortuorum panno super
tumulum cum duobus cereis accensis dum cantantur Vigiliæ & Missa defuncto-
rum die obitus quem Necrologium notat 10. Octobr. 1521. & inscriptio tumuli
cui insculpta virga Pastoralis in medio chori & Epitaphium.

1521. IACOBUS Ioffrin Abbatum regularium claudit agmen, ob morum probitatem
electus; sed ei molestiam intulerunt Philippus de Banjeu Prior S. Germani An-
tiffiodorensis, & Oudardus Hennequin nominati à Rege vi concordatorum:
vnde ab Archiep. Lenoncurtio confirmari flagitans repulsam tulit: Ex licibus
quas æmuli spe prædæ concitarunt obtentâ victoriâ, iuramentum præstitit mense
Iunio 1523. incredibile dictu quàm se beneficium præbuerit Præsul hic exi-
mius, & quæ ab eo gesta sunt, data, & constructa intra nouem annos Præsulatus,
diem obiit 13. Ianuarij 1530. tumulatus in Cappella claustrij, quam fornice, cathe-
dri, & vitreis fenestris instruxit. Anniuersarium eius eodem die annuatim cele-
bratur, expanso pariter mortuorum panno cum duobus cereis supra tumulum vt
est in Necrologio.

1531. CAROLVS de Vrsinis Rem. Ecclesiæ Archidiaconus, beneficiariâ fiduciâ pri-
mus per vim potitus est. Iacobo subrogatus fuerat à Monachis Georgius le Large
Prior

Prior de Birbaco in Brabantia, ac Ursinus amicorum ope, qui erant in Comitatu Regis, fregit eorum pernicitiam. Cum enim literis iussionis, ut vocant, à Rege sapientius concessis non obtemperarent, postremò imperatum, ut perfractis foribus Monasterij obnites in ordinem redigerentur, quod mense Maio 1531. violenter præstitum est summo Abbatiz malo, cuius infelix prælagium, Deo Iubente, statim omnibus innotuit, cum Rosa vitrea, quæ est in proano præcipuum totius structuræ ornamentum, validissimo turbine corruens, Organa secum miuutam concisa prostrauit 8. Decembr. 1540. ab hac die lætitiæ cantus versus est in vocem fletum, totusque Monasterij cœtus, cœpit lugubri lamentatione, hæc Prophetæ verba tacitè secum meditari. *Cecidit corona Capitis nostri ut nobis quia peccauimus.* Protoduciarius, qui afflictis, etiam litibus, multum molestiæ intulit, senio confectus, post 38. regiminis, Claudio de Guise religioso S. Dionysij in Francia resignat, datus ei Prioratus S. Petri de Couciaco, S. Theobaldi, & Præpositura de Louemont in vitæ solatium; obiitque nec diues, nec ad Presbyterij gradum promotus apud Armentarium.

CLAVDIVS de Guise Filius Naturalis D... possessionem inijt mense Decemb. 1567. voutique 1575. hic Rosam nauis Ecclesiæ sub prædecesore collapsam magnis sumptibus reparauit, vbi conspiciuntur in vitreis Lotharingæ domus stemmata. Ædem Abbatialem nouis ædificijs ampliavit, pretiosisque sacristiam ditauit ornamentis, factus postea Abbas generalis Cluniacensis, hominem exiit 23. Martij 1612.

*ta pro quibusdam prerogatiuis, Senatus Paris. decreto compressa est, anno 1907. dictumque ut se vicisim pari, & mutua comitate, & obseruantia decem-
ceps exciperent.*

*Innitescunt
Nicasiani
bullis sum-
morum Pon-
tificum quib-
us eligendæ
facultas eis
cõcessa erat:
ys enim qui
tali privile-
gio gaudebat
eligendi ius
relictum erat
per Concor-
data. Chopi-
l. 1. de iura
religios.*

1568.

*A Remigia-
nis in Ni-
casianos lis
perperã mo-*

14. Augusti

FRANCISCVS de Paris à Lotharingia præfectus regius in Prouincia nominatur à Rege 1612. sed nusquam Canonicam possessionem adeptus est; præmaturâ morte sublatus 1. Iunij 1614.

DANIEL de Hottemant vitæ merito, & prudentiâ Venerabilis, possessionem adeptus mense Aprili 1616. resignat in fauorem Henrici à Lotharingia 1625. tum pacatioris, tranquilliorisque vitæ amans, sese Patrum Oratorij sodalitie ad-
dixit, vbi & mortuus est anno 1634.

1612.

HENRICVS à Lotharingia possessionem inijt personaliter in Capitulo mense Maio 1626. eo probante, seniores Monachi veteris disciplinæ aliquatenus lapsæ renouandæ gratiâ, è Congregatione S. Mauri Patres duodecim liberè vocatos, & à R. Patre Superiore generali per D. Columbanum Prouinciz Parisiensis missos intra septa Monasterij humanissimè ac liberaliter exceperunt, cui rei per totam Galliam seriò incumbunt, ac ædificiorum restorationi, quæ passim imbribus, vetustate, seu etiam Commendatariorum incuriâ, deformata jacebant.

1634.

HENRICO A LOTHARINGIA Archiepiscopatum, & alia beneficia abdicante anno 1643. Ludouicus XIII. Francorum Rex Abbatiales redditus Sancti Nicasij V. D. Canonicis Sacræ ac Regalis Capellæ Parisiensis concessit in locum Regalium quæ percipere solebant post obitum Episcoporum, sic Ioniniâ domo Patris ac Præfulis subsidio orbâ manente, Nicasianorum Abbatum Catalogi hætenus finis erit. Sed quid iuvat tot illustrium virorum nominibus indices onerari, cum pij ac vigilantis Rectoris studio, optimè viuendi norma potius floreat, quam eorum fastuoso & inutili stemmate.

1643.

Cella seu Prioratus, & Parochia à Monasterio Sancti Nicasij dependences.

C A P U T X I.

BEati Nicasij cœnobium nulli obnoxium congregationi ab origine, septenario Prioratum gaudebat numero, quibus nexis velut inter sese partibus constans, stetit per multos annos, Abbatique nutu regebatur, & ab eo tanquam regulari politico capite pendeat. Ad hos è gremio Matris domus quidam villicaturi ablegabantur, cum onere nihilominus consueta ibidem religionis opera exequendi, illis assignato Rectore, quos annuatim lustrabat Abbas, reuocabatque eum opus esset, quod œconomiz seu optimi regiminis commodo, paci inter suos, ac omnium quieti aprius consuleret: viguit autem hic viuendi ritus seu politia generatim in Benedictino ordine iuxta cuiusque Monasterij statum & amplitudinem, donec canonicæ electiones penitus rescissæ sunt in Gallia, beneficiariæque fiducia sæcularibus sacro ordini plerumque infensus, vel malè affectis concessa est, quæ omnium malorum fons fuit, ac certissimus regularis disciplinæ interitus. Etenim pro spiritualis lætitiæ cantu, tam in agris, quàm in urbibus resonante, pro ædificiorum ornatu, pro viatoribus paratis hospitij, quid nostra ætate non vidimus? libet hinc Stephani Tornacensis vnus cellulæ lugubrem statum descentis verba proferre. *Nunc in contrarium versa sunt omnia, diruta ædificia, silent officia diuina, redactus est locus in solitudinem, factus sicut umbraculum in vinea, & sicut tugurium in cumerario, possessiones amplæ, & decima vberes, quibus alebantur Monachi, sub alieno premuntur dominio.* Id adhuc cernitur per omnem ferè Galliam vbi Prioratus, qui Abbatialis vnde detracti sunt, indigentibus subsidio esse possent, incolis vacui sunt, redditus in alios vsus distracti, nihilque, proh dolor, in illis præter semirutos parietes restat, ac deploranda rudera, quæ transeuntium feriunt oculos, monentque quotquot illorum bonis potiuntur, *Fidelium vota hæc esse, patrimonia pauperum, & pretia peccatorum.* Saltem nè in propriæ salutis perniciem his abutantur & in dedecus ordinis Ecclesiastici. Hæc de Cellulis obiter. Nunc earum quæ ab Asceterio Nicasiano dependent, initia detegamus.

*Steph. Torn.
Epist. 199.
pro Ecclesia
de Bredenay
ad Rem.
Archiepisc.*

*In Paschalis
2. diplomate
sic habetur,*

In territorio Tornacensi duas Capellas, confirmamus, Sancti Martini de Fiuuis, & Sanctæ Margaretæ de Facis ann. 1114. At charta Baldrici duarum Capellarum personatum, seu duo altaria promissive appellat.

PRIORATUS Sancti Martini de Fiuuis prope Insulas, suæ dotationis initium debet liberalitati ac eleemosynæ Vener. Hermanni Canonici Insulensis, qui Baldrici Turnacensis Episcopi assensu, duarum Capellarum personatum, seu duo altaria, S. Martini scilicet de Fiuua, & Sanctæ Margaretæ de Facis in pago Medenantensi posita, Ecclesiæ Sancti Nicasij in vsus Fratrum ibidem Deo seruientium contulit anno 1104. Et quidem licet eiusmodi donatio sine onere Prioratum constituendi facta sit, vt chartæ indicant, Iorannus tamen Abbas benè affectus circa cultum Dei, statim Monachos illuc ablegauit, quorum studio, labore, ac piorum largitionibus præcedenti donationi facta est haud mediocris bonorum accessio, pro alendis ijs qui in prædicto prioratu diuino incumbunt officio: tam Comitum Flandriæ donationum confirmatrices literæ, quàm Turnacensium Episcoporum chartæ, quæ in tabulario Monasterij seruantur prædicti Prioratus exordia, & successus produunt, quas consulat lector si velit.

Habet Theodorici Elfatij Flandrensium Comitum diploma Insulis datum anno 1136. Ecclesiam de Fiuua Virginis Deiparæ nomen, ac B. Martini prætulisse, quod notatu dignum est, cum prius ex charta Baldrici Turnacensis tantum

eum Martino dicata referatur. Inde enim prouum est credere ab Ascetis Nicasianis cultum Virginis illuc delatum fuisse, aut certe impensius auctum & propagatum, iconemque eius in Principis Aræ medio positam, & aliam in sacello ad latus structo de more Benedictinorum, ne populorum concursu opem flagitantium in peragendo officio Monachi impedirentur: creuit in dies erga Sanctiss. Mariam religio, & reuerentia, vigetque adhuc quam maximè non incolarum modo, sed externorum frequentia, singulis diebus veneris, in prædictam Ecclesiam conuolantium, eorum præsertim quos febres cruciant, à quibus epota aqua quæ à Presbytero sacro carmine sanctificatur, accensis candelis, & coram imagine fufis precibus, fama est hoc morbi genus abstersum fuisse, & alias curationes sæpius impertitas.

Ceterum Fiuientis Cellæ titulus pridem extinctus est, bonaque eius mensæ Abbatiali & Conuentuali adjudicata sunt Martini IV. auctoritate, cuius bulla plombea Guilelmo Cardinali S. Marci directæ est, qui eam omnibus ritè expensis executioni mandauit: Abbas & Conuentus simul Priorem administratorem nominant, qui eorundem uisitationi subest, habetque sub se duos religiosos, qui de more, stas horis, potiores Diuini Officij partes cantu persoluunt.

Bello per Francos Caduceatores Hispanis indicto, quod totis 25. annis asperrimum fuit, bona Prioratus in Hispanico dominio sita, fisco adjudicata sunt, tum Cardinalis Austriaci Confessori in uitæ subsidium data, & eo obeunte Baroni de Merco Lotharingo S. Petri Insulensis Præposito, qui Regio diplomati collationem addidit Guisij Ducis S. Nicasij Commendatarij, & Bullas Pontificias facultatem ei præbentes Potiundi prioratu quoad uiueret in Commendam, his enim titulis iura iuribus accumulando se securum omnino sperabat. At pace sancitâ inter Reges, & promulgatâ ann. 1660. in Flandriam missus sum, ut prædam ab eo ingratè etiam ferente, excuterem, lis in sanctiori Concilio Bruxellæ intentata fortunatè successit, Prioratumque post decem menses, vi fœderis uindicauit, cumque ibi moram trahere opus mihi fuerit, ut collapsa refarcirem, captarèque occasionem Prioratum permutandi cum alijs reuicibus seu prædijs in Gallia sitis, optimè ea vsus præsentem historiam Insulis edendam curauit, quò præsens correctioni facilius incumberem.

Prioratus Sancti Petri de Ruminaco.

Prioratus Beatæ Mariæ de Castello Porcensis.

} De his agemus.

ann. 1112.

ann. 1143.

PRÆPOSITURA seu domus de Ham, in Brabantia cœpit ex donatione facta per Arnulfum Dominum de Gest, qui, ut aliquod suæ obseruantia pignus erga B. Nicasij cœnobium testaretur, dedit ei quidquid possidebat in uillis de Ham, Resbais, Hesbin... ann. 1144. donumque illud Romæ existens Hierosolymam profecturus, coram Cardinalibus recognouit, & ut per manum Ioannis Abbatis, (qui illic pariter aderat) Ecclesiam Sancti Nicasij, ad sustentationem Fratrum ibidem Domino seruientium, inuestiret, in manu Domini Papæ reposit. Ioannes frater eius huic quoque donationi liberè consensit, Henrico Leodiensî Episcopo præsentè ann. 1153. At ægrè postmodum ferens hac sui Patrimonij parte priuari, eam ad se reuocare, vi etiam adhibitâ, conatus est, ob quam ab Episcopo Leodiensî excommunicationis sententia innodatur. Paulò post facti pœnitens suam culpam in synodo recognouit, Remòsque pergens ut Beato Nicasio liberè restitueret, quod vi abstulerat, per librum receptus est in Capitulo, obtulitque de nouo eadem prædia super altare S. Nicasij per Ramum, & Cespitem præsentè conuentu in odorem suauitatis.

Vide caput 28. constitut. Cluniacensis de societate danda per librum.

Id ex antiqno iure Cœnili, quo una globa in suo

delatâ in ea tanquam in toto fundo sebas uindicatio. Anselmus ad edictum perpetuum Principum Belgij art. 15. num. 27. item Barbusa in collectaneis.

Completâ hac ceremoniâ, Abbas & Conuentus nominarunt Fratrem Samuelem

Q9993

muellem Præpositum terræ de Ham, pollicitique sunt prædicto Ioanni, ob spontaneam restitutionem, se omnia quæ necessaria forent ad eius honestam sustentationem exhibituros quoad Remis commorari voluerit. Fit mentio Raynaldi Monachi Præpositi de Ham, in charta Theodorici Domini de Birbaco ann. 1234. ac hic titularis non fuit, vt nec præcedens, sed Rector bonorum temporalium ad nutum renocabilis.

PRIORATVS S. Hilarij in Brabantia prope Louanium munificentiz cuiusdam Militis Domini de Birbaco Euanij vel Yuanij nomine debetur, qui ius omnè transtulit, quod habebat in Ecclesia Birbacensi, Monasterio Sancti Nicasij assensu Henrici Ducis Brabantiz 1189. permisitque, probante Gregorio VIII. Pontifice, & Leodiensi Episcopo, vt decedentibus Canonicis, Benedictini Nicasiani in eorum locum sufficerentur. Henricus item Dux alius Lotharingiz, & Brabantiz eidem Monasterio ius Patronatus, quod prætendebat in Ecclesia Birbacensi, concessit anno 1234. petiitque vt fieret Abbatia, si reditus ad hoc sufficientes essent, & Abbas Sancti Nicasij congruum esse iudicaret. Theodoricus quoque Dominus de Birbaco Euanij successor prædictam donationem, eâ prius maturè examinatâ, super altare S. Nicasij obtulit coram Abbate & Conuentu an. 1234. omnibusque Canonicis ad vnum sublaris, Monachi Prioratum instituerunt, iubente Duce Brabantiz, & annuentibus Episcopo, & Canonicis Leodiensibus, eoque liberè, & pacificè potiti sunt, vsque ad ann. 1565. quo Doctores Louanienses pretextu reditus vniuersitatis amplificandi, ad stipem professoribus exhibendam, Prioratum vsurparunt, Monachis nequicquam reclamantibus, quin & terram de Ham, quasi Prioratus eiusdem appendix esset, pari iniustitiâ occupare nituntur, cum sole clarius sit ab eo non dependere, Chartæ erectionis prædicti Priatus extant in veteri Chartulario:

PRIORATVS de Hamo Monachorum in Diocesi Remensi supra Mosam, colligitur ex bulla Alexandri Papæ omnium bonorum cœnobij Nicasiani confirmatrice data an. 1168. qua patet Petrum de monte Cornuto dedisse iustitiam, molendinum, prata, seruos, ancillas, & totam sylvam à cultura Monachorum de Ham, vsque ad peruis Ecclesiæ de Ham in die dedicationis eius. Bulla Innocentij confirmat prædictæ domus, & Ecclesiæ de Ham donationem, quæ Monachorum, ob Monachos eam incolentes, passim nominatur. Henricus de Monte Cornuto Petri filius, ratam habuit eleëmofynam factam à Patre, addiditque omnes census totius terræ suæ ad luminare duarum lampadum, quæ etiam noctu ardere debent pro anima vxoris suæ Beatricis, & pro anima Wilelmi aui sui an. 1203.

PRIORATVS de Betanacurte legitur in charta Manassis 2. vbi Otto Rogeri Comitis filius rogat prædictum Archiepiscopum, vt altaria quæ hæctenus in territorio Porcensi tenuerat, dentur Monasterio Sancti Nicasij, cui & altare de Betanacurte concessit, eoque annuente ius omne abdicasse dicitur, quod habebat in Ecclesia de Betanacurte, & in Capellis S. Simonis, & S. Nicolai de Turno an. 1106. In charta tamen Samsonis Archiepisc. legitur, altare de Betanacurte, molendina, & piscaturam Nicasianos habere à Rodulfo Domino de Turno ex consensu Rodulfi filij sui ann. 1160. Innocentij V. diploma de eodem Prioratu sic habet, *Prioratum (confirmamus) quem habetis in villa de Be-*

*Monachi nõ
singuli per
villas, & op-
pida ponan-
tur, sed in
majori con-
uentu, aut
cum aliqui-
bus fratri-
bus maneat.
Concil. La-
teran.*

tbancourt cum decimis, molendinis, redditibus, piscarijs & alijs pertinentijs suis, & Pachasij Papæ priuilegium, Ad opus Monachorum Deo, & Beata Maria de Betanacurte seruientium, totam decimam agricultura & nutrimenti ipsorum: qui etiam retentis ex more, & usu eleëmofynis sibi dimissis, omnes Parochianorum eleëmofynas Parochiali Presbytero concessas, nec non & offerendas dimidiant, totumque dimidium sibi vendicant, præter confessiones & duos nummos Nuptiarum &c.

Prioratibus de Hamo Monachorum, & de Betanacurte iuxta canones Concilij Lateran. abrogatis ann. 1340. quod singuli plures Monachos alere non possent, horum bona mensæ Abbatiali eâ lege adjecta sunt, vt Monachorum numerus augeatur in cœnobio Sancti Nicasij ex illis qui esse solebant in prædictis Prioratibus,

Prioratibus, sponditque Abbas se daturum annuatim quinquaginta libras pro duobus Monachis, quod Clemens VI. confirmavit. Non ita pridem Prioratus de Hamo Monachorum, cuius prædia locatione perpetuâ distracta erant, ipsdem pretio à detentoribus vindicatis, solutâ vnione, Summi Pontificis consensu, Abbatis quoque & Conuentus, in pristinum statum restitutus est.

PRIORATVS de Honheste in Westphalia, nisi per chartam foundationis quæ habetur in veteri Chartulario, penè ignotus mihi est, nihilque hætenus de eo reperire potui quod statum eius, vel distractionem aperiat.

Officia claustralia in titulum nostra ætate etiam à Romana curia obtineri solita, nunc, vt in alijs Benedictini ordinis Monasterijs, ob restitutam iuxta mores pristinos regulam, Pontificio decreto extincta sunt. erantque,

Thesauraria, Fræpositura Cameraria, & Eleëmofynaria.

De quorum antiquitate, prærogatiua, oneribus, & officijs sat copiosè egimus in historia vernacule scripta, & ad calcem libelli MS. qui inscribitur de regimine Monasterij S. Nicasij sub Abbatibus.

Parochias à Monasterio Sancti Nicasij dependentes, quæ passim in Bullis Pontificijs Altaria vocantur, vetus quædam Chartula anni 1300. refert hoc ordine.

Altare Sancti Ioannis in Vrbe Remensi, cum suo succursu de Cormonstreuil. Altaria Sancti Sixti pariter in Vrbe Remensi. De Brancourt cum succursu de Sapicourt. De Tramery, de Sermiers, de Buffolio.

Altaria de Dontrian, cum succursu Sancti Martini. De Sancto Martino Gilbofo. De Sancto Hilario Paruo. De Bouconuille cum succursu de Sechault. De Raucourt, de Villers iuxta Raucort. De Singli cum suis succursibus de Buc, & de Villers.

Altaria de Rauco vado, cum suo succursu de Cleron. De Longny cum suo succursu de Courmonne. De Haisis cum succursibus de Murtin, & de Rimogne. De Anthenie, cum suo succursu de Oges.

Altaria de Noua villa in Tieraſchia. De Fongis cum suo succursu de Hautvilliers. De Hanap cum suis succursibus Logni, & Bossu. De Ruminiaço. De Bayo. De Hanognia. De Cery in Porciano. De Turno. De Sancti Germani Monte. De castro Porcensi. De Pargni cum suo succursu Doulx.

Altaria de Bierme cum suo succursu Saux. De Auffonce, de Noua villa. De Poilcourt, cum suo succursu de Hondilcourt. De Vic, Daunix. De Rocroy, cum suo succursu de la Fere, vbi Vicarius est perpetuus.

In Diœcesi Catalaunenſi.

Altaria de Domino Martino, de la Chappe, & de Buffi.

Hebertus Episcop. Catalann. Altaria de Capp. & de villa qua dicitur Sancti Basili mensa Fratrum Sancti Nicasij dedit ann. 1128.

Altare de Branzonis curte datur Theſaurario ad luminaria concinnanda ex charta Rodulf. Archiep. ann. 1109. in nouo Chartu.

Hebertus Episcop. Ca-

In Diœcesi Leodiensî.

Altaria de Ham prope Louanium. De Moriane. De Samelij. De Souuaing Sanctæ Genouefz de Cimaco. De Birbaco. De .....

In Diœcesi Atrebatensî.

Altare de Ognie. In Diœcesi Turnacensî. Altare de Facis cum succursu de Fiua.

Cappellaniæ ab eodem Monasterio dependentes.

De monte Cornuto. De Ruminiaço, in Castello de Reſſon. De Bouconuille. De Sancti Germani Monte. De Castello Porcensi. De Rumigni, Hospitalis de Turno. De Villers ante Raucourt, de Sancto Leodegario apud Hondilcourt

dilcourt, de Castellare in Arduenna. In Hospitali Castri Porcenſis, in Turno, Buſſi Caſtello Sancti Nicolai de Letré. De Anthencio. De Reſſon, in Leproſaria de Turno. De Velpa inferiore. De Virlozet quæ menſæ Abbatiali vnita eſt, nominatur hæc Eccleſia de Vilzeto in bulla Alexandri III. ann. 1168. & Cappella S. Nicolai de Vilezeto in bulla Innocentij III. ann. 1248. aut Eccleſia de Vilezeto in Bulla Paſchalis Pontificis, hæc in proſpectu Rem. vrbiſ ſtructa eſt, ſtatioque in ea noſtrâ adhuc ætate ſiebat feriâ 4. Rogationum.

CÆTERUM à reſtitutz in priſtinum vigorem apud Nicaſianos regulæ an. 26. intermiſſum fabricæ opus per tria fermè ſæcula, Aſcetaz ſupra vires, & omnem hominum expectationem ſtrenuè aggreſſi ſunt, illudque incredibili ſtudio promouent: inchoatum à ſeptis Monafterij verſus Ciuitatis mœnia, tum, à Clauſtralibus locis, & Officinis ſenio labentibus ſtructura ſat eleganti, & ab ea quam ſeniores Monachi intenderant, parum diſcrepante, ad quod ſucceſſe Arbores in nemore de Monte Reguli Seniorum curâ & magnis impenſis ſeruataz, vel pecunia inde conſata, pro parte quæ Conuentui competebat, ſumptus quidem ſuppeditarunt, at ea multo magis quæ ex laudabili Aſcetarum recentium parcitate & æconomia prouenit, quæ magnum procul dubio veſtigal eſt & nulli noxium. Seduld nunc ſeruentérque Clauſtro perficiendo incumbitur, pene ſimili Architecturâ cum Ala meridionali quæ pilis Eccleſiæ adhæret. Spondentque ſe poſt aliquot annos, ſi Deus dederit, latera ſeu brachia vt vocant Eccleſiæ hætenus ſine teſtitudine relicta, Roſamque ſeptentrionalem quæ deſt, perfecturos, totique fabricæ, quod magnum eſt, coronidem impoſituros. Laus ſit his, & honor, ac præmium melioribus in locis eſto.

REMENSI METROPOLI

E T

CHRONICO NICASIANO,

R. D. GVILLELMI
MARLOT,

APPLAUDEBAT

R. P. GREGORIVS LE GRAND
REMUS, AC MONASTERIJ S. NICASIJ
ALUMNUS CONGREGATIONIS S. MAURI
IN GALLIA.

PAUCIS, ET VERIS HOC EPIGRAMMATE.

*ÆCLORUM cenebra, rerum & Cunabula Remis
Marloti modò ſunt irradiata face.
Non potuit priſcis cadâ iubar indere ſacris,
Quin quoque vencuris proderet inde Caput.
Reſtat, vt adnota quibus it de lampade CLARUS,
His quoque pro claro munere CHARUS eat.*

PERELE

PERELEGANTIS
 BASILICÆ JOVINIÆ
 NICASIANÆ

A P U D
 REMOS EXTRUCTÆ
 ENCOMIUM ADONICUM.

a Desertis
 Egypti fabu-
 losis.

b Galliarum
 olim præfecti
 qui Basilicam
 SS. Agricolæ,
 & Vitali cura-
 uit ædificari.

c Portas &
 integrâ Eccle-
 się faciem syn-
 cerè ac genui-
 nè represen-
 tatiã operâ in-
 clytæ spei ado-
 lescentis Nico-
 lai de Son Re-
 mi, qui & so-
 lenter, vti &
 Frontem Ec-
 clesię Metro-
 politanæ, Be-
 neficio specie-
 rum visillum
 in obsecratum
 conclauē ad-
 missarum, na-
 turâ ipsa deli-

BARBARA Moles,
 Testa perennis,
 Pyramidum mons,
 a Jactus Arenis,
 Nec labor ullis
 Usibus aptus,
 Laude vocatum
 Sapius ad se,
 Conspicit Orbem.

Tu generosi
 Prisca b IOVINI,
 Sacra VITALI,
 AGRICOLÆ-que
 Nobilis Aedes,
 Digna vel ipso
 Calicolarum
 Lumine cerni,
 Cognita paucis,
 Nec nisi tantum
 Visa propinquis,
 Clausa silenter
 Urbe manebis?

Inclita sed te,
 Frontis ab alto
 Casa figuram,
 c Aera perennant?

Esse fatebor,
 Extima sunt hæc,
 Quantula rerum
 Portio? circum

Omnia, Latè
 Mole, vel arte,
 Membra sequantur,
 Frontis honorem;
 Interiorum
 Quanta venustas,
 Luce carebis?
 Abiita pictor
 Quis referabit?

Si tibi Musam
 Religioni
 Ducis, ut edat;
 Noster d amor te
 Castus, & æque
 Pictor operi,
 Parget Adonis.

Ergo IOVINI
 Quæ fuit olim
 Degener haud nunc
 c Post sua Phœnix
 Fata renascens,
 Nicasiæ
 Nomine culta,
 Multis aniti
 Splendor honoris,
 Et pietatum
 Digna superstes,
 Fabrica durat.

Corpore quantum
 Præstat ocellus,
 Rrrr

neante figura-
 uit, & aquæ
 fortis benefi-
 cio Aeri inci-
 dit, ac dein-
 cept excudit;
 quem paulò
 post præma-
 tura mors ad
 artus suprema
 fastigia iam e-
 uectum adhuc
 imberbem ab-
 stulit.

d Qui Mo-
 nachum S. Nica-
 sijn alumnus
 decet.

e Basilica Jo-
 uinia vetu-
 state collapsâ
 in honorè SS.
 Nicasijs, & so-
 ciorum iterum
 ædificata est
 non inferiore
 structurâ, &
 venustate.

Fiffo

f Eruto iuxta pagum de Trigny duabus ab vrbe leucis.

g A solo cui inædificata est Basilica ut pote rupe cretacea firmitas & diuturnitas, eiusdem Basilicæ sub allegoria corporis fenilis pristinam iuuentutem retinentis describitur.

h Patent enim fenestræ usque ad apicem, & absidum extrema.

*Fictio Diua
Sphærule mentis ;
Ordine tantum ,
Artique vitrix ,
Mole superbas
(Sæta remotis
Marmora terris)
Edita Remis ,
Nec nisi verno
f Condita saxo ,
(Fugis acuti
Forma laboris)
Transiit ædes .*

*Subdita rupes
Creta , g locatam
Sustinet ; inde
Firma lacertis ,
Et cute tensa ,
Sub iuuenili
Pulchra fenestra ,
Læstior extat .*

*Qualis ab ipso
Sol rediuiuus
Profilit ortu ;
Talis in illam
Integer , omnis ,
Fulgidus intrat ;
Quippe ferendis
(Grandis biatus)
h Absidis vsque
Summa relecta ,
Paucula restant
Ossa fenestris :
Vixque columnis
Ardua solis ,
Exilibusque ,
Incubat ædes ;
Et faciendos
Undique circums
Vitrea muros ,
Picta colorum ,
Gloria Diuum ,
Stemmata Regum ,
Dignius implent ;
Perspicubque
Clara lapillo ,
Pulchrius ornant .*

*Est humus , olim
Facta beatis
Ossibus , illic
Prædita novorum*

*Christiadum plebs ,
i Dormit ab æuo ;
Et venerandis
Presbyterorum ,
Pontificumque est ,
Haud titulatis
Plena sepulchris .
Sola N I C A S I
Prominet extus .
Urna sepulti .*

*Gleba , polorum
Chara Beatis
Mentibus , ad se
Semper , egentes
Auxiliorum
Remopolitas ,
Sola vocauit ,
Ante sacer quam
Remigius , nunc
Ipse superstes ,
Largus opibusque ,
Longius inde ;
k Indice Cælo
(Sacra deinceps
Ut bona duplo ,
Idque perenni
Fonte , manarent)
Infoderetur .*

*Multus in isto
Cessite , noctes
(Fure) dissequæ ,
Fervor Auorum ;
Magnus , & illic
Flexerat orans
Remigius , cum
Excitus altis
Ignibus orci ,
Sulphura , tædas ,
Et glomeratum ,
Expulit vrbe ,
Fortis Auernum .*

*Quanta parentum
Senserit atas
Munera , grandis
Voce loquuntur ,
l Crura , pedesque ,
Vincula , lintres ,
Pensiliūque
Omnigenum grex ,
Vix mediato
Prædita cultu ,*

i In hoc enim Cæmeterio SS. Agricolæ & Vitalis nuncupato humati fuerunt primi Archiepiscopi. Remenses ex quibus alij effossi ut S. Donatianus S. Vincentius & S. Nicasius, alij adhuc incerto loco jacent ibidem ut Seuerus.

k Cum corpus S. Remigij ad SS. Agricolæ & Vitalis Cæmetrium deferretur, feretrum illius ita aggregatum est, ut ad illud transferri nulla clericorum deportantium virtute poterit, ex quo intellectum Diuinæ voluntatis esse, ut a libi sepeliretur.

l Ex voto ad tumultum Sancti Nicasij suspensa, & adhuc extantia quamquam ex parte squallentia, & semi consumpta.

Stemmata

„ Cuius Statuam iustæ ac virilis magnitudinis Argenteam, Philippus Valefius pater eius, iuxta Altare locandam vouerat; quâ deinceps ad Ecclesiæ utilitatem, in Ligneam argento illitam conuerti permisit.

„ Fuit enim Basilica, quæ nunc extat, vt plurimum ædificata ex Eleëmofynis, quæ Monachis Reliquias per vicos & Prouincias deportantibus oblatæ sunt.

Stemmata Rerum;
 in REXQUE IOANNES
 (*Grandis imago*)
Proximus Artis;
De pretioso,
Se patiente
Facta metallo,
Nobile Lignam;
Amplior hinc vt
Cresceret Aedes,
Et properaret
Fabrica templi.

Itaque J' olli
Promptius omnes,
Belgæque primus,
Aere minuto
n Symbola cum dant;
Præsulibusque
 (*Cura pendens quos*)
Fabrica crescit:

Ima Supernis,
Dextra Sinistris,
Quadra Rotundis,
Singula Toti
Sic sociantur,
Vt videantur
Prisca, Recentem
 (*Judice quous*)
Aut magis ipsam
Vel superasse.
Cuncta Mineruam.

Et neque Pallas
 (*Cætera mitto*)
Aede locatam,
Marmore quadra
Ipsa IOVINI
Ossa regentem,
 (*Sic Labor Artem,*
Arsque Laborem
Vincere certant)
Finxerit Urnam.

Quippe feroci
Sculpta Leone,
Quem fodit HEROS,
Prælio equestri;
Dum fugit inde
Barbarus excors,
Intrepidusque
Sed Puer adstat,
Corpore nudus,

Cassidæ amplex
Debile Fætrum,
Præter adeptos
Artis honores,
Ingeniorum
Insuper, ultra
Lumina torfit.

At licet olim
Hæsit acutis
 o *Mentibus, istud*
Irradiare,
 BERGERIOQUE
 (*Quale Remorum,*
Et Latiorum
Lumen) *inanis*
Exitit Ardor;
Sicque futuris
Manferat hæc res
Abdita Sacris;
 MARLOTUS hanc ni
Metropolitæ,
Oedipus atque,
Semper Auorum
Tempora Doctus,
 p *Sic reserasset,*
Urna vt ab Illo
Major abiret;
Quin quoque Templam.

Namque q Tabellas,
Ipse recenter
Intulit Aedi;
Fecit Apelles.

Prima r VANÉKI
 (*Gandauius Heros,*
Quæque Oleorum
Pinguis, primus
Fusa Colori
Miscuit) *Aram*
 VIRGINIS, *Ipsa*
 VIRGO-met ornat.

Atera CHRISTUS,
Cæsaris Aera
Reddere distans:
Ars miserandi
Rara r POTERI,
Bruxela quem flet;
Mænibus ipsis,
Flamiae morfi.

Quid magis restat?
Restat aperit.

R I R I 2

Turribus

o Tristano videlicet, & alijs, adeoque ipsi Bergerio Remo, insignis operis viarum Cæsarearum Authori.

p In sua Metropoli lib. 1. cap. xxviii. Vbi de hæc re tractat ex professo.

q In Belgio feliciter à se coemptas anno 1665.

r Qui duorum Gandauensium fratrum vnus est, qui Pingendi methodum, coloribus Oleo dilutis, primi inuenerunt.

s Bruxellensis Pictoris, qui ex Italia recens reuersus post vnam aut alteram Tabellam editam, non est lapsus in Fluuium interijt; hinc Rara eius opera, quæ & præstantissima.

Structura, Tabellæ, & alia spectabilia, vocantur oculorum Prandia; quod inde pascantur oculi cum voluptate.

Abolutum est Basilicæ corpus, præter ea quæ deesse, & requiri dicuntur in Epitom. Cap. 8. Concameratio scilicet, seu fornix

*Turribus altis,
Pendula lentò,
Grandia rubrò,
Clara sonorò,
Consona totò
Æra metallò,
Cætera vineant:
Ut pendè pulsù
Tassa canorò,
In sua fixum
Prandia, secum
Non trahat extus,
Auris Ocellum.*

*Atque vitinam sic:
In Orba relitti
Culminis Inde;
Hinc operis vix
Indiga parui,
Fabrica persans,
Non studiosam,
Visa deintus
Manca, pupillam,*

Còrque feriret.

*Siccine captò
Destitit Ardor?
Fata tulerunt.*

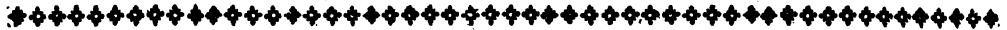
*Perficiendo
Fata quid obstant?
Disce Sybillam.*

*Aurea primùm
Sæcla redibunt,
Palladis Artes
Nactus, erit qui,
Fretus J' Aurò;
Sic Genitrici
Germina terra
Plantet Honoris,
Ut Pietatis
x Turpe Relicta,
Solum Aurorum,
Munere castò
Compleat Orbem.*

Brachij Dextri, Sinistri vero præter Fornicem, Rosa vitrea, & adjacentis Muri aliquid.

Pro turpiter.

EXIM^o. METROPOLIS HISTOR. REMENSIS AUTHORI,
Modulatus est FR. GREGORIUS LE GRAND, Monachus Ord. S. BENED.
Congreg. S. MAURI, Nunc S. NICASII Remens. Alumnus.

IN PRÆCLARUM OPUS
METROPOLIS HISTORIÆ REMENSIS
R^o. AC ERUDISS. D. GUIL. MARLOT
CARMEN ADONICUM.

UANTULA doctò
Laudibus Ingens
Edita partu,
Remopolis Stat?
Vnde vetustò
Prædita cultu,
Quòve Recenter
Nata Parente?

Remopolita,
Jungere callens
Ordine clarò
Postera Primis,
Nec violatò
Numine, miscens
Sacra Prophanis,
(Absit Auitæ
Gentis origo
Fabula REMUS)
METROPOLIM dans

a Propter Ecclesiasticam, iuxta ac Civilem Metropolim unam editam.

b Expeditione Gallicâ in Commentarios relatâ.

c In Codice Marlotiano.
d Quia Metropolis Ecclesiastica.

MARLOTUS Author,
Ipse REMORUM,
Ipse Parentem,
(Rara facultas)
CONDIDIT VRBEM.

Fallor, ab Illo
Longius itur;
b Cæsaris Armis
Omnia latè
Belgica planans,
Mœnia, Fines,
Rem, Populorum
Fœdera, Vires,
Imperiumque
CONTULIT VRBI:
Donec Apertâ c
Lectâ Senectâ,
Relligionis d
Inclitya Princeps,

Martyribusque e
Florida multis,
Facta Polorum
Chrysmate fidiues,
Amplius Auctò
Nomine, totum
(Obuia Doctis g)
Impleat Orbem.

Ergò Remorum
MARLOTUS Author,
h OMNIA, i SEQUE
Cùm DEDIT VRBI;
Apprimè Prudens,
Hanc sibi VIVUS,
NEC MORITURO
(Digna Piorum
Meta laborum)
COLLOCAT VRNAM. &c.

e Quos partim Notos, partim Ignotos cõplectitur. Vide L. 1. Metrop. c. 21.
f Ad Reges inaugurandos.

g Quibus profus typis excusa.
h Mœnia, Fines, Imperium, de quibus supra.
i Historicum Lauretium.

IDEM F. G. L. G.

INDEX.

I N D E X.

A.

- B B A T I S** S. Remigij prærogatiuz, 348. ei facultas data est vtendi mitra, sandalijs, benedicendi calices &c. 349
- Abbatēs non exempti Rem. Diœcesis ex consensu Rem. Archiep. eliguntur, 85. obedientiam ei præstant. *ibid.* 350. 552
- Abbatia S. Timothei. 350. 552
- Abbatia S. Petri Rem. à quo fundata, 252. Antistitarum indiculus, 257. Gazophilacium Ecclesiæ. 256
- Abbatia S. Ioan. Laudun. 249
- Abbatia montis Falconis, 261. quando à Clericis occupata. 263
- Abbatia Sancte Mariæ Sueffion. à quo fundata. 274
- Abbatia de Cosle redditur Remigianis. 581
- Abbatia S. Theodorici. *Vide* Monast.
- Abbo Sueffion. Episcopus. 551
- S. Abel, an Rem. Archiep. 293. & quando obierit. 294
- S. Acharius Nouiom. Episcop. 249
- Adela I. montis Martyrum Abbatissa prope Lutetiam. 255
- S. Aderius apud Chaniaeum. 121
- Adriani Pontif. ad Tilpinum Epist. pro Ecclesia Remensi. 313
- Aduocati qui dicebantur. 366
- Ægidius Archiep. 217. arguitur à Patribus Concil. Paris. 218. erga B. Basolum eius hospitalitas, 220. ob crimen lezæ Majestatis exauctoratur. 223
- Ædificiorum apud veteres duplex genus. 12
- Æmilius pater S. Remigij. 140
- S. Agricola, 96. ipsius Basilica Remis à Iouino constructa, *ibid.* Reliquiarum eius pars à Canon. Claromont. Nicanianis data. 640
- Ægyptij vetustatem suam iactabant. 7
- Agricolaus Leodiensium Episcop. 173
- Airardus Abbas S. Remigij Ecclesiam instaurat post millenarium. 328. 451
- Albericus Rem. Deruens Monasterij Abbas. 612
- Almannus Altuillar. Monachus vitam B. Helenæ scribit, 401. Item. S. Memmij, 473. laudes eius. 521
- Almutiæ Benedictinæ. 618
- S. Alpinus Catal. Episcopus. 120. 128
- Altare S. Remigij consecratur à Leone IX. 329. & priuilegium eidem ad eo Pontifice concessum.
- Altumuillare cœnobium, à quo fundatum, 276. eiusdem Reliquiæ, & Abbatēs. 278. 279. 280.
- Altus mons in Argonia. 504. 569
- S. Amandus Gandau concionatur. 249. & eiusdem gesta.
- S. Amandus vel Altmundus Socius S. Bertaldi. 204
- S. Amantius Rem: Archiepiscopus. 59
- Ambianenses quando ad fidem conuersi, 61. 72. 256. Per eorum Diœcesim B. Valericus, pro extirpandis idololatriæ Reliquijs, laborat. 250
- Ampulla diuinitus missa in Clodouei Baptismo, 150. probatur. 152
- Anachoritica vita. 236
- Anastasij Papæ Epistola ad Clodoueam. 152
- Anglebertus Archiep. 268
- S. Anianus Aurelia. 120
- Ansegisus sicut primas Galliæ & German. 469
- Antimundus Teruannæ Episcop. 171
- Appellationes ad Summum Pontif. 433. ad sedem Remensem. 517
- Aquilinus Colonien. Episcopus. 173
- Aper Archiepisc. Remen: 93
- S. Apollinaris Martyr. Rem. 57
- Arca Remis repertæ pro condiendis corporibus. 19
- Arca super tumulum S. Nicasij. 115
- Archidiaconi nomen & officium. 462
- Archidiaconi Rem. 463. quomodo Parochias visitare debeant. 459
- Archiepiscopi fidem suam manu subscriptam ad Summum Pontificem mittebant. 314
- Archiepiscopus Rem. an primati subiectus, 36. vel primas ipse dicatur, *ibidem.* 87.

I N D E X.

207. Fidei Sacramentum præstat Summo Pontifici, 388. 503. visitans Monasteria tres tantum Canonicos inducere potest in Capitulum. 349
 Archimonafterij nomen vnde deductum. 347.
 Arcus triumphales duo Remis. 18
 Arelatensis fynodus. 91
 Arenæ Remis. 18
 Aristocraticus status apud Remos. 21
 S. Arnulfus S. Remigij discipulus. 194
 S. Arnulfus asceta Nicæfianus. 634
 Arnulfus Comes Flandr. beneficus erga Rem. Ecclesiam. 588
 Arrianus Hæreticus punitur. 166
 Arraldus Archiepif. 553. vngit Ludouicum tranfmar. 554. fepulchrum eius vacuum repertum. 589
 Affo Viriziac. Abbas. 595
 S. Athanafius Treuiris exulat. 93
 Atolus Rem. 206. 12. Xenodochia fundat. *ibidem.*
 Atrebatum lana pluit. 107
 Atrebatum à Vandalis capitur, 122. ad Atrebatensem urbem Vedastus verbum Dei prædicaturus à Remigio dirigitur. 169
 Atrebatensis Ecclesia cum Cameracensi conjuncta. *ibidem.*
 Atrabatenfi Ecclesiæ dat B. Remigius Orkos & Sabucetum vnde Canonicorum initia. 193
 Ad Atrebatem B. Chylianus prædicandi gratia à Farone Meldensi mittitur. 249
 Attila Gallias vastat. 137
 Attiniacus fifeus. 552
 Attiniaci Conuentus, 295. 777. 380.
 Item 442. 451. Ibi Widikindus Baptizatur. 392
 S. Aubertus agente Dagoberto fit Camerac. Epifcopus. 250
 S. Audoenus Rotom. Archiepifcop. 251. in Brigeio Resbacense fundat Monasterium. 250
 Audomarus annitente Rege fit Teruann. Epifcop. *ibidem.*
 Auennacum Monasterium. 289. 569
 Augusta Veromanduorum à Vandalis eueritur. 122
 Augusti Cæfaris laudes, 29. Viarum militarium auctor dicitur. *ibidem.*
 Aurelianus Muficus Rem. 610
 Auftrafia cur ita nominatur, 175. quæ vrbs ipfius regni caput. *ibidem.*
- B.**
- Baculus S. Remigij. 335. 357
 Baculus S. Gibriani. 337
 Baculus S. Bafoli. 601
 S. Baldericus Remis condit Monasterium, 254. an Sigiberti Regis filius, *ibidem.* fecedit ad montem Falconis. 261
 Balduinus ob raptam Iuditham excommunicatur, 443. quid per Honores ipfius à Carolo delatos Meyerus intelligat. 444
 Balduinus Caluus rerum Ecclesiasticarum inuafor, 514. à Fulcone increpatur, *ibidem.* Regi infidelis, conspirat in Fulconem, qui & eius iuffu occiditur. 524
 Balsennus vel Balsenius Nepos B. Bafoli, 234. an distinguatur à Martyre. 235
 Baptifteria olim in Ecclesia Matrice, 159. Baptifterium Remense. 160
 Barifacum S. Amando datur. 274
 Barnabas Rem. Archiepifc. 125. an fynodo Veneticæ interfuerit. *ibidem.*
 Baronij acrior ftilus in Hincmarum. 446
 Baruc Rem. Archiepifc. 123
 Baruchius Rem. Archiepifc. 124
 Bafilicaris porta, cur ita vocetur. 16. 286
 Bafochia. 541
 S. Bafolus, 221. ipfius Monasterium, 224. corporis eius tranflatio. 592. *et feq.*
 Bauacum. 1. *et* 169
 S. Beatus Lauduni in crypta delitefcit, 60. tranflatio Reliquiarum eius. 566
 Belgica vnde, 1. eius amplitudo & limites, 2. diuifio eiusdem, 3. fubdiuifio. *ibidem.*
 Belgicæ Prouinciæ Metropolis quæ fuerit. 35
 Belgicæ Prouinciæ fines. 83
 Belgicæ populi. 2
 Belgica 2. fere tota Campania difta. 225
 Belgicæ pars cis Rhenum cur Germania appellata. 3
 Belgæ feroces, 2. quinam potentiores inter eos. 24
 Belgicæ adhuc indiuifæ quæ vrbs Metropolis erat Remi vel Treuiri. 35. 36
 Beligius Gallorum Rex. 1
 Belgicæ lugubris ftatus fub Diocletiano, & fub Valentiniano iuniore. 43
 Bellouaci fortiffimi inter Belgas, 24. ad fidem conuertuntur per B. Lucianum, 60. 249. per Dioceffim pro euertenda fupftitione B. Amandus laborat. 249
 S. Benedicti regula, 320. difpenfatione temperatur. 348
 S. Benedi-

INDEX.

- S. Benedictus an scripserit ad B. Remigium. 144
- Benedictinorum Capitula gener. 359. 460
- Bennadius Rem. Archiep. 127. condit testamentum. 128
- S. Benedicta Lauduni claret. 105
- Bercetum Monast. cuius fuit ordinis. 319
- Bercharius I. Abbas Altiuillaris. 277. 278
- Bergerius quid de Remorum conditore sentiat, 5. 9. scitè Durocorti vocabulum explicat, 11. Arcus item Triumphales apud Remos, 18. vias militares, *ibid.* 29. ipsius opinio de missione S. Xysti, 46. & de tumulo Iouini. 102
- Bernardus Nepos Caroli Magni excacatur. 377
- Bernoldo facta visio de statu animæ Caroli Calui. 473
- S. Berta, 287. Auennacum Monast. condit. 289
- S. Bertaldus, 203. apud Caluum montem claret.
- Bertulfus Treurenf. Archiep. 457
- Betaufus Archiepisc. Rem. synodo Arelat. interfuit, sub eo restituuntur Episcopatus Prouinciæ Rem. 92
- Bibrax vrbs Reip. Rem. 13. expugnatur à Belgis. 25
- S. Bonifacius Remenf. Ecclesiam regit. 294
- Bononia quando Episcopalis sedes facta. 131
- Boso Arelat. Rex. 481
- S. Boua Abbatissa, an Sigiberti Regis filia. 252
- Brayum in Laudunefio vetus Bibrax. 14
- Brennacum vel Braina, an Bibrax sit, 14. Brannacum castrum. 553
- Bria vnde, 227. Brigeium. 251
- Briccius Bobile Decanus Rem. 493
- P. Brouerij opinio pro sede Remensi. 89
- Bruno Coloni, Henrici I. Imperat. filius Remis obit. 505
- Bruno Canonicus Rem. & Lingon. Episcopus. 69
- Brunichildis obitus, & an Vias publicas destruxerit. 240
- Burhardus Anglus vbi tumulatus. 340. dat Prioratum de Lapeleia Remigianis. 345
- C.**
- C**æsar Belgis vtitur aduersus Pompeium, 28. à Remis Belgarum statum accipit. 23
- Calix ministerialis, 140. vitreus. 370
- S. Callisti corpus in Franciam defertur, 428. datur Ecclesiæ Rem. 515. 517
- Caluus mons. 204
- Cameracum vrbs à Vandalis capitur, 122. Vedastus ad eam dirigitur, 169. è Luxouio B. Aubertum recipit. 250
- Campania Remensis, 215. 225. Duces ipsius. 216. 369
- Candelabrum S. Remigij. 330
- S. Candidus an Rem. Archiep. 62
- Canonici Rem. à Regularibus distincti, 127. 129. horum disciplina à Rigoberto restituta, 282. *Œ* 295. quot in Ecclesia Remensi. *ibid.*
- Capitula Hincmari ad Presbyt. 416
- Capitula generalia Benedictinorum. 359. *Œ* 360.
- Carlomannus Calui filius Abbatij priuatur. 451.
- Carlomannus Rex obit. 505
- Carlomannus Caroli M. frater apud S. Remigium tumulatur, 338. dat Nouiliacum Ecclesiæ Remensi. 353
- Cardinales septem apud Remigianos. 329
- Carisacum. 408
- Carolus Magnus beneficus erga Benedictinos, & Ecclesiam S. Remigij. 321
- Caroli Magni diploma quo Remigianis confirmat bona à Nepte data. 321
- Carolus Martellus Rigoberto indignatur, & eum à sede sua expellit, 286. damnationis eius historia. 290. 442
- Carolus Caluus Metis coronatur ab Hincmaro. 445
- Caroli Crassi timiditas, 506. fundat Prioratum de Doncherio. 508
- Carolus simplex fit Rex, increpatur à Fulcone quod fœdus iniisset cum Normannis, quare, 523. Remis coronatur, 513, obit captiuus. 552
- Carolus IV. Imperator patit sibi dari aliquod de Reliquijs S. Nicasij. 630
- Casæ Dei Monasterium. 622. 645
- Castellum Sancti Remigij à Seulfo conditum. 557
- Castellio, 541. Castilloneum castrum. 556
- Castella per Episcopos constructa, 559. quare. Castricenfis pagus. 204
- Castrensis Comitatus. 508. *Œ* seq.
- Catalauni an veteres Catuaci, 10. ad fidem conuertuntur per B. Memmium, 52. Catalaunici campi. 128
- Cereus miraculosè Remis accenditur. 540
- Chaniacum. 122
- Chanoaldus

I N D E X.

- Chanoaldus Episcop. Laudun. 248
 Chiffertij opinio de tumulo Faramundi, 20.
     de Dragone Campaniensi. 226
 S. Chilenus ad Atrebatas mittitur. 249
 Childericus ultimus primæ stirpis Rex. 294
 Childebertus Grimoaldi filius fit Rex. 272
 Childebertus Rex Austrasiæ. 234
 Chlotarius totius Monarchiæ Gallorum fit
     Rex. 240
 Chors vel coræ quid significant. 12
 Chinichildis Regina Sigiberti Austraf. Re-
     gis vxor. 274
 Chorepiscopi officium. 94. 396
 Christi sanguis apud S. Remigium. 336
 Ciborium pensæ vel per modum, turris. 271
 Cilinia Mater S. Remigij. 139. 140
 Cisoniense Monasterium datur Ecclesiæ Re-
     mensi. 428. 515
 Ciuitatis & vrbis quæ distinctio. 12
 Ciuitates liberæ & stipendiariæ, 27. Sociæ
     item & benemeritæ.
 Clau Martyrum capitibus infixi. 57
 Cleri Remensis origo. 128
 Clericorum religio intepuerat sub C. Mar-
     tello. 283
 Clerici ordinati ab Ebone, & suspensi. 422
 Clodoueus Baptizatur, 149. quo anno, 167.
     an vnctus fuerit in Regem à Remigio, 191.
     obitus eius. 174
 Cluniacensis ordo, 327. & constitutiones
     eius receptæ apud S. Remigium. *ibid.*
 Codiciacum castrum Theobaldi filio datur
     ab Archiep. Rem. 603
 Cœmeteria S. Xysti, & Timothei, 66. S.
     Agricolæ. 616
 Collatitia porta. 15. 286
 Collecta pro struendis Ecclesijs quomodo
     per Diocesim & Prouinciam fiebat. 637
 Collectæ quæ in Regum inaugurationibus
     recitatur explicatio. 364
 S. Columbani in Belgium aduentus, 216.
     ipsius ope, ac discipulorum Christiana
     religio per Prouinciam restoruit, 248.
     cur quidam Monachi in Belgio sub S.
     Columbani regula vixisse dicantur. 221.
     278.
 Comitatus Remensis datur Artaldo. 360
 Comites, & quodnam horum munus, 367.
     368. monentur concorditer cum
     Episcopis vinere. 378
 Communio danda damnatis ad mortem.
     517.
 Compendiensi Ecclesia à Carolo Caluo
     fundata, 448. & Compendium. *ibid.*
- Constantinus fidem hausit in Gallia, 41. 42.
     ibi Crucis signum vidit, 42. apud Belua-
     cos leges condit. 92
 Concilium 1. Arelar. 91
 Concilium Aureli 1. 167. 174
 Concilium sub Remigio. 166
 Concilium Tullense. 212
 Concilium Parisi. 218
 Concilium Metense in quo Ægidius exau-
     toratur. 231
 Concilium Remense sub Sonnatio, 241.
     sub Wlfario. 370
 Concilium Nouiomense. 371
 Concilium Carisiacum, vbi condemnatur
     Gothesi. 406
 Concilium Valentinum. 414
 Concilium Sueff. 2. 422. & Sueff. 3. vbi
     Clerici suspensi restituuntur. 434
 Concilium Duziacense. 453
 Concilium Rem, vbi Carolus simplex co-
     ronatur. 513
 Concilium ad Sanctam Macram. 482
 Concilium Attiniacense, 377. 389. *Vide*
     Attiniaci eouentus litera A.
 Concilium apud Trosleium. 534. 548
 Condeda Prioratus S. Remigij. 590
 Corbeiensè Monasterium, 274. huius Mo-
     nachi corripuntur à Fulcone quod Ab-
     batem deposuerint. 517
 Corbiniacum, 531. Prioratus, *ibidem.* ere-
     ctus.
 Corbeniacum Castellum. 555
 Corona Ecclesiæ Sancti Remigij è fornice
     suspensa. 330
 Corpora nuper Remis reperta quibus clau-
     erant impacti. 75
 Cort quid significet. 11
 Cosse Abbatia redditur Remigianis, 581.
     604. *Vide* Curtis Cosla.
 SS. Crispinus & Crispinianus. 45. 70
 Crotogandus Metensem Clerum reformat.
     283.
 Cultellus quo Christus vsus est in cœna.
     401.
 Curtis Cosla Prioratus, 344. redditur pri-
     uilegijs Ottõnum Imperatorum. 604
- D.
- D** Agobertus fit Austrasiæ Rex, 240.
     Remis recipitur, 241. quo anno obie-
     rit. 264
 Decanus ruralis quomodo eligendus. 461
 Decani Remenses. 489
 Decretales

I N D E X.

Decretales Pontificum Epistolæ, an Canonibus posthabendæ.	480	Ecclesiæ Romanæ prerogatiua.	437
Deidonus Abbas S. Remigij.	323	Ecclesiæ Remensis à Nicasio structa, 111.	
Democratiz status.	22	restruitur ab Ebone, 374. perficitur & ornatur ab Hincmaro, 392. Prædiorum diues ante concessum Comitatum, 559. in pristinam dignitatem restituitur sub Tilpino, 313. Mater Regum vocatur, 375. primatu donatur à Xysto. 505	
Depositiō quid sit.	59	Ecclesiæ S. Remigij quos benefactores habeat, 318. visitatur præcipuè singulis diebus Veneris, & quare. 388	
Deruenses Ascetæ reformantur.	378	Ecclesiæ nominis acceptio multiplex, 66. Remis plures fuerunt tempore persecutionis, 67. sub B. Remigio. 130	
Diaconiz quæ dicebantur.	130	Ecclesiarum reditus dantur secularibus sub Carolinis regibus. 363	
Dido Laudun. Episcopus arguitur quod uiticum damnato ad mortem denegarit. 517.		Electiōnes Episcoporum, 270. restituntur, 373. 374. 484. à quibus fieri debeant. 481.	
Dignitates Ecclesiæ Remensis.	295	Electiōnis decretum.	472
Dioecesis Remensis latitudo.	84	S. Eligius Nouiomensis Episcopus, 250. Sanctorum Martyrum thecas exornat. 269	
S. Diogenes Episcopus Cameracensis. 108. 122.		Emma regina consecratur à Senlfo. 548	
S. Dionysius Parisi. 60. 71. 295. corpus eius Remos defertur. 506		Epiphanius Abbas S. Remigij. 231	
S. Dionysij Ecclesiæ Remis à Fulcone destruitur, 504. restruitur sub Heriuco.		Episcopatus per Belgium restituntur à Remigio. 169	
Dispensatio Benedictinis data ab Alexan. IV. qua regulæ seueritas temperatur. 348		Episcopi non extranei, sed loci indigenæ eligantur. 209. 245	
S. Diuitianus Suession. Episcopus. 51		Episcoporum iuramentum præstari solitum Metropolitano, 81. eorumdem fidei professio, 82. horum electiōnes. 270	
S. Doda Abbatissa Rem. 257		Episcopi Metropolitanorum filij. 377	
Dominica villa prope Remos. 379		Episcopi Bellicosi prælijs aliquando interfuisse leguntur. 315	
S. Donatianus Rem. Archiep. 105. eius Reliquiz Brugas delatz. 106. 445		Episcoporum causæ ubi agitandæ. 430. 431. 433.	
Donatianus Catal. Episcopus. 92		Episcopi olim Clericos erudiebant. 518	
Doncherium, 508. Prioratus ibi à Carolo Crasso Imperatore fundatur, quare. 508		Episcoporum Galliz erga sedem Apost. reuerentia. 539	
Drogo Campaniensis Dux. 226		Episcopatum Remensis Prouinciæ ordo. 81	
Drogo S. Nicasij Prior. 632		Ercamboldus Flori. Abbas reformat Monast. S. Remigij. 327	
Dulcomensis pagus, vel Dolomenfis. 121. 369. 376. 504.		Ercanraus præpositus S. Remigij. 323	
Durocortum primaria vrbs Remorum 11. ipsius etymon, <i>ibid.</i> quomodo id nomen exoluerit, 12. portarum eius descriptio, 15. an captum ab Hunnis, 127. antiqua Metropolis Ecclesiastica, quot Episcopatus sub se habeat. 80		Erlebaldu Maceriaz condit. excommunicatur. 545	
Duziacensis synodus in qua Hincmarus iunior exauctoratur. 449		Ermenfredus ad tumulum S. Remigij confugit. 268	
Duodeciacum vel Duziacum B. Remigio datur à Cloduualdo, 185. est in pago Mosomagensi intra Dioecesim Rem. 453		Esocis Piscis in Matrōna. 405	
Dyscholiu an Chorepiscopus tantum, vel Remensis Archiepis. verè fuerit. 94		Essui vbinam siti. 9	
		Ethnicorum futile commentum. 109	
E.		S. Euerardus Cysomium fundat. 428. an, Comes vel Marchio. <i>ibidem.</i>	
E bo Abbas S. Remigij, & Gratianopoli. Episcopus. 324		Eulogiaz quid significent. 285. 418	
Ebo Rem. Archiepis. 374. ad Danos profectus quando. 378. an eo procurante festiuitas omnium Sanctorum instituta, 378. exauctoratus remittit anulum ad Imperatricem, 382. restituitur. 381. &c.		S. Eutropia S. Nicasij soror à Vandalis occiditur. 114	
		S s s s	Faramun-

I N D E X.

F.

F Aramundus prope Remos conditus, 20.	124
regnat in Gallia.	124
S. Faro Meldensis Episcopus.	249
Ferricus Dux Lotharingæ hominum præstat Abbati S. Nicasij pro Feodis de Ruminigni.	653
Fines seu Fimmæ vrbs Rem. Diœcesis.	84
S. Firminus Ambian.	61. 72
Fiua, 368. Prioratus, <i>Vide P.</i>	
Flandria vnde, 227. à quibus cultior redidita.	241. 248. 249. 251
Flavius Rem. Archiep.	207
Flavius alter sub Dagoberto, an Rem. Archiep.	265
Flotildis Virgo.	563
Florentius Diaconus Martyr.	114
Fortunatus Poëta,	217
Francos habere Dominos Galli concupiscunt.	191
Franciæ status ante fidem Christi susceptam.	137.
Franci quando primùm noti in Gallia.	39.
122. 124. an sub Constantio in Remorum agros traducti, 41. cudunt aureos nummos.	208
Fratris nomine æque Clerici ac monachi designantur,	615
Frederonna apud Sanctum Remigium coronatur, 533. vbi tumulata, 339. dat Corbiniacum Remigianis.	533. <i>& seq.</i>
Fridericus Comes Castrinſis.	510
Frodoardus ad Conradum mittitur pro rebus S. Remigij, 581. priuatur suis beneficijs ab Heriberto, 568. an S. Remigij Abbas fuerit. 350. laudes eius, & opera.	608
Frotarius Bituricensis à Fulcone commendatur.	504
Fulcherus Nouiomensis quid de eo sentiant Flandrici scriptores.	586
Fulco Archiep. 505. Urbem Remorum muro cingit, 505. apud Vangionem synodum cogit tanquam Vicarius Apostolicus, 507. Carolum increpat quod fœdus inierit cum Normannis.	523
Fulconis testimonium pro sede Rem.	88
Fulco Chorepiscopus & Abbas.	324
Fuscianus & Victorius.	70

G.

G Allicanæ Ecclesiæ lugubris status sub Arcadio.	110
Gallicanarum Prouinciarum diuisio.	39

Gaufridus Asceta Nicasianus postea Episcopus Catalaun.	632
Gaugiacum dat Rex Theodoricus B. Theodorico.	176
S. Genebaudus primus Laudunensis Episcopus.	173
S. Genouefa B. Remigij filia Carissima, & sacellum eius.	174
Gerberga Regina dat Marsnam Remigianis, 344. 606. vbi tumulata.	339
Gerniaca curtis S. Rigoberto datur.	285
Gertrudis Virgo & Martyr in Diœcesi Remensi.	107
Gernasius Archiep. Basilicam S. Nicasij restaurat.	617
S. Gibriani Scoti in Prouinciam Rem. aduentus, 200. Reliquiarum eius translatio.	512
Gislemarus electus Rem. Archiep. respuitur.	374
Gothescalcus & eius errores. 407. 408. <i>& seq.</i>	
Guibertus de Nouigento quid de MSS. sua ætate editis sentiat.	50
Guilelmus Nicasianus Abbas S. Theodorici.	632
Guilelmus de Brayo Cardin. & Archidiaconus Rem.	466
Guilelmus Filastre Decanus Rem. & Cardin.	492
S. Gundebertus Monasterij S. Petri ad portam collatitiam fundator.	285. 287

H.

H Agano Laudun.	544
Hannoniæ nomen vnde.	227
Hedenulfi Laudun. electio.	471
S. Helena apud Altumuillare colitur, 279. vnde orta, & quomodo in Diœcesim Rem. aduecta.	400
Heribertus Comes Carolum Regem. in custodia detinet, 547. educit mandato Pontif.	552
Heriueus Archiepisc. 526. refert corpus S. Remigij ad proprium Monast. 528. pro Normannorum conuersione laborat, 530. fit legatus Apostolicus & Franciæ Cancellar. 538. Regi subsidium mittit.	544
Heriueus Dominus de Castilione.	546
Herluinus Comes.	552
Hermannus Asceta Nicas.	633
Hetilo Turnac. Episcopus consecratur.	482
Hibernia Scotia vetus.	200
Hildeboldus	

I N D E X,

Hildeboldus Sueff. Episcop. 501
 Hildemannus Beluacensis Episcopus. 381
 Hilduinus Abbas Altuill. 281. & 425
 Himiltrudis Mater Ebonis Archiep. Remis
 sepulta. 376
 Hincmarus Archiep. 387. à Lupo Ferrariensi
 laudatur, 389. perficit Ecclesiam Rem.
 & exornat. 394. sepulchrum item S. Remigij,
 395. fundat majus hospitale, 397.
 magni habitus à Summis Pontificibus,
 437. & à Regibus, 441. quid de præde-
 stinatione sentiat aduersus Gothefcalcum,
 411. Capitula eiusdem ad Presbyteros suæ
 Parochiæ, 416. Metis coronat Carolum
 Caluum, 445. arguitur à Baronio, 446. iu-
 ra Metropolitanorum tuetur, 469. malè au-
 dit apud Carolum, 471. fit Archiep. & ma-
 gnus Eleëmofynarius. Paræneticam scribit
 ad Regem, 485. an Decretales Summorum
 Pontificum rejecerit, 479. de cultu ima-
 ginum optimè sentit. 485
 Hincmarus Laudun. qualis, & cur exaucto-
 ratur, 449. à quo excoꝛcatus, 455. 756.
 ipsius proclamatio apud Ioan. VIII. excu-
 titur, 476. an restitutus fuerit. 478
 Hondiliaca curtis datur Nicasianis à Philip-
 po Rege. 619
 Hormisdæ Epistola ad Remigium. 165
 Hospitale Remense à quo conditum, Reli-
 quia in eo conseruatæ. 397
 Hugbaldus Elnonensis. 520
 Hugo Libergier Architectus fabricæ Nica-
 sianæ. 636
 Hugo Comes Condedam dat Remigianis.
 589.
 Hugo Virom. adhuc quinquennis fit Rem.
 Archiepisc. 550. 611. regulam restituit
 apud Remigianos. 327
 Hugo Capetus. 577
 Humolariense Monasterium. 350. 578
 Hungari Diocesim Remensem diripiunt.
 551. 555. 582. 593.

I.

I Magines vt colendæ. 485
 Imago Saluatoris sedentis in throno. 639
 Imperium post Ludouici Arnulfi filij obitum
 Saxones occupant. 540
 Immo Nouiomensis Episcopus à Normannis
 occiditur. 429
 Interpontificium in Ecclesiâ Remensi pro-
 batur. 62. 65
 Ioannes VIII. Pontifex in Galliam veniens

hortatur Hincmarum vt Tricassinæ syno-
 do interfit. 475
 Ioannis Ducis Normanniæ statua apud S.
 Nicas. 642
 Ioannis de Launoy opinio de missione S. Xy-
 sti. 48
 Iorannus Nouitius apud S. Nicasium, 617.
 rum Abbas, & Cardinalis, 633. Laudes
 eius. 645
 Iouinus à Iuliano Apostata cultus, 42. B.
 Agricolæ Basilicam ædificat, 96. Tumulus
 eius, seu Cenotaphium. 103
 Iouinia Basilica Agricolæ dicata, 96. à Ger-
 uasio restaurata, 615. & à Simone Abbate
 eo schenate quo nunc est, 636. *Id seq.*
 & nunc etiam ab Ascetis Recentioribus.
 662.
 Iulianus Apostata Galliæ Belgicæ præficitur.
 42.
 Iulius Auspex è primoribus Remorum, 33.
 suâ prudentiâ motus Belgicos pacat. 34

L.

L Ampadius Neronis præfectus, 57. Mar-
 tyres Remenses morti adjudicat. 58
 Lando Archiep. Rem. 270
 Lando alter Rigoberti tempore. 289
 Laudunum an Bibrax, 13. expugnatur à Van-
 dalis, & non capitur. 122. fit sedes Epif-
 copalis, 172. Austrasiæ vrbs erat. 285
 Lauduni vrbs descriptio. 565
 Leo IX. consecrat altare S. Remigij, eique
 priuilegium concedit. 239
 S. Leonardus B. Remigij Germanus. 194
 Leudegiselus Rem. Archiep. 264
 S. Leudomirus Catalaun. Episcop. 251
 Lidericus Flandriæ Saltuarius, à Meyero, & à
 Recentibus Flandris memoratur. 241
 Lithuuius à Vasseburgo laudatus an Rem.
 Archiepisc. fuerit. 289
 Lotharingiæ Dux hominum faciebat Abba-
 ti S. Nicasij ob villas de Monbaye & Liart
 prope Rumigniacum. 553
 Lotharius ob Pellicem arguitur ab Hincma-
 ro. 437
 Lotharius Rex apud S. Remigium corona-
 tur, 584. Flandriæ cis Lisam oppida re-
 petitum mittit, 605. Canonicis S. Theo-
 doricis dat de villa Marsenna priuilegium,
 602. & Ecclesiæ S. Remigij vbi quies-
 cit. 339
 S. Lucianus Bellouacorum Apostolus, 60.
 70. an duo Luciani. 71

I N D E X.

- Ludouicus Imperator Remis coronatur à Summo Pontifice.** 372
- Ludouicus Rex Landuni coronatur,** 554. Remigianis dat Castelli immunitatem, 556. quiescit ibidem. 583
- Ludouicus Germaniæ Rex Caroli regnum inuadens deterretur Epistolâ Episcoporum Rem. & Rotom. Prouinciarum.** 442
- Ludouicus Balbus Compendij ab Hincmaro coronatur.** 473. an Imperator fuerit. 476.
- Ludouici ac Carlomanni inauguratio apud Ferrarias, quare.** 480
- Lues inguinaria Germaniæ & Galliæ fines deuastat.** 179. 216
- S. Lupus Tricassinus Episcopus.** 120
- Lupus Campaniensis Dux.** 232
- M.**
- M** Aceriæ vrbs Rem. Diœcesis. 545
- S. Macra Virgo & Martyr.** 74. ipſius Ecclesia ab Hungaris cremari non potuit, 555. Concilium ibidem. *Vide C.*
- Mallum quid,** 368. Mallum publicum Fiuus, *ibidem.*
- Manztho fabulator.** 5. *ſq.* 6
- Mancio Catalaun. Episcopus.** 524
- Mancipia S. Remigij,** 390. de horum manumissione. 391
- S. Manna in Diœcesi Catalaun.** 107
- Manuscripta quædam Sanctorum gesta continentia quo pretio habenda.** 47. 50
- Mapinius Rem. Archiepiscopus. cur ad Concilium Tullense venire noluerit.** 212. scribit ad Villicum Metensem. 214
- Mappulæ Remenses ad Bajazetum, & ad Carolum IV. Imperatorem missæ.** 17
- S. Marculfus, & ipſius Reliquiæ apud Corbiniacum,** 533. ad eius Ecclesiam peregrinantur Reges post inaugurationem. 538.
- S. Mariæ Remens. Ecclesia dedicata à Nicasio,** 111. ab Hincmaro, 393. icon B. Mariæ Fiuensis, 659. Nicasiæ. 641
- Marliani opinio de Effuis explicatur.** 9
- Marsen vel Marsna datur Remigianis.** 345. 606.
- Martinus Palatij præfectus interficitur, & quomodo.** 285
- S. Martinus in Belgio concionatur,** 107. Remensis Prouinciæ vrbes peragrat, 109. cultus Remis, & apud Morinos statim post obitum. *ibid.*
- Martis porta Remis, 16. templum ei Remi dedicant.** 31. eius statua apud illos seruatur. *ibid.*
- Martyres quo cruciatu affecti sub Rictiouaro.** 70
- S. Maternianus ad Treuiros missus à B. Petro.** 49
- Maternianus Rem. Archiep. 104. eius Reliquiæ in Germaniam delatæ.** *ibidem.* *ſq.* 445.
- Matriculæ & Matricularij.** 458
- Matrona vel Materna Fl.** 547
- S. Maurus Martyr.** 57
- S. Medardus obit,** 215. Basilica eius, & tumulus.
- S. Medardi Sueſſion. priuilegium excutitur.** 207
- S. Memmius Catalaun. Apostolus cum Xysto in Gallias venit,** 48. *ſq.* 49. gesta ipſius à Saussëyo relata, 52. tumulus eius miraculis claret, 239. corporis eius eleuatio. 472
- S. Merolilanus in cœmeterio S. Hilarij Rem. repertus.** 563
- Meroueus Samarobriæ Rex saluatur.** 126.
- Metropoles quæ.** 11. 44
- Metropolis Rem. origo,** 79. quot Ciuitates ei attributæ. 80
- Metropolitanorum iura.** 82
- Milo Pseudo-Episcopus Rem.** 287. 288
- Missi Dominici.** 366. 369
- Missorium argenteum quid sit.** 246
- Moderamnus Redonensis Episcopus,** 319. aliquot S. Remigij Reliquias obtinet.
- Monachis Pileos ordini congruentes ferendi facultas datur,** 358. 618. item & Almutias. *ibidem.*
- Monasterium S. Theodorici cur Montis hor dicatur,** 199. ab Hungaris incenditur. 582
- Monasterium Altumuillare à Niuardo conditur, Reliquiæ in eo seruata, & Abbates.** 276. *ſq.*
- Monasterium S. Remigij an Canonici olim in eo fuerint,** 318. cur dictum Archimonasterium. 348
- Monasterij Sancti Remigij, descriptio,** 318. 341. quid in eo scitu dignum contineatur, 342. *ſq.* an regalis foundationis. 343.
- Monasterium S. Petri ad portam Collatitiam.** 287
- Monasterium Mosomense.** 350
- Monasterium**

I N D E X.

- Monasterium Humolariense.** 350. 578
Monasterium S. Petri à Bona conditum 252.
 Monasterij S. Basoli restauratio Lotharij
 præcepto confirmatur. 594
Monasterium S. Nicasij regalis foundationis.
 635.
Moneta Remensis. 560
Mons Falconis, 260. eiusdem loci Cano-
nici. 458
Montanus prædicit Remigij Natiuitatem.
 124. 138.
Montensis Comitatus initium. 587
Morini prædicatione SS. Fusciani & Victo-
rici ad fidem conuertuntur, 108. & per
S. Victoricium Rotom. *ibid.* Antimundum
Episcopum recipiunt, 171. postea B. Au-
domarum. 250
Mosomagensis Ecclesia. 177. 529
Mosomum Castrum. 529. 569. 571

N.

- N**eronis nomen infame. 57
 Neruij qui. 24
S. Nicasius Rem. Archiepisc. III. Rem.
Ecclesiam Virgini M. dicat, *ibidem.* con-
cionator eximius, 112. prædicit Vanda-
lorum persecutionem. *ibid.* concio eius
ad Barbaros, 113. an sub Hunis occisus,
116. ad ipsius tumulum orat B. Remigius,
115. Reliquiæ eius è tumulo extractæ Re-
mos transferuntur, harum partem à Tur-
nacensù solo relatam possident Nicasiani.
 629.
S. Nicasij Ecclesia ante Geruasium Abbatia
erat, 617. & 627. restauratur à Gerua-
sio. 617
Nicolaus Bergier, & eius opinio de funda-
tionem Rem. vrbis. s. *Vide* Bergerium.
S. Niuardus Archiep. 272
Normanni per Prouinciam Remens. graf-
santur. 424. 505. 506. quas vrbes & Mo-
nasteria deleuerint in Belgio, 486. pro
his conuertendis laborat Heriueus. 529.
 530.
Nosocomium Rem. 397
Numismata Remis. 18
Numisma vetus tres Galliz partes referens.
ibidem.
Noviliacum datur Ecclesiæ Remens. 312.
 363.

O.

- O**blati pueri Monasterijs. 325
Odalricus Aquensis donatur Abbatia
S. Timothei. 552

- Odalricus Archiep. 601. vnde ortus, 602.**
fit Archicancellar. Franciæ. *ibid.*
Odo Beluacensis scribit aduersus errores
Græcorum, 440. numerum Canonico-
rum Bellou. confirmat. 447
Odo Heriberti filius. 556
Odo Heriuei frater Vicedominus Rem. 541
Odo regnum vsurpat, 512. Remis corona-
tur, 513. obitus eius. 346
Odoleus primus Viriziac. Abbas. 595
Oliua & Libertas Virgines in Diocesi Rem.
 204.
S. Onesimi Sueffion. Episcopi Reliquiæ apud
Doncherium. 512
Orbacense Monasterium à B. Reolo funda-
tur. 286
S. Oriculus Martyr sub Vandalis apud Vicum
Sindunum. 120. 121
Otonis senioris priuilegium pro Corte de
Cosse, 604. & Iunioris. *ibid.* Item &
 581.

P.

- P**alla quid. 179
Palla S. Remigij. 337
Pallium independentiæ argumentum, 89.
quibus, & quando concessum. 125. pro
quotidiano vsu Hincmarus obtinuit, 396.
548. per illud Remenses Archiep. legati
constituebantur. 548
Parisiensis ciuitas obsidetur à Normannis.
 506.
Paschasius Ratbertus quid sentiat de S. Pia-
tone, Crispino, & alijs. 71
Pastoris nomen. 239
S. Patricius Hibernorum Apostolus. 201
Pauimenta tessellata Remis, 18. 342. scal-
pturata. 637
Pellicæ Benedictinæ. 618
B. Petrus Remos mittit Xystum, Sinicium, &
Eucharium Treuiros, quare. 32
S. Petri Ecclesia quæ curtis Dominica dici-
tur, an in ea Baptizatus Clodoueus. 159
S. Petronillæ corpus forsan Monialis in Mo-
nasterio S. Petri Remensis. 256
S. Petronillæ S. Petri filiz caput, vel pars
capitis. 280
S. Philippi Brachium apud Remigianos. 336
Philippus I. confirmat data Nicasianis à
Geruasio. 620
Philippus la Cocque S. Nicasij Abbas. 653
Photij errores. 539
S. Piat, 70. an Episcopus Turnacensis
fuert. 72. 73
Picardiæ

I N D E X.

Picardiæ nomen vnde.	227	Raynaldus Archiep. 618. è Casa Dei Monachos ad S. Nicas. euocat. 621. in eodem ipsius liberalitas.	<i>ibid.</i>
Pippinus vngitur à Bonifacio, 294. corripitur à B. Remigio.	295	Reformatio generalis Clericorum & Monachorum Aquisgrani facta.	373
Piscina antiquitus iuxta altare.	637	Reformatio Monasterij S. Remigij per Er-camboldum, 327. per Gregorium IX. 651.	
Politia seu ciuilis status Prouinciæ Rem.	366	per Ascetas congregationis S. Mauri. 362	
Pontauaire in margine.	14	Reformatio apud S. Nicasium per eosdem.	618. 634. 639.
Pontigo.	469	Reclusorum vitæ genus.	236
Porta patens Remis quare sic appellata.	17	Regiteffenses an ijdem ac Essui.	9
Portianus pagus.	369. 442	Reges antiquitus ab Episcopis solatium accipiebant.	446
Porticenfis.	579	Regis dignitas distincta à Pontificali.	483
Postica vetus porta Remis.	17	Regula S. Benedicti.	320
Præpositi vice Abbatum in Monasterio S. Remigij.	321. 323	Regulus I. Siluaneensis Episcopus. 61. 72	
Præpositi nomen quid significet.	297	Reliquiæ Monasterij S. Petri Remensis.	256.
Præpositi Remenses.	298	Reliquiæ Altiuillaris eonobij.	279
Primatus nomen qui significet.	48. 87	Reliquiæ SS. apud S. Remigium adseruatæ.	336.
Prioratus per Galliam quare instituti.	658	Reliquiæ Monasterij S. Basoli.	600
Prioratus à Monasterio S. Remigij dependentes.	343	Reliquiæ in Prioratu de Doncherio.	511
Prioratus à S. Nicasio dependentes.	658	Reliquiæ Sancti Nicasij Capsarum apertione probantur.	628
Prioratus apud Corbiniacum.	431	Reliquiæ item in eodem Monasterio conseruatæ.	639
Prioratus Crucis S. Audoëni.	265. 166	Remorum Metropolis quot sub se Ciuitates habeat, 3. 36. latissimi fines eiusdem, 8.	
Prioratus de Fiuis ab Auctore huiusce operis vindicatur.	659	Remorum politia, 21. & an Senatam & Principem habuerint, 22. eorum fides erga Romanos, 33. motus Ciuitatum per eos pacati sub Vespasiano.	33
Priuilegia Remigianis. data, 347. Nicasianis.	634	Remus Romuli frater an vrbs Remensis auctor, 4. an Remus Celtarum Rex.	5
Priuilegia Rem. Ecclesiæ ab Adriano Pont. 313. à Benedicto 3. & à Nicolao I. data.	426.	Remi Romanis se dedunt quare, 26. 27. Marti templum dicant, 31. Francisc se subdunt, 148. à Vandalis capti, sed non excisi.	123. 118
Priuilegium Leonis IX. pro Altari S. Remigij.	329	Remi caput regni Austriaci, 175. cur præpotens vrbs vocetur à Hieronymo, 44. cur Metropolis facta.	44
Promotus malè ordinatus ab Ægidio.	219	Remorum vrbs situs, 17. è Remis viæ militares prodeunt.	30
Probatio Reliquiarum Sanctæ Helenæ per aquam calidam. 406. Sancti Nicasij per ignem.	626	Remis Gynæceum erat sub Romanis, ibique Spatariz fiebant.	29. 30
Prouinciæ Belgicæ fines, 83. Gallicanarum Prouinciarum diuisio.	35	Remos Chilpericus peruadit, 216. muro vallatur sub Fulcone, 505. Remorum urbem simul tres Reges obsident.	371
Psalmodia prolixior.	327. 360	Remorum Ecclesiastica Metropolis quot Episcopatus sub se habeat.	79
		Remensis Ecclesia & Treuirensis cur sorores vocatæ, 49. in suam dignitatem Remensis	

Q.

S. **Q**uintinus Veromandensium Apostolus, 70. ipsius Capiti Clauis à Rictio- uaro infixi, 77. corporis eius inuentio, 104. iterata eiusdem. 269

R.

Radulphus visio de Ebone frequentius in aulam eunte. 380
 Radulfus S. Thomæ discipulus Decanus Remensis. 490
 Ragenarius Montensis comes. 587
 Ragenoldus Comes de Roceio, 581. vbi tumultus. 339
 Ratramnus Corbeienfis Monachus pro Ghescalco scribit. 415. 440

INDEX.

mensis restituitur sub Tilpino, 314. primatus titulo gaudet. <i>ibid.</i>	87
S. Remigius prædictus à Montano nascitur, 124. eius studia, & electio ad Pontificatum, 141. eiusdem effigies, miraculorum patrator, 165. Clodoveum Baptizat & vngit, 148. <i>¶ seq.</i> sic Vicarius Apostolicus, 165. Episcopatus per Prouinciam Rem. restituit, 169. & aliquot per Germaniam, 173. testamentum eius excutitur. 180	
Remigij Basilica miraculis claret & ad eam Rei confugiunt, 268. relatio Reliquiarum eius è Sparnaco, 504. ad proprium Monasterium, 518. eadem Basíl. ædificatur de nouo sub Airardo & Theodorico Abbatis & consecratur à Leone IX. 328. frons, & venter eius sub Petro Abbate. 328	
Resbacense Monasterium ab Audoëno conditur. 251	
Remigius Antissiodorensis Remis docet. 520	
S. Reolus Rem. Archiepisc. 283. fundat Monast. Orbacence. 286	
Rictiouarus in Christianos desecit, 41. ipsius crudelitas in Crispinam & alios. 76	
S. Rigobertus Archiep. 282. <i>¶ seq.</i> collapsam Canonicorum disciplinam reparat, <i>ibid.</i> Pippino Eulogias mittit. 284. à sua sede expellitur. 286	
Robertus de Lenoncourt Cardin. auctor Mausolei Remigiani. 334	
Robertus Rex apud S. Remigium vngitur. 545.	
Robertus de Lenoncourt Archiep. permittit fieri collectam per Diocesim pro Ecclesia B. Nicasij perficienda. 638	
Robertus de Couci Architectus Ecclesie S. Nicasij. 636	
Rodoardus Catal. Episc. permittit S. Gibriani Reliquias Remos deferri. 522	
Rociacum castrum. 584	
Rodulfus Euerardi filius Cysonium Monast. dat Ecclesie Remensi. 515	
Rodulfus Rex apud Sueff. vngitur. 547	
Robertus vel Rupertus Abbas S. Remigij exauctoratur. 352	
Romanus Archiepiscop. 205	
Romulfus Archiepiscop. 232	
Rorico Laudun. Episcopus. 578. 611	
Rotfridus præpositus S. Remigij. 324	
Rotgarius Laudunensis pagi Comes. 551	
Rothadus Sueffion. Episcopus exauctoratur. 429	
Rufinus Martyr. 70. 73	
Ruperti auctoritas pro sede Remensi.	87
S.	
Sacramentum fidelitatis præstant Archiepiscopi Summo Pontifici, 388. 503. Episcopi Metropolitanò, 81. Abbates Diocesis. 82	
Salaberga ad tumulum S. Remigij voti causa excubat. 268. Sancti Ioannis fundatrix & Abbatissa. 248	
Samarobriua Cæsaris æuo ampla Ciuitas fuit. 38. an Firminum 2. sæculo receperit. 61	
Samothes an Iaphet filius. 5	
D. du Saussay testimonium pro sede Rem. 89. opinio eiusdem de Xysti Martyrio. 53	
Saxones sociati cum Francis cur, 364. post Ludouici è Carolina stirpe ultimi obitum Imperium occupant. 540	
Scabini vnde. 367	
Scariberga vxor S. Arnulfi. 195	
Scholæ Remenses, 34. sub Hincmaro, 518. 519. de his instaurandis in Attiniaco Conuentu agitur. 378	
Scotia vera quæ. 200	
Scotus Erigena. 414	
S. Seruatius quando obierit. 112. 120	
Serui seu Seruitus apud Gallos. 391	
Seuerus Rem. Archiepisc. 209	
Seulfus Archiepisc. 546	
S. Siagrius an vrbi Cameracensi datus. 62	
Sidonij Apollin. laudes de Sancto Remigio. 140. 145.	
Sigibertus I. dolo Fredegundis occisus apud S. Medardum Sueffion. sepelitur. 220.	
Sigibertus II. cum fratribus & Brunichilde à Chlotario interficitur. 240	
Sigibardus, 423. Caput Scholæ Rem. 519	
Siluanectum S. Regulum recipit. 61	
Simon Asoeta Nicasianus. 632	
Simoniaca hæresis. 240	
S. Sindulfus reclusus. 236. <i>¶</i> 280	
Singulare certamen. 248. 546. 646	
S. Sinicius Xysti successor. 51	
Sindunensis vel Senucenis Prioratus. 343	
Sindunus Vicus. 121	
Societas Remigianorum cum Sandionys. 381. cum Cluniacensibus, 354. cum Vedastinis, 355. & Monachis S. Benigni. 355.	
Societas Nicasianorum, cum Rem. Canonicis, 654. cum Remigianis, 647. 650. 654. cum	

I N D E X.

- cum Elnonensibus. 649. cum Aldemburgenſi Monafterio. 633
- Sonnatius Archiepiſcop. 237. condit teſtamentum. 245
- Sparnacum, 161. villa S. Remigij dicitur, 390. ad eam fit procerum Conuentus, ibi Hincmarus moritur, 487. Caſtellum in ea extruitur. 504
- Stola Sancti Nicaſij. 640
- Strabonis locus pro Remis. 9. 11
- Suauegotta regina Theodorici Regis poſterior vxor. 214
- Sudarium S. Remigij. 337
- Sueſſionenſes Remorum fratres, 22. fortes inter Belgas, 24. horum primaria vrbs Nouiodunum primo, tum Auguſta Sueſſ. 51
- Sueſſionum Fines Remis attributi, 51. cur B. Xyſtus æque Sueſſionum ac Remorum Episcopuſ. Sueſſionum Episcoporum prærogatiua. *ibid.*
- Superior Neruiorum Episcopuſ. 92
- Sulanna Abbatiffa. 197
- S. Symphoriani Eccleſia quæ dicitur ad Apoſtoloſ, 130. in ea pridem fuit ſedes Episcopalis. 111. 271
- T.**
- T** Elz Remenſes. 17
- Teruanenſes ad Dei cultum reuocantur, 230. *Vide* Morini litt. M.
- Teſtamentum S. Remigij, 190. Bennadij, 127. Sonnati, 241. Landonis, 271
- Teutbaldus Lingonenſis Episcopuſ. 506
- Textoria ars Remis. 17
- Theobaldus Comes Abbatia S. Nicaſij in commendam potitur. 617
- Theodebertus Auſtraſiæ Rex. 208
- S. Theodoricus Abbas montis Hor, 197. cuiuſ ordinis fuerit. 199
- Theodoricus Auſtraſiæ Rex, 176. 207. Sancti Theodorici precibus ſanatur. 178
- S. Theodulfuſ Abbas montis Hor. 209
- Theodulfuſ à Trithemio relatuſ an Rem. Archiep. fuerit. 289
- Theofriduſ Beati Auberti Succellor in Camerac. Episcopatu. 284
- Theophiluſ Alexandrinuſ quid ſentiat de Manzthone. 7
- Teutgiſuſ Monacuſ Altiuill. 281. in Galliam corpus S. Helenæ transfert. 402
- Tierarchiæ vnde deductum nomen, 9. 10. an Eſſui Cæſariſ. *ibidem.*
- Tilpinuſ Adriano ſcribit pro iuribus Eccleſ. Rem. 312
- Tilpinuſ Archiepiſcopuſ, 311. an libellum de morte Caroli M. ediderit, 315. quando obierit. 316
- S. Timotheuſ Martyr, 38. & 56. ipſiuſ Eccleſia & reliquiæ. 69
- S. Treſanuſ Gibriani frater. 203
- Tituluſ vel tituli Cardinales. 68. 131
- Treuirenſis porta Remis cur ſic vocata. 15
- Treuire Metropolis Galliæ Belgicæ, 3. à Cæſare auxilium petit. 24. à B. Petro S. Eucharium recipit, *ibid.* fit Cæſarum ſedes. 40. & quare.
- Treuire Remorum fratres. 15
- Treuirenſis Archiep. nullam prærogatiuam habet in Rem. 89
- Treuirorum dignitas & caſuſ. 113
- D. Triſtan opinio de Iouini poſteritate & ipſiuſ tumulo. 97. & ſeq.
- Trithemiuſ malè Theodulfum Rem. cum Treuirenſi confudit. 210
- Troſleium. 358
- Turres Aureæ ſuper altaria. 271
- Tumuluſ Iouini. 101
- Tumuluſ B. Nicaſij. 115
- Tumuluſ Remigij, 334. ad eum Rei confugiunt. 268
- Turnacenſis Eccleſia in priſtinum ſtatuſ reſtituta ope S. Remigij, 170. cum Nouiomo coniungitur. 170
- Turnacum Piatonem recipit Episcopuſ. 70.
- V.**
- S. **V** Alericuſ Ambianiſ prædicat. 250
- S. Valeriuſ Martyr. 70. 71. 73
- Valliſ Rodiginis datur Eccleſiæ Remenſi, 607.
- Vandali per Diœceſim Rem. graſſantur. 121.
- S. Vedafuſ, 149. 208. Atrebatenſis Episcopuſ. 169
- Veromandenſis vrbs à Vandaliſ euerſa. 122. 170.
- Veromandenſis ſedes Nouiomum tranſſata. 170
- Veromandenſium Comitum Genealogia. 550.
- Vertiſcuſ Remuſ. 22
- Vertudenſis paguſ, 376. Virtudiuſ. 441
- Vicedomini ſede vacante primas tenebant. 502. quodnam eorum munuſ, 386. & 540
- Vicedo-

I N D E X.

Vide etiam commonitionem ad Lectores sub finem operis. 9. 2 Vicedomini Remenses. 541 S. Victricius Rotomag. 107. Morinos adfideam conuertit. 108 Vidula Fl. 17 Viz Militares è Durocorto prodeuntes, 29. per eas forsan B. Petrus, & plures tam S. Episcopi quam Cæsares in Britanniam profecti sunt, 30. per Brunichildem restituntur. 240 Vindenissa. 659. 607 Vinea à Gallis coluntur. 40 Vinum Remense optimum. 17 Vitreæ fenestræ ex dono Regum & Procerum in Iouinia Basilica positæ explicantur. 643 Viriziacum cœnobium, 222. & 224. Artaldi studio instauratur. 591. & seq. Visitor mittebatur à Rege pro Episcoporum electione faciendâ. 502 S. Viuentius Rem. Archiep. 108 Vrbis & ciuitatis quæ distinctio. 12 Vrsmarus Suesion. Episcopus apud Flaudros concionatur. 251	S. Walpurgis Reliquiæ in Diocesim Rem. adductæ. 447. 551 Wandregiselus Baldericum conuenit apud Montem Falconis. 262 Winemarus Fulconem interimit, 524. ab Episcopis excommunicatur. 526 Witikindus apud Attiniacum Baptizatur. 362. Vulfadus Rem. Ecclesiæ œconomus. 434 Vulfarius Archiep. 368. Missus fuit dominicus, & Archicancellarius. <i>ibid.</i> Vuonzifus vel Vozifus pagus 441. 551

X.

S. X Ystus à B. Petro Remos mittitur, 32. 45. & 505. cur ibi sedem Archiepiscopalem instituit, 44. an Martyr vel Confessor dicendus, 55. Ecclesia ei Remis dicata, 69. Reliquiæ eiusdem. 69   Xenodochia Remis sub primis Archiepisc. 127.   Xenodochium Remense, 397. à quo conditum. <i>ibid.</i>

F I N I S.

L E C T O R I.

NE errata tibi negotium facessant, quæ currente prælo, casu, vel ob mei distantiam irrepererunt, ferè omnia propriâ manu deleui, majusculis literis, accentibus, & punctis, vbi adesse non debent, exceptis, & Notâ numerali post folium 289. per aliquot paginas oscitanter à Typographo duplicatâ, si quid grauius oculos fugerit, amicè corrigito. Tantùm quatuor locis hæc addas velim.

1. Folio 338. linea 4. vbi habetur, *Cultus (Remigij) in dies magis ac magis efflorescit.* Adde, post doctissimas eximij, ac R. Patris Paulini Bellouacensis, Ordinis Capucinatorum conciones, in Matrice Ecclesia quadragesimæ tempore habitas ann. 1646. quibus Auditores ad Remigium ardentius colendum, mirè singulis diebus hortatus est.

2. Folio 541. linea 16. loco horum verborum, *Vt legere est apud Frodoardum,* pone, si ex Frodoardi verbis lib. 2. cap. 13. sumpta conjectura vera sit, alioquin per Oeconomum Ecclesiæ Remensis, communi ærario per Rigobertum Canonicis iam concesso, rectius Præpositum intelligas, vel eum qui rerum temporalium curam gerebat, vnde glossa appositè vult Vicedominos &c.

3. Folio 634. linea 19. post hæc verba *Cantu sine notis,* adde in Matutinis scilicet, & quibusdam horis Canonicis, præsertim in locis vbi Monachorum minor est congregatio.

4. Folio 656. linea 25. post hæc verba *Abbatiam ipsi adjudicabant,* adde, Nicaiani qui fiduciariâ hac collatione magnam sibi perniciem imminere sentiebant, è gremio sui Monasterij Idoneum aliquem ad Plesseum prope Turonos, vbi Rex graui detinebatur

L E C T O R I

tinebatur infirmitate, cum deprecatorijs literis mittunt; Commodum eis fuit Remigianorum presentia, qui sacri Chriſmatis illuc delati, custodia incubabant: perunt enim ab eis quatenus, eâ quâ pollebant apud Regem gratiâ, satagerent pro Canonica ipſis obtinenda electione: Imprimisque agerent cum SANCTO VIRO, sic enim Franciscus à Paula tunc vocabatur, vernaculè, LE SAINT HOMME, ut id Regi fortiter persuaderet: res optimè successit. Nam Ioannes Franſquin Vicariatu primùm potitur, tum redemptâ vexatione &c.

MONVIT me vir eximius, dignitate & doctrinâ spectabilis in Ecclesia, ut Ministrorum nostrâ Metropolis indicem sapius à me laudatum, & aliàs excerptum à R. P. Sirmondo ex MS codice Sancti Remigij Remensis, editumque ad calcem Frodoardi, huic pariter operi meo attexerem; Votis eius, ut par est, annuendum duxi, ne quid desit, quod illustrandâ antiquitati, rebusque à me recens euulgatis prodesse possit.

D E M I N I S T R I S

Remensium Ecclesia, quos inordinate Ebo Episcopus inuenit, & per deprecationem eorum, inspirante sancto Spiritu, hac dictauit.

*Hac ad an.
818. vel
820. refe-
renda sunt
lib. 3. c. 19.*

D E P R Æ P O S I T O.

*Prepositus
erat verus
Oeconomus
Capituli.*

*Curam ha-
bebat eorum
qua fiebant
extra Eccle-
siâ, in Clau-
stro scilicet
& Refecto-
rio.*

*Omnium
fratrum iu-
dicio negli-
gentias cor-
rigebat in
Capitulo.*

*Archidia-
conierat Ec-
clesiæ Mini-
stros erudi-
re.*

PRÆPOSITVM decet cura interiôr ac exterior. Exterior in rebus & familia saluandis, atque secundum Deum gubernandis, summa cum intentione, & pietate, & beniuolentia. Ibi etiâ consistit omnis nutriendi industria, cuncta proficua ingenia laborandi in agris, in vineis, in siluis, in hortis, in diuersis emptionum generibus prouidè procurandis. Insuper & de qualitate necessaria ædificiorum, siue quantitate. Interior verò sollicitudo eius esse debere manifestum est dispensatio fratrum publica, honestè disposita in victu & potu, siue omni subsidio corporali, quod administrat diuina pietas, siue per studium laboris eius, siue de elemosynis fidelium, necnon & de dono propriæ procurationis publicæ. Cui non minor patet etiam alia dispensatio necessaria in infirmis & senibus, pro diuersitate vniuscuiusque necessitatis. Sequitur autem hinc studium omnem ornatum corporalem ac spiritalem continens fratrum. Corporalem primùm in clausura, inde in refectorio, & in dormitorio, in cellario, in coquina, siue in cunctis habitationibus necessarijs, nec non in vasculis omnibus. Spiritalem verò zelum talis minister veræ religionis habere debet sanctæ conuersationis nocte ac die canonicis partitis in horis. Correctionem morum, per grauitatem leuitatis motum deprehendens: vaniloquium secretis in locis & horis suo rigore omnino depellens: omnes negligentias omnium publicè deprehensas in capitulo omnium fratrum iudicio puniens his tribus modis, id est aut carcere, aut separatione mensæ, siue in omnium verberum diuersitate. Cuius etiam prudentissima circumspectio Decanis sibi suppositis inuigilare debet, ne vnus quidem, à maximo vsque ad minimum, absque eius conscientia & licentia vnus diei spatio nequaquam ab officij sui loco desit.

ARCHIDIACONI officium est, gradus Ecclesiasticos summa cum prouidentia ætatum & meritorum ordinare: de tempore in tempore nominibus certis vniuscuiusque officium de omni regione præfigere, subtilitèr merito probare, & gratiam sancti Spiritus vnicuique inuestigando ministrare: in omnibus diuinis officijs sanctæ Dei Ecclesiæ fideles ministros erudiendo & excolendo efficere: festiuitatum omnium ac feriarum, nec non totius anni officia incanticis & lectionibus, non solum litteraturam corrigere, sed spiritalem intelligentiam

DE MINISTRIS.

gentiam omni clero in Capitulo tradere, libertates liberorum cum testibus probare, alienorum seruorum ad gradus venire volentium exigere, potestatem etiam habens libertatem Ecclesiastica propria de familia facere. & alienis exigere. Pro neglecta lectione aut officio gradus sui à diacono vsque ad infimum excommunicare: etiam & iuuenulos talibus pro excessibus verberibus arcere: verbum etiam faciendi ad populum in diebus festis prouidere & facere: & sic omnia per ordinem dignè vsque ad consecrationem presbyteri studiosissima intentione veræ religionis perducere. Vinctorum etiam publicæ ciuitatis ex carcere curam in festiuitatibus solemnibus Domini gerere, id est in Natale Domini, in Epiphania, in initio Quadragesimæ, media Quadragesima, in Palmis, in Sabbato sancto, & in die sancto Paschæ, similiter in Ascensione Domini, & in Pentecoste summa cum diligentia eos excipere, & eis obsequia benignitatis corporalia spiritaliaque, ex diuinis & humanis beneficijs refectionem benedictionis parare.

*Probare
qualitatem
eorum qui
ad gradus
Ecclesiasti-
cos aspirant.*

*Vinctorum
curam ha-
bere.*

CHOREPISCOPI verò ministerium est, omnem sacerdotalem totius regionis sibi commissæ conuersationem corrigere atque dirigere, id est in con-
ficiendis diuinis sacramentis & baptisterio omnium intellectum aperiens exci-
tare, populum regionis prædicare, confessiones exigere, penitentiam cum
discretionem cautè imponere, hospitalitatem sectari, infirmos visitando obsequia
benignitatis & benedictionis, & sanctæ vntionis inferre. Communioni sanctæ
dignos fieri populos assidua commonitione exercere, mortuos cum commen-
dationibus animæ & orationibus dignis obsequijs sepulturæ venerabiliter trade-
re, pro viuis etiam ac defunctis totius Ecclesiæ filijs rationabili assiduitate
curare. Insuper verò omnia quæcumque intra Ecclesiam & extra Ecclesiam in
claustro & in omnibus habitationibus à maximo vsque ad minimum quemcum-
que viderit negligere, secundum Ecclesiasticum correptionis modum semper
corripiat, & omnem veram religionem, prior ipse faciendo, omnes facere
doceat. Et hunc modum nequaquam, nisi præcipiente Episcopo, de causis
subsequentibus excedat de omni iure consecrationis.

*Chorepisco-
pi certarum
regionum
diocesim spe-
culatores e-
rant. De his
egi lib. 1. c.
27.*

EPISCOPVM verò ciuitatis propriæ disponere oportet de consecratione,
de confirmatione, de reconciliatione, & de publico indicendo ieiunio, aut aliud
aliquid publici iuris pro tempore digno Deo debito. Cuius officij summa spe-
culationis hæc est, vt & subtilissimè prouidentè insistat qualiter omnium officia
studiosissimè gubernandò ad portum perfectionis dirigat: quibus in causis, nisi
iussus, Chorepiscopus nullatenus excedat.

*Episcopi spe-
culatio circa
omnium of-
ficia versa-
tur.*

APPRO-

A P P R O B A T I O

Doctorem Sacrae Facultatis Theologiae Remensis.

NOs infrascripti Sacrae Facultatis Theologiae, in Vniuersitate Remensi, Doctores, Librum, cui titulus est, *HISTORIAE METROPOLEOS REMENSIS*, Auctore S. M. N. D. *GUILELMO MARLOT*, eiusdem Facultatis Doctore, Asceterij Nicasiani in eadem vrbe M. Priore, & Cellae Fiuensis administratore perpetuo, *Tomus primus*, perlegimus accuratè, nihilque in eo reperimus, quod Orthodoxae fidei, aut pijs moribus aduersetur; Imo omnia testatam lucubrationibus alijs Auctoris pietatem, eruditionem, & in hisce Gallicanae antiquitatis monumentis πολυιδριαν spirant. Opus itaque diu expectatum, praelo ocyus, vt mandetur, exoptamus, quo & populares nostri sibi Praepositorum inuuentes exitum conuersationis, eorum fidem imitentur, & istius Belgicae, quin & aliarum regionum eruditiss, in obscuris veteris istius aetatis saeculorum tenebris, aliquando caespitantibus, fax noua collucescat. Remis septimo idus Maij anni 1666.

R. LE LARGE *Doctor Theologus, Decanus & Canonicus Metropolis Remensis, ac sede Archiepiscopali vacante, Vicarius generalis.*

P. DOZET *Archidiaconus Ecclesiae Metropolis Remensis, Academiae Cancellarius, Decanus, & Doctor Theologus.*

**N. OUDINET DOCTOR, ET
RECTOR VNIVERSITATIS.**

N. COLIN *Sacrae Theologiae Doctor, S. Martini Rem. Pastor, & Christianitatis Decanus.*

P. OUDINET *Vniuersitatis Remensis Archidiaconus, & Sacrae Facultatis Syndicus.*

A P P R O B A T I O

Censoris Ecclesiastici Urbis Insulensis.

PRimum METROPOLIS REMENSIS tomum, quatuor distinctum libris, ab admodum R. D. *GUILELMO MARLOT* Sacrae Theologiae Doctore, & Fiuensi Administratore P. Insulis editum, accuratè perlegi, in quo fidei Orthodoxae aduersum, aut sacris Concilijs, vel bonis moribus dissonum nihil reperire est, sed omnia historicè ibi relata, sana sunt, & Catholica, nitido & eleganti stilo digesta. Securè igitur hunc quisque adire potest, qui fidei nostrae natales in Belgio scire voluerit, primos eiusdem regionis Apostolos, eorumque in Belgica Metropoli successores, quam firmiter radicata fuerit in vrbibus Episcopalibus à sanctis viris religio, aut eadem per diuini verbi praecones subinde restituta, cum vitij alicubi, torpore, vel haeresi faedè intepuisset. Dignum praelo opus ac luce, vtilius adhuc, & illustrius futurum, si secundus tomus recentiora continens, vt promittit Author, ei postmodum addatur, quod nebulis infuscata quaedam saecula, admotà face, clariora fiant. Datum Insulis 19. Maij 1666.

FRANCISCUS REQUILLART
S. T. B. F. Pastor Sanctae Catharinae, & librorum Censor.

h

